2
9
46

18.a.4-
7

N°

del Mayo de la Comp.a de Jesus de Granada. R-7566

THOMAE DE VIO CAIETANI CARDINALIS S. SIXTI.

IN PRAEDICABILIA PORPHYRII, Prædicamenta, & libros Posteriorum Analyticorum Aristotelis castigatissima Commentaria, Nunc postremò ab innumeris, quibus antea scatebãt mendis, repurgata.

Additis præter veteres, pluribus in locis, nouis Annotationibus & scholijs, Capitum summis, ac triplici Indice, Quæstionum altero, Dictu notabilium reliquis.

Quibus supra omnes omnium editiones, eiusdem Caietani Commentarios, In lib. D. Thomæ, De ente & Essentia ab omnibus dialecticæ studiosis hactenus desyderatos, coniunximus.

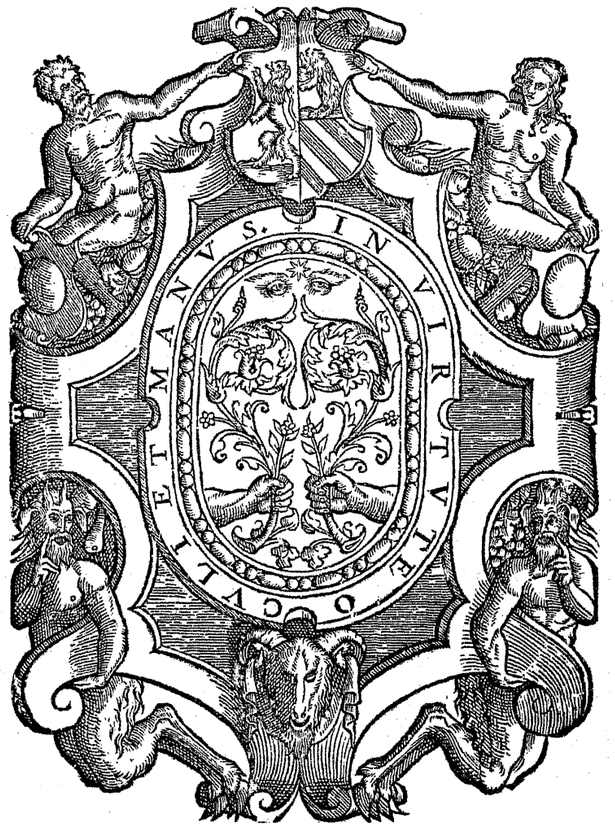

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

SALMANTICAE,
Excudebat Andreas à Portonarijs. S. C. M. Typógraphus.
M. D. LVIII.

Andreas à Portonarijs. S. C. M. Typographus, Dominico à Portonarijs filio. S.

VERISSIMVM profectò re ipsa comperio (Dominice fili) quod præclarè inquit Comicus ille. Omniũ rerum vicissitudo est. Ita enim cùm veterum, tùm recentiorum libros modò legi, modò reijci videas: vt ferè nullus vnquam bonus Author fuerit, qui non aliquando in vulgi opinione naufragium fecerit. Quod cùm in omni bonarum artium genere, experientia ipsa verissimũ comprobet: nescio tamen quo pacto in Philosophia tantùm sibi popularis opinio permiserit: vt nec ipse Philosophorum facilè princeps Aristoteles vulgi trutinam effugerit. Nam dum alius eum scriptis lacessit, alius tutatur, alius legit, alius reijcit: quot, obsecro, & quàm varijs hominum iudicijs iactatus fuit? Agnoscas planè Homericum illud.

Ἀλλ' ὁτὲ μὲν τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπὶ τέρπεται ἔργοις.

Eruditissimus autem Caietanus cùm iuuenis hosce de Dialectica libros conscripsisset, non defuêre, qui suo seculo obscuri sermonis censura notarent: nostro verò qui elegantiam desyderarent. Ita tamen omnem ingenij aleam superauit, vt ab omnibus nunc legi, amari, & desyderari videatur. Neq; id iniuria. Nam si (vt inquit Flaccus.)

Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dulci.

Quis Aristotelæos de differẽdi ratione libros, vno Caietano doctiùs explicuit? Quis fæliciùs docuit? Quis deniq; dulciùs scripsit? Qua ego ratione, & multorum incredibili studio commotus, committere non potui, vt diutius Dialectices studiosi tanti operis fructu priuarentur. Collatis igitur vetustis exemplaribus mille locos reposuimus, variæ lectionis notas adiunximus, obscuriora annotationibus illustrauimus, tantum deniq; in eo excudendo præstitimus, vt nunc tandem natus, & nouo amore, & noua lectione dignus videri possit. Et ne quid omnino in eo desyderaretur, eiusdem Caietani Commentarios in librum, Diui Thomæ, De ente & Essentia duabus de causis coniunximus: vna quidem, quòd entis & essentiæ cognitio (quippe quæ primò in intellectu concipiantur) totius Logicæ scientiæ sit basis, & stabilimentum: altera verò, quòd inter magna illa Diui Thomæ volumina duntaxat legantur, quibus ferè omnes destituuntur, qui res dialecticas tractant. Atq; ideò lubentiùs hanc suscepi prouinciam, quòd te propediem hosce Commentarios, cæterosque de Philosophia libros nocturna, diurnaque

naque manu verſaturum ſpero: in quibus vt ſis verſatiſsimus, ſcis ipſe quanto ſtudio ſemper exoptarim: cùm vt meo exemplo, omnes tuos conatus & labores in Rempub. literariam conferas: tùm vt veras hæreditatis opes, gloriam & doctrinam conſequaris. Ipſe enim à teneris quaſi vnguiculis tanto iuuandi bonarum literarum ſtudia, deſyderio flagraui, vt nullis vnquam ſumptibus pepercerim, quò bonos authores quotidie in lucem eruerem, veteres caſtigarẽ, nouos exornarẽ. Quam ego tibi lampadem, quoniam labentibus annis, curſu ſum traditurus: vt eam, quam ſemper habui ad bonas artes animi propenſionem, integram conſerues, velim. Sic enim futurum ſpero, vt improbi in iuuandis hominum ſtudijs laboris mei, fructus vberrimos tandem aliquando colligas. Nam non minus ei deberi ſemper arbitratus ſum, qui Rempubli. bonorum autorum copia exornat, quàm qui fortiter pugnando patrios fines longiſsimè extendit. Tu igitur (Dominice fili) ad earum laudum gloriam te compara, quas doctrinæ cõſeruatio pepererit, memor ſemper illius Pindarici in Olympiacis, τιμῶντες δ' ἀρετὰς ἐς σφανερὰν ὁδὸν ἔρχονται τεκμαίρει χερὶ μέτρον. Vale.

INDEX QVAESTIONVM, AB expoſitore motarum in libro Prædicabilium Porphyrij.

VTRVM liber prædicabilium ſit neceſſarius ad prędicamenta Ariſt. pag. 2. col. 1. G.
Vtrum genus diffiniatur pro re, an pro intentione. 5.2.B.
Vtrũ diffõ gñis ſit diminuta. 7.2.B.
Vtrum verum ſit, vnum relatiuũ poni in diffinitione alterius. 8.2.G.
Vtrum diffinitio ſpeciei ſit bona, qua dicitur ſpecies eſt, quæ de pluribus &c. 10.1.F.
Vtrũ diffinitio ſpeciei conueniat ſpẽi in quantũ ſpẽs. 10.2.G.
Vtrum prædicta ſpeciei diffinitio ſit diminuta. 11.1.B.
Vtrum prædicta diffinitio cõpetat omni ſpeciei. 11.2.C.
Vtrum prædicta diffinitio tantũ ſpecialiſsimè cõpetat. 12.1.G.
Vtrum Porphy. bene declaret, ſpeciem ſpeciei vnam habere habitudinem tantum. 14.2.H.
Vtrum genus ſit magis collectiuus in vna natura q̃ ſpẽs. 17.1.A.
Vtrũ propõ oportet æqua de æquis prædicari ſit vera. 18.1.F.
Vtrum indiuiduum prædicẽtur de vno tantum, vel non prædicetur de multis. 19.1.F.
Vtrũ diffõ indiuidui cõueniat idiuiduo vago, an ſignato. 19.2.F
Vtrum genus habeat differentias actu. ibidem.
Vtrum genus habeat differentias poteſtate. ibidem.
Qua poteſtate genus habeat differentias. ibidem.
Vtrũ dria prædicetur de pluribus ſpecie differentibus. 28.1.G.
Vtrum diuiſio accidentis in ſeparabile, & inſeparabile ſit bona diuiſio. 35.1.B.
Vtrum diffinitio accidentis ſit bona. 36.1.F.

Eiuſdem tituli quæſtiones in prædicamenta Ariſtotelis.

VTrũ diffõ ipſius eſſe in ſubiecto ſit bona. char. 46.1.F.
Vtrum cum diffinitur ſubſtantia prima, aliquid commune diffiniatur, an ſingulare. 51.2.D.
Vtrum verificari poſsit, quòd homo & animal ſint ſecundæ ſubſtantiæ. 52.2.G.
Vtrum primis ſubſtantijs deſtructis, impoſsibile ſit aliquid aliorum remanere. 55.1.A.
Vtrum indiuiduum ſignificet hoc aliquid. 60.1.F.
Vtrum ſecunda ſubſtantia ſignificet quale quid. 62.1.E.
Vtrum ſubſtantia habeat contrarium. ibid. 2.H.
Vtrum magnum ſit contrarium paruo. 63.2.B.
Vtrũ recipere contrariũ competat ſecundis ſubſtantijs. 65.1.D.
Vtrum recipere contrarium alteri à ſubſtantia competat. ibidẽ.
Vtrum oĩa enumerata ab Ariſto. ſint per ſe quantitates. 69.2.C.
Vtrum in loco ſit contrarietas. 71.1.D.
Vtrum quantitati, quæ eſt corpori, ſit contrarium. ibidem
Vtrum ſuſcipere magis & minus conueniat relatiuis ratione relationis, an fundamenti. 74.2.E.
Vtrum omnia relatiua ſint ſimul natura. 80.2.G.
Vtrum verum ſit, caput eſſe ad aliquid, & hoc caput non eſſe ad aliquid. 79.2.B.
Vtrum cognito relatiui per relatiuum, ſit diffinita, an actualis exiſtentiæ. 80.2.G.
Vtrum habitus & diſpõ ſint duę, aut vna ſpẽs qualitatis. 83.1.A.
Vtrũ calor & frigus ſint in prima, an in tertia ſpẽ q̃litatis. 84.1.F.
Vtrum naturalis potẽtia debeat ordine præcedere habitum, vel diſpoſitionem. 85.2.C.
Vtrũ dedita opa, an caſu. Ariſt. exẽplificãs in qualitatibus tertiæ ſpẽi prætermiſerit qualitates odorabiles, & audibiles. 86.1.E.
Vtrum Ariſt. vtatur nomine paſsionis, cum dicit, paſsio, vel paſsibilis qualitas, communiter, an propria. 88.1.G.
Vtrum calor & frigus ſint in tertia ſpecie qualitatis. 88.2.G.
Vtrum aſperum & lene ſint ſpecies qualitatis. ibidem.
Vtrum cauſalitas ſuſcipiat intenſionem & remiſsionem, an corpus cauſaliter. 92.2.F.
Vtrum abſtracta ſuſcipiant magis, & minus. ibidem.
Vtrum ſitus ſit vnum de decem generibus. 95.1.A.
Vtrũ quatuor vltima gña ſigñent abſolutũ, an reſpectiuũ. ib. 2.B
Vtrum oppoſitio dicatur vniuocè. 95.2.D.
Vtrum priuatio & habitus ordinatæ fiant, an æqualiter reſpiciãt ſubiectũ. 100.1.G.
Vtrum priuatio & priuari ſint idem ſecundum rem. 101.2.A.
Vtrum vni bono contrarietur bonum & malum. 107.1.C.
Vtrum ſi vnum contrariorũ ſit neceſſe ſit & alterũ eſſe ibidem.

Quæſtionum in primum Poſteriorum Thomę de Vio Caietani index incipit.

VTrum cum dicitur, de ſubiecto præcognoſcitur, quid eſt intelligatur quid rei. 114.2.F.
Vtrum cum dicitur de ſubiecto præſupponitur, quia eſt, intelligatur de eſſe in rerum natura actualiter. ibidem
Vtrum cum dicitur, de paſsione preſupponitur quid intelligatur quid nominis, an rei. ibidem.
Vtrum ſic ſcientia ſupponat ſuum ſubiectum eſſe. ibidem.
Vtrum de paſsione præcognoſcatur quia, ideo quòd eſſe ipſius partis quæratur per demonſtrationem. 117.1.D.
Vtrũ de paſsione nõ præcognoſcatur quid rei ideo quia paſsiõis eſſe ſit in eſſe, & ante demõſtrationem ignoretur ipſam in eſſe & conſequenter ipſam eſſe, & conſequenter quid eſt. ibidem.
Vtrum præcognita ſint tantum quatuor. ibidem.
Vtrũ demonſtratio fiat per cãm, quæ realiter diſtinguitur ab eo, cuius eſt cã, an p ea, quæ eſt rõ formalis, quòd illud ſit. 120.G
Vtrũ diffõ immediatę cõpetat oĩ immediatæ propõni. 122.2.H.
Vtrũ meli⁹ diſpoſit⁹ q̃ ſciẽs dicat, q intelligit principia. 124.2.H.
Vtrum cum dicimus, principia cognoſcimus maximè, cum termi nos cognoſcimus, intelligatur cum ſuis rationibus. 126.2.H.
Vtrũ omnis propoſitio pſe nota ſcãm ſe ſit nota nobis. 128.2.G
Vtrum demonſtratio circularis ſit poſsibilis. ibidem.
Vtrũ quęcũq; ponunt in diffõe p̃dicent de diffinito pſe. 132.1.F
Vtrũ ꝓpõnes in qbus ſpẽs p̃dicat de gñe, ſint in ſcõdo mõ. 133.2.A
Vtrum quæcunq; neutraliter inſunt accidentaliter ſint. 134.
Vtrũ ꝓpõ per ſe cõuertatur in propoſitionẽ per ſe. 135.2.D.
Vtrum in diffinitione vniuerſalis cõmitatur nugatio. 138.1.G.
Vtrũ diffõ vniuerſalis explanet totã diffiniti naturam. ibidem.
Vtrum per ſe & ſecundum quòd ipſum ſint idem. 139.1.C.
Vtrum quod conueniat alicui primo poſsit inueniri in aliquo in quo eius ſubiectum primo non inueniatur. 140.1.H.
Vtrum omne per ſe ſit neceſſarium. 141.1.A.
Vtrũ oẽ per ſe ſic neceſſariũ verificetur, & quomõ. 143.2.C.
Vtrum ſcientia corrumpatur corrupta re ſcita. 145.1.A.
Vtrũ concluſio demonſtrationis poſsit eſſe per accidẽs. 145.2.D
Vtrum accidens inſeparabile non inſit. 146.2.H.
Vtrum committatur fallacia in termino in eſſe neceſſario. ibidẽ.
Vtrũ in diffõne accẽtis inſeparabilis ponatur indiuiduum. ibidẽ.
Vtrũ accidẽs inſeparabile ſit accidens per ſe. ibidem.
Vtrum Ariſt. cõmittat circularem demonſtrationẽ cum ſuperius demonſtrauerit, demonſtrationem eſſe ex neceſſarijs, quia eſt ex his, quæ ſunt per ſe, nunc autem quòd ſit ex his, quæ per ſe dum dicit eam ex neceſſarijs. 149.1.B.
Vtrum ille proceſſus. ſ. quòd demonſtratio ſit ex neceſſarijs, ex hoc q̃ ſit ex his, quæ per ſe, ſit vere demonſtratio. 149.2.A.
Vtrum cum dicitur, media extrema eſſe eiuſdem generis: ſumatur genus, vt eſt vnum de quinque vniuerſalibus. 151.1.D.
Vtrũ concluſio non vniuerſalis inferat præmiſſam alteram non vniuerſalem. 153.1.A.

Vtrum propoſitiones,in quibus prædicata quidditatiua prædicantur, ſint æternæ veritatis. 154.2.F.
Vtrum poſsibile ſit fieri domonſtrationem paſsione, vel medio per ſe non inexiſtente ſubiecto. 158.1.F.
Vtrum metaphyſica ſit vere ſcientia. 159.1.A.
Vtrum quid paſsionis ſit inter principia ſcientiæ. 16.1.D.
Vtrum diffinitio ſit vniuerſalium,an ſingularium. ibidem.
Vtrum prima principia ingrediantur formaliter demonſtrationem oſtenſiuam. 166.1.F.
Vtrum Ariſto. vtatur æquiuoce hoc termino primum principiũ, cum dicit,nulla demonſtratio vtitur hoc principio, non contingit ſimul affirmare & negare. 168.1.H.
Vtrum demonſtratio ad impoſsibile vtatur illo alio principio.ſ. contingit ſimnl eſſe & non eſſe. 169.1.C.
Vtrum demonſtrator interroget. 170.1.F.
Vtrum contra propoſitionem demonſtrationem poſsit fieri inſtantia cum propoſitione inductiua. ibidem.
Vtrum ſi eſſet impoſsibile ex falſo concludi verum, liceret à propoſitione conſequentis arguere. ibidem.
Vtrum poſsibilis ſit demonſtratio circularis. 173.2.G.
Vtrum propter quid ſit cauſa remota ipſius quia cum pertinẽt ad diuerſas ſcientias. 177.1.A.
Vtrum ſint duo,aut tria genera demonſtrationum. 180.1.E.
Vtrum altero extremorum exiſtente in quodam toto, reddatur propoſitio negatiua mediata. 183.2.A.
Vtrum prædicamenta ſint impermiſta. ibidem.
Vtrum nihil vnius prædicari prædicetur de aliquo alterius prædicamenti. ibidem.
Vtrum bene diffiniatur ignorantia diſpoſitionis. 188.2.B.
Vtrum quando ſyllogizatur affirmatiua falſa contraria negat ne vere mediata per medium extraneum exiſtens ſub primo, minor non eſt falſa, ſumatur pro maiori an pro minori extremitate. ibidem.
Vtrum quando ſubiectum prædicatur de paſsione ſit prædicatio per accidens. 194.2.G.
Vtrũ cum predicatur accidens de accidẽte ſit per accidẽs.ibidẽ.
Vtrum prædicatio accidentis realis de ſubiecto vniuerſali ſit ſecundum ſe. ibidem.
Vtrum vnum accidens poſsit eſſe ſubiectiue in alio. 197.1.D.
Vtrum omnia, quæ ſunt in ſecundo modo perfeitatis ſint conuertibia. ibidem.
Vtrũ ꝓprie an trãſumpti ue noīe eleméti vtatur Ariſt. 198.2.H.
Vtrũ ꝓpoſitiones immediate ſint eleméta demõſtrationis.ibidẽ.
Vtrum vniuerſale magis ſit q̃ particulare. 202.2.G.
Vtrum habens particulare habeat vniuerſale in actu aut potentia. 204.1.H.
Vtrum Ariſto. deſcendens ad particularia ſenſibilia, cum loquitur de demonſtratione vniuerſali & particulari, à propoſito recedat. ibidem.
Vtrum Ariſt. quando probat demõſtrationẽ ex minoribus abſolute eſſe digniorẽ,incidat in vitium figuræ dictionis. 207.1.D.
Vtrũ ſit vnius ſciẽtiæ cõſiderare genus & eius p ſe ptes. 210.1.D
Vtrum Ariſtoteles per prima intelligat principia intrinſeca.ibi.
Vtrum ad vnitatẽ ſciẽtiæ requirantur omnes poſitæ & expoſitæ particulæ. 208.1.H.
Vtrum vna & eadem concluſio poſsit eſſe diuerſarum ſcientiarum. 213.2.B.
Vtrum demonſtrationes augeantur permedia. ibidem.
Vtrum cum dicitur media diuerſorum ordinum non dicuntur adinuicem,& quod neceſſe eſt eidem vtriq; ineſſe, ſit implicatio in adiecto. 214.2.H.
Vtrum eadem eiſdem ſint eadem. 218.2.E.
Vtrum ſcientia & opinio differant,quia hoc ſit verum contingẽs illud neceſſarium. 220.2.F.
Vtrum de eodẽ enũtiabili poſsit haberi opinio vera & falſa.ibi.
Vtrũ vnius & eiuſdẽ obiecti poſsit eſſe ſcientia & opinio. 223.1.C
Vtrũ poſsibile ſit idẽ opinabile ab eodẽ opinari,& ſciri. 224.2.H

Index ſecundi poſteriorum Thomæ de Vio.

Vtrum tot ſint.q. quot vere ſcibilia. 227.1.D.
Vtrum qõ quid eſt: ſit qõ de ſecundo adiacente. ibidem.
Vtrum an eſt ſit.q. de eſſe: an de veritate. ibidem.
Vtrum an eſt ſit.q. de eſſe ſubiecti an paſsionis. 228.1.E.
Vtrũ quærere de prædicatis quæ ſunt partes diffinitionis ſit quæ ſtionis quid,aut quia. ibidem.
Vtrum quæſtio quid eſt ſit quæſtio de complexo, vel incomplexo. ibidem.
Vtrum omnes quæſtiones à præcognitionibus differant. ibidem.
Vtrum omnis ſcientia ſupponat ſuum ſubiectum eſſe. ibidem.
Vtrum oĩs quæſtio quærat medium ſui ipſius an quæſiti. 233.1.A.
Vtrum quodquid eſt ſit vniuerſale. 235.2.A.
Vtrum intendat Ariſt. quòd ſyllogiſmus debens cõcludere quod quid eſt, debeat habere terminos tales, quòd primũ ſit quodquid eſt medij & medium tertij, & hoc ſufficiat. 237.1.B.
Vtrum ſequatur, primum eſt proprium vltimi ſeu tertij ergo etiã medium. 238.2.G.
Vtrum ſyllogiſmus, quia dicitur peccare ſecundum petitionem principij, ſi tille, qui demonſtrat vnam diffinitionem de diffinito per aliam. ibidem.
Vtrũ mediũ in demõſtratione debeat cõuerti cum paſsione. ibid.
Vtrum habita diffinitione circuli, reſtet inquirere propter quid circulus eſt. 245.2.A.
Vtrum diffinitio dicat diffinitum eſſe vel poſsibile eſſe. ibidem.
Vtrum quodquid eſt poſsit ſyllogiſmo demonſtratiuo demonſtrari. 248.2.E.
Vtrum de tali proceſſu dictum ſit prius. 250.1.G.
Vtrum demonſtratio conſueta concludens vnum quodquid eſt per aliud ſumptum penes aliud genus cauſæ ratione eorum, à quibus ſumuntur diffinitiones, ſit vere & ſecundum ſe demonſtratio. 251.1.D.
Vtrum poſsibile ſit de aliquo cognoſcere quid eſt ignorato an ſit. 250.2.F.
Vtrum poſsit fieri propter quid ignorato quia. 251.C.
Vtrum ſit verum, quòd quorum habetur ſcientia, quia ſecundũ accidens nullo modo habentur ad quodquideſt. ibidem.
Vtrum cognoſcere rem ſecundum accidens ſit cognoſcere rem ipſam. ibidem.
Vtrum facile ſit quorum habemus, quia, habere quia eſt. ibidẽ.
Vtrum ſicut per demonſtrationem ſcitur quod quid eſt paſsiõis ſciri poſsit quod quid eſt ſubiecti. 252.2.F.
Vtrũ mediũ in demonſtratione ſit qđ quid eſt ſubiecti. 253.2.C
Vtrum diuiſio facta ab Ariſtotele.ſ. quædam ſunt, quæ fiunt ſem per, etiam ſit bona, vel non. 258.2.H.
Vtrum differat dicere mãſuetũ aĩal, & aĩal mãſuetum. 270.2.E.
Vtrum facilius ſit ſingulare quàm vniuerſale diffiniri. 271.1.C
Vtrum via venandi quod quid eſt, ſit diuiſa, compoſita, an demõſtratiua ſecundum Ariſt. 272.1.E.
Vtrũ eũ Ariſt. dicit, vtrũ cõtingat eiuſdẽ effectus non eandẽ cãm in oĩbus, ſed diuerſus eſſe, aut non, intelligat cãm in eſſendo aut cõiter cãm ſiue in eſſendo, ſiue in cognoſcẽdo. 276.2.G.
Vtrum ſenſus ſit incertior intellectu.
Vtrum ad generationem habitus principiorum, præexigatur neceſſario experimentum vel nõ, ſed ſufficiat cognitio ſenſitiua interior. 281.2.B.
Vtrum habitus principiorum præexigat experimentum ratione cognitionis terminorum, an ratione complexionis eorundem. ibidem.

FINIS.

INDEX COPIOSISSIMVS SECVNdum ordinem Alphabeti, omnium dictu notabilium quæ in hoc opere continentur.

A BSTRACTVM non prædicatur de prima ſubſtantia, quia ſignificat non per modũ adiacentis ſed per modũ perſe ſtantis. 54.2.E.
Abſtracta non dicunt magis & minus, qm̃ imitantur ſubſtantiã in modo ſignificandi. 92.2.G.
Ab inferiori ad ſuũ ſuperius negatine non valet conſequentia. 55.1.B.
Accidens inſeparabile contingit adeſſe & abeſſe ideſt affirmari & negari ſtante ſubiecto & eius ratione. 35.1.B.
Accidens aliquod licet ſit inſeparabile ſecundũ rem, põt tamen abeſſe ſecundum intellectum, vnde poteſt intelligi coruus albus, & Ethiops candore nitens. ibidem.
Accidentis diuiſio in ſeparabile & in inſeparabile diligenter examinatur ab expoſitore. ibidem.
Accidentis alia diffinitio in qua dicitur. Accidens eſt quod contingit eidem ineſſe & non ineſſe declaratur, & quomodo accipiendi ſint termini illi ineſſe & non ineſſe in diffinitione poſiti. 37.1.B.
Accidentis variæ acceptiones, & quæ ſint. 33.2.D.
Accidens vltimum prædicabile dicitur, quia ab eſſentia rei alienum eſt. ibidem.
Accidẽs dupliciter ſumi põt, vno mõ vt diſtinguitur cõtra ſubſtãtiã, alio modo vt diſtinguitur contra quatuor prædicabilia, & declaratur vtraq; pars diſtinctionis. 34.1.A.B.
Accidens quintum prædicabile, importat accidẽs indiuidui, pro prium vero accidens ſpeciei. ibidem.
Accidens ideſt accidentale prædicatũ id eſſe dicitur quod indifferenter affirmari & negari contingit abſq; hoc q̃ ſubiecti ratio deſtruatur. ibidem.
Accidentis diffinitio quo ad omnes eius partes ſubtiliter examinatur. ibidem.
Accidentia in concreto impoſsibile eſt prædicari de prima ſubſtantia ſecundum rationem. 54.2.E.
Accidentia omnia vt determinant ſubiecti potentiam, qualitates vocantur. 90.1.F.
Accidens vniuerſale & particulare, eandem habitudinem ſeruãt, quo ad ſubſtentationem & prædicationẽ reſpectu primæ ſubſtantiæ. 53.2.D.
Accidens neceſſario ineſſe eſt per ſe ineſſe, conuertibiliter ſe ſequuntur. 146.2.F.
Accidẽs triplex ẽ, ſeparabile, inſeparabile, & ꝓpria paſsio. 95.2.C
Accidens, quod neceſſario ineſt alicui, ineſt illi per ſe. 147.1.A.
Accidens non eſt in ſubiecto vt pars in toto, neq; vt pars in parte, qm̃ ex accidente & ſubiecto, non reſultat vnum totũ, ſicut ex materia & forma. 48.1.F.
Accidentia in abſtracto, nec ſecundum nomen, nec ſecundum rationem dẽ primis ſubſtantijs dicuntur. 54.1.G.
Accidẽs dupliciter diffinit̃ in cõcreto. ſ. & in abſtracto. 132.1.G.
Accidens vnum non eſt ſubiectum alterius accidentis vt quod, ſed vt quo. 66.1.F.
Accidens inſeparabile à quibus fluat principijs. 148.2.G.
Accidentia & paſsiones aut nõ habent diffinitionem, aut habẽt per additum. 136.1.F.
Accidens quando demonſtratur, eiuſdem plures eſſe cauſas contingit. 276.2.G.
Actio & motus non ſunt quantitates niſi per accidens quod probatur pluribus rationibus. 69.2.A.B.
A compoſito ex aliquo termino & eius conditione diminuente, non licet inferre illum terminum ſimpliciter. 116.1.F.
Ad bene diffiniendum, diuidendum, & demonſtrandum neceſſaria eſt quinq; vocum cognitio & quare. 2.1.E.
Ad cognoſcendum principiũ tam efficiens q̃ materiale & quodcunq; aliud, non debemus intueri an inceperit illud cauſare an non, ſed habitudinem vnius ad aliud. 195.2.D.
Ad conſtruendam diffinitionem per diuiſionem, tria ſunt obſeruanda & quæ. 268.2.H.
Ad demonſtrationem ſufficit medium eſſe cauſam proximam prædicati, & non oportet eſſe id à quo primo fluit prædicatum. 140.1.E.
Ad euidentiam complexi ſignificati, ſufficiunt conceptus confuſi terminorum. 129.2.G.
Adeſſe & abeſſe, termini in diffinitione accidentis poſiti, quomodo accipiendi ſunt. 35.1.B.
Ad generationem habitus principiorum, non ſufficit quæcunq; cognitio ſenſitiua interior etiam cogitatiua, ſed requiritur frequens actus cogitatiuæ, circa idem formaliter. 282.2.H.
Aequiuocum diuiditur in æquiuocans & æquiuocatum, & quid ſit vtrunque. 43.1.C.
Ad æquiuocationẽ, vt ſit vera æquiuocatio quid requiratur. ibi.
Aequiuoca quare diffinita ſint ab Ariſt. in numero pluriũ, & nõ in numero vnius. ibidem.
Aequalitas proprie nihil aliud eſt quàm relatio vnius quanti ad aliud quantum, ſecundum negationem exceſſus hinc & inde. 72.1.F.
Aequale & inæquale proprie ſecundum quantitatem ſunt tantum. ibidem.
Aequalia ſunt non ſolum illa, quæ nullo modo ſe excedunt, ſed etiam illa, quæ parum quid exceſſus habent. 75.1.A.
Ad perfeitatem propoſitionis, licet exigatur quicquid eſt in prædicato per ſe conuenire ſubiecto tũ non exigitur cuilibet qđ eſt in ſubiecto per ſe ineſſe ipſum prædicatum. 158.2.G.
Ad propoſitionem in ſecundo mõ dicendi per ſe, ſufficit, in ſubiecto includi, id qđ ponitur in diffinitione prædicati. 133.2.D.
Ad relatiua non poteſt aliquis motus terminari naturaliter loquendo. 74.2.F.
Ad ſcientiæ generationem neceſſarius nobis eſt ſyllogiſmus demonſtratiuus. 113.2.A.
Ad ſuſcipere magis & minus, non ſufficit aliquod eſſe perfectius & imperfectius, propter quod non habet locum quæſtio de anima intellectiua quando dicitur quòd ſubſtantia non ſuſcipit magis & minus, quia anima eſt perfectior in vno genere q̃ in alio ſecundum mentem D. Tho. 63.2.D.
Anima non eſt ſubſtantia prima nec ſecunda, ſed principium vtriuſq;. ibidem.
Ad reducendam mediatam negatiuam ad immediatam in ſecũda figura, oportet aſſumere ſemper medium quod non eſt extra terminos illius negatiuæ premiſſæ. 199.2.C.
Ad rationem formalem conſtitutiuam vnius ſubiecti in aliqua ſcientia, requiruntur duo, & quod ſit communis pluribus, & quod ſit formaliter vna, non ſecundum quid ſed ſimpliciter. 209.1.B.
Albedo non cauſatur ab alio, ſed album aliquid ideo & eſt, & dicitur, quia albedinem habet. 43.1.D.
Aliquid dici qualitatem dupliciter intelligi poteſt. ſ. ſecundum rem tantum, & ſecundum rem & modum, & declaratur vtrũq; diſtinctionis membrum. 89.1.B.
Alterius ſcientiæ, non eſt probare quod alterius eſt. 151.1.B.
Aliquid eſſe facile vel difficile mobile, hoc poteſt ei conuenire dupliciter, ratione. ſ. ſpeciei, vel ex conditione indiuidui, & declaratur vnumquodq;. 84.1.G.
Aliud eſt ſubiectum eſſe extra eſſentiam paſsionis & accidentis, aliud eſt ſubiectum eſſe extra rationem quidditatiuam eius. 136.1.G.

Aliquod nomen, suscipere additionem, & non suscipere additionem, potest euenire ex perfectione & imperfectione illius. 50.1.F.
Aliquid prædicari de aliquo contingit bifariam, absolutè scilicet & secundum realem existentiam, & declaratur vtrunque membrum. 55.1.C.
Aliqua vocantur contraria dupliciter, à philosophis, simpliciter scilicet. & secundum quid, & declaratur vtrunque membrum. 91.1.C.
Aliquid dicitur vniuersale vel particulare dupliciter, vel quia est vnum in multis & de multis, vel quia est vnum numero. 202.1.F.
Altera scientia ab altera est, quorumcunq; principia neq; ex eisdem, neq; ex alterutris sunt. 208.1.G.
Aliud est demonstrare ex proprijs subiectum esse, & aliud est aliquali declaratione illud patefacere. 232.2.H.
Aliquod conuerti contingit bifariam, vno modo per adæquationem prædicationis, alio per adæquationem probationis. 243.2.C.
Aliquid scitur per demõstrationem dupliciter, vno modo vtpassio alio modo vt conclusio. 234.2.H.
Anima sine phantasmate, nec accipere, nec exercere intellectiuã cognitionem potest. 284.1.F.
An eũ dicitur, de subiecto præcognoscitur quid, intelligatur quid rei, an quid nominis. 114.2.F.
Animalia sine capite conchylia sunt habẽtia autem alas & aues non esse, muscæ sunt, apes, & vespæ. 75.2.D.
Animæ passiones in triplici gradu sunt, vel cito transeuntes, vel firmiter stantes, vel causatæ à natura, & datur exemplum in omnibus. 87.2.D.
Ante prædicamentorũ omnium ratio diligẽter discutitur, & cur Arist. ita sollicitus fuit tradere doctrinam ante prædicamentorum. 49.1.D.
Ars diffinitiua adhuc ab antiquis tradita non est, vel ad nos nõ peruenit, ideo rectè ignoratur. 41.2.C.
Aristoteles quomodo in negando processum in infinitum in secunda figura in negatiuis quin infinitentur affirmatiue, processerit ex secundo modo tantum eiusdem, & non ex primo. 191.2.B.
Aristotelis processus quantum valeat, probantis demonstrationem: ex minoribus absolute procedentem, digniorem esse ea, quæ ex minoribus qualitatiuè procedit. 207.1.D.
Assentire per medium contingens existimatum necessarium non est actus opinionis. 225.2.C.
Asperum & lene, positionem & qualitatem important, sed positionem principaliter, & qualitatem vero secundario. 89.2.D.
Augmentum, quia vnitatem rei aucte non destruit, sed via est ad entitatis & vnitatis rei maiorem quantitatem; ideo augeri demonstrationes non sunt dicende. 214.1.F.
Augmentum demonstrationis nõ potest crescere in infinitum vel assumendo, vel post assumendo. 171.2.A.
Auerroys doctrina est, vt quilibet expositor in principio librorũ ostẽdat præhibet, & quæ sint. 41.1.B.
Auerroys opinio de genere generalissimo. 14.1.A.
Auerroys declaratio terminorum positorum in diffinitione accidentis ponitur. 34.2.F.

B.

BOnum dupliciter sumi potest formaliter scilicet & materialiter. 106.1.H.
Boni formalis diuisio est in honestum & delectabile. 106.2.F.
Bono in quantum bonum, nihil est contrarium. ibidem.
Bonum & malum contrariorum genera sunt. 108.1.G.
Breue & longum, licet sint propriæ passiones lineæ, transumptiue tamen dicuntur de syllabis in oratione positis. 67.1.C.
Breuis sex prædicamentorum declaratio ponitur ab expositore diligenter. 94.1.

C.

CAlidum quando intenditur etiam ipsa caliditas intenditur. 92.2F.G.
Causa quare in nulla alia figura possit fieri demonstratio per causam remotam, est quia oportet: medium & maiorem extremitatem coniungi affirmatiue in maiori propositione. 177.1.A.
Causa, & effectus, & subiectum ita se habent secundum consequentiam quòd particulariter acceptis subiecto & causa, in plus est effectus quàm subiectum & causa, vniuersaliter vero omnia æqualia sunt. 275.1.D.
Causa in essendo est duplex, quædam adæquata effectui, & quædam excessa ab effectu, quæ vocatur causa specialis & partialis. 278.1.G.
Causa principiorum est intellectus agens. 125.1.C.
Causa remota ideſt non conuertibilis est duplex scilicet ex cuius quod quid est oritur effectus talis, & idem effectus in talimateria. 178.1.F.
Causa quare à positione consequentis, non licet vniuersaliter arguere ad positionem antecedentis est, quia ex falsis sequeretur verum. 170.2.E.
Calor & frigus, ad quam qualitatis speciem pertineant. 89. per totum.
Circulus completus constat ex terminis conuertibilibus in primo modo primæ figuræ tantum. 126.2.G.
Circularis processus, vnde habet quòd sit alienus ab arte. 174.1.F
Circularis processus tripliciter fieri potest. 174.1.G.
Circuli quadratura scibilis est, licet de ea non sit ad huc inuenta vel nota scientia. 79.1.C.
Circulari discursu absq; repræhensione vti, cõtingit duabus causis & quæ sint illę causæ. 174.2.H.
Cognitio prædicabilium, cur sit necessaria ad cognitionem prædicamentorum. 1.col. 2.
Cognitio quid nominis à cognitione quid rei in quo differant. 115.1.A.
Cognitio complexa principiorum, ex solis terminis cum lumine intellectus agentis resultat. 281.2.D.
Cognitio complexa principiorum, necessario præexigit sensitiuã experimentalem. 282.1.G.
Cognitio quæ est principiũ omnis nostræ cognitionis, & in quã resoluitur: est certior cæteris. 283.2.C.
Cognitio intellectiua non integratur ex sensitiua, sed fit ex illa in genere causæ efficientis ministratiuè. ibidem.D.
Color vnus, habet duplicem modum essendi. s. firmiter, & instabiliter, & declaratur vtrunq;. 87.1.A.
Color cito transiens non numeratur inter qualitates, sed ponitur in numero passionum. ibidem.
Commune est omnibus prædicabilibus de pluribus prædicari, sed indifferenter. 37.1.D.
Communis terminus cuiuslibet continui quid sit. 67.2.D.
Complexa habent quid nominis dupliciter, vel vt significantur nomine incomplexo: vel ratione terminorum suorum. 114.2.F.
Conceptus diffinitionis alius est à conceptu diffiniti non secundum se, sed ratione nostri. 129.1.B.
Conditio requisita in demonstratione, quòd fiat ex notioribus nobis, circulationi repugnat. 174.2.G.
Continuum est illud cuius partes copulantur ad aliquem terminum communem, de quorum numero linea est. 67.2.C.
Contraria oppositio quæ sit, & quomodo cum relatiua oppositione conueniat & differat ostenditur & declaratur. 98.1.G.H.
Contrariè opposita quomodo sint relatiua & quomodo non. 98.2.E.
Contrariorum quædam sunt quorum nihil est medium, quædam vero, quorum est medium, & declaratur vtrunque membrum. ibidem.
Contrariorum quædam denominant primo substantiam, quædam primo accidentia secundum se, & substantiam secundario & secundum accidens. 66.1.G.
Contrarietas quæ reperitur in qualitate, vt est prima proprietas qualitatis: de contrarietate simpliciter intelligenda est. 91.1.A.

Contraria

Coutraria mediata quædam sunt sine nomine, quædam nominata sunt, & datur exemplum in omnibus. 98.2.E.
Contradictio in ordine oppositionũ tenet primũ locũ. 96.2.F.
Contradictionis extrema in nullo conueniunt, quia alterũ ens, alterum purum nihil est. 96.2.G.
Contraria sunt quæ secundum se ipsa sumpta, ex se ipsis extreme distant, & mutuo se expellunt. 70.2.F.
Contradictoriorum, duo sunt genera, complexorum. s. & incomplexorum, & quæ sint illa. 102.1.F.
Contrarie & relatiue opposita, cuius naturæ sint, & proprietatis. 96.2.G.
Conclusio necessaria non infert medium non necessarium, sicut nec conclusio vera infert præmissas veras. 142.1.H.
Conclusio, antequam syllogizetur est cognita secundum quid, ignota ante simpliciter. 113.1.B.
Conclusio nõ necessaria, infert mediũ non necessariũ. 142.1.H.
Conclusionis nõn vniuersalitas, num inferat non vniuersalitatem alterius præmissæ. 153.1.A.
Considerare de quæstione quid est proprie Metaphysici est, cuius est considerare de substantia. ibi.1.D.
Conuersio, conuertibilitas, & conuertentia, quid sint & quomodo differant inter se. 76.1.H.
Conuertibilitas secundum causalitatem, consistit in hoc, ꝙ talis effectus necessario sequatur talis effectus. 173.2.B.
Corruptibilium nõ est scia per se, sed per accidens. 152.2.E.
Corruptibilium quomodo sit scientia. 153.1.D.
Corruptio omnis & motus ad singularia terminatur. 153.2.B.
Corruptibilium est scientia per accidens, quomodo sit intelligẽ dum ly per accidens in proportione positum. 153.2.C.
Cum differentia faciens alterum solum differre faciat, simpliciter dicta est aliud verò faciens, cum specifice differre faciat non est appellata differentia simpliciter. 23.2.B.
Cum dicitur illas species esse substantias in quibus sunt primæ substantiæ, intelligitur de esse in, sicut inferius est in suo superiori essentiali. 52.2.H.
Cuilibet scientiæ sunt propriæ interrogationes. 170.1.E.
Cuiusq; rectæ consequentiæ, vel rectisyllogismi antecedens verum infert conclusionem veram. 170.2.G.
Cur differentia faciens aliud, vocetur specifica, & ratio est quia speciem constituit. 232.C.
Cur Porphyrius, librum quinq; vocum ediderit. 1.2.
Cur Arist. non adduxit in exemplum de qualitatibus tractando, qualitates odorabiles & audibiles, sed tantum, gustabiles, tangibiles & visibiles. 88.1.F.
Cur secundum tertiæ figuræ modum syllogismum constituere voluerit Arist. quintum vero prosyllogismum. 192.1.E.
Coniunctiones per se multæ sunt, quæ tamen non faciunt prædicationem per se aliquo modo nisi impropriè. 197.1.A.
Conditiones requisitæ ad hoc quòd aliquid vere dicatur elemẽtum alterius quatuor sunt. 199.1.B.
Conclusionem eandem posse demonstrari à diuersis scientijs intelligendum est hoc fieri secundum rationem materialem nõ autem formalem. 214.1.E.
Conclusionem eandem quot modis contingat demonstrari per media quæ non sunt subinuicem. 214.2.E.
Cognoscere per sensum non est scire, quoniam demonstrationes vniuersalium sunt. 215.2.B.
Contingit in omnibus quæstionibus quærere, aut si est medium aut quid est medium. 227.1.B.
Causa intrinseca. à qua sumitur quod quid est, quod fit prædicatũ cõclusionis, etiã in obliquo est de rõne subiecti. 250.1.H.
Cognitio quod quid est, non est sine cognitione an est. ibi.2.H.
Contingit vnum & idem, & propter quid, & ex necessitate esse. 257.2.D.
Causa materialis ideſt quæ cum sit, necesse est hoc esse vt mediũ mõstratur cum duabus ad minus propositionibus, vnum habentibus medium. 257.2.B.
Causa efficiens monstratur media, assumpta prius causa mouente pro medio. ibidem.
Causa finalis monstratur media, assumpto ipso fine vltimo pro primo, & fine medio pro medio, & effectu pro tertio. ibidem.
Causa in his quæ fiunt, & factis, & futuris, est eadem secundum substantiam, quæ vere est in his quæ sunt. 260.2.F.
Causa media se habet cum eo quod consequenter fit. ibidem.
Causa tria importat, rem illam quæ est causa, & causalitatẽ quares illa causat, & relationem ad causatum. 261.2.A.
Causa & causatum sunt simul. 274.2.H.

D

DE solutione qõnũ motarũ logice, & analytice. 192.1.F.
Denominatiua tripliciter sumi possunt. s. denominatiue, subiectiue, & quidditatiue. 196.1.G.
De reductione mediatorum ad prima immediata. 197.2.B.
De comparatione demonstrationum vniuersalis & particularis. 200.1.G.
Demõstrationum quoniam alia est vniuersalis, alia particularis, alia categorica, alia priuatiua, alia offensiua, alia ducens ad impossibile: quæritur quæ sit potior. 201.2.C.
Demonstratio particularis est prior vniuersali. ibidem.
Demõstratio potior est, quæ est de esse, quàm quæ de non esse, & propter quam non errabitur, quam propter quam errabitur. 201.2.D.
Demonstratio vniuersalis quæ dicatur, & qua rõne. 102.2.F.
Demonstratio non dicitur vniuersalis vel particularis, quia sit de subiecto, quod est commune multis, vel de subiecto vno secundum numerum. ibidem.
Dignitas demonstrationis vniuersalis super particulare: penes quid sit attendenda. ibidem.
Demonstratio vniuersalis facit scire secundum quod ipsum, particularis autem non. 203.1.B.
De comparatione demonstrationum affirmatiuæ & negatiuæ & ducentis ad impossibile. 205.1.A.
Demonstratio affirmatiua dignior est demonstratione negatiua quod probatur ab Arist. quinq; rationibus. 206.1.E.
Demonstratio ex paucioribus est ex prioribus, & cõsequenter ex magis cognoscibilibus. ibidem.
Demonstrasio negatiua ostensiua est, quæ primum de tertio negaciue concludit medium à quo negatur primum, & affirmatur de tertio. 206.2.G.
Demonstratio ducens ad impossibile est, quæ probat veram negatiuam, assumit affirmatiuam oppositam, & subsumit affirmatiuam veram, & infert conclusionem de qua notum est ꝙ sit impossibilis. ibidem.
Demonstratio negatiua potior simpliciter est ducente ad impossibile. ibidem.
Demonstratio ex pluribus in qualitate, est ex pluribus in quantitate, & ex paucioribus secundum qualitatem est ex paucioribus secundum quantitatem. 207.1.B.
De certitudine & vnitate, & diuersitate scientiarum & demõstrationum. 207.2.C.
Distinctio & vnitas numeralis scientiarum, sumuntur ex vnitate & distinctione aĩarum, in quibus subiectiue sunt. 208.2.E.
Diuisio scibilis in spẽs specialissimas habetur ab Arist. 210.1.B.
Distinctio rerum vt scibiles sunt, attenditur penes diuersitatem principiorum propriorum subiectiscibilis. 212.2.E.
Distinctio subiectorum secundũ suas rationes formales & distinctio propriorum principiorum, mutuo se consequũtur. ibidẽ.
Distinctæ scientiæ, quam distinctionem exigant in principijs. 212.2.H.
Diuersarum scientiarum potest esse vnica conclusio. 213.2.B.
Diuersæ scientiæ, quomodo eandem conclusionem considerens cum non communicent in subiecto, neq; in passionibus. ibi.
Demonstrationes quomodo augeantur per media & nõ per media, sed in post assumendo & in latus. 214.1.F.
Demonstrattones augeri per media siue in eadem siue in diuersis scientijs, loquendo de demonstratione propter quid: vniuersaliter impossibile est. ibidem.
De fortuito & sensibili in ordine ad scientiam. 215.1.A.
Demonstratio honorabilior est sensibus & cognitionibus quorũcunq; causa est. 215.2.C.

De diuersitate principiorũ in demõstrationibus. 216.2.G.
Distinctio ex parte medij,non sufficit ad distinctionem opinionis & scientiæ. 225.2.B.
Disputatiue concludens idem non esse diffinibile & demonstrabile diffinitionem & demonstrationem. 223.2.A.
Disputatiue concludens quod quid est non esse demonstrabile 235.2.B.
Dispositio demõstrationis cõcludẽtis quod quid est. 237.1.B.
Disputatur ab Aristo. ꝙ per syllogismum demonstratiuum non potest concludi quod quid est. 240.1.H.
Diuisio & inductio quã similitudinẽ habeãt adinuicẽ. 241.1.B.
Diuisionis nomine tria possunt intelligi.s.syllogismus diuisiuus ꝙ discursu illatiuo & pro discursu formali diuisiuo.ibi.ꝙ to.
Diuisionis & inductionis similitudo, num teneat in omnibus. 242.2.E.
Disputatur ꝙ quod quid est neq; est demonstrabile per diffinitionem,neq; per contrariũ,neq; alio quouis modo.242.2.G.
Diffinitio num distinguatur à medio, & num dicat diffinitum esse,vel posibile esse. 245.2.A.
Diffinitio quid nominis & quid rei quid significet,& quomodo distinguatur. ibidem.C.
Diffinitio quid nominis nihil aliud est quàm nominis interpretatio, diffinitio autem quid rei est essentialium ipsius rei explicatio. ibidem
Discursus concludens quod quid est,per quod quid est,non est demonstratiuus quia petit probandum. 248.2.G.
Demonstratio potissima, est demonstratio prima ordine naturæ. 253.2.C.
De vsu primorum principiorum ex parte extremi. 168.1.H.
Demõstratio ducens ad imposibile quo nam primo principio vtatur,& quomodo. 169.1.C.
Differentia accidentalis quomodo additur subiecto superioris scientiæ. 180.2.F.
De syllogistica forma demonstrationis. 182.1.H.
De differentia ipsius propter quid,in his,quæ fiunt,simul vel nõ simul,circulariter vel nõ circulariter, semper vel frequenter. 259.2.A.
Diffinitio substantialis rei constat ex his quæ insunt semper quorum quodlibet est in plus,non tamen extra genus & tot quo usq; omnia non sint in plus. 268.1.G.
Diffinitio neq; metaphoras,neque quæcunq; dicuntur in metaphoris assumere aut inspicere debet. 269.1.C.
Diuisiones secũdum differentias vtiles sunt ad colligendũ quod quid est,non ad demonstrandum ipsum. 268.2.A.
Duorum cõuertibiliũ,neutrum magis altero cã est. 276.2.H.
De varijs demõstrationũ gñibus ꝙ cãs procedentibus. 277.2.C.
De cognitione principiorum demonstrabilium. 280.1.F.
Demonstrare vnam diffinitionem de diffinito per alteram eiusdem diffinitionem,quæcunq; fi tilla,est processus demonstratiuus ratione nostri. 123.2.C.
Demonstratio est duplex,à priori.s.& posteriori. 115.1.D.
Demonstratio quia,est per effectum conuertibilem conuertibilitate causalitatis & prædicationis. 173.2.C.
Demõstratio circularis,num sit cõueniens & posibilis.ibidem.
Demonstratio , num sufficienter diuidatur in quia & propter quid. 180.1.E.
Demõstratio affirmatiua nõ põt fieri per cãm remotã. 177.1.C
Demonstratio procedens ex medio non conuertibili & non causa,concludit quia est, sed non propter quid est. 175.2.C.
Demonstratio est ex proprijs, non ex communibus. 157.1.D.
Demonstratio est ex his quæ sunt per se,& non ex his quæ sunt per accidens. 145.1.D.
Demonstrationis cõclusio,nũ posit esse per accidens. 145.2.D.
Demonstratio per causam distantem eo modo quo fieri potest, est demonstratio quia. 176.1.H.
Demonstratio propter quid, diuiditur in demonstrationem propter quid tantum, & simpliciter iuxta diuisionem Auerroys. 180.1.E.
Demonstratio quia , quomodo sit per effectum conuertibilem. 173.2.A.
Demonstratio vere circularis,non est demonstratio absolute loquendo. 174.2.G.
Demonstratio per causam remotam,quomodo fiat solum secunda figura. 177.1.A.
Demonstratiua scientia est ex necessarijs. 142.1.F.
Demõstratio ducens ad imposibile vtitur hoc principio,omne affirmare aut negare verum est. 164.2.H.
Demõstratio est ex ijs quæ sunt ꝙ se,& ex necessarijs. 141.1.D.
Demonstratio est sempiternorum. 152.1.G.
De propriorum principiorum cognitione. 162.1.F.
De vsu principiorum cõmunium & propriorum in scientijs demonstratiuis. 163.1.D.
Demonstratio simpliciter non potest esse circularis,& probatur triplici ratione. 126.2.G.
Demonstratio est instrumentum intellectus nostri ad concludendum discursiue in materia necessaria. 129.1.C.
Demonstratio,quatuor quæstiones habet,sicut & quodlibet scibile.s.an est,quid est,quia est,& propter quid est. 113.1.B.
De demõstratione quia,& qui eius ordo & dispositio. 170.2.B.
De omni dicitur,quod est non in quodam quidem sic in quodã quidem non,neq; aliquando sic,aliquãdo non. 120.2.G.
Denominatiua dant solũ nomẽ denominato nõ rõnẽ. 45.2.C.
Denominatiua diffiniens Arist.& æquiuoca,& vniuoca, cur dixit dicuntur,& non dixit sunt. 44.1.H.
Denominatiua debent differre à nomine formæ denominantis casu in fine vocis. 45.2.B.
Denominatiua tribus cõditionibus diffinita sunt ab Arist.& declarantur illæ cõditiones ab expositore subtiliter.44.2.F.G.
De accidente inseparabili contingit loqui bifariã,vno modo in ordine ad spẽm,alio modo in ordine ad induiduũ. 147.2.B.
De Differentiarum varijs acceptionibus,& quid nam sit ipsa differentia vt prædicabile est ostenditur. 20.2.
Descriptio speciei qua dicitur , species est quæ ponitur sub assignato genete,subtiliter discutitur. 8.2.
De augmento demonstrationis in assumendo, vel post assumendo,ex parte subiecti,& ex parte passionis, via compositiua,& resolutiua. 171.1.D.
Dispositio importat ordinem habentis partes, aut secundum locum, aut secundum potentiam,aut secundum speciem vbi tãguntur omnes dispositiones secundum Simplicium. 83.2.A.
Dispositio dupliciter sumitur,vno modo vt distinguitur contra habitum,& vt est gẽnus ad habitum & dispositionẽ. 84.2.H.
Dialectica,& si aliqua vniuersaliter tenet demonstrare communia omnibus vtitur. 164.2.H.
Dialectica & metaphysica, qũo omnibus vtantur. 169.2.D.
Dici secundum realem existentiam de aliquo, est qñ subiectum existens in rerum natura. 55.1.C.
Dici cum complexione contingit esse cum verbo, & sine verbo, dicitamen cum complexione principaliter importat complexionem verbalem. 46.1.G.
Dictio exclusiua, non excludit à concomitantibus, & est regula generalis. 45.2.B.
Differentia vt est prædicabile ab alijs distinctum,nec genus,nec inferiora aliqua per rectam lineam respicit,sed species,& qũo de genere,de indiuiduis,& specie prædicetur. 30.1.D.
Differentia , in quantum differentia est. adeo appropriauit sibi hunc actum.s. diuidere, vt abipsa inseparabilis sit. 30.2.B.
Differentia non diuidit genus secũdum id quod essentialiter est, sed potestatis eius partes diuidere & secare dicitur. ibidem.
In diffinitione differentiæ qua dicitur differentia est quod est aptum natum diuidere ea quæ sub eodem genere sunt, cur prætermissum sit à Peripateticis quòd sit diuisiua generis. ibidem.
Differentia non omnis prædicatur de pluribus differentibus specie,sed differentia nobis tota. 28.1.H.
Differentia vltima conuertibilis cum specie, non est vere differentia. ibidem
Differentia vltima habet tria in se,scilicet quòd diuidat genus, & quòd constituat aliquid sub genere & quòd ad vnicam & indiuidualem naturam determinet. ibidem.

Diffuse

Diffuse,& subtiliter declarantur ii actus differentiæ,& ostendi tur quæ differentia diffiniatur apud Arist.& Porph. ibidem.
Differentiæ per se , ingrediuntur diffinitionem substantialem rei,faciunt aliud,& non suscipiunt magis & minus Differentiæ vero per accidens contrario modo se habent. 24.2.E.
Differentia, sicut potest accipi dupliciter, scilicet formaliter & materialiter,ita potest diuidi dupliciter,& harum diuisionũ duplex est sensus. 22.2.H.
Differentia diuisa à Porphyrio absolute in intentiones, non autem res,cum eandem rem contingit communiter,& proprie, & magis proprie rebus diuersis driam esse , in ordine autem ad vnum,rerum forte fuit Illa diuisio. ibidem.
Differentiæ diffinitio qua dicitur ꝙ differentia est quæ prædicatur de pluribus differentibus specie in quale quid declaratur ab expositore diligenter. 28.1.F.
Differentia vltima quæ est vere differentia est quæ non repugnãter,seu negatiue de pluribus differentibus specie prædicetur,& si conuertibilis cum specie sit. 28.1.G.
Differentia non prædicatur in quale accidentale sed essentiale, quia differentia der se,est intrinseca ipsi speciei. 30.1.A.
Differre numero quid significet apud Porphyrium & Aristotel. 10.2.G.
Differentia inter dicere si affirmatio est causa affirmationis & è conuerso , & dicere si affirmatio infert affirmationem & è conuerso qualis sit. 176.2.G.
Differentiæ quinta diffinitio,qua dicitur.Differentia est quæ cõducit ad esse optime & ingenioſe exponitur. 32.2. per totũ.
Differentia quomodo sit pars diffinitionis subtiliter ab expositore discutitur. 32.2.H.
Differentia non est diuisa generis inquantum est totum essentiale,sed inquantum est totum potestatiuum. 31.1.D.
Differẽtiæ descriptio qua dicitur, Differentia est qua differũt à se ſingula,declaratur quo ad partes notatu dignas. ibidem.
Differentiam suscipere magis & minus quomodo intelligendũ sit pulcherrime declaratur. 25.2.A.B.C.
Differentiæ superiorum,sunt etiam differentiæ inferiorum, sed non è conuerso. 49.1.A.
Differentiæ nominis significatio,triplex est. 21.1.C.
Differentiæ diuerse specie vocantur illæ quæ sunt diuerse formaliter. 49.1.B.
Differẽtia nter passibiles qualitates & passiones quæ sit. 87.2.B
Differentiæ inseparabiles per se,sunt diuisiuæ generis & constitutiuæ speciei. 24.2.G.
Differentiæ per se possunt dupliciter habere perfectum, & respectu generis,& respectu speciei. 25. 1.B.C.D.
Dñæ faciẽtes alterũ,& faciẽtes aliud,in quo differãt. 22.1.H.
Differentię omnes alteritatem,seu diuersitatem aliquam facere formaliter,vel virtualiter dicuntur,sed dissimiliter &c. ibid.
Quid sonet facere aliud, & facere alterum declaratur, & quid sint isti termini. ibidem.
Duplex sensus illius diffinitionis differentia est quæ facit aliud & alterum &c. ibidem.
Diffinitio speciei qua dicitur,species est quæ prædicatur de pluribus differentibus numero,non est eius quidditatiua diffinitio,sad descriptio. 9.1.
Diffinitio quomodo sit vniuersalium,si non est vniuersalis neq; particularis. 163.1.B.
Diffinitio qualitatis data est à posteriori,qualis vero à priori. 91.1.A.
Diffinitio , ad hoc inuenta est vt quod diffinitum implicite importat,explicite significet. 32.2.F.
Diffinitio est demonstratio sola positione differens,quæ est perpetuorum & non corruptibilium. 152.2.F.
Diffiniri ꝙ reliquũ,& diffiniri ad reliquũ in quo differãt. 10.1.
Diffinitionis denominatiuorum vltima particula.s. quæ secundũ nomẽ habent appellationẽ diligenter discutitur.45.2.C.
Difficile & facile mobile,vt sunt differentiæ specificæ distinguẽtes habitum & dispositionem inter se,& vt sunt modi essendi eorum,æquiuoce dicuntur. 84.2.F.
Dignitates & suppositiones in quo differant. 162.2.E.
Distantia non vniuoce dicitur de locali & contraria, sed analogice. 71.2.A.
Distincte vel confuse concipi,non ponit distinctionem in re cõcepta secundum se. 127.2.D.
Duplex est priuationum genus,quoddam.s.quod habet immediatum ordinem ad subiectum, quoddam vero quod nõ habet immediatum ordinem. 100.1.E.
Duæ differentiæ ex opposito euacuantes generis potestatem,generi necessario insunt sub disiunctione & in vtriusq; ratione genus vt additum cadit. 135.2.C.
Dubitatio de susceptione magis & minus in qualitate potest habere duplicem considerationem,logicam, scilicet & physicã, & quomodo sit terminanda. 92.2.E.
Duabus causis contingit circulari discursu absq; reprehensione vti,& quæ sint illæ causæ. 174.2.H.

E

EAdem problemata sunt,quæ idem habẽt mediũ. 273.1.C.
Ea quæ sæpe fiunt in rerum natura,possunt considerari dupliciter,vel in ordine ab subiecta sua absolute,vel in ordine ad eadem subiecta sic disposita. 156.2.E.
Eclipsis relata ad lunã,nũ inest sibi necessario,sed relata ad causam suã.s.interpositionẽ terræ inest sibi necessario. 143.2.D.
Effectum esse conuertibilem cum causa , contingit duobus modis,vno modo secundum prædicationem , alio modo secundum causalitatem,& quid sit vtrunq;. 173.2.A.
Eorum quæ sæpe fiunt scientiæ sunt & demõstrationes. 152.2.F.
Eadẽ esse principia oim syllogismorũ est imposibile. 217.2.A.
Eisdem eadem,quomodo eadem inter se. 218.2.E.
Elementum demonstrationis quid sit,& quomodo immediatæ propositiones elementa sint demonstrationum. 198.2.H.
Elementum proprie significat id ex quo fit aliquid primo inexistente indiuisibili speciei in aliam speciem. 199.1.B.
Elementum,ad hoc ꝙ vere alicuius elementum sit quatuor conditiones habere debet. ibidem.
Enũciabile idẽ,nũ sciri & opinari simul ab eodẽ posit. 250.1.F.
Enunciabile idem nihil prohibet ab eodem simul teneri per medium contingens & per medium necessarium. ibidem.
Edunciabile idem , licet contingat cognoscere simul per mediũ contingens & necessarium, non tamen contingit illud simul opinari & scire. 250.2.H.
Enunciatio omnis cuius res significata non potest aliter se habere,quam sicut per illam enunciationem significatur,est enunciatio necessaria. 143.2.B.
Enunciatio affirmatiua de tertio adiacente,non significat subiectum aut prædicatum esse, sed coniunctionem prædicati cum subiecto. 142.2.H.
Entium diuisio,in ea quæ sunt,alia de subiecto quodam dicuntur & in subiecto nullo sunt, &c. exacte ab expositore examinatur. 46.2.per totum.
Errores duo eliduntur, alter eorum qui omnino demonstrationem tollunt, alter vero illorum omnium qui demonstrationem esse ponunt. 125.2.C.
Error circa acceptionem vniuersalis est triplex. 138.1.F.
Ens scibile potest dupliciter diuidi , vno modo vt ens, alio modo vt scibile. 210.1.D
Essentias rerum existere potest accipi dupliciter.s. absolute , & præsuppositio vniuerso. 229.1.D.
Esse simpliciter,& esse in parte,quid sonet apud Arist. & Alpharabium. 230.1.G.
Entia,vt incõplexe cõcepta diffinitionẽ ingrediũtur. 45.2.C.
Ens nõ est genus generalissimũ,quia sic esset vniuocũ. 16.1.
Esse quomodo distinguatur ab essentia,& quomodo ex eo quod ens non est genus,ens distinguatur ab essentia. 224.2.G.
Eundem conceptum esse priorem & posteriorem & haberi & nõ haberi de eadem re,est imposibile. 128.1.H.
Ex effectu necessario non semper potest probari causam esse,sed tunc tantũ qñ causam esse est minus notum nobis. 232.2.G.
Ex defectu medij non prouenit quod sciencia non probet suum subiectum esse,sed ex defectu conditionis huius quod subiectũ ponitur non vt minus notum sed vt notissimũ. 232.2.H.

Ex propo-

Ex propositionibus per se, sequitur conclusio per se non solum materialiter, sed etiam formaliter. 237.2.B.
Experimentū, nū exigatur ad notitiā primorū principiorū vel sola sufficiat sensitiua iterior cognitio & qua rōne. 281.2.B.
Eiusdem conclusionis media, quæ non sunt subinuicem, cōtingit esse eiusdem scientiæ. 214.1.H.
Ex priuatione dicitur res fieri per accidens, si ly ex denotet causam materialem. 196.1.E.
Exēpla dantur nō vtita sint, sed ut discētes intelligant. 99.2.A.
Exempla apud Arist. nō sunt valde pōderanda præsertim in Logica, quia frequenter vtitur aliorum opinionibus. ibid.
Ex alio genere descendentem non est demonstrare. 151.1.A.
Ex accidente & subiecto, non resultat vnum totum, sicut ex materia & forma. 48.1.F.G.
Ex similibus causis, similes proueniunt effectus. 87.1.B.
Extremorum altero existente in quodam toto num fiat propositio negatiua immediata. 183.2.A.
Extrema propositionis, quadrupliciter se habent ad perseitatē, & quomodo. 134.2.H.
Ex Epilogo Porphyrij ostenditur, q̄ vnicum tantum capitulū de genere & specie fecerit auctor. 20.2.
Ex puris affirmatiuis in secūda figura nō licet arguere, quia medio termino consequente primum vt antecedente vtimur. 170.2.G.
Ex falsitate propositionis de inesse, non sequitur falsitas propositionis modalis. ibi.C.
Ex prius affirmatiuis incōuertibilibus valet argumētū. 171.1.B

F

FAtuum est dicere, q̄ differentia speciei athomæ, prædicetur de pluribus differentibus specie. 184.1.E.
Famosas tantū spēs quātitatis, vt logicæ disciplinæ cōuenit enumerat Arist. quæ specialē rōnem mensuræ exprimūt. 69.2.C.
Facere aliud, & inferre aliud, valde differunt inter se, ideo diligēter notandus est textus vbi dicit auctor, differentiam facere aliud & non dixit inferre. 22.2.G.
Falsum est propositionem necessariam communiorem esse propositione per se, & probatur authoritate & rōne. 144.2.G.
Fides inter virtutes intellectuales numerari nō pōt. 220.2 H.
Formaliter ingredi demonstrationem est secundum seipsum in demonstratione assumi. 166.2.E.
Forma non substernitur factioni formæ alterius nisi forte vna suscipiatur mediante alia. 195.2.B.
Fortuitorum nō est scientia per demōstrationē. 215.2.B.
Fidei certitudo non est intellectus vt sic, sed vt stat sub imperio voluntatis. 220.2.G.
Finis bonus est, propter quem aliquid fit à natura, aut ab arte 258.1.E.
Factum esse nō est cōtinuū cū fieri, nec alio facto esse. 260.2.H.
Figurarum magis faciens scire, maximè prima est. 183.1.b.
Figura prima, aut omnino, aut sicut frequenter format demonstrationem propter quid. ibid.
Figura prima alijs non indiget, cæteræ autem per hanc densantur & augmentantur, quousq; in immediata veniāt. ibid.
Figuræ, formæ artificialium sunt, & consistunt in terminatione quantitatis. 89.2.B.
Forma non est pars materiæ & impossibile est quòd sit separata à materia. 47.1.D.
Forma substantialis licet non sit in materia sicut pars in toto, est tamen in materia existente sicut pars in toto. 48.1.F.

G

GEneris & speciei notitia, cum sint relatiua, differentiæ cognitionem iure præcessit, quæ essentialiter specie prior est, & analogū tum ex materia tum ex rebus ipsis in tria analogata distinctū, quorum dria magis prædicabile est. 21.1.C.
Genus totum vniuersale tantum est, indiuiduum vero pars subiectiua, species vero totum & pars est subiectiua, quāuis totum diffinibile sit, genus vero pars illius. 20.2.G.
Genus & differentia in quo differant. 38.1.E.
Generis & speciei quid sit commune habetur. 16.H.
Quæ sint eorum differentiæ. ibidem.
Generi & differentiæ commune est continentia specierum, licet genus plures species contineat quam differentia. 37.2.C.
Generi & accidenti in quibus communicent, & in quibus discrepent. 39.1.A.
Genus extensiue magis collectiuum est quam species, quæ intensiue plura continet. 19.1.A.
Genus sicut duplicem totalitatem habet, ita dupliciter diuidi potest. 30.2.B.
Generalissimum diffiniri nō potest, quia genere caret. 82.1.G.
Generis qualitas est differentia, quia determinat eius potentiā, & quale sit significat. 30.1.B.
Gñalissimi, subalterni, & specialissimi descriptio declarat. 5.2.A
Genus, & spēs quo sint correlatiua, & quomodo non. 8.2.G.
Quæ, & quot sint quæstiones, quas censuit omittendas Porphyrius. 2.2.H.
Generis prima acceptio declaratur. 3.1.C.D.
Eiusdem secunda significatio ponitur. ibidem.
Genus, est vniuscuiusq; generationis principium, quomodo intelligitur. ibidem.
Genus diffinitur tribus conditionibus. 4.2.E.
Generis tertia acceptio ponitur & declaratur. ibidem.

H

HAbitus quando debiliter retinentur, etiam dispositiones vocantur. 84.1.F.
Habitus nullus propriè est in corpore, sed omnes sunt aut totaliter, aut principaliter in anima. 84.1.B.
Habitus aliquis dispositio, & è contrario dispositio habitus vocatur, sed per accidens. 84.2.F.
Habitudo generis & speciei, qūo cōueniant inter se. 14.2.H.
Habitus & dispositiones secundum sua genera dicuntur ad aliquid, secundum vero species dicuntur qualitates. 93.2.B.
Habitu principiorum cognoscuntur conclusiones in potentia, habitu vero scientifico cognoscuntur in actu. 125.1.A.
Habitus principiorū est simpliciter nobilior sciētifico. 125.2.B.
Habituum genera in ad aliquid, species vero in qualitate collocantur. 94.1.E.
Habitus & dispositio differunt secundum perfectum, & imperfectum ni eadem specie. 83.2.B.
Habitus tripliciter sumitur, & quæ sit ista trina acceptio declaratur. 83.2.F.
Habitus in quo differat à dispositione ponitur, & est quod dispositio facile, habitus vero difficile remouetur. 83.1.D.
Habitus & dispositio, num vna, vel duæ species qualitatis sint. 83.2.A.
Habitus principiorum, neq; determinati, neq; ab alijs habitibus fiunt notioribus, sed quadam potentia ignobiliore secundū certitudinem, ideſt à sensu. 281.1.B.
Habitus principiorum non est de nouo acquisitus. ibidem.
Habitus principiorum non est inditus. ibidem.
Habitus principiorum non est sciētia, sed intellectus. 281.1.D.
Habitur primorū principiorū quomodo sit à natura. 283.2.A.

I

IGnorantia demonstratiua quæ sit. 184.2.G.
Ignorantia non secundum negationem, sed secundum dispotionem dicta per syllogismum est facta deceptio. 186.2.E.
Ignorātia secundum dispositionem in his quæ sunt primo, aut non sunt, contingit simpliciter. s. cum simpliciter, & cum per syllogismum accipitur opinio falsa. ibidem.
In secunda figura totas esse propositiones vtrasq; falsas non cōtingit. 186.2.H.
Inductionem facere non habentem sensum est impossibile, quoniam singularium proprie sensus est. 187.2.B.
Ignorantia opponitur demonstrationi scientifice. ibidem.
Ignorantia secundum dispositionem, num sit per syllogismum facta deceptio. 188.1.E.
Infinitis existētibus medijs inter prædicatum & subiectū, contingit à prædicato in infinitū descendere p̄dicationes. 191.1.B.
In priuatiua demonstratione statur, si & in prædicatiua statur in vtrisq;, scilicet sursum in vniuersalissimum & deorsum in particularissimum. ibidem.C.

Innega-

In negatiuis est status in omni figura. ibid.
In secunda figura non potest procedi in infinitum in negatiuis, quin infinitenī affirmatiuæ prędicationes in sursum. ibid.
Infinita non est pertransire. 182.1.E.
In his quæ prædicantur in quod quid est, non proceditur infinitum. 193.2.B.
Impossibile est omnia æquè prædicari adinuicem, licet contingat verè dicere. ibid.D.
In affirmatione prædicatorum quidditatiuorum, non est processus in infinitum. 194.1.H.
In affirmatiuis demonstrationibus, medium nequaquam extra primum & tertium accipiatur, sed semper medium demōstratur de quo primum. 198.2.E.
In priuatiuis demonstrationibus in prima figura, medium non est extra affirmatiue minoris terminos assumere, sed semper intra proceditur. ibidem.
Incorruptibilitas arguens magis esse: est incorruptibilitas positiua, quam vniuersale non admittit. 203.1.C.
Incorruptibilitas negatiua arguit etiam directè perfectiorē modum ipsius esse quidditatiui. 204.1.F.
Impossibile est ex inferiorum conuenientia, superioris notitiam acquirere, nisi in cognitione particularis esset in potentia cognitio vniuersalis. 204.2.E.
Idem subiectum cadere sub eadem ratione formali sub diuersis scientijs impossibile est, & similiter est impossibile eandem passionem sub eadem ratione formali demonstrari à diuersis scientijs. 213.2.C.
Incuidentia causans opinionem vnde oriatur. 221.1.C.
In gñatione substātię dispositiōes anteced üt formā, & in aduentu formæ corrūpuntur & firmiores concomitant. 225.2.B.
Inquirere prædicata quidditatiua absolutè, secundum inexistentiam eorū, pertinet simpliciter ad qōnē quia est. 130.2.G.
Inductio & diuisio quā similitudinē habeāt adinuicē. 241.1.C.
Inductiōis & diuisionis similitudo, nū teneat in oīb⁹. 242.2.E.
Inter causam & cantum oportet alteram causam mediare si immediatæ non sunt. 265.1.C.
In his quæ fiunt, & factis & futuris, quomodo eadem sit causa secundum substantiam. 261.2.C.
Immediatorum principiorum, an eadem sit cognitio, an non eadem. 281.1.A.
Indiuiduum ideo maximè substantia dictum est, quia subijcitur omnibus quibus species subijcitur tam accidētibus quam superioribus, & vltra hoc ipsi speciei. 53.1.B.
Indiuidui assignatio data à Porphyrio, secundum Auerroem nō est vera indiuidui assignatio, quia non conuenit omni indiui duo, sed tantum indiuiduis accidentium. 191.H.
Indiuidua substantiæ, neque denominatiuè, neque quidditatiuè de aliquo prædicantur. ibidem.
Indiuiduo, ineſt accidens inseparabile necessario, non solum secundum rem, sed etiam secundum intellectum componētem & diuidentem, Physice tamen. 148.1.F.
Indiuiduū vagum prædicatur de pluribus, sed in quale, cui non obstat indiuiduum prædicari de vno solo. 196.F.
Indiuiduum est duplex, vagum scilicet, & signatum. ibidem.
Indiuiduum vagum secundū Diuum Thomā prædicat de pluribus non solum secundū vocē, sed scām rōnē signātā. ibid.
Indiuiduum vagum quomodo dicatur prædicari de pluribus, & secundum quam proprietatem hoc sibi conueniat. ibid.H.
Indiuiduum, quare hoc nomen sortitus sit. 19.1.E.F.G.
Indiuiduum triplici nomine declaratur. ibid.
Indiuiduum, artificiosa prædicatione de nullo, neque de multis p̄dicat, naturali verò de vno solo. i. de se ipso p̄dicat. ibid.
In demonstrationem, num sit afferre instantiam per propositionem singularem. 170.1.F.
Identitas propositionis, ex identitate conceptuum non vocum sumenda est. 128.2.G.
In denominatione tria sunt. s. forma denominans, res denominata, & ipsum denominationum. 45.1.A.
Identitas propositionis secundum se, attenditur penes identitatem sui significati complexi & totalis. 129.2.C.
Identitas propositionis secundum se, variatur ex alietate conceptuum obiectalium secundum se, & non ex varietate conceptuum formalium. ibid.D.
In diuisione dr̄iæ, ly, per se, idem sonat quod essentialiter, ly verò per accidens idem est quòd extra essentiam. 24.2.G.
Id est vnumquodque, quod eius proprio nomine denotatur, vt de substantia particularis per aliquod nomen significata, nō prædicatur cum magis & cum minus. 63.2.B.
In illis contrarijs quorum medij scaremus nominibus, negatiōe extremi circunloquimur. 99.1.D.
Impossibile est duo purè positiua fieri circa idem proximum susceptibile. 99.2.C.D.
In quantitate non est contrarietas sed in vbi. 71.2.A.
In qualibet scientia sunt propriæ responsiones, quæ. s. sint secundum illam determinatam scientiam. 165.1.B.
Instantia in demonstratione, est propositio demōstratiua. ibi.D.
Infinitum relinquendum est ab arte, quia de eo non potest esse scientia. 16.2.E.
In secūdo modo dicēdi p̄ se, propositiones tripliciter reponunt̄, p̄riè primario, p̄riè secūdariò, & impropriè. 134.1.F.G.H.
In singulis prædicamentis, singula sunt generalissima. 12.2.G.
In scientijs realibus oportet præcognoscere subiectum esse in re rum natura actualiter, in rationalibus vero sufficit subiectū esse, in esse obiectiuo. 115.2.B.C.
In perpetuis non differt esse & posse. ibidem.
In subiecto esse quomodo diffiniatur ab Aristotele, & quomodo sit glosanda & intelligenda diffinitio. 47.1.C.D.
In qualibet scia sunt propriæ interrrogatiōes sciales. 165.1.B.
Interrogatio & propositio syllogistica idem sunt. ibidem.
In oppositis contradictoriè duo sunt ex parte cuiusque extremi, & quæ sint. 102.1.F.
Intellectus qūo habitus primorū principiorū dicatur. 162.2.H.
In primo modo dicendi per se, propositiones reponuntur tripliciter, propriè, scilicet & principaliter, propriè & secundariò, & quędam impropriè. 133.1.A.B.
Infinitum impossibile est pertransire. 125.2.C.
In specialissimis speciebus, nulla est magis substantia quàm alia similiter nec in primis substātijs vna est alia magis. 55.2.D.
Inter secundas substantias, magis substantia est species quàm genus & probatur duplici ratione. 55.1.A.
Inter esse in subiecto, & esse formę substātialis i materia, maxima dria est & vnde pōt sumi differentia ista. 48.1.E.
Intentio libri Prædicamentorum, secundum opinionem quorūdam illustrium Philosophorum, est tractare de vocibus incōplexis, vt significatiuæ sunt rerum incomplexarum, quæ opinio discutitur ab expositore. 42.2.E.
Illud quod nunquam abest, non dicitur tantum semper esse, sed illud quoque sempiternū dicitur, quod infallibiliter suo tempore inuenitur. ibid.1.B.
Inter diffinitionem & diffinitum nullum est medium secūdum se, licet posit assignari ratione nostri. 123.2.B.
Intelligens est melius dispositus quàm sciens. 125.1.C.D.
In subiecto cuiuscunque propositionis per se clauditur intrinseca ratio formalis inhærentiæ prædicati. 135.2.D.
In his quæ sunt per accidens contingit falli sapientes. 115.2.C.
Inter habitum & priuationem, est ordo generationis vel in se, vel in suis generationibus. 100.1.H.
Intentio prima & secunda quid sint declaratur. 5.2.per to.
Iustitia non est virtus media inter duas malitias sicut aliæ virtutes morales, sed opponitur iniustitiæ vt extremum alteri extremo. 91.1.D.

L

LIber Priorū regulat discursum, ars tradita in libris Perihermenias regulat cōpositionē & diuisionē, Liber verò prędicamētorū dirigit simplicium intelligentiam. 41.1.C.
In prima operatione intellectus licet nec veritas nec falsitas inueniatur, multipliciter tamen contingit admisceri sibi verum vel falsum. ibidem.
Liber prædicabilium Porphyrij, non solum est pars Logicæ, sed etiam via ad Categorias Aristotelis. 2.col.1.

Libri

Libri prædicamentorum intentio,eſt,adunare ad decem genera oīa entia diſperſa & infinita,ordinateq; diſtinguere.41.2.D.
Licet omnis propoſitio in qua prædicatum eſt de ratione ſubiecti ſit immediata.& per ſe,non tamen ſola talis eſt immediata & per ſe nota. 123.2.C.
Licet propoſitio immediata & per ſe nota ſit illa, in qua prædicatum eſt de ratione ſubiecti,non tñ eſt ſola illa. 200.1.G.
Lineæ, ſuperficiei corporis, & termini communis,quid nominis declaratur. 67.2.C.
Linea,ſuperficies, ſoliditas, & locus, quantitates ſunt habentes poſitionem in partibus. 68.2.G.
Loci partes copulari ad eundem terminum,ad quem copulãtur partes corporis locati quomodo verificetur, & ſecũdum quã opinionem hoc dixerit Ariſt. 68.1.H.
Loco phyſico,locus contrarius eſt,non autem loco ſecundum rationem menſuræ conſiderato. 71.2.A.
Loci & tẽporis,(quæ ſunt reliqua duo continui membra) declaratio,habetur ab expoſitore diligentiſsime tradita. 68.2.E.
Loci partes, ideo dicũtur copulari ad terminum cõem,quia partes corporis locatiad terminum copulantur cõem. ibidem.
Locus à partibus ſufficienter enumeratis, in prædicatis ſecundum realem exiſtentiam,tenet etiam negatiue. 55.1.D.
Logica eſt de ſecundis intentionibus adiunctis primis, quæ eſt propoſitio Auicennæ,quomodo intelligitur. 7.2.A.
Logica nil aliud eſt,quam ars directiua actuum rationis,& ordinatur ad ipſum rationis opus,vt proprium finem. 41.1.B.
Logica ſecundũ doctrinam Auicennæ in principio ſuæ Logicæ, non eſt conſiderare de vocibus ex intentione, ſed ex neceſsitate. 42.1.G.

M

MAgnum & paruum non dicuntur eſſe contraria, quia idẽ eſſet ſibi ipſi contrarium,cum idem cõtingat eſſe magnũ & paruum reſpectu diuerſorum. 71.1.B.
Magnum & paruum multũ & paucum nõ ſunt cõtraria.71.1.A.
Multæ ſunt res de genere accidentium,quæ proprie prædicãtur de rebus alijs de genere accidentium. 196.1.F.
Multæ ſunt coniunctiones per ſe,quæ non faciunt prædicationẽ per ſe aliquo modo niſi improprie. ibid.2.H.
Metaphyſica,illas entis & ſubſtantiæ differentias & partes ſubiectiuas conſiderat: quæ ens & ſubſtantiam extra abſtractum à materia ſecundum rationem & eſſe non ducunt. 211.1.D.
Mediæ propoſitiones, ſi omnes eſſent concluſiones & non principia:principia remanerent pauciſsima. 218.1.G.
Medium neceſſarium & contingens poſſunt dupliciter inueniri. ſ.vt cauſantia ſeorſum ſuos proprios effectus,& vt inueniuntur cauſantia vnicum aſſenſum certũ nõ dubium. 225.2.B.
Medium quomodo nõ conuertibile ſit cum paſsione. 243.2.B.
Medium ipſius quod quid eſt,neceſſarium eſt eſſe quod quid eſt ſicut & proprij proprium. 247.2.C.
Medium in demonſtratione quid ſit,diffinitio, ſcilicet ſubiecti, an paſsionis. 253.2.C.
Malum omnifariam contingit ex particularibus defectibus, bonum autem vno modo ex cauſa integra. 44.2.per totum.
Medium propoſitionis eſt triplex, quoddam ſecundum ſe tantum, quoddam quo ad nos tantum, & quoddam ſecundum ſe & quo ad nos. 127.1.C.
Modi errandi circa prædicatum vniuerſale. 137.1.B.
Modi,quibus relatiua ad conuertentiam dicuntur, duo ſunt, & qui ſint ponitur. 75.2.C.
Modi eſſendi in,octo ſunt,q duob⁹ verſibus cõtinẽtur.47.1.A.
Medium extra ſumitur quandoq; pro cauſa non immediate proxima effectui,& pro cauſa communi, non conuertibili cũ ſuo effectu conuertibilitate cauſalitatis. 176.1.G
Medium & extremum,an eiuſdẽ generis eſſe cõueniat.151.1.D.
Medium eſt duplex,ſcilicet per participationem,& per abnegationem,& quid ſit vtrunq;. 99.1.D.
Medium quot modis contingit eſſe non conuertibile,& quæ ex tali medio demonſtrationes fiant. 175.1.C.
Mors,& cõbuſtio,& quæcũq; ab his denoīatiua nõ inter accidentia, ſed iter repugnãtia p̃dicata annumerãtur,& q̃re. 36.1.F.
Motus non numeratus eſt inter quantitates, quia non habet aliquam rationem ſpecialem menſuræ & caret indiuiſibili ſubſtantifico vnius generis. 72.1.G.
Magnum & paruum & multum & paucum non ſunt quantitates ſed potius ad aliquid. 70.2.G.
Motus,per ſe,reſpicit quatuor genera.ſ. ſubſtãtiã,quãtitatẽ,qualitatẽ,& vbi,per accidens autẽ ad omnia ſe extẽdit. 96.1.G.

N

NAturalis impotentia dupliciter conſiderari poteſt.ſ.priuatiue,& contrariæ, & de qua impotentia ſit intelligenda diffinitio. 85.2.B.
Naturalis potentia,& ſi prior ſit habitu ordine generationis,habitus tñ eſt prior naturali potẽtia ordine perfectionis.ibi.C.
Neceſsitas in propoſitionibus & conſequentijs,attenditur penes connexionem ſignificatorum per terminos,& non penes exiſtentiam eorundem. 155.1.C.
Neceſſe eſt concluſionem demonſtrationis perpetuam eſſe ſimpliciter. 152.2.E.
Neceſsitas in ordine ad cauſam,non ſufficit ad demonſtrationis concluſionem. 144.1.E.
Nominis quidditas tunc prægnoſcitur:quando eius ſignificatio innoteſcit.Re vero quidditas,non niſi per eſſentialia patefit. 115.1.A.
Nomen diffiniti ſignificat naturam confuſe, diffinitio vero diſtincte. 127.2.C.
Non eſſe in ſubiecto non eſt proprium quarto modo ſubſtantiæ quoniam conuenit etiam differentiæ ſubſtantiæ. 57.1.C.
Non inconuenit idem collocari in duobus prædicamentis,ſi cõtingit idem habere diuerſam conſiderationem. 94.1.E.
Nihil eſt magis intimum alicui quam ſua diffinitio. 149.2.C.
Non eſt inconueniens,ſcientias omnes analogis vti. 170.1.F.
Non omnia nomina quæ ſignificant ad aliquid, æqualiter ſignificant relationem. 73.2.C.
Notitia principiorum eſt certior & euidentior non ſolũ quo ad nos ſed ẽt ſcẽm naturã quã ſit notitia cõcluſionũ. 125.1.B.
Negatiuæ vniuerſalis oppoſitæ affirmatiua vniuerſali vere & immediate deceptio fit in prima & media figura. 186.2.G.
Num contingat aliqua cognoſcere abſq; inductione âſenſibilibus accepta. 189.1.A.
Nunquid tertio exiſtente infimo contingat in infinitum ire, accipiendo eius primo prædicatum,& prædicatum prædicati,& ſic deinceps,aut neceſſe ſit alicubi ſtare. 189.2.D.
Nunquid primo exiſtente ſummo, contingat in infinitum ire ſumendo eius primo ſubiectum,& ſubiectum ſubiecti,& ſic deinceps,aut neceſſe ſit hic ſtare. 190.1.E.
Non contingit infinita eſſe media, ſi in ſurſum ideſt magis vniuerſale,& deorſum ideſt particulare ſtent prædicata. 191.1.B.
Neq; in ſurſum,neq; in deorſum contingit infinita eſſe prædicata. 194.1.E.
Negatiua mediata in ſecunda figura,quomodo reducitur ad immediata. 199.2.C.
Num vniuerſale magis ſit quam particulare,eo quod incorrupti bile ſit. 203.1.B.
Non quæcunq; diuerſitas rerum aut rationum formalium cauſat diuerſitatem ſcientiarum,ſed tantum diuerſitas earundem vt ſcibiles ſunt. 210.2.B.
Num quæuis ſcientia vna,conſiderans vnum ſubiectũ,de neceſsitate omnes eius ſubiectiuas partes contempletur. 211.2.B.
Non omnes partes ſubiectiuæ alicuius generis,cadunt ſub ſcientia illius generis, ſed illæ tantum quæ ipſum genus extra illã ſcibilis differentiam non trahunt. ibid.D.
Non contingit ſimul eiuſdem idem ſcire & opinari. 220.1.G.
Non omnis ineuidentia opinionem facit,ſed aliqua ſuſpicionẽ, & aliqua exiſtimationem. 221.1.A.
Num eiuſdẽ obiecti opinio & ſciẽtia eſſe valeat. 223.1.B.
Num tot ſint ſcibiles quæſtiones quot ſ̃t ita. 227.1.D.
Num quæuis ſcientia ſupponat ſuum ſubiectum eſſe, ita quòd non probet illud eſſe. 228.1.D.
Nomine ſcientiæ duo accipi poſſunt.ſ.ipſe habitus ſcientificus, & ipſa demonſtratio. 231.2.B.

Non omnis demonſtratio ſupponit ſuum ſubiectum eſſe, quonlam aliqua quærit & demonſtrat illud. 232.1.F.
Non omne demonſtrabile eſt diffinibile, quod probatur triplici ratione à priori. 234.1.G.
Num per terminum non conuertibilem ſyllogizari poſsit proprium de eo cuius eſt proprium. 238.2.G.
Nulla natura entis rõnẽ habet, niſi ſit vel ſemper vel frequẽter, vel raro,perfecte vel imperfecte,modo & tpe ſuo. 250.2.F.
Nomina an tranſponere liceat in diffinitionibus. 270.2.E.
Nugatio non eſt qualiſcunque vnius in altero incluſio,ſed quando vnum formaliter & intrinſece includitur in conceptu formali alterius. 138.2.E.
Nulla ſubſtantia eſt de numero relatiuorum, cum ſecundæ ſubſtantiæ de quibus erat dubium non ſint ad aliquid. 81.2.C.
Nulla demonſtratio vtitur hoc principio contingere ſimul affirmare & negare eſt impoſsibile. 164.2.G.
Nulla concluſio, in qua paſsio inferioris prædicatur de ſuperiori eſt demonſtrabilis,licet ſit demonſtrabilis de eo particulari terſumpto. 146.1.F.
Nulla eſt verior prædicatio quàm illa, in qua idem prædicatur de ſe ipſo ſecundum Boetium. 19.1.E.
Nulla eſt diffinitio quidditatiua accidentis, in qua non claudatur intrinſece ſubiectum. 136.1.F.
Nullius ſcientiæ eſt, demonſtrare id quod ineſt ſubiecto ſuo, & non ex proprijs principijs eius. 151.1.B.
Num omnia,quæ non primo vel ſecundo modo inſunt, per accidensinſint. 134.1.E.
Num intelligens ſit melius diſpoſitus quàm ſciens. 124.2.H.
Num definitio & quæ in definitione ponuntur,per ſe de definito prædicentur. 132.1.E.
Numerus,tempus, & oratio, quia carent ſituatione partium, & permanentia,& reliquis conditionibus, non dicuntur eſſe de numero continuorum. 69.1.B.
Numerus & oratio quare inter quantitates diſcretas, & rõeſt qa eorũ nõ copulant ad aliquem terminum cõem. 67.1.B.

O

OMnis propoſitio per ſe rõne prædicationis,oportet q̃ ſit in primo vel ſecũdo modo dicendi per ſe. 134.2.F.
Omnis propoſitio extra primum & ſecundum modum dicendi per ſe,eſt purè per accidens. ibid.G.
Omnis propoſitio per ſe, num conuertatur in propoſitionem per ſe. 135.2.C.
Omne cauſans naturaliter generationem & corruptionẽ oportet habere contrarios motus. 173.2.C.
Omnis demonſtratiua ſcientia circa tria verſatur. i. circa genus ſubiectum,dignitates & paſsiones. 160.2.G.
Omnes ſcientiæ communicant ſecundum communia, vt ex quibus,non vt de quibus,nec vt quæ demonſtrant. 165.1.A.
Omnem ꝓpoſitionẽ neceſſariã eſſe ꝑſe & è cõuerſo,alias oẽs per accidens eſſe,& non neceſſarias oſtenditur. 144.1.H.
Omnis propoſitio categorica, ad cuius ſubiectum neceſſariò ſequitur prædicatum,eſt neceſſaria & perpetua. 154.2.G.
Omnis conditionalis ſimpliciter vera, eſt ſimpliciter neceſſaria & perpetua. 155.1.A.
Omnia alia à Deo:ſunt quædam diuinæ naturæ participatiões, quaſi deitates participatæ. 141.1.B.
Omnis concluſio,in qua propria paſsio inferioris prædicatur de ſuperiori eſt per accidens. 145.2.D.
Omnis propoſitio ex veris neceſſarijs & per ſe rectè ſyllogizata eſt neceſſaria & per ſe. 146.1.F.
Opinionis ſimplicis eſt ſimplex deceptio, eius autẽ quæ eſt per ſyllogiſmum ꝓlures ſunt. 186.2.E.
Omnis ſyllogiſmus eſt per tres terminos, ex quibus affirmatiua cum affirmatiuis,& negatiua cum affirmatiua & negatiua ex quibus monſtrantur conſtant. 189.2.C.
Omnem ſubſtantiam contingit diffiniri inter ſupremum & infimum. 194.1.E.
Obiecta ſenſuum duplex genus ingrediuntur.ſ.ſenſibile, & paſsibilem qualitatem. 209.2.B.
Omne,de quo eſt demonſtratiua ſcientia, eſt compoſitum ſecundũ ſe ex primis.i.ex prioribus ſecundũ naturã. 211.2.A.
Omnium quomodo eadem eſſe principia dicantur. 218.2.E.
Omnium demonſtrationum eadem eſſe principia,ſex modis intelligi poteſt. ibid.G.
Opinio vera & falſa ſicut non eiuſdem penitus,ſed eiuſdem quodammodo ſunt,ſic & ſcientia & opinio non eiuſdem penitus ſed eiuſdem quodammodo ſunt. 220.1.E.
Opinio à ſcientia per quid differat. ibid.per totum.
Omnis certa cognitio, vel eſt circa principia ex terminis nota, vel concluſiones in illa reſolubiles & reſolutas. ibidem.
Opinio & ſcientia differũt penes euidentiã & ineuidentiã obiecti,ita q̃ euidentia ſcientiam facit,ineuidẽtia autem opinionem. 221.1.A.
Opinio & ſcientia num eiuſdem obiecti eſſe valeat. 223.1.B.
Opinari tunc arbitramur & dicimus, quando in intellectu noſtro formido aliqua remanet alterius partis,vndecunque veniat formido illa. 225.2.A.
Opinari & ſcire quando ſit. ibidem.
Omnis quæſtio eſt medij. 227.1.C.
Ordo inter quæſtiones,non variatur ex his, quæ contingunt per accidens. 230.2.H.
Omnes quatuor cauſæ per medium monſtrantur. 257.2.B.
Oppoſita immediata eſſe oportet quõ ſit intelligẽdũ. 270.2.G.
Omnis doctrina,& omnis diſciplina intellectiua ex præexiſtenti fit cognitione,in omni genere diſciplinæ. 111.2.G.
Omne quod eſt in prædicamento,aut eſt ſubſtantia,aut accidẽs, aut vniuerſale,aut ſingulare. 46.2.F.G.
Omne genus cuiuſcunque prædicamenti ſuſcipit magis & minus. 64.1.E.
Omnis propoſitio ſecundum ſe nota,num etiam ſit per ſe nobis nota. 128.2.G.
Opinio Auerroys,& Alberti magni circa neceſsitatem libri prædicabilium. 2.1.G.H.
Opinio Auicennę,ſeu gloſſa,ſuper particula de pluribus differẽtibus numero ſolo,declaratur. 12.1,H.
Opinio D.Thomę,& mens expoſitoris quomodo conſonent circa particulam illam,ſubiecti, in diffinitione accidentis poſitam,licet videantur diuerſæ. 36.2.H.
Oppoſitio prius,& ſimul,comitantur omnia & ſingula genera & quare. 96.1.G.
Oppoſitio eſt quadruplex,aut relatiua,aut contraria,aut priuatiua,aut negatiua. ibid.F.
Oppoſita priuatiuè,non opponuntur relatiuè. 102.2.F.G.
Oppoſitionis nomen,ad omnes oppoſitionis ſpecies analogum eſt. 96.2.E.
Oppoſitio eſt,incompoſsibilitas ſimul exiſtendi in eodem ſecundum idem ad idem. ibidem.
Oppoſitionis ſpecies dupliciter ordinantur. 96.2.F.
Oppoſita eſſe in aliquo ſimul in actu quõ contingat. 27.2.A.
Orationẽ trãſire de verò in falſum,nõ eſt ſuſcipere contraria,qa oratio non tranſmutaſ nec mouet ab vno in aliud, quod eſt natura eius quod ſuſceptiuum eſt contrariorum. 65.2.B.
Suſcipere contraria non cõtingit ſimul,ſed ſucceſsiuè. ibidẽ.
Oratio põtponi in duobus prædicamẽtis. ſ.quãtitatis & qualitatis,ſed diuerſimodè tñ,& quæ ſit iſta diuerſitas. 67.1.D.
Oronẽ,& ſubſtãtiã eſſe ſuſceptibiles contrariorũ quo differãt,cũ oratio ſuſcipiat verum & falſum, & non ſit ſubſtantie, & ſubſtantia etiam ſit ſuſceptibilis contrariorum, 65.1.C.
Oratio non dicitur vera quia homo ſit verus, nec actio paruа quia homo ſit prauus,ſed è conuerſo, quia actio praua, ideo homo eſt prauus. 66.1.G.
Obiectum primæ & ſecundæ operationis intellectus quale ſit, & quo ſe habeat ad dicendum eſſe & non eſſe. 113.2.C.
Ordinatio prædicationis habetur à Porphyrio & declaratur ab expoſitore duabus regulis. 17.2.D.
Ordo partium in toto tria exigit,permanentiam, ſituationem, & continuationem,& quare. 68.2.F.
Ordo libri prędicamentorum eſt, q̃ ſibi debetur primus locus inter logicalia ſimpliciter,& præcedit enunciatiuam, ſyllogiſticam,& diffinitiuam artem. 42.2.F.

P.

PArtes ſubſtantiarum an dicantur eſſe in ſubiecto vel non. 57.2.A.
Pars de toto cuius eſt pars, non prædicatur in recto. 30.1.B.
Particula poſita indiffinitiõe differentię. ſ. in eo quod quale ſub tiliter examinatur ab expoſitore. 30.1.per tot.
Paſsibilis qualitas non dicta eſt talis à paſsione ſubiecti, licet ſub iectum in eam recipiendo patiatur. 89.1.B.
Paſsio ineſt ſubiecto, ratione alicuius intrinſece partis ſuæ diffinitionis. 138.2.H.
Partes & differentiæ non ſunt quæ ſunt, ſed aliorum potius aliquid ſunt. 51.2.B.
Paſsionis nomen quadruplici modo ſumi poteſt, & qui ſint iſti modi declaratur. 88.1.per totum.
Paſsio cũ vel motus ſit, vel in motu cõſiſtat, fluẽs eſſe hẽt 88.1.E.
Paſsibile, ex eo quòd à paſsione nomen ſortitur, ideo quadrupliciter tale dici poteſt, & qui ſint iſti quatuor modi. 86.2.F.
Participatione ſpecici plures homines ſunt vnus homo, quomõ intelligenda ſit hæc propoſitio. 17.2.
Partibus ſecundarum ſubſtantiarum non conuenit proprietas illa relatiuorum. ſ. quòd ſiquis nouerit vnum neceſſe ſit aliud noſcere. 81.2.A.
Paſsiones entis idem ſunt reiliter cum ente. 159.1.A.
Petitio principij quomodo fiat. 128.1.F.
Perſe põtſumi dupliciter, poſitiue. ſ. & negatiue. 131.2.C.
Per ſe negatiue ſumptum, poteſt accipi dupliciter. ſ. vt conditio complexi, & vt conditio in complexi, & declaratur vtrunq; diuiſionis membrum. ibidem. D.
Per ſe ſumitur dupliciter, vno modo vt diſtinguitur contra per aliud, alio modo vt diſtinguitur contra accidentaliter, & idẽ dicitur de per accidens. 152.1.G.
Perempto genere & differentia, perimuntur ea quæ ſub ipſis ſunt 37.2.C.
Porphyrius non eſt arguendus, quia nõ tractauit de indiuiduo vago, nec propter hoc dicendus eſt diminutus. 20.1.F.
Poſitio dupliciter ſumi poteſt, vno mõ vt dicit ordinem partiũ in toto in comparatione ad locum, alio modo vt dicit ordinẽ partiũ in toto abſolute, & quid ſit vtrunq; 68.2.F.
Poſt prædicamentum quantitatis ſtatim tractat de genere ad aliquid, qm̃ quantitatem maxime ſequitur ad aliquid. 72.2.F.
Prædicamentum ad aliquid, cur magis vocetur ad aliquid quàm relatio, aut relatiuum. ibidem.
Poſt prædicamenta ſunt quinque ſcilicet oppoſitio, prius, ſimul motus & habere. 96;1.G.
Poſt ſubſtantiam, ideo de quantitate tractatum eſt, quoniã quãtitas propinquiſsima eſt ſubſtantiæ, & immediatius quã ſint ipſe qualitates. 66.1.H.
Poſitio tripliciter ſumitur, pro ordinata permanentia, pro ordine partium in toto, & pro relatione. 95.1.B.
Poſitiones ideo ponuntur ab Ariſt. in prædicamento ad aliquid quia ſi generant per modum ad aliquid, ſed poſitio in rei veritate genus generaliſsimum eſt. 94.1.G.
Potentia naturalis in ſecunda ſpecie qualitatis poſite, ſumitur vt diſtinguitur contra acquiſitam. 85.1.C.
Potentia & impotentia naturalis: naturam conſequuntur & quomodo. 85.2.A.
Potentia & impotẽtia naturalis ponuntur in ſecunda ſpecie qualitatis. 85.1.B.
Potentia & impotentia naturalis, non conueniunt in vna ſpecie ſpecialiſsima. ibidem.
Potentia ſubſtantiæ determinabilis eſt tripliciter, vel in ordine ad naturam, vel ſecundum actionẽ & paſsionem, vel ſecundũ quantitatem, & ponitur diſtinctionis declaratio. 90.2.E.F.
Prædicari formaliter, & fundamentaliter quid ſonet apud expoſitorem. 6.2.
Præmiſſe ſi eſſent neceſſariæ, & non per ſe, num ſciretur concluſio propter quid. 150.1.F.
Præcognita ſunt tria. ſ. principia, ſubiectum & paſsio. 113.1.A.
Prædicari in quid, dupliciter conringit, complete ſcilicet, & incõplete, & quid ſit vnumquodq;. 4.col.2.
Prædicatio ſubiecti de accidente, nõ vocatur prædicatio, & ſi vocatur debet vocari cum additione diminuente. 132.2.E.
Prædicamenta ſunt impermixta. 94.1.E.
Prædicati vniuerſalis definitio, num ſit competens. 183.1.& 2.per totum.
Prædicatio directa quæ ſit, & quæ in directa. 18.1.
Prædicatio naturalis quæ ſit, & quæ artificialis. 18.19.1.F.
Prædicari in quale contingit dupliciter, ſcilicet, accidentaliter, & eſſentialiter. 29.2.H.
Prædicatis accidentium, conuenit prædicatio vniuoca, ſed non ſola. 57.2.D.
Prędicatum relatiuæ dicitur ad ſubiectum. 58.1.F.
Prædicari de pluribus differentibus ſpecie in diffinitione differentiæ, non ſumitur poſitiuæ, ſed non repugnanter. 29.1.B.
Prædicari aliquo nihil aliud eſt quàm prædicatum ineſſe, ſeu cõuenire illi quo prædicatur. 54.1.E.
Prædicari ſecundum nomen, & prædicari ſecundũ rationẽ quid ſit, & quomodo differant. ibidem.F.
Per ſe nõ includit formaliter de omni, nec ſecundũ quod ipſum includit formaliter per ſe. 138.2.F.
Prima ſubſtantia diffinitur vt quo aliquid non eſt in ſubiecto, de ſubiecto. 51.2.C.
Primæ ſubſtantiæ diffinitio an data ſit per intentiones vel per res, & ſubtiliter declaratur. 52.E.F.
Prima operatio intellectus per ſe non indiget regula dirigente, per accidens vero ſic eget regula dirigente, & examinatur vtraque pars. 41.2.per totum.
Primo modo per ſe inſunt quæcunque inſunt in ratione dicente quid eſt. 122.1.E.
Primæ operationi intellectus, miſcetur ſecunda per accidens tamen. 115.2.A.
Prima principia, num ingrediantur formaliter demonſtrationẽ oſtenſiuam. 166.1.F.
Principia in vnoquoq; genere ſunt illa: quæ cum ſint vera non contingit demonſtrare. 160.2.F.
Principiorum quibus vtuntur demonſtratiuæ ſcientiæ, aliqua ſunt communia, aliqua ptopria. ibidem.
Principia communia ſunt quæ ſecundum analogiam quantum vtile eſt in eo quod eſt ſub ſcientia genera accipiuntur. ibid.
Principia propria, quæ ſint. ibidem.
Principia ingredi demonſtrationem dupliciter intelligi poteſt, virtualiter. ſ. & formaliter, & quid ſit vtrunq;. 166.1.H.
Principia vniuerſalia priustempore cognoſcuntur concluſione, principia vero ſingularia vel ſimul tempore cum concluſione, vel prius natura. 113.1.A.
Principia indiuidui nõ ſunt communia pluribus, ſed indiuiduo cuius ſunt paincipia, propria ſunt. 147.1.D.
Principiã prima formalia ſunt decem & non vnum. 16.1.
Principium dicitur multipliciter. 16.1.
Principia, ex quibus concluſio inferenda eſt complexa ſunt, & præcognoſcenda ſunt tantum quia ſunt. 113.2.C.
Prioritatis modus duplex eſt, & à quo non conuertitur eſſendi conſequentia, & quo aliquid dicitur eſſe cã alterius. 53.1.A.
Priuatio & habitus ſunt, quæ circa idem nata ſunt fieri ordinate. 99.2.C.
Priuatio dupliciter ſumitur. ſ. pro negatione formæ in ſubiecto apto nato habere illam, & pro negatione formæ in ſubiecto nato habere illam ordine irregreſsibili ibidem.
Priuatiue oppoſita, licet in nullo formaliter conueniant, in ſubiecti tamen poſitione conueniunt. 96.2.H.
Priuari quid ſit deſcribitur, & quot conditiones requirantur ad priuari. 100.2.G.
Priuatio & priuari ſunt diſtincta inter ſe, & ſimiliter habitus & habere habitum & quæ ſit diſtinctio oſtenditur & dubium quoddam diſſoluitur. 101.1.B.C.D.
Priuari & habere habitum licet non ſint idẽ cum priuatione & habitu, eadem tñ ſpecie oppoſitionis opponuntur. 101.2.D.
Proceſſus à diffinitione ad diffinitum conſideratur dupliciter ſcilicet ſecundum ſe, & ratione noſtri. 122.1.F.
Proprietas illa relatiuorum quę eſt ad conuertentiam, dici quo ad omnes

ad omnes partes in textu poſitas exacte diſcutitur ab expoſitore. 75.2.B.C.D.
Proprij & generis quæ ſint cõia, & quæ differentia. 38.1.C.D.
Proprij diffinitio, ex primo Topicorum ſumpta ponitur ab expoſitore, & declaratur quo ad omnes eius partes. 33.1.D.
Proprium, vt prædicabile eſt, iure quartum locum inter prædicabilia retinet, quia ex principijs ſpẽi. ſ. genere & differentia poſt conſtitutam ſpeciem immediate emanat. 33.1.C.
Proprium ab Porphyrio diuiſiue tantum, & non diffinitiue declaratur, & ratio ignoratur, 33.1.C.
Proprium, vt eſt quartum prædicabile, non ſimpliciter ſumitur, ſed proprium quarto modo. 33.1.D.
Propoſitio illa ab eo q̃ res eſt vel nõ eſt oratio oĩs dicitur vera vel falſa, nõ intelligitur de re quæ eſt ſubiectũ aut prædicatũ orõnis, ſed de re ſignificata per ipſam enũciationẽ. 65.2.C.
Propoſitio iſta, album cum in ſubiecto ſit vt in corpore prædicatur de ſubiecto quomodo ſit intelligenda. 55.1.B.
Propoſitio dubitare de ſingulis non eſt inutile: habetur ab Ari. 81.1.D.
Propoſitio illa, in ſingularibus iubet Plato quieſcere, quomodo ſit intelligenda. 20.2.
Propoſitio qua dicitur, oportet æqua de æquis, vel maiora de minoribus prædicari ſubtiliter declaratur, & de qua prædicatione ſit intelligenda. 18.1.E.
Propoſitiones ſunt in triplici materia, neceſſaria. ſ. contingenti & remota, & quomodo cognoſcantur. 36.1.G.
Propoſitio, à prima ſubſtantia nulla erit prædicatio, intelligitur de artificiali prædicatione non de naturali. 19.1.G.
Prædicatum eſt, aut in eo quod quid eſt, aut quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut faciens, aut patiens, &c. cum vnum devno prædicatur. 193.2.D.
Prædicata ſignificantia ſubſtantiã quod vere illud eſt, aut quod vere illud aliquid eſt ſignificant de quo prædicatur. ibidem.
Prædicata non ſubſtantiam ſignificantia, ſed de alio ſubiecto dicta, neq; quod vere illud aliquid eſt, accidentia ſunt. ibidem.
Prædicata neq; in ſurſum neq; in deorſum contingit eſſe infinita. 194.1.F.
Prædicata intrinſeca ſunt illa, quæ ſubſternuntur extrinſecis, & denominantur ab eis. 196.1.F.
Prædicationes quibus vtitur demonſtrator, ſunt in primo vel ſecundo modo perfcitatis. 196.2.G.
Prædicatio accidentis realis de ſubiecto, num ſit prædicatio ſecundum ſe, ſeu per ſe. 197.1.B.
Prædicata, quæ prædicantur in ſecundo modo, num ſint conuertibilia. ibidem.C.
Propoſitio affirmatiua vera, ſi habet mediũ eſt demõſtrabilis, & elementa hmõi ſunt hæc, & tot, quot ſunt media. 198.1.H.
Propoſitio negatiua vera, ſi habent medium, aut prius cui prædicatum non inſit, erit demonſtrabilis, ſi autem non, non erit demonſtrabilis. ibidem.
Propoſitiones immediate materia ſunt demõſtrationis. 199.1.B
Propoſitio immediata eſt qua non eſt altera prior. 199.1.C.
Prima media, primis demonſtrationibus æqualia eſſe oportet ſecundum numerum. ibidem.
Propoſitio immediata & per ſe nota, licet ſit illa, in qua prædicatum eſt de ratione ſubiecti, non tamen eſt ſola illa. 200.1.G.
Penes quida ttendenda ſit dignitas demonſtrationis vniuerſalis ſuper particulare. 202.2.H.
Particulare habet eſſe ſimpliciter, vniuerſale vero ſecundũ quid ſcilicet intellectuale. 203.1.B.
Plures demonſtrationes eſſe eiuſdẽ poſsibile eſt, nõ ſolũ ex eodẽ ordine accipienti nõ cõtinuũ mediũ, ſed ex altero. 208.1.G.
Propoſitio illa, ſcientiæ ſecantur quemadmodum & res, quomodo ſit intelligenda. 209.2.B.
Partes illæ, quæ extrahunt ſubiectum à proprio ſciendi modo, licet eius abſolute partes per ſe ſint, eius tamen vt ſcibilis partes per ſe non ſunt ſed extraneæ. 212.1.E.
Propoſitio illa. Altera vero ſcientia eſt ab altera, quaruncunque principia neq; ex eiſdem, neq; alteræ ex alteris ſunt, quomodo ſit intelligenda. 213.per tot.

Propoſitiones quædam ſunt principia tantum, quædam concluſiones tantum quædam concluſiones & principia. 218.1.F.
Ponere in numerum nihil aliud eſt, quam quærere de duorum adunatione. 229.1.A.
Præcognitiones in quo differant à quæſtionibus. 231.2.A.
Propoſitio illa. Vnius inquãtum vnum eſt, vnica eſt ſcientia, quo modo ſit intelligenda. 235.2.A.
Petitio principij, num ſit proceſſus quo vna diffinitio per aliam probatur. 238.2.H.
Petere principium quid ſit & quomodo fiat. 239.per tot.
Proceſſus, quo quod quid eſt per aliud oſtenditur, num ſit proceſſus demonſtratiuus. 250.1.G.
Propõ, prędicamẽta ſunt ĩpermixta qũo ſit ĩtelligẽda. 183.2.D.
Propoſitio negatiua vera, habens neutrum extremorum in toto: eſt immedita. 184.1.H.
Propoſitio immediata ſecundum Ariſt. eſt, quæ caret priori medio, formaliter diſtincto ab extremis. ibidẽ.
Propoſitiones in quarto modo dicendi per ſe, demonſtrationem ingrediuntur. 134.2.E.
Propoſitio per ſe, eſt neceſſaria, & perpetuæ veritatis. ibid.G.
Propoſitiones, in quibus ſubiectum cadit in diffinitione prædicati, num ſint in ſecundo modo dicendi per ſe. 133.2.A.
Propoſitiones in quibus prædicata prædicantur eſſentialiter nũ ſint perpetuæ veritatis. 154.2.F.
Propoſitio, Ab eo q̃ res eſt vel non eſt, oratio omnis dicitur vera vel falſa: eſt intelligenda de re ſignificata per orationem non per eius terminos. 155.2.A.
Propoſitio, Demonſtrantem non eſt deſcendere de genere in genus, quomodo ſit intelligenda. 151.2.A.B.C.
Propoſitiones dupliciter euidentes redduntur intellectui noſtro. ſ. per ſolum lumen intellectus agentis, & per medium applicatum, & declaratur vtrunq; membrum. 162.2.F.
Propriæ interrogationes in geometria ſunt, in quibus aut demõſtratur aliquid de geometricis, aut aliquid demonſtratur geometrice. 155.1.B.
Propoſitio, in qua ſubiectum ponitur in ratione prædicati eſt in ſecundo modo, in qua vero prædicatum ponitur ratione ſubiecti eſt in primo. 135.2.D.
Prima principia dupliciter ſumuntur. ſ. in terminis communiſſimis, & ad terminos ſpeciales contracta. 166.2.F.
Principia prima ſunt quandoq; in actu exercito, & quandoq; in actu ſignato. ibidem.
Prima principia ingredi formaliter demonſtrationem oſtenſiuã habet quadruplicem ſenſum. ibid.H.
Paſsio, nũ inter principia annumeret, vel principiata. 161.2.B.
Prædicatio ĩ recto, denotat ſubiectũ incẽ paſsioni, p̃dicatio vero in aliquo denotat depẽdẽtiã paſsionis à ſubiecto. 132.2.G.H.
Propoſitio iſta, Coruus no 1 eſt niger quomodo ſit vera, & tamẽ in rerum natura nullus reperiatur Coruus aibus. 35.2.C.
Propoſitio per ſe nota multipliciter inuenitur, quædam eſt per ſe tantum quædam quo ad nos tantum, & quædam ſecundũ ſe & quo ad nos. 127.1.B.
Propoſitio illa, Differentia eſt qua ſpẽs abundat à genere, diligẽter declaratur quo ad omnes partes principales. 26.2.H.
Propoſitiones naturales in quibus prædicatum ineſt neceſſario ſubiecto non ſunt extra latitudinem propoſitionum de eſſe poſteriori ſtico. 131.2.B.
Propoſitio, Deſtructis primis ſubſtantijs impoſsibile eſt aliquid aliorum eſſe, quomodo ſit intelligenda. 54.2.H.
Propoſitio Differentia conducit ad eſſe, quomodo intelligenda ſit. 32.2.G.
Propoſitio negans accidens inſeparabile ab indiuiduo illius ſpeciei cuius eſt accidens inſeparabile, non ſolum eſt falſa: ſed impoſsibilis. 148.1.F.
Propoſitio iſta de ſubiecto præſupponitur quia eſt, de quo eſſe actuali ſit intelligenda. 116.1.F.
Potentia Logica, non repugnantia potentiæ eſt. ibid.
Propoſitio in qua prima paſsio prædicatur de ſuo primo ſubiecto eſt immediata, & ſecundum ſe & cum vnum generaliſsimum negatur ab alio: eſt propoſitio immediata. 124:

Propositio maxima. Propter quod vnunquodq; tale & illud magis quo à pluribus glosetur, & quæ sit eius vera glosa. 124.1.B
In propositionibus, in quibus species prædicatur de genere, subiectum ponitur in diffinitione prædicati, & tamen non est prædicatio per se. 133.2.A.
Prædicatio indirecta non destruit omnino perfectatem. ibidē.B.
Propositio ista. Scientia est vniuersalium, quot modis intelligatur. 155.2.B.
Proprositio ista. Forma substantialis impossibile est esse sine materia, est falsa formaliter loquendo. 48.1.F.
Propositio illa. In subiecto autem esse dico, quod cum sit in aliquo non sicut quædam pars, impossibile est sine eo esse in quo est, quo ad vltimam partem recte discutitur ab expositore. 47.1.D.
Proportio libri prædicamentorum ad ipsam logicam est proportio partis ad totam, ad alios vero libros Logicæ est proportio ianuæ ed intrinsecæ domus. 42.2.H.
Propositio ex natura sua immediata est, in qua prædicatum cadit in ratione subiecti, vel cum passio prima prædicatur de primo subiecto. 127.1.D.&.col.2.A

Q.

Qualitas substantialis, & qualitas accidētalis quomodo se habeant quo ad substantiæ modificationem. 90.1.F.
Qualitatis tot oportet ponere partes, quot modis potentia substantiæ secundum esse accidentale determinatur. 90.1.H.
Qualitatibus in abstracto consideratis, an conueniat suscipere magis & minus. 92.1.F.G.
Qualitas non omnis suscipit magis & minus, & adducuntur exēpla in mathematicis. ibidem.H.
Qualia non autem qualitas suscipere magis & minus quomodo dicantur. 92.2.G.
Qualitatis proprie proprium est simile & dissimile dici secundum eam. 93.1.A.
Simile & dissimile dici secundum qualitatem intelligi debet fundamentaliter non formaliter. ibem.
Similitudo proprie, est relatio conuenientiæ inter duo qualia, ratione suarum qualitatum. 93.1.B.
Similitudo modaliter quæ sit declaratur. ibidem.
Qualitatis tertia proprietas quæ est suscipere magis & minus ponitur & declaratur. 92.1.F.
Qualitas suscipit magis & minus ex duobus, scilicet ex hoc quòd vnum est magis tale altero: & ex hoc quòd idem est magis tale successiue. ibidem.
Qualitas non potest dici possibilis, quia ipsa apta nata sit ad suscipiendam passionem, quia subiectum aliorum non est, sed in subiecto substentatur. 86.2.F.G.
Qualitates gustabiles & tangibiles dicuntur passibiles, quia sunt causatiuæ passionum secundum sensum. ibidem.
Qualitatis quarta species quæ sit diffinitur, & diffinitionis partes declarantur. 89.2.A.B.C.
Quarta species qualitatis dicta fuit ab antiquis compositio, ab Arist. autem dicitur forma. 89.2.A.
Qualia pene in omnibus denominatiue deriuantur à qualitatibus. 90.2.H.
Qualitatis diffinitio à posteriori data est, qualis vero à priori. 91.1.A.
Qualitas passibilis differt à passione secundū modū essendi, cum passio importet qualitatem facile mobilem, qualitas vero passibilis dicat qualitatem difficile mobilem. 87.2.C.
Qualitates ille quę difficile mobiles sunt ex ratione speciei. habitus sunt, illæ verò quæ facile mobiles sunt ex ratione suæ speciei, dispositiones sunt. 84.1.E.F.
Qualitas est de numero eorum, quæ multipliciter dicūtur & de qua multiplicitate sit intelligēdum, an de multiplicitate analogicæ excludente vnitatem genericam, vel compatientis genericam vnitatem. 81.1.G.
Qualitatis diffinitio ponitur Ab Arist. & declaratur ab expos. quo ad partes principales. 81.2.D.
Qualitas est, secundū quā formaliter dicimur esse quales. ibidē.

Quale dupliciter sumi potest, quantum ad facultatem logicam attinet, communiter scilicet & proprie vt est speciele prædicamentum, & quid sit vtrunq;. 82.1.E.
Quantitas minima in aliqua specie, est contraria quantitati maximæ in illa eadem specie. 71.2.B.
Quātitatēnō suscipere magis & minꝰ, in ductiue ꝓbatur. 71.2.C
Quantitatis scientiam tradere volens Arist. quare inciperit prius diuidere qnàm finire. 66.2.E.F.
Quantitatem diuidens Aristo. quare prius diuiseritin continuū & discretum, ratio ostenditur. ibidem.
Quantitas discreta præponitur quantitati continuæ numerando, quia quātitas discreta secundum suam rationem prior naturaliter est continua, diuidendo vero fecit contrario modo, & quare. ibidem.
Quantitatis maxime proprietas est, æquale & inæquale dici, qđ etiam inductione probatur. 72.1.F.
Quantitas, neque naturalis potentia est susceptibilis contrariorum, sed sunt media quibus substantia est susceptibilis contrariorum. 66.1.F.
Quantitatis diuisio in continuum & discretum, discutitur & declaratur ab expositore, 66.1.H.
Quantitatis, tum continuæ tum discretæ, tam permanentis successiuæ, species colliguntur, similiter & quæ sint eorum mensuræ, intrinsece. s. an extrinsece. 67.1.A.
Quantitas est subiectum sequentium accidentium propter cōpositorum. 124.2.F.
Quatuor causis suscepit hunc laborem Porphyrius, & quæ sint. 1.2.D.
Quatuor notanda ponuntur circa capitulum de differentia, vbi plura notatu digna notantur. 21.1.D.
Quælibet pars definitionis, eo modo, quo ponitur in diffinitione, prædicatur in primo modo dicendi per se de diffinito vel in recto, vel in obliquo. 132.1.F.
Quæcunq; per se prædicantur, æqua de æquis vel maiora de minoribus prædicari oportet. 18.1.
Quæ differentia sit inter relationem, & relatiuum, & ad aliquid. 72.2.G.
Quæ differunt accidentaliter tm̄, non differunt specie. 83.2.A
Quæcunq; relatiua. si propriæ & vere, & secundum rationem assignentur: simul natura sunt. 72.2.D.
Quæ omnibus prædicabilibus communia sint. 37.2.A.
Quæ nam subiectorum & temporum vniuersalitas ad deomni requiratur. 131.1.A
Quare in descriptione habitus & priuationnis addita sit illa particula (ordine.) 100.2.E.F.G.
Quarto modo perse ineſt, quod propter ipsum ineſt, quod vero non propter ipsum accidens est. 130.2.H.
Quid nā sit propō per se nota, & quot eius genera sint. 127.1.A.
Quid est quid dicitur cognoscere, est ipsum quid rei etiam attingere. 114.1.G.
Quot modis contingat vnam negatiuam propositionem esse immediatam. 184.1.A.
Quo vere mediū oporteat eē distictū ab vtroq; extremo. 184.1.G
Quartus modus dicendi per se, ad causalitatem, licet in adæquato spectat. 135.2.C
Quartus & secundus modus dicendi per se, qnq; conciduntin vnam propositionē secundū diuersas eius conditiones. ibidem.
Quædā ꝓpones per se cōuertuntur in per se, & sunt oēs quarum cōuertentes simpliciter sunt necessariæ ex terminis. 136.1.H.
Quæcūq; sunt vniuersalia ex necessitate in sunt rebus. 137.2.D
Quæcunq; sunt per se, eo modo quo eorum naturalis dispositio exigit necessaria sunt. 143.2.C.
Qualis est ꝓportio demōstrationis simpliciter, ad necessarium & sempiternum simpliciter, talis proportio demōstrationis physicæ, ad necessarium physicum. 156.1.H.
Quæ propositiones sint sempiternæ veritatis, & demostrationem ingrediantur. 156.1.H.
Quando medium est extra, sit demonstratio quia, quando vero medium non conuertitur & est motus & non causa similiter est demonstratio quia. 172.1.H.

Quomodo

Quō in diuersis sciētijs quia & propter quid ab inuicē distinguā tur, & nū per cām demōstretur tm̄ in secunda figura. 177.1.C
Quando quia & propter quid pertinent ad diuersas scietias, propter quid est causa remota ipsius quia. 177.2.D
Quo sit affirmatio est causa affirmationis, negatio sit causa negationis. 176.2.F.
Quo nam medio extra posito fiat demonstratio quia, non autem propter quid. 176.1.E.
Quando prædicatum aut subiectum in quodam toto est, aut ambo, non fit propositio negatiua immediata. 183.1.B.
Qui modi per se, ingrediantur demonstrationem. 135.1.D.
Quęcunq; non substantiam significant, oportet de subiecto quodam prædicari, ita quod subiectum non quoniam aliud est, tale sit. 193.2.D.
Quomodo & quando per medium extraneum contingat syllogizari minorem falsam. 188.2.E.
Quæstiones circa infinitatē demonstrationis tractātur. 188.1.B.
Quando subiectum habens aliquam formam, mouetur ad vnam aliam non oppositam, illa etiam forma dicitur moueri per accidens, ad illam aliam formam. 195.2.B.
Quid sit elementum demonstrationis, & quomodo immediate propositiones elementa sint demonstrationum. 198.2.H.
Quatuor conditionesrequiruntur ad hoc quòd aliquid dicatur elementum alicuius, primo quòd sit id ex quo fit, quòd sit id ex quo primo fiat, quod sit in existens, & quòd sit indiuisibile secundum speciem in aliam speciem. 199.1.B.
Quomodo negatiua mediata in secunda figura reducitur ad immediata. 199.2.C
Quando passio de suo subiecto enunciatur, immediata & per se nota propositio fit. 200.1.G.
Quæ dicatur demonstratio vniuersalis & qua ratione. 202.2.F.
Quæ spectent ad vnitatem & distinctionem scientiæ. 208.1.H.
Quo quæ vnius sunt generis scibilis, composita ex primis esse oporteat. 211.1.C.
Quid magis ostendat distinctionem scientiarum, principiorum distinctio, an subiectorum. 212.1.H.
Quō diuerse scientiæ eandem conclusionem considerent & non communicent in subiecto, neq; in passionibus. 213.2.B.
Quando vnica conclusio demonstratur in eadē de diuersis scientijs per plura media, quæ nō sunt subinuicem, impossibile est ambas esse demonstrationes per causam propriam eiusdem conclusionis. 214.1.G.
Quot modis contingat eandem conclusionem demonstrari per media quæ non sunt subinuicem. 214.2.E.
Quo sensus vniuersalis, sentire vero singularium sit. 216.1.F.
Qualitates quæ sentiuntur, afficiūt singulares substantias determinato loco & tempore. ibidem.
Quo principia nō multo pauciora sint ipsis cōclusiōib⁹. 218.1.E
Quæstiones sunt æquales numero his quæ scimus. 226.2.H.
Quæsita sunt quatuor, quia, propter quid, si est, quid est. 227.1.A
Quæstio quid est num terminetur ad secundum ad iacens vel tertium. 227.2.C.
Quod nam esse quærat quæstio an est. ibidem
Quæstio an est, cuius esse quærat, subiecti an passionis, vel vtriusque. 228.1.E.
Quæstio quid est & quia, quæ nam prædicata quærat. ibidem.F.
Qō quid est, nū terminetur ad incōplexū vel complexū. ibidē.
Quæstiones quo à præcognitionibus distinguantur. ibid.
Quæstio quid est, ideo simplex est, quoniam purum & immistū quid est quærit. 228.2.G.
Quæstio quid, quærit formaliter de incomplexo, quoniam quærere de complexo iuxta secundum adiacens, pertinet ad quæstionē an est, & iuxta tertiū ad quia, & propter quid. 230.2.H
Quæstio quærens complexe de quod quid est, ad quæstionem quia est pertinet. 231.1.A.
Quæstiones simplices & cōpositæ quo differant interse. ibidem.
Quomodo quæuis quæstio, sit ipsius medij & quomodo sit intelligenda illa propositio. 233.1.B.C
Quomodo quod quid est demonstratur, & quis modus introductionis & quid est diffinitio & quorum. 234.1.G.

Quomodo quod quid est sit vniuersale & prædicatiuū. 235.2.A
Quod qd est, nō est demōstrabile p syllogismū diuisiuū. 240.2.H
Quod quid est, neq; demonstrabile per diffinitionem, neq; per contrarium, neq; quouis modo. 243.1.C.
Quod quid est neq; est demōstrabile primo neq; cum ipso an est neque cum quid nominis. 244.1.E.F.G.
Quomodo tam quod quid est, quàm diffinitio se habeat ad demonstrationem. 246.1.F.
Quod quid est, ostendi potest per aliud quod quid est ei usdē rei syllogismo tamen logico non demonstratiuo. 247.2.A.
Quidam facilis modus concludēdi quod quid est. 248.2.E.
Quō & qua de causa syllogismo non demonstratiuo, sed logico vnum quod quid est demonstretur per aliud. 248.2.G
Quod nam sit medium demonstrationis, diffinitio subiecti an passionis. 253.2.C.
Quō in causis & in demōstrationibus per causas circulus cōtingat & cur in his quæ cōsequēter fiūt circulariter tm̄ tenet argumentū à priori & à posteriori, in his vero quæ cōsequēter fiūt nō circulariter tenet tm̄ argumētū à posteriori. 265.2.C.
Quō causæ omnes habeantur per demonstrationem. 256.2.G.
Quo accipiātur imediata vel nō imediata duo facta cē. 264.2.G
Quis modus venandi definitionec ex varijs expositoribus ex Aristo. accipiatur. 269.2.A.
Quō genera subalterna, à nō subalternis distinguātur. 48.2.F.
Quomodo suscipere magis & minus conueniat relatiuis ratione fundamenti. 74.1.H.
Quot prægnitiones & prægnito sint, & quibus prægnitionibus prægnitorum quodlibet ante scientiam prægnosci oporteat declaratur. 113.2.C.
Quot modis dicitur vnum oppositorū, tot dr̄ & reliquū. 127.1.C

R.

Res vnius prędicamenti, num prædicari possit de re alterius prædicamenti. 183.2.C.
Ratio quando q; causans falsam opinionem non est ratio concludens illam conclusionem. 188.1.G.
Reductiones omnium quæstionum notarum ad duas primas habentur ab Aristo. 170.1.H.
Rebus ipsis corruptis, adhuc remanet scientia rerū. 145.1.A.B.
Regula. Si affirmatio est causa affirmationis ita negatio est causa negationis. 172.2.H.
Regula. Id est primo alicuius subiectum cui illud ineſt, & secundum ipsum alijs ineſt, declaratur. 139. per totum.
Regula cognoscendi vniuersale ponitur. 137.2.B.
Regula Arist. Quando aliquid conuenit alicui primo, per illud subiectum potest de quolibet alio cui in est à priori demōstrari, quomodo sit intelligenda. 146.2.E.
Res diuersæ ad aliquam vnam scientiam pertinentes possunt dupliciter cōsiderari. s. secundum earū singulas naturas, & vt adunantur: in aliqua communi ratione formali. 208.2.H.
Ratio formalis subiecti potest cōsiderari bifariam, scilicet vt res est, & vt obiectū est. 209.1.D.
Ratio formalis subiecti cuiusq; scientiæ duplex est, scilicet quæ, & sub qua. 210.2.C.
Rarū & densum, asperū & lene, vnde nomen acceperint. 89.1.C
Rationes quibus probatur magnū & parum, multum & paucum esse quantitates sed ad aliquid ponuntur in forma ab expositore & in quo rationes differant. 70.2.G.H
Regula. Qū aliquid non repugnanter conuenit superiori absolute, & repugnat inferiori ex propria ratione, vel ex quacūq; alia aditione, illud tale simpliciter non potest enūciari de inferiori, sed specificatione superioris. 29. per tot.
Regula illa. Propositionum in materia remota, affirmativa semper est falsa & negatiua vera, intelligitur, seruata idētitata subiecti, non secundum vocem sed secundum rem. 36.1.G.
Regula. Quando alterū de altero prædicatur vt de subiecto quæcunq; prædicatur & cætera de qua prædicatione fit intelligēda declaratur. 48.1.H.
Regula Arist. Quæcunq; in sunt in ratione dicente quid est per se in sunt primo modo, quomodo sit intelligenda. 132.2.F.
Regula illa. Diuersorum generū & non subalternatim positorū

&c. quomodo sit intelligenda quo ad omnes partes. 48.2.H.
Relatiua formaliter nō habent cōtrariū, sed materialiter. 74.1.G
Relatiuum dici ad conuertentiam, est ipsum ita dici ad aliud, qđ conuertat aliud ad dicendum ad se. 76.2.E.
Relatiuis omnibus non conuenit simul esse natura, vbi etiam declaratur illud dictum. In paucis vero vel nullis repetiet quis scientiam simul factam cum scibili. 77.1.B.
Relatiuum non dicitur ad conuertentiam cuiuscunq;, sed eius tamen, ad quod proprie terminatur. 75.2.D.
Relatiua materialiter non sunt relatiua, sicut nec statua materialiter statua est. 76.2.H.
Relatiuorum vera proprietas est ad conuertentiam dici. 75.2.B
Relatiua sunt in duplici differetia, quædam dicuntur secundum esse, & quædam secundum dici & quid sit vtrunq; membrum declaratur. 75.2.C.
Relatiua secundum illud quo relatiua sunt, contrarietatem non habent. 74.1.G.
Relatiuorum prima proprietas est, habere contrarium. 74.1.E.
Relatiua oīa, si de eis formaliter loquatur: semper sunt simul natura. i. si cōsideretur relatiua quatenus relatiua sunt. 77.2.D.
Relatiorū assignatio, si recte assignanda est, debet esse actus ad actum, & potentia ad potentiam. 78.1.E.
Relationis essentia propria, magis explicatur & cognoscitur per nomen ad aliquid, quam per nomen relationis. 72.2.H.
Relatiuorum diffinitio data à Platone quo ad omnes eius partes discutitur & declaratur. 73.1.A.B.
Relatiuorum tres assignantur distinctiones ab ipso expositore diligenter collectas. 73.2.A.
Relatiua oppositio ponitur & declaratur. 97.1.D.
Relatiue opposita, dupliciter considerari possunt scilicet in quātum opponuntur contradictione participata, & inquantum sunt opposita relatiue, & declaratur vtrunque distinctionis membrum. 97.2.B.
Relatiorum diffinitio ab Aristotele data, declaratur quod ad omnes diffinitionis particulas. 80.1.E.F.G.
Relatiuorum etiam alia proprietas est, q̄ qui diffinite sciuerit vnum relatiuorum, diffinite sciet & reliquum. 80.2.F.
Relatiua simul cognoscuntur, quo ad diffinitiuæ & existentiæ cognitionem. 80.2.G.
Res scibilis, vt stat sub forma scientiæ in potentia, non est prius scientia in potentia, & vt stat sub forma scientiæ in actu, est simul cum scientia in actu. 78.2.G.
Relatiua aliqua, non se mutuo in suis rationibus claudunt. ibid.
Relatiua omnia quæ secundum veritatem sunt proprie assignata sunt simul natura. cum hoc tamen stat q̄ relatiuorum quibus vtimur, quædam non sunt simul natura. 79.1.A.
Respectus extrinsecus qui sint. 95.2.D.
Res naturæ denominata substantia, non dicitur magis & minus. 63.2.B.

S.

Secundæ substantiæ, ideo secundæ dicuntur, quia secundario, ideſt ratione primarum substant. 51.1.D.
Secunda species qualitatis distinguitur quo ad omnes eius particulas. 85.1.C.
Secundo modo per se insunt quæcunque insunt alijs, quæ in ratione eorum sunt quid est demonstranti. 130.2.H.
Simul natura sunt illa entia quę posita se ponunt & perempta se perimunt. 76.2.F.
Simul natura sunt, quæ sic se inuicem sequuntur, vt neutrum alterius causa non sit. ibidem.
Sine genere & spē, non pōt intelligi diffinitionis natura. 41.2.C
Singulis partibus corporis locati: correspondent singulæ partes loci. 68.1.F.
Situs, tam & si à positione denominatiue dicatur, quæ quo ad modum significandi in ad aliquid posita est vnum tamen speciale prædicamentum est. 95.1.A.
Scibile perēptū perimit scientiā, sed perēpta sciētia, non perimit scibile, igitur sciētia & scibile nō sunt simul natura. 77.1.D.
Sensibile & sensus non sunt simul natura, & probatur duabus rationibus in textu positis. 77.2.C.D.
Scibile & scientia non sunt vere correlatiua. 78.1.H
Scientia demonstratiua non est omnium, sed immediatorum est indemonstrabilis. 126.2.F.
Sciens & intelligens possunt dupliciter comparari: & declaratur vtrunq; comparationis membrum. 125.1.B.
Species vnde habeant differentias. 26.1.C.
Species, in eo quod spēs, neq; actu, vel aptitudine naturali plura individua necessario habet sed secundū q̄ intellectui obijcit, indifferens est ad vnum vel plura individua. 11.1.C.D.
Hoc idem diffusius & clarius declaratur. 12.1.E.F.
Species dupliciter respicit genus. s. vt inferius suum superius, & vt subijcibile suum quidditatiuum prædicabile. 10.1.F.
Species sunt in determinato numero. Individua vero infinita sunt successiue tamen. 16.1.H.
Specialissima species est, quæ tantum per se ipsam de pluribus differentibus numero prædicatur. 12.1.G.
Speciei habitudo ad individua quæ sit. 14.2.G.
Species non essentialiter, sed secundum quandam eius proprietatem, inter prædicabilia numeratur. 10.2.G.H.
Speciei & differentiæ. Differentiæ & proprij, accidentis & differentiæ, speciei & proprij, speciei & accidentis, proprij & accidētis, communitates & differentiæ ponuntur. 39.&.40.
Speciei nomine quid notetur exponitur, & declarantur omnes particulæ primę secundæ definitionis. 7.2.D.
Speciei nomine dupliciter vti possumus, & pro eo quod species est, & pro omni prædicato specifico. 11.1.B.
Substantia, primum genus est ordine dignitatis & temporis, ideo ab ipsa inceptum est tractare de decem prædicamētis. 50.1.G
Substantia potest accipi tripliciter, vt genus generalissimum distinctum contra nouem genera, vt prima pars entium, & vt tres directe existens in recta linea prędicamentali, & declaratur tota distinctio. 50.2.F.
Substantia, vt est genus generalissimum non diuiditur in primā & secundam substan iam. ibidem.
Substantia prima in quo differt à secunda. ibidem.
Substantiæ diffinitio tota ponitur & declaratur quo ad omnes partes. 51.1.C.D.
Substantia dupliciter sumitur, & pro essentia cuiusq; rei, & pro re per se stante, & alia substentante, & declaratur vtrunque membrum. 51.1.D.
Substare accidentibus cōmune est omnibus substantijs, principaliter aūt substare propriū est primæ substantiæ. ibidem
Sicut quædam principia sunt demonstrabilia quod hoc sit illud & quod hoc sit in illo, sic & quod non sit hoc illud, & quòd non sit hoc in illo. 198.2.E.
Si aliquid ineſt pluribus quę non prędicantur de inuicem, vel nullo modo, vel non de omni, non semper secundum commune aliquod in est. 298.1.G.
Sciēs particularem propositionem, eget non vnica, sed multis cognitionibus ad cognoscendum vniuersale. 204.2.H.
Scientia est certior & prior alia tripliciter. 208.1.F.
Scientia est vna quæ est vnius generis. ibidem.
Scientia potest dici vna tripliciter. s. numero, spē, & gñe. 207.2.E
Scientia vna formaliter illa est, cuius obiectum est vnum formaliter. ibidem.G.
Species sensibilis cum speciebus subalternis passibilis qualitatis conuertuntur. 209.2.C.
Scientia in quantum scientia, scibile pro subiecto habet, & secundum proprias differentias scibilis distinguitur. 210.1.A.
Scibile abstractum, nec secundum esse nec secundum rationem diuiditur secundum plus & minus materialitatis & motus infra mobilium latitudinem. ibidem.C.
Scientia vna simpliciter est, quę est vnius subiecti simpliciter vt subiectum est. 210.2.A.
Scientia vtitur principijs intrinsecis rerum, & vt primis à quib⁹ incipit, & vt partibus ex quibus cōstituūtur resipsę. 211.1.D
Scientia vna considerans vnum subiectū, necessitate omnes eius subiectiua partes contemplentur. 211.2.C.
Sufficientes conditiones vnam scientiā constituentes. 212.1.E.
Scientiarum distinctionem quid magis ostendat, principiorum distinctiones

distinctio, an subiectorum. ibidem. G.
Scientiæ distinctæ, quam distinctionem exigant in principijs. 212.2.H.
Sensus quomodo vniuersalis, sentire vero singularium sit & quo modo sit intelligenda ista propositio. 216.1.F.
Syllogismorum verorum & falsorum non sunt eadem principia 217.2.B.
Si contingit ex falsis verum syllogizare, hoc tantum semel sit. ibidem.C.
Scibile & scientia differunt ab opinabili & opinione. 2192.D.
Sicut opinio vera & falsa non eiusdem penitus, sed eiusdem quo dammodo sunt, sic opinio & scientia non eiusdem penitus, sed eiusdem quodammodo sunt. ibidem.
Solertia est subtilitas quædam in non prospecto tempore medij. ibidem.
Scientia est veri necessarij, opinio autem veri contingentis, & cō sequenter etiam falsi. 221.1.D
Sicut impossibile est idem omnino enuntiabile esse sibi ipsi oppositum, ita impossibile est quòd de eodem omnino sint oppositæ opiniones. 222.2.H.
Scientiæ nomine duo accipi possunt scilicet ipse habitus scientificus, & demonstratio ipsa. 231.2.B.
Syllogismus aliquid de aliquo per medium monstrat. 236.1.G.
Syllogismum monstrantem quod quid est ex omnibus terminis suis conuertibilibus constare necesse est, ibidem.
Subalternatio scientiarum quę sit, & quo cognoscatur. 180.1.H.
Syllogismus in huiusmodi quæ non sunt simul est à posterius facto vel fieri, ad prius & non à priori ad posterius tam in præterito quàm in futuro. 260.2.C.
Sicut duo facta esse nec secundum se, nec secundum tempus continua sunt, ita nec continua sunt factum esse causæ, & factum esse effectus posterioris. 263.1.F.
Si contingit vnius Plures esse causas, ad causam necessario sequitur effectus. 275.1.A.
Speculabilium & agibilium nō sunt eadē principia. 283.2.B.
Substantia concipi potest conceptu proprio confuse & distincte. 184.1.G.
Sapientia & scientia prout sunt in genere virtutum, sunt distinctę inter se, & vna distinguitur contra aliam. 159.1.C.
Scire propter quid contingit dupliciter, vno modo solari ideſt absque applicatione ad effectum, alio modo cum applicatione ad effectum. 178.2.E.
Scire rem per communia cuiusmodi scire sit. 175.2.D.
Scire rem per communia & non peruenitur ad propria, est cognoscere quia, & non propter quid. 176.1.E.
Scire quia & propter quid in eadem scientia differunt, & quæ sit ista differentia. 178.2. per totum.
Scientia dupliciter sumitur, & vt habitus per demonstrationem acquisitus, & vt bonum reddit habentem. 159.1.C.
Scientia, primo & per se terminatur ad vniuersalia in quibus cō tinentur singularia corruptibilia. 154.1.E.
Secundus modus per se differt à primo in hoc, quòd in secundo subiectum est causa prædicati, in primo vero prædicatum est causa subiecti. 136.2.F.G.
Secundus & quartus modus dicendi per se, q̄nq; coincidunt in vnā propositionē, secūdū diuersas eius cōditiones. 135.1.C.
Sempiternitas est duplex, quædam simpliciter, & quædam talis, & declaratur vtrunq; membrum. 156.1.H.
Si ex falsis non posset monstrari verum, num validum fieret argumentum à positione consequentis, ad positionem antecedentis. 170.2.E.
Sicut datur vniuersalis affirmatiua immediata, ita & negatiua. 183.1.B.
Signa in diffinitionibus nō significant, sed cōsignificāt. 163.1.C
Sempiternitas & necessitas, non eodem modo reperitur in physicis & alijs. 147.2.C.
Si demonstratio erit species aut vnum aliquid extra multa esse non est necesse, esse tamen vnum demultis verum dicere necesse est. 161.1.B.
Supponere dupliciter sumi potest, impropriè scilicet & propriè
& quid sit vnumquodque. 162.1.G.
Subiectum in recto proprie non prædicatur per se de proprio accidente, sed in obliquo. 132.2.G.
Suppositio & petitio quid sint, & in quo ad inuicem differant. 160.2.H.
Substantias immateriales, quas per effectus & communia cognoscimus, & nunquam possumus peruenire ad vltimas differentias nec proprias passiones, vt quia cognoscimus non vt quid. 175.2.D.
Syllogismus demonstrationis quia, in media figura, quia conclusio est vniuersalis. 173.2.A.
Syllogismus propter quid differt à syllogismo quia, quoniā ad diuersas scientias pertinent. ibidem.
Scientiæ rationes de intentionibus sunt, & non de compositis ex intentionibus sunt & rebus, 155.2.D.
Scire quia & scire propter quid in eadem scientia dupliciter differunt. s. quando sit syllogismus per remotam causam, & quando fit per effectum conuertibilem. 172.2.G.
Siquis sensus defecerit, necesse est & aliquam scientiam deficere, quā impossibile est acquirere, si vere addiscimus. 187.2.B.
Syllogismus dialecticus ad hoc vt ex verisimilibus fiat intendit, & ideo propositionem vere mediatam, sed non secundum apparentiam vlterius non probat. 189.2.D.
Secunda figura non amittit processus in infinitum in negatiuis quin etiam admittat in affirmatiuis prædicationibus insursum. 191.2.B.
Secundum tertiæ figuræ modum cur Arist. syllogismum constituerit, quintum vero prosyllogismum. 192.1.E.
Scire non est fine demonstratione. 191.2.D.
Si stat ur in medijs, necessarium est, demonstrationum esse principia, & non omnium esse demonstrationem. 192.1.E.
Subiectum per se an per accidens, num prædicetur de sua passione, & num quod vis accidens prædicetur de accidente per accidens. 194.2.G.
Subiectum quando prædicatur in recto de passione, est prædicatio per accidens. 196.1.F.
Substantia est susceptibilis contrariorum per sui mutationem, oratio vero non per sui, sed alterius mutationem. 65.1.D.
Substantiam susc ipere contraria quomodo sit intelligendū vbi etiam resoluuntur ab Aristo. & expositore nonnulla quæsita, & diligenter examinatur. ibidem.
Substantiam non susc ipere magis & minus, potest habere duplicem sensum, & qui sint isti duo sensus declarantur ab ipso expositore. 63.2.B.
Susc ipere magis & minus nihil aliud est quàm prædicari cum magis & cum minus, & quomodo hoc sit Logice intelligendum. ibidem.
Substantia, quantitas, & qualitas in hoc distinguuntur ab ad aliquid, quòd ab ipsa, sunt prædicamenta absoluta, ad aliquid vero respectiuè. 70.2.G.
Substantia aliqua, an ad aliquid dicatur & in quibus substantijs locum habeat hoc dubium. 79.2.A.B
Subiectum intelligi sine albedine aut nigredine, vel quocunq; alio prædicato, potest intelligi secundum primam operationem intellectus, & secundum, secundam operationem, & declaratur vtrunque membrum. 35.2.B.
Subiectum libri prædicamentorum (si subiectum aliquod sibi assignandum est) conuenientius assignabitur ens proponibile primę operationi intellectus interius, quàm ens ordinabile secundum sub & supra, quod spectat ad secundam. 52.2.E.F.
Substantia prima, iuxta quem modum prioris dicatur prima. 43.1.B.
Subalternorum generum nihil prohibet eaſdem esse differentias. 48.2.H
Substantiæ diffinitio licet data sit per puras negationes, bona tamen est & quare. 51.2.B.
Substantiæ nomē, à duabus proprietatibus sumptum videtur, scilicet ab actu substandi alijs, & negatione prioris substentantis. 52.2.H.

Substantiæ & differentiæ proprium est vniuoce prædicari. 2.B.
Substantiæ omni commune est,in subiecto non esse,& probatur inductione,& speciali ratione. 56.2.G.
Suscipere magis & minus realiter loquendo potest intelligi dupliciter,vno modo pro eo q̃ est esse perfectius & imperfectius Alio modo pro eo quod potest intendi & remitti,& declaratur vtrunq; membrum. 64.1.F.
Subdiuisio vltima differentiæ. ſ. Differentiarum per se aliæ sunt diuisiue,aliæ constitutiuæ generum & specierum,subtiliter discutitur & declaratur. 26.1.F.G.
Susceptibile contrariorum esse proprium substantiæ, intelligitur hoc modo,seruata vnitate numerali &c. 65.2.D.
Suscipere magis & minus,quid significet apud expositorem,pro incipientium captu. 25.1.B.
Suscipere magis & minus an conueniat relatiuis ratione relationis,an ratione fundamenti,sicut habere contrarium. 74.2.E.
Sursum & deorsum non sunt contraria ratione quantitatum,sed ratione vbi & virtutum physicarum. 71.2.A.
Syllogismus demonstratiuus est ex necessarijs,quia quod scitur per eum est necessarium. 130.2.G.

T

TErmini sumpti inresponsionibus opus est sint conformes terminis in obiectionibus positis. 203.1.D.
Totum diuisum incidere in diuisionem in opposita immediata non oportet petere. 268.2.G.
Transpositio nominum diffinitionẽ impediat nec ne. 270.2.E.
Transpositio enunciationi non nocet,licet valde noceat diffintioni. ibid.F.
Terminus communis cum compositum nomen sit,ex componẽtibus naturam trahat necesse est. 67.2.D.
Terminus communis duo facit, scilicet terminat, & est communis. ibidem.
Tempus & locus ideo inter quantitates numerantur quia sunt mensuræ extrinsecæ, & non eodem modo quantitates, sicut quantitates aliæ. 66.2.G.
Tertius modus dicendi per se declaratur. 135.1.B.
Tertius modus dicendi per se,ratione subiecti,à demonstratione tota licet non excluditur. 123.2.A.
Terminus cuique relatiuo conuenienter assignandus qualis sit. 76.1.F.
Totum duplex est, scilicet vniuersale, & diffinibile, & quid sit vtrunq; declaratur. 20.2.G.
Tertia qualitatis species ponitur & declaratur. 85.2.D.
Tertio modo per se insunt, quæ non de subiecto dicuntur aliquo quodam. 130.2.H.
Tota ratio quare de subiecto præsupponitur esse: est quia substat passioni. 114.2.H.
Tria sunt in demonstrationibus. ſ. quod demonstratur, ex quibus demõstratur,& de quo demonstratur, quod est dictu passio,dignitas,& genus subiectum. 151.1.B.
Triplex dria,inter mẽbra subdiuisionis ipsius differẽtiæ 24.2.E
Tripliciter contingit errare in diffiniendo, & qui sit iste triplex error declaratur,& quo vitandi sint ij tres errores. 41.2.D.
Triplex est interrogatio,de indiuiduo,scilicet quid,cuiusmodi, & quis. 20.1.G.

V

VNiuersale & particulare non diuidunt rem diuersificando eam quemadmodum differentiæ diuidunt naturam genericam multiplicando eam, sed vt modi vnius & eiusdem rei. 203.2.A.
Vnitas & distinctio numeralis scientiarum, ex vnitate & distinctione animarũ in quibus sunt subiectiuæ sumũtur. 208.2.E
Verum contingens,mutabile est in falsum. 221.2.A.
Vnicæ quæstioni,vel vnica responsio danda est,vel si plures possunt dari,quælibet saltem debet esse sufficiens. 230.2.E.
Vtrum sit idem & secundum idem diffinitione scire,& demonstratione scire. 234.1.G.
Vnius inquantum vnum est,vnica est scientia, quomodo sit vera hæc propositio. 235.2.B.
Vtrum ipsius quod quid est,sit syllogismus aut demonstratio,aut non. 236.1.G.
Vtrum cum causa & effectus non sunt simul,sint in cõtinuo tempore. 160.2.G.
Vniuersale,num difficilius sit diffinire quã singulare. 271.1.B.
Vbi & positio, consequuntur adiacentiam passiuam corporis locati à loco,Quãdo vero sequitur adiacentiam temporis,& habitus adiacentiam eorum quæ circa corpus sunt. 95.2.C.
Vere scientia,procedit ex veris causis in essendo. 159.1.A.
Virtus est contraria vitio non rõne relationis,sed qualitatis quã in anima ponit. 74.1.G.
Virtualiter ingredi demonstrationem, est virtutem suam ad demonstrationem cooperari. 166.1.H.
Vniuersale est,quod inest primo qũo intelligitur. 139.2.D.
Vniuersale prædicatum cõuenire subiecto oportet,ita quod per ipsum formaliter vel participatiue inuentum reperiatur in alijs. 140.1.H.
Vniuersale est,quod cum de omni sit,& per se,est secundũ quod ipsum. 137.2.D.
Vniuersale, eo modo scitur, quo in demonstratione assumitur. 113.1.B.
Vniuersalia esse perpetua potest intelligi bifariam, scilicet positiue & negatiue. 154.1.H.
Vnitas à puncto in quo differant. 69.1.B.
Vniuocorum diffinitio quo ad omnes partes exponitur ab ipso expositore,& maxime quo ad vltimam particulam. 44.1.E.
Vniuoce prædicari, non inuenitur nisi in secundis substantijs & earum differentijs. 57.2.D.
Vnius effectus secundum speciem, vnica est causa secundum speciem in vno genere causæ. 87.1.B.
Vnitas & modus essendi causæ,præuenit vnitatem,& modum essendi effectus. 87.1.A.
Vniuocatione terminorum seruata, propositiones de prædicato essentiali sunt perpetuæ veritatis. 143.1.C.
Vniuocorum diffinitionis insufficiens quorundam glosa, à veritate aliena conuincitur. 44.1.F.G.
Vtilitas libri prædicamentorum quæ sit,& totius facultatis Logicæ. 4.2.E.
Vulnera circularia q̃ tardius sanentur, medicinæ est scire quia, geometriæ autem propter quid. 173.1.C.

FINIS.

INDEX QVAESTIONVM AB expositore notarum in hisce Commentarijs.

VTRVM ens sit primò cognitum ordine originis ab intellectu nostro. 255.1.D.
Vtrùm ens & essentia significent immediatè ipsa prædicamẽta, seu naturas eorũ an mediatè. 295.1.B.
Vtrùm ens per prius dicatur de substantia, & posterius de accidente, an vniuocè de vtroq;. 298.1.H.
Materia an sit penes quidditates naturales. 304.2.E.
Vtrùm naturæ secundum se sumptæ non insint nisi prædicatæ quidditatiua. 322.2.G.
Vtrùm natura absolutè sumpta nec vnitatem, nec pluralitatem habeat. 325.1.D.
Vtrùm vniuersalia in actu sint extra animam, an fiant per opus intellectus. 333.2.B.
Vtrùm materia posit esse sine forma. 341.2.C.
An verum sit quòd in substantijs separatis idem sit quidditas & id cuius est. 345.1.D.
Vtrùm quælibet species substantiarum separatarum vnum tantùm habeat indiuiduum. 346.1.G.
Intelligentiæ effectiuæ an sint productæ à Deo. 351.2.C.
Esse actualis existentiæ & essentia vtrùm distinguatur realiter. 354.1.G.
Intelligentiæ an sint compositæ ex actu & potentia. 354.1.G.
Vtrùm perfectiones existentes in ipso Deo sint aliquo modo distinctæ absque omni opere intellectus. 364.2.H.
Anima intellectiua per quod indiuiduetur. 371.2.D.
Vtrùm intelligentiæ sint à nobis quidditatiuè cognoscibiles in hac vita. 374.2.E.
Inhærentia aptitudinalis an sit de essentia accidentis. 385.2.C.
Vtrùm dimensiones interminatæ præcedant formam substantialem in materia. 386.2.G.
Vtrùm distantia accidenti subiecta posit intelligi essesiue omni accidente. 388.1.H.
Vtrùm eadem accidentia numero sint in genitò & corrupto. 391.1.D.
Vtrùm omne accidens habeat aliquod subiectum propriũ, aut aliqua accidentia sint ita còia,quod nulli propria. 394.2.F.

FINIS.

INDEX COPIOSISSIMVS RERVM maximè notabilium quæ in hisce, De ente & Essentia Commentarijs continentur, nunc primum ordine Alphabetico digestus.

ABSTRACTIO per intellectum duplex,& eiꝰ dꝛiẽ. 287.1.D.& seq.
Ab ente ad essentiam procedendum est. 293.2.C.
Abstractum & concretum quomodo à metaphy. considerenẽ. 397.1.B.
Abstractum solam formam importare quo intelligatur. 396.2.F.
Actus realis non dependet ab entera tionis. 291.2.C.
Actus differentiæ tres constituuntur à Porphyrio. 308.1.H.
Accidentia propria substantiarum immaterialium nobis ignota sunt. 374.1.F.
Accidentia quo habeant essentiam incompletam. 384.2.F.
Accidens habet propriam existentiam distinctam ab existentia subiecti. 388.1.G.
Accidentia aliqua sequũtur formam,aliqua materiã. 389.2.D.
Accidentia aliqua sequuntur formam dependentem aliqua formam independentem à materia. 390.2.E.
Accidens esse alicuius põt intelligi tripliciter. 390.2.F.
Actidentium sequentium materiam quædam sequuntur eam in ordine ad formam generalem: quædam in ordine ad formam specialem. 391.1.B.
Accidens nullum est idem in genito & corrupto. 391.2.D.
Accidens quatuor modis corrumpitur. 391.1.E.
Accidens quatuor modis generatur. 392.1.F.
Accidẽtia q sequunt materiã sunt accidẽtia indiuidui. 392.2.H.
Accidentia indiuidui & accidẽtia gãis in quo differũt. 393.1.A.
Accidens vtrum magis dependeat à subiecto quàm materia à forma. 343.1.A.
Accidentia sequentia materiam sunt ea penes quæ differunt indiuidua,in eadem specie,qũo sit vera propositio. 393.1.C.
Accidentia aliquando ex principijs essentialibus causantur secũdum actum perfectum. 393.2.C.
Accidentia in concreto non sunt propriè in prædicamento & accidentia in abstracto propriè sunt in prædicamento. 396.1.F.
Accidẽtia habẽt vnũ modũ essendi & duos intelligẽdi. 396.1.F.
Ad corruptionẽ pprij desinit subiectũ qũo intelligat. 395.2.B.
Agens corporale quãto in remotius agit tãto tortiꝰ vr. 293.1.A.
Agens sumitur dupliciter. 353.1.A.
Agens extra non potest educere formam nisi per qualitates medias introductas quo modo sit vera propositio. 392.2.F.
Aliqd cõtinere aliud virtualiter dupliciter intelligit. 301.1.D.
Aliquid dupliciter cadit in ratione alicuius. 314.2.F.
Aliquid dicitur vnum dupliciter. 318.1.H.
Album vel nigrũ nõ cõuenit homini in eo qđ est hõ. 321.1.C.
Aliqua duo supposita liter distincta esse vnum contingit dupliciter. 327.1.C.
Aliquares est cuius quidditas est suum esse & illius definitio nõ abstrahit ab existere. 350.2.F.
Aliquid ens an efficere posit suã propriã existẽtiã. 351.1.D.
Aliud est,a competere alicui & alicui nõ repugnare. 331.1.A.
Aliuses modus quo res generatur & alius quo est. 357.1.D.
Aliud est loqui de genere & differentia simpliciter & secundum ea quæ sibi accidunt & per se conueniunt. 381.1.B.
Aliquid dicitur esse absolutum vel respectiuũ dupliciter. ſ. à subiecto, & à termino. 386.1.E.
Aliquid facit rẽ reponi in ꝑdicamẽto dupliciter. 397.2.B.
Analogata duplicia sunt. 300.2.F.
Animal in potentia includit rationale. 312.1.E.
Animal quot modis accipiatur. 313.1.D.& seq.
Angelica natura tota non est lapsa per peccatum. 346.2.F.
Animę sunt partes speciei corporibus vnibiles. 348.1.F.
Anima humana comparatur tabulę rasę in qua nihil depictum est. 358.1.G.
Animę & corporis est vnum & idẽ esse scãm D.Tho. 359.1.B.
Anima perfectiorẽ habet statũ in corpore q̃ extrà. 359.2.D.
Vnde falsum est aĩam separatã retinẽtẽ idẽ esse actualis existẽtiæ nihil nisi sui cõicationẽ ex separatiõe perdidisse. 361.1.C.
Anima humana multiplicabilis est numeraliter. 369.1.C.
Anima non solùm secundum essentiam sed etiam secundum existentiam põt esse sine vnione ad materiam. 372.2.F.
Anima indiuiduaẽ cõmẽsuratiõe subali ad hoc corpꝰ. 372.1.H.

Anima humana corpori coniuncta non potest quidditatiuè cognoscere substantias immateriales. 377.2.F.
Anima separata & coniuncta tripliciter differunt. 378.2.G.
Anima nec cõiuncta nec separata quidditatiuã cognitionẽ substantiarum immaterialium naturaliter habere põt. 379.1.C.
Anima intelligit sicut oculus videt. 390.1.G.
Antonij Trombetæ error intollerabilis. 388.2.F.
Aptitudo ad essendũ in multis an sit extra animam. 333.2.D.
Aristoteles non meminit actus & potentiæ in inuestiganda pluralitate intelligentiarum. 359.1.C.
Articuli Parisienses in quantum tangunt doctrinam S. Thomæ reuocati sunt. 348.2.E.
Articuli damnati Parisijs an vbique damnati censeri debeant. 346.2.G.
Auicebron Author libri fontis vitæ. 339.2.C.
Auerroistæ animam intellectiuam non multiplicabilem numero dicunt. 348.1.H.
Auerrois error volentis declarare vnitatem intellectus ex vniuersalitate formæ. 337.1.D.
Auiccenna posuit Deum gloriosum intelligendo se producere primò intelligentiam. 351.1.H.
Auicenna reprehenditur à S. Thoma. 324.2.F.

B

BOnũ & ens conuertuntur, sicut res est ens, ita bona. 324.1.G.
Bonitas & veritas in Deo non distinguũtur. 365.2.D.

C

CAusa accidentium quæ sit. 389.2.B.
Causæ sunt sibi inuicem causæ. 310.1.F.&. 341.2.C.
Caietanus adolescens commentarios de ente & essentia scripsit. 399.2.C.
Cognitio duplex confusa & distincta. 285.2.B.
Cognitionis varia definitio. 286.1.F.
Cognitionis coordinationes. ibidem.
Cognitum primum vtrùm sit ens an species specialissima in ordine cognitionis confusæ actualis. 286.1.H.&seq.
Cognoscere hominem in animali est cognoscere hominẽ imperfectiùs q̃ cognoscere hominem in se ipso. 291.1.B.
Cognitio quidditatis differt à cognitiõe quidditatiua. 374.2.F.
Cognoscere esse & non quidditatem quo intelligat. 379.2.C.
Cœlũ est vnũ spẽ & plura numero ergo est materiale. 347.1.A.
Cœlum eget intelligentia non solum mouente, sed largiente in sua substantia permanentiam. 352.1.G.
Conceptus imperfectissimi est prius oĩm via originis. 288.2.F.
Conceptus perfectio duplex. 288.2.G.
Conceptus actuales confusi prædicatorum quidditatiuorũ non habent essentialem ordinem originis. 289.2.A.
Conceptus duplex obiectalis & formalis. 295.2.D.
Conceptus obiectalis quid. 296.2.E.
Conceptus entis abstrahibilis est ab omnib⁹ entibus. 297.1.H.
Cõcept⁹ formalis aĩalis est cõcept⁹ pfectiõis sensitiuę. 316.2.F.
Cõceptus formalit spẽi & diffinitiõis cõponit ex cõceptibus formalibus gñis & differentiæ, dupliciter accipitur. 316.2.H.
Continentia duplex actualis & potentialis. 289.1.C.
Continere aliquid virtualiter dupliciter intelligitur. 301.1.D.
Contrarietas est oppositio realis. 334.2.E.
Continuatio intellectus agentis nõ perducit intellectũ possibilẽ ad cognitionẽ q̃ditatiuã substantiarũ imaterialiũ. 376.1.H.
Conuenientia formæ substantialis est accidentalis. 384.2.F.
Conuenientia inter concretum & abstractum in prædicamento substantiæ. 396.2.G.
Compositum est notius suis componentibus vt sic. 293.1.C.
Compositionem materiæ & formæ in intelligentijs & animabus qui authores constituant. 339.2.C.
Compositio ex materia & forma nullo modo est in anima intellectiua & intelligentia. 340.2.E.
Comparatio essentiæ specificæ ad indiuiduum secundum rationalitatem & formalitatem. 319.2.A.
Cõparatio gñis speciei, dfiæ & diffinitiõis inter se. 314.1.E.
Comparatio essentiarum substantiarum simplicium cum essentijs substantiarum compositarum. 344.2.H.
Commensuratio qũo indiuiduet aĩam intellectiuã. 372.2.E.
Communitas non datur extra animam cõtra Scotũ. 329.2.C.
Communicabilitas est triplex. 347.1.D.
Corpus seu dimensionẽ fieri dupliciter intelligitur. 387.2.B.
Corpus quotupliciter accipiatur. 312.1.G.
Creaturam omnem cõpositam ex actu & potentia opinatur Scotus. 357.2.A.

D

DEus est cõe esse omnium, error est quorundã. 363.2.B.
Deus simpliciter est perfectus. 364.1.E.F.
Deus non est in genere. 362.1.H.
Deus est ars prima & communissima imitabilis ab omnibus actibus specialibus quales sunt omnes intelligentiæ. 352.2.F.
Deus an possit apud nos idem numero reparare. 348.1.F.
Destructis primis subãtijs ipsorũ possibile ẽ aliqd remanere. 326.1.G.
Dfia inter vniuocũ & æquiuocũ, purum & analogum. 300.1.H.
Differentię materiales non variant speciem. 304.2.G.
Differentia formalis declaratur. 310.2.F.
Differentia suppositi à natura triplex inuenitur. 345.2.B.
Differentia essentiæ substantię compositæ & essentię substantiæ simplicis. 346.1.E.
Differentiæ naturam genericam non diuersificant, nisi in ordine ad diuersum esse actualis existentię. 362.2.G.
Differentia sumitur à toto composito & parte formali. 380.2.F.
Differentię in intelligentijs sumunt̃ à diuersis perfectiõis gradibus q̃bus vna altera propinquior est actui primo. 382.2.G.
Differentię verę quę vocentur. 383.1.G.
Differentia inter formam substãtialem & accidentalẽ. 384.1.F.
Differentię sumuntur in accidentibus ex diuersitate priorũ principiorum. 398.1.E.
Differentia concreti & abstracti accidentium. 396.2.G.
Diuisio intellectualium substantiarum non est necesse vt sit per differentias veras. 383.1.A.
Diuisio inter aliqua duo eiusdem naturę. 360.2.G.
Diuisio est duplex: quędã materialis p̃ principia indiuiduatiõis causata, q̃dã est formalis q̃ p̃ essentialia pricipia fit. 325.2.B.
Diui Th. tractat⁹ de principio idiuiduatiõis cõiter trũcat⁹ legit: eũ tũ integrũ legit Caiet. in Bibliotheca sum. Põtif. 308.1.H.
D. Thomas consueuit res apud se non decisas sub dubia verborũ forma proferre. 314.2.G.
Diffinitio non est nisi rerum existentium in recta linea prædicamentali habentium speciem completam. 303.2.A
Diffinitio nulla est completa nisi oĩa prædicamenta quidditatiua includat. 322.2.G.
Distinctio formarum quæ sit. 373.1.D.
Distinctio in Deo nulla est actualiter. 366.1.F.
Distinctionẽ ex natura rei quã appellet D. Thomas. 365.2.A.
Distinctio oĩs aut à formis aut à quantitate oritur. 308.2.H.
Duæ animæ separatæ non distinguunt̃ formaliter seu per materiã, licet sint puræ formæ à materia abstractæ. 373.1.C.
Duo includuntur in prædicamento entis. 324.1.H.

E

ENs & quodlibet simplex potest cognosci cognitiõe actuali. 288.2.E.
Ens est id quod primò intellectui nr̃o imprimitur. 288.2.F.
Ens concretum quidditati sensibili est prius cognitum cognitione confusa actuali. 287.1.C.
Ens tripliciter terminat actum intellectus. 287.1.C.
Ens terminus metaphysicalis est, nec viris doctis fortè adhuc innotuit. 287.1.D.
Ens complectitur in se essentiam & esse. 293.2.D.
Ens est compositum respectu essentiæ. ibidem.
Ens per se dicitur dupliciter. 294.1.E.G.
Ens primo modo & ens secundo tripliciter differunt. 294.1.H.
Ens vtrùm significet ipsa prædicamenta mediatè. 295.1.C.
Ens simpliciter & secundum quid. 298.1.G.
Ens est vniuocũ substãtiæ & accidẽti, deo & creaturæ. 298.2.G.
Ens vtrùm sit agens vel patiens. 299.2.A.
Ens analogicè vtroque modo analogiæ dicitur de substantia & accidente. 301.1.A.

Ens dicitur

Ens dicitur de Deo & creatura secundo modo tm̃. 301.1.A.
Ens non est prædicatum quidditatiuũ scũm Auicẽnã. 301.1.D.
Ens an conueniat naturæ absolutè sumptæ. 323.2.D.
Ens non cadit in concepta substantiæ. 324.1.E.
Ens dupliciter sumitur. 324.1.F.
Ens participialiter quid secundũ opinionẽ Authoris. 324.1.G.
Ens scũm Auicẽnam est prædicatũ extra essentiã rei. 324.2.E.
Ens prædicat naturas decem generum secundum quod sunt actu vel potẽtia, & non tantũ secundũ quod sunt actu. 324.2.H.
Ens & vnum quare non ponantur in diffinitionibus. 325.1.A.
Ens quomodo intelligatur non esse vnum. 326.1.E.
Ens realiter sumptum dupliciter accipitur. ibidem.
Ens cùm dicat ens indiuisum importat aliquid positiuum & aliquid priuatiuum. 329.2.D.
Ens diuiditur per quosdam modos in prædicamenta sicut quodammodo genus in species per differentias. 398.1.F.
Essentiæ accidentales essentialiter non sunt absolutæ à receptiuo an sit vera propositio. 385.2.A.
Essentia qualiter sit in accidentibus. 383.2.D.
Essentiæ substantiarum compositarum sunt finitæ superiùs & inferiùs. 383.2.C.
Esse est aliud ab essentia in substantijs intellectualibus creatis. 369.1.C.
Esse est de conceptu quidditatiuo puri esse tantum. 363.1.C.
Esse quõ in Deo sit de conceptu quiditatiuo ipsius. 362.2.H.
Esse specificum completum causæ corrumpitur. 361.2.B.
Esse actuale hominis dupliciter sumitur. 361.2.D.
Essentia qualiter inuenitur in diuersis. 362.1.E.
Essentia in Deo significat ipsum esse eius. 362.1.F.
Ex esse & essentia non fit tertium per se vnum. 357.1.C.
Esse non est indifferens ad esse & non esse. 356.1.H.
Essentia est per se potẽtia, existẽtia verò per se actus. 355.1.A.
Essentia substantiæ compositæ & substantiæ simplicis in quo differant. 344.2.F.
Essentia scũm quem modũ sit in substantijs separatis. 339.2.C.
Essentia substantiæ compositæ secundum esse quod habet in singularibus non est vniuersalis. 331.1.D.
Essentia secundum esse in intellectu est vniuersalis. 331.2.B.
Esse in intellectu contingit dupliciter. 331.2.D.
Essentia substantiæ compositæ absolutè sumpta non est vniuersalis, vt species. 330.2.F.
Essentia substantiarũ compositarũ quomodo se habeat ad intẽtiones logicas. s. genus, speciem, & differentiam. 320.1.F.
Essentia hominis diuersimodè designatur per nomen homo, & per nomen humanitas. 319.1.C.
Essentia specifica dupliciter accipitur. 319.2.B.
Essentia hominis & Socratis in quo differant. 311.1.A.
Essentia tripliciter accipitur. 311.1.C.
Essentia generica in quo differat à specifica secundum quod ambæ stant sub nominibus primæ intentionis. 311.2.D.
Essentia substantiæ compositæ non est sola forma. 303.1.C.
Essentia substãtię cõpositę nõ est aliqua relatio inter materiã & formã aut aliqd additũ cõposito ex mã & forma. 303.2.C.
Essentia in substantijs compositis significat compositum ex materia & forma. 304.1.G.
Essentia compositi an sit simplex. 305.1.D.
Essentia q̃ materiã cõplectitur an sit tm̃ particularis. 305.2.D.
Essentia propriè & verè est in substantijs: sed in accidentibus est quodammodo, & secundum quid: 298.1.E.
Essentiæ noĩa quot sint, & in quibus differant. 297.2.B.C.
Essentia significat aliquid commune omnibus naturis omnium generum & specierum. 297.2.E.
Essentia sumitur ab primo modo dicto. 294.1.H.
Emanatiões diuinę distiguunt̃ & realiter & formaliter. 368.2.C.
Existẽtia actualis ad nullũ gen⁹ determinata ẽ purũ eẽ. 363.1.E.
Euidẽtia attẽdit penes obiectũ pauciora actu includẽs. 289.1.A.
Error paruus in principio fit magnus in fine secundum Arist. 1. de Cœlo. 285.1.A.
Error crescit sicut dilatat̃ principium ĩ suis pricipiatis. 285.1.C.
Errans circa ens & essentiam, errat circa principia omnium intelligibilium. 285.1.B.
Error scotistarum & eius duplex causa. 328.2.H.&.seq.

F

FŒlicitas humana in contemplatione substantiarum separatarum nobis possibili posita est ab Aristotele. 379.1.D.
Fortè, apud. S. Thom. non est particula dubitantis. 314.2.G.
Forma totius & forma partis differunt realiter. 320.1.E.
Formę non sunt intelligibiles in actu nisi secundum quod separantur à materia & à conditionibus eius. 339.2.D.
Formæ specificæ sunt indiuisibiles formaliter. 346.1.F.
Forma multiplicata ad multiplicationem corporis, destructis corporibus non remanet in sua similitudine. 371.1.A.
Formæ dupliciter plurificant̃ ad plurificationẽ corporũ. 371.1.B.
Formæ sunt in triplici differentia. 371.1.C.
Forma substantialis completam essentiam non habet. 384.1.E.
Forma accidẽtalis in ente, vtrũ in actu tm̃ recipiatur. 385.2.B.
Formã diuidi p̃ diuisionẽ subiecti põt intelligi dupl'r. 387.2.D.

G

GEnus & dfia nõ sumunt̃ in accidẽtib⁹ ex materia & forma. (397.2.D.
Genus differentia & species alio modo sumuntur in accidẽtibus quàm in substantijs. 395.2.D.
Genus illud quod plures duas species bus continet immediatè nõ potest diuidi duabus veris differentijs. 396.1.C.
Genus sumitur ab eo quod est quod est vt potentiale. 382.1.G.
Genus sumitur ab eo q̃ est materiale potiusq̃ à materia: & dfia sumitur ab eo quod est formale potiùs q̃ à forma. 382.2.A.
Genus & dfia in simplicib⁹ sumũtur à tota q̃ditate. 381.1.A.
Genus sumitur à toto composito & parte materiali. 380.2.F.
Genus, spẽs & dfia se habent proportionaliter ad materiã & formã & cõpositũ in natura q̃is nõ sint idẽ cũ illis. 314.2.H.
Genus species & differentia accipiuntur tripliciter. 316.1.H.
Genus per se non prædicatur de differentia. 314.2.F.
Genus quãuis significet totã essentiã spẽi, nõ tm̃ oportet, vt diuersarum specierũ q̃ est idem genus sã vna differentia. 397.2.B.
Genus sumitur à materia q̃is non sit materia. 382.2.C.
Genus non est in differentia sicut pars essentiæ eius. 313.2.D.

H

HEcheitas an sit principium indiuiduationis. 307.1.A.
Homo dicitur esse ex anima & corpore sicut ex duabus rebus tertia res, quomodo intelligatur. 315.2.B.
Hõ nõ est ex aĩali & rõnali sicut ex duab⁹ reb⁹ tertia res. 316.1.G.
Homo & humanitas secundum se nullo mõ differunt. 311.2.B.
Homo acceptus vt obiectum conceptui mentali non est animal neq; rationale. 317.1.C.
Humanitas nec de homine nec de sorte prædicatur. 319.1.A.

I

INtellectus non procedit de potentia ad actum, impugnatur ista propositio. 290.1.G.
Intellectus prius quenit ad actũ impfectũ q̃ perfectũ. 290.1.H.
Intellectus tm̃ venit ab extra & ipse est solus diuinus. 361.2.C.
Intellectus quicũq; creatus ẽt videns Deũ per essentiã impotens ẽ ad formãdũ cõceptũ vnũ diuinæ pfectiõi adæq̃tũ. 367.1.B.
Intellectus quomodo intelligat substantias separatas. 374.2.G.
Intellectus possibilis vt appropriatus nobis quandoq; recipit intellecta speculatiua & intellectum agentem in potentia tantũ: quandoq; partim in actu, & partim in potẽtia. 375.1.D.
Intellectus possibilis licet intelligeret quidditatiuè substantias separatas per intellectum agentem sibi copulatum, adhuc non non intelligimus ipsas. 376.2.E.
Intellect⁹ nõ ideò impfectè subas immateriales dicitur cognoscere quia nõ quidditatiuè pòt illas apprehendere. 379.2.D.
Intelligentiæ insunt plures eiusdem speciei 346.1.H.
Intelligentia est forma & esse. 350.2.F.
Intelligentias habere à Deo esse effectiuè declaratur. 351.1.C.
Intelligẽtiæ oẽs sunt à Deo effectiuæ scũm cõmẽtatorẽ. 352.1.E.
Intelligentiæ qualiter producantur à Deo. 352.1. per tot.
Intelligentiæ nec corpora cælestia habent aliquid sui quod sit in potentia ad aliud esse. 353.2.A.
Intelligentiæ sunt compositæ ex actu & potentia quo est, & qũ est. 353.2.D.

Intelligen.

Intelligentiæ quidditas est ipsamet intelligentia. 354.1.F.
Intelligentiæ qure dicuntur compositæ ex quo est, & quod est. 354.1.G.
Intelligentiæ aliæ à prima nō sunt actus omnino puri. 357.2.A.
Intelligentiæ cum subsistunt habent in se quidditatur & existētiam adunatas, vt potentiam & actum. 358.1.E.
Intelligentiæ multitudo non est difficilis inuentu. 358.1.E.
Intelligentiæ sunt finitæ supius infinitæ verò inferius. 369.2.B.
Intelligentiæ sunt in prædicamento. 374.1.G.
Intelligentiæ carent genere subalterno. 383.1.D.
Infinitum aliquid esse contingit dupliciter. 367.2.C.
Infinitas actus perfectionem maximam dicit. 369.2.A.
Indiuiduatio animarum & multiplicatio dependet ex corpore quantum ad sui principium sed nunq̄ ad sui finem. 371.1.A.
Indiuiduum omne distinctū realiter à suo esse habet plura prædicata quidditatiua, quorum successu magis ac magis appropinquat ad suum esse. 381.2.C.
In rebus etiam sensibilibus ipsæ differētiæ essentiales nobis sunt ignotæ. 374.1.E.
In rebus compositis ex materia & forma quatuor intelliguntur. 380.1.H.
In latitudine entis sunt duo extrema. s. Deus glorioſus & actus purus omnino. 358.2.F.
Id solum habet potentiam ad non esse cuius aliquid habet potentiam ad aliud esse. 353.1.C.
Id quod resultat esse & essentia est per se vnum. 355.1.B.
Ipsum quod est nō prædicat aliquid extra essentiā rei. 324.2.E.

M

Materia sola nō est essentia substantiæ cōpositæ. 302.2.H.
Materia secundum se est ignota & alterius declaratiua nō est 304.2.F.
Materia dupliciter accipitur signata & non signata. 306.1.F.
Materia signata est principium indiuiduationis. 307.2.C.
Materia signata quid. 307.2.D.
Materiæ varia nomina. 308.1.F.
Materia signata non dicit aggregatum ex materia & quantitate sed materiam in recto significat. 308.1.F.
Materia prima dicitur vna per remotionem formarū genus autem dicitur vnum per cōitatem formæ signatæ. 317.2.C.
Materia an possit esse siue forma. 342.1.H.
Materiam non habere propriam existentiam, sed eam mendicare à forma, qui asserunt, refutantur. 343.2.B.
Materia & forma non sunt in genere substantiæ nisi reductiuè. 349.1.B.
Materia non habet esse nisi per formam. 390.1.G.
Medium comparatum vni extremorum vt oppositum induit alterum extremum. 301.2.G.
Medium est duplex effectiuum & formale. 344.1.G.
Motores proprij orbium habēt potentiam admistam. 359.1.D.

N

Natura & singularitas in rebus materialibus distinguitur realiter. 292.1.E.
Natura specialissima an sit essentialiter sensibili quam natura generis. 292.1.H.
Natura secundū Boetium quadrupliciter accipitur. 297.2.D.
Natura seu essentia substantiæ compositæ potest tripliciter accipi. 320.1.H.
Naturæ variæ acceptiones & conditiones & differentiæ. 327.2.C.& sequen.
Natura absolutè sumpta habet quandam vnitatem. 327.1.B.
Natura secūdum se & natura absolutè duo importat. 328.1.G.
Natura vtrum absolutè prædicetur de indiuiduis. 330.1.F.
Natura secundum se est in intellectu vniuersalis, trifariam verificatur. 331.2.D.
Natura ante actum intellectus possibilis nihil habet nisi quod conuenit sibi exta animam. 333.1.B.
Natura duas habet similitudines in anima. 333.1.D.
Naturæ quanuis ratione sui non repugnet esse in pluribus non tamen vendicat sibi ratione sui non repugnantiam ad essendum in pluribus. 335.1.C.
Natura humana est vna secundum esse naturæ, angelica verò plures. 348.1.F.
Natura humana & angelica possunt dupliciter accipi. 348.1.F.
Notitia in vniuersale an sit notitia incompleta. 291.1.A.
Necessarium ex se est illud quod caret potentia ad esse & non esse. 353.1.D.
Non omne contentum sub ente est quidditatiue à nobis intelligibile. 377.1.G.
Nulla quidditas creata est suum esse existentiæ. 388.1.G.

O.

Obiectum est prius actu non modus obiecti. 335.2.C
Omne quod est vnum in specie & piura in numero habet materiam. 307.2.A.
Omnis substantia intellectualis est immaterialis. 340.1.F.
Omne prius an possit secundum rem absolui à posteriori quolibet. 343.2.B.
Omne ens aliud à primo est cōpositū ex eē & essentia. 350.1.F.
Omnis res immaterialis subsistēs est intelligens secundum Aristotel. 352.2.H.
Omne quod recipit aliquid ab alio est in potentia respectu illius. 353.2.C.
Omne esse irreceptum est infinitum simpliciter. 355.2.C.
Omnis res secundum sui ordinem receptibilis in alio realiter ir recepta est infinita infinitate opposita fiuitati quam res recepta sui ordinis contrahit. 369.2.C.
Opus de ente & essentia in duas partes diuiditur. 285.1.B.
Ordo scientiarū actiuarū penes ordinē cognoscib liū. 286 2.H.
Ordo essentialis originis non est inter conceptus actuales confusos prædicatorum quidditatiuorum. 289.2.A.
Ordo duplex inuenitur in vniuerso. s. intelligibilium & sensibilium. 359.2.A.
Ordo entis simpliciter & ordo perfectionis simpliciter oppositi modo dicuntur. 360.2.H.

P

Passiones generum sunt duplices. 393.2.A.
Platonici dicebant Deum non habere essentiam quasi pura existentia esset. 362.1.G.
Prædicata negatiua possunt dupliciter accipi formaliter & fundamentaliter. 325.1.B.
Prædicari de natura tripliciter aliquid dicitu. 338.1.F.
Prædicari de prædicato contingit dupliciter. ibidem.
Prædicatio quid sit. 338.1.H.
Prædicari dupliciter capitur. s. formaliter & fundamentaliter. 338.2.H.
Prædicari de specie dupliciter contingit. 339.1.C.
Prædicamentum quantitatis est absolutum priùs prædicamento qualitatis. 344.1.F.
Perfectio simpliciter quid sit. 302.1.F.
Perfectio simpliciter exigit duas conditiones. 302.1.G.
Perfectio triplex. 360.2.G.
Perfectio simpliciter quid. 365.1.A.
Perfectiones esse in aliquo contingit dupliciter. 365.1.B.
Primus actus simpliciter est esse. 387.1.C.
Primum genus sumitur ex proprio malo essendi quod prædicamentum ipsum pars entis constituitur. 397.2.D.
Principium indiuiduationis quod sit. 307.2.C.D.
Processus naturæ duplex. 391.1.G.
Proportio inter formam & existentiam. 349.1.D.
Proportio essentiæ specificæ ad indiuiduū scām tria. 319.2.C.
Productio intelligentiarum à Deo qualiter. 352.per tot.
Possibile ex se est id qđ hēt in se ipso potētiā ad nō eē. 353.1.C.
Potentia æquiuocè dicitur de potentia rerum intellectualium & de potentia rerum sensibilium. 359.1.B.

Q

Quātitas & accidētia in eucharistia agūt & patiuntur totū quod ageret & pateretur substātia si eēt. 301.2.A.
Quantitatem significationem seu modum relinquere in materia quid sit. 309.2.A.
Quantitas terminata ad indiuiduationem conueniens non stat in indiuisibili. 310.1.F.
Quantitas continuè determinat sibi genus figuræ. 344.2.F.
Quidditas compositi non est ipsum compositum cuius est quidditas, 319.1.A.
Quidditas substantiæ simplicis est ipsamet simplex. 344.2.G.
Quidditas quæ est sua existentia actualis non est ad aliquod genus determinata. 362.2.H.
Qualitates symbolæ corrūpunt̄ per accidēs in diuidui. 392.2.H.
Quolibet proferente contraria sollicitum esse stultum est ait Aristote. lib. 9. Metaphy. 342.2.E.
Quælibet intelligentia constituit vnam speciem ita q̄ non possint ibi inuenire plura indiuidua eiusdem speciei. 346.2.H.
Quando, est terminus temporalis. 343.2.D.
Quicquid est in re est singulare quomodo intelligatur. 290.1.F.
Quid interfit inter cognitionem animæ coniunctæ & separatæ.
Quid interest inter formas substātiales & accidētales. 384.1.F.

R

Rationalitas quæ significat per modum partis non est differentia sed principium differentiæ. 320.2.F.
Relatio an possit componi ex alia relatione. 316.2.E.
Res cōis extra animam potest intelligi dupliciter. 326.2.E.
Res extra secundum quod est actu intelligibilis est obiectiuè in intellectu agente. 332.1.E.
Res vna apta nata esse in pluribus vtrūm dari possit extra animam. 334.1.F.
Res est perfecta simpliciter non propter perfectionem primam, sed propter vltimam. 360.2.F.
Realiter essentiæ & existentiæ est duplex. 356.2.F.
Realis pars essentiæ perfectior est in toto existens, quàm separata. 361.1.A.
Reductio potentiæ in actum quomodo fiat. 335.1.D.

S.

Sapientia non prædicatur formaliter de bonitate. 366.1.E.
Sensus non cognoscit nisi singulare. 291.2.B.
Sensatio non caußatur à distinctione naturæ sed à natura habente talem conditionem. 292.1.F.
Sensus respectu excellentis sensibilis duo sortitur. 377.1.H.
Sensus & intellectus in quo conueniant. 377.2.E.
Species specialissima non est obiectum confusissimum simpliciter. 289.1.C.
Species sensibilis non primò repræsentat singulare speciei specialissimæ. 292.1.G.
Species spāliss̄ima non est tā facilis abstractiōis, q̄ ens. 292.2.G.
Substantiæ aliæ simplices aliæ compositæ. 301.2.C.
Substantiam non dici de subiecto quomodo intellexerit Aristo. 7. Physi. 337.1.A.
Substantiæ separatæ compositę sunt ex esse & essentia. 348.2.H.
In substantijs materialibus inueniuntur quatuor realiter distincta. 348.2.H.
Substantia composita nullam infinitatem ex sua irreceptione habet. 370.1.G.
Subiectum esse sine propria passione non est possibile neq; intelligibile. 388.2.F.
Subiectū habet triplicē habitudinē ad ꝓpriū accidēs. 394.2.G.
Subiectum non est differentia accidentis sed ponitur loco differentiæ. 399.2.B.
Sola essentia animæ non est completum elicitiuum principium sensationis. 390.2.G.
Similitudo fundatur supra ipsas puta duas albedines tanquam fundamentum. 336.1.H.
Simplicitas nec perfectionē nec imperfectionē sonat. 302.1.E.
Scotus impugnatur. 299.2.p to.
Scotus opinatur ens esse vniuocum & prædicari de omnibus inferioribus exceptis vltimis differentijs. 323.1.B.
Sortes substantialiter sumptus in recta linea prædicamentali sub specie vnum est numero. 309.1.C.
Sortes substantialiter sumptus nihil aliud est quàm animalitas & rationalitas. 311.2.C.
Significare per diffinitionem contingit dupliciter. 303.1.D.
Significare vnum primo modo & scēdo modo qd dicat. 318.1.E.

T

Transcendentia quomodo se habeant ad naturas rerum supra quas cadunt. 322.2.H.
Transcendia duo habent: & quod in nulla definitione ponantur & ꝓ in quolibet conceptu includantur. 325.1.B.
Triplex modus habendi essentiam in substantijs. 362.1.E.
Termini vniuersalissimi sunt vltimo actualiter non via doctrinæ. 286.2.G.

V

Vniuersale duplex in repsentando & in p̄dicādo. 331.2.D.
Vniuersale in p̄dicando tripliciter pōt se habere. 332.1.H.
Vniuersalitas & prædicabilitas non conueniunt secūdum se, nec secundū esse, quod habent extra animam. 332.2.F.
Vniuersalia non subsistere extra singularia quomodo intelligendum sit. 333.2.C.
Vniuersalis nomine tria intelligimus. 333.2.C.
Vniuersale accipit dupliciter. s. formaliter & subiectiuè. 334.1.E.
Vniuersale quid. ibid.1.G.
Vniuersale duo dicit rem & aptitudinem. 336.1.F.
Ex vniuersalitate formæ intellectæ non potest declarari vnitas intellectus. 337.1.D.
Vnitas materiæ & vnitas generi in quo differunt. 318.1.H.
Vnitas quid importet. 325.2.A.
Vnitas duplex, vna numeralis altera formalis. 325.2.D.
Vnitas quelibet tam numeralis q uàm formalis existit extra animam. 326.1.G.
Vnitas nulla, communis extra animam pluribus suppositaliter distinctis existit in rerum natura. 326.1.G.
Vnitas formalis existens extra animam multiplicatur realiter ad multiplicationem ipsarum rerum. 326.1.H.
Vnitates plures substantiales realiter distinctas non inconuenit in vno esse. 330.1.E.
Vnum formaliter nihil aliud est quàm non diuisum formaliter. 328.1.E.
Vnum relatiuorum non est definiendū per reliquū. 386.1.F.
Vrbanus Papa doctrinam S. Thomæ approbauit in extrauganti laudabilis. 348.2.E.

Indicis lib. D. T. De ente & Essentia.

FINIS.

THOMAE DE VIO CAIETANI CARDINALIS S. SIXTI.

IN PRAEDICABILIA PORPHYRII, ET ARISTOTELIS PRAEDICAMENTA SVBTILISSIMA COMMENTARIA.

Proœmium.

EXPEDITIS cum diuino auxilio his, quæ demõstratiuæ doctrinæ necessaria visa sunt, antequã ad altiora cepta me transferam peragenda, rapere tantũ temporis decreui, vt Porphyrij, ac Aristotelis logicalia principia exponere posim: non quin ab illustrioribus viris longo ante tẽpore glorioſe expoſita ſint, ſed quoniam Thomistarũ, & præcipue noſtræ religionis fratrum profectui me totum dedi, nullamq; vnquã viderim, aut audierim lecturã esse, quæ cõiter his grata videatur, fretus diui Thomæ ſuffragijs, tanto ausus sum me diſcrimini credere. Non ea autẽ mihi cupido ineſt, vt aliorũ dicta etiam mala arguere, aut illustrium expoſitorũ dicta omnia cõpilare vel neceſſaria reſpuere, aut ſurripere arroganter velim: ſed antiquorum quandoq; diuiq; Thomæ indefeſſe veſtigia ſectaturus, eorum nominibus præpoſitis, vbi aliquid ſingulare occurrerit: præſens aggredior opus, ſecũdum proprij facultatẽ ingenij, quæ proficua incipientibus peripateticis videbuntur, diligenter expreſſurus. Vnde & abſtinendũ ab omnibus quæſtionibus cenſui, quibus, metaphyſicales, aut phyſicales difficultates cùm ſint, nouitiorum intellectus ſuccumberent.

A uiter velut introductionis modo, ea, quæ ab antiquis dicta ſunt, aggredi: altioribus quidem quæſtionibus abſtinens, ſimpliciores verò mediocriter coniectans.

VONIAM Liber iſtenõ tam pars Logicæ, q̃ via ad Categorias Ariſtoteliseſt, vt eius titulus teſtat. (Iſagoge enim idem ſonat, q̃ introductio) ideo dilata tam diuiſione, q̃ intẽtione Logicæ vſq; ad principium prædicamentorum, vbi facilius dicẽda percipi poterũt: ad textum me ſtatim confero: præmittẽs: quòd Porphyrius à Chryſaoro (vt aiunt) Romano patritij ordinis requiſitus: vt quoniam Prædicamenta Ariſtotelis obſcura ſibi erãt, inſtruere ipſum vellet, quatenus valeret prędictã Ariſt. doctrinã aſſequi, præſens opuſculum edidit. Quod diuiditur primò in proœmium: & tractatũ incipientem ibi (Videtur autem neq; genus &c.) Proœmium autem ſecatur in duas partes. In quarum prima reddit auditorẽ beneuolum, neceſsitatẽ vtilitatemq; dicendorum oſtendens, In ſecunda autẽ incipiente ibi (Mox de generibus &c.) Reddit eum docilem ſimul & attentum: ordinem & fines dicendorum inſinuans. Proponit ergo primo neceſsitatem dicendorum, inculcans ſimul intentionem operis, & eius cauſas & modum procedẽdi. Intentionem quidem dupliciter: & primo quo ad exequenda. dicens ſe aggreſſurum ea, quæ ab antiquis de genere, ſpecie, differentia, proprio, & accidẽte, dicta ſunt. Secundo quo ad repellenda dicens, abſtinendum fore ab altioribus quæſtionibus. Cauſas aũt ſuſcepti laboris quatuor aſsignat: iuxta numerũ eorũ, ad quorũ notitiam habendã oportere præcognoſcere ſupradicta, dixit. Eſt ergo prima cauſa, eo q̃ neceſſarium eſt noſſe quid ſit genus, quid ſpecies &c. ad percipiendam doctrinam traditã in libro prædicamentorum Ariſtotelis.

Secunda autem, eo quòd noſſe iſta eſt neceſſarium ad definitionũ aſsignationem. Tertia, quia hoc eſt neceſſarium ad artem diuiſiuam. Quarta, quia hoc eſt neceſſarium ad artem demonſtratiuam &c. Neceſſaria ſiquidem eſt horum noti-

INTRODVCTIO PORPHYRII AD PRAEDICAMENTA ARISTOTELIS.

Seuerino Boethio interprete.

Cap. 1.

CVM ſit neceſſariũ Chryſaori & ad eam, quę eſt apud Ariſtotelẽ prædicamentorũ doctrinã, noſſe quid ſit genus, quid differentia, quid ſpecies, quid propriũ, & quid accidẽs: & ad definitionũ aſsignationẽ, & omnino ad ea, quæ de diuiſione, vel demonſtratione ſunt: vtili exiſtenti iſtarum rerum ſpeculatione, cõpendioſam tibi traditionẽ faciens, tentabo bre-

tia ad prædicamenta: quoniam prædicamentum integratur ex genere, ſpecie, & differentia tanquã partibus: & habet aliqua propria, & aliqua accidentia communia &c. Ad diffinitiuam vero artem, quoniam diffinitio conſtat ex genere & differentia vt partibus, ſpecies vero eſt quæ diffinitur, propria autem magnam partem conferunt ad cognoſcendas diffinitiones: & ſæpe loco differentiarum ponuntur. Accidentia autem euitari debent, incognita autem non niſi caſu cauentur. Ad diuiſiuam autem artem: quoniam diuiſio eſt vel generis in ſpecies per differentias: vel ſubiecti in accidentia propria, vel in accidentia communia: vel è conuerſo accidentis in ſubiecta &c. Ad demonſtratiuam artem: quoniam demonſtratio nis medium eſt diffinitio, quæ ex genere & differentia conſtat. minor autem extremitas ſpecies eſt, maior vero proprium, quod de ſpecie conclu ditur. Accidens autem procul à demonſtrationibus inſpicere oportet. Modum vero procedendi aperit cum ſe compendioſe: & introductorio mo do tractaturum promittit: & ſimpliciores quæſtiones mediocriter coniectaturum &c. vt & breuitate incipientium faſtidium depellat: & clarita te eorum rudes intellectus illuſtret: & facilitate tũ quæſtionũ, tum mediorũ eorundẽ mẽtes promo ueat paulatim ad difficilia & ardua capeſcenda.

Vtilem potius quàm neceſſariam eſſe Prædicabilium notitiam ad Categorias Ariſtotelis oſtendit.

1. Topi. cap. 4. CIrca illud verbum (neceſſarium) ad eam, quæ eſt in prædicamentis Ariſtotelis doctrinam, dubium commune eſt, an iſte liber ſit neceſſarius ſimpliciter ad Prædicamenta Ariſto. an ſit neceſſarius ad bene eſſe tantum. Si enim dicatur, ꝙ eſt neceſſarius ſimpliciter, diminutus apparebit hic Ariſtoteles, & ſuperfluus in Topicis, dum de his ibi determinauit, quę determinanda in principio erant. Si autem dicatur, quòd eſt neceſſarius ad bene eſſe: tunc ſequetur, quòd aliquis poſſet ſcire Prædicamenta abſq; huius operis doctrina: quod impoſsibile videtur, quia non poteſt fieri, vt dicta Ariſto. ibi intelligãtur niſi ſciatur quid genus, & quid ſpecies, & quid differentia &c.

Ad hoc dupliciter reſpondetur: primò ſecundum Albertum, qui intuitus duo inueniri in doctrina Prædicamentorum. ſ. quòd prædicabilia ordinantur ibidem, & quòd adunãtur hæ res ad ſua genera, generaque diuiduntur in ſuas ſpecies &c. dicit, quòd ratione primi neceſſarium ineuitabiliter eſt præſens opus ad prædicamenta: quoniam hic rationes prædicabilium, ibi ordinandorum exprimuntur: ordinare autem neſcit, qui rationes ordinabilium ignorat. Ratione verò ſecun di vtilem eſſe præſentem doctrinam prædicamen

Capit. 1. tis aſſeruit &c. Auerrois autem in principio ſuæ expoſitionis putat hunc librum non eſſe aliquo pacto neceſſarium, licèt vtilem: & mouetur ex eo quòd id, quod per diffinitiones horum prædicabilium habetur, aut pertinet ad materiam neceſſariam, & ſic pertinet ad artem demonſtratiuã: aut ad materiam contingentem ſeu probabilem: & ſic pertinet ad dialecticam: & hoc mihi magis placet. Et ad obiectionem in oppoſitum dicitur cũ Auerroi, quòd hic liber inquantũ tradit quid nominis, generis, ſpeciei &c. eſt neceſſarius, ſed non erat opus ſpecialẽ edere tractatum propter quid nominis: quoniam exponẽdo prædicamenta notum fit quid nominis terminorum: inquantum autem continet quid ſit genus &c. vtilis eſt: & ſimiliter ad rationem. Pro Alberto dicitur, quòd ſufficit noſſe quid nominis ordinabilium addiſcẽti talem ordinem: licet hoc non ſufficiat ſtatuenti illum ordinem. Siquis autem Albertum ſuſtine revult facile dicere põt, ꝙ alia ratione traduntur illa hic, & alia ĩ Topicis: & ꝙ ſicut Ariſtoteles nõ tradidit artem diuiſiuam nec diffinitiuam, ita nec hæc ſpeciali tractatu dixit. Nec hoc inconuenit, quoniam nõ eſt opus eum cũcta cõplexum eſſe. 1. Topl. capit. 4.

Mox de generibus & ſpecieb⁹, illud quidem ſiue ſubſiſtant, ſiue in ſolis nudis *puriſq; intellectibus poſita ſint: Et ſiue ſubſiſtentia corporalia ſint, an incorporalia: & vtrùm ſeparata, an in ſenſibilibus poſita: & circa hæc conſiſtentia, dicere recuſabo. Altiſsimum enim negotium eſt huiuſmodi, & alius maioris gens inquiſitiõis. Illud verò quemadmodum de his, ac de propoſitis magis probabiliter antiqui tractauerunt, & horum maxime peripatetici, tibi nunc tentabo monſtrare. *non habet literã Boethi verbũ puris.

Reddit auditorem attentum & docilem: attentum quidem, dum oſtendit in ſpeciali, quòd non vult inuoluere eius intellectum arduis quibuſdã poſitionibus, quæ in principio tractandæ occurrerent. Docilem verò, dum peripatetica via ordinatè procedendum, à genere & ſpecie inchoãdo, proponit. Quæſtiones autem, quod metaphyſici eſt negotij, quod altiſsimum eſt: tres ſunt. Prima eſt, an. ſ. genera & ſpecies ſubſiſtant in rerum natura: an potius ſint in ſolis nudis puriſque intellectib⁹ (ſolis) dicit excludẽdo res extra animã. (nudis) verò excludendo accidentium indumenta. (puris) autem remouẽdo materiæ, phantaſmatumq; admiſtionem: nec eſt ſermo de quocunq; intellectu, ſed de intellectu in actu, qui eſt idem cum intellectu in actu (vt dicit in Tertio de Anima.) Secunda quæſtio eſt de quidditate eorundem, an. ſ. ſint corporalia, an incorporalia. Tertia quæſtio autẽ eſt de ipſis vniuerſalibus in comparatione ad ſingularia, an ſint in ſenſibilibus poſita, an à ſenſibilibus ſeparata: & procedunt hæ quæſtiones ſecũdum diſputationes, quæ erant inter peripateticos & Platonicos. Platoni em adſcribitur, quòd naturas rerum ponebat vniuerſales ſubſiſtere extra animam, & vniuerſalia mathematica, & conſequenter corporalia: & ſeparata eſſe à ſenſibilibus & particularibus, quæ videmus. Quibus omnibus peripatetici obuiarunt rationibus efficacibus, quæ ſilentio inuoluendæ nunc ſunt. T. ca. 15. Patet. 1. Met. t. c. 4. & 5. ite. 7. Metaph. T. capi. 53.

De Genere & Specie. CAP. I.

VIdetur autem neq; genus, neq; ſpecies ſimpliciter dici. Genus enim dicitur & aliquorũ quodammodo ſe habentium ad vnum aliquod, & ad ſe inuicem collectio: ſecundũ quã ſignificationẽ Romanorũ dicitur genus, ab vnius ſcilicet habitudine. (dico autẽ Romuli) & multitudinis habentiũ aliquo modo adinuicem eam, quæ ab illo eſt, cognationem, ſecundum diuiſionem ab alijs generibus dictum.

TRactatus hic incipiens diuiditur in duas partes principales. Primo nanque determinat de ſingulis prædicabilibus. Secundo in ſexto cap. de omnibus ſimul comparatiuè: prima pars diuidit in quatuor capitula. In quorum primo de genere, & ſpecie, quoniam correlatiua ſunt, ſimul determinat. Diuiditur autem præſens capitulum in decem partes principales, quæ in ſuis locis patebunt. In prima ergo parte propoſita multiplicita te horum nominũ, ſ. generis & ſpeciei in illis verbis (videtur autem neq; genus, neq; ſpecies ſimpliciter). i. vno modo dici, declarat qd ſignificat hoc nomen genus, & qm̃ plures ſignificatiões habet, quatuor facit. Primo ponit vnam eius ſignificationem dicens. Prima ſignificatio generis eſt collectio multorum quodammodo ſe habentium ad vnum aliquod & ad ſe inuicem. Vbi aduerte, ꝙ genus iuxta hanc ſignificationem non ſignificat quancunq; collectionem, ſed eam, in qua inueniũtur iſtæ duæ connexiones. ſ. ꝙ illa multa quodam modo ſe habeant adinuicem, & ꝙ illamet multa quodãmodo ſe habeãt ad vnũ aliquod, quodãmodo autem ſe adinuicem habere nihil aliud ſonat, quàm ꝙ inter ſe habeant connectentes habitudines, quibus ab alijs differant, vt omnes, qui ſunt de vna familia inter ſe coniũcti ſunt, dum ibi ſunt fratres, ſorores nepotes &c. & ſimiliter conciues ſe mutuo reſpiciunt, dum alij rectores, alij conſules, alij milites, alij artifices &c. ſunt. Ad vnum verò aliud habere ſe quodãmodo, nihil aliud importat, quàm illa multa originem habere ab illo: vt omnes eiuſdem familiæ ex vno primo patre: & gens conciues ex vna patria oriuntur. Talis ergo aggregatio genus vocatur vſu valde frequenti, dum de cognationibus hominum loquimur (vt in exemplo textus apparet.)

Dicitur aũt & aliter rurſus genus, quod eſt vniuſcuiuſq; generationis principium: vel ab eo qui genuit, vel ab eo loco in quo quis genitus eſt. Sic enim Oreſtem quidẽ dicimus à Tantalo genus habere, Hylum aũt ab Hercule, & rurſus, Pindarũ quidem Thebanũ eſſe genere, Platonẽ verò Athenieſem: etem̃ patria principiũ quoddã eſt vniuſcuiuſq; gñationis, quẽadmodũ & pr̃.

Hic ſecundo ponit ſecundam generis ſignificationem dicẽs, ꝙ genus quãdoq; vocatur id, quod eſt principium vniuſcuiuſcunq; generatiõis. Vbi notandum eſt, ꝙ genus ſignificare principium vniuſcuiuſq; generationis poteſt intelligi dupliciter. Vno modo, ꝙ generis nomine appelletur id, à quo aliqui trahunt originem (puta ꝙ genus Romanorum dicatur Romulus, à quo Romani initium ſumunt) & hoc non videtur mihi formaliter dictum: quoniam non cõſueuimus dicere Romulum eſſe Romanorum genus, neq; Tantalum genus Oreſtis: in textu autem dicitur, ꝙ hęc ſignificatio eſt frequentiſsima in vſu. Alio ergo modo intelligi poteſt, vt ipſum initium originis quodcũque ſit illud, ſiue ſemen, ſiue vis aliqua, ſiue quodcunq; aliud in patre, ſiue patria manens, genus vocetur, & ſic genus vſitata voce ſignificat principium generationis, vt patet in exemplis: ex intentione dicentium Romanos trahere genus à Romulo, & Athenienſes ab Athenis: intendimus em̃ per hæc dicere, ꝙ Romani à Romulo initium habent ſuæ generationis: & ſimiliter ꝙ Athenienſes ex Athenis initium originis ſumpſerunt. Oſtendunt autem hanc eſſe intentionẽ Porphyrij duo, primum eſt, quia dixit, genus dicitur quod eſt vniuſcuiuſq; generatiõis principium vel ab eo qui genuit, vel ab eo loco in quo quis genitus eſt: & non dixit, vt ille qui genuit, vel locus à quo quis genitus eſt &c. Secundum eſt, quia exempla ponendo ſemper tam patrem quàm patriam in obliquo ponit, & nunquam in recto vocat patrẽ, aut patriam genus. Nec obſtat, quòd aſſerat patriam eſſe vniuſcuiuſq; generationis principiũ: qm̃ hic dixit, vt ab ipſa genus trahi ſicut à patre doceret: & non ꝙ ipſa ſit genus niſi cauſaliter, aut materialiter, quia. ſ. ab ea, vel in ea genus habetur.

Hæc autẽ videtur promptiſsima eſſe ſignificatio. Romani enim dicuntur, qui ex genere deſcendũt Romuli: & Cecropidæ qui ex gñe deſcẽdũt Cecropis & eorũ proximi. Et quidem prius appellatũ eſt genus vniuſcuiuſq; gñatiõis principium: dehinc etiã multitudo eorũ qui ſunt ab vno principio: vt à Romulo, quam diuidentes & ab alijs ſeparantes, dicebamus omnem illam collectionem Romanorum genus.

Hic tertio cõparat prædictas duas ſignificationes adinuicem quo ad vſum & ordinem, ſecundũ

vsum quidē dicens, hanc secūdam esse in vsu prōptissimam: & cōsequenter illam esse minus cōsuetam, & declarat hoc exemplo claro &c. Secundū ordinem verò dicens, significationē secundo loco positā priorem esse & causam primæ significationis. Vnde prior est & ordine naturę & ordine appellationis. prius. n. est exordiū cognationis, dein de cognatio ipsa: & primo appellatum fuit genus initium illud, deinde separando descendentes ab vno à filijs alterius, dicta est collectio vna genus Romanorum, alia Albanorum &c.

Aliter autē & rursus dicitur gen⁹ cui supponitur species ad horū fortasse similitudinē dictū. Etenim principium quoddam est huiusmodi genus earū, quæ sub ipso sunt specierum. Videtur etiā multitudinē continere omniū, quæ sub eo sunt specierum*.

* nō hñt Cod. græci spērū.

Hic quartò ponit tertiā generis significationē. Vbi tria ordinatè dicit. Primò significationem ipsam: dicens, ꝙ significat id, cui supponitur species, in recta. s. linea prædicamentali tanquam inferius suo superiori, vt animāli supponit̄ homo. Secundò dicit hanc significationē ex assimilatione ad primas supradictas fortasse deriuatā. Addidit autē fortasse: quoniā eorū, qui nomina imposuerunt, mētes certa cognitione nescimus. Tertiò explanat quomodo hæc significatio præcedentibus sit similis: & primò secundæ: quoniā genus secundo modo sumptum significat principium generationis: id autē, cui supponitur species, principium quoddam est suarum specierum: quomodo autē principiū sit in cap. 2. dicetur. Deinde primæ: quoniā genus primo modo sumptum significat multitudinē descendentium ab vno: id autē, cui supponitur species, multitudinem continet sub se specierum, quæ sibi inuicē cognatæ sunt, & ab vno oriūtur principio, vt exemplis facilè est manifestare. Occurrit autē hic dubitatiūcula, quia videtur Porphyrius diminutus, quoniā significationes generis explorans non omnes dixit: habent. n. Grāmatici genus in alia significatione, dum vnum inter nominū & verborum accidentia genus vocāt. Ad hoc dicitur secundū Albertum ꝙ non est intentionis præsentis distinguere generis vocabulū in omnes suas significationes, sed in eas tantum, quæ habent affinitatē cum ea generis significatione, qua Logici vtuntur: hæ autem sunt quas Porphyrius posuit, nō illæ, quibus Grammatici vtuntur: & ideò diminutus non est Porphyrius.

Tripliciter igitur cùm genus dicatur, de tertio apud philosophos sermo est, quod etiam describentes assignauerunt, genus esse quod de pluribus dicentes, differentibus specie in eo, quod quid est prædicatur, vt animal.

Secunda pars.

Hæc est secūda pars huius capituli, in qua, post quam declaratum iam est quid nominis ipsius generis, intendit declarare quid rei eiusdē eo modo quæ talia entia rationis habent quid rei. Declaratum est. n. quid significat: sed modo declarabitur quid est id quod significatur. Et tria facit. Primo electa tertia generis significatione, quoniā de illa philosophi sermonem faciunt: generis sic sumpti diffinitionem à philosophis datam ponit dicens, genus esse quod de pluribus differentibus specie in eo quod quid est prædicat̄. Vbi tribus cōditionibus definitū esse genus notato. Prima est, quòd prædicetur de pluribus. Secūda, ꝙ illa plura differant specie inter se. Tertia, ꝙ prædicetur de eis in quid, vt animal genus esse dicimus, quia prædicat̄ de pluribus, homine. s. leone, qui differunt specie interse, & prædicatur de eis in quid. Quærenti em̄ quid est homo, recte respondetur, animal, & similiter quærenti quid est leo.

Vide. 2ª Topi. ca. 2ª.

Eorum. n. quæ prædicantur, alia quidem de vno dicūtur solo, sicut indiuidua, vt Socrates, & hic, & hoc: alia verò de pluribus, quemadmodum genera, & species, & differentia, & propria & accidentia cōmuniter, sed non propriè alicui. Est autē genus quidem, vt animal: species verò, vt homo differētia, vt rationale: propriū, vt risibile: accidens, vt albū, nigrū, sedere. Ab his ergo, q̄ de vno solo prædicant̄, differūt genera: eo ꝙ hæc de pluribus p̄dicantur. Ab his autem rursus, quæ de pluribus: à speciebus quidem quoniam species & si de pluribus prædicantur, non tamen de differentibus specie, sed numero. homo em̄ cum sit species de Socrate & Platone prædicatur, qui non specie differunt, sed numero solū: animal verò cùm sit genus de homine, equo, & boue prædicatur, qui differunt à se inuicem specie, non numero solū. A proprio verò differt genus: quoniam propriū quidē de vna sola specie, cuius est propriū prædicatur, & de his quæ sub ipsa specie sunt indiuiduis: quemadmodum risibile de homine solo, & de particularibus hominibus. Genus autē non de vna specie prędicat̄, sed de pluribus & differētibus. A differētia verò & ab his, quæ cōmuniter sunt accidentia, differt genus: quoniam etsi de pluribus & differentibus specie prædicatur differentiæ & communiter accidētia, non tamē in eo quod quid est prædicātur, sed in eo quod quale. Interrogantibus em̄ aliquibus

aliquibus, quid est illud, de quo prædicantur hæc, genus respondebimus, differētias autē & accidentia non respondebimus, nō enim in eo quod quid est prædicantur de subiecto, sed magis in eo quod quale qd est. Interroganti enim qualis est homo? dicimus rationalis, & qualis est coruus? dicimus ꝙ niger est: est autem rationale differentia, nigrum verò accidens, quando autem quid est homo interrogantur: animal respondemus, est autē genus hominis animal. Quare de pluribus prædicari diuidit genus ab his, quæ de vno solo dicuntur, sicut indiuidua: hoc verò de differentibus specie, seperat genus ab his, quæ sicut species prædicātur, vel sicut propria in eo qd quid est prædicari, diuidit à differentijs & cōiter accidentibus, quæ non in eo quod quid est prędicātur, sed magis in eo ꝙ quale quidem, vel qūo se habet vnumquodq; prædicatur de his, de quibus prædicatur.

Hic secundo diffinitionem datā declarat adeo manifestè, vt non sit opus explanatione, sed directione tantum ostendente, ꝙ artificioſe declarat. Primò diuidendo primam partem diffinitionis, s. quod prædicatur seu prædicabile, in duo membra & subdiuidendo: deinde genus in alterū mēbrum diuisionis & subdiuisionis semper ducit: ostendendo quomodo à compari membro differat, quod artis non modicæ fuit. Colligitur aūt talis diuisio ex textu. Et secundū singula mēbra ex vno latere diuisionis singulas particulas in diffinitione posuit vt in textu clarè declaratur & aduna tur. Illud tamen prætereundum non est, ꝙ prædicari in quid cōtingit dupliciter. Vno modo cōplete, id est, ita ꝙ prædicatum actualiter dicat totam quidditatem eius, de quo prædicatur, & hoc modo non loquimur hic de prædicatione quiddi tatiua, sola enim diffinitio illo modo prædicatur in quid. Alio modo contingit prædicari in quid incōplete, id est, ita ꝙ prædicatum dicat quidem quidditatem eius de quo prædicatur: & per modum substantiæ, non per modum qualitatis (vt de differentia dicetur) sed non explicet totā illius quidditatem: & isto modo genus dicitur prædicari in quid de speciebus: quoniam significat essentiam vniuscuiusq; suæ speciei per modū substantiæ, non tamen complete, animal enim non perfectè significat quid est homo, licet significet quid est homo, perfectè autem significat quid est homo, animal bipes: si hæc sit hominis diffinitio.

Nihil igitur superfluum, neq; minus cō tinet generis dicta descriptio notionis.

Hic tertiò ex dictis concludendo probat, ꝙ su pradicta diffinitio fuerit bona, tali ratione, descriptio nihil superflui, aut diminuti habēs est bona: qm̄ altero illorū modorum vitium accidit in diffiniendo, vel. s. cum non necessaria admittūtur, vel cum necessaria dimittūtur, supradicta autē diffinitio est hmōi: quoniā non continet nisi necessarias conditiones, quibus ab alijs differt genus, & nullam prætermittit (vt patet ex dictis) igitur &c.

Nomine diffiniti generis non rem naturæ, vel ex re & intentione aggregatum, sed ipsam generis secundam intentionem genus denominatam, hic diffinitam fuisse ostendit: quæ formaliter prædicari, res verò formaliter siue denominatiuè de pluribus dicitur.

Circa supradicta occurrit dubiū, an cùm diffinitur genus sumatur genus pro ipsa generis intentione, an pro re subiecta, aut pro vtraq;, hinc enim & inde rōnes sunt. Quòd enim diffiniatur genus pro re substrata, ex eo videt̄, quia id diffinitur, cui conuenit diffinitio: sed rei substratæ cōuenit ista diffinitio, & non intentioni, neq; aggregato ex vtraq; probatur, qm̄ id quod prædicatur de speciebus in quid non est intentio generis, secunda em̄ intentio non prædicatur in quid de rebus, nec est aggregatum ex re & intentiōe: quocunq; em̄ modo aggregetur, semper falsa esset prædicatio in quid talis aggregati de speciebus, ex eo ꝙ altera pars illius pertinet ad quidditatem alicuius speciei, sed res ipsa substrata generis intentiōi est, quæ prædicatur de specieb⁹: animal em̄ quod generis intētioni subijcitur, prædicatur de hoīe & boue in quid, & non aīal gen⁹, neq; genus. Quòd autē intētio ipsa diffiniat̄, ex eo haberi potest, ꝙ Logica diffinitio ad intentiones directè tendit, & non ad res. Quòd verò totum aggregatum diffiniatur ex eo suadetur, quia Logica est de secūdis intentionibus adiunctis primis (secundū Auicennam) & non de primis absolutè, neq; de secundis absolutè. Ad euidentiam huius dubitatiōis (qm̄ ianua est disputatio hæc ad Logicales diffinitiones & tractatus) tria faciēda sunt. Primò declarabimus terminos positos in quæstione. Secundò quæstioni respondebitur. Tertiò satisfiet argumētis in oppositum. Intētio idem sonat ꝙ attentio, & diuiditur in primam & secundā. Cuius diuisionis ratio sumitur ex eo ꝙ rei, quæ intelligitur, dupliciter aliqua cōueniunt. Quædam conueniūt ei etiam si nunq̄ intellectui præsentaretur, vt homini cōuenit esse risibilē, & album, & hmōi: & quædam conueniunt illi rei non nisi ex hoc ꝙ intellectui præsentat̄, vel ex hoc ꝙ circa illam intellect⁹ negotiatur: vt homini conuenit ꝙ sit subiectū vel prædicatū in aliqua propositiōe & hmōi: hæc em̄ & similia non inueniuntur in hoīe in rerum natura exist̄te, sed tm̄ in eo vt in intellectu est. Ex his itaq; sic pro nunc creditis, sciendū est, ꝙ prima intentio vocatur illa intellectus attentio, qua inspicit in rebus sibi oblatis ea, quæ conueniūt illis in rerum natura. Secūda aūt intentio dicit̄ illa intellectus

Quā necessaria ē hæc doctria: ppe ꝙ totius Logicæ scop⁹ est.

lectus attentio, qua in rebus ſibi oblatis intuetur ea, quæ cõueniunt illis ex intellectus adinuentione. Verùm, quia occultiora ex notioribus nominamus, & id, quod ſecunda intentione cõcipitur, debiliſsimę entitatis eſt: extenſum eſt intentionis vocabulum ad id cui attenditur, & vocatur ſecunda intentio id, quod intellectus concipit ſecunda attentione, quod nihil aliud eſt q̃ quoddam ens rationis. Ens autem rationis cum ſufficienter diuidatur ſecundũ doctrinam ſancti Thomæ in. q. 21.
In de veritate. q. 21. ar. 1. de veritate, in negationem & relationem: huiuſmodi entia, quæ ſecundas dicimus intentiones, inter relationes rationis annumeranda fore ſupponatur. Intentionis ergo ſecũdæ nomine, licet poſſumus intelligere duo. ſ. attentionem ſecũdam intellectus, quæ eſt ſecunda intentio formaliter, & id, quod illa attentione concipitur (quod eſt ſecũda intentio obiectiuè) cõmunis tñ vſus intelligit id, quod concipitur. i. relationem rõnis factã per intellectum in rebus vt in eo ſunt. Nomina autem ſecundæ intentionis vocamus ea, quæ mediãte ſecunda attentione intellectus, iſtas relationes ſignificant: vt ſubiectum, prædicatum, ſyllogiſmus & huiuſmodi. Nomina verò primæ intentionis reliqua ſunt, quæ mediante prima intellectus attentione ad ſua referuntur ſignificata: vt homo, bos, leo: ſignificant ſiquidem vt Primo Perihermenias dicitur, nomina ſignificata ſua mediꝫ conceptibꝰ
Cap. 1. animæ. Aduertendum quoq; eſt: q̃, quia hmõi intentiones ſecundæ, ſeu relationes fundantur in rebus vt intellectis, & denoïant eas, ſicut (ly ſubiectum) denominat hominem & ly prædicatũ, denominat animal, cum dicimus homo eſt animal, in huiuſmodi nominibus ſecundarum intentionum duo conſiderãtur. ſ. intentio, quæ relatio eſt, & res ſubiecta intentioni, quæ denominatur ab illa relatione, ſed hæc duo nõ vniformiter importantur à talibus nominibus: ſed relatio ipſa ſignificatur, res verò ſubſtrata copulatur, ſicut album ſignificat puram albedinem (vt in prædicamẽtis dicitur) copulat autem ſubiectum, quod denomi
In cap. ẽ ſubſtantia. natur ab albedine album. Vnde, quia genus nomen ſecundæ intentionis eſt: in eo poteſt conſiderari id quod ſignificat, & illud eſt relatio genereitatis, quam intentionẽ generis vocant. Et id, quod copulatur generis nomine, & illud eſt res ſubſtrata, quæ à genereitate genus denominatur, quam rem ſubiectam intentioni vocant, & ſic pateãt ſu perficietenus nouitijs termini in quæſtione ſumpti. Ad euidentiam autem quæſitæ veritatis incedere oportet à notitia illius termini (prædicaẽ.) quod in diffinitione generis ponitur. Prædicari enim cùm ſit terminus ſecundæ intentionis duo in ſe claudit. ſ. intentionem & rem ſubiectam: & vt de cætero prolixitas & obſcuritas vitetur, dicemus, q̃ omne nomen ſecundæ intentionis ſumitur dupliciter. Vno modo formaliter: & hoc eſt cum ſumitur pro illa intentione. Alio modo fundamentaliter, & hoc eſt cum pro re ſubſtrata ſumitur. Prædicari igitur dupliciter ſumiꝫ. ſ. formaliter: & ſic nihil aliud eſt q̃ relatio quædam adinuẽta ab intellectu inter extrema complexionis verbalis: & fundamentaliter: & ſic nihil aliud eſt, q̃ cõnexio ipſorum extremorũ orationis. Imaginandum em̃ eſt, q̃ intellectus vidẽs Sortem habere albedinem, prima ſua attentione format hanc propoſitionem mentalem. Sor. eſt albus, in qua propoſitiõe tot terminos ponit, quot videt extra animam res: tria ſiquidem ibi videt. ſ. Sortem, albedinem, & inhæſionem albedinis in Sorte: & tribus terminis propoſitionem format, dicẽs, Sortes eſt albus: ly eſt nanq; ſignificat compoſitionem (vt in. 1. Perihermenias dicitur.) Hac igitur propoſi- Capit. 3. finali.
tione formata: intellectus ſecundo attendit ſuo iã operi, & ſortem ſubiecti, album prædicati, & (eſt) prædicationis relatione donat, fundamentaliter ergo prædicari eſt coniunctio rei prædicatæ cum re ſubiecta, formaliter autẽ eſt relatio fundata ſupra ipſa verbali copula. His ergo prælibatis reſpondetur quæſtioni tribus concluſionibus. Prima eſt, genus non diffinitur hic pro re ſubſtrata: probatur, q̃m aut prædicari in quid de pluribus &c. ſumitur formaliter, aut fundamentaliter: ſi formaliter, cùm conſtet q̃ relatio rationis non cadit in diffinitione rei extra animã, ſequitur q̃ genus non diffiniatur pro re ſubſtrata. Si materialiter, cùm etiã conſtet q̃ connexio rei, quæ denominat genus cũ ſpecieb⁹, nõ ſit de rõne illius rei: q̃m de ratione aïalis non eſt eſſe in ſuis ſpeciebus, q̃a animal abſtrahit ab eſſe in hoïe & equo, & oibus ſpecieb⁹: ſequit̃ idem quod prius, & ſic quocunq; modo ſumatur, ly prædicatur, non ſaluatur q̃ genus pro re ſubſtrata diffiniatur. Secunda concluſio eſt, genus non diffinitur pro aggregato ex re & intentione: probatur: tum q̃m totum aggregatum non eſt diffinibile: cõplexorũ em̃ non eſt diffinitio (vt dicit. 7. Metaphy.) ſed oportet id quod T. c. 13. diffinit̃ eſſe vnum in vna aliqua natura. Tum q̃m non facilè eſſet fingere, cũ ſumitur (ly prædicat̃) in tali diffinitione. Tertia cõcluſio eſt, genꝰ diffinitur pro ipſa intentione ſecunda: probat̃ hęc cõcluſio: primò authoritate S. Thomę hoc expreſſe dicẽtis in Tractatu de Ente & Eſſentia cap. 4. vbi Capit. 4.
& hoc declarauimus. Secundò rõne adducta, q̃a ſcilicet diffinitio Logica id reſpicit, quod directè eſt Logicæ cõſiderationis, hoc eſt aũt ipſa intẽtio ſecunda, ergo &c. Tertio, q̃m niſi ad hoc veniat̃, quibuſcũq; verbis oppoſitum palliari videat̃, impoſsibile eſt ſaluare q̃ diffinitũ ſit verè vnum: ſiue em̃ dicatur, q̃ diffinitur res ſub intentione, ſiue intentio in cõcreto, ad hoc oportet venire q̃ ipſa intentio ſit id quod diffinitur, ſi error vitari debet. Sicut ſiquis diceret niuem diffiniri inquantũ eſt alba, aut albedinem in niue & huiuſmodi. Ad primam aũt rationem in oppoſitum dicitur, q̃, quia diffinitio debet cõuenire diffinito non qualitercunq;, ſed quidditatiuè, maior illa, illud diffinitur, cui cõuenit diffinitio, modificãda eſt cum hac cõditione,

ditione, cui quidditatiuè conuenit diffinitio. Sed tunc falſa eſt minor: q̃m diffinitio generis rei ſubſtratæ non conuenit quidditatiuè, ſed denominatiuè: ipſi autem intentioni generis, quia conuenit quidditatiuè, ideo ipſa intentio diffinitur: & hæc ſit quarta probatio tertiæ concluſionis, & potiſsima. Et vt quod dicimus clarè percipi poſsit, præ-
De ente eſſentia. cap. 4. ſupponere oportet, q̃ (vt ſanctus Thomas loco allegato dicit) prædicari in diffinitione generis poſitum, ſumitur formaliter pro ipſa intẽtione prædicationis, ita q̃ relatio prædicationis in quid de pluribus &c. cadit in diffinitione relatiõis quam ſignificat genus. Hoc autem præſuppoſito ſcien dum eſt, q̃ diffinitio alicuius accidentis aliter cõ-
A uenit ipſi accidenti, & aliter conuenit eius ſubiecto: ipſi ſiquidem accidenti conuenit quidditatiuè, vt ei quod formaliter eſt tale, ſubiecto verò eiꝰ denominatiuè, vt quod ſubiectiuè vel denoïatiuè eſt tale. v. g. ſi diffiniatur album, & dicatur, q̃ eſt diſgregatiuum viſus: talis diffinitio cõueniet albedini quidditatiuè, & vt ei quod formaliter eſt diſgregatiuum viſus, eadem verò diffinitio cõueniet niui denominatiuè, & vt ei, quod ſubſterniſ illi: ita diffinitio generis conuenit intentioni generis quidditatiuè, rei aũt ſubſtratæ denoïatiuè: ita q̃ illa propoſitio, genus prædicatur de pluribꝰ &c. eſt quidditatiua, iſta aũt, aïal prædicaẽ de pluribꝰ &c. eſt denominatiua. Rurſus ſciendum eſt, q̃ ſi cut accidens, cui formaliter cõuenit aliq̃d, habet in ſe duo. Primum eſt, q̃ ipſum poteſt vocari tale vt quod, formaliter tamen: & ſic dicimus, q̃ albedo diſgregat viſum. Secundum eſt: q̃ ipſum eſt id
C (quo) ſubiectũ dicitur tale: & ſic dicimus, q̃ albedo eſt id, qua nix diſgregat viſum. Ita intentio generis habet in ſe hæc duo: & nanq; dicimus, q̃ genus eſt quod prædicatur, intelligẽtes per hoc genus eſſe quod formaliter prædicaẽ: & dicimus, q̃ genus eſt quo res ſubſtrata prædicatur &c. Sicut em̃ nix diſgregat, quia eſt alba, ita animal prædicatur de pluribꝰ differẽtibus &c. quia eſt genꝰ &c. Poſtremò curandũ eſt vt in hac & ſimilibus dubitationibus homo ſit valde attentus, ne fallatur ex
D ĩdentitate vocabulorũ, quæ obſcuritatẽ in re hac parit. Oportet ſiquidẽ perſpicaciter aduertere, q̃ prædicari quãdoq; ſumiꝫ fundamentaliter pro in eſſe, quãdoq; aũt formaliter pro illa relatione: & q̃ licet primum alterius fundamentũ ſit, maxima tñ inter ea diuerſitas eſt: & cõſequẽter cùm in iſta & ſimilibus diffinitionibus, formaliter ſumaẽ (vt dictum eſt) nõ exigitur vt id, cui quidditatiuè cõuenit illa diffinitio, q̃ prædicaẽ. i. inſit illis, de quibus prædicari dicitur, ſed requiritur & ſufficit q̃ prædicetur. i. referatur ad illa. ei aũt, cui diffinitio cõuenit denominatiuè, exigitur q̃ prædicari fundamentaliter ſumptum (id eſt, in eſſe conueniat) vnde aïal eſt id quod prædicatur, id eſt, ineſt homini & equo. intentio autem generis eſt id, quod prædicatur in quid. i. tali prædicationis relatione refertur ad ipſas ſpecies &c. Et ſic patet reſpõſio ad primam rõnem in oppoſitum. cuius, quia tota vis ex prędicatione fundamentaliter ſumpta pẽdebat & diffinitio de prędicatiõe formaliter loq̃t: ideo meritò ruit. Ad vltimam verò rationẽ, qua probabatur, q̃ diffiniatur totum aggregatũ, dicitur, q̃, pcedit ex malo intellectu authoritatis Auicennæ: non em̃ intendit Auic. q̃ Logica ita ſit de ſecundis intentionibus adiunctis primis, ita q̃ ex æquo cõſideret vtraſq;, aut q̃ de aliquo ex vtriſq; aggregato ſit: ſed q̃ ſit de ſecundis intentionibus non abſolutè vt entia ſunt (q̃m homo Metaphyſicæ ſpeculationis eſt) ſed adiũctis primis. i. vt fundantur in primis, & denominãt eas: ita vt per earum applicationẽ rerũ, quæ primis attentionibus offeruntur, cognitio habeaẽ, ex diffinitiõe em̃ ge-
B neris nũc habita, nõ innotuit abſolutè (q̃d res illa quæ genus eſt) ſit, ſed q̃d ſit vt denoïat rẽ primæ intentionis: didicimus em̃ ex data diffinitiõe quę res primæ intentiõis generis denoïationẽ habeat, & quæ non, & quæ exigãtur ad hoc vt res aliqua talem denoïationem ſortiatur. Volumus aũt hęc pauca in hac quæſtione dicta ſufficere omnibus diffinitionibus ſecundarum intentionum: & ideo ſunt diligenter notanda & applicanda cæteris.

CIRCA eandem gñis diffinitionẽ eſſet dubitandũ ex eo q̃ diminuta vr̃: quia aliq̃d eſt quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo quod q̃d: & tñ non eſt genus. Tum q̃a ens prædicaẽ taliter. Tum q̃a aïa ſenſitiua prędicaẽ de pluribus differẽtibus ſpẽ: puta aïa bouis & leonis in eo
C quod q̃d (vt patet:) & tñ non eſt genus. Sed q̃m prima inſtãtia Metaphyſicali eget diſcuſsione: omittẽda hic eſt. Veritas tñ eſt q̃ ens non prædicatur in q̃d. Secũda aũt inſtãtia inferiꝰ in hoc capitulo q̃n ſpeciei diffinitio examinabitur excludeẽ: q̃m par eſt de gñre & ſpẽ difficultas quo ad hoc. Lege ĩferiꝰ ĩ libello de ente & eſſentia, de entis vniuocatiõe.

CIRCA diuiſionẽ in textu factã eſt dubium an rectè diuidaẽ prædicatũ in id, quod de vno ſolo & id quod de pluribus prædicatur, quia indiuiduũ de nullo prædicatur. Sed quoniam hoc indiuidui diſcuſsionẽ exigit inferius in hoc capitulo (cũ indiuidui diffinitio examĩabiẽ) patet ſolutio.

Species autem dicitur quidẽ & de vniuſcuiuſque forma, ſecundum quam dictum
D eſt * Priami quidẽ ſpecies digna eſt imperio. Dicitur autẽ ſpecies & ea, quæ eſt ſub aſsignato genere, ſecundũ quã ſolemus dicere hoïem quidem ſpeciem animalis, cũ ſit genus animal: album autem coloris ſpeciem, triangulum verò figuræ ſpeciem. *Al. l. ſic, Prima q̃dẽ ſpẽs digna ẽ imperio.

Hæc eſt tertia pars huius capituli, in qua declarat q̃d ſignificat hoc nomen ſpecies, ponens duas eius ſignificationes, prima eſt forma, à qua formoſi dicunt̃, qui corporis cõmenſuratione à natura donati ſunt, hi nanq; ſpecioſi quoq; à ſua dicũtur ſpecie: & ſcd̃m hãc ſignificationẽ ſpecies Priami imperio digna dicta eſt. Secunda aũt ſignifi- Tertia pars. Eſt autẽ hæc cauſa mẽſuratio ãbitorũ corpo-

rũ dimẽ-siões ꝑxi mis qua-litatib⁹ di ſpoſitę ſe cũdũ ẽbi tã omniũ partiũ cõ menſura-tionẽ cõ-ueniẽs in diciũ ſpe ciei, à for ma enim ſpecifica hęc ſunt.

catio eſt id, quod ponitur ſub aſsignato genere, ſe cundũ quam dicimus hominẽ eſſe aĩalis ſpeciem, eo ꝙ ponitur directè ſub aĩali. Aduertenda ſunt hoc in loco quatuor. Primum eſt, ꝙ Porphyrius (ſecundũ Albertũ) contempſit ſignificatiões oẽs ſpeciei ponere, vtuntur ſiquidẽ Grãmatici ſpecie primitiua & deriuatiua. Motus aũt eſt eadẽ, qua ſupra rõne, illã em̃ ſignificationẽ poſuit, ex qua deriuata credit ſignificatio, qua Philoſophi vtũ-tur, ea aũt (vt Auicẽna dicit) eſt prima ſignificatio in textu poſita. Ex eo em̃ ꝙ ſpecies formoſitatẽ ſi gnificat, deriuatũ eſt, vt ſpecies nũcupetur id qđ pulchritudo generis eſt, genus em̃ ſcđm ſe infor-me & imperfectũ & potentiale eſt & appetit ſpe-cificum eſſe tanq̃ formale perficiẽs & diuinæ pul-chritudinis imitationem. Secundum eſt, ꝙ (ly aſsi gnato) põt dupliciter accipi. Vno modo aſsigna-to. i. prædiffinito à nobis genere. i. genere tertio modo ſumpto, & hic ſenſus licet præſenti nõ ob-ſtet literæ, ſequẽti tñ, vbi hoc repetit, cõſonus nõ eſt. Alio modo aſsignato. i. determinato, nõ vago, & hic eſt verus ſenſus, ſpecies em̃ quælibet neceſ-sariò ponitur ſub genere determinato, & impoſsi bile eſt ꝙ ponatur vagè ſub genere, quod actu in cludit in ſe genus quod vagè fieri nõ poteſt, ſecus autẽ eſſet ſi includeret ipſum in potentia. Tertiũ eſt, ꝙ ly ſub (ſcđm Albertũ) notat duplicem ordi-nem. ſ. naturalis poſitionis & participationis: qm̃ ſpecies naturaliter eſt inferior genere, & gen⁹ na-turaliter eſt ſuperior ſpecie. Et ſimiliter ſpẽs gene ris poteſtatẽ participat. Coarctaſ em̃ genus, & ſuę amplitudinis pars per dr̃iam ad ſpeciem trahitur. Quartum eſt, ꝙ ſimul Porphyri⁹ quid noĩs & qd rei ipſius ſpeciei aſsignauit in prædictis verbis, & de quid noĩs nõ eſt dubiũ, de quid rei verò patet: tum ex dubitatione ſtatim mota, in cuius reſpon ſione expreſſe dicit hanc fuiſſe ſpeciei rõnẽ. Con ſtat autem ꝙ quæſtio locum non haberet ſi quid noĩs tantum aſsignatio fuiſſet. Tum ex eo ꝙ ſub-dens deinde alias ſpẽi diffinitiões notã copulatio nis apponit dicẽs, aſsignãt ergo & ſic ſpeciẽ &c. in ſinuans ex ly, &, iã præceſsiſſe aliam diffinitionẽ.

Quòd ſi etiam genus aſsignantes ſpe-ciei meminimus dicentes, quod de pluri-bus & differẽtibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicatur, & ſpeciẽ dicimus id quod ſub aſsignato genere eſt.

Quarta pars.

Hęc eſt quarta pars huius capituli iã inchoata in parte præcedente inquantum in ea anticipatũ eſt, quid ſit ſpecies: intendit ergo pars iſta declara re quid ſit id quod ſignificat ſpecies: & qm̃ hoc in choatum eſt (vt diximus.) Ideo à dubitatione in-cipiens: quatuor facit. Primò dubitat circa diffini tionem adductam tali modo. In diffinitione gene ris poſita eſt ſpecies cum dictũ eſt genus eſt quod prędicatur de pluribus differẽtibus ſpecie: & mo do in diffinitione ſpeciei ponitur genus cum di-

E

cit, ſpẽs eſt quę ſub aſsignato gñre ponit: ergo cir cularis diffinitio cõmiſſa eſt, q̃ ab arte aliena eſt.

Noſſe oportet quod, quoniam & genus alicuius eſt genus, & ſpecies alicui⁹ eſt ſpe cies, vtrunq; vtriuſq;: idcirco neceſſe eſt in vtrorunq; rationibus vtriſq; vti.

Hic ſecundò ſoluit dubium motũ dicẽs, ꝙ quia gen⁹ & ſpecies ſunt correlatiua: genus em̃ ſpeciei eſt genus, & ſpecies generis eſt ſpecies: ideo non fuit inconueniẽs, ſed neceſſarium vnum poni in diffinitione alterius & è conuerſo. Notandum eſt hic, ꝙ genus & ſpecies dupliciter accipiũtur. Vno modo formaliter. Alio modo fundamẽtaliter, vel ſub alijs verbis, pro his, quæ ſignificant, aut pro his quę denominant, vel ſub alijs verbis, pro intẽ-tionibus, aut pro rebus ſubiectis: hęc enim om-nia equiualent. Si ſumantur fundamentaliter, ſic non ſunt correlatiua: animal enim & homo non ſunt correlatiua, ſed ſunt ſubſtãtię: & ſimiliter co-lor & albedo &c. nec hoc modo accepit genus & ſpeciem Porphyrius, alio modo ſumuntur forma liter, & ſic ſunt correlatiua, ſicut pater & filius, do minus & ſeruus &c. genus enim & ſpecies forma-liter ſumpta entia rationis, & relatiua ſunt, & ad-inuicem referuntur (vt hic dicitur) & ſic de gene-re ſpecie loquitur Porphyrius.

Cum relatiuorum eſſe in vnius ab altero dependentia eſſen tialiter non cõſiſtat, per reliquum diffiniri alterum non contingit, ſed ad reliquum.

G Circa hanc reſponſionem occurrit dubiũ. An verum ſit, ꝙ vnum correlatiuorũ debeat po-ni in diffinitione alterius. Videtur enim quòd nõ, quia cùm diffinitio detur cauſa innoteſcendi (vt in. 6. Topicorum dicitur) aut vnum correlatiuum eſt notius altero, aut non: ſi ſic, ergo idem erit no-tius & ignotius reſpectu eiuſdem: quoniam mu-tua eſt eorum diffinitio: ſi non, ergo talis diffini-tio non facit innoteſcere diffinitum: omnis nanq; notitia ex notioribus procedit. Prꝫterea, ſi vnũ correlatiuum diffinit reliquum, ſequetur ꝙ idem poneretur in diffinitione ſuiipſius, quod eſt ma-gnum peccatum in arte diffinitiua, tenet conſe-quentia ex doctrina Ariſtotelis (in ſecundo To-picorum) vbi dicit, ꝙ loco nominis poſiti in diffi-nitione alicuius licet ponere eius rationẽ. Si enim loco correlatiui diffinientis alterum ponatur diffinitio eius, cùm in diffinitione iſtius correlatiui diffinientis (ſecundum hanc doctrinam) debeat poni alterum correlatiuum, quod diffinitur, ſe-quetur neceſſariò ꝙ idem ſeipſum diffiniet. v. g. ſi genus & ſpecies mutuo ſe diffiniunt: & diffinitio ſpeciei eſt illa, ſpecies eſt quæ ponitur ſub aſsigna to genere: loco ly genere, ponetur generis diffini-tio, & dicetur, ſpecies eſt quæ ponitur ſub aſsigna to prędicabili de pluribus differentibus ſpecie in eo quod quid: vbi apparet ſpeciem in ſpeciei diffi nitione cadere. In oppoſitum eſt Porphyrij au-thoritas. Hęc quęſtio, quoniam Metaphyſicalis eſt, ſuccin-

Capit. 2.

Capit. 5.

A minat, vt ſic: qm̃ interminatum, vt ſic, ignotũ eſt: & ſic vtrũq; correlatiuorũ eſt notius altero vt ter minus, ignotius vt terminatur: & quia diffinitur vt tendit ad aliud, diffinit vt terminat: ideo nõ eſt inconueniens vnũ ad aliud mutuo diffiniri. Si ad-duceretur ad cõfirmationẽ, ꝙ relatiua ſunt ſimul natura & intellectu: dicatur concedendo ꝙ ſimul cognoſcuntur, vnũ tñ accipit vt noti⁹ altero: aliud eſt em̃ ſimul cognoſci, & aliud eſt magis cogno-ſci. Secũdo modo dr̃, ꝙ vnum relatiuorũ neq; aſ-ſumitur in diffinitiõe vt prius notum, nec vt ma-gis notũ, ſed vt neceſſario connotũ: & ꝙ ſtat diffi nitionẽ dari cauſa innoteſcẽdi, & notificare rem, etiã ſi non quælibet pars diffinitionis ſit notior diffinito. Diffinitio em̃ (vt dictũ eſt) ſcđm diffini

B biliũ naturas ꝓportionabiſt requirẽda eſt. Cum em̃ cõſtet, ꝙ diffinitio exigit duas cõditiones. ſ. ꝙ ſit ex notiorib⁹, & ꝙ ſit ex prius notis: qm̃ oĩs di-ſciplina ex præexiſtẽte fit cognitiõe, & ſecũda cõ ditio non exigaſ ad oẽs partes diffinitiõis, vniuer ſaliter loquẽdo, vt apparet ex verbis Auicẽnæ, qm̃ dicit, ꝙ dicẽtes ꝙ vnũ relatiuũ diffinit ꝑ reliquũ, nõ aduertunt ꝙ aliud eſt cognoſci cũ reliquo, & aliud eſt cognoſci ꝑ reliquũ. & ex S. Thoma ex-preſſe dicẽte, ꝙ relatiua ſunt ſimul natura & ĩtel-lectu, cõſequens eſt ꝙ nec prima cõditio vniuerſa liter requiraſ ad oẽs particulas diffinitiõis ꝓpter eandẽ cãm. Vnde dr̃ ſcđm hãc rñſionẽ, ꝙ diffini-tio illa facit notitiã diffiniti. tum qa aliæ particu-læ diffinitionis ſunt notiores, tum qa connotitia correlatiui ad hoc cooperatur. Nec eſt mirabile ſi ſingulare gen⁹ entiũ ſingularẽ ſibi modũ diffini-tiõis, & notitię vẽdicat. Ad ſecundã rõnẽ dr̃ negã-do cõſequentiã: eius em̃ deductio, ꝓcedit ex malo intellectu doctrinæ Ariſt. cum em̃ dr̃, ꝙ loco noĩs diffiniẽtis licet ponere eius rõnẽ, intelligit quo ad ea, quæ intrinſece cadũt in illius noĩs rõne, & non quæ caduntvt additũ. Correlatiuũ aũt conſtat ꝙ in diffinitiõe alterius cadit vt additũ & ideo nõ ſe quit ꝙ idẽ diffiniat ſeipſum. Et vt oẽs poſsint iſtã gloſam percipere pono exẽplũ, ſi diffiniat hõ & dicaſ, hõ eſt aĩal rõnale: loco ly aĩal, põt poni tota ſua rõ, qa nihil habet in ſua rõne vt additũ, & dice tur, homo eſt ſubſtãtia aĩata ſenſibilis, vbi pri⁹ di-cebaſ aĩal, loco verò ly rõnale non põt poni tota ſua ratio: qm̃ ſua rõ aliquid includit vt intrinſecũ, & aliqd vt additũ: quo ad ea quæ includit intrin-ſece, puta potẽs vti rõne licitè poni põt ratio loco noĩs, quo ad id verò quod includit vt additũ, pu-ta aĩal, poni nõ põt ratio loco noĩs, quia ſequeret nugatio in diffinitiõe: in rõne nanq; dr̃iæ claudit genus vt additum, & ideo ſi loco differẽtiæ liceret ponere totã eius rõnẽ, gen⁹ bis poneret in diffini tione, ſemel rõne ſui, & ſemel rõne dr̃iæ, & ſic pa-tet tam gloſa q̃ eius ratio memorię cõmendanda.

In prędi camento reſolutio nis.

Vbi ſu-pra.

Aſsignant ergo & ſic ſpeciem. Species eſt, quæ ſub genere ponitur: & de qua ge-nus in eo, quod quid eſt prædicatur.

Hic tertiò ponit ſecundam ſpeciei deſcriptionem dicẽs. Spẽs eſt quæ ponitur ſub genere, & de qua genus in eo quod quid eſt prædicaꝛ. Vbi no tandũ eſt, ꝙ, quia ſpẽs dupliciter reſpicit genus. ſ. & vt inferius in recta linea prædicamẽtali ſuũ ſuperius, & vt ſubijcibile ſuũ quidditatiuũ prædicabile: ideo iſta deſcriptio vtranq; habitudinẽ complectiꝛ, primã quidẽ cũ dicitꝛ, ſpecies eſt quæ ponitur ſub genere, ſecũdã verò cùm ſubditꝛ, & de qua genus in eo quod quid eſt prædicaꝛ. Et qm̃ prima connexio eſt cauſa ſecundæ: ideo em̃ de ſpecie genus prædicaꝛ in quid, quia ſpecies ei ſubiecta eſt in linea recta: ꝓpterea ſic ordinata eſt deſcriptio, vt primò declaretur prima habitudo, & deinde ſecunda. Nec mireris, ſi in iſta diffinitione includitur prima ſicut pars in toto (quoniam ex diuerſis Peripateticorum dictis) adunat Porphyrius deſcriptiones iſtas, quemadmodum contingit illos perfectius vel minus perfectè deſcripſiſſe.

Id omne ſpecies eſt, quod ita directè ſub genere ponitur, quod nihil includit, quod à genere non oriatur.

CIrca hanc diffinitionem dubitatur, quia videtur illa diffinitio diminuta, qm̃ conuenit alteri à diffinito, cõuenit enim indiuiduo: Sortes em̃ ponitur directè ſub genere, quod eſt animal, & de Sorte prædicatur animal in eo quod quid. Quærenti enim quid eſt Sortes, conuenienter reſpondebitur animal. Si dicaꝛ, ꝙ diffinitio intelligiꝛ nõ de quacunq; poſitione ſub genere, ſed directa & immediata: modo licet indiuiduũ ponatur ſub genere directè, non tm̃ ponitꝛ immediatè, qm̃ inter in diuiduũ & genus mediat ſpecies. Contra, quia hæc reſponſio non ſufficiẽter ſaluat, ꝙ diffinitio ſit cõpleta, habetur em̃ inſtantia in prõptu de indiuiduo generis, tale em̃ ponitꝛ directè & immediatè ſub genere, & tm̃ non eſt ſpecies. Indiuiduũ aũt generis dicimus hoc animal, hoc corpus, hæc ſubſtantia & huiuſmodi, &c. hoc animal nanq; contꝫ netur ſub animali abſq; aliqua media ſpecie: qm̃ non eſt maior ratio, ꝙ vna ſpecies mediet q̃ alia.

AD HOC dubium dr̃ cum Alberto & ſatis ſubtiliter, ꝙ quando dicitꝛ, ſpecies eſt quæ ponitur ſub genere, ly ſub, non denotat tm̃ ordinem poſitionis & participationis, ſed etiam denotat principium totius poſitionis eſſe genus: aliter em̃ indiuiduum & aliter ſpecies ponitꝛ ſub genere, principiũ poſitionis ſpeciei ſub genere eſt ipſum genꝰ, qm̃ id, quod addit ſpecies ſupra genus, differẽtia. ſ. quæ conſtituit & ponit ſpeciem ſub genere, ex ipſo genere oritur. Differentiæ em̃ ſunt velut quædam proprietates eius, vnde & qualitates eius dicũt. Principium autem poſitiõis indiuidui ſub genere non ex ipſa generis eſſentia, ſed materia ſubiecta accidentibus eſt: ad quam Plato deſcendere prohibebat. Negandum eſt ergo, quòd indiuiduũ generis ponatur ſub genere eo modo quo ſpecies: & intelligenda eſt diffinitio de poſitione directa, quæ tota à genere oritur.

E Amplius autẽ ſic quoq;, ſpecies eſt quæ de pluribus & differentibus numero tantum *in eo, quod quid eſt prædicatur.

*non legim⁹ in emẽdatis cod. verbũ tãtũ.

Hic quartò ponit tertiã ſpeciei deſcriptionem dicens, ꝙ ſpecies eſt, quæ de pluribus differentibꝰ numero in eo quod quid ſit prædicatur. Aduerte hic, ꝙ quia ſpecies multipliciter accipi põt, ideo multipliciter diffinitur, primò diffinita eſt ſecundum ꝙ generi ſubeſt in linea prædicamentali, ſecundò prout generi ſubeſt in propoſitiõe: & nũc tertiò diffinitur ſecũdũ ꝙ prædicabile eſt ab alijs diſtinctum. Huius autem diffinitiõis termini omnes clari ſunt ex dictis, niſi vnus. ſ. differentibꝰ numero. Differentia numero dicũtur quæcũq; conF ueniunt in conditionibus ſpecificis, & diſtinguũtur materialibus cõditionibus & proprietatibus, vt Sortes & Plato cõueniunt in his, quæ ſunt cõmunia toti ſpeciei humanæ: vterq; enim eſt homo & admiratiuus & riſibilis, &c. diſtinguuntur autem ex conditionibus materialibus: quia Sortes habet has carnes, & hęc oſſa. Platò verò habet hæc altera oſſa & has alias carnes. Vocantur autẽ huiuſmodi differẽtia numero, quia numerus cauſatur ex diuiſione cõtinui, cuius diuiſio materialis eſt non formalis, vt patet, qñ diuiditꝛ lignũ. Ponunt autẽ ſingulæ particulæ ad differentiã aliorũ prædicabiliũ, nã ly prædicaꝛ de pluribus, ponitur ad differentiã indiuidui, qđ dr̃ de vno ſolo, ly autẽ differentibꝰ numero, ponitꝛ ad dr̃iam gñis, qđ prę G dicaꝛ de pluribus differẽtibꝰ ſpecie, ly verò (inqd) ad differentiã cæterorũ, quæ in quale prædicãtur.

Species non eſſentialiter, ſed ſecundum quandam eius proprietatem, inter prædicabilia annumeratur.

CIrca diffinitionem occurrit dubiũ: quia omnis diffinitio debet cõuenire diffinito inquãtum hmõi. Diffinitio enim hominis conuenit homini inquantum homo, & diffinitio circuli conuenit circulo inquantum circulus: & ſic de alijs, iſta autem diffinitio non conuenit ſpeciei inquãtum ſpecies. ergo &c. Declaratur minor, quia ſpecies, vt ſpecies, genus reſpicit, reſpectu autem generis non eſt vniuerſale, neq; prædicabile, ſed inferius ſubijcibile, diffinitio verò iſta explanat ſpeciem vt reſpicit indiuidua. ergo &c. Nec poteſt di H ci, ꝙ ſpecies, vt ſpecies, reſpicit & genus & indiuidua: quoniam relatiuum ſemel tantum refertur (licet poſſit plures terminos ex eadem cauſa, ſeu via reſpicere) ſicut filius eadem filiatione refertur ad patrem & matrem propter eandem generationem, ſpecies autem diuerſis vijs reſpicit genus & indiuidua, & expreſſe à Porphyrio dicitur, quòd eius correlatiuum eſt genus: ergo &c.

AD HOC dubium dicitꝛ, ꝙ quia ſecũdũ omnes ferè antiquos (Alberto teſte) ſpecies inquantũ reſpicit genus nõ habet, ꝙ ſit vniuerſale & prædicabile, & ſpecies inquantũ ſpecies reſpicit genꝰ, conſequens eſt, ꝙ iſta diffinitio non cõueniat ſpeciei in eo ꝙ ſpecies, ſed cõuenit ſpeciei ſecundum quan-

quandam eius proprietatẽ, quæ ſequitur ad eſſe ſpeciem: cùm em̃ ſpecies vt ſic ſit ſub genere, ita ꝙ ſuppoſitio eiꝰ tota ex genere oritur, neceſſariò ex hoc emanat, ꝙ ſpẽs aliqua ſub ſe reſpiciat, quorũ ſuppoſitio aliunde oriatur: hoc autẽ eſt reſpicere indiuidua vt prædicabile in quid &c. Vnde præſens diffinitio deſcriptio eſt ſpeciei ſecundũ quãdam eius proprietatẽ: & nõ eſt eius quidditatiua diffinitio. Poteſt tm̃ concedi, ꝙ conueniat ſpeciei in eo ꝙ ſpecies non quidditatiue, ſeu vt diffinitio, ſed cõcomitatiuè ſeu vt proprietas. Nec turbetur quiſpiam ſi de ſpecie inquantum ſpecies eſt loquimur in hac diffinitione, cùm tm̃ de ſpecie ſpecialiſſima loqui deberemus: qm̃ hæc claritatis cauſa fecimus. Eadem em̃ difficultas emergit circa ſpeciem & circa ſpecialiſſimam: qm̃ neutrum eorum B ad indiuidua dicitur, vt patet ex eorum rationibus, & euidenter doctrina fit de ſpecie loquendo. Remanet tamẽ hic difficultas vna ꝓpter ſui difficultatem omittenda: quomodo vniuerſale diuiditꝛ in quinque vniuerſalia, de quibꝰ tractamus, ſi ſpecies ex eo ꝙ ſpẽs non habet ꝙ ſit vniuerſale &c.

Speciei & generis nomine illud dignum eſt, quod de pluribus ſpecie, ſiue numero differentibꝰ prædicatur, ita quòd plura illa differentia, entia ſint perfecta, non autem partes, vel principia, quæ ſpecifica, ſeu generica prædicata dicuntur.

CIrca eandem diffinitionem occurrit dubium aliud: quia etiam iſta videꝛ diminuta, & conC uenire alteri à diffinito. Anima em̃ humana vel equina, & ſimiliter punctum prędicatur de pluribus differentibus numero in eo ꝙ quid: & tm̃ nihil horum eſt ſpecies, cùm nihil horũ ſub genere aliquo directè ponaꝛ. Aſſumptum patet, quia anima humana prædicatur in quid de anima Sortis & de anima Platonis, quæ numero differunt: quærentibus enim quid eſt anima Sortis? reſpõdetur rectè, eſt anima rõnalis: & ſimiliter quærentibꝰ qđ eſt hoc punctũ, rectè reſpondeꝛ eſt punctũ, ſicut quærentibus qđ eſt Sortes, reſpondeꝛ homo, &c.

AD HOC dicitur, ꝙ ſpeciei noĩe dupliciter vti poſſumus. ſ. propriè pro eo, quod eſt verè ſpecies, & cõmuniter pro omni prædicato ſpecifico, ſi de ſpecie propriè loquimur, ſic ſpecies tantũ eſt id quod ſub genere in recta linea prædicamentali ponitur modo ſuperius declarato, ſi autẽ ſpeciei D vocabulum extẽdere volumus, ſic ſpecies dicetur omne, quod de pluribꝰ dicitꝛ per modum ſpeciei. Vnde ſermo Porphyrij dupliciter intelligi põt. Si enim accipiamus ipſum loqui de ſpecie propriè, tũc diffinitio gloſanda eſt ſic, ſpecies eſt quæ prædicatur in quid de pluribus differẽtibus numero, non quocunq;, ſed numero naturę cõplete: & ſic fugantur omnes dubitationes: qm̃ hæc anima & illa & ſimiliter hoc punctum & illud & ſimilia nõ differunt numero naturæ cõpletæ: qm̃ non ſunt entia cõpleta in ſpecie, ſed principia entia cõpletorum. Et ſi inſtetur: ergo ſecundũ iſtam expoſitionem Porphyrius nõ ſufficiẽter declarauit oĩa A prædicabilia vniuoca: qm̃ dereliquit hæc oĩa quæ prædicantur in quid de entibus incompletis. Dicitur, ꝙ, quia iſta prædicabilia extra rectã lineam prædicamentalẽ exiſtentia, quæ nullum nomen horum quinque prædicabiliũ propriè ſubintrãt, imitantur iſta quinque, de qbus determinatur, ſicut in propoſito videmus punctum prædicari de hoc & illo puncto per modũ ſpeciei, quia prædicatur de eis vt differentibus numero & in quid: & ideo ſat fuit determinaſſe de his, ad quorum ſimilitudinẽ cætera prædicanꝫ. Si verò accipiamꝰ Porphyrium locutum eſſe de ſpecie extenſo vocabulo ad oẽ prædicatũ ſpecificum, ſic diffinitio nulla eget gloſa: & concedendũ eſſet, ꝙ illa diffinitio cõ uenit etiã illis, quæ propriè non ſunt ſpẽs: quare ſecundũ hoc nõ datur illa diffinitio de ſpecie propriè ſumpta. Mihi magis placet primavia, quoniã ſubtilior & dignior tanto viro & tot Peripateticis eſt. Et per hæc patet reſponſio ad ſimilẽ quæſtionem motã de gñre: pariformiter em̃ diſtingui põt de genere propriè & cõiter, & cætera facilè applicari poſſunt. Conclude ergo ꝙ hmõi prædicata, quæ entiũ completorũ principia ſunt, vt formæ materiæ, motus priuationes, &c. nec ſpẽi, nec gñis appellatione digna ſunt: nec eis conuenit diffinitio eorum, ſed prædicata generica, vel ſpecifica, id eſt, ad modum generis & ſpeciei nuncupentur.

Species in eo quod ſpecies neq; actu vel aptitudine naturali plura indiuidua neceſſario habet, ſed ſecundum qui intellectui obijcitur indifferens eſt ad vnum vel plura indiuidua.

CIrca eandem diffinitionẽ adhuc aliud eſt dubium, quia non videꝛ cõuenire omni ſpeciei: multæ ſiquidẽ ſunt ſpecies, quæ non prædicantur de pluribus, quia non habẽt plura indiuidua, nec ſimul, nèc ſucceſsiuè, nec actu, nec aptitudine, vt patet de omnibus ſpeciebus corporum cœleſtiũ & intelligentiarũ, non em̃ poſſunt eſſe plures Soles, nec plures Lunæ ſcđm veritatem: & ſimiliter non poſſunt eſſe plures intelligẽtiæ vnius ſpeciei.

AD HOC dubium, pro quanto logici negotij eſt, præſupponendo ea, quę dicta ſunt arguendo eſſe vera: qm̃ (vt alibi probabitur) ita ſe habet veritas. Dicitur, ꝙ oĩs ſpẽs prædicabilis eſt de pluribus nõ ideo, quia actu vel aptitudine ſua habeat plura indiuidua, ſed ideo, qa res illa, quę denoĩatur ſpecies, ſecundũ cõditiones quas ſortiꝫ ex hoc, quod obijcitur intellectui noſtro, vnde & habet, ꝙ ſpecies denominetur, abſtrahit ab vno & pluribus indiuiduis, & ĩdifferẽter reſpicit vnũ & plura, eo ꝙ repreſentatur nobis ad modũ iſtarum rerũ, quas intelligimus per abſtractionẽ à conditionibus indiuidualibꝰ. Denoĩari nanq; ſpeciẽ non cõuenit rei ſecundũ ſe ſumptæ, neq; ſecũdũ eſſe, qđ habet in ſingularibus, ſed ſecũdum eſſe quod habet in intellectu, ita ꝙ proximũ fundamẽtũ talis denoĩatiõis nõ eſt res abſolutè, nec vt eſt in ſingularibus, ſed res ſic obiecta intellectui noſtro. Et qa hoc conuenit omni naturæ, ſiue cœleſti, ſiue angelicæ,

Super de ente & eſſentia ca. 5. q. 9.

gelicæ,ideo nihil prohibet eas ſpecies denomĩari, & prædicabiles eſſe de plurib⁹ & vniuerſales,quẽ admodũ nihil prohibet eas intellectui nr̃o offerri. Nõ ergo exigit̃ ad ſpeciem, ꝙ actu vel aptitudine Phyſica naturailla ſit in pluribus.i.ꝙ poſsint eſſe plura indiuidua illius ſpeciei in rerum natura ſimul vel ſucceſsiuè,ſed ſufficit,ꝙ vtĩ intellectu eſt, plura reſpiciat, de quibus vt ſic prædicabilis intelligitur(in quid)aptitudine logica,quę nihil aliud eſt q̃ indifferentia naturæ in eſſe cognito ad vnũ & plura:& eſt aptitudo hæc negatiuè exponẽda: ita ꝙ ſenſus eſt, ſpecies eſt prædicabilis de pluribus.i.ſpẽs vt ſic nõ magis de vno q̃ de pluribus habet vt dici poſsit,vt de ſubiecto inferiori,qa æqualiter abſtrahit ab vno & infinitis ĩ eẽ obiectiuo reſpectu ĩtellect⁹ nr̃i, cui res ſic obijciunt̃ vt diximꝰ.

Sed hæc quidem aſsignatio ſpecialiſsimæ eſt,& quæ ſolum ſpecies eſt: aliæ verò erunt etiam non ſpecialiſsimarum.

Quinta pars.

Hæc eſt quinta pars huiꝰ capituli,in qua ſimul declarantur.ſ.differẽtia inter adductas diffinitiones ſpeciei,& qd ſit generaliſsimũ, quid ſpecialiſsimũ,quidue ſubalternũ.Facit aũt ob hoc ſex.Primo ponit differentiã inter diffinitiones dicens, ꝙ hæc vltima deſcriptio cõuenit tm̃ ſpẽi ſpecialiſsimæ,aliæ verò priores diffinitiones cõueniunt & ſpecialiſsimis ſpecieb⁹ & nõ ſpecialiſsimis. Appellat̃ aũt vt ſubdit ſpẽs ſpecialiſsima infima ſpẽs in tota linea prędicamẽtali,ſub q̃ nihil eſt niſi indiuidua,vt hõ,ſub q̃ Sortes & Plato ſunt.Non ſpecialiſsimę verò ſpẽs dicunt̃ oẽs ſpẽs ſuperiores, quæ & genera ſunt,vt animal, corpus animatum &c.

Specialiſsima ſpecies eſt, quæ tantum per ſeipſam de pluribus differentibus numero prædicatur.

CIrca hanc partem occurrit dubium, quia nõ videtur verum,ꝙ vltima ſpeciei diffinitio cõueniat ſoli ſpeciei ſpecialiſsimæ : qm̃ cõuenit ſpeciei ſubalternæ,ſiue generi, puta animali, animal enim prædicatur de pluribus differentibus numero in eo ꝙ quid, qm̃ prædicatur de differentibus ſpecie:quæcunq; aũt differunt ſpecie,differũt etiã numero.Si dicat̃ (cum Aui.) ꝙ intelligit̃ de differentibus numero ſolo. Adhuc habetur propoſitum,quia animal prędicatur de Sorte & Platone, qui differũt ſolo numero:& tñ animal non eſt ſpecies ſpecialiſsima:ergo gloſa nulla eſt. Ad hoc dicitur dupliciter: primo cum Auicẽ. cuius gloſam credo ob ſcriptorum vitium malè legi: legitur ſiquidem ſolo,& debet legi ſolum.Sed diligẽter aduertẽdum hic eſt,ꝙ ly ſolum, poteſt cadere ſuprà illud participiũ differentibus:& ſic in idem redit, ac ſi diceretur numero ſolo,eſt enim ſenſus ꝙ ſpecies eſt, quæ prædicatur de his quæ differunt tantum numeraliter,& hic ſenſus non eſt ad propoſitum:quoniam vt probatum eſt, ſtante hoc ſenſu iſta diffinitio conuenit generi.Poteſt quoq; cadere(ly ſolum)ſuprà illud verbum prædicatur & ſic eſt ſenſus,ꝙ ſpecies eſt quæ ſolũ prædicat̃ de pluribus differentibus numero in eo quod quid,& ſecundum hunc ſenſum clarè patet ꝙ illa diffinitio nulli cõuenit niſi ſpeciei ſpecialiſsimæ, genus em̃ omne, & ſi de differentibus numero prædicetur, nõ tñ prædicatur ſolũ de illis, ſed etiã prædicat̃ de differentibus ſpecie. Et hoc modo intelligẽda eſt diffinitio illa cum gloſa Aui. Secundò dicitur cũ Alberto, ꝙ illa diffinitio intelligenda eſt de prædicatiõe per ſeipſum, & non de prædicatione per aliud,ſpecies autem per ſeipſam prædicatur de in diuiduis, quoniam per ſeipſam participatur ab eis,genus verò ſicut mediante ſpecie participatur ab indiuiduis, ita per ſpeciem & non per ſeipſum prædicatur de eis. Et ideo diffinitio hęc, quæ de prædicatione per ſeipſum intelligenda eſt, generi ſeu ſpeciei ſubalternæ non conuenit. Vtraq; reſponſio gratioſè ſuſcipienda eſt &c.

5. Meta. cap.ã diuerſo.

Planum autẽ erit quod dicitur hoc modo. In vno quoq; prædicamento ſunt quædam generaliſsima,& rurſus alia ſpecialiſsima:& inter generaliſsima & ſpecialiſsima ſunt alia quæ genera & ſpecies dicuntur eadem. Eſt autem generaliſsimũ quidem,ſuprà quod non ſit aliud ſuperueniẽs genus. Specialiſsimũ autem eſt poſt quod non eſt alia inferior ſpecies. Inter generaliſsimum autem & ſpecialiſsimũ alia, quæ genera & ſpecies ſunt eadem : ad aliud tamen & ad aliud ſumpta.

Hic ſecundo, quoniam ſpecialiſsimi meminerat,vt planam reddat & apertam diuerſitatem inter hæc,ſternit ordinem prædicamentalem:& inter tres ordines omnia diſtribuit, ſcilicet generaliſsimorum , ſpecialiſsimorum , & intermediorũ: generaliſsimumq; in ſupremo collocat,ſpecialiſsimum in imo, intermedia verò in medio ſita binomia eſſe dicit:vocariq; & genera & ſpecies, reſpectu tamen diuerſorum: ſumpta enim vt reſpiciunt inferius,genera,vt verò ſuperius, ſpecies nũ cupantur. Attende, quòd cum in litera dicitur, in vnoquoq; prædicamento ſunt quædam generaliſsima collectiuè accipiendum eſt: ita quòd dicatur in omnibus prædicamentis , quædam ſunt quæ generaliſsima vocantur:non quòd in ſingulis prædicamentis plura ſint generaliſsima: nec ꝙ in aliquo eorũ vnum generaliſsimũ deerit: ſed qa in ſingulis prædicamẽtis ſingula ſunt gñaliſsima.

Fiat autem manifeſtum in vno quidem prædicamento quod dicitur: Subſtãtia eſt quidem,& ipſa genus: ſub hac autẽ eſt corpus:ſub corpore animatũ corpus : ſub quo animal,ſub animaliverò rationale animal: ſub quo homo,ſub homine verò Socrates, Plato,& qui ſunt particulares homines.

Sed ho-

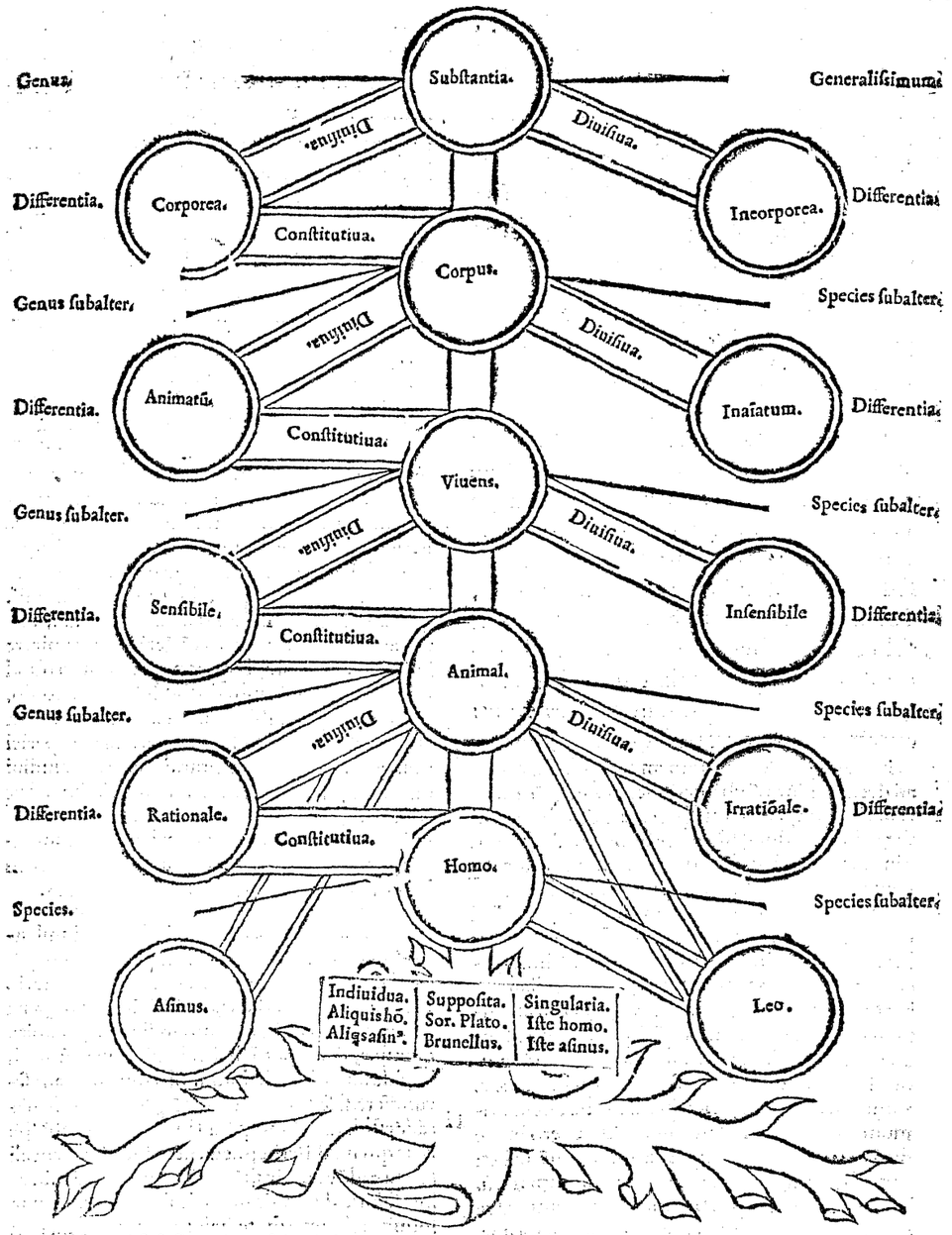

Sed horũ ſubſtantia q̃dẽ gñaliſsimũ eſt, & ꝙ gen⁹ ſolũ: hõ verò ſpecialiſsimũ,& ꝙ ſolũ ſpẽs: corpus aũt ſpẽs eſt ſubſtantiæ,genus verò corporis aĩati:ſed & animatũ corpus ſpẽs quidẽ eſt corporis,genus verò animalis:rurſus aĩal ſpẽs q̃dẽ eſt corporis animati, genus verò aĩalis rõnalis: ſed rõnale animal ſpẽs quidẽ eſt animalis,genus autẽ hoîs:homo verò ſpecies eſt rõnalis aĩalis, non aũt genus particulariũ hoĩm, ſed ſolũ ſpecies:& oẽ, qđ ante indiuidua ꝓpinque prædicat̃, ſpecies erit ſolũ,non etiã genus.

Cap. 3. finali.

Hic tertio exẽplariter in vna prædicamẽtali ordinatione declarat ordines ꝓpoſitos & ſermo eius eſt valde clarus.Duo tñ hic notãda ſunt. Primum eſt, ꝙ hic Porphyrius poſuit generaliſsimũ primi prædicamenti eſſe ſubſtantiã, quod Auer.

interpre-

interpretaꝛ dictũ exẽpligr̃a: qm̃ putat, ꝙ ſcd̃m veritatẽ ſubſtãtia nõ ſit genꝰ gñaliſſimũ, eo ꝙ intelligẽtias ĩ prædicamẽto reponi nõ credit. Et ĩ hoc qdẽ loco dicit, ꝙ gñaliſſimũ huiꝰ prædicamenti eſt corpꝰ. In cõmẽ. vero. 49. ſup ſecũdo cœli remouet corpꝰ cœleſte à prædicamẽto: & cõſequẽter gñaliſſimũ apd̃ eũ nõ eſt corpꝰ ſed corpꝰ gñabile. Verũ, qm̃ ſcd̃m veritatẽ ĩtelligẽtiæ oẽs citra primã ĩ p̃dicamẽto ſunt, & oĩa corpa cœleſtia, in hoc audiẽdꝰ nõ eſt, ſed gñaliſſimũ primi prædicamẽti ſubſtãtiã eẽ fatẽdũ eſt cum Porphyrio. Secũdũ aũt notã dũ eſt, ꝙ Porphyriꝰ ſtoicos ĩ hoc ſequẽs aĩal rõnale genꝰ hoĩs & Dei poſuit, ĩtelligẽs Dei noĩe (vt arbitror poſt Albertũ) aĩalia q̃dã aerea quę Apuleiꝰ Platonicꝰ deſcribit, dicẽs ea eſſe corpa aerea, mẽte rõnalia, tẽpore æterna, animo paſsiua &c. hmõi autẽ aĩalia ponere peripatetici figmentũ putant.

1. cœle. Cõment. 49. fin.

Quẽadmodũ igitur ſubſtãtia, cùm ſuprema ſit eo ꝙ nihil ſupra eam ſit genus eſt generaliſſimum: ſic etiam homo cùm ſit ſpecies, poſtquã non eſt alia ſpecies, neq; aliquid eorũ, quæ poſſunt diuidi in ſpecies, ſed ſolum indiuidua: (indiuiduũ enim eſt, Socrates & Plato:) Et hoc album ſpẽs erit ſol & vltima ſpecies. & (vt dictum eſt) ſpecialiſſima. Quæ vero ſunt in medio, eorũ quidem, quæ ante ipſa ſunt, ſpecies erunt: eorum autem, quæ poſt ipſa ſunt genera.

Hic ad id vnde occaſionem ſumpſit ſermo ille ad declarandum. ſ. diſtinctionem inter ſpẽm ſpecialiſſimam quæ ſolum ſpecies eſt & ſubalternã, regreditur cõcludendo ex proportionali ſimilitudine inter ſpecialiſſimum & generaliſſimum inuenta quid ſupradictorũ appellatione dignũ ſit: & ait, ꝙ ſicut ſubſtantia in ſummo ſita generaliſſimi nomine vocatur, eo ꝙ nullum ſupra ſe genꝰ habeat: ſic homo in imo poſitus ſpecialiſſimæ ſpeciei denominationẽ habet: eo ꝙ ſub ſe nullam habet ſpeciem, nullumq; inferius, quod poſſit amplius diſtingui: ſed ſunt tantũ ſub homine indiuidua: vt Sor. & Plato, quæ omnino diuiſionẽ eam, qua ſuperius in inferiora ſecatur non patiuntur. Infimum ergo eſt ſpecies ſpecialiſſima, ſicut primum eſt genus generaliſſimum. Quæ vero in medio ſunt & ſpeciei & generis appellationẽ habẽt: genera quidem inferiorũ, ſpecies autẽ ſuperiorũ. Et ideo ſecundum præſentem doctrinã animal rationale genus nõ eſt, ſed exẽpli gratia ſuſcipiatur.

Quare hæc quidem duas habent habitudines, illam quæ eſt ad ſuperiora, ſecundũ quã ſpecies dicũtur eſſe ipſorum: & eam quæ eſt ad poſteriora, ſecundũ quã genera ipſorũ eſſe dicuntur. Extrema verò habẽt vnam habitudinẽ. Nam & generaliſſimũ ad ea, quæ poſteriora ſunt, habet habitudinẽ, cùm genus ſit omniũ id, quod eſt ſupremum: eam verò, quæ eſt ad ſuperiora, non habet, cùm ſit ſuptemũ & principium primũ. Et, vt diximus, ſupra quod nõ eſt aliud ſupueniẽs genꝰ Specialiſſimũ aũt vnã habet habitudinẽ, eã quæ eſt ad ſupiora, quorũ eſt ſpẽs: eã verò, quæ eſt ad poſteriora, nõ diuerſam habet habitudinẽ, ſed eandẽ & indiuiduorũ ſpecies dicitur: ſpẽs quidẽ indiuiduorũ velut ea continens: ſpẽs verò ſuperiorũ velut ea quæ ab illis cõtinetur.

Hic quinto habitudines ꝓprias cuiuſq; triũ ordinũ dictorũ cõcludẽdo numerat & diſtinguit: dicẽs, media duabꝰ fulta eſſe habitudinibꝰ, altera ad ſupiora, quæ ſpẽi noĩe deſignaꝛ, altera verò ad inferiora, quã gñris denoĩatio importat: dicunt eñ oĩa media ſpẽs & gñra, extremos aũt ordines ſingulas habere dicit habitudines, differenter tñ: qm̃ gñraliſſimũ ad inferiora tm̃ reſpectũ habẽt, qui generis noĩe denotatur: ſpecialiſſimũ verò ad ſuperiora tm̃ habitudine gaudet quæ ſpeciei vocabulo ſigñatur. Verum, qm̃ dubitatiõi locꝰ relinquiꝛ, qũo. ſ. ſpecies ſpecialiſſima ad inferiora habitudine carere dicaꝛ, cũ ex dictis cõſtet ipſam reſpicere indiuidua inferiora, de qbus prædicaꝛ in eo quod qd, ideo ſolicite Porphyrius addidit, ꝙ habitudo, quã ſpecies ſpecialiſſima habet ad indiuidua, non eſt diuerſa ab habitudine importata per ſpeciei nomen: qm̃ ſpecies, & dicitur, & generis, & indiuiduorum, ſpecies, licet diuerſimode: qm̃ illius eſt vt continẽtis, horum verò eſt cõtentorũ: & ꝓpterea, quia ſermo noſter diuerſitatem habitudinum inquirit, merito in ſpecie ſpecialiſſima vnam tantũ habitudinem induxit, intermedijs verò duas.

Quæ nam ſit habitudo ſpeciei ad indiuidua.

Circa hãc partẽ occurrit dubiũ nõ diſsimulandũ: qa Porphyriꝰ male vr̃ declarare, qũo ſpẽs ſpecialiſſima vnã tm̃ habet habitudinẽ, declaratio eñ ſua: vt patet ex dictis, conſiſtit in hoc, ꝙ qa habitudo ſpẽi ad indiuidua nõ eſt diuerſa ab habitudine ſpẽi, ideo vnã tm̃ habet habitudinẽ. Aut eñ loqꝛ de diuerſitate habitudinũ ſcd̃m vocẽ: aut ſecundũ rẽ: ſi ſcd̃m vocẽ veritatẽ qdẽ dixit, affirmãs eãdẽ eſſe habitudinẽ ſpẽi ad indiuidua, & ipſiꝰ ſpeciei: qm̃ nõ differũt prædictæ habitudines vocaliter: qa eadẽ vox. ſ. ly ſpẽs vtrãq; ſigñat, ſed ridiculoſa ſolutio dubitationis logicalis eſt hæc. Si autẽ loquitur de diuerſitate habitudinũ ſecundũ rem falſum dixit, ꝙ nõ ſit diuerſa habitudo importata noĩe ſpẽi ab habitudine ipſiꝰ ſpẽi ad indiuidua. Clare enim liquet ex dictis, ꝙ habitudo, per quã ſpẽs ſigñat, gñris eſt correlatiua. Habitudo aũt ad indiuidua ad genus non terminaꝛ, ſed indiuidua, & cõſequenter diuerſa eſt ab illa, quæ ad genꝰ terminaꝛ: non rectè ergo vr̃ ſoluiſſe dubitationẽ, quã tamen facilè ſoluere potuiſſet dicendo, ꝙ licet ſpecies ſpecialiſſima habeat duas habitudines, nõ tñ habet has duas, de quibus eſt ſermo. ſ. importatas nomine ſpeciei & nomine generis: vtrãq; eñ horum intermedia tm̃ habent, extrema verò ſingulis cõtenta ſunt. Ad hoc dubium dicitur, ꝙ Porphyrius licet potuiſſet modo dicto dubitationem ſoluere, interius tamen ſpeculatus maius aliquid ſua ſolutione inſinuauit. Cõſiderandum eſt nãq; ꝙ habitudo generis, & habitudo ſpeciei non ita coeunt in vnũ ſubalternũ, ꝙ vna ex alia oriatur, ſed velut extranea quædam inter ſe adunantur in vnius denominatione. Ex hoc enim ꝙ aliquid genus denominatur, non oritur ꝙ ſpecies ſit aliter generaliſſimum cùm genus ſpecies quoque eſſet: & ſimiliter ex hoc ꝙ aliquid ſpecies appellatur generis denominatio in eo nõ prouenit, aliter ſpecialiſſimum cum ſpecies ſit, genus quoq; eſſet. Habitudo autẽ ſpeciei, & habitudo ad indiuidua, licet inter ſe diſcrepent, ita tamẽ coeunt in vnius denominationẽ, vt altera ex altera oriaꝛ. Ex hoc nãq;, ꝙ aliquid eſt ſub genere poſitũ poſitione ſuperiꝰ declarata. ſ. quæ tota originatur à genere, neceſſario in illo pullulat habitudo ad indiuidua: qm̃ impoſsibile eſt aliq̃d ita generis participare naturã, & indiuiduis carere ſaltem in eſſe obiectiuo apud noſtram cognitionẽ, ſuper qua huiuſmodi intentiones fundãtur. Quia ergo (vt eſſet ſuperius dixi mus) relatio ſpeciei ad indiuidua proprietas quædam emanans ex ſpeciei relatione eſt, & cõſequẽter non omnino extranea eſt ab ea: ideo Porphyrius dixit, ꝙ habitudo ſpeciei ad inferiora indiuidua nõ eſt diuerſa ab ipſius ſpeciei habitudine: nõ quin diuerſa ſecundũ rem ſit, ſed quia non ita diuerſa eſt, ꝙ extranea ſit ab illa: pullulat enim ab ea: propter quod & idem nomẽ ſortita eſt. Ex his patet quid dicendum ſit ad obiecta, quia neq; de diuerſitate vocali, neq; de quacũq; diuerſitate reali, ſed de diuerſitate extraneitatis loquebaꝛ, quã inter generis & ſpeciei habitudinẽ inuenerat &c.

In eo. capitulo.

Determinant ergo generaliſſimum genus ita, quod, cùm genus ſit, nõ eſt ſpecies, & rurſus ſupra quod non eſt aliud ſuperueniens genus. Specialiſſimam verò ſpeciẽ quæ cùm ſit ſpecies non eſt genus: & quæ cùm ſit ſpecies, nunquam diuiditur in ſpecies: & quæ de pluribus differẽtibus numero in eo quod quid eſt prædicatur. Ea vero, quæ ſunt in medio extremorum, ſubalterna vocant genera & ſpecies, & vnumquodq; eorum ſpeciem eſſe, & genus ponunt, ad aliud quidem, & ad aliud ſumptũ. Ea verò, quæ ſunt ante ſpecialiſſima vſq; ad generaliſſimum aſcendentia, & genera dicuntur, & ſpecies, & ſubalterna genera: vt Agamẽnon, & Atrides, & Pelopides, & Tantalides, & vltimum Iouis.

Hic ſexto ex dictis concludit deſcriptionẽ cuiuſcunq; ordinis: & ponit duas generaliſſimi deſcriptiones, & tres ſpecialiſſimi, & vnã ſubalterni. In diffinitionibus autem generaliſſimi, & ſpecialiſſimi attendendum eſt, ꝙ quia vtrunq; eorum ſuperlatiuũ eſt quod & poſitiuè & negatiuè exponitur, ideo diuerſa tanguntur in deſcriptionibus iſtis: vt à prima exordiamur, cùm dicitur generaliſſimum eſt, quod cum ſit genus non poteſt eſſe ſpecies. In prima particula tãgitur habitudo, quã ponit. In ſecũda autem habitudo, qua caret. Altera verò deſcriptio negatiuè expoſitũ ipſum determinat. Specialiſſimi quoque tam prima deſcriptio q̃ ſecũda ſimilis primæ deſcriptioni generis eſt: differunt autem inter ſe, quia in prima habitudo negatur generis. In ſecunda quædã generis proprietas. ſ. diuiſio in plures ſpecies. Tertia verò ad indiuidua ipſam trahit. Subalterni autẽ deſcriptio per poſitionẽ vtriuſq; habitudinis datur: qm̃ neutrius negatio illi ineſt. Subdit poſtremo clarũ exemplũ, quo innoteſcat tam ordo q̃ ordinatorum ratio: ſicut enim in vna familia Iouis aliqs eſt pater tantũ, vt primus parens Iuppiter, & aliquis eſt filius tm̃: vt vltimus hæres Agamẽnon. & aliqs eſt filius & pater: vt intermedij genitores Atreus, Pelops & Tãtalus. Sicĩ vna coordinatiõe prædicamentali ſummum eſt genus tm̃: infimum eſt ſpecies tm̃: media verò ſunt genera & ſpẽs &c.

Sed in familijs quidem plerũq; reducuntur ad vnum principium. ver. gra. ad Iouẽ: in generibus autẽ & ſpeciebus nõ ſic ſe habet: neq; enim vnũ cõmune genus omniũ eſt ens: nec omnia eiuſdẽ generis ſunt, ſecundũ vnum ſupremũ genus, quẽadmodũ dicit Ariſt. ſed ſunt poſita, quẽadmodum dictũ eſt in prædicamentis, prima decem genera quaſi decem prima principia: & ſi omnia quis entia vocet, æquiuocè, inquit, nuncupabit, non vniuocè: ſi enim eſſet cõmune omnium genus ens, vniuocè omnia entia dicerentur. cùm verò ſint decem principia prima, cõmune ens omnium ſecundũ nomẽ eſt ſolũ, nõ aũt ſecũdũ diffinitionis rationẽ, quæ ſecundũ nomẽ eſt. Decem igitur quidem generaliſſima ſunt.

Sexta pars.

Hæc eſt ſexta pars huius capituli, in quo agit de numero generum & ſpecierum & indiuiduorũ: vnde duo facit, qm̃ primo numerũ generaliſſimorũ determinat duabus cõcluſiõibus, quarũ prima eſt, nõ eſt vnũ genus gñraliſſimũ, in quo ſint oĩa genera. Secunda eſt, genera generaliſſima ſunt decẽ. Primam cõcluſionẽ ex diſſimilitudine ad exemplũ datũ in familijs ꝓbat (ex Ariſt. auctoritate) & rõne. Ex diſſimilitudine quidẽ, qm̃ licet ſit ſimilis dicta coordinatio prædicamentalis vni fa-

vni familiæ, quo ad ordinẽ ſuccedentiũ in ea: non tñ ſimilis eſt quo ad reductionem plurium familiarũ ad vnum primũ patrẽ. plures enim familiæ ex Ioue deriuatæ diuerſis vijs eundẽ patrem habent, in quo oẽs conueniunt. Plures autẽ ordines prædicamẽtales nõ deriuant ex vno capite, quod ſit genus & principiũ dictum de omnib⁹. & ideo non reducunt ad vnũ genus oĩm &c. Ex auctoritate vero Ariſt. qm̃ dicit oĩa non eſſe eiuſdẽ generis ſecundũ vnũ ſupremũ genus. Rõne autẽ tali, ſi eſſet vnũ genus oĩum illud maxime eſſet ens: 4. Meta. 5 2. 7. ſed ens non eſt genus: ergo probatio deſtructiõis cõſequentis. Si ens eſſet cõe oĩum genus eſſet vni uocum: ſed ens non eſt vniuocũ: qm̃ Ariſt. dicit, q̃ ſiquis oĩa entia vocet, æquiuoce nũcupabit. Et qm̃ vniuocũ eſt cõe ſecundũ vocẽ & rõnẽ quæ eſt ſecũdũ illud nomẽ: ens aũt eſt cõe ſecundũ nomẽ ſolũ & nõ ſecundũ rõnẽ. probatur, qm̃ prima principia in prædicando ſunt decem prædicamẽta: & ſi ens eſſet cõe ſecundũ nomẽ & rõnẽ illa nõ eẽnt prima, ſed ens eſſet primũ principiũ in prædicando. Secunda aũt cõcluſio. Ariſt. auctoritate probatur. & cõcluditur &c. Aduerte q̃ cùm dicitur prima principia eſſe decẽ, & non vnum, q̃ nõ eſt ſermo de quibuſcunq; principijs, ſed formalibus, quæ ſunt notiões totius. principiũ emm̃ dicit multipliciter. & de principijs extrinſecis. ſ. efficiẽte & finali de his nõ eſt ſermo nũc: qm̃ vnũ eſt oĩm agẽs etiam, ad quod oĩa tendunt, Deus glorioſus: & de principijs intrinſecis materiali. ſ. & formali: & de materiali quidẽ etiam nũc ſermo nõ eſt. Formale aũt ſecatur in principiũ quod eſt forma partis, & de hoc quoq; nõ eſt ſermo: & quod forma & notificatio toti⁹ eſt, & de tali loq̃mur nunc cũ dicit, q̃ decẽ ſunt prima principia: oĩa ſiquidẽ prædicata notificantia totũ eſſe rei reducunt ad decẽ prima prædicata cæteris ſuperiora ex qb⁹ cætera oriunt tanq̃ à primis elemẽtis ptãte oĩa cõtinẽtibus &c.

CIRCA hanc partem dubium eſt an ens ſit vniuocum: & an ſit ſecundũ nomẽ ſolum cõmune, an ſit ambiguũ ſeu analogum &c. Sed qm̃ hęc logicales tranſcendunt metas ſi ſubtiliter tractanda ſunt, differantur vſq; ad Metaphyſicam &c.

Specialiſsima verò in numero quidem quodam ſunt, non tñ infinito. Indiuidua autem, quæ ſunt poſt ſpecialiſsima, infinita ſunt: quapropter vſq; ad ſpecialiſsima à generaliſsimis deſcendentes iubebat Plato quieſcere: deſcendere autem per media diuidentes ſpecificis differentijs, infinita verò, inquit, relinquenda ſunt. neq; eẽ eorum ſcientiam poſſe fieri.

Hic ſecundo numerũ ſpecierũ & indiuiduorũ ſimul aſſignat di. ſpẽs eſſe in quodam certo quidem numero, ſed nobis incerto. ſicut magn⁹ exercitus nõ numeratus determinatũ habet hominũ numerũ, licet videnti incertus ſit numerus illorũ.

Indiuidua autẽ & infinita ſunt in ſeipſis, & nobis propter continuã ſucceſsionẽ eorum in potentia. actu emm̃ licet ſemper finita ſunt, nunq̃ tñ tot facta ſunt, aut fient, quin adhuc alia producẽdo ſupersint, & ideo infinita dicũtur in potentia. propter quod Plato iubebat duo: deſcẽſus. ſ. quietẽ in ſpecialiſsimis: & quibus medijs deſcẽdendũ erat. volebat emm̃ q̃ à generaliſsimis deſcẽdere incipiẽs vſq; ad ſpecialiſsima veniat, ſed ibi quieſcat: qm̃ infra ſpecialiſsima indiuidua infinita ſunt: infinita aũt ab arte relinquẽda ſunt, eo q̃ de eis diſciplina ſuſcipi non põt obſtante eorũ infinitate & mutabilitate &c. Media autẽ, quibus deſcendendũ erat quaſi ſemitis quibuſdã, differentias dicebat eſſe ſpecificas, quibus genera in ſpecies trahuntur: huiuſmodi aũt differentijs ſpecies ſpecialiſsimæ carent: qm̃ (vt dictũ eſt) non poſſunt amplius diuidi ſpecificis differentijs, ſed atomæ ſunt, participãtur tñ ab indiuiduis per differentias materiales, quæ qm̃ infinitæ ſunt, ſemitæ certæ eſſe nõ põt, q̃ quas à ſpecialiſsimis ad indiuidua veniãtur &c.

Deſcendentibus igitur ad ſpecialiſsima neceſſe eſt diuidentes per multitudinem ire: aſcendentibus verò ad generaliſsima neceſſe eſt colligere multitudinẽ in vnũ. collectiuũ enim multorum in vnã naturã ſpecies eſt. & magis id quod eſt genus. particularia verò & ſingularia ẽcontrario in multitudinem ſemper diuidũt quod vnũ eſt. Participatione enim ſpeciei plures homines, vnus homo: particularibus autem & ſingularibus vnus homo & communis plures. diuiſiuum enim eſt ſemper quod ſingulare eſt, collectiuum autem & aduna tiuum quod commune eſt.

Septima pars. Hęc eſt ſeptima pars huius capituli, in qua modus aſcendendi & etiam deſcendendi in prædicamentali ordine declaratur duabus cõcluſionibus. Prima eſt: deſcenſus fit diuidendo vnũ in multa. Secunda eſt: aſcenſus fit, colligẽdo multa in vnũ. Declaratur vtraq; ex proprietatibus terminorũ vtriuſq; viæ: qm̃ terminus aſcenſus ab indiuiduis eſt ſpecies, & à ſpeciebus eſt genus. ſpecies aũt collectiua & adunatiua eſt multorũ in vnũ & ſimiliter genus, imò genus magis eſt collectiuũ & adunatiuũ q̃ ſpecies: terminus verò deſcenſus à genere in ſpecies ſunt particularia. i. partes ſubiectiuæ, & à ſpecie in indiuidua ſunt ipſa ſingularia. particularia autem & ſingularia vnum ſuperius diuidunt & partiuntur in multa. Exemplum autẽ, q̃ ſuperius, quod aſcenſum terminat, ſit collectiuũ, eſt, quia omnes particulares hoies, qui valde multi ſunt, inquantũ participãt ſpeciei humanæ naturam, nõ retinent ſuam pluralitatẽ, ſed adunãtur, & ſunt vnus homo ſecũdũ ſpeciem. Exemplũ verò, q̃ inferiora, quæ deſcenſum terminant, diuiſiua & multiplicatiua ſint, eſt: quia homo vnus ſe cũdum ſpeciem & cõmunis per cõditiones materiales multiplicatur in particulares homines &c.

Genus extenſiue magis collectiuum eſt quàm ſpecies, quæ intenſius plura continet.

CIrca illud dictum, genus eſt magis collectiuũ in vnã naturã q̃ ſpecies, dubitatur, quia oppoſitũ dicere debuiſſet. illud emm̃ eſt magis in vnã naturã vnitiuũ, quod in ſe eſt magis vnũ & cuius naturæ vnitate retenta minorẽ diſtinctionẽ res illi⁹ naturæ inter ſe cõpatiuntur. Sicut illud eſt magis calefactiuũ, quod in ſe eſt magis calidum, & à quo res calefactæ minus cõpatiuntur frigoris, cæteris paribus &c. Species autẽ in ſe eſt magis vna q̃ genus: qm̃ ſpecies dicit naturã omnino indiuiſibilẽ formaliter, vnde & atoma dicitur: genus verò naturã formaliter diuiſibilẽ importat, & ſimiliter res ſecundũ ſpeciẽ adunatæ minorẽ diſtinctionẽ cõpatiuntur. non emm̃ poſſunt diſtingui niſi numeraliter: quę verò in genere tantũ conueniũt, formaliter diſtingui neceſſe eſt. magis ergo collectiua eſt ſpecies in vnã naturã q̃ genus. Ad hoc breuiter dicitur q̃ eſſe magis collectiuũ multorũ poteſt intelligi dupliciter. Vno modo intenſiuè, & ſic ſpecies eſt magis collectiua, quia magis vnit adunata, vt ratio adducta probat. Alio modo extenſiue, & ſic genus eſt magis collectiuũ, quia multò plura ſub ſua adunatione cadunt q̃ ſub ſpeciei ambitu. Vnde ſpecies & genus ſe habent ſicut duo duces: quorum alter habet exercitum paruũ, ſed valde vnanimẽ, alter exercitũ magnũ, ſed diuerſarũ factionũ. ille emm̃ magis colligit intẽſiue, hic extenſiue. Porphyrius autẽ loquebatur hic de extẽſiua collectione, & ideo dixit genus eſſe magis collectiuũ.

Participatione ſpeciei plures homines quaratione ſunt vnus homo.

CIrca illud verbũ. participatione ſpeciei plures homines ſunt vnus homo. Notãdũ eſt, q̃ Porphyrius non abſolutè dixit plures homines ſunt vnus homo, ſed cùm illa cõditione. ſ. participatione ſpeciei. iſta autẽ cõditio, eſt cõditio diminuens ly vnus homo: qm̃, cùm abſolutè dicitur vnus homo, intelligitur de vnitate numerali, quę eſt maxima vnitas. Cum autẽ adiungitur ſibi, ly participatione ſpeciei, iam diſtrahitur quodãmodo præiacẽs prædicatũ: & de homine vno ſecundũ ſpeciẽ, qui nõ eſt homo vnus, accipi oportet: & ideo non valet, plures homines ſunt vn⁹ homo participatione ſpeciei, ergo ſunt vn⁹ homo. ſicut nec valet bos & leo ſunt idẽ genere: ergo ſunt idẽ. &c. Idẽ enim eſt dicere, participatione ſpeciei plures homines ſunt vnus hõ, & dicere: plures homines ſunt vnũ in homine denominato ſpecies: ex quo clare patet nõ ſequi, ergo ſunt vnus hõ, vel ſunt vnũ. Modus autẽ, quo plures homines vnitatẽ in homine ſpẽ habẽt, logicũ excedit negocium. & ideo ſat ſit pro nũc ſcire, q̃ ideo vniuerſaliter loquẽdo inferiora, quæ plura ſunt inter ſe, in ſuperiori adunãtur, & participatione illius vnũ dicũtur, quia vt ſunt & cõueniunt in illo ſuperiori differẽtiarũ quibus illud ſuperi⁹ diuiditur, & ex quibus eorũ pluralitas oritur, expertes ſunt, pluralitate autẽ ſublata neceſſe eſt remanere vnũ id quod reſtat. ſicut in poſito Sor. & Pla. ideo ſunt vnũ in homine: quia nõ diſtinguũtur niſi per ꝓprietates indiuiduales: & vt ſunt in homine carẽt ꝓprietatibus indiuidualibus, quibus hõ deſcẽdit ad Sor. & Pla. ablatis autem per intellectũ à Sorte & Platone eorũ ꝓprietatibus, nõ habẽt per quod diſtinguantur: ac per hoc id quod remanet, puta natura humana, nõ diſtinctũ eſt: qm̃ in eo diſtinctiua nõ ſunt actu, & ſimiliter hõ & leo participatione animalis vnũ animal ſunt: qm̃ vt ſunt in animali differẽtias ꝓprias, quibus diſtinguũtur præueniũt: quoniã animal nõ includit actu rationale, aut rugibile: amotis autẽ per intellectũ ab homine & leone rationabili & rugibili nõ habẽt per q̃d diſtinguãt. & cõſequẽter remanẽt vnũ. & quia remanẽt animal, ideo debent eſſe vnum animal in quantũ animal ſunt.

Aſſignato autẽ genere & ſpecie quid ſit vtrũq; eorum, & genere quidẽ vno exiſtẽte, ſpeciebus verò pluribus (ſemper enim diuiſio generis in ſpecies plures eſt:) gen⁹ quidẽ ſemper de ſpeciebus prædicatur, & omnia ſuperiora de inferiorib⁹: ſpecies autẽ neq; de proximo ſibi genere, neq; de ſuperioribus: neq; enim cõuertitur. Oportet enim autẽ æqua de æquis prædicari, vt hinnibile de æquo: aut maiora de minoribus. vt aĩal de hoĩe: minora verò de maioribus minimè. neq; emm̃ dices animal eſſe hominẽ: quẽadmodum dices hominẽ eſſe aĩal.

Octaua pars. Hæc eſt octaua pars huius capituli, in qua ordinatur prædicatio exercenda in ipſa prædicamẽta li coordinatione tribus regulis, quarum primæ ſimul ponuntur, & ſunt illæ. genus de ſpeciebus & vniuerſaliter omne ſuperi⁹ de inferioribus prædicatur. Altera eſt, ſpecies de genere & vniuerſaliter inferius de ſuperiori nõ prædicatur &c. Ad ponẽdas autẽ has regulas ex prędictis cõtinuationẽ dicẽdorũ aſſumit: cõmemoràs q̃ ex diffinitione iam generis & ſpeciei habita & numero ſpẽrũ ſemper numerũ generũ excedẽte: qm̃ genus vnũ nõ põt diuidi in ſpecies pauciores duabus: cõſequens eſt; q̃ ponatur prima regula. ſ. q̃ gen⁹ prædicatur de ſpeciebus &c. patet autem ſequela ex diffinitione ipſius generis, in qua dictũ eſt, q̃ prædicaꝛ de pluribus differentibus ſpecie. Secũda autẽ regula ſtabilitur à Porphyrio ex quadã fundamẽtali propoſitione dicẽte, q̃ oportet æqua de æquis, aut maiora de minoribus prædicare, minora verò de maioribus minimè. ſpeciẽ emm̃ cõſtat eſſe minorẽ genere, & vniuerſaliter omne inferi⁹ eſt minus ſuo ſuperiori: & loquiꝛ de maioritate, minoritate, & æq̃litate ambitus eorũ, quæ cõtinẽtur ſub eis: ſecun-

dum quam dictum fuit, qꝫ genus magis est collectiuum q̄ species: ita qꝫ illud est maius, qđ cōtinet omnia quæ continet alterum, & vltra illa aliqua alia, sicut animal est maius homine: illud verò minus, quod non cōtinet quicquid alterum ambit, vt homo respectu animalis, illud autē est æquale quod adæquat alterū, & adæquatur ab illo scđm cōtenta sub eis: ita qꝫ de quocūq; dr̄ vnū, dicitur & reliquum: & ecōuerso, vt homo est risibile &c.

Quæcunq; per se prædicantur, æqua de æquis, vel maiora de minoribus prædicari oportet.

CIrca hāc partē occurrit dubiū de qua prædicatiōe intelligēda sit Porphyrij hęc ꝓpositio, oportet æqua de æquis, vel maiora de minoribus prædicare: qm̄ vniuersaľr nō est vera. Clarum est em̄ qꝫ illa est aliqua prædicatio, aīal est homo: & tm̄ ibi minus de maiore prædicatur. Ad hoc dicit, qꝫ prædicatio est duplex: directa & indirecta, prædicatio directa est, qm̄ prędicatū se habet vt forma subiecti: qm̄ prędicata tenent formaľr, subiecta verò materiaľr. Prædicatio aūt indirecta est, qm̄ subiectū est potius forma prædicati q̄ ecōuerso, tunc em̄ ordo rectus prædicationis non saluatur: vt si diceret, album est homo. Et quia superius se habet vt forma inferioris, & inferius vt materia quædam superioris est, ideo dicitur, qꝫ illa propositio intelligēda est de prædicatione directa, mediū em̄ tale prædicationē oportet vel prædicatū esse superius: vt cùm dr̄, homo est aīal: vel æquale, vt dicendo homo est risibilis &c. Sed hæc respōsio dubitationē nō fugat: qm̄ admittēdo descriptionē prædicatiōis directæ clarū est, qꝫ multæ directæ fiunt prædicatiōes, in quibus minus de maiori prædicatur (vt patet dicēdo, nasus est simus: numerus est par: & hmōi) subiectū em̄ in oībus hmōi enuntiationibus minoris est ambitus q̄ prædicatū: & prædicatum forma est subiecti: cum eius accidentalis quædā forma sit. Nec potest fugiendo dici, qꝫ Porphyrius intēdit loqui de prædicatione, quæ committitur inter terminos eiusdē prædicamenti, tm̄. s. genus speciē differentiā & indiuiduū. Et primò: quia secundū doctrinā præsentis operis non inuenitur prædicatio æqualis de æquali in vno prædicamēto: qm̄ ipse nullā ponet differētiā cōuertibilē cū spē specialissima. Secūdo qa hic expresse dicit prædicationē æqlis de æquali esse prædicationē proprij de eo cuius est, ꝓpriū: vt hinnibilis de equo. Dicendū est ergo qꝫ illa ꝓpositio intelligit de prædicatione per se, & nō de quacūq; prædicatiōe, prędicationē per se voco eā, quę in primo posteriorū distincta est in modos perfeitatis &c. Secundum em̄ oēm prędicationē per se oportet aut æqua de æquis, aut maiora de minorib⁹ prędicari. Minora nāq; p accidēs prædicant de maiorib⁹, accidit em̄ naso qꝫ sit sim⁹, & numero qꝫ sit par: licet nō accidat numero qꝫ sit par vel impar: & naso, qꝫ sit simus vel aqlin⁹ &c. & ideo illę quāuis directę: p accidēs tm̄ prędicatiōes sunt, & ideo nō est mirū si præsens propositio in eis locū non habet &c.

Comē. 9.

De quibus autem species prædicatur de his necessario & speciei genus prædicabitur, & generis genus vsq; ad gn̄alissimum, si enim verum est dicere Socratem hominem, hoīem autē animal, animal verò substantiam: verum est, & Socratem animal dicere, atq; substātiam, semper enim cùm superiora de inferioribus prædicentur, species quidem de indiuiduis prædicabitur: genus autem & de specie, & de indiuiduo: generalissimū autem vel de genere, & de generibus, si plura sunt media & subalterna, & de specie, & de indiuiduo: dicitur em̄ generalissimum quidem de omnibus sub se positis generibus, speciebus, & indiuiduis. Genus autem, qꝫ ante specialissimū est, de omnib⁹ specialissimis & indiuiduis, solum aūt species de omnibus indiuiduis.

Hic secūdò ponit̄ tertia regula quæ talis est: de quibuscunq; species prædicaľ de his necessario & speciei genus prędicabitur: & generis genus: vsq; ad generalissimū: & satis clarè declaraľ: atq; summariè colligit̄ de quibus quodlibet quod in prædicamēto est prędicatur: nec opus est expositiōe.

Indiuiduum autem de vno solo particulari. Indiuiduum enim dicitur Socrates, & hoc album: & hoc veniens, & Sophronici filius, si solus sit ei Socrates filius. Indiuidua autem dicuntur huiusmodi, quoniam ex proprietatibus consistit vnumquodq; eorum, quarum collectio nunquam in alio eadem erit: Socratis enim proprietates nunquam in aliquo alio particulariū erunt eædem: hæ verò quæ sunt hominis proprietates (dico autem eius qui est communis) erunt eædem in pluribus: magis autē in omnibus particularibus hominibus in eo quòd homines sunt.

Nona pars.

Hæc nona pars huius capituli, quæ licet scđm text⁹ seriē superioris potius sit terminus q̄ alia ps separata, qa tamen nouā ingreditur materiā, separata sit ab illa. Agitur ergo in hac parte de indiuiduo (& quo ad quid sit) & quot modis sit: & quare dicatur indiuiduū. Quid em̄ sit indiuiduū persuadetur cùm dicit, qꝫ indiuiduū de vno solo prædicatur. Tripliciter autē indiuiduū significari tradit. s. termino discreto, vt Socrates: & termino cōi cum pronoīe demōstratiuo, vt hoc albū: & circūlocutiōe vt filius Sophronici, si vnic⁹ est &c. Quare autē indiuidua vocent huiusmodi entia subdit dicens, hoc ideo esse, quia ex proprietatib⁹ cōstat, quæ

quæ diuidi non possunt, ita qꝫ in hoc & in illo inueniri possit, sicut ꝓprietates speciei inueniūtur in pluribus. Hæ carnes nāq; & hæc ossa & hi nerui cum hac cōplexione nō nisi in hoc vno sunt. Carnes autē & ossa & nerui, quæ pertinēt ad speciē in pluribus partita singularibus inueniuntur, ita qꝫ sicut plures homines (vt superius dictū est) sunt vn⁹ hō, inquātū cōueniūt in spē humana, ita cōueniūt in hoc quod est habere easdē carnes secundū speciē, & reliqua, quæ ad speciei naturā pertinēt, omnia em̄ huiusmodi eadē sunt secundū spēm in oīb⁹ particularib⁹ hominib⁹, secūdū autē indiuiduales ꝓprietates multa est īter ea diuersitas &c.

Indiuiduum artificiosa prædicatione de nullo, neque de multis prædicatur. naturali verò de vno solo idest se ipso prædicatur.

Cap. 5.

CIrca illam indiuidui descriptionē (indiuiduū quod de vno solo prædicatur) dubiū occurrit: quia Arist. (in primo perihermenias) dicit singulare est, quod non prædicatur de multis. multùm autem refert dicere non de multis, & de vno. Ex hoc enim quod dicitur indiuiduum non prędicari de multis, nō sequit̄, ergo de vno solo: quia stat qꝫ de nullo prædicetur. Ex eo verò qđ dicitur, de vno solo, rectè sequitur, ergo non de multis. descriptio ergo Porphyrij, quia restringit dictum Aristotelis, sub dubio cadit: quoniam aliqua indiuidua sunt, quæ de nullo prædicantur scilicet indiuidua prædicamenti substantiæ: vt Sortes & Plato: à prima nanq; substantia (vt in prædicamentis dicitur) nulla est prędicatio. nō est ergo descriptum ipsum indiuiduū. Ad hoc dubiū dicit Auerrois in hoc loco, qꝫ assignatio indiuidui data à Porphyrio non est vera indiuidui assignatio, quia nō cōuenit omni indiuiduo, sed indiuiduis accidentium tantū, quæ prædicantur de subiectis suis denominatiuè, vt cùm dicitur Sor. est hoc album &c. indiuidua em̄ substantiæ, neq; denominatiuè, neq; quidditatiuè de aliquo prædicātur, vt Arist⁹. in prædicamentis dicit: & propterea in quit Auerrois, qꝫ vera assignatio in diuidui est illa. Indiuiduum est quod non dicitur de multis &c. Sed quoniā Porphyrium cōmunis schola sustinet & meritò, ideo aliter dicendū est: vtriusq; dictum sustinēdo, s. qꝫ prædicatio est duplex: quædā est artificialis, quædā verò naturalis. Prædicationē artificialē voco ab arte nō effectiuè, quoniā omnis prædicatio artis opus est, sed finaliter, quia, s. artis fini directè seruit. Naturalē autem prædicationē voco, quæ artis fini non est directè proficua, ex natura tm̄ rei significatæ verisima existens naturā imitatur, quæ ad vnū determinata est. Cùm igitur finis logicalis artis sit (instrumēta edere, quibus cognita innotescant) prędicatio artificialis illa erit, qua aliquid ignotū notū fit. Hęc autē est, quæ duo qualitercunq; distincta adunat, vt homo est animal, vel risibilis &c. prædicatio autē naturalis erit illa, qua nihil notiſi

In p̄dicamēto substātię. ca. 3. fina.

Vbi sup.

caturignotū. hæc autē est, in qua omnino idē de se ipso prædicatur: vt homo est homo: nullā em̄ quæstionē dubitabilē terminat enunciatio dicēs, a, est a, b, est b, &c. verissima tm̄ est adeò, qꝫ Boethius dicit ea nullā esse veriorē. De artificiali igitur prędicatione loquens Aristoteles dixit, qꝫ à prima substātia nulla est prædicatio: & quòd nō dicitur de multis indiuiduū. & Auerrois dixit, qꝫ Porphyrij assignatio non est vera. De naturali autem prædicatione loquebatur Porphyrius dicens, indiuiduū de vno solo prædicari, quoniam prædicaľ de se ipso dicēdo, Sortes est Sortes &c.

Indiuiduū vagū prædicatur de pluribus, sed in quale: cui nō obstat indiuiduū prędicari de vno solo.

FCIrca eandē descriptionē dubitatur, an cōueniat indiuiduo vago, an indiuiduo signato tm̄. Dicitur autē indiuiduū vagū aliquis hō, aliquis bos & huiusmodi: indiuiduum verò signatū hic homo, hic bos, &c. Sortes &c. Est autē ratio dubitādi, quia cōiter dici videtur, qꝫ indiuiduū vagū de vno solo prædicatur, & tm̄ exercitiū prædicationis cōuincit, qꝫ de pluribus prædicatur: Sor. enim est aliquis homo, & similiter Plato est aliquis homo & sic de alijs. Ad hoc dubium dicitur, qꝫ ista descriptio conuenit etiam indiuiduo vago, & cōsequēter qꝫ indiuiduū de vno solo prædicatur secundū rē, licet secundū vocē prędicetur de pluribus. Vnde, quia cū dicitur aliquis hō est Sor. & Pla. nulla res cōis Sorti & Platoni prædicatur, nisi natura humana importata per ly hō, & ly aliquis hō, importat naturā nō absolutè, sed particularizatā: ideo sola illa vox, aliquis homo, est cōis vtriq;: sic vt si plures hoīes vocent Sortis nomine, qđ importat naturā humanā determinatā ad hoc, sola vox cōis est vtriſq; Sorti. Sed huic respōsioni, cui cōiter ab omnibus assentiri videtur, obstat S. Tho. doctrina, quæ Peripateticis plurimū consentanea est: habetur siquidē ab ipso in quæstione disputa. de Potentia Dei. q. 9. art. 2. qꝫ indiuiduū vagū prædicatur de plurib⁹ nō solū secūdū vocē, sed secūdū rōnē significatā. Fūdaľ aūt doctrina sua super hoc: qa in Sor. tria posſunt cōsiderari, q̄ in eo sunt: natura, s. humana, & mod⁹, quo illa natura est in Sor. (qui mod⁹ nihil aliud est q̄ particulariter existere: est em̄ in Sorte natura humana nō vniuersaliē, sed ꝑticulariter) & principiū, quo illa natura determinatur ad Sortē, puta materia signata. Horū autē triū natura ipsa cōis est, & prædicabilis de multis: mod⁹ quoque naturæ cōis est omnibus indiuiduis illius naturæ, sicut & natura ipsa: sicut in quolibet hoīe est natura humana: ita est etiā in quolibet hoīe natura humana particulariter. Nullus em̄ homo est qui non sit homo, & qui nō sit homo particularis: nisi secūdum Platonicos ponētes hominē vniuersalē &c. Principium autē, quo natura ad hoc determinatur, proprium est ita huic, qꝫ nulli alteri cōuenit. Quemadmodū ergo, quia species naturā absolutè signat, de pluribus prædicatur,

Potentia Dei. q. 9. art. 1. ad primum.

ita indiuiduũ vagum, quia modũ naturæ non de E terminatum ad hoc, seu naturam sub modo non determinatã ad hoc, importat, de pluribus prędicabile est: indiuiduum verò signatum, quia hoc singulare significat de multis nullo pacto dici potest. Nõ ergo æquiuocè dicitur indiuiduũ vagũ de pluribus, sed secundũ nomen & rationem. Et licet contra doctrinã hanc obijci possit pro nũc, tamen tripliciter instari potest logicaliter. Primò: quia secũdũ hoc Porphyrius diminutᵉ esset determinãs de prædicabilibus, & tacẽs de indiuiduo vago. Secundò, quia superius posita est diuisio prædicabilium, & nõ apparet sub quo illorũ membrorũ claudatur indiuiduum vagũ: quia non prædicat in quid (esset enim species) nec in quale. ergo &c. Tertiò: quia præceptum Platonis quo quiescẽdũ iussit in specialissimis, nõ esset implendũ, quoniã descendere ad hoc potest diuisio: indiuiduũ vagum mediũ est inter speciem F & particularia. Ad primũ horum dicitur, ꝙ arguẽdus non est, qui ea quæ non promisit non seruauit. Porphyrius autẽ nunq̃ pollicitus est se de oĩbus prędicabilibus tractaturũ, sed tantũ de illis quinq; ab ipso enumeratis in procemio (vtibi patet) & ideo nõ est mirum si de indiuiduo vago nõ tractauit, sicut nec de diffinitiõe tractauit, quã cõstat speciale esse prædicabile. Ad secundũ dicitur, ꝙ indiuiduũ vagũ prædicatur in quale, & nõ in qd. per ly quale, verò intelligit oĩs modus aliᵘ à quid. s. quantũ, quotũ &c. propriũ autẽ interrogatiuũ de indiuiduo vago videtur esse hoc quod G dico cuiusmodi. Quod sic persuadeᵗ. de, a, puta sorte potest triplex qõ formari. Prima de quidditate eius, & sic quærimus per ly quid est, & respõdetur homo: terminata hac qõne per hãc respõsionẽ cõem Peripateticis & Platonicis, restat inquirẽdũ cuiusmodi hõ est, vniuersalis an particularis, per se an participatiõe. Multum em̃ refert quid horũ respondeatur. Platonici em̃ de aliqua re existente in rerũ natura, q̃ dixerũt esse hõiem querẽtibᵘ cuiusmodi hõ est: respondẽt, per se & vniuersalis. de aliqua verò puta Sorte respõdent, ꝙ non est hõ per se: sed est hõ aliquis. i. particularis &c. Peripatetici autẽ quærẽtibᵘ cuiusmodi hõ sit, vel cuiusmodi bos sit, semper rñdẽt ꝙ aliquis hõ, & aliqs bos: qm̃ naturas rerũ per se nõ credũt H subsistẽtes. terminata autẽ secunda qõne per indiuiduũ vagũ quærimus qs, & rñdetur hic, quod importat indiuiduũ signatũ. Prędicatur ergo indiuiduũ vagũ in cuiusmodi, & cõsequẽter nõ in quid, sed in quale. Ad quartũ dr̃ præceptũ Platonis implendũ esse, sed sanè intellectum. loquitur em̃ de descensu per diuisionẽ formalem, & nõ de quacunq; diuisione, post specialissimã autẽ spẽm nullã dicimus esse diuisionẽ formalẽ, nec etiã dicimus propriè loquẽdo indiuiduũ vagũ esse mediũ inter spẽm & singularia: qm̃ mediũ coordinationis pñtalis res ipsa, cuius est esse, debet esse nõ modus rei. vt patet de gñibus & spẽbus & singularibus. Indiuiduũ autẽ vagũ vt distinctum à spẽ & singularibus modũ tamẽ rei dicit, & ideo mediũ illum dicitur esse inter speciẽ & singularia, licet quo ad aliquid medij rationẽ habere videat. Dicẽdũ est ergo, ꝙ diffinitio indiuidui hic assignata indiuiduo signato tm̃ conuenit, in cui⁹ signũ Porphyri⁹ signata tm̃ ĩdiuidua ĩ textu exp̃sit &c.

Cõtinetur igitur in diuiduũ quidem sub specie: spẽs autẽ sub genere. Totũ em̃ quid dam est genus: indiuiduũ autẽ pars. spẽs vero & totũ est & pars, sed pars, quidẽ alteriᵘ totũ autẽ non alterius, sed in alijs. in partibus em̃ totũ est alijs. De genere quidem & specie: & quid sit generalissimum & quid specialissimũ, & quæ genera eadem & spẽs sint, & quæ indiuidua: & quot modis genus & species dicãtur, sufficiẽter dictũ est,

Decima pars.

Hæc est decima pars huius capituli, in qua cõparãtur ordinata in prædicamentali linea secundũ totalitatẽ & partialitatẽ: & dicitur, ꝙ genus est tm̃ totum, indiuiduum est tm̃ pars. species autẽ est totũ & pars, qm̃ genus continet sub se spẽm, & non cõtinetur sub ea, indiuiduũ verò cõtinet sub spẽ, & non continet eã sub se. Species autẽ & continetur sub genere: ideo pars eius est, & cõtinet sub se indiuidua: & ideo totum in illis est &c.

Genus totum vniuersale tantum est, indiuiduum verò pars subiectiua, species verò totum, & pars subiectiua, quanuis totum diffinibile sit, genus verò pars illius.

Circa hanc partẽ notandũ est, ꝙ totũ dicitur dupliciter, s. totũ vniuersale, & totũ diffinibile: & similiter pars dicitur dupliciter. s. pars subiectiua & pars diffinitiua. Totũ vniuersale vocatur superius respectu inferiorũ, quæ partes eius subiectiuę dicũtur. Totũ autẽ diffinibile vocatur id, quod diffinitur respectu partiũ suæ diffinitionis, quæ partes diffinitiuæ dicuntur. Differt autẽ tm̃ altero istorum modorũ dicere aliquid totũ, aut partẽ: vt id quod totũ vno modo est, pars sit eiusdẽ altero modo, & ecõuerso. Superius em̃ respectu inferioris est totũ vniuersale, quia cõtinet in potestate sua illud & alia, & prædicatur de eis: & est pars diffinitiua eiusdem, quia cõtinetur actu & intrinsece in diffinitione illius, & cõsequenter inferius respectu superioris totum est diffinibile & pars est subiectiua. Quãdo ergo in textu fit sermo de totalitate & partialitate & dicitur, genus totum tm̃ est &c. intellige ꝙ de toto vniuersali & parte subiectiua locutio est. Posset quoq; negari simpliciter ꝙ genus sit pars formaliter loquẽdo, vt patet ex dictis in capitulo tertio de ente & essentia. Sed quia hoc altioris negocij est, vide ibi: considerando, ꝙ genus, vt sic, est totum vniuersale, & vnde habet quòd sit totum: & vnde quòd sit pars diffinitionis. Vltimò Porphyriᵘ epilogum facit eorum quæ de genere & specie dicta

Super de ente & essentia. c. 3.

dicta sunt. Ostẽditur autem ex epilogo ꝙ vnicũ A cę vocis in suas significationes, ficut si diuideretur canis in piscẽ marinum, & cœleste sydus, & animal latrabile. Cùm autem diuiditur differẽtia in sua significata, est diuisio vocis aliquo modo analogæ in sua partialia significata. Fuit autẽ necessaria talis diuisio in hoc loco, licet æquiuocũ nõ esset differentiæ nomen: quia differentia non secundũ totũ ambitũ suũ est vnũ de quinq; vniuersalibus, sed tertio tantũmodo sumpta. Tertiò notãdũ est, ꝙ dr̃iam vocari cõiter ,ppriè & magis propriè ex duobus ortũ est. s. ex cognitione nostra, & ex rebus ipsis. Ex cognitiõe quidẽ nostra vocata est differẽtia cõmuniter illa, quæ fit ex rebus, per quas cõiter homines apprehendũt distinctionẽ & dissimilitudinẽ inter entia mũdi huius. B Res autem cõmuniter cadentes sub apprehensione hominũ, quia sunt sensibilia accidẽtia, secũdum quæ nõ differt hoc ab illo nisi alteritate quadã, ideo dr̃ia cõmuniter dicit, qua res differũt ab inuicẽ alteritate quadam. Differentia verò propriè dicta est, qua discernimus aliqua occurrẽtia proprietates eorum in spiciendo: velut quosdam eorũ characteres: vt patet cùm luscum aliquẽ aut à natura, vel casu signatũ aliquem ab aliis differẽtem dicimus: & quoniam huiusmodi differentiæ secundũ accidentia inseparabilia fiunt, ideo Porphyrius dixit, ꝙ differẽtia propriè dicitur, qñ alterũ ab altero differt accidẽte inseparabili. Magis propriè autẽ differentia dicta est, quæ sapientibᵘ innotuit: ꝙ nihil ea magis intimè differre facit, C quę cõstituit: hęc autẽ quia per essentialia principia, nõ quæcunq;, sed propria fit: ideo Porphyrius dixit, ꝙ differẽtia magis propriè dicit, qñ alterũ ab altero differt specifica differẽtia. Ex rebus verò nominũ hæc diuersitas robur maximũ habet: quoniã differẽtia cõmuniter dicitur quę cauſatur ex rebus, quæ nõ sunt propriæ huic, vel illi, sed multis cõiter accidũt & aduenĩũt & recedũt. Dr̃ia verò propriè dicitur quia cãtur ex his rebᵘ, quæ proprietates sunt aliquarũ rerũ, vt ridere & mugire, vel partium earum, vt cæcitas & surditas &c. Magis propriè autẽ ideo dicitur, quia ex his, quæ maximè propriè rebus sunt, cãtur, ex cõstitutiuis. s. essentiarum suarum. Quomodo autem membra distinctionis huius non coincidant, in D expositione sequentis literæ declarabitur, quoniam tunc facilior erit intellectus.

De differẽtiarum varijs acceptionibus, & quidnam sit ipsa differentia, vt prædicabile est, ostendit. CAP. II.

Differentia verò & cõmuniter, & propriè, & magis propriè dicit. Cõmuniter quidem differre alterum ab altero dicitur, quod alteritate quadam differt quocunq; modo, vel à seipso, vel ab alio. Differt em̃ Socrates à Platone alteritate, & ipse à se sene vel iam puero vel iam viro: vel iam faciẽte aliquid vel quiescẽte, & semper in aliquo modo habendi se alteritatibus. Propriè autẽ differre alterum ab altero dicitur, qñ inseparabili accidente ab altero differt. Inseparabile verò accidẽs est, vt nasi curuitas: cæcitas oculorũ, & cicatrix cùm ex vulnere occaluerit. Magis autem propriè alterum differre ab altero dicitur, cùm specifica differentia differt: quemadmodum homo ab equo specifica differentia differt rationalis qualitate.

Hic incipit secundũ capitulũ huius operis, in quo tractatur de differẽtia, & diuidit in tres partes principales. In prima declaratur quid nominis ipsius differentiæ. In secunda diuiditur. In tertia diffinitur. Assignans ergo quid significet differentiæ nomẽ, dicit ꝙ in triplici significatione inuenitur. Quandoq; em̃ significat disparitatem, quæ in rebus fit à cõiter accidentibus, & dicitur dr̃ia cõiter. Quandoq; autẽ eã, quæ in rebus fit à proprijs accidẽtibus, & dicitur dr̃ia propriè. Qñq; aũt eã, quæ in rebus fit ab essentialibus & ,pprijs cõstitutiuis, & tũc dicitur differẽtia magis ,ppriè.

Generis & speciei notitia, cùm sint relatiua differentiæ cognitionẽ iure præcessit, quæ essentialiter spẽ prior est, & analogũ tũ ex nostra, tũ ex rebᵘ ipsis in tria analogata distinctum, quorũ dr̃ia magis propriè prædicabile est.

Circa hanc partẽ notanda sunt quatuor. Primò, ꝙ ordo præposterus à Porphyrio seruatus est, dũ differẽtiã postponit speciei: nam dr̃ia prior est spẽ, sicut principiũ prius est principato: sed, quia ideo permutatus est, vt generis notitia cõpleretur, qm̃ genus & species sunt correlatiua: legitima excusatione id factũ esse nõ est dubiũ: vnde statim post eorum notitiã ante reliqua de differentia sermonẽ inchoauit. Secũdò notandũ est, ꝙ distinctio differentiæ in supradictas tres significationes non est sicut distinctio generis, aut speciei in suas significationes. Cùm enim diuisum fuit genus, aut species, fuit diuisio æquiuo-

aliud,illa verò alteratũ solũ facit. Secũdum igitur aliud faciẽtes, diuisiones fiũt à gẽeribus in spẽs, & diffinitiones assignãtur, quæ s. sunt ex genere & huiusmodi differentijs secundum autem eas, quæ solum alteratum faciunt alteratio sola consistit: & in aliquo modo se habentis permutationes.

Hæc est secũda pars huiꝰ capituli, in qua dřiam diuidere intẽdens tria facit. Primò primã dřiæ diuisionẽ affert introducẽs eã ex prædictarũ significationũ cõueniẽtia, & discõuenientia: vnde dicit, cõe esse omni dřiæ facere alteritatẽ: sed inter dřiã cõiter, & propriè ex vna parte, & dřiã magis propriè ex altera parte, tãta est distãtia, ꝙ illę altera tũ tm̃ faciũt id, quod per eas differre dicit, ista aũt aliud facit id, quod peripsam differt &c. Et huic statim dřiæ primã diuisionẽ extrahẽs, ait differẽtiarũ aliæ alteratũ faciũt, alię aliud: & subdit tria, in quibꝰ inter se prædictæ diuisionis mẽbra discrepant. Primũ est, ꝙ faciẽtes alterũ dřiæ vocantur simpliciter, faciẽtes verò aliud, dřiæ specificæ dicuntur. Secundũ est, ꝙ faciẽtes aliud diuidũt genera, non autẽ facientes alterum. Tertium est, ꝙ faciẽtes aliud sunt illæ, ex quibus cũ genere fit diffinitio: facientes autem alterum diffinitiones nõ ingrediũtur, sed permutationes & alterationes secundũ eas fiunt: alterationes quidem, sicut aqua frigida postmodũ per calefactionẽ differt à se, & ab altera frigida, & è conuerso: permutationes verò, sicut cum aliquis mutatur secundũ differentias positionis: vt qui sedebat stat, vel de vno loco trãsit ad aliũ, vel secundum quascunq; alias prædicamentales denominationes variatur.

Differẽtiæ omnes alteritatem, seu diuersitatem aliquã facere formaliter, vel virtualiter dicũtur, sed dissimiliter: nã cõiter & propriè differentia alteritatem solam formaliter facere, aliud verò virtualiter inferre dicuntur: magis autem propria aliud formaliter, alteritatem verò, quam inferre potest, nó nisi virtualirer facit.

Circa hanc partẽ duæ terminorũ combinationes declarandæ occurrunt. s. ly alterum, seu alteratum, & aliud. Ly facere alterum & facere aliud. Aliud, cũ sit relatiuũ diuersitatis substãtię, nihil aliud sonat in proposito, nisi diuersitatem substantialẽ, seu quidditatiuã. Alterũ verò, quia relatiuũ diuersitatis accidẽtis apud philosophos est, quod multifariam sumi potest, dupliciter in proposito accipi potest. Primò vt sonat diuersitatem in cõmuni, quæ ob sui abstractionẽ ab imperfectiori nomẽ sumat, & alteritas dicaꝝ. Secũdò vt sonat diuersitatẽ accidẽtalem, quæ proprio noĩe alteritas vocetur. Facere alterum, & sim̃r facere aliud dupliciter intelligi in proposito potest. Vno modo formaliter, sicut albedo facit album formaliter. Alio modo virtualiter, sicut albedo facit disgregationem visus, quia ad ipsam sequitur naturaliter talis proprietas &c. Duplex ergo sensus verborũ Porphyrij esse põt. Primꝰ est, ꝙ loquaꝝ de alteritate. i. diuersitate in cõi: & de facere alterũ & aliud formaliter: & tũc est sentẽtia valde clara, ꝙ oĩs dřia facit alteritatẽ. i. diuersitatẽ aliquã, aliter dřia nõ esset: sed dřiæ cõiter & propriè faciũt tm̃ alteritatẽ. i. diuersitatẽ aliquã, non tm̃ talẽ, quæ mereaꝝ aliud nomẽ speciale, qm̃ verę non nisi alteritatẽ faciũt. Dřia verò magis propria aliud facit. i. diuersitatẽ non qualẽcunq;, sed potissimã, quam (ly aliud) significat: ita ꝙ ly aliud importat duo. s. diuersitatẽ substãtialẽ, & ratione ly diuersitatẽ, dicitur facere alteritatẽ, ratione ly substãtialẽ dicitur facere nõ solũ alterũ, sed aliud: & iuxta hunc sensum clarũ est, ꝙ dřia magis propria facit & alterũ & aliud formaliter. Alter aũt sensus est, ꝙ loquatur de alteritate. i. diuersitate accidẽtali, & de facere alterũ & aliud formaliter, vel virtualiter. Et iuxta hunc sensum clara quoq; sententia est, ꝙ oĩs differentia alteritatẽ. i. diuersitatem accidentalẽ facit, licet dissimiliter, quia dřiæ cõiter & propriè faciũt eã formaliter, magis propria aũt facit eam virtualiter, vt dicetur. Sed dřiæ cõmuniter & propriæ alteritatẽ. i. diuersitatẽ accidentalẽ tm̃ faciũt: differẽtia autẽ magis propriè facit aliud, quia facit formaliter diuersitatẽ substãtialẽ: dum distinguit specificè spẽm à se cõstitutam ab alia, & facit alterũ: quia facit virtualiter diuersitatẽ accidẽtalẽ: qm̃ ex differẽtijs essentialibus spẽrũ fluũt passiones & proprietates secundũ quas sit diuersitas accidẽtalis. Aduerte aũt hic diligẽter ꝙ multũ refert dicere facit aliud, & dicere, infert aliud: sicut non parua dřia est inter facere & inferre. Inferre siquidẽ diuersitatẽ substãtialẽ põt effectus eius, facere autẽ illã nõ põt: & ideo dřia propriè, licet qñdoq; inferat dřiam magis propriã, & cõsequẽter inferat aliud. i. diuersitatẽ substãtialẽ, quia quæ differũt in passionibꝰ proprijs differũt etiã specificis differẽtijs: sicut dřia secundũ rudibile & risibile infert dřiã secũdũ irrõnale & rõnale: nõ tm̃ propter hoc sequit̃, ꝙ differẽtia propriè faciat aliud: qm̃ infert aliud à posteriori vt eiꝰ effectus, & nõ facit: è conuerso verò dřia magis propriè & facit & infert alteritatem. i. diuersitatem accidẽtalem, quia causat illã & concludit eandẽ.

Diuisum fuit à Porphyrio differẽtiæ nomẽ absolutè in intẽtiones, non autem res, cum eandem rem contingat cõmuniter, propriè & magis propriè rebus diuersis differentiã esse in ordine autem ad vnum, rerum fortè fuit diuisio illa.

Circa supradicta aduertẽdũ est, ꝙ quia dřia sicut põt accipi dupliciter. s. formaliter & materialiter: ita põt diuidi dupliciter: & cõsequenter harũ diuisionũ duplex sensus esse põt. Primꝰ est, ꝙ dřia diuidaꝝ materialiter. i. in res, quę denoĩantur dřiæ: ita ꝙ istę diuisiones sint rerũ diuisiones, & altera res differẽtia cõmuniter, altera propriè, altera magis propriè, & similiter altera res differẽtia faciens alterẽ tm̃, & alterũ res dřia faciens aliud: & iste sensus omnino est erroneus: quoniã vnamet

vnamet res relata ad diuersa, de nominaꝝ omnibus istis denominationibus. v. g. cõgregatiuum visus est differentia cõiter respectu ligni, lapidis & similium, quibus nigredo inest, vt accidens separabile, & est differentia propriè respectu corui & carbonis, quibus nigredo inest vt accidens inseparabile: & est differentia magis propriè respectu ipsius nigredinis, quam in specie constituit, & facit aliud inter nigredinem & albedinem, & facit alterum tantum lignum à lapide: non ergo est diuisio rerum. Secundus sensus est, quòd differẽtia sumatur formaliter, & diuidatur in intentiones: ita ꝙ sit diuisio intẽtionum differẽtialium, & hic est sensus verus & dignus peripateticis, qm̃ sermonẽ formalem explanat. Distinguuntur enim intentiones differẽtiæ vel secundũ modos, quibus vnũ ab alio differre cõtingit, & sic ꝙa tales modi sunt tres, qm̃ res aut differunt per essentialia, aut per ꝓprietates, aut per accidẽtalia, & vnamet res huic est essentialis, illi est proprietas, alij verò accidens: ideo primò differentia distincta est in tres intentiones. s. cõiter, propriè & magis ꝓpriè: vel secundum suos effectus, & sic quia tales sunt duo: qm̃ aut est alteritas, aut alietas: & similiter, quia vnamet res in hoc facit alietatẽ, & in illo alteritatem, ideo data est secunda diuisio dřiarum vel secũdũ connexionẽ cum his, quorũ dřiæ dicunt: & sic, ꝙa cõnexio vel est solubilis, vel insolubilis, dabit̃ tertia diuisio bimẽbris quoq;, & diuidentur dřiæ in separabiles & in inseparabiles. In omnibus enim his diuisionibus rerum diuisio nunquã fit, sed intentionum: diuersimodè tm̃, quoniã prima fundatur suprà diuersum modum, quo res denominata differentia inest alicui, secunda suprà diuersum effectũ in diuersis, tertia supra diuersam cõnexionem cum diuersis: & qm̃ loquendũ est formaliter (si Peripatetici esse volumus) ideo simpliciter asserendum est ꝙ differentia propriè non est differentia magis propriè, neq; cõiter, neq; econuerso: & similiter faciens aliud nõ est faciens alterũ tantum, neq; ecõuerso: & similiter separabilis nõ est inseparabilis, neq; ecõuerso: licet vna res omnibꝰ istis denoĩationibus subiaceat. Potest autem cõtra hanc determinationẽ obijci, quia impossibile est vnũ & idẽ differre ab vno vel pluribus cõiter propriè & magis propriè per eandẽ rem: qm̃ impossibile est, ꝙ eadem res alicui ꝓpri sit essentialis, & proprietas, & accidẽs. Videꝝ ergo, ꝙ diuisio prima dřiæ non sit tm̃ intentionũ, sed rerũ: & similiter potest argui de secũda & tertia: qm̃ impossibile est vnũ & idem ab eadẽ re habere alietatẽ & alteritatem tm̃: & esse separabile & inseparabile ab illa &c. Et confirmatur: quia qua rõne dicitur, ꝙ ista est diuisio intentionum, propterea quia vna res potest oẽs istas susc̃ipere denoĩationes in ordine ad plura, eadẽ ratione dici debet, ꝙ est etiã diuisio rerũ propterea, quia in ordine ad vnũ non potest res vna susc̃ipere oẽs istas denominationes, sed oportet esse plures res substratas denoĩationibus talibus: quæ cm̃ maior ratio ibi q̃ hic est, &c. Huic obiectioni satisfit dicendo, ꝙ quia dřia diuiditur absolutè & non in ordine ad vnũ vel plura, & absolutè loquendo oĩa mẽbra harum diuisionum adunaꝝ in vna re, & non in vna intentione, ideo nulla earũ est diuisio rerum. Ad cõfirmationem verò dicitur, ꝙ non est par ratio vtriusq; partis: qm̃ cùm hic sint duo. s. res differens, puta homo differens à leone, & res qua differt, quæ differentia denoĩatur: puta rationale vel risibile, vel albedo &c. quãdo differẽtia absolutè diuiditur non est respicienda rei differẽtis vnitas, vel pluralitas, qm̃ hæc dřia à longè respiciuntur, sed attendendũ est potiùs rei, quę differentia noĩatur, quot modis actũ differendi habeat, quot effectus, qũo connexa &c. Vnde diuisiones istæ (vt dictũ est) non supra vnitatem vel pluralitatem rei differentis fundantur, vt obiectio supponit, sed supra diuersos modos differẽdi & effectus & cõnexiones, & qm̃ omniũ horum diuersitas (absolutè loquendo) ab vna fluit re, quę dřia denominatur, ideo rerum diuisio non est: quãuis sinõ absolutè sed in ordine ad hoc, puta vnum quid differentiã secare volueri mus, diuisionẽ rerũ necessariò oporteat fieri &c.

Cum differẽtia faciens alterum solũ differre faciat, simpliciter dicta est, aliud verò faciẽs, cùm specificè differre faciat non appellata est differentia simpliciter.

Circa primã differentiã assignatã in textu inter membra huius secundæ diuisionis, notandum est, ꝙ differentia faciens aliud ideo differẽtia specifica vocatur, ꝙa spẽm cõstituit, & specificè distinguit eam ab alijs: differentia verò faciens alterum, nõ ideo simpliciter differẽtia dicitur, quia faciat differre simpliciter, qm̃ hoc est falsum: quia non facit differre nisi secundũ quid, sed ideo differẽtia simpliciter dicit̃, quia nõ facit simpl̃r & completè differre. Intelligendũ enim est, ꝙ cũ in textu dř, ꝙ faciẽs alterũ simpl̃r differentia dicitur, non est sensus, ꝙ differẽtia faciens alterũ habeat ꝓ nomine totum hoc. s. dřia simpl̃r, sed est sensus, ꝙ habeat pro noĩe hoc. s. dřia, absq; aliqua alia perfectiua additiõe (ly enim simpl̃r) idẽ sonat quod absq; additione aliqua. Differẽtia ergo faciens aliud in hoc discrepare dicit̃ à faciente alterũ: quia faciens aliud speciale nomẽ habet, & vocatur dřia specifica, faciẽs verò alterũ cõe nomẽ retinet absq; additione. Sed accidit hic non immeritò dubitatio, qm̃ quando sunt duo contenta sub aliquo cõi, & vnum eorũ sortitur nomen illius cõis absq; additione, & alterũ cũ additiõe, id quod sortitur illud sine additione sapit nobilius rõnẽ illius nominis, vt patet de substantia & accidente respectu entis, substantia enim ideo ens absq; additione dř, accidens verò non nisi cum additione dř ens secundũ quid, ꝙa substantia perfectius est ens q̃ accidẽs. In ꝓposito aũt clarũ est, ꝙ dřia faciens alterũ nõ habet perfectius dřiæ rõnẽ, q̃ dřia faciens aliud: imò est ecõuerso, quia perfectius differre facit dřia faciens aliud q̃ faciens alterũ tantũ: non ergo rectè

dixisse videt Porphyrius asserendo dr̃iam facientem alterum dici differentiam simpliciter &c.

A D euidentiam huius est sciendũ, q̃ suscipere aliquod nomen sine additiõe aliqua oritur nõ ex vna tantũ causa, sed pluribus. Qñq; enim hoc oritur ex perfectione: quia .s. illius nois ratio perfectè seruatur in illo & non in alijs, sicut sortes dicitur homo absq; additione, sortes verò pictus nõ dicitur homo, sed homo pictus, & hoc modo substantia dicitur ens sine additione, accidẽs verò cũ additione secundũ quid, sed ex hac radice nõ pululauit in differentia faciente alterũ, differẽtiæ nomen simpliciter .i. sine additione, vt ratio adducta ꝓbauit. Qñq; autẽ hoc oritur ex imperfectione: quia .s. illud cõtentũ adeo modicã perfectionẽ addit respectu alterius mẽbri, vt non mereatur habere speciale nomen, sed cõ retineat, quasi nihil adderet, sicut bruta absq; additione dicere consueuimus animalia, homini aũt iniuriã fieri estimamus si animal simpliciter vocaretur. Et ex hac prodijt radice q̃ differẽtia faciens alterũ à Porphyrio differentia simpliciter vocaret, quasi nihil amplio dignitatis haberet, q̃ quòd differre faciat, differẽtia verò faciens aliud differentia specifica vocata est, qm̃ perfectius differre non inuenitur q̃ specifice: & propterea nomen sibi singulare vendicauit.

Ab superioribus ergo rursus inchoanti, dicendũ differentiarũ alias quidẽ esse separabiles, alias verò inseparabiles: moueri enim & quiescere, & sanum esse & ægrũ, & quæcũq; his ꝓxima sunt, separabilia sunt: at verò aquilinũ esse vel simũ, vel rõnale vel irrõnale inseparabilia sunt. Inseparabiliũ autẽ aliæ quidẽ sunt p̃ se, aliæ verò per accidẽs: nam rõnale per se ineſt homini, & mortale, & disciplinæ esse susceptiuum: at verò aquilinũ esse vel simũ per accidẽs & non per se. Illæ igitur, quę per se sunt: in rõne substãtiæ accipiuntur, & faciũt aliud: illę verò quæ secundũ accidẽs, nec in substãtiæ rõne accipiũtur, nec faciũt aliud, sed alteratũ: quæ quidẽ igitur per se sunt nõ suscipiũt magis & minus: quæ verò per accidẽs (etsi inseparabiles sint) intensionẽ accipiũt & remissionẽ. Nam neq; genus aut magis & minus prædicatur de eo cuius fuerit genus, neq; generis differentiæ, secundum quas diuiditur: ipsæ enim sunt, quæ vniuscuiusq; rationem cõplẽt, esse autem vnicuiq; vnum & idem, nec intensionem nec remissionem suscipiẽs est: aquilinum autem esse, vel simum, vel coloratum aliquo modo & intenditur & remittitur.

Hic secundò differentiarũ secundam diuisionẽ affert cũ subdiuisione & triplici dr̃ia inter mẽbra subdiuisionis. Diuisio est: dr̃iarũ aliæ sunt separabiles, aliæ inseparabiles: subdiuisio est, dr̃iarum inseparabiliũ aliæ sunt per se, aliæ per accidens. Triũ autem dr̃iarum inter mẽbra subdiuisionis huius prima est, q̃ dr̃iæ per se accipiũtur in ratione substantiæ .i. ingrediũtur diffinitionẽ substãtialẽ rei: dr̃iæ verò per accidens manent extra. Scda est, q̃ dr̃iæ per se faciũt aliud, dr̃iæ verò ꝑ accidẽs faciũt alterum. Tertia est, q̃ dr̃iæ per se non suscipiunt magis & minus, dr̃iæ per accidens suscipiunt magis & minus seu intensionem & remissionẽ, quod idem est. Probat autẽ hãc tertiã disparitatem quo ad vtrãq; partem: & primò quo ad primã innuẽs duas rationes ad hoc: prima est, quia genꝰ nõ prædicatur magis & minus de eo cuius est genus, & similiter differẽtiæ generis diuisiuæ non debẽt magis & minus prædicari de eis, quorũ sunt differentiæ, & tenet similitudo cum sequela ex eo q̃ vtrũque est prædicatũ substantiale .2. est: quia id, quod cõplet rei rationem intensionem & remissionem non recipit. Probat: quia tale complet esse quiddi tatiuũ rei, quod omnino vnum est nõ suscipiẽs intensionem nec remissionem: differẽtiæ aũt per se sunt, quæ vniuscuiusq; rõnem cõplent: ergo &c.

Differentias inseparabiles per se oportet esse & generis diuisiuas & per se specierum, id est non extra essentias, sed illarum essentialiter constitutiuas.

Circa subdiuisionem notandum est, q̃ differẽtia potest dici per se & similiter per accidens duplici respectu. Potest quidem dici per se vt respicit genus, quod diuidit: & vt respicit speciem quã constituit: & siquidem dicatur ideo per se, quia respicit per se speciem, oportet accipere ly per se strictius. (vt Albertus dicit) quàm accipiatur in lib. 1. Posteriorũ: qm̃ ibi vocatur respicere speciẽ per se tam prædicatũ quidditatiuũ, q̃ propriũ, hic verò differentia, quæ fundatur supra proprio, per accidens dicitur: accipitur ergo hic per se vt idem est quod essentialiter, & per accidens vt sonat id quod extra essentiam rei est: ita q̃ sensus est, differentiarũ inseparabiliũ quædã sunt essentiales his, quorũ sunt differentiæ, quædam verò sunt extra essentias eorũ, quæ differre faciunt. Si aũt differẽtia ideo dicatur per se, quia genus per se respicit, altior sensus est, & ly per se alio modo accipere oportet. Differentia enim iuxta hunc sensum non ideo dicitur per se, quia per se prædicetur de genere, aut quia essentialis sit generi, sed qa per se diuidit ipsum genus &c. genus enim, puta animal, potest diuidi differentijs per accidens: vt si diuidatur animal per nauigatiuũ & volatiuũ, aut per masculinum & fœmininũ & huiusmodi, quæ sunt animalium accidẽtia: & põt diuidi differentijs per se, vt si diuidat animal in rõnale & irrõnale, quę sunt animaliũ non proprietates nec accidẽtia, sed principia formalia: nec parui refert qualibus genꝰ differentijs diuidat per se, an per accidens: absq; differen-

ferentijs em̃ per se nec diffinitiões, nec sciẽtię rerũ haberi possunt: & multi errores eueniunt, quia nõ discernitur qñ aliquid diuiditur, an per se differentiæ sint sumptæ, an per accidens, &c. Quid aũt exigatur ad hoc quod differentiæ sint per se differẽtię alicuius generis, altioris est negocij: in 10. nanq; Metaphy. tractanda potius est res hæc. Sat sit in hoc loco nosse q̃ differentiæ per se, de quibus Porphyrius loquitur vtrãq; perfeitatem habere debẽt: & respectu .s. generis & speciei. Verũ ne nouitij turbẽtur, attẽdendũ est, q̃ licet per se itas differẽtiarũ & genus & spẽm respiciat, inse pabilitas tñ solã spẽm attingit: vnde sensus subdi uisionis est differẽtiarũ inseparabiliũ ab his, quę differre faciũt, alię sunt per se, alię sunt ꝑ accidẽs.

Per se differentiæ intentionaliter modo magis vel minus, genus & speciem respiciunt diuidendo vel constituendo, differentiæ verò per accidens nonnunquàm magis & minus suscipiunt.

Circa tertiã differentiã assignatã in textu inter differẽtias per se & per accidẽs, duo notãda sunt. Primũ est sensus illius. Sensus aũt orationis, quia ex terminis dependet, à terminis inchoãdũ est. Suscipere magis & minus nihil aliud sonat pro nũc quàm rẽ illã quæ dicitur suscipere magis & minus, magis & minꝰ participari vel ab eodẽ in diuersis tẽporibus, vel à diuersis simul, vel succesiuè: sicut calor suscipit magis & minꝰ, quia eadẽ aqua modo est minus calida, mõ magis: & ista aqua est magis calida quã illa &c. Differẽtia per se (vt superius dictũ fuit) põt accipi dupliciter. Vno mõ pro re, quę est differentia, & sic cũ talis res sit etiã differẽtia per accidẽs, de ea verificabitur & q̃ suscipit magis & minus: & conse quẽter in hoc loco nõ est sermo de differẽtia ꝓ re absolutè. Alio modo accipit pro re, vt induit, intẽtionẽ differẽtiæ per se, & sic de ea est hic sermo: & de ipsa verificat sermone formali q̃ nõ suscipit magis & minus. Ad hoc em̃ q̃ differẽtia per se nõ suscipiat magis & minus, nõ exigitur q̃ res illa careat intẽsione & remissione, sed requiritur & sufficit q̃ res illa, inquãtũ est differẽtia per se, nõ suscipiat magis & minus. Et qm̃ res in illa nõ denominat per se differẽtia (nisi in ordine ad speciẽ, quã cõstituit, & genus qđ diuiditur) cõsequẽs est, q̃ ideo differẽtia per se, nõ suscipit magis & minus, quia actũ differẽtiæ .s. cõstituere speciem, & diuidere genus nõ exercet cũ magis & minꝰ, ita q̃ modo magis modo minus cõstituat aut diuidat, aut distinguat ab alijs &c. Cuius fundamẽtũ est: quia res denominata differẽtia per se, ei respectu cuius dicitur per se differẽtia, nõ ineſt secũdũ magis & minus: cuius signũ est, quia nõ prædicatur differẽtia de genere, aut specie cũ magis & minus. Differẽtia verò per accidẽs ideo dicitur suscipere magis & minus, quia cũ magis & minꝰ cõmunicatur his, quorũ est differẽtia per accidẽs. Nec æquali forte accidisse credas differẽtiæ per se, nõ suscipere magis & minus, & differẽtiæ per accidẽs suscipere: qm̃ differẽtia per se vẽdicat sibi hoc necessario, & vniuersaliter, necesse est siquidẽ, vt dicetur, cõstitutiuũ speciei vt sic carere latitudine, differẽtia vera per accidẽs nõ vẽdicat sibi necessario suscipere magis & minus, sed permissiuè & particulariter. Ex eo em̃ q̃ aliquid est differẽtia per accidẽns nõ prohibetur suscipere magis & minus, & in multis hoc seruatur: puta in differẽtijs scdm calidũ & frigidũ, albũ & nigrũ, simũ aquilinũ &c. nõ autẽ in omnibus, vt patet in differẽtijs scdm numeralia accidentia: duo .s. & tria &c. patet ergo ex dictis sensus differẽtiæ huiꝰ, & cõsistit in hoc, q̃ differẽtia per se vt sic, caret necessario magis & minus, differẽtia autẽ per accidẽs, vt sic, nõ prohibetur suscipere magis & minus. Secundũ aũt notãdũ, est ratio secũda in textu ad hoc adducta: oportet siquidẽ & hic aduertere q̃ eius termini formaliter intellecti perspicuã illã reddũt. Cõsistit nãq; in hoc, q̃ qa esse qd ditatiuũ rei vt sic, cõsistit in idiuisibili, qm̃ spẽs rerũ (vt dicit i. 8. Metaphy.) sunt sicut numeri, qbꝰ nõ põt adeo parũ auferri aut addi, quin varietur spẽs, qa sic inquã esse qdditatiuũ cõsistit in indiuisibili, oportet q̃ careat magis & minꝰ qm̃ magis & minꝰ latitudinẽ & diuisibilitatẽ supponunt in re suscipiẽte illa: si aũt sic est, oportet vlteriꝰ q̃ dr̃ia cõstitutiua & cõpletiua ipsiꝰ eẽ qdditatiui cõsistat in idiuisibili, aliter cõstitutiuũ essentiale haberet latitudinẽ & cõstitutũ nõ: qđ est impoſe, ex proprio ergo effectu ipsiꝰ per se dr̃iæ declarauit subtiliter Porphyrius, q̃ ipsa nõ suscipit magis & minus, hæc aũt, qm̃ mediocriter cõiectantes tãgemus alibi, diffusius discutiẽda, relinquamus &c.

Cùm igitur tres species dr̃iæ cõsiderentur: & hæ quidẽ sint separabiles, illæ verò inseparabiles: & rursus inseparabiliũ, hæ quidẽ sint per se, illæ verò per accidẽs: rursus earũ, quæ per se sunt, dr̃iarũ, aliæ quidem sunt scdm quas diuidimus genera in spẽs, alię verò scdm quas ea, quę diuisa sunt, specificãtur, vt cũ per se dr̃iæ oẽs hmõi aãlis sint animati: & sensitiuũ, rõnalis & irrationale: mortalis & immortale: ea quidẽ, quę animati & sensibilis differẽtia cõstitutiua est substãtiæ animalis (e st em̃ animal substãtia animata sensibilis) ea verò, quæ est mortalis & ĩmortalis dr̃ia, & rõnalis & irrationalis, diuisiuæ sunt animalis dr̃iæ: per eas em̃ genera in spẽs diuidimus. Sed hæ quidẽ, quæ diuisiuæ sunt dr̃iæ generũ, cõpletiuæ sunt & cõstitutiuæ spẽrum, diuiditur em̃ animal rõnalis & irrõnalis differentia, & rursus mortalis & immortalis dr̃ia: sed ea quę est rõnalis dr̃ia & mortalis cõsti

t. cõ. 9.

Iu hoc. c.

tutiuæ ſunt hominis, rationalis verò & im
mortalis Dei, illæ verò, quæ ſunt irratio-
nalis & mortalis irrationalium anima-
lium, ſic etiam ſuprema ſubſtantia cùm di
uiſa ſit animati & inanimati differẽtia, ſen
ſibili & inſenſibili, animata & ſenſibilis cõ
gregatę ad ſubſtãtiam, animal perfecerũt:
animata verò & inſenſitiua perfecerunt
plantam. Quoniam ergo eædem alio mo
do acceptæ fiunt conſtitutiuæ, aliquo mo-
do autem diuiſiuæ, omnes ſpecificæ dicun
tur: & his maximè opus eſt ad diuiſiones
generum & diffinitiones ſpecierum, ſed
non his, quæ ſecundum accidens inſepara
biles nec magis his, quæ ſunt ſeparabiles.

Hic tertiò, vt cõpleat diuiſionẽ immediatè an
teceptã, reaſſumit eã cũ ſubdiuiſione: & ſubdiui
dit alterũ mẽbrũ ſubdiuiſionis. ſ. differentias per
ſe, declaratq; mẽbra vltimę ſubdiuiſionis: tota er
go diuiſio eſt. Differẽtiarũ aliæ ſeparabiles, aliæ
inſeparabiles. Inſeparabiliũ aliæ per ſe, aliæ per
accidẽs. Per ſe: aliæ diuiſiuę generũ, aliæ cõſtituti
uæ ſpecierũ: quæ per generis diuiſionẽ acceptæ
ſunt: declaratio huius vltimæ diuiſionis ante ocu
los ponit prædicamẽtalẽ arborẽ ſupra dictã, vt in
ſpiciãtur differẽtię, quę in vtroq; poſitæ ſunt late
re. Hac aũt arbore præſentata, primã declaratio
nẽ aggreditur, ante quã aduertẽdũ eſt, qđ mẽbra
huius ſubdiuiſionis. ſ. differẽtiarũ per ſe, alię ſunt
diuiſiuę, alię cõſtitutiuę, dupliciter ſumi poſſunt.
Vno modo abſolutè, & ſic iſta ſubdiuiſio nec eſt
diuiſio rerũ, nec differẽtiarũ propriè loquendo:
ſed potius actuũ ipſius differẽtię: vnamet em̃ res
& vnica differẽtia, vt dicet ipſe Porphyrius, eſt di
uiſiua & cõſtitutiua: quia hẽt vtrũq; actũ reſpe-
ctu diuerſorũ. Alio modo poſſunt ſumi in ordi-
ne ad aliqđ vnũ ſubalternũ: & ſic eſt diuiſio dif-
ferẽtiarũ & rerũ eo modo, quo alia res eſt diffe-
rẽtia inferiori à ſuperiori: qm̃ aliæ ſunt differẽtiæ
diuiſiuæ animalis, aliæ ſunt differẽtiæ cõſtitutiuæ
eiuſdem, illæ em̃ ſunt inferiores animali, iſtæ ve-
rò ſunt eo ſupiores, vt patet in arbore. Quia ſic
ergo dupliciter intelligi põt diſtinctio inter hui⁹
ſubdiuiſionis mẽbra, Porphyrius primò declarat
qũo ſint alię dræ diuiſiuę à cõſtitutiuis: ſumendo
eas in ordine ad aliqđ ſubalternũ: & in obiecta
arbore oſtẽdit, q reſpectu aĩalis, aliæ ſunt dr̃ię cõ
ſtitutiuę, & alię diuiſiuę: qm̃ cõſtitutiuę aĩalis ſunt
aĩatũ & ſenſibile: diuiſiuæ verò rõnale & morta-
le. Secũdò declarat qũo ſint aliæ differẽtię diui-
ſiuę à cõſtitutiuis, abſolutè loquẽdo de eis: & oſtẽ
dit in eadẽ arbore, q nõ ſunt alię differẽtiæ cõſti-
tutiuæ à diuiſiuis, ſed eædẽ ſunt diuiſiuę ſuperio-
ris generis & cõſtitutiuæ inferiorũ ſpecierũ. De-
clarat aũt hoc primò in illis differentijs, quas di-
uiſiuas tãtũ animalis dixerat, oſtẽdẽdo q illę etiã
cõſtitutiuæ ſunt non animalis, ſed ſpecierũ eius:
deinde in illis, quas cõſtitutiuas tãtũ animalis di
xerat, oſtẽdẽdo eas eſſe ſupremę ſubſtãtię diuiſi
uas, cõſtitutiuas verò ſpecierũ ſubalternarũ eius.
Et ſic cõpleta declaratione, tertiò declarat mem
bra huius diuiſionis à nomine eorũ dicẽs: q iſtæ
ſunt differẽtię illę, quę ſpecificę vocãtur: de qbus
ſuperius meminimus. Quartò declarat eorũ vtili
tatẽ dicẽs, q talibus differẽtijs opus eſt, cũ diuide
re gñra, & cũ diffinire volumus ſpẽs: & ꝓpterea
cæteris relictis, de iſtis tractãdũ eſt &c. Nota hic,
qđ licet iſta vltima ſubdiuiſio abſolutè nõ ſit diui-
ſio rerũ, ſicut nec aliæ diuiſiones ſuprapoſitæ:
iſta tamẽ ſola peculiari quadã ſorte obtinuit, vt
ab alijs explanata ſit: q fit diuiſio differẽtię ſcđm
diuerſos actus, & nõ ſcđm diuerſas res. Hoc aũt
nõ ideo accidiſſe putãdũ eſt, qa latuerint tot in
genia aliæ ſupradictæ diuiſiones, ſed qa cæteræ
diuiſiones, & ſi nõ rerũ, ſaltẽ differẽtiarũ diuiſio-
nes erãt, alia em̃ differẽtia eſt, quę ſeparabilis eſt,
& alia quę inſeparabilis, & ſic de alijs, qm̃ alio &
alio modo differre faciunt, vt dictũ eſt ſuperius.
Hæc verò ſubdiuiſio neq; etiã differentiarum di
uiſio eſt, quoniã vnica res vnica intentione diffe
rentiæ duo ſimul operatur: diuiſionem. ſ. gene-
ris & conſtitutionem ſpeciei: oſtenditur autem
vnica intentio differentiæ: & ex eo quòd diffe-
rentia eodem modo facit differre ſpeciem & ge
nus: quoniam equè diſtinguit vtrunq; ſpecifice
ſcilicet: rationale enim non ſolum hominem ab
aſino differre facit ſpecifice, ſed etiam animal in
hoĩe ſpecifice diſtinguit ab aĩali in aſino (vtin. 10.
Metaphy. habeẽ) & ex eo qđ nõ qualicũq; ſimul t. cõ. 24.
tate illos duos actus in ſe vnit, ſed tali & tanta, vt
vn⁹ alteri⁹ rõ ſit, & alter ſine altero fieri nequeat.

Quas etiam determinantes dicunt. Differentia eſt, qua abundat ſpecies à genere, homo em̃ plus habet quàm animal rõnale & mortale: animal enim nihil horum eſt.

Hæc eſt tertia pars hui⁹ capi̇̃: in qua dr̃ię, quæ vnũ eſt quinq; p̃dicabiliũ. i. dr̃iæ per ſe, qnq; diffõ
nes aſſignantur iuxta numerũ ſuarũ ꝓprietatũ, ſeu opationũ, quę ſuis locis patebũt. Ponit autẽ primò diffinitionem primã, & deinde dubõnem quãdã mouet. Determinãt ergo diffiniẽdo dr̃iã Peripatetici primò ſic, dr̃ia eſt, qua ſpẽs abũdat à genere. Vbi nota q ly q̃, non ſolũ denotat illud plus qđ hẽt ſpẽs, & quo caret genus eſſe dr̃iam, ſed etiam denotat dr̃iam eſſe cauſam, quare ſpẽs plus habeat in ſe q̃ genus. Vnde ſenſus diffõnis eſt, dr̃ia eſt, qua & vt cauſa abũdãtiæ, & vt re abũ
dãte, vel redũdãte ſpẽs abũdat à gñe, vtroq; em̃
mõ ſpẽs abũdat à gñe per dr̃am & nõ altero tm̃:
qm̃ ſpecies nihil includit, quo careat genus niſi
dr̃iã: & ꝓxima cauſa, q ſpẽs plus includat q̃ ge-
nus, eſt ipſa dr̃ia, quæ ex natura ſua habet q extra gen⁹ ſit & ſpẽm ingrediaŕ. Abũdare aũt licet diſtĩgui poſſit ĩ abũdare ĩ potẽtia & ĩ actu, & gen⁹ abundan-

abundantia potẽtiali à qualibet ſpẽ abũdet: ſpe-
cies autem abundantia actuali à genere abũdet:
quia tamẽ abundare in potẽtia nõ eſt abundare,
ſicut nec dies in potẽtia eſt dies, ideo abſq; di-
ſtinctione dictũ eſt, q ſpẽs abũdat à genere: quia
actualiter plus habet in ſe q̃ gen⁹ in ſe actualiter
habeat: ſpecies em̃ habet in ſe actu dr̃iam quã ge
nus actu nõ habet, vt patet in exẽplis text⁹. &c.

Nam vnde haberẽt ſpecies differẽtias?
nec verò omnes oppoſitas habet: quoniã
idem ſimul habebit oppoſita, ſed quẽmad
modũ probant, poteſtate quidẽ habet oẽs
differentias ſub ſe, actu verò nullam: ac ſic,
nec ex his quæ non ſunt aliquid ſit, nec
idem ſimul habebit oppoſita.

Hic dubitat: quia dixerat differentiã haberi à ſpẽ & propterea abũdare à genere, dubitatio nõ exprimitur in textu integre, ſed in reſpõſione in ſinuatur. Et quia ſoluere neſcit, qui neſcit nõdũ
T. cõ. 1. (vt dicitur in. 3. Metaphy.) ideo proponenda eſt iſta dubitatio. Quæritur, ſi ſpẽs abũdat à genere differẽtia, vnde habet ſpẽs dr̃ias: aut à genere, aut à nullo: nam ante differentias nihil eſt niſi genus Nõ à genere: quoniã cùm nihil det quod nõ habet: ſequeretur q genus haberet omnes ſuas dif ferentias, quib⁹ diuidit, cũ non ſit maior ratio de vna q̃ de altera: & cũ tales differentiæ ſint oppoſitæ, ſequetur q idẽ ſimul habebit oppoſita: qđ vi detur impoſsibile, licet enim vnũ & idem ſucceſſiuè habere oppoſita videamus (dũ aliquid prius frigidum fit calidũ) ſimul tamẽ habere oppoſita impoſsibile omnino ceſſetur. Si autẽ ſpẽs habere dicãtur dr̃ias à nullo, ſequeŕ q ex nihilo fiet aliquid: hoc autẽ eſt cõtra oẽs philoſophos dicentes
1. Phyſi. q ex nihilo nihil fit. Huius dubitatiõis primã par
1. cõ. 33. tẽ Porphyri⁹ ponit, & ſtatim ſubdit ſolutionem qõnis: dicẽs. Sed quẽadmodũ probat &c. & conſi ſtit reſpõſio in hoc, q ſpẽs habẽt dr̃ias à genere habente dr̃ias in ſe nõ actu, ſed poteſtate: & hoc ſufficit, qm̃ ſic euitamus vtrũq; inconueniens in queſtione adductũ: quia nec dicimus, dr̃ias venire ex nihilo, ſed oriri ex genere: nec dicimus in eodẽ eſſe oppoſita, qm̃ oppoſita eſſe in potẽtia in eodẽ nõ eſt oppoſita eſſe in eodẽ, ſicut nec ho minẽ eſſe calidũ in potẽtia, eſt hoĩem eſſe calidũ.

Cùm idem numero ſubiectũ impoſsibile ſit informari duobus cõtrarijs, & idem genus & ſpecies in ſui ratione nõ includat oppoſita, ſeu oppoſiti alterius rationẽ, genus non includere oppoſitas differentias actu dictum eſt, licet in eodẽ genere ſint actu oppoſita.

Circa ea, quæ hic dicuntur, triplex dubiũ eſt, qũo. ſ. genus non habeat differentias actu, & qũo habeat poteſtate, & qua poteſtate illas habeat. Ratio primæ dubitationis eſt: quia videm⁹: q genus actu ſimul habet differẽtias oppoſitas: animal enim genus actualiter & ſimul eſt rationale & irrationale: qm̃ actualiter eſt ſimul cõiun

A ctũ homini & bruto. Nec poteſt ſubterfugi dicẽ-
do, q nõ eſt idẽ animal quod eſt rationale & irra
tionale: qm̃ Porphyrius in textu nõ ſolũ reputat
inconueniens idẽ numero habere actu duo oppo
ſita ſimul, ſed etiã idẽ genus, vt patet. Cõſtat autẽ
q aĩal vnũ & idẽ genus exiſtẽs actualiter & ſimul
eſt rationale & irrationale. Ad hoc breuiter dici-
tur, q habere duo oppoſita ſimul in actu cõtin-
git dupliciter. ſ. per modũ coniunctionis, & per
modũ incluſionis. Per modũ cõiunctionis oppo
ſita haberi dico, qm̃ oppoſita cõiungũtur alicui, ſi
cut accidentia ſubiecto, vel formæ materiæ, vel
quouis alio mõ quęcunq; extra naturã alicui⁹, il-
lud per modũ informationis determinãt: & hoc
mõ oppoſita nõ poſſe eſſe in eodẽ actu & ſimul
B intelligẽdũ eſt in eodem numero tm̃: qm̃ impoſſe
eſt vt vnũ & idẽ numero ſit ſimul calidũ & frigi-
dũ &c. idẽ autẽ ſpẽ, aut genere poſsibile eſt hoc
mõ ſuſcipere ſimul cõtraria, vt rõ adducta ꝓbat.
Per modũ aũt incluſiõis tũc haberi dico oppoſi-
ta, qm̃ oppoſita includunt in rõne illi⁹: & hoc mõ
impoſſe eſt idẽ ſiue numero ſiue ſpẽ ſiue genere,
includere actu ſimul duo oppoſita: qm̃ vnũ de-
ſtruit reliquũ & nõ ſe cõpatiũt in vna natura: &
iuxta hũc ſenſum eſt dictũ à Porphyrio: q gen⁹
nõ habet actu dr̃ias ei⁹ diuiſiuas, qm̃ eas nõ inclu-
dit in ſua rõne. Spẽs aũt actu eas continet: qa ſin-
gularũ diffõnes ſinguląingrediunt: & per hęc pa
tet rñſio ad obiectũ: qm̃ primũ ſenſum ꝓpugnat,
quẽ nõ approbamus. Secũdũ aũt & tertiũ dubiũ,
C qm̃ metaphyſicali egẽt ſpeculatione, indiſcuſſa
relinquãtur: fatq; fit ſcire nũc, q gen⁹ ideo põtate
dicit cõtinere dr̃ias, quia dr̃iæ ex eo naſcunt: non
ita q in eo ꝓ⁹ latitãtes ꝓdeãt, ſed ſic vt inchoa-
tæ in ipſa forma generica indiſtinctè, ad ꝓprias
actualitates diſtinctè & perfectè ſortiẽdas ex eo
originẽ trahant: ꝓpter qđ gen⁹ prĩcipiũ ſuarũ ſpẽ
rũ (dictũ eſt) ſicq; poteſtas hæc generis ad actũ re Sup. c. 1.
ducit, vt differentiarum omnium & ſingularum,
quæ poteſtate in genere continentur, omnes in
diuiduis actualiter & ſimul ipſum genus efficiat.

Diffiniunt autẽ eam & hoc modo: Diffe
rentia eſt quę de pluribus differẽtibus ſpẽ
in eo q̃ quale quid eſt prædicatur: rationa
le enim & mortale de hoĩe prędicatum in
eo q quale quid eſt, homo dicitur: ſed non
in eo quod quid eſt: quid eſt homo inter-
rogatis nobis conueniens eſt dicere ani-
mal: quale autem inquiſiti, qm̃ rationale
& mortale cõueniẽter aſsignabim⁹. Rebus
emẽ ex materia & forma cõſtantibus, vel ſe
cundũ ꝓportionẽ ad materiã & formã, cõ-
ſtitutionẽ habẽtib⁹: quẽadmodũ ſtatua ex
materia eſt æris, forma aũt figura: ſic & hõ
cõis & ſpecialis, ex materia quidẽ ſimiliter
propor-

dum quam dictum fuit, ꝙ genus magis est collectiuum q̄ species: ita ꝙ illud est maius, qđ cōtinet omnia quæ continet alterum, & vltra illa aliqua alia, sicut animal est maius homine: illud verò minus, quod non cōtinet quicquid alterum ambit, vt homo respectu animalis, illud autē est æquale quod adæquat alterū, & adæquatur ab illo scđm cōtenta sub eis: ita ꝙ de quocūq; dr̄ vnū, dicitur & reliquum: & ecōuerso, vt homo est risibile &c.

Quæcunq; per se prædicantur, æqua de æquis, vel maiora de minoribus prædicari oportet.

CIrca hāc partē occurrit dubiū de qua prædicatiōe intelligēda sit Porphyrij hęc ꝓpositio, oportet æqua de æquis, vel maiora de minoribus prædicare: qm̄ vniuersaliꝝ nō est vera. Clarum est em̄ ꝙ illa est aliqua prædicatio, aīal est homo: & tm̄ ibi minus de maiore prædicatur. Ad hoc dicit̄, ꝙ prædicatio est duplex: directa & indirecta, prædicatio directa est, qm̄ prędicatū se habet vt forma subiecti: qm̄ prędicata tenent̄ formaliꝝ, subiecta verò materialiꝝ. Prædicatio aūt indirecta est, qm̄ subiectū est potius forma prædicati q̄ ecōuerso, tunc em̄ ordo rectus prædicationis non saluatur: vt si dicer̄, album est homo. Et quia superius se habet vt forma inferioris, & inferius vt materia quædam superioris est, ideo dicitur, ꝙ illa propositio intelligēda est de prædicatione directa, mediū em̄ tale prædicationē oportet vel prædicatū esse superius: vt cùm dr̄, homo est aīal: vel æquale, vt dicendo homo est risibilis &c. Sed hæc respōsio dubitationē nō fugat: qm̄ admittēdo descriptionē prædicatiōis directæ clarū est, ꝙ multæ directæ fiunt prædicatiōes, in quibus minus de maiori prædicatur (vt patet dicēdo, nasus est simus: numerus est par: & hmōi) subiectū em̄ in oībus hmōi enuntiationibus minoris est ambitus q̄ prædicatū: & prædicatum forma est subiecti: cum eius accidentalis quædā forma sit. Nec potest fugiendo dici, ꝙ Porphyrius intēdit loqui de prædicatione, quæ committitur inter terminos eiusdē prædicamenti tm̄. s. genus speciē differentiā & indiuiduū. Et primò: quia secundū doctrinā præsentis operis non inuenitur prædicatio æqualis de æquali in vno prædicamēto: qm̄ ipse nullā ponet differētiā cōuertibilē cū spē specialissima. Secūdo ꝙa hic expresse dicit prædicationē æqlis de æquali esse prędicationē proprij de eo cuius est, ꝓpriū: vt hinnibilis de equo. Dicendū est ergo ꝙ illa ꝓpositio intelligit de prædicatione per se, & nō de quacūq; prædicatiōe, prędicationē per se voco eā, quę in primo posteriorū distincta est in modos perfectitatis &c. Secundum em̄ oēm prędicationē per se oportet aut æqua de æquis, aut maiora de minorib⁹ prędicari. Minora nāq; p accidēs prædicant̄ de maiorib⁹, accidit em̄ naso ꝙ sit simꝰ, & numero ꝙ sit par: licet nō accidat numero ꝙ sit par vel impar: & naso, ꝙ sit simus vel aqlinꝰ &c. & ideo illę quātis directę: p accidēs tm̄ prędicatiōes sunt, & ideo nō est mirū si præsens propositio in eis locū non habet &c.

Comē. 9.

De quibus autem species prædicatur de his necessario & speciei genus prædicabitur, & generis genus vsq; ad gñalissimum, si enim verum est dicere Socratem hominem, hoīem autē animal, animal verò substantiam: verum est, & Socratem animal dicere, atq; substātiam, semper enim cùm superiora de inferioribus prædicentur, species quidem de indiuiduis prædicabitur: genus autem & de specie, & de indiuiduo: generalissimū autem vel de genere, & de generibus, si plura sunt media & subalterna, & de specie, & de indiuiduo: dicitur em̄ generalissimum quidem de omnibus sub se positis generibus, speciebus, & indiuiduis. Genus autem, ꝙ ante specialissimū est, de omnib⁹ specialissimis & indiuiduis, solum aūt species de omnibus indiuiduis.

Hic secūdò ponit̄ tertia regula quæ talis est: de quibuscunq; species prædicat̄ de his necessario & speciei genus prędicabitur: & generis genus: vsq; ad generalissimū: & satis clarè declarat̄: atq; summariè colligit̄ de quibus quodlibet quod in prædicamēto est prędicatur: nec opus est expositiōe.

Indiuiduum autem de vno solo particulari. Indiuiduum enim dicitur Socrates, & hoc album: & hoc veniens, & Sophronici filius, si solus sit ei Socrates filius. Indiuidua autem dicuntur huiusmodi, quoniam ex proprietatibus consistit vnumquodq; eorum, quarum collectio nunquam in alio eadem erit: Socratis enim proprietates nunquam in aliquo alio particulariū erunt eædem: hæ verò quæ sunt hominis proprietates (dico autem eius qui est communis) erunt eædem in pluribus: magis autē in omnibus particularibus hominibus in eo quòd homines sunt.

Nona pars.

Hæc nona pars huius capituli, quæ licet scđm text⁹ seriē superioris potius sit terminus q̄ alia ps separata, ꝙa tamen nouā ingreditur materiā, separata sit ab illa. Agitur ergo in hac parte de indiuiduo (& quo ad quid sit) & quot modis sit: & quare dicatur indiuiduū. Quid em̄ sit indiuiduū persuadetur cùm dicit̄, ꝙ indiuiduū de vno solo prædicatur. Tripliciter autē indiuiduū significari tradit. s. termino discreto, vt Socrates: & termino cōi cum pronoīe demōstratiuo, vt hoc albū: & circūlocutiōe vt filius Sophronici, si vnicꝰ est &c. Quare autē indiuidua vocent̄ huiusmodi entia subdit dicens, hoc ideo esse, quia ex proprietatib⁹ cōstat, quæ

quæ diuidi non possunt, ita ꝙ in hoc & in illo inueniri possit, sicut ꝓprietates speciei inueniūtur in pluribus. Hæ carnes nāq; & hæc ossa & hi nerui cum hac cōplexione nō nisi in hoc vno sunt. Carnes autē & ossa & nerui, quæ pertinēt ad speciē in pluribus partita singularibus inueniuntur, ita ꝙ sicut plures homines (vt superius dictū est) sunt vnꝰ hō, inquātū cōueniūt in spē humana, ita cōueniūt in hoc quod est habere easdē carnes secundū speciem: & similiter eadem ossa secundū speciē, & reliqua, quæ ad speciei naturā pertinēt, omnia em̄ huiusmodi eadē sunt secundū spēm in oibꝰ particularibꝰ hominibꝰ, secūdū autē indiuiduales ꝓprietates multa est iter ea diuersitas &c.

Indiuiduum artificiosa prædicatione de nullo, neque de multis prædicatur, naturali verò de vno solo ideſt se ipso prædicatur.

Cap. 5.

CIrca illam indiuidui descriptionē (indiuiduū quod de vno solo prædicatur) dubiū occurrit: quia Arist. (in primo perihermenias) dicit singulare est, quod non prædicatur de multis. multùm autem refert dicere non de multis, & de vno. Ex hoc enim quod dicitur indiuiduum non prędicari de multis, nō sequit̄, ergo de vno solo: quia stat ꝙ de nullo prædicetur. Ex eo verò qđ dicitur, de vno solo, rectè sequitur, ergo non de multis. descriptio ergo Porphyrij, quia restringit dictum Aristotelis, sub dubio cadit: quoniam aliqua indiuidua sunt, quæ de nullo prædicantur scilicet indiuidua prædicamenti substantiæ: vt Sortes & Plato: à prima nanq; substantia (vt

In ꝓdicāmēto substātię. ca. 3. fina.

in prædicamentis dicitur) nulla est prędicatio. nō est ergo descriptum ipsum indiuiduū. Ad hoc dubiū dicit Auerrois in hoc loco, ꝙ afsignatio indiuidui data à Porphyrio non est vera indiuidui afsignatio, quia nō cōuenit omni indiuiduo, sed indiuiduis accidentium tantū, quæ prædicantur de subiectis suis denominatiuè, vt cùm dicitur Sor. est hoc album &c. indiuidua em̄ substantiæ, neq; denominatiuè, neq; quidditatiuè de aliquo prædicātur, vt Aristo. in prædicamentis dicit: &

Vbi sup.

propterea in quit Auerrois, ꝙ vera afsignatio indiuidui est illa. Indiuiduum est quod non dicitur de multis &c. Sed quoniā Porphyrium cōmunis schola sustinet & meritò, ideo aliter dicendū est: vtriusq; dictum sustinēdo, s. ꝙ prædicatio est duplex: quædā est artificialis, quædā verò naturalis. Prædicationē artificialē voco ab arte nō effectiuè, quoniā omnis prædicatio artis opus est, sed finaliter, quia, s. artis fini directè seruit. Naturalē autem prædicationē voco, quæ artis fini non est directè proficua, ex natura tm̄ rei significatæ veriſsima existens naturā imitatur, quæ ad vnū determinata est. Cùm igitur finis logicalis artis sit (instrumēta edere, quibus cognita innotescant) prędicatio artificialis illa erit, qua aliquid ignotū notū fit. Hęc autē est, quæ duo qualitercunq; distincta adunat, vt homo est animal, vel risibilis &c. prædicatio autē naturalis erit illa, qua nihil notifi-

E

F

G

H

catur ignotū. hæc autē est, in qua omnino idē de se ipso prædicatur: vt homo est homo: nullā em̄ quæstionē dubitabilē terminat enunciatio dicēs, a, est a, b, est b, &c. veriſsima tm̄ est adeò, ꝙ Boethius dicit ea nullā esse veriorē. De artificiali igitur prędicatione loquens Aristoteles dixit, ꝙ à prima substātia nulla est prædicatio: & quòd nō dicitur de multis indiuiduū. & Auerrois dixit, ꝙ Porphyrij afsignatio non est vera. De naturali autem prædicatione loquebatur Porphyrius dicens, indiuiduū de vno solo prædicari, quoniam prædicat̄ de se ipso dicēdo, Sortes est Sortes &c.

Indiuiduū vagū prædicatur de pluribus, sed in quale: cui nō obstat indiuiduū prędicari de vno solo.

CIrca eandē descriptionē dubitatur, an cōueniat indiuiduo vago, an indiuiduo signato tm̄. Dicitur autē indiuiduū vagū aliquis hō, aliquis bos & huiusmodi: indiuiduum verò signatū hic homo, hic bos, &c. Sortes &c. Est autē ratio dubitādi, quia cōiter dici videtur, ꝙ indiuiduū vagū de vno solo prædicatur, & tm̄ exercitiū prædicationis cōuincit, ꝙ de pluribus prædicatur: Sor. enim est aliquis homo, & similiter Plato est aliquis homo & sic de alijs. Ad hoc dubium dicitur, ꝙ ista descriptio conuenit etiam indiuiduo vago, & cōsequēter ꝙ indiuiduū de vno solo prædicatur secundū rē, licet secundū vocē prędicetur de pluribus. Vnde, quia cū dicitur aliquis hō est Sor. & Pla. nulla res cōis Sorti & Platoni prædicatur, nisi natura humana importata per ly hō, & ly aliquis hō, importat naturā nō absolutè, sed particularizatā: ideo sola illa vox, aliquis homo, est cōis vtriq;: sic vt si plures hoīes vocent̄ Sortis nomine, qđ importat naturā humanā determinatā ad hoc, sola vox cōis est vtriſq; Sorti. Sed huic respōsioni, cui cōiter ab omnibus assentiri videtur, obstat S. Tho. doctrina, quæ Peripateticis plurimū consentanea est: habetur siquidē ab ipso in quæstione disputa. de Potentia Dei. q. 9. art. 2. ꝙ indiuiduū vagū prædicatur de pluribꝰ nō solū secūdū vocē, sed secūdū rōnē significatā. Fūdat̄ aūt doctrina sua super hoc: ꝙa in Sor. tria possunt cōsiderari, q̄ in eo sunt: natura, s. humana, & modꝰ, quo illa natura est in Sor. (qui modꝰ nihil aliud est q̄ particulariter existere: est em̄ in Sorte natura humana nō vniuersaliē, sed ꝑticulariter) & principiū, quo illa natura determinatur ad Sortē, puta materia signata. Horū autē triū natura ipsa cōis est, & prædicabilis de multis: modꝰ quoque naturæ cōis est omnibus indiuiduis illius naturæ, sicut & natura ipsa: sicut in quolibet hoīe est natura humana: ita est etiā in quolibet hoīe natura humana particulariter. Nullus em̄ homo est qui non sit homo, & qui nō sit homo particularis: nisi secūdum Platonicos ponētes hominē vniuersalē &c. Principium autē, quo natura ad hoc determinatur, proprium est ita huic, ꝙ nulli alteri cōuenit. Quemadmodū ergo, quia species naturā absolutè signāt, de pluribus prædicatur,

Potentia Dei. q. 9. art. 2. ad primum.

Cæſaris ſimilitudine,iã determinatum eſt peril-
lam figurã,ac per hoc fit Cæſaris ſtatua: ita gen⁹
puta animal ſecundũ ſe indeterminatũ eſt,& eſſe
poteſt rationale & irrationale: ſed cùm animali
coniungitur rationale:iam poſſe eius determina
tur ad hominẽ.Generis ergo qualitas eſt differẽ-
tia,quia determinat eius potentiã:& quale ſit ſig-
nificat.Speciei autẽ qualitas non prędicta ratio
ne eſt:quoniã non eſt in potẽtia ad differẽtiã:ſed
quia conſtituendo ſpẽm ipſam vt formale eius
principium determinat:forma eñ,(vt declaraui
mus,& in textu dicitur) qualitas vocatur,& eius
rationẽ habet inquantũ formaliter determinat.
Eſſentialis quoq; qualitas generis & ſpeciei: dr̃ia
difformiter eſt:qm̃ ſpeciei ideo eſſentialis eſt,qa
eius eſt determinatiua, vt formale principiũ &
intrinſecum determinat cõpoſitum:generis autẽ
ideo eſſentialis,quia ipſum nõ ſpecificatum ſup-
ponit,ſed ita qualificat,vt ad eſſe ſpecificum tra-
hat:accidentales ſiquidẽ qualitates rei aduenien
tes ipſam in ſpecie completã præexigunt:nec re
ponũt rem ſubiectã in propria ſpecie:differentia
verò genus ipſum determinãdo diuerſificat ſic,
vt in propria ſpecie reponat eius ſubſtantiã : ani
mal eñ rationali determinatũ in ſpecie hominis
eſt,adeo vt ſpecie differat ab animali in leõe per
irrationale poſito &c.Tertium eſt, q̃ Porphyri⁹
hanc particulã declarando notanter ſub diſiun
ctione dixit: rebus eñ ex materia & forma, vel
ad ſimilitudinẽ proportionẽq; materiæ & formę:
conſtitutionẽ habentibus &c. Videbat nanq; q̃
genus nec differentiæ nec ſpeciei materia eſt: &
ſimiliter,q̃ differẽtia nec generis nec ſpẽi forma
eſt:qm̃ tam materia q̃ forma pars eſt rei:pars aũt
de toto,cuius eſt pars nõ prædicatur in recto. nõ
enim dicimus q̃ homo eſt anima: tam verò gen⁹
q̃ differẽtia de ſpecie prædicatur:& ſecundũ veri
tatẽ gen⁹ & differentia vna res ſunt,quod à parti-
bus alienũ eſt.Diligẽter itaq; intuitus eſt,q̃ gen⁹
materiæ ſimile proportionaliter eſt, & differẽtia
formæ,& ſpẽs toti cõpoſito:qm̃ ſicut materia ſub
iectũ determinabile eſt,& forma eius informita-
tem amouendo determinat,& ex eis reſultat cõ
poſitũ : ſic genus ſubſtratũ quid dicit eſſentiali-
ter formabile,& differẽtia aduenies ipſum deter
minat: ſicq; ſpecies vtrũq; cõplectẽs cõſtituitur:
&ſic patet tota diffinitio cũ eius declaratione.
Maior eñ,quę à Porphyrio declarata nõ fuit,ex
dictis iã clara eſt. Nec fallaris putãs Porphyrium
voluiſſe dicere, q̃ forma prędicat in q̃le: nõ hoc
eñ intẽdebat,ſed q̃ ſicut forma eſt q̃litas mate-
riæ: qa determinat eã formaliter : ita prædicatũ,
quod ſe habet vt forma, prędicatur in quale, qa
actũ formę participat.ſ.formaliter determinare.
Illud poſtremò prætermittẽdũ nõ eſt: quòd dif-
ferẽtia vt prędicabile ab alijs diſtinctũ,nec gen⁹,
nec inferiora aliqua per rectã lineã reſpicit, ſed
ſpecies: de genere enim nõ prædicatur niſi per
modũ accidentis vel proprij.De indiuiduis verò

De hoc vi
dẽ de en
te & eſſen
cap.4.

ſuis,puta hoc rationali, & illo ratiõali per modũ
ſpeciei dicitur.De ſpẽ autem vt dr̃ia prædicatur:
& ꝓptereà hic vbi dr̃ia vt vnũ ſpeciale prædicabi
le diffinitũ eſt,in ordine ad ſpẽs diffinitionẽ ſum
pſit:& vt ex dictis facile declarari poteſt, ſinguleꝫ
pticulæ ad dr̃iã alicui⁹ ꝑdicabiliũ poſitę ſunt &c.

Deſcribũt autem huiuſmodi dr̃iam &
hoc modo. Differentia eſt q̃d eſt aptũ na-
tũ diuidere ea quæ ſub eodẽ genere ſunt.
ratiõale eñ & irratiõale hominẽ & equũ,
quæ ſub eodẽ genere ſunt diuidunt.

Hic ponitur tertia deſcriptio dr̃iæ,qua diffini-
tur ſecũdũ primũ ſuũ effectũ(diuidere.ſ.) & dicit
q̃differẽtia eſt q̃d aptũ natũ eſt diuidere ea quæ
ſub eodẽ genere ſunt,i.ſpẽs : quas ſuperius dictũ
eſt eſſe ea,quæ ſub genere ponũtur.Vbi notãdũ
eſt primò , q̃ dr̃ia dicitur eſſe id q̃d eſt aptũ natũ
diuidere:& nõ ſimpliciter dicitur, dr̃ia eſt quæ di
uidit:vt inſinuetur q̃ hic actus,ſ.diuidere,nõ qua
litercũq; cõuenit ipſi dr̃iæ,ſed ex ratione ſibi pro
pria:ita q̃ dr̃ia inquantũ dr̃ia eſt,adeo ſibi appro
priauit diuidere, vt ab ipſa inſeparabile ſit,& al-
teri cõicari nõ poſſit, vt ex præcedentib⁹ patet.
Quia igitur nõ ex aduentitio accidẽte,aut alteri⁹
adminiculo , ſed ex propria natura apta eſt dr̃ia
vt diuidat ſub gñere illius ſpẽs, ideo diffiniẽdo di
ctũ eſt,q̃ eſt aptũ natũ diuidere. Secundò notã
dũ eſt,q̃ dr̃ia diuidit nõ ſolũ ſpẽs ſub genere,ſed
etiã ipſum genus (diuerſimodè tñ) diuiſio enim
aliquid reſpicit,vt terminũ à quo:& hoc eſt illud
vnũ:quod diuidẽdo ſcinditur, & aliquid vt termi
nũ ad quẽ,& hoc ſunt partes illius diuiſi, ad quas
diuiſio terminatur,incipiens ab vno:quia vnitas
principiũ multitudinis naturaliter eſt:vt in mate
riali diuiſione ligni apparet : dr̃ia ergo genus di-
uidit vt terminũ à quo diuidẽdo inchoat ſpẽrum
ſeparationẽ: ad quas diuiſio vltimò terminatur.

Differentia non diuidit genus ſecundum id quod
eſſentialiter eſt,ſed poteſtatis eius partes ſe-
care dicitur.

SEd ſi ſic eſt inquirẽdũ eſt cur:in diffinitiõe iſta
dr̃iæ à Peripateticis prætermiſſum ſit,quòd dif
ferentia ſit diuiſiua generis:& explanatũ tm̃ eſt,
q̃ ſit diuiſiua ſpẽrum : vtrunq; eñ cõplectẽdum
erat,& primum magis,qm̃ ratio ſecundi eſt . Ad
hoc quidẽ etſi facile dici poſſet,q̃ quia in poſte-
riori includitur pri⁹ explicitè ponẽdo poſteri⁹.i.
diuiſionẽ ſpẽrum,implicitè perſuaſum eſt prius,
i.diuiſio gñeris.Ego autẽ ipſam diffinitionẽ,& Pe
ripateticos à quibus emanauit,intuitus,altiori id
factũ cõſilio arbitror.Ad cuius manifeſtationem
ſcire oportet, q̃ omne q̃d diuidit, cùm in partes
diuidatur,totũ aliquod eſt:gen⁹ autẽ,ſicut duplici
cẽ totalitatẽ habet,ita dupliciter diuidi poteſt:eſt
ſiquidẽ totũ eſſentiale,& eſt totũ poteſtatiuum:
inquantũ totũ eſſentiale eſt, non diuiditur per
differẽtias in ſpecies,quoniã partes eſſentiæ eius
nõ ſunt ſpecies,ſed diuidit per reſolutionẽ in par
tes ſuæ

teſ ſuæ rationis,gen⁹,ſcilicet ſuperius & differen-
tiã eius cõſtitutiuã ſi habet &c. Inquãtũ verò eſt
totum poteſtatiuũ per differẽtias in ſpecies diui-
ditur: quoniam partes potẽtiales eius, ipſæ ſunt
ſpecies,quæ nõ niſi poteſtate in genere ſunt. Et
quia gen⁹ ſecundũ q̃ totum eſſentiale eſt nõ diui-
ditur per differentias, ideo eſſentia generis eſt
tota in omnib⁹ ſpeciebus & tota in ſingulis:non
eñ pars eſſentiæ aĩalis trahitur ad hominẽ per ra
tionale, &, pars ad brutũ per irratiõale, ſed tota
ad vtrũq;.Quia verò gen⁹ ſecũdũ q̃ totũ poteſta
tiuũ eſt, diuidit per differẽtias: & q̃d diuidit poſt
diuiſionẽ non vnũ remanet,ſed partitũ: ideo po
teſtas generis non ſeruatur tota in qualibet ſpẽ,
ſed pars poteſtatis ei⁹ ad vnã ſpeciẽ,& altera pars
ad aliã deuenit per dr̃ias:animal eñ cùm poteſta
te ſua ſe extẽdat ad rationales & irratiõales quid-
ditates & proprietates &c. cõtractũ ad hominẽ,
ambitũ ſuæ poteſtatis amittit,ꝑ hoc , q̃ poteſtas
ſua ad vnã partẽ eius coarctata eſt,& non niſi ra-
tionali quidditate & proprietate & operatione
gaudere poteſt,& ſimiliter cõtractũ ad bouẽ,bo
uinæ quidditatis arctatur terminis: merito autẽ
ſpẽs ipſę partes poteſtatiuæ generis appellãtur,
nõideo quia poteſtas generis cõponat ex ſpẽb⁹,
ſicut totũ integrale ex ſuis partib⁹ : qm̃ poteſtas
generis in eo,ipſa ſua eſſentia ſecũdũ rẽ eſt, q̃ ex
ſpẽbus nõ cõponit:ſed vel ideo qa partes ſunt po
teſtatis ei⁹ ex pte obiecti,qa.ſ.q̃libet ſpẽs eſt pars
eorũ, ad quę poteſtas gñeris terminat: põtas eñ
gñeris ad oẽs ſub ſe extẽdit ſpẽs . oĩum aũt ſpẽrũ
quælibet eſt pars. Vel ideo & ſubtili⁹, quia nulla
ſpẽs poteſt perficere totũ id quod in generis na-
tura radicaliter initiatũ eſt:qm̃ nulla res adęquat
generis potẽtiã:ita q̃ ſicut partes poteſtatiuæ aĩę
dicũtur vires ſenſitiuę & vegetatiuæ, qa ex ea o-
riũtur,& nulla earũ perficere poteſt oĩa, ad quæ
radicaliter vis aĩæ ſe extẽdit:ita quidditates ſpeci
ficæ,qa ex genere naſcũtur velut ex formali in-
choatiõe earũ,vt alibi declarãdũ eſt:& nulla ſpẽs
poteſt ſe extẽdere ad omna,ad quę natura gene
ris radicaliter ſe extẽdit,partes poteſtatiuæ gene
ris dicũtur.Et quãuis non ſit ſimilitudo ſimplici-
ter inter iſta,quia ab anima vna numero effluũt
potẽtiæ effectiuæ, & nõ ſic oriũt ſpecies à genere:
eſt tñ ſimilitudo proportionalis,quia ſicut ab aĩa
vna numero effluũt effectiuę potẽtiæ ita à natu-
ra generis vna ſecundũ gen⁹ effluũt formaliter
quidditates ſpecificę,quarũ quælibet partẽ pote
ſtatis illius perficiẽdo ſuſcipit: animalitas eñ, (vt
dictũ eſt,) ad omniũ naturarũ ſenſitiuarũ perfe-
ctiones ꝓprietates & operationes illimitata, &
formale initiũ omniũ earũ ſecundũ ſe eſt,in bo-
ue autẽ poſita velut ad partẽ ſuæ poteſtatis arcta
ta,ad bouina tm̃ ſe extẽdit,& ſimiliter eſt in alijs
&c.Qm̃ igitur(vt ad quæſitũ redeamus,) dr̃ia nõ
eſt diuiſiua generis in quantũ eſt totũ eſſentiale,
ſed eſt diuiſiua eius inquantũ eſt totũ poteſtati-
uũ:& taliter diuidere ipſum nihil aliud eſt q̃ ea,
quæ ſub ipſo ſunt, diuidere: qm̃ talia partes ſuæ
poteſtatis ſunt : & nihil aliud eſt diuidere aliq̃d
totũ q̃ eius partes ſeparare: ideò Peripatetici,diſ-
finiẽdo dr̃iam vt diuiſiuã,non dixerũt q̃ differen
tia diuidit gen⁹,& ea,quæ ſub genere ſunt , quia
putaſſes q̃ dr̃ia ipſam generis eſſentiã ſcinderet,
& ſpecies eius ſepararet:ſed dixerũt, q̃ differẽtia
diuidit ea,quæ ſub eodẽ genere ſunt, vt intellige
res quòd differentia partes poteſtatis generis ſe-
cat : & cõſequẽter q̃ ipſum gen⁹ ſecundũ q̃ totũ
poteſtatiuũ eſt diuidat.vnde nõ ſimpliciter dixe
rũt,differẽtia eſt q̃d diuidit ea quæ ſunt ſub gene
re,ſed appoſuerũt,ly eodẽ,dicẽtes ſub eodẽ gene
re ſunt:adiectio eñ illa (&) denotat q̃ differẽtia
nõ diuidit ſpecies diuerſorũ generũ: ratiõale eñ
non diuidit hominẽ ab albedine, ſed à bruto : &
denotat,q̃ differentia diuidẽdo ſpẽs: gen⁹ ipſum
in ſua vnitate relinquit,& idẽ perſeuerare permit
tit.Notãter autẽ dico in vnitate ſua : qm̃ vt ſupra
tactũ eſt:differẽtiã ipſam generis eſſentiã diuerſi
ficat ſecundũ vnitatẽ,& diſtinctionẽ ſpecificã,ad
quã trahit generis naturã:ſed generis ꝓpriã vni-
tatẽ,quæ generica eſt, nõ violat &c . Et ſic patet
ſolutio quæſtionis & qũo intelligendũ ſit cõmu-
ne dictũ,q̃ genus diuiditur per dr̃ias nõ ſecundũ
eſſentiã,ſed ſecũdùm poteſtatẽ:quia. ſ.nõ diuidit
in partes ſuæ eſſentiæ:aliter tota eſſentia gene-
ris nõ eſſet in qualibet ſpẽ,ſed diuiditur in partes
poteſtatiuas,quæ ſpẽ ſunt: &ideo non tota pote
ſtas eius,id eſt poteſtas eius, nõ ſecundũ totũ ſuũ
poſſe, eſt in ſingulis ſpeciebus & c.

Aſsignant etiã hoc modo. Differẽtia eſt
qua differũt à ſe ſingula : nanq; equ⁹ & hõ
ſecundum genus non differunt. Sum⁹ eñ
animalia nos & irrationabilia, ſed additũ
rationale, diſiunxit nos ab illis . & ratio-
nales ſumus nos & Dij: ſed mortale appoſitũ
nobis, diſiunxit nos ab illis.

Hic ponit quarta diffinitio dr̃iæ, q̃ deſcribitur
ſecũdũ effectũ ei⁹ propriũ ex ſuo nọie,quę ponit
in ſingulis per dr̃ias diuiſis.i.differre. Vbi notan
dũ eſt qd ſonat ly differre(vt habetur ex.1. Meta
phy.)omne cuicũq; cõparatũ, eſt idem vel diuer
ſum,nõ autẽ idẽ vel differẽs.i.diuerſitas ſonat alie
tatẽ inter quęcũq; diſtincta,dr̃ia autẽ nõ importat
alietatẽ inter q̃cunq; diſtincta,ſed inter illa tm̃,q̃
ita ſunt diſtincta,vt tm̃ in aliquo vno cõueniãt: &
ideo differre nõ dicunt,ꝓprièloquẽdo niſi illa, q̃
vnũ diuerſimode ferũt:talia autẽ ſunt, q̃ ſub vno
genere ſunt : &ideo res diuerſorũ generũ vt li-
gnũ,& albedo nõ differũt, ſed diuerſæ ſunt:& li-
cet in frequẽti vſu dr̃iæ nomẽ nõ ita propriè aſſu
mam⁹,ſed extẽdam⁹ ad omnẽ alietatẽ, in hoc tm̃
loco propriè ſumitur. Vnde Porphyri⁹ volens de
clarare,q̃ dr̃ia eſt id,quo ſingula differũt , incœ-
pit à cõueniẽtia ſingulorũ:dicẽs , q̃ conuenimus
ſecundũ generis naturam cũ brutis,ſed differim⁹

Differre
qdnã ſit.

ab

ab eis propter differẽtias additas. ſ. ratiõale: & irratiõale: & ſimiliter cõuenim⁹ cum Dijs ſecũdũ ſub alternũ gen⁹, ſ. animal rationale: ſed differim⁹ per mortale & īmortale: intellige autẽ per Deos aĩalia illa Platonica. Dicitur ergo ꝙ dr̃ia eſt qua differũt à ſe inuicẽ ſingula: quia ſingula cõtẽta ſub genere naturã generis diuerſimode ferũt ratiõe differẽtiarũ: nõ em̃ ex genere eſt, puta animali, ꝙ natura ſenſitiua ſit diuerſimode in hoĩe & equo, ſed hoc ex differentijs eſt, rationali. ſ. & irratiõali: quæ generis naturam ſecundum proprias modificantes, differentes conſtituunt ſpecies &c.

Exactius autẽ perſcrutantes & ſpeculantes quæ ad differẽtiã pertinẽt, dicunt non quodlibet eorũ, quæ ſub eodẽ ſunt genere diuidentiũ, eſſe dr̃ia, ſed quod ad eſſe cõducit, & q̃d̃ quid erat eſſe quod eſt pars rei. Neq; enim q̃d̃ aptũ natũ eſt nauigare, erit hominis dr̃ia, & ſi propriũ ſit hominis. Dicere enim poſſumus, aĩaliũ hęc quidẽ apta nata ſunt ad nauigandũ, illa verò minime, diuidentes ab alijs: ſed natũ eſſe & aptũ ad nauigandũ non erit cõplectiuũ ſubſtãtiæ, nec eius pars, ſed aptitudo quædã: idcirco nõ eſt talis dr̃ia quales ſunt differẽtiæ quæ ſpecificæ dicunt. Erũt ergo ſpecificæ dr̃iæ quæcunq; alterã faciunt ſpeciem, & quæcunq; in eo quod quid erat eſſe accipiunt. Et de differentijs quidem tot ſufficiant.

Hic ponitur quinta diffinitio differẽtiæ tali ordine: primò proponit eius ſubtilitas, quia ab interius perſcrutãtibus, & modificãtibus ſupradictas diffinitiones data dicit. deinde ipſa diffinitio recitatur differẽtia inquit eſt, quod conducit ad eſſe, & eius q̃d̃ eſt eſſe rei pars eſt. profunditatẽq; eius declarat exẽplo ab oppoſito, quo ſupradictæ diffinitiões diminutæ inſinuãtur: & hæc perfecta cõprobatur. Vltimo concludit quæ ſpecificæ differẽtiæ ſint. Vbi q̃m textus clarus eſt, non niſi tria notanda occurrũt. Primum eſt: cõparatio iſtius diffinitionis ad alias, quoniã aliud ſuperficies verborũ Porphyrij oſtendit, & aliud intentio eorũdem exprimit. Ex verbis quidẽ inſinuatur ꝙ præcedentes diffinitiones & ſpecialiter tertia, fuerint diminutæ, & ꝙ cõueniãt etiã his, quæ nõ ſunt ſpecificę differẽtiæ: hoc em̃ inſinuãt illa verba, nõ quodlibet diuidentiũ eorũ, quæ ſub genere ſunt differentiã eſſe: & exẽplaris declaratio, quam poſtmodũ ſubdit, quaſi illa diffinitio dixerit, omne diuidens ea, quæ ſub eodẽ genere ſunt, differẽtiã eſſe. Lędũtur & pari ratiõe, prima & quarta: q̃m nec quodlibet, quo ſpecies abũdat à genere, nec quodlibet, quo vna ſpecies differt ab alia, differentia eſt ſpecifica: proprietas enim & diuidit genus, vt in textu declaratur, de aptitudine ad nauigãdũ: & eſt qua

Potior eſt diffinitio aſsignata quam cęteræ.

E ſpecies abũdat à genere, & per quam vna ſpecies differt ab alia. Intẽtio autẽ Porphyrij aliò tendit: diffinitiones ſiquidem has labefactare nõ intẽdit, q̃m ipſemet dixerat has eſſe deſcriptiones differẽtiarũ ſpecificarũ, non à quibuſcunq;, ſed peripateticis aſsignatas. Nec latebat ipſum ꝙ ſicut in ſecũda diffinitione ſubintelligebatur ly eſſentialiter, ita in omnibus his diffinitionibus ſubintelligebatur, ly primo, quo ſubintellecto cõſtat ꝙ differentijs ſpecificis tantũ cõueniũt diffinitiones iſtę. differentia em̃ magis propriè & perſe eſt, qua primò ſpecies abũdat à genere: & qua primò diuidũtur ea, quę ſub eodẽ genere ſunt: & qua primò differunt interſe ſingulæ ſpecies. Sed intẽdit magnificare & præponere hanc quintam diffinitionẽ omnibus alijs, quia cum diffinitio ad hoc inuenta ſit, vt id quod diffinitũ implicite importat, explicitè ſignificet: & cæteræ differẽtię diffinitiones nõ explicitè attigerint vſq; ad differẽtiæ naturã: q̃m aliquo ſubintellecto egebant, iſta autem immergat ſe vſq; ad ipſius differentiæ intima, explicitè, ideo hæc diffinitio alijs meritò anteponitur: & ab interius perſcrutãtibus & ſpeculantibus data eſt. Secundũ eſt, ly conducit ad eſſe, appropriato quippe vocabulo differẽtię naturã declarauit: qui em̃ aliquid cõducit aliquò, nõ præſupponit illud conductum eſſe illuc, ſed ipſe eſt qui aliunde illud ducit illuc vſq;: proprietates autẽ ſpecierũ, puta naturalia & uigatiuũ & volatiuũ, quæ ſunt proprietates hominis & auis: & ſi gen⁹ ipſum ſcilicet animal diuidãt, & partitũ exigant, nõ tamẽ conducũt ipſum ad hominẽ & auem, ſed cõductũ præſupponũt: q̃m fluũt à naturis ſpecificis iam conſtitutis. Differẽtiæ verò perſe, puta rationale & irrationale, genus ipſum. ſ. animal ad ſpecies cõductum nõ ſupponunt, neq; ſupponere poſſunt, ſed cõducũt ipſum ad eſſe earũ, ita ꝙ abſq; differẽtijs cõducentibus impoſsibile eſt genus trahi ad ſpecificũ eſſe. conducit autẽ differẽtia ipſum genus non ad eſſe tale, vel tantum, quod eſt eſſe ſecundũ quid, ſed ad eſſe ſimpliciter, id eſt ad eſſe quidditatiuũ: q̃m, vt pluries dictũ eſt, genus nõ accidẽtaliter ſubit eſſe ſpecificum, ſed eſſentialiter. Tertiũ notãdum eſt (ly & eius quod eſt eſſe rei pars eſt) poteſt ſiquidẽ nomine eſſe rei, intelligi vel ipſum eſſe eſſentiale ſpeciei, vel ratio eius. Si per eſſe rei intelligatur eſſe eſſentiale rei, tũc non eſt accipiendũ ꝙ differẽtia ſit pars illius eſſe ſecundũ rem: q̃m formale ſignificatũ differẽtiæ, puta ratiõale, eſt totum eſſe ſpeciei ſecundum rem. ſi eſſet nanq; pars non prædicaretur de ſpecie niſi in obliquo &c. ſed accipiendum eſt ꝙ differentia ſit pars ſecundũ rationẽ, id eſt partialiter explicans ipſum eſſe eſſentiale rei: ſignificat nanq; differentia totum eſſe ſpeciei, ſed partialiter (vt alibi declarauimus.) Si verò per eſſe rei intelligat cũ Alberto ratio rei ſimpliciter, verificatũ ꝙ dr̃ia eſt pars eſſe rei, ideſt diffinitionis rei. Diffinitio em̃ ipſa cõponitur ex genere & differẽtia. Appellari autẽ nõ incõgrue potuit eſſe rei ipſa diffinitio

Dr̃ia cõducit ad eã, ꝓpria verò ſupponunt ſpẽm & gen⁹ eſſe.

Dr̃ia quo ſit pars diffinitionis.

Suprà de ente & eſſentia ca. 4.

diffinitio: q̃m diffinitio nihil aliud eſt q̃ oratio explicatiua illi⁹. Quo modo autẽ hęc itelligẽda ſint, q̃ ꝓfundior ſentẽtia in hac diffinitione lateat diffuſe in cõmẽtarijs de eſſe & eſsẽtia ꝓſecuti ſum⁹. Tãgit igit̃ diffinitio iſta naturã differẽtię ītuitiuę: qa eã cõducere gen⁹ ad eſſe quidditatiuũ dicit nõ extrinſece, ſed ita q̃d̃ eſt pars ipſius eſſe rei, &c.

De proprio quatuor modi ponuntur.
CAP. III.

PRoprium verò quadrifariã diuidũt. Nã & id quod ſoli alicui ſpeciei accidit, & ſi nõ omni, ꝓpriũ dicitur: vt homini eſſe medicũ, vel geometrã. Et quod omni accidit & ſi nõ ſoli, quẽadmodũ homini eſſe bipedem. Et quod ſoli, & omni, & aliquãdo: vt homini in ſenectute canescere. Et quod ſoli, & omni, & ſemper: quẽadmodũ homini eſſe riſibile. nã etſi nõ ſemper rideat, tamẽ riſibilis dicit̃, non ꝙ ſemper rideat, ſed ꝙ aptus natus ſit ad ridendum. hoc autẽ ei ſemper naturale eſt, quẽadmodũ & equo hinnibile. Hæc autẽ nominãtur vere propria, quoniam etiam conuertuntur, quicquid enim eſt equ⁹, hinnibile eſt, & quicquid eſt hinnibile eſt equus.

IN hoc tertio capitulo de proprio determinat, quod quartũ locũ inter prædicabilia iure retinet, eo ꝙ ex principijs ſpeciei, genere. ſ. & differẽtia poſt cõſtitutã ſpeciẽ immediatè emanat. Determinat autem de eo diuiſiuè tm̃. neſcio verò cur nõ diffinitiuè cũ eius diffinitio à peripateticis nõ ſit omiſſa, vt patet (in. 1. Topicorum.) Diuiſio autẽ cõſiſtit in ſeparatione triũ cõditionũ ſimul requiſitarũ ad id q̃d̃ eſt propriè propriũ. Exigit ſiquidẽ ꝙ cõueniat omni ſoli & ſemper: omni indiuiduo illius ſpeciei, cuius dicit̃ propriũ, & ſoli illi ſpeciei & ſemper: ex harũ. n. ſeparata participatione tripliciter aliquid propriũ fit. Primum ꝙ cõuenit ſoli ſpeciei, ſed nõ oĩ ei⁹ indiuiduo, vt hr̃e actuaIiter artẽ medicinę. hoc. n. ſoli homini cõuenit, ſed nõ oẽs homines habẽt hoc, vt patet. Secũdum eſt q̃d̃ cõuenit omni indiuiduo ſpẽi, ſed nõ ſoli, vt habere duos pedes. hoc em̃ & alijs cõuenit animalibus. Tertium eſt q̃d̃ cõuenit ſoli ſpeciei & omni ei⁹ indiuiduo, ſed nõ ſemper: vt canos habere, hoc em̃ in ſenectute cõiter accidit, hæc autẽ tria cũ eo q̃d̃ propriè ꝓpriũ eſt quadrifariã propriũ faciũt, vt in textu dicit̃. Hoc in loco notãdum eſt, q̃d̃ vt ex. 1. Topicorũ colligit̃, propriũ nõ ſcđm totũ ſuũ ambitũ quartũ eſt prædicabile, ſed quartũ tantũ modo ſumptũ. Probatur autẽ hoc primò ex diffinitione proprij ibi aſsignata, quę eſt iſta, propriũ eſt quod nõ indicat quid eſt eſſe, ſoli autẽ ineſt, &

Cap. 4.

Cap. 4.

cõuerſim de re prędicatur. Vbi tres particulas poſuit: primã ad differẽtiã diffinitionis & generis, & cõſequẽter differẽtiæ, quæ indicãt eſſentiã rei. Secũdã ad differẽtiã accidẽtis & proprij ſecũdo modo, quæ nõ ſoli inſunt. Tertiã verò differẽtiã proprij primo & tertio modo: quorũ neutrũ cõuertibiliter prædicatur de eo cuius eſt propriũ. Cõſtat autẽ ꝙ ibi diffinitur propriũ vt prędicabile diſtinctũ ab alijs: ergo. Secũdò patet ex refutatione iſtorũ triũ modorũ proprij, ibi nãq; Ariſtoteles dicit, q̃ ꝓpriũ ſimpliciter, ideſt abſq; additione aliqua, nõ eſt niſi q̃d̃ diffinitũ nũc eſt, illud verò, q̃d̃ non ſoli ineſt, & q̃d̃ etiã quãdoq; ſoli ineſt, propriũ nõ eſt ſimpliciter, ſed eſt propriũ q̃n̄, vel ad aliud, id eſt ſed eſt propriũ cũ aliqua tẽporis, vel reſpect⁹ additione. Nec eſt dubiũ quin ſub iſtis verbis cõprehẽderit tria prima mẽbra diuiſionis Porphyrij: propriũ em̃ tertio modo eſt propriũ q̃n̄ ideſt ſecũdũ tẽpus, propriũ aũt tã primo q̃ ſecũdo modo eſt propriũ ad aliud, quia nõ eſt propriũ illius abſolutè, ſed reſpectu eorũ, q̃ illo carẽt, verbi gr̃a, eſſe bipedẽ eſt propriũ homini reſpectu quadrupedũ: & eſſe medicũ reſpectu eorũ, q̃ nõ ſunt medici, &c. vnde eſt coincidẽtia proprij ſecũdũ tres primos modos: cũ accidẽte, inquit ibidẽ Ariſto. ꝙ accidens nihil prohibet denominari propriũ q̃n̄, vel ad aliud: vt cũ aliquis ſolus ſedet ſedere illi vt proprium reſpectu nõ ſedentis eſt. Eſt igitur proprium ſimpliciter id quod quartum prædicabile eſt propriè loquendo, reliqui autem proprij modi reductiuè huc accedunt, ſicut & differẽtiæ per accidens, cum differẽtia per ſe aliquo modo coordinentur: ſimpliciter tamen reperiuntur &c.

De accidentis varijs acceptionibus, & quid ſit. *CAP. IIII.*

ACcidens eſt quod adeſt & abeſt prętęr ſubiecti corruptionem. Diuiditur autem in duo: in ſeparabile & in inſeparabile. Separabile enim accidẽs eſt dormire, nigrum vero eſſe inſeparabiliter coruo & æthiopi accidit, poteſt autem ſubintelligi & coruus albus, & AEthiops* nitens candorem, præter ſubiecti corruptionem.

*abijciẽs coloremIN hoc quarto capitulo intẽdit Porphyrius tractare de accidẽte, q̃d̃ vltimũ remãſit, eo ꝙ extraneũ & aduẽtitium eſt. Determinat aũt diffiniẽdo primo ipm, deinde diuidendo, & tertiò iterũ duas alias diffinitiones ponẽdo. Sed q̃m Auicẽna Porphyriũ reprehẽdit, ꝙ ad diffinitionẽ ꝓceſſerit accidẽtis, nõ prædiſtincta æquiuocatione eius, ideo primò declarãdũ eſt qd nominis ipſius accidẽtis. Accidens em̃ dupliciter ſumit̃. Vno mõ vt diuidit cõtra ſubſtãtiã, in diuiſione, qua diſtinguit̃ ens in ſubſtãtiã & accidẽs: & ſic accidẽs eſt nomẽ primæ impoſitionis, & ſignificat naturas nouẽ prædica-

mẽtorũ.ſ.quãtitatẽ,qualitatẽ,relationẽ, &c. Alio modo vt diſtinguit̃ contra genus,ſpeciẽ,dr̃iam,& ꝓpriũ in diuiſiõe,qua prædicabile diuidit̃ in quatuor vel quinque prædicabilia: & ſic accidens eſt nomẽ ſecũdæ impoſitionis,& nõ ſignificat naturam aliquã,ſicut nec genus,nec ſpẽs,&c. ſed ſignificat quandã relationẽ rõnis, ſicut & cætera prædicabilia antedicta. Vocatur aũt complexo vocabulo relatio iſta prædicatũ accidẽtale. hoc igit̃ in loco non ſumit̃ accidẽs ſcđm primã ſignificationẽ:qm̃ ſequereť ꝙ nulla natura in prædicamentis accidentiũ eſſet genus,aut ſpẽs &c. quod eſt manifeſtè falſum: patet ſequela, quia ſecũda diffinitio accidẽtis dicet,ꝙ accidẽs neq; eſt genus, neq; ſpẽs,neq; dr̃ia,neq; propriũ,ſed accipitur iuxta ſecundã ſignificationẽ:qm̃ de ſecundis intentionibus adiunctis primis ſermo hic habeť,& nõ de rerum naturis. Vnde & in.i. Topicorũ Ariſt. dicit, Capit.4. ꝙ oĩa iſta prædicabilia in quolibet ſunt prædicamẽto:res enim nõ ſolũ prædicamenti ſubſtantiæ habet aliquod prædicatũ vt genus,& aliqđ vt propriũ,& vt accidens &c. ſed etiã res in prædicamẽto quãtitatis & qualitatis & cæterorũ hæc oĩa habet. Et hinc eſt,ꝙ accidẽs,de quo modo tractam⁹, nullã naturã ſignificat,ſed ſub eo oĩa prædicamẽta cõprehendit:qm̃ ſicut res prædicamentorũ accidentiũ,puta qualitatis & vbi &c. accidẽtale prædicatũ denoĩať reſpectu ſubſtãtiæ,puta hoĩs,cũ dicitur,homo eſt pallidus vel eſt in foro,&c.ita è cõuerſo reſpectu prædicamẽti ſubſtãtiæ denoĩatur prædicatũ accidẽtale reſpectu rei exiſtẽtis in prædicamẽto accidẽtiũ,vt patet cũ dr̃, ꝙ triangul⁹ eſt ligneus:ſcđm veritatẽ ergo à S. Thoma quoq; approbatã in qõne vltima de ſpũalibus creaturis, accidẽs quintũ prædicabile ſignificat hoc, quod dico prædicatũ accidẽtale,accidentale aũt vt diſtinguit̃ cõtra prædicatũ eſſentiale,non ſolũ intrinſece vt gen⁹,ſpẽs,dr̃iam & diffinitionem,ſed extrinſece vt propriũ:eſt em̃ propriũ prędicatũ eſſentiale, quia à principijs & eſſentialibus ſubiecti fluit. Nec putet quiſpiã hãc accidentis ſignificationem nouam aut contrariam antiquis eſſe: propterea, quia cõiter ab eis dicitur,ꝙ accidens quintũ prædicabile importat accidens indiuidui,propriũ verò accidens ſpeciei. Bene nanq; eos dixiſſe fateor: tum quia accidentia indiuidui accidentalia prædicata ſunt ſpeciei,quæ ſubiectum in omni problemate eſt: tum quia ab accidentibus indiuidui ortum habuit diſtinctio inter hoc prędicabile, & alia, qm̃ manifeſtum valde eſt, ea neq; vt genus, neq; vt ſpẽm,neq; vt differentiã,neq; vt propriũ, de his,quib⁹ poſſint in eſſe,& non in eſſe,prędicari,ſed vt accidentales denominationes: poſſet igitur ex dictis excuſari Porphyrius à diſtinctiõe nõ præmiſſa,eo qđ in Logica ſcribẽs,Logicaľ intelligendos terminos tanquam per ſe notum dimiſit.

Tho. de ſpũalib⁹ creaturis qõ vltia i ca. circa mediũ.

Accidens.i.accidẽtale prædicatum,id eſſe dicitur, quod indifferenter affirmari & negari contingit abſque hoc quod ſubiecti ratio deſtruatur.

POſtquã igitur declarauim⁹ quid importet accidẽtis nomẽ,ad diffinitionũ declarationẽ procedendum eſt. Prima diffinitio eſt iſta, accidens eſt quod adeſt & abeſt præter ſubiecti corruptionẽ. Vbi primò declarãdi ſunt termini, deinde dubia ſoluẽda. Adeſſe & abeſſe poſſunt accipi dupliciter:vno modo pro eſſe,quod eſt actus eſſendi.i. ꝓ adeſſe reali & abeſſe reali.ſicut aquæ adeſt caliditas ſcđm realẽ inexiſtẽtiam,qñ eſt calida, & abeſt qñ non eſt calida:& ſic nõ ſumitur hic: tum quia intentio non debet diffiniri per eſſe reale,tum qa impoſsibile eſt oĩ prædicato accidentali cõuenire talem inexiſtentiam, cùm multa ſunt prædicata accidẽtalia, quæ ſunt entia rõnis. Alio modo põt accipi pro eo quod ſignificat veritatẽ propoſitionis.i. ꝓ affirmatiõe & negatione: ita ꝙ adeſſe importet cõpoſitionẽ, quæ fit per affirmationẽ, & abeſſe diuiſionẽ,quæ fit per negationẽ, & ſit ſenſus, accidens eſt quod adeſt & abeſt.i. quod affirmatur & negať &c. & ſic ſumitur in hoc loco adeſſe & abeſſe,vt ex textu & dicẽdis in ei⁹ expoſitiõe,& gloſa Auerrois euidẽter habeť: gloſat nãq; Auerrois ſic, accidẽs eſt quod adeſt.i.exiſtimatur Capit. 6. adeſſe,& abeſt.i.exiſtimaľ abeſſe:idẽ aũt eſt dicere,exiſtimari adeſſe & abeſſe,& dicere, ꝙ affirmatur & negať: qm̃ affirmatio nõ niſi in exiſtimatione intellect⁹ eſt,& è cõuerſo: exiſtimatio non niſi in affirmatiõe vel negatiõe exiſtit. Ly &,nota eſt copulatiõis,nõ ſimul,ſed ſucceſsiuè, nõ ordine aliquo,ſed indifferẽter:ita ꝙ denotat indifferẽter affirmari & negari accidẽs de ſubiecto,& nõ qđ ſimul affirmeť & negeť,qa hoc implicat. Ly præter, ſubiecti corruptionẽ, dupliciter accipi põt.ſ. pro corruptiõe ſcđm rẽ,& de tali nõ eſt hic ſermo,alio modo ꝓ corruptiõe ſcđm intellectũ ei⁹.i. ꝓ defectu rõnis ipſius ſubiecti,& ſic ſumit̃ hic : ita ꝙ idẽ eſt dicere præter ſubiecti corruptionem, & dicere abſq; hoc ꝙ ſubiecti rõ,ſeu diffinitio deficiat, vel vtẽdo verbis Auer. abſq; hoc qđ exiſtimeť ſubiectũ corrũpi. Et aduerte hic diligẽter, ꝙ ly præter ſubiecti corruptionẽ,põt dupliciter conſtrui.ſ. cũ ly ſubiecto,quod ſubintelligit̃:& eſſet ſenſus, accidens eſt quod adeſt & abeſt ſubiecto, præter ſubiecti corruptionẽ.i. manenti,& hoc modo non eſt cõſtruenda dicta diffinitio: qm̃ ſuperfluè addita eſſet illa particula, præter ſubiecti corruptionẽ,in omni em̃ vera affirmatiõe & negatione de aliquo ſubiecto ſubintelligit̃ illius ſubiecti rõnem manere,aliter nõ de ipſo ſubiecto,ſed de alio affirmatio aut negatio verificareť. Alio ergo modo põt conſtrui cũ ly adeſt & abeſt,tanq̃ copulę verbalis modificatio,vt ſit ſenſus:accidẽs eſt quod de ſubiecto affirmatur & negatur nõ quocunq; modo,ſed tali modo.ſ. non deſtruendo eius rõnẽ,& hic ſenſus eſt in propoſito: & ponit̃ illa particula & ad differentiam aliorum prædicabiliũ, quorum negationes,ſubiectorũ ſuorũ rationes deſtruunt: & ad includendũ omnia prædicata accidentalia: omnib⁹ ſiquidem eis conuenit indifferẽter de ſubiecto affirmari

firmari & negari,abſq; ſubiecti deſtructione:non tamẽ oĩb⁹ indifferẽter affirmari & negari de ſubiecto,vt patet de accidẽtibus inſeparabilibus,quę cõſtat nõ ſine additione aliqua à ſubiectis negari poſſe. Poſita eſt igit̃ particula illa.ſ.prẽter ſubiecti corruptionẽ,vt itelligeres, ꝙ nõ in hoc cõſiſtit natura prędicati accidẽtalis.ſ.ꝙ ſubiecto adſit & abſit ſimpliciter,ſed in hoc ꝙ ſubiecto adeſt & abeſt cũ iſta modificatione.ſ.abſq; eius deſtructiõe. Eſt ergo ſenſus toti⁹ diffinitionis, accidẽs.i. accidẽtale prædicatũ eſt,qđ adeſt & abeſt.i. indifferẽter affirmať & negať præter ſubiecti corruptionẽ.i. abſq; hoc ꝙ deſtruat ſubiecti rationẽ,qđ ſub alijs verbis breuius dici põt ꝙ accidẽs eſt,cuius nec affirmatio nec negatio ſubiecti rationem tollit. Et qm̃ ſermo diffinitiuus ſoluit omnes difficultates accidẽtes in re,ex eo magnificabitur iſte intellectus diffinitionis,qđ ſcđm ipm omnia ſoluãtur dubia, quæ etiã aliqui Arabum,vt Albertus dicit,ſoluere neſcientes, hanc Porphyrij diffinitionẽ reprehenderunt.

Accidens inſeparabile contingit abeſſe, & adeſſe.i. affirmari & negari ſtante ſubiecto,& eius ratione.

PRimum dubiũ eſt illud,qđ Porphyrius in textu poſt diuiſionẽ tãgit, diuidit ſiquidẽ accidẽs diffinitũ in accidẽs ſeparabile & inſeparabile, & ſtatim dubiũ tãgit dicens, põt aũt ſubintelligi & coruus albus:& intẽdit talẽ ſoluere obiectionem, nullũ mẽbrũ alicuius diuiſionis debet repugnare diffinitioni rei diuiſæ: ſed huius diuiſionis alterũ mẽbrũ.ſ.inſeparabile, repugnat diffinitioni accidẽtis diuiſi,quia in diffinitione eius dicitur,ꝙ poteſt adeſſe & abeſſe: ſi em̃ eſt inſeparabile, abeſſe nõ põt:& ſi abeſſe põt,inſeparabile non eſt: ergo vel diffinitio vel diuiſio mala eſt &c. Huic inquã obiectioni reſpondet Porphyrius nõ aliter q̃ dicẽdo, ꝙ põt ſubintelligi coruus albus & ætiops cãdore nitẽs, præter ſubiecti corruptionẽ,ac ſi dixiſſet,ꝙ licet accidẽs aliquod ſit inſeparabile ſecũ dũ rẽ, põt tn̄ abeſſe ſcđm intellectũ. Et inſinuauit per hoc formalẽ reſpõſionẽ.ſ. ꝙ difformiter accipitur eſſe in diffinitione & in diuiſione:cùm em̃ diuiditur accidẽs in ſeparabile, & in inſeparabile, eſt ſermo de ſepabilitate & inſeparabilitate ſcđm rẽ,vel qa oĩno ſit inſeparabile,vel qa valde difficile ſit ſeparabile: vtroq; em̃ modo inſeparabile dicit̃,ſicut & inuiſibile dicit̃ vel qđ oĩno nõ põt videri,vel qđ difficile videri poſsit. Cũ verò in diffinitione accidẽtis dicit̃ adeſt & abeſt, intelligitur de eſſe & abeſſe ſcđm intellectũ: & ideo licet coruus nõ poſsit ſcđm rẽ fieri de nigro alb⁹, põt ſubintelligi alb⁹, qa rationi diffinitiuę corui nõ repugnat albi denominatio,& ſic patet ꝙ gloſa ſupra poſita ex textu ſumpra eſt, & ꝙ ex illo ſenſu difficultas hæc ſoluta eſt. Et fortè ꝓpter inaduertẽtiã illi⁹ ſenſus reprehẽſus eſt ab Arabibus Porphyrius,dicẽtibus eũ in æquiuocationẽ lapſum, dũ de inſeparabilitate accidentis diſputãs, ad ſeparabilitatẽ ſcđm intellectũ cõfugit, qm̃ æquiuocè dicit̃ eſſe, de eſſe ſcđm rẽ: & eſſe ſcđm intellectũ, ꝓcedit em̃ hæc obiectio ex malo intellectu diffinitionis accidẽtis, quia creditũ eſt, ꝙ ibi eſſet ſermo de adeſſe & abeſſe ſcđm rẽ: ſoluitur ergo primũ dubiũ ex diffinitione modo ſupradicto expoſita &c. Sed aduerte hic duo. Primũ eſt, ꝙ nullũ incõueniens eſt accepiſſe difformiter eſſe in diffinitione & in diuiſione: quin poti⁹ neceſſariũ eſt ſic feciſſe, qm̃ ſi vniformiter eẽ acceptũ fuiſſet, vel diffinitio, vel diuiſio mala fuiſſet. Si em̃ inſeparabile eſt ſcđm rẽ, abeſſe nõ põt ſcđm rẽ:& ſi abeſſe nõ põt ſcđm intellectũ, inſeparabile erit ſcđm intellectũ, diffor miter aũt accipiẽdo oĩa cõſona inueniunt̃, vt ex dictis patet. Secũdũ notãdũ propter importunitates arguẽtiũ eſt, ꝙ ſubiectũ intelligi ſine albedine, aut nigredine, vel quocũq; alio prædicato poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ſcđm primã operationẽ intellectus. Alio modo ſcđm ſecundã operationẽ intellectus, intelligi ſubiectũ ſine tali prædicato per primã operationẽ intellectus, nihil aliud eſt q̃ ipſum ſubiectũ intelligi, prædicato nõ intellecto, ſicut color pomi videť nõ viſo eius odore,& ſic nõ accipit̃ hic cũ dicit̃, ꝙ coruus põt intelligi abſq; nigredine, ſic nãq; ſubiectũ põt intelligi nõ ſolũ ſine accidẽte, ſed etiã ſine propriè, ꝓprio, vt patet qñ diffinitur hõ: ſufficit em̃ tũc intelligere genus & differẽtiã eius, & nõ oportet intellige re propriã. Intelligi aũt ſubiectũ ſine tali prædicato per ſecũdã operationẽ intellectus, eſt formari propoſitionẽ negatiuã illius prędicati de illo ſubiecto,verbi gratia dicẽdo, coruus nõ eſt niger, & hoc modo accipitur hic, cũ dicitur, ꝙ ſubiectum poteſt intelligi ſine accidẽte inſeparabili, & cum eius oppoſito, quia.ſ. poteſt formari enũtiatio negatiua vera, in qua accidẽs inſeparabile negatur à ſubiecto, vt dicẽdo coruus nõ eſt niger, & poteſt formari affirmatiua vera, in qua oppoſitũ accidẽtis inſeparabilis prædicatur de ſubiecto, vt dicendo coruus eſt albus, aut coruus nõ eſt niger. Nec inuadet te dubiũ qũo iſtæ propoſitiones ſint veręe,& tamẽ in rerũ natura nullus inuenitur coruus albus aut nõ niger, ſi memor eris eorũ, quæ diximus gloſando diffinitionẽ accidẽtis: ex dictis ſiquidem habetur, ꝙ dupliciter cõtingit dicere aliquã propoſitionẽ eſſe verã.ſ.ſimpliciter, vel ſic.i. cũ alia additione, & cõſtat ꝙ iſta nõ eſt ſimpliciter vera, coruus nõ eſt niger, quia ab eo ꝙ res eſt vel nõ eſt, oratio dicitur vera vel falſa ſimpliciter. Eſt tamẽ vera ſic.i. præter ſubiecti corruptionẽ.i. nõ prohibetur eſſe vera ex ſubiecti corruptione, nõ em̃ ideo eſt falſa iſta,coru⁹ nõ eſt niger,qa negatio nigredinis inferat negationẽ naturæ coruinæ,ſed aliunde, puta quia cuilibet coruo cõiũcta eſt ſcđm rẽ nigredo. vnde nõ intendũt Peripatetici dicere,coruũ verè intelligi nigrũ & nõ nigrum ſimpliciter,ſed cũ iſta clauſula prẽter ſubiecti corruptionẽ, ac per hoc, vt dictũ eſt,valde ſubtiliter naturam accidentis diffinierunt, tradendo accidẽs eſſe id quod verè affirmatur,& negatur de aliquo prẽter illius corruptionẽ.i. accidens eſt cuius

nec affirmatiua compoſitio, nec negatiua diuiſio, ſi ponatur vera, cũ ſubiecti deſtructione exercetur, quod nulli alij prædicabili conuenit, vt patet inducendo, propter quod ſignanter Porphyrius non dixit poſſe ſubintelligi coruum album ſimpliciter, ſed addidit, præter ſubiecti corruptionem, intellectione ſiquidem complexa & vera, de qua loquebaꝫ, nõ intelligiꝫ coruus albus abſolutè, qm̃ albus nõ eſt, ſed ſic, ideſt abſq; hoc ꝙ ſequaꝫ ſubiecti negatio, ſeu abſq; repugnãtia intellectuũ.

Mors & combuſtio & quæcunq; ab his denominatiua non accidentia, ſed inter repugnantia prædicata annumerantur, & iure ab accidentis ratione hic tradita excluduntur.

SEcũdum aũt dubiũ principale eſt hoc, mors & combuſtio, ſiue denominatiua ab his ſumpta ſunt accidẽtia, & tamẽ nõ adſunt præter ſubiecti corruptionẽ, ergo diffinitio mala. Soluitur nanq; hoc dubiũ ex intellectu diffinitionis accidẽtis ſupradicto duabus vijs, ex quid nominis. ſ. accidẽtis & ex illa particula, præter ſubiecti corruptionem. Ex quid nominis accidẽtis quidẽ, quoniã huiuſmodi denominatiua nõ ſunt prædicata accidẽtalia reſpectu eorũ, quæ morti vel cõbuſtioni ſubiacẽt, ſed ſunt prędicata oppoſita ſubiectis, vt declarabiꝫ. Ex illa verò particula. ſ. præter ſubiecti corruptionẽ, quia hic nõ eſt ſermo de quocũq; ſubiecto, ſed de ſubiecto prędicationis, nec de quacũq; eius corruptione, ſed ea, qua ratio eius nõ põt ſtare cũ prędicato, iſta aũt denominatiua à morte & cõbuſtione & hmõi deriuata talia ſunt, ꝙ ſubiecta illa, puta hoiem vel bouẽ, de quibus in ꝓpoſitionibus prædicantur, deſtruũt: ita ꝙ diffinitio eorũ nõ eſt cõpoſsibilis diffinitioni talium ſubiectorũ, nec è cõuerſo: & cõſequenter prædicata hæc non ſunt accidẽtalia, ſed remota. Ad cuius euidẽtiã eſt ſciẽdũ, ꝙ ꝓpoſitionũ triplex eſt materia. ſ. neceſſaria, cõtingens, & remota. In materia neceſſaria ſunt oẽs ꝓpoſitiones, in ꝙbus genus, ſpẽs, differẽtia, diffinitio, & propriũ prædicãtur de ſuis ſubiectis. In materia aũt cõtingẽti ſunt illæ, in quibus accidẽs prædicatur de eo cuius eſt accidẽs. In materia verò remota ſunt, in quibus repugnãtia alicui enũciãtur de illo. Ad videndũ aũt, quæ ſint prædicata neceſſaria, & quæ cõtingẽtia, & quæ remota nõ oportet vagari, ſed ſufficit rationes terminorũ intueri: ex ipſorũ em̃ rationibus cõſurgit cõnexio & modus cõnexionis, & repugnãtia inter ſe, ad hoc qđ adunenť in vno. Cõſtat aũt ex rationibus mortui & hoĩs, vel cuiuſq; alterius rei viuę, qđ impoſsibile eſt eorũ rationes in vnũ tertiũ ſimul cõuenire: qm̃ ſi aliquid hõ eſt, corpus animatũ eſt: & ſi corpus animatũ eſt, iã mortuũ nõ eſt, & è cõuerſo, ſi aliquid mortuũ eſt, corpus animatũ nõ eſt, & ſi corpus animatũ nõ eſt, hõ nõ eſt: & ſimilis ratio eſt de cõbuſto & domo, vt patet: & cõſequẽter denominatiua à morte, & huiuſmodi ſumpta nõ ſunt accidentalia prædicata, ſed repugnãtia. Et ſi cõtra hoc inſtetur, quia lex propoſitionum in materia remota hęc eſt, ꝙ affirmatiua ſemper eſt falſa, & negatiua vera: in hmõi autem & affirmatiua, & negatiua eſt vera, ſunt em̃ ambæ iſtæ verę, homo eſt mortuus, & homo non eſt mortuus. Reſpõdendũ eſt, ꝙ illa regula intelligitur ſeruata idẽtitate ſubiecti, nõ ſcđm vocẽ, ſed ſecũdũ rẽ: cuius oppoſitũ in oppoſito accidit: quoniã ly mortuus, in affirmatiua propoſitione non denominat hominẽ, ſed ratione ampliať vis quã habet, quia eſt participiũ præteriti tẽporis verificatur de eo qui fuit homo: & in negatiua verificatur de eo qui eſt hõ: ampliat em̃ ad eos, qui ſunt, vel fuerũt homines. (Et ſi vlterius inquiratur) eo modo, quo veræ ſunt huiuſmodi affirmationes quid prædicãt, accidẽtale prædicatũ an propriũ. Dicendũ eſt, ꝙ prędicationes huiuſmodi in ſenſu vero ſunt per ſe pertinẽtes ad quartũ & ſecundũ modũ perfeitatis reductiuæ, ideo prædicant propriũ & nõ accidens, ꝙ aũt hmõi propoſitiones in ſenſu vero ſint per ſe patet ex ipſo ſenſu: cũ em̃ dicitur homo eſt mortuus, ſubiectũ, pro quo verificatur, eſt hoc, quod dico, olim homo, ſeu hõ præteritus, eſt mortuus. Cõſtat aũt ꝙ fuiſſe hominẽ ratio eſt ꝙ mortuus ſit, qm̃ ex præteritione vitæ cauſať mors. Nec obſtat, ꝙ ſubiectũ talis propoſitionis, eſt totũ diſiũctũ. ſ. qm̃ eſt vel fuit homo: de quo nõ prædicatur per ſe mortuũ eſſe, hoc inquã nõ obſtat: qm̃ nõ ſimpliciter diximus eã eſſe per ſe, ſed diximus eã in ſenſu vero. i. cõparãdo prædicatũ ad illã partẽ ſubiecti ratione cuius verificatur propoſitio: ſunt ergo denominatiua à morte & cõbuſtione & huiuſmodi ſumpta reſpectu eorũ, quæ viuẽtia ſunt &c. nõ prædicata accidentalia, ſed repugnãtia abſolutè loquẽdo. Nec diminutus fuit, propterea Porphyrius nõ ponẽs ſextum prædicabile. ſ. repugnãs. tũ quia prędicabilia, quę vera affirmatione enũtiari poſſunt, tradebat: tũ quia oppoſitorũ eadẽ eſt diſciplina, repugnãtia aũt alicui ſunt oppoſita vel generi, vel differẽtiæ, vel ſpeciei, vel proprio eius: & propterea ſat fuit de illis dediſſe cognitionem: pręſertim quia priuatio per habitum, & malum per boni rationem cognoſcitur naturaliter. Et ſic patet ſolutam dubitationẽ hanc eſſe ex ipſa accidẽtis expoſitione.

Propoſitiões ſunt in triplici materia ꝺ qua in libro Perihermę.

Ne me putes tu Thomiſta immemorẽ doctrinæ Sãcti Thomæ in Secũdo cõtra Gẽtiles. cap. 81. dixiſſe, ꝙ in iſta diffinitione ly ſubiecti, ſumiť nõ ꝓ quocũq; ſubiecto, ſed ſubiecto ꝓpoſitionis. Noui. n. ꝙ ipſe ibidẽ gloſat ꝙ accidẽs eſt qđ adeſt & abeſt prẽter corruptionem ſubiecti. i. cõpoſiti ex materia & forma, & quod ſubdit per ſubiectũ nõ poſſe intelligi materiã primã, quæ principiũ ſubiecti cõpoſiti eſt. Sed mens eius cõtraria noſtris dictis nõ eſt, quia nõ intẽdit ibi gloſare hãc diffinitionẽ ad literã, ſed qm̃ arguẽdo diffinitio hæc applicata eſt ad realẽ vnionẽ formæ in ſuo ſuſceptiuo, propter proportionalẽ ſimilitudinẽ, quæ eſt inter prædicationẽ prædicati accidẽtalis de ſubiecto, & vnionẽ formæ accidentalis cum ſubiecto, ideo reſpõdẽdo, acceptata applicatione iſtiꝰ diffinitionis ad formam accidentalem, gloſat modo ſupradicto, & cauſam aſsignat, vt patet ibi. Vnde gloſa ſua optima eſt applicata hac diffinitione ad diſcernendas formas, quæ accidentaliter vniũtur, & noſtra, immo ſua, quę diffinitionem ipſam ſimpliciter reſpicit, vera nihilominus eſt, &c.

2. contra Gẽt. cap. 81.

Diffinitur etiam ſic quoq;. Accidens eſt quod contingit eidem ineſſe & non ineſſe. Et quod neq; genus neq; ſpecies, neq; differentia neq; proprium: ſemper autem eſt in ſubiecto ſubſiſtens.

Hic ponũtur duæ reliquæ diffinitiones accidẽtis, circa quarũ primã. Notãdũ eſt de ly ineſſe, poteſt dupliciter accipi, ſicut in prædicta diffinitione diſtinctũ eſt, ſi accipiatur ineſſe ꝓ affirmatione, & nõ ineſſe ꝓ negatione, hæc diffinitio in hoc differt à prima, ꝙ hæc magis explicitè accidentis naturã declarat qa potẽtiã logicã explicat in ly cõtingit, quam diffinitio præcedẽs nõ explicauit. Si aũt ly ineſſe, ſumatur ſcđm rẽ, tũc iſta diffinitio differt à prima, qa illa cõuenit accidẽti tã ſeparabili q̃ inſeparabili, iſta aũt ſeparabili tantũ, & hoc placet Auer. Mihi autem magis placet primũ, qm̃ iſta diffinitio eſt ſumpta ex. 1. Topicorum de verbo ad verbũ, vbi expreſſe Ariſtoteles diffinit vni uerſaliter accidẽs, prout eſt prædicabile ab alijs diſtinctũ, ſub quo claudi etiã accidens inſeparabile nõ eſt dubiũ. Et confirmať, quia ibi Ariſt. duabus accidẽtis diffinitionibus datis. ſ. hac & ſequente, hãc laudat. Circa vltimã verò diffinitionem nihil notãdũ occurrit: niſi ꝙ vltima particula. ſ. ſemper aũt eſt in ſubiecto ſubſiſtẽs, nõ ſolũ ea rõne addita eſt, quia diffinitio per purã negationẽ dari nõ debet, ſed etiã ad dam prædicatorũ repugnãtiũ, quæ in ſubiecto nunq̃ ſubſiſtũt, ſed ſemper procul à ſubiectis, quibus repugnant, ſunt: intelligendumq; eſt accidẽs ſemper in ſubiecto nõ inhæſionis vniuerſaliter, ſed prædicationis oportere ſubſiſtere, qm̃ ſicut accidens ſecundũ rem nõ niſi ſubiecto inhæſionis ſuſtentatum inuenitur, ita prædicatum accidentale, vt ſic, ſuſtentante eget ſubiecto, aliter accidentale non eſſet, ſicut adiectiuum, ſi ſubſtãtiuo non egeret, adiectiuum nõ eſſet &c.

Quæ communitates & differentiæ ſint generis, ſpeciei, differentiæ, proprij, & accidentis. CAP. V.

Mnibus igitur determinatis, quæ propoſita ſunt (dico autẽ genere, ſpecie, differentia, proprio, & accidẽte) dicẽdum eſt, quæ eis propria ſunt, & quæ communia.

Quæ nã oĩbus ꝑ.

Cõmune quidẽ omnibus eſt de pluribꝰ prædicari, quẽadmodũ dictũ eſt. Sed generibus quidẽ de oĩbus ſpeciebus & de indiuiduis: & differẽtia ſimiliter prędicatur, ſpẽs quidẽ de his, quæ ſub ipſa ſunt, indiuiduis. At verò ꝓpriũ de ſpecie, cuius eſt propriũ & de his, quæ ſub ſpẽ ſunt, indiuiduis. Accidens autem & de ſpeciebus & de indiuiduis. Nanq; animal & de equis & bobus, & canibus prædicatur, quæ ſunt ſpecies: & de hoc equo & hoc boue, quę ſunt indiuidua. Irrationale verè de equis & bobus, & de his, quæ ſunt particulares prædicatur. Species aũt, vt homo, de inferioribus & de his, qui ſunt particulares, prædicatur. Propriũ aũt quod eſt riſibile, de homine & de his, q̃ ſunt particulares, prædicatur. Nigrũ aũt de ſpecie coruorum, & de his, qui ſunt particulares, quod eſt accidẽs inſeparabile, & mouere de homine & de equo, quod eſt accidẽs ſeparabile: ſed principaliter qui dem de indiuiduis, ſecundariò verò & de his, quæ continent indiuidua.

dicabilibus cõia ſint.

Commune eſt aũt generi & differentiæ cõtinẽtia ſpecierũ. Cõtinet em̃ differẽtia ſpecies, & ſi nõ omnes quot genera, rationale em̃, etſi nõ continet irrationabilia, vt genus, quẽadmodũ animal, tamen cõtinet hominẽ & Deũ, quæ ſunt ſpecies. Et quæcunq; prædicantur de genere, vt genus, & de his, quæ ſub ipſo ſunt ſpeciebus, prædicantur: & quæcunq; de differentia prædicãtur, vt differentia, & de his, quæ ſub ipſa ſunt ſpeciebus, prædicabuntur. Nam cùm genus ſit animal non ſolùm de eo prædicantur vt genera, ſubſtantia & animatum, ſed etiam de his, quæ ſub animali ſunt ſpeciebus omnibus prædicantur vſq; ad indiuidua. Cumq; ſit differentia rationale, prędicatur de ea vt differentia, id quod eſt ratione vti, & non ſolùm de eo quod eſt rationale, ſed etiam de his, quæ ſub rationali ſunt ſpeciebus, prædicabitur ratione vti. Commune autem eſt & perempto genere, vel differentia ſimul perimi, quæ ſub ipſis ſunt. Quemadmodum enim ſi non ſit animal non eſt equus, neque homo, ita ſi nõ ſit rationale, nullum erit animal, quod vtatur ratione.

Quę ſint gñis & dr̃iç.

Proprium autem generis eſt de pluri- Quę ſint

dſiæ generis, & dſiæ. bus prędicari quàm differentia, & ſpecies, & proprium & accidens, animal enim de homine & equo, & aue, & ſerpente prædicatur: quadrupes verò de ſolis quatuor pedes habentibus: homo verò de ſolis indiuiduis, & hinnibile de equis, & de his, qui ſunt particulares: & accidens ſimiliter de paucioribus. Oportet autem differentias accipere, quibus diuiditur genus, non eas, quæ complent ſubſtantiam generis, ſed quæ ſunt diuiſiuę. Amplius, genus cõtinet differentiam poteſtate, (animalis em̃ hoc quidem rationale eſt, illud verò irrationale) differentiæ verò non continent genera. Amplius genera quidē priora ſunt his, quæ ſub ſe ſunt poſitę differentijs: propter hoc quidē ſimul eas auferunt, non autem ſimul auferūtur: ſublato enim animali, auferetur rationale & irrationale. Differentię verò non auferunt genus: nam ſi omnes interimantur, tamen ſubſtantia animata ſenſibilis ſubintelligi poteſt, quæ eſt animal. Amplius, quidem genus in eo quod quid eſt, differentia verò in eo quòd quale eſt prædicatur, quemadmodum dictum eſt. Amplius genus vnum quidem eſt ſecundum vnanquanq; ſpeciem, vt hominis id, quod animal, differentiæ verò plurimæ, vt rationale, mortale, mentis & diſciplinæ perceptiuum, quibus ab alijs animalibus differt, & genus quidem conſimile eſt materiæ, formæ verò differentia. Cùm autem ſint & alia communia & propria generis & differentiæ nunc iſta ſufficiant.

Quę cõla ſint gñis & ſpēi. Genus autem & ſpecies commune quidem habent de pluribus prædicari, quemadmodum dictum eſt. Sumatur autem ſpecies vt ſpecies, non autem vt genus, ſi fuerit idem ſpecies & genus. Commune autē his eſt & priora his eſſe, de quibus prædicantur. Et totum quoddam eſſe vtrunq;.

Quę ſint ipſorum differentiæ. Differunt autem eo q̄ genus quidē ſpecies cõtinet, ſpecies verò continetur & nõ continet genera: in pluribus enim eſt genus quàm ſpecies. Genera quidem præiacere oportet, & informata differentijs ſpecificis perficere ſpecies, vnde & priora ſunt naturaliter genera, & ſimul interimentia, ſed ſimul quæ non interimantur: & ſpecies quidem cùm ſit, eſt genus, genus verò cum ſit, non omnino erit ſpecies. Et genera quidem vniuocè de ſpeciebus prædicātur, ſpecies verò de generibus minime. Amplius genera quidem abundant earum, quæ ſub ipſis ſpecierum ſunt continentia, ſpecies verò de generibus abundāt proprijs differentijs. Amplius nec ſpecies fiet vnquam generaliſsimum, nec genus fiet vnquam ſpecialiſsimum.

Quæ cõia ſint gñis, & ꝓprij. Generis autem & proprij commune quidem eſt ſequi ſpecies. Nanq; ſi homo eſt, animal eſt: & ſi homo eſt, riſibile eſt. Et ęqualiter dicitur prędicari genus de ſpeciebus & proprium de his, quæ participāt illo, æqualiter enim & homo & bos animal eſt, & Cicero & Cato ſunt riſibiles. Commune autem eſt his vniuoce prædicari: genus de proprijs ſpeciebus, & proprium de his, quorum eſt proprium.

De ipſorū dſijs. Differt autem genus & propriū: quoniã genus prius eſt, poſterius verò proprium, oportet enim eſſe prius animal, deinde diuidi differentijs & proprijs. Et genus quidem de pluribus ſpeciebus prædicatur, proprium verò de vna ſola ſpecie, cuius eſt proprium. Et propriū quidem conuerſim de eo cuius eſt proprium prædicatur, genus verò de nullo conuerſim prædicatur, nam nec ſi animal eſt, homo eſt, nec ſi animal eſt, riſibile eſt: ſi verò riſibile eſt: homo eſt & è cõuerſo. Amplius omni ſpeciei ineſt proprium, cuius eſt proprium & ſoli & ſemper, genus verò omni quidem ſpeciei ineſt, cuius fuerit genus, & ſemper, non autem ſoli. Amplius autem ſpecies quidem interemptæ non ſimul interimunt genera, quorum ſunt ſpecies, propria verò interempta interimunt ea quorum ſunt propria: & his interemptis, ipſa ſimul interimuntur.

De cõita te gñis, & accidētis Generis verò & accidentis commune eſt de pluribus, quēadmodum dictum eſt, prædicari, ſiue ſeparabilium ſit accidens, ſiue inſeparabiliū, etenim moueri de pluribus, & nigrum de coruis, & de ęthiopibus & aliquibus inanimatis prædicantur.

Differt

Quæ illo rūdſiæ. Differt autem genus ab accidente: quoniam genus ante ſpecies eſt: accidētia verò ſpeciebus poſteriora ſunt: nã etſi inſeparabile accidens ſumatur, tñ prius eſt illud, cui accidit, q̃ accidēs: & genera quidē, quę participant, æqualiter participant, accidētia verò non æqualiter. Intenſionem verò & remiſsionem ſuſcipit accidentium participatio, generum verò minime. Et accidentia quidem in indiuiduis principaliter ſubſiſtunt, genera verò & ſpecies naturaliter priora ſunt indiuiduis ſubſtantijs. Et genera quidem in eo quòd quid ſit prædicantur de his, quæ ſub ipſis ſunt, accidentia verò in eo quòd quale aliquid eſt, vel quomodo ſe habet vnumquodq;: qualis eſt enim AEthiops interrogatus, dicis, niger: & quomodo Socrates ſe habet, dicis quoniam ſedet vel ambulat.

Genus ergo quomodo ab alijs quatuor differat, dictum eſt.

Contingit autem etiam vnumquodque aliorū differre ab alijs quatuor: vt cū quinque quidem ſint, vnumquodq; autem ab alijs differat, quater quinq; viginti fiūt omnes differētiæ: ſed non ita ſe habet, ſed ſemper poſterioribus enumeratis, & duobus quidem vna differentia deficientibus (propterea quia ſumpta eſt) tribus verò duab⁹, quatuor verò tribus, quinq; verò quatuor, decē ſunt omnes: quatuor, tres, duæ, vna. Genus etenim differt à differentia & à ſpecie & proprio & accidente: quatuor ergo ſunt omnes differentiæ. Differentia quo differt à genere dictum eſt, quando differret genus ab ea: dicebatur: relinquitur ergo quo differat differentia à ſpecie, & proprio, accidenti dicere, & ſunt tres. Rurſus ſpecies quo quidem differat à differētia dictum eſt, q̃ quo differret à ſpecie differentia dicebatur. Quo autem differat ſpecies à genere dictum eſt, quando quo differat genus à ſpecie dicebatur. Reliquū eſt igitur vt quo differat ſpecies à proprio & accidenti dicatur, & ſunt duæ. Quo autem differt proprium ab accidenti relinquitur. Nam quo à genere & ſpecie differat prædictum eſt in illorum ad ipſum differentijs. Quatuor igitur, ſumptis generis differentijs ad alia, tribus verò differentiæ, dua bus autem ſpeciei, vna autem proprij ad accidens: decem erunt omnes, quarū quatuor quæ erant generis ad reliquas ſuperius demonſtrauimus.

Numerus differentiarū quinq; prædicabiliū.

Genus.	Species.	Differētia.	Propriū.	Accidēs.
1	1	1	1	
	1	1	1	
		1	1	
			1	

Quæ cõmunia ſint dſiæ & ſpēi. Commune igitur eſt differentiæ & ſpeciei æqualiter participari. Homine enim æqualiter participant particulares hoīes, & rationali differētia. Commune verò eſt ſemper adeſſe his, quæ eis participant: ſemper enim Sor. rationalis eſt, & ſemper Sor. homo eſt. Proprium autem eſt differentię quidem in eo q̄ quale ſit prædicari, ſpeciei verò in eo q̄ quid eſt. Nam ſi homo velut quale quid accipiatur, non tamen ſimpliciter quale, ſed ſecundum id quod generi aduenientes differentiæ eum conſtituerunt. Amplius differentia quidem ſæpe in pluribus ſpēbus conſideratur, quemadmodum quadrupes in pluribus aīalibus ſpē differētibus, ſpecies verò in ſolis his, quæ ſub vna ſpecie ſunt, indiuiduis. Amplius, differētia quidem prior eſt ea ſpecie, quæ eſt ſecundū ipſam: ſimul em̃ ablatū rationale interimit hoīem, homo verò interemptus non aufert rõnale, cũ ſit Deus*. Amplius differentia quidem cõponitur cum alia differētia (rõnale em̃ & mortale cõpoſitum eſt in ſubſtãtia hoīs) ſpecies verò ſpeciei non cõponit, vt gignat aliquã aliam ſpēm: quædã em̃ equa cuidam aſino permiſcetur ad muli generationē: equa aūt ſimpliciter aſino compoſita nunquam perficeret mulum.

*Angel⁹.

De cõita tib⁹ dſiæ & ꝓprij. Differentia verò & proprium cõe quidem habent æqualiter participari ab his, quæ eis participant: æqualiter em̃ rationalia, rationalia ſunt, & riſibilia, ſunt riſibilia: & ſemper & oī adeſſe cõe vtriſq; eſt: ſi em̃ curtetur qui bipes eſt, non ſubſtãtia perit, ſed ad id ad quod natū eſt ſemper dicitur: nã & riſibile ad id quod natum eſt ſemper dicitur, ſed non in eo quod ſemper rideat.

De ipsorũ differentijs.

Proprium autem differentiæ eſt, ꝙ hæc quidem de pluribus ſpeciebus dicitur ſæpe, vt rationale de homine & de Deo: proprium verò de vna ſola ſpẽ cuiꝰ eſt ꝓpriũ. Et dr̃ia illis eſt conſequens quorũ eſt dr̃ia, ſed non conuertitur, propria verò conuerſim prædicantur de his quorum ſunt propria.

Quę cõia dr̃iæ & accidẽtibꝰ.

Differentiæ autẽ & accidenti cõe quidẽ eſt de pluribus dici, commune verò ad ea quæ ſunt inſeparabilia accidentia ſemper & omnibus adeſſe: bipes enim ſemper adeſt omnibus coruis, & nigrum ſimiliter.

Ipſorum dr̃iæ.

Differunt aũt, ꝙ differentia quidẽ continet & nõ cõtinet: cõtinet em̃ rationale homin̄, & Deum: accidentia verò quodammodo continẽt, eo ꝙ in pluribus ſint quodãmodo cõtinẽtur: eo quod nõ vnius accidentis ſuſceptibilia ſunt ſubiecta, ſed pluri morũ. Et differentia quidem intẽſibilis & irremiſsibilis eſt: accidẽtia verò minus & magis recipiunt & impermiſtæ ſunt quidẽ cõtrariæ differentiæ, miſta verò contraria accidẽtia. Huiuſmodi quidẽ cõiones & ꝓprietates dr̃iæ & cæterorũ ſunt, ſpẽs verò quo quidẽ differant à gn̄e & dr̃ia dictũ eſt in eo quod dicebamus, quo genus differat à cæteris: & quo differẽtia differt à cęteris.

Cõia ſpeciei & ꝓprij.

Speciei verò & proprij cõmune eſt quidem de ſe inuicem prædicari. Nam homo riſibile eſt, & riſibile homo eſt: riſibile verò quoniam ſecundum id quod natum eſt dicitur: ſæpe iam dictum eſt. AEqualiter enim ſunt ſpecies his, quæ eis participant, & propria quorum ſunt propria.

Quæ ipſorũ ſint dr̃iæ.

Differt autem ſpecies à proprio: qm̃ ſpecies quidem poteſt & alijs eſſe genus, proprium verò aliarum ſpẽrum eſſe impoſsibile eſt. Et ſpecies quidem ante ſubſiſtit q̃ proprium: propriũ verò poſt fit in ſpecie: oportet em̃ hoiem eſſe, vt ſit riſibile. Amplius, ſpẽs quidẽ ſemper actu adeſt ſubiecto propriũ verò aliqñ actu, poteſtate verò ſemp: homo em̃ ſemper actu eſt Socrates, nõ verò ſemper ridet, quãuis ſit natura ſemper riſibilis. Amplius, quorũ termini differentes ſunt, & ipſa ſunt differẽtia. Eſt autẽ ſpecie terminus eſſe ſemper ſub genere, & de pluribus differentibus numero in eo quid eſt prædicari & cætera hmõi: proprij verò eſt ſoli & ſemper & omni adeſſe.

Cõitates ſpẽi & accidentis.

Speciei verò & accidentis cõmune quidem eſt de pluribus prædicari. Raræ verò aliæ ſunt cõitates: propterea qm̃ quãplurimum diſtant à ſe accidẽs & id cui accidit.

Differentiæ.

Propria verò vtriuſque ſunt, ſpeciei quidem in eo quod quid eſt prædicari de his, quorum eſt ſpecies, accidẽtis autem in eo quod quale quiddam eſt, vel quomodo ſe habens, & proprium eſt vnamquanq; ſubſtantiam vna quidem ſpecie participare, pluribus autem accidentibus & ſeparabilibus & inſeparabilibus. Et ſpecies quidem præintelliguntur accidentibus: & ſi ſint ſeparabilia (oportet enim ante eſſe ſubiectũ vt illi aliquid accidat) accidentia verò poſterioris generis ſunt, & aduentitiæ naturæ. Et ſpeciei quidem participatio æqualiter eſt: accidẽtis verò vel ſi inſeparabile ſit non æqualiter. AEthiops enim cum alio AEthiope habebit colorem vel intenſum vel remiſſum ſecundum nigredinem. Reſtat igitur de proprio & accidente dicere: quo enim proprium à ſpecie & differentia & genere differt dictum eſt.

Cõitates ꝓprij & accidẽtis.

Commune autem proprio & accidenti inſeparabili eſt, ꝙ præter ea nunquã conſiſtat ea, in quibus conſiderant: quẽadmodũ enim præter riſibile nõ ſubſiſtit homo, ita nec præter nigredinẽ ſubſiſtit AEthiops. Et quemadmodum ſemper & omni adeſt proprium, ſic & inſeparabile accidens.

Differentiæ ipſorum.

Differunt autem, quoniam propriũ vni ſoli ſpeciei adeſt, quemadmodum riſibile homini: inſeparabile verò accidens, vt nigrum, non ſolum Aethiopi, ſed etiã coruo adeſt, & carboni, & ebeno, & quibuſdam alijs. Amplius, proprium conuerſim de eo cuius eſt proprium prædicatur & æqualiter: inſeparabile verò accidens conuerſim non prædicatur. Et propriorum quidem æqualis eſt participatio, accidentium verò hæc quidẽ magis, illa verò minus. Sunt quidẽ & aliæ cõitates vel proprietates eorum, quæ dicta ſunt, ſed ſufficiant quidem hæc ad deſcriptionem eorum, quæ dicta ſunt communitatiſq; traditionem.

THOMAE

THOMAE DE VIO
Caietani Sacræ Theologię profeſſoris, & Card. S. Sixti in Categorias Ariſtotelis,

PRAEFATIO.

In principio.

CONSVETVM INQVIT Auerrois (in Proœmio Phyſico rũ) vt expoſitores in principio librorum octo prælibent. ſ. intẽtionem, vtilitatẽ, ordinem, diuiſionem, proportionẽ, viam doctrinæ, nomẽ libri, & nomen authoris: & ideo morem hũc ſeruare intẽdẽtes hoc in loco, vbi principiũ doctrinæ Peripateticæ eſt, ab operis huius intentiõe exordiamur: qm̃ aũt difficilè admodũ eſt finẽ propriũ tractatꝰ huiꝰ clarè inſpicere, ex totiꝰ Logicæ fine tentandũ eſt inuenire illum. Logica cũ nihil aliud ſit q̃ ars actuum rationis directiua, ordinatur ad ipſum rationis opus vt proprium finem, ita ꝙ Logici negotij intẽtio primaria eſt reddere operationes rationis rectas faciliter & promptè, ſicut finis effectus artis cuiuſq; eſt, rectitudinem in operationibus ſuis ponere, faciliter & prõptè. Operationes autẽ ratiõis cum tres ſint. ſ. ſimplex apprehenſio, compoſitio & diuiſio, & diſcurſus, tres quoque eſſe partes Logicæ, neceſſe eſt, vt vnaquæq; operatio rectè exerceri poſsit. Ad regulandũ aũt diſcurſum inuenta eſt ars tradita in libro Priorum, & conſequentibus vſq; ad finẽ Logicæ. Ad compoſitionẽ verò & diuiſionẽ ars tradita in libro Perihermenias inuenta eſt. Ad dirigendam autem primam operationẽ, quæ in diuiſibilium intelligentia dicitur, prædicamentorũ liber nunc exponendus, inuentus aſſeritur: ſufficiẽter tamen id per hoc opus fieri nequaquã affirmat. Quia verò in prima operatiõe intellectus nec falſitas, nec veritas inueniri poteſt, qm̃ intellectꝰ tũc non affirmat aut negat, & operatio rõnis ideo regula eget, quia à propria perfectione, quæ veritas eſt, deficere poteſt, non facilè eſt intelligere, qũo operatio prima intellectus regulat à Logica. Singularis etiam difficultas eſt, qũo ab arte hic tradita dirigatur. Sciendũ igitur eſt, ꝙ prima operatio intellectus, etſi ad incomplexũ terminetur, quod vt ſic nec verũ nec falſum eſt, multipliciter tñ contingit admiſceri ſibi verũ vt falſum, ac ꝓ hoc dupliciter de ea loqui poſſumus. Vno modo ꝓ ſe. i. in ſua puritate. Alio modo per accidẽs. i. vt ei admiſcetur aliquid alterum, puta cõpoſitio, vel applicatio, ſi loquamur de prima operatione intellectus per ſe, ſic ex parte ſui regula non eget dante ei rectitudinem, qua ad obiectum abſq; errore pertingat: qm̃ intellectus ſecũdum primam operationẽ aut totũ, aut nihil attingit, qm̃ ad incomplexum vt ſic, quod indiuiſibile ſonat, tẽdit: ſimplicia aũt vt in. 9. Metaphyſicæ dicitur, aut nõ attinguntur, aut ſecundũ totũ attinguntur: & cõſequenter cũ oĩs error in cõponendo vel diuidendo vel diſcurrendo &c. contingat, prima operatio intellectus per ſe expers eſt erroris. Eget tñ regula ex parte obiecti, dante ipſi intellectui facilitatẽ & prõptitudinẽ ad attingẽdum ſuum obiectum: & hoc fit per librum iſtum. Erat ſiquidẽ ens incõplexum, quod eſt obiectũ primæ operationis, confuſè diſperſum & obſcurũ in vniuerſo, ita vt ſi ſimplex, puta albedo præſentata eſſet, quod quid eſt eius intueri difficillimum foret: qm̃ confuſione quadã albedinis natura cum figuris, cum quãtitate, cum ſubſtantia, cum relatione miſta eſt: modo autẽ diſtinctis rerũ ordinibus & adunatis cuiuſq; ordinis rebus ad decem incõplexa, inſignita ſuis proprietatibꝰ, velut quibuſdã figuris, facilè ac prompte circa quodcũq; incomplexũ, audemus intellectus aciem figere. Tollitur ſiquidem ex adunatione oĩm incomplexorũ ad decem capita vagatio intellectꝰ ad incõplexorũ notitiã habendã: ita ꝙ ſicut diſcurſus argumentationis finibus cõcluditur, & ſic intellectus, cũ diſcurrẽdo aliquid quæritur, certis modis diſcurrendi aſſumptis, ſecurus incedit: ita cùm ſimpliciter aliquod apprehendere volumus, decẽ hæc incõplexa circunſpicimus, & non oportet nos vagari partes diſperſas in toto vniuerſo, cũ infinitate quo ad nos, & cõſequenter incertitudine. Tollit quoque ex diſtinctiõe & ordinatione horũ decẽ incõplexorũ, cõfuſio, qua limpidè inſpici ab intellectu prohibebant. Tollit vltimò ex aſsignatione proprietatũ eorundẽ obſcuritas, qua occultata manebãt, dũ quæ ea præferrẽt ſigna nõ haberẽt: certè igit & facilit ac prõptè: ſimplicia apprehẽſibilia fiũt à nobis ꝓ prædicamẽtorũ doctrinam. Si aũt loquamur de prima operatiõe intellectꝰ per accidẽs, ſic regula eget: & eiꝰ regula eſt ars diffinitiua, ſicut regula diſcurſus eſt ars ſyllogiſtica. Ars autẽ diffinitiua adhuc ab antiqs vel tradita non eſt, vel ad nos nõ peruenit, eſſet aũt illiꝰ artis determinare q̃d ſit diffinitio, & ex q̃bꝰ cõſtat, & q̃libꝰ, & de paſsionibꝰ eiꝰ, & partibus ſubiectiuis, ſicut de demõſtratiõe tractat in libro Poſteriorũ. In hac q̃q; arte determinãdũ eſt q̃d genꝰ & q̃d ſpẽs &c. qm̃ diffinitiõis natura ſine his intelligi nõ põt, & añ librũ Topicorũ hæc ars locum habet: qm̃ regulatiua eſt intellectus ad notitiam incõplexi: dialectica verò regulat ad notitiam complexorũ problematum &c. Et quãuis hæc ars nõ habeatur, præſens tamen liber eius inchoatio quædam eſt: qm̃ cùm tripliciter errare cõtingat diffiniendo. ſin applicatione partium diffinitionis ad diffinitum: & in coniunctiõe partiũ diffinitionis inter ſe, & in applicatio totius diffinitiõis ad diffinitum: primus error ex hoc libro quomodo vitandus ſit habetur inchoatiuè: quoniam hic docemur cui prima pars cuiuſcunque

Intentio huiꝰ operis.

T.c. vltimi.

Triplex error in diffinien do committitur.

finitionis rectè, aut non rectè applicetur, dum per proprietates cuiusque generalissima discernimus omnia contenta sub vno genere, à contentis sub alio genere. Est ergo præsentis operis intẽtio adunare ad decem genera omnia entia dispersa & infinita, ordinateq; distinguere, ac figillata suis proprietatibus clarificare, & sic primam operationẽ intellectus & per se & per accidens sumptam dirigere queat. Sed dirigere primã operationem puram est finis proprius & adeptus. Dirigere autem eam admistam est finis communis etiam arti diffinitiuę, & hic tantummodò inchoatus consummandus in arte diffinitiua. Et quoniam res incõplexæ non adunantur & distinguuntur cum conditionibus, quas habent in rerum natura, sed vt sic acceptæ per intellectum. i. vt stant sub simplici apprehensione intellectus, ideſt, vt obiectæ simplici apprehensioni intellectus: & res sic acceptæ nihil aliud sunt quàm res dictæ verbis interioribꝰ: vel (quod idem est) quàm res conceptæ conceptibus simplicibus & res huiusmodi nihil aliud sint quàm res significatæ vocibus incomplexis, quando voces sunt signa conceptuũ & cõceptus rerũ: ideo dicitur etiam ab illustribus viris, ꝙ intentio huius libri est tractare de vocibus incomplexis vt significatiuæ sunt rerum incomplexarũ, idem ẽm est tractare de rebus vt conceptis simplici apprehensione, & de vocibus vt significant illas sic conceptas: quoniam quicquid attribuitur vni: attribuitur reliquo, seruata tamen proportione, quia rei sic conceptæ & significatæ attribuitur vt rei, voci verò vt signa: homo ẽm reponitur in prædicamento substantiæ vt res ibi posita, ly verò homo, vt signum illius rei, quæ est homo. Quanuis autẽ sic intellecta intentio ista sustinenda sit. Memores tñ esse oportet eius quod optimè ab Auicen. in principio suæ Logicæ dicitur. s. ꝙ considerare de vocibus nõ est logici negotij ex intentione, sed necessitas ad hoc compulit, qm̃ res sic cõceptas non nisi verbis exprimimus, docemus, adunamus, & ordinamus. Si ẽm absq; verbis exterioribus hæc omnia explere possemus, solo sermone interiori contenti, aut alijs signis hæc fierent, de vocibus tractandũ non esset. Et propterea si quæratur de vocibus, an de rebus principaliter hic tractetur. Respondendum est, ꝙ de rebus non absolutè, sed incomplexè conceptis, & consequentiae cessitate significatis. Cùm autem audis res sic cõceptas adunari & reponi in prædicamentis, non arbitreris ꝙ aggregatum ex re & sic cõcipi, sit id quod adunatur & reponitur &c. sed intelligas ꝙ res habens secum sic concipi, vt conditionẽ sine qua non est id quod reponitur, colligitur & significatur, sicut cùm audis, ignis approximatus cõburit, non intelligas ꝙ aggregatum ex igne & approximatione comburat, sed ꝙ ignis non cõburit, nisi sit approximatus. Est enim incõplexè cõcipi conditio rei ad suprædicta, sicut approximatio est conditio ignis ad comburendum. Et sic patet intentio operis, & ꝙ conuenientius ponit sub iectum huius libri (si subiectum aliquod sibi assignandum est) ens proponibile primæ operationi interius q̃ ens ordinabile secundum sub & supra, hoc enim ad secũdam spectat operationẽ, ad quã hic liber non primo ordinatur. Vtilitas autem ex eo proueniens valde magna est: non enim soli Logicæ prodest doctrina hæc, vt pars eius, sed alię scientiæ siue doctrinæ absq; hac expleri non possunt: quoniam demonstrationum principia sunt diffinitiones, quas absq; hac cognitione perficere est impossibile. Vnde in. 3. Physicorũ Aristote. quærens, quod quid est motus, ad prædicamenta recurrit, & in. 2. de Anima quęrens, quod quid est animæ idem facit: nisi enim esset doctrina prædicamẽtorũ, cùm quæritur alicuius, quod quid est, oporteret vagando per totum vniuersum discurrere, quod illius genus primum sit: nunc autem, vt dictũ est, limites positi sunt, infrà quos omnia distinctè continentur insignita proprietatibus suis, vt statim collatis proprietatibus eius, cuius quæritur, quod quid est, cum proprietatibus eius, cuius quæritur, quod quid est, cũ ꝓprietatibus cuiusq; decẽ generum, reponere & applicare sciamus singula singulis. Sumit quoq; Perihermenias doctrina, & syllogisticа hinc vtilitatem nõ paruam: qm̃ hinc habetur essentialis ordo terminorum incõplexorum, ex quibus fiunt propositiones, & procedunt demonstrationes &c. Ordo huius operis inter alia Logicalia est, ꝙ sibi debetur primus locus simpliciter, ita ꝙ nõ solùm præcedit artem enuntiatiuam & syllogisticam, sed etiam diffinitiuam: qm̃ id, quod est per se, prius est eo, quod est per accidens. Dictum est autem, ꝙ præsens opus ordinatur ad perfectionem primæ operatiõis per se sumptæ, ars aũt diffinitiua ordinatur ad perfectionem eius admistæ. Et quia, vt ex dictis patet, diffinire genus, speciẽ &c. diffinitiuæ artis opus est, ideo liber iste naturaliter præcedit librũ Porphyrij, propter quod consultò Princeps Philosophorum Logicam ab hoc opere inchoauit.

Huius libri subiectũ cæteris altius explanatũ notato.

Vtilitas huius artis.

Tex. c. 31 Tex. c. 2.

Ordo.

Diuisio præsentis operis in tres tractatus fit in Anteprædicamẽta, Prædicamenta, & Postprædicamenta, quorum ratio cùm ad textus expositionem peruentum fuerit dicetur.

Diuisio operis.

Proportio huius libri ad ipsam Logicã est proportio partis ad totum, ad alios verò libros Logicæ est proportio ianuæ ad intrinseca domus.

Proportio.

Via doctrinæ non est demonstratiua, sed potius diffinitiua & inductiua: vt & modus docendi rei quam docemus consonet.

Via doctrinæ.

Nomẽ libri est categorię. i. prædicamẽta. i. coordinatiões decẽ gñrũ, vel ipsa decẽ gña, quæ capita sunt coordinationũ: de his enim tractat liber hic.

Nomẽ libri.

Nomen autẽ authoris est Aristoteles Peripateticorum pater, qui non solum author, sed inuẽtor huius mirabilis doctrinæ fuit, vt Themistio & Auerroi placet, licet Iamblicus (vt testatꝰ Boethius) Architæ Tarentino hunc deferat honorem &c.

Nomẽ authoris.

ANTE-

ANTEPRAEDICAMENTA Aristotelis, cum Thomæ de Vio Cardi. acutissimis Commentarijs.

De æquiuocis, vniuocis, & denominatiuis, & eorum, quæ dicuntur, diuisio. CAP. I.

AEQVIVOCA dicuntur, quorũ solum nomen cõmune est, secundũ nomẽ verò substantiæ ratio diuersa: vt animal, homo, & quod pingitur, & horum enim solum nomẽ cõmune est, secundum nomen verò substantiæ ratio diuersa. Siquis ẽm assignet quid sit vtrunque eorum, quo animal est, propriam assignabit vtriusque rationem.

DIcẽdũ esset hic, q̃re inceperit librũ istũ ab istis diffinitionibꝰ & diuisionibꝰ & regulis sequẽtibꝰ Anteprædicamenta, & qs inter hæc ordo sit. Sed qm̃ ratio ordinis absq; ordinatorũ notitia nõ ꝓcipiť, & nouitijs loqmur: ideo differemꝰ hęc vsq; ad finẽ huiꝰ primę partis, interim aũt singula exponere sufficiat. Et qm̃ à tanto Philosopho diffinitiones istę datę sunt, singula notãda sunt verba antiquos expositores imitãdo. Aequoca ergo diuersis respectibꝰ, & noĩa, & res significare dicunť. Dr̃ ẽm nomen aliqđ æquocũ, qa significat plura scđm diuersas rõnes, vt ly canis, significat cœlestẽ, marinũ, atq; terrestrẽ canẽ: ipsę verò res significatę dicunť ęquocę, nõ qa significãt, sed qa signãnť vnico vocabulo diuersis rõnibꝰ, vt sydꝰ illud, & pisces, & aĩal latrabile æquoca appellanť. Vnde ipm nomẽ appellari cõsueuit æquocũ æquocãs, res verò æquoca æquocata, & qa Arist. res est adunatarꝰ, vt stãt sub incõplexis cõceptibus, vt dictũ est, ideo à rebꝰ incœpit, intẽdẽs per æquoca, æquocata, vnde & coactus est in numero plurali æquoca diffinire, eo ꝙ res vna æquocationis capax nõ est sine altera: oportet ẽm ad minꝰ duas res significari vno noĩe, vt ęquocatio cẽ possit. Signãter quoq; dixit, dicũt, & nõ dixit, sunt: qa rebus nõ cõuenit æquocari vt sunt in rerũ natura, sed vt sunt in vocibꝰ nr̃is. Aequocari ẽm p̃supponit vocari, qđ rebꝰ ex noĩbus accidit. Ly nomẽ, nõ accipiť hic, put est vna pars orationis distincta cõtra verbũ, participiũ, &c. qm̃ etiã in verbis & participijs, &c. æquocatio iuenit, sed sumiť nomẽ, ꝓ voce significatiua ad placitũ, quæ diciť nomẽ, q̃si notamen. i. mẽtis nota. Verbũ ẽm & vlr̃ oĩs hmõi vox, inq̃tũ absolutè significat rẽ aliquã, nomẽ diciť ab Arist. (in. i. Perihermenias.) Ly solũ, nõ excludit oĩa alia à noĩe, sed rõne eius tm̃, de qua subdit ꝙ est diuersa: nihil siquidẽ obstat æquiuocis, si eis & nomen cõmune, & multa alia cõmunia sint, dũmodo rationẽ nominis cõmunẽ nõ habeãt. Ly ratio, licet multipliciter sumi possit, hic sumiť nõ ꝓ diffinitione, qm̃ res generalissimę, ęquiuoca dici nõ possent, eo ꝙ diffinitione careãt, sed sumitur pro cõceptu significato per nomẽ, qui in habẽtibus diffinitionẽ est diffinitio ipsa, in nõ habẽtibus verò diffinitionẽ ratio, quã significat nomẽ, vocatur, & nihil aliud est, q̃ id quod directè significatur per nomen. Ly substãtiæ, sumitur pro quidditate: ita ꝙ idem est dicere ratio substãtiæ, & ratio quidditatis. Ly secundũ illud nomen, determinat ly ratio substãtię, qm̃ nõ de quacunq; rõne substãtię ipsorũ ęquiuocorũ sermo est, sed de ea ratione substãtiæ, quæ significať in eis per illud nomẽ cõmune, in quo æquiuocãtur: & qm̃ illa est, quæ respõdeť ad interrogationẽ factã per quid est quęuis illarũ rerũ, vt significatur nomine illo cõmuni verbi gratia quid est animal latrabile, inquãtũ canis, quid est piscis ille inquãtũ canis, &c. ideo talis ratio dicta est ratio substãtię, id est quidditatis illorũ æquocorũ nõ absolutè, sed secũdũ illud nomen. Responsio nãq; ad quid, quidditatis ratio rectè diciť. Ly diuersa, nõ coarctatur ad diuersitatẽ simpliciter, sed cõmuniter accipitur, vt cõprehẽdit sub se diuersitatẽ simpliciter, vel scđm quid, totaliter vel partialiter: ita ꝙ ęquiuoca dicunť & illa quorũ ratio scđm illud nomẽ cõe est penitꝰ diuersa: & illa, quorũ ratio scđm illud nomẽ cõe est aliquo modo diuersa. Et ꝓpter hoc caue ne dixeris hic esse diffinita tãtũ purè æquiuoca, quæ alio vocabulo dicunť æquoca à casu, sed dicito, ęquoca in cõi, vt cõprehẽdũt inanaloga, quę ęquoca à cõsilio sunt, & purè æquoca diffiniri, & ꝙ purè ęquocis cõuenit habere rõem substãtiæ diuersam penitus, analogis verò diuersam aliquo modo. Suadetur aũt hãc esse mẽtẽ Arist. tum ex exẽplo subiũcto, qm̃ homo verus & homo pictus, modo purè æquiuocè dicũtur aĩal. Sed æquiuocatione à cõsilio seu analogicè, vt patet ex rationibus eorũ scđm illud nomẽ: qm̃ nõ sunt penitus diuersę, sed aliquo modo eędẽ. Quærẽti ẽm quid est hõ scđm ꝙ aĩal? respõdeť ꝙ est substãtia aĩata sensibilis. Quęrẽti aũt quid est homo pictus secũdũ ꝙ aĩal? respõdeť ꝙ est imago substãtiæ aĩatę sensibilis: vbi expresse apparet rationes nõ esse penitus, sed aliquo modo diuersas. Tum ex intẽtione operis, quoniã ad quodcũq; ordinetur communiter asseritur ꝙ intendit diffinire hic res vt adunantur sub vocibus trãscẽdẽtibus, quas cõstat nõ purè ęquiuocas, sed analogas esse. Quot aũt modis contingat variari analogiã & quomodo, nũc qm̃ summariè loqmur silentio pertrãsibimus: specialẽ de hoc tractatũ si Deo placuerit citò cõsecuturi. Est igiť sensus totius diffinitionis ꝙ æquiuoca ęquiuocata dicunťilla

Aequiuoca dicunť & noĩa & res.

Ratio ponitur ab Arist. 1. Elench. cap. 1. Videlib. 3. To. c. 1.

Cap. 3. & li. 2. c. 1.

Vide. 5 Metaph. cap. 8.

Quiddi tatis vocabulũ est Arist. ca. 3. libr. 1. Topi.

ęntia,

entia, quæ ſignificãtur vno quidem nomine, ſed ſecũm illud vnũ nomẽ nõ habent vnũ cõceptum, ſed diuerſos ſimpliciter, vel ſecundum quid, &c.

Interpretatur hęc definitio ab Ariſt. cap. 5. li. 6. top.

Vniuoca dicuntur, quorũ nomen cõmune eſt, & ſecũdum nomẽ eadem ratio ſubſtantiæ, vt animal homo, atq; bos: cõmuni enim nomine vtraq; animalia nuncupantur, & eſt ſubſtãtiæ ratio eadẽ. Siquis enim aſsignet vtriuſq; rationẽ ꝙd vtrũq; ſit quo animal eſt, eandem aſsignabit rationem.

Tota iſta diffinitio intelligẽda eſt ſicut præcedẽs, excepta vltima particula. Eſt ſiquidẽ duplex vniuocũ. ſ. vniuocans vniuocatũ, & de vniuocatis eſt modò ſermo. & in numero plurali, &c. ſicut

Quoniã entis nõie & rõne ꝺ ſuis inferioribꝰ ditur. lib. 4. Top. 1.

ſuperius expoſuimus: vltima aũt particula (. ſ. ly eadẽ) nõ dicit idẽtitatẽ ſimpliciter, vel ſecũm quid: ſed idẽtitatẽ ſimpliciter: ita qđ licet ad æquiuocationẽ ſufficiat qualiſcũq; diuerſitas rationis ſecũm illud nomẽ, ad vniuocationẽ tñ nõ ſufficit qualiſcũq; idẽtitas rationis ſecũm illud nomẽ, ſed exigitur ꝙ ratio vniuocatorũ, quæ attẽdit penes illud nomẽ, in quo vniuocãtur, ſit totaliter eadẽ, & nihil plus aut minus includat vnũ q̃ reliquũ in ratione illius nõis. Fundamentalis verò ratio huius eſt, quia malũ cõtingit omnifariã ex particularibus defectibus, bonũ aũt vno modo ex cauſa integra, vt Ariſto. & Dionyſius docẽt. Ad pulchritudinẽ ſiquidẽ hõis requirit ꝙ oĩno mẽbra cõſonent, ad turpitudinẽ verò ſufficit vnius membri, puta oculorum deformitas: æquiuocatio aũt ex parte mali ſe tenet, qm̃ diuerſitatẽ ſequitur, quæ in alloſtogia malorũ eſt: & ideo ſiue ſit diuerſitas ſimpliciter, ſiue aliquo modo, æquiuocatio fit. Vniuocatio verò, qm̃ vnitatem ſequitur, quæ in bonorũ coordinatione eſt, nõ cõſurgit niſi omni diuerſitate ablata totaliter eadẽ ſit ratio vniuocatorum ſecũm vniuocũ nomẽ, vt animal nomẽ cõmune & vniuocũ eſt homini & boui, qm̃ tam homo q̃ bos animal vocatur, & ratio eorũ inquantũ animalis

Vide. 1. ꝺ aĩa. ca. 1.

nomẽ habẽt, eadẽ totaliter eſt. Quærenti em̃ quid eſt homo ſecũm ꝙ eſt animal, reſpõdetur ſubſtãtia aĩata ſenſibilis. Quærenti quoq; qd eſt bos ſecũm ꝙ eſt aĩal, reſpõdeꝛ ſubſtãtia aĩata ſenſibilis. Vbi apparet oĩno eandẽ redditã rationẽ ſecũm vniuocũ nomẽ. Aduerte hic ne imbuaris ignorãtia prauæ diſpõnis, ꝙ gloſa iſta, quę vnde venerit neſcio. ſ. vniuoca dicũtur, quorũ ratio eſt eadẽ & æqualiter participata, deſtruit textũ: qm̃ verè vniuoca ſub æquiuocis ponit, & à logica veritate aliena

4. Met. & 1. cœ. cõ. 2.

eſt: qm̃ ad vniuocationẽ ſecũm veritatẽ & Albertũ hic & S. Tho. 4. Meta. lec. prima, ſufficit omnimoda indiſtinctio vniuocatorũ in cõceptu nominis vniuoci: & in hoc omnes antiqui, quos vidi, conſentiunt: nec puto aliunde ortã gloſam hanc quàm ex incomprehenſione vnitatis analogicæ. Dicito ergo tu analoga ſub æquiuocis comprehendi, & his chimeris mentem ne impleas. Aduertendũ quoq; diligenter eſt, ꝙ ſtantibus omnibus ſupradictis, adhuc diffinitio illa habet duplicẽ habitudinẽ, quæ intelligi poteſt eſſe inter vniuocata, & ly ſubſtantiæ, poſitũ in diffinitione eorum. Poteſt em̃ intelligi primò, vt ly ſubſtantiæ denotet ſubſtantiã. i. quidditatem ipſorum vniuocatorũ: ita ꝙ ad vniuocationẽ requiratur ꝙ ratio ſignificata per illud nomẽ cõe, ſit ratio. i. conceptus nõ eorũ quæ ſunt extra quidditates vniuocatorum, ſed ſit ratio ſubſtantię. i. quidditatis eorũ: & ſic ly ratio cõditionatur hinc & inde, & ex parte ſiquidẽ noĩs, quia debet eſſe ſignificata directè: & primò per illud nomen cõmune, & propter hoc apponitur ly ſecundũ nomẽ. Ex parte verò rerum, quia debet eſſe intrinſeca, ſeu eſſentialis illis: & ꝓpter hoc apponitur ly ſubſtãtię. Alio modo intelligi vt ly ſubſtãtiæ non denotet quidditatem rerũ vniuocatarũ in ſe, ſed quidditatem earum vt habet id, quod per illud cõmune nomẽ ſignificatur: ſiue illud ſit ſubſtãtiale, ſiue accidentale illis vniuocatis, & ſic nõ ſolũ ly ratio, ſed hoc totũ, quod dico, ratio ſubſtãtiæ, conditionatur per ly ſecũdũ nomẽ, & ad vniuocationem ſufficit ꝙ aliqua duo cõueniant in aliquo noĩe. Et, ꝙ vt induunt illud nomẽ, habeant eundẽ omnino cõceptum, ſiue ille conceptus ſit eſſentialis illis, ſiue accidentalis: iſte ſecundus ſenſus extendit diffinitionem hanc ad omnem vniuocationem, ita ꝙ ſecũdũ eum boui & leoni animal eſt vniuocum, & coloratum, & magnum & pulchrum, & videri & audiri, & breuiter comprehenditur ſub iſta diffinitione vniuocatio eſſentialis & accidẽtalis per ſe & per accidẽs, in trinſeca & extrinſeca. Primus verò ſenſus diffinitionẽ hanc extra eſſentialiter vniuoca nõ trahit, qualia ſunt genera differentiæ, ſpecies. Secundus rurſus ſenſus dignus Ariſtotelis intẽtione videtur quia vtiliter cõprehendit vniuoca. Sed mihi apparet, ꝙ primus ſenſus ſit ſecundũ intentionem eius: qm̃ infra, in prædicamẽto ſubſtãtiæ dicet, ac

In abſtracto itelligẽ.

cidẽtia nõ prædicari ſecũdũ nomen & rationẽ de ſubſtãtia, quod nihil aliud eſt q̃ dicere, ꝙ nõ prædicãtur vniuocè per locũ à diffinitione ad diffinitũ: & rurſus ponet ꝓprietatẽ ſubſtãtiarũ ſecũdarũ & dr̃iarum earũ, vniuocè prædicari de primis, qđ falſum eſſet, ſi vniuocatione ſic amplo vocabulo vtereꝛ, & præſertim, qa ibi remittit ſe ad hãc diffinitionẽ. Accedit ad hæc, ꝙ vniuoca cõi vocabulo nõ cõſueuimꝰ dicere niſi eſſentialiter vniuoca, qđ ex hoc vno percipi põt, qa diſputãtes vtrũ prædicamẽta habeãt aliquod cõe vniuocũ, abſq; diſtinctione intelligimus de vniuocatione eſſentiali, qm̃ de accidẽtali nullus dubitat, quaſi vniuoca accidẽtaliter nõ ſint vniuoca niſi ſecũm qd. Vnde dicẽdũ eſt, ꝙ primus ſenſus eſt intẽtus ab Ariſtotele, nec tamẽ erat opus aliter diffinire vniuoca accidẽtaliter, quia ex iſta diffinitione facillimè ſumitur omniũ vniuocorũ ratio, diffinitis em̃ vniuocis ſimpliciter, facile eſt determinare quid ſint quodammodo, ſeu ſecundum quid vniuoca, &c.

Denomi-

Denominatiua verò dicuntur, quæcunque ab aliquo * ſolo differentia caſu ſecundũ nomen habẽt appellationẽ, vt à Grammatica grãmaticus, & à fortitudine fortis.

* non eſt in Græco exẽplari.

In prædicamẽto ſubſtantiæ. * quale, legit cod. Græcus.

Tria ſunt in denoĩatione. ſ. forma denoĩans, res denoĩata, & ipſum denoĩatiuũ. Forma, à qua res denoĩatur, eſt vt albedo, à qua res illa dicit̃ alba: & Grãmatica, à qua hõ Grãmaticus dicit̃, & hmõi: res denoĩata eſt ſubiectũ, quod ab illa forma dicitur tale, vt hõ, lignũ &c. Denoĩatiuũ aũt eſt illud met ens, quod eſt forma denoĩatiuũ: vt ſignificatũ noĩe deſcendẽte à noĩe ꝓprio formæ denoĩantis, vt albũ, fortis, grãmaticus. Dimiſsis ergo denominantibꝰ, & denoĩatis, denoĩatiua diffiniuit: pluraliter quidem, non quia denoĩatio in vno nõ ſalueꝛ, ſed ad multitudinẽ eorũ deſignandã, ab vna forma denoĩante orientẽ: vt à iuſtitia iuſtus, iuſti, iuſtũ &c. (Dicunt̃ verò) addidit eadẽ, qua ſuperiꝰ rõne, quia. ſ. entia denoĩatiua nõ ſunt, ſed dicunt̃. Tribus aũt cõditionibꝰ diffiniuit denoĩatiua. Prima eſt, ꝙ hñt appellationẽ ſecũm nomen ab aliq̃. Secũda eſt, ꝙ differãt caſu ab illo. Tertia eſt, ꝙ ſolo prædicto caſu differãt ab illo: prima nihil aliud ſonat niſi ꝙ denoĩatiuũ debet deriuari ab illa forma denoĩante ſecũm nomẽ, non ita ꝙ nomẽ denominatiuũ oporteat formari ſecũm vocẽ à noĩe formę denoĩantis, cùm hoc plerũq; falſum ſit, qm̃ iuſtitia à iuſtꝰ venit ſecũm eiꝰ formationẽ, & nõ è cõuerſo: & Grãmatici negotij eſt tractare de hmõi noĩum deriuationibꝰ: puta ꝙ à genitiuo huiꝰ noĩs iuſtus, addito tia, formaꝛ iuſtitia & hmõi: ſed ita qđ oportet nomẽ denoĩatiuũ deriuari à noĩe formæ denoĩantis ſecũm naturã, ſicut em̃ prius naturaꝛ res eſt ſecũm ſe q̃ ſecũm ꝙ alteri adiacet: qa adiacere alteri nõ põt qđ in ſe nõ eſt, ita prius naturaꝛ eſt nomẽ formæ denoĩantis, puta albedo, qđ ſignãt ipſam albedinẽ ſecũm ſe, q̃ nomẽ denoĩatiuũ: puta albũ, quod ſignãt albedinẽ, vt ĩ ſubiecto poſitã: & ſicut à cã naturaꝛ deriuaꝛ ſuus ꝓprius effectꝰ, ita à noĩe formæ denoĩantis, qđ ſignãt cauſam, naturaꝛ venit denoĩatiuũ, qđ importat eius effectũ: albedo em̃ cã formalis eſt ciꝰ, qđ eſt eſſe albũ: albedo em̃ nõ cauſaꝛ ab albo, ſed albũ aliquid ideo & eſt & dr̃, qa albedinẽ habet, ꝓpter qđ denoĩatiuũ meritò dicitur: non em̃ aliunde habeꝛ à noĩe quod ſubſtratã rem nominet talẽ, niſi quia ab ipſo denominante, cuius effectus proprius eſt, illud eſſe tale naſcitur ſecũm naturæ ordinem. Secunda verò conditio. ſ. ꝙ differãt caſu: inſinuat ꝙ denoĩatiua debent differre à noĩe formæ denominantis caſu in fine vocis, ideſt in transfiguratione ſeu flexione vocis, vt ly albũ differt à ly albedo, & ly Grãmaticus à Grãmatica &c. Tertia aũt cõditio. ſ. ꝙ non aliter differant, ſed caſu ſolo: oſtẽdit ꝙ non debet denoĩatiuum differre à noĩe formæ denominantis in ſignificatione: hoc em̃ eſſet differre non ſolo caſu, ſed ſignificatione etiam, & cõſequenter diffinitione & eſſentia idẽ ſignificat album & albedo: qm̃ (vt infrà dicet Ariſtoteles) albũ puram qualitatẽ * ſignificat. Differẽtia autẽ in modo ſignificandi inuenta inter denoĩatiuum & denoĩans non excluditur per ly ſolo caſu: qm̃ talis differẽtia comes eſt differentiæ ſecundũ caſum: regula aũt gñalis eſt, ꝙ dictio excluſiua non excludit à concomitantibus: dicẽdo em̃ ſolus Sortes currit, non excluditur hoc riſibile à curſu: nec ocioſè has adunauit conditiones Ariſtoteles, ſed ſingulas ad dr̃iam aliquorum poſuit: defectu em̃ primæ, ſtudioſus non dicitur denoĩatiuũ virtutis, licet ſecũm rem à virtute veniat. Defectu verò ſecũ dæ ly Grãmatica, cùm de aliqua muliere dr̃, ꝙ eſt Grãmatica denoĩatiuũ non eſt à Grãmatica veniens, vt Boethio placet, licet denoĩatiuum concedi poſſet, vt per accidens non inueniri dr̃iam caſus. Ariſtotelẽ verò docuiſſe id quod per ſe denominatiuis conuenit: defectu autẽ tertiæ virtuoſus nõ eſt denominatiuũ virtutis. Et intelligẽda ſunt hic de denominatiuis propriè & ſtrictè. i. formaliter & ſimpliciter ſumptis, quibus Ariſtoteles hæc ſufficere putauit: licet poſteriores non ignobiles addendum putauerint, ꝙ illud, à quo denominatiua habẽt appellationẽ ſecũm nomẽ; ſit aliud à re denoĩata, quorũ ſnĩam ꝓptereа libenter ſequor, qa cõis vſus prædicationẽ denoĩatiuã cõtra identicã diſtinguere vr̃: & quia Ariſt. ipſe in. 7. Meta. textu Cõm. 8. ex natura prædicatiõis denoĩatiuæ materiã diſtinctã concludit eſſentialiter ab omnibus prædicamentorum naturis, vt expreſſe ibi à S. Thõ. dicitur. Ne autem fateamur Ariſtotelẽ diminutum in hac diffinitione eſſe, vel dicamus, ꝙ quaſi per ſe notam hãc particulã ſubintelligendã reliquit, propterea ꝙ ly denoĩatiua, ſonat quaſi noĩs datiua, non rationis: denoĩatiua em̃ nomẽ ſolum dant denominato, non rõnem: qm̃ prædicantur tm̃ ſecũm nomen, & nõ ſecundũ rõnem de eis: vel gloſemus, ly habẽt appellationẽ non ſolũ paſſiuè, ſed etiã actiuè. i. ꝙ appellent̃ ab aliquo &c. & appellent aliud. ſ. denominatum: appellare autẽ cùm idem ſit ꝙ nomẽ dare, oportet ꝙ appellãs ſi purè appellãs eſt, ꝙ nomẽ tm̃ det ei, quod tali nomine appellaꝛ: & conſequẽter oportet ꝙ ſit aliud ab eo. Quod em̃ dat nomen & rõnẽ alicui intimũ eſt illi, vt inferiꝰ, qm̃ hi termini declarabunt̃, patebit. Vel ſecũm Albertũ habẽt appellationem. i. ad aliud applicationẽ. Verùm ne fallaris cũ audis de noĩatiuũ à forma denominãte oriri, & credas propter formæ vocabulũ ꝙ res denoĩans debeat eſſe forma eius, qđ denoĩatur: ſcito ꝙ formæ nomine in hac materia intelligimꝰ oẽ id, quo aliqđ dicit̃ tale, ſiue illud ſit ſecũm rem accidẽs, ſiue ſubſtantia, ſiue materia, ſiue forma: non enim eſt minus denoĩatiua prædicatio iſta. ſ. triãgulus eſt ligneꝰ, vel vas eſt terreum, quàm iſta, homo eſt albus: venit ſiquidem à ligno ligneum & à terra terreũ, ſicut ab albedine album. Aduerte quoq; hic, ꝙ licet denoĩatiuum infrà latitudinẽ vniuocorum & æquiuocorum nominum materialiter claudatur, quia

Tex. c. 8.

A ſubſtãtia fiũt denominationes.

Vide. 7. Phy. c. 3.

differt

differt tamen ab eis secūdū rationē formalē, ideo E
distincta sunt denominatiua cōtra æquiuoca &
vniuoca: album enim inquantum ab albedine ve
nit, differens solo casu denominatiuum est, in quā
tum in pariete & ligno est secundum vnam ratio
nem vniuocum est, licet accidentale: & similiter ri
dens inquantum à risu venit, &c. denominatiuū
est, inquantum verò secundum diuersas rationes
de homine & agro florēte dicitur æquiuocū &c.

Diuisio vocum. Eorum quæ dicuntur alia quidem secū
dum cōplexionem dicūtur, alia verò sine
complexione, & ea igitur secundum com
plexionem dicūtur, sunt, homo currit, ho
mo vincit, ea verò, quæ sine complexione
dicuntur, sunt, vt homo, bos, currit, vincit. F

Diffinitionibus tribus præponēdis iam cōple
tis, diuisiones inchoat. Quarū prima est, eorū, quę
dicuntur. i. entiū, quę intellectu & voce dicuntur,
quædā dicūtur sine cōplexione, & quædā cū cō
plexione. Vbi nota q̄ dici cū cōplexione contin
git dupliciter. Vno modo cū verbo, vt homo cur
rit, homo est albus. Alio modo sine verbo: vt ho
mo albus: & licet dici cū cōplexione principaliter
sonet cōplexionē verbalē, quia verbū ipsam cōpo
sitionē importat, extēdēdū tn̄ est cōplexionis no
mē in hoc loco ad cōplexionē etiā nominalē abs
q; verbo: qm̄, vt expositores testātur, hæc diuisio
separat ea quę per se sunt in prædicamētis ab his,
quæ nō nisi per partes sunt in eis: alibi aūt sunt &
cōplexa verbaliter & sine verbo, nihil em̄ horum
vnicū locū habet scd̄m se totū in prædicamento,
homo em̄ albus in duobus locatur generibus, &
aīal rationale duo loca in prædicamēto substātiæ
habet, generis. s. & differētiæ, si vt cōplexū sumat:
si aūt circūlocutiuè ad designādū innominatū ge
nus, tūc vocalis tm̄ cōplexio est nō cōceptuū, &
ideo inter dicta sine cōplexione numerat, cōple
xio em̄ ista & incōplexio, scd̄m cōceptus, quibus
ante dicūtur res q̄ vocibus, cōsideranda est. Dictū
em̄ est iam q̄ entia vt incōplexè cōcepta prædica
mēta ingrediūtur. Est ergo sensus diuisionis, q̄ en
tiū, quæ intellectu & voce dicūtur, quędam dicun
tur sine complexione conceptuum, & cōsequen
ter vocum, nisi adsit impedimentū: quędam verò
cum cōplexione cōceptuum, & consequenter vo
cū nisi per accn̄s simplici vocabulo respōdendo,
siue verbaliter, siue sine verbo hęc fiat cōpō, &c.

Entium diuisio. CAP. II.

Diuisio rerum. EOrum, quæ sunt, alia de subiecto quodā dicūtur, in subie
cto verò nullo sunt, vt homo
de subiecto quidē dicitur ali
quo hoīe, in subiecto autem
nullo est. Alia autē in subiecto quidē sunt,
de subiecto aūt nullo dicūtur. In subiecto
aūt esse dico, qd̄ cùm sit in aliquo, nō sicut G
quædā pars, impossibile est sine eo esse in
quo est: vt quędā grāmatica in subiecto q̄-
dē est in aīa, de subiecto verò nullo dicit̄:
& quoddā albū ī subiecto est corpore, oīs
em̄ color in corpore est, de subiecto verò
nullo dicit̄. Alia verò de subiecto dicūtur,
& in subiecto sunt. vt sciētia in subiecto q-
dē est in aīa, de subiecto verò dicitur, vt de
grāmatica. Alia verò neq; in subiecto sunt
neq; de subiecto dicuntur. vt aliq̄s hō, vel
aliq̄s equ⁹, nihil em̄ horū neq; in subiecto
est, neq; de subiecto dicitur. Simpliciter F
aūt quæ sunt indiuidua & vnum numero
de nullo subiecto dicūtur, in subiecto autē
nihil ꝓhibet ea esse: quædā em̄ grāmatica
in subiecto est, at de subiecto nullo dicit̄.

SEcūda diuisio ponitur hic, in qua notandū est,
q̄ quatuor res sunt, duæ reales, & duæ rationis,
secātes vniuersitatem eorū, quæ in prædicamētis
sunt. s. substātialitas, & accidētalitas: vniuersalitas,
& particularitas, omne em̄ qd̄ est in prædicamen
to, aut est substātia, aut est accidēs: & iterū, aut est
vniuersale, aut particulare, hæc aūt quatuor sin
gulis cōicata incedūt proprietatibus inseparabili
bus, substātialitatē sequit̄ nō esse in subiecto, acci- G
dētalitatē eē in subiecto: vniuersalitatē dici de sub
iecto, particularitatē nō dici de subiecto. Nec præ
tereas, quin cōsideres aptū cuiq; esse comitē, & sui
ordinis: res em̄ reales esse, aut nō esse in subiecto:
res verò rationis dici aut nō dici de subiecto asso
ciatæ sunt. Quāuis aūt quatuor supradicta dispe
rata sint, ꝓprijsq; gaudeāt socijs, nec vnq̄ eas dese
rāt, nec deserātur ab eis, adunātur tamē adinuicē,
nō quodlibet cū quodlibet, sed vtrūq; illorū rea
liū cū vtroq; istorū rationis: ita q̄ ex tali cōiūctio
ne q̄tuor cōstituūtur, in quæ vnica diuisione oīa
cōtēta in prædicamētis distinguūtur, cōiungitur
primò substātialitas cū vniuersalitate, & cōstituit-
tur substātia vniuersalis: deinde cū particularita-
te, & cōstituitur substātia particularis. Cōiūgitur
H secūdò accidētalitas cū vniuersalitate, & cōstituit-
tur accidēs vniuersale: deinde cū particularitate,
& cōstituitur accidēs particulare, sicq; oīa cōtēta
in oībus generibus habemus: omne siquidem qd̄
in genere est, aut est substātia vniuersalis, aut par-
ticularis: aut accidēs vniuersale, aut particulare. Et
qm̄ cōiunctio istorū (vt dictū est) nō ſeparat à co
mitibus eorū, oportet quodlibet eorum constitu
torū habere duos comites: & vt exemplariter di-
catur, substantia vniuersalis comitatur à non in
subiecto, & à dici de subiecto, ratione em̄ substan
tialitatis nō est in subiecto, ratione verò vniuersa-
litatis dicitur de subiecto: & hoc est primū mēbrū
diuisionis in textu factæ. Subst̄ātia aūt particula
ris comi-

ris comitat̄ à nō eē ī subiecto rōne substātialitatis, A
& à non dici de subiecto rōne particularitatis: &
hoc est quartū mēbrū diuisiōis. Accidēs verò vīe
comitat̄ ab esse ī subiecto rōne accidētalis, & à di-
ci de subiecto rōne vniuersalitatis, & hoc est tertiū
mēbrū diuisiōis, Accidēs tandē particulare comi-
tat̄ ab esse ī subiecto rōne accidētalitatis, & à non
dici de subiecto rōne particularitatis, & hoc est se
cūdū diuisiōis mēbrū, enucleāda est diffinitio illa,
qm̄ valde vtilis ē. Ait ipse, ī subiecto eē dico, q̄ cū
sit ī aliquo, nō sicut pars quædā, ꝓsibile est eē si
ne eo ī quo est. Vbi qm̄ vt ex. 4. Physicorū habet. T.c. 23.
octo sunt modi essendi, q̄ in his versibus notātur.

In sunt pars totum, species genus. M. quoq; forma.
Rex in regno, res in fine loco q̄ locatum.

Tres particulas appositi, quib⁹ hic mod⁹ ab alijs D
separetur, prima siquidē particula. s. cùm sit in ali
quo, potest dupliciter intelligi. Vno modo vt in-
telligatur de esse in aliquo realiter distincto, & sic
ponitur ad differentiā duorum modorū essendi
in. s. speciei in genere, & generis in specie. Alio mo
do pōt intelligi ī cōi de esse in aliquo, quouis mo
do hoc cōtingat: & sic accipiēdū est loco generis
in diffinitione hac. Secunda verò particula non si
cut pars extendēda est iuxta scd̄m sensum primæ
particulæ ad omnem partem. s. integralem essen-
tialem subiectiuā & diffinitiuā: & intelligendum
est q̄ trahat secum oppositum modum, quo. s. to
tum est in parte, & sic ponitur ad differentiā qua
tuor modorum essendi in. s. partis in toto, & to-
tius, & in parte, & generis in specie, & speciei ī ge-
nere: quoniā hi duo modi ad primos reducūtur,
vt ex secundo capit. Porphyrij patet. Si autē sequi Suprà ca
volumus primam expositionē primæ particulæ, pit. 2.
sufficit, q̄ hæc secunda particula excludat duos
modos. s. partis in toto, & totius in parte. Tertia
autem particula, scilicet & impossibile est esse si-
ne illo ī quo est, dupliciter intelligi pōt. Vno mo
do sic, impossibile est esse sine illo, in quo est. i. im
possibile est esse non existēte illo in quo est, & hic
sensus nō intēdit ex istis verbis, qm̄ iuxta hūc sen
sum totum vniuersum esset in subiecto, qm̄ est in
aliquo, scilicet in primo ente, non sicut pars, & im
possibile est esse, primo ente non existente: quòd
autē totum vniuersum sit in Deo saltē sicut in fi- B
ne, à nullo negat̄, & consequenter modus, quo res
est in fine, nō distingueretur à modo, quo res est
in subiecto. Alio modo pōt intelligi sic, & impossi
bile est esse sine eo in quo est. i. impossibile est exi
stere separatum ab eo in quo est, & hic sensus est
hic intentus, & ponit̄ ista particula ad dr̄iam triū
modorū essendi in. s. effectus in efficiente, rei in fi
ne, & locati in loco. hęc em̄ oīa, licet in aliquo sint
& nō sicut pars, pn̄t tn̄ esse separata ab eis, in qui
bus sunt, vt patet. Sed occurrit dubiū tunc non
dissimulandū, & est tale: aut hic diffinit̄ esse ī sub-
iecto, put est cōe ad esse in subiecto formę substā
tialis. i. in materia, & ad esse in subiecto formæ ac
cidentalis. i. in cōpositō, aut nō diffinit̄ esse in sub
iecto ita cōiter sumptum, sed propriè, vt. s. conue- C
nit tantū formæ accidētali. Si dicatur q̄ diffinitur
esse in subiecto primo modo, sequit̄ primò q̄ acci
dentalitati Arist. non iunxerit proprium comitē,
sed cōmunem sibi & formæ substantiali, cæteris
autē proprios comites dederit, quod arti non cō-
sonat: sequitur secūdò, q̄ sub secūdo & tertio mē-
bro diuisionis claudant̄ non solū accidentia, sed
formæ substātiales, qm̄ sunt in subiecto, & dicunt̄
de subiecto, si sunt vēs, & sunt in subiecto & non
dicunt̄ de subiecto si sunt particulares. Hoc autē
oīm expositorū aures offendit, qm̄ vnanimiter di
cūt accidētia sola in illis claudi mēbris. Si aūt dica
tur, q̄ hic diffinit̄ esse in subiecto, quēadmodū ac-
cidēs est in subiecto, ostendendū restat, quo diffi-
nitio ista fuerit assignata sufficiēter, qm̄ nō appa- D
ret ꝓ quam particulā modus ille excludat̄, imò to
ta diffinitio cōuenit formæ substātiali, puta for-
mæ lapidis: qm̄ est in aliquo. s. in materia, & nō si
cut pars eius, qm̄ forma non est pars materiæ: &
impossibile est q̄ sit separata à materia. Nec recur
ras ad potentiā diuinā, qm̄ loqmur de possibili &
impossibili scd̄m cursum naturalē rerū, tā cùm dr̄
q̄ accidens non pōt esse sine subiecto, q̄ cùm dr̄ q̄
forma nō pōt esse sine materia. Ad hoc dubiū dr̄,
q̄ hic diffinit̄ esse in subiecto vt est ꝓprietas acci-
dentis, & q̄ ex q̄libet illarū triū particularū diffi-
nitiōis pōt sumi dr̄ia inter esse in subiecto & esse
formæ substātialis in materia, primò pōt sumi ex

ly aliquo. Dicit nanq; Auer. quod Aristo. in hoc libro contẽtus est sermone famoso, scđm quẽ subiectũ sensibile aliqđ esse discerniť, materia autẽ prima nequaquã, cũ etiã sapiẽtes de illa dicant, q̃ nõ est qđ, neq; quale, neq; quantũ: & ideo dicẽs cũ sit in aliquo. i. in subiecto sensibili, excluſit modũ quo forma substãtialis inest, qm̃ vt dr̃ in libro de
1. dgño. Generatione, gñatio ad formã substãtialẽ est mu
T. c. 23. tatio nullo sensibili remanẽte, accidẽs aũt subiectũ habet sensibile. Secũdo põt sumi ex ly, non sicut pars, & dupliciter hic sumi põt, qm̃ forma substãtialis, etsi nõ sit in materia sicut pars in toto, est tñ in materia existente, sicut pars in toto, qm̃ est de essentia ei⁹, accidẽs aũt neq; est pars subiecti existẽtis: deinde, qm̃ forma substãtialis est etiã ipsa materia sicut pars, nõ quidẽ in toto, sed in parte, accidens aũt est in subiecto neq; vt pars in toto, neq; vt pars in parte: qm̃ ex accidente & subiecto non resultat vnũ totũ, sicut ex materia & forma. Tertiò põt sumi (ex ly impoſsibile est esse sine eo in quo est) qm̃ formæ substantiali vt sic nõ repugnat eẽ sine materia, aliter oĩ formę substãtiali repugnaret separari à materia, qđ in aĩa humana falsum ostendiť, licet aliũde ei repugnet, puta qa est materialis, & consequenter ista propositio est falsa formaliter loquẽdo, formã substãtialẽ impoſsibile est esse sine materia, accidenti aũt vt sic repugnat esse sine subiecto: & ideo formaliter & simpliciter verũ est, accidẽs non posse esse sine subiecto. Et qm̃ sermonẽ Aristo. constat esse formalẽ, habem⁹ dr̃iam inter esse in subiecto, & esse in materia formaliter loquendo. Et sic patet tota diffinitio eius quod est esse in subiecto. Quod si nouitius cõcludat, ergo hic modus essendi in quo accidẽs est in subiecto extrane⁹ est ab illis octo suprapositis. Dicito q̃ extrane⁹ nõ est, sed ps subiectiua qnti modi ẽ, in q̃ largo vocabulo materia extẽdiť ad subſtratũ formæ substãtiali & accidentali, &c.

Prædicatorum essentialium regula. CAP. III.

Appellať hæc pria regula à Cicerone gradatio.

QVando alterum de altero prædicatur vt de subiecto, quæcunq; de eo quod prædicatur dicuntur, oĩa etiã de subiecto dicũtur, vt homo prędicatur de quodã hoĩe aĩal verò de hoĩe: ergo & de quodã hoĩe aĩal p̃dicabitur, quidã eм homo, & hõ est, & aĩal.

POst diuiſiones regulas duas subdit, quarũ prima est hæc, qñ aliqua duo sic se habẽt, q̃ alterũ eorũ prædicať de reliquo, vt de subiecto: i. sicut superius de inferiori, quæcũq; dicunť de illo prædicato superiori, dicunť etiã de eius inferiori subiecto. vt Socrates & homo, qa ita se habẽt q̃ homo dr̃ de Socrate, vt de inferiori subiecto, oportet q̃ aĩal quod dr̃ de hoĩe, dicať etiã de Socrate: dicim⁹ eм de Socrate & q̃ est homo & q̃ est aĩal. Notandũ est hic, q̃ Aristoteles notanter apposuit in hac regula ly, vt de subiecto: qm̃ absq; illa particula regula ista est locus sophisticus fundans fallaciã accidentis, cum ista verò particula ordinẽ docet prę dicamentalẽ, secunda tñ prædicatione existente essentiali: ita q̃ ad intellectum istius regulæ oportet concurrere duas prædicatiões essentiales licet Aristoteles primam tantũ explicet: necessarium siquidẽ est q̃ primò prædicatũ sit superius subiecto, & q̃ illud tertiũ, q̃ de anteriori prædicato dr̃, essentialiter de illo dicať, siue vt genus, siue vt differentia. Põt tñ extendi regula ista etiã ad prædicationes non essentiales, sed non est præsentis intentionis: quoniam hic non intendimus nisi de essentiali habitudine eorũ, quæ in prædicamẽto sunt, sufficiat ergo hic literalẽ glosam habere, q̃. s. cũ dr̃ quæcunq; de eo qđ prædicať dicunť, intelligitur essentialiter, & hoc siquidem intellectu seruato omnes Sophisticæ obiectiões. s. Socrates est homo, homo est species: ergo Socrates est species, & similiter homo est animal: animal est genus, & siquæ sunt aliæ, facilè soluuntur, aduertendo, q̃ se cũda prædicatio nõ est essentialis, neq; per se &c.

Vide. 1. Eléc. c. 4.

Quomodo genera subalterna, à non subalternis distinguantur. CAP. IIII.

DIuersorum generũ & non subalternatim positorũ diuersę sunt species, & differentiæ: vt animalis & scientiæ, animalis quidem differẽtiæ sunt, vt gressibile & volatile, & bipes*, scientiæ verò nulla harum est: neque enim scientia à scientia differt in eo quòd est bipes. Subalternorum verò generum nihil prohibet easdem esse differentias: superiora enim de inferioribus prædicantur: quare quæcunque fuerint prædicati differentiæ eædem & subiecti.

* deficit, aquatile.

HAEc est secunda regula, in qua aduertendũ est primò, q̃ textus cõiter legiť corrupte: legitur siquidẽ, spẽs & differẽtiæ, & debẽt legi, specie differẽtiæ, vt patet ex cõmentis Boethij & Auerois & subiũctis in textu, in qbus non spẽi memoria habeť, sed tm̃ dr̃iarũ: ita q̃ regula est ista, diuersorũ generũ & non subalternatim positorũ, diuersæ sunt spẽ dr̃iæ: & vocanť dr̃iæ diuersæ spẽ, quæ sunt diuersæ formaľr, & dictũ est, ppter dr̃ias diuersas materiaľr, sicut sunt dr̃iæ individuales oĩm prædicamentorũ. Subalternatim aũt posita gñra, quãuis nõ ppriè dicanť, nisi illa, quorũ vnum est sub altero, sequẽtia tñ cogunt, vt intelligamus, & ea, quorũ vnum est sub altero: & ea, quæ sunt sub vno gñre, ita q̃ sensus est diuersorũ generũ, quorum vnũ nõ ponit sub altero, neq; ambo sub vno tertio gñre, diuersæ sunt, scđm speciẽ dr̃iæ. Cogimur aũt ad hunc sensum, qm̃ Aristoteles loqť de differẽtijs per se quidẽ, sed in cõmuni, siue cõstitutiuæ, siue diuisiuę sint, qđ patet ex eo q̃ declarãdo hãc regulã, subdidit exẽplũ in differẽtijs diuisiuis animalis, & sciẽtiæ, quæ sunt genera, neq; subinuicẽ posita, neq; sub vno tertio: & deinde assignãs rationẽ quare in regula apposuit ly, & nõ subalternatim positorũ, dicit, hoc ideo factũ, quia nihil ꝓhibet subalternorũ generũ esse easdẽ differẽtias, quia superiora de inferioribus prædicãtur: & cõsequẽter quęcũq; sunt prędicati differẽtiæ sunt etiã subiecti differẽtiæ, vbi expresse apparet, q̃ ad differentias cõstitutiuas generũ se cõtulit: tales eм hæ sunt, quæ quia de superioribus generibus prædicãtur, oportet iuxta præcedẽtẽ regulã, quòd de eorũ inferioribus prædicentur: & sic eędẽ differẽtiæ, quæ sunt cõstitutiuę prędicati superioris, intrãt etiã cõstitutionẽ subiecti inferioris, verbi gratia, differẽtiæ cõstitutiuæ animalis, puta corporeũ & sensibile sunt etiã differẽtiæ intrinsecę cõstituentes hominẽ: quoniã oẽs differẽtię superiorũ sunt etiã differẽtiæ inferiorũ, licẽt nõ è cõuerso. Quia igitur Aristoteles regulã declarãdo modò de diuisiuis, modò de cõstitutiuis differẽtijs sermonẽ facit, oportet dicere, q̃ de differẽtijs per se in cõi locutus fuerit cũ dixit, q̃ diuersorũ generũ & nõ subalternatim positorũ diuersę sunt species differẽtiæ, & q̃ nõ per subalternatim posita, intelligat ea genera, quę neq; subinuicẽ, neq; sub tertio posita sunt. Si eм subinuicẽ posita sunt, habẽt necessariò quasdã differẽtias diuisiuas easdẽ: quoniã quę diuidũt inferi⁹, diuidũt superius, & possunt habere quasdã cõstitutiuas easdẽ, qñ scilicet neutrũ eorũ est genera lissimũ: tũc eм differentia superioris cõstitutiua est etiã inferioris. Si verò ambo sint sub vno tertio, neq; cõstitutiuas neq; diuisiuas necessario habẽt easdẽ: qm̃ possunt esse immediatè sub gñalissimo, vt cõtinuũ & discretũ respectu quãtitatis: possunt tñ habere quasdã cõstitutiuas easdẽ, qñ scilicet sunt sub vno subalterno, vt animal & plãta sub corpore animato: tunc enim differentiæ illius superioris eædem cõmunicantur vtriq; inferiorũ: propterea Aristoteles negotiuo modo loquendi vsus est dicens, subalternorum verò nihil prohibet easdem esse differentias: contingentiam enim quandã, quã declarauimus, insinuare voluit. Et sic finiť prima pars huius operis. Vbi vt promissa seruem⁹ reddẽda est rõ præmissorũ.

Ita exemplar Græcũ hic, & c. 13. lib. 1. Topic.

Hæc verba scribit Arist. c. 3. li. 6. Topic.

Ratio omnium anteprædicamentorum.

QVoniã intẽdit, vt dictũ est, adunare ordinateq; distinguere omnia entia: hęc autem nõ adunãtur & ordinãtur absolutè, sed vt incomplexè cõcepta, & cõsequẽter significata per voces, quia voces sunt ppria cõceptuũ signa: ideo quatuor pręmittẽda erãt: aliqua. s. declarãtia cõditiones entiũ, vt significantur per voces, & hæc sunt tres diffinitiones, & prima distinctio: & aliqua declarãtia quid sint entia adunãtia, vt cadũt sub hac arte, & hæc sunt ea, quæ in secunda diuisione dicũtur: & aliqua declarãtia habitudinẽ inter se eorũ, quę sub vno genere adunãtur, & hoc fit in prima regula & in parte vltima secũdæ regulæ: & aliqua declarãtia distãtiã eorũ, quæ adunãtur in vno genere ab his, quæ adunãtur in altero: & hoc fit in vltima regula. Quinq; autem cõditiones entiũ vt significãtur per conditiones explicauit. s. æquiuocationẽ, vniuocationẽ, denominationẽ, incõplexionẽ, & cõplexionẽ: qm̃ ex horũ notitia maximę vtilitates doctrinę huic ꝓueniũt. Ex notitia nanq; horum scimus primò, quomodo acies intellectus secundũ primã operationẽ figi debeat, qñ hæ voces offeruntur: scimus nanq; q̃ æquiuocum nõ est simpliciter inspiciendũ, quia non habet vnum conceptũ, vniuocũ verò sic. Denominatiuũ verò (licet extraneũ quid) adunare in sui significatiõe appareat, sicut denominãs, tñ à quo venit videndũ est, qm̃ non differt ab eo nisi casu, & separatũ habemus obiectũ primæ operationis dum incõplexum à complexo discernitur. Et ex hoc dicimus secundò, quid adunandũ vel quęrendũ in vno, & quid in plurimis generibus, aut locis sit: æquiuoca eм & cõplexa in pluribus gñibus, vel locis necessariò posita: vniuoca autẽ & incõplexa in vno tantũ nouimus, denominatiua verò denominans sequi. Et ex hoc scimus tertiò q̃ diuersimodè res sub cõceptibus & vocibus etiam incõplexis adunãtur. s. cõplexè & incõplexè: & hoc tripliciter. s. æquiuocè, vniuocè, vel denominatiuè: & qualis sit adunatio faciẽda in hac arte. s. q̃ nõ ad æquiuoca, nec denominatiua, nec cõplexa, sed incõplexa vniuoca. Et ex hoc scimus quartò q̃ oĩa genera adunari possunt ad vnũ nõ vniuocũ, sed æquiuocũ, puta ens, & q̃ omnia cõtẽta sub vno genere adunantur ad caput illius generis, vt ad vniuocũ: & q̃ vnum prædicamentũ vnitur alteri per denominationem, & q̃ incõplexa tantum adunãda sunt refutatis cõplexis, & breuiter multa alia scim⁹ ex his, puta quomodo. s. aliqua per se, aliqua reductiuè sunt in genere, & qũo diuersimodè reducũtur æquiuoca, & denominatiua, & cõplexa, & qũo multiplex est prædicatio. His aũt præpositis & meritò, qa voces sunt signa rerũ & priores quo ad nos q̃ res cõceptæ: cõsequẽs erat diffinire res, de quib⁹ sermo habẽdus est nõ simpliciter, sed vt cadũt sub hac arte, hmõi autẽ sunt res nõ absolutè sumptæ, sed indutæ quasdã intẽtiones. i. substãtia vniuersalis, substãtia particularis, accidẽs vniuersale, & accidẽs particulare: & hoc subtiliter fecit diffiniẽs nõ scđm cõditiones reales purè, nec scđm intẽtionales purè, sed mistè, vt superi⁹ declaratũ fuit. Si ordinẽ verò quę res supradictorũ inter se, aduertas q̃ incõplexũ purũ præcedit incõplexũ mistũ cõplexo: & ideo post illa tria purè incõplexa, fuit posita distinctio cõplexi ab incõplexo: æquiuoca aũt præponũtur, qa primi termini. s. ens & vnũ & c. æquiuoci sunt, vniuoca quoq; ante denominatiua sunt, qa

In hoc cap. 1.

denominatiua ab æquiuocis & vniuocis declinando veniunt. Ordo autem & seruitium regularum vltimo positarum satis clarè patent: quoniam prima regula singula inseipsis ordinat prę dicamenta, secunda autem comparando vnum alteri, &c. Vtilitates quoq; ex his emanantes satis ex se in promptu sunt, &c.

In decem prædicamẽta incomplexorum diuisio, quorum nullum affirmationem vel negationem constituit. C A P. V.

Idẽ capi. 5. libr. 1. Topic. & c. 7. libr. 5. Meta.

HOrũ quę scdm nullã cõplexionẽ dicunt vnũ qdq; aut substãtiã signãt, aut q̃tũ aut q̃le, aut ad aliqd, aut vbi, aut quãdo, aut situm, aut hre, aut agere, aut pati. Est aũt substantia, vt in figura dicat, vt hõ, equus. Quãtũ, vt bicubitũ tricubitum. Quale, vt albũ. Ad aliqd, vt duplũ. Vbi verò vt in foro. Quando aũt, vt heri. Situ verò, vt sedet, iacet. Habere, vt calciatũ eẽ, armatũ. Agere, vt seca re, vrere. Pati vt secari vri. Singula igit eorũ, quæ dicta sunt ipsa qdẽ scdm se in nulla affirmatione dicunt vel negatione: horũ aũt ad se inuicẽ cõplexione affirmatio fit, & negatio. Videt aũt omnis affirmatio vera, vel falsa esse: eorũ aũt, quę scdm nullã cõplexionẽ dicũtur, nullũ neq; verum, neq; falsum est: vt homo, album, &c.

An diffinitio sit in categorijs: vide c. 5. lib. 1. Topi. &.

HIc incipit tradere doctrinã ipsorũ prædicametorum tali ordine. Primò enumerat oĩa prædicamẽta diuidẽdo secũdũ mẽbrũ primæ diuisionis antepositæ. s. id quod sine cõplexione dicitur, idest incõplexũ, & dicit decẽ esse, quæ sine cõplexione dicũtur. s. substãtiã quãtitatẽ, &c. & exẽplariter declarat singula, vt clarè patet in textu. Secũdò declarat quãdã proprietatẽ cõmunẽ omnibus istis. s. quòd ipsa secũdũ se, idest solitariè sumpta, in nulla affirmatione dicũtur idest quòd dicẽs quodcũq; istorũ sigillatim non affirmat neq; negat, sed affirmatio fit cõiũgẽdo vnũ cũ altero cõiunctione verbali. Et subdit persuasionẽ huius proprietatis talẽ: oĩs affirmatio videtur vera, vel falsa esse, singula cõplexa nõ sunt vera aut falsa: ergo singula incõplexa nõ dicuntur secũdũ affirmationẽ (probare nõ sequitur maiorẽ, quia metaphysici negocij opus est, & hic accipitur:) ideo dixit, videtur omnis affirmatio vera vel falsa: & nõ dixit est, indubiè tamen tenenda est, minor autem patẽs est exẽplariter. Tertiò ad singula prædicamẽta descẽdit, quatuor eorũ diffusè tractãs: sex verò vltima superficietenus tetigisse sat eẽ putãs, inchoat aũt à substãtia, qm primũ gen⁹ & tẽporis & dignitatis ordine est, &c.

Idẽ capi. 1. libr. 1. Peri.

Vide. 9. Metaph.

7. Meta. cap. 1.

PRAEDICAMENTA Aristotelis, cum Thomæ de Vio Commentarijs.

Substantiæ diuisio in primam & secundam, & eius proprietates. C A P. I.

SVbstantia autem quę propriè & principaliter & maximè dicit, quæ neq; de subiecto aliquo dicitur, neq; in subiecto aliquo est vt aliquis homo, & aliquis equus.

DVo principaliter docet circa prædicamẽtũ substãtiæ, primò ea, quæ in ipso cõtinẽtur, secũdo proprietates eorũ. Pars prima diuiditur in quatuor. In prima docet quid sit prima & quid secũda substãtia, in secũda cõparat primas substantias omnibus alijs ibi (Manifestũ est aũt:) In tertia cõparat secũdas substãtias inter se, & primas inter se, ibi (Secũdarũ verò substãtiarum.) In quarta reddit rationem eius, quod in prima parte dixerat de secundis substãtijs ibi. (Meritò igitur post principales substantias.) Antequàm autem textum exponamus prælibãdum est, q̃ Aristo. mẽbra diuisionis substãtiæ ponẽdo, diuisionem insinuauit substãtiæ in primã & secũdã: & ideo vidẽdum est quid diuiditur, & qualis sit ista diuisio. Substantia potest accipi tripliciter. Vno modo vt est primũ genus generalissimum distinctũ superius contra alia nouem genera, & sic nõ sumitur cũ diuidit in primã & secũdã: qm substãtia, quæ denominat genus gnalissimũ, est substãtia secũda, quam cõstat nõ posse diuidi in primã & secundã. Secũdo mõ sumit suba aut est prima pars entiũ, quæ sunt in vniuerso, vt distinguit cõtra accidẽs: & sic nõ sumit substãtia cũ diuidit cõtra accidẽs, si diuisio sufficiẽs eẽ debet: qm multa sunt substãtiæ isto mõ, q̃ nec primę, nec secũdę substãtiæ sunt vt patet de partib⁹ substãtiæ & differẽtijs. Tertio mõ sumit substãtia ꝓ re directè existẽte in linea recta ꝓdicamẽti substãtię, nõ vt gñis, aut spẽi, aut ĩdiuidui rõnẽ hẽt, sed absolutè, vt. s. hæc oĩa prœuenit & res est p se cõpleta & finita &c. & hoc mõ substãtia sufficiẽter diuidit in primã & secũdã, nõ diuisione gñis in spẽs, sed diuisione rei in modos ei⁹, & est diuisio analoga, & põt itelligi substãtiã diuidi hic ꝓ modos reales & ꝓ modos intẽtionales, sed diuersimodè: si em ista diuisio det per modos reales, sic nõ est ꝓ diuersos modos, sed vnũ tm, ꝓ inclusionẽ. s. illi⁹ modi, & nõ inclusionẽ eiusdẽ: & ille mod⁹ est particulariter subsistere, ita q̃ sensus diuisiõis est, res directè substãtia, aut est substãtia prima, aut secũda. i. aut est particulr subsistẽs, ita q̃ ĩcludat in sui rõne particulr subsistere, aut nõ ĩcludit particulr subsistere

subsistere, in hoc em differt substãtia prima à secũda, qa substãtia prima, puta Sortes est nõ solũ substãtia talis, puta hõ, sed aliqs substans nõ in alio, secunda verò substãtia puta hõ, etsi scdm rẽ nõ inueniat nisi cũ particulari subsistẽtia, in rõne tm sua talẽ modũ essendi nõ includit, vt patet ex eius diffinitione. Si aũt diuisio illa det ꝓ modos intẽtionales, nõ ꝓ vnũ, sed verè duos modos diuisio facta est. possunt aũt isti modi vlr & particulr concipi: ita q̃ sensus diuisionis est, substantia aut prima, aut secũda. i. aut particulariter cõcepta sumit, aut vlr. & qm diuersitas istorũ modorũ sequitur affirmationẽ & negationẽ illius modi realis, ideo diuisio vtroq; mõ intellecta veritatẽ hẽt, nõ vniformiter tm: qm ex eo q̃ diuisio ista hic traditur ex secũda substãtia logicũ qd sonat, vnde & in Metaphysica toties diuisa substãtia nunq̃ nominat diuisio ista logicalis, ac per hoc ꝓ modos intẽtionales intelligẽda est, & cõsequẽter secũdo modo intellecta simpliciter veritatẽ hẽt, primo verò modo nõ hẽt veritatẽ simpliciter, qm metaphysicalis est diuisio hmõi, & neutrũ eius mẽbrũ cõstituit substãtiã secũdã, sed alterũ est substãtia prima vocata, alterũ substãtia, q̃ est qd̃ qd erat esse, hẽt tm veritatẽ quodãmodo, si. s. negatio illius modi realis. i. particulariter subsistere, accipiatur vt stat sub illo mõ intẽtionali. s. vlr cõcipi, sic em logicã ingredit cõsiderationẽ & secũdã facit substãtiã: neuter ergo sensus à logica rõne alien⁹ est, & cõsequẽter vterq; suscipiẽd⁹ est, oĩs ergo substãtia directè in prædicamẽto existẽs, aut est prima, i. particulariter subsistens, aut est secũda. i. nõ est in se particulariter subsistẽs, modo expositio, vel aut est prima. i. particulariter cõcepta, aut secũda i. vniuersaliter cõcepta, modò ad textũ veniam⁹. Duo in hac prima particula agũtur, primò diffinit substãtia prima sic, substãtia quę ꝓpriè principaliter & maximè dr, quæ neq; de subiecto dr, neq; in subiecto est, vt aliquis hõ, &c. Vbi notanda sunt tria. Primò, q̃ diffinitũ est totũ hoc, substãtia quæ ꝓpriè principaliter & maximè: his. n. oĩbus circulocutus fuit Aristo. substantiã primã, vnde scriptorũ vitio in multis codicibus insertũ fuit, ly est, adeo vt iã pene oẽs legãt sic, substãtia aũt est, quæ propriè, &c. & malè legũt, vt etiã ex Alberto colligit. Diffinitio aũt est id qd̃ sequit. s. neq; de subiecto dicit, &c. Secũdò declarãdi sunt termini, dixit (propriè) qm substãtia sumitur dupliciter. Vno mõ pro essentia cuiusq; rei, dicim⁹ em q̃ color est de substãtia albedinis, & sic superius in diffinitione ęquocorũ & vniuocorũ, substãtię vocabulo vsus est. Alio mõ sumit substãtia ꝓ re & per se stãte, & alia substẽtãte, & sic substãtia est vnũ speciale gen⁹ distinctũ superius cõtra alia genera: & hoc mõ sumit hic, & qa primo mõ substãtia sumit cõit, qm extẽdit ad oẽ gen⁹, ideo secũdo mõ substãtia accipitur ꝓpriè, & ꝓpterea Aristo. loquẽs hoc mõ de substãtia addidit ly ꝓpriè. Dixit (principaliter,) qm substare accidẽtibus cõe est oĩbus substãtijs: principaliter aũt substare ꝓprium est primæ substãtiæ, secũdæ nãq;, ideo secũdæ dicũtur, qa secũdariò, ratione. s. primarũ substãt: hõ em ideo substat grãmaticè, qa Sortes vel Plato illi substat. Dixit (maximè) ad insinuãdũ & q̃ nihil substat magis illa, & qd̃ illa substat magis oĩbus alijs, qm substat oĩbus quibuscũq; substant secũdæ substãtiæ: & vltra hoc subiacẽt etiã ipsis secũdis substãtijs cuiuscũq; ordinis, generici scilicet & specifici. Termini verò diffinitionis declarati sunt superi⁹ in secũda diuisione, sicut em substãtia prima duo dicit, ita duo dixit diffiniẽdo: dixit em ly nõ est in subiecto, qa est substantia, ly verò nõ dicit de subiecto, qa est prima, & sic patet tota diffinitio. Nec te moueat si per puras negationes darì videat: qm subintelligitur ibi, id qd̃ est, seu res quæ est: id em oportet hic subintelligi q̃ diuisum fuit superius in secũda diuisione, qm dictũ est, eorũ, quæ sunt, alia de subiecto dicũtur, &c. Notãter aũt dico id qd̃ est. i. ens nõ qualitercũq; sumptũ, sed vt euacuat per rectas lineas oĩum generũ: hæc em propriè sunt quæ, sunt, alia aũt horũ sunt differentiæ vel partes, vel principia, &c. Qm nisi hoc subaudiat, diffinitio ista nõ cõuerteret cũ prima substantia: cõueniet nãq; partib⁹ eius & indiuiduis differentiarũ, hæc em manus neq; est in subiecto, neq; dicit de subiecto: & sic hæc aĩa & hoc rõnale: subintellecta aũt dicta particula conuertit diffinitio cũ diffinito: qm ois substãtia prima est id qd̃ est neq; de subiecto dictũ, neq; in subiecto existens, & oẽ id qd̃ est neq; de subiecto dictũ, neq; in subiecto existẽs est substãtia prima: partes em & differẽtię & hmõi nõ sunt quę sunt, sed aliorũ poti⁹ aliqd sunt. Nec mireris si accidẽs vocet hic id qd̃ est, & pars substãtię nõ: qm hic dignitates rerum pẽsam⁹ ex mõ quidditatũ earũ, qa tractamus de eis vt adunant ad gñra & ordinãtur in eis qd̃ ex qdditatibus hẽnt entia. Cõstat aũt q̃ licet accidẽtia imperfectiora entia sint, q̃ partes substãtię præeminẽt tm quo ad hoc, q̃ partes habẽtes quidditatẽ nõ sunt: sed ipsa hẽnt suas ꝓprias qdditates ex qbus sortiũtur hãc dignitatẽ, q̃ genera directè ingrediant, ex qua factũ est vt Logicus, attẽdẽs dignitatib⁹ prædicamẽtalibus, rectã substãtiã & rectum accidens, ea, quæ sunt tantum mõ dixerit.

Porph. c. de communi.

In Phedone cap. de Specie & Arist. ca. 3. 1. post. & cap. 2. li. 1. rher.

Diffinitur prima substantia vt quo aliquid non est in subiecto, nec dicitur de subiecto.

TErtiò vidẽdũ est quid sit diffinitũ in hac diffinitione: & qm hoc hẽt multũ difficultatis in quo cõsistat difficultas, ꝓpter rationes difficultatẽ ingerẽtes hinc inde præmittẽdũ est. Dubiũ est hic an diffinitur aliqd cõe an aliquod singulare. Quòd em cõe aliqd diffinitũ sit Platonis à Porphyrio inducta authoritas ostẽdit dicẽs, singularia relinquẽda ab arte esse, neq; eorũ posse fieri disciplinã. Quòd autẽ singulare describat ex eo ostẽdit, q̃ aliter diffinitio definito repugnat, contrariãtur em sibi inuicẽ hęc duo. s. cõe, seu vniuer

ſale,& nō dicitur de ſubiecto: ſi eñ vniuerſale eſt, de ſubiecto dicitur,& ſi de ſubiecto non dicit, ſin gulare eſſe oportet. Ad euidentiā huius difficulta tis aduertendum eſt, q̄ licet hic non diffiniat aliqua intentio ſecunda, nec aggregatum ex re & intentione, qm̄ prima ſubſtantia nihil horū ſignificat, ſed res naturæ, quam primam ſubſtantiā vocamus: tñ diffinitio iſta intelligenda eſt quaſi ad modum diffinitionis intentionis ſecundæ iuxta doctrinam traditam in cap. de Genere: diffinietur ſiquidē res primæ intētionis cōis pluribus, & conſequenter dicta de ſubiecto: quia diffinitio tñ iſta ei non conuenit vt quod, ſed potiùs vt quo, ideo diffinitur per non dici de ſubiecto, ſicut gen⁹ diffinitur per prædicari de ſpecie, & tñ ipſum nō eſt quod prædicat de ſpecie, ſed quo res denoīata genus dicit de ſpecie. Declarātur ſingula horum, & primò, q̄ res diffinita ſit cōis: qm̄ q̄ ſit primæ intentionis declaratum eſt ex q̄d noīs ſubſtātiæ primæ, declarat ergo dupliciter: primò ſic, oē diffinibile vel certitudinaliter ſcibile eſt vniuerſale, qm̄ de ſingularib⁹ non eſt certitudo intellectualis, ſed ſenſus: ſed res diffinita hic eſt diffinibilis, ſeu ſcibilis, qm̄ per artē iſtam ſcitur: ergo. Secundò ſic, id, cuius diffinitio prædicatur de pluribus vniuocè, eſt vniuerſale: ſed diffinitio tota rei hic diffinitæ prædicatur de pluribus vniuocè: ergo res hic diffinita eſt vniuerſalis: minor euidēter clara eſt: qm̄ totum hoc. ſ. id quod eſt neq; in ſubiecto exiſtēs, neque de ſubiecto dictū prædicat de Socrate & Platone, & cæteris primis ſubſtantijs. Eſt ergo tā res diffinita q̄ diffinitio cōis pluribus, ac p̄ hoc vtriq; cōuenit de ſubiecto dici. Quid aūt ſit iſta res cōis quæ diffinitur à S. Tho. in prima parte. q. 29. art. 1. ad primū, exprimitur, & dī q̄ eſt id, quod pertinet ad cōem rationē ſingularitatū indiuiduorum ſubſtātiæ. i. eſt mod⁹, quo ſubſiſtūt indiuidua ſubſtātiarū, vel ſubſtātia habēs talē modū, qui vocat incōicabiliter exiſtere. Sortes eñ exiſtit ita ī cōicabiliter, q̄ nō pōt cōicari alteri, ſicut accidēs ſubiecto, neq; ſicut vniuerſale particulari, neq; ſicut pars toti: & propterea tres particulas in diffinitione primæ ſubſtātiæ poſuit, duas explicitè, & alterā quā declarauim⁹ implicitè. Modus aūt iſte cōis eſt oīb⁹ indiuiduis ſubſtātiæ, & ideo diffinibilis: & q̄d ſeq̄t ad illū cōe eſt oīb⁹ dictis indiuiduis: & ideo non eſt mirū ſi præſens diffinitio plurib⁹ cōueniat. Et per hæc patet, q̄ præſens diffinitio non cōuenit rei diffinitæ vt q̄d, qm̄ res illa quæ eſt incōicabiliter exiſtere, nō habet hoc. ſ. q̄ nō dicat de ſubiecto, quoniā pluribus cōis eſt vt expreſſe ponit S. Th. ibi in qōne. 30. ab vltimo ad ſcdm, & eui dēter patet, qa Socrati & Platoni cōe eſt incōicabiliter exiſtere, licet nō ſit cōe eis indiuiduationis principiū. Quod verò reliquū eſt. ſ. q̄ præſens diffinitio conueniat diffinito, vt quo ex eo ſat ſit p̄ nūc noſſe, q̄ ideo ſortes eſt q̄d eſt & neq; eſt ī ſubiecto, neq; dī de ſubiecto, qa eſt ſubſtantia prima. i. qa eſt ſubſtantia incōicabiliter exiſtēs. Et ex his patet q̄d ad rōnē in oppoſitū dicendū ſit, q̄. ſ. quāuis non dici de ſubiecto repugnet cōi vt quod & è cōuerſo, non tñ repugnat rei, quæ denoīatur cōis vt quo. i. vt modus eſt alteri⁹: ſtat eñ ipſam incōicabilitatē exiſtenti cōem denoīari, & tñ ex ea oriri in oībus in q̄bus eſt q̄ nullum eorū cōe ſit. Hæc autē q̄ cōformia S. Tho. ſint nemo audet cenſere niſi memor, q̄ hypoſtaſis idem ſonat q̄ ſubſtantia prima, diligēter ſcrutatus fuerit doctrinā eius in locis adductis: & in quæſtione nona de potentia Dei. artic. 1. Nec ei quod dictum eſt. ſ. ſubſtantiam primam. i. rem naturę diffinitam eſſe, obſtat diffinitionem per intentionem ſecundam datam eſſe: quoniam logicalis hæc deſcriptio eſt, &c.

Potentia Dei. q. 9. art. 1.

Secundæ autem ſubſtantiæ dicūtur ſpecies, in quibus illæ, quæ principaliter ſubſtantiæ dicuntur, inſunt: & hæ quidem & harum ſpecierum genera: vt aliquis homo in ſpecie quidem eſt in homine, genus verò ſpeciei animal: ſecundæ igitur hæ ſubſtantiæ dicuntur: vt eſt homo, atq; animal.

Libro. 1. Phy. c. 5. &. 2. de anim. c. 5.

Hic ſecundò declarat quid ſint ſecūdæ ſubſtantiæ, dicens, q̄ ſcdæ ſubſtantiæ ſunt ſpēs, in quibus ſunt primæ ſubſtantiæ, & genera illarum ſpecierum. Vbi nota, q̄ cum dī illas ſpecies eſſe ſubſtantias, in quib⁹ ſunt primæ ſubſtantiæ, intelligit de eſſe in, ſicut inferius eſt in ſuo ſuperiori eſſentialiter: quēadmodū. ſ. pars ſubiectiua eſt in ſuo toto vniuerſali, in quo cōtinetur: tales ſiquidē ſpēs & earū ſuperiora dicunt ſubſtantiæ, quia dicunt naturas ſubſtātiarū: ſcdæ verò reſpectu primarū quarū naturas dicūt, vt iſta ſpēs hō, & ei⁹ gen⁹ aīal dicūt naturā Sortis & Platonis, quæ ſunt primę ſubſtātię.

SEd ſtatim occurrit dubiū qūo verificari poſſit q̄ hō & aīal ſint ſcdæ ſubſtātiæ, & indiuidua. ſ. Socrates & Plato ſint primæ: cū eñ prius ſit, vt in Poſtprædicamētis dī, à quo non conuertit conſequētia, & à ſpē & gñe non conuertatur cōſequentia ad indiuidua: ſequit, q̄ gña & ſpecies ſint priores ſubſtātiæ q̄ indiuidua: declarat minor in ꝓpoſito, iſta cōſequentia eſt formalis, Sortes eſt ſubſtātia, ergo hō eſt ſubſtātia, ſiue accipiat ſubſtātia à per ſe eſſendo, ſiue à ſuſtando: ſed è conuerſo nō valet niſi fortè gña materiæ, vel ex ſuppoſitiōe aliqua: nō eñ valet, homo ſubſtat albedini, ſeu eſt albus, ergo ſortes, vt patet: nō ergo ſpēs & gña rōnaliter appellatæ ſunt ſcdæ ſubſtantiæ. *Ad euidentiā huius declarādi ſunt amplius termini qōnis. ſ. ſubſtātia prima, & ſecūda. Subſtātiæ nomē, cum quoddā ſubſtās & ſuſtētans alia ſonet, & q̄d verè aliorū eſt ſuſtentatiuū ipſum alterius ſuſtētatione nō egent (alioqui illud alterū verè ſuſtinens principaliter eſſet) à duab⁹ ꝓprietatib⁹ ſumptū vī. ſ. ab actu ſubſtādi alijs, & negatiōe prioris ſuſtentātis, & ſcdm acceſſum ad has ꝓprietates, vel receſſum ab eis aliq̄d dī magis vel minus ſubſtātia: & qa vtrūq; horū indiuiduū ſubſtātiæ maximè ſapit, & pit, & ſpēs elongant aliqualiter ab eis, ideo indiui dua primæ ſubſtātiæ, ſpēs verò ſecundæ ſubſtātiæ meritò dicunt. Patet aūt hoc quod dicim⁹: primò quantū ad negationē. ſ. prioris ſuſtentantis: indiuiduū eñ ſubſtātiæ caret duplici ſubiecto. ſ. ſubiecto inhæſionis, ꝑ oppoſitū ad accidēs, q̄ oportet alicui inhærere, ſi inueniri, debet in rerū natura, & ſubiecto prædicationis, q̄d noīe reali pōt vocari ſubiectū inexiſtētiæ, per oppoſitū ad vniuerſalia, quæ nō inueniūtur niſi inexiſtētia ſuorū particularium: ſpēs aūt ſubſtātiæ, puta hō, etſi careat primo ſubiecto, habet tñ ſecūdū, nō eñ exiſtit id q̄d ſignificat ly homo, niſi ſuſtētatū in aliquo homine. Et propter hoc Metaphyſicus cōſiderans ſubſtātiā hac proprietate perfectā ſpēm non eſſe ſubſtantiā dicit in ſeptimo ei⁹. Patet deinde quo ad actum ſubſtādi alijs, qm̄ indiuiduū ſubijcit oībus, q̄bus ſubijcit ſpēs tam accidētibus q̄ ſuperioribus, & vltra hoc ipſi ſpeciei, ꝓpter q̄d maximè ſubſtātia dicta eſt vt in textu dicet. Primū & ſecūdū ī ꝓpoſito dupliciter ſumi pōt. Vno modo iuxta illū modū prioris, quo prius eſt à quo non conuertit in eſſendo cōſequentia, & ſic non ſumitur hic: qm̄ (vt dicetur nec ſpēs, nec indiuiduū eſt hoc modo primū, aut ſecundū: ſed ſunt ſimul: conuertitur eñ cōſequētia inter ea ī propoſito. Alio modo iuxta illū modū prioris, quo prius dī quod eſt cauſa, vel ratio alterius, & non è conuerſo: & hoc modo ſumitur hic. Indiuiduū eñ dī prima ſubſtātia, & ſpecies ſecūda, quia indiuiduū eſt ratio ipſi ſpeciei, & q̄ ſubſtet accidētibus, & q̄ abſq; ſuſtentaculo exiſtat in rerum natura: ideo eñ homo eſt Grāmaticus, qa aliq̄s homo eſt Grāmaticus: & ſimiliter ideo homo eſt, quia aliquis homo eſt: homo eñ per ſeipſum nō eſt niſi apud Platonicos. Ad rōnē aūt in oppoſitū dī dupliciter: primò, q̄ qa ſermo Ariſtotelis intelligit de primo & ſecūdo non ſcdm cōſequentiā, ſed ſcdm cauſalitatē, ve dictum eſt, & argumentū loquit de priore ſecundū conſequentiā, ideo nihil cōcludit, ſed in æquiuoco laborat: & hoc dī cōparando ſpēs indiuiduis ſignatis. Dicitur ſecundò, q̄ qa ſingula indiuidua ſignata ab arte relicta ſunt, propter eorū varietatē, & oportet ea ad quandā vnitatē vniuerſalem reducere, vt de his ſtabilis poſſit fieri diſciplina, & cōſequens eſt q̄ oīa indiuidua ſignata vt ſub hac cadunt arte vnius rōnē habeāt: & ſic de eis tractetur, tale aūt vnum eſt indiuiduū vagū, quod oīm ſignatorum vim obtinet: & ſic nō fit comparatio hic inter ſpeciem, & hoc indiuiduū, quid eorū ſit pri⁹ ſubſtātia, puta inter hoīem & ſortē: ſed inter ſpēm & indiuiduū vagū: puta inter hoīem & aliquē hoīem: conſtat autē ex textu præſentis capituli q̄d ſcdm realē exiſtētiā quam nunc conſideramus, iſtæ conſequentię conuertunt, homo eſt ſubſtātia, ergo aliquis homo eſt ſubſtātia: & è cōuerſo: & ſimiliter homo eſt alb⁹, ergo aliq̄s homo eſt albus & è conuerſo: & ſic quia iuxta hunc modū prioris, ſpecies & indiuiduū ſimul ſunt ſubſtātia: argumētum etiā ſtando in hoc modo non intento, non concludit propoſitū, quia æquiuocat de indiuiduo: quia verò vt dictū eſt iuxta alium modum prioris hic intentū indiuiduū tam vagum q̄ ſignatum eſt prius ſubſtantia: ideo ſimpliciter dicendū eſt indiuiduū eſſe primam ſubſtantiam, & ſpecies ſecundā. Poteſt aūt, & in idem redit, etiam dici deſcendēdo ad indiuidua ſignata, q̄ licet ſpēs puta homo ſit prior, hoc & illo hoīe, non tñ hoc vel illo. i. licet ſit prior ſingulis: non tñ oībus, quia nō inuenitur homo præter omnes homines &c.

Cap. 12. &. 13.

Manifeſtū eſt aūt ex his, quæ dicta ſunt, q̄ eorum, quę de ſubiecto dicūtur, neceſſe eſt & nomē & rōnem de ſubiecto prædicari: vt homo de ſubiecto aliquo hoīe prædicaī: & ratio quoq; hoīs de ſubiecto aliquo homine prædicabitur: quidā eñ homo & homo eſt, & aīal rōnale mortale: quare & nomen & ratio prædicabitur de ſubiecto. Eorum verò, quæ in ſubiecto ſunt, in pluribus quidē neq; nomē de ſubiecto, neq; rō prædicabitur. In aliquibus aūt nomen quidem nihil prohibet prædicari aliqñ de ſubiecto, rōnē verò impoſsibile eſt prędicari: vt albū cū in ſubiecto ſit, vt in corpore, prędicatur de ſubiecto: dī eñ corpus albū: rō verò albi nunquā de corpore prædicabit.

Hæc eſt ſecunda particula huius primæ partis: in qua intendēs cōparare primas ſubſtātias alijs, duo facit: primò cōparat eas cæteris ſcdm habitudinē quā hēt ad alia, vt ſuſtētans ad ſuſtētata. ibi (Alia ergo oīa &c.) Ad claritatē eorū, quæ hic dicent, recolēdū eſt, q̄ in Anteprædicamētis diuiſa & enumerata ſunt oīa, quæ ſunt in oīb⁹ p̄dicamētis ī illa diuiſiōe. (Eorum quæ ſunt &c.) Et oſtēſum eſt, q̄ ſunt quatuor. ſ. ſubſtātia vniuerſalis & particularis, accidēs vniuerſale & particulare: vñ Ariſto. volēs cōparare ſubſtātiā particularē alijs, quā habitudinē reliqua tria mēbra habeāt ad eā tradit. Verū, qa accidēs vniuerſale & particulare eādē habitudinē ſeruāt, quo ad prædicationē & ſuſtētationē reſpectu primæ ſubſtātiæ, vt patebit, qa vtrūq; eorū eſt ī ſubiecto: ideo ea ī vnū nūc adunauit mēbrū cōi vocabulo vocās, ea quæ ſunt in ſubiecto: & qa multū refert quo ad prædicationē an accidētia ſignificent in abſtracto, an in cōcreto: ideo nouam innuēs diuiſionē eorū quæ ſunt in ſubiecto, ī duo ea mēbra ſecuit, abſtracta. ſ. & concreta. Oſtendit ergo hic habitudo primæ ſubſtantiæ ad tria. Primo. ſ. ad ſubſtantias vniuerſales, ſeu ſcdas, quæ vocantur ea, quæ dicunt de ſubiecto: & dī q̄ ea, quæ tñ dicunt de ſubiecto. i. ſcdæ ſubſtātiæ prędicant de primis ſcdm nomē & ſcdm rōnē. Scdò ad acci

Cōparatione res facilię⁹ eluceſcūt: plato in phœd. Ariſt. c. 24. 1. Topi. Gal. cap. vlti. 9. de plac.

Prima p̄te. q. 29. art. 1. ad primum.

Prima p̄te. q. 30. arti. 4. ad ſecundū.

In Poſtp̄dicamentis ca. de priori.

*Pria ſubſtātia eſt oīm fundamētū.

dētia in abſtracto: & dr̃, q̃ eorũ, quæ ſunt in ſubie E
cto. i. accidentiũ, tã vniuerſaliũ q̃ particulariũ, plu
rima. i. abſtracta, neq; ſcd̃m nomẽ, neq; ſcd̃m ra-
tionẽ prædicanť de prima ſubſtãtia. Tertiò ad ac-
cidẽtia in cõcreto, & etiã dr̃, q̃ in aliquib⁹ eorum,
quæ ſunt in ſubiecto. i. in cõcretis accidentiũ, no-
men nihil prohibet &c. i. accidẽtia in cõcreto præ
dicanť de prima ſubſtãtia ad ſcd̃m nomẽ, & non
ſcd̃m rõnẽ. Vbi primò declarãdi ſunt termini, de-
inde deſcendẽdũ ad ſingula. Prædicari de aliquo,
cũ nihil aliud importet q̃ ineſſe ſeu cõuenire illi,
de quo prædicať, cõſequens eſt q̃ prædicari de ali
quo ſcd̃m nomen, nihil aliud ſit q̃ nomẽ prædica
ti cõuenire ſubiecto, ita q̃ nomẽ prædicati ſit etiã
nomen ſubiecti: nec refert an tale nomen ſit ſubie
cti ſcd̃m ſubſtantiã, aut ſcd̃m qualitatẽ, vel quod- F
cũq; aliud extraneum: ſufficit enim q̃ nomen il-
lud eius aliquo modo nota ſit eſſentialiter, vel de-
nominatiuè, intrinſecè vel extrinſecè, & ſimiliter
ſequiť q̃ prædicari ſcd̃m rõnẽ nihil aliud ſit q̃ ra-
tionẽ prædicati cõuenire ſubiecto, ita q̃ ratio præ
dicati ſit etiã ratio ſubiecti: nec refert an rõ prædi-
cati ſit tota rõ ſubiecti, an ſit pars rõnis: dũmodo
ſit pars intrinſeca, quod dico ꝓpter ea quæ cadũt
in rõne vt addita, ſicut ſubiectũ eſt pars rõnis acci
dentis, & corpus animæ. His præmissis clara eſt
ſnĩa trium dictorum: ſecundæ ſiquidẽ ſubſtantiæ
dicunť de primis ſcd̃m nomen & rõnem, quia no
men earũ eſt nomen primarũ, & ratio earum eſt
ratio primarum: homo eñ dr̃ de aliquo hoĩe ſecũ-
dum nomen, q̃a aliq̃s homo vocať homo, & ſcd̃m G
rõnem, quare diffinitio hoĩs, puta aĩal rõnale, eſt
diffinitio alicuius hoĩs. Dicit autẽ Ariſto. hoc eſſe
manifeſtũ ex dictis, quia huius manifeſtatio ſeqũ
ex dictis in illa regula Anteprædicamentali (qñ al
terũ de altero prædicať.) ſi eñ ſecũdæ ſubſtantiæ
ſunt ea, quæ de ſubiecto. i. prima ſubſtantia dicun
tur. ſ. tanq̃ de inferiori: hoc enim importat dici de
ſubiecto: & ratio cuiuſq; ſubſtantiæ dicit̃ de ea: ſe-
quitur q̃ ratio ſecũdæ ſubſtantiæ dicatur etiã de
prima. Accidentia verò in abſtracto nec ſcd̃m no
mẽ, nec ſcd̃m rõnẽ de primis ſubſtãtijs dicunť, q̃a
nullo modo de eis prædicanť: non eñ Sortes dr̃ al
bedo, aut quantitas, nec rõ albedinis, aut quãtita-
tis eſt ratio Sortis. Accidentia autẽ in concreto ſe-
cundũ nomẽ quidẽ dicunť de primis, quia noĩa eo H
rum cõueniunt illis. Sortes eñ vocať Philoſophus
filius Socratis, quoddã quantũ &c. Ratio autẽ de
hoc reddita ab Ariſtotele in textu dicente, album
cũ in ſubiecto ſit vt in corpore prædicať de ſubie-
cto: dr̃ eñ corpus album, non eſt ſic intelligenda,
acſi velit dicere, ideo album prædicatur de ſubie-
cto ſecundũ nomen, q̃a eſt in ſubiecto: iſta eñ rõ
ſi valeret cõcluderet q̃ etiam accidẽs in abſtracto
prædicať de ſubiecto ſcd̃m nomẽ, quia eſt in ſub-
iecto: albedo eñ non niſi in ſubiecto corpore eſt:
ſed intelligẽda eſt ſic, q̃ cũ albũ ſit in ſubiecto nõ
ſolum ſcd̃m rẽ, ſed etiã ſcd̃m modũ ſignificãdi. i. ſi
gnificet per modũ exiſtentis in ſubiecto quod eſt

corpus, neceſſe eſt albũ de corpore prædicari ſecũ
dũ nomẽ. Et propter hoc tetigit dr̃iam inter acci-
dens concretũ & abſtractum, ex qua oritur hæc,
quæ nunc tractať dr̃ia in prædicãdo, de prima ſub
ſtantia ſcd̃m nomẽ: ideo nãq; abſtractũ nõ prædi
catur de prima ſubſtãtia, q̃a ſignãt nõ ꝓ modũ ad
iacentis, ſed ꝓ modũ per ſe ſtantis, & conſequẽter
denominãtis ſubiectũ. Secundũ rõnẽ verò impoſ-
ſibile eſt accidentia in cõcreto prædicari de prima
ſubſtantia: qm̃ ratio eorũ non põt eſſe diffinitio,
aut pars intrinſeca diffinitionis primæ ſubſtãtiæ:
albi eñ diffinitio nec eſt diffinitio alicuius corpo
ris, nec pars diffinitiõis eius vt de ſe patet. Nec eſt
opus hic dubitare quõ albũ non prædicet ſecũdũ
rõnem, ſi diligenter notata eſt expoſitio termino
rũ: ex illa eñ apparet ſophiſma æquocatiõis com
mitti, ſi ex eo q̃ aliq̃d corpus nõ ſolũ eſt albũ, ſed
etiã diſgregatiuũ viſus: cõcludať ergo albũ p̃dicať
ſcd̃m rõnem: æquiuocè eñ accipiť prędicari ſcd̃m
rõnem, vt & inferius amplius explanabitur &c.

Semp Ariſt. in ca te. vtitur inductione ad aliquid probandũ.

Alia verò omnia aut de ſubiectis dicunť
primis ſubſtantijs, aut in ſubiectis eis ſunt:
hoc autẽ manifeſtũ eſt ex his, quæ per ſin-
gula proponũtur: vt aĩal de hoĩe prædica-
tur: ergo de aliquo hoĩe prædicabitur: nã
ſi de nullo aliquorũ hominũ, neq; oĩno de
hoĩe. Rurſus color in corpore eſt: ergo &
in aliquo corpore: nã ſi nõ in aliquo ſingu
lorũ, nec omnino in corpore. Quare alia
oĩa aut de ſubiectis primis ſubſtantijs dicũ
tur, aut in ſubiectis eis ſunt. Non ergo exi-
ſtẽtib⁹ primis ſubſtãtijs impoſsibile eſt eẽ
aliquid aliorũ: oĩa eñ alia de ſubſtãtijs eiſ-
dem dicuntur, aut in ſubſtantijs eiſdẽ ſunt.

Hic ſecundò cõparat primas ſubſtantias oĩbus
alijs ſcd̃m habitudinẽ ſuſtentantis ad ſuſtentata,
& duo docet: primò q̃ primæ ſubſtantiæ ſuſten-
tant oĩa alia: ſecũdò q̃ ſine ipſis nihil eſſe põt. Pri
mum proponit concludendo ex dictis quandam
vniuerſalem de prædicato diſiuncto. ſ. q̃ oĩa alia
aut de ſubiectis principalibus ſubſtantijs dicunť,
aut in eis ſunt, & declarat eã inductiuè: & primò
in illis, quæ dicunť de ſubiecto. i. in ſecũdis ſubſtã-
tijs, dicẽs: q̃ aĩal dr̃ de hoĩe, ergo de aliquo hoĩe: &
probat cõſequentiã, quia ſi de nullo hoĩe dr̃, ergo
nec de hoĩe: deinde in his, quæ ſunt in ſubiecto, di
cens: quod color eſt in corpore, ergo in aliquo cor
pore, & probat ſimiliter ſequelam, quia ſi in nullo
corpore eſt: ergo nec in corpore, & ſic habeť pri-
mum. Secundam verò. ſ. q̃ ſine primis ſubſtãtijs
impoſsibile eſt aliq̃d eſſe, deducendo ex prima do
cet ſubdens: non ergo exiſtentibus primis ſubſtã-
tijs impoſsibile aliq̃d aliorum eſſe, & ꝓbat ſeque-
lam, quia iam dictũ eſt, q̃ oĩa alia ſubſtentanť in
primis, aut quia dicunť de eis, aut q̃a ſunt in eis: cõ
ſtat aũt

x. Regu.

ſtat aũt q̃ remoto eo q̃d̃ ſuſtinet, neceſſe eſt reliq̃ A
ruere. Notãdũ eſt primò, q̃ Ariſt. volẽs ꝓbare oĩa
alia aut dici de primis ſubſtãtijs, aut eſſe in illis, q̃
ad ſecũdas ſubſtãtias tetigit gña, & quo ad accidẽ
tia tetigit accidẽtia in abſtracto: vtrũq; aũt eadem
rõne fecit, q̃a & gña remotiora ſunt à primis ſub-
ſtantijs q̃ ſpẽs, & accidẽtia in abſtracto q̃ in cõcre-
to: & conſequẽter ſi illa, quæ remotiora ſunt non
põt eſſe ſine primis ſubſtantijs, à fortiori nec ſpẽs,
nec cõcreta ꝓximiora eſſe poterũt ſine eis. Dubi-
tať ſcd̃ò hic cõiter, qũo valeat ꝓceſſus Ariſt. Tum
Ca. 5. de cõitatib⁹ q̃a Porphyri⁹ dixit (q̃ deſtructis ſingulis aĩalibus
remanet adhuc aĩalis rõ) & ſimilis rõ ẽ de hoĩe, q̃
deſtructis oĩbus hoĩbus adhuc remanet diffinitio
hoĩs: remanẽtib⁹ aũt diffinitionib⁹ hoĩs & aĩalis, B
cõſtat q̃ aĩal põt prædicari de hoĩe, & ſic pereptis
oĩbus hoĩbus aĩal de hoĩe diceť: & tñ de nullo homi-
ne, quod cõtra præſentẽ eſt textũ. Tum qm̃ ab
inferiori ad ſuũ ſuperius negatiuè nõ valet argu-
mentũ: non enim valet, homo nõ currit, ergo aĩal
nõ currit: & tñ Ariſt. ꝓcedit hic ab inferioribus, à
ſingularibus. ſ. ad ſuperiora, vt patet. ergo &c. Ad
hoc dubiũ breuiter dr̃, q̃ aliquid dici de alio con-
tingit dupliciter. Vno modo abſolutè, & ad hoc
ſufficit habitudo & connexio terminorũ: & hoc
modo aĩal dr̃ de hoĩe, & tñ de nullo, ſicut nulla ro
ſa exiſtente, ſubſtãtia dr̃ de roſa: & tñ de nulla ro-
ſa: & hoc cõcludit authoritas Porphyrij, nec op-
poſitũ ſentit Ariſt. Alio modo ſcd̃m realẽ exiſten
tiã. Voco aũt prædicari aliq̃d de aliquo ſcd̃m rea- C
lẽ exiſtentiã, qñ prædicatũ ineſt ſubiecto in rerũ
natura exiſtẽti: & hoc modo loquiť hic Ariſto. de
prædicatione, quod patet ex hoc q̃d̃ cõcludit q̃d̃
deſtructis primis ſubſtantijs impoſsibile eſt aliq̃d
remanere: cõſtat eñ q̃ hoĩe intelligiť ſcd̃m realem
exiſtentiã, & non ſcd̃m eſſe intellectuale: dixit eñ
hoc correlariũ impatiẽs doctrinæ præceptoris ſui
Platonis, qui eas, quas nos ſecũdas ſubſtãtias dici
mus, non ſuſtentari in iſtis indiuiduis dixit: ſed ꝓ
ſe eſſe ſeparatas ab iſtis ſcd̃m eẽ reale. Secundum
exiſtentiã aũt realẽ loquendo, cõſtat q̃ ſi aĩal nõ
inueniť in hoc vel in illo hoĩe, q̃ nec in hoĩe inue-
nitur: qm̃ non inueniť in rerũ natura, niſi hic vel il
le. Ad aliam obiectionẽ dicitur, q̃ Ariſt. non ar-
guit per locũ ab inferiori ad ſuperius, ſed per locũ
à partibus ſufficiẽter enumeratis: vt patet ex illa
negatiua: nã ſi de nullo hoĩe, ergo nec de hoĩe: lo- D
cus aũt à partib⁹ ſufficiẽter enumeratis in p̃dicatis
ſcd̃m realẽ exiſtẽtiã: tenet ẽt negatiuè, vt patet di-
cẽdo, nec hic, nec hic, nec ille &c. currit. ergo hõ nõ
currit: ſec⁹ aũt eſt in p̃dicatis intentionalibus &c.

Secundarum verò ſubſtãtiarum, magis
ſubſtantia eſt ſpẽs q̃ genus: ꝓpinquior eñ
eſt primæ ſubſtantiæ. Siquis enim aſsignet
primã ſubſtantiã quid eſt, eũidentius & cõ
uenientius aſsignabit ſpeciẽ proferens q̃
genus, vt quendã hominẽ aliquis aſsignãs,

manifeſtius aſsignabit, hominẽ q̃ aĩal aſsi-
gnans: illud eñ propriũ magis alicuius ho
minis, hoc aũt cõius. Et cùm aliquã arborẽ
aſsignabit manifeſtius aſsignabit cum ar-
borẽ reddiderit, q̃ plantã. Amplius primæ
ſubſtãtiæ, eo q̃ alijs omnib⁹ ſubiectæ ſunt,
& alia omnia aut de his prædicãtur, aut in
eis ſunt, ideo maximè dicuntur ſubſtãtiæ.
Sicut autem primæ ſubſtantiæ ad alia om-
nia ſe habent, & ſic ſpecies ad genus ſe ha-
bẽt: ſubiacet enim ſpecies generi: gña eñ
de ſpeciebus prædicantur, ſpecies autem
cum generibus non conuertuntur: quare
& ex his ſpecies magis gñe ſubſtantia eſt.

Hæc eſt tertia particula huius primæ partis, in
qua cõparare intẽdẽs ſcd̃as ſubſtãtias inter ſe, &
primas inter ſe, tria facit. Primò nãq; cõparat ſpe-
cies gñibus dicẽs ſpẽm eſſe magis ſubſtantiã gñe:
& ꝓbat duplici rõne. Quarũ prima eſt, ſubſtãtia
ꝓpinquior primæ ſubſtantiæ eſt magis ſubſtan-
tia: ſpẽs eſt ꝓpinquior primæ ſubſtantiæ q̃ gen⁹:
ergo ſpẽs eſt magis ſubſtãtia: maiorẽ nõ aliter ꝓ-
bat, quia ex ſe euidẽs eſt: ſicut eñ propinqui⁹ ma
ximè calido eſt calidius, ita ꝓpinquius maximè
ſubſtãtiæ eſt magis ſubſtantia. Maiorẽ verò ꝓbat
ſic, quod euidẽtius & cõuenientius notificat quid
eſt prima ſubſtantia, eſt illi propinquius: ſpẽs eſt
hmõi reſpectu gñis: ergo. Maiorẽ huius proſyllo-
giſmi probat ſic, q̃d̃ eſt propriũ magis primæ ſub
ſtantiæ eſt illi ꝓpinquius: cõia eñ egẽt aliquo ap
propriãte, vt ꝓpinqua ſint huic magis q̃ illi, q̃d̃ e-
uidẽtius & cõueniẽti⁹ ipſam manifeſtat eſt magis
ꝓpriũ: vniuſcuiuſq; eñ cognitio ex ꝓprijs ei⁹ pẽ-
det: ergo q̃d̃ euidẽtius & cõuenientius manifeſtat
q̃d eſt prima ſubſtãtia, eſt illi ꝓpinquius. Secũda
verò ratio ad hoc poſita ibi. (Amplius principa-
les) eſt talis, ſicut ſe habẽt primæ ſubſtãtiæ ad oĩa
alia. ſ. ſpẽs gña & accidentia, ita ſe habet ſpecies ad
genus: ſed primæ ſubſtãtiæ, quia ſubiacent oĩbus,
ideo maximè ſubſtãtiæ dicunť: ergo ſpẽs, q̃a ſubia
cet generi, & nõ è cõuerſo: genus eñ prædicať de Capit. de ſpecie.
ſpecie & non è conuerſo (vt Porphyrius docuit)
ſequitur q̃ ſit magis ſubſtantia quàm genus &c.

Ipſarum verò ſpecierum, quæcunq; nõ
ſunt genera, nihil magis alterũ altero ſub-
ſtantia eſt: nihil enim familiarius aſsigna-
bis de aliquo homine hominem aſsignan-
do, quàm de aliquo equo, equum.

Hic ſecũdò comparat ſpẽs ſpecialiſsimas inter
ſe docens, q̃ nulla earũ eſt magis ſubſtãtia q̃ alia:
& probat hoc, reaſſumendo mediũ primæ rõnis
nunc dictæ. ſ. ſubſtãtia ꝓpinquior primæ eſt ma-
gis ſubſtãtia: nulla ſpẽs, quæ nõ eſt genus. i. ſpecia
liſsima, eſt ꝓpinquior primæ ſubſtãtiæ. ergo. &

declaratur minor, quia nihil familiarius. i. magis propriè indicat quid est aliqs homo, q̃ homo, & quid sit aliquis equus, q̃ equus, & sic de alijs &c.

Similiter autem & in primis substantijs, nihil magis alterum altero substantia est: nihil enim magis aliquis homo substantia est, quàm aliquis bos.

Hic tertiò comparat primas substantias inter se, docens similiter ꝙ nulla earum est magis substantia quàm alia, contentus superioribus dictis, solam exempli manifestationem addens &c.

Meritò autẽ post principales substãtias sola aliorũ oĩm species & gña dicũtur esse secundæ substãtiæ. Eorũ enim, quæ prædicantur primas substãtias sola hæc indicãt: aliquẽ enim hoĩem siquis assignauerit qd est, si speciẽ protulerit cõuenientius assignabit, q̃ si genus & manifestius faciet assignãdo hoĩem q̃ animal. Aliorũ verò quicqd assignauerit quilibet, assignabit extraneè: velut albũ, aut currit, aut quodcũque taliũ reddens. Ergo meritò hæ solæ aliorũ secũdæ substãtiæ dicũtur. Amplius primæ substantiæ, eo ꝙ alijs oĩbus subijciãtur, vel in ipsis sunt, idcirco proprijssimè substantiæ dicuntur. Sicut aũt primæ substãtiæ ad omnia alia se habẽt, ita primarũ substantiarum genera & spẽs ad omnia reliqua se habent: de his enim omnia reliqua prædicantur: aliquẽ enim hoĩem dices Grammaticum esse: ergo & animal & hoĩem Grammaticum dices: similiter autem & in alijs.

Hæc est quarta & vltima pars huius primæ, in qua intendẽs reddere rõnem eius, quod in principio huius capituli dixerat. s. ꝙ secũdæ substantiæ sunt spẽs & gña, in quibus sunt primę, duas rõnes ad hoc adducit. Quarũ prima talis est: ea sola sunt secundæ substãtiæ, quæ indicãt quid sunt primæ: sed sola gña & spẽs indicant quid sunt primæ substantiæ, licet diuersimodè, qa spẽs familiarius indicat q̃ genus, vt dictũ est: ergo sola gña & spẽs sunt secundæ substantiæ: maior ex se euidens relinquitur, quia solum id quod pertinet ad naturã primę substantiæ est substantia: cætera enim accidẽtia. Minor verò declaratur in singulis prędicamẽtis, quo ad ipsam exponentẽ affirmatiuã. s. ꝙ spẽs & gña hmõi indicant quid primarũ substantiarũ, qm̃ interrogationi, quid sit aliquis homo, conuenienter assignatur responsio proferẽs tam spẽm q̃ genus: manifestius tñ dicens hoĩem q̃ aĩal: & quo ad alteram exponentẽ negatiuã. s. oĩa alia à speciebus & generibus non indicãt quid primarũ substantiarũ: qm̃ assignationes & rñsiones extraneę à qõne quid, non indicant quid: clarum est aũt ꝙ quærenti quid est aliquis hõ extranea respõsio est dicẽs, ꝙ est albus, aut currens: hæc em̃ qualitates & dispositiones sortis ostendunt, & non indicant eius substantiam. Secũda aũt rõ posita ibi. (Amplius principales substãtiæ) talis est, sicut se habent primæ substantiæ ad oĩa alia, ita se habẽt spẽs & gña substantiarũ ad reliqua oĩa. Sed primæ substãtiæ ex eo ꝙ oĩbus alijs subiacent, ꝓpriè dicunt substãtiæ: ergo gña & spẽs dicendæ sunt secundæ substãtiæ, ex eo ꝙ oĩbus reliquis subiacẽt, quod declaratur, qa oĩa reliqua de secũdis substãtijs prædicantur: quod declarat, qa accidẽtia, quæ reliqua sunt, sicut prædicant de primis substantijs, ita de secundis. Si em̃ aliqs hõ est Grãmaticus, sequit, ergo hõ est Grãmaticus, ergo aĩal est Grãmaticũ &c. Notandum est, ꝙ qa Arist. adhuc non distinxit differentias substantiarũ ab ipsis substantijs, & differẽtiæ ipsæ scd̃m veritatem non sunt aliæ res, à rebus quarũ sunt dr̃iæ, & etiã eo mõ quo distinguũtur ab eis, ad idẽ genꝰ reducunt, in quo reponunt res, quarũ sunt dr̃iæ, ideo per ly oĩa gñibus & speciebus primarũ substantiarũ, non intellexit nisi accidentia, quæ cõdistincta sunt superius contra substãtias, & verè alia sunt ab eis, & ad idẽ genus non reducunt. Et propter hoc soluit obiectio cõtra primã rõnem quo oĩa alia à generibus & specieb⁹ extraneè assignent primas substantias, cũ dr̃iæ substantiarum intrent quidditates earum: iam em̃ patet, ꝙ differentiæ non cõtinent sub ly oĩa alia &c.

Cõmune est autẽ omni substãtiæ in subiecto non esse: prima em̃ substãtia neq; de subiecto dicitur, neq; in subiecto est. Secũdarũ verò substantiarũ constat quidẽ etiã sic, ꝙ nulla est in subiecto: etenim homo de subiecto aliquo hoĩe dicitur, in subiecto autẽ nullo est: neq; enim in aliquo homine homo est: similiter animal de subiecto quidem dicitur aliquo homine, nõ est autem animal in aliquo homine. Amplius eorum, quæ sunt in subiecto, nomen quidem de subiecto aliquando nihil prohibet prædicari, rationem verò impossibile est prædicari, secundarum verò substantiarũ de subiecto ratio prædicabitur & nomen, rationem enim hominis & animalis de aliquo homine prædicabis, ergo non erit horum substantia, quæ sunt in subiecto.

Hæc est secunda pars principalis huius capituli, in qua intendens tradere proprietates substantiæ, iuxta numerũ proprietatum, sex facturus est. Circa primã autẽ tria facit: primò eam ponit dicens, ꝙ cõe est oĩ substantiæ in subiecto non esse: & probat dupliciter. Primò inductiuè, qm̃ neque primæ substãtiæ sunt in subiecto, vt patet ex diffinitione eius assignata, qua dictũ est, ꝙ neq; dicit de subiecto, neq; est in subiecto: neq; secũdæ substantiæ sunt in subiecto siue species sint, vt homo, siue gña, vt aĩal: hæc em̃ & si de subiecto dicant̃ aliquo hoĩe, in nullo tñ subiecto sunt: si em̃ essent in subiecto, subiectũ illud esset aliquis homo: nũc autẽ ista non sunt in aliquo hoĩe, vt in subiecto sunt accidentia: manifestè em̃ liquet, ꝙ neq; homo, neque animal est accidens alicuius hoĩs. Deinde probat ratione speciali quo ad secundas substantias sic: ea, quæ sunt in subiecto, prædicari possunt de primis substantijs scd̃m nomen & non scd̃m rõnem, vt patet ex dictis, secundæ substantiæ prædicant̃ de primis scd̃m nomẽ & scd̃m rõnẽ: ergo secũdæ substãtię nõ sunt de numero eorũ, q̃ sunt in subiecto: oĩa clara sunt ex textu & suprà dictis, vbi declaratũ est quid importet esse in subiecto: eius em̃ negatio cõuenire nũc dr̃ omni substãtiæ &c.

In hoc eo dẽ cap.

Non est aũt propriũ substantiæ hoc: sed & dr̃ia eorum est, quæ in subiecto nõ sunt: bipes em̃ & gressibile de subiecto quidẽ hoĩe dicitur, in subiecto aũt nullo est: non em̃ in hoĩe est bipes, neq; gressibile. Ratio quoq; dr̃iæ de illo dicitur, de quo ipsa differentia prædicatur: vt si gressibile de hoĩe dicitur, & ratio gressibilis de homine prædicabitur: est enim homo gressibilis.

Hic secũdò declarat quare cõe dixerit non propriũ substãtiæ in subiecto non esse, & dicit ꝙ hoc s. non esse in subiecto, non est propriũ. s. quarto modo, ꝙ cõueniat semper, oĩ, & soli substãtiæ: qm̃ conuenit etiã differentijs substantiarũ in subiecto non esse: & probat hoc vtens medio rationis nũc dictæ sic, ea, quæ sunt in subiecto, dicunt̃ de substãtia scd̃m nomẽ q̃q;, sed nunq̃ scd̃m rõnẽ: differẽtię substantiarũ dicunt̃ de substantijs scd̃m nomẽ & scd̃m rõnẽ: ergo differẽtię substantiarũ nõ sunt de numero eorum, quæ sunt in subiecto. Declarat̃ minor exemplariter, accipiẽdo gressibile pro differẽtia cõtractiua aĩalis ad hoĩem: gressibilis nãq; vocatur homo, & eius ratio hoĩs rõnem conficit. Nec obstat si dr̃ia diffinitionẽ nõ habet, sicut nec generi gñralissimo hoc obstat: qm̃ ratio cõius qd sonat q̃ diffinitio licet (quia in habẽtibus diffinitionẽ ratio est diffinitio) q̃re synonymis vtamur, importat siquidẽ ratio formalẽ & distinctũ cõceptũ rei, quæcunq; sit illa, siue diffinibilis, siue nõ.

Non nos verò conturbent substantiarũ partes, q̃ ita sunt in toto, quasi in subiecto sint: ne fortè cogamur cõfiteri nõ eas esse substantias: nõ em̃ ita ea, quæ sunt ineessent alicui in subiecto dicebant̃, quasi vt partes.

Hic tertiò excludit quandam instantiam quæ contra assignatã omni substantiæ cõmunem proprietatẽ fieri posset, & est talis: partes substantiarum: puta caput manus &c. sunt in subiecto: probatur: quoniam sunt in toto. s. in prima substantia quæ subiectum est, & sustentant eas: ergo si cõuenit omni substantiæ in subiecto nõ esse: sequit̃ ꝙ partes substantiarum nõ sint substantiæ, quod est manifestè falsum: substantia enim non nisi ex substãtijs constare potest. Hanc obiectionẽ soluit ex diffinitione in anteprædicamentis assignata illius termini (esse in subiecto) & dicit illa, quę sunt in aliquo vt in subiecto non sunt in illo vt partes eius: qm̃ cum diffiniebatur (esse in subiecto) dicebatur ꝙ in subiecto esse est esse in aliquo, nõ sicut partem: ex ipsa ergo vocabulorum ratione: soluitur instantia: qm̃ aliud est esse in aliquo sicut partes & aliud esse ĩ aliquo vt in subiecto: hic em̃ modus essendi in: excludit illum, & è conuerso &c.

Diuisiõe secunda.

Ineest autẽ substãtijs & differẽtijs oĩa vniuocè prædicari. Oĩa em̃ quæ ab his prædicata sunt, aut de indiuiduis prædicant̃, aut de speciebus: à prima nanq; substantia nulla est prædicatio: de nullo em̃ subiecto dicitur. Secundarũ verò substantiarũ species quidem de indiuiduo prædicat̃: genus autem & de speciebus & de indiuiduo: similiter autem & differẽtię & de speciebus & de indiuiduis prędicant̃. Rationẽ etiã suscipiunt primæ substãtiæ spẽcierum & generum, & species generis: quæcunq; enim de prædicato dicuntur eadẽ & de subiecto dicentur. Similiter aũt & differentiarũ rationem suscipiũt species & indiuidua: vniuoca aũt erant quorũ & nomen cõmune est & ratio eadem. Quare omnia quæ à substãtijs & differentijs sunt vniuocè dicuntur.

Diuisiõe secunda.

Hic ponitur secunda ꝓprietas substantiæ, non omnis, sed secundæ: non solius, sed etiam differentiarum eius: & dicitur, ꝙ ineest substantijs & earũ differentijs, ꝙ omnia. s. prædicata inuenta in eis vniuocè prædicentur. Vbi aduertẽdum est, ꝙ ista proprietas, scilicet vniuocè prædicari (licet vt videbitur non inueniatur nisi in secundis substantijs & earum differentijs) ab Aristotele tamen non est hic attributa substantijs secundis & differentijs, sed attributa est substantijs in cõi & differentijs hoc modo, quòd omnia, quæ inueniuntur in earum latitudine prædicata, oportet esse prædicata vniuoca: vnde subiectum istius proprietatis, propriè loquendo, est hoc quod dico: omne prædicatum substantiæ, seu in substantia inuentum: erit autem hoc manifestius, cùm ad seriem textus veniemus: ex ipsa enim clarè hic sensus habetur. Aduertendum quoq; est, ꝙ Aristote. ponit proprietatem prædicati substantiæ, prędicari vniuocè, non de hoc vel illo, sed simpliciter: vel quia sola prædicata substantiæ vniuocè dicũtur de eo

Exẽplis facilꝰ discimꝰ capi. 39. 1. Prio.

Proprietates maximè indicãt rei essentiã ca. 1. libr. 1. de anim.

quod eſt ſimpl'r, & primũ ſubiectũ oĩum. i. prima ſubſtãtia, vel quia ſola prædicatio vniuoca cõuenit prædicato ſubſtãtiæ: qm̃ dicunt tm̃ de indiuiduis & ſpẽbus ſubſtãtiæ: de quibus (vt patet ĩ textu) vniuocè dicunt: prædicatis ſiquidẽ accidẽtiũ, etſi cõueniat prædicatio vniuoca, non tm̃ ſola, ſed etiã denoĩatiua: albũ em̃ dr̃ de hoĩe non ſcd̃m rõnem, vt dictũ eſt. His prælibatis ſcito, q̃ Ariſt. declaraturus ꝓpoſitũ ſic procedit. Primò declarat, quæ ſint ea, quæ ſunt p̃dicata ſubſtãtiæ, & hoc vt inſinuet ꝓ q̃bus diſtribuit ly oĩa, qm̃ abſolutè ꝓpoſuit dicẽs, q̃ ineſt ſubſtãtijs & differẽtijs ex his oĩa vniuocè prædicari. Deinde adducet rõnem ad propoſitũ probandũ ibi. (Secundarũ verò ſubſtãtiarũ.) Et qm̃ prædicatũ relatiuè dr̃ ad ſubiectum, declarat quæ ſint prædicata ſubſtantiæ ex ſubiectis dicens, q̃ oĩa, quę à ſubſtãtijs & differẽtijs prę dicata efficiuntur, aut dicunt de indiuiduis, aut de ſpeciebus: & ꝓbat hoc, quia ſi eſſet aliquod aliud prædicatũ ſubſtantiæ, illũd eſſet ipſa ſubſtãtia prima: hæc em̃ eſt, quæ neq; de indiuiduis, neque de ſpeciebus dr̃: ſed à prima ſubſtãtia nulla eſt p̃dicatio: qm̃ de nullo dr̃ ſubiecto: ergo ſolùm ea, quę de indiuiduis & ſpeciebus prædicant, prædicata ſubſtantiæ ſunt: hæc aũt ſunt ſecundæ ſubſtãtiæ & differẽtiæ earum: vnde ſi probatũ fuerit, q̃ oẽs ſecundæ ſubſtantiæ & earum differentiæ, prædicantur vniuocè, erit ſufficiẽter declaratũ intentũ. Sed anteq̃ vltra procedatur tria notanda ſunt. Primò notandũ, q̃ Ariſt. dixit oẽ prædicatũ ſubſtantiæ dici aut de ſpẽbus, vt genus & differentia, aut ſaltem de indiuiduis in numero plurali, vt ſpecies (non quia opinatus fuerit oẽm ſpẽm oportere habere plura indiuidua in eſſe naturali: qm̃ hoc patet eſſe falſum de cœleſtibus ſpẽbus, ſed qm̃ opus eſt omni ſpẽi non repugnare prædicari de pluribus, ſaltẽ ſcd̃m eſſe quod habet in intellectu) neceſſe eſt em̃ vt vniuerſalis rõnẽ habeat, & cõſequẽter q̃ multa ſub ſe cõtineat. Secundò notandum eſt, q̃ ſignificanter Ariſt. probans q̃ à prima ſubſtãtia nulla ſit prædicatio non dixit, q̃a non dr̃ de ſubiecto, ſed dixit quia de nullo dr̃ ſubiecto: vt ꝑ ly nullo excluderet & ſubiectũ inferius, & ſubiectũ inhæſionis: prædicatio nanq; ex natura ipſarum rerũ non ſolũ conſurgit ex habitudine ſuperioris ad inferius, ſed etiã accidẽtis ad ſubiectũ: & ꝓpterea ad probandũ q̃ aliquid nullo modo prędiceť, nõ ſufficit dicere q̃ caret inferiori, ſed etiam oportet addere q̃ caret ſubiecto, cui inſit. Accidẽs em̃ indiuiduale, puta hoc albũ prædicať de Socrate, & tm̃ nõ dr̃ de ſubiecto inferiori: à prima autem ſubſtãtia, qm̃ oĩ ſubiecto caret, nulla oĩno eſt prædicatio. Tertiò notandũ eſt, q̃ à prima ſubſtãtia nullã fieri prædicationẽ põt intelligi dupl'r. Vno mõ ſcd̃m ſe, ſeu ex ſe, & ſic eſt verum. Alio mõ ex intellectu, & ſic eſt falſum. Dico aũt prædicari ex ſe, aut ex intellectu, nõ q̃ opinarim aliq̃d prædicari abſq; intellectu: qm̃ prædicatio ipſa opus eſt intellectus, & cõſequẽter abſq; ipſo fieri nequit: ſed quia aliq̃d eſt, quod ex ſolo intellectu cõponente habet q̃ prædiceť, & hoc dixi prædicari ex intellectu, & aliq̃d eſt, quod ex natura ſua habet qđ prædicati rõnẽ induere debeat in intellectu cõponente &c. Quæ aũt ſint iſta, & quæ illa ex natura prædicatiõis ſumendũ eſt. Prædicatio affirmatiua vera, de qua eſt ſermo, exigit tria. ſ. aliquã diſtinctionẽ, & aliquã identitatẽ extremorũ, & alterũ extremum reſpicere alterũ vt formale materiale, diſtinctionẽ ſiq̃dẽ exigi fateri cogit ipſa pluralitas prædicati & ſubiecti: identitatem verò ipſa cõpoſitio prædicati cùm ſubiecto per copulã verbalẽ denotata: habitudinẽ autẽ formæ ad materiã regula illa ſuadet, quæ dicit, q̃ prædicata tenent formaľr, ſubiecta aũt materiaľr. Hæc aũt, etſi quodãmodo in oĩbus inueniant veris & affirmatiuis enũtiationibus (diſſimiliter tm̃.) In quibuſdã em̃ inueniunt ex ipſis extremorũ ſignificatis, etiã ſi intellectus propoſitionem non formaret: vt patet in iſtis, homo eſt albus, Sortes eſt hõ &c. manifeſtè em̃ patet, q̃ & diſtinctio & idẽtitas q̃dã eſt ĩter extrema iſta extra ꝓpõnes: & q̃ alterũ eorũ vt alteri⁹ forma eſt: tam em̃ accidẽs q̃ ſuperi⁹ formæ rõnẽ hẽt. In quibuſdã aũt nõ inueniunt hæc ex meritis terminorũ, ſed tantũmodo ex ipſa intellectus ꝓpoſitiõe: vt patet in iſta, fortes eſt fortes: extrema em̃ hic nullã extra ꝓpoſitionẽ diuerſitatẽ habẽt, ſed intellectus vſus vno & eodẽ termino bis extremũ vtrunq; confecit: & ſimiliter Sortes non habet in ſe, vnde Sortis formale, aut cuiuſq; alterius ſit, ſed habet potius vñ oĩum materia & ſubiectũ ſit. Vñ ille terminus eſt, à quo ſcd̃m ſe põt fieri prædicatio, qui ex ſe habet habitudinẽ ad aliũ, vt formale ad materiale. Ab illo verò ex intellectu põt ſumi prædicatio, qui ex ſe non habet q̃ aliũ reſpiciat vt forma materiã. Nec eſt opus alias cõditiões repetere: qm̃ implicitè in hac continent: oportet nãq; ſi aliq̃d ex ſe eſt alterius formale eſſe aliquo modo diſtinctũ: qm̃ rõnes formę & materię valde oppoſitæ ſunt, vt Cõmentator dicit in libro de Aĩa, & eſſe aliquo mõ idẽ, alioquin nõ eſſet illi⁹ forma le. Quia ergo prima ſubſtãtia ex ſe nõ habet q̃ alteri⁹ formale ſit &c. licet ex intellectu hæc quodã modo participet, ideo abſolutè Ariſto. dixit, q̃ ab ea nulla eſt p̃dicatio. Nec oportuit cũ diſtinctiõe loqui, qm̃ illud eſt de vnaquaq; re verũ iudiciũ abſolutè, qđ ex ꝓprijs ipſi⁹ rei certitudinẽ ſumit. Ad ſeriẽ ergo textus redeũdo, qm̃ ꝓduxerat narrationẽ ſuã vſq; ad hoc, q̃ omne prædicatũ ſubſtantiæ eſt ſecũda ſubſtantia, vel differẽtia ſubſtãtiæ: oſtẽdit nunc cõſequẽter, q̃ tam ſecũdæ ſubſtãtiæ q̃ earum differentiæ prædicantur vniuocè, tali rõne: oĩa, quæ prædicantur ſecundũ nomen & ſecundũ rõnẽ, de indiuiduis ſubſtãtiæ &c. prædicant vniuocè: ſecũdæ ſubſtãtiæ & earũ differẽtiæ prædicant ſcd̃m nomẽ & rõnẽ. ergo &c. huius autẽ rationis primò ponit minorẽ explicitè continentẽ vtraſq; ſecundas ſubſtantias, ſpecies. ſ. genera, & etiã differentias: & primò q̃ prædicentur ſecundũ nomẽ, vt apertè

Vide. 1. Pri. c. 28.

A prima ſubſtãtia nulla eſt artificialis p̃dicatio, qua aliq̃d imãifeſtũ ſit notũ.

vt apertè patet: deinde q̃ prædicent ſecundũ rõnem, & totũ de ſe liquet: vltimò ponit non maiorem, ſed eius probationẽ, quę eſt diffinitio vniuocorum dicẽs. Vniuoca aũt ſunt &c. & eſt manifeſta probatio à diffinitione ad diffinitũ. Vbi clara luce apparet, q̃ ſimpliciter vniuoca Ariſtoteles vocat vniuoca eſſentialiter, & q̃ idẽ eſt apud eũ prædicari noĩe & rõne, & prędicari vniuocè: aliter prędicari vniuocè etiã de primis ſubſtãtijs cõueniret etiã accidentibus: & dicendũ fuiſſet ab Ariſtot. q̃ hoc non eſt prædicatorũ ſubſtantiæ propriũ, ſed cõuenit etiã alijs: præſertim quia ſuperius dixerat q̃ accidentia noĩe & non rõne de ſubſtantijs prædicantur. Verùm, qm̃ hic Ariſto. repetens diffinitionẽ vniuocorũ non repetit totam, ſed dimiſit ly ſubſtãtiæ, ſup qua particula ſuperius fundauim⁹ ſenſum intentũ: modo ad amplitudinẽ & claritatẽ doctrinæ, aliũde & cõius & breuius idẽ manifeſtať, ex Alberti documẽtis: p̃dicari rõne vel ſcd̃m rõnẽ, põt accipi dupliciter: vno mõ materiaľr, alio modo formaľr: prędicari ſcd̃m rõnẽ materiaľr loquẽdo, eſt illud, qđ ſignificat ꝑ rõnẽ p̃dicari, p̃dicari verò ſcd̃m rõnẽ formaľr loquẽdo, eſt illud, qđ ſignatur ꝑ rõnẽ prædicari ꝑ modũ rõnis. i. eo modo, quo rẽ prędicať de eo cui⁹ eſt ratio, ſiue totaliter, ſiue partialiter. Vnde primò mõ albũ prædicatur de Socrate & Platone ſcd̃m nomen & rõnẽ: qm̃ non ſola vox albi dr̃ de eis, ſed etiã diſgregatiuum viſus. Secũdò aũt modo albũ non dr̃ de hoĩe ſcd̃m rõnẽ: qm̃ diſgregatiuũ viſus non dr̃ de hoĩe vt ei⁹ rõ, aut pars rõnis. Et qm̃ ſermones tãti Philoſophi formaľr ſunt ſumendi: ideo ſimpl'r loquẽdo illud tm̃ prædicatur rõne, cuius ratio eſt ſubiecti rõ. Et conſequẽter, cũ in diffinitiõe vniuocorũ dr̃ q̃ ſunt illa, quorũ nomẽ eſt cõe & ratio eadem intelligendum eſt formaľr rõ inquantũ ratio ſeu per modum rationis: & ſic cõtinet etiam vniuoca eſſentialiter tm̃, & in idẽ redit cũ ſupradictis: ſed hoc erat addendum ad plenitudinem doctrinæ.

Præ dicari ſecũdũ rõnem bifariam.

Omnis autem ſubſtantia videtur hoc aliquid ſignificare. In primis igitur ſubſtantijs indubitabile & verum eſt, q̃ hoc aliq̃d ſignificant: indiuiduum enim vnum numero eſt quod ſignificatur. In ſecundis verò ſubſtantijs videtur quidem ſimiliter appellationis figura hoc aliquid ſignificare, quãdo quis dixerit hominem, vel animal, non tamen verum eſt, ſed magis quale aliquid ſignificãt: neq; enim vnum eſt quod ſubiectum eſt, quemadmodum prima ſubſtantia: ſed de multis homo dicitur & animal. Non autem ſimpliciter quale quid ſignificat, quemadmodum album (nihil em̃ aliud album ſignificat quàm qualitatem.) Genus autem & ſpecies circa ſubſtantiam

Attributũ ſubſtãtiæ.

r. ď Aĩa. Tex. 6.

qualitatem determinant: qualẽ enim quãdam ſubſtantiã ſignificant: plus aũt in gñe q̃ in ſpecie determinatio fit: dicens enim animal plus complectitur q̃ qui hominẽ.

Hic ponit tertia ꝓprietas ſubſtantiæ, circa quã ſic ꝓcedit: primò narrat, qd prima facie videat dicendum, dicẽs, q̃ vr̃ oĩs ſubſtantia ſignificare hoc aliq̃d, & declarat cãm huius apparentiæ inducẽdo vtrãq;, ſubſtãtiã. ſ. primã & ſecundã, & ait, q̃ ĩ primis ſubſtãtijs hoc adeo apparet, quod eſt indubitabile & verũ, vt indubitabile referať ad clarã apparẽtiã, & verũ ad exiſtentiã: dubitatio em̃ cõſurgit ex aliqua occultatione, & veritas ab eo qđ res eſt, vt infra diceť: & ſubdit cãm indubitabilitatis huius & veritatis: q̃a. ſ. quod ſigñatur noĩe primæ ſubſtãtiæ, eſt indiuiduũ & vnũ numero, vt ſic formetur rõ: omne ſignificãs indiuiduũ & vnũ numero ſigñat hoc aliquid: prima ſubſtãtia ſigñat indiuiduũ & vnũ numero: ergo prima ſubſtãtia ſignificat hoc aliquid: in ſecũdis verò ſubſtantijs cauſa apparentiæ huius ꝓprietatis eſt appellationis figura. i. ſimilitudo cũ noĩe primæ ſubſtãtiæ, quæ ſi militudo cõſiſtit in hoc: q̃ ſicut nomẽ primæ ſubſtãtiæ ſolitariè, platũ ſuũ ſigñatũ ꝑ ſe exiſtens, & ab alijs ſeparatum indicat, ita qm̃ abſolutè dr̃ homo, aut aĩal propriũ ſigñatũ per ſe exiſtens, & ab alijs ſeparatũ inſinuare vr̃: & magis oſtẽdit cooperatio ſecundarũ ſubſtantiarũ loco primarũ, cũ volentes de ſubſtãtialibus hoĩm ſingulariũ loqui, attribuimus ea homini tanq̃ cuidam rei ſeorſum ab his, vt diffinitionũ, & demõſtrationũ exercitium oſtendere vr̃. Deinde cum ſubdit. (Non tm̃ verũ eſt) declarat ſupradictæ apparẽtiæ inuentæ in ſecũdis ſubſtãtijs nõ ſubeſſe veritatẽ rei & dicit, nõ eſſe verũ ſecundas ſubſtãtias ſigñare hoc aliquid, licet videať ſic: ſed ſignificãt quale aliq̃d: & ꝓbat vtrũq;: & primò partẽ negatiuã. ſ. q̃ ſcd̃a ſubſtantia nõ ſigñat hoc aliquid, vtendo eodẽ medio negatiuè, & bene (qm̃ ſi affirmatio eſt cã affirmationis negatio erit cã negatiõis) & dicit, neq; em̃ vnũ eſt quod ſubiectũ eſt. ſ. ſignificationi ſcd̃æ ſubſtãtiæ. i. ſignificatũ ꝑ illã: quẽadmodũ prima ſubſtãtia. Addidit aũt hãc particulã, qm̃ ſignificatũ ꝑ ſecundã ſubſtantiã cõtingit eſſe nedũ vnũ, ſed vnũ etiã indiuiſibile formaliter, vt patet de ſpẽ ſpecialiſſima: ſignificans aũt hoc aliq̃d: oportet q̃ ſignificet vnum numero: & hoc circũloquit' ly quẽadmodũ prima ſubſtãtia: vt formeť ſic ratio, omne ſignificãs hoc ſignificat vnũ numero: ſecũda ſubſtantia non ſignificat vnũ numero: ergo &c. Secũdò ꝓbat partẽ affirmatiuam, q̃. ſ. ſignificet quale aliquid, ſubdens: ſed de pluribus homo dr̃, & animal: vt formetur ſic ratio, ſubſtãtia ſignificans id, quod dr̃ de pluribus ſignificat quale aliquid: ſecũda ſubſtãtia eſt hmõi. ergo &c. Deinde cũ ſubdit. (Non aũt ſimpliciter) declarat quo ſenſu dixerit, ſubſtantiã ſecũdam ſignificare quale quid: quale enim dicitur dupliciter, vno modo ſimpl'r: & ſic

r. Poſte. t. cõ. 30.

& sic est speciale prædicamentũ quod ideo simpliciter quale dr̃, quia scd̃m essentiã qualitas est, & iuxta hũc sensum non est dictũ, ꝙ secũda substãtia significet quale qd, qa non signãt quale qd, quẽadmodũ albũ signãt quale simpliciter, qm̃ albũ nihil aliud significat q̃ qualitatẽ. i. qm̃ significatũ albi nihil aliud est scd̃m essentiã q̃ qualitas, quæ est passio substãtiũ: genus aũt & spẽs. i. scd̃æ substãtiæ, circa substantiã qualitatẽ determinant, qm̃ significant nõ quale absolutè, sed qualẽ quandã substantiã. Et hic est secũdus modus, quo dicit quale. ſ. scd̃m quid, seu cum additione: secundę ergo substãtiæ non significãt quale simpliciter, sed quale substantiæ. Et qm̃ dixerat indistinctè ꝙ genera & species qualitatẽ circa substantiã determinant: & hoc non cõuenit eis vniformiter: ideo subdit declarando hãc difformitatẽ, ꝙ in gñe fit plus extensiuè determinatio q̃ in specie: qm̃ plura cõplectit q̃ homo: hæc est series literæ superficietenꝰ tactæ. Ad interiorẽ aũt sensum procedẽdo, oportet terminos declarare. Hoc aliquid, cõpositũ, eũ sit ex ly hoc, importat quoddã demonstrabile: tale autẽ oportet esse aliquod particulare: vniuersalia em̃ nõ pñt sensu, aut digito, aut quouis modo mõstrari: & ly aliquid, importat substãtiam: sicut em̃ aliquantũ notat quãtitatẽ, & aliquale qualitatẽ, ita aliqd substãtiã. Vnde hoc aliqd nihil aliud est q̃ substantia particularis seu demõstrabilis: & qm̃ omne nomẽ primæ substantiæ significat substantiã aliquã particularẽ, vt sortẽ, Platonẽ hũc lapidẽ, hũc ignẽ &c. ideo indubiè verũ est, oĩ primæ substãtiæ cõuenit significare hoc aliqd. Sed occurrit hic dubitatiuncula circa rationẽ ad hoc adductã in textu: qa. ſ. indiuiduũ & vnũ numero est qd̃ significatur: qm̃ id quod signãt ly hoc albũ, seu ly hæc albedo, aut hæc linea, est indiuiduũ & vnum numero: & tñ nõ est hoc aliquid: & sic maior rõnis formatæ superius ruere vĩ. Ad hoc dr̃, ꝙ quia semper subintelligit in sermonibus materia subiecta, de qua est sermo: & superflua cẽset eius replicatio: ideo nũc, cũ de substãtia sermo sit, subintelligit substãtia: & est sensus, ꝙ id, qd̃ significat nomine primæ substãtiæ: est substãtia indiuidua, & vna numero: & ꝓpterea est hoc aliqd. Addidit aũ tẽ post ly indiuiduũ (ly vnum numero) aut quia differũt rõne: qm̃ indiuiduũ dr̃ ex priuatiõe diuisibilitatis in inferiora: vnũ aũt numero per positionẽ vnitatis materialis. Aut quia indiuiduũ cõe nomẽ est etiã spẽi specialissimæ, quæ atoma. i. indiuisibilis dr̃: & per ly vnũ numero cõtrahit ad particulare: spẽs em̃ atoma vt homo, vnũ numero non est, sed sortes est & indiuiduum & vnũ numero.

Hoc aliqd, significat substãtiã particularẽ.

Quale aliquid, seu, quod idem est, quale quid multipliciter exponitur. Ab Auic. siquidẽ, & Alberto. cõpositũ dicitur ex quali, de quo dixit Porphyrius, ꝙ dr̃ia prædicatur in quale: & qd, de quo etiã idẽ dixit, ꝙ tam genus q̃ species prædicat in quid: ita ꝙ secundæ substantiæ significant quale quid: quia importãt quidditatẽ importatã per genus, & qualitatẽ importatã per dr̃iam. v.g. homo significat quale quid, qa significat animal rõnale: animal enim est quid, & rationale est quale: & similiter est in alijs secũdis substantijs. Et si instet contra quia scd̃m hoc genus generalissimũ substantiæ non est secunda substãtia: qm̃ non significat quale quid, sed quid tantũ, qm̃ genus generalissimũ nullã dr̃iam includit. Respõdent ꝙ genera lissimũ, & si nõ dicat quale in actu, dicit tñ quale in potẽtia. Vnde propriè loquẽdo deberet dici de ipso ꝙ significat quid qualificabile. Et si aliter instetur, ꝙ scd̃m hãc doctrinam, significare quale quid non erit propriũ secundarũ substantiarum, sed cõe etiã alijs. Tum qa hoc cõuenit oĩbus speciebus cæterorũ prædicamentorũ: oẽs em̃ spẽs cõponuntur ex genere & differentia: & consequenter ex quid & quali tali modo sumptis: albedo em̃ significando colorẽ disgregatiuũ significabit qd ratione coloris, & quale rõne disgregatiui. Tum quia prima substãtia etiam significabit quale qd: qm̃ actu & intellectu includit in se generis quid: & differentię quale, sortes enim significat animal rationale hoc: & sic significare hoc aliquid, & quale quid non opponunt. Respondetur, & ad primã instantiam dr̃, ꝙ quia in alijs prædicamentis non inuenit quid scd̃m rem, sed tantũ scd̃m modum: ideo simpliciter loquendo, sola secũda substantia significat quale quid. Sed ista responsio recedit à fundamentis proprijs: secundũ enim hãc respõsionem, quale quid nõ est compositum ex quid, de quo dictũ est: ꝙ genus dicitur in quid, sed ex quid scd̃m rẽ. i. substantia. Et præterea, si ea rõne quale quid non significat ab aliorũ prædicamentorũ speciebus, qa in eis nõ inuenit qd simpl̃r, pari rõne, nec spẽs prędicamenti substãtiæ significabunt quale quid: qm̃ in prædicamento substãtiæ nõ inuenit quale simpliciter, sed scd̃m modũ tãtũ. Ad horũ primũ dr̃, ꝙ responsio super ꝓpria fundamẽta ædificata est: qm̃ quid scd̃m modũ, deriuatur ad qd scd̃m rẽ: vnde oĩa quæ prædicant in quid, inquantũ hmõi, participãt modũ substãtię: & propterea dicendo, ꝙ quale quid cõpositũ est à quid secundũ ꝙ genus prædicatur in quid, non excluſum est quin sit cõpositũ à qd scd̃m rẽ, imò implicitè hoc dictũ, qm̃ quod sumitur à secundario, sumit etiã à principali. Quale qd ergo est cõpositũ ex qd, & scd̃m modũ & scd̃m rẽ: ex quali aũt scd̃m modũ tm̃. Ad id aũt, qd̃ cõtra hoc obijcit secũdo loco dr̃, ꝙ in textu expresse declarat: ꝙ hic nõ sumitur quale simpliciter: & ideò nõ est æqua ratio de qd & quali: quia qd æmpliciter relictum est: quale autẽ declaratũ est non sumi simpliciter: dixit enim Aristo. ꝙ secunda substantia non significat quale qnemadmodum albũ quod significat id quod nihil aliud est quàm qualitas.

Vide cõtrariũ ca. 3. libr. 1. Topi.

Nil aliud est, q̃ quale : legit cod. Græcus,

Ad secundã verò instantiã principalẽ dr̃, ꝙ propriũ est secundarũ substantiarũ signãre quale qd purè, primæ aũt substãtiæ significant quale qd cõiunctũ cũ cõditionibus indiuidualibꝰ: & sic saluat oppositio inter quale quid & hoc aliquid. Hanc expositionem & si ob reuerentiã talium virorum defenderim: non tñ sequor, quia nec mentem, nec textũ Arist. penetrare videtur: vt ex sequẽti expositione posita à S. Th. in. 7. & 10. Metaphy. & quo ad aliquid clarius expressã in tractatu de natura generis (sibi attributo) patebit. Sciẽdũ est igitur, quod, cum inter Platonẽ & Aristotelẽ fuerit dissensio de subsistentia specierũ, Platone vltra has, quas cernimus particulares substantias ponente quasdã alias substãtias ꝑ se subsistentes, quas nos species vocamꝰ: dicebat siquidẽ inueniri vltra sortẽ & Platonẽ & cæteros hoies, hoĩem seperatũ ꝑ se subsistentem, & similiter de equis, & leonibus &c. Aristotele verò asserente, ꝙ vltra hos hoies nõ inuenitur homo, & vltra hos equos non inuenit equus &c. Ex hac diuersitate opinionũ de rebus, orta videt diuersitas opinionũ de nominũ significatione, nisi forte à posteriori processus factꝰ fuerit: ex eo nãq; ꝙ apud Platonẽ, homo est res: vna numero per se subsistens in rerũ natura, sequit ꝙ homo significet hoc aliquid: signãre enim hoc aliquid (vt in textu dr̃) est significare aliquod indiuiduũ vnũ numero, nec refert an illud sit materiale, sicut sortes, an immateriale, sicut homo Platonicus. Ex eo autem ꝙ apud Aristotelẽ homo nõ est aliqd in rerũ natura, præter istos hoies, sequit, ꝙ homo non significet hoc aliqd: vñ huius rõnẽ assignãdo dixit, neq; em̃ vnũ est quod subiectũ est. & qm̃ radix ista Metaphysicalis potius est: artifex scientiarũ Aristoteles ex ꝓprijs dialecticã conficiens causam deceptiõis (figurã appellationis) dixit, ex eo ꝙ separatim, platũ ly homo, seu ly aĩal, substantiã quandã & vnã numero significare, sicut cùm dr̃ ly sortes apparet: & apud Platonicos locũ habet hæc apparẽtia: ꝙ etiã homo significet hoc aliqd. Cũ em̃ notia sunt signa intellectuũ (vt in principio Perihermenias dr̃) sicut occasio errãdi Platoni fuit separatio conceptuũ (credidit em̃ ea esse separata scd̃m rẽ, quæ scd̃m cõceptꝰ abstrahunt ab alijs) ita occasio quoq; errãdi fuisse vr̃, similitudo appellatiõis (vt Arist. etiã in. 1. Posteriorũ innuit) loqmur nãq; de hoĩe tanq̃ de vno quodã diffiniẽdo, demõstrando, ꝙ sicut dicimꝰ ꝙ currit, ꝙ morit̃ &c. Contra Platonẽ est sermo iste dicens, ꝙ secunda substãtia nõ signãt hoc aliqd, & similiter sermo affirmatiuus dicens, sed signãt quale qd. Ad cuius euidentiã recolendũ est, ꝙ hic loquimur de substãtia secũda formaliter, & nõ materialiter: tractare nãq; de scda substãtia materialiter nõ est tractare de scda substãtia, sed de quod quid erat esse: quod est fundamẽtũ proximũ secũdæ substãtiæ: hoc aũt est Metaphysici: tractare verò de substãtia secũda formaliter, est ꝓpriè tractare de ipsa: qm̃ vnũquodq; tũc propriè cognoscit, cũ formaliter docetur: secũda aũt substãtia formaliter (vt superius dictum fuit) substantiã indutã intentionem secundã, puta vniuersalitatẽ importat. Vnde & superius Aristoteles posuit proprietatẽ secundæ substantiæ dici de subiecto, quod cõstat esse de genere secundarũ intentionum: & quia logici est tradere intentiones secundas: ideo hoc in loco de substãtia secũda formaliter loquitur Aristoteles. Hoc autẽ stante, sciendũ vlterius est, ꝙ, cũ substãtia fiat secũda per operationẽ intellectꝰ, qua abstrahitur ab hoc & ab illo, & accipiendo quandam vnitatem rõnis, qua est vna in multis, & de multis, à quibus abstracta est: & omne illud, quod fit per actum intellectus circa substantiã, sit accidens: qm̃ accidit ei & ipsam denominat: & quale cõe vocabulũ sit ad omne accidens, vt patet ex diffinitione accidẽtis: qua dr̃ ꝙ prædicatur in quale, cõsequẽs est ꝙ substãtia, cum fit secũda, transit in accidentis & qualitatis ferè naturã: non amittẽdo naturam propriã substantialitatis, sed induendo accidentis seu qualitatis actum: accipit em̃ vt dictum est rõnem vniformis, & sic quale aliquid fit: & ꝓpterea dicitur, ꝙ signãt quale quid: quia qualitatem, id est vniformitatẽ, qua est vna in multis, & de multis, circa substantiã quandã: id est substãtias particulares determinat: & huic sensui promptissimè consentiunt omnia sequentia & antecedentia. Et vt sigillatim videatur ratio in textu probans, ꝙ substantia secunda significet quale quid, expressè hoc sonat: ait enim: qm̃ de pluribꝰ homo dicitur aĩal: vbi clara luce vides, ex dici de multis, probasse in substantia qualitatem. Sensus deinde excluſus, iuxta hãc expositionẽ, maximè excludẽdus erat: ex eo nãq; ꝙ Aristoteles signãtũ scd̃arũ substantiarũ nõ hoc aliquid, sed aliqd quale. i. vniforme per actũ animæ dixerat: & non esse hoc aliquid accidẽtis propriũ esse videat̃, qm̃ substantia aliquid per se subsistens sonat, poterat apparẽter inferri, ergo secundæ substãtiæ apud te significãt qualitatem, & consequenter non sunt reponendę in prædicamẽto substãtiæ: & ideo elegãter excludit hoc dicẽs, ꝙ non significant qualitatẽ simpliciter, quẽadmodum albũ, sed determinãt qualitatem circa substantiam: album enim significat albedinem, quæ est ita qualitas, ꝙ non est substantia, nec substantiæ intrinseca: & sic nihil aliud est q̃ qualitas, secundæ aũt substantiæ significãt qualitatẽ. i. vniformitatẽ substantialẽ ipsarũ primarũ substantiarũ, quæ principaliter & propriè substãtiæ sunt, & ideo non significant qualitatẽ simpl̃r, i. quodcũq; extraneũ à prima substantia, sed ipsarũ primarũ substantiarũ essentialẽ qualitatem determinant: acsi diceret, ꝙ non esse hoc aliquid propriũ nõ est accidentis, sed cõe accidẽti: & prædicatis cõibus, quæ sunt secundæ substãtiæ: & licet habeant hoc cõe substãtiæ secundæ cũ accidentibꝰ, differũt tñ ab eis in hoc: ꝙ secũdæ substãtiæ significant ipsas essentias substãtiarũ cõiter: accidẽtia aũt signãnt naturã extraneã à substãtia. Vltima quoq; verba. ſ. plus aũt in genere q̃ in spẽ determinatio fit: huic soli expõni consona videntur: ex eo em̃ ꝙ tam genus q̃ spẽs qualitatẽ. i. vniformitatẽ circa primas substantias determinant, rectè subiunctũ

Ca. 1. capitel etiã 4. libr. 2.

T. c. 39.

iunctũ eſt, q̃ pl⁹ ſit iſta determinatio vniformitatis ĩ gñe q̃ in ſpẽ: qm̃ genus plura cõplectit. Antecedẽtibus aũt multũ cõſentanea ꝓbat expõ iſta, ex eo q̃ ſic primariè Ariſtotelis intẽtioni ſatisfit: dũ ſic totaliter elidit poſitio Platonica: & adeo vilificant ſpẽs & gña ſubſtãtiæ, quæ nũc vt ſecũdas ſubſtãtias tractam⁹, vt ferè ĩter accidẽtia annumerãda videant: q̃ Plato adeo magnificaſſe viſus eſt.

Secunda ſubſtantia quomodo qualitatem importat, vt conditionem ſine qua non.

SEd eſt hic vnũ dubiũ: quia iuxta hanc expõnẽ ſecunda ſubſtãtia non ſignat quale quid: quia nõ ſignat illam qualitatẽ: tam enim homo q̃ aĩal ſignificat tantũmodo rem naturæ, & non ſignat aggregatũ ex ſubſtantia & illa qualitate. i. vniformitate. Ad hoc dr̃ dupliciter ſecundũ duplicẽ qualitatẽ in iſtis inuentam: in hoĩe ſiquidẽ, aut anima li abſtracto per opus intellect⁹, põt cõſiderari duplex vniformitas. Vna quæ eſt res ſecũdæ intẽtionis quæ fit per actum intellectus, quam ſuprascripta lecturi primò aſpicient. Altera, quæ eſt res primæ intentionis, & eſt fundamentũ illius dictæ: & hæc nihil aliud eſt q̃ eſſentialis indiuiduorũ vniformitas. i. natura ipſa, in qua eſſentialiter indiuidua conformanr̃: eſſentialẽ aũt vniformitatẽ dico naturam ipſam hoĩs vel animalis nõ abſolutè, ſed vt aſſiſtentẽ habet intentionẽ intellectus (vt cõditionẽ ſine qua non) ſicẽm vniformis in multis inuenitur: & propter exactionem huius conditiõis vniformitas ipſa eſſentialis qualitas dicitur: quia ſ. ab opere intellectus quodãmodo fit: qm̃ ſine cõditione illa, quæ per opus intellectus fit actu non inuenitur, ſi ergo ratio in oppoſitũ loquit̃ de qualitate illa accidentali dr̃, q̃ cadit ſub ſignificatione ſecundæ ſubſtãtiæ, non vt res ſignificata, aut eius pars, ſed vt conditio rei ſignificatę nõ ſolum ſine qua nõn, ſed etiam per quã ſubſtantia eſt ſecũda: homo ẽm, & ſi nõ ſignificet niſi humanam eſſentiã, non tñ ſignificatillã, niſi vniuerſalr̃ conceptã: & per hoc habet qđ ſecũda ſubſtãtia ſit, & ſub Logica cõſideratione cadat, vt dictũ eſt: ſic aũt ſignificare illã qualitatẽ accidẽtalẽ. ſ. vt cõditionẽ, ſuffi cit ad verificandũ q̃ ſubſtãtia ſecunda ſignificet quale: & ideo argumẽtũ nihil obſtat. Si aũt volumus loqui de qualitate eſſentiali, ſic negat̃ q̃ ſit ſecunda intẽtio, ſed eſt res naturæ: & cadit ſub ſignificatione ſecundarũ ſubſtantiarũ, vt res ſignãta: & hoc opus eſt, vt ante oculos ſupradicta legẽtis ꝓponatur, ſicut & prima: vt ipſius primæ ſubſtrata: & cõſideret ſemper vt illã primã aſſiſtentẽ habet aliter ꝓpoſito logico nõ ſubeſſet: vtraq; ſiquidẽ harũ reſpõſionũ bona & neceſſaria eſt, & prima tractatui illi de natura gñris cõſona, ſcda verò verbis. S. Tho. in. 7. & 10. Metaphy. innititur & c.

Vide lib. de lõgitudine vit. cap. 1.

Ineſt autem ſubſtãtijs etiã nihil illis eſſe cõtrariũ. Primæ ẽm ſubſtãtiæ quid erit cõtrariũ? vt cuidã homini nihil eſt cõtrariũ: at verò nec homini, nec aĩali aliquid eſt cõtrarium. Non eſt autem hoc ſubſtãtiæ proprium: ſed & etiam multorũ aliorũ, vt quãtitati: bicubito enim nihil eſt contrariũ, at verò nec decem, nec alicui taliũ. Niſi fortè quis multa paucis dicat eſſe contrariũ, vel magnum paruo, determinatorum verò quantorum nullum nulli eſt contrariũ.

Hic ponitur quarta proprietas ſubſtantiæ conueniens oĩ ſubſtantiæ, ſed non ſoli. ſ. carere cõtrario: vbi duo facit, primò ipſam proprietatẽ ponit dicens, q̃ ineſt & ſubſtãtijs nihil eſſe illis cõtrariũ: & inductiuè declarat in primis & ſecũdis ſubſtantijs, vt patet. Secũdò oſtendit hoc non eſſe ita propriũ ſubſtantiæ, q̃ conueniat ſibi ſoli, qm̃ conuenit etiã quãtitati: vbi duo facit, q̃a primò oſtẽdit, q̃ quantitati etiã conuenit non habere contrariũ per hoc q̃ nec ſpẽbus quãtitatis cõtinuę, puta bicubito & tricubito: nec ſpẽbus quãtitatis diſcretę: puta decẽ, octo & alijs & hmõi aliquid cõtrariat̃. Secundò oſtendit hoc nõ eſſe certũ vniuerſalr̃ de quãtitate: q̃. ſ. omne quãtũ careat cõtrario, qm̃ aliqs fortè dicet quo ad quãtitatẽ diſcretã, q̃ multis cõtrarianr̃ pauca: & quo ad quãtitatẽ cõtinuã, q̃ magno cõtrariat̃ paruũ: ſed q̃cq̃d ſit đ hoc, ꝓ nũc nõ eſt curæ: ſufficit ẽm præſenti intentioni, q̃ alicui quantitati hoc cõueniat. Et ꝓpterea hoc certificans Ariſtoteles ſubdit: determinatarũ quantitatũ, ad certã ſui gñis ſpẽm: nullam alteri eſſe contrariã. Vbi inſinuat dupliciter ſumi quantitatem: quædã enim importãt quãtitatẽ certã, vt bicubitum, tricubitum, decẽm, centũ, mille & c. Quædã autem important quantitatẽ incertã, ſeu indeterminatam, vt magnum paruũ, multũ & paucum: à dicentibus enim aliquid horũ intelligitur quidẽ aliquã quantitatẽ eſſe, ſed non determinatur quãta ſit & c. certas ergo & determinatas quantitates conſtat non habere contrariũ: inquit Ariſtote. quicquid de indeterminatis dici contingat.

Subſtantiæ nudæ acceptæ nulla eſt ſubſtantia contraria, niſi ratione qualitatum.

HOc in loco ſunt duæ dubitationes, prima eſt an ſubſtantia habeat contrariũ: ſecunda, an magno ſit cõtrariũ paruũ. Sed qm̃ hæc in ſequẽti capſo ab ipſo tractabitur Ariſto. & prima Logici negotij limites exit, ſæpeq; tractat̃ in Phyſicis & Metaphyſicis, vtraq; omittẽda eſt, nouitiũ tñ terminos inſtruendũ vt decet cenſeo: ſubſtãtiæ noĩe hoc in loco non oĩs res, quæ accidẽs nõ eſt intelligit̃, ſed prima tm̃: & ſecũda ſubſtãtia: quod ex eo patet, q̃ Ariſt. probãs vſum inductiuè, harũ tantũ meminit: & nullã aliã ſuperiùs ſubſtantiã poſuit. Vnde huic ꝓpoſito nõ obſtat ſi formæ ſubſtãtiales, aut differẽtiæ ſint cõtrariæ: licet nihil horũ ſit ſubſtãtia. Rurſus tã prima q̃ ſecũda põt dupliciter ſumi. Vno mõ ſecundũ ſeipſam, alio mõ ſecundum ſua accidẽtia: ſi cõſideret ſubſtãtia vt veſtita eſt accidentia ſua, puta calorẽ vel frigus & c. & ſic non ſumit̃ hic: ſic enim vna ſubſtãtia eſt cõtraria alteri rõne ſuarum qualitatũ: & ſecundũ hoc in ſecũdo de gñatione dr̃, q̃ ignis eſt cõtrarius aquæ. Subſtãtia aũt in ſua nuditate cõſiderata ab intellectu (licet nunq̃ nuda inueniatur in rerũ natura) omni caret cõtrario: & ſic ſumitur hic, contrarietas autẽ, à qua cõtrarij nomen deriuatur, dupliciter ſumi põt. Vno modo cõiter, & ſic diffinit̃ in. 10. Metaphy. q̃ eſt perfecta differentia: & ſic non ſumit̃ hic, qm̃ hæc inuenitur in omni genere, vt ibidẽ dicitur, & in. 1. Phyſic. Alio modo ſumitur ꝓpriè: & ſic nihil aliud eſt q̃ maxima diſtantia ſub vno gñre eorũ, quæ nata ſunt ab eodẽ ſuſceptibili ſe cõtinuè expellere: qualis eſt inter calidũ & frigidũ, album & nigrũ: & de hac eſt hic ſermo, cum dr̃, ſubſtãtiæ nihil eẽ cõtrariũ: duæ eñ ſubſtãtiæ, & ſi ĩ eo dẽ gñe maximè diſtãtes ſint, puta homo & imperfectiſſimũ cõchyliũ in gñe aĩalis, non tñ circa vnũ aliqđ nata ſunt ſuſcipi, qm̃ in nullo ſuſcipi pñt: cõe eſt eñ oĩ ſubſtãtiæ in ſubiecto nõ eſſe, & cõſequẽter oẽs aliæ cõditiões deſunt. Vocaui aũt contraria primo mõ cõiter, & ſcdo ꝓpriè: qm̃ noĩbus eſt vtẽdũ vt plures. * Siquis eñ rectè cõſideret cõtrarietatẽ eſſe terminũ Metaphyſicalẽ, primo modo proprijſsimè cõtrarietas apparebit: vñ & mihi magis placet illam vocare cõtrarietatẽ Metaphyſicã, hãc verò Phyſicam: rõnabiliter tñ loquentiũ vſus obtinuit, vt Phyſica cõtrarietas vocaret̃ ſimplr̃ cõtrarietas, & nõ alia, quia ipſum cõtrarij nomẽ ab ipſo contra aliud proceſſu ſumptũ vr̃ & c.

*Vtinqt Met. c. 6. lib. 1. Topi.

Quia ſpecies in indiuiſibili cõſiſtunt 8. Meta. cad. 3.

Videtur autẽ ſubſtãtia non ſuſcipere magis & minus. Dico aũt, nõ q̃ ſubſtantia nõ ſit magis & minus à ſubſtantia: hoc eñ dictũ eſt, q̃ eſt, ſed q̃ vnaquæq; ſubſtãtia hoc ipſum quod eſt, non dicitur magis & minus: vt ſi eſt eadẽ ſubſtantia homo, nõ erit magis, & minus homo: neq; ipſe à ſeipſo, neq; alter altero: non eſt enim alter altero magis homo: ſicut eſt album alterũ altero magis & minus albũ: & bonũ alterũ altero magis, & minus bonũ: ſed & ipſum ſeipſo magis & minus dicitur: vt corpus cũ ſit album, magis nunc albũ eſſe dicitur q̃ prius: & cũ calidũ ſit, magis & minus calidũ dicitur: ſubſtãtia verò nõ dr̃ magis neq; min⁹: nihil eñ homo magis nũc homo q̃ prius: nec aliorũ q̃cq̃, quę ſubſtãtię ſunt: quapropter non recipit ſubſtãtia magis & minus.

Hic ponitur quinta proprietas ſubſtantiæ conueniens quoq; omni ſubſtãtiæ, ſed non ſoli. ſ. non ſuſcipere magis & minus: & tria facit ꝓpoſita ipſa ꝓprietate: quia primò excludit ſenſum falſum: ſecũdò declarat ſenſum intentũ, ibi. (Sed qm̃ vna quæq;.) tertiò ipſum intentũ ſenſum veritatẽ habere manifeſtat ibi (vt ſi eſt hæc ſubſtantia.) Ad-

A uertendum eſt enim, q̃ quia ſuſcipere magis & minus nihil aliud eſt, vt Logicè loquamur, q̃ prædicari cum ly magis, & ly minus: cũ dicit̃ ſubſtantiam nõ ſuſcipere magis & minus, põt habere duplicem ſenſum. Vnus eſt q̃ ly ſubſtantia nõ prædicet̃ cum magis & minus, & hunc ſenſum ſtatim excludit Ariſto. qm̃ ſuperius dictũ eſt oppoſitũ, qñ declaratũ fuit, q̃ ſpẽs eſt magis ſubſtãtia q̃ genus, & qm̃ dictũ fuit, q̃ prima ſubſtãtia eſt maximè ſubſtantia: vnde dicit, dico aũt hoc. ſ. ſubſtãtiã nõ ſuſcipere magis & minus, nõ q̃ ſubſtãtia vna, puta ſpecies nõ ſit magis & minus ſubſtãtia à ſubſtantia. i. q̃ altera ſubſtãtia, puta genere, quod eſt magis ſubſtãtia: & prima ſubſtãtia, qua eſt min⁹ ſubſtãtia. Secũdus aũt ſenſus eſt, q̃ id, quod dicit̃, ſeu quodãmodo denoĩatur ſubſtãtia, vt hõ, bos, leo, non dicit̃ cum magis & min⁹, & hic eſt ſenſus intentus: vnde ſubdit, ſed qm̃ vnaquæq; ſubſtantia, vt puta hõ, bos, hoc ipſum quod eſt. i. ſecundũ id quod ſuo ꝓprio noĩe ſignãt. (id eñ eſt id quod eſt vnũquodq;, quod eius ꝓprio noĩe denotat̃.) nõ dicit̃ magis & minus: declarando deinde hoc inſinuat dupliciter inueniri & cognoſci ſuſceptionẽ magis & minus: nec eſt poſsibile inueniri tertio modo. Primus ergo modus eſt, qñ idẽ nũc minus, nũc magis tale eſt. Secũdus eſt, qñ alterũ eſt magis aut minus tale altero: oportet enim magis & minus, vel in vno tantũ reſpectu. ſ. ſuijpſius: vel in multis inueniri: & ſi in vno, cũ hoc nõ poſsit eſſe in eodẽ tẽpore, q̃a implicat eſt primus modus, ſi in pluribus eſt ſecũdus. Quod ergo neutro iſtorũ modorũ magis & minus habet, nõ ſuſcipere magis & minus, cõprobatur: vt formet̃ ratio ſic, omne ſuſcipiẽs magis & min⁹ aut ipſum à ſeipſo, aut in altero reſpectu alterius dicitur magis & minus: nulla ſubſtantia eſt huiuſmodi, ergo nulla ſubſtantia ſuſcipit magis & minus: cuius rõnis maiorẽ Ariſtoteles primò ponit inferẽdo eam declarationi minoris dicens: vt ſi hæc ſubſtãtia, puta ſortes, ſit hõ, non eſt ipſe ſortes à ſe ipſo nũc minus, nũc magis hõ: nõ eñ eſt minus homo ſortes puer q̃ iuuenis, licet ſit minor homo, nec alter ab altero: non enim ſortes eſt magis homo Platone: vbi patet & maiori, & aliqualiter minor: deinde inductiuè & exẽplo ab oppoſito declarat minorẽ ſecũdùm vtrãq; partẽ: & primò ſecundam dicens, non enim eſt alter altero magis homo: ſicut albũ eſt altero albo magis albũ. Deinde declarat primã partẽ inchoans ab exẽplo ab oppoſito dicẽs, ſed ipm albũ magis & min⁹ albũ à ſeipſo: corpus eñ prius albũ modo eſt magis albũ ſubſtãtia nõ ſic &c. Cõtra hãc ꝓprietatẽ tres inſtãtiæ ſunt: prima de elemẽtis: qm̃ Auer. (in. 3. Cœli.) dicit ea ſuſcipere magis & minus. Secũda de anima intellectiua: qm̃ S. Tho. (in. 2. ſentẽ.) & in prima ꝑte dicit nõ eẽ q̃ualis pfectiõis ſcdm ſubſtantiã in oĩbus hominibus. Tertia de gñibus ſubſtãtiæ: qm̃ S. Tho. in prima parte. q. 93. ar. 3. ad tertiũ. vr̃ illa excipere ab hac ꝓprietate: & exp̃ſſe dicit, q̃ intelligit̃ de ſpeciebus.

Res naturæ denominata ſubſtãtia nõ dr̃ magis & minus.

Cõ. 67. l. 1. q. 85 arg. 7. 2. ſent. diſt. 32. q. 2. ar. 3. 1. q. 93. a. ad tertium.

Sed

Sed qm̃ diſcutere hæc altioris negotij eſt, ſufficiat nunc attentos reddidiſſe, & inſtructos, q̃ Auer. ſecundũ illam poſitionem ſuſtinendus non eſt: expreſſe ſiquidem Ariſtoteli cõtradicit concludẽti, q̃ neq; homo, neque quicquid aliud dicitur ſubſtantia, ſuſcipit magis & minus, idẽ iudicium de vna & oĩbus faciendo. Animã verò intellectiuam perfectiorẽ ĩ vno q̃ in alio eſſe, huic nõ obſtat propoſito. Tum quia vt dr̃ hoc non ſufficit ad ſuſcipere magis & minus. Tum quia ſubſtãtię noĩe nõ intelligitur hic niſi ſubſtãtia prima vel ſecũda, vt iam dictũ eſt: anima autẽ nec eſt ſubſtãtia prima, nec ſecũda, ſed principiũ vtriuſq;. De generib⁹ autem ſic dicendũ eſt, q̃ ſuſcipere magis & minus, realiter loquẽdo, põt intelligi dupl̃r. Vno modo pro eo q̃ eſt eſſe p̃fectius & imperfectius, & hoc modo oẽ genus cuiuſq; prædicamẽti ſuſcipit magis & minus: qm̃ ſpecies rerũ ſunt ſicut numeri, ita q̃ oportet vnã eſſe perfectiorẽ, & alterã minus perfectã: nõ ideò ſolũ quia dr̃ia cõſtitutiua vnius eſt perfectior dr̃ia cõſtitutiua alteri⁹, ſed quia etiã natura ipſius generis perfectiori mõ ſeruat̃ in nobiliori ſpẽ q̃ in minus nobili, p̃pter quod Auer. in 12. Metaphy. dixit, q̃ genus prædicat̃ per prius & poſterius ſecundũ eſſe: & iuxta hunc ſenſum dixit. S. Tho. quod nõ intelligit̃ ſubſtãtiã non ſuſcipere magis & minus, vt patet ibi. Alio mõ põt intelligi pro eo quod eſt intendi & remitti: ita q̃ rẽ aliq̃ ſuſcipere magis & minus, nihil aliud ſit q̃ intẽdi. i. ſuũ propriũ eſſe profici ſeu augeri: & remitti. i. diminui ſeu minus perfectionis acquirere, & hoc licet dupliciter cõtingat eſſe & cognoſci. ſ. in vno & eodẽ ſucceſſiuè vel in multis (vt dixit Ariſtoteles) ita ſibi vtrũq; modũ vẽdicat q̃ licet de facto alter tm̃ modus inueniret̃ in rerum natura, de poſsibili tñ debet habere vtrunq;: ita q̃ ad hoc q̃ aliqua res ſuſcipiat hoc mõ magis & minus, exigitur & q̃ in pluribus inuentũ in vno perfectius & in altero minus perfectũ eſſe poſsit. Et q̃ in vno & eodẽ ſucceſſiuè perfectiùs fieri poſsit, aliter non poſſet intenſionis & remiſsionis motus ſecundũ illud ſaluari. Et hoc modo ſuſcipere magis & minus non inuenitur in ſubſtãtia neq; in quãtitate, vt hic dicitur: & qm̃ hoc nõ inuenitur niſi q̃a ſpẽs magis participatur ab eodem in vno tẽpore q̃ in alio, vel ab vno indiuiduo magis q̃ ab alio, ideo S. Tho. ibi ſubdit: q̃ cum dicitur ſubſtãtiã non ſuſcipere magis & minus, intelligitur q̃ ſpecies ſubſtãtiæ non nũc magis & poſt minus participatur ab eodem, aut ab vno magis q̃ ab alio. Vt ſic ex primo dicto magis & minus primo modo in ſubſtãtia affirmauerit, ex ſubiunctis verò magis & minus ſecũdo modo ĩ ea negauerit. Et q̃a primo modo largè ſumitur ſuſcipere magis & minus, & ſecundo modo propriè: ideo qñ ſimpliciter profertur, ſicut hoc in loco accidit, ſecũdo mõ intelligẽdum eſt. Et ex hoc etiã patet animã intellectiuam non ſuſcipere magis & min⁹: licet vna ſit alia perfectior. Suſcipienda autem hæc ſunt, ſi reales rerũ

Idẽ Ariſt. li. 3. Metap. 3. Cõmẽ. 2. Magis & minus ſuſcipere.

E p̃prietates intueri voluerimus, q̃is infra Logicę limites, quæ prius diximus amplectenda ſint &c.

Maxime verò ſubſtãtiæ proprium eſſe videtur, q̃ cùm vnum & idem numero ſit, cõtrariorũ ſuſceptiuũ eſſe: quale ĩ alijs quidem nõ habebit quiſquã quod proferatt̃ale: quæcũq; nõ ſunt ſubſtantiæ, q̃, cùm ſit vnum numero, ſuſceptibile cõtrariorũ ſit, velut color, qui eſt vnũ & idẽ numero, nõ dicitur albus & niger: neq; eadẽ actio & vna numero erit praua & ſtudioſa. Similiter aũt & in alijs, quæ ſubſtantiæ non ſunt.

F ſubſtantia enim, cum vnũ & idẽ numero ſit, capax cõtrariorũ eſt, vt homo cũ vnus & idẽ numero ſit aliq̃n quidẽ niger, aliq̃n aũt ſit albus, & calidus & frigidus, & prau⁹ & ſtudioſus: in nullis autẽ alijs aliquid tale videtur. Niſi quis forſitan inſtet, dicẽs orationem & viſum eiuſmodi eſſe: eadẽ enim oratio, & idem viſus verũ vel falſum eſſe videtur: veluti ſi vera ſit oratio, ſedere quẽdam, ſurgẽte eo falſa erit. Similiter autẽ de viſu: ſiquis enim verè putat ſedere aliquẽ, ſurgente eo falſum videtur ei eundẽ habẽ

G te de eo viſum: Sed & ſiquis hoc ſuſcipiat tantũmodo differt: nam ea, quæ in ſubſtantijs ſunt ipſa mutata ſuſceptibilia ſunt contrariorũ: frigidum enim de calido factum mutatum eſt: alteratũ enim factum eſt & nigrum ex albo, & ſtudioſum ex prauo. Similiter autẽ & in alijs vnũquodq; mutationem ſuſcipiens eſt ſuſceptibile contrariorum. Oratio autem & opinio ipſa quidem immobilia oĩno perſeuerantur, cùm verò res mouetur cõtrariũ circa eam fit: oratio nanq; permanet eadẽ eo q̃ ſedet aliquis.

H Cùm verò res remota ſit, aliq̃n quidẽ vera, aliq̃n falſa fit, ſimiliter autẽ & in opinione. Quapropter proprium ſolũmodo ſubſtantiæ eſt, eo q̃ ſecundũ mutationẽ ſuam ſuſceptiua eſt contrariorũ. Siquis autẽ etiã recipiat placitũ & orationẽ dicẽs ſuſceptiua eſſe cõtrariorũ, nõ eſt hoc verum, oratio nanq; & opinio nõ in eo q̃ ipſa aliquid recipiant, cõtrariorũ ſuſceptiua eſſe dicuntur, ſed in eo q̃ circa alterum aliqua paſsio facta ſit. Nam in eo q̃ res eſt vel nõ eſt, in eo etiã oratio vera aut falſa dicitur: non in eo q̃ ipſa

Inſtãtia.

Prima ſolutio.

Altera ſolutio.

eo q̃ ipſa ſit ſuſceptiua contrariorũ. Simpliciter autẽ à nullo nec oratio mouet̃ nec placitũ: quapropter nõ erũt ſuſceptiua cõtrariorũ, cũ nulla in eis paſsio facta ſit. Verũ ſubſtãtia in eo quòd ipſa contraria recipiat, ĩ hoc ſuſceptiua dicit̃ cõtrariorũ eſſe. Lãguorẽ emm̃ & ſanitatẽ ſuſcipit, cãdorem & nigredinẽ, & vnumquodq; taliũ ipſa ſuſcipiẽdo cõtrariorũ eſſe ſuſceptiua dicitur: quare propriũ erit ſubſtantiæ, quòd cum idem & vnum ſit numero contrariorum ſuſceptiuam, cum ſui permutatione eſſe. Et de ſubſtãtia quidem hæc dicta ſufficiãt.

Hic ponitur ſexta proprietas ſubſtãtiæ cõueniẽs omni ſoli & ſemper: & p̃pterea dicitur maximè propriũ eſſe. Quatuor autẽ circa hoc facit, primo proponit intẽtũ dicẽs maximè proprium eſſe ſubſtãtiæ, q̃ cùm vna & eadẽ numero ſit, cõtrariorũ ſit ſuſceptibilis: & quia id, quod eſt maximè propriũ, oportet nulli alteri cõuenire, ſed illi, cuius eſt propriũ: ideo ſtatim vtrũq; horũ eo dẽ ſeruato ordine declarat: nec eget expoſitiõe declaratio, ſed attẽtione. Secundò inſtãtiã affert aſſerẽtẽ, q̃ cõuenit alij à ſubſtantia. Et dicit, (niſi quis fortẽ inſtet &c.) & cõfirmat in hoc, q̃ eadẽ numero oratio vocalis, & ſimiliter oratio mentalis, quæ dicitur opinio, viſus, & placitũ cõtrariorum eſt ſuſceptibilis: iſta emm̃ oratio, ſortes ſedet, eo ſedẽte eſt vera, illo aũt ſurgẽte eſt falſa: verũ autẽ & falſum cõtraria eſſe cõſtat, ergo. Tertiò ponit primã reſpõſionẽ ad hãc inſtãtiã ibi. (Sed ſiquis hoc ſuſcipiat tãtũmodo differt &c.) Quartò ponit ſecũdã reſpõſionẽ ad eãdẽ inſtãtiã ibi. (Siquis aũt &c.) & qm̃ textus eſt valde clarus ſummariè dicere ſentẽtiã ſat erit. Aduertẽdũ eſt ergo, q̃ cũ negari nõ poſsit q̃ oratio eadẽ numero ſucceſſiue ſit vera & falſa, oportet vel negare, q̃ orationẽ trãſire de vera in falſam ſit ſuſcipere cõtraria: vel ſi hoc acceptatur oſtẽdere dr̃iam inter modũ, quo ſubſtãtia ſuſcipit cõtraria, & quo oratio: & illũ modũ addere in aſsignatione proprietatis ſubſtãtiæ, cũ dicitur, maximè propriũ eſt ſubſtãtiæ &c. vt ſic ſibi ſoli cõueniat: & ideo hoc vidẽs Ariſtoteles, duas reſpõſiones dedit, quarũ prima, dato q̃ orationẽ trãſire de vero in falſum ſit ſuſcipere cõtraria, oſtẽdit differẽti modo à ſubſtãtia ſuſcipi cõtraria: & cõſiſtit in hoc, q̃ ſubſtãtia ſuſceptibilis eſt contrariorũ per ſui mutationẽ, oratio aũt nõ per ſui, ſed alterius mutationẽ: ſortes emm̃ eſt ſuſceptibilis calidi & frigidi: quia ipſe eſt trãſmutabilis de eſſe calido ad eſſe frigidum, oratio aũt hæc, ſortes ſedet trãſit de vero in falſum, nõ quia ipſa trãſmutetur, ſed oĩno immota manẽs: quia res ſigñata per ipſam mutatur, ſortẽ. ſ. ſedere, ſurgẽte emm̃ ſorte oratio facta eſt falſa quia ſeſsio eius, quæ erat, modo nõ eſt, & ſic iuxta hãc reſpõſionẽ dicẽdũ eſſet, maximè propriũ eſt ſubſtãtiæ cũ ſit vna & eadẽ numero ſẽdm ſui mutationẽ eſſe ſuſceptibilẽ contrariorũ. Sed qm̃ hæc rñſio, licet optima & vera ſit, permittit dici orationẽ trãſire de vero in falſum q̃ ſit eã ſuſcipere cõtraria: & hoc nõ eſt verũ, ideo ſecundam rñſionẽ ſubdit, quę ex dictis in prima oſtẽdit hoc eſſe falſum: & ſic ſine additione aliqua optimè dictũ eſt maximè, p̃priũ &c. p̃batur aũt in textu q̃ orationẽ trãſire de vero in falſum nõ eſt ſuſcipere cõtraria ſic, omne ſuſcipiẽs cõtraria oportet moueri ex vno cõtrario in aliud & recipere ea in ipſo: oratio trãſeũdo de vero in falſum non mouetur ab vno in aliud, nec recipit aliquid & aliquid perdit: ergo oratio dũ trãſit de vero in falſum nõ ſuſcipit cõtraria. Maior ex terminis patet: ſuſcipere emm̃ cõtraria cũ non cõtingat ſimul, oportet q̃ fiat ſucceſſiuè: & niſi æquiuocè vocet̃ ſuſcipere, oportet q̃ per ſui mutationẽ de vno in aliud fiat: & q̃ recipiat̃ vtrũq; ſucceſſiue in eo ſicut in ſubiecto. Minor verò ex dictis patet, qm̃ oratio nõ ex eo q̃ ipſa patiat̃ abiectionẽ alicui⁹ à ſe per actionẽ cuiuſcũq; agẽtis efficitur falſa, ſed ex eo q̃ res extra, puta ſortes mutatur de ſeſſione in ſtationẽ: cõcludit tãdẽ ad claritatẽ ampliorẽ doctrinæ, q̃ propriũ eſt ſubſtantiæ, q̃ vna numero per ſui mutationẽ ſuſceptibilis eſt cõtrariorũ.

Notãdũ eſt, q̃ quia verũ & falſum ſunt relatiua & relatio cũ exigat duo extrema ex alterius mutatione perdatur & acquirat̃, vt patet de colũna quæ mihi ad dextrã poſita, dextra dicitur, & ipſa immobili perſeuerãte ad oppoſitã me partẽ trãſlato, ſiniſtra, & nõ dextra mihi ipſa colũna dicitur: & ſimiliter ſortes calidus ſimilis eſt Platoni calido, Platone aũt frigefacto, ſortes in ſuo calore perſeuerãs diſsimilis Platoni effectus eſt ex ſola Platonis mutatione: quia inquã hæc eſt natura relatiuorũ, ideo oratio quæ ideo dicitur vera, quia eſt adęquata rei: quia. ſ. ſignificat ſic eſſe ſicut eſt, ex rei mutatione inadæquata redditur: & ſic efficitur falſa. Et aduerte hic diligenter, q̃ illa maxima Ariſtotelis hic poſita ab eo q̃ res eſt vel nõ eſt oratio dicit̃ vera vel falſa: nõ intelligit de re quæ eſt ſubiectũ aut prædicatũ orationis, ſed de re ſignificata per ipſam enuntiationẽ. v. g. cũ dicitur hõ eſt albus: nõ ideo eſt vera iſta: quia homo aut albũ ſit: ſed ideo quia hominem eſſe albũ eſt, hoc emm̃ eſt ſignificatũ per illã orationẽ.

Idẽ cap. 8. 1. Peri. & Plato in Pame. ni. de.

Sed vltra hãc quã Ariſtoteles attulit inſtãtiam duæ reſtãt adhuc cõtra aſsignatã p̃prietatẽ obiectiones. Prima eſt: quia nõ videt̃ cõuenire omni ſubſtãtiæ: ſed tãtũ principali: ſecũda nãq; ſubſtãtia cũ vna numero nõ ſit: quia nõ ſignãt hoc aliquid: aliena ab hac proprietate videtur. Secũda eſt: quia videtur cõuenire alteri à ſubſtãtia. ſ. quãtitati: eadẽ nãq; ſuperficies ſẽdm ſui mutationẽ mõ eſt alba poſtmodũ nigra, & ſimile eſt naturalib⁹ potẽtijs: idẽ emm̃ intellect⁹ prius ignorans ſẽdm prauam diſpõnẽ: poſtmodũ eſt ſciens & c-

Ad primã obiectionẽ dicitur: ꝙ hęc ꝓprietas cõuenit omni ſubſtãtiæ ſane intellecta: nõ em̃ ly vna numero ſe tenet ex parte ſubiecti: vt ſenſus ſit: propriũ eſt ſubſtãtiæ quæ eſt vna numero: ſuſceptibilẽ eſſe cõtrariorũ: ſed ex parte prędicati: & eſt ſenſus: propriũ eſt ſubſtãtiæ omni: ꝙ ſeruata vnitate numerali ſuſceptibilis eſt cõtrariorũ: hoc aũt cõſtat cõuenire, & primæ, & ſecũdæ ſubſtãtiæ, hõ em̃ ſeruata vnitate numerali quã i ſorte habet: eſt ſuſceptibilis calidi, & frigidi: qđ̃ non cõuenit colori, color em̃ ſeruata vnitate numerali quã in hoc albo hẽt nõ põt eſſe niger. Ad ſecũ dã verò dicit: ꝙ neq; quãtitas, neq; naturalis potẽtia eſt ſuſceptibilis cõtrariorũ: ſed ſunt media ꝙbus ſubſtãtia eſt ſuſceptibilis cõtrariorũ: ꝓpriũ eſt em̃ ſubſtãtiæ eſſe ſuſceptibilẽ cõtrariorũ mediatè, vel immediatè, nõ em̃ quãtitas mouet pro priè de albo in nigrũ: ſed ſubſtãtia quãta nec intellectus propriè mouetur de ignorãtia ad ſcientiã: ſed hõ ſcđm intellectũ. Sed reſpõſio hæc patit difficultatẽ: qa ſi ꝓpterea ꝓpriũ eſt ſubſtãtię: eẽ ſuſceptibilẽ cõtrariorũ: qa ſola ipſa ſit qđ̃ ſuſcipit cõtraria: qd oportebat ſolicitũ eẽ Ariſtotelẽ ad tutãdũ hãc ꝓprietatẽ: & diſputãdũ de oratione? cõſtat em̃ ꝙ cætera gña accidentia ſunt: & ꝙ vnũ accidẽs nõ eſt ſubiectũ alterius vt qđ̃: ſed vt quo. Ad hoc dicit ꝙ ideo oportuit Ariſtotelem ſolicitari: qa cõtrariorũ quędã denominãt primo ſubſtãtiã: & ſi denominãt accidẽtia hoc nõ faciũt niſi pro quãto illa accidẽtia ĩdenominata ſubſtãtia ſunt: vt calidũ albũ dulce: cũ ſuis cõtrarijs &c. de his nõ fuit ſolicitus ꝓpter rõnẽ tactã. Quædã verò ſunt quæ primò denoĩant ipſa accidẽtia ſecũdũ ſe: & ſubſtãtiã vel nõ denoĩant vel ſecũdariò: vt verũ & falſum quæ denoĩant ipam orationẽ ſcđm ſe: prauũ & ſtudioſum ipſam actionem &c. nõ em̃ dicit oratio vera, qa hõ ſit verus: nec dicit actio praua: qa hõ ſit prauus, ſed ecõuerſo, qa actio eſt praua: ideo homo prauus. Et de his ſolicitus fuit Ariſtoteles vbi dubiũ proſpexit, ſi em̃ accidẽs ſcđm ſe cõtraria ſuſciperet, ſubſtãtiæ propriũ impediret, qđ̃ nõ facit ſi ipſum vt medium quo ſubſtãtia denoĩat talis cõtraria ſuſcipit &c.

De quantitate, & ſuis ſpeciebus, & proprietatibus. CAP. II.

Quãti, legit Codex Græcus.

QVantitatis * autẽ aliud quidẽ eſt cõtinuũ, aliud diſcretũ, & aliud quidẽ ex habentibus poſitionẽ ad ſe inuicẽ in ipſis, partibus cõſtat, aliud aũt ex nõ habentibus poſitionẽ. Diuiditur præſens capitulũ in tres partes, nã primò cõſtruẽdo ipſum prędicamẽtũ quãtitas, enumerãtur quãtitates per ſe, ſecũdò quãtitates per accidẽs, tertiò proprietates quãtitatis. enumerãdo aũt & ſtabiliẽdo quãtitates per ſe talẽ ordinẽ ſeruat, primo proponit duas famoſas diuiſiones quãtitatis: dicẽs, quãtitatis aliud cõtinuũ &c. Vbi multa notãda occurũt. ſ. ꝙ ideo ſtatim poſt ſubſtãtiã de quãtitate tractauit, qm̃ quãtitas propinquiſsima eſt ſubſtãtiæ: & ſcđm rem: quia immediatius ineſt ſubſtãtiæ q̃ inſint qualitates, & ſcđm modũ, qm̃ ſubiacet & paſsiones habet quẽadmodũ ſubſtãtia (vt patet ĩ. 5. Metaphy. c. de quãto.) Diuidẽdo aũt incepit: qm̃ nõ intendẽtibus nunc naturas rerũ ſcrutari, ſed adunare: cõueniẽter diuidẽdo notificatur quãtitas: diuiſione qua ſpẽs patefiũt. Nec opus erat præponere diffinitionẽ, qm̃ extra propoſitũ fuiſſet: ſed ſi ad intima peruẽtũ eſſet: aut nihil prodeſſet, ſi quid ſuperficietenus aſsignatũ eſſet, puta ꝙ eſt mẽſura ſubſtãtiæ: mẽſurare em̃ cùm nõ vno mõ inueniatur in cõtinuo & diſcreto, diuidẽdũ rurſus ſicut & quãtitas fuiſſet: & nihil niſi quid nominis quãtitatis oſtẽdiſſet. Simul verò vtrãq; diuiſionẽ poſuit: eò quòd eaſdẽ habeãt ſpecies & interſecẽt ſe, ita quòd omnia quæ vni diuiſioni ſubiecta ſunt & alteri ſubiecta ſunt, & ecõuerſo. Præpoſuit verũ tamẽ diuiſionẽ in cõtinuũ & diſcretum: quia illa & per poſitiuas differẽtias data eſt: iſta per alteram negatiuam, & quia illa eſſentialis & naturaliter prior eſt: iſta accidẽtalis, & poſterior eſt. In cuius ſignum à metaphyſico tacita eſt. Dixit quoq; in neutro gñe q̃titatis aliud &c. vt inſinuaret diuiſionẽ hãc fieri in gña ſubalterna &c.

Eſt aũt diſcreta q̃titas, vt numer⁹ & oratio: cõtinua verò, vt linea, ſuꝑficies, corp⁹, amplius autẽ præter hęc, tempus & locus.

Secũdò hic enumerat mẽbra primæ diuiſionis exẽplariter ſimul ipſam declarãs, præponit aũt diſcretũ cõtinuę numerando & declarãdo, quia quãtitas diſcreta ſcđm ſuam rõnẽ prior naturaliter eſt cõtinua: qm̃ vnitas quæ eſt principiũ quãtitatis diſcretæ: eſt prior pũcto qui eſt principiũ q̃titatis cõtinuæ diuidẽdo aũt prępoſuit cõtinuũ diſcreto, cũ dixit: quãtitatis aliud cõtinuũ &c. qm̃ diſcretũ cauſatur, & ſcđm eſſe, & ſcđm cognitionẽ noſtrã: ex diuiſione cõtinui. Dixit quoq; enumerãdo ſpecies cõtinui. Amplius præter hæc tẽpus & locus: qm̃ hæc duo non eodẽ modo quantitates ſunt, ſicut aliæ prænumeratæ. Aliæ enim ſunt hic quantitates, quia ſunt menſuræ intrinſecę: tẽpus aũt & locus ſunt mẽſurę extrinſecę &c.

Partiũ etenim numeri nullus eſt cõmunis terminus, ad quẽ copulãtur partes eius vt quinq; & quinq; ſi decẽ ſunt partes, ad nullũ cõem terminũ copulãtur quinq; & quinq; ſed ſemper diſcreta ſunt. Et tria & ſeptem ad nullũ cõem terminũ copulantur, neq; omnino habeas in numero cõmunem terminum partium accipere, ſed ſem per diſcretæ ſunt, quapropter numerus, quidem diſcretorum eſt. Similiter autem & oratio,

& oratio, ꝙ enim quantitas eſt oratio, manifeſtum eſt: menſuratur enim ſyllaba brevi & lõga. Dico autem orationem cum voce prolatã, ad nullum enim communẽ terminũ partes eius copulãtur: nõ em̃ eſt cõmunis termin⁹, ad quẽ ſyllabæ copulẽtur, ſed vnaquęq; diuiſa eſt, ipſa ſcđm ſeipſam.

Tertiò hic declarat ſupradicta duo. ſ. numerũ & orationẽ eſſe quantitatẽ diſcretã, & primò de numero: & qm̃ cõſtat ꝙ numerus eſt quãtitas, declarat tantũmodo quòd eſt diſcreta tali rõne: omnis quãtitas cui⁹ partes nõ copulãtur ad vnũ terminũ cõmunẽ eſt diſcreta: numeri partes nõ copulãtur ad vnum terminũ cõmunẽ, ergo &c. vnde ſubintellecta maiore incepit à minore: & eã manifeſtat exẽplariter in numero denario, & eius partibus tã æqualibus vt quinq; & quinq; quàm inæqualibus: vt ſeptẽ & tria. Quid aũt importet terminus cõmunis inferius cũ de cõtinuis agetur, patebit. Deinde de oratione de qua vtrũq; probat. ſ. & ꝙ ſit quãtitas & ꝙ ſit diſcreta: primũ ꝓbat ſic illud cuius partes mẽſurant̃ lõgitudine & breuitate eſt quãtitas: orationis parte mẽſurãtur lõgitudine & breuitate: ergo &c. huius rõnis minorẽ ponit dicẽs, ꝙ ſyllaba quę eſt pars orationis mẽſuraẽ breuis an lõga ſit: & qm̃ nõ loquimur de oꝛone mẽtali, ſed vocali, ideo à Boethio vt ipſemet dicit: additũ eſt in textu (dico aũt orationẽ cũ voce prolatã,) ſcđm aũt probat ſic, vt de numero ꝓbauit: quia. ſ. partes oꝛonis ad nullũ terminũ cõem copulãtur, ſyllabæ em̃ inter ſe diſcretæ ſonãt & nihil vnius aliqđ alterius eſt vt patet. Aduertẽda ſunt hic duo. Primũ, ꝙ Ariſtotelis rõ, qua declarat oꝛonẽ eſſe quantitatẽ, directè oſtẽdit oꝛonẽ eſſe quãtã: ex eo em̃ ꝙ ſyllaba breuis, vel lõga eſt, cõcluditur ipſam eſſe quãtã, eo ꝙ breue vel longũ paſsio eſt quãtitatis. Sed qm̃ ex hoc ſequtur ibi eſſe aliquã quãtitatẽ: qa omne quãtũ aliqua q̃titate eſt quantũ: & illa quãtitas noĩe ſui mẽſurati vocatur oꝛo, ideo nõ ſolicitus circa vocabula ſic breuiter intẽtũ cõcluſit. Accipit aũt hic breue vel lõgũ trãſumptiuè, qm̃ ꝓpriè ſunt paſsionis lineæ. Secundũ eſt, qđ̃, vt cõiter dicitur oꝛo põt dupl̃r ſumi. Vno mõ ꝓ voce ꝓlatã: & ſic eſt qualitas in tertia ſpẽ qualitatis. Alio modo ꝓ mẽſura, ſeu quãtitate vocis ꝓlatę qua formaliter vna ſyllaba dicit breuis, alia lõga: & ſic ponit ſpẽs quãtitatis diſcretæ: quãtitatis quidẽ, quia mẽſuræ rõnẽ habet: diſcretæ verò, quia diſcretorũ mẽſurã diſcretã oportet eſſe, vt homogenea ſit mẽſura mẽſurato. Cõſtat aũt locutionẽ ipſam, quę mẽſuratur, diſcretã eſſe, vt in textu dicitur: quia ſoni literarũ, & ſyllabarũ, ex quibus integratur oꝛo, ſeparatim & diſtinctè ſonãt, adeo vt nihil preçedẽti cõe ſit ſibi & ſequẽti, vt patet. Vtrũ aũt ſcđm veritatẽ inueniatur in rerũ natura talis quãtitas diſtincta à reliquis ſcđm eſſe, metaphyſici potius negocij eſt, & me nõ videre fateor: putãt em̃ quidã ſic eſſe, alij nõ: ſignũ nõ paruũ ſumẽtes ex eo ꝙ in. 5. Metaphy. vbi de quãtitate ſcđm eſſe tractaſ nõ noĩatur, & hoc Alberto ibidẽ cõſonũ eſt: numerata tñ fuit hic ab Ariſtotele: vel qa famoſo ſermone ſcđm Auer. colligebat ſpẽs & ꝓprietates hoc in libro. vel quia ſpẽalẽ modũ mẽſuræ dicit. ſ. entis ſucceſsiui diſcreti. Siquis em̃ diligenter cõſideret, collectę ſunt hic omniũ entiũ mentur̃: & permanẽtiũ qdẽ, ſi cõtinua ſunt quatuor mẽſuræ, tres: intrinſecæ. ſ. linea ſcđm lõgitudinẽ, ſuperficies ſcđm latitudinẽ, & corpus ſcđm profunditatem, & vna extrinſeca. ſ. locus: ſi diſcreta ſunt, numerus, ſucceſsiuorum autem ſi continua ſunt, tempus: ſi diſcreta, oratio: propter quod à quibuſdam dictum eſt quòd tempus diſcretum à ſanctis Aug. & Thoma poſitum, à philoſophis prẽinuẽtũ fuerit, & orationis nomine inſinuatũ.

Colligoẽs quantitatis ſpecies. Aug. 8. ſu. ꝑ Geñ. c. 29. adlit. ſan. Tho. quolibet 2. q. 3. ar. 2. quodlibet. 9. q. 4. arti. 4.

Linea verò continua eſt, eſt em̃ ſumere cõem terminũ, punctũ ad quẽ partes eius copulẽtur: & ſuperficiei lineã, plani nanq; partes ad aliquẽ cõmunẽ terminum copulãtur. Similiter aũt & in corpore poteris ſumere cõmunẽ terminũ lineam, vel ſuperficiem, ad quam copulãtur corporis partes.

Quartò hic declarat tria mẽbra cõtinui: ꝓbãs ſolũ ꝙ cõtinua ſint: qm̃ quãtitates eſſe cõſtat, declarat aũt de ſingulis. ſ. linea ſuperficie & corpore vnico medio ſic: id, cuius partes copulãtur ad vnũ terminũ cõem, eſt continuũ: hæc ſunt hmõi ergo &c. Hic nihil aliud dicẽdũ reor, q̃ quid nominis horũ terminorũ. ſ. lineæ ſuperficiei, corporis, & termini cõis. Linea lõgitudinẽ ſonat ſine latitudine: ſuperficies latitudinẽ ſine ꝓfunditate: corpus lõgũ, latũ, & ꝓfundũ, nec hæc ſic ſunt intelligẽda vt lõgitudo inueniatur ſine latitudine: aut latitudo ſine ꝓfunditate: ſed qm̃ ſignificatur lõgitudo noĩe lineæ, nõ ſignificata latitudine illo noĩe, ſicut color pomi licet nõ ſit ſine eius odore, videt tamẽ ab oculo ſine odore. i. nõ viſo eius odore, odor em̃ nõ videt, & ſimiꝛ eſt de ꝓfunditate reſpectu ſuperficiei, quę planũ vocaſ in textu. Terminus cõis cũ cõpoſitũ nomẽ ſit: ex cõpoñtibus naturã trahat neceſſe eſt: & cõſequẽter ꝙ habeat hęc duo. ſ. & ꝙ terminet, & ꝙ ſic cõis: & qm̃adiectiuũ determinatio & mod⁹ eſt ſubſtãtiui, nõ ſufficit ad hoc ꝙ aliqd dicaſ terminus cõis, qđ̃ ſit terminus, & ꝙ ſit cõis: ſicut nec ad hoc ꝙ aliqs ſit monachus albus, ſufficit ꝙ ſit monachus & ꝙ ſit alb⁹: ſed exigit ꝙ actũ terminãdi habeat communẽ: i. ꝙ ita ſic termin⁹ vni⁹ partis, ꝙ etiã ſit termin⁹ alteri⁹: ſicut pũctus in quocũq; loco lineæ deſigneſ vtriuſq; partis, hinc. ſ. & inde terminus eſt. Et qm̃ termin⁹ inquãtũ terminus oportet ꝙ ſit indiuiſibilis: qm̃ ſi poſſet diuidi iã non vltimũ terminãs eſſet: qa haberet aliqđ̃ vlterius termin⁹ ideo termini cõmunis noĩe ſignificatur aliquid indiui-

Vt inquit Ariſto. 5. Metaph. capi. 13.

T. c. 10.

Cõis terminꝰ cuiuſlibet continui quid

T. c. 18.

indiuiſibile communiter terminãs vtranq; partem, hoc in linea eſt pũctum: in ſuperficie linea. in corpore ſuperficies: & in tẽpore inſtans, locus autẽ vt dicetur vel eſt ſuperficies vel corpus &c.

Eſt autẽ taliũ & tẽpus & locus: præſens em̃ tẽpus ad præteritũ & ad futurũ copulatur. Rurſum locus cõtinuorũ eſt: locũ em̃ quẽdã corporis partes obtinẽt, quę ad quẽdã cõmunẽ terminũ copulãt. Ergo & loci partes, quæ obtinẽt ſingulas corporis partes ad eũdẽ cõmunẽ terminũ copulantur, ad quẽ & corporis partes, quapropter cõtinuus erit locus: ad vnum enim terminum communem copulantur eius particulæ.

Quinto hic declarat reliq̃ duo cõtinui mẽbra: tẽp⁹ & locũ, & primo tẽp⁹ eẽ cõtinuũ: qm̃ partes eius. ſ. pſens, p̃teritũ, & futurũ, copulãtur. i. continuãtur: & cõſequẽter habẽt terminũ cõem. ſ. inſtãs: qđ eſt finis vni⁹ partis & principiũ alterius. Appellaŕ autẽ tẽpus pſens ſcđm famã: id quo grãmatici vtũtur diſtinguẽtes tẽpora verborũ: non q̃ ſcđm veritatẽ poſsit aliq̃d tẽporis eẽ pręſens niſi inſtãs. Deinde declarat locũ eſſe cõtinuũ eadẽ rõne: qa. ſ. partes eius copulanť ad vnũ terminũ cõem. Sed ad declarationẽ minoris vtiť tali rõne: partes corporis locati copulanť ad vnũ terminũ cõem: ergo partes loci copulanť ad vnũ terminũ cõem, ꝓbat cõſequẽtiã: qa ſingulis partibus corporis locati correſpõdẽt ſingulę partes loci: ſed ille (vt dictũ eſt) cõtinuãtur, ergo & iſtę: & nõ ſolũ hoc ſequtur: ſed etiã q̃ iſtę partes. ſ. loci copulẽtur ad eũdẽ terminũ, ad quẽ copulantur illę. ſ. locati corporis partes. Quæ verba dupliciter exponũtur. Primò à dicẽtib⁹ Ariſtotelẽ loq̃ hic de loco ſecũdũ opinionẽ antiquorũ dicẽtiũ locũ eẽ ſpatiũ habẽs trinã dimẽſionẽ &c. & ſic clarũ eſt locũ eẽ cõtinuũ, ſicut & corp⁹ locatũ: & penetrare illud ſcđm omnẽ dimenſionẽ: & eũdẽ hr̃e terminũ cõmunẽ cũ corpore locato. Secũdo exponunť à dicẽtibus Ariſtotelẽ loq̃ ſcđm ꝓpriã ſentẽtiã, ſcđm quã locus eſt vltimũ corporis cõtinẽtis &c. & dicit q̃ per ly eũdẽ, nõ intelligit eundẽ ſcđm rẽ, ſed ſcđm ꝓporpotionẽ, & adæquationẽ: & p partes corporis locati intelligit partes ſcđm cõuexũ ei⁹, tales em̃ partes obtinẽt ſingulas ſuperficiei, quę loc⁹ eſt partis: & qa tales partes cõtinuæ ſunt, ſequit ſuperficiẽ illã, quæ locus eſt, eſſe cõtinuã, vt partes partibus, & totũ toti, & termini terminis correſpõdeãt. Nec obſtat ſi duorũ corporum ſuperficies vnius corporis locus ſint, vt patet, quãdo baculus eſt ſecũdũ medietatẽ in aere, & ſecũdũ aliã in aqua: qm̃ ſicut illę duæ ſuperficies vnũ numero locũ cõſtituunt: ita & cõtinuũ, hoc autẽ qualiter ſit phyſicæ determinationis eſt: nũc aũt ſufficiat ſcire q̃ inquãtũ locus cõtinuus eſt, licet inquãtũ in hac vel illa hui⁹ vel illi⁹ corporis ſuficie firmaŕ, cõtinuitatẽ nõ habeat: ſicut nec vnitatẽ aut idẽtitatẽ. Prima expoſitio Alberto placet ſecũda aũt. S. Tho. ſ. 5. Metaphyſicę cõſonat &c.

Subiectũ eſt, in accidentia.

Amplius aũt alia quidẽ cõſtãt ex particulis, quæ in eis ſunt, poſitionẽ ad ſe inuicem habẽtibus, alia aũt ex nõ habentibus poſitionẽ, vt lineæ quidẽ particulæ poſitionẽ habent ad ſe inuicẽ, ſingulæ nãq; earũ ſitæ ſunt alicubi: & habeas vnde diſtinctẽ ſumas & aſsignes vbi ſingulæ ſitæ ſint in plano, & ad quã partem reliquarũ copulãtur, ſimiliter aũt & particulæ plani habẽt quãdã poſitionẽ: ſimiliter autem aſsignaretur vnaquęq; vbi iacet, & quę ad ſe ĩuicẽ copulãtur, ſed & ſolidis partes ſimiliter & loci.

Sexto hic incipiẽs proſequi ſecũdã diuiſionẽ, eã repetit & eius affirmatiuũ mẽbrũ declarat. ſ. habens poſitionẽ in partibus: & quia textus clarus eſt, hoc ſolũ notãdũ eſt: q̃ poſitio dupliciter ſumitur. Vno modo vt dicit ordinẽ partiũ in toto in cõparatione ad locũ: & ſic eſt vnũ prædicamẽtũ, qđ alio vocabulo dicitur ſitus. Alio modo vt dicit ordinẽ partiũ in toto abſolutè: & ſic tria exigit. ſ. permanẽtiã, ſituationẽ, & cõtinuationẽ partiũ: & ſic eſt differẽtia quãtitatis in hoc loco prolata. Permanẽtiã quidẽ, quia niſi partes maneãt, quomõ poſitæ iuxta ſe inuicẽ erũt: quę em̃ iuxta ſe inuicẽ ſita ſunt permanere oportet. Situationẽ verò, quia debes poſſe mõſtrare vbi ſit vna pars & vbi alia, Vbi aũt dico nõ in quo loco propriè loquẽdo, qm̃ ſola corpora in loco propriè ſunt: ſed in qua loci differentia ſcđm quanq̃ diuiſionẽ ſit: puta ante, vel poſt, ſub, vel ſupra, dextrè vel ſiniſtrè. Cõtinuationẽ aũt: qa ad vnũ terminũ cõem copulari partes debẽt, aliter vni⁹ totius partes nõ eſſent. Harũ aũt triũ cõditionũ Ariſtoteles duas vltimas explicitè hic ponit. Primã aũt: quæ in ſecũda præſuppoſita intelligebatur inferius explicat: cũ tẽpus ꝓbat nõ hr̃e poſitionẽ, linea ergo ſuperficies ſeu planũ, ſoliditas, ſeu corp⁹: & loc⁹ q̃titates ſunt habẽtes poſitionẽ in partib⁹: qa partes cuiuſq; ꝑmanẽt: & iuxta ſe inuicẽ iacent: & cõnectũtur ad vnũ terminũ &c.

In numero aũt nõ poterit quiſq̃ oſtẽdere quẽadmodũ particulę eius poſitionẽ aliquã ad ſe inuicem habẽt: aut vbi iacẽt, aut quæ partes ad ſe inuicẽ cõnectũtur. Neq; ea quæ temporis ſunt, nihil em̃ permanẽt particulæ tẽporis, qđ aũt nõ eſt permanẽs, qũo poſitionẽ aliquã habebit? ſed magis quẽdã ordinẽ dices habere: eo q̃ aliud quidem ſit prius, aliud verò poſterius. Sed & in numero ſimiliter, eo q̃ prius numeratur vnus, q̃ duo, & duo q̃ tres: & ita habebunt quẽdã ordinẽ, poſitionem verò nõ omnino accipies. Sed & oratio ſimiliter nulla em̃ ꝑmanet partiũ ei, ſed dictũ eſt ſimul & nõ eſt hoc amplius aſſumere: quapꝓter nõ erit poſitio particularium eius: ſiquidẽ permanet. Alia itaq; conſtat ex particulis, quę in eis ſunt, poſitionẽ ad ſe inuicẽ habẽtibus: alia autẽ ex nõ habẽtibus poſitionẽ.

Septimò hic alterũ ſecũdę diuiſionis membrũ declarat: & ſimiliter ſentẽtia clara in textu habetur, oſtẽdit nãq; tres reliquas quãtitatis ſpẽs ſub hoc mẽbro cõtineri: numerũ. ſ. tẽp⁹ & orationẽ: numerũ quidẽ, quia caret duabus cõditionibus põnis. ſ. ſituatione, & cõtinuatione. Vnitates em̃ ex quibus cõponitur numerus, nõ habẽt determinationẽ in continuo, ſed abſtrahũt à põne, in hoc em̃ differt vnitas à pũcto: illa em̃ eſt indiuiſibile, iſtud aũt eſt indiuiſibile ſituatũ. Tẽpus verò qa caret & duabus, prima. ſ. & ſecũda. i. permanẽtia, & ſituatione: & ibi inſerit q̃ tẽporis & numeri partes, & ſi ſitũ nõ habeãt, vt ante & poſt, aut ſub vel ſupra &c. vbi eorũ partes deſignari poſſint, habẽt tñ ordinem vt prius & poſterius in eis inueniatur: prẽteritũ em̃ eſt prius futuro, & vnũ prius eſt numeratione quàm duo. Orationẽ aũt: quia permanentia careat: volat em̃ irreuocabile verbũ: & reuera orationi deſunt oẽs tres cõditiones: qm̃ nec ſituationẽ, nec cõtinuationẽ hẽt &c.

Proprię autẽ quãtitates hęc ſola dicunť, quæ diximus: alia verò oĩa ſcđm accidens ſunt ad hæc em̃ aſpicientes & alia dicimus quãta, vt multũ dicitur albũ, eo q̃ ſuperficies multa ſit: & actio longa, eo q̃ tempus multũ ſit, & mot⁹ mult⁹, neq; em̃ horũ ſingulũ per ſe dicitur quantum, vt ſiquis aſsignet quanta ſit actio tẽporis diffiniet anni menſurã, vel ſic aliquo modo aſsignãs, & albũ quantũ ſit aſsignãs, ſuperficiem diffiniet. Quãta em̃ ſuperficies fuerit, tãtũ albũ eſſe diceres. Quare ſolæ ꝓpriè & ſcđm ſeipſum q̃titates dicunť, quę dictę ſunt aliorũ verò nihil p ſe, ſed ſi fortè per accidens.

Hæc eſt ſecũda pars principalis huius capit⁹: in qua ſufficiẽter ſe enumeraſſe quãtitates oſtẽdit: quãtitates per accidẽs ab his quæ ſunt per ſe diſcernens, vnde excluſiuã proponit dicẽs: hæ ſolæ ſunt propriè quãtitates. Alia verò omnino ſcđm accidẽs. Et licet ad probãdũ hãc excluſiuã oporteret vtrãq; exponẽtẽ probare. ſ. q̃ hæ ſupradictę ſint propriè quãtitates: & q̃ nihil aliud ab eis ſit propriè quantitas: primã Ariſtoteles reliquit tanq̃ per ſe notã ex dictis: ſecũdã autẽ declarauit aperiẽdo illã ſibi equipolẽtẽ vidẽm. ſ. omne aliud à ſupradictis eſt ſcđm accidẽs quãtũ tali rationẽ: illud, quod nõ per ſe. i. ſolitariè ſumptũ, ſed in ordine ad aliq̃d horũ dicitur quãtũ eſt quantũ per accidẽs: ſed omne quãtum aliud ab iſtis eſt hmõi ergo &c. Maiorẽ Ariſtoteles ſupponit: qm̃ euidẽs ex terminis eſt, minorẽ verò primò explicat, & declarat in tribus. ſ. in qualitate & actione & motu, dicitur em̃ albũ multũ, eo q̃ ſuperficies multa ſit, actio quoq; lõga: & motus multus, eo q̃ tẽpus multũ ſit. Deinde probat ſic: illud qđ in eo q̃ quãtũ nõ poteſt diffiniri ſine aliquo horũ, nõ eſt ſcđm ſe quantũ: ſed in ordine ad aliq̃d horũ, omne quãtũ aliud ab iſtis eſt huiuſmodi. ſ. q̃ in eo q̃ quãtũ nõ põt diffiniri ſine aliquo horum, ergo &c. maiore ſuppoſita, declaratur minor: quia quærenti quãta eſt actio, nõ niſi quãtitate tẽporis applicata ad mẽſurãdã actionẽ ſi per horã, aut diem, aut annũ durauerit reſpõdebitur: & ſimiliter quãta eſt albedo, nõ niſi ex ſuperficiei quantitate aſsignabitur &c. hæc ergo ſolæ propriè quãtitates ſunt. Aliorũ verò nihil eſt per ſe quãtitas, ſed fortè per accidens. Dixit (fortè) ad explanationem illius vſis primò aſſumptæ. ſ. alia verò oĩa ſcđm accidens, hæc em̃ modificãda erat ſic: alia verò oĩa, quæ ſunt quãta, ſunt ſcđm accidẽs q̃ta: & hoc ĩſinuauit per ly fortè, ac ſi diceret nihil aliorũ p ſe eſt q̃titas, ſed ſi eſt, eſt p accidẽs.

Famoſas tãtũ ſpẽs q̃titatis, vt huic diſciplinæ conuenit enumerauit Ariſt.

Circa primã exponẽtẽ illius excluſiuę, dubitatio nõ modica eſt, an. ſ. verũ ſit oĩa ſupradicta eſſe per ſe quãtitates: tũ propter rationes, tũ propter ipſius Ariſtotelis auctoritatẽ in. 5. Metaphyſicæ: tẽpus ponẽtis quãtitatẽ per accidẽs, locũ aũt & or̃onẽ, nec nominãtis. Sed qm̃ Metaphyſicalis perſcrutatio hæc eſt: ideo nũc trãſeat. Sciendo tñ q̃ quia Ariſtoteles famoſas ſpẽs quãtitatis colligebat, quæ ſpecialẽ rõnẽ mẽſuræ exprimũt: & nõ eas tãtũ, quæ ſpecialẽ rõnem quãtitatis habẽt, ideo oĩa ſupradicta, quæ vt ex ſuperius dictis apparet ſpeciales oſtẽdũt modos mẽſurãdi quãtitates p ſe dixit, ꝓpter qđ ſcđm Auer. & S. Tho. motũ, qui in gñe quãtitatis collocari videť inter quãtitates nõ numerauit: quia. ſ. nõ habet aliquã ſpecialẽ rõnẽ mẽſurę, licet Albertus aliã huius rõnẽ reddat: qa. ſ. caret indiuiſibili ſubſtãtifico vni⁹ gñis: ſubſtãtia em̃ eius diuerſorũ generũ eſt. ſ. vbi fluẽs, quale fluẽs, quãtũ fluẽs &c. In Metaphyſica aũt, qa de quãtitate ſcđm q̃ pars entis eſt, tractatur & diuerſum eſſe quãtitatis nõ mẽſurę aſpicitur: aliqua horũ inter quãtitates per ſe nõ numerãtur: quia eſſe quãtũ diuerſum nõ habẽt &c.

Amplius quãtitati nihil eſt cõtrariũ. In definitis autẽ manifeſtũ eſt, quòd nihil eſt cõtrariũ, vt bicubito, tricubito, vel ſuperficiei, vel alicui taliũ nihil eſt cõtrariũ. Niſi fortè quis multũ pauco dicat eſſe cõtrariũ vel magnũ paruo: horũ aũt nihil eſt quãtũ ſed magis ad aliq̃d. Nihil em̃ ipſum per ſe

ipſum paruũ vel magnũ dicitur ſed eo ꝙ ad alterũ refertur, nã mons quidẽ paruus dicit, miliũ verò magnũ, eo ꝙ hoc quidẽ ſui gñis maius ſit, illud verò minus, ergo ad alterũ eſt eorũ relatio, nã ſi per ſeipſum magnũ vel paruũ diceret, nunq̃ mons q̃dẽ aliq̃ paruus, miliũ verò magnũ diceret. Rurſus in vico quidẽ plures homines eſſe dicimus. Athenis verò paucos, cũ ſint illis multo plures: & in domo quidẽ multos, in theatro verò paucos, cũ ſint plures. Amplius, bicubitũ verò, vel tricubitũ, & vnũquodq; taliũ quantitatẽ ſignificat, magnũ verò, vel paruũ nõ quãtitatẽ, ſed magis ad aliquid, qm̃ ad aliud cõſideratur, magnũ, vel paruũ: quare manifeſtũ eſt, qm̃ hæc ad aliquid ſunt. Amplius aũt ſiue ponat aliq̃s hęc eſſe quãta, ſiue nõ ponat, nihil illis cõtrariũ erit. Quod em̃ nõ poteſt ſumi per ſe ipſum, ſed ad ſolã alterius rõnem refertur, q̃o huic aliquid erit cõtrariũ? Amplius aũ tẽ, ſi erũt magnũ & paruũ cõtraria, cõtingeret idẽ ſimul cõtraria recipere, & ea ipſa ſibimet eẽ cõtraria. Cõtingit em̃ idẽ ipſum ſimul paruũ eſſe & magnũ: eſt em̃ aliquid ad hoc quidẽ paruũ, ad aliud verò idipſum magnũ: quare idẽ paruũ & magnũ in eodẽ tẽpore eſſe cõtingit, quare cõtraria ſimul ſuſcipiet. Sed nihil eſt, qđ videaẽ ſimul cõtraria poſſe ſuſcipere: vt in ſubſtãtia quidẽ ſuſceptibilis cõtrariorũ quidẽ eſſe videtur ſed nõ ſuſcipit vno eodẽq; tẽpore: nã nullus ſimul & ſan⁹ eſt & æger: nec albus & niger ſimul eſt: nihilq; aliud ſimul contraria ſuſcipiet. Et eadẽ ſubijpſis cõtingit eſſe cõtraria: nam ſi eſt magnũ paruo contrariũ: ipſum autem idẽ ſimul eſt paruum & magnum: ipſum ſibi erit cõtrariũ: ſed impoſsibile eſt ipſum ſibi eſſe contrarium: non eſt igitur magnum paruo cõtrarium, nec multum pauco. Quare niſi relatiuorũ hoc quilibet dicat, tamen quãtitatis nihil habebũt cõtrarium. Maximè autem circa locum videtur eſſe contrarietas quantitatis: ſurſum em̃ ad id qđ eſt deorſum cõtrariũ ponunt: locũ, qui in medio eſt, deorſum dicẽtes, eo ꝙ multa diſtantia medij ad terminos mũdi ſit. Videntur autẽ & aliorũ contrariorũ

E diffinitionem ab his auferre: quæ em̃ à ſe inuicem multum diſtant eorũ, quæ ſub eodem genere ſunt, contraria determinant.

Hæc eſt tertia pars principalis huius capituli: in qua ꝓprietates tres quãtitatis oſtẽdunt. Incæpit autẽ partẽ hãc à ly amplius nõ ſine myſterio. Inſinuauit ſiquidẽ per hoc, ꝙ pars hæc incæpta ſecretò eſt: tũ quia ex immediatè præmiſsis ſumẽda oſtẽſa eſt prima proprietas quãtitatis. ſ. ꝙ ipſa ſcđm ſeipſam ſit quãta & per habitudinẽ ad ipſam omnia alia dicunt quãta tũ quia ex immediatè præmiſsis finis aſsignãdarũ proprietatũ habetur. ſ. diſcernere quãtitates à nõ quãtitatibus. Præoſtẽſis ergo his ad maiorẽ ſigillationẽ & deF ſcriptionẽ quãtitatis, ſubdit (amplius quãtitati nihil eſt cõtrariũ.) Termini declarati ſunt: textꝰ verò diſtinctione & collectione magis q̃ declaratione eget. Tria ergo facit. Primò oſtẽdit hãc ꝓprietatẽ inueniri in oĩbus quãtitatibus definitis. i. determinatis & certis ſcđm ſpẽm: vt bicubito, tricubito, dualitati trinitati, &c. Secũdo ibi. (Niſi forte quis.) Affert inſtãtiã quo ad q̃titates indeterminatas: tã cõtinuas, vt magnũ & paruũ: q̃ diſcretas, vt multa & pauca. Et ſtatim ſoluit obiectionẽ hãc dupliciter. Primò oſtẽdẽdo hęc nõ eſſe q̃titates, ſed ad aliquid: ibi (Horũ autẽ nihil eſt q̃titas.) Secũdò oſtẽdẽdo ꝙ ſiue hæc ſint q̃titates, ſiue nõ, falſum eſt ipſa eẽ cõtraria: ibi (Amplius ſiue ponat q̃s) &c. Primã ſolutionẽ, q̃ dicit magnũ
G & paruũ, multa & pauca nõ eſſe q̃titates, ſed ad aliq̃d, duplici rõne ꝓbat. Prima eſt qđ nõ conuenit alicui per ſeipſum, id eſt abſolutè, ſed in ordine ad aliud, nõ eſt quãtitas, ſed ad aliquid: qđlibet horũ eſt hmõi: ergo nihil horũ eſt q̃titas, ſed ad aliq̃d: maior patet ex terminis: qm̃ in hoc diſtinguũtur ſubſtãtia, quantitas, & qualitas ab ad aliq̃d: ꝙ ipſa ſunt p̃dicamẽta abſoluta: ad aliquid verò reſpectiuũ: vnde minorẽ Ariſtoteles ponẽs ꝓbat eã ab euidẽti ſigno: quia. ſ. miliũ dicitur magnũ, & mons paruus: & ſimiliter homines in vico vno multi dicũtur, in ciuitate verò pauci &c. ex q̃bꝰ oĩbus hoc manifeſtè patet: ꝙ res nõ dicit magna ſi ſcđmſe ipſam cõſidereť: qm̃ conſtat ꝙ mons q̃libet maiorẽ quãtitatẽ hẽt quocũq; grano milij: & tũ hoc dicit magnũ, & ille paruꝰ: quia
H hoc reſpectu minorũ granorũ milij magnũ eſt, & ille reſpectu aliorũ nõtiũ paruus eſt: & ſimiliť eſt de multitudine & paucitate: mille em̃ hoĩes reſpectu multitudinis req̃ſitæ ad ciuitatẽ, pauci ſunt, q̃ngẽti aũt reſpectu multitudinis req̃ſitę ad vicũ multi ſunt. Secũda rõ eſt: cuiꝰ nomẽ nõ ſignificat q̃titatẽ, ſed ad aliq̃d, ipſum nõ eſt q̃titas, ſed ad aliq̃d: magnũ vel paruũ nõ ſigñat q̃titatẽ, ſed ad aliq̃d: ergo. Declarať minor quo ad partẽ negatiuã ꝙ exẽplũ ab oppoſito. i. ab his quę ſigñat q̃titatẽ: vt bicubitũ, tricubitũ: quo ad partẽ verò affirmatiuã, qm̃ ad aliud ſpectat magnũ & paruũ. Notãdũ eſt hic, ꝙ hæc ratio ĩ hoc à præcedẽte differre

Magnũ & paruũ nõ quãtitates, ſed ad aliq̃d potius ſunt.

differre vť: quia illa à re ſignificata, hæc à nominis A ſigñatione procedit: aſpicies ꝙ hæc nomina: & ſi quãtitatẽ aliquo modo important, non tñ eã pro priè loquendo ſignificãt, ſed magis ſignificãt ad aliq̃d circa quantitatẽ. Cùm em̃ dico aliquid magnũ, aut paruũ, nõ dico ſimpliciter illud eſſe quãtũ, ſed illud eſſe excedens in quãtitate, aut exceſsum ſeu deficiens in quantitate. Excedens autẽ & exceſſum ad aliud ſpectat: alterũ enim reſpicit à quo excedit, vel quod excedit: non ſic eſt de bicubito & tricubito: qm̃ horũ quodlibet quantitatẽ
Magnum & paruũ non ſunt cõtraria. ipſam abſolutè ſigñat. Secundam aũt ſolutionẽ, qua dicit falſum eſſe, ꝙ magnũ & paruũ, multum & paucũ ſint contraria triplici rõne cõfirmat. Prima eſt. Quod per ſeipſum nõ põt ſumi, ſed ad alterũ tm̃, caret cõtrario: quodlibet horũ eſt hmõi. B ergo &c. oẽs propõnes Ariſtoteles tanq̃ notas relinqt: & minorẽ quidẽ meritò, qm̃ declarata nunc eſt: maiorẽ aũt, qa cõtraria ſunt, quæ ſcđm ſeipſa ſumpta ex ſeipſis extremè diſtãt, & vnde ſe expellere nata ſint habẽt: in eo aũt ꝙ ſcđm ſeipſum ſumi nõ põt imaginabile hoc nõ eſt, vt in capťo de ad aliquid manifeſtabitur. Secũda ratio (cõcipiẽs in ſe etiã tertiã) dum ducit ad duo impoſsibilia, eſt iſta, ſi magnũ & paruũ eſſent contraria, ſequereť duo impoſsibilia. ſ. & ꝙ idẽ numero reciperet ſimul duo cõtraria: & ꝙ vnũ & idẽ eſſet ſibijpſi cõtrariũ: & primò deducit primã cõſequẽtiã, per hoc, ꝙ idẽ in eodẽ tpe eſt magnũ & paruum reſpectu diuerſorũ: deinde ſubdit impoſsibilitatẽ cõſequẽtis, arguẽs à fortiori, eo. ſ. ꝙ ſubſtãtia, de qua dicũ eſt ꝙ ſuſceptibilis eſt cõtrariorũ, nõ põt recipere duo cõtraria ſimul, ſed ſucceſsiuè: nullus em̃ eſt ſimul ſanus & æger, ſed prius ſanus, poſtmodũ æger. Secũdò deducit ſecũdã cõſequẽtiã ibi (& eadẽ ſibijpſi cõtingit eſſe cõtraria) ex eo ꝙ idẽ eſt ſimul magnũ & paruum & oĩa clara ſunt. Tertiò principaľ redit ad quãtitates diſſinitas ſuperius; & affert inſtantiã oſtendentẽ ꝙ in aliqua earũ. ſ. in loco, inueniať cõtrarietas: & hoc confirmat ex duobus: primò ex auctoritate cõi philoſophorũ, dicens, maximè aũt circa locũ vť cõtrarietas: quia ponũt ſurſum eſſe cõtrariũ deorſum, eo ꝙ maxima diſtãtia ſit inter mediũ & extrema mũdi: ſecũ do ex diffinitiõe cõtrariorũ: qa cõtrarietas maxima diſtãtia dť: diſtãtiæ autẽ nomẽ à locali diſtãtia D deriuatũ eſt ad alia: & maximè eſt quæ inter ſurſum & deorſum eſt: cõtrarietas ergo ĩ loco eſſe vť ex eo, ꝙ oĩs alia cõtrarietas ab iſta oppoſitiõe diffinitionẽ ſumpſit. Circa hãc particulã dubitať primò, an ſit verũ in loco eſſe cõtrarietatẽ, vt in text-
T. c. 19. T. ca. 10. T. c. 18. tu dť: & ſi nõ, quare Ariſtoteles abſq; ſolutiõe trãſiuit. Secũdò, qa non vť verũ ꝙ quãtitati, quæ eſt corpus, nihil ſit cõtrariũ: motus em̃ de cõtrario in cõtrariũ eſt, vt in. 5. Phyſi. dť: ad quãtitatẽ autẽ eſſe motũ ibidẽ expreſſe dť. ergo. Ad hæc & ſimilia ſimul dť, quod qa cum dť quãtitati nihil eſt contrariũ, ſi intelligiť de quantitate nudè accepta, ſeu in eo ꝙ quãtitas, nihil obſtat, ſed quantitati indutæ aliquã aliam rõnẽ cõtrariũ inueniť: ſic aũt eſt in oĩbus inſtãtijs hmõi: loco em̃ abſolutè, alterꝰ locꝰ cõtrarius nõ eſt, ſed loco phyſico, puta cõſeruatiuo calidi, eſt aliq̃d cõtrariũ: & vť licet eſſe in hoc loco ſit cõtrariũ eſſe in illo loco: ipſa tñ loca cõtraria non ſunt: vnde in quãtitate nõ eſt cõtrarietas, ſed in vbi. Ad apparentias aũt in textu adductas ad oppoſitũ dť: ꝙ ſurſum & deorſum non ſunt cõtraria rõne quãtitatũ, ſed rõne vbi & virtutũ Phyſicarũ. Nomen aũt diſtãtiæ deriuatũ eſſe ex locali ad cõtrarietatẽ nihil aliud cõcludit: niſi fortè, ꝙ inter loca phyſica, à q̃bus diſtãtiæ nomẽ venit ſit cõtrarietas: qđ gratis cõcedit: ſcđm tñ veritatẽ diſtãtia nõ vniuocè dť de locali & cõtraria, ſed analogicè. Tacuit aũt Ariſtoteles huiꝰ ambiguitatis deciſionẽ: qa loci naturã ſcđm veritatẽ non declarauerat, ſed famã ſequit. Vel quia ſimili modo ꝓcedit obiectio hæc, ſicut illa de magno & paruo, reſpectu motus augmẽtationis & diminutiõis: ſicut em̃ magnũ & paruũ aliquid circa quantitatem dicũt magis q̃ quãtitatẽ, ita ſurſum & deorſum, vt ſunt cõtraria, aliq̃d circa loca potiùs q̃ loca ſignificãt. Ad ſecundũ dubiũ, quod iam ſemiſolutũ eſt, dť: ꝙ motus nõ ad quãtitatẽ abſolutè, ſed vt phyſicã. i. vt terminũ corporis phyſici (vt dť in. 1. Phyſicorũ.) & ideo quãtitas non eſt quantitati contraria, ſed quãtitas minima in aliqua ſpẽ, puta hoĩs, aut leonis &c. eſt cõtraria quãtitati maximè ĩ illa ſpẽ: maximè em̃ diſtant reſpectu illius ſpẽi, & cõtinuo motu de illa imperfecta ad perfectã venit. Simili
C quoq; modo ſoluũtur obiectiões de linea recta & curua, ſupficie aſpera & leni, oratiõe vera & falſa, & alijs hmõi: hic em̃ non rõne quantitatis contrarietatẽ habent, ſed ratione alicuius adiuncti &c.

Locophyſico locꝰ cõtrarius eſt, nõ autẽ loco ſe cũdũ rõnẽ mẽſuræ cõſiderato.

Non videť quantitas ſuſcipere magis & minus: vt bicubitũ: neq; em̃ eſt aliud alio magis bicubitum: neq; in numero: vt tria quam quinque, nihil magis tria dicũtur q̃ quinq;: nec quinq; magis q̃ tria: neq; tempus aliud alio magis & minus dť: nec ĩ his, quæ dicta ſunt magis & minus dicit. Quare quantitas non ſuſcipit magis & minus.

Hic ponitur alia proprietas. ſ. nõ ſuſcipere magis & minus: in qua quoniam termini declarati ſuperius ſunt, & textus per ſe clarus eſt: inductiuè probans: & in continuo permanente: & in diſcreto & cõtinuo ſucceſsiuo, nihil addẽdum reor &c.

Proprium autem maximè quãtitatis eſt, ꝙ & æquale, & inæquale dicitur. Singulũ enim earum quæ dicta ſunt, quantitatũ, æquale dicitur & inæquale: vt corpus æquale & inæquale dicitur: & tẽpus æquale & inæquale dicitur: & numerus æqualis & inæqualis dicitur: & oratio æqualis & inæqualis: ſimiliter autem & in alijs, quæ dicta

Vide, an ponderа ſint quãtitates.

ſunt,vnũquodq; æquale & inæquale dicitur. In cæteris verò, quæ quantitates non ſunt:nõ prorſus videbit̃ æquale & inæquale dici: nãq; diſpoſitio æqualis & inæqualis non multum dicitur, ſed magis ſimilis & diſſimilis & albũ æquale & inęquale nõ multum dicitur,ſed ſimile. Quare quantitatis eſt propriũ æquale,vel inæquale dici.

Hic vltimò ponit̃ vltima proprietas quãtitatis, quã quia maximè ꝓpriã,dicit,ideo dupliciter cõfirmat: primò inductiõe oſtendente ꝙ hoc cõueniat oĩ quãtitati,vt clarè patet in textu: ſecũdò inductiõe oſtẽdente,ꝙ alijs à quãtitate nõ cõueniat ibi(in cęteris verò)& inducit duas ſpẽs qualitatis. ſ.primã & tertiã:in quibus maximè poſſet apparere æquale vel inæquale,vt ſic,ſi de quo magis vi deꝛ ineſſe,nõ ineſt,concludat̃ ergo nec alijs,de quibus minus vꝛ.Notandum eſt hic, quod æqualitas põt ſumi dupl̃r. Vno modo propriè,vt diſtinguit̃ cõtra ſimilitudinẽ: & nihil aliud eſt q̃ relatio vni⁹ quanti ad aliud quantũ ſcđm negationẽ exceſſus hinc & inde:& ſic ſequit̃ quantitatẽ, ita qđipſa ſola dr̃ æqualis vel inæqualis: & ſiquid aliud dicitur æquale,aut inæquale, non niſi ſcđm quod quantum eſt dr̃: appellant̃ ſiquidẽ duo ligna æqualia, quia quantitates eorũ æquales ſunt: & ſimil̃r duæ actiões dicunt̃ æquales, qa earũ tẽpora ſunt æqualia.Alio modo ſumit̃ æqualitas tranſumptiuè, ſeu metaphoricè,vt idẽ eſt quod perfecta ſimilitudo: & nihil aliud eſt q̃ relatio vnius ſe habẽtis per modũ quãti:ad aliud ſe habẽs per modũ quãti, ſcđm negationẽ exceſſus hinc & inde,& ſic ęqualitas ſequit̃ quãtitatẽ ſimilitudinariè dictã, quæ vocatur quãtitas virtutis,& ſic æqualitas inuenit̃ extra genus quãtitatis: albedo em̃ vt quatuor in ſorte, & albedo vt tria in Platone,ſimiles quidem̃ ſunt:ſed qa nõ perfectè aſſimilant̃,æquales non ſunt: ſi autẽ in Platone intendat̃ & fiat albedo vt quatuor, tũc iam perfectè ſimiles ſunt:& dicunt̃ nõ ſolũ ſimiles,ſed æquales,& ſimil̃r eſt in alijs. Vnde, qm̃ æqualitas ꝓpriè ſequit̃ quãtitatẽ propriè dictã, & ęqualitas trãſumptiuè ſeq̃t̃ quãtitatẽ trãſumptiuè dictã, ac ꝓ hoc velut indiuidua ꝓprietas dr̃: quot modis dicit̃ ſubiectũ rectiſsimè dictũ eſt: maximè proprium eſt quãtitati æquale, vel inæquale dici.

Æquale & iæquale ꝓpriè ſcđm q̃ti tatẽ ſunt tantum.

De his quæ ſunt Ad aliquid. CAP. III.

Hæc diffinitio ex ſnia vetꝛũ tradita eſt.

AD aliquid verò talia dicuntur, quęcũq; hoc ipſa quę ſunt aliorũ eſſe dicũtur:vel qũolibet aliter ad alterũ. Vt maius id qđ eſt alterius dr̃:aliquo em̃ maius dicitur: & duplũ alterius dicit̃ hoc ipſum ꝙ eſt:alicuius enim duplũ dicitur:ſimiliter aũt & alia quæcũq; ſunt hmõi. At verò ſunt etiam & hæc ad aliquid:vt habitus,affectus,diſcipli na,ſenſus,poſitio:hæc enim oĩa, quæ dicta ſunt,hoc ipſum ꝙ ſunt,aliorũ eſſe dicũtur, vel qũolibet aliter ad alterũ & nõ aliud aliquid:habitus em̃ alicuius eſt habitus, & diſciplina alicuius eſt diſciplina:&poſitio alicui⁹ eſt poſitio: & alia quoq; ſimiliter. Ad aliquid ergo ſunt,quæcunq; hæc ipſa quæ ſunt,aliorũ eẽ dicunt̃: vel quodlibet aliter ad alterũ,vt mõs magnus dr̃ ad alterũ (magnũ em̃ mons ad aliquid dr̃) & ſimile alicui ſimile: & oĩa talia ſimiliter ad aliq̃d dicuntur.Sunt autẽ & accubitus, & ſtatio,& ſeſsio poſitiões quædã:poſitiones verò ad aliquid ſunt:iacere aũt & ſtare, vel ſedere, ipſa q̃dẽ nõ ſunt põnes:denoĩatiuè verò dicunt̃ ab his, quæ dictæ ſunt, poſitionibus.

POſt prędicamentũ quãtitatis ſtatim tractat de gñe ad aliq̃d, qm̃ quantitatẽ maximè ſequitur ad aliquid:& iam in prædicamẽto quantitatis ſermo de ad aliquid inceptus eſt: vbi de magno & paruo diſputatũ eſt:& iterũ in prædicamẽto qualitatis de ipſo habẽdus eſt ſermo: licet naturæ ordine,poſt qualitatẽ & actionẽ & paſsionẽ ſit.Tria aũt in hoc tractatu facit:primò diffinit:ſecũdò ponit proprietates: tertiò dubitat vt præpoſitã diffinitionẽ corrigat. Anteq̃ autẽ diffinitionẽ declaremus ipſam diffinitionẽ diligẽter diſcutiendũ eſt. Videndũq; cur magis ad aliquid vocet̃ q̃ relatio, aut relatiuũ. Sciendũ eſt ergo ꝙ(vt Porphyrius, & Alexãder:Alberto teſte)dicũt:Plato adinuenit ly ad aliq̃d.Ab antiqs nãq; vocabat̃ relatiuũ,vt ipſe dicit: rõnabilis aũt ac neceſſaria adinuẽtio Platonis duplici rõne oſtendit̃.Primò ex parte modi ſignificãdi: qa ly relatio ſigñat relationẽ vt conceptã,& nõ vt exercitã: ꝓpter qđ ad aliq̃d non dicit̃ ſcđm illud nomẽ:ſicut nec paternitas,nec filiatio: ly verò relatiuũ ſigñat relationẽ vt exercendã magis q̃ vt exercitã:potentiam em̃ quandã importat ad referẽdũ:ly aũt ad aliq̃d relationẽ ipſam ſigñat vt exercitã:importat ſiquidẽ reſpectũ vt terminat̃ ad aliud:quod eſt(vt ſic liceat loqui)relatiõis exercitiũ:tunc ſiquidẽ relatio in vero & ꝓprio exercitio ponit̃,cũ ad aliud reſpicere ponit̃.Conſtat aũt ꝙ melius cognoſcenda ſignificat̃ res vt exercita q̃ aliter:& ꝓpterea cõuenienter Plato nomẽ hoc ad inuenit. Secũdò propter rẽ ſignificatã: ipſa nãq; reſpectus ſeu relationis natura, per ly ad aliquid, adeo cõuenienter & expreſſe ſignificat̃, vt vnico noĩe impoſsibile reputẽ poſſe clarius ſignificari: relatio nanq; cùm inter duo ſit extrema. ſ.fundamentum & terminum, non habet ꝙ ſit relatio ex eſſe quod in fundamẽto poſsidet,ſed ex eo ꝙ terminũ reſpicit:vnde in diffinitiõe relatiuorũ hic dicitur ꝙ hoc ipſum quod ſunt,aliorũ.i. terminorũ ſunt,reſpicere autẽ terminũ neſcio qũo melius ſignificet̃ q̃ per ly ad aliq̃d:ly enim(ad) reſpectũ ipſum oſtẽdit:& ly (aliquid)terminũ.Propria ergo eſſentia relatiõis,quæ,vt inferius oſtendet̃,ampli⁹ cõſiſtit in eſſe ad aliud,optimè per ly ad aliq̃d cognoſcẽda ſignificata eſt: & longè melius q̃ relationis noĩe:quod ſupradicta non explicat,ſed ipſam vt quãdã rem ſigñat:aut relatiui, quod magis ex parte fundamẽti ipſam importat.Modò ad diffinitionis expoſitionẽ veniamus: vbi tria notanda ſunt.Primũ eſt ꝙ in numero plurali Plato, cuius credit̃ hæc diffinitio, dixit ad aliud talia dicuntur ad inſinuandũ ꝙ genus hoc entis non inuenit̃ ſingulariter,ſed oportet inter plura ſaluari fundamẽtum.ſ.& terminũ : non em̃ eſt dñs ſi ſola poteſtas coercendi eſt,ſed ſi huic aliquis ſubditus ſit,dñs ille habẽs poteſtatẽ erit.Duo verò relatiua miſcuit. ſ.ly talia,&ly quæcũq; :vt primò ſuadereꝛ, ad aliquid ſemp fundari ſupra accidẽte aliquo (vt in.5. patet Metaphyſicæ)eſt em̃ ly (tale)relatiuũ identitatis accidẽtis:ſcđò autẽ ly quæcũq;, quod eſt relatiuũ ſubſtãtiæ percipereꝛ: quod fundamentũ ipſius ad aliquid,põt eſſe ſubſtãtia ſcđm rem: ita ꝙ ex his docemur ꝙ ad aliq̃d nõ fundãt niſi accidẽtia vel ſubſtãtiæ aliquẽ accidẽtis modũ indutæ:& hoc approbatũ eſt.5.Metaphy. ab Ariſtotele & à S.Tho.Secundum eſt ꝙ per hoc Plato docuit cognoſcere ad aliquid.ſ. ſi id quod ſunt nõ abſolutè ſunt,nec ſui,ſed aliorũ ſunt: ita ꝙ per eſſe aliorum excludunt̃ duo.ſ.ꝙ nõ ſunt abſoluta:vt albũ, quãtum & hmõi:& ꝙ nõ ſunt ſuimet.i. ꝙ nõ referunt̃ ad ſeipſa,qm̃ hoc eſt ſimpl̃r impoſsibile: in hoc ergo percipies ad aliq̃d ſi id qđ eſt non abſolutè,ſed aliud aſpiciẽdo dr̃.v.g.dñs ad aliquid eſt̃: quia id, quod eſt eſſe dñm,non eſt res abſoluta,vt eſſe albũ,& eſſe hoĩem,quod eſt:hoc patet qa ſortes eẽt homo & albus,ſi nihil aliud eſſet aut intelligeret, ſed dñs non eſſet: ſed hoc ipſum quod eſt alterius eſt.ſ.ſerui:dñs enim non ſui eſt dñs,ſed ſerui:& ſimiliter eſt in alijs.Nec obſtat dictis, ꝙ relatio idẽtitatis numeralis ſit eiuſdem ad ſeipſum: qm̃ licet ſit eiuſdẽ ad ſe ſcđm rem,nõ tñ ſcđm rõnem, quæ vtitur vno vt duobus,vt fundamẽto.ſ. & termino (vt patet in.5. Metaphy.) Tertium eſt,ꝙ ſub diiunctione diffinitionẽ compleuit dicens,aliorũ dicunt̃,vel qũolibet aliter ad aliud: ꝓpter diuerſum modum,quo ad aliquid exercet̃:& licet diuerſitas iſta ſit multiplex,& vt dicet̃ in textu, tanganꝛ exẽpla inducendo:hæc tñ diſiunctio diuerſitatẽ illam deſignat,qua alia dicunt̃ ad aliud ſecundũ caſum genitiuũ,& hoc membrũ inſinuauit per ly aliorũ dicunt̃:alia verò dicunt̃ ad aliud, qũolibet aliter.i. ſcđm quęcunq; aliũ caſum, & quouis alio modo. Propoſita ergo diffinitiõe ſtatim declarat eã exẽplariter quo ad vtranq; diſiunctionis partẽ: & primo quo ad primã dicens,vt maius minore maius, duplũ dimidij duplũ dicitur, & ſic de alijs hmõi. Nec turberis ꝙ maius dicitur ad aliud ſcđm ablatiuum,quoniam Græco idiomate ſcripſit Ariſtoteles,ꝙ genitiuo ꝓ ablatiuo vtitur: deinde adhuc ſubdit exẽpla ad idẽ dicens:at verò ſunt etiã hæc ad aliq̃d,vt habitus,affectus &c.quæ clara ſunt,niſi quod oſtẽdendũ reſtat cur hæc exẽpla à primis ſeparauit.Deindevolẽs declarare diffinitionẽ quo ad ſecundã partẽ concludendo repetit eam,& ſtatim exẽpla ſubdit ſecũdæ partis dicẽs,vt mõs magnus ad aliũ: & ſimile ſimili dicitur &c. & vltimò alia quædã ad aliquid enumerat,ex eo ꝙ ſpẽs poſitionis ſint,vt ſeſsionẽ, ſtationẽ &c. & ſeparat de noĩatiua eorũ ab illis dicẽs, accũbere autẽ & ſtare poſitiões nõ ſunt, ſed denoĩationes à poſitiõibus ſumptę,ſicut nec albũ eſt albedo, ſed denoĩatiuũ eius. Aduertendũ hic eſt,ꝙ qa multipliciter exercetur relatio inter correlatiua,ideo tres diſtinctiones aſsignantur ipſorum relatiuorũ. Prima eſt,ꝙ quædã referunt̃ ſola flexione caſuum,vt dñs ſerui dñs,& ſimile ſimili ſimile : quædã non niſi addita præpoſitione vel aliquo ęquiualente, vt magnũ non dicit̃ paruũ, aut paruũ magnũ, ſed ad paruũ magnũ·Secunda eſt,ꝙ eorũ,quæ referunt̃ flexione caſuum, alia vniformi flexione hinc & inde referuntur,vt duplũ dimidij duplũ : & dimidiũ dupli dimidiũ:alia difformi,vt ſciẽtia ſcibilis ſciẽtia, ſcibile autẽ non dicitur ſcientiæ, ſed ſcientia ſcibile:vt patet difformitas caſuum.Tertia eſt,ꝙ eorũ, quæ ſola flexione caſuum referunt̃, ſiue vniformiter ſiue non,alia ſecundũ genitiuũ referunt̃,alia ſecundũ alios caſus, vt patet. Quia verò nõ omnia noĩa,quæ ſignificãt ad aliq̃d, æqualiter ſignificãt relationem : ideo cõſueuit fieri alia diſtinctio.ſ.ꝙ quædã ſunt relatiua ſcđm eſſe,vt dñs, duplũ &c. quædã ſcđm dici,vt ſciẽtia, ſenſus &c.Quæ diſtinctio,vt S.Tho.(in quæſtionibus de potentia Dei) docet,nõ eſt intelligẽda ſecundũ diſtinctionẽ relatiõis realis & rõnis, ita ꝙ relatiua ſecũdũ eſſe ſint, quæ important relationẽ realẽ: ſecundũ dici verò quæ importãt relationẽ rõnis : qm̃ patet manifeſtè falſitas talis intellectus,ex eo ꝙ ſenſus reaꝛ referꝛ ad ſenſibile & ſcia ad ſcibile : ſed itelligẽda eſt ſcđm diſtinctionẽ ſigñationis nominũ: ea em̃ vocant̃ relatiua ſcđm eſſe, quæ impoſita ſunt ad ſignificãdũ primò relationẽ, ſiue realẽ, ſiue rõnis: vt dñs,duplũ,genus,ſpẽs,prædicatũ,ſubiectũ &c.Ea aũt vocant̃ relatiua ſcđm dici,quę primò quidẽ ſignificãt rẽ abſolutã, & ex cõſequẽti importãt reſpectũ, ſiue realẽ, ſiue rõnis : & talia alio vocabulo dicunt̃ ſignificare nõ tam reſpectũ q̃ abſolutũ reſpectiuè,vt ſciẽtia ſenſus & hmõi:ſciẽtia em̃ formaliter importat id, quo ſcimus, quod qualitas eſt: ſed importat hoc adiuncta relatiõe ad ſcibile & c, & ideo ad aliq̃d ſecundũ dici vocat:oẽs aũt has diſtinctiões Ariſto.in textu tetigit.Et hanc quidem vltimo dictã ſignanter notauit per ly,at verò ſunt etiã & hęc ad aliquid,vt habitus:adductis em̃ priꝰ relatiuis ſcđm eſſe.ſ.maius & duplũ cõnumerauit cum diſtinctiõis tñ nota & relatiua ſcđm dici,licet per ly (at verò) poſsit etiã denotari ſecũda diſtinctio:qm̃ habitus,ſenſus,ſcientia &c.non ſimili flexiõe cõuertunt̃, ſicut maius & duplũ,vt patet:pri

Infrà. T. ca. 15.& 26.

In Philebo.

Materia. 7. qo. 7. ad. 11.

T. c. 20.

T. ca. 20.

6. Topic. cap. 5.

mã aũt & ſecundã & tertiã in declaratiõe illi⁹ particulæ, vel qũolibet aliter ad aliud, exp̃ſſe tetigit: primã quidẽ in exẽplo de magno: tertiã aũt ĩ exẽplo de ſimili, licet hãc in ipſa diffinitiõe poſitã eẽ dictũ ſit, qđ ideo euenisſe credit, quia genitiu⁹ pręcipuè poſſeſſionẽ oſtẽdit: & cõſequẽter naturã ad aliquid quod eius ꝙ dicit non eſt, ſed alterius &c.

Ineſt autem & contrarietas in his, quæ ſunt ad aliquid, vt virtus vitio contrarium, cùm ſit vtrunque ad aliquid, & diſciplina ignorantię. Non autem omnibus relatiuis ineſt contrarietas: duplici, enim nihil eſt contrarium, neq; triplici, nec vlli talium.

Hic incipit ſecunda pars huius capituli diuiſa in quatuor partes ſcđm numerũ ꝓprietatũ quas aſsignat, quæ ſuis patebunt locis. Prima ergo proprietas ſi ꝓprietas vocari põt, quia nec omni, nec ſoli cõuenit, imo nulli conuenit, inquantũ eſt ad aliquid, vt patebit, eſt habere contrariũ: virt⁹ em̃ contraria vitio eſt, & ſcientia ignorãtiæ prauæ diſpoſitionis: & tñ vtrũq; eſt ad aliquid. Non cõuenit aũt omnibus relatiuis &c. & eſt ſnĩa clara. Sed vnum dubiũ cõe reſtat, qũo verificeť ĩ ad aliquid reperiri contrariũ, & id quod dictũ eſt in prædicamento quantitatis. ſ. quod ei ꝙ ad ſolã alterius relationẽ dr̃, qũo aliquid contrariũ erit. Ad hoc dicitur, quod relatiua ſcđm id, quo relatiua ſunt, contrarietatẽ non habent: vt in prædicamento quãtitatis dictum fuit: vnde ſignanter ibi dixit. Ariſtoteles: ꝙ em̃ non ſcđm ſe dicit̃, ſed ad ſolam alteri⁹ relationem, qũo habebit contrariũ: ſcđm illud autẽ ꝙ alterius gñis concipiunt, contrarium habere poſſunt, vt dicitur hic: virtus em̃ eſt cõtraria vitio non ratione relationis, ſed qualitatis, quam in aĩa ponit: duplum aũt nec ratione relationis, nec quãtitatis, quã ſequitur, quia quantitati nihil eſt contrariũ, contrarietatẽ patitur: vnde poteſt breuiter dici, ꝙ relatiua formaliter non habent cõtrarium, ſed materialiter. Vel relatiua ſecundũ eſſe carent contrario, relatiua aũt ſecundũ dici poſſunt habere contrariũ: vnde dedit exẽplũ Ariſtoteles de virtute & ſciẽtia, quæ ſunt relatiua ſecundũ dici &c.

Vidẽtur aũt magis & minus relatiua ſuſcipere: ſimile em̃ & diſsimile magis & minus dr̃, & æquale & inæquale magis & minus dr̃, cum vtrũq; ſit relatiuũ: ſimile em̃ alicui ſimile dicitur, & inæquale alicui inæquale. Non aũt oĩa relatiua ſuſcipiũt magis & minus: duplũ enim non dicitur magis & minus duplum, nec aliquid talium.

Hic ponit̃ ſcđa quorundã relatiuorũ cõitas. ſ. ſuſcipere magis & minus: circa quam procedit ſicut circa præcedentẽ dicẽs: primò ꝙ hoc cõuenit relatiuis, vt ſimili & diſsimili &c. & ſubdens ſecũdo ꝙ nõ conuenit hoc oĩbus relatiuis: nõ em̃ dicit̃ magis aut minus duplum, aut triplum &c. & tex-

E tus quidem clarus eſt. Sed vnum relinquitur dubium, an ſuſcipere magis & minus cõueniat relatiuis rõne relationis, an rõne fundamẽti, ſicut habere contrariũ. Si em̃ dicať ꝙ rõne relationis, quę erit maior ratio de vno relatiuo q̃ de alio, non apparet. Si ratione fundamẽti, tunc ſequeretur ꝙ ſi fundamentũ non ſuſcipit magis & minus, nec ipſum relatiuũ ſuſcipiet magis & minus, qđ eſt manifeſtè falſum: æquale em̃ & inæquale ſuſcipiunt magis & minus: & tñ quantitas, ſupra quam fundant̃, nõ ſuſcipit magis & minus, vt dictũ fuit. Ad hoc dr̃ ꝙ ſuſcipere magis & minus cõuenit relatiuis rõne fundamenti: ſed hoc cõtingit dupliciter. Vno mõ ita ꝙ ex magis & minus in fundamẽto relatiuũ dicať magis & minus: vt ſummo calido, F quãto aliqđ eſt magis calidũ, tanto eſt magis ſimile. Alio modo ita ꝙ ex aliqua varietate ſeu alteritate fundamenti relatiuũ dicať magis & min⁹: & hoc modo inæquale dr̃ magis & minus, ex eo ꝙ quantũ variať ſcđm maius & minus: hoc etiã modo ſimia dicitur aĩal magis ſimile homini q̃ aſin⁹, ꝓpter varietatẽ aĩalis ſcđm diuerſos modos eſſendi in hoc & in illo, & nõ quia aĩal ſuſcipiat, ꝓprię magis & minus. Nec eſt mirum, ſi relatiuum ſuſcipit magis & minus rõne fundamenti, & fundamẽtum non ſuſcipit magis & minus: qm̃ ſermo iſte de magis & minus Logicè intelligendus eſt. i. de prædicatiõe cum ly magis, aut minus: phyſicè em̃ loquẽdo cõſtat ad relatiua non poſſe motum aliquẽ terminari: & cõſequẽter nec motũ intenſiõis G & remiſsionis; quo ſit magis, aut minus phyſicè. Nec te moueat quod in textu dr̃, æquale dici magis aut minus: accipiendũ eſt em̃ hoc de æquali ſecundũ reputationẽ: reputant̃ em̃ æqualia nõ ſolũ quæ nullo mõ ſe excedũt, ſed quæ parũ quid exceſſus habent, & infra illam paruã latitudinẽ, magis vel minus æquale dicitur: ſicut etiam virtus, quæ conſiſtit in attingendo medium, ſi circa medium attingit virtus nihilominus eſt &c.

Omnia aũt relatiua ad cõuertentiam dicunt̃: vt ſeruus dñi ſeruus dicitur, & dñs ſerui dñs, & duplum dimidij duplũ, & dimidium dupli dimidiũ: & maius minore maius, & minus maiore minus: ſimiliter autẽ H & in alijs. Sed caſu aliquoties differẽt ſecũdum locutionẽ: vt ſciẽtia ſcibilis ſciẽtia, & ſcibile ſciẽtia ſcibile, & ſenſus ſenſati ſenſus, & ſenſatũ ſenſu ſenſatũ. At verò aliquoties non videbit̃ cõuerti, niſi conueniẽter ad quod dr̃ aſsigneť, ſed peccet is qui aſsignat: vt ala ſi aſsigneť auis, nõ cõuertit̃, vt ſit auis alæ: neq; em̃ prius cõueniẽter aſsignatũ eſt ala auis: neq; em̃ in eo ꝙ auis eſt, in eo auis ala dr̃, ſed in eo ꝙ alata eſt: multorũ enim & aliorũ alæ ſunt, quæ non ſunt

aues:

Dialectici poſsũt noĩa re⁹ impone re: Plato in Cratylo. & Ariſt. ca. 3. li. 8. To.

aues, quare ſi aſsignetur cõuenienter & cõuertitur, vt ala alati ala, & alatũ ala alatum. Aliquoties aũt fortè & nomina fingere neceſſe erit, ſi non fuerit poſitum nomen, ad quod cõuenienter aſsignetur, vt remus ſi nauis aſsignatur nõ erit cõueniens aſsignatio: neq; em̃ in eo ꝙ eſt nauis, eius remus dicit̃: ſunt em̃ naues, quarũ remi non ſunt: quare nõ cõuertitur, nauis em̃ non dicitur remi nauis. Sed fortè cõueniẽtior aſsignatio erit, ſi ſic quodammodo aſsignetur, remus remitæ rei remus, aut aliquo modo aliter dictũ ſit, nomẽ em̃ nõ eſt poſitũ: cõuertitur autẽ ſi cõuenienter aſsignetur: remitũ em̃ remo remitũ eſt. Similiter aũt & in alijs: vt caput cõuenientius aſsignabitur capitati, q̃ ſi animalis aſsignetur: neq; em̃ eo ꝙ animal eſt caput hẽt: multa em̃ ſunt animalia capita nõ habẽtia. Sic aũt facillimè fortaſſe ſumetur quibus poſita ſunt nomina, ſi ab his, quæ prima ſunt, & ab his, ad quæ cõuertũtur, nomina ponãtur: vt ĩ his, quæ dicta ſunt, ab ala alatũ, à remo remitũ. Omnia ergo quæ ad aliquid dicũtur, ſi cõueniẽter aſsignẽtur, ad cõuertẽtiã dicũtur, nã ſi ad quodlibet aliud aſsignẽtur & non ad illud, ad quod dicũtur, nõ cõuertuntur. Dico autẽ, qm̃ neq; eorũ, quæ indubitãter cõuertibilia dicũtur, & nomina eis poſita ſunt, nihil cõuertitur ſi ad aliquid eorum, quæ ſunt accidẽtia, aſsignẽtur, & nõ ad ea, quę dicunt̃, vt ſeruus, ſi domini nõ aſsignetur ſeruus, ſed hominis, vel bipedis, aut alicuius taliũ, nõ cõuertitur: neq; em̃ dici poteſt, homo eſt ſerui homo: nõ em̃ eſt cõueniẽs aſsignatio. Amplius ſi cõueniẽter aſsignetur ad quod dicitur, omnibus alijs circũſcriptis quæcũq; accidẽtia ſunt, relicto ſolo illo, ad quod aſsignatũ eſt, cõueniẽter ſemper ad ipſum dicetur, vt ſi ſeruus dicatur ad dominũ, circũſcriptis omnibus, quę ſunt accidẽtia domino, vt eſſe bipedẽ, vel ſciẽtiæ ſuſceptibilẽ, vel hominẽ, relicto vero ſolo domino, ſemper ſeruus dicetur ad ipſum: ſeruus em̃ domini ſeruus dicitur. Si autẽ nõ cõueniẽter dicatur ad id, ad quod dicitur: circũſcriptis omnibus alijs, relicto illo ſolo, ad quod redditum eſt, nõ dicitur

A ad illud: aſsignetur em̃ ſeruus hominis & ala auis: circũſcribatur ab homine eſſe dominũ, nõ iam ſeruus ad hominẽ dicitur: cũ em̃ dominus nõ ſit, ſeruus nõ eſt, ſimiliter autẽ & de aue: adimatur ab ea alatã eſſe, & amplius nõ erit ala ad aliquid, cùm non ſit alatũ, nec ala erit alicuius: quare oportet aſsignare ad id, ad quod cõueniẽter dicit̃: & ſi ſit nomẽ poſitũ facilis erit aſsignatio, ſi autẽ nõ ſit, fortaſſe erit neceſſariũ fingere nomẽ: ſi aũt ſic reddãtur, manifeſtũ eſt, B quoniã omnia relatiua cõuerſim dicũtur.

Hinc ponit̃ vera relatiuorũ ꝓprietas. ſ. dici ad cõuertentiã, quã qa Ariſtoteles in textu clarè & diffuſe pertractat, nõ oportet textũ gloſando declarare, ſed tãtũmõ diſtĩguere textus particulas, & qd noĩs cõuertentiæ aperire: ꝓponit ergo primõ relatiuorũ proprietatẽ dicẽs, oĩa aũt relatiua ad cõuertẽtiã dicũtur: & exẽpla iter declarat: vt duplũ dimidij duplũ dicitur: & cõuertitur: qa dimidiũ dupli dimidiũ dicitur, &c. Et qm̃ nõ eodẽ mõ oĩbus hoc cõuenit relatiuis, ideo oſtẽdit ſecũdò ibi (ſed caſu) duos eſſe modos, quib⁹ relatiua dicũtur ad cõuertẽtiã. Primus eſt ſcđm ſimilẽ caſum, cuius exẽpla poſita ſunt. Secũdus eſt ſcđm diſsimilẽ caſum, de quo dicit, ſed caſu aliquoties C differũt ſcđm locutionẽ, vt ſciẽtia ſcibilis in genitiuo ſciẽtia dicit̃: ſcibile aũt dr̃ ſcĩa in ablatiuo ſcibile, &c. Quia verò hæc ꝓprietas cõuenit his, q̃ verè relatiua adinuicẽ ſunt, & nõ alijs: ac per hoc nõ cõuenit alicui relatiuo, niſi reſpectu ſui ꝓprij correlatiui: oportet diligẽter attẽdere vt vnũqđq; relatiuũ ad ſuũ ꝓpriũ correlatiuũ referam⁹: ſi em̃ hoc nõ fecerimus, cõtinget ꝙ videbit̃ ꝓprietas iſta nõ vniuerſaľ cõuenire relatiuis: qm̃ quãdo relatiuũ nõ aſsignabit̃ ad ſuũ ꝓpriũ correlatiũ, nõ dicet̃ ad cõuertẽtiã. Sed hoc accidet nõ ex defectu iſtius ꝓprietatis, ſed ex errore noſtro, ex quo ꝓceſsit in cõpetẽs aſsignatio eius, ad qđ dicitur relatiuũ: relatiuũ em̃ nõ dicitur ad cõuertẽtiã cuiuſcũq;, ſed eius tãtũ, ad qđ propriè terminať. i. D correlatiui. Ad explicãdũ ergo hæc duo. ſ. ꝙ relatiuũ dicitur ad cõuertẽtiã, nõ cuiuſcũq; ſed termini cõueniẽter aſsignati, & qũo in hoc cõtingat errare & cauere totũ reſiduũ ſermonis facit. Vnde tertiò ibi. (At verò nõ aliquoties videbitur conuerti) oſtẽdit quomodo cõtingat apparere falſam dictã proprietatem, propter peccatũ quod fit in aſsignatione ei⁹, ad qđ dicit̃ relatiuũ, & dat exẽplũ de hoc relatiuo ala reſpectu auis, cui malè aſsignať, qa debet aſsignari alato: ala em̃ alati eſt ala: vnde & cõuertit̃, alatũ ala alatũ: & qa prædict⁹ error ex duplici cauſa naſci põt. ſ. ex ignorãtia applicationis vt dictũ eſt de ala, & ex penuria vocabulorũ, ideo neceſſariã cautelã cõtra hãc ſecundã cauſam, quarto apponit ibi (Aliquoties autem

Id eſt, cõſequẽtia, ſic cap. 4. libri. 1. Elencho.

aũt fortè & noïa fingere) & oïa clara ſunt in tex E
tu, niſi q̃ curioſo nouitio dicẽdũ eſt aïalia ſine ca
pite eſſe cõchylia: habẽtia aũt alas & nõ aues, eſ
ſe muſcas apes veſpas, &c. Et vt facilius poſsit qs
ſibi ab hoc errore cauere. In quinto ibi. (Sic aũt
facilius) clarũ documẽtũ fingẽdi noïa, quæ ſint
ꝓpria correlatiua eorũ, qb⁹ volum⁹ rectè ea ad
quæ referuntur aſsignare tradit. Sexto ibi. (Oïa
ergo, quę ad aliquid dicũtur.) excluſo iã errore,
& cautelis adhibitis, redit ad oſtẽdẽdũ ſupradictũ
ſenſum aſsignatæ proprietatis. ſ. q̃ relatiua dici
ad cõuertentiã non intelligitur cũ quocũq;, aut
cuiuſcũq;: ſed ſui proprij termini ad quẽ dicitur:
& ſimul oſtẽdit q̃ neceſſaria ſit cõueniẽs aſsigna
tio eius ad qđ dicitur. Et oſtẽdit hæc per locum à
maiore, ex eo. ſ. q̃ in his, quæ indubitãter ad cõ
uertẽtiã dicũtur, & noïa impoſita habẽt, nõ inue
nitur dici ad cõuertẽtiã, niſi cõueniẽs ſit aſsigna
tio eius ad qđ dicitur. Vbi tria tacta relatiuorum
genera inſinuauit: quædã, de quib⁹ dubitatur an
ſint cõuertibilia: vt ala, de qua dictũ eſt, q̃ videba
tur nõ cõuerti: quædã innoïata, quo ad terminũ,
vt rem⁹, quędã & noïata & ab oïbus cõfeſſa abſ
q; dubio cõuertibilia: vt dominus, duplũ, maius,
&c. Si ergo in iſtis oportet cõueniẽtẽ terminũ aſ
ſignare ad ſaluãdã cõuertẽtiã, à fortiori & in alijs
oportet hic fieri. Septimò ibi. (Amplius ſi cõue
niẽter,) tradit canonẽ vniuerſalẽ quo abſq; erro
re ſemper cognoſci poſsit cõueniẽs cuiq; relatiuo
termin⁹: & eſt talis, tũc eſt termin⁹ cõueniẽs,
qñ illo ſolo relicto cæteris circũſcriptis eſt ad qđ G
dicitur relatiuũ: & per oppoſitũ, tũc nõ eſt cõue
niẽter terminus aſsignatus, qñ cæteris circũſcri
ptis & illo ſolo relicto, nõ eſt id ad qđ dicitur: exẽ
pla clara ſunt in textu. Intẽdit aũt per ly acciden
tia tã in hac q̃ in immediatè præcedẽte particula
nõ accidẽtia. i. quãtitatẽ qualitatẽ & cætera acci
dẽtiũ genera, neq; accidẽtia. i. prædicata acciden
talia, ſed accidẽtia, i. oïa illa cõiũcta, quæ ſunt ex
tra rationẽ formalẽ illius, ſiue illud cõiunctũ ſit
ſubſtãtia, ſiue propriũ, &c. Vnde accidẽtia ſerui
ſunt eſſe hoïem, eſſe albũ, bipedẽ quãtũ: qm̃ nihil
horũ eſt in rõne ſerui vt ſic. Vltimo ibi. (Quare
oportet aſsignari ad id, &c.) epilogãdo cõcludit
pricipale intẽtũ. ſ. oïa relatiua dici ad cõuertẽtiã.

Cõuertẽ tia, cõuer ſio, cõuer tibilitas quid ſit.

P R O declaratione aũt illius termini cõuer- H
tẽtia, notãdũ eſt ex magno Alberto qđ hic tria. ſ.
cõuerſio, cõuertibilitas & cõuertẽtia, ſic differũt
apud Logicos: q̃ cõuerſio paſsio eſt ꝓpoſitionũ
& cõſtitũt in trãſpoſitione ſubiecti & prædicati:
& diſtinguitur in tres ſpecies. ſ. ſimpliciter, per ac
cidẽs, & cõtrapoſitionẽ, vt patet in Priorum. Cõ
uertibilitas aũt eſt paſsio terminorũ, & cõſiſtit in
mutua conſecutione eorum, & diuiditur in duas
ſpẽs. ſ. ſubſtantialem & non ſubſtantialem (vt pa

Cap. 2.

Cap. 4.

tet in. 2. Topicorum. (Conuertentia autem cõſi
ſtit in mutuo aliquorũ reſpectu, & ideo eſt paſsio
relatiuorũ: & hic ab Ariſtotele quot modis fiat
oſtẽſum eſt. Relatiuũ ergo dici ad cõuertẽtiã eſt
ipſum ita dici ad aliud, q̃ conuertat aliud ad di
cendum ad ſe. Dominus enim ideo dicitur ad cõ
uertentiã ſerui, quia ſeruũ conuertit, vt dicatur
domini ſeruus: & ſimiliter eſt ex parte ſerui, &c.

Videntur autẽ ipſa ad aliquid ſimul eſſe
natura, & in alijs quidem pluribus verum
eſt, in aliquibus verò nõ verum: ſimul emꝫ
duplum eſt & dimidiũ: & cùm ſit duplum
dimidiũ eſt, & cum ſit ſeruus dñs eſt. Simi
liter aũt his, & alia, ſimul emꝫ auferunt ſeſe
inuicẽ: ſi emꝫ non ſit duplum, non eſt dimi
dium: & ſi nõ eſt dimidiũ, nõ eſt duplum,
ſimiliter aũt & in alijs q̃cunq; talia ſunt.

F Hic ponitur alia vera relatiuorũ proprietas. ſ.
eſſe ſimul natura. Circa quã Ariſtoteles ſic pro
cedit: quia primò proponit proprietatẽ & decla
rat ita eſſe ī multis relatiuis. Secũdo dicit, q̃ iſta
proprietas nõ videtur cõuenire omnibus relati
uis. Notandũ eſt hic pro notitia terminorum, q̃
eſſe ſimul natura, licet ſuperficietenus loquẽdo,
importet aliqua eſſe ſimul in eſſe & nõ eſſe, ſeu
in ortu & occaſu, & per hoc importet, q̃ ſi vnum
illorũ ſit, reliquũ quoq; ſit, & ſi alterum perimi
tur, reliquũ perimi, & iſta declaratio huic loco ſa
tisfacere videatur: quoniã vt patebit, ex his pro
cedetur tam pro quàm cõtra: ſcđm tamẽ veritа-
tem plus ſignificat, vt emꝫ patet ex Poſtprædica Ca. 1. de
mẽtis, eſſe ſimul natura importat duo. ſ. ſimulta- ſimul.
tẽ cõſequentię ſupradictã, & negationem cauſali Simul
tatis. i. q̃ neutrũ alterius cauſa ſit, homo emꝫ & ri- natura
ſibile, & ſi ſint ſimul ſcđm ortũ & occaſum, non ſunt,quę
tñ ſunt ſimul natura, quia vnũ eſt cauſa alterius, ſic ſeinuł
duplũ aũt & dimidiũ, & cõſequũtur ſe in eſſe & cẽſequũt
nõ eſſe & neutrũ eſt alteri⁹ cauſa: & ideo meritò vt neu-
ſimul natura ſunt. Et hoc eſt attẽtè notãdũ, quia trũ alte-
nõ eſt ab oïbus ꝓceptũ. Ly verò ad aliq̃d, ſiue re rius cau-
latiua, põt accipi dupliciter. ſ. materialiter, pro re ſa nõ ſit.
illa, quæ relatiua vel ad aliquid denominatur: &
formaliter pro ipſa relatione, ſeu re vt habet re-
lationẽ. v. g. dominus poteſt accipi pro illo homi
ne, qui denominatur dominus, & põt accipi pro
illo inquãtũ dominiũ habet: in præſenti autẽ lite
ra ſicut & in præcedẽte nõ eſt ſermo de relatiuis
materialiter, ſed formaliter. qm̃ relatiua materia
liter relatiua nõ ſunt, ſicut nec ſtatua materiali-
ter eſt ſtatua. Et hoc eſt valde & nouitijs aduer-
tẽdũ: qm̃ ex hoc ſoluũtur omnes obiectiones, de
priori & poſteriori, cauſa & cauſato, &c. hæc emꝫ
oïa formaliter ſunt ſimul natura: licèt materiali-
ter vnũ eorũ ſit alio prius tẽpore, aut natura. Eſt
ergo ſenſus ꝓprietatis, q̃ relatiuis formaliter ſeu
inquãtũ relatiua ſunt, cõuenit eſſe ſimul natura
i. cõſequi ſe in eſſe & nõ eſſe, ita q̃ neutrũ cauſa
alterius ſit. Declarat ergo Ariſtoteles, ꝓpoſitã ꝓ
prietatẽ ex prima tãtũ cõditione ſimultatis natu
ræ. ſ. q̃ ponũt ſe ĩuicẽ, & q̃ auferũt ſe ĩuicẽ. Vnde
quo ad poſitionẽ dicit cũ duplũ eſt dimidiũ eſt,
quo ad

quo ad ablationem verò ſubdit. Et ſi nõ ſit du- A
plũ nõ eſt dimidium, &c. eſt ſententia clara, &c.

Hæc obiectio diſſoluitur ab Ariſt. ca. 2. libr. 3. de Anima.

Nõ aũt & in omnibus relatiuis verũ vi-
detur eſſe, ſimul eſſe natura, ſcibile emꝫ ſciẽ
tia prius naturaliter eẽ videbiꝫ. Nãq; ī plu-
ribus, reb⁹ præexiſtẽtib⁹ ſciẽtias accipim⁹,
in paucis verò vel nullis hoc qs repiet ſi-
mul cũ ſcibili ſciẽtiã eſſe factã. Amplius ſci
bile ſublatũ ſimul aufert ſciẽtiã: ſciẽtia ve-
rò nõ ſimul aufert ſcibile, nã ſi ſcibile non
ſit, nõ erit ſciẽtia, ſciẽtia verò ſi nõ ſit nihil
ꝓhibet eẽ ſcibile, vt circuli q̃dratura ſi eſt
ſcibilis, ſciẽtia quidẽ eius nõdũ eſt, illud ve
ro ſcibile ẽ. Ampli⁹, aïali quidẽ ſublato nõ
eſt ſcĩa, ſcibiliũ verò plurima eſſe cõtingit.

Hic ſecundo proponit, q̃ dicta proprietas nõ
videtur cõuenire oïbus relatiuis, & intendit hoc
oſtẽdere in duabus partibus relatiuorũ. ſ. in ſciẽ-
tia & ſcibili, & in ſenſu & ſenſibili: & in ſciẽtia &
ſcibili tribus rõnibus. Quarũ prima ſtatim ſubdi
tur, & eſt hmõi. Scientia vt plurimũ fit nobis re-
bus ſcibilibus: iam præexiſtẽtibus, ergo ſcibile eſt
prius ſciẽtia, & nõ ſimul cũ ea, antecedẽs eſt eui-
dẽs: ſubſiſtẽtibus nanq; prius in ſeipſis rebus ve-
namur ſcĩam, & quia in antecedẽte dixerat non
vniuerſaliter q̃ ſciẽtia fieret rebus præexiſtenti- C
bus, ſed vt in pluribus: ideo ad declarationẽ illius
particulæ ſubdit, in paucis verò vel nullis repe-
riet quis ſciẽtiã ſimul factã cũ ſcibili. Quod à di-
uerſis diuerſimodè exponitur: à Boethio quidẽ
ſic, in paucis. i. in chimericis vel nullis, quia ipſa
chimerica nulla ſcibilia ſunt. Ab Alberto aũt in
paucis. i, in moralibus, vel nullis, quia ipſa mora-
lia vt cõcepta præcedũt ſciẽtiã: licet nõ præcedãt
ipſam ineſſe, ſed potius ſequãtur: ſcđm vtrãq; er-
go expoſitionẽ dixit pauca, propter ea, quæ ex
noſtri ĩtellectus opere fiũt. Et addidit nulla: cor-
reptiue. i. ad corripiẽdũ, licet pauca. Poſſet autẽ
nõ incõgruè eãdẽ cõſtructionem ſeruãdo dici, q̃
pauca retulit vniuerſaliter ad oïa practica vt ſic:
qm̃ ſine ĩtellectu nõ ſunt: & nulla ꝓpter eſſe ob
iectiuũ eorũ addiderit, vt Albertus dixit. Secũda D
verò ratio poſita ibi (Amplius ſcibile ſublatũ) eſt
talis: ſcibile perẽptũ perimit ſciẽtiã, & nõ è cõuer
ſo, ergo ſcibile nõ eſt ſimul natura cũ ſciẽtia, an-
tecedẽtis declaratio quo ad primã partẽ in textu
nõ ponitur, ſed iã poſita eſt in capitulo de ſubſtã
tia, vbi dictũ eſt, qđ ab eo qđ res eſt vel non eſt
oratio dicitur vera vel falſa, & cõſequẽter ſciẽtia,
quæ de oratione eſt, ſciẽtia aũt falſa, ſciẽtia non
eſt, ſicut nec aurũ falſum aurũ eſt. Quo ad ſecũ-
dã verò partẽ declaratur, quia quadratura circuli
nõ aufertur, ex eo q̃ ſcĩa de illa nõ eſt. Tertia po
ſita ibi (Amplius aïali quidẽ ſublato.) eſt talis: ſu-
blato gñe aïalium ſublata eſt omnis ſciẽtia: & tñ
remanet ſcibile, ergo ſcibile nõ eſt ſimul cũ ſciẽ-

Ca. 1. de ſubſtantia,

tia, antecedẽs euidẽs eſt quo ad oïa, quia oïs ſciẽ-
tia eſt in aliquo aïali, & aïalia nõ ſunt omnia en-
tia mũdi, remanẽt enim lapides & elemẽta, &c.

Similiter aũt his habẽt ſeſe & ea quæ de
ſenſu ſunt. Sẽſibile emꝫ prius q̃ ſenſus vide-
tur eſſe, ſublato emꝫ ſenſibili ſimul auferẽ
ſenſus: ſenſus verò ſenſibile non ſimul au-
fert, ſenſus emꝫ circa corpus & in corpore
ſunt, ſenſibili aũt perẽpto perẽptum eſt &
corpus, ſenſibile emꝫ corpus, cũ verò corp⁹
nõ ſit, ſublatus eſt ſenſus. Quare ſimul au-
fert ſenſibile ſenſum, ſenſus verò ſenſibile
nõ: aïali emꝫ perẽpto, ſenſus q̃dẽ perẽptus B
eſt, ſenſibile aũt ꝓmanet: vt corpus calidũ,
dulce, amarum & omnia alia q̃cũq; talia
ſunt. Amplius ſenſus quidem ſimul cum
ſenſitiuo fit, ſimul emꝫ animal fit & ſenſus.
Senſibile emꝫ ante eſt quàm ſenſatũ eſſet.
Ignis emꝫ & aqua & alia huiuſmodi, ex qui
bus ipſum animal conſtat, ante ſunt quam
animal ſit omnino, vel ſenſus, quare prius
ſenſibile quàm ſenſus eſſe videbitur.

Oſtenſo, q̃ ſciẽtia & ſcibile nõ ſunt ſimul na-
tura, oſtẽdit hic q̃ ſenſus & ſenſibile nõ ſunt ſi-
mul natura: duabus rationibus. Prima eſt, ſenſi C
bile ſublatũ aufert ſenſum & nõ è cõuerſo, ergo
ſenſibile eſt prius ſenſu, & declarat antecedens
quo ad vtrãq; partẽ, & primò quo ad primã ſic:
perẽpto ſenſibili perimitur corpus, quia omne
corpus eſt ſenſibile, perẽpto corpore perimitur
ſenſus, quia omnis ſenſus eſt in corpore tanq̃ in
ſubiecto, & circa corpus tanq̃ obiectũ, ergo per-
empto ſenſibili perit ſenſus. Deinde quo ad ſe-
cundã, quia ablatio ſenſus nõ aufert niſi animal,
ablatio aũt animalis nõ aufert omne ſenſibile,
remanẽt emꝫ corpora calida & frigida, quæ ſenſi
bilia ſunt. Secũda aũt ratio poſita ibi. (Amplius
ſenſus quidem) eſt talis: ſenſibile eſt prius anima
li, ergo eſt prius ſenſu, cõſequentiã probat, quia
ſenſus ſimul fit & eſt cũ ſenſato. i. cũ animali, in D
quo eſt ſenſus: generãtur emꝫ vires ſenſitiuæ qñ
generatur ipſum animal. Et puto quod litera ſit
corrupta: & debeat legi cũ ſenſitiuo, antecedẽs
aũt ꝓbat, q̃ corpora ſenſibilia. ſ. ignis aqua & a-
lia hmõi priora ſunt q̃ aïal: qm̃ ſunt ea, ex qb⁹ cõ-
ponit aïal: cõſtat ſiquidẽ q̃ partes, ex quib⁹ cõpo
nit aliq̃d totũ, ſunt priores naturaliter ipſo toto.

Quæcunq; relatiua ſi propriè & verè & ſecundum eandem rationem aſsignentur, ſimul natura ſunt.

SEd occurrit hic dubiũ an ita ſit ſcđm veritatẽ.
ſ. nõ oïa relatiua eſſe ſimul natura, & ſi verũ
nõ eſt, cur Ariſtoteles tã accurate partẽ falſam
proſecutus fuerit, & abſq; veritatis deciſione reli
querit. Ad hoc dicitur, q̃ vniuerſaliꝫ verũ eſt oïa
correlatiua eſſe ſimul natura, ſi formaliter. i. in

quan-

quãtũ relatiua ſunt cõſiderẽtur, nõ aũt ſi materialiter, & quia rõnes Ariſtotelis in textu nõ cõcludũt niſi de relatiuis materialiter conſideratis, ideo non curauit ſoluere, vnde res ſenſibilis eſt prior ſenſu: ſed ſenſibile inquãtũ ſenſibile nõ eſt prior ſenſu, & ſimiliter de ſcibili. Sed hæc reſpõſio puerilẽ ꝓſcrutationẽ ſolicitudini Ariſtotelis attribuit, tũ quia nullus eſt ita rudis, quẽ lateat relatiua materialiter ſumpta nõ eſſe ſimul natura. Tũ qa maior erat inducẽdi cãpus, & manifeſtior. ſ. de patre & filio, cauſa & cauſato, &c. in qb⁹ clare liquet vnũ precedere reliquũ. Tũ qa relatiua materiali, vt dictũ eſt, relatiua nõ ſunt & cõſequẽter vanũ aut puerile eſt relatiuorũ proprietates ſcrutando, illa relatiua aſſerere. Cõſtat aũt ꝙ Ariſtoteles aſſerit ſcibile & ſciẽtiã relatiua. Vn de prædicta reſpõſio Porphyrio & Alberto attribuẽda nõ videt, vt ſonat, ſed expoſita vt dicetur: qm̃ nõ eſt veriſimile Porphyriũ, nec nõ aduertiſſe & Albertũ cõſtat, quę dicem⁹ tetigiſſe in hoc loco. Dicẽdũ ergo eſt ad hoc duab⁹ ꝓpoſitionibus. Prima eſt, oĩa relatiua ſi verè & ꝓpriè aſsignẽtur ſunt ſimul natura. Secũda eſt, quædã relatiua nõ ſunt ſimul natura, qa nõ ſunt ꝓpriè aſsignata, vt ſcibile & ſciẽtia: ſenſibile & ſenſus, &c. Prima ꝓbat̃ ſic, oĩa relatiua rectè aſsignata dicũtur ad cõuertẽtiã: ergo oĩa talia ſunt ſimul natura, deducit̃ cõſequẽtia, omne relatiuũ dicit̃ ad cõuertẽtiã eius, ad qđ dicit̃: ergo poſito quocũq; relatiuorũ ponit̃ id, ad qđ dicit̃: & nõ ſolũ ponitur, ſed cõuertit̃ ſua relatione ad illud: aliter relatiua nõ dicerent̃ ad cõuertẽtiã, tũc vltra, poſito quocũ q; relatiuorũ reliquũ ponit̃ & cõuertit̃ ad ipſum, ergo ſunt ſimul natura: hoc em̃ eſt eſſe ſimul natura, vt patet ex dictis, præſuppoſito ſemper ꝙ neutrũ ſit cauſa alterius, vnde Albertus hic dicit, ꝙ ex illa ꝓprietate fluit iſta. Amplius vnũ relatiuorũ claudit̃ in rõe ſui ꝓprij correlatiui & è conuerſo: ergo ſunt ſimul natura, antecedẽs à Porphyrio habitũ eſt & inferi⁹ habebit̃. Cõſequẽtia patet: qm̃ diffinitũ nõ põt abſq; diffinitib⁹ eſſe, qđ accideret ſi relatiua nõ eſſent ſimul natura: qm̃ vtrũq; alterius eſt diffinitiuũ. Ad euidentiã aũt ſecũdæ ꝓpoſitionis, ſciẽdũ eſt, ꝙ defectus in aſsignãdo relatiua ꝓuenit ex eo ꝙ ea, quæ dicũtur ſcđm potẽtiã, aſsignãtur referri ad ea, quæ dicũtur in actu aut habitu, vel è cõuerſo: debet em̃ relatiuũ qđ attẽdit̃ ſcđm potẽtiã dici ad alterũ ſecũdũ potentiã, vt calefactiuũ nõ debet dici ad id qđ calefit, ſed ad calefactibile, & è cõuerſo, & ſimiliter id qđ attẽditur ſcđm actũ, ad alterũ ſcđm actũ, vt calefaciẽs ad calefactũ. i. qđ calefit dicit̃, & è cõuerſo, & ſimiliter eſt in his, quę attẽdunt̃ ſcđm habitũ, q medius eſt inter potentiã & actũ.

Scibile & ſcia nõve re relatiua ſunt.

Vnde qa ſcibile attẽdit̃ ſcđm potẽtiã, nõ rectè aſsignatur ſi ad ſciẽtiã aſsignat̃, quæ actũ aut habitũ nominat: ſed ſcibile ad ſcitiuũ aſsignari debet: ſcitũ aũt ad ſciẽtiã: ſed qm̃ carem⁹ noĩb⁹ ꝓprijs & ſimplicib⁹ ſingulorũ ſtatuũ. ſ. rei ſcđm potẽtiã, habitũ, & actũ, & ideo vtimur vno loco alteri⁹, qa em̃ caremus noĩe ſignificãte ſcibile in actu vocamus illud qñq; ſcibile & qñq; ſcitũ, mediũ ex extremis appellãdũ: qm̃ vtrũq; extremorũ quodãmõ eſt, ex hac inquã penuria, & accomodatione vocabulorũ factũ eſt, vt aliq̃ relatiua priora alijs ſint nõ ſimul cũ eis, illa. ſ. quæ dicũtur ſcđm potẽtiã illis, quæ dicũtur ſcđm actũ, aut habitũ, qđ vt patet ex dictis nõ eueniret ſi bene & ꝓpriè aſsignata relatiua eſſent: ſi em̃ cõueniens aſsignatio fieret: vnũ prius alio nõ eſſet. Scibile em̃ ſcitiuo prius nõ eſt, licet ſit prius ſciẽtia, & ſiṁ ſenſibile ſenſitiuo prius nõ eſt, licet ſit prius ſenſu, q actũ aut quaſi habitũ noĩat. Quia ergo nõ ſolũ res ſcibilis, ſed etiã ipſum ſcibile eſt prius ſciẽtia, & ſimiliter nõ ſolũ res ſenſibilis, ſed ipſum ſenſibile eſt prius ſenſu. Et ſcđm cõem vſum correlatiua dicũtur, ideo Ariſto. dixit, ꝙ nõ videt̃ cõuenire oĩbus relatiuis eẽ ſimul natura. Quia verò ꝓſcrutatio declaratæ nũc veritatis depẽdet ex natura potẽtiæ & actus: quorũ intẽtio famoſa nõ eſt, ſed occulta valde ideo Ariſto. famoſo ſermone cõtẽt⁹, hic, abſq; ſubtiliori ꝓſcrutatione ꝓtrãſit (vt Auer. optimè dixit) & hæc eſt reſpõſio ab antiqs expoſitorib⁹ data, vt Auer. teſtatur, & hãc credẽdũ eſt Porphyriũ & Albertũ breuiter ꝓtuliſſe: qm̃ qđ dicũt. ſ. rẽ ſcibilẽ præcedere ſcientiã, nõ aũt ipſam rẽ vt ſtat ſub forma ſciẽtię, ſenſus hui⁹ capax eſt: qm̃ gloſabit̃ ſic, res ſcibilis vt ſtat ſub forma ſciẽtiæ in potẽtia nõ eſt prius ſciẽtia in potẽtia, & vt ſtat ſub forma ſciẽtię ĩ actu eſt ſimul cũ ſciẽtia in actu: & vt ſtat ſub forma ſciẽtiæ in habitu nõ eſt pri⁹ ſciẽtia in habitu: & ſic ꝓportionaliter intelligẽdo, nihil aliud q̃ ſentẽtiã declaratã dixerũt. Expoſſe quoq; ſentẽtiã hãc S. Tho. in prima parte. q. 13. ar. 7. ad vltimũ, dixit, vbi vltra prædicta tradidit regulã ad diſcernẽdũ relatiua, quę nõ ſunt ſimul natura ab his, q̃ ſunt ſimul natura dicẽs, ꝙ ſimultas aut prioritas naturę in relatiuis nõ attẽditur ſcđm ordinẽ, aut ſimultatẽ rerũ, quę dicunt̃ relatiuè, ſed ſcđm mutuã, aut nõ mutuã incluſionem ipſorũ in ſignificãdo: ſi em̃ vnũ claudat in ſuo intellectu alterũ & è cõuerſo, tũc ſunt ſimul natura, vt domin⁹ & ſeruus, &c. ſi aũt vnũ includat in ſuo intellectu alterũ & nõ è cõuerſo, tũc nõ ſunt ſimul natura: ſed id qđ nõ includit alterũ eſt pri⁹ vt ſcibile & ſciẽtia: ſciẽtia em̃ includit ſcibile, quia nõ eſt ſciẽtia niſi ei⁹ qđ ſciri põt, ſcibile aũt nõ includit ſcientia, qa ſcibile eſt abſq; eo ꝙ ſciẽtia ſit. Nec turberis audiẽs aliq̃ eẽ relatiua, quę nõ ſemutuò in ſuis rõnib⁹ claudũt: qm̃ de relatiuis ſcđm cõem famã & vſum etiã ſapiẽtũ ſermo eſt: & appellant̃ relatiua, quę ꝓpriè relatiua nõ ſunt. ſ. ſcibile & ſciẽtia, &c. Nec mouearis qa dixit ſcientiã ĩcludere ſcibile ĩ ſuo ĩtellectu & nõ è cõuerſo: ꝓpterea ꝙ vnicũ relatiuũ nõ ĩcludit ĩ ſuo ĩtellectu duo correlatiua: & cõſequẽter cũ habeat ꝓpriũ correlatiuũ. ſ. ſcitũ in habitu nõ includet ſcibile. Scire em̃ oportet, ꝙ includere in ſuo iutellectu aliquid

r. par. q. 13. ar. 7. ad vltimum.

aliquid nõ vno, ſed pluribus modis dicitur: & ſciẽtia quidẽ includit propriũ correlatiuum primo: includit aũt ſcibile præſuppoſitiuè, ſciẽtia em̃ primo eſt ſciti ſcđm habitũ. i. eius qđ cũ volumus cõtẽplari poſſumus: & qm̃ nihil eſt tale niſi ſciri poſſit: qm̃ nõ ſcibile null⁹ noſſe põt, ideo ſciẽtia præſuppoſitiuè includit ſcibile: ſcibile autẽ qm̃ dicit̃ ſcđm potẽtiã, neutro modo includit ſciẽtiam, ſed ſcitiuũ qđ eſt prius ſciẽtia. Omnia ergo relatiua, quæ ſcđm veritatẽ ſunt propriè aſsignata, ſunt ſimul natura, & nihilominus relatiuorũ quibus vtimur, quędã nõ ſunt ſimul natura. Sed dignũ quę ſtione remanet, ſi Ariſtoteles intẽdebat nõ ſolũ rẽ ſcibilẽ, ſed ſcibile opponere relatiuis, ꝙ nõ ſint ſimul natura, cur in rõnibus quas adducit nõ loquitur niſi de rebus ſcibilibus & ſenſibilibus: & eas probat eſſe priores ſciẽtia & ſenſu, cũ debuiſſet ex eorũ potius ſignificationibus & rationib⁹ ꝓcedere. Ad hoc dicitur, ꝙ Ariſto. ex rerũ quidẽ ordine proceſſit, nõ ad cõcludẽdũ rẽ ſcibilẽ eſſe prius ſciẽtia, ſed ipſum ſcibile, & in primis quidẽ duabus rõnibus hoc verè cõcluſit: in tertia aũt & illis duabus de ſenſibili & ſenſu nõ cõcludit, ſed ſoluẽdæ ſunt ſolutione Porphyrij & Alberti. Cõueniũt em̃ in hoc oẽs adductæ rõnes, ꝙ loquũtur de ſcibili & ſenſibili formaliter: & in hoc ꝙ idem ſupponũt iudiciũ quo ad eſſe & nõ eſſe de ſcibili & re, quæ eſt ſcibilis, & ſenſibili & re, quæ eſt ſenſibilis, & hoc ꝓpterea, qa ad hoc ꝙ aliquid poſſit ſentiri, aut ſciri nihil exigi videt̃, niſi ꝙ ipſum habeat talẽ naturã: puta calidã vel frigidã, &c. ſed differũt ſcđm efficaciã primæ duæ rõnes ab alijs in hoc: ꝙ in primis ſcđm veritatẽ nõ ſolũ res ſcibilis, ſed ſcibile remanet, vt patet de rebus ſcibilibus ſpeculatiuè, quæ ante acceptã ſcĩam ſunt ſcibiles, de quibus eſt ſermo in prima rõne, & quadratura circuli nõdũ ſcita, de qua loquitur ſecunda rõ. Eſt em̃ & quadratura & ſcibilis abſq; ſcientia: in reliquis verò qm̃ nõ ſolũ ſciẽtiã, ſed ſcitiuũ deſtruũt, & nõ ſolũ ſenſum, ſed ſenſitiuũ: ſtantibus caſibus non remaneret niſi res ſcibilis: ſcibile autẽ ſimul periret cũ ſcitiuo, puta aĩali: & ſimiliter ſenſibile cũ ſenſitiuo. Dicẽdũ ergo eſt, ꝙ ꝓceſſit Ariſtoteles ex rerũ ordine nõ liſtẽdo in rebus, ſed ad relatiua formaliter dirigẽdo ſermonẽ: qm̃ quãdoq; idẽ eſt iudiciũ de re & ſcibili, quo ad eſſe & nõ eſſe. Miſcuit autem rationes habentes aliquod falſum, vt perſuaderet, ꝙ nõ aſſerẽdo loquebat̃, propter quas rõnes viri illi illuſtres dixerũt, ꝙ ſcibile materialiter remaneret & non formaliter, & ideo rationes non concludere, &c.

Habet aũt quæſtionẽ, vtrum nulla ſubſtãtia ad aliq̃d dicat̃, quẽadmodũ videt̃, an hoc cõtingat ſcđm quaſdã ſecũdas ſubſtantias. Nã in primis ſubſtãtijs verũ eſt, nã neq; tota, neq; partes primarũ ſubſtãtiarũ ad aliq̃d dicũtur: nã aliqs hõ nõ dicit̃ alicuius aliqs hõ, nec aliqs bos, alicuius aliqs bos. Similiter aũt & partes, quædã em̃ manus nõ dicit̃ alicuius quædã manus, ſed alicui⁹ man⁹, & qđdã caput nõ dicit̃ alicui⁹ qđdã caput, ſed alicui⁹ caput. Similiter aũt & in ſecũdis ſubſtãtijs, atq; hoc quidẽ in plurib⁹ vt hõ nõ dicit̃ alicuius hõ, nec bos alicuius bos, nec lignũ alicui⁹ lignũ, ſed alicui⁹ poſſeſſio dicitur, in hmõi ergo manifeſtũ eſt, qm̃ nõ ſunt ad aliq̃d. In aliquib⁹ verò ſecũdis ſubſtãtijs habet aliquã dubitationem, vt caput alicuius caput dicitur, & manus alicuius manus dr̃, & ſingula huiuſmodi, quare hęc fortaſſe ad aliq̃d eſſe videbunt̃.

Hæc eſt tertia pars huius capituli, in qua dubitat, vt Platonis ſuprapoſitã diffinitionẽ emẽdet, & quatuor facit quæ ſuis locis patebunt. Primò ergo dubitationẽ mouet, an aliqua ſubſtãtia ſit ad aliquid, & in quib⁹ ſubſtãtijs locũ habeat ambiguitas hæc, ſubſequẽter declarat enumerãdo ſubſtãtias oẽs, & primò primas ſubſtãtias, diſtinguẽdo eas in totas & partes: deinde ſecũdas ſubſtãtias, diſtinguẽdo ſimiliter eas ĩ totas & partes & eſt ſentẽtia clara in textu cõſiſtẽs ĩ hoc, qđ ne q; in primis ſubſtãtijs, aut earũ partibus, neq; in ſecũdis ſubſtãtijs, quæ totæ ſunt, vt hõ, & bos locũ habet hæc queſtio, ſed in partibus tãtũ ſecundarũ ſubſtãtiarũ, vt caput, manus, pes, &c. Accidit hic dubiũ qũo caput ſit aliquid, & hoc caput nõ ſit ad aliquid, cũ quicquid cõueniat ſpẽi, cõuenire inueniatur ęius indiuiduo. Ad hoc dr̃, ꝙ cũ dicit̃ hoc caput, duo ſignificãtur. ſ. caput & eius indiuiduatio, & licet ratione primi relationẽ importet, rõne tamẽ ſecũdi extra relatiua eſt: & qa Ariſtoteles hoc caput cõſiderabat ſcđm qđ indiuiduũ eſt prout diſtinguitur à capite in cõmuni, ideo dixit ꝙ nõ eſt ad aliquid. Rõni verò in oppoſitũ adductæ, ĩ calce hui⁹ capi plenè ſatisfiet, vbi Ariſtoteles ipſe tractabit, qũo aliquid ſit relatiuũ ſecũdũ ſuperi⁹ & nõ ſecundum inferius, &c.

Si igitur ſufficiẽter eorũ, quæ ſunt ad aliq̃d, diffinitio aſsignata eſt, aut omnino difficile, aut impoſsibile eſt oſtẽdere: qm̃ nulla ſubſtẽtia eorũ, quæ ſunt ad aliq̃d dicitur ſi aũt nõ ſufficiẽter, ſed ſunt ad aliquid quibus hoc ipſum eſſe eſt ad aliud quodãmõ ſe habere, fortaſſe aliquid cõtra iſta diceẽt. Prior verò diffinitio ſequitur quidẽ oĩa relatiua, nõ tamen eis hoc eſt eſſe ꝙ ſint ad aliquid, ꝙ ea ipſa, quæ ſunt, aliorũ dicãtur.

Hic ſecũdò cõparat diffinitionem Platonis & ſuã queſtioni ꝓpoſitę: ex qua earũ poſsit, aut nõ poſsit ſolui dicta difficultas, & ponit duas dr̃ias inter

inter prædictas diffinitiones. Prima differẽtia est E
q̃ si sufficiẽs est diffinitio Platonica, difficile aut
impossibile est soluere prædictã quæstionẽ, si au
tẽ vera est diffinitio sua aliquid põt respõderi ei-
dẽ ex illa. Secũda verò dria q̃ est Platonica diff-
finitio cõuenit quidẽ oĩbus quæ sunt ad aliquid,
sed excedit illa, sua aũt diffinitio cõuertibilis est
cũ diffinito. Notãda sunt hic tria. Primum est
qđ cautè Aristoteles dixit, si sufficiẽter diffinitio
ad aliquid assignata est, poterat em̃ quispiã Pla-
tonis sectator, facile euadere dicẽdo, diffinitionẽ
illã logicã esse: & ad aliquid cõprehẽdere logicè
cõsideratũ, id est scđm dici. Vnde & notãter dif-
finiẽdo dictũ est ad aliquid talia dicũtur, & non
est dictũ ad aliquid talia sunt, quia inquã scđm
hãc interpretationẽ, diffinitio ad aliquid nõ est F
simpliciter sufficiẽs, sed logicalis, ideo Aristote-
les dixit, si sufficiẽter assignata est diffinitio, diffi
cile nimis aut impossibile est euadere, quin aliq̃
subtãtia sit ad aliquid. Dixit verò scđm Alexan
drũ & Porphyriũ, difficile aut impossibile, expo
nẽdo difficultatẽ illã impossibilitatẽ importare.
Secũdũ notãdũ est, diffinitio ad aliquid ab ipso
Aristotele subiũcta cũ dixit, sed sunt ad aliquid
quibus hoc ipsum esse est ad aliquid quodãmo-
do se habere. Vbi tria aduertẽda sunt. Primũ est,
q̃ Aristoteles ad aliquid scđm eius naturã qua es
se hẽt, diffiniuit: & nõ scđm qđ stat sub cognitio-
nẽ, aut dictione, & ideo dixit ad aliquid sunt, &
nõ dixit ad aliquid dicũtur. Pluraliter aũt diffini
uit ea rõne, qua Plato. Secũdũ est, q̃ ly esse cum G
dicitur quibus hoc ipsum esse, stat pro esse quid
ditatiuo relatiuorũ, & nõ pro esse actualis existẽ
tiæ. Esse siquidẽ existẽtiæ cuiusq; rei absolutum
est (saltẽ permisiuè, & secũdũ rõnẽ) q̃m vt sic, est
id, quo res est, aut ineſt. Esse aũt quidditatiuũ re-
lationis necessariò & secũdũ rẽ & rõnẽ in ipsa ha
bitudine ad aliud cõsistit. Tertiũ est, qđ Aristote
les nõ solicitus de vocabulis, visus est in diffini-
tione diffinitũ repetere cũ dixit, ad aliquid quo-
dãmodo se habere, qđ ad circũloquẽdũ quo qd-
ditas relationis in ipsa habitudine ad aliud cõsi-
stit, factũ esse creditur, qđ verò dixit quodãmõ
cõprehẽdẽdo multos modos, quibus relatiua re-
ferũtur inseruit. Tertiũ est notãdũ, q̃ in secunda
differẽtia Aristoteles diffinitionẽ Platonis, ideo H
arguẽdã cẽset, quia ex illa nõ habetur quidditas
relatiuorũ, quæ ex sua diffinitione clarè relucet.

Ex his ergo manifestũ est, q̃ siquis aliq̃d
orũ, quæ sunt ad aliq̃d, diffinitè sciet, & il
ad, ad qđ dicitur, diffinitè sciturus est: q̃m
eorũ esse, quæ sunt ad aliquid, est ad aliq̃d
quodãmõ se habere. Si em̃ nõ nouit oĩno
ad qđ hoc quodãmodo se habet, nec se ali
quid ad qđ hoc quodãmodo se habet scitu
rus est, sed & ĩ singulis palã hoc est, vt hoc
siquis nouit diffinitè qđ est duplũ, & cuius

Verba hæc explicãtur. 3. Ii. 5. top. & 2. Metaphy. c. 1.

duplũ est mox diffinite nouit. Si verò ni-
hil diffinitè nouit ipsum cuius duplũ est,
neq; si est duplũ oĩno nouit. Similiter aũt
& hoc ad aliq̃d si nouit quis qđ melius est,
& quo melius est necessariũ est nosse. Pro
pter hęc aũt nõ indiffinitè hoc cognoscẽt,
q̃ hoc est peiore melius, opinio em̃ hæc
est, nõ disciplina: nõ em̃ adhuc sciet ex lac-
te, qđ est peiore melius, si em̃ si cõtingit
nihil est peius eo propter hoc. Quapro-
pter palã est & necessariũ q̃ si nouerit qs
aliquid relatiuorũ diffinitè, necessariũ est
& illud, ad quod dicitur, diffinitè nosse.

Hic tertiò cõcludit quãdã relatiuorũ proprie-
tatẽ deducẽs eam ex assignata nũc diffinitione.
Vnde ait, q̃ ex his manifestũ est, q̃ siqs diffinitè
nouit aliq̃d eorũ, quæ sunt aliquid, diffinitè etiã
nouit & reliquũ, & subdẽdo principiũ & rõnẽ se-
quelæ ait: q̃m ad aliq̃d sunt, quib⁹ hoc ipsum esse
cõsistit in ad aliud se hr̃e, necesse est, q̃ siqs nouit
hoc qđ ad aliud quodãmodo se hẽt qdditatiue,
q̃ & illud cognoscat, ad qđ hoc quodãmodo se
habet, & est rõ euidẽter cogẽs: nõ em̃ est intelligi
bile q̃ ab aliquo ĩtellectu cognoscit̃ qdditas quę
est ad aliud se habere, & nõ cognoscat̃ ly aliud.

Relatiua simul cognoscuntur & quo ad diffinitiuæ & existentiæ cognitionem.

SEd occurrit dubiũ circa assignatã proprietatẽ, Inhoc lo.
an intelligat̃ de cognitione ipsi⁹ ad aliq̃d diffi
nitiua, vt Auer. & Alberto placet, an intelligatur
de cognitione eius quãtũ ad actualẽ existẽtiã, vt
Boethius sentire videt̃. Ad hoc dicit̃, q̃ scđm veri
tatẽ intelligit̃ de vtraq; cognitione, & de diffini-
tiua quidẽ: q̃m cũ essentia vnius relatiui formа-
liter sit ad aliud, impossibile est diffiniri sine cor
relatiuo, ad qđ est, aliter diffinitio naturæ diffini
tæ cõformis nõ esset, nec explicaret eã scđm pro
priã essendi rõnem, & sic oportet cõsequẽter, q̃
vno relatiuorũ noto quidditatiuè, alterũ sit cõno
tũ. De cognitione aũt quo ad actualẽ existẽtiam
relatiui, veritatẽ habere ex eo percipitur, q̃ siqs
non vaga, aut incerta opinione, sed cognitione
euidẽti cognoscat alterũ relatiuũ existere, oportet
q̃ cognoscat reliquũ per certitudinẽ existe-
re: aliter simul cognosceret & non cognosceret
ipsum existere. Si quis em̃ certè nouit hũc patrẽ
esse, necesse est eũ nõ latere eum filiũ hr̃e: aliter
si vagè credat eũ filiũ habere absq; certitudine
sciet hunc patrẽ esse. Sequitur etiã sensus iste ex
assignata diffinitione: q̃m ex quo ad aliquid es-
sentia consistit in ad aliud, impossibile est aliq̃d
ad aliquid vt sic, cognoscere esse, & nõ cogno-
scere ad qđ illud est esse, sicut vĩr impossibile est
scire aliquã rẽ esse, & ignorare quidditatẽ illam
existere. Et si secũdo modo glosetur subsequẽs
inductio valde apta est, prãintelligẽdo q̃ ly diffi
nire

nitè. i. determinatè stat, q̃ determinatiõe vtriusq; A
correlatiui proportionabiliter. i. q̃ si cognoscitur
patrẽ esse determinatè ad hũc hoĩem, oportet co-
gnosci filiũ esse determinatè ad illũ hoĩem: & si co
gnoscit̃ q̃ pater sit determinatè ad hoĩem. i. q̃ ho
mo sit pater, oportet cognoscere in cõi q̃ homo
sit filius, & sic de alijs: ait ergo, q̃ in singulis. i. sin-
gularibus manifestũ est, q̃ siquis nouit vnũ relati
uorũ, q̃ nouit & reliquũ: & dat exempla de duplo
& meliore, vbi apertè dicit, q̃ siquis nouit illud re
latiuũ melius determinatũ ad A puta q̃ A est me
lius, oportet eum scire correlatiuum. s. peius deter
minatũ esse ad B, nam si nouit q̃ A est melius pe-
iore indefinitè. i. absq; determinatione ad B non
sciet. i. non certa cognitiõe tenebit, q̃ A est meli⁹:
sed opinione quadã hoc cogitabit: non em̃ sciuit B
subtiliter subtilitate perueniète ad determinatio-
nem, q̃ A est peiore melius: & rationẽ subdit, qa
si sic cõtingit. s. haberi vnũ tm̃ relatiuũ determina
tè in rerũ natura, aut in intellectu, nullũ sequeť ex
hoc poni correlatiuũ, sicut si A ponit̃ melius & nõ
ponit̃ B vel C eo peius, nihil sequeť esse peius A.
Quod em̃ nullo peiore est, aut intelligit̃ meli⁹ ni-
hil peius se ponit. Palam ergo est, q̃ siquis defini-
tè. i. determinatè nouit esse vnũ relatiuorũ q̃ defi
nitè. i. determinatè nouit esse reliquum. Si aũt pri
mò modo glosetur eodẽ nihilominus modo in-
ductio exponat̃. Nec obstat q̃ cognitionẽ diffini
tiuã in assignatione proprietatis propositã, ex co
gnitione actualis existẽtię inducẽdo declaret: q̃m C
hoc cõsultò factũ est, vt à notioribus nobis cõue-
niẽs fieret disciplina. Vel exponat̃ inductio de co
gnitione quidditatiua, ita q̃ ex singulis relatiuis.
s. duplo meliore &c. procedat, & sermo de duplo
manifestius est per se. De meliore aũt, expositiõe
aliquali eget: est em̃ sensus, q̃ siquis nouit melius
quidditatiuè oportet eũ nosse, quo est meli⁹. i. pe-
ius: indiffinitè aũt. i. absq; diffinitiua aũt cognitio
ne melioris, nõ scieť meli⁹ eẽ peiore meli⁹, licet opi
nione aliqua teneri possit, qa nõ subtiliter notũ
est (si diffinitio absit) q̃ meli⁹ est peiore meli⁹: sub
tilis siquidẽ hui⁹ cognitio diffinitiua notitia est, &
hui⁹, p̃bationẽ subdit: si em̃ sic. i. absq; diffinitiõe
cõtingit nosse meli⁹ nihil erit peius, eo, p̃pter hoc.
i. ex tali relatiuo sic noto, non sequetur suum cor
relatiuum. s. peius, & consequenter nullum aliud. D

Caput verò & manus & horũ singula,
quæ subtãtiæ sunt hoc ipsum q̃ sunt pos-
sunt sciri diffinitè: ad quod verò hæc dicã-
tur nõ est necèssariũ scire: cuius em̃ caput
hoc vel hæc manus, non est scire diffinitè:
quare nõ erunt hic aliquid. Si verò nõ sunt
relatiuorũ, verum erit dicere q̃ nulla sub-
stantia relatiuorum est. Fortasse autẽ diffi
cile sit de huiusmodi rebus confidenter de
clarare, nisi sæpe pertracta sint: dubitasse
autem de singulis non erit inutile.

Hic quartò ex prædicta proprietate respõdet
quæstioni motę: & primò applicat proprietatem
ipsam ad partes secundarũ substantiarũ negatiuè
dicẽs, q̃ capiti & manui & alijs hmõi non conue-
nit hæc proprietas. s. q̃ siq̃is diffinitè noscat ma
num, oporteat q̃ diffinitè cognoscat cuius est ma
nus: põt em̃ caput & manus & alia hmõi hoc ip-
sum q̃ sunt diffinitè sciri, absq; notitia eorum ad
quæ dicuntur. Et hoc patet in singularibus: scitur
em̃ euidẽter hoc esse caput: & tm̃ cuius est hoc ca-
put non est necesse diffinitè scire, vt clarè liquet:
si quispiã solo capite patens videať: & similiter de
manu. Deinde ex negatione proprietatis prædi-
ctæ à partibus secundarum substantiarũ infert, q̃
hmõi partes nõ sunt ad aliquid dicens. Quare nõ
erunt hæc ad aliquid, & ex hoc formaliter respon
det quæstioni motæ, subdens, q̃ quia hæ secundæ
substantiæ, de quibus erat dubiũ an essent ad ali-
quid, nõ sunt de numero relatiuorũ: verũ erit vni-
uersaliter q̃ nulla substãtia est ad aliquid. Et sic so
luta est quæstio mota, quia tm̃ relatiuorũ natura
valde difficilis est (propter eius minimam entita-
tem) ideo subdit q̃ fortasse difficile est confiden-
ter de his determinate nisi sæpe &c. conducit aũt
plurimũ scientiæ dubitare de singulis, qa (vt in. 1.
Topicorum dicitur) potentes ad vtrãq; partẽ ar-
guere facilè verum coniectant. Ad clariorẽ noti Cap. 2.
tiam huius solutiõis sciendũ est, q̃ qa cum de ali-
quo sermo simp̃r fit: intelligit̃ de eo quo ad rẽ si-
gnificatam: ideo, qũ de relatiuis scđm dici locutio
simpliciter est, accipienda est quo ad rem signifi-
catam per ea, & nõ quo ad rem connotatã: signifi
cant autem huiusmodi relatiua cõnotata relatiõe
rem alterius generis, ex qua quia non habẽt q̃ ad
aliquid sint, ideo meritò absolutè loquendo rela-
tiua esse negantur, & cognosci possunt diffinitiuè
absq; cognitione eius ad quod ex connotata rela
tione referuntur: & q̃m caput & manum & alia
huiusmodi cõstat relatiua scđm dici esse, & subsẗã
tiam consequẽter significare, cuius intellectus nõ
pendet ad aliud, sed ex subsẗantijs consurgit: ideo
Aristoteles simp̃r dixit, hęc nõ esse ad aliq̃d, & co
gnosci posse diffinitè absq; eo ad quod dicunt̃: nõ
enim simpliciter sunt relatiua, sed secũdum dici.

De qualitate & quali. CAP. IIII.

QVALITATEM esse dico, se Nomen
cundùm quam quales quidem qualita-
dicimur. tis inuen
tũ à Pla-
tone in
theęteto.

IN hoc capitulo quatuor fiũt principaliter. Prí-
mò tractatur de qualitate. Secundò de quali: ibi
(Qualia verò.) Tertiò assignantur, p̃prietates: ibi
(Inest aũt & cõtrarietas.) Quartò excluditur quæ
dam obiectio: ibi (At verò non decet.) Tractãs au
tem de qualitate primò diffinit ipsam, deinde di-
uidendo eius species determinat. Ait ergo. Quali-
tatem autem dico &c. Vbi aduertendã sunt tria.

Primũ eſt, q ly (ſecundũ) denotat habitudinẽ cãæ formalis: ita q ſenſus eſt, ſcdm quã formaſ vocamur, aut noiamur quales, ſcdm q formaliter forma denominãs ſe habet reſpectu denoiatiui: vt albedo eſt ſecundũ quã formaliter quis eſt albus, & nigredo qua qs eſt niger: & vſ abſtractũ reſpectu ſui concreti, vt humanitas eſt qua formaliter aliquis eſt homo, & equinitas, qua aliquis eſt equus.
Qualitas ergo eſt ſcdm quã. i. qua formaſ quales
T.ca.19. dicimur, vt albedine albi &c. Secundũ eſt q qua le, licet ſumaſ multipliciter, vt patet. 5. Metaphyſicæ, in propoſito tñ dupliciter ſumi ſufficiat. ſ. cõiter, prout inuenitur in oĩbus gñibus, & qñ dicit, q dria prædicaſ in quale, & qñ dicit q oĩa gña accidentiũ qualificant ſubſtantiã & prædicanſ in quale. Alio modo ſumit propriè, vt eſt ſpeciale prædicamentũ & certam entis naturã, gñaliſſimã tñ explicat. In propoſito qa ly quales, ſine additiõe p̃ latũ eſt, propriè ſumitur: & ſtat, p qualib⁹ ſimpliciter: cur aũt genus hoc qualitatis nomẽ ſibi proprium vendicauerit, quolibet accidentis gñe qualificante aliquo modo ſubiectum inferius in aſignatione ſufficiẽtię ſpecierũ qualitatis diceſ. Tertiũ eſt q ly dicimur vel nos ſubſtãtias ſubaudi, vel nos hoĩes, non qa alia ab hoĩe qualia non dicanſ, ſed qa ſoli hoĩes ſcdm omne genus qualitatis quales ſunt: cætera nanq; vel q̃litatibus corporalib⁹ tm̃, vel ſp̃ualibus tm̃ afficiunſ, homo aũt vtraſque ſuſcipit: illas ſcdm corporeã naturã, iſtas ſcdm incorporeã, quã in parte intellectiua habet. Sed adhuc obſcura remanet diffinitio iſta, ꝓpter dubiũ motũ à Boetio. Si em̃ diffinitio iſta eſt bona, circulares fieri diffinitiões nõ erit vitioſum. Quale em̃ diffiniri debet per q̃litatẽ, qa eſt ei⁹ effect⁹ formalis, & cõſtat diffinitionẽ propriã rei cãm intrinſecã explicare debere: ſi ergo qualitas rectè per quale diffinita eſt, apertè circulus fiet. Apparet etiam ex his aliud peccatum; quia. ſ. per poſterius diffiniuit qualitatẽ: effect⁹ em̃ poſterior eſt ſua cã: quale aũt ibi dictũ eſt effectũ eſſe qualitatis. Ad hoc cũ Boetio dr̃, q qa gñaliſſimũ propriè diffiniri nequit, eo q gñe caret: diffinitio iſta deſcriptio quæ dã eſt, declarãs à notioribus nobis qd noĩs ipſius qualitatis: not⁹ em̃ eſt nobis quale q̃ ſit qualitas, ſicut vniuerſaliter cõpoſitum nobis not⁹ eſt ſimCõmẽ. 3. plicibus (vt Commentator ait in proœmio Phyſicorum) Grammaticum ſiquidem Grammatica magis nouimus, & fortem fortitudine &c. nullum ergo vitiũ hic accidit, quia diffinitio non eſt, ſed deſcriptiua quædam quo ad nos declaratio.

Multiplicitas ꝓfectiõis, nõ homo nomiæ.

Eſt autem qualitas eorum, quæ multipliciter dicuntur. Vna quidem ſpecies qualitatis habitus & diſpoſitio dicantur.

Hic incipit diuiſiuè determinare de qualitate, aſsignando ei⁹ ſpẽs: & anteq̃ eas numeret dicit, q qualitas eſt de numero eorũ, quæ multipliciter dicunſ. Quod põt dupliciter intelligi. ſ. de multiplicitate analogiæ excludẽte vnitatem genericã, quæ eſt analogia ſimpliciter: ſicut ens, principiũ, cauſa, elemẽtum, & alia hmõi multipliciter dici affirmãtur: & ſic non ſumit hic, quia iã nõ de qualitate propriè, quã deſcripſit eſſet ſermo, ſed de qualitate cõiter (vt de ea tractaſ in. 5. Metaphyſicæ.) Alio modo T.ca.19. põt intelligi de multiplicitate cuiuſdã analogię cõpatiẽtis ſecũ vnitatẽ genericã, quæ eſt analogia ſecundũ qd, qualis eſt inter ſpẽs cuiuſq; gñis, inter quas eſt analogia ſcdm eſſe perfectius & minus perfectũ, de qua dicit Auer. in. 2. Cõmẽto. 12. Me- Cõ. 2. prl mò. d. 19. taphy. q nõ impedit gñis vnitatẽ, quã analogiam q. 5. ar. 2. S. Tho. in. 1. ſent. diſtin. 19. vocauit analogiã ſcdm ad primũ eſſe & non ſcdm intentionem: & ſic intelligit hic qualitatẽ eſſe de numero eorũ, quæ multipliciter dicunſ: continet ſiquidẽ multas ſpẽs, de quibus ſecundũ prius & poſterius dr̃, attẽdendo eſſe earũ: licet vniuocè dicaſ de eis inſpiciendo eius propriã rõnẽ, quæ eadẽ oĩno in oĩbus ſeruatur. Hoc ergo præmiſſo ad primã qualitatis ſpeciẽ deſcendit: & circa hoc facit quatuor. Primò proponit eã dicẽs: & vna quidẽ ſpẽs qualitatis habitus & diſpoſitio dr̃. Vbi primò declarandũ eſt qd noĩs habitus & diſpoſitionis. Habitus cũ ab habendo dicaſ, ſicut habere tripliciter ſumitur, ita etiã habitus triplici ter ſumi põt. Primò modo cõiter, vt vna res dicit habere aliquã, prout dr̃ habere amicũ, aut ſciẽtiã, aut quantitatẽ: & ſic cùm cõſequaſ diuerſa prædicamenta, inter poſtprædicamẽta annumeraſ, & ibi de eo erit ſermo. Secundo modo minus cõiter, vt eſt quoddã medium per modum actiõis & paſſionis, inter habentẽ & habitũ, prout dicimur veſtiti vel armati ex veſtiũ vel armorũ adiacẽtia, & ſic habitus eſt vnum genus generaliſſimũ. Tertio modo ſumitur habitus adhuc minus cõiter, vt eſt id, quo res quodã modo. i. bene vel malè ſe habet in ordine ad naturã, vel operationẽ, prout dicimur bene vel malè habituati ſcdm virtutes, vel vitia: & ſic cùm id, quo formaliter res ſic ſe habet ſit qualitas (vt inductiuè facilè patet) & ex ſufficientia ſpecierũ qualitatis clarius apparebit, vna ſpecierũ qualitatis habitus ponit hic ab Ariſtotele, diſpoſitio, etſi ordinẽ habẽtus partes ſignificare dicatur. 5. Metaphy. ac per hoc non videaſ pertiT.ca.14. nere ad genus qualitatis, ſi rectè tñ cõſideret non longè à gñe hoc iudicabitur: diſpoſitio ſiquidem vt ibidẽ dr̃ importat ordinẽ habẽtis partes, aut ſecundũ locũ, aut ſecundũ potentiã, aut ſecundum ſpẽm: vbi (vt Simplicius S. Tho. teſt. dicit) oẽs di- Prima. 2. ſpoſitiones tetigit. Primò corporeas dicẽs ſecũdũ q. 49. art. locũ: & ſic diſpoſitio pertinet ad prædicamentũ 1. ad ter- ſitus, qa dicit partes ordinatas ſcdm locũ: & ſic di tium. cimus aliter diſponi ſedentẽ, & aliter ſtantẽ. Deinde ſp̃uales ſimpliciter, vt ſciẽtia, vel reſpectu primarũ, vt ſanitas, & has tetigit ſcdm duplicẽ ſtatum. ſ. inchoatiõis, p ly ſcdm potẽtiã, qa qđ inchoatiuè eſt, in potẽtia quadã eſt, & pfectiõis per ly ſcdm ſpeciẽ, qa res ſpeciẽ ſua perfectiõe fortit̃: & ſic diſpoſitio in qualitatis gñe inuenit̃, quia dicit nõ ordinẽ, cum ſit relatiuũ ſcdm dici, ſed poteſtatiuas partes qualitatis in ordine ad aliquid, puta naturã, vt ſanitas & pulchritudo, vel operationẽ, vt ſcientia & prudẽtia: ſigñat ergo hoc in loco tam diſpoſitio q̃ habit⁹ qualitatẽ quandã, qua res bene vel malè ſe habet ad operationẽ: vt virtus & vitium &c. vel ad naturã, vt ſanitas & infirmitas: licet diſpoſitio illã qualitatẽ nõ tam ſcdm ſe importet q̃ vt partes potẽtiales habet, vel ſecundũ perfectionẽ, vt cõpleta ſcientia, vel ſecundũ præparationẽ & idoneitatẽ, vt virtus, aut ſcientia inchoata &c. Secundò eſt videndum, qũo vna ſpẽs ſint habitus & diſpoſitio. Sed qa plenè ſciri nequit abſq; notitia ſequentiũ: ideo vſq; ad ſequentem particulam differatur.

Differt autẽ habitus à diſpoſitiõe, q per manẽtior & diuturnior eſt. Tales em̃ ſunt ſciẽtiæ & virtutes: ſciẽtia enim vr̃ eſſe permanentiũ & diuturnorũ, vt ſiquis vel mediocriter ſumat ſcientiã, niſi fortè grandis permutatio facta ſit vel ab ægritudine, vel ab aliquo hmõi: ſimiliter autẽ & virtus, vt iuſtitia, vel caſtitas & ſingula taliũ non videnſ poſſe facilè moueri, neque facilè permutari: diſpoſitiones verò dicũtur q̃ ſunt facilè mobiles & cito permutabiles, vt calor & frigiditas & ſanitas & ægritudo, & alia huiuſmodi. Afficitur em̃ circa eas homo quodammodo: cito autem permutaſ, & ex calido frigidus fit, & ex ſanitate in ægritudinem tranſit: ſimiliter aũt & in alijs, niſi fortè in his, quæ contingit per temporis longitudinẽ in naturã cuiuſq; trãſferri, vt inſanabilis vel difficilè mobilis exiſtat affectus, quem iam quilibet habitũ vocet.

Hic ſecũdò differẽtiam inter habitum & diſpoſitionem tradit dicens habitum in hoc differre à diſpoſitiõe, q habitus eſt qualitas difficilè mobilis, diſpoſitio autẽ eſt facilè mobilis: exempla habitus ſunt ſciẽtia, vt Geometria, Arithmetica &c. & virtus vt iuſtitia, caſtitas. Exempla diſpoſitionis ſunt calor, frigiditas, ſanitas, & ægritudo: & quoniã hæc naturalia ſunt entia, ideo more naturaliũ intelligendũ eſſe docet q habitus difficillimè mobilis & q diſpoſitio facilè mobilis ſit. Mos autem naturaliũ eſt, q talia ſemper fiũt niſi impedimẽtũ aliquod accidat: homo em̃ gñat hoĩem niſi impedimẽtũ aliquod ſit, & ſimil̃ oliua oliuã: longioris quoq; vitę ſunt vegeti corpore q̃ debiles: cõtingit tñ ex aliqua cã aliter euenire. Et ſimiliter habitus difficilè mobilis eſt: contingit tñ ex aliqua infirmitate aliter euenire, & idem eſt iudicium quo ad facilem mutabilitatẽ diſpoſitionis, propterea Ariſtoteles vtrobique inſeruit (niſi fortè &c.)

Num habitus & diſpoſitio, vna vel duæ ſpecies qualitatis ſint.

CIrca differentiam inter habitũ & diſpoſitionẽ, dubiũ prætactũ occurrit, an ſint duæ ſpẽs, an vna. Quòd em̃ nõ ſint duę, ſed vna ex textu dupliciter patere vr̃. Primò, quia expreſſe dictũ eſt, & vna ſpẽs qualitatis eſt habit⁹ & diſpoſitio. Nec eſt curę, an ſit ſpẽs ſpecialiſſima, an ſit ſubalterna: ſufficit em̃ ꝓpoſito q non ſint duæ ſubalternæ, nec duæ ſpecialiſſimæ, ſed q vnam diuerſimodè ſignificent. Secundò qa ea, quæ differunt accidẽtaliter tm̃, non differũt ſpecie: in textu autẽ nulla alia dria aſsignatur niſi accidẽtalis. ſ. facilè & difficilè: has ſiquidẽ differentias eſſe accidẽtales ex eo patet, q facilis vel difficilis mobilitas ad motũ & paſsionẽ pertinet, ac per hoc qualitatis dria eſſentialis eſſe non põt, vt pote quæ eſt extranei gñris.
B In oppoſitũ eſt authoritas S. Tho. in prima ſecun q. 49. ar. dæ: ex cuius quæſtionib⁹. 49. &. 50. ferè oĩa bona, 2. ad ter- quæ in hoc prædicamẽto ſcribimus, ſumpta ſunt. tium.

Ad hoc dubiũ dupliciter reſpondeſ: primò ſecundũ Boetium & Albertũ, q habitus & diſpoſitio differunt ſicut perfectũ & imperfectũ in eadẽ ſpecie: vt Sortes puer & ipſe vir: vnde ſcdm hanc viam, ideo cõiunctione copulatiua iunxit hæc nomina Ariſt. dicens habitus & diſpoſitio, quia eandem rem importãt. Duplici aũt vocabulo eã ſignificauit ad inſinuandũ duplicẽ modũ eſſendi illi⁹. ſ. perfectè & imperfectè. Secũdò reſpondeſ ſcdm Prima ſe- S. Tho. q habitus & diſpoſitio ſunt diuerſæ ſpẽs. cũdæ. q. Nec obſtat Ariſt. dixiſſe vnã eſſe ſpẽm, qa hoc di- 49. ar. 2. xit ad inſinuandũ genus proximũ habitus & di- ad tertũ. C ſpoſitiõis nõ eſſe qualitatẽ, ſed quoddam ſubalternũ vocatũ ab antiqs applicatio, quæ vna ſpecies ſubalterna eſt, in qua vniunt̃ habit⁹ & diſpoſitio. Nec etiam impedit, ꝓpoſitũ, q facilè aut difficilè moueri (ad paſsionis genus) pertineat: qm̃ ad circũloquendũ, ꝓprias rerũ dr̃ias nobis ignotas, oportet accidentalibus, ꝓprietatibus vti: & hoc hic obſeruatũ eſt. Ad claram autẽ notitiã ſententiæ S. Tho. noſſe oportet, q alicui põt conuenire eſſe facilè vel difficilè mobile dupliciter. ſ. ex rõne ſpeciei, vel ex conditione indiuidui. Illud dr̃ eſſe difficilè mobile per ſe, ſeu ex rõne ſpeciei, quod ex natura ſua vendicat ſibi cauſas difficilè variationem cõpatientes, vt ſcientia, cuius cauſæ ſunt lumẽ intellectus agẽtis & intellect⁹ poſsibilis, & premiſſę, D quę ſe aliter habere nõ pñt. Et ſimiliter illud dicit eſſe facilè mobile per ſe, ſeu ex rõne ſpẽi, quod ex natura ſua vendicat ſibi cauſas facilè tranſmutabiles: vt ſanitas, quę cauſaſ ex calido & frigido &c. quæ, ꝓpter alterationes cõtinuas facilè tranſmutanſ, illud autẽ dicit eſſe facilè vel difficilè mobile per accidẽs ſeu ex cõditione indiuidui, cui ex eo q eſt in hoc ſubiecto ſic diſpoſito &c. facilè vel difficilè tranſmutabile eſt: vt ſcientia, quæ ex ſe difficilè mobilis eſt, per accidẽs tñ, ex eo q eſt in hoc malè diſpoſito inchoatiuè, &c. facilè mobilis eſt: & per oppoſitũ infirmitas, quæ per ſe facilè eſt mobilis, ex eo qđ eſt ſic firmiter radicata in hoc difficilè mobilis eſt. Illæ ergo qualitates, quæ difficilè

mobiles ſunt ex rõne ſpeciei, habitꝰ ſunt: illæ aũt, quę ex rõne ſuę ſpẽi facilè mobiles ſunt, diſpõnes ſunt: ita ꝙ habitꝰ & diſpoſitio diſtingũt ſpecifice p dr̃ias circũlocutas, per difficilè mobile & facilè mobile ex rõne ſpẽi. Cõſentaneus aũt Ariſtoteli magis ſenſus iſte oſtendit ex tribus. Primò ex eo, ꝙ exẽpla riter declarãs habitus & diſpõnes inter habitus nõ niſi ea quæ per ſe permanẽtia ſunt numerauit. ſ. ſcientias & virtutes: & inter diſpõnes ſimiliter ea tm̃, quæ facilè tranſmutant, vt calidũ & frigidũ, ſanitatẽ & infirmitatẽ. Secũdò ex eo ꝙ dicit: ſcientiã etiã mediocriter ſumptã eſſe habitũ, quod cõſtaret eſſe falſum: qm̃ ſcientia imperfecta diſpoſitio eſſet, non habitus, ſi diſpõ non differret ſpecifice ab habitu. Tertiò, qm̃ in particula ſequẽti expreſſe inducit cõem modũ loquẽdi ad ꝓbãdũ ꝙ quę p ſe diuturna ſunt, ſunt habitus, quæ aũt p ſe cito tranſmutabilia ſunt diſpõnes ſunt: & arguit ex eo quod etiã ipſi habitus qñ debiliter retinent diſpõnes vocant, vt ibi clarius patebit. Nec obſtat, ꝙ Ariſtoteles dicat, quòd infirmitas inſanabilis habitus vocatur: quoniam vt ex dictis & dicendis in ſequenti particula patet, hoc eſt intelligendum quo ad modum, non quo ad rem.

Propria & ſpecifica diſtinctio habitus & diſpõnis.

Prima ſecũdæ. q. 50. artic. pri. c.

Cap. 3.

Oẽs habitus i anima ſunt.

CIRCA exẽpla prima de diſpõne. ſ. vt calor & frigiditas dubiũ eſt, qũo calor & frigus ponant in hac prima ſpẽ qualitatis, cùm pertineãt ad tertiam. Sed qm̃ hoc clariùs percipi poterit declarata tertia ſpecie, ideo illucuſq; differat. Circa aliud exemplũ de diſpõne datũ. ſ. vt ſanitas & infirmitas, áduertendũ eſt ꝙ Alexãder (vt Simplicius S. Tho. teſte refert.) putans primam ſpẽm qualitatis inueniri tm̃ in aĩa, dixit hæc Ariſtotelis verba ita exemplariter accipiẽda, vt nõ intelligam⁹ ſic eſſe, ſed ex his exẽplis diſcamus naturã habitus & diſpoſitionis: vnde ſecundũ eũ ſanitas & pulchritudo & aliæ diſpõnes corporeæ habitus nõ ſunt, ex tẽſo habitꝰ vocabulo ad oẽ id qđ eſt in prima ſpẽ qualitatis. Sed intẽdebat apud ipſum Ariſtoteles, ꝙ ſicut ſanitas & infirmitas ſunt facilè mobiles, ita diſpõnes veræ, quæ in aĩa ſunt inueniunt facilè mobiles. Sed hæc ſnĩa dupliciter à S. Tho. refellitur: tum, qa Ariſtoteles eodẽ modo adduxit hęc exẽpla, & illa alia pertinẽtia ad aĩam. ſ. ſcientiã & virtutẽ: tum, quia expreſſe in. 7. Phyſicorũ, ſanitatem & pulchritudinẽ inter habitus numerat: intẽdens tm̃ per habitum (vt diximus) primam ſpeciẽ qualitatis. Relinquendus ergo hoc in loco Alexãder videtur: & dicendum ſanitatem & pulchritudinem & alia hmõi, in prima ſpecie reponi, nõ tm̃ habitus propriè eſſe, ſed diſpoſitiones, qm̃ cauſas corporales habent facilè tranſmutabiles, vt experientia docet. Ex prędictis habes ſtudioſe lector deciſionem illius quæſtionis, an habitus aliquis ſit in corpore: quod. ſ. nullus habitus propriè loquendo eſt in corpore: ſed omnes ſunt aut totaliter aut principaliter in anima, intelligendo autẽ per habitũ primã ſpeciem qualitatis, aliqui habitus ſunt in corpore vt ſanitas & pulchritudo &c.

Manifeſtum eſt aũt, ꝙ hæc volunt habitus noĩari quæ ſunt diuturniora, & difficilius mobilia. Nãq; diſciplinas nõ multũ retinentes, ſed facilè mobiles, dicunt non habitũ habere: quãuis ſint ad diſciplinas peius vel melius diſpoſiti: quare differt habitus à diſpõne, ꝙ hoc quidẽ facilè eſt, illud verò diuturnius & difficilius mobile.

Sic loquẽdum, ca. 2. libr. 2. Topi.

Habitus aliqs diſpõ, & e contra, diſpõ habitus dicĩ, ſed p accidens.

Hic tertio declaratam dr̃iam inter habitũ & diſpoſitionẽ clariſsimè probat ex cõi loquẽtiũ vſu: dicẽs, hoc eſſe manifeſtũ, quia in diſciplinis, quas habitus eſſe diximus, etiam mediocriter ſumptis, habitus noĩe vti nõ cõſueim⁹: qñ nõ multũ retinẽtes, ſed facili mutabilitate eas habẽtes ſunt aliqui: dicunt ſiquidẽ tales peius vel melius diſpoſiti ad hmõi diſciplinas: puta geometriã vel phyſicã magis q̃ geometræ, vel phyſici: dr̃ia igit̃ inter habitũ & diſpoſitionẽ hæc eſt, ꝙ ille ex ſe ſibi vẽdicat difficilè poſſe moueri, hæc aũt facilè. Aduertendũ eſt hic primò ꝙ qa multa cõueniũt rei p accidens, quæ ex natura ꝓpria ſibi non vẽdicat: ideo nihil ꝓhibet inueniri habitũ aliquẽ facilè mutabilẽ in illo, & ſimil̃ diſpoſitionẽ aliquã difficilẽ i eo mobilẽ, ex aliqua occurrẽte cauſa: & tũc cõtingit habitũ eſſe nõ diſpoſitionẽ, ſed per modũ diſpõnis: & ſimiliter diſpoſitionẽ eſſe non habitũ, ſed per modũ habitus: ſciẽtia em̃ quæ nõ firmiter retinet, habitus quidẽ eſt, ſed per modũ diſpoſitionis eſt: quia facilè perdi ab illo põt, infirmitas verò iã firmiter radicata diſpoſitio quidẽ eſt, ſed per modũ habitus ineſt: vnde fit vt à talibus modis eſſendi potius q̃ à naturis rerum, infirmus habitus dicat diſpoſitio, & firma diſpoſitio dicatur habitus, etiã ab ipſo Ariſtotele vt ex habitis hucuſq; patet.

Aduerte ſecundò tu nouitie, ꝙ difficilè mobile & facilè mobile vt ſunt dr̃iæ ſpecificę diſtinguẽtes habitũ & diſpõnẽ inter ſe, & vt ſunt modi eſſendi eorũ æquocè dicunt, difficilè mobile, & facilè mobile. Primò nãq; modo naturas eorũ cõſtituũt & diffinitionẽ eorũ ingrediũtur, ſeparariq; ab eis nõ ꝓnt etiã per intellectũ, ſicut nec rõnale ab hoĩe & irrationale ab equo. Secundò autẽ modo accidentia eorũ ſunt & extranea ab eorum naturis, ſuccedereq; ſibi inuicẽ circa idem poſſunt vt magis & minus circa calidum & frigidum ſe habent &c.

Sunt aũt habitus & diſpoſitiões: diſpoſitiones verò nõ neceſſe eſt habitus eſſe: qui em̃ retinent habitũ, & quodãmodo diſpoſiti ſunt ſecundum ipſos: qui autem diſpoſiti ſunt non omnino retinent habitum.

Hic quartò conuenientiã habitus cum diſpõne alio modo ſumpta ponit. Vnde aduertẽdũ ſolicitè eſt, ꝙ diſpoſitionis noĩe æquiuocè vtitur hic & ſuperiꝰ. Dupliciter ſiquidẽ ſumit̃ diſpoſitio. Vno mõ vt diſtinguit̃ contra habitũ, & ſic ſuperius de ea habitus eſt ſermo. Alio modo vt eſt genus ad habitum

habitũ & diſpoſitionẽ prædictã: & ſic ſumit̃ hic: vbi dr̃, ꝙ habitũ neceſſe eſt diſpoſitionẽ eſſe, ſicut hoĩem oportet eſſe animal: diſpoſitionẽ verò etſi contingat eſſe habitũ, non tm̃ eſt neceſſarium, vt animal: & ſi contingat eſſe hominẽ, non tamẽ neceſſe eſt eſſe hominem, poteſt enim eſſe leo.

Secunda ſpẽs qualitatis.

Aliud verò genus qualitatis eſt ſecũdũ ꝙ pugillatores, vel curſores, vel ſalubres, vel inſalubres dicimus: & ſimpliciter quęcunq; ſecundũ potentiam naturalẽ vel impotentiam dicuntur. Non em̃ qm̃ ſunt diſpoſiti aliquo modo, vnumquodq; hmõi dicitur: ſed quod habent potentiam naturalẽ, vel impotentiã facere aliquid facilè, vel nihil pati: vt pugillatores, vel curſores dicũtur non ꝙ diſpoſiti aliquo modo, ſed ꝙ habeãt potentiã naturalẽ, vel impotentiam hoc facilè faciendi. Sanatiui autem dicuntur eo ꝙ habeant potentiã naturalẽ vt nihil à quibuſlibet accidẽtibus facilè patiãtur: Aegrotatiui verò ꝙ habeãt impotẽtiã nihil patiẽdi. Similitet aũt his & molle & durũ ſe habent: durũ enim dicitur ꝙ habeat potentiam non facilè ſecari, molle verò ꝙ habeat eiuſdem ipſius impotentiam.

Potentia ſmo mõ eſt tranſcẽdens, q actui cõtrariatur, & ſic in oĩb⁹ prædi. ponit. alio, eſt principiũ trãſmutãdi aliud, ut ab actiõ patiẽdi.

Nulla priuatio ĩ prædicamentis.

Hic iam ponit ſecũda ſpẽs qualitatis. ſ. naturalis potẽtia vel impotẽtia, & duo facit. Primò ꝓponit eã cum exẽplis dicẽs, aliud verò genus &c. Vbi duo aduertenda ſunt. Primum eſt, ꝙ ſpẽm hãc genus noĩauit: tum vt perſuaderet, ꝙ ſpẽs ſubalternas qualitatis enumerat, tum qa manifeſtũ eſt naturalẽ potentiã & impotentiã in vnam ſpẽm ſpecialiſsimam non cõuenire. Secundũ eſt, ꝙ genus hoc ab antiqs vocatũ aptitudo ab Ariſt. nominibus ſuarũ ſpecierũ vocatur naturalis potentia vel impotentia, nõ copulatiuè, ſed diuiſiuè, vt Alberto placet, qa in vnã non cõueniũt naturã, plurib⁹ aũt nominibus, qa impotẽtia ſub aptitudine non conuenienter annumerat. Secũdò propoſita manifeſtat: ꝓpoſuit aũt nomẽ gñis huius & exẽpla: & ideo ſingula explanãs in primis declarat (lyna turalis) dicẽs qualitatẽ hanc ideo dici naturalẽ, qa nõ exercitio acquiſita, ſed à natura indita ſit: nõ enim dicunt curſores, potẽtes facilè currere, eo ꝙ ſint diſpoſiti per artem aliquã ad currẽdũ, ſed eo ꝙ naturalẽ habent aptitudinẽ ſeu potentiã ad facilè currendũ, quia. ſ. habẽt crura lõga & agilia & corpus nõ graue &c. ſumit̃ ergo hic naturale, vt diſtinguit̃ contra acquiſitũ. Sed diſcretè audiendũ eſt naturalẽ potentiã & impotentiã naturam conſequi: qm̃ naturalis potẽtia naturã ſequit̃, ita ꝙ ab ea emanat tanq̃ eius proprietas perfectiua: naturalis aũt impotẽtia naturã ita conſequit̃, ꝙ potius naturæ defectũ ſequi dr̃ ab Alberto: illa ſiquidem ſequit̃ victoriã formæ ſupra materiã. i. perfectam ſubiectionẽ materiæ ſub forma, iſta aũt victoriam materiæ ſupra formam. i. incompletã cõprehenſionẽ materiæ à forma. Deinde declarat (ly potentia vel impotentia) dicẽs ꝙ potẽtia vocatur principium facilè faciendi aliquod, aut nihil patiendi. i. fortiter reſiſtendi: vt pugillatores dicunt, eo ꝙ naturalem potentiã habeant ad facilè dandũ fortes ictus, & ſanatiui ſeu ſalubres dicunt, qui potentiã naturalem habent nihil patiendi à contrarijs inductiuis infirmitatis: impotentia autem dr̃ principium impotens ad reſiſtendũ aut ad facilè faciendum: tale ſiquidẽ aut idem eſt ꝙ impotẽtia ad nihil patiendũ: vt ægrotatiui dicuntur eo ꝙ habeãt impotentiã naturalẽ vt nihil reſiſtere poſsint contrarijs: ac per hoc facilè patiunt, & conſequenter impotentes ſunt ad nihil facilè patiendũ, aut idẽ eſt quod impotentia ad facilè aliquid explendũ, vt inepti ad curſum dicunt impotentiã habere naturalẽ ad currendũ &c. Demum addit ꝙ ſimiliter his ſe habent durũ molle & eſt ſententia clara. Notandũ eſt hic, ꝙ impotentia dupliciter ſumi põt. ſ. priuatiuè: & ſic quia non ſignificat aliquod poſitiuum, ſed priuationẽ potentiæ, ideo non ſumitur hic impotẽtia priuatiuè. Alio modo ſumi põt contrariè, & ſic ſignificat aliqd poſitiuũ. ſ. principiũ facilè patiẽdi, aut difficilè operãdi, vt dictũ eſt: & ſic ſumit̃ hic, qm̃ ſpẽs qualitatis ponit̃: conſtat em̃ ſpẽm q̃litatis eſſe nõ poſſe niſi poſitiuũ aliqđ &c.

Quo prima & hęc ſcda ſpẽs ſubinuicẽ ordinẽ tur.

CIRCA ordinẽ duarũ iam expoſitarũ ſpecierum dubiũ occurrit: eo ꝙ præpoſterus vr̃: naturalis ſiquidẽ potentia vel impotẽtia, cum naturã ſequatur prior naturaliter eſt habitu & diſpoſitiõe aduenientibus aliunde ſaltẽ cõpletiuè: ergo naturalis potẽtia debuit primò loco poni. Ad hoc dubium dupliciter rñdet. S. Tho. primò ꝙ quia habitus & diſpoſitio perficiunt ſubiectũ non abſolutè, ſed in ordine ad naturã, & natura eſt primũ qđ eſt in re, ideo habitus primũ tenet locũ. Et iuxta hoc dr̃ ad rationẽ in oppoſitũ, ꝙ licet res, quæ eſt habitus, ſit poſterior potẽtia naturali: qa tm̃ id in ordine ad quod perficit habitꝰ, eſt prius eo in ordine ad quod perficit potentia naturalis: quia natura eſt prior operatiõe: & hoc eſt potiùs intuẽdũ ideo &c. Secũdò dicit ꝙ licet naturalis potẽtia ſit prior habitu ordine gñatiõis, habitus tm̃ eſt prior naturali potẽtia ordine perfectiõis, ſicut actꝰ eſt prior potẽtia: & qa hic ordo eſt prior ſimpl̃r, ideo habitũ primò poſuit, & iuxta hoc patet rñſio &c.

Prima ſecũdæ. q. 49. ar. 3. ad ſecundum.

Tertia verò ſpẽs qualitatis eſt, paſsibiles qualitates & paſsiones: ſunt autẽ hmõi vt dulcedo & amaritudo & auſteritas & oĩa his cognata. Amplius aũt & calor & frigus & albedo & nigredo. Quòd quidem igitur, & hæ qualitates ſunt manifeſtum eſt.

Vide. 5. Metaph. capi. 21.

Hic ponitur tertia ſpẽs qualitatis: circa quã tria facit: primò proponit eã cũ exẽplis dicens. Tertia verò ſpẽs &c. Vbi aduertendũ primò eſt, quod al-

ternatim vtiꝝ noïe ſpēi & gñis: vt inſinuet vt ſuprà diximus, ꝙ de ſubalternis ſpecieb⁹ ſermo eſt: dein de ꝙ licet ab antiquis ſpecies hæc caſus vocaret, Ariſtoteles eam duplici vocabulo inſerta coniunctione copulatiua eam vocauit: & duobus quidē vſus eſt nominibus: non quia duę ſint ſpecies, ſed quia oppoſitos modos eiuſdem ſpeciei importāt. ſ. difficilè & facilè mobile: coniunctione autem copulatiua vt oſtendat eandem rem vtriq; ſubeſſe.

CIRCA exēpla demū data notandū eſt, ꝙ dubitatio quædā quoſdā inuaſit, cur Ariſtoteles nō adduxit in exēplū qualitates odorabiles: & audibiles, ſed guſtabiles tangibiles & viſibiles tm̄. Nec vī eis ſatisfieri dicēdo, ꝙ nō exigebat tractatus hic adducere oīa in exēplū: qm̄ cùm credatur Ariſtotelē non niſi artificioſè loqui, dubiū reſtat cur ſenſibilia guſtu, tactu, & viſu magis q̄ alia adduxit.

Ad hoc (quicqd ab alijs dicat) vī mihi dicendū ꝙ cōſultò Ariſtoteles tres has ſpēs ſenſibilium adduxit: intendebat ſiquidē ſtatim oſtēdere qūo diuerſimodè hæc qualitates paſsibiles eſſent: & vt clarè patet infra, alia rōne qualitates viſibiles dicuntur paſsibiles, & alia cæteræ. Et qm̄ inter cæteras eſt hæc dīa ꝙ vel faciunt paſsionē ſecundū illā qualitatē ſenſibilē, vel ſecundū aliquā adiunctā: & hęc dīa manifeſtiſsimè patet inter tangibile, & guſtabile, quia calidū tactum facit organū calidum: dulce verò guſtatum & ſi non faciat organū dulce, facit tm̄ ipſum humidum: ideo ad inſinuandā manifeſtè diuerſitatē qualitatum in hoc ꝙ paſsibiles dicuntur, ſupradicta delegit exēpla. Vel ideo quia paſsiones animæ ſecundum hæc ſenſibilia cōiter ab oībus experiuntur magis q̄ ſcdm alia: vt patet.

Quæcunq; enim has ſuſceperint, qualia dicuntur ſecundum eas: vt mel quoniam dulcedinem ſuſcepit, dulce dicitur: & corpus album, eo quòd albedinem ſuſcepit: ſimiliter autem ſe habet in cæteris.

Hic ſecūdò volens præpoſita manifeſtare, incipit à paſsibili qualitate, intēdēs declarare, ꝙ ſupra dicta ſint & qualitates & paſsibiles: & primò declarat qđ ſint qualitates ex deſcriptiōe qualitatis ſic, ea, ſcdm quæ qualia dicunt, qualitates ſunt: ſed iſta ſunt hmōi, ꝙa quæcūq; ſuſceperint iſta dicuntur qualia: mel em̄, qm̄ dulcedinē ſuſcipit quale dicit dulce &c. ergo iſta & ſimilia ſunt q̄litates &c.

Paſsibiles verò qualitates dicūtur nō ꝙ ea, quæ illas ſuſceperint qualitates, aliquid patiātur: neq; em̄ mel ꝙ aliquid paſſum ſit dī dulce, nec aliquid aliud hmōi. Similiter aūt his & calor & frigus paſsibiles qualitates dicūtur, non ꝙ ea, quæ eas ſuſcipiūt, aliquid paſſa ſint: ſed qm̄ vnaquæq; eorum, quæ dicta ſunt, ſecundum ſenſuum qualitatē paſsionis perfectiua ſunt, paſsibiles qualitates dicuntur: dulcedo enim quandam paſsionem ſecundum guſtum efficit, & calor ſecundum tactum, ſimiliter aūt & aliæ. Albedo aūt & nigredo & alij colores non ſimiliter his, quæ dicta ſunt, paſsibiles qualitates dicūtur, ſed eo ꝙ ipſæ ab aliqua paſsione innaſcuntur. Quòd enim fiunt p aliquā paſsionē multæ colorum mutationes manifeſtū eſt: erubeſcens enim aliquis, rubeus factus eſt: & timens pallidus, & vnūquodque talium. Quare etiam ſiquis natura aliqd taliū, perturbationū ve paſſus eſt, ſimilē colorē oportet eū habere. Quæ em̄ affectio nunc ad verecundiā circa corpus facta eſt: & ſcdm naturalē paſsionē eadem fiet actio, vt naturalis color ſit ſimilis.

Declarato, ꝙ hmōi ſint qualitates declarat modò ꝙ non qualeſcunq; qualitates ſunt, ſed qualitates paſsibiles. Vbi prælibandū eſt, ꝙ, cū paſsibile à paſsione dicat, aliqd pōt dici paſsibile quadrupliciter. Primò & proprijſsimè ꝙa eſt aptū natum ad ſuſcipiendā paſsionem. Secundò quia in receptione ipſius in alio, ſuſcipiēs ipſum patitur. Tertiò quia eſt cauſatiuū paſsionis. Quartò quia eſt effectus paſsionis: horū autē modorū tres vltimos Ariſto. exprimit in litera: primò ſub ſilentio pertrāſito, quia clariſsimū eſt, quòd qualitas non pōt dici paſsibilis illo modo: ꝙa ipſa ſubiectū aliorum non eſt, ſed in ſubiecto ſuſtentatur. Tangēs ergo hos tres modos, primo excludit eorū primū modum à noſtro propoſito dicens, paſsibiles verò qualitates non ideo dicunt, ꝙ hęc ſubiecta, quę illas ſuſceperint, aliquid recipiēdo patiant: & hoc declarat exēplariter: primò in guſtabilibus, deinde in tangibilibus, vt patet. Excluſo aūt hoc modo: qm̄ duo reliqui propoſito conſtructiuè deſeruiunt, tali eos ordine tangit: qđ ſtatim ſubdit, ꝙ ideo aliquę q̄litates, vt guſtabiles & tāgibiles dicūtur paſsibiles, ꝙa ſunt cauſatiuę paſsionū ſcdm ſenſum: & ſic tertiū modū tetigit: vnde ait. (Sed qm̄ ſingula eorū, quæ dicta ſunt. ſ. guſtabiliū & tangibiliū ſunt paſsionis perfectiua: ſecundū qualitatē ſenſuū. i. ſecundū ꝙ qualificāt ſenſus: & ideo paſsibiles dicunt qualitates) & ſubdit exēpla manifeſta. Deinde vltimū modū tangēs, quo. ſ. aliquid dicitur paſsibile: quia eſt effectus paſsionis, ſubdit: de viſibilibus ꝙ albedo & nigredo & alij colores non dicunt qualitates paſsibiles ea rōne, qua præcedētes, ſed quia ipſi colores qualitates ſunt, quæ ab aliquibus paſsionibus innaſcuntur. Et qm̄ dubiū eſſe poterat circa hoc vltimò dictū. ſ. ꝙ colores ab aliqbus paſsionibus innaſcunt, ideo ſtatim huius declarationē ſubdit. Ad cuius euidentiā ſciendū primò eſt, ꝙ color vnus ſcdm ſpēm habet duplicē modū eſſendi. ſ. firmiter, vt patet in naturaliter rubeo: & inſtabiliter, vt patet in rubicūdo ex verecūdia: & ꝙa effectus ꝓportionati ſunt cauſis, cō ſequēs eſt, hæc tria in cā coloris inueniri: ita ꝙ cauſam coloris vnā ſcdm ſpēm & ſtabile & fluxibile habere eē cōtingit, vt ſic vnitas cāę vnitatē effect⁹, & mod⁹ eſſendi cāę modū eſſendi effect⁹ ꝓueniat. Sciendū ſcdò eſt, ꝙ qa color cito trāſiens, vt patebit, nō numeratur inter qualitates, ſed paſsiōes: & ſermo præſens eſt de colore, q̄ ſimpliciter appellat q̄litas: hūc aūt cōſtat eſſe colorē habentē eē firmū & ſtabile: ideo Ariſtoteli nō ſat fuit ꝙ ad ſenſum pateat colorē gñari ex paſsiōe in verecūdo & timido &c. ſed voluit rōne manifeſtare, ꝙ color firm⁹ ex paſsiōe fieret. Et ꝙa à notioribꝰ nobis innata ē nobis via ꝓcedēdi, ideo ex cā coloris trāſeūtis causam coloris ꝑmanētis manifeſtauit, vt patet ī textu. Cōſiſtit aūt rō eius in hoc: coloris trāſeuntis cā eſt paſsio, ergo & coloris ꝑmanentis cā eſt paſsio, ꝑmanēs tm̄: cōſequētia fundat ſuper illa ꝓpoſitione, vnius effect⁹ ſcdm ſpēm vnica eſt cā ſcdm ſpeciē in vno gñe cauſę &c. & alijs dictis in primo notando: ab Ariſtotele verò hic vbi ſupficietenus loquit, nō ꝓbatur, ſed declarat: dum poſtq̄ antecedēs poſuit ſubaudito cōſequēte ſubdit, ꝙ ſiqs aliqd taliū paſsionū. ſ. timoris vel verecundiæ paſſus eſt naturaliter. i. non per modū paſsionis, quæ tranſit cito, ſed firmiter ꝑ modū, quo naturalia inſunt: puta ꝙ ſit naturaliter timidus vel verecūdus, ſimilē em̄ habere colorē neceſſariò eſt: qm̄ ex ſimilibus cauſis ſimiles proueniunt effectus. Sic em̄ corpus eius, q̄ ex verecūdia rubet affectiōe quadā immutat: puta ꝙ ſpiritibus ad cor vnitis ſanguis in faciē ſpargit, ita in eo, qui naturaliter rubeus eſt ſangui nē naturaliter in facie ſparſum eſſe cōtingit, vt ſic color naturalis ſequatur paſsionē naturalem: & color tranſiens ſequatur paſsionem ſimpliciter.

Quæcūq; ergo taliū accidētiū ab aliquibus paſsionibus difficilè mobilibus & permanentibus principiū ſumpſerunt: paſsibiles qualitates dicūtur: ſiue em̄ ſecūdū natūralem cōſtitutionē pallor fit, aut nigredo, qualitates dicūtur. (Quales em̄ ſecundum eas dicimur) ſiue ꝓpter ęgritudinē longā, vel eidē propter æſtum cōtingit nigredo, vel pallor: & non facilè prætereūt, vel etiā in vita permanēt, qualitates & iſtæ dicunt: ſimiliter em̄ quales & ſecūdū eas dicimur. Quæcūq; verò ex his, quæ facilè ſoluūtur & citò trāſeūt, fiūt, paſsiōes dicūtur, qualitates verò minimè, non em̄ dicimur ſcdm eas quales: neq; em̄ qui ꝓpter verecundiā rubeus factus eſt, rubeus dī: nec cui pallor propter timorē venit, pallidus eſt, ſed magis eò ꝙ aliquid paſſus eſt: quare paſsiones hmōi dicūtur: qualitates verò minimè. Si-

1. phy. c. 1 & c. 1. Eth. capi. 4. & 7. Metaphy. c. 4.

In hoc c.

militer aūt & his & ſecundū animā paſsibiles, paſsibiles qualitates & paſsiōes dicunt. Quęcūq; em̄ mox in naſcēdo ab aliquibus paſsionibus difficulter mobilibus fiūt, qualitates dicūtur: vt demētia, vel ira, vel alia hmōi: quales em̄ ſcdm eas dicūtur. i. iracūdi, & demētes. Similiter aūt & quæcūq; alienatiōes nō naturales, ſed aliquibus caſibus factæ ſunt difficilè prętereūtes & oīno immobiles, etiā hmōi qualitates ſunt: quales em̄, & ſcdm eas dicunt. Quæcūq; verò ex his quę facilè & citius prætereūt fiunt, paſsiōes dicunt: vt ſiqs cōtriſtatus iracundior fiat: non enim iracūdus dī, qui hmōi paſsione iracundior eſt, ſed magis aliquid paſſus. Quare paſsiones quidem huiuſmodi dicuntur, qualitates verò minimè.

Hic tertiò cōcludit quæ ſint qualitates paſsibiles & quæ paſsiones: ſic q; dīam inter eas oſtēdit: & qm̄ vtrę q; nō ſolū inter corporū accidentia, ſed etiā inter aīæ accidētia inueniūtur: idcirco primò manifeſtat propoſitū in corporib⁹, deinde in anima. Diſtinguit aūt qualitates paſsibiles corporū in duos modos, quibus cauſari pōt à natura. ſ. & ab infirmitate longa, vel continuo ęſtu vel aliquo hmōi. Dicit ergo, ꝙ q̄cūq; taliū caſuū. i. q̄litatū, q̄s ab antiquis caſus vocari dictū eſt, ꝙa caſualiter q̄nq; fiunt, innaſcunt à paſsionibus firmatis & difficilè mutabilibus, paſsibiles qualitates ſunt: ſiue paſsiones illæ firmæ ex naturali cōplexione ſint, ſiue ab extrinſeco aduenerint: dūmodo firmatæ ſint: & rōnē ſubdit, ꝙa ſcdm tales quales dicimur: dī ſiquidem pallidus & q naturaliter eſt pallidus, & q ex aliquo timore pallorē radicit⁹ ſuſceperit. Ad paſsiones deinde declarādas ſe trāsferens ait, ꝙ quæcūq; hmōi ſunt cito trāſeūtes & nō radicatæ, paſsiones dīr, & nō qualitates paſsibiles: & ſubdit rōnē quare nō dicant qualitates: ꝙa. ſ. ſcdm hmōi affectiōes trāſeūtes nō dicimur quales, ſed paſsi potius tale qd: ſi em̄ qs ex verecūdia ruborē incurrit, nō dicit ꝓpterea rubeus, ſed ruborem paſſus. Differt ergo qualitas paſsibilis à paſsione ſcdm modū eſſendi: ꝙa. ſ. paſsio importat qualitatē facilè mobilē, paſsibilis verò qualitas qualitatē difficilè mobilē. Expeditis autē his quo ad corporales qualitates, ad aīæ qualitates ſermonē dirigit: tres ſimiles gradus in eis diſtinguēs. ſ. cito trāſeuntiū, quæ paſsiones vocant, vt ſubitæ iræ & triſtitiæ &c. & cauſatarū firmiter ab aliqua infirmitate vel accidēti aliquo forti: vt dementia ex amiſsiōe rerū &c. quæ paſsibiles qualitates dicuntur: & cauſatarū à natura, vt naturalis timor, vel ſtultitia &c. quæ paſsibiles ēt qualitates ſunt: probatq; ſingula vt ſuperius circa qualitates corporis fecit: & eſt ſermo clarus ex ſe. Ad euidentiā eorū, quæ hic dicunt, ſcrutādum

est,qũo passionis noīe hic vtatur Aristoteles: pōt siquidē quadruplr sumi. Primò cōiter ꝓ omni receptione, siue perfectiua tm̃ siue corruptiua contrarij:prout nō solum calefieri & tristari & lætari, sed illuminari, sentire, & intelligere quoddā pati dr̃,vt patet in tertio de aīa. Secūdò ꝓpriè ꝓ passiua transmutatiōe cũ abiectione cōtrarij: prout calefieri & frigefieri in passionis gn̄re collocant: sic em̃ sumpta passio genus gn̄alissimum est. Tertiò trāsumptiuè ꝓ operatiōe appetitus sensitiui, puta ira, gaudiū, dolor, spes & hmōi passiones dicūtur, eo ꝙ per tales operatiōes aīa ad res obiectas quōdāmodo transferat passione corporali vt materia subseruiēte. Vel ideo, quia cùm voluntariū consistat in agendo, & operationes hæ inter volūtaria annumeratæ, inuitos plerunq; afficiūt, ac si volūtati non subessent: passiones meritò vocant: abiecto tam actionis q̄ operatiōis vocabulo &c. vt in morabilibus determinat. Quartò modaliter pro qualitate sensibili &c. existēte ꝓ modū passiōis in transitu: passio em̃ cùm vel motus sit vel in motu consistat, fluēs esse habet. Cū aūt Aristoteles passionis vocabulo dupliciter hic vtat. s. vt noīe signi ficante aliqd in hac spē tertiā repositū, dum dicit: tertia spēs q̄litatis est passio &c. & vt noīe, à quo sumptū est ly passibile, dum dicit, qualitatē passibilē dici vel ideo ꝙ inferat passionē, vel ꝙ inferat ab ea: nō est difficile videre: qūò passionē acceperit distinguēdo eā cōtra passibilē qualitatē: cōstat em̃ ꝙ quarto mō accepit passionē. s. pro qualitate sensibili cito trāseunte: quā vocauit passionē, vt dictum est, à mō essendi: quia. s. est per modū passionis. Sed difficilè est clarè percipere qūo vsus fuerit passiōis noīe dū qualitatē passibilē à passiōe vt effectu vel vt causa denoīauit: vnicuiq; siquidē antecedentiū trium modorū testimoniū præbet textus: ꝙ em̃ accepta sit passio cōiter, ex eo habetur, qđ textu dr̃, calorē & saporē esse qualitates passibiles: qa scđm sensuum qualitatē passiōis perfecti ua sunt. Cōstat em̃ ꝙ perfici scđm sensus qualitatē nō nisi cōiter est passio. In oppositū autē est ꝙ si passionē cōiter accepisset, idē esset iudiciū de colore & calore & sapore: quod expresse Aristoteles negat, passionē verò ꝓpriè sumptā esse Albertus testat. Et rō cōfirmat: qa noīa simplr̃ prolata ꝓpriè intelligēda sunt. In oppositū aūt est: quia si à passiōe propriè dicta qualitas dr̃ passibilis, cur nō melius denoīat à passione, qua in subiecto fit, q̄ à passione, quā in alio causat? melius aūt dico qa ab illa passiōe pōt denoīari qualitas passibilis nō solū gustabile aut tāgibile, sed etiā color: qm̃ patitur passiōe ꝓpriè dicta subiectū dū colorat. Præterea oportet scđm hoc ęquiuocè Aristotelē vsum esse passiōe, à qua dr̃ qualitas passibilis: qm̃ iuxta hāc viam, sapor dr̃ q̄litas passibilis à passiōe ꝓpriè dicta: color aūt dr̃ q̄litas passibilis à passiōe trāsumptiuè sumpta: qm̃ exp̄sse Aristoteles ait colorem esse passibilē qualitatē, quia innascit ex passiōe. i. timore, aut verecūdia. Quod aūt passio tertio modo. i. trāsumptiuè ꝓ actu appetitus sensitiui sumpta sit, inductus nunc vltimò textus explicitè sonat. In oppositū aūt sunt ea, quæ præinducta mēbra cōfirmant. Quanuis aūt difficultas hæc solui possit sustinendo, ꝙ de passione ꝓpriè sumpta ꝓ trāsmutatiōe. s. corporali cū abiectiōe cōtrarij sermo sit. Videt tm̃ mihi passionē tertio modo sumptā esse. s. pro operatione appetitus sensitiui, puta delectatione, tristitia, timore, & desiderio &c. Tum vt nō fateamur difformiter accipi passionē, à qua denominatur qualitas passibilis, quādo vt effectus, & qm̃ vt cā, nomen dat. Tum quia passio hæc sumpta passionē propriè sumptā per se includit. Cadit siquidē materialiter in diffinitione operationis appetitus sensitiui passio ꝓpriè sumpta, vt patet cùm dr̃ ꝙ ira est accēsio sanguinis circa cor. Tum qa textus plurimū fauet huic sensui: verba siquidē illa, ꝙ passione perfectiua adducta, hoc insinuant: qa sensus verborū est, ꝙ gustabile & tangibile qualitates passibiles dicunt: qa scđm sensuū qualitatē. i. quia ex hoc ꝙ sensus qualificāt perfectiua sunt passionis: puta delectationis, vel tristitiæ: experimur nanque, quòd gustabile gustatum, delectationem vel tristitiam vel desiderium, &c. parit: & similiter tangibile. Testimonium verò Alberti ratione confirmatum nihil penitus obstat: qm̃ (vt ex dictis patet) passio appetitus sensitiui passionē propriè dictam includit nō per accidēs: dicta est ergo qualitas passibilis à passiōe aīę, quā nata est causare: vel à qua nata est causari &c.

CIRCA illa exēpla, calor & frigus, dubitat ex eo ꝙ Aristoteles expresse posuit calorē & frigus in prima spē qualitatis, & nūc ponit in tertia, qūo possunt hæc simul stare? Ad hoc dubium multipliciter respondet (vt à sancto Tho. accepimus.) Quidā em̃ dicunt calorē & frigus, vt sunt in motu collocari in hac tertia spē, vt aūt perfectū esse habent: reponi in prima specie. Sed cōtra hoc instat Simplicius: qa scđm hoc Aristoteles debuisset reponere in tertia spē calefactionē, & in prima calorem, quod nō fecit: qa in vtraq; posuit calorē. Porphyrius aūt scalā quatuor graduum fecit: & dixit calorem participatū ita imperfectè ꝙ non posse aliud calefacere, si est facilè mobilis passionē esse, si difficilè mobilis, qualitatē passibilē: participatū verò ita ꝙ posse alterū calefacere, si facilè mutabilis dispositionē, si radicitus verò, & immobilis habitum esse: vt sic naturalis processus de imperfecto ad perfectū à passione ad passibilē qualitatē, & ab hac ad dispositionē, & ab hac ad habitū cōpleretur. Sed hoc quoq; Simplicio non placet, qa secundū hoc nō est diuersitas specifica inter diuersas species: quod ratiōi repugnat. Manifestè siquidem liquet oēm dictā dr̃iam materialē esse: vtpote quæ secundū maiorē vel minorē participationem in subiecto attenditur & formalē diuersitatē nō faceret. Propterea aliter dicendū est, ꝙ. s. calor & frigus simpliciter in hac tertia spē ponunt, calor aūt & frigus vt cōuenientia vel discōuenientia naturæ in prima specie reposita sunt: sic em̃ cōstituunt sanitatē, aut infirmitatē: & similiter est de colore & figura vt constituunt pulchritudinē vel turpitudinem: hoc autem dixisse nihil aliud est, quàm dixisse sanitatem, decuius rationē est ꝙ cō fistat in adequatione caloris & frigoris esse in prima specie: & similiter pulchritudinem, de cuius ratione est quòd constat in proportione figurę &c.

Calor & frigus ad sua qualitatis speciē pertineant.

Prima scūdæ. q. 50. ar. 1. ad tertiū.

CIRCA illa verba, passibiles verò qualitates dicunt, nō ꝙ hæc quæ illas susceperint qualitates aliqd patiant &c. Aduerte Nouitie diligēter intētionē Aristotelis & cessabit dubiū: nō intendit inqrere nunc de rebus, sed de rationabili noīs impositione: vnde. s. qualitas dicta sit passibilis. Et ideo non negat per hæc verba subiectū pati ꝓpriè suscipiendo qualitates passibiles: hoc em̃ si negaret falsum diceret, sed negat ex tali passione subiecti dictā esse passibilē qualitatē, volens subsequenter aperire ꝙ ab animæ passione vt effectu vel causa (vt declaratū fuit) vt dicta est qualitas passibilis.

Nō à passiōe subiecti dixerunt voluit passibilē qualitatē q̄uis subiectū in recipiendo patiatur.

CIRCA illa verba, quæcūq; verò facilè soluūtur passiones dicunt: qualitates verò minimè. Attēdendū est aliqd dici qualitatē dupliciter. s. secūdū rem tm̃, vel secundū rem & modum: illud vocatur qualitas secundū rem, cuius essentia res huius gn̄ris est: & hoc modo passiones, de q̄bus Aristoteles loquit hic, qualitates indubiè sunt. Nec oppositū docere intendebat in adductis verbis. Illud dr̃ qualitas secundū rem & modū simul, secundū ꝙ quales simplr̃ dicimur: & quia sic de qualitate loquit nunc Aristoteles (vt patet ex ei⁹ diffinitiōe supra posita) ideo negauit passiones esse q̄litates: cōstat si quidē, ꝙ scđm eas quales non dicimur: nō em̃ pallidus simplr̃ dr̃, qui aliquando timore pallet &c.

Quartum verò genus qualitatis est forma, & circa aliqd cōstans figura. Amplius aūt adhuc rectitudo & curuitas, & si quid simile est his: secundū em̃ vnūquodq; eorum quale quid dr̃, & rectum aut curuum, & secundū etiā formā vnumquodq; quale dicitur. Rarum verò & spissum & asperū & lene putabuntur quidē qualitatē significare, sed aliena hmōi putant esse à diffinitione, quæ circa qualitatē est: quādam em̃ positionem quodammodo videntur vtrū que partium significare. Spissum enim dicitur eo ꝙ partes ipsæ propinquæ sint, rarum verò eo quòd distent à se inuicem: & lene quidem ꝙ in rectū sibi partes iaceāt, asperum vero quod hæc quidem pars superet, illa vero sit inferior. Fortasse quidē igitur alius quispiā modus apparuerit qualitatis, sed qui maxime dicūtur hi sunt: qualitates itaq; sunt quę prædictæ sunt.

Hic ponit quarta species qualitatis vocata ab antiqs quidē cōpositio, ab Aristotele autē forma & circa aliquid cōstans figura: vt circularitas, triāgularitas, q̄drāgularitas & alię hmōi q̄litates circa quantitatē consistentes: vt rectitudo & curuitas &c. Appellata est aūt ab illis species hæc compositio, eo ꝙ secundū eā substantia cōponitur nō absolutè, sed quo ad determinationē quantitatis in partibus suis. Hic aūt vocatur forma secundū Albertum ab actu continēdi eo ꝙ cōtinet & concludit substantiā quantā. Vel ex eo ꝙ vicem formæ substantialis obtinet, dum diuersitatē specificā rerum, quæ ex forma causatur & cognoscitur ab intellectu, figura diuersa sensibus clarè offert. Vel (vt S. Tho. in. 7. Physicorum placet) ab actu speci ficandi artificialia, figuræ enim formæ specificæ artificialium sunt. Figura verò vocatur ex eo ꝙ in ipsa quantitatis terminatione consistit, nō ꝙ figura sit terminus quantitatis: qm̃ quantitas sui gn̄is terminis claudit: corpus siquidē superficiebus, superficies verò lineis: linea aūt punctis terminatur: sed quia ex terminatione quātitatis resultat. (Ly autem circa aliquid constans) dupliciter exponi pōt: vel accipiēdo ly constās, in casu nominatiuo: & tunc determinat (ly figura) & est sensus, & figura constans circa aliqd: quia figura suis cōstat terminis circa substantiā. Vel in casu accusatiuo: & tunc determinat ly aliquid: & est sensus & figura circa aliquid constans. i. nō fluens, sed simul stās: & iuxta hunc sensum insinuatur natura subiecti vendicātis sibi figuram: res em̃ cōstans propriam habet figurā: quæ autē fluit, alienā figurā suscipit (vt patet de aqua, vino, & oleo &c.) Et qm̃ hmōi formæ & figuræ propriè dicuntur esse in corporibus & superficiebus, ideo eorum passiones in hac eadem specie reponere volens subdit, amplius rectitudo & curuitas &c. Proposita igitur hac quarta spē duo subdit: primò probationē ꝙ cōtēta in ea sint q̄litates ex eo, ꝙ secundū vnūquodq; horū quale dr̃: scđm em̃ triangularitatē triangulus vel triāgularis dr̃: & sic de alijs. Qualitas aūt est secundum quā quales dicimur. Deinde excludit quędā ab hac specie, quæ in ea cōtineri multis fortè apparet: sunt aūt hæc rarum & spissum: asperū & lene: quæ etiam ratione quantitatis substantiam denominant. Sed hæc aliena à qualitatis genere esse dicit: eo ꝙ positionem significant. i. situm partiū: quod ex eorum diffinitionibus manifestat: & est textus clarus ex se. Aduerte hic, ꝙ verba Gilberti Porretani (in libro Sex Principiorū, capitulo de positione) dubitationē inducunt: eo ꝙ ibi asserit, asperum & lene qualitates significare. Sed hanc dubitationē explanat Albertus dicens: asperū & lene, & positionem & qualitatē importare: sed positionem principaliter, qualitatē aūt secundariò. Et propterea diuersimodè intuentes hæc Aristoteles & Gilbertus nō cōtraria, sed quæ diuersimodè vni cōueniūt, dixerunt. Vltimò sub dubitatione relinquit, an aliæ sint qualitatis species dicens:

Lect. 5. cir. tex. Cō. 16.

& fortaſſe alij quoq; apparebũt q̃litatis modi: affirmat tñ ſupradictas quatuor ſpẽs eſſe eas, quæ maximè ſcd̃m famã numerant inter q̃litates. Vbi notandũ eſt q̃ Boethius ex his Ariſtotelis verbis opinat, alias quoq; eẽ qualitatis ſpẽs, ab Ariſtotele alibi expreſſas: & hic ideo omiſſas, tũ quia liber hic ꝓ incipiẽtibus factus eſt, q̃bus nõ oportet oĩa aperire, tũ vt nos ad inquirẽdũ ex noſtro ingenio noui aliq̃d incitaret. Cõmunis tñ via tenet ſufficiẽter enumeratas ab Ariſtotele hic ſpẽs qualitatis: & oẽs cõſequenter qualitates reduci ad aliquã harũ quatuor ſpecierũ. Quod aũt dixerit fortaſſe quidẽ igit̃ alius quiſpiã modus apparuerit qualitatis, vt morẽ philoſophorũ & ſuũ p̃cipue ſeruaret, cauſam fuiſſe credimus. Cõſueuerũt em̃ nõ determinatã rẽ adhuc rõne (niſi quaſi per ſe nota relinquat) ſub dubio pertrãſire: eo q̃ nihil debet verę ſciẽtiæ traditor temere aſſerere. Ne aũt oĩno ieiunitrãſeamus declarãda eſt ſufficiẽtia harũ ſpecierũ breuiter ſcd̃m doctrinã ſancti Tho. Siquis aũt vult aliorũ ſciẽtiã videre, legat Albertũ hic & ſanctũ Tho. vbi ſupra. Qualitas, cũ modũ ſubſtãtiæ importet, modus autẽ determinationẽ, oportet q̃ ſicut diuerſimodè modificat̃ ſeu determinat̃ potẽtia ſubſtãtię: ſic diuerſimodè qualis dicat̃: vnde factũ eſt vt id quo determinat̃ potentia ſubſtãtiæ ſcd̃m eẽ ſubſtãtiale qualitas ſubſtãtialis vocaret̃: ꝓpter q̃d d̃ia in quale prædicatur: & id quo determinat̃ potẽtia ſubſtãtię ſcd̃m eſſe accidẽtale qualitas accidẽtalis diceretur: ꝓpter q̃d oĩa accidẽtia vt determinãt ſubiecti potẽtiã qualitates vocãtur. Sed qualitatis nomẽ ꝓpriũ ſibi genus hoc rerũ vẽdicauit, ſcd̃m Albertũ: quia facit ſimpliciter quale: cætera autẽ nõ faciũt ſimpliciter quale: ſed cũ aliqua additione: q̃titas em̃ facit quale quãtũ, vel quale quotũ: vt ſic liceat loqui: & ſimile eſt in alijs. Vel: & in idẽ redit: licet determinãs potentiã ſubſtãtię ſcd̃m eſſe accidẽtale qualitas ſit quia tamẽ qualitatis ratio attẽditur penes determinationẽ potẽtiæ rei, & ſolũ genus hoc cõſiſtit in ipſa determinatione ſubiecti: & diſtinguit̃ ſcd̃m q̃ diuerſimodè ſubiecti potentiam determinat: ideo qualitatis ſibi & rõnem & nomẽ vẽdicauit, ita tñ q̃ (vt dictũ eſt) omne aliud accidẽs vt determinat potẽtiã ſubiecti qualitatis rõnem ſapiat, & nomẽ quodãmodo habeat: & hæc appropriatio nominis qualitatis fuit cauſa: quare qualitas deſcripta eſt per quale ſimpliciter: ex hoc em̃ q̃ ſcd̃m aliquã rẽ q̃les ſine additione dicimur, q̃litatis genus cõijcere docuit. Quia igit̃ q̃litas d̃ ſcd̃m q̃ determinat ſubſtãtię potẽtiã ſcd̃m eſſe accidẽtale, oportet tot qualitatis ponere partes, quot modis potẽtia ſubſtãtię ſcd̃m eſſe accidẽtale determinatur: vt diuiſio ſit per ſe: inuenitur aũt potẽtia ſubſtantiæ determinabilis vel in ordine ad naturã, vel ſecũdũ actionẽ & paſſionẽ vel ſcd̃m quãtitatẽ: ſi in ordine ad naturã cõformiter. ſ. vel difformiter, ſeu bene vel malè: ſic ponitur habitus & diſpoſitio. Si ſcd̃m actionem & paſſionem, quæ cõſequũtur

Ratio ſpecierũ qualitatis ſatis optima.

Prima Secũdæ. q. 49. ar. 2. c.

E p̃cipia naturæ, vel ſcd̃m actiõis & paſsiõis principia, & ſic habeat̃ naturalis potẽtia vel impotẽtia: vel ſcd̃m actionis & paſsionis terminos: & ſic habem⁹ paſsionẽ & paſsibilẽ qualitatẽ. Si ſcd̃m quãtitatẽ ſic ponit̃ forma & circa aliq̃d cõſtãs figura. Pręter hos aũt modos inueniat qui põt alios, q̃bus qualificari poſsit ſubſtãtia. Cõueniẽs autẽ oſtendit̃ præſens diſtinctio nõ ſolũ rõne dicta, ſed etiã, quia ex ea ordo ſpẽrũ dictarum clarè liquet: quia nãq; natura eſt primũ, quod eſt in re & ipſam ſequuntur naturales potẽtiæ, quæ ſunt principia operationũ quarũ multas ſcd̃m qualitates paſsibiles ad quas terminãtur fieri neceſſe eſt: quoniã ad eas ſolas eſt mot⁹: vt probatur in Septimo Phyſicorũ. ideo habitus primò: naturalis potentia ſecundò: & paſsi-

F bilis qualitas tertio poſita eſt loco: figurę autẽ poſtremus remanſit, eo q̃ ſecundũ quantitatẽ poſteriorem dignitate omnibus prædictis: ex generatione primis duobus: quorum ſecũdo naturali affinitate annexum eſt tertium qualificat &c.

à te. cõ. 14 vſque ad. te. cõ. 21.

Qualia verò ſunt, quæ ſcd̃m hæc denoĩa tiuè dicũt̃, vel qũolibet aliter ab his. In plurib⁹ q̃dẽ & pene in oĩb⁹ denoĩatiuè dicũt̃: vt à cãdore cãdid⁹, & à grãmatica grãmatic⁹, & à iuſtitia iuſt⁹: ſimiliter autẽ & in alijs. In aliquib⁹ verò eo q̃ nõ ſint poſita qualiG ti nomina, non cõtingit ea quæ dicũtur ab eis denominatiuè dici. vt curſor, aut pugilator, qui ſcd̃m potentiã naturalẽ dicũtur, à nulla qualitate denominatiue dicunt̃. nõ em̃ poſita ſunt nomina potẽtijs, ſcd̃m quas iſti quales dicunt̃, ſicut in diſciplinis, ſcd̃m quas vel pugillatores vel paleſtrici ſecũdũ affectionẽ dicũtur. pugillatoria enim vel paleſtrica diſciplina d̃r. quales verò ab his denoĩatiuè, hi, qui ad eas afficiũtur dicunt̃. Aliquãdo autẽ & poſito nomine denominatiuè nõ d̃r, id q̃d ſecũdũ ipſum quale d̃r. vt à virtute ſtudioſus d̃r: virtutẽ em̃ habẽdo virtuoſus d̃r: ſed nõ denoĩatiuè à virtuH te d̃r. nõ aũt in plurib⁹ hoc tale eſt. Quę aũt dicũt̃ qualia aut denominatiuè à prædictis qualitatib⁹ d̃nr, aut aliquo mõ aliter ab his.

Vide. 2. Top. c. 3.

Hæc eſt ſecũda pars hui⁹ capituli, in qua intẽdit d̃terminare de q̃li: & circa hoc duo facit. Primò diffinit q̃le dicẽs. Qualia ſunt q̃ ſcd̃m hæc ideſt q̃litates dictas denoĩatiuè dicũt̃, vel qũolibet aliẽ ab his ſcilicet q̃litatib⁹. Scd̃ò d̃clarat datã diffõnẽ, & primo q̃ ad primã partẽ ſcilicet denoĩatiuè dicũtur: dicẽs q̃ pene in oĩb⁹ qualia denominatiuè deriuãt̃ à qualitatib⁹, vt ab albedine alb⁹ &c. deinde q̃ ad alterã partẽ. ſ. vel qũolibet aliter ab his: oſtendens duob⁹ hoc modis cõtingere: vel qa q̃litas ipſa nomen

men propriũ non habet, vnde denominatiuũ dicatur: & hoc maximè apparet in ſecunda ſpẽ qualitatis: vt potentia naturalis ad percutiendũ & currendũ &c. oſtendit: pugillator enim ſecundũ illã potentiam dictus ab illius potentiæ nomine non venit, ſed ab artis pugillatoriæ noĩe: & ſimile eſt de curſore & alijs hmõi. Vel quia ipſum quale à qualitate nominata non habet̃ denominatiuè: vt à virtute habetur ſtudioſus & non virtuoſus: his ergo duobus modis quale inuenitur non denoĩatiuè, ſed quomodolibet aliter à qualitate dictum. Dubiũ hic accidit ex eo q̃ Ariſtoteles quale per qualitatem diffiniuit & ſuperius qualitatem per quale quod abſurdũ vr̃: quia circularis doctrina vr̃. Ex dictis hic ſoluit̃: qualitatis ſiquidem deſcriptio à poſteriori data eſt: quali s aũt à priori: talẽ

B aũtẽ circulum difformem cõmittere vitioſum nõ eſt: dummodo ſemper id, à quo procedimus, tunc ſit nobis notius (vt in poſterioribus diximus &c.)

Ineſt autem contrarietas, ſecundũ qualitatẽ: vt iuſtitia iniuſtitiæ contraria eſt, albedo nigredini & alia: ſimiliter autẽ & ea, quæ ſecundũ eas qualia ſunt, vel dicuntur: vt iuſtum iuſto, & album nigro, non autẽ in omnibus hoc eſt: rubro enim vel pallido aut huiuſmodi coloribus nihil contrarium eſt qualibus exiſtentibus.

Vide contrarũ. 1. Ethic. ad Iudoniũ.

Hæc eſt tertia pars huius capituli tradens proprietates qualitatis, diuiſaq; in q̃tuor partes iuxta

C proprietatũ numerũ: quæ ſuis locis patebũt. Aſsignãs igitur primò primã proprietatẽ. ſ. q̃ qualitas habet contrariũ: tali ordine procedit: primò exẽplariter declarat qualitatẽ habere contrariũ: deinde quale quoq; habere contrariũ: demũ hoc non conuenire oĩbus qualitatibus, aut qualibus oſtendit: & verba quidẽ textus ſatis clarè hæc oĩa manifeſtant, adeo vt expoſitione non egeant. Notãda tñ duo exigũt. Primũ eſt, q̃ hic eſt ſermo de cõtrarietate ſimpl̃r & nõ ſcd̃m q̃d: dupl̃r em̃ aliqua vocãtur ꝓpriè cõtraria à philoſophis. ſ. ſimpl̃r: & ſic vnum vni tñ contrariũ ponũt: ſic enim contraria ſunt extrema vnius gñis, quæ maximè diſtant: & non niſi duo eſſe poſſunt, vt albedo & nigredo in genere coloris: & dulcedo & amaritudo in gñe ſaporis. Vel ſcd̃m quid, & ſic vnũ pluribus contrariatur: ſic em̃ cõtraria dicunt̃ media ſub aliquo genere tã inter ſe q̃ relata ad extrema: vt pallidũ cõtrariũ d̃r & rubro & albo & nigro & è cõuerſo q̃d libet horũ pallido quodãmodo cõtrariat̃. Sed contrarietas hæc eſt ſcd̃m q̃d: pallidũ ſiquidẽ vt ſapit albedinẽ cõtrariat̃ nigredini: vt autẽ ſapit nigredi

T. Cõ. 6. nẽ contrariat̃ albedini &c. (vt d̃r in. 5. phyſi.) quia igitur iſta contrarietas eſt ſcd̃m quid cõtrarietas, & non ſimpl̃r, eo q̃ ſic non ſunt cõtraria ſcd̃m ſe, ſed rõne alterius, vt patet ex dictis: ideo Ariſtoteles abſq; additiõe cõtrarietatẽ hic proferens, de cõtrarietate ſimpl̃r intelligendũ ſe voluit: ꝓpter q̃d ſubiungẽdo dixit, in medijs coloribus cõtrarietatem non eſſe: quod verũ nõ eſt niſi contrarietatẽ ſimpl̃r accipiendo &c. Secundũ eſt, quod notanter Ariſtoteles exẽpla ponens cõtrariorũ in moralibus, dixit vt iuſtitia iniuſtitiæ: iuſtitia nanq; (vt in Quinto Ethicorũ ipſe docet) nõ eſt virtus media inter duas malitias: quẽadmodum aliæ virtutes morales: vt liberalitas inter ꝓdigalitatẽ & auaritiam: & fortitudo inter timiditatẽ & audaciam &c. ſed opponitur iniuſtitiæ vt vnum extremum alteri extremo, ſicut ægritudo ſanitati &c.

Capit. 9.

Amplius ſi contrariorũ vnum fuerit quale, hoc palam eſt quoniam reliquum erit quale proponenti ex ſingulis alia prædicamenta: vt ſi eſt iuſtitia iniuſtitiæ cõtrariũ: quale autem eſt iuſtitia: quale igitur eſt iniuſtitia: nullum enim aliorum prædicamẽtorum aptabitur iniuſtitiæ: nec quantitas, nec ad aliquid, nec vbi: nec omnino aliud quicquam niſi quale: ſic autem & in alijs quæ ſecundum quale contraria ſunt.

Hic ſecundo non ponit ſecundam proprietatem, ſed vicem ſecundæ proprietatis: cùm em̃ ad hoc ponant̃ hic proprietates vt inſignitũ eis illuceſcat prædicamentũ, quo ad contenta & nõ contenta: & hoc in loco documentũ quo diſcernere diſcimus qualia à nõ qualibus tradatur, meritò vice proprietatem poni dictum eſt. Eſt autẽ documentũ tale, quod ſi vnũ contrariorũ eſt quale reliquum etiam eſt quale: quod ſatis apertè in litera declarat̃: inductiuè oſtendẽdo q̃ nihil contentorũ in alijs gñibus qualitati contrariat̃. Et ex eo habemus viã faciliorẽ ad diſcernendũ qualitates ab alijs: ſtatim em̃ vt vnũ cõtrariorũ in qualitatis gñre poſuim⁹, ſcim⁹ ex hoc q̃ reliquũ in eodẽ gñre eſt: & non oportet vagãdo quærere cuius naturæ ſit.

Vide. 8. Metaph. cap. 3.

Suſcipit aũt qualitas magis & minus: album enim magis & minus alterũ altero dicitur: & iuſtum alterũ altero magis & minus dicitur: ſed & ipſa intenſionem ſuſcipiunt: cum candidũ nanq; ſit, amplius contingit candidũ fieri. Non tñ oĩa, ſed plura.

D Iuſtitia nanq; ſi dicat̃ magis & minus iuſtitia põt quilibet ambigere: ſimiliter & in alijs affectibus: quidã em̃ de talib⁹ dubitãt: iuſtitiã nãq; à iuſtitia nõ multũ aiũt magis & minus dici, nec ſanitatẽ à ſanitate. Min⁹ aũt alterũ altero habere ſanitatẽ aiunt, & iuſtitiã minus alterũ altero habere: ſic aũt & Grãmaticã & alios affectus: ſed tñ ea, q̃ ſcd̃m eos affectus dicunt̃ indubitanter recipiũt magis & minus: Grãmaticior enim alter altero d̃r, & iuſtior & ſanior: ſimili-

ter &

ter & in alijs, Triangulus verò & quadran
gulus nõ videnť magis & minus ſuſcipere,
nec aliqua aliarũ figurarũ. Quæcũq; enim
diffinitionem triãguli ſuſcipiũt & circuli,
oĩa ſimiliter triãguli vel circuli ſunt. Eorũ
verò, quę nõ recipiũt rõnẽ eandẽ nihil ma
gis alterũ altero dr̃: nihil em̃ quadratũ ma
gis q̃ parte altera longior forma, circulus
eſt: nullũ em̃ ipſorũ recipit circuli rõnem.
Simpliciter aũt ſi vtrũq; non recipiunt hu
ius propoſitirationem non dicetur alterũ
altero magis. Non ergo omnia qualia reci
piunt magis & minus, horũ itaq; quæ præ
dicta ſunt nihil eſt proprium qualitatis.

Hic ponitur tertia proprietas qualitatis. ſ. ſuſci
pere magis & minus, vbi ipſa propoſita tria facit.
Primò declarat qualitatẽ ſuſcipere magis & minꝰ
ex duobus. ſ. ex hoc q vnũ eſt magis tale altero:
& ex hoc quod idem eſt magis tale ſe ſucceſsiuè:
vnde quo ad primũ dicit, albũ em̃ magis & minꝰ
alterũ altero dr̃: quo ad ſecundũ verò poſt ſubdit:
ſed & ipſa. ſ. qualia intenſionẽ ſuſcipiunt: candidũ
nanq; cum ſit, cõtingit fieri amplius candidũ. De
inde cum ſubdit (Non tñ omnia.) oſtẽdit q in ali
quibus qualitatibus vertiť in dubiũ, an ſuſcipiant
magis & minus: & intẽdit q apud multos dubita
tur, an qualitatibus ſcd̃m ſe, ſeu in abſtracto ſigni
ficatis cõueniat ſuſcipere magis & minus: puta iu
ſtitiæ ſanitati: & cęteris affectibꝰ. i. habitibus vel di
ſpoſitionibꝰ: & ſimile dubiũ eſt de albedine & ni
gredine & alijs: in dubitãter tñ tenent prædicti, q
qualia ſcd̃m qualitates prædictas ſuſcipiũt magis
& minus, vt iuſtus, ſanus, albus, & alia hmõi. Ra
tio aũt huius diuerſitatis non alia aſſignať in lite
ra, niſi modus loquẽdi: qa non dr̃ magis aut minꝰ
iuſtitia aut ſanitas aut albedo, ſed dr̃ magis & mi
nus iuſtus vel ſanus aut albus. Tertiò cum ſubdit
(triãgulus verò &c.) oſtẽdit quòd abſq; dubio nõ
cõuenit oĩbus qualitatibꝰ ſuſcipere magis aut mi
nus: & circa hoc duo facit: primò proponit quod
figura, quæ eſt quarta ſpẽs qualitatis, non recipit
magis & minus, dicẽs, triãgulus verò & quadrãgu
lus, quæ ſunt ſpẽs figuræ: nec aliqua aliarũ figura-
rũ videnť ſuſcipere magis & minus. Deinde decla
rat tali rõne, ſi ĩ figuris inuenireť magis & minus,
aut hoc eſſet quo ad ea, de qbꝰ nõ prædicať diffõ
illiꝰ figuræ, aut quo ad ea, de qbꝰ prædicať: ſed nec
in illis, nec iſtis inueniť figura aliq̃ cũ magis & mi
nus: ergo figura nõ ſuſcipit magis & minꝰ: minor
in textu quo ad primã partẽ ſic declarať: qa quæ-
cũq; diffõnẽ triãguli vel circuli ſuſcipiũt, oĩa ſimi
liter & nõ magis aut minꝰ triãguli aut circuli ſunt.
Quo ad ſecũdã verò ſubdiť. Eorũ verò quæ nõ re
cipiũt triãguli, aut circuli rõnẽ nihil magis alterũ
altero triãgulꝰ aut circulꝰ eſt: & ſubdit exẽplũ hu
ius: figura em̃ quadrata nõ eſt magis circulus q̃ fi
gura altera parte lõgior: qa neutra eſt circulꝰ, ſeu
circuli diffõnẽ recipit: & ſimpliť ac vniuerſaľ con
ſtat q verũ eſt nihil eſſe magis tale niſi ſit tale: ſeu
vt in textu dr̃, & idẽ eſt, nihil dici magis tale qd̃, p
poſiti talis diffõnẽ nõ recipit: qm̃ cõparatiuũ prę
ſupponit ſuũ poſitiuũ: nõ ergo oĩa qualia recipiũt
magis & minꝰ: horũ itaq; quæ dicta ſunt nihil eſt
ꝓpriè ꝓpriũ q̃litati: qa nihil horũ cõuenit oĩ qua
litati, vt ex dictis patet. Notãdũ eſt circa hanc par
tẽ, q prædicta dubitatio dupliciť intelligi põt. ſ. phi
loſophicè & logicè: & ſiquidem intelligať philoſo
phicè p iuſtitiã & ſanitatẽ intelligẽdæ ſunt quali
tates in ſeipſis: p q̃lia aũt intelligẽdæ ſunt partici
patiões ipſarũ in ſubiectis: ſeu ipſæ vt participanť
à ſubiectis: & eſt dubitatiõis ſenſus, an q̃litates ſuſ
cipiãt magis & minꝰ in ſuis eſſentijs: cũ tñ indubi
tãter cõſtet q ſuſcipiũt magis & minꝰ in earũ par
ticipatiõibꝰ in ſubiectis: put magis aut minus par
ticipanť ab hoc vel ab illo. v.g. conſtat calorẽ ma
gis & minꝰ participari à diuerſis aq̃s calidis, vel ab
vna ſucceſsiuè. & cõſequẽter calidũ ſuſcipere ma
gis & minꝰ. Dubiũ tñ eſt, an illa res, quæ eſt calidi
tas, p hoc in ſeipſa augeať, an ſola eiꝰ participatio
augeať. Et hæc quæſtio vſque in hodiernũ diẽ hẽt
diuerſos opinantes: & qa philoſophica, eſt derelic-
ta hic ab Ariſtotele: eã tñ determinauit S. Th. di
cẽs, quãdo calidũ intendiť, etiã caliditatẽ ipſam in
tẽdi. Si verò intelligať logicè, tũc per iuſtitiã & ſa
nitatẽ intelligẽda eſt q̃litas vt ſigñatur in abſtra-
cto, p q̃lia aũt qualitas vt ſigñatur in cõcreto: ita
vt diuerſitas ſcd̃m modũ ſignificandi difficultatẽ
hanc ingeſſerit, & eſt ſenſus dubitationis cũ con-
ſtet cõcreta qualitatis. ſ. iuſtũ album Grãmaticũ
&c. dici cũ magis & minus. Dubiũ tñ apud quoſ-
dã eſt, an abſtracta earũdem qualitatũ dicanť cũ
magis & minꝰ, puta an iuſtitia, aut ſanitas ſigñať
cum magis: & minus. Et hæc dubitatio magis lo-
gica eſt & facilè ſoluitur dicendo, quod abſtracta
non dicuntur magis & minus: quoniam imitan-
tur ſubſtantiam in modo ſignificandi: ſubſtantię
ſiquidem adeo proprium eſt non ſuſcipere magis
& minus, vt nõ ſolũ ipſa his careat, ſed etiã omne
illud, quod modum ſubſtantiæ ſapit: vt ſic à ma-
gis & minus ſuſceptione immune reddatur: claru
aũt eſt q res cùm ſignificať in abſtracto per mo-
dũ ſubſtãtiæ ſigñatur qa ſignificať vt per ſe ſtans:
quod eſt ꝓpriũ ſubſtãtiæ. Vnde & à Grãmatico
ſubſtãtia dicunť hęc noĩa. Vna ergo met res diuer
ſimodè ſignificata dr̃ ſuſcipere magis & minus, &
non ſuſcipere, propter diuerſos modos ſignifican
di: quorũ alterum repugnat cum magis & minus
prædicari: propter quod & apud Grammaticos
abſtracta comparatiuis nominibus carent &c.

Similia verò & diſsimilia ſecundum ſo-
las dicuntur qualitates. Simile enim alte-
rum alteri non eſt ſecundũ aliud, niſi ſecũ-
dũ illud qd̃ quale eſt. Quare propriũ erit
qualitatis ſcd̃m eã ſimile & diſsimile dici.

Hic

Qualia, non autẽ qualitas ſuſcipere magis & minꝰ qũo dicanť.

Hic quartò ponitur propriè ꝓpriũ qualitatis. A
ſ. ſecundũ eam ſimile & diſsimile dici: q nõ aliter
in textu declarať niſi ex hoc q ſecundùm nullum
aliorum generũ vnũ altero ſimile dr̃, ſed ſecundũ
quale tm̃. Vbi notandũ eſt primò, q ly (ſecundũ)
non denotat habitudinẽ cauſæ formalis aut fun-
damẽtalis: nõ em̃ eſt ſenſus q propriũ eſt qualita
ti ſecundũ eã formaliter ſimile & diſsimile dici: qa
falſum eſt: dr̃ ſiquidẽ ſimile ſcd̃m ſimilitudinẽ for
maľ, & diſsimile ſecũdũ diſsimilitudinẽ, quæ rela
tiones ſunt, & nõ ſcd̃m q̃litatẽ aliquã. Sed eſt ſen-
ſus q propriũ eſt q̃litati ſcd̃m eam fundamẽtaľ ſi
mile & diſsimile dici: & hoc verũ eſt: qm̃ fundamẽ
tum, cauſa, & rõ q aliq̃d dicať diſsimile eſt quali-
tas: ſicut fundamẽtalis rõ q aliq̃d dicať ęquale eſt
In capitulo de quãtitate. quãtitas. Notandũ eſt ſecũdò, q ſicut ſuperius di- B
ſtinctũ eſt de æqualitate ita in propoſito diſtin-
guendũ eſt de ſimilitudine. ſ. ꝓpriè & ſimilitudi-
nariè: ſeu ſub alijs verbis formaľ & modaliter (&
ſicut ibi dictũ eſt) æqualitatẽ ꝓpriè ſequi quanti-
tatẽ ꝓpriè dictã & æqualitatẽ metaphoricè ſequi
quantitatẽ metaphoricè dictã: ita nunc dicimus ſi
militudinẽ ꝓpriè ſeu formaľ eſſe ꝓprietatẽ quali
tatis, quæ verè eſt qualitas: ſimilitudinẽ aũt moda
liter eſſe ꝓprietatẽ q̃litatis ſcd̃m modũ. i. rei ſump-
tæ p modũ qualitatis. Appellatur aũt ſimilitudo
ꝓpriè relatio cõueniẽtię inter duo q̃lia rõne illarũ
qualitatũ: vt albũ albo, & calidũ calido ſimile dr̃.
Similitudo autẽ modaľ dr̃ relatio cõueniẽtiæ in-
ter duo, quæcunq; ſint illa, vt induunt rõnes qua
lium: ſeu vt habẽt modũ qualis: vt homo homini
ſimilis dr̃ ſcd̃m humanitatẽ: qa hic talis eſt qualis
ille: cum tñ ſcd̃m rẽ hmõi cõuenientia identitatis
non ſimilitudinis relatio ſit: & ſimile eſt in alijs,
vt pater pr̃i ſimilis dr̃ ſcd̃m paternitatẽ & quantũ
quãto ſcd̃m quãtitatẽ &c. quia. ſ. hoc eſt tale qua-
le illud eſt &c. Dixit ergo ꝓpriè propriũ eſſe qua
litati ſcd̃m eã ſimile & diſsimile dici: qa quocũq;
modo ſimilitudo capiať ꝓportionaľ comitatur
qualitatẽ. Secundũ em̃ verè qualitatẽ verè ſimile
aut diſsimile dr̃: & ſcd̃m rem habentẽ modũ quali
tatis ſimile, aut diſsimile modaliter dicitur &c.

At verò nõ decet cõturbari, ne quis nos
dicat de qualitate ꝓpoſitionẽ faciẽtes, mul
ta de relatiuis interpoſuiſſe: habitus em̃, & D
diſpõnes eorũ, quæ ad aliquid ſunt eſſe di-
cebamus. Penè em̃ in oĩbus talibus gña ad
aliquid dicunť, nihil autem eorũ, quæ ſin-
gularia. Nã cùm diſciplina genus ſit, hoc
ipſum quod eſt alterius dr̃: alicuius em̃ di-
ſciplina dr̃. Eorũ verò, quę ſingularia ſunt,
Singulare, ꝓ ſpẽ accipiť. nihil ipſum quod eſt alterius dr̃: vt Grãma
tica nõ dicitur alicuius Grãmatica: nec mu
ſica alicuius alterius muſica: ſed fortè ſecũ
dũ genus hæc ad aliquid dicũtur: vt Gram
matica dr̃ alicuius diſciplina, non alicuius
Grãmatica: & muſica alicuius diſciplina,
nõ alicuius muſica. Quapropter quæ p ſe
quidẽ ſingularia ſunt, nõ ſunt ad aliquid: di
cimur em̃ ſcd̃m ſingula quales: hæc enim
habemus; ſciẽtes em̃ dicimur q habemus
ſingulariũ ſcientiarũ aliquas, quare hæc e-
rũt & qualitates, q̃ ſingularia ſunt ſecundũ
quas quales dicimur, hęc aũt nõ erũt eorũ,
q̃ ſunt ad aliquid. Amplius ſi cõtingat hoc
ipſum quare & relatiuũ eſſe, nihil eſt incõ
ueniẽs in vtriſq; hæc gñribus enumerare.

In aũ prę dicamẽtis regula ſcta.

Hæc eſt quarta pars huius capituli: in qua Ari-
ſtoteles excludit quandã obiectionẽ: & tria facit.
Primò ipſam obiectionẽ proponit, quæ eſt talis.
In gñe qualitatis non debent reponi relatiua (qm̃
dictũ eſt) q diuerſorum generũ & nõ ſubalterna-
tim poſitorũ diuerſæ ſunt ſpecies & dr̃iæ: ergo ha
bitus & diſpoſitiones, cum in prædicamẽto ad ali
quid, numerati ſint, non debẽt nunc inter quali-
tates poni. Secũdò ibi (Penè em̃ in oĩbus talibus.)
rñdet huic obiectioni dicẽs tria. ſ. q hmõi. ſ. habi-
tus & diſpoſitiones ſcd̃m ſua gña dicuntur ad ali-
quid: & q ſecundũ ſingula. i. ſpecies non dicũtur
ad aliquid: & quod prædicta ſingula. i. ſpẽs quali-
tates ſunt. Ex quibus tribus confici põt reſpõſio
dicens q non eſt idem poſitũ in prædicamẽto ad
aliquid & qualitatis: ſed gña habituũ ſita ſunt in
C ad aliquid, quia ad aliquid dicuntur: ſpẽs verò in
qualitate, quia qualitates & non ad aliquid ſunt.
Huius rñſionis prima ꝓpoſitio clarè patet in tex
tu, & poniť ibi exẽplũ de diſciplina. Scda quoq;
clarè ſubditur cum dr̃, eorũ verò, quę ſingula ſunt
nihil ipſum quod eſt alterius dr̃: vt Grãmatica &
muſica, hæc enim non dicunť ſcd̃m ſe ad aliquid,
licet per aliud. i. per ſua gña dicuntur ad aliquid:
& ideo ſubditur, ſed fortè ſecũdũ genus, hęc ad ali
quid dicũtur: & eſt ſũa plana: vbi diſtinctionem
quam (in quinto Metaphy.) poſuit, inter ad aliqd T.cõ.20.
ſcd̃m ſe, & ſecundũ aliud tetigit. Vocatur ſiquidẽ
ad aliquid ſecundũ ſe, quod ſui rõne referť, vt pa-
tet de Scientia &c. Secundum aliud verò quod ra
tione alterius: vt in propoſito Grãmatica ſecun-
dum ſe non refertur, ſed vt ſcientia vel diſciplina
dicitur. Tertiam autem propoſitionẽ ab eius pro
batione inchoando ſubdit dicens, dicimur aũt ſe-
cundũ ſingula quales, & intendit talẽ rõnẽ: ea, ſe-
cundũ quæ dicimur quales, ſunt qualitates: ſed ſe
cundũ ſpẽs habituũ dicimur quales: ergo ſpecies
habituũ ſunt qualitates: probatio minoris: ſecun-
dum ea, quę habemus, dicimur quales: ſed ſpẽs ha
bitus habemus: ergo ſecundum eas dicimur qua-
les. Declaratur minor huius proſyllogiſmi: quia
ideo ſcientes dicimur: qm̃ ſingulas ſcientias habe
mus, & non quia genus ſcientiarũ habeamus: om
nis enim ſciens dicitur ſciens vel qa habet philoſo
phiam, aut geometriã, aut aſtronomiã, aut aliquã

ſingu-

singularē scientiam. Appellauit autem spēs singularia, eo ꝙ cōparant ad genus vt singularia eiꝰ: & singulas naturas singulæ spēs important gñe: nulla vanā natura dicēte. Tertiò ibi (Amplius si contingat.) alio modo rñdet eidē obiectiōi: & tendit ad hoc rñsio, ꝙ nō incōuenit idē collocari in duobus prædicamētis: relationis. ſ. & qualitatis: si contingit idē esse relatiuū & quale: qđ sine dubio cōtingit: ipse tñ sub dubio protulit, qa non determinauerat sic eē (vt moris sui est:) qa ergo habitꝰ & dispositiōes & qualitates sunt & ad aliqd dicunt, ideo in duobus poni gñibus nullū incōueniēs est.

Habituū gña in ad aliqd, species verò in qualitate collocant.

Ad euidentiā dictorū primò notādū est, ꝙ prima rñsio dicēs, gña habituū esse ad aliquid, & species qualitates, pōt habere duplicē sensum. Primꝰ est vt sit sermo de ad aliquid seu relatiuis secundū esse, & hic est falsus oīno: quia impossibile simpliciter est alicuius qualitatis genus esse rem, quę est formaliter ad aliqd: sicut impossibile est hoīs genus esse lineā: prædicamenta em̄ oportet impermixta esse (vt in. 1. Poste. dicit.) Secundus sensus est vt sit sermo de relatiuis secdm dici, & tūc verū est quod dicitur. ſ. genus qualitatis alicuius esse ad aliquid, qm̄ cum relatiuū secūdū dici, vt ex superius dictis apparet, non sit relatiuū, sed dicatur relatiuū, eo ꝙ res significata tali noīe non est ad aliqd, sed est concepta & significata cum ordine ad aliud, non incōuenit rem, quæ est qualitas, vt significat noīe gñis, significari cum ordine ad aliud: & vt significat noīe speciei, nō significari cū ordine ad aliud: & consequēter genus esse relatiuū secundū dici, & spēm non, sed qualitatē purè remanere. Si aūt est in proposito: qm̄ cum genus & spēs eandē rem (licet diuersimodè) significēt: res significata sciētiæ: seu disciplinæ noīe, & Grāmaticæ, seu musicæ nomine, qualitas est: sed vt signātur scientiæ noīe, cū relatione ad scibile, importat: vt autē significatur noīe musicæ absolutè importatur & ideo scientia dr̄ ad aliquid secundū dici, musica autem non: sed qualitas. Ex his aūt patet intellectus secundæ rñsionis: ꝙ. ſ. in illa quoq; sermo est de relatiuis secūdū dici: nihil em̄ minꝰ impossibile est idē esse qualitatē vt ad aliqd secundū esse, q̄ genus esse ad aliquid & spēm qualitatē: imò magis impossibile vr̄: quia impossibilitas illius est ratio impossibilitatis istius: ideo em̄ qualitatis genus nō pōt esse ad aliquid, qa idē non pōt esse ad aliquid & qualitas. Intendit ergo secunda responsio, ꝙ quia hmōi. ſ. habitus & dispositiōes sunt relatiua secundū dici: & consequēter important duo. ſ. rem absolutā & relationē, ideo non incōuenit in diuersis ea gñibus collocari, in ad aliqd quidē rōne relationis, in qualitate aūt rōne qualitatis, quæ absoluta res est. Secundò notandū est, ꝙ prædictæ duæ rñsiones differunt in hoc: ꝙ prima cōsiderat ad aliqd & quale, quo ad modū denoīandi & prædicandi de substātia, secūda aūt cōsiderat ea quo ad id qđ sunt. Vnde quia modus denoīandi multū attendit secundū modū quo res significat & concipit: & res, quæ sunt habitus vt significant nominibus suorū generū, vt dictum iam est, significātur per modū ad aliquid: & consequenter denominant cum ordine ad aliud: vt autem significantur nominibus specierum, significātur per modum qualitatis, & consequenter denominant absolutè: ideo in prima responsione meritò dictū est habitus gña esse ad aliquid, spēs autē qualitates. Quia aūt diuersæ sunt res: relatio significata ꝑ hmōi relatiua, & qualitas per eadem significata: ideo in secūda responsione ad res accedens dixit non esse incōueniens idem. ſ. subiecto & noīe in diuersis generibus esse ratione diuersorū, quæ clauduntur in eo. Et licet hæc responsio sufficientius videat resoluere dubitationem propositā: quia tamen prima magis Logica est, ideo accuratiùs eā est prosecutus &c.

De ipso agere, & pati, ac cæteris prædicamētis.

De ijs lati°. 5. Physico. & 1. Topi.

REcipit autem facere & pati cōtrarietates, & magis & minus: calefacere enim ei, quod est frigefacere contrariū est: & calefieri ei, quod est frigefieri: & delectari ei, quod est contristari: quare recipit contrarietatē, & magis & minus: calefacere enim dicit magis & minus, & calefieri magis & minus. Recipit ergo magis & minus agere & pati, de his itaq; tota dicunt. Dictū est autem & de situ in his, quę ad aliquid sunt: denominatiuè enim à positiōibus dicunt. De reliquis autem quando, & vbi, & habere, eo ꝙ manifesta sunt nihil de his aliud dicitur q̄ quod in principio dictum est: quia Habere quidem significat calciatum esse: Vbi autem in loco: Quando vt heri, sed & alia: quæ de eis dicta sunt: de ꝓpositis itaq; generibus, quæ dicta sunt, sufficiant.

IN hoc vltimo capitulo huius Tractatus breuissimè determinat de residuis sex generibus, qa manifesta sunt de se: & primò de prædicamēto actionis & passionis simul: duas eorū cōitates assignādo. ſ. contraria habere & magis & minus suscipere, vt clarè patet in textu. Deinde de prædicamēto situs determinat, remittens nos ad dicta in prædicamento ad aliquid. ſ. ꝙ denominatiuè à positiōibus dicitur situatum esse: vt iacere & sedere: tertiò de reliqs tribus. ſ. vbi, quādo, & habere, nihil aliud dicendum censet, nisi quod in principio dictū est. ſ. declarare quid nominis eorū: puta ꝙ vbi significat esse in loco: (quando) esse in tꝑe (habere) verò calciatū esse, vestitū esse &c. Vltimò sufficere hæc vult pro nunc de decem prępositis generibus &c.

Tametsi situs à positione denominatiuè dicitur, quę quo ad modum significandi in ad aliquid posita est, vnum tamen speciale prædicamentum est.

Circa

CIrca hanc partē occurrit dubiū, quó situs sit vnū decem gñrum: & tñ denoīatiuè dicatur à positiōe, quæ est spēs ad aliqd, vt in textu hic dr̄.

Ad hoc rñdetur multipliciter. Primò dr̄ ꝙ positio quidē est spēs ad aliqd, & nō est genus gñalissimū, sed situm esse est gñalissimū: cuius signū est ꝙ Arist. tam in principio q̄ in gñe ad aliqd iacere & sedere in prædicamēto situs posuit: sessionē verò & stationē in ad aliquid & modo expresse vocat hoc genus situm esse. Nec obstat denoīatiuè dici à positione: qm̄ diuersus modꝰ prædicādi sufficit ad distinctionē horū generū. Sed contra hoc est expresse authoritas Gilberti Porretani: & omniū pene philosophorū dicētiū positionē esse vnū generalissimū. Et præterea nō quæcūq; diuersitas modi prædicandi sufficit ad distinctionē prædicamentorū: dato ꝙ nō distinguat nisi rōne: diuersitas nāq;, quæ inuenitur inter abstractū & cōcretū, seu denoīans & denoīatiuū ad hoc nō sufficit: qm̄ hæc in eodē sunt gñe: albū em̄ & albedo, & pater & paternitas in eodē manifestè sunt gñe: cùm igitur positū esse & positio, nō differant nisi sicut denoīans & denoīatiuū, vt patet de sessione & de sedente: statiōe & stante &c. oportet ꝙ in eodem gñe sint. Secūdò dr̄ ꝙ positio tripliciter sumitur. Primò pro ordinata permanētia situatarū partiū: & sic est dūa quantitatis. Secūdò pro ordine partium in toto respectu loci: & sic est speciale prædicamentū. Tertiò ꝓ relatiōe, & sic est numerata ad aliqd. Sed hæc respōsio & falsum sonat, & non soluit. Falsa quidē vr̄, quia tertia acceptio positiōis chimerica vr̄: quę nāq; est illa relatio? qđ eius fundamentū? aut qs terminus? Non soluit autē: qa ex hoc nō habet̄ quō denoīatiuè dicātur ea quæ in situ sunt, ab his, quæ in ad aliquid: imò ex hoc potiùs haberet̄ oppositū: eo ꝙ denoīatiua solo casu & nō significatiōe differunt ab his, à quibꝰ dicunt denoīatiuè. Tertiò dicitur & est fortè declaratio præcedentis: ꝙ qa positio vt est speciale prædicamentū, dicit respectum consequentē relationē, ideo pōt sumi dupliciter. Vno mō formaliter & est vnum prædicamentū. Alio modo fundamentaliter & sic est in ad aliq̄d. Et si quærat̄, quę est illa relatio? dicit̄ ꝙ est passiua adiacētia loci ad corporis partes sic adinuicē & respectu loci coordinatarū. Sed cōtra hoc est: quia nec sic saluatur quō positio formaliter à positione fundamentaliter denominatiuè dicat̄: imò potiùs oppositū ex hoc haberetur, vt deductū est. Et præterea, cùm abstractū significet rem formaliter tm̄: malè Aristoteles numerasset sessionē & stationē in ad aliquid, & stat & sedet in situ. Debuisset siquidē oppositū facere: qa concreta vtroq; modo sumi pñt, abstracta verò minimè. Quartò dicitur ꝙ qa positio vt est vnū prædicamētū signat non rem absolutā, sed respectiuā: licet non de gñe ad aliquid, & largè loquendo: omnis respectus relatio vocetur: ideo Arist. extenso vocabulo ad aliquid positionem intet ad aliquid numerauit. Sed omisso ꝙ hæc responsio volūtaria vr̄, cōtrā ipsam est: ꝙ pari ratione iacere & sedere inter ad aliquid numerasset: vel saltem ea ab ad aliquid non separasset: significant em̄ hæc respectū, sicut sessio & statio. Dicitur ergo quintò: ꝙ positio genus gñalissimū est cōprehendens in sua latitudine sessionē & sedere, stationem & stare: sicut qualitas albedinē & albū: & ꝙ sedere & stare denoīatiuè dicunt̄ à sessione & statione, sicut albū & dulce ab albedine & dulcedine: & cōsequēter ꝙ positio non est spēs prædicamēti ad aliquid: sed posuit Arist. positiones inter ad aliq̄d: quia significāt per modū ad aliquid. Dicit̄ em̄ positio alicuius positio: & decuit hoc ipsum facere in hoc libro: qm̄ Logicè cōsiderat res vt dictū fuit: non dicimus ergo ea, quę sunt in gñe situs, denoīatiuè dici ab his quæ sunt ī gñe ad aliquid secundū illud quod sunt, qm̄ positiones secundū id quod sunt, non inter ad aliquid, sed in situs gñe collocātur: sed dicim⁹ ea, quæ sunt ī gñe situs. ſ. sedere, & iacere, denoīatiuè dici ab his quæ sunt ī gñe ad aliqd, quo ad modū significādi: hoc autem manifestè patet nullum inconueniēs esse.

Capit. 5. vbi eorū quæ secūdem nullam &c.

CIRCA hæc vltimò dicta gña vt vel qd noīs nouitij habeāt, sciendū est quatuor esse in re hac opiniones. Quidam enim putant hæc sex gña significare absolutū cum respectu: puta ꝙ vbi significat locum cum respectu ad locatū &c. Alij verò ꝙ significāt denoīationes extrinsecas: ita ꝙ nihil aliud signāt fortem esse in loco q̄ fortem denoīari à loco: vt mensura extrinseca &c. & hoc cōsonare vr̄ doctrinæ S. Tho. in tertio Physicorū ab Herueo defenditur. Alij credūt ꝙ quatuor vltima genera significent respectus, q̄ differant à relationis gñe dupliciter (vt dr̄ in tractatu de relatiōe: attributo S. Tho.) Primò in hoc ꝙ genus relationis inuenitur & in corporalibus & in spūalibus: respectus aūt horum quatuor in corporalibus tantū: consequuntur em̄ locum aut tēpus, aut aliquid tegens: quæ corporū & corporaliū tantum sunt. Secundò in hoc ꝙ relationis genus fundatur super res quinq; generum suo modo absolutas: respectus aūt horū generū fundantur super alios respectus, vt patet ex eorum diffinitionibus à Gilberto positis: (vbi) nanq; & positio consequunt̄ adiacentiā passiuā corporis locati à loco (quando verò) sequitur adiacentiā temporis, & habitus adiacentiā eorum quæ circa corpus sunt. A quibusdā autem dicitur ꝙ hæc sex genera important respectus differētes à relationis genere in hoc: ꝙ respectus generis ad aliquid est respect⁹ intrinsecus adueniens, respectus autem aliorum generum est respectus extrinsecus adueniens, & vocatur respectus intrinsecus adueniens, qui necessariò sequit extrema: vt similitudo necessariò sequitur duo alba, respectus autem extrinsecus adueniens dicit̄ qui non necessariò sequitur ad extrema posita in actu: vbi non necessariò sequitur corpus & locū &c. & quoniam Aristoteles non esse protelandū sermonem de his censet: sat sunt hæc &c.

Capit. 2. dist. 2. q. prima.

Heruęus quol. Lec. 4. fi. sup. 1. ca. 22. Capri. 2. di. 2. q. 1. in solutiōe Auer. cōtra secundā cōclusionem.

TRA-

TRACTATVS TERtius Poſtprædicamentorum Ariſtotelis.

De Oppoſitis. CAP. I.

OVoties ſolet opponi dicendum eſt. Dicitur autem alterũ alteri opponi quadrupliciter: aut vt ea, quæ ad aliquid, aut vt contraria, aut vt habitus & priuatio, aut vt affirmatio & negatio. Opponitur autem vnumquodq; iſtorum, vt ſit figuraliter dicere, vt relatiua, vt duplum dimidio: vt contraria, vt malo bonum: vt ſecundum priuationem & habitum, vt cæcitas viſui: vt affirmatio: & negatio, vt ſedet & non ſedet.

HIc eſt tertius Tractatus huius operis, tradẽs notitiã Poſtprædicamentorum. i. eorũ, quæ conſequuntur diuerſa prædicamenta, hæc em̃ ſupererant determinanda hoc in loco ſecundũ veritatem: licet Andronicus (Boetio teſte) dixerit Ariſtotelis non eſſe doctrinã hanc, ſicut nanq; ante doctrinam prædicamentorũ tradidit eorum notiã, quæ velut principia & fundamenta iacienda erant: & poſtmodũ ſingula genera cum ſuis proprietatibus numerauit: ſic modo ea, quæ ad omnia velut multa gña cõſequunt̃, docere conſequẽter vult. Sunt autẽ hæc quinq;, ſ. oppoſitio, prius, ſimul, motus, & habere. Quorum primũ ſecundũ & tertiũ oĩa & ſingula gña comitantur: q̃m inter oĩa gña eſt oppoſitio: cum ſit diſtinctio, quæ ſuper oppoſitiõe fundatur: & vnũ eſt prius & aliud poſterius: & oĩa ſunt ſimul tpe: in ſingulis quoq; gñibus manifeſtè hæc patent: differentiæ ſiquidẽ è conuerſo diuidentes genus quodlibet ſimul natura & oppoſitæ ſunt: genera verò priora ſpẽbue ſunt. Motus autẽ per ſe quidem quatuor reſpicit genera. ſ. ſubſtantiã, quantitatẽ, qualitatẽ, & vbi: per accidens autẽ ad oĩa ſe extendit. Habere autẽ ſubſtantiã reſpectu certorum generũ comitat̃. Declaranda igitur meritò hæc ab Ariſtotele fuerant: incipiens autẽ ab oppoſitis quatuor facit. Primò proponit & in cõi manifeſtat intentum. Secũdò exequit̃ de ſingulis oppoſitionibus tractando. ibi (Quæcunq; igitur vt relatiua.) Tertiò cõparãdo eas adinuicẽ differentiã inter illas oſtẽdit. ibi (Q̃m aũt priuatio & habitus.) Quartò redit ad ampli⁹ cõtrariorũ naturã tractandã. ibi (Contrariũ autẽ eſt bono &c.) Proponẽdo ergo primò quid dicendũ ſit: aperit, ſ. Quoties ſolet opponi. Deinde enumerat quoties ſolet opponi dicẽs: quadrupl̃r oppoſitionẽ fieri. Vltimò figural̃r. i. exẽplariter quatuor oppoſitiõis modos nũeratos manifeſtat: ſine gñis oppoſitis ſingla exẽpla apponẽs, vt d̃ſe patet.

CIRCA illud verbũ (quoties ſolet opponi) cõe dubiũ occurrit: an oppoſitio vniuocè dicatur de his quatuor oppoſitionibus, an æquiuocè. Quibuſdã em̃ vr̃ q̃ vniuocè: qa nomen eſt cõe & ratio ſcd̃m oppoſitiõis nomẽ eſt eadẽ: eſt ſiquidẽ oppoſitio incõpoſsibilitas ſimul exiſtenti in eodẽ ſecũdùm idẽ ad idẽ &c. & in hoc cõueniunt oẽs oppoſitiones. Alijs autẽ (quos ſequor) apparet oppoſitionem æquiuocè, ſecundũ analogiã tñ dici de his quatuor. Tum q̃a Ariſt. nõ diffinitiuè aut deſcriptiuè, ſed diuiſiuè incæpit de oppoſitis tractare dicens. Quoties ſolet opponi dicendũ eſt. Conſtat em̃ quod hic modus tractandi analogorũ propri⁹ eſt. Tum quia illa oppoſitiõis deſcriptio adducta nõ oppoſitionis, ſed cõtradictionis eſt: vt patet in primo Elenchorum. Tum quia relatiuè oppoſita (vt infra patebit) æquiuocè oppoſita dicuntur.

Oppoſitiõis nomẽ ad omnes oppoſitiõis ſpẽs analogũ eſt.

Cap. 4.

CIRCA illud verbũ, quadrupliciter opponi d̃: aduertendũ eſt, q̃ ſufficiens ratio numeri oppoſitionũ habet̃ ex hoc, q̃ oppoſitio aut attendit̃ inter ens & non ens, aut inter entia: ſi primò modo dupliciter cõtingit: vel inter ens & non ens oĩno, & ſic eſt cõtradictio: vel inter ens & nõ ens ĩtali ſubiecto, & ſic ẽ priuatiua oppoſitio: ſi ſcd̃o modo, dupl̃r ẽt: vel ĩter entia expellẽtia ſe mutuo ab eodẽ ſubiecto, & ſic eſt cõtrarietas: vel inter entia adinuicẽ cõtrapoſita, & ſic eſt relatiua oppoſitio.

Quatuor tñ ẽ oppoſitiõis ſpecies.

CIRCA ordinem harũ oppoſitionũ notandum eſt: q̃ dupliciter ordo inter ea cõſiderari poteſt: primò in latitudine oppoſitionis, ſecundò in latitudine entis. Si ordinandæ ſunt in ordine oppoſitionũ, ſic cõtradictio primũ tenet locũ, deinde priuatio, tertiò contrarietas, & vltimò relatiua oppoſitio remanet: qa tanto priorẽ inter oppoſitiones locũ obtinet oppoſitio, quãto minus conuenientiæ cõpatitur: ſicut tanto magis calidũ eſt, quanto minus frigoris cõpatitur: & vniuerſaliter quanto minus vnum extremum cõpatitur aliq̃d alterius, tanto magis perfectius ſcd̃m illud eſt. Cõſtat aũt cõtradictionis extrema in nullo cõuenire, quia alterũ ens, alterum purum nihil eſt. Priuatiuè aũt oppoſita, etſi in nullo formaliter cõueniãt, in ſubiecti tñ poſitione conueniunt: vtrũq; enim ſubiectum ponit. Contraria aũt etſi mutuo ſe expellant: qa tñ in vnius gñis natura conueniũt: q̃m vtrũq; eorũ ens ponit, formaliter illius generis tertiũ merito ſibi locũ vendicant. Relatiuè aũt oppoſita vltimò reſtant: q̃m in gñre formaliter conueniũt: vt pote naturas poſitiuas illius dicẽtia, nec ſe ex hoc q̃ relatiuè oppoſita ſunt expellũt, vt infrà patebit, ſed quia oppoſita. i. cõtrapoſita ſunt, inter oppoſita numerantur. Si autẽ in ordine entiũ collocandæ ſunt ſic contrarius ordo eſt: q̃m relatiuę oppoſitioni primus debetur locus, cõtrarię ſecundus, priuatiuę tertius, & contradictoriæ quartus, & ratio eſt: quia in his, quæ imperfectionẽ important oppoſito ordine attendit̃ magis & minus eorum

Oppoſitiõis ſpẽs dupliciter ordinantur.

eorũ in illo gñe, & in gñe entis: in illo ſiquidẽ genere attẽditur magis & minus ſcd̃m acceſſum ad ſummũ illius gñis: vel quod idẽ eſt ſcd̃m maiorẽ receſſum ab oppoſito: in gñe autẽ entis attenditur magis ſcd̃m minorẽ receſſum ab entis poſitione: ita q̃ illud eſt perfectius, q̃d minus ab entis poſitione recedit. v. g. infirmitas, quæ imperfectionẽ ſonat, dupliciter melior dici põt: vel in gñe infirmitatis, & ſic illa erit perfectior infirmitas, quæ magis appropinquat morti: ſeu magis recedit à ſanitate: vel in gñe entis, & ſic infirmitas minus remouẽs ſanitatis perfectior eſt. Cõſtat autẽ q̃ oppoſitio in allaſtogia malorum eſt: ſicut nõ ens & diſtinctio: vt ex oppoſitis eorũ apparet. ſ. cõueniẽtia, & vnitate: quæ in coordinatione bonorum ſunt: & ideo cõſequẽs eſt, q̃ quãtò aliqua oppoſitio magis recedit ab entis poſitione poſteriorẽ inter entia locũ teneat & ea quæ minus entitatis remouet, priorẽ locũ obtineat. Clarum vero eſt q̃ cõuenientia ens ponit, ſicut & vnum eſſe: & cõſequenter q̃ quanto aliqua oppoſitio minus cõuenientiæ habet, tanto magis ab ente recedit: ac per hoc cõtradictio vltimum entium inter oppoſitiones erit, & aliæ præcedent ipſam ſcd̃m receſſum minorem à conuenientia, qui ſupra declaratus eſt. Si credimus ergo Ariſtotelem oppoſitiones voluiſſe ordinare in genere oppoſitionis à minus oppoſitis aſcẽdiſſe ſemper dicamus. Si autem opinamur ipſum ordinaſſe oppoſitiones inter entia: dicam⁹ à perfectiori inchoaſſe & ad minus perfecta indefeſſe properaſſe &c.

Quæcũq; igitur (vt relatiua) opponũtur ea ipſa, quæ ſunt, oppoſitorũ dicuntur, aut quomodolibet aliter ad ea, vt duplũ dimidij, ipſum quod eſt alterius dicitur: alicui⁹ em̃ duplum dicitur, & ſcientia ſcibili tanquã relatiuè oppoſita eſt: & dicitur ſciẽtia hoc ipſum quod eſt ſcibilis: ſed ſcibile hoc ipſum q̃d eſt ad oppoſitũ dicitur, id eſt ad ſcientiam: ſcibile em̃ aliquo dicitur ſcibile ſciẽtia. Quæcunq; ergo oppoſita ſunt tanquã ad aliquid, ipſa quidẽ q̃d ſunt aliorum dicuntur, aut quomodocũq; ad ſe inuicẽ.

Vide. 6. Topico. capit. 3.

Hæc eſt ſecũda pars principalis huius capituli in qua intẽdẽs determinare ſigillatim de ſingulis oppoſitionibus quatuor facit iuxta numerũ oppoſitionum, quæ ſuis locis patebũt. Primò ergo breuiter determinãs de relatiua oppoſitione deſcribit relatiuè oppoſita ſic. Quęcũq; vt relatiua opponũtur, ea ipſa, quæ ſunt, oppoſitorũ dicunt̃: aut quomodolibet aliter ad ea: & declarat exemplariter ponẽs duo exẽpla: primũ deſeruiẽs primæ particulæ, & ſecũdũ ſecũdæ, vt ex his, quæ dicta ſunt (in capitulo relationis) patet. Notãdũ eſt hic attẽtè, q̃ ſcd̃m duplicẽ viã exponẽdi relatiuã oppoſitionẽ, dupliciter exponit̃ dicta deſcriptio.

A Quidam em̃ putãt relatiuè oppoſita ex hoc habere oppoſitionẽ relatiuã: quia nõ cõpatiũtur ſe inuicẽ in eodẽ ſecundũ idẽ, ſimiliter &c. reſpectu eiuſdẽ: impoſsibile eſt ſiquidẽ aliquẽ eſſe patrem & filiũ eiuſdẽ, aut duplũ, & dimidiũ &c. & ſecundũ iſtos, hæc deſcriptio nõ declarat in quo conſiſtit relatiuè opponi, ſed eſt potiùs regula quædã ad cognoſcẽdũ relatiuè oppoſita: q̃m hinc diſcimus q̃ relatiuè oppoſita ſemper ſunt correlatiua adinuicẽ: talia em̃ ſunt quæ nõ ſe cõpatiũtur reſpectu eiuſdẽ &c. ita q̃ ſcd̃m hãc viam deſcriptio iſta magis eſt ad declarãdũ quæ ſint relatiuè oppoſita, quàm quid ſint: licet habeatur ex ea via ad cognoſcẽdum quid ſint. ſ. quæ nõ cõpatiũtur ſe &c. Alij autẽ dicũt relatiuã oppoſitionẽ in hoc
B conſiſtere formaliter q̃d ad inuicẽ relatiua ſunt, ſeu dicũtur: ita q̃d ex hoc pater & filius opponũtur relatiuè: quia pater cõtra filiũ ponitur, & è cõuerſo per hoc quod pater filij eſt pater, & filius patris eſt filius: & ſimile eſt in alijs relatiuè oppoſitis: & ſcd̃m hãc viã deſcriptio iſta optimè declarat quid ſint relatiua oppoſita vt ſic: q̃m explicitè dicit in quo cõſiſtat eorũ relatiua oppoſitio. ſ. in hoc q̃ ad ſe inuicẽ referũtur. Et q̃m hæc via veritatẽ tradit, ideo ad eius euidẽtiã & prioris manifeſtationẽ in quo deficiat notãdũ eſt: q̃ quia relatiua oppoſitio vltimũ inter oppoſitiones locum tenet, & cõſequẽter cõtradictoriã participat: quæ prima eſt oppoſitio, ideo dupliciter poſſunt cõſiderari relatiuè oppoſita. Primò inquãtũ oppo
C nũtur cõtradictione participata, ſecũdò inquãtũ ſunt oppoſita relatiuè. Si cõſideretur inquãtũ relatiuè oppoſita, ſic apud ſanctũ Thomã in quæſtione ſeptima de potẽtia dei, articulo octauo ad quartũ, duabus ſingularibus differẽtijs ſeparãtur ab alijs oppoſitis. Prima eſt, q̃ cæterorũ oppoſitorũ ſemper alterũ, ideo oppoſiti rationẽ habet, quia alterius negatio eſt: vel negationẽ ſecũ ducit. Cõtradictoriè em̃ & priuatiuè oppoſitorũ alterũ negatio eſt: cõtrariorũ verò alterũ vt priuatio eſt, vt dicitur decimo metaphyſicæ: relatiuè autẽ oppoſitorũ vt ſic, neutrũ alterius deſtructio eſt: ſed ex hoc quod opponuntur mutuo ſe ponũt, nõ em̃ pater opponitur relatiuè filio ex hoc quod idẽ nõ poteſt eſſe pater & filius eiuſdẽ, ſed
D ex hoc quod contra ponitur filio, vt dictũ eſt, ex hoc autẽ ponit filiũ: & econuerſo: & ſimile eſt in alijs relatiuè oppoſitis: ſemper nanq; inuenitur hoc, q̃ ex hoc q̃ relatiuũ ad ſuũ correlatiuũ dicitur, ponit ipſum & nõ negat: ex hoc autẽ opponuntur: vt in textu dicitur, q̃ hoc ipſum q̃ ſunt aliorũ ſunt: ergo &c. Secũda eſt q̃ cæterorũ oppoſitorũ alterũ ſe habet vt imperfectũ reſpectu alterius, vt patet diſcurrẽdo per ſingula: relatiuè autẽ oppoſitorũ vt ſic, neutrũ altero perfectius eſſe oportet: q̃m vt ſic. i. inquãtum oppoſita, hoc ipſum quod ſunt ad aliud ſunt: inquantũ autẽ res aliqua ad aliud eſt, nec perfecti, nec imperfecti rationem habet. Si autem cõſiderentur relatiuè

Potentia q. 7. ar. 8. ad. 4.

Opponũtur relatiua cõtradictione participata, inquãtũ vnũ alterius negationẽ

claudit, vt relatiua verò, inquãtũ inuicem correlatiua sunt.

oppoſita vt opponuntur contradictione partici pata, ſic abſq; dubio verum eſt, ꝙ alterum alterius negationem claudit, reſpectu eiuſdem &c. &hoc modo intelligendi ſunt expoſitores illi, qui dicunt relatiuè oppoſita opponi ex eo ꝙ non poſſunt eſſe in eodem reſpectu eiuſdem, & non eſt accipiendum de relatiuè oppoſitis vt ſic præciſè: quoniam vt ex duabus conditionibus eorũ inductis apparet, quòd relatiua oppoſitio formaliter & præciſè ſumpta non conſiſtit in negatione & imperfectione, ſed poſitione abſtrahendo à perfectione & imperfectione. Et quoniam ſermo Ariſtotelis formalis eſt, ideo veram relatiuè oppoſitorum deſcriptionem aſſignauit dicẽs, relatiuè oppoſita eſſe illa, quæ ea ipſa, quæ ſunt oppoſitorum ſunt &c.

Illa verò quæ ſunt vt contraria ipſa quidem quæ ſunt nullo modo adinuicem dicuntur: contraria verò ſibi inuicem dicuntur: neq; enim bonum mali dicitur bonũ, ſed contrarium, nec album nigri album, ſed contrarium: quare differunt à ſe inuicem hæ oppoſitiones.

Hic ſecundò determinans de oppoſitione cõtraria duo facit: primò quaſi deſcribendo contrariè oppoſita, dicit (Illa verò &c.) Vbi tria notanda ſunt. Primum eſt quòd ſecundum triplicem contrariè oppoſitorum conditionem, tria Ariſtoteles tangit: ſunt enim contrariè oppoſita entia, & in hoc conueniunt cum relatiuè oppoſitis (ad ſeinuicem non reſpectiua.) & in hoc differunt à relatiuè oppoſitis (& denominata ſibi inuicem contraria:) & per hoc differunt à diſperatis: puta albedine & dulcedine. Primam conditionem inuit dicens, ipſa quidem, quæ ſunt, ideſt ſecundum ſuas proprias eſſentias. Secundã ſubdens, nullo modo ad ſe inuicem dicuntur. Tertiam adiungens, contraria verò ſibi inuicem dicuntur. Secundum eſt, quòd oppoſita contrariè vt in textu patet, oportet ſecundum ea quę ſunt non ſe inuicem reſpicere: & aliquo modo (. ſ. vt contraria:) ſe inuicem reſpicere: & conſequẽter non eſſe relatiua & eſſe relatiua. (Non propterea quòd oporteat cõtraria non eſſe relatiua ſecundum eſſe: & eſſe relatiua ſecundum dici: quoniam album & nigrum: dulce & amarum & alia huiuſmodi neutro modo ſunt relatiua: ſed propterea: quia oportet contrariè oppoſita non eſſe correlatiua per ſe: & eſſe correlatiua per accidens.) Vocantur autem relatiua per ſe, quæ ſecundum ſeipſa ſeu proprijs nominibus referuntur: vt pater & filius, duplum & dimidium &c. relatiua autem ſecundum accidens, quæ ſecũdum aliquid ſibi additum ſeu denominatiuis nominibus referuntur: vt ſortes eſt relatiuum ſecũdum accidentem ſibi paternitatem: & patris nomen indutus, Platonis filij dicitur pater: neceſſe quippe eſt quod contrariè oppoſita ſecundũ ea, quæ ſunt, ſub proprijs nominibus relatiua ad ſe inuicem nõ ſint: vt album non dicitur nigri album: nec è conuerſo: & quod denominentur contraria, ac per hoc ſecundum additam contrarietatis relationem, relatiuè dicantur induta cõtrarij vocabulum: dicitur enim nigrum (& ſi non albi nigrum, albi tamen contrarium) & è conuerſo: album dicitur nigri contrarium, & ſic oportet cõtrariè oppoſita non eſſe correlatiua & eſſe correlatiua. Nec tamen hoc ſufficit ad diſcernendũ contrariè oppoſita, ſed oportet ſpecificare quali relatiua denominatione oportet ea eſſe correlatiua: & hoc fecit Ariſtoteles (cũ dixit ea oportere à contrarietatis relatione denominata, ſibi inuicem contraria dici.) Tertium quòd quia Ariſtoteles ſuperficietenus (vt logicum decet res ſub intentionibus conſiderantem) oppoſita cõtrariè manifeſtauit per differentiam à relatiuis & diſperatis: nec aperuit quid contraria oppoſitio ſit, ſed quæ contrariè oppoſita dicuntur, non vera deſcriptione, ſed aliquali maiore explicatione, quàm contrariorum nomen ſonet: ideo non eſt mirandum ſi contrariè oppoſita declarauit: per dici ſibi inuicem contraria. Ex dictis nanque iam patet, quòd adiunctæ huic particulæ duæ aliæ, tres contrariorũ conditiones oſtendunt: quas contrariorum, aut contrariè oppoſitorum nomen non explicat &c.

Quæcunq; verò cõtrariorum talia ſunt, vt in quibus nata ſunt fieri, & de quibus prædicantur neceſſarium ſit alterum ipſorum ineſſe, nihil horum eſt medium: quorum verò non neceſſarium eſt alterum in eſſe, horum omnium aliquid eſt medium omnino: vt ægritudo, & ſanitas in corpore animalis nata ſunt fieri, & neceſſarium eſt alterum ineſſe animalis corpori, vel ægritudinem, vel ſanitatem. Et par & impar de numero prædicantur: & neceſſarium eſt alterũ in numero eſſe, vel impar, vel par, & nullum eſt medium eorum, neq; ægritudinis, & ſanitatis, neq; imparis, atq; paris. Quorum verò non eſt neceſſarium alterum ineſſe eorum eſt aliquid medium, vt nigrum & album in corpore animalis nata ſunt fieri, & non eſt neceſſarium alterum eorũ eſſe in corpore: nõ enim omne corpus aut album, aut nigrum eſt. Sed prauum & ſtudioſum prædicantur quidem de homine, & de alijs multis: ſed nõ eſt neceſſarium alterum eorum ineſſe illis, de quibus prædicantur: non enim omnia vel

praua

praua vel ſtudioſa ſunt, ſed eſt horum medium. Albi quidem & nigri, fuſcum & pallidum, & quicunque alij ſunt colores: praui verò & ſtudioſi quod neque prauum, neque ſtudioſum eſt. In aliquibus itaq; nomina poſita his, quæ media ſunt vt albi & nigri fuſcum & pallidum: in aliquibus autẽ nomina quidem medio aſsignare idoneũ non eſt, ſed per vtriuſq; extremorũ negationem (quod medium eſt) determinatur: vt neque bonum, neque malum, neque iuſtum, neque iniuſtum.

Deinde diuidendo cõtraria per mediata & immediata, magis eorum naturã aperit, tali ordine. Primò ponit diuiſionem bimembrem cum mẽbrorum deſcriptionibus dicens, contrariorum quædam eſſe, quorum nihil eſt medium. i. immediata: & iſta ſunt quæcunq; talia ſunt: vt in quib⁹ nata ſunt fieri, & de quibus prædicantur: neceſſe eſt alterum ipſorum ineſſe: quædam vero, quorũ eſt aliquod mediũ, id eſt mediata: & iſta ſunt quęcunq; talia ſunt, vt non ſit neceſſe alterum ipſorum ineſſe ei, in quo nata ſunt fieri. Secundò declarat exẽplariter vtrunq; membrum: & quo ad primum adducit in exemplum languorem & ſanitatem in naturalibus: & in mathematicis parẽ & imparem declarans in eis ſaluari deſcriptionem primi membri: & ex deſcriptione deſcriptum. Quo ad ſecundum autem adducit album & nigrum in corpore: & prauum & ſtudioſum in anima: & ſimiliter procedit à deſcriptione ſecundi mẽbri ad diſcriptum, vt clarè patet in textu. Tertiò diſtinguit quo ad nos (ſecũdũ mẽbrũ) contraria. ſ. mediata: dicens in aliquibus contrarijs mediatis impoſitum eſſe nomen ei quod eſt medium: vt fuſcum, pallidum, croceum &c. nomina ſunt mediorum inter album & nigrum: in aliquibus vero nomen proprium medij nõ habemus, ſed negatione vtriuſq; extremi circũloquimur (vt patet de medio inter prauum & ſtudioſum) quod dicimus, nec prauũ, nec ſtudioſum, & ſic de alijs. Aduertẽda ſunt ad intellectum huius literæ duo. Primò, ꝙ medium eſt duplex. ſ. per participationem, & per abnegationem. Mediũ per participationem dicitur, quod ita ab vtroq; extremo differt, quod tamen vtriuſq; naturã participat: vt pallidum ita nec album, nec nigrũ eſt: vt tamen albi nigriq; naturam ſapiat. Medium verò per abnegationem dicitur, quod vtriuſq; extremi negationem omnino habet: vel ſimpliciter, vt lapis nec prauus, nec ſtudioſus: vel ſecundum tẽpus, vt hõ in infantia nec prau⁹, nec ſtudioſus: vel ſecundũ partẽ, vt hõ ſecũdum corpus, nec prau⁹, nec ſtudioſus. In hoc ergo loco nõ eſt ſermo de medio per abnegationẽ: quoniã inter oĩa cõtraria inuenitur tale mediũ: ſed eſt ſermo de medio per participationem: quoniam ex hoc diuiduntur contraria inter ſe, ꝙ quædam eorum habent tale medium, & quædam non. Diligenter autem attende, ꝙ non dixit Ariſt. aliqua contraria eſſe indiuiſibilia, ſed immediata, & ideo nõ oportet ex hoc loco dubium quempiam reddi quomodo inter contraria immediata poſsit eſſe motus: immediatio ſiquidem rerum non obſtat motui, ſed indiuiſibilitas, vt patet de motu, qui eſt inter nigrum, & immediate ſibi vicinam ſpeciem coloris, puta fuſcum: vnde ſic poteſt motus de infirmitate in ſanitatem, ſicut de fuſco in nigrum (non obſtante immediatione) licet inter ea motus eſſe non poſſet: ſi vtrunque eorum in diuiſibili conſiſteret. Secundò aduertẽdum eſt circa ea, quæ exemplariter in textu dicuntur, ꝙ etſi vbique exempla excutienda non ſint (quia exempla ponimus non ꝙ ita ſint, ſed vt addiſcẽtes intelligant.) In logica præſertim Ariſtotelis põderanda minimè ſunt: quoniam aliorum opinionibus frequenter in huiuſmodi vtitur: vt patet hic cùm dicit, prauum & ſtudioſum inueniri in alijs ab homine. Platonicum enim eſt, vocari deos omnes bonos: dęmonũ verò quoſdam bonos & quoſdam malos: ſignificãdo per deos ſubſtantias intellectuales ſuprà globum lunarem, per dęmones vero eas, quæ ſunt infra &c.

Hæc diuiſio eſt Ariſtotelis. 4 Metaph. 61

Priuatio verò & habitus dicuntur quidem circa idem aliquid. vt viſio & cæcitas circa oculum. vniuerſaliter autẽ dicere eſt, in quo natus eſt habitus fieri, circa hoc dicitur vtrunque eorum ordine.

Hic tertio determinãs de oppoſitione priuatiua quatuor facit. Primò deſcribit qd ſint priuatio & habitus dicẽs: priuatio & habitus ſunt quæ circa idem. i. in eodem nata ſunt fieri ordine. i. ordinate. Notanda ſunt hic tria. Primum eſt, ꝙ quanuis priuatio (vt in quinto metaphy. ſcribitur) multis modis dicatur: quos vide ibi ſi placet: in communi tamen vſu loquentium dupliciter ſumitur: & vno modo dicitur priuatio, negatio alicuius formæ in ſubiecto apto nato habere illam: & hoc modo tenebra dicitur priuatio luminis &, ignorantia priuatio ſcientiæ: & ſic priuatio ponitur vnum principium naturalium (in Primo Phyſicorum.) Alio modo & ſtrictius dicitur priuatio negatio formæ in ſubiecto apto nato habere vtramque ordine irregreſsibili: & hoc modo cæcitas dicitur priuatio viſus, & mors priuatio vitæ: & ſic ſumitur in hoc loco ab Ariſto. priuatio, vt patet ex illa particula, ordine: & ex eo quod inferius dicet. ſ. ꝙ à priuatione ad habitum non fit regreſſus. Secundùm eſt, ꝙ quanuis Ariſtoteles explicitè non dixerit in hac deſcriptione priuationem eſſe negationem, implicitè tamen hoc inſinuauit, quoniã impoſsile eſt duo purè poſitiua fieri circa idem proximum ſuſceptibile ordine. ſ.

T. c. 27

T. c. 66.

tali, ad quẽ ſequat̃ irregreſsibilitas: poſitiua nãq; quæ in eodem ſuſceptibili fiunt, contraria ſunt inter quæ (vt dicetur) trãſmutatio mutua eſt: niſi in aliquo ſubiecto, cui alterũ ineſt à natura. Tertiũ eſt, q̃ Ariſto. valde obſcurè inſinuauit nobis priuationis & habitus naturã, cõtẽtus additione illius particulæ, ordine. Sed diuus Tho. in Octauo metaphyſicæ, lectione. 4. & 10. eiuſdẽ: lectione ſexta: obſcuritatẽ hãc produxit in lucẽ dicẽs, duplex eſſe priuationũ genus, Quædã priuatio eſt, quæ ita immediatè reſpicit ſubiectũ, ſicut habit⁹, cui opponit̃, ſicut tenebra & ignorãtia &c. & iſtæ nõ habẽt fieri circa idẽ ordinatè: ex eo nãq; q̃ priuatio immediatũ ordinẽ habet ad ſubiectũ, ſicut habitus: nõ eſt ordo circa generationẽ eorũ: quãuis ſit ordo priuationis inter omnẽ habitũ & eius priuationẽ. Quædã verò prinatio eſt, quæ nõ habet immediatũ ordinẽ ad ſubiectum, ſed reſpicit illud mediãte ſuo habitu: vt mors nõ reſpicit cõe ſuſceptibile vitæ, & mortis, niſi mediãte vita: nõ em̃ mors fieri põt niſi vita præceſſerit: & tales priuationes habẽt fieri circa idẽ, circa qđ fiũt habitus ordinatè: & propter iſtũ ordinẽ (vt infra patebit) eſt ingreſsibilitas. Et quia (vt iã dictũ eſt.) Ariſto. deſcribit huiuſmodi priuationẽ & habitũ, ideo appoſuit illam particulam ordine: ita quòd habitum & priuationẽ dixit quæ nata ſunt fieri circa idem ordine immediationis & mediationis: habitus enim natus eſt fieri immediatè, priuatio autem mediante habitu.

Infra eodẽ ca. 8. met. circa text. c. 14. fi. 10. me. circa 1. cõ. 16.

Eſſentialis eſt hęc priuatio nis & habitus differentia.

Sed occurit hic ſtatim dubiũ: quia iſta differẽtia aſsignata nõ videtur habere veritatẽ: aut em̃ loq̃ris de priuatione & habitu in ordine ad ſubiectũ abſolutè, aut in ordine ad gñrationẽ eorũ in ſubiecto: ſi primo modo, de omni priuatione & habitu verificatur q̃ ſubiectũ nõ æqualiter reſpicit vtrũq; q̃m ad habitũ ordinat̃ per ſe, ſicut perfectibile ad propriã perfectionẽ: ad priuationẽ verò nõ niſi per accidẽs: qa. ſ. habitus nõ eſt perpetuus &c. Si ſecũdo modo, tũc falſum eſt qđ dicitur, quia ſequeretur q̃ nullus poſſet eſſe cæcus niſi prius generatus fuiſſet in eo viſus: qđ in cęcis à natiuitate falſum apparet: nõ em̃ tales cæcantur cũ ex vtero exeũt: ſed in materno vtero cæci naſcũtur. Ad hoc dicitur, q̃ loquitur de priuatione & habitu ſecũdo modo .i. ſcđm ordinẽ generationis eorũ: ita q̃ dicimus inter priuationẽ & habitũ eſſe ordinẽ gñationis, adeo vt impoſsibile ſit fieri priuationẽ immediate, ſed neceſsario oporteat eã mediãte habitu fieri. i. mediãte gñatione habitus. Nec ſequit̃ ergo omnis cæcus habuit quãdoq; viſum, ſed ſequitur, ergo omnis cęcus habuit generationẽ terminabilẽ ad viſum: quæ & terminata eẽt niſi impedimẽtũ affuiſſet. Impoſsibile eſt ſiquidẽ, aliqđ eſſe prius cęcũ, aut ſurdũ quàm actio generãtis factiua viſus, aut auditus, dũ facit impediatur, ita q̃ ex corruptione generationis viſus cæcitas fit: eſt ergo inter habitũ & priuationẽ ordo generationis vel in ſuis generationibus: & hoc eſt ſimpliciter neceſsariũ: ita q̃ illa priuatio dicitur fieri nõ niſi mediãte habitu: cuius factio factionẽ habitus præſupponit: immo in ipſius habitus factionis, aut cõſeruationis impedimẽto ſeu corruptione per ſe cõſiſtit. Et quia hoc nõ cõuenit alijs priuationibus (de quibus diximus Ariſtotelẽ modo nõ loqui.) ideo patet aſsignatã differẽtiã & expoſitionẽ illius particulę ordine, optimã eſſe. Exẽplariter aũt liquet inter priuationẽ & habitũ vniuerſaliter nõ eſſe talem generationis ordinem: tenebra enim nõ fit neceſsario luce pręſuppoſita, aut eius generationis impedimento: ſed ſola lucentis abſentia à diaphano: ignorantia ſimiliter nobiſcũ naſcitur abſq; cuiuſcũq; actiõis impeditione, vt patet &c.

Priuari autem tũc dicimus vnumquodq; ſuſceptibilium habitus quando in quo natum eſt, ineſſe, vel quod natum eſt habere nullo modo inſit. Edẽtulum enim dicimus nõ quod non habet dentes, & cęcũ, non quod nõ habet viſum: ſed quod nõ habet quãdo natum eſt habere: quædam em̃ generatione, neq; dentes, neq; viſum habent, ſed non dicũtur edentula, neq; cæca.

Secũd ŏ deſcribit quid ſit priuari dicens q̃ priuari eſt ſuſceptibile habitus nullo modo habere illũ: vbi tres cõditiones req̃ri dixit ad priuari. Prima eſt, q̃ illud qđ dicit̃ priuari ſit aptũ natũ ſuſcipe habitũ: ꝓpter qđ lapis nõ eſt priuatus viſu. Secũda eſt q̃ nõ habeat illũ habitũ: aliter priuatũ nõ eſſet. Tertia eſt q̃ nullo mõ habeat illũ .i. q̃ nõ habeat illũ eo modo, quo natũ eſt habere: ſiue iſta modificatio attẽdatur ſcđm tẽpus: vt patet in catulo, qui nõ eſt priuatus viſu ex hoc q̃ ante nonũ diẽ nõ videt: qa licet careat eo qđ eſt aptus natus habere: nõ tñ caret illo quando natus eſt habere: ſiue ſcđm locũ: vt patet de aere exiſtẽte in cauernis, qui nõ dicitur priuatus luce vnde ibi nõ eſt nox: ſiue ſcđm partẽ, vt patet de hoĩe, qui nõ dicitur priuatus viſu ex eo q̃ nõ videt ſcđm aures, aut partẽ poſteriorẽ capitis: ſiue ſcđm q̃titatẽ, vt patet de hoĩe, qui nõ dicitur aliqualiter cæcus ex eo q̃ non videt ita acutè ſicut aquila: & breuiter ſcđm quãcũq; circũſtãtiam attẽdat̃ modificatio ſeu determinatio iſta, ſemper verificat̃ q̃ priuari nõ dicit̃ niſi ſcđm illã circũſtãtiã ſibi deficiat: & quia oĩs circũſtãtia modificat rẽ cuius eſt circũſtãtia: ideo cõi vocabulo oẽs cõprehẽdẽs dixit Ariſt. (nullo mõ hẽt) ac ſi dixiſſet i. nõ hẽt ſcđm illã circũſtãtiã, qua natũ eſt habere: & declarauit ſtatim hoc quo ad circũſtãtiã tẽporis, quã importat ly (quãdo) & declaratio eius nõ eget expõne: niſi q̃ nouitijs dicẽdũ eſt, q̃ per gñrationes intẽdit res genitas ſcđm id qđ habẽt ex gñrationibus, ſic nãq; gñratio catuli eſt ſine viſu & hoĩs ſine dẽtibus. Aduerte hic, q̃ ſi ſenſus prædictus ex Ariſtotelis deſcriptione verbaliter ſumi debet, negatio importata in ly nullo, ſupra verbum cadere immediatè debet, vt dicatur nullo modo habet. i. non habet aliquo modo. i. illo modo, quo natũ eſt habere &c. Quæritur aũt hic, cur Ariſto. deſcripta priuatione ſeorſum deſcripſerit priuari: & tamẽ cũ deſcripſit relatiuè aut contrariè oppoſita, nõ deſcripſit poſtmodũ referri, aut contrariari: vnde diſparitas hæc? Ad hoc dicitur q̃ diſparitas iſta orta eſt ex ſingulari cõditione, quã addit priuari ſupra rẽ, quæ eſt priuatio: quã non addit referri ſupra relationẽ, nec cõtrarium eſſe ſupra rẽ cõtrariã. In alijs nanq; à priuatione ad hoc q̃ ſubiectũ denominetur tale ſufficit q̃ res illa habeatur, ad hoc em̃ q̃ aliquis à paternitate pater dicat̃, ſufficit, q̃ paternitatẽ actu habeat: & ſimiĺr ad hoc q̃ aliqđ ſit calidũ ſufficit, q̃ habeat caliditatẽ. In priuatione verò non ſufficit q̃ habeat̃ à ſubiecto apto nato res illa quę formal̃r eſt priuatio. i. negatio habit⁹, ſed oportet apponere circũſtãtias. ſ. q̃n, vel vbi &c. nõ em̃ à negatione viſus res apta nata videre dicit̃ cęca, niſi apponatur, q̃ negatio illa habeatur quãdo debeat haberi habitus: vnde Ariſto. nihil aliud in priuari deſcriptione expreſsit niſi conditionem hanc ſingularem: vt patet in textu.

In hoc c.

Priuari verò & hr̃e habitũ nõ eſt habit⁹, & priuatio: habitus em̃ eſt viſus, priuatio verò cæcitas: hr̃e viſum non eſt viſus, nec cæcũ eſſe cæcitas: priuatio em̃ quædã eſt cæcitas, cæcũ verò eẽ priuari, nõ priuatio eſt. Nã ſi idẽ eẽt cæcitas & cæcũ eẽ, vtraq; de eodẽ p̃dicarent̃, nũc verò minimè, ſed cęc⁹ dicit̃ hõ, cæcitas vero nullo mõ dicit̃.

Tertiò oſtẽdit nõ eſſe idẽ, ſed inter ſe diſtingui hęc duo quæ deſcripſit. ſ. priuationẽ & priuari: & ſimiĺr habitũ & hr̃e habitũ, & adducit rõnẽ talẽ ad hoc, cæcũ eſſe nõ eſt cæcitas, & ſimiĺr habere viſum nõ eſt viſus: ergo priuari nõ eſt priuatio, & hr̃e habitũ nõ eſt habitus: declarat cõſequentiã ex terminis, qa cõſtat q̃ cæcũ eſſe eſt priuari, & cæcitas priuatio: & ſimiĺr viſus eſt habitus, & hr̃e viſum eſt hr̃e habitũ. Antecedẽs verò probat ſic, ſi cæcũ eſſe eſſet idẽ qđ cæcitas, prædicarẽtur de eodẽ, ſed nõ prædicãtur de eodẽ, quia eſſe cęcũ prædicatur de hoĩe, cæcitas aũt nõ: ergo à deſtructione cõſequẽtis ſequitur q̃ cæcũ eſſe nõ ſit cæcitas, qđ eſt oppoſitũ antecedẽtis: & rõ adeo clarè in litera patet, vt non ſit op⁹ applicatione.

Dubiũ tñ circa hoc occurrit tale, aut Ariſt. intẽdit cõcludere q̃ priuari, & priuatio diſtinguuntur ſicut denoĩatiuũ & denominãs, aut ita q̃ vnũ nõ ſit ſcđm rẽ omnino idẽ qđ alterũ, eo modo, quo inter entia rõnis põt dici diſtinctio ſcđm rẽ. i. q̃ vnũ nõ eſt aliud: ſi primũ intẽdit, ſuperflua videtur ſollicitudo iſta: iã em̃ in Antepredicamẽtis declarauerat, qũo denominatiua differãt ab his, à quibus dicũtur. Si verò ſecũdũ intendit, fallacia cõſequẽtis in ꝓceſſu eius eſt, ꝓcedit em̃ ex hac maxima, quæcũq; ſunt idẽ prædicãtur de eodẽ, in virtute nãq; huius categoricæ, tenet illa ſua cõditionalis, ſi cæcitas & cæcũ eſſe eſſent idẽ prædicarẽtur de eodẽ. Cõſtat aũt q̃ ex illa maxima nõ põt cõcludi determinatè talis vel talis diſtinctio, ſed aliqua diſtinctio, quæ põt etiã eſſe diſtinctio ſcđm modũ ſignificãdi tãtũ, varietas nãq; modi ſignificandi ſufficit ad hoc q̃ aliquid prædicetur de aliquo & nõ prædicetur de eodẽ, vt patet de albedine & albo: albũ em̃ de ſorte prędicatur, albedo autẽ nõ, & vt dictũ fuit ſolo caſu differunt. Ad hoc dicitur, q̃ Ariſtoteles intẽdit cõcludere priuationẽ & priuari, nõ eſſe omnino idẽ ſecũdũ rem, ideſt rem ſignificatam per priuari, nõ eſſe omnino idẽ cũ re ſignificata per priuationẽ: vnde nõ diſtinguit inter cæcũ & cæcitatẽ: diſtinctio ſiquidẽ iſta ex denominatiuorũ ratione ſufficiẽter nota eſt; ſed diſtinguit inter cæcũ eſſe & cæcitatẽ, & ſimiliter nõ diſtinguit viſum à videtẽ, ſed viſum à videtem eſſe, vt expreſſe patet in textu. Cõſtat autẽ q̃ licet albedo & albũ differãt ſolo caſu, albedo tamẽ & albũ differũt ſcđm rem: eſſe nãq; albũ nõ eſt ipſa albedo, licet ipſam exigat, ita in propoſito eſſe cæcũ aliud à cæcitate eſt, & habere viſum aliud à viſu eſt. Nec eſt in proceſſu Ariſto. ſanè intellecto vitiũ, quoniã etſi ex illa maxima ſic vniuerſaliter ſumpta non poſsit iſta ſpecialis diſtinctio cõcludi, ex ipſa tamen de ſignificatis rebus intellecta, ſecluſis modis conciẽdi & ſignificãdi euidenter cõcluditur, aliqualibus ſcđm rem ſignificatã diſtinctio. Si em̃ aliqua duo ſecluſis modis cõcipiendi &c. nõ prædicantur de eodẽ, oportet illa non eſſe omnino idem ante omnẽ modũ cõcipiendi & ſignificandi: ſic autem ſe habent cæcũ eſſe & cæcitas: eſſe nanq; cæcum de homine prædicatur, cæcitas non: quia res illa, quæ eſt cæcitas, aliud quid eſt ab eſſe cæcum, ſeu habere cæcitatem: ſic ergo Ariſtotelis conditionalis ex parte rei ſignificatæ intelligenda eſt, & ſimiliter illa ꝓpoſitio in ꝓpoſito, quæ eſt eius fundamentũ: ſic autem accipiendo intẽtũ abſq; fallacia cõcluditur, vt ex dictis patet &c.

In diffini tione ter tia.

Oppoſita verò etiã hæc videntur eſſe. i. priuari & habitũ habere, tanquã priuatio & habitus: modus em̃ oppoſitionis idem eſt: nam ſicut cæcitas viſui oppoſita eſt, ſic cæcum eſſe & viſum habere, opponũtur.

Quartò dicit, q̃ quãuis priuari & habere habitũ nõ ſint idem cũ priuatione & habitu, eadem tamen ſpecie oppoſitionis opponũtur, ſicut em̃ cæcitas priuatiuè opponitur viſui, ſic cæcum eſſe priuatiuè opponitur ei qđ eſt habere viſum &c.

Nõ eſt autẽ neq; id, quod ſub affirmatione & negatione eſt, affirmatio & negatio, affirmatio nanq; eſt oratio affirmatiua, &

Vide ca. 4. libr. 1. Periher.

negatio oſo negatiua, qđ verò ſub affirma E tione & negatione eſt, nulla eſt oſo: dicũtur aũt hæc eſſe oppoſita ad inuicẽ, tãquã affirmatio & negatio: nã & in his modus oppoſitionis eſt idẽ. Sicut em̃ affirmatio ad negationem opponitur, vt qui ſedet ei, qui nõ ſedet, ſic & res, quæ ſub vtroq; eſt, opponitur. ſ. ſedere aliquẽ ad non ſedere.

Hic quartò determinat de oppoſitione cõtra dictoria, omiſſa deſcriptione eorũ: quia affirmatio & negatio in notitia omniũ ſunt, tali q̃ ſat ſit ad contradictoriè oppoſita recipiẽda: vnde duo de contradictoriè oppoſitis tradit. Primũ eſt diſtinctio eorũ. Secũdum eſt, q̃ cum diſtinctione F iſta vnitas manet oppoſitionis. Quo ad primum dicit, in oppoſitis cõtradictoriè eſſe duo ex parte cuiuſq; extremi, ex parte ſiquidẽ affirmationis eſt affirmatio ipſa, & id, qđ ſub affirmatione iacet, ſicut ſignatũ ĩ ſigno, ex parte quoq; negationis ſunt duo. ſ. negatio ipſa: & id qđ ſub negatione iacet, ſimiliter ſicut ſignatũ in ſigno: verbi gratia, in iſtis cõtradictoriè oppoſitis ſortes ſedet ſortes nõ ſedet, nõ ſolũ ſunt orationes ipſæ affirmatiua. ſ. & negatiua, ſed ſunt earũ vltimo ſigni ficata. ſ. ſortẽ ſedere & ſortẽ nõ ſedere. Sciẽdum eſt hic antequã vltra progrediamur, q̃ nomine affirmationis & ſimiliter negationis, nõ intelligi tur affirmatio ſcripta, vel vocalis, ſed affirmatio ſcđm quodcũq; eſſe ſiue in ſcripto, ſiue in voce, G ſiue in mẽte: nomine autẽ eius, qđ ſub affirmatione vel negatione iacet, intelligitur res extra cõiuncta tali diſpoſitioni, vel ſine illa, puta ſortes habẽs ſeſsionẽ vel ſine ſeſsione. Cùm ergo in oppoſitis contradictoriè ſit cõſiderare ex parte cuiuſq; extremi duo, probat Ariſt. talia non eſſe idẽ tali ratione, affirmatio eſt oratio affirmatiua & ſimiliter negatio eſt oratio negatiua, ea, quæ ſub affirmatione & negatione iacẽt, nõ ſunt ora tiones, ergo id qđ iacet ſub affirmatione nõ eſt affirmatio, neq; id qđ iacet ſub negatione eſt ne
Cap. 4. 1 fine. gatio. Aduerte hic primo, q̃ dictũ Ariſt. ſ. affirma tio eſt oratio affirmatiua, & negatio eſt oratio negatiua, nõ eſt vt diffinitio accipiẽdũ, rudis nã; diffinitio eſſet affirmationis per affirmatiuũ, H & negationis per negatiuũ, ſed accipiẽdum tanquã ſimpliciter verũ, ſicut ſi dicerẽ: q̃ homo eſt animal humanũ: nõ em̃ fuit ſibi curæ hoc in loco res hæc, quia propoſito ſuo ſufficit q̃ tam affirmatio quàm negatio ſit oratio, ſeu enũciatio quæ eſt earũ genus: in hoc enim ſtat vis rationis ſuæ: ex hoc nãq; q̃ affirmatio eſt oratio, & id, qđ ſub affirmatione iacet, nõ eſt oratio: cõcludit, er go id qđ ſub affirmatione iacet nõ eſt affirma tio. (In primo autẽ libro Periherminias) ſubtiliter diffiniuit affirmationẽ & negationẽ, vt patet ibi. Aduerte ſecũdò q̃ quia omnis cõplexio verbalis, in qua cõſiſtit tã affirmatio quàm negatio, fit per actũ animæ, res extra, quæ per affirmatio nẽ, aut negationẽ ſignificatur cõplexa eſſe non põt, eo q̃ actus intellectus nihil ponit in re cognita, ac per hoc nõ poteſt eſſe oratio affirmati ua aut negatiua, ſed eſt res habẽs ſibi coniunctũ illud, qđ de ea affirmatur, vel nõ habẽs illud ſibi cõiunctũ: ſortes em̃ habẽs albedinẽ, aut carẽs albedine nõ eſt cõplexũ quid, ſeu oratio, ſed res cõiuncta ſcđm rẽ alteri rei, aut cõiuncta. Vtrũq; igitur aſſumptorũ ab Ariſtotele verũ eſt: ſequitur ergo in affirmatione & negatione, quę cõtra dictoriè oppoſita dicũtur, alia quædã duo latere de quibus ſubdit cõſequẽter quõ opponantur di cẽs, q̃ cõcedendũ eſt ea, quæ ſub affirmatione & negatione iacẽt, quãuis affirmatio & negatio nõ ſint, oppoſita eſſe ſicut affirmatio & negatio opponũtur. i. opponi cõtradictoriè: nõ em̃ contradictoriè opponũtur ſolæ orationes, puta ſortes ſedet, ſortes nõ ſedet, ſed earum fundamenta in re. ſ. ſedere, nõ ſedere. Ex hoc loco ſumitur q̃ duplicia ſunt contradictoria. ſ. cõplexa & incõplexa, cõplexa ſunt affirmatio & negatio, incõplexa verò ea, quæ ſub affirmatione & negatione iacẽt. i. earũ fundamẽta extra animã &c.

Cõtradictoriorũ duo gña ſunt complexorũ, & incõplexorũ.

Quòd aũt priuatio & habitus nõ ſic opponũtur vt ad aliquid, manifeſtũ eſt: neq; em̃ hoc ipſum qđ eſt oppoſiti: viſus enim nõ eſt cæcitatis viſus, nec alio vllo modo ad ipſum dicitur: ſimiliter autẽ neq; cæcitas dicit̃ viſionis cæcitas, ſed priuatio qđẽ viſionis cęcitas dicit̃, cæcitas verò viſionis nõ dicitur. Amplius ad aliquid oĩa ad con uertẽtia dicũtur: quare & cæcitas ſi eẽt eo rũ, quæ ad aliquid ſunt, vtiq; & cõuertere tur ad illud ad qđ dicitur, ſed nõ conuertitur, neq; em̃ viſus dicitur cæcitatis viſus.

Hæc eſt tertia pars principalis huius capituli, in qua cõparaturus declaratas oppoſitiones inter ſe, ſicq; oſtẽdere intẽdẽs, q̃ nõ coincidũt, ſed ſeparata eſt vnaquęq; oppoſitionũ dictarũ ab al tera, tria facit. Primò priuatiuã oppoſitionẽ ſepa rat à relatiua. Secũdò ſeparat eãdẽ à cõtraria. ibi (Quoniam autẽ neq; vt cõtraria.) Tertiò ſeparat oppoſitionẽ cõtradictoriã à cæteris. ibi (Quæcun q; verò tanquã affirmatio.) Aduertẽdũ eſt hic, q̃ quia ſuperius Ariſt. cõtrariã oppoſitionẽ à relati ua ſeparauit, ideo nũc earũ diſtinctiones nõ me minit, ſed ad priuatiuæ differẽtiã ab vtraq; earũ ſe ſtatim tranſtulit diſtinguẽdã: & vt inchoatum ordinẽ, quo diſtinguẽdo poſteriorẽ oppoſitionẽ à priori procedit obſeruaret, nõ ſeparat priuatã à cõtradictoria, ſicut nec cõtrariã à priuata, nec relatiuã à cõtraria diſtinxit, ſed è cõuerſo: quia cõtraria, quę poſt relatiuã poſita eſt, à relatiua ſe parauerat, ſubſequẽter nũc priuatiuã à relatiua & cõtraria diſtinguit, & ſic cõſequẽter contradictoriam

ctoriã ab omnibus antepoſitis ſeparabit, nec p- A pter hoc neceſſe doctrinę aliquid adẽptũ eſt, ſed ordinatæ breuitati cõſultũ: mutuæ ſiquidẽ ſunt differẽtiæ, quibus ſeparãtur & ſimul declarãtur, qm̃ ex parte vtriuſq; extremi differẽtes cõditiones afferũtur, vt in proceſſu patebit. Ponit ergo primo talẽ cõcluſionẽ. Oppoſita priuatiuè non opponunt̃ relatiuè & ꝓbat eã dupliciter. Primo ſic, relatiuè oppoſitorũ vtrũq; hoc ipſum qđ eſt ſui oppoſiti eſt, ſecũdũ habitudinẽ caſus genitiui vel quomodolibet aliter, priuatiuè oppoſitorũ neutrũ alterius eſt, aut quomodolibet aliter ad alterũ dicitur: ergo priuatiuè oppoſita vt ſic, nõ opponũtur relatiuè. Declaratur minor exẽplari ter, viſus em̃ nõ dicit̃ cæcitatis viſus nec cæcitas vi ſus cæcitas, licet dicat̃ viſus priuatio, ſicut ſuperi⁹ B dictũ eſt q̃ calidũ nõ dicit̃ frigidi calidũ, licet dica tur frigidi cõtrariũ. Scđò ſic, oĩa relatiuè oppoſita dicũtur reciprocata. i. ad cõuertẽtiã, priuatiuè oppoſita nõ dicũtur reciprocata: ergo, declarat̃ minor: quia viſus nõ dicitur cæcitas viſus, qđ tamen eſſet neceſſariũ, ſi cęcitas diceretur relatiuè ad viſum: oportet em̃ vt aſſumptũ eſt, oĩa correlatiua ad cõuertẽtiã dici. Notandum eſt hic, q̃ iſta ſecũda ratio nõ ſolũ adducta eſt propter principale intentũ, ſed ad excludendã apparentiam, quæ in fine primæ rationis remanſit, quan do dictũ eſt, q̃ cæcitas non dicitur viſus cæcitas, ſed viſus priuatio: minus ſiquidẽ clarè dimiſſum videbatur quõ cæcitas nõ eſſet viſus cæcitas, cũ cõſonans videatur prima facie ſermo dicẽs, cæci- C tatẽ eſſe viſus cæcitatẽ, excluſa eſt autẽ apparentia hæc ſufficiẽter ex ſecũda ratione, vt patet &c.

Quòd autem neque vt contraria oppo- D nuntur ea, quæ ſecundum priuationem & habitum dicuntur, ex his manifeſtum eſt. Quorum enim cõtrariorum nihil eſt medium, neceſſe eſt in quibus nata ſunt fieri, aut de quibus prędicantur alterũ ipſorum ineſſe ſemper, eorũ enim nihil erat mediũ quorũ alterum neceſſarium erat ineſſe ſuſceptibili, vt languorẽ & ſanitatem, & impariatq; pari: quorũ verò aliquid eſt mediũ, nunquam neceſſe eſt omni ineſſe alte rum: neq; enim neceſſe omne ſuſceptibile candidum, vel nigrum eſſe, neq; frigidum neq; calidum, horum enim mediũ aliquid nihil prohibet eſſe: eorum autem erat aliquid mediũ, quorũ non erat neceſſarium alterũ ineſſe ſuſceptibili, præter illa ſubiecta, quibus naturaliter vnũ ineſt, vt igni ca lidũ eſſe, & niui candidũ. In his em̃ determinatè neceſſariũ eſt alterũ ineſſe, & non vtrũuis cõtingit: nõ em̃ poſsibile eſt ignẽ frigidũ eſſe: neq; niuẽ nigrã: quare omni quidẽ ſuſceptibili nõ eſt neceſſariũ alterũ eorũ ineſſe, ſed ſolis, quibus natura vnũ in eſt, in his determinatè vnũ, nõ vtrũuis cõtingit. In priuatione verò & habitu nihil horũ, quę dicta ſunt, verũ eſt: neq; em̃ ſem per ſuſceptibili neceſſariũ eſt alterũ ineẽ eorum: quod em̃ nõdũ natũ eſt habere viſum, neq; cęcũ, neq; viſum habens dicitur ideoq; nõ erunt hæc taliũ contrariorum, quorũ nihil eſt mediũ. Sed neq; vt ea, quo rũ eſt mediũ: neceſſariũ em̃ eſt omni ſuſce ptibili alterũ iſtorũ ineſſe: qñ em̃ iam na- B tũ fuerit habere viſionẽ, aut cæcũ, aut habẽs viſionẽ dicetur, & horũ nõ determina tè alterũ, ſed vtrũuis cõtingit. In cõtrarijs autẽ, quibus medium eſt, nũquam neceſſariũ fuit omni ſuſceptibili alterum ineſſe ſed quibuſdam, & his determinatè, vnum. Vnde palam eſt quòd ſecũdum neutrum modum tanquam contraria oppoſita ſunt hæc, quę ſecũdũ priuationem & habitum opponunur.

Hic iam ſeparat priuatiuã oppoſitionẽ à cõtra ria, ponendo ſimiliter vnicam concluſionem. ſ. priuatiuè oppoſita nõ opponũtur cõtrariè, probãdo eam dupliciter, & quoniã prima ratio intẽdit oſtẽdere priuatiuè oppoſita diſtingui ſigillatim à ſingulis modis contrariorũ, ideo circa eam ſic proceditur. Primò replicat diuiſionẽ cõtrario rũ ſubtilius declarãdo eorũ cõditiones, ex quibus intẽdit cõcludere intẽtũ. Cõtrariorũ ergo in quit quædã ſunt immediata, & hæc ſuperius di ximus eſſe ea, quorũ neceſſe eſt alterũ ineſſe eo rũ ſuſceptibili: modo autẽ declarãdo dicimus, q̃ ſunt ea, quorũ alterũ neceſſe eſt ineſſe eorũ ſuſceptibili omni, & ſemper quidẽ numerus & o mnitẽpore oportet qđ ſit par, aut impar. Quæ dã verò ſunt mediata, & hęc diximus eſſe ea, quo rũ nõ eſt neceſſe alterũ eorũ ineſſe, modo autẽ dicimus, q̃ ſunt ea, quorũ nõ eſt neceſſariũ alte rũ eorũ ineſſe omni eorũ ſuſceptibili, quocunq; tẽpore, & ſi alicui ſuſceptibili alterũ neceſſario ĩ eſt, nõ cõtingit vtrunq; illi ineſſe, nõ em̃ eſt ne ceſſe omne corpus eſſe calidũ, aut frigidũ, neq; nũc neq; in futurũ, & illud corpus, qđ neceſſario eſt calidum, ex cuius natura. ſ. neceſſario fluit in eo caliditas, nõ põt effici de calido frigidum, ſed vnũ cõtrariorũ determinate ſuſcipere põt, vt pa tet de igne, qui qm̃ neceſſario eſt calidus nõ po- Cõtrario teſt fieri frigidus. Habemus ergo tres cõditio- rũ tres cõ nes cõtrariorũ, quarũ prima pertinẽs ad imme- ditiones. diata, eſt, q̃ neceſſe eſt alterũ eorũ ineſſe eorum ſuſceptibili omni & ſemper. Secũda pertinẽs ad

cõtraria mediata reſpectu oĩm ſuſceptibiliũ eorũ eſt, q̃ nunquã omni ſuſceptibili eorũ neceſſe eſt alterum eorũ eſſe. Tertia pertinens etiã ad cõtraria mediata, ſed reſpectu ſubiectorũ quib⁹ naturaliter inſunt, eſt q̃d talibus ſubiectis neceſſe eſt alterũ determinatè ineſſe. i. nõ hoc, vel illud, ſed hoc, puta calorẽ, aut albedinẽ. Deinde oſtendit oppoſitas cõditiones inueniri in priuatiuè oppoſitis dicẽs. (In priuatione aũt &c.) vnde per oppoſitũ ad illas tres cõditiones ponit tres cõditiones relatiuè oppoſitorũ. Prima eſt, q̃ nõ ſemper omne ſuſceptibile eorũ habet alterũ eorũ, vt patet de catulo ante nonũ diẽ, qui cũ viſus & cæcitatis ſuſceptibilis ſit, nõdicit̃ pro tunc cæcus, aut vidẽs, & per hoc patet differẽtia cõtrarijs immediatis. Secũda eſt q̃ omni ſuſceptibili eorũ neceſſe eſt alterũ eorum ineſſe, quãuis non ſemper vt dictũ eſt: neceſſe eſt enim omnem catulũ quandoq; fore videntẽ, vel cæcũ: & per hoc patet differẽtia à cõtrarijs mediatis reſpectu omniũ ſubiectorũ eorũ. Tertia eſt q̃d nulli ineſſe eſt ineſſe alterũ eorũ determinatè, ſed omne ſuſceptiuũ vni⁹ eſt ſuſceptiuũ alterius: omne eñ, quod põt videre, poteſt cæcari, & per hoc patet differẽtia à cõtrarijs mediatis reſpectu ſubiectorũ quibus naturaliter inſunt. Demum concludit. (Vnde palam eſt &c.) Eſt autem adeo clarè cõtexta ratio hæc ab Ariſtot. vt nõ ſit opus applicatione dictorum ad textum, id tamen recolendum eſt q̃ vis ratio nis cõſiſtit in hoc, cõtrariè oppoſita habent iſtas tres conditiones. ſ. & cætera priuatiuè oppoſita non habẽt illas, ſed earum oppoſitas: ergo priuatiue oppoſita non ſunt contraria.

Vt ait Plinius cap. 40. li. 8.

Cõtrariũ naturaliter alicui ineſſe q̃d ſit.

CIRCA tertiã cõditionẽ contrariorũ aduerte cũ dicitur alterũ cõtrariorũ ineſſe alicui naturaliter, dupliciter poteſt intelligi. Vno modo vt naturale dicitur à natura, quæ eſt principiũ paſſiuũ, & ſic non intelligitur, q̃m manifeſtè falſum eſt neceſſariò ineſſe illi tale cõtrariũ: mutatio eñ naturalis de cõtrario in cõtrariũ in ſubiecto naturaliter ſuſceptiuo vtriuſq; fit. Alio modo vt naturale dicitur à natura, vt eſt principiũ quaſi actiuũ eo modo, quo ſubiecti naturã paſſio ſequitur & ſic ſumitur: hic naturaliter ſeu à natura ineſſe cõtrariũ alicui ſubiecto, & ſic verificatur q̃ neceſſe eſt illud cõtrariũ determinatè ineſſe tali ſubiecto ſemper: eo q̃ ſemper comitat̃ naturã eius, vt naturalis ꝓprietas ei⁹, vt grauitas corp⁹ graue &c.

CIRCA exẽpla adducta ad eiuſdem cõditionis declarationẽ, dubitatio nõ parua eſſet ſi exẽpla eſſent ponderanda: vnde quia & exempla ſunt & phyſicam trahunt quæſtionem à præſenti negotio extraneam, ideo exemplorum more ſuſcipiantur. Quod & vbiq; etiam in noſtris exẽplis obſeruandũ ducimus etiam ſi vera ſint &c.

CIRCA ſecũdã cõditionẽ priuatiuè oppoſitorũ. ſ. q̃ omni eorũ ſuſceptibili alterũ quãdoq; neceſſe eſt ineſſe notato, q̃ ītelligit̃ phyſico more, ſcilicet niſi tempore ſit ſuſpenſum, neceſſe eſt nanq; catulum omnem videntem, vel cæcũ fore, niſi ante nonum diem moriatur, hoc autẽ non erat in contrarijs mediatis, quia quantũcũ que aliquid colorabile duret, non eſt neceſſe id quandoq; fieri album, aut nigrum &c.

Amplius in cõtrarijs quidẽ cũ ſit ſuſceptibile poſsibile eſt adinuicẽ fieri mutationẽ, niſi alterũ alteri naturaliter ĩſit, vt igni calidũ eſſe: nanq; poſsibile eſt, q̃d ſanũ eſt lãguere, & cãdidũ nigrũ fieri: & ex ſtudioſo prauũ, & ex prauo ſtudioſum poſsibile eſt fieri: prauus eñ ad meliores exercitationes deductus, doctrinã (& ſi ad modicũ aliquid proficiat vt melior ſit:) ſi certè ſem per quãuis modicũ incrementum ſumpſerit, palã eſt, q̃ aut perfectè mutabitur, aut ſatis multum incremẽtum ſumet. Semper eñ bene mobilior ad virtutẽ fit, etiã q̃dcũq; incremẽtum ſumpſerit à principio: ex hoc etiã veriſimile eſt plenius ſumere incremẽtum, & hoc dũ ſemper fit perfectè in cõtrarium habitum reſtituetur: niſi forte tẽpore prohibeat. Verum in priuatione & habitu impoſsibile eſt mutationẽ adinuicẽ fieri: ex habitu eñ in priuationem fit mutatio, à priuatione verò in habitum impoſsibile eſt: neque enim cæcus factus aliquis rurſus vidit, neque cùm fuerit caluus, rurſus comptus eſt factus, neq; cum fuerit edentulus dentes ei iterum orti ſunt.

Vide cõtrariũ li. 5. d̃ Hiſt. ani. ca. 1.

Hæc ſecunda ratio ad eandẽ cõcluſionẽ, & eſt talis, inter cõtraria põt eſſe mutua trãſmutatio ſtãte eodẽ ſuſceptibili, niſi alterũ inſit naturaliter: inter priuatiuè oppoſita non põt eſſe mutua trãſmutatio, ſtãte eodẽ ſuſceptibili, ergo priuatiuè oppoſita nõ ſunt cõtraria. Maior exẽplis multis manifeſtatur, & in cõtrarijs circa corpus, & in cõtrarijs circa animã, vitium. ſ. & virtutem, & eſt ſermo eius valde clarus. Minor quoq; manifeſtatur exẽplis prædeclarãdo ex quo extremo mutatio incipere non poteſt. ſ. ex priuatione, quãuis eñ ex habitu mutari q̃s poſsit in priuationẽ, nõ tamẽ è cõuerſo ex priuatione ad habitũ &c.

Ex hoc loco habes duas propõnes notabiles, ſcilicet q̃ cõtraria nata ſunt fieri circa idẽ: niſi alterum inſit à natura, & q̃ de priuatione ad habitum non eſt regreſſus, & prima quidem propoſitio declarata iam eſt. Secunda autem (ſi terminorum declaratio recolatur) adeo patet, vt inſtantiæ de tenebra & lumine & ſimilibus ceſſent: non enim eſt ſermo iſte de omni priuatione & habitu cõiter, ſed ſtrictè ſumimus priuationem

tionẽ & habitũ (vt ſuperius declarauim⁹) ſcilicet ꝓ priuatione & habitu ordinẽ generatiõis inter ſe habẽtib⁹. Nec eſt ſupficietenus attendendũ, q̃ dixit exiſtẽte ſuſceptibili, ſine nanq; hac clauſula ruit ſcẽa hæc propoſitio: q̃m de priuatione ad habitum põt fieri regreſſus, redeundo rurſus ad primam ſeu remotã materiã, vt habetur ex octauo Methaphyſicæ: tex. com. 14. non autẽ exiſtẽte ſuſceptibili: nõ eñ fieri põt ex mortuo immediatè viuũ ideſtq̃ cadauer illud manẽdo mutet̃ in viuũ hoc autẽ eſt regredi exiſtẽte ſuſceptibili, quãuis poſsit ex mortuo multis medijs trãſmutationib⁹ fieri viuũ, puta ſi corp⁹ illud mortuũ comedatur digeratur, cõuertatur in ſemẽ aut menſtrua & organizetur &c. hoc autẽ eſt regredi redeundo in primã materiã, & quia in tali regreſſu nõ manet illud met ſuſceptibile, quod prius habuit vitã, ſed corrũpitur neceſſariò ꝓ tot trãſmutationes, ideo dixit de priuatione ad habitũ nõ eſſe regreſſum exiſtẽte ſuſceptibili. Nec vageris quærẽdo in textu hãc particulã in ſubſumptiõe aut declaratiõe minoris rõnis factę: q̃m ibi nõ eſt, ſed in maiore appoſitã, ſubintelligendã in minore reliquit, vt nos formauimus, & ex his vt S. Tho. vbi ſupra dicit, apparet cauſa quare de priuatione ad habitũ non põt eſſe naturaliter regreſſus exiſtẽte ſuſceptili: eſt eñ cauſa huius irregreſsibilitatis, naturalis ordo taliũ gñationũ, variatio cuius aut præteritio nõ ſubeſt põtati cauſarũ naturalium: oportet eñ, ſi naturalia agẽtia debẽt producere ex tali materia, puta cadauer viuũ, q̃ per multas gñationes ordinatè ꝓcedatur, ita q̃ ex priore in poſteriorẽ fit immediatè mutatio & nõ ecõuerſo, vt patet de pane, ex quo fit ſanguis, & nõ ecõuerſo & ex ſanguine lac & nõ ecõuerſo, & ſimiſr ex vino fit acetũ, & nõ ecõuerſo, & in ꝓpoſito ex comeſtis carnib⁹ mortuis fit ſanguis, embrio, aĩal &c. tandẽ ex viuo fit mortuũ: & nunquã ecõuerſo, in immediate pri⁹ mutato ĩmediate fieri põt ex poſteriore, ex naturali igitur ordine gñationũ habit⁹ & priuatiõis fit, vt ex habitu poſsit mutatio in priuationẽ fieri, & ex priuatione regredi nõ poſsit ſtante ſuſceptibili, licet (vt dictum eſt) redeundo ad primum regredi poſsit &c.

T. c. 14.

8. Meta. &. 10. A priuatione ad habitum nõ eſt regreſſus.

Quæcũq; verò tanq̃ affirmatio & negatio oppoſita ſunt palam eſt q̃ nullo prædictorum mõ. oppoſita ſunt. In ſolis eñ iſtis neceſſariũ eſt ſemper aliud quidẽ eorũ verũ aliud autẽ falſum eſſe: neq; eñ in cõtrarijs neceſſariũ eſt ſemper alterũ verũ eſſe, alterũ verò falſum, neq; in his, quæ ſunt ad aliquid, neq; in habitu & priuatione: vt ſanitas & lãguor cõtraria ſunt & neutrũ neque verũ, neq; falſum eſt: ſimiliter autẽ duplũ & dimidiũ tanquam relatiua oppoſita ſunt, & nõ eſt eorũ neutrũ, neq; verũ, neq; falſum: ſed neq; ea, quæ ſcẽm priuationẽ & habitũ dicũtur, ſicut viſio & cęcitas. Omnino autẽ eorum, quæ ſcẽm cõplexionẽ nullã dicũtur, nihil neq; verũ, neq; falſum eſt: omnia autẽ, quæ dicta ſunt, ſine cõplexione dicuntur. Sed maximè videbit̃ hoc tale cõtingere in his, quæ ſcẽm cõplexionem contraria dicuntur, ſanum nanq; eſſe Socratẽ ad languere Socratem cõtrarium eſt. Sed neq; in his alterum ſemper verũ, alterum autẽ falſum eſſe contingit. Cùm enim Socrates ſit, erit illud quidem verũ, illud verò falſum: cùm verò non ſit, ambo falſa ſunt. neq; eñ languere, neq; ſanũ eſſe verum eſt, cum non ſit ipſe Socrates omnino. In priuatione verò & habitu cùm non ſit, neutrum verum eſt, cùm verum ſit nõ erit alterum verum, alterum autẽ falſum: habere nanq; viſum Socratem ad id, quod eſt Socratem cæcum eſſe, oppoſitum eſt ſicut priuatio & habitus: & cùm ſit neceſſarium non eſt alterũ verum, vel falſum eſſe: cum enim nõdum ſit natus habere, vtraq; falſa ſunt: & viſum eum habere, & cæcum eſſe. In affirmatione verò & negatiõe ſemper ſiue ſit, ſiue non ſit, aliud quidẽ verum erit, aliud verò falſum: languere nanq; Socratẽ & non lãguere Socratẽ, cum ipſe ſit, palam eſt quia alterum eorum verum, alterum vero falſum eſt, & cũ non ſit ſimiliter; languere enim cum non ſit, falſum eſt non languere aũt verum. Quare in his ſolis ꝓprium erit ſemper alterum eorum verũ, alterum falſum eſſe quæcunqne tanquam affirmatio & negatio oppoſita ſunt.

Hic ſeparaturus oppoſitionem contradictoriam ab alijs, vnica hoc facit ratione, quę talis eſt. Contradictoriè oppoſitorũ neceſſarum eſt ſemper alterum eſſe verum, & alterum falſum, contrariè relatiuè & priuatiuè oppoſitorum non eſt neceſſarium ſemper alterum eſſe verum, & alterum falſum, ergo contradictoriè oppoſita, affirmatio ſcilicet & negatio nec relatiuè nec cõtrariè nec priuatiuè oppoſita ſunt. Maiorem ſtatim ponit tanquam primum principium, idem enim importat quod illud principium, de quolibet eſt affirmatio vel negatio vera vel falſa, & de nullo ambo ſimul. Minorem verò diffuſe ſubiunxit tali ordine, primo ipſam ſubſumit, & præſupponit tacitè talem aliorum oppoſitorum diſtinctionem ſcilicet q̃ poſſunt accipi incom-

plexè & cõplexè, & ſubdit inductionẽ declarantem minorẽ loquẽdo de contrarijs & relatiuè & priuatiuè oppoſitis incomplexe, vt patet. Dein de dicẽs. (Omnino autẽ &c.) probat eandẽ minorẽ ſic limitatam tali ratione, nullũ incomplexũ eſt verũ aut falſum: omnia huiuſmodi oppoſita ſunt incõplexa, ergo nullum eorũ eſt verum aut falſum. Poſt hæc declarat minorem loquẽdo de oppoſitis illis conplexè cùm dicit. (Sed maximè &c.) & primò in contrariè oppoſitis, puta Socratem eſſe ſanum, & Socratẽ eſſe infirmum, & intendit, q̃ licet in iſtis ſit verũ aut falſum, & quandoq; neceſſario vnũ ſit verũ & alterum falſum, nõ tamẽ ſemper, quia ſubiecto nõ exiſtente ambo falſa ſunt: deinde in priuatiuè oppoſitis, puta ſortẽ eſſe videntem & ſortem eſſe cæcum, & intendit ſimiliter q̃ licet in iſtis ſit verum aut falſum, & quandoq; neceſſe ſit alterũ eſſe verũ & alterũ falſum, nõ tamen ſemper, quia & ſubiecto non exiſtente, & ſubiecto exiſtẽte pro aliquo tẽpore, ambo falſa ſunt. Quod in cõtradictoriè oppoſitis impoſsibile eſt inuenire, ſiue enim ſortes ſit ſiue nõ: oportet alterum eſſe verũ & alterũ falſum, & ſic patet tota rõ, quæ ex ſe clara eſt in textu. Ex qua correllariè cõcluditur, quòd propriũ eſt contradictoriorum neceſſario ſemper alterũ eſſe verum, & alterum falſum &c.

De cõtrarijs. Contrariũ autẽ bono quidẽ ex neceſsitate malũ eſt: hoc autẽ palã eſt per ſingulo tũ inductionẽ: vt ſanitati languor, & iuſtitiæ iniuſtitia, & fortitudini timiditas, ſimiliter aũt & in alijs. Malo aũt aliquãdo bonũ quidẽ eſt cõtrariũ, aliquãdo autẽ malũ: egeſtati enim cũ ſit malũ, ſuperabũdantia contraria eſt, cũ etiam ipſa ſit malũ, ſed in paucis hoc tale quilibet inſpiciet: in pluribus verò ſemper malo bonũ cõtrariũ eſt.

Hęc eſt quarta pars principalis huius capituli in qua rediẽs ad cõtrariorũ naturã magis dilucidandã quinq; facit: iuxta quinq; cõditiones, quas eis attribuit, quæ ſuis patebũt locis. Prima conditio, à qua incipit eſt, q̃ bono cõtrariũ eſt neceſſariò malũ, ſed nõ econuerſo, malo emi & bonũ & malũ contingit contrariari. Aduertẽda ſunt hic diligenter duo. Primò quid nominis terminorũ. Scdo ſenſus ꝓprietatis aſsignatæ, ex horum emi minus perſpicaci intuitu, male intellectus videt, & dubijs circundatus textus iſte, cum tamẽ vt clarè patebit, nulla ambiguitas remaneat his intellectis. Bonum dupliciter ſumi poteſt ſcilicet materialiter & formaliter: ſumendo materialiteridẽ eſt dicere bonũ & ens, ſumendo formaliter multum differt, quoniam addit rationem appetibilis, hic ſumitur bonum formaliter (quoniam philoſophi cõſuetudo eſt formaliter loqui.) Rurſus bonũ formaliter dupliciter ſumi põt ſcilicet pręciſè, & ſecundũ totam ſuã formalem latitudinẽ, E ſumere bonũ formaliter pręciſè eſt ſumere bonũ ſub ratione bonitatis in cõmuni, pręcidendo omnẽ ſpecialẽ bonitatis rationem, loqui autẽ de bono formaliter ſecundũ totam ſuã formalẽ latitudinẽ, eſt loqui de ipſo vt extenditur ad per ſe boni in quantum boni differentias, hic eſt ſermo de bono formaliter vt cõprehenditur in ſe ſuã formalẽ latitudinẽ. Nec hoc nouũ videatur aut abſonũ, q̃m vt ex Septimo Metaphyſicæ habetur, pedale nedũ ſumit formaliter pro pręciſa rõne pedalitatis, ſed pro per ſe dřijs pedalis: q̃m, vt ibi dř, omnis pedalis dřia pedalitas quædã eſt, & ſimiliter in propoſito oĩs per ſe dřia boni formaliter ſumpti, bonitas quædã eſt: ac per hoc ſub bono formaliter ſumpto cõprehenditur: eſt aũt latitudo formalis boni, quæ ſit per illã diuiſionẽ boni, qua diuiditur in honeſtũ, & delectabile, & vtile: hęc emi eſt formalis boni diuiſio (vt S. Tho. in prima parte. q. 5. art. vltimo placet) ſicut latitudo entis materialis eſt, quæ attenditur penes diuiſionẽ eius in decẽ prædicamẽta, q̃m hęc diuiſio cõuenit ſibi vt eſt idẽ quod ens, vt ibidẽ à S. Tho. habeť. Malũ quoq; ſumitur formaliter, & non pręciſè, ſed pro tota latitudine ſua formali, quæ attendit penes diuiſionẽ mali in oppoſita prædictorũ in honeſtũ ſcilicet inutile & indelectabile, cõtrariè ſumpta nõ negatiuè. Senſus verò proprietatis aſſignatę eſt, omne cõtrarium bono eſt malũ: non omne autẽ cõtrarium malo eſt bonũ, ſed quandoq; bonũ quãdoq; malũ. Ex hoc autẽ ſenſu patet nec haberi q̃ bono inquãtum bonum ſit aliquod contrarium, nec q̃ omni bono ſit aliquod contrariũ, nec q̃ malo inquantũ malum, nec q̃ omni malo aliquid contrarietur. ſed tantũ habetur q̃ ſi bono cuiq; inquantũ bonũ eſt, aliquid contrarietur, illud oportet eſſe de genere malorum: ſi verò malo aliquod contrariũ dicitur, illud nõ oportet eſſe de genere bonorum. ſed poteſt eſſe de genere bonorum & malorũ, vt manifeſtè patet, tum ex verbis textus, tum ex exemplis, tum ex eo quod ſubdit, q̃ ſcilicet in paucis malis hoc inuenitur ſcilicet q̃ malo cõtrarietur tã bonum quàm malum: illa nanq; pauca ſunt, quæ bonum non habẽt pro altero extremo, ſed mediũ, vt eſt in omnibus ferè moralibus & quibuſdam naturalibus: in his nanq; q̃m bonitas conſiſtit in medio duorũ malorũ, oportet extremo malo cõtrariari, & bonũ & alterũ malum extremũ, vt patet de timiditate, cui contrariatur fortitudo & audacia: & auaritia cui contrariatur liberalitas & prodigalitas, & febri cholericæ cõtrariantur ſanitas & febris phlegmatica &c. in reliqs aũt quorũ bonitas nõ eſt in medio inter duas malitias, quãuis circa mediũ cõſiſtant malo non cõtrariatur malũ, ſed bonũ. Tũ ex eo q̃ ſtantib⁹ dictis omnes ambiguitates tollũtur. Ex prima nãq; diſtinctiõe, ex qua diximus q̃ de bono formaliẽ eſt ſermo præſens, ſoluiť dubiũ qđ fit de calido, cui bonũ cũ ſit, alterũ bonum contrariatur ſ. frigidum, & ſimile eſt de albo & nigro &c. hoc nanq; nõ eſt cõtra documẽtum hic traditũ, quo niã nõ negatur bono materialiter bonum contrariari, ſed bono formaliter: calidũ autem & frigidũ abſolutè, nec bonum nec malum ſonant. Vnde potes diſtinguendo dicere quòd eſſe calidum poteſt accipi dupliciter. Vno modo inquã tum calidum: & ſic ſibi cõtrariatur frigidũ. Alio modo inquantũ bonum, & ſic ſi habet contrarium, ſibi non formaliter cõtrariatur frigidum, ſed malum. Verbi gratia, calido inquãtũ eſt bonum complexionis humanæ contrariatur malum cõplexionis humanæ, quod eſt infirmitas, cui fortè ſubſternitur frigiditas & nõ contrariatur formaliter ipſa frigiditas: cuius ſignũ eſt, quia ſi frigiditas ipſa nõ eſſet materiale in infirmitate & infirmitas eſſet, nihil minus cõtrarieturilli bono, & ſimiliter eſt dicendũ de albo & nigro, amaro & dulci & alijs huiuſmodi: hæc emi omnia inter materialiter bona numerãda ſunt & ſibi inuicẽ cõtraria cũ ſint, ex hoc q̃ ſumitur quodcũq; eorum vt boni aut appetibilis rationẽ induit, tũc malũ neceſſariò cõtrariabitur, ſi cõtrariũ habet ſcđm illã boni rationẽ. Notãter autem dico (quodcũq; eorum) quia nihil minus boni rationẽ inducere cõtingit frigidũ quàm calidũ, & amarũ quàm dulce &c. vt patet in medicinalibus. Ex ſecunda verò diſtinctione, qua bonũ formaliter extendi diximus ad omnẽ formalẽ differentiam boni, & ſimiliter malũ ad omnẽ formalẽ rationẽ mali excluditur obiectio inferẽs, ergo alicui bono inquãtũ bonum eſt aliquid cõtrarium, & cõſequẽter ergo omni bono, talis nãq; illatio, etſi poſſet fieri ex antecedente, in quo diceretur bonũ formaliter pręciſe habere contrarium, non tamen ex antecedente quod ex documẽto hoc habetur, quoniã dicitur contrarium aliquid eſſe bono formaliter non pręciſè, ſecundum aliquã ſpecialẽ rationẽ bonitatis. Ex ſenſu autẽ declarato, tot inſtãtias manifeſtè patet excludi, quot enumerauim⁹ ibi ꝓpoſitiones, ex eo nõ haberi.

Malum malo cõtrariũ eſt vt veræ cõtrariũ, bonũ vero, vt medium in rer cõtraria.

Reſtat tamẽ adhuc aliqualiter dubiũ, quomodo malo vni cõtrarientur quãdoq; bonũ & malũ, cum in. 10. Metaphyſicæ expreſſè dicatur q̃ vnũ vni tantũ cõtrariatur. Ad hoc ex dictis ſolutio accipi poteſt, quoniã iam diximus q̃ hoc nõ habet locum niſi quãdo bonitas conſiſtit in medio duarum malitiarũ, tunc autem vtin ſecundo Ethicorũ dicitur, malo alterum malum opponitur, vt verè cõtrariũ, bonum autẽ vt medium inter cõtraria. Vnde ſicut albo contrariatur nigrũ & viride diſſimiliter, quia nigrũ vt verè cõtrariũ, viridè autem vt medium, medium enim vtrique extremo contrariatur vt dicitur in Quinto Phyſic prodigalitati contraria eſt auaritia, vt verè contrarium, liberalitas vt medium. Conceditur ergo vniuerſaliter, vnum vni tantum contrariari vt vere contrarium, ſeu vt extremum, ſic enim intelligitur ꝓpoſitio illa. 10. Metaphyſico. quia

T.c. 43.

Prima pte. q. 5. arti. 6. c.

art. 6. Ad primum.

T.c. 15.

Cap. 8.

T.c. 5.

cõtraria ibi propriè accipiuntur. ſ. pro maximè diſtantibus, quæ extrema eſſe cõſtat, & cõceditur malo contrariari bonũ & malum, & alterum vt medium, alterum vt extremum &c.

T.c. 14.

Amplius cõtrariorum nõ neceſſariũ eſt ſi alterum ſit, & reliquum eſſe. Sanis nãq; omnibus ſanitas quidẽ erit, languor verò non. ſimiliter autẽ cùm omnes albi ſint, albedo quidem erit, nigredo verò non.

Hic ponitur ſecũda cõtrariorum conditio, ſcilicet q̃ non eſt neceſſarium ſi vnum cõtrariorũ ſit, q̃ reliquũ ſit, & declarať exẽplariter, vt patet.

SED hic dubitatur: quia in ſecũdo de cœlo & mũdo dicitur, q̃ ſi vnum contrariorum eſt, reliquũ quoq; neceſſe eſt eſſe &c. Ad hoc dicitur dupliciter. Primò, q̃ diminutè dadducitur text⁹ Ariſto. inquit emi q̃ ſi vnũ cõtrarium fuerit natura, reliquum neceſſe eſt vt ſit natura: & intendit vt Auer. in cõmẽto. 18. dicit & Arabica tranſlatio teſtimoniũ perhibet, q̃ ſi vnum cõtrariũ fuerit naturale, quod reliquum erit naturale, cuius oppoſitum hic nõ dicitur. Scđò dicitur ꝓpter expoſitionẽ ſancti Thomæ & cõcluſionẽ ibi ab Ariſto. intentã, ſcilicet: ignẽ eſſe eo q̃ terra eſt, q̃ propoſitio illa: ſi vnum contrarium eſt in natura & reliquum neceſſe eſt eſſe, intelligitur de neceſsitate Phyſica, propter quod ex idẽtitate ſubiecti Phyſici ꝓbaturibidẽ, hic autẽ loquimur de neceſsitate logica, ꝓpter quod non firmatur in textu: niſi ex caſibus imaginarijs, ex quibus non concluditur oppoſitum Phyſicæ neceſsitatis inter eſſe contrariorum: ſed ſufficienter concluditur oppoſitum logicæ neceſsitatis, quia logica neceſsitas eſt ex habitudine terminorũ, quæ nullo imaginato caſu poteſt variari: Phyſica autẽ non ſolum imaginarijs, ſed realibus euentibus impediri poteſt⁹: licet nõ vniuerſaliter (vt in poſterioribus declarauimus.) Eſt ergo ſenſus præſentis textus, q̃ ſi vnum cõtrariorum eſt, non eſt neceſſarium alterum eſſe, ideſt non implicat contradictionem alterum nõ eſſe, vt patet in caſibus &c. cum hoc tamẽ ſtat quòd ſi vnum contrariorũ eſt in rerum natura, quòd alterum etiam ſit neceſſariò neceſsitate naturalis curſus propter appetitum naturalẽ materiæ ad aliud contrarium &c. & in hoc tãdẽ redit tex. Arabic⁹, q̃m ſi ambo ſunt naturalia, & nihil eſt à natura fruſtra vtrũq; oportet à natura q̃q; poni in eſſe, & ſic naturali neceſsitate ſi vnũ eſt, reliquũ oportet eſſe &c.

Cap. 4. Cap. 6. Cap. 10.

Amplius ſi ei, quod eſt, Socratẽ eſſe ſanũ ad id quod eſt Socratẽ languere cõtrariũ eſt, nõ contingit autẽ ſimul vtraq; eidẽ in eſſe, non erit poſsibile cum alterũ contrariũ ſit, & reliquũ eſſe: cũ enim ſit Socratẽ ſanum eſſe, non erit languere Socratem.

Hic

Hic ponitur tertia cõditio cõtrariorũ, quæ talis est: impoſsibile est cũ alterũ cõtrariorũ ineſt alicui, reliquũ illi ineſſe: quod idem est ac ſi dixiſſet, impoſsibile est ambo contraria alicui ineſſe. Probat autem hoc, quia contraria non ſe compatiuntur in eodem ſimul, & est ſermo clarus &c.

Palã verò est, ꝙ circa idẽ aut ſpecie, aut gñe nata ſunt fieri contraria: languor nãq; & ſanitas in corpore animalis nata ſunt fieri: albedo autem & nigredo ſimpliciter in corpore: iuſtitia verò & iniuſtitia ĩ anima.

Hic ponitur quarta cõditio contrariorũ talis, contraria habẽt naturaliter fieri circa idẽ ſcilicet ſubiectũ numero aut ſpecie, aut gñe, quod idẽ est cum eo quod pluries in philoſophia dr̃ ſcilicet ꝙ eadẽ est materia contrariorũ: declarat autẽ hoc exẽplariter, licet ratione tranſmutationis facile ꝓbari poſſet, qa ſufficit hic ſupficialis declaratio.

Neceſſarium est autẽ omnia contraria vel in eodẽ genere eſſe, vel in cõtrarijs generibus eſſe, vel ipſa genera eſſe: album enim & nigrum in eodem genere ſunt, color enim genus eorum est: iuſtitia verò & iniuſtitia in cõtrarijs generibus, huius eñ virtus, huius autẽ vitium genus est: bonũ verò & malum nõ ſunt in genere, ſed ipſa ſunt genera aliquorum exiſtentia.

Hic ponitur quinta cõditio contrariorũ talis: oĩa contraria aut ſunt in eodẽ genere, aut in contrarijs gñibus, aut ſunt genera contrariorũ: & declarat ſingulas particulas ſingulis exẽplis: vt clarè patet: loquitur autẽ nõ de gñe phyſico, ideſt ſubiecto, de quo loquur⁹ est in quarta cõditione ſed de gñe logico, ideſt prædicabili in qd. Quod verò dixit bonũ & malũ eſſe gña contrariorum: vt ſanctus Thomas in prima quæſtione de malo (ex Simplicio refert) quadrupliciter exponitur. Primo à quibuſdã ſic, bonũ & malũ ſunt gña cõtrariorũ. ſ. virtutis & vitij, & non ſunt in gñe. ſ. cõtrario. i. non ſunt in cõtrarijs gñibus, ſed in qualitate. Sed hęc expoſitio nõ videt cõſona textui, in quo fiũt tria mẽbra: qm̃ tertiũ coincideret cũ primo niſi aliqua limitatio ibi addaꝛ. Propter quod Porphyrius diſtinxit cõtraria in vniuoca & æquiuoca, & dixit, vniuoca aut eſſe in eodẽ gñe, ꝓximo, vt albũ & nigrũ ſub colore, aut eſſe in cõtrarijs gñibus, ꝓximis, vt caſtitas & impudicitia ſub virtute & vitio, cũ tñ ſint in vno gñe remoto ſcilicet prima ſpẽ qualitatis. Aequiuoca verò nec eſſe in vno gñe nec in plurib⁹, ſed oĩa gña circuire, & ꝓpterea aliorũ gña eſſe eo mõ, quo trãſcẽdentia genera vocantur, & hæc ſunt bonũ & malũ. Ipſe verò Simplicius dixit bonũ & malũ eſſe gña cõtrariorũ pro quãto quorũcunq; cõtrariorũ alterum habet rationẽ boni & alterũ mali, extẽdẽdo mali vocabulũ ad imperfectũ, quia alterum contrariorum eſt vt habitus & alterũ vt priuatio (vt dr̃. 10. Metaphyſicæ) & in idẽ redit expoſitio Aui cennæ dicẽtis, ꝙ ſunt gña cõtrariorũ, ideſt gñalia cõtraria, ideſt gñales cõditiones contrariorũ. Vltimo dici poteſt quòd Ariſtot. ſecundum famoſam Pythagoręopinionem loquitur, poſuit autẽ Pythagoras (vt patet in primo Metaphyſicæ) duos ordines rerum: alter ſub bono, alter ſub malo comprehenditur &c.

T.cõ. 16.

In proœmio.

De malo. q. 1. Bonũ & malũ cõtrariorũ gña ſunt.

De Priori. *CAP. II.*

PRIVS autẽ alterũ altero dicitur quadrupliciter. Primò quidẽ & ꝓpriè, ſcdm tẽpus ſecũdũ qđ antiquiꝰ alterũ altero & ſenius dicit̃: in eo eñ quod tẽpus amplius est & antiquius & ſenius dicit̃. Scdo aũt quod nõ cõuertitur ſcdm ſubſiſtendi conſequẽtiã: vt vnũ duobus prius est: duobus eñ exiſtẽtibus, mox cõſequẽs est vnum eſſe: vno autẽ exiſtẽte non est neceſſariũ duo eſſe: idcirco nõ conuertitur ab vno cõſequẽtia, vt ſit reliquũ: prius autẽ videtur illud eſſe à quo nõ cõuertitur in eo, qđ est eſſe, cõſequẽtia. Tertio verò ſcdm ordinẽ quẽdam prius dicitur, quemadmodũ & in diſciplinis & orationibus: nã & in demonſtratiuis diſciplinis est prius & poſterius per ordinẽ: elemẽta eñ in Geometria priora ſunt his, q̃ deſcribũtur ꝓ ordinẽ. Sed in grãmatica elemẽta priora ſyllabis, & in orationibus ſimiliter proœmiũ prius est narratione per ordinẽ. Amplius præter ea quæ dicta ſunt, quod melius est & honorabilius, prius naturaliter eſſe videtur: conſueuerũt enim & plurimi honorabiliores, & magis à ſe dilectos priores dicere apud ſe. Eſt qui dẽ & pene alieniſsimus hic priorũ modus: modi itaq;, qui dicti ſunt đ priore, iſti ſunt. Videtur autem præter eos, qui dicti ſunt, alter eſſe prioris modus: eorum enim, quæ cõuertũtur ſecundũ eſſentiæ conſequẽtiã quod alteri quomolibet cauſa est: digne prius natura videtur. Quòd vero ſunt quædam huiuſmodi palam est: eſſe nanque hominem conuertitur ſecundũ eſſentiæ conſequentiam ad veram orationem de ſe: nã ſi est hõ, vera est oratio, qua dicitur hõ est: & hõ conuertitur orationi quia est: & ſi vera eſt oratio, qua dicitur quia hõ est, conſequitur eſſe hominẽ. Eſt autem quidem vera oratio

ra oratio nequaquam cauſa vt ſit res, verũtamen videtur quodammodo res cauſa vt ſit oratio vera. dum enim res est vel nõ est, vera oratio aut falſa dicaꝛ neceſſe est. Ideoque ſecundum quinque modos prius alterum altero dicitur.

INhoc ſecundo capitulo poſt prædicamentorũ. tradit modos prioris. & primò famoſos, & ideo quatuor eos nominat in principio, deinde addit quintum ſatis latentem. adeo autem ordinatè & apertè explanat eos, vt non ſit opus expoſitiõe ſcripta, ſed doctoris lectio ſufficiat ad nouitiorũ inſtructionem. Notandum tamen diligenter est quod ex quinto modo prioris manifeſtè appareꝛ falſam eſſe illam maximam Scoticam, omne abſolutũ prius natura alio diſtinctũ realiter &c. poteſt eſſe ſine ſuo poſteriori, expreſſè nanq; dicitur ab Ariſto. hic quod ſtãt iſta duo ſimul, ſcilicet aliqd eſſe prius natura altero, vt cauſam cauſato, & cõuerti inter illa in eſſendo cõſequentiã, & cõſequẽter vnũ nõpoſſe eſſe ſine altero, ſi eñ prius poſſet eſſe ſine poſteriori, iam nõ cõuerteret in eſſendo eorũconſequẽtia, ideo nõ valeret, hoc est, ergo illud est, & ecõuerſo, niſi fortè cõtingẽter quod ab arte relinquitur. ſermo eñ preſens cõſequẽtia neceſſaria intelligit̃, vt de ſe patet &c.

De Simul. *CAP. III.*

SImul autẽ dicuntur ſimpliciter & propriè quidẽ quorum generatio est in eodẽ tempore. neutrum eñ eorũ neq; prius, neq; poſterius est. Simul itaq; hæc dicuntur ſecundum idem tempus. Natura autem ſimul ſunt quæcunq; conuertuntur quidem ſcdm eius, qđ est eſſe, conſequentiã, ſed nequaquã cauſa est alterum alteri vt ſit. vt in duplo & dimidio: conuertũtur etenim hęc. nam cùm ſit duplum, est dimidium, & cùm ſit dimidium, est duplum, ſed neutrũ alteri cauſa est vt ſit. Dicũtur autem ſimul natura & quæ ex eodem genere diuerſo diuiduntur ad inuicem. E diuerſo autẽ diuidi ab inuicem dicuntur, quæ ſecũdum eandem diuiſionẽ ſunt: vt greſsibile volatile & aquatile: hæc eñ ediuerſo diuiduntur, cum ſint ex eodem genere ſecundum diuiſionem, animal nanq; diuiditur in hæc, volatile & greſsibile & in aquatile, & nihil horum prius vel poſterius est, ſed ſimul per naturã hæc eſſe videtur. Diuiditur autẽ & vnumquodque horum in ſpẽm rurſus: vt greſsibile animal & volatile & aquatile. Erunt ergo & illa ſimul natura quæcunq; ex eodem genere ſecundum eandem diuiſionem ſunt, genera verò ſpecieb⁹ ſemper priora ſunt, neq; eñ conuertuntur ſecundum ꝙ est eſſe conſequentiam: vt cùm ſit quidem aquatile, est animal: cum verò ſit animal, non est neceſſe vt ſit aquatile. Simul ergo natura dicuntur quæcunq; conuertuntur quidem ſecũdum eius, ꝙ est eſſe cõſequentiã, ſed nequaquam quidem cauſa est alterum alteri vt ſit, & ea quæ ex eodem genere & diuerſo diuiduntur ab inuicem, & ſimpliciter ſimul ſunt, quorum generatio in eodem tempore est.

INhoc tertio capitulo tradit duos modos principales ſimultatis ſcilicet tẽporis & naturæ: ſed ſub diuiſo ſcdo mõ in duo mẽbra, tres modi efficiũt oẽs. Primus est eorũ, quę ſunt ſimul tẽpore: hæc aũt deſcribit eſſe quorũ gñatio est in eodẽ tẽpore: qđ dupliciter exponi põt. Primo intelligendo per generationẽ etiã cõſeruationẽ ita ꝙ illa dicãtur ſimul tẽpore, quorũ generatio & cõſeruatio ſunt in eodẽ tẽpore adæquate, & hæc vocant coæquæua, vt ſubiectũ & ꝓpria ei⁹ accidẽtia quarto mõ, & ſic verba ſequẽtia, ſcilicet neutrũ eñ est prius neq; poſterius abſolutè ſuſcipienda ſunt vt declarãtia prædictũ ſenſum. Scdo intelligẽdo per gñationẽ, ipſam rei factionẽ, ia vt ad eſſe ſimul tẽpore, ſufficiat eodẽ tẽpore incæpiſſe: nec requiratur ꝙ eodẽ tẽpore finiant, & ſic illa verba, neutrũ eñ est pri⁹, neq; poſteri⁹, gloſanda ſunt: ideſt neutrũ est antiqui⁹, aut minus antiquũ altero: & hoc mõ dicimus gemellos eſſe eiuſdẽ ætatis & neutrũ altero antiquiorẽ, vtrãq; expoſitio bona est, & licet prima Alberto placeat, ſecũdam tñ vſus cõfirmat, hic præcipuè vbi famoſus ſermo habetur. Secũdus modus ſimultatis est, quo illa, quę cõuertũtur ſcdm eſſendi cõſequẽtiã & neutrum est alteri cauſa eſſendi, ſimul natura dicũtur vt correlatiua. Et aduerte, ꝙ intelligit̃ dictũ hoc excludẽdo cauſalitatẽ ſcdm oẽ genus cauſæ, & nõ tñ efficiẽtis aut materialis, ꝓpter qđ mod⁹ iſte in ſolis relatiuis inueniri videt̃. Terti⁹ est, quo illa, q̃ ex eodẽ gñe è diuerſo diuidunt̃ ad inuicẽ ſimul eſſe dicũtur, & declarãs qd ſit qđ dicit ſubdit, è diuerſo aũt alterutrũ diuidi dicunt̃ illa, quæ ſcdm eandẽ ſunt diuiſionẽ, ideſt oppoſita mẽbra eiuſdẽ diuiſionis vt volatile & aquatile reſpectu aĩalis, & pennatũ & nõ pennatũ reſpectu volatilis &c. Aduerte ꝙ ga ſimultas naturæ duo exigit, ſcilicet coexiſtentiã neceſſariã, & neutri⁹ ab altero preſuppoſitionẽ: & primũ horũ ſtat cũ prioritate naturæ, vt patet de ſubiecto & ꝓprio & ſortẽ ſedere, & veritate oĩonis, per ſcdm horũ, ſcilicet ꝙ negationẽ preſuppoſi-

ſuppoſitionis vtrinq; completur ratio ſimultatis naturalis. Et quoniam in ratione ſuperioris conueniunt omnia inferiora, ideo vterq; modus ſimultatis naturæ continet iſtas duas cõditiones, ita ꝙ quouis modo dicamus aliqua eſſe ſimul natura, affirmamus ea ſe inuicem comitari & negamus alterum ab altero præſupponi: & de primo quidem modo patet, de ſecundo autem ex eo manifeſtum eſſe poteſt ꝙ impoſsibile eſt genus diuidi per alterum membrum tantũ, & conſtat neutrum altero prius diuidere ipſum, quia eſſet tunc altero tantum diuiſum: duos tamen modos ſimultatis naturalis dixit Ariſtoteles, qa differunt in hoc quòd primus eſt ſine diſparitate naturalis nobilitatis, ſecundus autem eſt cum diſparitate naturalis nobilitatis, quoniam neutrum relatiuorum eſt altero nobilius, & diuidentium idem genus alterum ſe habet vt habitus & alterum vt priuatio, vt dicitur. 10. Metaphyſicæ propter quod modus iſte aliquid habet admiſtum prioritatis naturalis, ſi prius nobilitate naturæ, prius natura vocandum eſt: & hoc eſt verum loquendo de rebus, quæ diuidunt, propter quod diximus in ſolis relatiuis ſimultatem naturæ ſaluari, ſed conſiderando membra diuiſionis inquãtum diuidentia è diuerſo vnum &c. Simultas naturæ oĩno & purè ſaluatur, & ſic intelligẽdus eſt textꝰ præſens, cætera ex ſe clara ſunt &c.

De motu. CAP. IIII.

MOTVS autẽ ſpecies ſunt ſex: generatio, corruptio, augmentum, diminutio, alteratio, ſecundum locum mutatio. Alij itaque motus palam eſt, quòd alij abinuicem ſunt: non enim eſt generatio corruptio, neq; augmẽtum diminutio, nec alteratio ſecũdum locum mutatio, ſimiliter autem & alij. In alteratione verò habet quandam dubitationem: ne forte neceſſarium ſit id quod alteratur per aliquam reliquarum motionum alterari. Hoc autem non eſt verum: nam pene ſecundum omnes paſsiones, aut plures alterari non accidit, nulla aliarum motionum communicante: nam neq; augeri neceſſarium eſt quod per paſsionem mouetur, neq; minui: ſimiliter autem in alijs. Ideoq; erit alia præter illos motus alteratio: nam ſi eadem eſſet oporteret id quod alteratur, mox vel augeri vel minui, vel ſequi quandam aliarum motionum, ſed non eſt neceſſe: ſimiliter autem & quod augetur, aut alia aliqua mutatione mouetur, alterari oporteret, ſed ſunt quædam creſcentia, quæ non alterantur vt quadrangulum circumpoſito gnomone creuit quidem: alteratum verò nihil factum eſt: ſic & in alijs huiuſmodi: quare alij ſunt motus abinuicem. Eſt autem ſimpliciter quidem motui quies contrarium, his autem quæ per ſingula ſunt: generationi quidem corruptio, augmentationi quidem diminutio, ſecundum locum verò mutationi ſecundum locum quies: maximè autem videtur oppoſita eſſe ad contrariũ locum mutatio: vt ea quæ eſt inferius ei, quæ eſt ſuperius, & ea, quæ eſt ſuperius ei, quæ eſt inferius. Reliquo verò aſsignatorum motuum, nõ facile eſt aſsignare quid eſt contrarium: videtur autem nihil ei eſſe cõtrarium: niſi quis & in hoc ſecũdum qualitatem quietẽ opponat, aut in contrarium qualitatis mutationem: ſicut & in mutatione ſecũdum locum, quietem ſecundum locum, aut in cõtrariũ locum mutationem: eſt enim alteratio ſecũdũ qualitatem mutatio. Quapropter opponitur motui ſecundum qualitatem quies ſecundũ qualitatem, aut in contrarium mutatio qualitatis: vt album fieri adid quod eſt nigrum fieri, alteratur enim in contraria qualis mutatione facta.

IN hoc quarto capitulo de motu tria dicit, primò numerum ſpecierum, dicens eas eſſe ſex, quarum duæ primę ſunt mutationes ſecundum ſubſtantiam, duæ ſequentes ſecundum quantitatem: quinta ſecũdum qualitatem, vltima ſecũdum locum: has enim tantum ſpecies generales fama diſtinxit propter earum manifeſtã inſpectionẽ: diuerſitatẽ ſecundò prædictarũ ſpecierũ tradit dicens, alios motus, i. motus quos alios diximus ſpecifica alietate, palam eſſe ꝙ alij ſecundum veritatem ſunt, licet de alteratione dubitari poſsit ex eo ꝙ aliquis crederet alterationẽ nõ ſeparari ab alijs mutationibus. Sed hoc non inducat queſtionem: quia falſum eſt ipſam non inueniri ſine alijs motibus, vt patet de eo qui nigreſcit in ſolis aſpectu quieſcens ſecundum locum & alios motus: eſt ergo alteratio alius motus ab alijs. Et ſtat ratio in hoc, ſi alteratio eſſet idem motus cum alijs non poſſet ſeparari ab eis ſed poteſt ſeparari: ergo &c. Et quoniam ex ſeparabilitate concluſit diſtinctionem alterationis ab alijs, ne aliquis ex inſeparabilitate augmẽtationis ab alteratione concluderet augmentationem non eſſe diuerſam ab alteratione, ſed potius

potius ſpeciem vel modum eius. Addidit ſimile eſſe de augmentatione, ſcilicet quòd poteſt ſeparari ab alteratione, & dat exemplum in mathematicis de augmento quadrati circumpoſito gnomone: vocatur autem gnomon quadratũ ſuperdiametrum cõſiſtens cum duobus ſupplemẽtis: hoc eſt appoſito quadrato manifeſtè quadratũ maius cõſtituit, vt in hac figura patet.

Quadrati augmentum Gnomone circumpoſito.

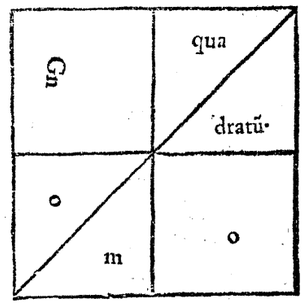

Aduerte hic, ꝙ quia vt pluries dictum eſt ſecũdum famam loquitur Ariſt. ſecundum quam augmẽtatio extenditur ad omnem quantitatis additionem: qua res maior dicitur: ideo augmentationem abſq; alteratione fieri dixit, & cautè dedit exemplum in mathematicis vt vel ſic cognoſceretur, ꝙ ſecundum vulgus loquitur: ſi enim ſubtiliter de augmẽtatione dicendũ eſſet, ipſam inſeparabilem concederet, & modum arguendi prædictum ſophiſticum ſecundum fallaciam cõſequentis aperiret. Tertiò cõtrarietatem in motu inuentam aperit, extendens contrarietatem ad oppoſitionem quoq;. priuatiuam, quæ illius eſt radix, & motui in cõmuni quietem contrariã ponit, ſingulis verò motibus ſingulos motus & quietes, vt clarè patet in textu, in quo oĩa, quę dicunt, licet dubitatiuè dicãtur, qa adhuc nõ ꝓbata, ſunt tñ vera, vt in quinto phyſicorũ patet &c.

De habere. CAP. V.

HAbere autem multis modis dicitur. Aut enim tanquam habitum, & effectum, aut aliam quãlibet qualitatem: dicimur emẽ diſciplinã habere, atq; virtutem. Aut quãtitatem, quæ contingit ei qui habet magnitudinem: dicimur enim habere tricubitã magnitudinem, vel quadricubitam. Aut vt ea, quæ circa corpus ſunt: vt veſtimentum, vel tunicam. Aut in mẽbro, vt in manu annulum. Aut membrum vt manũ vel pedem. Aut in vaſe, vt in modio grana tritici, aut in lagena vinum. Vinum enim habere lagena dicitur, & modius grana tritici: hæc ergo omnia habere dicuntur vt in vaſe. Aut vt poſſeſsionẽ: habere enim domũ, aut agrum dicimur, aut etiam vir vxorem habere, aut vxor virum. Sed videtur alieniſsimus qui nunc dictus eſt modus eſſe eius quod eſt habere: nihil enim aliud vxorem habere ſignificamus, niſi quia cohabitãt. Forte tamen & alij quidẽ apparebũt modi eius quod eſt habere: ſed qui cõſueuerũt dici pene omnes numerati ſunt.

IN hoc vltimo capitulo enumerat quot modis dicamus aliquid habere rem aliquam, & quia ſermo ſuus eſt ſufficienter ex ſe manifeſtus ſecundum præſentem intentionem: in quinto nãq; metaphyſicæ ſubtilius hæc diſcutienda relinquuntur, ideo nihil addendum reor, diſtinctionem tamen inter habere Poſtprædicamentum, & habitum prædicamentum, & habitum primã ſpeciem qualitatis poſitam ſuperius in prædicamento qualitatis diligens Lector poterit nouitijs repetere. Et ſic tandem finitur præſens opus Die nona Ianuarij. Anno chriſtianę ſalutis milleſimo quadringenteſimo nonageſimo octauo. in conuentu ſancti Appollinaris in ſuburbijs Papiæ. Quicquid igitur veritati contrarium, aut minus conſonum in his commentarijs alicui videbitur, quoniam mallem viuens aut reuocare, aut conſonum oſtendere quàm poſtmodum temere deſpici aut impugnari, Rogo dubitantes aut detrahentes, vt viuo tam in his quàm cæteris ſcriptis, & ſcribendis cõgredi velint ob veritatis exaltationẽ, & gloriã primæ ſummæq; veritatis. Ad cuius participationẽ media diui Thomæ doctrina trahere ſtudioſos oẽs viribꝰ totis nitimur &c.

Commentariorum Thomæ de Vio Caietani ſuper prædicabilia Porphyrij & Ariſtotelis prædicamenta, Finis.

ARISTOTELIS STAGIRITAE,

PERIPATETICORVM PRINCIPIS POSTERIORVM ANALYTICORVM LIBER PRIMVS.

Cum Thomæ de Vio Caietani Card. S. Sixti acutiſsimis Annotationibus.

De Neceſsitate Demonſtrationis. CAP. I.

Vide ca. 18. li. 2. Poſt.

OMNIS doctrina: & omnis diſciplina intellectiua, ex præexiſtẽte fit cognitione. Manifeſtũ eſt autem hoc ſpeculantibus in omnibus. Mathematicæ enim ſcientiarum per hũc modum fiunt, & aliarum vnaquęq; artium. Similiter aũt & circa oſones & quæ per ſyllogiſmos & quæ per inductionem: vtręq; enim per prius nota faciunt doctrinam: illæ quidem arcipientes tanquàm à notis, illæ verò demonſtrantes vniuerſalẽ per id quod manifeſtum eſt ſingulare. Similiter autẽ & Rhetoricæ perſuadent: aut eñ per exempla, quod eſt inductio, aut per enthymema, qđ eſt ſyllogiſmus. Dupliciter aũt neceſſariũ eſt præcognoſcere, alia nãq; ꝙ ſunt prius opinari neceſſe eſt: alia verò ꝙd eſt qđ dicitur, intelligere oportet: quædã autẽ vtraq;: vt qm̃ omne quod eſt aut affirmare, aut negare verũ eſt, ꝙa eſt: triãgulũ autẽ ꝙ hoc ſignificat: ſed vnitatem vtraq; & quid ſignificat, & ꝙ eſt: nõ eñ ſimiliter horum vnũquodq; manifeſtum nobis eſt.

2. Cõcluſio.

3. Cõcluſio. Vide ca. 21. li. 2. Prio.

Eſt autẽ cognoſcere alia quidem prius cognoſcentem, quorundam autem ſimul accipere notitiam: vt quęcunq; cõtingunt eſſe ſub vniuerſalibus, quorum habet cognitionem. Quod enim omnis triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis præſciuit: ꝙ verò hic, qui eſt in ſemicirculo triãgulus ſit ſimul inducens cognouit. Quorundam enim hoc modo diſciplina eſt & non per medium extremum cognoſcitur: quæcunque iam ſingularia contingunt eſſe, & non de ſubiecto aliquo. Ante autem quàm ſit inducere aut accipere ſyllogiſmum quodammodo quidem fortaſſe dicendum eſt ſcire, modo autem alio non: quod enim neſciuit ſi eſt ſimpliciter, hoc quomodo ſciuit, vt quod duos rectos habet ſimpliciter? ſed manifeſtum eſt ꝙ ſic quidem ſcit, ſimpliciter autem nõ ſcit. Si verò non, Mennonis ambiguitas accidet: aut enim nihil addiſcet, aut quę nouit. Non autem ſicut quidam nituntur ſoluere, dicendum eſt: nunquid ſciuiſti omnem binarium qui par eſt, aut non? dicenti autẽ attulerunt quendam binarium, quem non opinatus eſt eſſe. Soluunt enim non dicentes cognoſcere omnem binarium eſſe parem, ſed quem ſciunt, ꝙ binarius ſit. Et etiã ſciũt quidem cuius verè demonſtrationem habent, & cuius acceperunt, acceperunt autem non de omni cuius vtique ſciunt quòd triangulus, aut numerus ſit, ſed ſimpliciter de omni numero & triangulo: nulla enim propoſitio accipitur huiuſmodi: ꝙ quem tu noſti numerum, aut quam noſti lineam rectam, ſed de omni ſimpliciter. Sed nihil (vt opinor) prohibet quoniam eſt quod addiſcit ſcire, eſt autem ſic ignorare: inconueniens enim non eſt ſi ſcit quodammodo quod addiſcit, ſed ſi hoc modo, vt inquãtum addiſcit, & ſcit.

4. Cõcluſio.

Summa huius capituli hæc eſt.

1. Cõcluſio.

OMNIS doctrina & diſciplina intellectiua ex præexiſtente fit cognitione: probatur inductiuè in omnibus modis ſciendi. ſ. ſyllogiſmo, enthimemate, inductione & exẽplo & in omni gñe diſciplinæ: tam ſpeculatiuæ quàm practicæ: & tam ſciẽtificæ ꝙ opinatiuæ.

Secunda cõcluſio.

Præcognitio eſt duplex. ſ. quid: & quia: probatur à priori: quia præcognita ſunt tria. ſ. principia: ſubiectum: & paſsio. principia, quia ſunt, ſubiectũ quia eſt, & quid eſt, paſsio quid eſt: probaẽ à priori: quia non ſimiliter vnumquodq; horum eſt nobis cognoſcibile ad demonſtrationem.

Tertiacõcluſio.

Principia vniuerſalia prius tempore cognoſcũtur concluſione: principia verò ſingularia nota: in ipſa ſubſumptiõe ſub vniuerſalibus eſſe, ſimul tempore cum concluſionibus cognoſcũtur, prius tamen natura: probatur à priori, quia quorundã hoc modo diſciplina eſt.

Quarta cõcluſio.

Ipſa cõcluſio antequam ſyllogizetur eſt cognita ſecundum quid: ignota autem ſimpliciter: probatur deducendo ad impoſsibile: quia aliter redit ambiguitas Memnonis. ſ. aut nihil diſcere, aut ea quæ nouimus. Solutio enim dicentium non cognoſci omnia ſingularia cognoſcendo vniuerſale, ſed quæ nota ſunt eſſe ſingularia illius: falſa eſt. quia vniuerſale eo modo ſcitur, quo in demõſtratione aſſumitur, aſſumitur autem omne ſimpliciter: & non omne quod noſti, vel noui.

Series autem hæc eſt.

TRactatus de demonſtratione Ariſtoteles, quoniam demõſtratio quatuor quæſtiones habet ſicut & quodlibet ſcibile. ſ. an eſt, quid, quia eſt, & propter qd eſt, nec perfecta notitia rei ſine his haberi põt, in hoc primo capitulo an ſit demonſtratio, in ſequentibus verò vſq; ad ſextũ decimũ capitulũ excluſiuè, pertinentia ad quæſtionẽ quid eſt demonſtratio. Inde aũt vſq; ad finem primi libri pertinentia ad quæſtionẽ quia eſt. i. quaſi paſſiones demonſtrationis, puta finitatem, perfectionem, vnitatem, certitudinẽ, diuerſitatẽ &c. In ſecũdo demum libro de pertinentibus ad quæſtionẽ propter quid. i. de cauſis demõſtrationis. i. de medio, vſq; ad vltimũ capitulum excluſiue, & de dignitatibus in vltimo capitulo determinat, ſicque (vt Alexander dixit) demonſtrando docet demõſtrare. Quia verò idem eſt quærere & determinare in ſcibilibus, an aliquid ſit, & an neceſſe ſit illud eſſe, quia nihil tale ſuperfluũ, aut per accidens cõtingit eſſe, ſed aut non eſſe, aut neceſſario eſſe, ꝙa per accidens eſſe reputatur non eſſe in hmõi, ideo volẽs determinare demonſtrationẽ eſſe in hoc capitulo intendit oſtendere neceſsitatem ſyllogiſmi demonſtratiui: cuius neceſsitas (quia inſtrumentum eſt) ex eius fine, qui nihil aliud eſt, q̃ ſcientiæ generatio ſumenda eſt. Et vult declarare ſcientiã generari de nouo in nobis ex præexiſtente in nobis notitia, & cõſequẽter non eſſe nobis inditam, ſed aliunde infuſam: vt Socrates & Plato dixerũt, ſed demonſtratiuo diſcurſu ex noto ad ignotum acquiſitam: & cõſequenter ad ſcientiæ generationem neceſſarium nobis eſſe demõſtratiuũ ſyllogiſmum, de quo præſens liber tractat. Vnde ab ipſo fine inchoãs proponit diſciplinã intellectua-

Ex præexiſtenti cognitiõe.

lem ex præexiſtente in nobis cognitiõe generari. Deinde ad intentum deſcendens oſtendit quæ & quotuplex ſit iſta præexiſtens cognitio. Et quæ & quot ſint illa quæ præcognoſcuntur ante demonſtrationẽ (in ſecunda concluſione) Inde qũo in ipſo exercitio demõſtrationis principia, de quibus oportet præcognoſcere, ꝙa ſunt præcognoſcuntur diuerſimodẽ (in tertia concluſiõe.) Demũ qũo ipſa cõcluſio præcognita ſit, anteq̃ demõſtretur (quarta cõcluſiõe) inſinuat: & rñdet ambiguitati Platonicæ, excludẽs ſimul falſam quorũdã rñſionẽ. Et ſic notitia cõcluſiõis gñatur ex præexiſtẽte cognitiõe principiorũ ſubiecti, paſsionis, & ipſius cõcluſionis ſecundũ quid, præexiſtẽte dico ordine temporis, quo ad principia vniuerſalia: ordine autẽ naturæ tm̃ quo ad principia ſingularia.

CIRCA primam concluſionem aduertendũ eſt ꝙ ly: ex præexiſtenti cognitione, poſitum in prima cõcluſione non oportet gloſari. ſ. ſenſitiua, ſed indefinitè relinquendũ eſt. Et expectanda eſt expoſitio Ariſtotelis, quã ſubiungit in ſequentibus concluſionibus. Quod enim ab ipſo expoſitum eſt noſtram non expoſcit gloſam. Fuit autẽ adeo ſolicitus circa exponendã illam particulã reſoluendo vſque ad primas cognitionis radices, vt cùm hic proponat quid & quia præcognoſci, in ſecundo libro diligenter inueſtiget quomodo ipſum quid cognoſcitur & conſumet præſens opus declarãdo, quomodo ipſum quia fit nobis notũ.

Quot nam præcognitiones & præcognita ſint, & quibus præcognitionibus præcognitorum quodlibet ante ſcientiam præcognoſci oporteat.

CIrca ſecundam concluſionem. Ad euidentiã præcognitionũ & numeri earum, Aduerte ꝙ cum præcognitio non dicaẽ in propoſito quælibet cognitio alteram prędcedens, ſed ea tm̃ ex qua diſcurſus diſciplinalis fit: oportet præcognitionẽ omnẽ primæ, vel ſecundæ operationis intellectus opus eſſe: cùm aũt obiectũ primæ operationis intellectus ſit incõplexũ non dicens eſſe vel nõ eſſe, quod ſufficienter diuiditur per quid rei, & qd nominis, & obiectũ ſecũdæ ſit cõplexum verbaliter, in quo dr̃ eſſe vel nõ eſſe, quod ſufficiẽter diuidit per cõplexum ſignificans eſſe verũ, & ſignificans eſſe reale: cuncta cõplexus mira breuitate Ariſto teles præcognitiones oẽs reduxit ad duas. ſ. quid: & quia, ſub quid, quid rei, & quid noĩs, ſub ꝙa, & quia eſt, & quia verũ eſt (analogicè) cõprehendẽs. Rurſus quia non quodlibet quid: nec quodlibet quia diſcurſum quẽlibet facit, ſed limes aliqs eorũ eſt, ex ipſa quæ diſcurrendo inueſtigatur concluſione, ſumere oportet, cuius quid, & cuius ꝙa, præcognoſci neceſſe ſit. Concluſionem aũt quia concluſio eſt ex aliquibus principijs inferri neceſſe eſt & duos terminos in ſe habere. ſ. ſubiectum & prædicatum: quorũ coniunctio vel diuiſio infertur. Horum igitur trium præcognitiones illas oportet eſſe non vniformiter: quia vniforma non ſunt, neq; ſecundum ſe, nec vt cognita. Quia ergo

principia,ex quibus conclusio inferenda est complexa sunt, quæ vt sic non habent nisi esse verũ, ideo præcognoscẽda sunt tantum quia sunt. i. qa vera sunt. Subiectũ aũt quia incomplexum est: & vtrunq; quid habet & complexionem facit cum suo esse & independens est tam secundũ essentiã q̃ secundũ esse à sua passione, quæ prædicat in cõclusione, præcognoscio portet dupliciter. s. qd est, & quia est. Prædicatum autẽ quod passio vel per modum passionis se habens est, incomplexũ quidem ens est, & vtrunq; quid: & esse propriũ cum quo cõplexionẽ facit habet: sed qm̃ eius esse quæritur, & eius quid rei ante eius esse cognosci non põt solũ quo ad quid nominis cognosci oportet.

De principiorũ p cognitione.

CIRCA eandẽ secundã cõclusionem, quo ad id quod ibi dr̃, de præcognitiõe principiorum, aduerte quosdam minus bene intelligẽtes dicta à S. Tho. in expositiõe textus inficiari eius rõnẽ, quã reddit de hoc q̃ de principijs non præcognoscit quid. Ratio siquidẽ eius est, quia cõplexorũ non est diffinitio: principia aũt complexa sunt. Aiunt isti q̃ assignantes hanc rõnẽ à veritate deuiãt, qa in æquiuocatione laborant. Complexorũ em̃ nõ est diffinitio quid rei. Philosophus autẽ loquitur hic de diffinitione quid noĩs: quæ etiam cõplexis conuenit. Sed arguẽtes hoc modo, Aristotelis textum minus perspicaciter sunt intuiti. Falsum est siquidẽ q̃ Aristoteles hic coarctet se ad diffinitionem quid noĩs: licet de illa etiam loquatur. Vnde textus ait, Alia nanq; (quid est quod dr̃) intelligere oportet: vbi expresse apparet profunde speculantibus q̃ diffinitionẽ quid rei non excluserit dicẽdo q̃d̃ est quod dr̃. Quãuis em̃ cognoscere quid dr̃ sit solũ cognoscere quid noĩs: cognoscere tamẽ quid est id quod dr̃, nõ est præcise cognoscere qd noĩs, sed cõprehẽdit in se etiã quid rei: nec obstat expositio S. Tho. interpretãtis, quid est quod dr̃. i. quid significat nomẽ, qm̃ sermo Aristotelis præcedens est: & vtroque modo exponi põt. Et exponitur à S. Tho. hic & alibi: volẽte ex hoc textu q̃ de subiecto præsupponitur quid rei. Si em̃ vniuersaliter intelligatur quid noĩs, exponendũ est: si autem in demonstratiõe simplr̃ quid rei: tam subiectũ q̃ passiõis q̃nq; vt infra ostendet. Vnde Arist. de quid in cõi loquitur, cum duas præcognitiones statuit. s. quid, & quia: sicut etiã loquitur de quia in cõi: vt extendit se ad esse verũ, & ad esse simpliciter. Quia igitur de quid in cõi sermo est, & simpliciter loquendo, principia, quia cõplexa sunt, non habent quid, quia absolutè loquendo, nõ habent diffinitionem. Ideo Sanctus Thomas simpliciter dixit, quod de principijs non præcognoscit quid: quia complexa sunt & indiffinibilia. Amplius quia complexa, vt sic, quid noĩs propriè nõ habent, sat fuit diuo Thomę de cõplexis vt sic loquenti declarare, q̃ quid rei nõ habent: hoc enim declarato nullũ remanebit quid principiorũ præcognoscendum. Quod autem cõplexa vt sic propriè non habeant quid noĩs, patet: tum ex Boetij verbis hic dicẽtis quod quid significat, nõ in propositionibus totis accipitur, sed in terminis tm: tũ ex rõne, quam ibi innuit. s. q̃ propositio significat inesse aliud alij magis q̃ signat aliquid: tum ex aduersarijs dicentibus, q̃ cõplexa habent qd noĩs dupliciter, vel vt significant noĩe incomplexo, vt historia Troiana dr̃ Ilias, vel rõne terminorũ suorũ: liquet em̃ q̃ neutro istorũ modorũ ipsis cõplexis: vt sic quid assignat: sed rõne alicuius incõplexi. Amplius cum ex eadem radice cõplexis insit carere, quid rei & quid nominis, ex hoc. s. q̃ cõplexa sunt vt ex dictis patet. Assumens S. Tho. q̃ cõplexorũ nõ est diffinitio, & ideo de principijs nõ præcognoscit quid vtrũq; qd sufficiẽter excluſit.

Quæ dr̃ cognoscere est ipsum qd rei et attingere

E

G

Quæstiones Quatuor.

F

1 Num subiectum præcognosci oporteat quo ad quid nominis, vel quid rei.
2 Num subiectum præcognoscatur quo ad esse in rerũ natura, vel obiectiuum.
3 Num passio præcognoscatur quo ad quid rei, vel quid nominis.
4 Num quælibet scientia supponat suum subiectum esse.

CIrca eandem secundã conclusionẽ dubitatur quadrupliciter. Primò: an cum dicitur: de subiecto præcognoscitur quid intelligatur quid rei, an quid noĩs. Quòd enim intelligendũ nõ sit quid rei ex ipsius Aristotelis obseruatione videtur. In scientia enim de aĩa, cuius subiectũ est anima, inuestigat quid est anima, & non præsupponit. Nec põt dici q̃ hoc fecit: nõ inquãtum tradens scientiã de anima, sed indutus alterũ habitũ. Primò, quia cum diffinire animã sit philosophi naturalis, quia non abstrahit à materia sensibili, nõ erit facile fingere, ad quam partem naturalis philosophiæ hoc pertinet, si non ad scientiã de aĩa. Secũdò, quia ad missa hac fictione quid dicet ad id quod superius tactum est, q̃. s. in hoc opere, cuius subiectũ est syllogismus demõstratiuus, Aristoteles inquirit qd sit demõstratio? Præterea, Si ante demonstrationẽ oportet scire qd rei ipsi⁹ obiecti: oporteret dicere q̃ habemus quod qd est cuiusq; rei, de qua scimus aliq̃d demõstratiuè: hoc autẽ experimur falsum esse: multa em̃ de Luna, Sole, & Deo scimus, quorũ quod qd est ignoram⁹. In oppositũ est hic authoritas Porphyrij, Alberti, & sancti Thomæ.

2. de anima. Te. cõ. 6.

in. 1. c. 6.

Secundò dubitatur, an cum dicitur de subiecto præcognoscitur quia est, intelligatur de esse in rerum natura actualiter. Videtur enim q̃ sic, per rationem, quã ad hoc innuit Porphyrius: illud esse subiecti præsupponitur, quo substat passioni: sed subiectum non substat passioni nisi secundũ suũ esse reale in rerum natura, supponendo q̃ passio sit accidens (vt communis via tenet) ergo subiectum esse in rerum natura supponitur. Maior est euidens: ex eo q̃ tota ratio quare de subiecto præsupponitur esse, est quia substat passioni. In oppositum autem est primo q̃ scientia abstrahit ab esse actualis existentiæ: nam abstrahit à contingẽter accidenti, quale est esse actuale. Secundò qm̃ contin-

Secunda quæst.

contingeret q̃ scientia supponeret falsum: quoniam corruptis rosis ille qui iam acquisita scientia de rosis vtitur, si supponit rosam esse supponit falsum: quoniã rosa tunc secundũ veritatem nõ est.

tertia. q.

Tertiò dubitatur, an cum dicitur, q̃ de passione præcognoscitur quid, intelligatur quid nominis, aut quid rei. Videtur siquidem q̃ quid rei præcognoscendum sit, quia medium oportet esse præcognitum, sed medium est quod quid est passionis (vt dicitur in secundo huius.) ergo.

T. c. 27.

T.c.8.

In oppositum sunt verba Aristotelis in hoc loco dicentis, q̃ de passione præcognoscitur quid significat: & S. Tho. illa exponentis.

quarta. q

Quartò dubitatur, an omnis scientia supponat suum subiectum esse: an aliqua tantum.

Ad euidentiam horum. Primò declarandi sunt termini in dubijs assumpti. s. quid rei & quid nominis. Secundò sigillatim respondendũ est. Quid nominis: vt alibi diximus: nihil aliud est q̃ quidditas nominis: sicut quid rei est ipsa rei quidditas.

Super de ente & essentia in phemio.

Nominis autẽ cùm cognoscitur quidditas quãdo eius significatio innotescit. Rei autẽ quidditas, nõ nisi per essentialia omnia patefit. Vnde & proprium interrogatiuũ quid nominis est quid significat: ppriũ verò interrogatiuũ quid rei, est quid est. Differt ergo quid nominis à quid rei, quia cognoscere quid nominis, est cognoscere quid significat nomen. Cognoscere autẽ quid rei est, cognoscere quid est res significata per nomẽ. Et quia rei quidditas essentia est, quã entia tãtũ habẽt, & res nõ cognoscitur quidditatiuè nisi per suam diffinitionẽ explicantẽ eam à prima potentia vsq; ad vltimũ actũ, ideo quid rei entium tãtũ est, & vnico modo cognosci potest. Quia verò ad quid nomẽ referatur: vt signũ ad significatũ esse nõ oportet, & per cõmunia & accidentalia, & nutus, & signa, declarari põt, ideo q̃d nominis nõ entis esse põt, & incertos habet modos suæ manifestationis.

Decisio primę. q. T. c. tertio.

Ad primũ ergo dubiũ dicitur, q̃ demonstratio vt infra dicetur, est duplex: quædã à priori, & quę dã à posteriori. Si loquamur de scientia à priori, sic oportet cognoscere quid rei ipsius subiecti, quia q̃d quid est subiecti, est causa passionis, ad quam oportet vltimò resoluere demonstrationẽ, ppter quid, vt secũdo huius dicitur: & hoc expresse ponũt hic Porphyrius, Albertus, & S. Thomas. Si verò loquamur de scientia à posteriori, tunc sufficit quid nominis præcognoscere de subiecto: vtimur siquidẽ in talibus demõstrationibus effectu loco diffinitionis ipsius subiecti vt medio termino & causa in cognoscẽdo. Ad obiecta autẽ in oppositũ dicitur, q̃ cũ in qualibet scientia speciali vltra principia cõmunia cõplexa & incomplexa, quæ supponũtur in metaphysica, sint principia, ppria illi scientiæ, oportet scientiã secari in duas partes: in quarũ prima iactantur positiones cõplexæ & incõplexæ, in secũda verò inuestigantur passiones virtute illorũ principiorũ: cuius signũ euidẽter apparet in principio Euclidis. Et quia huiusmodi positiones si sunt incõplexæ, cognoscũtur prima operatione intellectus, si cõplexę sunt per se notę ideo oportet diuidere opus scientificũ in intellectũ cuius est cognoscere, quod quid est, & per se nota, vt in secũdo huius dicitur, & scientiam propriè dictã, quæ processu demõstratiuo acquiritur, & sic cũ vnum principiorum propriũ sit quod quid est subiecti, anteq̃ scientia generetur quidditas subiecti cognita est & per hoc patet respõsio ad vtrũq; obiectorũ & similia. Dico siquidẽ q̃ mos est Aristotelis positiões facere in libris suis, vt patet in prędicamẽtis & principio Perihermenias, & Primo Priorũ, & primo Physicorũ, & locis adductis: positiões aũt tales sunt ante scientiam & nõ pars scientiæ, sed scientiæ propria principia. Et ideo simpliciter cõcedendũ est q̃ Aristoteles regulam hãc obseruauit. Nec obstat q̃ in p̃dictis locis demõstratiuo discursu diffinitionẽ materialẽ per finalẽ inuestiget, aut cõcludat, qm̃ hoc est per accidẽs. Sicut em̃ primæ operationi intellectus per accidẽs miscetur secũda dũ diffinitio cõponendo partes eius cognoscitur, ita etiã eidẽ immiscetur tertia, dũ diffinitio applicat syllogismo discursuo ipsi diffinito: & qa in his quę sunt per accidẽs contingit falli sapiẽtes (vt in Elẽchis dr̃.) ideo habit⁹ in prędictis locis acquisit⁹ putat scientificus: sed re vera nõ est quia per accidẽs est per demõstrationẽ acquisitus. Ad vltimã verò obiectionẽ dr̃, q̃ de Sole, & Luna & huiusmodi nõ habemus scientiã à priori simpliciter, & ideo nõ est opus præcognoscere quod quid est ipsorum.

Vbi supra. T.c.8.

Ad scd̃m dubiũ dicitur, q̃ oportet præcognoscere subiectum esse in rerum natura actualiter: tẽporibus tamẽ suis, si subiectũ indiuidua nõ continua, sed scd̃m successionem habet, & hoc in scibilijs realibus: in rationalibus em̃ sufficit q̃ subiectum sit in esse obiectiuo, & similiter in nõ entibus. Causa autẽ huius est ratio facta dubitando, quæ cõfirmatur sic: illud esse præsupponitur de subiecto, quod de ipso in illa scientia non posse probari dicitur: sed tale est esse actualiter in rerũ natura: ergo. Maior patet ex eo, q̃ ideo dicitur nõ posse probari, quia hic ab Aristotele dicitur præsupponi. Minor aũt nec à proteruis negari potest. Ex ipso enim disputationis exercitio conuinci possunt. Cùm em̃ Cõmentator in tot locis ait, nullam scientiam probare subiectum suum esse: nec à priori nec à posteriori, quia præsupponit illud esse, clarum est q̃ loquitur de esse actuali actualiter in rerum natura, quia de substãtiarũ separatarũ esse loquitur, quod probat octauo Physicorũ de illis. Quãdo ergo vertitur in dubium Commentatoris dictũ, quod ex ista Aristotelis propositione Commentator acceptũ asserit cõtra Auicẽnam, de esse subiecto actualiter in rerum natura locutio est. Si dicatur q̃ secus est de substantijs separatis & de alijs, quia illæ perpetuæ sunt, & in perpetuis non differt esse & posse, vt dicitur in Tertio Physicorum: & consequẽter præsupponere de eis posse existere: perinde est ac præsupponere existere: hoc nihil obstat. Primò, quo-

Secundæ q. ẽcisio.

Prio Phy. c. vlti. secundo. phy. c. 26 duodecimo. Met. cap. 6. Te. c. 45 & 46. ibi dẽ. te. cõ. 78. & 83 te. cõ. 53 vbi sup. T. c. 32.

niam formaliter differunt etiam in perpetuis esse
& posse, licet non duratione, & cõsequenter quo-
que dicatur q̃ præsupponitur esse, & non dicitur
præsupponitur posse esse oportet formaliter lo-
quendo, vt Aristoteles consueuit de ipso posse vt
induit ipsum esse loqui, & non è cõuerso. Secũdò
q̃m licet particularia horum inferiorũ corrumpã
tur & intelligentiarum perpetuentur, vniuersalia
tñ vtrorũq;, de quibus tantũ per se sunt sciẽtiæ &
demonstrationes & diffinitiones, perpetua sunt,
& non differt in eis esse & posse, q̃m illa proposi-
tio, in perpetuis &c. cum ex perpetuitatis vi for-
maliter necessaria sit, in oĩb⁹ perpetuis tenet, quo
fit vt propositio illa magis faueat proposito q̃ ad
uersæ opinioni. Vnde propriã vocem ignorãt &
Capit. 2. negant qui dicũt, q̃ de subiecto non præsupponi
tur esse in rerum natura, & Cõmentatori nihilo-
minus expresse cõtra dicunt in dictis locis, & hic
dicenti, de subiecto q̃ præcognoscitur q̃ ipsa res
Te.c.24. sit inuenta. Clara enim luce patet assuetis in do-
ctrina eius, q̃ rem inuentã esse apud ipsum nihil
aliud est q̃ rem esse. Amplius cũ esse (Quinto Me-
taphysicæ) sit duplex. s. actualis existẽtiæ, & quod
significat veritatẽ propositionis: aut ista cõclusio:
de subiecto præsupponitur quia est, intelligit de
esse actualis existentię actualiter, & habetur intẽ-
tum, aut potẽtialiter, vt sit sensus: de subiecto præ
supponitur quia est. i. quia põt esse, seu non repu-
gnat esse, quod idem est: q̃a (non repugnantia) po
tentia Logica est, & hoc nõ primò, quia sic posset
dici q̃ de passione præsupponit q̃a est. i. quia põt
esse, & sibi non repugnat esse. Quis em̃ faciens de
monstrationẽ demonstrat de aliquo passionem,
quã non supponat possibilẽ vt sit? Nullus siquidẽ
conatur ad cognoscendũ esse, quod impossibile
putat esse: secundo quia glosa hæc destruit textũ.
Cùm enim à cõposito ex aliquo termino, & eius
cõditione diminuente, nõ liceat inferre illũ termi
num simpl̃r, ex hoc quod dico, quia põt esse, seu
non repugnat esse, non licebit inferre q̃a est, quia
potẽtia est conditio diminuẽs, vt Cõmentator di-
Cõm. 15. cit Quarto Metaphysicæ Cõmento. 15. Et conse-
quenter ex veritate illius glosæ non sequetur veri
tas textus dicentis, q̃ oportet de subiecto præco-
gnoscere quia est. Aut ergo glosa nõ recta est, aut
Aristoteles malè dixit, aut intelligit de esse quod
signãt veritatẽ propositionis, & hoc in idem redit
cum prioribus, quia fundamentũ veritatis est esse
rei. Quod si fingas q̃ de subiecto præsupponit q̃a
est. i. quia est tale, de quo aliq̃d possit demonstra-
ri, eisdẽ rõnibus refellitur: hoc em̃ modo propor-
tionaliter loquendo, & de passione præsupponit
quia est, q̃a demonstrator supponit eam esse talẽ,
quæ possit de aliquo demonstrari: aliter nõ assu-
meret ipsam vt extremũ demonstrabile, & condi
tio minuẽs non eripitur per hoc. Ad primã obie-
ctionẽ autẽ in oppositũ dicitur, q̃ scientia abstra-
hit ab esse actuali existentiæ in particulari, & non
ab existẽtijs in cõi, nec à suppositione existentia-

rum. Duæ siquidẽ quæstiones de rerum existẽtijs
quæruntur. s. an est, & quia est. Et certũ est q̃ quæ
stiões sunt æquales numero his quæ verè scimus,
vt in secundo dicitur. Quomodo aũt esse contin-
genter & quomodo non contingenter adsit reb⁹, Te.cõ.1.
in principio secundi declarabit̃. Non acceptetur
aũt interim, esse ita contingenter adiacere rebus,
q̃ scientiã subterfugiat. Ad secundã verò dr̃ q̃ sec⁹
est in acquisitione scientiæ & in vsu eius: in acqui
sitione em̃ oportet subiectũ esse in rerũ natura, vt
generet sui scientiã in nobis, q̃m nihil agit nisi sit,
in vsu aũt acquisitæ scientiæ cessat hæc causa, sed
remanet alia, quæ cõis est acquisitioni & vsui. s. q̃
oportet subiectum entis rationẽ habere: null⁹ em̃
quærit nõ entis passiones, entis autẽ ratio non ali
ter habetur ab aliquo q̃ per esse, q̃m ens esse signi
ficat (vt in secũdo dicet Aristoteles cap. 6.) & ideo Tex.c.7.
oportet supponere subiectũ esse. Nec est falsum
subiectum esse propter hoc q̃ actualiter non est, circa.t.c.
q̃m non supponitur ipsum esse nunc vel tunc, sed 12.
esse tẽporibus suis, sicut & cõclusiones demõstra- Cap. 10.
tionis perpetuas, hoc modo dicemus infrà. Nec no.vl.
obstat si recurratur ad Destruat Deus &c. q̃m ad
huc verè supponeretur subiectum esse, eo q̃ sup-
poneretur esse tempore suo, subtractis talis casus
imaginarij impedimẽtis: vnde ex dictis iam pate
re põt q̃ nihil aliud intendit Aristoteles per hoc
quod dixit, q̃ de subiecto præsupponitur q̃a est,
nisi quod oportet subiecto in demonstratiõe vti,
supposito q̃ sit, seu ac si esset: cuius signum est, q̃
siquis quærat centauri scientiã cum inuenerit ip-
sum non esse, desistet: & si vellet vltra progredi ad
inuestigandas proprietates significati per cẽtauri
nomen vteretur centauro ac si esset, & sic ad vlte-
riora procederet supponendo subiectum esse.

Ad Tertium dubiũ dicitur prænotando duo. Tertię. q.
Primum est, q̃ licet quid rei, & q̃d nominis forma Decisio.
liter sumpta plurimũ differant (vt suprà ostẽsum
est) materialiter tamen coincidere possunt, vt pa-
tet cùm ad quid noĩs rñdetur per essentialia pro-
pria: vnde & contingit quandoq; q̃ ipsa diffinitio
quodãmodo quidditatiua non habet rõnẽ quid
rei, sed quid noĩs: quod sic manifestatur, sicut res
se habet ad esse, ita se habet ad cognosci ex Secun Tex.c.4.
do Metaphysicæ. Diffinitio autẽ quid rei non est
nisi eorum quæ sunt, quia entiũ realiũ tm̃ est: igi-
tur diffinitio alicuius nõ cognoscit̃ sub rõne quid
rei, nisi cognoscatur illud esse. Et ideo si aliqua res
sit ignota quo ad suũ esse, & haberetur eius diffi-
nitio qualis tunc põt haberi, diffinitio illa habet
rationem quid noĩs & nõ quid rei. Vnde & quæ-
stio an est præcedit quæstionẽ quid est. Secũdum
notandum est, q̃ demonstratio in proposito est
duplex: quædam terminãs quæstionem quia est,
& quædam terminans quęstionem propter quid Cap. 13.
tantũ, vt infrà dicetur. Differunt autem in propo circa tex.
sito hæ demonstrationes: quia per primam scitur Cõm. 13.
passionem inesse subiecto, in secunda verò præco
gnoscitur passionẽ inesse subiecto: quia quæstio

quia est præcedit quæstionem propter quid, & A
scitur per eam causa, propter quam inest talis pas
sio, vt patet in inuestigatiõe causæ eclipsis, quam
Lunæ inesse videmus.

His præsuppositis dicitur ad dubiũ cum distin
ctione, q̃ in demonstratione terminante quæstio
nem, quia est passionis de suo proprio subiecto:
impossibile est præcognosci quid rei (passionis)
formaliter loquendo. i. sub rõne quid rei: q̃a cùm
passionis esse sit subiecto inesse, & ante demõstra
tionem ignoretur ipsam inesse, ignorabit̃ ipsam
esse, & consequenter eius quid rei, quod entis tm̃
est. Potest tm̃ præcognosci aliquo modo eius quid
rei materialiter sub rõne quid noĩs, quod assumet̃
vt mediũ in demonstratione. In demonstratione
aũt terminante quæstionẽ propter quid tm̃ nihil B
prohibet præcognosci, quid rei ipsius passionis:
quia ipsius esse præcognitũ fuit. Et similiter in de
monstratione terminante q̃a de non proprio sub
iecto, sed parte subiecti, q̃m iam ipsum inesse præ
cognitum est, & quid est. Ad obiecta ergo dicit̃, q̃
diffinitio passionis, quã contingit esse mediũ in
demõstratiõe & oportet esse præcognitã, est diffi
nitio quid noĩs formaliter, quæ tm̃ aliquo modo
materialiter est quid rei. Et ideo notanter S. Tho.
dicens hic q̃ anteq̃ sciatur de aliquo an sit nõ põt
sciri propriè de eo quid est, apposuit illud verbũ
propriè: & hoc loquendo de demonstratione ter-
minante quæstionẽ quia est: quia (vt dictũ est) in
ea, quæ terminat q̃onem ,ppter quid, medium est
diffinitio quid rei ipsius passionis, vt in secũdo hu C
ius dr̃. Et hanc distinctionẽ diligẽter notato. Si vis
intelligere diuersa Aristotelis & S. Tho. dicta.

Te.cõ.8. t.c.25.fi. Quartum dubium quia exigit discussionem
quæstionis an est, in principio secundi libri Deo
fauente soluetur.

1. Cur de passione non præcognoscitur quia.
2. Cur de passione non præcognoscitur quid rei.

CIrca dicta S. Tho. in expositione eiusdẽ secun
dæ conclusionis, duplex dubiũ occurrit. Pri-
mum est circa causam assignatã quare de passiõe
Capit. 1. non præcognoscitur quia. Dicit em̃ hoc esse pro-
dubio. 8. pterea, q̃m esse ipsius passionis per demonstratio
nem quæritur: videtur enim q̃ hoc quod assigna
tur pro causa non sit vniuersaliter: q̃m experimur
non cognoscere passionẽ esse, & quærimus per de D
monstrationem an talis passio insit tali subiecto.
Constat aũt q̃ tũc nõ quæritur esse ipsius passio-
nis, sed tantũ inesse eius huic: non ergo incõuenit
præcognoscere passionẽ esse: nec est causa quod
de passione nõ præcognoscitur quia est, q̃m esse
ipsius concluditur. Assumptum quo ad primam
partem declaratur (quoniam quo ad reliqua cla-
rum est) quando quærimus an terra sit rotunda,
an cœlum sit sphæricum. Iam nouimus: rotundi-
tatem esse in rerũ natura, & nihil aliud inquirim⁹
nisi an rotũditas insit terræ, sphæricitas cœlo &c.

Secundũ dubium. Secũdum dubium est circa causam assignatã:
quare de passione non præcognoscitur quid rei:
dicit em̃ hoc esse, q̃m passiõis esse est inesse & ante
demõstrationẽ ignorat̃ ipsam inesse, & cõsequen-
ter ipsam eẽ, & cõsequẽter q̃d est, q̃m quæstio q̃d
est p̃supponit q̃onẽ an est. Accidit em̃ hic dubiũ.
Tũ q̃a vt deductũ est: nõ sequit̃, nõ præcognoscit̃
passionẽ inesse tali subiecto, ergo non p̃cognoscit̃
ipsam esse. Tũ q̃a alia quæstio est quæstio an est,
& alia quia est, vt patet in principio secũdi. Et pro Tex.c.1.
pterea dicet quispiã, q̃ de passione quærit̃ q̃a est,
& præcognoscitur an est. Et consequẽter quid est,
& sic ratio. S. Thomæ non concludit intentum.

Ad primum horũ dicitur, q̃ de passione cõtin-
git loqui dupliciter. Vno modo materialiter. i. ,p
re illa, quæ est passio ,pbãda de tali subiecto. Alio
modo formaliter. i. pro re vt est passio. Primo mo
do non inconuenit passionẽ præcognitam esse q̃
sit: sed nihil obstat dictis S. Tho. eo q̃ de passione
formaliter loquebat̃. Secundo aũt modo sumpta
passio vt passio: subiectũ nõ quodcũq;, sed ,ppriũ
respicit & aliud esse: vt sic nõ habet nisi inesse ,p-
prio subiecto: & impossibile est ipsam præcogno
scere esse ante demonstrationẽ terminãtem quæ-
stionẽ quia est: vt dictũ est: q̃m tale inesse querit̃.
Et quia S. Tho. (iuxta cõsuetudinẽ suã) formaliter
loquebat̃, ideo dixit: q̃ quia esse ipsi⁹ passiõis que
ritur nõ præcognoscit̃. Secũdò dr̃ q̃ S. Tho. atten
dens his, quæ per se cõcurrunt ad præcognitionẽ
ob ea quæ per accidẽs immiscent̃ à rectitudine re
gulæ vniuersalis credere noluit. Cõstat em̃ q̃ de-
mõstratiõi nõ cõtingẽter euenit q̃ præcognoscat̃
de subiecto: q̃d & q̃a: & de passiõe q̃d: & de princi
pijs quia: q̃m ex his ,pcedit demõstratio necessa-
riò. Accidit aũt demonstrationi: q̃ passionẽ præ-
cognoscat̃ esse: non em̃ vis demõstratiõis hoc exi
git, sed potius oppositũ: q̃m hoc est ,ppriè p eam
quæsitum: q̃m igitur per se loquendo demonstra
tio passionis esse quærit: & per accidẽs præsuppo
nit ipsam esse: ideo de ea non præsupponit q̃a est.

Ad secundum dicitur: q̃ ad habendũ quid rei 2. Dub.
passionis: non sufficit qualitercũq; cognoscere ip sol.
sam esse: sed oportet cognoscere passionẽ inesse
primo subiecto: quoniã ex principijs primi subie
cti causatur & diffinitur, & ideo valet in proposi-
to, non cognoscitur ipsam inesse primo subiecto:
ergo nec ipsam esse, ita sufficienter q̃ posit habe-
ri quid rei. Ad id verò quod additur de quæstioni
bus an est & quia est: dicitur, licet distinctæ sint:
dato etiam q̃ quæstio an est: etiã quærat de pas-
sione nihil aliud sequitur q̃ q̃ cõtingit præcogno
scere passionẽ esse: non tamen taliter: q̃ sufficiat
ad diffinitionem quid rei. Quòd aũt S. Tho. idem
videatur intelligere hic per quæstionẽ an est pas-
sionis: & quia est: nihil obstat: quoniam verũ est
de passione vt passio est. Sed de his in principio se
cundi, erit amplior sermo. Nũc sat sit hæc dixisse.

Conclusio quomodo ante demonstrationem
sit præcognita.

CIrca quartam cõclusionẽ & eius probationẽ Cap. 1. fa
aduerte q̃ Aristoteles tangit duas extremas p. T. c. 1.

opiniones: circa præcognitionē concluſionis quā quærimus: & ponit ſe medium. Prima fuit Socratis & Platonis dicentiū: concluſiones ſimpliciter præcognoſci. Secunda fuit quorundā: quorū nomina nō inueni, dicentiū concluſiones nullaten⁹ præcognoſci. Media aūt eſt Ariſtotelis dicētis: cōcluſionem virtualiter quidē præcognoſci, actualiter verò ſeu ſimpliciter ignorari. Primam opinionē tetigit Mēnonis ambiguitatē ponens ſecundā rīſionem quorundā falſam adijciens, mediam verò ſubiūxit. Et nota q̄ licet prima opinio ponēs: nos aut nihil diſcere: aut ea quæ nouimus: multis fulta ſit ratiōibus: quas habes in Alberto, ab Ariſtotele tm̄ vna adducta eſt: quia illā Logici negotij eſt diſſoluere: & in eius falſa ſolutione, alteram cōfutat opinionē: & illius ſolutio vera, ſua directè opinio eſt, & ſatiffacit directè alteri Logico fundamento illius opinionis, quod eſt tale. Concluſio, quā quærimus: aut eſt nobis nota: aut non: ſi nota, ergo diſcimus ea, quæ nouimus, ſi ignota, ergo cum inuenerimus eā neſciemus nos ſcire illā: & cō ſequēter nō ſciemus: & ſi ſic, ergo nihil diſcimus. Cōſequentia patet exēplariter de quærente ſeruū fugitiuū: ſi enim illum non nouit, cum inuenerit neſciet ſe inueniſſe. Hæc inquā oīa ſoluunt dicendo: quòd cōcluſio ſic quidē præcognoſcit. i. ſecundum q̄d: ſimpliciter aūt non. Nec intelligas p̄ hāc ſolutionē: quod concluſio præcognoſcit in potentia & neſcit in actu: hic em̄ non eſt intellectus Ariſtotelis: qm̄ ſecundū hunc ſenſum; nō deijciuntur aduerſariorū rōnes: non em̄ ſufficit ad notitiā ſeruī fugitiui & ſimiliū, cognoſcere ea in potentia: quia hoc nihil aliud eſt q̄ poſſe illa cognoſcere, vt patet. Et ſimiliter ſecunda opinio, quā impugnat expreſſe hic Ariſtoteles non dicebat concluſionē ita ignotā q̄ non poſſet cognoſci q̄a ponebat cōcluſionē illam oīno impræcognitā poſtmodū cognoſci: ſed intelligendū eſt per hanc ſolutionē q̄ cōcluſio eſt præcognita virtualiter: non aūt cognita ſimpliciter. Cognoſci em̄ virtualiter plus eſt q̄ cognoſci potentialiter, ſicut eſſe hoīem plus eſt q̄ eſſe aīal. Dicitur autē cognita virtualiter, quia eſt cognita in eius principijs, in quibus virtualiter cōtinetur concluſio: ſicut in ſuis cauſis. Et tāto perfectius virtualiter cognoſcit, quāto principia p̄pinquiora ſunt cōcluſiōi. Quod aūt hic ſit verus ſenſus: patet ex oībus antiq̄s expoſitorib⁹. Et ex hoc q̄ ſic oībus prædictis ſatisfecit Ariſtoteles. Sufficit em̄ ad notitiā cōcluſionis principia eius cōplexa & incōplexa, de q̄b⁹ dixim⁹ q̄ oportet præſupponere q̄d, & q̄a cognoſcere, q̄d ſecūda opinio nō aduertit, & ſic ad eius notitiā ſimpliciter p̄cedere.

Si cōcluſio eſt p̄cognita, qūo non ſint quatuor p̄cognita.

CIRCA quartam concluſionē dubitatur ſic. Concluſio eſt aliquo modo cognita ante demonſtrationē: ergo p̄cognita non ſunt tria tm̄: ſed quatuor. ſ. principia, ſubiectū, paſſio, & concluſio, & cōſequenter ſufficienter determinatū eſt de præcognitis: Antecedens eſt ipſa quarta cōcluſio. Cōſequentia aūt valde euidens eſt ex eo quod cōcluſio, neq; principiū, neq; ſubiectū, neq; paſſio eſt, ſi em̄ nihil horū eſt, & præcognoſcit, quartū præcognitū eſſe oportet. Ad euidentiā huius dubitationis ſciendū eſt, quòd ad hoc quod aliquid (abſolutè loquendo) poſſit dici cognitum, exigit̄ q̄ ipſum cognitionem terminet primò vel ſecundario. i. ſit primò terminans actum cognoſcendi, vel ſit conterminans illū, ſicut ſpeculū eſt primū terminans actū videndi: ſpecies aūt in eo eſt cōterminans eandē viſionem: vnde ſi aliquid in ſeipſo cognoſcat cognitū abſolutè dicendū eſt, ſi autē cognoſcatur in alio (abſolutè) nec cognitū, nec incognitum dicendū eſt. Sed videndū eſt quomodo in alio cognoſcat. Si em̄ alio cognoſcit, ita quod cum illo terminet etiā ipſum cognitionē illā, tunc abſolutè dicendū eſt illud cognitū eſſe, licet ſecūdario. Si aūt in alio cognoſcitur, ita quod illud, in quo cognoſcit, terminet cognitionē & ipſum nō cōterminet illā, tunc abſolutè fatendum nō eſt, id quod in alio cognitū dī, cognitū eſſe, ſed cum additione diminuente cognitum eſſe quodāmodo, vel ſecundū quid, vel virtualiter, vel aliqua hmōi cōditione. His prælibatis dī ad dubiū, q̄ quia præcognitū oportet eſſe cognitū. Et concluſio dī præcognoſci aliquo modo, quia principia ſua cognoſcunt, & nō ideo, q̄a actū præcognitionis cōtinet in principijs, q̄a ſic eſſet cognita ſimpl̄r & excellētiſſimo modo, cōſequēs eſt q̄ cōcluſio nō ſit dicenda ſine additione aliqua præcognita ſed cū conditiōe diminuta dici debet præcognita aliquo modo, ſeu ſecundū quid. Ad formam rationis negatur conſequentia. Cōmittitur ſiquidem in illo proceſſu fallacia à ſecundū q̄d, ad ſimpliciter: præcognita em̄ enumerata ſunt præcognita abſolutè. i. abſq; additione aliqua. Concluſio aūt (vt ex dictis) patet nō eſt p̄cognita abſolutè, & ideo eorū numerū non ingreditur, nec in ſufficientē arguit.

De diffinitione demonſtrationis. CAP. II.

1. propoſitio. Vide. 2. Phy. c. 3.

SCire autem opinamur vnum quodq; ſimpliciter, & non Sophiſtico modo, qui eſt ſecundū accidens, cùm cauſam arbitramur cognoſcere propter quam res &, q̄ illius cauſa eſt, & non contingere hoc aliter ſe habere. Manifeſtū igitur q̄ tale aliquid ſcire eſt, nanq; eſt non ſcientes & ſcientes: hi quidem opinantur ſic ſe habere, ſciētes autem & habent cauſam. Quare cuius ſimpliciter eſt ſcientia hoc impoſsibile eſt aliter ſe habere. Siquidem igitur & alius eſt ſciendi modus dicendum poſterius. Dicimus autem ſcire & per demonſtrationem intelligere: demōſtrationem autem dico ſyllogiſmum apodyticō *. i. faciētem ſcire, ſed

2. propoſitio. 3.

*à. I. epiſtemonicon, vel ſciētialē.

ſed apodyticō dico ſecundum quem in habēdo ipſum ſcimus. Si ergo eſt ſcire (vt poſuimus) neceſſe eſt demonſtratiuā ſcientiā eſſe ex veris, & primis, & immediatis, & notioribus, & prioribus, & cauſis cōcluſionis: ſic enim erunt propria principia eius quod demonſtratur. ſyllogiſmus quidem erit & ſine his, demonſtratio autē nō erit: non enim faciet ſciētiam: verum quidem igitur oportet eſſe: quoniam non eſt ſcire quod non eſt, vt quod diameter cōmenſurabilis. Ex primis autem in demonſtrabilibus eſt eo quòd non ſciet non habens demonſtrationem ipſorum. Scire enim eſt quorum demonſtratio eſt, & non ſecūdū accidens habere demonſtrationem. Cauſas quoque & notiora oportet eſſe, & priora cauſas quidem, quoniam tunc ſcimus cum cauſas cognoſcimus: & priora, ſi verè cauſæ ſint, & notiora non ſolum altero modo intelligendo, ſed & in ſciendo quod ſunt. Priora autem & notiora dupliciter ſunt: non enim idem eſt prius natura & ad nos, neq; notius natura eſt nobis notius. Dico autem ad nos priora & notiora proxima ſenſui: ſimpliciter autē priora & notiora, q̄ longius ſunt. Sunt aūt longiora quidem vniuerſalia maximè, proxima autē ſingularia: & opponūtur hæc adinuicem. Ex primis autē eſt quod ex proprijs principijs: idem enim dico primū & principium, eſt autem principium demonſtrationis propoſitio immediata. Immediata autem eſt qua non eſt altera prior. Propoſitio aūt eſt enunciationis altera pars vnū de vno. Dialectica ſimiliter eſt accipiens vtramuis. Demonſtratiua autem determinatē alterū, qm̄ verum eſt. Enunciatio aūt eſt contradictionis vtrauis particula. Contradictio aūt eſt oppoſitio cuius nō eſt medium ſecundum ſe. Pars autem contradictionis quæ quidem aliquid de aliquo eſt, affirmatio, quæ verò eſt aliquid ab aliquo, negatio: immediati autem principij ſyllogiſtici poſitionem quidem dico, quā non eſt monſtrare, nec neceſſe eſt habere aliquem docendum, quam verò neceſſe eſt habere quemlibet docendum dignitatem vel maximam propoſitionem. Sunt enim quædam hmōi, hoc enim maximè in huiuſcemodi conſueuimus nomē dicere. Poſitionis autem quæ quidē eſt quālibet partem enunciationis accipiens, vt dico aut quidē eſſe aliquid, aut non eſſe, ſuppoſitio eſt, quæ verò ſine hoc diffinitio eſt: diffinitio enim poſitio quidē eſt: ponit enim Arithmeticus vnitatē hoc indiuiſibile eſſe ſecundū quantitatē: ſuppoſitio enim non eſt: nam quid eſt vnitas & eſſe vnitatē nō idem eſt. Quoniā aūt oportet ſcire & credere rem in hmōi habendo ſyllogiſmum, quem vocamus demonſtrationē: eſt autē hoc ea ſcire, ex quibus eſt ſyllogiſmus: neceſſe eſt nō ſolum præcognoſcere prima, aut oīa, aut quædā, ſed etiā magis. Semper enim propter quod eſt vnūquodq;, illud magis eſt: vt propter quod amamus illud amicum magis eſt. Quare ſiquidē ſcimus per prima & credimus, illa ſcimus magis & credimus, q̄m propter illa & poſteriora: non aūt poteſt credere magis quæ ſcit quę non contingunt, neq; ſciens, neq; melius diſpoſitus q̄ ſciēs. Accidit aūt hoc niſi aliquis præcognouerit per demonſtrationē credentiū. Magis em̄ neceſſe eſt credere principijs aut omnibus, aut quibuſdā q̄ cōcluſioni. Magis aūt debentē habere ſcientiam per demonſtrationē, nū ſolum oportet principia magis cognoſcere & magis credere ipſis q̄ ei quod demōſtrat, ſed neque aliquid ipſo credibilius eſſe: neq; notius oppoſitis principijs, ex quibus erit ſyllogiſmus cōtrariæ deceptionis: ſiquidem oportet ſcientem non incredibilem eſſe.

Cōcluſio principalis.

Subdiuiſio.

Cōcluſio

Secundo Metaph. tex. 4.

Diſtinctio.

Vide. 10. Metaphyſi. 7.

Diuiſio.

Summa huius capituli hæc eſt.

Pria propoſitio.

SCire ſimpliciter arbitramur, rē per cauſam cognoſcere, ppter quā res eſt, & q̄m illius eſt cauſa, & non eſt contingere aliter ſe hoc habere. Declarat̄ à ſigno q̄a oēs ſic ipſius ſcire nomine vtunt̄.

Cor. 2.

Simpliciter ſcibile eſt neceſſarium.

3.

Scire vocamus, intelligere per demōſtrationē.

Demonſtrationem vocamus ſyllogiſmum apodyticon: id eſt facientem ſcire.

Cōcluſio principalis.

Demonſtratiua ſcientia eſt ex veris, & primis, & immediatis, & notioribus, & prioribus, & cauſis concluſionis: probatur à priori. Ex ſupradicta diffinitione, quia aliter non faceret ſcire &c.

Ex veris. probatur à priori, quia quod non eſt, non eſt ſcire &c.

Ex primis & immediatis: probatur à priori, qa non ſciet &c.
Ex cauſis: probatur à priori, quoniam tunc ſcim⁹ cum cauſas &c.
Ex prioribus: probatur à priori, quia ex cauſis.
Ex notioribus, vtroq; modo. ſ. quo ad quid, & qa probatur à priori, quia ex cauſis.

Diſtinctio. Priora & notiora dupliciter ſecundum naturam, vt remota à ſenſibus, vniuerſalia. ſ. & quo ad nos, vt proxima ſenſui, ſingularia. ſ. Principiũ demonſtrationis eſt propoſitio immediata. Immediata eſt, qua non eſt altera prior.
Propoſitio eſt vnũ de vno, enunciatiõis altera ps.
Dialectica ſimiliter eſt accipiens quãlibet partem.
Demõſtratiua determinat alterum, qm̃ verũ eſt.
Enunciatio eſt contradictionis quælibet pars.
Contradictio eſt oppoſitio: cuius non eſt mediũ ſecundum ſe.
Pars cõtradictiõis ẽ duplex, affirmatio & negatio.

Diuiſio. Immediati principij, aliud ẽ poſitio, aliud dignitas: & aſsignatur differentia iſta à poſteriori, quia quemlibet docendum neceſſe eſt habere dignitatem, non poſitionem.

Subdiuiſio. Poſitionis alia eſt ſuppoſitio, alia diffinitio. Et aſsignatur differentia inter iſta à priori: quia non eſt idem vnitas, & vnitatem eſſe.

Cõcluſio Principia demonſtrationis oportet non ſolum prægnita eſſe, ſed magis cognita nobis quàm concluſio ſola demonſtratiõe nota: probatur dupliciter. Primò oſtenſiue à priori, quia propter quod vnumquodque &c. Secundò deducẽdo ad impoſsibile, quia neque ſciens, neque melius diſpoſitus quàm ſciens &c.

Oppoſita principijs demõſtratiõis oportet eſſe notiſsima & certiſsima nobis in falſitate: ꝓbaꝛ à priori, quia oportet ſcientẽ nõ incredibilem eſſe.

Series autem hæc eſt.

INTENDENS in hoc capitulo diffinire demonſtrationẽ tria facit. Primò præmittit tres diffinitiones qd noïs: duas ipſius ſcire, quod eſt noïs demõſtrationis, & vnã ipſius demõſtrationis diffiniendo, in primis tribus propoſitiõibus, vt ex his qd ſit demonſtratio conijcere queat. Secundò ipſam demõſtrationis diffinitionẽ, ex præmiſsis cõcludit, ſex particulas in eius diffinitione ponẽdo & ſingulas ex dictis bene appoſitas ꝓbat. Et qm̃ vltimo loco probauit quartã particulã. ſ. ex notioribus, quia eſt ex cauſis, quæ non videnꝫ eſſe notiores, ſed occultiores effectibus, ideo ſubiũxit diſtinctionẽ prioris & notioris, intendens ꝙ demõſtratio eſt ex notioribus: & prioribus ſimpliciter. Tertiò probatarũ particularum tres declarat. ſ. ex primis, immediatis, & notioribus: & primò illas duas ſimul dictas, ꝙ principium demonſtrationis quod eſt idem ꝙ primũ, eſt propoſitio immediata: & ſubdit qd ſit immediata, & quid propoſitio, & conſequẽter addit differentiã inter dialecticam & demonſtratiuã propoſitionẽ, enunciationẽ, vt declaret qũo propoſitio demonſtratiua eſt enunciationis altera pars: & conſequenter, quia cõtradictione, declarando iſta vſus fuerat, diffinit eam cum ſuis partibus: & ſic notificato principio immediato diffinitiuè, declarat illud diuiſiuè, nõ ſolũ ei⁹ diuiſionẽ, ſed ſubdiuiſionẽ apponẽs. Vltimò ly ex notiorib⁹, declarat in duab⁹ vltimis cõcluſionib⁹: addẽdo ꝙ intelligiꝫ ex notiorib⁹ nõ ſolũ ſimpliciter, ſed etiã nobis, nõ ſolum quo ad ſui veritatem, ſed etiam quo ad oppoſitorum falſitatem.

Non etiã nõ ſciri qũo intelligatur.

CIRCA probationem illius particulæ, ex veris. Nota ꝙ illa ꝓpoſitio aſſumpta. ſ. quod nõ eſt, non eſt ſcire, põt habere duplicẽ ſenſum. Primus eſt, quod nõ eſt. i. id de quo non verè prædicatur eſt ſecundũ adiacens, non eſt ſcire. i. de eo non eſt ſcientia: & hoc nec eſt ſecundũ mentem Ariſtotelis, quia intendit probare cõplexa principia eſſe vera, de quibus non verè dr̃ eſt ſecundũ adiacens: & quia exemplũ adductum ab ipſo. ſ. ꝙ diameter ſit cõmenſurabilis, extraneũ eſt ab hoc ſenſu, nec eſt verus, quia multa, de quibus non prædicaꝫ vere eſt ſecundũ adiacens ſciũtur, vt patet de cõiunctionibus & ſitibus & aſpectibus cœleſtiũ corporum, & multis inferiorum, quando non ſunt. Secundus ſenſus eſt quod non eſt. i. quod alicui non ineſt, non eſt ſcire. ſ. illud ei ineſſe: & hic ſenſus eſt verus, & ad propoſitũ. Verus ſiquidẽ, quia aliter ſcire eſſet falſorũ. Ad propoſitũ autẽ, quia ex hoc vniuerſaliter probatur ꝙ ſcientia ſit verorũ, ſiue ſint propoſitiones de ſecundo adiacente, ſiue de tertio. De nullo enim contingit ſcire ꝙ ſit, aut ꝙ ſit tale, niſi eſſet, aut eſſe tale illi inſit, & qa ex hoc directè concluditur, ꝙ principia cõplexa ex quibus eſt ſcientia, ſunt vera: aliquid enim ineſſe alicui eſt fundamentũ veritatis ipſius enũciatiõis ſignificantis hoc ineſſe illi. Et quia exemplũ Ariſtotelis hoc præſefert, vt patet. Et quia iuxta hũc ſenſum à priori probatur demonſtrationem eſſe ex veris, qm̃ vt in prædicamentis dicit, ab eo ꝙ res ſignificata per orationẽ eſt vel non eſt, oratio dicit vera vel falſa. Et vt in poſtprædicamentis dicit licet ſic eſſe vt per orationẽ ſignificaꝫ, & ipſam eſſe veram ſint conuertibilia, tñ ſic eſſe ꝙ nihil aliud eſt, q̃ quod hoc loco vocamus: qd̃ eſt: cã eſt, ꝙ oro illud ſigñans ſit vera, ſicut ꝓ oppoſitũ: ſic nõ eſſe vt ꝓ oronẽ ſigñaꝫ, qd̃ hic vocamus, quod non eſt, cauſa eſt ꝙ oro ſit falſa. Ex his patet q̃ ſuꝑflua ſit ſolicitudo eorũ, q ex hac ꝓpoſitione occaſionẽ ſumunt diſputandi, an de his quæ non habent exiſtentiam in rerum natura ſit ſcientia & hmõi.

Num demonſtratio ſimpliciter procedat ex cauſis in eſſendo, quæ verè cauſæ ſunt, an ex cauſis in eſſendo virtualiter.

CIrca illam particulã ex cauſis, nota quòd cũ cauſæ rei ſcitæ ſint duplices, in cognoſcendo & eſſendo ſimul, & cognoſcendo tm̃, in propoſito non eſt dubiũ ꝙ ſit ſermo de cauſis in eſſendo & cognoſcendo ſimul, qa ſcire, de quo loquimur, eſt rẽ cognoſcere per cãm, ꝓpter quã res eſt. Sed qa cauſa, propter quã res eſt, ſeu in eſſendo, dr̃ dupliciter:

Cauſa in eſſẽdo dupliciter.

pliciter: quædam enim eſt verè & realiter cauſans (ſecundũ aliquod genus cauſalitatis) id cuius cauſa dr̃, quæ & diſtinguitur realiter ab eo, cuius eſt cauſa, ſicut rationalitas eſt cauſa riſibilitatis: quædam aũt eſt, quæ non tam eſt cauſa eius, cuius cauſa dr̃, q̃ ratio ꝙ illud inſit, & non ſolũ rõ ꝙ cognoſcatur ineſſe: ſicut oĩmoda immutabilitas in Deo eſt cauſa ſuæ æternitatis: & immaterialitas (ꝓpriè dicta) inuenta in aĩa eſt cauſa ſuæ immortalitatis. Ideo dubiũ eſt an demonſtratio ſimpliciter procedat ex cauſis vtroq; modo, an primo tãtũ. Quod enim demonſtratio ſimpliciter exigat præmiſſas cõtinentes cãm primo modo ex ipſo cauſæ noïe accipi põt. Cauſa enim propriè loquendo ꝓpter quam res eſt, oportet ꝙ cauſet verè & propriè illud quod ꝓpter ipſam eſt, aliter cauſa proprie nõ eſt. Hæc em eſt dria inter principium & cãm, quia principium alicuius dr̃ eſſe illud, quod eius nõ eſt cauſa, vt pũctũ eſt principiũ lineæ, cauſa verò propriè ſonat id quod verè cauſat. Et confirmaꝫ, qa

5. Meta. Tex. c. 1. Ariſtoteles in textu diſtinguit cãm contra principium, dicens demõſtratiuã ſcientiã eſſe ex primis & cauſis: declarando enim ſeipſum ait, idem dico primũ & principium. Confirmatur ſecundo hoc idẽ ex illo verbo textus. Scire eſt rem cognoſcere per cãm propter quam res eſt: ly nanq; ꝓpter, habitudinẽ cauſalitatis notat inter cãm & eſſe rei, vt ipſa verba preſeferunt. Vbi aũt talis cauſalitas eſt, veram oportet eſſe cãm. Quoniã aũt ſufficiat demonſtrationẽ ſimpliciter procedere ex cauſa ſecũdo modo dicta, accipi põt ex demonſtrationibus Metaphyſicalibus, quæ cum à priori fiunt ex huiuſmodi cauſis procedunt, vt patet in exẽplo adducto de æternitate Dei ex oĩmoda immutabilitate. Ad hoc dubiũ dr̃ præmittẽdo, quòd duplex eſt demõſtratio ſimpliciter. Quædã ex natura rei ſcibilis, quædã rõne noſtri. Demõſtratio ſimpliciter ex natura rei ſcibilis: eſt illa, cuius cõcluſio ex natura ſua ſibi vendicat, ꝙ nobis non niſi demonſtratio diſcurſu ſimpliciter nota ſit. Hmõi autem concluſio eſt ſola illa, quæ ex natura ſua medium habet, & cõſequenter coniunctio ſuorũ terminorum ex ſe habet, qd̃ nõ niſi ꝓ mediũ illud ſimpliciter cognoſcaꝫ. Demonſtratio aũt ſimpliciter rõne noſtri, eſt illa, cuius concluſio meritò ſui põt à nobis ſimpliciter & ꝓfectè cognoſci ex terminis, licet rõne nr̃i offuſcati & impediti luminis diſcurſum demõſtratiuũ exigat. Talis aũt concluſio eſt oĩs illa, quæ ex natura ſuorũ terminorũ immediata eſt, ſed rõne noſtri mediũ habet à priori, qa nos non cõprehendimus terminos eius, ſecundũ eorũ cõceptus cõpletos, ſed alterius corũ duo cõceptus nobis inſunt, quorũ altero vt medio vtimur, vt in ſequẽti dubitatiõe declarabiꝫ. His ergo ſtantibus rñdetur ꝙ demõſtratio ſimpliciter (ex natura rei ſcibilis) procedit ex cauſis in eſſendo realiter cauſantibus. Demõſtratio aũt ſimpliciter rõne noſtri procedit ex cauſis in eſſendo ſecundo modo. Vnde ſi teneaꝫ ꝙ Ariſtoteles loquaꝫ hic tm̃ de demõſtratione ſimpliciter, ex natura rei ſcibilis, iam patet quõ vſus ſit noïe cauſæ, & ꝙ demonſtrationes Metaphyſicales adductę non clauduntur ſub demonſtratiõe hic diffinita. Quia verò mihi vr̃, ꝙ de omni demõſtratiõe ſimpliciter loquaꝫ, ideo dico ꝙ per cauſas intellexit cauſas tam primo q̃ ſecundo modo ſumptas. Et ad obiectionẽ in oppoſitũ dico, ꝙ licet apud latinos cauſa propriè nõ dicaꝫ niſi quæ verè cauſet, Græci tñ cauſę noïe vtuntur, vbi apud nos principij & non cauſæ nomen aſſumitur, vt teſtatur S. Tho. in. q. diſp. de potẽtia Dei quæſt. 10. arti. 1. ad octauum. Vnde cum Ariſtoteles Græco ſcripſerit idiomate cauſam non ita ſtrictè accepit. Ad cõfirmationẽ dr̃, ꝙ non ea ratiõe addit cauſas ſupra principia in diffinitione demõſtrationis, ꝙ per cauſas intellexerit cauſas, quæ verè cauſant, ſed principia retulit ad ipſas primas ꝓpoſitiones, quas poſtmodũ ibi declarauit eſſe immediatas &c. cauſas aũt retulit ad ipſas ꝓpoſitiones ratione medij cõtenti in ipſis, quod debet eſſe cauſa in eſſendo altero dictorũ modorũ: ac ſi diceret, demõſtratio ſimpliciter procedit non ſolum ex ꝓpoſitionibus quæ ſunt principia immediata in illa ſcientia, ſed etiã ex cõtinentibus cãm reiſcitæ. Et ex hoc patet qd rñdendũ ſit quærẽtibus, cur addidit ly priorib⁹, poſtq̃ dixerat ex primis, cũ ſuperlatiuũ comparatiuũ includat, præſertim ſecundũ expoſitionẽ S. Tho. dicẽtis ꝙ ꝓpoſitiones hic appellanꝫ primæ in ordine ad poſteriores, quæ ꝓ eas probanꝫ. Ex eadẽ ſiquidẽ radice naſcit rñſio dicẽs, ꝙ hoc ideo factũ eſt, quia ſupra diuerſa cadunt: ly em̃ primis (vt dictum eſt) cadit ſupra ipſis propoſitionibus: & ly prioribus, ſuprà mediũ, quo concluſio demõſtranda eſt, ita quòd vt iterũ dicaꝫ, ſenſus eſt. Demonſtratiua ſciẽtia eſt ex veris propoſitionibus, quæ ſunt principia immediata illius ſcientiæ, & cõtinent in ſe cauſas rei ſcitæ priores & notiores ea: ſignũ aũt ꝙ ly prioribus, rõne medij determinet principia &c. eſt, quia Ariſtoteles ꝓpoſitionẽ immediatã diffiniuit per negationẽ prioris, abſq; dubio vt dicetur intẽdẽs per propoſitionẽ priorẽ continentẽ in ſe mediũ à priori, ꝓ quod prædicatũ inſit ſubiecto. Sic ſiquidem immediata, & principia ſunt nota nõ per aliud, quia. ſ. ſunt nota, non per aliũ mediũ terminũ, vt infrà patebit. Ad ſecundã cõfirmationem dicitur, ꝙ licet ꝓpter, de ſe non habet ꝙ certã habitudinẽ importet, quia cõmunius eſt, q̃ cauſę nomen. Dicere em̃ poſſumus ꝙ linea eſt propter pũctum, ideo eã habitudinẽ ponit, quã id ſupra qd̃ cadit exigit. Vnde in ꝓpoſito quot modis diſtinguitur cauſa, tot modis diſtinguendũ eſt ly propter. Poſſet autem principali difficultati breuius vnico verbo ſatisfieri dicendo, ꝙ demõſtratio ſimpliciter procedit ex cauſis in eſſendo formaliter vel virtualiter. Cauſa in eſſendo formaꝫ eſt illa quæ verè cauſat &c. Cauſa aũt in eſſendo virtualiter eſt ipſa rõ eſſendi à priori, quę (ſi illud cui⁹ cauſa dicitur, cauſaretur) ſufficiẽs in ſuo ordine, cauſa

Solutio.

Capit. 30. circa. tex. cõm. 6.

illius eſſet. Sicut in exẽplis adductis oĩmoda immutabilitas æternitatis cauſa eſt virtualiter: nõ q̃ æternitas ab immutabilitate cauſetur, ſed quia ſi cauſaretur immutabilitas eſſet illius cauſa, & ſimiliter immaterialitas propriè dicta eſt cauſa immortalitatis, nõ q̃ illã propriè cauſet, ſed quia ſi cauſa
T. cap. 13 reẽ immaterialitatẽ ſortiretur ſibi cauſam. Nec parui pẽdẽda eſt reſpõſio iſta, qm̃ Ariſtoteles ipſe in Secũdo de Cœlo & mũdo teſtatur ſua verba quãdo que taliter exponẽda: Cũ em̃ probaret dextrum cæli eſſe oriẽs, quia inde incipit cœleſtis motꝰ obĩj
Te. cõ. 5. cit cõtra ſe ſic: motus cæli nunq̃ incœpit ſcđm p̃de
Te. cõ. 6. terminationẽ octaui Phyſicorũ, ergo falſo dictũ
Te. cõ. 6. eſt, q̃ ab oriẽte incipit motꝰ cœleſtis, & reſpõdet, q̃ motus cœli incipit aboriẽte, nõ q̃ inde incœperit, ſed qa ſi incœpiſſet: & inde incepiſſet ac ſi ſub nr̃is verbis diceret, q̃ nõ ĩcipit inde formaliter, ſed virtualiter, qa ſi inciperet, inde inciperet, Eſt quoq; nõ irrationabilis hic modus loquẽdi, qm̃ rationibꝰ formalibꝰ initiẽ. Vñ ſermone formali loquẽdo nõ in cõpactè dicit̃ immutabilitatẽ eſſe cauſam ẽternitatis, & immaterialitatẽ immortalitatis, & ſic đ alijs.

Medium quomodo oporteat. præconoſci pro cõcluſionis notitia.

CIRCA illã particulã ex notioribus vtroq; modo aduerte, q̃ duplex eſt modus cognoſcendi aliquã cõcluſionẽ demonſtratiuè. Vno mõ ſcđm conſequẽtiã eius expræmiſsis talibus ſeu tali principio. Alio modo ſcđm ſe ipſam cõcluſionẽ conſequẽtẽ, propter tñ tale principiũ vel tales præmiſſas. Ad cognoſcendã aliquã cõcluſionẽ primo mõ ſufficit cognoſcere neceſſariã connexionẽ talis cõcluſionis ad tale mediũ, & ſiue multæ ſint cõcluſiões, ſiue paucæ, ſiue vna, & ad vnũ vel plura principia talẽ habitudinẽ cognoſcatur habere, non refert. Ad cognoſcẽdũ autẽ concluſionẽ ſecũdo mo do nõ ſufficit cognoſcere neceſſariã connexionẽ cõcluſionis ad tale mediũ vel principium, ſed hoc exigitur, & vltra hoc requiritur, q̃ cognoſcat̃ euidẽter tale principiũ eſſe. Quanuis enim quilibet intelligens animal rõnale, intelligat ſibi neceſſariò cohærere admiratiuũ, & hinc riſibile &c. nunquã tñ ſciet hominẽ eſſe riſibilẽ, niſi ſciat animal rationale ineſſe homini. Quia igitur ad primũ modũ cognoſcendi ſufficit cognoſcere quid eſt ſeu importatur per mediũ vel principiũ aut præmiſſas & deriuationẽ cõcluſionis inde, & nõ exigitur cognoſcere ſic eſſe vt præmiſſæ denotãt: taliter ſcire conclusionẽ non eſt verè ſcire: quia huiuſmodi nõ eſt verè ſcientia conſequẽtiũ, ſed conſequẽtiarum. Ad ſcđm autẽ cognoſcendi modũ exigitur cognoſcere, & quid eſt medium, & quia eſt, ſeu ſic eſſe vt præmiſſæ important: & hoc eſt verè ſcire, quia ſic verè ſcitur & connexio concluſionis ad principia & ipſa cõcluſio. Ideo Ariſtoteles hæc inſpiciẽs dixit, q̃ oportet demõſtrationẽ eſſe ex cauſis notioribus nõ ſolũm altero modo intelligendo, ſed etiã in ſciendo quoniam ſunt. Euidẽter autem hinc ſcire poſſunt omnes, qui doctrinas quaſq; defendere præſumunt, q̃ cùm principia ſic eſſe vt ſignificãt non norint, cõſequenter ad illa principia loquendo, conſequentiarum tantũ ſcientiam acquirunt & tradunt; conluſiones verò ipſas incertas, ſicut & principia ſuſtinent.

Propoſitio immediata q̃ mediũ excludat.

CIRCA diffinitionem propoſitionis immediatę notato duos terminos. ſ. ly immediata, & ly altera prior. Sicut enim cauſa dicta eſt dupliciter ſcilicet in eſſendo & cognoſcendo ſimul, & in cognoſcendo tantum: ita medium dicitur dupliciter: ſcilicet ineſſendo & cognoſcẽdo ſimul, & in cognoſcendo tãtum. Et quia multæ propoſitiones carẽt medio, quo prædicatũ inſit ſubiecto, & ſunt illæ, per quas fit reſolutio demonſtrationum ſimpliciter, quę tamẽ habent mediũ quo ad nos à poſteriori, quo nos cognoſcimus illas demonſtratiue: ideo in ꝓpoſito, propoſitio immediata dicitur per negationẽ medij in eſſendo, & nõ per priuationẽ medij in cognoſcendo tantũ. Et quoniam non omnis propoſitio carens ſecundũ ſe medio eſt omnibus alijs prior aut ęqua, cùm dignitas prima (puta de quolibet eſt affirmatio vel negatio) omnes præcedat: ideo non per cuiuſq; prioris negationẽ diffinitam intelligas, ſed eius per quam ſecundum ſe probari egeat. Prima dignitas enim etſi ſit alijs immediatis prior, non tamen ita eſt prior, q̃ per ipſam aliæ ſecundum ſe probariegeant, licet fortè alicui malè diſpoſito per prima principia manifeſtari poſsint. Et ſi ſubtiliter inſpiciantur verba Ariſtotelis, gloſa non egent: quoniam dixit, immediata propoſitio eſt, qua nõ eſt altera prior. ſ. propoſitio. ly enim altera, cum relatiuum ſit, propoſitionem antedictam refert. Et cùm ſit relatiuum diuerſitatis accidentis, diuerſitatem accidentalem ſonat: quo ſit vt in diffinitione iſta negetur non enunciatiò prior, ſed propoſitio prior. i. quæ pro ipſa inferenda ſit, & non quælibet propoſitio, ex qua quomodolibet, puta virtualiter inferri poteſt negetur, ſed ea tantum quæ eſt altera ab ipſa, qualis eſt vtraque præmiſſa reſpectu concluſionis. cũ enim conueniant in terminis præmiſſa vtraq; & concluſio magis alteritatem quandam quàm alietatem inter eas eſſe videmus. Erit ergo ſenſus inte Nota. ger, propoſitio immediata. i. carẽs medio in eſſendo, eſt qua non eſt altera prior. i. cuius nõ eſt aliqua præmiſſa, quæ ſit prior ſimpliciter ipa. Si em̃ priori medio termino caret, præmiſsis prioribus neceſſe eſt carere, & ecõuerſo. & ſic diffinitio & diffinitũ conuertũtur. Et hęc expoſitio licet in idẽ redeat cũ prima, in hoc tñ differt ab illa, qa iſta nullam addit limitationẽ literæ, niſi quo ad illud verbum prior: quod etiam Ariſt. prædeclarauerat, ſed proprietatem vocabulorum enucleauit.

Num omnis immediata propoſitio ſit qua non eſt altera prior.

CIrca eandem diffinitionem propoſitionis immediatæ: dubitatur, quia non videtur conuenire omni immediatæ: nulla ſiquidem propoſitio demonſtrabilis à priori eſt, qua non eſt altera prior (vt de ſe patet.) Multæ autem propoſitiones immediatæ ſunt demonſtrabiles à priori, à priori, oẽs. ſ. illæ, in quibꝰ diffinitio data per cauſam materialẽ prædicatur de diffinito. Non omnis igitur propoſitio immediata eſt qua non eſt altera prior. Quod propoſitio autem, in qua diffinitio materialis prædicatur de diffinito ſit immediata liquet, eo q̃ inter diffinitionẽ & diffinitũ nihil eſt medium: nulli enim prius ineſt diffinitio q̃ diffinito: medio autem, quod verè eſt medium,
Secundo huius. prius ineſt extremum quàm alteri extremo, q̃ verò ſit demõſtrabilis à priori infrà teſtat̃ Ariſtoteles docẽs diffõnẽ materialẽ demonſtrare ꝓ finalẽ.

T. cõ. 8. Ad hoc dubiũ dicitur, q̃ de propoſitiõe dupliciter loqui poſſumus. Vno modo ſcđm ſeipſam. Alio modo rõne nr̃i. Si loquamur de propoſitiõe ſcđm ſe, ſic dr̃ q̃ illa ſola eſt immediata, cuius terminorũ ſignãta ſcđm ſeipſa ſumpta nullo cõiunguntur medio: hmõi aũt eſt oĩs ꝓpoſitio, in qua diffinitio de diffinito prædicatur, & vniuerſaliter oĩs propoſitio in primo modo dicendi per ſe. Illa verò eſt immediata rõne nr̃i, cuius terminorũ ſignificata ſic concepta nullo cõcipi p̃t iungi medio: dico aũt ſic cõcepta. i. vt ſtant ſub illis cõceptibus, quos noĩa in propoſitiõe aſſumpta exprimunt: & quia quot modis dicitur vnũ oppoſitorũ, tot modis dr̃ & reliquũ: ideo ꝓpoſitio dupliciter mediata inueniẽ, quædã ſcđm ſe, & eſt illa cuius ſignificata per terminos, ex natura ſua abſque medio non cohærent: quædã verò eſt mediata rõne nr̃i, licet nõ ſecundũ ſe, & eſt illa, inter cuiꝰ ſignãta terminorũ ſic cõcepta, aliquod nobis patere põt mediũ, quod ſit rõ, quare alterũ extremũ reliquo inſit. Dixi autẽ ꝓpoſitionẽ mediatã rõne noſtri, qa ex intellectu nr̃o, qui natus eſt adunata diuidere ꝓuenit q̃ aliqua ꝓpoſitio ſecundũ naturã ſuam immediata, ſit nobis mediata, eo quia ſimplex ſignificatũ ſubiecti dupliciter cõcipit, & vt ſtat ſub vno conceptu, facit ipſam minorẽ extremitatẽ, vt aũt ſtat ſub alio, facit ipſum mediũ terminũ, & ſic diuidendo terminũ vnum rõne ſignãti ſcđm ſe, in duo apud nos immediatã ſecũdũ ſe facit mediatã nobis (verbi gratia.) Et eſt exẽplũ ad propoſitum obiectiõis iſtius ꝓpoſitiõis, in qua diffinitio materialis prædicat̃ de diffinito. ſ. domus eſt operimẽtum ex lapidibus & cemento & lignis: ſubiectum põt dupliciter accipi: vno modo quo ad ſuũ ſignãtũ, ſcđm ſeipſum, & ſic cũ eius ſignãtũ ſit ipſa domus ſcđm ſeipſam, quæ ex ſe in ſe claudit oẽm ſuã diffinitionẽ, conſequẽs eſt, q̃ inter ipſum ſubiectũ & prædicatũ, nullũ oĩno cadat mediũ, & cõſequẽter q̃ iſta propoſitio ſecũdũ ſe ſit immediata. Si autẽ ſubiectũ illud ſumatur quo ad ſuũ ſignificatũ vt
T. cõ. 5. ſic conceptũ, ſic, cum ſignificatũ eius ſit domꝰ cõfuſe accepta, quia diffinit nomẽ diffinitũ cõfuſe ſignificat (vt dr̃ in. i. Phyſicorũ.) Domus aũt ſub tali cõceptu differat à ſeipſa cõcepta diſtinctè tã ſecundũ diffinitionẽ finalẽ q̃ materialẽ: conſequens eſt vt inter ſubiectũ tale & prædicatũ mediũ ſit. ſ. ipſummet ſubiectũ ſub alio conceptu (puta diffinitionis finalis) & conſequẽter propoſitio iſta eſt mediata rõne noſtri. Cum aũt dicimus ſignãtum alicuius terminieſſe rem confuſe vel diſtinctè conceptam & hmõi, non intendimus q̃ confuſio aut diſtinctio ſit pars ſignificati, ita vt ſignificatũ domus ſit totum hoc, domus confuſe concepta, aut domus ſecundũ ſeipſam, ſed intendimus q̃ hmõi ſint conditiones ſignificatorũ. Ex his patet quid ad obiectionem dicendũ ſit: ſeruando ſiquidẽ vniformitatem inter immediationẽ & indemonſtrabilitatem propoſitionis, & ſimiliter inter mediationem & demonſtrabilitatem eiuſdẽ. Reſpondeт q̃ nulla propoſitio immediata ſecundũ ſe eſt demõſtrabilis ſecundũ ſe à priori, licet aliqua immediata ſecundũ ſe ſit demonſtrabilis (rõne noſtri) à priori, quia eſt ratione noſtri mediata, & ſimiliter habet alteram priorem ſe ratiõe noſtri. Huiuſmodi autem ſunt omnes propoſitiones, in quibꝰ diffinitio materialis prædicatur de diffinito. Et ideo tales propoſitiones ſunt demonſtrabiles & indemonſtrabiles: demonſtrabiles quidem ratiõe noſtri, indemõſtrabiles verò ſecundũ ſe, ſicut & ſunt mediatæ ratione noſtri, & immediatæ meritò ſui, propterea & inter diffinitionem & diffinitum in uenitur mediũ ratione noſtri, non vt prædiffinitum, ſed vt ratio inhærendi, licet ſcđm ſe inter diffinitionẽ & diffinitum nullum oĩno ſit medium. Aduerte autẽ diligenter q̃ non dico demonſtrationem per cauſam finalem eſſe demonſtrationẽ quo ad nos, ſeu ratione noſtri, & non ſecundũ ſe. Nouienim q̃ demonſtrare dentes anteriores eſſe acutos propter ſciſsionẽ cibi, & q̃ arboribus datæ ſint frondes ad conſeruationem fructus &c. huiuſmodi eſt demonſtrare verè & ſecundũ rem: ſed dixi q̃ demonſtrare vnã diffinitionem de diffinito per alteram eiuſdem diffinitionem, quæcunq; ſit illa, eſt proceſſus demonſtratiuus ratione noſtri: quoniam ſecundum rem non ſunt in tali proceſſu tres termini (vt infrà amplius patebit) hoc enim tantum modo hoc in loco oſtendere intendimus. Vtrũ aũt ratione eius à quo ſumitur diffinitio poſsit diffinitio vna ſecũdũ rem verè demõſtrari per aliã, inferius perſcrutandum eſt, cum de hoc Ariſtoteles tractabit in ſecundo libro cap. 7.

CIRCA diuiſionẽ immediati principij aduerte Thomiſta, q̃ S. Thomas, licet dicat q̃ oĩs ꝓpoſitio, in qua prædicatũ eſt de ratione ſubiecti, ſit immediata, & per ſe, nõ tñ dicit q̃ ſola talis ſit immediata & per ſe nota. Declarabitur enim infrà, q̃ propoſitio, in qua prima paſsio prædicatur de ſuo primo ſubiecto eſt immediata ſecundũ ſe, & q̃ cùm vnum generaliſsimum negatur ab alio eſt ꝓpoſitio immediata. Quomodo autem tutari debeas diſtinctionẽ propoſitionis immediatæ à S. Thoma hic aſsignatã in ſequenti cap. diffuſe oſtẽdetur, cum de propoſitione per ſe nota agetur.

Propter q̃d vnum quodque tale & illud magis.

CIRCA ꝓpoſitionẽ illã maximã aſſumptã ab Ariſtotele, ſemper ꝓpter q̃d vnũquodq;, illud magis, eſt diligẽter attẽdendũ q̃ multipliciter gloſat̃ à diuerſis, & ab ipſomet S. Thoma quadruplici-

2. huius cir. t.c.3. ca. 3. dubio vltio in 3. expõne ca. 7. dubio. 1. circa me diũ circa t.c.8. ca. 7.dubio. 2.c. 19. circa. t.cõ. 38. ca.13. circ ca. t. cõ. 31.

citer exponit in diuersis locis, hic.s.& in prima pte quæst.87.art.2. ad tertiũ. Et in primo Sentẽtiarũ. distin.12.quæst.prima, arti.2. Et in quæst.de ve.q. 10.arti.9.ad tertiũ. Hic siquidẽ dicit, ꝙ cũ causa sit potior effectu, si cõuenit in nomine cũ eo, est magis talis, si autem nõ, habet aliquid dignius. Et sic semper causa est magis. In prima verò parte dicit, ꝙ ista maxima tenet in his, quæ sunt eiusdẽ ordinis, puta in vno genere causalitatis, nõ autẽ diuersorũ (verbi gratia) rectè dicitur, sanitas quæritur propter vitã, ergo vita magis quæritur, quia vtrũq; quæritur vt finis, sed non rectè videtur. Sanitas quæritur propter medicinã, ergo medicina magis quæritur, quia sanitas vt finis, medicina vt agens quæritur. In primo verò Sentẽtiarũ dicit, ꝙ ista maxima tenet quãdo illud quod cõuenit alicui propter aliud est diuersum in vtroq;, & causa est essentialiter ordinata, idest, est causa totius speciei, vt calor inuenitur in igne & in misto. In quæstionibus autem de veritate dicit, ꝙ hæc maxima nõ tenet in causis nõ suscipientibus illud nomen, quod effectui dant. Sicut nõ valet, sortes est albus propter albedinem, ergo albedo est magis alba, quia albedo nõ est alba. Possumus autem, vt hæc propositio formaliter teneat, has omnes & cæteras glosas ad vnã breuem & verisimã in omni genere causæ reducere, dicẽdo, ꝙ tantũ tenet quando nomen totius accepti effectus reflectitur cum diuersitate supra verè causam. Notanter autẽ dico (totius effectus accepti) quia propter defectũ huius cõditionis nõ valet. Socrates est homo propter Platonem, ergo Plato est magis homo: totus enim effectus hic non est *ly* homo, sed totum hoc quod dico, est homo: quod nõ reflectitur supra causam. Illud enim antecedens est falsum, Socrates est homo, quia Plato est homo: & si esset verũ, valeret cõsequentia, ergo Plato est magis homo. Quod verò addidit (reflectitur super causam) insinuat ꝙ nomẽ illud totius effectus, reducatur per aduerbiũ causale in id, supra quod cadit *ly* ꝓpter (.v.g.) Luna est lucida ꝓpter Solẽ: ergo Solẽ magis lucidus, reflexio fiat sic: Luna est lucida qa Sol est lucidus: ergo Sol est magis lucidus. Et ista reflexio est valde notãda propter defectũ siquidẽ eius nõ valet: color videtur propter speciem ergo spẽs magis videtur: nõ em̃ potest fieri reflectio de bita, vt dicatur color videtur, quia spẽs videt: hæc enim causalis est falsa. Quod autẽ subditur. s. (cũ diuersitate) nedũ diuersitatẽ causæ & effectus & eius in quo effectus est aut fit, denotat, sed etiã diuersitatẽ rei significatæ nomine effectus: ita. s. ꝙ oportet rẽ illã diuersam esse in causa & in effectu propter cuius defectũ nõ valet: homo est risibilis propter animal rationale. i. quia animal rationale est risibile: ergo animal rõnale est magis risibile: nõ est siquidẽ diuersa risibilitas hominis & aãlis rõnalis: etiã nec est diuersitas inter hoiem & aãl rõnale: quę etiã requirit. Notãter quoq; dixi (verè causam) quia reflexio ista causalis nõ est intelligẽ

Vt ait Arist. li. 2. Cæli. c. 8

da logicè tantũ & scẽm quid. i. scẽm nominis prædicationem, sed etiam Physicè & simpliciter idest ita ꝙ res nominis effectus reducatur in id quod accipitur vt causa, & prædicetur de illo secundum illud nomẽ & ꝓpriè causetur ab illo. Si enim illud propriè causa, quæ absq; sufficiẽtia non est, talis effectus nõ esset, iã nõ esset verè causa eius & cõsequẽter reflexio si fieret verè & ꝓpriè causalis non esset, sed logicè tm̃ & secundũ quid: propter quod nõ valet, tẽpus est quãtũ propter motũ. i. quia motus est quãtus, vt dr̃ in 5. Metaphy. ergo motus est magis quãtus. Motꝰ em̃ nec quanti scẽm rẽ prædicationẽ suscipit, sed extrinseca denominatione, nec ꝓpriè quantitatẽ in tẽpore causat. Quòd autẽ sic intellecta maxima hæc teneat in omni gñe causæ induẽtiuè patet, & de causa quidẽ finali & efficiẽte exẽpla posita sunt, & in textu habẽtur: ad finalẽ enim pertinet cũ dicitur, magister amatur ꝓpter puerũ, ergo puer magis amatur: fit em̃ hæc reflexio sic, magister amatur, quia puer amat: ergo &c. Ad efficientẽ autẽ pertinet cũ dicitur (Cõclusio cognoscitur ꝓpter præmissas) ergo præmissę magis cognoscũtur. Reflectitur nãq; & ista dicendo, cõclusio cognoscit, qa præmissæ cognoscũtur: ergo p̃missę magis cognoscũtur. Quo ad causam verò formalẽ vtitur ea Arist. in. 7. Metaph. cũ secũdũ deductionẽ S. Tho. ait textu cõmenti septimi. Materia est ens propter formã. ergo forma est magis ens: potest enim fieri reflexio dicendo. Materia est ens, quia forma est ens: ergo forma est magis ens. In causis quoq; materialibus idem apparet dicendo. Quantitas est subiectum sequentium accidẽtium propter compositum: ergo compositum est magis subiectum: potest siquidem & hic reflectendo dici, quãtitas est subiectum, quia compositum est subiectũ, ergo compositum est magis subiectum. Et hæc est glosa, quam occulte tetigit S. Tho. in hoc loco, cùm absq; distinctione dixit, quòd si causa & effectus cõueniunt in nomine, causa est magis talis quia causa est potior effectu. Sciebat siquidem ipse, quòd nisi esset conuenientia in nomine (modo declarato) quòd hæc maxima vniuersalr̃ non teneret etiã in causis conuenientibus in nomine cum effectu, seu vniuocis: vnde & in. q. de veritate confirmauit hoc idem, vt ex supradictis patet. Applicando ergo ad verba sua dictam glosam, dicimus, quòd formaliter non tenet ista maxima, nisi quãdo est conuenientia inter verè causam & effectum in nomine totius effectus cùm causali reflexiõe eiusdem supra causam, præsuppositа semper necessaria alietate.

T.c. 18.

T.c.7.

vbi sup.

Num intelligens sit melius dispositus quàm sciens.

CIrca illam particulam. Neque melius dispositus quàm sciens &c. aduertendum est quosdam non capere Alberti magni ac S. Tho. expositionem, & propterea in errorem labi. Exponunt siquidem concorditer duo prædicti, melius dispositum sciente esset intelligentem id est habentem habitum principiorũ, qui intellectus vocatur. Instant

stant aũt posteriores contra hoc, quia cum sciens habeat vtrunq; habitum. s. principiorum & conclusionis, intelligens autẽ non oportet ꝙ habeat vtrũq;, sequit̃ ꝙ intelligens non est melius dispositus quã sciens, imò quod sciens sit melius dispositus q̃ intelligẽs. Sequit̃ præterea, ꝙ idem sit sciens & melius dispositus quã sciẽs. Et sic superflue Aristoteles addidit, neq; melius dispositus quã sciẽs: sat em̃ erat dicere sciẽs, qa vt (dictum est) oportet sciẽtẽ habere vtrunq; habitũ. Et cõfirmatur hoc rõne, quia habitu principiorũ cognoscunt̃ cõclusiones in potentia, habitu verò scientifico cognoscuntur in actu: actus aũt nobilior dispositio est q̃ potẽtia: intelligẽs ergo nõ est melius dispositus q̃ sciens. Ad hæc dr̃ ꝙ sciens & intelligens p̃nt cõparari dupliciter: vno modo per modũ totius & partis, vt. s. sciẽs est intelligẽs & sciens, qa agnoscit cõclusiones per principia, & intelligẽs est intelligẽs tm̃: & sic nõ est sani capitis dubitare quis eorũ sit melius dispositus: clarũ est enim ꝙ sciẽs est nobilior, sicut totũ sua parte. Alio modo p̃nt cõparari per modũ duarũ rerum, quarũ neutra est pars alterius: sumendo intelligẽtẽ formaliter & præcise, vt. s. nouit principia, & scientẽ formaliter & præcise, vt. s. nouit cõclusiones. Et hoc est cõparare habitũ scientiæ habitui principiorũ. Et sic secũdum Aristotelẽ, Albertum S. Tho. & oẽs illustres Doctores, quos vidisse memini, nobilior est intelligẽs sciente. Primò, quia quod est per se, est nobilius eo quod est per aliud ex. 8. Physicorũ. textu cõmẽti. 39. sed notitia principiorũ est euidẽs, & certa ex se: cõclusionũ aũt per principia, ergo. Secũdò, quia notitia quanto certior & euidentior tanto nobilior, notitia aũt principiorũ est certior & euidentior non solum quo ad nos, sed etiã (secundũ naturã) q̃ sit notitia conclusionũ, vt in textu huiꝰ capituli habet, ergo. Tertiò, quia quãto per se causa proxima & sufficiens euidentiæ & assensus in aliqua propositione est nobilior tanto ipsa notitia est nobilior. (Nobilitaꝛ em̃ notitia ex certitudinis causa, vt dr̃ in Procemio de aĩa.) sed causa ꝓxima euidentiæ & assensus in primis principijs est nobilior quacunq; causa proxima euidentiæ cõclusionum, ergo &c. patet minor, qa principiorũ causa est intellectus agẽs, vt Cõmentator dicit in primo de Anima Cõmento primo, qui est nobilior cuiusq; medij termini lumine, quo certificaꝛ conclusio: & quia Albertus magnus & S. Tho. sic cõparauerunt scientem intelligẽti, q̃m doctores maximo pollentes ingenio fuerunt, quorũ est loqui sermone formali, ideo optimè dixerũt ꝙ intelligẽs est melius dispositus q̃ sciẽs. Est enim dispositus formaliter ad cognoscendũ habitũ principiorum, qui est nobilior habitu sciẽtifico, quo formaliter disponitur sciẽs (vt sic) ad conclusiones intuẽdas. Vnde ad primã obiectionẽ patet rñsio, quia nos loquimur de sciente & intelligente formaliter & præcise: argumentum aũt loquitur de eis vt vnus includit alterum. Secunda quoq; ex eodem

T.cõ.39.

Te.cõ.1.

Cõmẽ.1.

A fundamento soluitur, licet enim idẽ fit suppositaliter sciens & intelligens, tñ propter distinctionẽ realem, quę est inter scientiã & intellectum nõ inconuenit, ꝙ idem secundum diuersa sit sciẽs & melius q̃ sciens. Et similiter licet sciens vt includit intelligentem non exigeret additionem intelligentis, tñ sciens formaliter exigit ꝙ sibi addatur intelligens: & quia Aristoteles formaliter de illis loquebatur: ideo dixit neq; sciens, neq; melius dispositus q̃ sciens. i. neq; intelligens. Ad confirmationem dr̃ ꝙ quia cõparatio aliquorũ simpliciter nõ fit penes ea, quæ continentur in eis in potentia, sed penes ea, quæ sibi actualiter & per se insunt, ideo habitus principiorũ non est cõparandus habitui scientifico secundũ notitiã conclusionũ, quę B virtualiter continetur in eo, actualiter aũt in habitu scientifico, sed exercenda est cõparatio secũdũ notitias actualiter in eis contentas. Vnde licet: habitus sciẽtificus sit nobilior habitu principiorum quo ad hoc ꝙ est cognoscere conclusiones, qa ille actu, iste in potẽtia cognoscit eas, habitus tñ principiorũ simpl̃r est scientifico nobilior: qa notitia actualiter elicita ex illo, est nobilior simpl̃r notitia actualiter elicita ex isto. Nec obstat, ꝙ habens habitũ principiorum sit in potẽtia ad scientiã, qa hoc non inest ex ipso habitu principiorum, aliter stante habitu nunquam sciretur, sed ex natura ipsius intellectus, qui eget continuo & tempore & exercitio ad discurrendum ex noto ad ignotum.

C *Duo eliduntur errores: alter eorum, qui omnino demonstrationem tollunt, alter verò illorum omnium, qui demonstrationem esse ponunt.* CAP. III.

Propositio.

Vibusdam quidem igitur propter id quòd oportet prima scire, non videtur esse sciẽtia simpliciter. Quibusdam autẽ esse, omnium tamen demonstrationẽ esse: quorum neutrum neq; verum, neque necessarium est. Supponentes enim non esse omnino scire hì in infinitum existimant reduci, tanquã non scienter posteriora per priora, quorum non sunt prima: rectè dicẽtes: impossibile enim est infinita transire: & si stant & sint principia hæc ignorata esse, cùm demonstratio non sit ipsorum: quod verò dicunt esse scire solum. Si verò non est prima scire neque quæ sunt ex his est scire simpliciter, neque propriè, sed ex cõditione si illa sint. Quidam autem quòd ipsum scire sit cõfitentur per demonstrationẽ esse solũ, sed omniũ esse demonstrationem nihil prohibet secũdũ eos: contingit

enim

Cõclusio principalis. Vide. 4. Metaph. c.3. &.4.

enim circulariter fieri demonstrationẽ & ex his quæ sunt adinuicem. Nos autẽ dicimus neq; omnẽ scientiã demonstratiuam esse,sed eorũ,quæ immediatorũ, indemõstrabilẽ. Et hoc ꝙ necessarium sit manifestũ est:si enim necesse quidẽ scire priora, & ex quibus est demõstratio:stant aũt aliquãdo immediata,hæc quidẽ priora indemonstrabilia esse necesse est. Hæc igit sic dicimus & nõ solũ sciẽtiã :sed & principiũ scientiæ esse dicimus:ipsa em̃ cognoscim⁹ inquantũ terminos cognoscimus. Circulo quoq;ꝙ impossibile sit demõstrare simpliciter manifestũ est:si verè ex prioribus & notioribus oportet esse demõstrationem: impossibile enim est eadẽ sibijpsis simul priora & posteriora esse,nisi altero modo. vt hæc quidẽ ad nos, illa verò simpliciter: quo certè modo inductiuè facit notũ.si aut tẽ sic est,non vtiq; erit simpliciter scire bene determinatũ:sed dupliciter aut nõ simpliciter altera demõstratio fit ex nobis notioribus. Accidit aũt dicentibus circulo demõstrationẽ esse non solũ quod nũc dictũ est, sed nihil aliud dicere q̃ si est hoc, est hoc:sic aũt facilè est demõstrare oĩa. Manifestũ aũt est ꝙ hoc accidit tribus terminis positis:per multos enim aut per paucos reflectere dicere nihil differt per paucos autẽ,aut per duos. Qñ enim A existẽte ex necessitate sit B,hoc aũt ipsum C:cum igitur A sit ex necessitate erit C, si igitur cum sit A necesse est B esse : hoc aũt cũ sit, A erit: hoc em̃ inerat circulo. Ponatur A in quo est C : B aũt cum sit, A esse dicere, est ipsum C.dicere, hoc autẽ est qm̃ cum sit A, est C.sed C.cum A idẽ est:quare accidit dicere circulo demonstrationem esse nihil aliud.nisi cum sit A est A : sic autẽ monstrare oĩa leue est. At verò nec hoc possibile est,nisi in his quæcunq; se inuicẽ cõsequũtur:sicut sunt propria:vno quidẽ posito ostẽsum est ꝙ nequaquã est necessariũ esse alterũ:dico autẽ vno ꝙ neq; termino vno, neq; propositiõe vna posita: ex duabus autẽ propositionibus primis & minimis contingit,siquidẽ est syllogizare : siquidẽ igit & A ipsi B,& C inerant,& hæc adinuicem ipsi A quidem: contingit ex alterutris mõstrare omnia quæsita in prima figura,sicut ostẽsum est in his quæ de syllogismo sunt. Ostensum est aũt ꝙ in alijs figuris aut non fit syllogismus,aut non de acceptis. Nõ autem æqualiter prædicantia nequaquã est monstrare circulo:quare qm̃ pauca in huiusmodi demonstrationibus sunt:manifestum est autẽ quoniã vanum est & impossibile sic dicere ex his quæ sunt adinuicem esse demõstrationem,& propter hoc omnium contingit demonstrationem esse.

Summa huius capituli hæc est.

Propositio.

DVo ex eo ꝙ oportet prima scire orti sunt errores extremi. Primus est. Nullius est sciẽtia. Secundus est. Omnium scientia est per demõstrationem. Primi ratio est,quia in principijs alicuius conclusionis aut est processus in infinitum, & sic nihil scitur,quia infinita non est transire : aut est status,& sic remanẽt ignota, ꝙa nõ possunt sciri, ex quo carent prioribus. Secundi ratio est, quia contingit circulariter demonstrationem fieri.

Cõclusio principalis.

Nos autem dicimus, non omnium scientiã demonstratiuam esse,sed immediatorum esse indemõstrabilem: probatur à priori. Quia principia, in quibus est status,sunt immediata. Cognoscuntur autem inquantum terminos cognoscimus.

Secunda cõclusio.

Demonstratio simp̃r non põt esse circularis: probatur tripliciter. Primò à priori, quia circulus nõ põt esse à prioribꝰ simp̃r,ꝙa impossibile est eadẽ cẽ seipsis priora & posteriora simp̃r, licet hoc sit posibile altero & altero mõ. Secũdò ẽt à priori:ꝙa circulꝰ est ab eodẽ ad idẽ,vt patet sumptis tribus terminis & loco tertij positi primo. Tertiò ẽt à priori:ꝙa circulꝰ cõpletus cõstat ex terminis cõuertibilibus in primo modo primæ figuræ tm̃:nõ omnis aũt demõstratio simpliciter constat ex talibus terminis,etiam in illo primo modo : ergo.

Series autem satis clara hæc est.

QVIA dictum est, ꝙ oportet principia demonstrationis esse scita: & hinc errores duo orti sunt, quorum primus erat Heraclitisequaciũ. Secũdus aũt Empedoclis(vt testatur Albertus.) Ideo intẽdens eos destruere,duo facit: primò eos proponit cũ suis rationibus: Secũdò ꝙa vtriusq; cõc ꝓpositũ erat:ꝙ scire est per demõstrationẽ tantũ intelligere,ideo principali cõclusione determinat cõtra vtrũq;,& similiter soluit primi rationem,& secunda conclusione secundum elidit errorem.

Quidnam sit propositio per se nota, & quot eius genera sint.

Lege Aristo. lib. 8. Top. c. 1.

CIrca illud dictum, principia cognoscimus inquantũ terminos cognoscimus. Quia principiũ immediatũ ex proprijs terminis cognitum nihil aliud est q̃ propositio per se nota(quoniã resolutio cõclusiõis, quæ est per aliud nota fit ad eã.)

Et de ipsa

Et de ipsa nõ partua est inter doctores disputatio: ideo hic videndum est, quæ propositio sit per se nota,& quæ non. Et circa hoc tria faciam. Primò determinabo veritatẽ ex S. Tho. 1. parte. q. 2. art. 1. Et primò cõtra Gẽtiles cap. 11. & primo Sent. d. 3. arti. 2. & quæst. de ve. q. decima. arti. 12. sumpta. Secundò obijcietur in oppositũ. Tertiò respondebit obiectionibus. Meritò quoque hucusq; dilata est quæstio hæc,quia vt in processu quæstionis apparebit tota difficultas est:an cum dicitur principia cognoscimus &c. per ly terminos: accipere debeamus ipsos terminos cum suis diffinitionibus vel rationibus, an ipsos terminos tantum & non eorum rationes. Sciendum est ergo, quòd propositio per se nota multipliciter inuenitur : quædam em̃ est ꝓ se nota scd̃m se tm̃, quædam quo ad nos tm̃,quædã secũdũse & quo ad nos. Et hoc dupl̃r, vel quo ad nos omnes, vel sapientes. Describatur autem ad faciliorem perceptionẽ diuisio ista sic.

Prima. q. 2. arti. 1.

Propositio per se nota.

Secundum se tantum,Secundũ se, & quo ad nos.

Quo ad nos tantum.

Omnes. Sapientes.

1. Topic. capi. 6. & 17.

CVm enim ꝓpositio per se nota dicat̃,ex eo ꝙ est non per alium terminum nota, sed ex ꝓprijs,& quot modis dicitur vnum oppositorũ tot dicatur & reliquũ:consequens est, vt quoties dicitur ꝓpositio nota per mediũ: toties dicatur ꝓpositio nota per se,seu non per mediũ, quod idẽ est. Cum aũt medium propositiõis sit triplex:quoddã quo ad nos tm̃(vt patet qñ procedim⁹ ab effectu ad causam) & quoddã scd̃m se & quo ad nos (vt patet qñ procedimus à causa ad effectum.) Et quoddã secundũ se tm̃ (vt patet in propositionibus, in quibus prædicant̃ proprietates specificæ, intelligentiarum de ipsis.) Tales em̃ habẽt mediũ secundũ se, sed non quo ad nos : triplicem quoq; oportet esse propositionẽ per medium notam. Et cõsequẽter triplex erit propositio nota per se seu non per alium terminũ medium, sicut & triplex est negatio medij,rñdens triplici affirmationi medij suprapositæ. Quædam ergo propositio est nota non per aliud mediũ simpliciter, licet sit nota per mediũ quo ad nos,vt ista. Deus est. Quædam verò est nota non per aliud mediũ,quo ad nos,licet ex natura sua habeat medium simpliciter, vt nix est alba. Dubitans em̃ de ea eget sensu,nõ me-

A dio:vt dr̃. 2. Topicorũ. Quædã verò est nota non per aliud mediũ:simpliciter,nec quo ad nos,vt de quolibet dr̃ esse vel nõ esse,& hoc quo ad oẽs homines,quo ad sapientes verò,quia. sipsis est nota non per mediũ,vt incorporalia nõ esse in loco, vt Boetius in libro de Hebdomadibus ait. Et sic rõ diuisionis & mẽbra eiusdẽ facilè patere põt mutãdo vocabula: idẽ em̃ est dictu propositio non per mediũ nota, & per se nota. Vnde propositio per se nota secũdũ se tm̃, est, quæ secundũ se caret medio:hæc aũt propositio,quã ex natura sua immediatã diximus, est, quæ sit quoties prædicatũ cadit in rõne subiecti: & cum passio prima prędicat̃ de suo primo subiecto,vt infra patebit, & cũ vnũ generalissimũ negatur ab alio &c. Propositio aũt per se nota,quo ad nos tm̃, est illa, quæ certa nobis est absq; medio, licet illud secundũ se habeat. Propositio verò per se nota secundũ se, & quo ad nos,est quæ vtroq; caret medio. Et si hoc sit respectu oĩm nostrũ,vocat̃ dignitas, quam necesse est quẽlibet docendũ habere. Si aũt quo ad aliquos sapientes,eorum cõis animi cõceptio dr̃. Diligenter aũt attendendũ est,ꝙ cùm dicim⁹: propositio per se nota secundũ se, ly secundũ se, determinat tam ly per se nota,q̃ ly ꝓpositio:ita ꝙ sensus est, ꝓpositio scd̃m seipsam sumpta nota nõ per mediũ,qd̃ ex natura sua sit mediũ, sed ex proprijs tantũmodo terminis: loqui aũt de propositione secũdũ se, est loqui de ipsa secundũ suorũ terminorũ significata secũdũ se sumpta,& nõ vt stãt sub hoc vel illo cõceptu,vt in præcedẽti declarauim⁹ capitulo. Vnde loquendo de ꝓpositione scd̃m se nulla est dr̃ia inter istã,homo est albus,& istã,animal rõnale est disgregatiuũ visus, ꝙa nulla est inter signãta scd̃m se sumpta diuersitas, licet quo ad nos differãt,ꝙa differũt sicut diffinitio & diffinitũ, quorũ nos distinctionẽ facim⁹: ꝓpterea & dixim⁹ ꝙ oĩs ꝓpositio,cuius prædicatũ est de rõne subiecti,est ꝓ se nota scd̃m se, & simil̃r ea,cuius prædicatũ est prima & primò passio. Tales siquidẽ ꝓpositiões habent suorũ terminorũ signãta talia ꝙ secũdũ se sumpta,nullũ penitus mediũ simp̃r cõpatiuntur, vt de se patet. Ex quib⁹ sequit̃ ꝙ qñ de⁹ ꝓpositiõe per se nota scd̃m se tractat̃ idẽ terminus sunt diffinitio & diffinitũ,quia significatũ scd̃m se sumptũ idem est,licet quo ad nos distinguant̃ scd̃m cõfusionẽ,& distinctionẽ,quia vt dr̃. 1. Physicorũ. text. Cõm. 5. nomẽ diffiniti significat naturã confuse, diffinitio verò distinctè. Et quia hoc est nostræ positionis fundamentũ,ideo probo illud dupliciter: primò sic. Diffinitio & diffinitũ differũt tm̃ secundũ confuse & distinctè cõcipi: ergo nullã dr̃iam secundũ se habẽt. Antecedẽs est ex se euidens. Non em̃ facilè esset fingere aliquã dr̃iam, quæ illã præueniret,aut maiorilla esset. Cõsequẽtia probat̃, vt sic. Cõcipi nihil reale ponit supra rẽ conceptã: ergo dr̃ia scd̃m cõcipi nõ est dr̃ia quidditatis signãtæ secundũ se : ergo distinctè vel confuse concipi non ponit distinctionem in re cõcepta secũdũ se.

Capit. 3.

Boetius in li. de hebdomadibus ca. 1. infra. c. 19. circa. tex. cõ. 38. infra. c. 13. tex. circa. Cõm. 31.

Capit. 2.

Quæcunq;

Quæcunq; ergo differunt tm̃ ſecundũ confuſe & diſtinctè cõcipi, nullã habẽt ſcdm ſe rẽiam, qđ erat probandũ. Scdò ſic in proceſſu, quo probatur ali quod prædicatum ineſſe ſubiecto, quia ineſt eius diffinitioni ex parte rei ſiue ſcdm ſe, committitur fallacia petitionis principij. ergo diffõ & diffinitũ ſcdm ſe ſunt idem terminus: cõſequẽtia tenet, &
c.3.et.4. autecedẽs probatur: primò auctoritate. S. Tho. in fallacijs. capitulo de fallacia petitionis prĩcipij. Et Alberti magni in primo Elẽchorũ, capitulo eodẽ. Vbi expreſſè dicũt, q̃ procedere à diffõne ad diffinitũ, eſt petitio principij: qa ſi negatur q̃ hõ currat non minus negatur q̃ aĩal rõnale currat. Scdo
Cap. 3. auctoritate Ariſt. dicẽtis in primo Elẽchorũ, q̃ fallacia petitionis principij, fit totidẽ modis quoties cõtingit q̃ erat in principio petere. Vbi Albertus
Cap. 11. magn⁹ ait q̃ Ariſto. remittit ſe ad octauũ Topicorũ, vbi determinatũ eſt quot modis cõtingit petere qđ eſt in principio: patet aũt in. 8. Topicorũ. c. vndecimo. q̃ quinq; modorũ ibi poſitorũ primus eſt, qñ diſſinitũ petit̃ in ſua diffinitione, vt Albertus magnus gloſat vtrobiq;. Nec hoc videatur ali
In fallacijs. c. 26 cui mirabile: qm̃ (vt inquit. S. Tho. vbi ſupra) proceſſus à diffõne ad diffinitũ cõſideratur duplicit̃: vno mõ ſcdm ſe, & ſic accidit in eo peccatũ prædictũ: qa idẽ accipitur vt diuerſum: alio mõ rõne noſtri, apud quos differt diffõ à diffinito, & diffõ eſt notior, quia explicat id quod implicitè dicit diffinitũ, & ſic nullũ vitiũ accidit in tali proceſſu, immo vnus locorũ Topicorũ eſt, & quod plus eſt de mõſtratiu⁹ proceſſus illo vtit̃ applicato ad materiã neceſſariã. Cõtra hãc aũt determinationẽ multi diuerſimodè arguũt. Et qdẽ cõtra primũ mẽbrũ diuiſionis, q̃. ſ. aliqua ſit propoſitio per ſe nota ſecũdũ ſe tm̃, & ſuã declarationẽ qua dr̃: q̃ ea eſt per ſe nota ſcdm ſe, quæ ex rõnibus ſeu diffõnibus terminorũ ſuorũ eſt euidẽs. Scotus in primo Snt̃arũ
Scot. primo. d. 2. q. 2. in declaratione per ſe nota. d. 2. q. 2. arguit q̃drupl̃r intẽdens ꝓbare, q̃ quo ad propõnẽ per ſe notã, alius terminus eſt diffinitũ, & alius diffõ. Et cõſequẽter ſi ꝓpoſitio aliqua eſt euidẽs nõ niſi ex diffinitionibus ſuorũ terminorũ nõ eſt per ſe nota: quia nõ ex ſuis, ſed alijs terminis euidẽtiã habet. Eſſet em̃ euidẽs ex diffõnibus ſuorũ terminorũ qui ſunt alij termini à terminis quorũ ſunt diffõnes. Arguit ergo primò ſic. Qđ quid eſt alterius termini eſt mediũ in demonſtra
T.c.8. tione: ex ſcdo Poſte. ergo altera præmiſſarũ non differt à cõcluſione niſi ſicut diffõ à diffinito. Tũc vltra præmiſſa talis demõſtrationis eſt propoſitio per ſe nota, cõcluſio aũt eſt demõſtrata: ergo quo ad propoſitionẽ per ſe notã, alius terminus eſt diffinitio: & alius diffinitũ. Cuius oppoſitũ pro fundamẽto tu aſſumis. Et cõfirmatur hoc dupl̃r: primo quia ſi in propoſito diffõ & diffinitum eſſent idem terminus in demõſtratione potiſſima eſſet petitio principij. Scdò quia eſſent ibi tm̃ duo termini: qđ falſum eſt. Scdò arguit ſic. Impoſſibile eſt eundẽ conceptũ eſſe priorẽ & poſteriorẽ & haberi & non haberi de eadẽ re: ſed idem poteſt cõcipi prius ſcdm nomẽ q̃ ſcdm diffõnem: ergo conceptus per nomẽ diffiniti & diffõnẽ non eſt idem. Minor patet ex primo Phyſicorũ, vbi dicitur q̃ T.c.5.
nomina ſuſtinẽt ad diffõnes, hoc quod totum ad partes. i. q̃ nomẽ cõfuſè importãs id quod diffinitio diſtinctè: eſt prius notũ diffinitione: ergo &c. Tertiò ſic: ad idẽ: quia aliter ſequeretur q̃ oĩs propoſitio in primo mõ dicẽdi p̃ ſe eſſet per ſe nota: quod eſt falſum. Et q̃ quælibet propoſitio eſſet per ſe nota in ſcientijs ſpecialibus: quã metaphyſicus poſſet habere per ſe notã ex diffõnibus terminorũ: quod nõ eſt verũ. Quarto ſic. Bene ſtat demõſtratio alicuius prædicati de diffinito: cùm hoc q̃ illud p̃dicatũ ſit per ſe notũ de diffõne: ſicut hr̃e tres eſt de mõſtrabile de triangulo, cũ tamen notũ ſit per ſe de eius diffõne, dicẽdo omnis figura plana &c. ergo alius terminus eſt diffinitio: & alius diffinitũ quo ad propõnem per ſe notã. Et cõſequenter male dictum eſt q̃ propoſitio quæ ex rationibus ſeu diffinitionibus terminorum eſt euidens: eſt per ſe nota ſecundum ſe. Ex quibus infert Scotus, q̃ quia propoſitio per ſe nota eſt nata hr̃e euidentiã ex proprijs terminis in quocunq; intellectu poſitis: licet actu nõ cõcipiant nulla eſt diſtinctio inter propõnem per ſe notã ſcdm ſe & quo ad nos. Et ſimil̃r nulla eſt diſtinctio inter propoſitionẽ per ſe notã ſapientibus vel inſipiẽtibus: quia hoc pertinet ad cognitionẽ terminorum: qui præſupponũtur ad intellectũ ꝓpõnis per ſe notæ.
In fi. huius declarationis.

Num omnis propoſitio ſecundum ſe nota, ſit etiam per ſe nobis nota.

CONtra eandem diuiſionẽ, & primũ eius membrũ arguit Petrus Aureoli ordinis Minorũ, in tendens ꝓbare q̃ omnis propõ perſe nota ſecundũ ſe, ſit perſe nota nobis ſic. Oĩs propoſitio ex ꝓprijs conceptibus nota cuilibet habẽti illos, eſt perſe nota: ſed omnis propoſitio per ſe nota ſcdm ſe, eſt ex ꝓprijs cõceptibus nota: ergo omnis propoſitio per ſe nota ſecũdũ ſe cuilibet habenti eius proprios cõceptus eſt per ſe nota: ſed quilibet formans eã hẽt eius ꝓprios cõcept⁹: ergo cuilibet formanti eã eſt per ſe nota: ſed nos formamus eã, aliter nec à poſteriori illa eſſet nobis nota: ergo nobis eſt per ſe nota. Probatio q̃ quilibet formãs eã habeat eius proprios conceptus, quia niſi habeat eius proprios cõceptus iam nõ format eã, ſed aliã, quia identitas propoſitionis ex identitate conceptuũ, non vocũ ſumenda eſt. Cõfirmatur hoc ſic. Sortes formans propõnem quã vocas per ſe notã ſcdm ſe tm̃, puta Deus eſt, aut fert intuitũ ſuũ ſuper illos conceptus: ex quibus cõſurgit per ſe notitia illius propoſitiõis, aut ſuper alios: ſi ſuper illos ergo illos habet & eſt ſibi perſe nota: ſi ſuper alios ergo non fert intuitum ſuum ſuper illa propoſitione, ſed ſuper alia: quia illa propoſitio ita integratur ex proprijs conceptibus quòd non ex alijs. Alietas ſiquidem partium: alietatem totius inducit. Conſtat aũt cõcept⁹ incõplexos, partes eſſe cõceptus cõplexi, qui eſt propõ. Oĩs ergo propoſitio
Aure. primo. di. 2. q. 1. inquiro. art. 4.

ſitio per ſe nota ſecundũ ſe, omni formãti eã eſt per ſe nota, & cõſequẽter nobis, qui formam⁹ eã aliter nec à poſteriori eẽt nobis nota vt dcm̃ eſt. Ad ſoluẽdas has obiectiões nõ oportet alia iacere fundamẽta: ſed ex præmiſſis rn̄detur, vt eo pulchrior & efficacior oſtẽdatur doctrina, quo ex ea oẽs difficultates accidentes ſoluũtur. Talis enim eſt natura rectæ diffinitionis (vt dicitur in Quarto Phyſicorũ.) Argumẽta ergo Scoti ſoluũtur ex
T.c.31. ſuprapoſita diſtinctione q̃ de ꝓpõne & diffõne & diffinito contingit loqui dupl̃r: vno mõ ſcdm ſe, alio mõ ratione noſtri: ſi ſcdm ſe loquamur, ſic nulla eſt inter diffõnem & diffinitũ diã. Et ſic cõcluſio demõſtrata rõne noſtri eſt ſcdm ſe per ſe nota, quia nihil aliud eſt q̃ ea quã nos alterã præmiſſarũ facimus, & ſimil̃r ſcdm ſe incidit ibi petitio principij, licet non rõne noſtri. Et ſimil̃r ſunt in tali proceſſu ſcdm ſe duo tm̃ termini, licet rõne noſtri ſint tres. Similiter ad ſcdm gratis cõcedit q̃ alius eſt conceptus diffõnis à cõceptu diffiniti ſed non ſcdm ſe, ſed ratione noſtri. Tertij quoq; tã prima cõſequẽtia q̃ eius conſequẽs cõceditur. Scda aũt conſequẽtia nihil valet, & eius conſequẽtia implicat in adiecto. Implicat em̃ q̃ ꝓpõ, cuius termini quidditatiui cognoſcũtur à Metaphyſico, & tm̃ ex quidditatib⁹ terminorũ eſt per ſe nota ſcdm ſe, ſit per ſe nota in ſcientia ſpeciali: ſufficit em̃ q̃ ſit per ſe nota Metaphyſico. Ad quartũ dr̃ ſicut ad primũ. ſ. q̃ illud aſſumptũ (ſtat q̃ aliqđ p̃dicatũ ſit p̃ ſe notũ à diffõne alicuius & de diffinito demõſtretur) eſt verum ratione noſtri, ſed non ſecundum ſe, iam enim dictũ eſt q̃ ſcdm ſe incidit ibi petitio prĩcipij. Vñ ad clationẽ horũ intelligẽtiã aduerte q̃ demõſtratio eſt potiſſima inſtrumẽtũ intellect⁹ humani cõiũcti eſt & nõ rerũ ꝓprietas; res. n. ipſę indifferẽtes ſunt vt diſcurſiue, aut abſq; diſcurſu cognoſcãt: ab intellectu ſiqđẽ ſeparato, ſimplici intellectu intelligũt̃,
T.c.20. à nobis aũt ſyllogiſtico diſcurſu attingũtur, vñ in Quinto Meta. dr̃, q̃ ſcibile nõ refert ad ſciam, qa eius expers eſt. Quia aũt demõſtratio intellect⁹ nr̃i eſt inſtrumẽtũ, ad diſcurſiue cõcludẽdũ in materia neceſſaria, & inſtrumẽtũ oportet eſſe cõforme vtẽti illo, & ꝓportionatũ materiæ, circa quã verſatur, oportet demõſtrationẽ cõformẽ eſſe intellectui nr̃o, & cõcluſioni ſcibili vt ſic. Sed qm̃ inſtrumẽti vtilitas nulla eſt niſi in vſu agẽtis, ideò in ipſa inſtrumenti cõfectiõe p̃mittẽdæ ſunt aliquæ cõdões eius reqſitę ex parte materiæ, q̃ impedirẽt vſum agẽtis, & attẽdendũ eſt, vt ſit ꝓportionatũ vtenti. Inepte em̃ imbecilli artifici daret inſtrumẽtũ nõ facilè mobile, ꝓpterea, qa materia exigeret inſtrumẽtũ adeo graue, melius em̃ proportionatũ ſibi inſtrumẽtũ traderetur, vt poſſet ſcdm vires operari. Demõſtratio ergo etſi ſecũdũ ſe ſeu rõne materiæ, qđ idẽ eſt, exigat q̃ concluſio eius nõ ſit ex rõnibus terminorum nota, attamẽ ex imbecillitate intellectus, quæ cõmuniter inuenitur in hominibus: qua fit vt aliqđ ignoret de diffinito qđ nouit de diffõne, oritur q̃ demonſtratio conformis nr̃o vſui ſit illa, in qua mediũ eſt quidditas alterius termini, & cõſequẽter q̃ in ea p̃termittatur id qđ ex ſe exigeret: ꝓpterea Ariſtot. & cæteri cõfecturi demõſtrationẽ, talẽ, nobis edidere, qualẽ vtilẽ eſſe cognoſcebant, nec tm̃ filuerunt q̃ alię eſſent eius conditiones, ſi noſtra non obſtaret infirmitas. Ad ea autẽ, quę addit Scotus cõtra diuiſionẽ illas, dr̃ q̃ illa diuiſio S. Tho. artificioſè facta eſt per differẽtias propoſitionis per ſe notę, quia em̃ propoſitio per ſe nota, idẽ ſonat q̃ propoſitio nõ per aliã propoſitionẽ nota: hoc autẽ quod dico nõ per aliud notũ: rectè diuidatur ĩn ſcdm ſe, & in quo ad nos, vt patet per Ariſto. diuidentẽ eius oppoſitũ. ſ. per aliud notũ: in hæc eadẽ mẽbra. ſ. in per aliud notũ ſcdm ſe, & per aliud notũ quo ad nos: per hoc em̃ diſtinguitur demõſtratio, quia à propter qđ cõſequẽs eſt q̃ prima diuiſio neceſſaria &, nõ ſolũ recta fuit. Et ſimil̃r ſcda diuiſio per eaſdẽ diãs magis cõtractas facta eſt, vt patet in ipſa diuiſiõe. Quod autẽ terminorũ cognitionis in huiuſmodi diuiſione meminerimus, ad inſinuandã ſeu circumloquendã verã (quã diximus) diã factũ eſt, vt philoſophorũ mos eſt. Ad argumenta verò dr̃ qđ cũ idẽtitas propoſitionis ſcdm ſe attẽdatur penes identitatẽ ſui ſignificati cõplexi, & totalis ſignificati, quod põt cõcipi cõfuſè, & diſtinctè: eadẽ ſcdm ſe propoſitio eſt quæ cõſtat ex diffinitis, cum illis quæ cõſtat ex rationibus eorũ: & nõ differt niſi ſicut diſtinctè & cõfuſè cognita, quod ex differre quo ad nos. Vñ ad argumẽtũ dicitur q̃ maior eſt ſic modificãda, oĩs propoſitio ex ꝓprijs conceptibus nota cuilibet habẽti illos diſtinctè eſt per ſe nota: aliter nõ eſt vera vniuerſaliter: habẽti em̃ illos cõfuſe licet quãdoq; ſit per ſe nota, nõ tm̃ ſemper, quia quãdoq; ad euidẽtiã complexi ſignificati ſufficiunt cõceptus cõfuſi terminorũ, vt in iſta. Omne totũ eſt maius ſua parte, quãdoq; nõ, vt in iſta Deus eſt. Eſt etiã diſtinguẽda illa propoſitio, q̃ quilibet formãs eã, habeat eius proprios cõceptus, diſtinctè vel cõfuſè. Et p̃ hoc patet rn̄ſio ad cõfirmationẽ: quia ſortem formantẽ iſtam propoſitionẽ, Deus eſt, ferre intuitũ ſuũ ſuper illos cõceptus ex quibus cõſurgit per ſe notitia illius propõnis, põt intelligi dupl̃r: vno mõ diſtinctè, & ſic eſt falſum: eſſet em̃ ſibi per ſe nota: alio modo confuſè, & ſic eſt verũ. Et hoc ſufficit. Idẽtitas em̃ propoſitionis ſcdm ſe variatur ex alietate conceptuũ obiectaliũ ſcdm ſe, & non ex varietate conceptuũ formalium, & ideo non variatur ex diſtinctè vel cõfuſè concipi, vt dictum eſt, quia prius non oportet quòd varietur ex varietate poſterioris.

Aurea. argumenta ſoluũtur

Notato.

Adconfirmationẽ.

CIRCA ſcdam concl̃ionẽ dubitari poſſet an dm̃ōſtratio circularis ſit aliquo mõ poſsibilis. ſ. à priori vel poſteriori: ſed qm̃ de hoc inferi⁹ in ca. 13. habebit̃ ſermo, & multa oportet pręcognoſcere añ hanc qõnẽ, ideo illucuſq; qõ hęc differatur.

Circa. tecõ. 31. dubio. 1.

Illud tñ aduerte, ꝙ nec prima nec tertia rõ im,ꝓbat demõſtratiõẽ circularẽ eſſe impoſſem, extẽdendo demõſtrõnẽ ad, quia & ꝓpterqd: ſcda aũt rõ quantũ militet cõtra demõſtrõnẽ circularem, cuius altera ſit propter quid & altera qa, tunc dicetur. Sufficit enim tunc, quòd contra demonſtrationem circularem ſimpliciter acceptetur.

De Omni & per ſe. *CAP. IIII.*

Conclu. prima.

OVoniã aũt impoſsibile eſt aliter ſe habere cuius eſt ſcientia ſimpliciter, neceſſariũ vtiq; erit id eſſe ſcibile quod eſt ſecũdum demõſtratiuam ſcientiã. Demonſtratiua autẽ eſt quam habemus in habẽdo demonſtrationem. Ex neceſſarijs itaq; ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt: accipiendũ eſt igitur ex quibus & qualibus demõſtrationes ſunt. Primum autem determinabimus quid ſit de omni, & quid per ſe, & quid vniuerſale. De omni quidem igitur hoc dico, qđ vtiq; eſt nõ in quodã quidẽ ſic, in quodam autẽ non: nec aliquando quidem ſic, aliquando verò non: vt de omni homine aĩal, ſi verũ eſt dicere hominẽ verũ eſt dicere animal: & ſi tũc alterũ, & alterũ & ſi in omni linea punctum ſimiliter eſt. Signum autẽ eſt quoniam inſtantias ſic proferimus ſicut de omni interrogati, aut ſi in quodã nõ, aut aliquãdo non. Per ſe autẽ ſunt quæcunq; ſunt in eo qđ quid eſt, vt triangulo ineſt linea & punctum lineæ: ſubſtãtia em ipſorum ex his eſt, & quæcunq; inſunt ratione dicente quid eſt. Et quibuſcunq; eorum, quæ inſunt ipſis, ipſa quidem ſunt in ratione quid eſt demõſtranti: vt rectum in eſt lineę & circulare: & par & impar numero, & primum & compoſitum, & iſoſcheli, quod eſt æquilaterum, & ſcalenõ. i. altera parte longius, quæ omnibus his inſunt in ratione dicenti quid eſt: hinc quidem linea, inde verò numerus: ſimiliter & in alijs huiuſmodi vnicuiq; per ſe eſſe dico, quæcunq; verò neutraliter inſunt accidentia ſunt, vt muſicũ, aut album animali. Ampliꝰ quod nõ dicitur de ſubiecto alio quodã, vt ambulans & albũ cùm quodã alterũ ambulans ſit & albũ. Subſtantia aũt & quæcunq; hoc aliquid ſignificãt non alterũ aliquod ſunt, quod verè ſunt. Quæ quidẽ igitur nõ de ſubiecto ſunt per ſe dico; quæ verò de ſubiecto accidentia ſunt. Itẽ alio mõ quod quidẽ propter ipſum ineſt vnicuiq; per ſe, quod verò nõ propter ipſum accidens eſt: vt ſi ambulãte Coriſco coruſcat, accidens eſt: non em propter id quod ambulat coruſcat, ſed ꝙ accidẽs dicimus hoc eſſe. Si verò propter ipſum per ſe, vt ſi aliquod interfectũ interijt ſcđm interfectionẽ, qm̃ ꝓpter id quod interfectũ eſt interijt. Sed non qđ accidit interfectũ interire. Quæ igitur dicunt inſimpliciter ſcibilibus per ſe ſic ſunt ſicut ineſſe prædicantibus, aut ineſſe propter ipſa quæ ſunt ex neceſsitate. Non em cõtingunt nõ ineſſe, aut ſimpliciter aut oppoſita, vt lineæ aut rectum aut obliquum, & numero par aut impar. Eſt em contrarium aut priuatio aut contradictio in eodẽ gñe, vt par & impar in numeris ſecũdũ quod ſequitur. Quare ſi neceſſe eſt aut affirmare, aut negare neceſſe eſt & quæ per ſe ſunt ineſſe: de omni igitur & per ſe determinatum ſit hoc modo.

Prim⁹mo dus per ſe. T.c.8.

Cor. T.c.8.

Tertius.

Quartus.

Summa huius capituli hæc eſt.

Prima cõ cluſio.

GSYllogiſmus demõſtratiuus eſt ex neceſſarijs: probatur à priori, quia quod ſcitur per eũ eſt neceſſariũ, quia impoſsibile eſt aliter ſe habere.

Cor.

Accipiendum eſt ergo ex quibus & qualibus demonſtrationes fiunt.

Diſſõ.

De omni dico, quod eſt non in quodã quidẽ ſic, & in quodã non: neq; aliquando ſic & aliquãdo nõ. Probatur â ſignõ, quia altero iſtorum modorũ proferuntur inſtãtiæ contra de omni.

Diſſõ.

Primo modo per ſe inſunt quæcunq; inſunt in ratione dicente quid eſt, vt linea ineſt triangulo, & punctum lineæ.

Secundo modo per ſe inſunt quæcunque in ſunt alijs, quæ in ratione eorum inſunt quid eſt demonſtranti.

Cor.

HQuæcunq; neutraliter inſunt accidẽtia ſunt.

Tertio modo per ſe ſunt, quæ nõ de ſubiecto dicuntur aliquo quodam. Quæ verò de ſubiecto accidentia ſunt.

Quarto mõ per ſe ineſt qđ propter ipſum eſt. Quod verò non propter ipſum accidens eſt, vt ſi ambulante aliquo coruſcauit.

Secunda cõcluſio. Tertia cõcluſio.

Quæ ergo dicim⁹ inſimplr ſcibilib⁹, per ſe ſic ſunt ſicut ineſſe ꝑdicatib⁹, aut ineſſe ꝓpter ipſa.

Et hæc inſunt neceſſario, vel ſimpliciter, vel ſubdiſiũctione. Probatur hoc vltimũ à priori, qa talia diſiũcta aut opponuntur cõtrariè immediatè, aut priuatiuè, aut contradictoriè in eodem genere quæ neceſſe eſt affirmare vel negare,

DIFFI-

Series autem hæc eſt.

DIFFINITA demõſtratione, intendẽs oſtẽdere in ſequẽtibus exquibus & qualibꝰ neceſſarijs eſt demonſtratio: in hoc capit. tria facit. Primo rõnẽ talis ꝓceſſus prima cõcluſiõe aſsignat. Scđò ꝑmittẽdorũ triũ. ſ. de oĩ, per ſe, & vniuerſali qđ ſint. Duo prima diffinit ſigillatim. Tertiò qũo demõſtrator vtaĩ (per ſe) inſinuat ſcđa cõcluſiõe & addit ꝙ talia ſunt neceſſaria, ĩ tertia cõcluſiõe.

Quænã ſubiectorũ & tẽporũ vniuer ſalitas ad de oĩ requiratur.

CIRCA diffõnem de oĩ, aduerte ꝙ vtilitas ſubiectorũ & tẽporũ diffiniẽs de oĩ nõ oportet ꝙ ſit vtilitas poſitiua & actualis: iſta em Deꝰ eſt actꝰ purus, eſt de oĩ, cũ ſit per ſe, & nõ ſingularis, & tñ nec aptitudine eius ſubiectũ hẽt partes ſubiectiuas, & ſimiłr eius ſignificatũ nec mẽſuraŕ, nec eſt mẽſurabile tẽporũ dr̃ijs. Sed ſufficit ꝙ ſit vtilitas vtraq; negatiua & virtualis, negatiua inquã ita ꝙ nulla pars ſubiectiua ſit cui tale prędicatũ nõ cõueniat, & ſimiliter nulla ſit dr̃ia tẽporis in qua nõ cõueniat. Virtualis verò quia ſi ſubiectũ haberet ſub ſe partes ſubiectiuas & mẽſuraretur tẽpore, cuilibet, & ſemper adeſſet tale ꝑdicatũ: vnde notãter (vt Albertꝰ dicit) Ariſt. diffiniẽs de oĩ, vtrãq; vtilitatẽ negatiuè poſuit, dicẽs nõ in quodã ſic, & in quodã nõ, neq; aliqñ ſic & aliqñ non. Aduerte ſecũdò, ꝙ vtilitas tẽporis ſiue poſitiuè, ſiue negatiuè intelligatur nõ oportet ꝙ intelligatur pro oĩ tẽpore ſimpliciter, ſed pro omni tẽpore quo tale ꝑdicatũ natũ eſt ineſſe tali ſubiecto: nõ em illud tñ dicitur eſſe ſemper quod nunq̃ abeſt, ſed illud quoq; ſempiternũ dicimus, ꝙ infallibiłr ſuo tẽpore inuenitur: vt ortus & occaſus ſolis, & coniunctiões planetarũ & ſimilia, quę perpetuò per ſeuerãt. Hæc em oĩa in demõſtrationibus, vt concluſiones neceſſarię cadũt, vt patet in aſtrologia, & cõſequẽter de oĩ ſunt. Quod aũt iſta expõ ſit ſcđm mentẽ Ariſt. probatur ſic. De oĩ poſteriori ſticũ exigit vtilitatẽ ſuppoſitorũ, propter formã ſyllogiſmi, vtilitatẽ tẽporis autẽ (vt albertus ait) propter materiã neceſſariã, circa quã verſatur demonſtrator: neceſſariũ em immutabile & perpetuũ eſt. Talis ergo exigitur tẽporis vniuerſalitas, qualẽ neceſſaria materia requirit. Cõſtat autẽ ꝙ prædicata oĩa neceſſaria ſunt, aliter de eis nõ eſſet ſciẽtia, & tñ perpetua non ſunt niſi mõ dicto, quia. ſ. infallibiliter quãdo nata ſunt ineſſe inſunt ergo talis tẽporis vtilitas ſufficit ad de omni. Et cõfirmatur, quia in primo huius Ariſto. expreſſe dicit, talem perpetuitatẽ cõcluſioni demõſtrabili ſat eſſe. Si dicatur ꝙ de coniunctionibus & aſpectibus planetarũ, & ſimilibus in actu nõ eſt ſcientia, ſed in aptitudine tm̃, & cõſequenter ꝙ huiuſmodi non ſunt nec perpetua, nec neceſſaria, ſed aptitudines ad ipſa. Cõtra: primò quia hoc videt contra intẽtionẽ explicitã loquẽtiũ de huiuſmodi: non em dicunt ꝙ Luna eſt eclipſabilis, nec ꝙ Mars eſt Saturno cõiungibilis, ſed ꝙ Lunæ ineſt eclipſis, & Martι cõiunctio, licet nõ dicant hoc eſſe nũc. Secundò quia ſecundũ hoc ita erit ſciẽtia de cõiũctionib⁹, & aſpectib⁹ & retrogradationib⁹ ſtationib⁹, & huiuſmodi, q̃ inueniũtur in cęleſtibus corporib⁹, ſicut eſt ſcientia de iſtis, hõ eſt albus, hõ currit, hõ nauigat, hõ diſputat & his ſimilibus: hæc em demõſtrabilia ſunt in potẽtia. Aſſerere aũt hoc, alienũ ab humano ſenſu eſt: oẽs em dicim⁹ de iſtis nõ haberi ſciẽtiam & de illis haberi loquẽtes ꝓculdubio de vtriſq; in actu, in vniuerſali tñ nõ in particulari. Aduerte tertiò nõ eſſe extra latitudinẽ ꝓpoſitionũ đ oĩ poſteriorıſtico, ꝙ poſitiones naturales, inquibus prędicatum ineſt neceſſariò ſubiecto, vt in pluribus tã ſuppoſitis, q̃ temporũ dr̃ijs, quãdo natũ eſt ei ineſſe, licet in aliquo, vel aliqñ fallat per accidẽs. Tales ſiquidẽ propoſitiones ſunt, & præmiſſæ & cõcluſiones ſæpe in demõſtrationibus naturalibus, cũ ſcibiles ſint, & cõſequẽter ſunt per ſe & neceſſarię qa (vt infra oſtendetur) neq; de his, quæ ſunt per accidẽs, neq; de poſsibilibus aliter ſe habere, demõſtrationes fiunt, per ſe aũt & neceſſariũ de omni ſupponũt: ſunt igiŕ & iſtæ de oĩ & habẽt vniuerſalitatẽ temporũ & ſuppoſitorũ, nõ ſimpliciter neq; qñ natũ eſt eſſe, ſed vt in pluribus neceſſariã. Vñ de oĩ poſterioriſticũ analogũ quoddã eſt diuidẽdũ per hos tres modos. ſ. ſimplr̃, & qñ natũ eſt in eſſe, & vt in plurib⁹ neceſſariò, qñ natũ eſt ineſſe. Et cõſtituit tres ſupradictos ordines propõnũ ſ. earũ, in qbus eſt vtilitas ſubiectorũ & tẽporum ſimplr̃, & earũ, in qbus eſt vr̃itas vtraq; nõ continua, ſed regularis, & earũ, in quibus vtilitas vtraq; eſt neceſſaria quidẽ, ſed cũ per accidẽs defectu. Nec oportet vt ſi quælibet cuiuſq; iſtorũ ordinũ eſt de omni, quòd diffinitio aſsignata de omni ab Ariſtotele cõueniat ſimpliciter cuilibet. Sed ſufficit quòd in primo tota ſimplr̃ ſaluetur, & in alijs ſecundum quandã ꝓportionalẽ imitationẽ: aliter vniuocè, nõ analogice ly de oĩ diceretur de oĩbus ſupradictis. Ad euidentiã modorũ dicẽdi per ſe notãdũ eſt, ꝙ per ſe põt accipi dupliciter: vno mõ poſitiuè: alio mõ negatiuè. Si ſumaŕ poſitiuè, vel eſt cõditio incõplexorũ, & ſic diſtinguiŕ cõtra hoc quod dico, in alio, & cõſtituit tertium modũ ſcđm quẽ ſubſtãtia, & quæcunq; ſignificãt hoc aliquid, entia per ſe ſunt: albũ verò & ambulãs, entia in alio. Vel eſt cõditio cõplexorũ, & ſic diſtinguitur cõtra per accidẽs, vt idẽ ſonat quod accidẽtaliter ſeu cõtingẽter, & cõſtituit reliquos tres modos perfeitatis. Primũ quidẽ ſi ſit cõditio cõplexi ſubſtãtialis. Scđm verò ſi ſit accidentalis i. extra rei eſſentiã. Quartũ ſi ſit cõditio cauſalitatis in ſubiecto, reſpectu prædicati, vt patet in textu. Si aũt ſumatur per ſe negatiuè, põt accipi etiã dupliciter. ſ. vt cõditio incõplexi, & ſic diſtinguiŕ cõtra hoc qđ dico cũ alio, & nihil aliud niſi ſolitudinẽ denotat, & ſic dicim⁹ ꝙ quãtitas per ſe neq; circularis neq; recta: & aĩal per ſe, neq; rõnale, neque irrationale, nihil aliud intẽdentes, niſi ꝙ quãtitati & animali ſolitariè ſumptis nihil eorũ ineſt

Infra primo hui⁹. T.c. 43.

& hoc mõ ꝑſe nõ cõſtituit aliquẽ ꝑſeitatis modũ: aũt ſe negatiuè ſumptũ ſit conditio cõplexi, ſic diſtinguitur contra per accidens, vt idem ſonat q̃ per aliud, & ſic dicimus q̃ iſta, homo eſt albus eſt per ſe: quia homo eſt albus, non quia aliquid aliud ſit album: ſed quia ipſum informat albedo iſta vero, album eſt homo, eſt per accidens, quia albo non eſt homo, niſi quia id quod ſubſternitur albedini, eſt homo, & hoc quoq; modo, per ſe nullum perſeitatis modum conſtituit,

Num definitio & quæ in definitione ponuntur, per ſe de definito prædicentur.

t.c.35. & 36. CIrca primum modũ dicẽdi per ſe, dubitatur, quia nõ videtur verũ, q̃ quęcũq; ponũtur in diffinitione prædicẽtur per ſe de diffinito. Subiectũ em̃ ponitur in diffinitione ſui ꝓprij accidentis, & tñ nõ prædicaꝛ per ſe de eo, ſed per accñs (vt infra in hoc primo dicitur cap. 18.) nec põt dici q̃ hoc intelligitur de partibus diffinitionis in recto, & non in obliquo: expreſſe nanq; in textu dantur exempla de partibus diffinitionis in obliquo, vt patet de linea reſpectu trianguli, & pũcto reſpectu lineæ, & Albertus & S. Th. hic dicunt quod ad hunc modũ pertinent nõ ſolũ ea, quę in recto ſed etiã in obliquo diffiniũt aliquid.

Prima reſponſio. Ad hoc dubium dicitur quòd quelibet pars diffinitionis eo modo, quo ponitur in diffinitione, prædicatur in primo modo dicendi per ſe de diffinito ita quòd ſi diffinitur in recto, prædicatur per ſe in recto, & ſi in obliquo, in obliquo. Et quia accidẽs dupliciter diffinitur. ſ. in cõcreto & in abſtracto, & qñ diffinitur in cõcreto, ſubiectũ ponitur ibi in recto, vt patet dicẽdo, ſimũ eſt naſus curuus: & qñ diffinitur in abſtracto, ſubiectũ ponitur in obliquo: vt patet cũ dicitur, ſimitas eſt curuitas naſi: ideo ſubiectũ prædicatur in primo mõ dicendi per ſe in obliquo de proprio accidẽte in abſtracto, in recto vero de eodẽ in cõcreto. Ad auctoritatẽ autem Ariſto. dicẽtis q̃ ſubiectũ prædicatur de ſuo proprio accidẽte per accidẽs dicitur q̃ ſicut ꝑſe ſumitur dupliciter: vno modo vt diſtinguitur cõtra per aliud, alio modo vt diſtinguitur cõtra accidẽtaliter: ita per accidẽs ſumitur dupliciter: vno modo vt idem ſonat qđ per aliud, alio mõ vt idẽ eſt qđ accidẽtaliter: & q̃ Ariſto. diuerſimodè vſus eſt per ſe & per accidẽs: hic & inferiꝰ: hic ſiquidẽ accepit ꝑſe, & ꝑ accidens: ideſt accidentaliter. vbi verò per ſe & ꝑ accidẽs. i. per aliud. Vnde iſta propoſitio, ſimũ eſt naſus, eſt per ſe in primo modo, & nõ accidẽtalis & eſt per accidẽs, ideſt per aliud, quia naſus non ineſt ſimo, ſed eius ſubſtrato copulato ꝑ ipſum, vt infra dicetur: quare nulla eſt cõtrarietas inter reſponſionem, & Ariſto. dicta. Hæc reſponſio licet ſubtilis ſit, à proprietate tamen recedere videtur: quia propoſitiones, quæ propriè ſunt per ſe, de quibus hic loquimur, ſunt illæ, quibꝰ vtitur demõſtrator vel in præmiſſis vel in cõcluſiõe: ꝓpoſitiones autẽ, in quibus ſubiectũ prędicatur de accidẽte ꝓprio nõ ſunt illę, q̃bus vtitur demõſtrator: igitur ꝓpoſitiones tales nõ ſunt ꝑ ſe eo mõ, quo hic eſt ſermo de per ſe. Maior huius rõnis eſt euidẽs, & infra euidẽtior apparebit, minor autẽ eſt Ariſt. inferius loco allegato: vbi ait, quod prædicatio ſubiecti de accidẽte nõ vocatur prædicatio, & ſi vocatur, debet vocari cũ additione diminuente, prædicatio ſecundũ accidẽs, quia tali nõ vtunt demõſtratores. Oportet ergo aliter reſpõdere, præmittẽdo q̃ ſicut res poteſt dupliciter conſiderari. vno modo ſecundũ ſuã naturã abſolute, alio modo vt ſic vel ſic ſignificata, ita natura diffinibilis põt dupliciter diffiniri, vno modo ſecũdũ exigẽtiã ſuæ naturæ ſimpliciter: alio mõ ſcđm q̃ ſignificaꝛ in cõcreto, vel in abſtracto. Differũt aũt plurimũ iſti duo modi diffiniẽdi: qa qñ res primo mõ diffinitur nihil ponitur in eius diffinitiõe in recto niſi genꝰ & differẽtia, licet in obliquo ponaꝛ qñq; aliqd vt additũ, qđ eſt extra rei eſſentiã vt patet in diffinitionibꝰ formarũ tã ſubſtantialiũ q̃ accidentaliũ. Qñ verò res diffinitur vt ſic ſignificata, cõtingit q̃ in eius diffinitione ponatur in recto id, quod eſt extra rei eſſentiã, quod vt additum ponendũ eſſet, ſi ſecundũ naturæ exigentiã diffiniretur, vt patet cũ diffinitur accidens in cõcreto. Dicimus enim q̃ ſimũ eſt naſus curuus, ponentes naſum in recto vt genus, & tamen naſum extra ſimitatis eſſentiã eſſe conſtat, & q̃ ponẽdũ in obliquo in eius diffinitione, ſi natura diffinita ſolum reſpiceretur. His prælibatis dr̃ ad dubium, q̃ iſta regula Ariſtotelis. Quæcũq; inſunt in ratione dicẽte quid eſt, per ſe inſunt primo modo, intelligenda eſt cũ duplici gloſa. vna ſupra ly ratione dicẽte quid eſt, vt intelligatur ratiõe dicẽte quid eſt res, ſcđm rei exigentiã, & nõ ſecũdũ q̃ ſic ſignificaꝛ. Altera ſupra ly per ſe inſunt: vt intelligatur, per ſe inſunt diffinito eo mõ, quo in ipſa diffinitione cadũt, ita q̃ ſi intrinſece, aut in recto ad diffiniendũ ſumũtur, intrinſecè, etiã in recto đ diffinito dicũtur: ſi autẽ vt additũ, & oblique, ſimili quoq; mõ diffinito inerũt. Et per hæc facilè patet reſpõſio ad obiecta. Dicẽdũ eſt. n. q̃ ſubiectũ in recto propriè nõ prędicaꝛ perſe de proprio accidẽte, ſed in obliquo, quia ſubiectũ eſt extra eſſẽtiã proprij accidẽtis, & cõſequẽter nõ poniꝛ intrinſecè & in recto in diffinitiõe ſcđm ſuæ naturę exigẽtiã data, licet ponaꝛ in recto in diffõne eiꝰ data ſcđm exigẽtiã eius, vt ſignificaꝛ in cõcreto, qa tũc ex mõ ſignificãdi diffiniẽdũ eſt more ſubſtantiarũ cõpoſitarũ, vt in fine expoſitionis libelli de ente & eſſentia diffuſè declarauimus. Vñ proprie đ prędicatiõe loquẽdo ſcđm doctrinãin hoc capitulo traditã, ſubiectũ in obliquo ꝑ ſe in primo mõ prædicaꝛ de ꝓprio accidente, & ſcđm doctrinãin ferius ſuſcipiẽdã, ſubiectũ in recto per accidẽs prędicatur de ſuo ꝓprio accidẽte. Et merito: qa prędicatio in recto denotat ſubiectũ ineſſe paſſioni, qđ nõ niſi ꝑ accidẽs verũ eſt, prędicatio verò in obliquo denotat depẽdẽtiã paſſionis à ſubiecto, q̃ eſt ad

Secũdare ſpõſio vera.

Nota.

Cap. 7. T.ca. 35.

T.ca. 36.

Reprobat

eſt ad ſuum principium per ſe &c. Et aduerte q̃ tam accidentium, q̃ formarũ ſubſtantialiũ diffinitio ſcđm eorũ exigentiã in abſtracto ꝓſpiciẽda eſt, ſubſtantiarum verò compoſitarum in cõcreto: cuius cauſam require ſi vis, vbi ſupra.

In decẽte & eſſentia c. 7. circa medium. Ad claritatẽ huius primi modi dicẽdi per ſe aduerte, quod in hoc mõ tripliciter ꝓpoſitiones reponuntur. Quædã propriè & principaliter, & hæ ſunt tãillæ, in quibꝰ diffinitio data de re ſcđm exigentiã prædicaꝛ de diffinito, vt aãal eſt ſubſtantia animata ſenſibilis, q̃ illæ, in quibꝰ differẽtia eſſentialiter cõuertibilis de eo cuiꝰ eſt ꝑdicatur, vt aãal eſt ſenſibile. Quædã aũt ꝓpriè & ſecũdariò: & hæ ſunt, in quibus reliquę talis diffinitiõis partes de diffinito prędicãtur: ſiue in recto, vt aãal eſt ſubſtãtia: ſiue in obliquo, vt linea eſt ex pũctis. Quædã verò impropriè: & hę ſunt, in quibus diffinitio data de re non ſcđm rei exigẽtiã, ſed ſcđm exigẽtiã modi ſignificãdi ꝑdicaꝛ de diffinito, vt ſimum eſt naſus curuꝰ, & in quibus talis diffinitionis pars đ diffinito ꝑdicaꝛ: pars autẽ non quælibet, ſed illa, q̃ extra eſſentiã eſt diffiniti ſcđm veritatẽ, & ratione modi diffiniẽdi vt intranea ſita eſt: reliqua ſiquidẽ pars ꝓpriè & ſecundario ꝑ ſe prędicaꝛ, vt patet dicẽdo, ſimũ eſt curuũ. Nec ſolũ attendas latitudinẽ dari in primo mõ ꝑſeitatis ꝓpter iſtos tres ordines propoſitionũ, ſed in quolibet horũ ordinũ latitudo eſt, & ſemper q̃ prior eſt, dignior eſt vt in hoc mõ reponaꝛ. Cauſa autẽ huius latitudinis & diſtinctionis ſatis aperta eſt ex rebꝰ ordinatis, & adeo clara vt explanandã amplius non iudicẽ. Illud autẽ ſuperficietenus pertrãſeundũ nõ cenſeo, q̃ Ariſtoteles deſcribẽs hunc primũ perſeitatis modũ, duo exẽpla adduxit: in quorũ neutro, id quod poniꝛ in diffinitione prædicaꝛ de diffinito in recto, vt ſuaderet ea etiã quæ in obliquo cadunt in ratione, iuxta hunc modũ per ſe ineſſe, eo tñ mõ quo in ratione ſunt ſcilicet in obliquo propriè loquendo (vt dictũ eſt) in primo quoq; exẽplo id quod in obliquo cadit in diffinitione) terminus eſt alterius prædicamenti à diffinito. Linea enim eſt in prædicamento quantitatis & triangulus in quarta ſpecie qualitatis: in ſecundo autẽ exẽplo, id quod in obliquo cadit eiuſdẽ generis eſt (per reductionem tñ) vt patet, vt inſinuaret q̃ ſiue res ſit eiuſdẽ, ſiue alterius prædicamenti, dummodo ponaꝛ in diffinitione rei, in primo mõ prędicatur de diffinito, ſuo tñ mõ. Eſt quoq; in eiſdẽ exẽplis aduertere q̃ in neutro dedit exẽplũ de tota diffinitione aut parte, quæ ſit genus vel differentia rei diffinitæ, vt patet in vtroq; : in primo quidẽ, quia differẽtia debet eſſe eiuſdem generis cũ diffinito: in ſecundo autẽ, qa differẽtia diuidit genus, pũctũ, q̃titatis diuiſiua dr̃ia nõ eſt. Docuit aũt ex hoc, q̃ nõ ſit nobis curæ ad intuẽdum ad id, quod in diffinitiõe poniꝛ, nũ ſit genus vel dr̃ia diffiniti, ad hoc q̃ inſit ꝑ ſe: quodcũq; eñ in rõne qd eſt poniꝛ, ſiue genꝰ vel dr̃ia ſit, ſiue nõ ſed aliquod eiꝰ prĩcipiũ ſit, ꝑ ſe in primo mõ ĩeſt.

A Num propoſitiones, in quibus ſubiectum cadit in definitione prædicati, ſint per ſe in ſecundo modo.

CIrca ſecũdũ modũ dicendi per ſe dubitatur, quia in propõnibus, in quibus ſpẽs ꝑdicatur de genere, ſubiectũ ponitur in diffinitione prædicati, & tñ non eſt prędicatio per ſe: iſta. n. animal eſt hõ, eſt per accidens, cũ non ſit de omni. Et ſimiliter in propoſitionibus, in quibus differentia prædicaꝛ de genere, ſubiectũ ponitur in ratione prædicati, vt additũ, quia eſt eius ꝓpria materia: & tñ nec ibi eſt prædicatio per ſe, quia non eſt de omni. iſta. n. animal eſt rõnale, eſt per accidens, vt de ſe patet. Ad hæc facilè reſpondent ad pauca reſpicientes: & dicunt, q̃ quia prædicatio per ſe præſupponit prædicationẽ eſſe directã, & iſtæ prædicationes non ſunt directę, ideò non ſunt ad propoſitũ: cũ. n. dixit Ariſt. q̃ per ſe ſecundo mõ ſunt, quæcunq; inſunt alijs &c. intelligitur ſalua prædicatione directa. Hæc rñſio & ſi quo ad primam obiectionẽ repellẽda non videatur, in ſe tñ non plenè vera vr̃: quia vt patebit, propoſitio, in qua diffinitio accidẽtis in concreto prædicatur đ eo eſt per ſe in primo mõ, licet impropriè, & tñ ibi interuenit prædicatio indirecta: non ergo prędicatio indirecta perfeitatẽ omnino deſtruit. Sed dato, q̃ ſic eſſet obiectioni ſecundę nõ ſatisfit, qa prædicatio dr̃iæ de genere non eſt minus directa q̃ prædicatio ſimi de naſo, & criſpitudinis de capillo, & paris đ numero, & ſimiles. ſ. ſicut. n. iſtis ſubiectum cadit in rõne prędicati & communius eſt prædicato, & prædicatum comparatur ad ſubiectũ vt forma ad materiam, ita in illis fit in quibus dr̃ia prædicatur de genere: genus. n. vt dictũ eſt, quia propriè eſt differẽtiæ materia, in eius ratione, vt additum cadit, & cõius eſt ipſa, & differẽtia ſe habet ad ipſum vt forma ad materiam. Nõ eſt ergo indirecta prędicatio differentiæ de genere, aut omnes iſtæ ſunt indirectæ, quod eſt voluntariũ. Oportet igitur aliter rñdere & dicere cum Ariſtotele in hoc capitulo, q̃ prædicatũ recipiẽs in ſua rõne ſubiectũ, quoddã eſt, quod ſimpr̃ illi ineſt neceſſariò, vt riſibile homini & habere tres triangulo: quoddã vero, q̃ non ſimpr̃, ſed ſub diſiũctione neceſſariò ineſt ſubiecto, vt par vel impar reſpectu numeri. Et ſecundũ hoc dicitur q̃ huiuſmodi adductæ propoſitiones, eo mõ quo ſunt neceſſariæ ſunt per ſe, & quia nõ ſunt neceſſariæ niſi prædicato ſub diſiunctione ſui oppoſiti ſumpto, ideo non ſunt per ſe niſi illo modo: vt de iſta, animal eſt rationale, nõ eſt per ſe, ſed iſta animal eſt ratiõale vel irratiõale: ſicut iſta, numerus eſt par, nõ eſt per ſe, ſed iſta, numerus eſt par vel impar. Vnde Auerrois hic ait, q̃ quia genꝰ diuiditur ꝑ oppoſita diuiſione eſſentiali, nõ euadit ab vno eorũ, & ꝓportio eius ad vtrũq; mẽbrum ſub diſiunctione eſt ſicut proportio hominis ad riſibile. Ariſt. quoq; in textu ait, q̃ in ſecũdo mõ per ſe inſunt triangulo Iſopleuros, & ſcalenõ, &

Prima reſponſio Egidij.

ſecũda reſponſio.

altera parte lõgius intelligẽs per hæc, differẽtias E
triãguli diuisiuas, potius q̃ spẽs. Quãdo ergo dicitur i textu, q̃ p se secũdo mõ insunt quęcũq; &c. intelligitur sic, quæcũq; insunt alijs, quæ in eorũ rõne sunt, per se insunt, simpliciter, vel sub disiũctione sui, pprij oppositi. Et per hoc patet respõsio ad alias instãtias similes. s. nasus est simꝰ capillus est crispus &c. hæ em̃ oẽs sub disiũctiõe sunt p se secdo mõ, qa subiectũ ponit in rõne p̃dicati.

Cõsiderãdũ est rursus, q̃ qa ad ppõnẽ per se in scdo mõ sufficit in subiecto includi id qđ ponitur in diffinitione prædicati, & nõ oportet sem per ipsum subiectũ poni in diffinitione prædicati, vt patet quãdo passio supioris de inferiori prędicat, ideo cũ in textu diffinit secũdus modus dicẽdi per se, & dicit q̃ ipsa subiecta insunt in diffi- F
nitiõe p̃dicati, gloset, ipsa scdm se vel aliquid sibi intrinsecũ. Ad maiorẽ claritatẽ huius secũdi modi dicẽdi per se aduerte q̃ ẽt in hoc modo tripliciter propositiones reponũtur: nã quædã ppriè & principaliter: & hæ sunt tã illæ, in quibus propriũ de suo primo subiecto vel eius diffinitione enũciatur: vt hõ est risibilis, & aial rõnale mortale est risibile, q̃ illę, in quibus diffinitio proprij de primo subiecto vel diffinitione sui primi subiecti dicitur, vt hõ est naturaliter potẽs ridere &c. & aial rõnale mortale est natuſr potẽs ridere &c. vel aliquid hmõi: & hoctã in proprijs simpliciter q̃ indisiũctis, siue disiũcta sint differẽtiæ diuisiuæ, vt aial est rõnale vel irrõnale: siue sint propria, quæ vocãtur passiones disiũctæ, vt numerus est G
par vel impar. Quædã autẽ propriè & secũdariò: & hæ sunt illæ, in quibus passio superioris prædicat de inferiori, vt Isosceles habet tres angulos & illæ, in quibus passio inferioris prædicat de supiori particulariter sumpto, vt quædã figura habet tres: & illæ in quibus passio alicuius subiecti prędicatur per se de subiecto illius subiecti: vt mistũ est visibile, si color misto per se inest, & illæ, in quibus passiones mathematicales prædicant de sensibilibus, de quibus sunt demõstrabiles vel per mediũ naturale à priori, vt terra est rotũda, vel per mediũ mathematicũ, vt radij reflexi habẽt tres angulos æquales &c. Quædã verò impriè: & sunt tã illæ, in quibus diffinitũ prædicat de diffinitione data nõ scdm exigẽtiã rei, sed mo H
di significãdi, vt nasus curuus est simus, q̃ illæ, in quibus diffinitũ prædicat de sua diffinitione data scdm rei exigẽtiã, vt curuitas nasi est simitas, & aial rõnale mortale est homo. In his siquidẽ, quia subiectũ est ipsa ratio prædicati, & prædicatũ nõ denominatur subiectũ, ideo in secũdo mõ im ppriè reponi oportere diximꝰ. Sũt etiã hic locãdæ & illæ, in quibus directè inferiora sub disiũctione de superioribus prædicãtur, vt quãtitas discreta est numerꝰ vel oro. Est quoq; & hic attendẽda latitudo secũdi modi dicẽdi p se nõ solũ secũdũ istos tres propositionũ ordines, sed in quolibet ordine illa digniorẽ locũ videt tenere quæ priùs numerata est. Causas autẽ horũ satis ex rerũ ordinatarũ cõditionibus eluceſcere credimus.

Num omnia, quæ non primo, vel secundo modo insunt, per accidens insint.

CIrca ppositionẽ illã correlariã quãpost duos primos pseitatis modos addidit. s. (Quæcũq; verò neutraliter insunt accidentia sunt) dubitat. Si. n. hoc verũ est sequit quod illa, quę insunt per se iuxta quartũ modũ per se accidẽtaliter insunt, quod est manifestè falsum: qa ppositiones quarti modi ingrediunt demonstrationẽ, vt in textu dicit. Adhoc est dicendũ q̃ cũ quartus modus vt distinctus formaliter ab alijs vtatur per se vt cõditione causalitatis, & effectus, & vt sic non habeat vt prędicetur de causa, quælibet propositio quarti modi in quantũ includit perseitatẽ prædicationis, ingredit primũ vel secũdũ modũ, in quantũ includit perseitatẽ causalitatis ingredit quartum modũ, & ppterea oĩs ppositio p se ratione prædicationis, oportet q̃ sit in primo vel in secundo mõ. Vnde ista (decollatus interijt) ratione causalitatis est in quarto mõ, ratione verò prędicationis est in secũdo: qa interitus est vt passio decollationis, licet nõ adæquata sibi, sed subiecto superiori cõmuni decollationi, suspensioni, & cæteris huiusmodi. Subtiliter ergo ac optime dixit Arist. quæcũq; nec in primo, nec in secũdo mõ insunt accidẽtaliter insunt: qa oĩs inhæsio expers vtriusq; perseitatis, est ẽt expers quarti modi respectu illius subiecti. Vnde notãter dixit neutraliter insunt, insinuãs per ly insunt q̃ de pseitate prædicationis loquerẽt, ineſſe si quidẽ prædicationẽ fundat. Signũ quoq; huius nõ paruũ est, q̃ Arist. contra quodlibet per se ponẽs suũ accidens contra p se quarti modi nõ oppositum accidẽtalẽ prædicationem, sed causalitatẽ, dicens, q̃ verò non propter ipsum, accidẽs est, vt si ambulãte coruscauit.

Quòd autẽ omnis propositio extra primũ & secũdũ modũ sit pure p accidẽs, declarat sic. Termini ppositionis possunt dupliciter sumi. s. quid ditatiue, vel secundũ esse quod habẽt in hoc & in illo realiter, vel secundũ rationẽ. Manifestum est aũt quòd pseitas ppositionis cõfectæ ex eis nõ sequit habitudinẽ eorũ scdm esse qđ habẽt hic vel ibi, quia tale esse particulare cõtingens & corruptibile est, cũ oĩ eo qđ sequit ad ipsum: propositio aũt p se est necessaria & ppetuæ veritatis: vnde fit, vt propositio p se non fiat ex terminis, nisi secũdũ habitudinẽ, q̃ quidditatiuè sumpti interse habẽt. Talis autẽ habitudo in pposito nihil aliud est, q̃ q̃ ex diffinitione sua cõiũctio eorũ necessaria sit, & qa ppositio ex duobus resultat terminis subiecto. s. & p̃dicato, oportet q̃ quadrupliciter se habere possint ppositionis extrema ad perseitatẽ. Aut. n. subiectũ quidditatiue determinat sibi prædicatũ, aut ecõuerso prædicatũ quidditatiue determinat sibi subiectũ, aut vtrũq; reliquũ, aut neutrũ alterũ. Si primo mõ, fit propositio p se in primo mõ pseitatis, in quo p̃dicatũ est ipsa quidditas

ditas subiecti, vel de subiecti qdditate. Si secundo A
mõ, fit ppositio p se in secũdo pseitatis mõ, in q̃ prædicatũ determinat sibi ex sua diffinitione tale subiectũ. Si tertio mõ hoc est impossibile nisi in correlatiuis, qa daretur circulus diffinitionum. Correlatiuorũ autẽ diffinitio alteriꝰ nõ facit alterius prædicatũ extra primũ modũ, quia vnũ correlatiuorũ nõ diffinit ad reliquũ nisi in obliquo: Si autẽ quarto mõ tunc propositio est pure p accidẽs: vnde nãq; pseitas cõiũctionis terminorum erit, si neutrũ ex sua diffinitione, alterũ sibi necessario vẽdicat? Iam em̃ dictũ est, q̃ sola scdm diffinitionẽ habitudo pseitatẽ prædicationis cõstituit. Quęcũq; igitur neutraliter insunt, accidẽtia sunt.

3. modus substãtijs conuenit

CIRCA tertiũ modũ pseitatis aduerte ex supradictis quod cũ in textu dicit (q̃ p se sunt, quæ B
nõ de subiecto dicunt alio quodã) sufficit q̃ intelligat de subiecto in hæsiõis, quo substãtia caret, & hoc insinuasse videt Arist. p illa verba, alio quodã. subiectũ. n. inhęsionis est vere aliud ab eo qđ de eo dicit, & scdm hoc tã prima q̃ secũda substãtia p se est inxta hũc tertiũ modũ, vt etiã textus manifestè pponit. Vnde cũ. S. Tho. declarando tertiũ modũ dicit q̃ p se vt significat aliqd solitariũ, constituit tertiũ modũ pseitatis, nõ intelligit de qualibet solitudine, sed ea tm̃ quæ diuidit contra inalio: hęc. n. solitudo est q̃ tertiũ cõstituit modũ. nec ista solitudo scdm rem intelligẽda est negatiue, qa modus importatꝰ (in ly pse) vt cõstituit substãtiã, positiuꝰ est, licet negatiuè significetur.

Quartus modus ad causalitatem, licet ī adęquatospectat

CIRCA quartũ modũ pseitatis diligenter C
aduerte subtilissimã. S. Tho. expositionẽ, scdm q̃ iste quartus modꝰ distinguit à scdo formaliter (vt dictũ est) qa pseitas secũdi est pseitas prędicationis, quarti verò causalitatis. Et qa cõtingit q̃ñq; q̃ idẽ sit p se causa alicuiꝰ, & p se subiectũ eiusdẽ, vt patet de subiecto respectu pprię passionis, ideo q̃ñq; secundꝰ modꝰ & quartꝰ coincidũt in vnã propositionẽ scdm diuersas ei⁹ cõditiones. Apparet autẽ hoc manifestius q̃ supra in hac ppositione, aial rõnale mortale est risibile, in q̃ subiectum, & ponit in rõne p̃dicati, & causa illiꝰ ppria est. Vnde nõ intelligũt. S. Tho. qui eius expositionẽ impugnant, & ex rudi ingenio puenit impugnare hoc: qa quartꝰ modꝰ requirit cãm, q̃ ita sit causa q̃ nõ subiectũ, & q̃ dici debet, interfectus interijt D
scdm interẽptionẽ: hoc. n. falsum est, vt Albertus magnꝰ in hoc loco dicit, & ex Aristotelis verbis habẽt. ait. n. Itẽ alio mõ quod ppter ipsum ineſt vnicuiq; p se. In quibus verbis sufficienter quartũ modũ per se diffinitẽtibus, reduplicationis, aut causæ, de qua nõ prædicet effectus, nullo modo meminit, quin potiꝰ prędicationẽ effectus de causa in hoc modo concurrere affirmat per ly quod ineſt: ineſſe. n. prædicationem fundat.

Egidius hic.

Quimodi per se ingrediãtur demõstrationem.

CIRCA secundam cõclusionẽ sciendũ est q̃ aliud est loqui de his modis perseitatis in ordine ad totam demonstrationem simpliciter, & aliud in ordine ad eius conclusionẽ tantũ. Similiter aliud est loqui de illis in ordine ad demõstrationẽ cõcludentẽ talẽ conclusionẽ, & aliud in ordine ad demõstrationẽ simpliciter & in cõmuni. Si enim loquamur de tota demõstratione, simpliciter & in communi, sic oẽs modi ingredi possunt demonstrationẽ, maior. n. & minor & conclusio fieri possunt & in primo & in secundo & quarto mõ, vt patet discurrẽdo per demõstrationes, q̃ñ demonstrat vna diffinitio per aliã, vel passio prima per diffinitionẽ subiecti, vel secũda passio per primã &c. Tertius autẽ modus ratiõe subiecti, etiã â demonstratione vniuersaliter non excluditur. Si autẽ loquamur de demonstratione simplicirer cõcludente talẽ cõclusionẽ. s. verè & simplr scdm naturã suã scibilẽ, & quo ad eius conclusionẽ tantũ, sic dicit q̃ secũdus & quartus modus tantũ demonstrationẽ ingrediunt. Taceo de tertio, quia incõplexus est. Et hoc mõ intelligendus est. S. Tho. in hoc loco, q̃ simpliciter scibilia, cõclusiones scdm naturã suã simpliciter scibiles interpretatus est. Themistius autẽ Auerrois & Albertus primo mõ intelligendi sunt, cum dicunt primum modũ in simpliciter scibilibus admitti. capit. 11. con. 10.

Passio sub disiũctione ne qũocõparet ad subiectũ.

CIRCA tertiã conclusionẽ sciendũ est q̃ passio sub disiunctione necessaria, cuius textus meminit, non est vt quidã putãt passio vna simplex circunlocuta p tale disiunctũ, sed sunt (fortè) duę passiones inadæquatę si gillatim tali subiecto superiori: adæquatę autẽ eius inferioribus: & ideo, cũ disiunctione, necessario insunt superiori, & illud in earũ diffinitione vt additũ recipiunt. sicut & duæ differẽtiæ ex opposito euacuantes generis potestatẽ generi necessario insunt sub disiunctione, & in vtriusq; ratione genus vt addictum cadit. Sed quia metaphysici negocij hoc est sufficiat dixisse: quia sic est, ibi autem (si studiosam vitam concesserit nobis Deus) propter quid dicet.

Num omnis propositio per se conuertatur in propositionem per se.

DVbitatur an propositio per se conuertatur in propositionẽ per se. Pro parte siquidẽ affirmatiua est: qa oĩs propositio, in qua subiectũ ponitur in rõne p̃dicati est per se secundo mõ, & in qua prædicatũ ponit in diffinitiõe subiecti est per se primo mõ: cõstat aũt q̃ propositio per se in secundo mõ cõuertit in eã, in qua prędicatum ponit in ratione subiecti, ergo cõuertit in propositionẽ p se primo mõ, vt ista numerꝰ est par vel impar cõuertit in istã, par vel impar est numerꝰ. Pro parte verò negatiua est, qa in subiecto cuiuscunq; ppositionis p se claudit intrinsecè rõ formalis inhærẽtiæ p̃dicati, sed hoc nõ põt saluari in cõuertente propositionem per se: quia impossibile est quòd subiectum & prædicatum alicuius propositionis ita se habeãt q̃ vnum depẽdeat ab altero econuerso in eodẽ genere causę: ergo &c.

In hac dubitatione quidã Scotistæ tenent simpliciter partem negatiuam, & mouentur ex ratione secundo loco adducta, & ex eo q̃ credunt Scotistæ

subiectũ prædicari nõ posse de passione in primo modo, quia ponitur in diffinitione eius vt additũ, quod nihil aliud est q̃ esse extraneũ à ratione formali illius. Cõfirmãtq; opinionẽ suã ex dictis Auerrois in secundo de anima. cõmen. 66. & 67. vbi dicitur q̃ color est visibilis per se, quia subiectũ est causa prædicati. Sed hæc opinio Peripateticis nõ cõsonat. Tum quia iam ostẽsum est omnem propositionẽ necessariã esse per se, ac per hoc cũ ista sit necessaria, rationale est homo, erit per se. Tum quia illæ propositiones sunt per se, quibus cõueniũt modi perseitatũ secũdũ diffinitiones datas ab Aristo. Cõstat autẽ q̃ istis (rationale est homo) & his similibus, cõueni t diffinitio secũdi modi per se, & istis (par vel impar est numerus) cõuenit diffinitio primi modi, quia ĩ illis subiectum ponitur in ratione prædicati, & in his prædicatũ ponitur in ratione subiecti: ergo &c.

Cõ. 66. & 67. Reprobat.

Nec est audiẽdũ dictum eorũ. s. q̃ id, quod ponit vt additum, nõ prædicatur in primo modo, quia est extra rõnẽ formalẽ diffiniti. Cõtrariatur em primo Aristoteli, qui in hoc loco notãter exẽpladedit de his, quæ cadũt in diffinitione vt addita. Cõtrariatur secũdò veritati, quia cũ ratio formalis rei & diffinitio sint idẽ in habẽtibus diffinitionẽ, & Apud Arist. 7. Metaphysicæ, per lõgũ processum passiones & accidẽtia aut nõ habẽt diffinitionẽ, aut habent per additum, nulla est diffinitio quidditatiua accidẽtis in qua nõ claudatur intrinsecè subiectũ. Sed quod decepit eos est: quia aliud est subiectũ esse extra essentiã passionis & accidẽtis, & aliud est subiectũ esse extra rationẽ quidditatiuã eius, & cum primũ sit verũ, credidẽrũt secũdum quoq; verificari: quod tñ apud peripateticos est error. Est ergo via media approbãda, q̃ nec vniuersalis affirmatiua. s. omnis propositio per se cõuertitur simpliciter in propositionẽ per se. est vera: quia nõ cõuertitur ista, hõ est animal, nec vniuersalis negatiua. s. nulla propositio per se cõuertitur simpliciter in propositionẽ per se, est vera: quia ista, homo est animal rõnale, conuertitur in istã, animal rationale est homo secũdo modo (vt etiã in tractatu de demonstratione. S. Tho. nomine insignito dicitur) & ex hoc patet sufficiẽter q̃ subiectũ positũ in ratione prædicati, immo quod plus est, est ipsa ratio prædicati, & eius causa. Sed quædã ꝓpositiones per se cõuertũtur in per se, & hæ sunt omnes quarũ cõuertentes simpliciter sunt necessariæ ex terminis. Nec obstat his quod Aristo. inferius dicet, q̃ ista est per accidens, risibile est homo: ibi enim non accipitur accidẽs vt opponitur a d per se, de quo modo loquimur, vt in cap. 18. patebit diffuse ex textu. Confirmat autem sic esse (vt diximus) frequens philosophorum exercitium in demonstrando, dum conuertendo præmissam demonstrationes faciunt, vt patet dum vtuntur in demõstrationibus vtraq; harum, oẽ intellectiuum est liberũ & è cõuerso, omne liberũ est intellectiuũ, & similiter omne necessariũ est æternum, & è cõuerso, omne liberũ est intellectiuũ: & similiter omne necessariũ est æternũ, & e conuerso, omne æternũ est necessariũ, & similiter omne generabile est corruptibile, & ecõuerso, omne corruptibile est generabile, & infinitis huiusmodi propositiõibus philosophi vtũtur in diuersis demõstrationib⁹: cõstat aũt q̃ demõstrationes nõ nisi propõnes per se assumunt. Vnde vel fateamur oẽs errare, quod temerariũ est, vel cõcedam⁹ multas propõnes per se cõuerti simplr in per se. Ad rationẽ autem in oppositũ dicitur primò q̃ loquẽdo de subiecto, vt distinguit cõtra prædicatũ maior illa nec est probata, nec apparet vera vniuersalr: in ista em̃ homo est aĩal rationale, prædicatũ magis exprimit causam inhærere in subiecto q̃ ecõuerso: tñ nõ est dubium quin sit per se in primo mõ. Dicitur secũdo quod dato q̃ ista admitteret s. q̃ in oĩ propositione per se subiectũ claudit in se causam, quare prædicatũ insit sibi, sophismatũ cõsequẽtis est ex hoc inferre, ergo claudit in se causam formalẽ, qm̃ diuersis generibus causarũ cõtingere hoc põt, & propterea stat ex eisdẽ terminis fieri duas propõnes per se, & in vtraq; claudere subiectũ causam in se inhærẽtiæ prędicati in subiecto, diuersimodè tamẽ, in altera. s. materialẽ & effectiuã, in altera formalẽ &c. Non est opus tamẽ hanc descriptionẽ propositionis per se admittere, sed standum est in illis, quas dedit Arist. exquibus hæc non habẽtur: sat enim esse propositioni per se dixit si prædicatũ ponitur in ratiõe subiecti & ecõuerso, nisi quis diminutè eum diffinisse fingat. Auctoritas verò Auerrois ex secũdo de anima nõ cõfirmat aduersarios, sed magis deijcit: qm̃ ibi Auerrois expresse dicit q̃ in hoc differt secũdus modus per se à primo, q̃ in secundo subiectũ est causa prædicati, in primo verò econuerso prędicatũ est causa subiecti. Vnde si ex hac auctoritate arguendum est manifestè concludit q̃ in omni propositione per se subiectũ claudit causam inhærentiæ prædicati in subiecto, cuius oppositũ aduersarij inde concludere volebant.

Cõ. 66.

Replica.

T. c. 41.

T. c. 15. 16. & 17.

Rõ erroris.

Nota.

T. c. 35.

De Vniuersali. CAP. V.

definitio

Correlatiuum.

Propositio pria.

Videlib. 6. Top. cap. 5.

VNiuersale aũt dico, q̃ vtiq; de omni sit, & per se secundum quòd ipsum. Manifestum igitur est quæcunq; sunt vniuersalia ex necessitate insunt rebus. Per se au- & secundum quòd est ipsum idem est: vt per se inest lineæ punctum, & rectum: etenim secundum q̃ linea: & triãgulo secundum quòd triangulus duo recti. etenim per se triãgulus duobus rectis ęqualis est. Vniuersale autem est tunc, cum in quolibet

bet & primo de mõstretur: vt duos rectos habere, neque figuræ cuilibet inest vniuersale, quanuis est demonstrare de figura, quòd duos rectos habet, sed non de qualibet figura, nec vtitur qualibet figura demonstrans. Quadrangulus enim figura quædam est, non habet autem duobus rectis æquales, sed isoscheles quidem duobus rectis æquales habet, sed non primum sed triangulus prius. Quòd igitur quodlibet primũ mõstratur duos rectos habere, aut quodcũq; aliud huic primò inest vniuersale est, & per se demõstratio huius vniuersaliter est, aliorũ autem quodammodo nõ per se, neq; de equi crure est vniuersaliter, sed frequentius, ideſt per aliud. Oportet autẽ non latere, q̃ multotiens contingit peccare & nõ esse quod demonstratur primũ vniuersale, secũdum quod videtur vniuersale demõstrari primũ. Decipimur deceptione hac cum aut nihil sit accipere à superiori extra singulare, q̃ singularia. Aut sit quidẽ, sed innominatũ est indifferẽtibus specie rebus. Aut si cõtingat esse sicut in parte totũ in quo mõstratur, eis autẽ, quæ sunt in parte quidẽ inest demõstratio, & erit de omni, sed tamen nõ est huius primi demõstratio vniuersaliter: dico aũt huius primi secundũ quod est demonstratio cum sit primi vniuersalis. Si igitur aliq̃s demõstrabit quod rectæ quidem nõ coincidunt, videbitur vtiq; esse demonstratio propter id quod omnibus rectis inest, non autem est, siquidem nõ quoniã sic ęquales sint fiat hoc, sed secundũ quod quomodocunq; æquales. Et si triangulus non esset aliud q̃ isoscheles videbitur vtiq; esse demõstratio. Et proportionale quidẽ cõmutabiliter est secũdũ quod numeri sunt, & secũdũ quod lineæ, & secũdũ quod firma, & secũdũ quod tẽpora sunt: quẽadmodũ demõstrabatur aliq̃n seorsum, sic cõtingens est de omnibus vna demõstratione demõstrari, sed sunt propter id, quod innominatũ quiddã omnia hæc vnum, vt lõgitudines, firma, tempora, & specie differunt à se inuicẽ, seorsum accipiebatur. Nunc autem vniuersaliter monstratur: non enim secundum quod lineæ sunt, aut secundum quod numeri inerant, sed secundum quod hoc, quod vniuersale ponunt esse. Propter hoc neq; si aliquis monstrauerit vnumquẽque triangulum demonstratione, aut vna, aut altera quod duos rectos habet vnumquenque isochelem seorsum & iscalenon, ideſt gradatum: nondum cognouit triangulum quod duos rectos habet nisi sophistico modo: neq; vniuersaliter triangulum, neq; si nullus est præter hæc triangulus alter, neque secundum qnod triangulus est cognouit, neq; omnem triangulum, sed aut secundum numerum, secundum speciem, non autem omnem, etsi nullus est quem non nouit.

Modi erradi circa ꝑdicatũ vniuersale.

Secũd⁹. Tertius.

Corrolariũ secũ.

Corrolarium tertium

Quando igitur non nouit vniuersaliter, & quãdo nouit simpliciter. Manifestũ est quod si idẽ esset triangulo esse & isoscheli, aut vnicuiq;, aut omnibus: si verò non idem, sed alterum, ineſt autem secundum quod triangulus, non nouit. Vtrùm autem secundum quod est triangulus, aut secundum quod est isoscheles, & quando secundum hoc ineſt primo & vniuersaliter cuius est demonstratio? Manifestũ est, q̃ quãdo ablatis inerit primo, vt isoscheles æneo remoto triãgulo isunt duo recti: sed æneũ esse remoto & isoscheles, sed nõ figura aut termino, sed non primis duo ergo primo. siquidem triangulo secũdũ hoc ineſt alijs, & huius vniuersaliter est demonstratio.

Regula cognoscẽ divniuersale.

Regula cognoscẽ divniuersale.

Summa huius capituli hæc est.

Diffinitio.

Corrolariũ.

Propositioprima

VNiuersale dico quod cum de omni sit & per se, est secundum quod ipsum.

Quæcunque sunt vniuersalia ex necessitate insunt rebus.

Per se & secundum quod ipsum est idem, vniuersale autem tunc est cum in quolibet & primo demonstratur, declarantur vtraque exemplariter.

Demõstratio per se huius vniuersalis est, aliorum autem quodammodo non per se.

Propositio secunda.

Modi erandi.

Erramus autem circa vniuersalis acceptionẽ tripliciter: vel cum nihil sit accipere à superiori extra singulare: vt si triangulus non esset aliud quàm isoscheles. Vel cùm innominatum est subiectem proprium: sicut indifferẽtibus specie rebus vt commutata proportio inuenitur in numeris, lineis, formis & tẽporibus. Vel si cõtingat

esse sicut in parte totum in quo monstratur: vt si de rectis lineis non concurrere monstretur.

Corrolarium. Siquis mõstraret: vnũquẽq; triangulũ q̃ duos rectos habet, triangulũ nõ cognouit, qm̃ duos rectos habet, nisi sophistico modo, nec vniuersale triãguli, nec omnem triãgulũ scdm̃ speciẽ, sed secundũ numerũ, etiã si nullus est quẽ non nouit.

Corrolarium. Si triãgulo & isoscheli, aut vnicuiq;, aut omnibus idẽ erat esse cognoscens, hæc simpliciter nouit: si verò nõ idẽ, sed alterũ, nõ nouit vniuersaliter.

Regula. Id cui primo inest aliquid seu cuius aliquid est vniuersale, nõ est id quo remoto illud remanet: neq; oẽ illud quo remoto illud nõ remanet, sed illud cui inest, & per ipsum aliqd̃ quibusq; inest.

Series autem hæc est.

INTENDENS tertiũ præmittẽdũ. s. vniuersaliter in hoc capitulo explanare quatuor facit. Diffinit nãq; primò ipsum vniuersale & declarat eius diffinitionẽ ex cõueniẽtia inter per se, & scdm̃ quod ipsum prima propositione: secundò ostendit quomodo demõstrator vtatur vniuersali secũda propositione. Tres modos errãdi circa vniuersale tertio declarat, duobus adiunctis correlarijs, quorũ primũ sequitur ex secũdi erroris destructione: scdm̃ verò ex radicali ratione, qua omnes eliduntur errores, distinctione. s. vel indistinctione formali, quã errantes non aduertunt. Regulã vltimò valde notabilem subdit, ad sumẽdũ vniuersale accõmodatis exemplis isoscheli figuræ, & triãguli respectu ipsius habere tres &c.

Num Definitio Prædicati vniuersalis sit competens.

Nugatio semp reijcienda lib. 2. Pesi. cap 2.

CIrca diffinitionẽ vniuersalis dubitatur dupliciter primò quia videtur in ea cõmitti nugatio. Cùm em̃ scdm̃ qd̃ ipsum sit idẽ qd̃ per se (vt in textu dicitur) superflue vtrũq; in diffinitione ponitur: sufficiebat em̃ ponere scdm̃ qd̃ ipsum. Insuper cũ per se sit de oĩ, nõ oportebat ibi ponere de omni. Secũdò dubitatur quia nõ videt diffinitio illa explanare totã diffinitã naturã, sed diminuta: ista siquidẽ propositio, isoscheles habet tres, seu homo habet sensum tactus de omni & per se scdm̃ qd̃ ipsum est, tñ prædicatũ nõ est vniuersale talis subiecti, vt de se patet: quia habere tres est vniuersale triãguli, & esse sensitiuũ scdm̃ tactũ est vniuersale animalis. Assumptum declaratur quo ad tertiã particulã, quia quo ad primas duas euidẽs est: probatur ergo sic, illud cõuenit alicui scdm̃ qd̃ cõuenit sibi cũ reduplicatione sui, quia scdm̃ qd̃ ipsum & inquãtũ tale idẽ sunt: sed in qualibet istarũ hoc inuenit: ista. n. est simpliciter vera, homo inquãtũ hõ habet sensum tactus, & similiter ista, isocheles inquãtũ isoscheles habet tres: ergo &c. Et cõfirmatur, quia illud inest alicui cũ reduplicatione & scdm̃ qd̃ ipsum, qd̃ inest rõne suæ diffinitionis quidditatiuæ: sed supradicta sunt hmõi: ergo &c. patet minor: quia diffinitio subiecti assumeretur pro medio scdm̃ viã cõem ad demõstrãdũ talẽ cõclusionẽ. Mediũ autẽ est ratio quare maior extremitas insit minori. Ad primã dubitationẽ dicitur, q̃ qa in diffinitione oportet explicite ponere superiora oĩa vsque ad vltimã differẽtiã, & tñ posteriorẽ implicite quodammõ claudere priorẽ (vt patet: cũ dicitur aĩal est substãtia aĩata sensibilis) ideo in diffinitione vniuersalis explicauit de omni, & per se. Nec ob hoc sequitur nugatio, quia ad nugationẽ nõ sufficit qualiscunq; inclusio vnius in altero, sed exigitur, q̃ vnũ includatur formaliter & intrinsecè in cõceptu formali alterius. Vñ dicere aĩal rõnale nõ est nugatio, qa aĩal vt additũ in cõceptu rõnalis cadit, & similiter dicere nasus simus & similia. Et qm̃ per se nõ includit formaliter de omni, nec (scdm̃ qd̃ ipsum) includit formaliter per se, licet illa iterãt, sicut etiã rõnale infert aĩal, ideo nulla nugatio in ꝓposito accidit.

Quod aũt per se nõ includat formaliter & intrinsecè de omni, patet ex diffinitionib⁹ p se in capitulo præcedẽti. Quod verò (scdm̃ qd̃ ipsum) non includat formaliter & intrinsecè vtrũq; patet ex hoc capitulo, vbi Aristoteles in prima propositione, exponẽs scdm̃ qd̃ ipsum, ait q̃ idẽ sonat qd̃ primo: clarũ autẽ est ex dicẽdis, q̃ in rõne (primi) formaliter & intrinsecè nõ clauditur aliqd̃ horũ. Nec te decipiat q̃ dici cõsueuit q̃ ista se habent sicut supius & inferius: eo em̃ sensu dictũ est, quo dicim⁹ q̃ rõnale & aĩal se habent vt inferius & superius, quia omne rõnale est animal, & nõ è contra, vnde ex hoc non habetur, q̃ posterius inter ista includat formaliter & intrinsecè suum prius.

Num per se & secundum quod ipsum sint idem.

CIrca primã partẽ primæ propositionis. s. per se & (scdm̃ qd̃ ipsum) est idẽ. Aduerte aliquos S. Tho. expositionẽ nõ penetrare: credũt em̃ q̃ scdm̃ S. Tho. per se & scdm̃ qd̃ ipsum idẽ sint cõuertibiliter: occasionẽ autẽ sic opinãdi sumũt ex duobus. Primò ex eo q̃ introducendo præfata Aristotelis verba. S. Tho. ait q̃ ne aliquis crederet aliud esse qd̃ in diffinitione vniuersalis dixerat per se & scdm̃ qd̃ ipsum est, subdit per se & scdm̃ qd̃ ipsum est, idẽ est: secũdò ex eo q̃ paulò ante diuidẽdo textũ ait. Circa primũ duo facit. primo ostendit q̃ vniuersale cõtinet in se & dici de omni & per se: secũdò ostendit quid addit supra ea, ibi vniuersale autẽ. Hi aũt ideo ad S. Tho. mẽtẽ nõ peruenerũt, quia. S. Tho. expresse in secũ do cõtra Gẽtiles cap. 15. multũ interesse sentit inter per se, & scdm̃ qd̃ ipsum: põt em̃ vt clarè patet idẽ cõuenire pluribus per se, sed nõ põt idem cõuenire duobus scdm̃ qd̃ ipsum, quia qd̃ cõuenit alicui scdm̃ qd̃ ipsum, ipsum nõ excedit, sicut habere tres nõ excedit triangulũ. Quod si fortè dixerint q̃ per se & scdm̃ quod ipsum, simpliciter apud. S. Tho. differunt, sed nõ differũt scdm̃

Secundo cõtra Gẽtiles.

ctionis, sic (scdm̃ qd̃ ipsum) reduplicat rẽ rõne ꝓprij sibi soli cõceptus, quo formaliter est talis, & denotat illud esse adæquatã rationẽ talis prædicati, & sic per se est superius ad scdm̃ qd̃ ipsum: sic em̃ non omnis propositio per se est scdm̃ qd̃ ipsum: qm̃ qñcunq; genus dicitur de spẽ est per se in primo modo & nõ est scdm̃ qd̃ ipsum, eo q̃ specifica differentia nõ est ratio adæquata quare gen⁹ insit, cũ genus inueniatur extra illã, & multa cõueniũt inferiori per se rõne superiorũ, quæ nõ cõueniũt ei ratione eius quo differt ab illis, vt patet de omnibus passionibus superiorũ, & sic sumitur in proposito. Vnde ad obiectiones dicitur q̃ procedũt vtendo ly scdm̃ qd̃ ipsum primo modo & non secundo: hõ em̃ habet sensum tactus scdm̃ id quidẽ qd̃ formaliter est, quia scdm̃ qd̃ est aĩal, sed non scdm̃ id quo differt ab aĩali & cẽteris speciebus. Et similiter iuxta primũ sensum reduplicatiua admitti põt. Ad cõfirmationẽ dicitur, q̃ inesse alicui rõne suæ diffinitionis qdditatiuæ, põt intelligi dupliciter. Primo modo accipiẽdo diffinitionẽ à suis partibus, & hoc modo indubie verũ est, q̃ quicquid vẽdicat sibi aliquid rõne suæ diffinitionis, cõuenit ei scdm̃ qd̃ ipsum quia diffinitio soli diffinito cõuenit, & ipsum à cẽteris distinguit: & hoc mõ falsa est minor. Alio mõ põt intelligi inesse alicui rõne suæ diffinitiõis, accipiẽdo diffinitionẽ rõne suarũ partiũ, & sic falsum est in ꝓposito qd̃ assumitur in maiori, & qa ꝓbatio minoris ꝓcedit hoc mõ, qd̃ diffinitio hominis nõ assumitur vt mediũ ad cõcludẽdũ ipsum habere tactũ nisi ratione suæ partis, quæ est animal, sufficeret em̃ aĩal assumere ꝓ medio, & similiter est de isoscheles & habere tres, ideo nõ cõcludit minorẽ in eo sensu, in quo probãda erat.

Vbi supra contra Gentiles.

Primò quia superfluitatem scdm̃ hoc imposuit Aristo. si em̃ synonyma, aut idẽ formaliter & cõuertibiliter sunt, alterũ superfluit. Secdò quia diminutus esset S. Tho. nõ declarãdo q̃ equiuocè accipit hic scdm̃ qd̃ ipsum, & in cõi vsu philosophorũ: & præsertim quia & oẽs, & ipse ex hoc capitulo vti cõsueuerũt ꝓprietate vocabulorũ, seruãdo scdm̃ qd̃ ipsum, vt differt à ꝓ se, & sonat idẽ qd̃ primò vt in allegato capitulo euidẽter apparet. Nec superficieten⁹ cõsideres hoc præsertim plurimũ fiqdẽ apud me valet. Tertiò qa S. Tho. hoc expresse dicit, q̃ principiũ huius capituli, in quo dicit (vniuersale aũt dico qd̃ cũ de omni sit, & per se est scdm̃ qd̃ ipsum est) est diffinitio ipsi⁹ vniuersalis, q̃ si diffinitio est, totã diffiniti naturã explicat, & cõsequenter ly scdm̃ qd̃ ipsum non sumptũ est vt conuertitur cũ ly per se: vnde ideo Arist. dixit q̃ scdm̃ qd̃ ipsum, & per se idem sunt, quia idẽ essentialiter sunt sicut inferius & superius, ꝓpter qd̃ subiunxit quid addit supra per se q̃. s. addit ly primo. Quãdo ergo dixit. S. Tho. q̃ ne aliquis crederet aliud esse & c. intelligit aliud essentialiter. Quod verò præmiserat diuidendo textũ intelligẽdũ est explanatiuè, seu declaratiuè. Aristo. em̃ primò ostẽdit. i. explanat q̃ vniuersale includit de omni & per se: & secũdò ostẽdit i. explanat qd addit supra ea, & hęc indubieverа sunt sed cũ his stat q̃ etiã primò ponat integrã diffinitionẽ ipsius vniuersalis, in qua nõ ita clarè planũ sit quid addat vniuersale supra ea, sicut q̃ includat illa, propter obscuritatẽ illius vocabuli, scdm̃ quod ipsum declarati post, per ly primo. Et hæc videtur mihi sentẽtia Arist. Si quis tñ per se, & scdm̃ quod ipsum idẽ cõuertibiliter esse cõtẽderit si simpliciter hoc teneat, cõtra veritatem Theophrastũ, Albertũ. S. Tho. & viam cõmunẽ tenet. Si autem hoc in loco tãtum idẽ intelligat, quia Themistij Auerrois, &. S. Tho. verba hoc sibi fauent, ly secundũ quod ipsum nõ secũdo, sed primo mõ exponat: vel ly ꝓ se, ex altet, & scdm̃ eius summũ eo vtaĩ, & onus respõdẽdi assumat.

Thom. 1. posteriorũ ca. 12. Auc. c. 11.

Vtile est qd̃ inest primo quo intelligatur.

CIrca secundã partẽ ꝓpositionis primæ. s. vniuersale autẽ est, cũ primo demõstrat. Notãdũ est q̃ cũ superlatiuũ dupliciter exponatur. s. negatiue & positiue, hic ly primo, vtroq; modo expositũ veritatẽ habere oportet: quia quod cõuenit alicui vt vniuersale eius (vt modo loquimur de vniuersali) nulli alteri inest prius, & sibi inest prius omnibus alijs, alias ei nõ cõueniret primo, vt in textu habet: cũ autẽ audis vniuersale oportere inesse ita ei cui⁹ est vniuersale, q̃ nulli alteri pri⁹, esto caut⁹, & scito q̃ quo ad hoc id tãtũ cẽsẽt alterum qd̃ formaĩ differt à subiecto, ſumpto secũdũ qd̃ ipsum modo expositio. i. sumpto scdm̃ id quo formaliter differt à cæteris: propter qd̃ tã genus ipsius subiecti, q̃ qdlibet inferius ipso, alterũ in ꝓposito est à subiecto: ita q̃ si aliqd̃ est subiecto rõne sui generis, vel cuiusuis supioris vel inferioris

ferioris nõ ineſt illi primò. Differẽtia verò ꝓpria ſubiecti cõſtitutiua cũ ipſo cõuertibilis alterũ à ſubiecto nõ eſt in ꝓpoſito, ſicut nec tota diffinitio ſubiecti alterũ ab ipõ hic cẽſetur: neq; eñ differẽtia talis formaliter differt à ſubiecto ſumpto ſcđm qđ ipſum eſt, neq; diffinitio tota vt de ſe patet: idẽ nãq; eſt formalis cõceptus omniũ triũ: differẽs ſcđm diuerſos modos cõcipiẽdi, ſeu ſignificandi illũ: vnde ex hoc ꝙ hominis diffinitioni, ſeu cõuertibili differẽtiæ prius ineſſe dicimus riſibile q̃ homini, nõ ſequit, ergo nõ cõuenit homini primò: quia vt dictũ eſt, alteri cõuenire nõ dicitur niſi alterũ habeat cõceptũ formalẽ à ſubiecto ſecũdũ quod ipſum. Nec prætereũdũ eſt ꝙ ſi uc tale prædicatũ immediatè fluat à differẽtia cõuertibili, ſiue mediatè hoc nõ obſtat. Tam. n. primã paſſionẽ q̃ ſecũdã & q̃ tertiã ineſſe primo ſubiecto à quo originãtur dicimus, eo ꝙ oẽs à ſubiecto ſumpto ſcđm qđ ipſum effluant, licet quædã prius natura alia. Nec in hoc ergo fallaris, vt quia paſſio tertia per ſecũdã de ſubiecto demõſtrat à priori, & ſimiliter ſecũda per primã, ꝙ propterea neges ipſam ineſſe primo ſubiecto. Ad demonſtrationẽ eñ ſufficit mediũ eſſe cauſam proximã prædicati, & nõ oportet eſſe id à quo primò fluit prædicatũ. Et ſi arguat: priùs ſecũda paſſio ineſt primæ, q̃ ſubiecto: qa prima paſſio verè mediũ eſt tunc, & prima paſſio differt formaliter à ſubiecto, ergo nõ primo ineſt ſubiecto. Dicitur primo ꝙ maior eſt falſa: qm̃ licet inſit ſcđa primę proximius q̃ ſubiecto, non tñ prius. Dicitur ſecũdò ꝙ maior vniuerſaliter loquẽdo eſt impropria qm̃ paſſio ſecũda nõ vniuerſaliter ineſt primæ, ſed fluit ab illa, à ſubiecto aũt & fluit & eſt ī illo. Dicitur tertiò ꝙ prima paſſio vt manet in ea vis qđditatis ſubiecti nõ cẽſetur alterũ à ſubiecto. Dicitur quartò ad euellẽda s omnes hmõi ambiguitates, ꝙ cũ dicitur vniuerſale alicuius eſt qđ ineſt illi primò &c. intelligiť vt ſubiecto, ita ꝙ id cuius. A. eſt vniuerſale ſcđm qđ ipſum debet ſubijci ipſi. A. ita ꝙ à nullo formaliť diſtincto mẽdicet ſubijci illi, licet alteri cõicet vt medio: & ſic cauſat illud, qđ à nullo ſibi mẽdicat hoc: licet alteri cõicet vt cauſę mediç, & ſic omnes obiectiones ceſſant.

Obiectio

Rñdetur primo. ſecundo. tertio. quarto.

Nota.

CIRCA declarationẽ ſecundæ partis primæ ꝓpoſitionis aduerte ꝙ ex eis quæ dicũtur: ſumitur illa regula generalis: ꝙ quãdo aliquid conuenit alicui ſubiecto primo, per illud ſubiectũ põt de quolibet alio cui cõuenit (tã ſuperiori q̃ inferiori q̃ cõiũcto &) realiter eidẽ demõſtrari à priori. Hæc tñ regula q̃liter intelligenda ſit (propter quædam prædeclarãda dicetur in. 7. capitulo.)

Vniuerſale prædicatum conuenire ſubiecto oportet ita quod per ipſum formaliter, vel participatiue inuentum reperiatur in alijs.

ſuper. t. cõ. 18. in ſolutiõe primi dubij circa finem.

CIrca regulã cognoſcẽdi vniuerſale. Dubitať an illud, qđ cõuenit alicui primo, poſſit inueniri in aliquo, in quo eius primo ſubiectũ nõ inuenitur ſcđm ſe. Et quia hæc quæſtio eſt inconſueta & valde neceſſaria, ideo exẽplariter declaro titulũ. Videmus ꝙ habere tres angulos æquales &c. primò cõuenit triãgulo, & ſecũdariò conuenit ſuperioribus & inferioribus eo, puta figuræ & iſoſcheli, & ſubiecto & accidẽtibus eius, puta æri & albedini, triãgularibus. In omnibus aũt his nũquã inuenitur actualiter habere tres &c, niſi præinueniatur in eis ipſius triãguli natura ſe cũdũ ſeipſam, vt patet. Nũquã eñ figura habet tres æquales &c, niſi ſit triangularis & ſimiliter nũquã æs, aut aloedo habet tres &c, niſi triãgularitatẽ ſapiat. Quia igitur ſic videmus in huiuſmodi, dubitamus, an vniuerſaliter verũ ſit, ꝙ id, quod cõuenit alicui primò, ita vẽdicet ſibi illud primo ſubiectũ, ꝙ inueniri nõ poſſit in aliquo, in quo nõ inueniatur illud primò ſubiectũ ſcđmſe. Dico aũt ſcđm ſe, i. formaliter, vt diſtinguitur cõtra virtualiter, ita ꝙ oporteat ad hoc ꝙ vniuerſale alicuius inueniať in alio, ꝙ eius primo ſubiectũ formaliter ſit cõiunctũ illi alij, vel vt ſuperius inferiori, aut è cõuerſo, vel vt actus potẽtiæ, aut è cõuerſo, vel vt pars toti, aut è cõuerſo, & hmõi, & nũquã ſufficiat coniunctũ eſſe illi virtualiter. Oritur autẽ quæſtio hæc hoc in loco ꝓpter exame vltimę particulę, quę regulã cõplet. ſ. ꝙ ipſum alijs quibuſq; ineſt: oportet nãq; diſcurrere ſubly alijs, quæ referri intelligũtur, & quæ nõ. Prima autẽ facie intuẽtib⁹ textũ, & expoſitores illuſtres apparet, ꝙ impoſsibile ſit inueniri vniuerſale alicuius abſq; eius primo ſubiecto formaliter. Ex textu quidẽ, quia in tota eius ſerie nõ niſi de his fit ſermo, quibus ſubiectũ formaliter cõicatur, vt in oĩbus exẽplis adductis, ibi etiã in ſingulis erroribus manifeſtè liquet. Ex expoſitoribus verò qa dicũt ꝙ vniuerſale, ḋ quo loq̃mur, cõſiſtit in adæquatione ſubiecti ad prædicatũ, & è cõuerſo: ꝙ ſi mutuò adæquanť, ergo vnũ nõ inueniť vbi alterũ nõ eſt. Subtilius autẽ ſi ꝑſcrutati fuerimus, inueniem⁹, ꝙ id, qđ cõuenit alicui primò, ĩuenitur vbi eius primò ſubiectũ, nõ formaliť, ſed participatiuè tãtũ reperiť. Quod ſic manifeſtať: quẽadmodũ in textu habeť, idẽ ſonãt hæc tria. A. ineſt alicui ꝑ ſe ſcđm qđ ipſum eſt, &. A. ineſt alicui primò, &. A. ineſt alicui & ꝑ illud ineſt cæteris, ac ꝑ hoc neceſſe eſt, vt vbicũq; verificatur aliqđ horũ triũ, ibi verificeť qđlibet illorũ. Et qa multa ſunt quæ alicui inſunt & ꝑ illud cæteris quæ illud participãt, ita ꝙ nõ ſunt illi ſubiecto realiť cõiuncta, nõ multa ſunt, q̃ cõueniũt alicui primo, & extra illud formaliť, licet nõ extra illud participatiuè ĩueniunť. Sunt aũt hmõi ꝓfectiones cões deo & alijs, vt in Metaphyſica oſtẽditť, ꝓfectiones ſiqdẽ tales deo formaliť inſunt, & ꝑ plius participatiõnẽ formaliť inſunt alijs, in quibus naturã ipſam diuinã formaliter nõ inueniri manifeſtũ eſt, vnde ex hoc põt ſic formari ratio ad propoſitũ oſtendẽdũ. Quicquid ineſt alicui & ꝑ ipſum cæteris ineſt ei primo ſiue ſcđm qđ ipſum perfectio cõis deo, & alijs, ineſt deo, & ꝑ ipſum cæteris: ergo ieſt deo primo, ſiue ſcđm ipſum. Tũc vltra. Sed in illis cæteris nõ ineſt natura diuina formaliter, ſed participatiue tm̃: ergo aliquid, quod cõuenit alicui primò, poteſt inueniri extra eius primò ſubiectũ formaliter, licet nõ participatiuè, qđ erat in tẽtũ. Maior eſt ipſa Ariſto. regula, minor autem ex metaphyſicæ ſuppoſitis. Et quia multis fortè videbitur hoc nouũ, & quærẽt quomodo poterũt gloſare regulã Ariſto. ideo cõfirmo ſupradicta auctoritate. S. Tho. in ſecũdo cõtra Gentiles. cap. 15. volẽtis ꝙ eſſe cõuenit deo ſcđm qđ ipſum & cæteris ipſius participatione. Fũdatur aũt doctrina hæc ſupra ipſis rerũ naturis, quibus oportet noſtros cõceptus cõformes eſſe: ita, vt ſcđm diuerſitatẽ rerũ de quibus loquimur diuerſimodè oporteat applicare vniuerſales regulas ad ipſas: vnde fit, vt quia res habẽs aliquod ꝓprium cõicatur alijs ſcđm ſeipſam tm̃ modis ſupradictis & etiã propriũ eius cõiceter eiſdẽ, ratione illius formaliter tm̃ inuẽti in eis, vt de triãgulo & eius proprietate patet. Quia verò res aliqua non eſt cõicabilis ſcđm ſeipſam, ſed participabilis, oportet ꝙ eius propriũ in alijs inuẽtũ participatione quadã illius primi ſubiecti eis inſit, vt ſic cõmunicatio proprietatis, cõmunicationẽ quãdã nature ſequatur, vt ſic propriũ nõ fateamur exire ſuum primo ſubiectũ. Sũt eñ (vt ꝓpoſita exẽpla ſequamur) oĩa alia à Deo quædam diuinæ naturæ participationes, quaſi deitates participatę, & ideo id, quod primo diuinæ conuenit naturæ eis conuenit, nõ exit ſuũ primo ſubiectũ, immo comitatur illud. Saluatur igitur mutua adequatio ſubiecti, & ſui vniuerſalis, nõ ſolũ quãdo ipſum vniuerſale inueniť tm̃ in eis, in quibus ſubiectũ eius formaliter inuenitur, ſed etiã quãdo inueniť extra ſuũ primo ſubiectũ formaliter, quia nõ inuenitur extra ſuũ primo ſubiectũ participatiuè, & hoc ſufficit: & maximè q̃do tale vniuerſale etiã participatiuè, inueniť extra ſuũ primo ſubiectũ, licet formaliť vt ī ſimilib⁹ eſt. Regula ergo Ariſt. dicẽs ꝙ ī primo alicui⁹ ſubiectũ, cui illud ineſt, & ſcđm ipſum alijs ineſt, nõ eſt reſtringẽda quo ad illã particulã, & ſcđm ipſum alijs, vt intelligať ſecũdũ ipſum formaliter inuẽtũ in alijs, ſed in ſua amplitudine ſuſcipiẽda, vt qualitercũq; fiat, dũ modo ſaluẽtur iſtæ duæ cõditiones. ſ. ꝙ illud tale prædicatũ inſit formaliter ſubiecto, & ꝙ nõ niſi ꝑ illud, vel ſcđm illud, vel rõne illius cęteris inſit.

Secundo cõtra Gẽtiles. c. 15

Quòd demonſtratio eſt ex ijs quæ ſunt per ſe, & ex neceſſarijs. CAP. VI.

SI igitur eſt demõſtratiua ſciẽtia ex neceſſarijs principijs: quod eñ ſcitur nõ poteſt aliter ſe habere: quæ autẽ per ſe ſunt neceſſario inſunt rebus: hæc eñ ſunt in eo quod quid eſt quibuſdã: alia ĩſunt in eo qđ quid

A eſt prædicãtibus de ipſis, quorũ alterũ oppoſitorũ neceſſe eſt ineſſe: manifeſtũ eſt qđ ex hmõi quibuſdã vtiq; fit demonſtratiuus ſyllogiſmꝰ. Omne eñ aut ſic eſt, aut ſcđm accidẽs: accidẽtia autẽ nõ neceſſaria ſunt. Aut igitur ſic dicẽdũ, aut principium ponẽdũ quod demõſtratio neceſſaria eſt: & ſi demõſtratũ eſt, illud aliter ſe habere nõ poteſt: ex neceſſarijs igitur oportet eẽ ſyllogiſmũ: ex veris quidẽ eñ eſt & nõ demõſtrãtẽ ſyllogizaſſe: ex neceſſarijs autẽ nõ eſt, niſi demõſtrantẽ: hoc autẽ propriũ

B demõſtrationis eſt. Signũ autẽ, ꝙ demonſtratio ex neceſſarijs, qm̃ & inſtãtias ferimus ſic ad opinãtes demõſtrare, ꝙ nõ neceſſe, ſi opinemur aut omnino cõtingere aliter, aut ſermonis cauſa. Manifeſtũ autẽ ex his quod ſtulti ſunt qui ſe exiſtimãt rectè accipere principia, ſi probabilis ſit propoſitio, & vera, vt ſophiſtæ, ꝙ ſcire, ſciẽtiã eſt habere. Nõ eñ quod probabile eſt, aut verũ, principiũ eſt, ſed primum in genere circa quod demonſtratur, & verum non omne propriũ. Quòd autẽ ex neceſſarijs

C oportet eſſe ſyllogiſmũ manifeſtũ ex his eſt. Si enim qui nõ eſt habens rationẽ propter quid exiſtente demõſtratione nõ eſt ſciens. Eſſe autem poſſet vt A de C ex neceſſitate eſſet: B autem medium, per quod demõſtratum eſt, non ex neceſſitate: non ſciuit propter quid. Nõ enim eſt hoc propter medium: hoc enim cõtingit non eſſe cõcluſio aũt neceſſaria. Amplius ſi aliquis neſciuit rem nũc, habens rationẽ, & ſaluatus eſt ſalua re, nec oblitus, neq; prius ſciuerat: corrũpi autem poſſet medium ſi nõ eſt neceſſarium: quare habebit quidem ra

D tionem ſaluã, re ſalua, neſcit autẽ: neq; ergo prius ſciuerat. Si verò nõ corruptũ eſt, contingit autem corrumpi, quod accidit, vtiq; eſſet impoſsibile & contingens: ſed eſt impoſsibile ſic ſe habẽtem ſcire. Cum igitur cõcluſio ex neceſſitate quidem ſit, nihil prohibet medium non neceſſarium eſſe per demõſtratũ eſt: eſt enim ex nõ neceſſarijs neceſſarium ſyllogizare, ſicut & verũ ex non veris. Cùm autem mediũ ex neceſſitate eſt, & cõcluſio ex neceſſitate: ſicut ex

Cõcluſio prima.

Cõcluſio ſecunda.

cut ex veris verũ ſemp. Sit em̃ A de B ex neceſsitate:& hoc de C:neceſſe eſt ergo& A C ineſſe. Sed cũ nõ neceſſaria eſt cõclu ſio,neq; mediũ eſſe neceſſarium poſsibile eſt:ſic em̃ A in C nõ ex neceſsitate: ipſi au tẽ B ex neceſsitate: hoc in C ex neceſsitate,& A ergo in C ex neceſsitate:inerit,ſed nõ conceſſum eſt. Quoniã igitur qđ ſcitur demõſtratiuè, oportet ex neceſsitate ineſſe,manifeſtũ, q & per mediũ neceſſarium oportet hr̃e demõſtrationẽ: aut non ſciet neq; propter quid, neq; q neceſſe eſt illud eſſe: ſed aut opinabitur neſciens, ſi accipia tur tanquã neceſſariũ non neceſſariũ, aut neq; opinabitur, ſimiliter & ſi qđ ſciat per mediata, ſiue ꝓpter quid, & p immediata.

Cõcluſio tertia.

Summa huius capituli hæc eſt.

DE mõſtratiua ſciẽtia ẽ ex neceſſarijs. Probat quadrupliciter: primò à priori, quia qđ ſcitur eſt neceſſariũ, ſecundò probatur à poſteriori ſic:qđ eſt ex his,quæ ſunt per ſe, eſt ex neceſſarijs,vt patet inductiue in primo & ſecũdo modo perſeitatis. Demõſtratio eſt ex his,quæ ſunt per ſe:qa oẽ aut ſic ineſt, aut ſcđm accidẽs qđ neceſſariũ nõ eſt:ergo &c. Tertiò ꝓbatur à priori, qa cõcluſio per eã ſcita eſt neceſſaria:tenet cõſequẽ tia:primò ex differẽtia inter ſyllogiſmũ & demõ ſtrationẽ orta ex fine ꝓprio demõſtrationis,qui eſt ſcire. Quartò ꝓbat à ſigno:qa cõtra opinãtes demõſtrare iſtam⁹ q aſſumptũ nõ ſit neceſſariũ.

Stulti ſunt opinati accipere bene principia, ſi ꝓbabilis ſit propoſitio & vera,vt ſophiſtæ,quoniam principium demonſtrationis non eſt probabile vel improbabile,aut omne verum,ſed primum & proprium vnicuiq;.

Corrola.

Secundò probatur illa conſequentia à priori, quia ſcire eſt cognoſcere ꝓpter quid res eſt: neceſſarij autem propter quid neceſſarium eſſe oportet,aliter concluſionem oportet eſſe & prę miſſas non,vt patet in terminis generalibus.

Tertiò probatur â poſteriori, quia ſiquis nũc neſcit,habẽs rationẽ ſaluatus,ſalua re nõ oblitus neq; prius ſciuit. Talis eſt cognoſcens concluſio nẽ neceſſariã per mediũ nõ neceſſariũ: quia cõtingit illud corrũpi, ſi corruptũ nõ eſt,ergo &c.

Cõcluſio

Cõcluſio neceſſaria nõ infert mediũ nõ neceſ ſariũ: ſicut nec cõcluſio vera ĩfert p̃miſſas veras.

Cõcluſio

Medium neceſſarium infert cõcluſionem ne ceſſariam eſſe:ſicut ex veris non niſi verum:patet in terminis generalibus.

Cõcluſio

Concluſio non neceſſaria infert medium nõ neceſſarium eſſe,patet in terminis generalibus.

Cõcluſio addita.

Medium nõ neceſſariũ non infert concluſio nem non neceſſariam eſſe. Reliquum erat hoc.

Correla.

Cognoſcens neceſſariam concluſionem per E medium non neceſſarium, aut opinetur ſe per medium neceſſariũ ſcire aut nõ neſcit tam quia & per mediata, q̃ ꝓpter quid & per immediata.

riũ ſecũdum.

Series autem hæc eſt.

TRactaturus promiſſa. ſ. ex qualibus ſit demõſtratio, intẽdẽſq; in hoc capitulo declara re q demõſtratio eſt ex neceſſarijs,duo facit:primo ponit cõcluſionẽ principalẽ & quadrupliciter eã ꝓbat,adiũcto poſt quartã probationẽ corolario,ſequẽtibus deinde alijs duabus rõnis ꝓpoſitionibus: ſecundo declarat habitudinẽ inter mediũ & cõcluſionẽ in ſyllogiſmo,penes hoc qđ eſt eſſe neceſſariũ tribus concluſionibus quartã reſiduam oſtendentibus, corrolario oppoſito.

Egidius. lege.

Intentum philoſophi in hoc capitulo quod ſit.

F CIrca principalẽ cõcluſionem ſcito quoſdam, quibus nõ ſat eſt oſtẽdere ingeniũ ſuũ in ad inuẽtione nouæ expoſitionis, niſi mordeãt alienã,quæ à veritate nõ recedit,hoc in loco S. Tho. expoſitionẽ impugnare. Aiunt em̃ q non recta eſt expoſitio dicẽs q in prima huius capituli ꝓpoſitione Ariſto. probat demõſtratiuã ſciẽtiam eſſe ex neceſſarijs, quia quod ſcitur impoſsibile eſt aliter ſe habere, propterea, quia in textu fit ſermo cõditionalis ſic. (Si igitur eſt demõſtratitiua ſciẽtia,ex neceſſarijs principijs, qđ em̃ ſcitur nõ põt aliter ſe habere.) Ex hoc arguitur ſic. Nota cõditionis. ſ. ly ſi:nõ cõſueuit poni ſupra cõſequẽs,ſed antecedẽs: ergo nõ probatur in iſta cõſequẽtia demõſtratiuã ſciẽtiã eſſe ex neceſſarijs: G ſed aſſumitur. Pudet reſpõdere. Manifeſtatur ſiquidẽ eorũ cæcitas de ſibi ipſis nõ intẽdẽtes alienа fædare volũt, non enim illud totũ eſt antecedẽs apud nos,quod fit ab ipſis,neq; totus ſermo adductus vnã integrat cõditionalẽ, ſed antecedens eſt. Si demõſtratiua ſciẽtia eſt, cõſequẽs verò ex neceſſarijs principijs: ſupple oportet eã eſſe, reſiduũ verò eſt probatio cõſequentiæ,vt clarè habes in expoſitione. S. Tho. Illorũ aũt expoſitio an recta vel nõ recta ſit,mihi curę nõ eſt, q̃m circa textũ⁹ expoſitionẽ, cuilibet licẽtiã nõ nego dicẽdi,vt libet,dũmodo textum non deſtruat.

Egidius.

Num omne per ſe ſit neceſſarium.

CIrca ſecundam propoſitionem principalis concluſionis occurrit dubium nõ diſſimulandum ex eo quòd aſſumitur ibi, q omne per ſe eſt neceſſarium. Hoc em̃ non videtur verum quia iſta, ſortes eſt homo, eſt per ſe in primo modo dicendi per ſe, cum prædicatum ponatur in diffinitione ſubiecti, ſi diffiniretur,vt habetur in quinto Metahy. capitulo de per ſe, & tamen iſta nõ eſt neceſſaria, quia tẽporalis eſt & corruptibilis: neceſſariũ autẽ æternũ eſſe cõſtat, quia impoſsibile eſt aliter ſe habere: patet autẽ q eius veritas tẽporalis & cõtingens ſit ex corruptione alterius extremi, ſortis. ſ. neq; em̃ fieri põt vt cõiũctio ſignificata per affirmatiuã ꝓpoſitionẽ remaneat inter aliq̃ altero eorũ corrupto. Ad euidentiam

T.c. 23.

dentiam huius dubitationis ſciendũ eſt, q quia A vera, ſed neceſſaria. Decipiũtur verò in hac materia dicẽtes oppoſitũ, qa ea equiuocè ſortis noſe vtũtur,& nõ aduertũt,q nõ minus eſt neceſſaria iſta, ſor. eſt hõ, q̃ iſta: ſortes eſt ſortes, qa neceſſariò prima ad iſtã ſequit̃. Nõ minus em̃ ſeqũtur: ſortes eſt ſortes: ergo ſortes eſt hõ, q̃ ſequatur A eſt ſortes: ergo A eſt hõ: illã aũt. ſ. ſortes eſt ſortes: eẽ ꝓpetuę incorruptibilis. ſ. & neceſſariæ veritatis ſimpliciter, eſt adeo p ſe notũ, vt idiſciplinati & indiſpoſiti ad philoſophãdũ ſit quærere eius ꝓbationẽ. Amplius ꝓpter ꝓteruos & debilioris ingenij viros, Oĩs enũciatio cuius res ſigñata non põt aliter ſe hr̃e, q̃ ſicut per illã enũciatiõnẽ ſignificat, eſt enũciatio neceſſaria: patet iſta ex Ari. in prædicamentis. Sicut em̃ ab eo q res ſigñata eſt vel nõ eſt oĩo dicit vera vel falſa, ita ex eo q res ſigñata nõ põt aliter eſſe, vel põt: oĩo dicitur neceſſaria vel cõtingẽs: ſed enũciatio quælibet, in qua ſpẽs de idiuiduo ꝓprio p̃dicat eſt hmõi, q ſ. res ſigñata p eã nõ põt aliter ſe hr̃e, q̃ ſicut ſignificat p illã: ergo &c. patet minor, qa res ſigñata per hmõi ꝓpoſitiones nil aliud eſt, q̃ cõiunctio ſubiecti cũ prædicato vt patet. Talẽ autẽ coniunctionẽ (vt probatum eſt) impoſsibile eſt aliter ſe habere. Eſt igit̃ iſta, ſortes eſt hõ, perpetuę & ſimpliciter neceſſariæ veritatis, licet vtrũq; extremũ poſsit nõ eẽ, hoc em̃ nihil obeſt, vt declaratũ eſt.

In prædi camẽto ſubſtãtię circa fi. dicta vltima.

Quæcunq; ſunt per ſe eo modo quo eorum naturalis diſpoſitio exigit neceſſaria ſunt.

GIrca eãdẽ ſecũdã probationẽ principalis cõcluſionis. Dubitat̃ qũo illudmet aſſumptũ, ſ. Quęcunq; ſunt per ſe ſunt neceſſaria: verificet̃. Cũ em̃ oĩs cõcluſio demõſtrationis ſit per ſe, & propõnes, in qbus cõiũctiões, aſpect⁹ & eclipſes luminariũ prædicãtur demõſtratiuè cõcludant̃, eas per ſe oportet eſſe, & tamen neceſſariæ non ſunt, qa poſſunt aliter ſe hr̃e eorũ ſigñata. Clarũ eſt, em̃ q corpora cæleſtia aliter & aliter ſe habẽt ſcđm hmõi accidentia: qm̃ nõ ſemper eis inſunt. Ad hoc multipliciter rñdetur: primò negatur, q iſtæ propõnes ſint per ſe: qa nõ demõſtrãtur in actu, ſed in aptitudine, ſed hoc eſt ſuperius in quarto capitulo improbatũ. Scđò dicitur, q iſtæ ſunt neceſſariæ in ordine ad cauſas ſuas ita q ecliꝑſis relata ad lunã nõ ineſt ſibi neceſſariò, relata aũt ad cãm ſuã, puta interpõnẽ terræ, ineſt ſibi neceſſariò, qa poſita ĩterpoſitione neceſſariò in eſt. Sed nec reſpõſio hęc ſic ĩtellecta ſatisfacit, qa hoc ad neceſſitatẽ cõclõnis nõ ſufficit. Primò qa remaneret in rei veritate cõcluſio nõ neceſſaria qm̃ in ea cauſa nõ ponit̃, ſed ſubiectũ, puta luna & eclipſis. Scđò, qa iterũ redit q̃ſtio eadẽ de neceſſitate alterius præmiſſę, in qua ſubiecto cauſa cõiũgitur, puta ĩterpoſitio terræ ipſi lunæ, nõ em̃ eſt magis neceſſaria interpoſitio terræ q̃ eclipſis; & ſi hoc iterũ dicat̃ præciſè neceſſariũ in ordine ad cãm, iterũ de illa cauſa quæret̃, & ſi aſſignabitur ſit⁹ luminariũ in talibus locis, iterũ de neceſſitate talis ſitus quæret̃: cũ & ipſe nõ ſit neceſſarius

Egidij. opinio.

T.c.8.

Primo notã Io circa finem.

Rõ errorisaliorũ

magis

magis, aut procedetur ergo in infinitũ in huiusmodi necessarijs in ordine ad causas, aut ad aliquod necessariũ in ordine ad subiectum & causam simul venietur. Et cõfirmat hoc, quia oportet nõ solũ maiorẽ extremitatẽ inesse medio necessariò, sed etiã mediũ necessariò inesse minori, & maiorẽ minori necessariò cõiũgi: aliter demõstratio nõ est. Secũdũ autẽ hanc rationẽ tãtũmodo colligatio maioris extremitatis cũ medio est necessaria, vnde nõ magis necessaria est ista, luna eclipsatur, quàm ista, homo est disgregatiuus visus, vtriusq; liquidẽ prædicatũ necessariũ est in ordine ad causam suam, disgregatiuũ nãq; visus necessariũ est in ordine ad albedinẽ, quæ est eius causa. Et cũ clarũ sit q necessitas istius nõ sufficit ad demõstrationis cõclusionẽ, dicatur q necessitas in ordine ad causam præcisè ad demonstrationis cõclusionẽ nõ sufficit. Amplius necessariũ præcisè in ordine ad causam est necessariũ nõ nisi ex suppositione. ſ. si causa sit, sed ad necessitatẽ cõclusionis demõstrabilis nõ sufficit q reducatur ad necessitatẽ suppositionis, quia sic omnis cõclusio esset necessaria: cũ ex fine primi Perihermenias habeatur: q quælibet propositio necessaria est ex suppositione. Ex supradictis ergo in quarto capitulo sumẽda est rñsio: & dicendum est, q istę sunt per se & necessariæ: eo modo quo perpetuæ sunt: sempiternæ autẽ veritatis sunt, nõ scđm omne tẽpus simpliciter, sed secũdũ omne tẽpus, quo prædicata nata sunt inesse subiectis: nunq̃ siquidẽ fallit, qñ nata est esse cõiunctio, vel oppositio luminariũ. Vnde ad id quod assumitur, q possunt eorũ significata aliter se habere, eodẽ modo dicitur q impossibile est eorũ significata aliter se habere tẽpore quo nata sunt esse, licet aliquo tẽpore nõ sint, & hoc sufficit: immo (vt in philosophia naturali experiẽtia ostẽdit) ad necessitatẽ cõclusionis demõstrabilis sufficit, qđ vt in pluribus nõ possit aliter se habere. Necessitas em̃ propositionũ, de qua posterio risticus loquitur, ex materia sumẽda est, & sicut analogicè, & nõ vniuocè inuenitur in diuersis rebus, ita analogicè in premissis & cõclusionibus demõstrationũ diuersarũ requirẽda est: fatuũ est siquidẽ quærere propositiones omnes necessarias vniuocè necessarias, si res ipsæ significatę nõ sunt vniuocè necessariæ. Vnde (sicut superius distinctũ est) de omni, in tres ordines: ita necessariũ distinguẽdũ est. Inseparatis siquidẽ à materia est necessariũ simpliciter: i mobilib⁹ aũt, sed incorruptibilib⁹, ẽ necessariũ regulariter: in mobilibus aũt & corruptibilib⁹ est necessariũ vt in pluribus. Quouis ergo horũ triũ modorũ ꝓpositio necessaria sit: demõstrationẽ ingredi nõ ꝓhibeт.

Infra tex. cõ. 29.

circa fi. In prio notãdo.

Hoc clare hẽs in fra tex. c. 43. cap. 23. primo notãdo.

Omnem propositionem necessariam esse per se & è conuerso, alias omnes per accidens esse & non necessarias ostendit.

CIrca id qđ assumitur in probatione eadẽ. ſ. Omne aut sic ineſt, aut scđm accidẽs. (Accidẽtia em̃ nõ necessaria sunt.) Aduertẽdũ q ex ꝓcessu Aristotelis euidẽter apparet: q propositio per se in primo vel secũdo modo, & propositio necessaria cõuertũtur: & propositio per accidẽs & ꝓpositio nõ necessaria, similiter cõuertũtur. Si em̃ oĩs propositio est aut sic. i. per se in primo vel secũdo modo, aut scđm accidens: & quęlibet taliter per se est necessaria: & omnis scđm accidẽs est nõ necessaria: nulla remanet propositio necessaria: quæ nõ sit per se modo dicto: & nulla remanet propositio necessaria, quæ non sit per accidẽs. Aliter diuisio sufficiẽs nõ fuisset, qua dictũ est, omne aut sic ineſt, aut scđm accidẽs. Cũ igitur oporteat hãc cõuertibilitatẽ acceptare, & verã esse, scito propositiones per se in primo & secũdo modo vocari hic omnes, quas supra diximus esse per se tã propriè q̃ impropriè: & eas vocari per accidẽs, quæ nec propriè nec impropriè primũ vel secũdũ modũ perseitatis ingrediũtur. Tu autẽ qui scrutator es operis hinc aduertas q̃ recta & cõsona Aristoteli fuerint supra à nobis explanata doctrina (in capitulo de per se) & quã optimè dictũ sit, q omnis propositio per se, oportet q sit in primo vel secũdo modo. Reliquas em̃ Aristoteles expresse hic ponit esse nõ necessarias. Et qm̃ prauę dispositionis ignorãtia multos occupasse ac detinere videtur in hac cæcitate (vt iam velut cõmunis animi cõceptio à multis proferatur) q ꝓpositio necessaria cõmunior est propositione per se. Vltra ea, quæ diximus cõfutandos eos esse duximus auctoritatibus apertis vt vel sic resipiscat, aut erubescat. Themistius in cap. 14. huius expresse dicit, q sola ea, quæ dicũtur per se, sunt necessaria, & dicit Aristotelẽ hoc demõstrasse: cõstat aũt ab excluſiua ad vniuersalẽ terminis transpositis tenere argumẽtũ: ergo oĩa necessaria sunt per se. Auerrois quoq; in cõmẽ. 35. huius expresse dicit: q sicut dixit Aristoteles demõstratio nõ euadit quin sit aut ex ꝓpositionibus per se, aut accidẽtalibus: & accipit accidentale vt infert cõuertibiliter nõ necessariũ (vt probabitur:) ergo apud ipsũm & Aristo. propositio per se, & propositio accidẽtalis ideſt nõ necessaria diuidunt sufficiẽter propositionẽ: cũ ergo cõstet propositionẽ necessariã nõ claudi sub nõ necessaria: ergo clauditur sub altero mẽbro. ſ. ꝓpositione quæ est per se: nulla ergo restat foris propositio necessaria: sed omnes claudũtur sub per se. Quòd autem Auerrois accipiat (ly accidentale) vt distinguitur contra necessariũ, patet ibidẽ: quia immediatè post diuisionem factam subdit has consequentias: quòd si est ex accidentibus non est ex necessarijs: quia accidentalia nõ sunt necessaria: & si est ex necessarijs non est ex accidẽtalibus. Arist. & hic (vt diximus) & in capitulo sequẽti: vt ibi dicitur: & in capitulo de per se, vbi post diffinitos modos per se dixit quæcũq; neutraliter insunt, accidentia sunt, hoc idem sentit.

Cõ. 25.

C. 4. de per se.

Infra. te. c. 18. t. c. 19.

Num scientia corrumpatur corrupta re scita.

CIrca vnam illarũ quatuor conditionũ quib⁹ amitti scientia dicitur in tertia probatione illius quæstionis. ſ. salua re. Dubitatur an scięntia corrũpatur corrupta re scita. Experientia. n. ostende re videt q non oporteat corrũpi scientiã re scita corrupta. Philosophi nãq; habẽtes scientiã de rosis: non perdunt eam hyemali tempore: quo rosæ corruptę sunt: & similis est ratio in alijs.

Ad hoc breuiter dicit q cũ ab eo q res est vel nõ est, oratio & vniuersaliter scientia, quæ conclusionũ est habit⁹, sit vera vel falsa, vt in prædicamẽtis dicitur, & scientiã falsam fieri sit ipsam non esse, impossibile est scientiã remanere re scita corrupta. & ideo notãter Aristoteles addidit in textu illã particulã, salua re. Sed aduertere oportet, q res scita, ꝓpriè loquẽdo non est subiectũ vel p̃dicatum, sed coniunctio prædicati cum subiecto: quam quia necessariam esse oportet & per se incorruptibilẽ esse constat: si tamen corrumperetur: scientia ipsa necessariò corrumperetur. Vnde ad id quod in oppositum adducitur dicitur: q licet tempore hyemali corruptæ sint omnes rosæ: res tamẽ scita corrupta non est. Tum quia res scita non est rosa (sed rosam esse. a.) quod est impossibile aliter se habere: qm̃ necessariũ est incorruptibile. Tũ qa rosa suo mõ scita. i. vt de quo est scientia: vt sic incorruptibilis est. rosa. n. vniuersalis: de q̃ est scięntia corruptibilis nõ est, vt infra dicet: sed hæc rosa & illa corrũpunt: de quib⁹ nõ est scięntia.

subę circa finem.

cap. 91

Et si arguat: rosa est corrupta tẽpore hyemali. Rosa est res scita: saltem vt subiectum, ergo res scita est corrupta. Sophisma fit secundũ fallaciã accidentis. sed de his infra. Ex hac autẽ tam facili fundata & breui respõsione apparet quantũ vagent illi, qui scientiã remanere corrupta re ideo saluãt: qa remanẽt semper res in causis suis. hoc em̃ est ꝓ accidens: nihil enim minus remaneret scięntia mea de trianguli passionib⁹ & rosa &c. si oĩa annihilarent me solo remanẽte: q̃ si remaneret prima causa: aut corp⁹ cęleste &c. extranea em̃ hęc sunt à scięntia iã habita: nulla em̃ mutatio ex his sequit in ea.

Arguitur

Quòd demonstratio est ex his quæ sunt per se, & non ex his, quæ sunt per accidens. CAP. VII.

Vide. 6. Metaphy capit. 2. Prima cõclusio.

ACcidentiũ autẽ non per se, qũo determinatũ est per se, non est scientia demonstratiua. Non. n. est ex necessitate demonstrare cõclusionẽ: Accidens. n. contingit nõ ineſse. de tali. n. dico accidẽte. Atqui dubitare fortasse aliquis posset, cuius causa hæc oportet interrogare de his, si nõ necesse est cõclusionẽ esse. Nihil em̃ differt si aliquis interrogatus quæcũq;, & postea dicat conclusionẽ. Oportet autem interrogare non tanquam necessarium sit propter interrogata, sed quod dicere necesse est illa dicenti & verè dicere si verè erũt quę sunt. Quoniam autẽ ex necessitate insunt circa vnũ quodq; genus quæcunq; per se & secundũ qđ vnũquodq; est, manifestũ est: q de his q̃ per se sunt, demõstratiuæ scientię ex talibus sunt: accidẽtia em̃ non necessaria sunt. Quare nõ necessariũ est conclusionẽ scire ꝓpter qđ sit neq; si semper sit, nõ per se autẽ, vt sunt ꝑ signa syllogiſmi. qđ em̃ ꝑse nõ per se sciet, neq; ꝓpter quid. Propter quid autem scire est per causam scire. propter ipsum ergo oportet & medium tertio, & primum̃ medio ineſse.

Reſpõſio

Tertia cõclusio.

Correlarium.

Summa huius capituli hæc est.

SCientia demonstratiua nõ est accidentiũ non ꝑ se. probat à priori, quia ex necesitate demonstrat conclusionẽ, accidens autẽ contingit nõ esse.

Prima cõclusio.

Quare de accidentibus non per se fiunt interrogationes, si ex eis nõ põt fieri cõclusio necessaria.

Oppõ.

Oportet interrogare de his, nõ vt ex eis fiat cõclusio necessaria, necesitate consequentis, sed necesitate cõsequętiæ & vera si verę sunt præmissę.

Reſpõſio.

Demonstratiuæ scientiæ sunt de his, quæ sunt per se, & scđm q vnũ quodq; est. Probatur à priori: quia est, de & ex necessarijs circa vnũquodque genꝰ. Accidẽtia em̃ q̃ reliq̃ sunt, nõ sunt necessaria.

Secũda cõclusio.

Non est necessarium conclusionem scire propter quid sit si mediũ semper est, & non per se est. Probatur à priori: quia scire propter quid, est scire per causam, tũc autẽ cõclusio ꝑ se non ꝑ se scit.

Tertia cõclusio.

Propter ipsum ergo oportet medium tertio, & primum medio ineſse.

Correlarium.

Series autem hæc est.

DECLARATVRVS in hoc capitulo de monstrationis propositiones esse per se, prima cõclusione determinat conclusiones demonstrationis nõ esse per accidens, subiungens circa hoc dubitationem quãdam & soluens. In secũda deinde conclusione, demonstrationis conclusiones per se & præmissas per se, & secundum quod vnũquodq; est fore determinat. Et quia præmissas, quæ faciũt scire simpliciter, oportet esse ꝑse ꝓmissas, ideo deducit tertiã cõclusionẽ, & eius correlariũ ex ea.

dubium.

Num demonstrationis conclusio posit esse per accidens.

CIrca primam cõclusionem dubitatur, quia videtur q demonstrationis conclusio posit esse per accidens. omnis enim conclusio, in qua propria passio inferioris prædicatur de superiori est per accidens, cũ etiam ipsum inferius superiori accidat. Multæ autem tales demonstratiuè concluduntur. igitur multæ demonstrationis conclusiones sunt per accidens. Minor habetur ab Aristotele superius in capitulo quinto vbi dixit q licet vniuersale

T. ca. 11.

niuersale trianguli non demonſtretur primò niſi de triangulo, per ipſum tamen triangulum cõtingit monſtrare de figura, q̃ habet duos rectos. Ad hoc dicitur, q̃ aliud eſt concludere paſsionẽ inferioris de ſuperiori, & aliud eſt cõcludere eãdẽ paſsionẽ de eodem ſuperiori particulariter ſumpto: paſsio ſiquidem inferioris, quãuis accidat ſuperiori, non accidit tamẽ ei particulariter ſumpto. Vndè iſta eſt per accidens, figura habet tres angulos æquales duobus rectis, iſta autem eſt per ſe (licet reductiuè) aliqua figura habet tres angulos æquales duobus rectis. Et q̃ prima ſit per accidens probatum ſufficienter eſt. Quòd aũt ſecũda ſit per ſe & neceſſaria, probatur ſic. Omnis cõcluſio ex veris neceſſarijs & per ſe rectè ſyllogizata, eſt neceſſaria & per ſe, vt habetur ex præcedenti capitulo, vbi dictum eſt ex neceſſarijs neceſſarium tantum ſequi, & q̃ propoſitio per ſe & neceſſaria conuertuntur: ſed concluſio, in qua paſsio inferioris prædicatur de ſuperiori particulariter ſumpto rectè ſyllogizatur ex veris neceſſarijs, & per ſe: ergo talis concluſio eſt neceſſaria & per ſe. Minor exemplariter oſtenditur, faciendo talem demonſtrationem in primo tertiæ: omnis triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis: omnis triangulus eſt figura: ergo quædam figura habet tres angulos æquales duobus rectis. Quia ergo aliud eſt cõcludere de ſuperiori, & aliud de ſuperiori particulariter ſumpto, dicitur ad dubium q̃ nulla cõcluſio, in qua paſsio inferioris prædicatur de ſuperiori eſt demonſtrabilis, licet ſit demõſtrabilis de eo particulariter ſumpto. Et ad id quod adducitur ex textu Ariſtotelis, dicitur q̃ Ariſtoteles intẽdit eo modo quo nunc declaratum eſt. Vnde cum dixiſſet, & tamen eſt de figura monſtrare, q̃ habet duos rectos, ſubiunxit. Sed non cuiuſlibet figuræ eſt, nec vtitur qualibet figura demonſtrans habere tres. Vbi clarè inſinuat q̃ non de figura, ſed de quadam figura demonſtratur habere tres. Quòd ſi obieceris ex eo q̃ indefinita particulari æquiualet, quòd ſicut particularis in tertia figura concluſa eſt, ita indefinita concluditur, & conſequenter ita eſt neceſſaria iſta, figura habet tres, ſicut iſta, quædam figura habet tres.

Rũdetur

Capit. 6. T.c. 17.

Nota.

Vbi ſuprà. T. cõ. 11.

Arguitur

Memento q̃ poſterioriſtica doctrina traditur hic, ſecundum quam, quia ad materiam deſcendit ſubiectũ ſimpliciter & abſq; ſigno, vniuerſalis magis vim obtinet q̃ particularis, & propterea incõpactè loco particularis ſubiectũ ſimpliciter abſq; ſigno poneretur. Sed qm̃ in verbis vis faciẽda nõ eſt, vbi de rebus conſtat, ideo dicitur q̃ dummodo demonſtrans paſsionem inferioris de ſuperiori vtatur ipſo ſuperiori non vt ſuperius eſt, ſeu nõ vniuerſaliter, ſiue hoc faciat particularizatione, ſiue indefinitione, non eſt curæ: quouis nanq; modo loquaris oportet ſi demonſtrare vis, q̃ ſuperiori particulariter ſecundũ rem vtaris. Vnde & Ariſtoteli (vbi ſupra) non ſat fuit dicere, non cuiuſlibet figuræ eſt, ſed addidit nec vtitur qualibet figura demõſtrãs habere tres, ſophiſticas importunitates per hoc excludens. Ex his habes qualiter in telligẽda ſit regula illa ex. 5. cap. ſumpta. ſ. Quãdo aliquid conuenit alicui primò, per illud ſubiectũ põt de quolibet alio, cui ineſt à priori demonſtrari, intelligenda eſt enim quando coniunctio illius alterius cum primo ſubiecto illius proprij eſt neceſſaria & per ſe, aliter altera præmiſſarum eſſet p accidẽs: quod demõſtratio nõ patit, vt hic patet. Hanc gloſam diligenter memoriæ commendato.

Rũſio.

ex. T.cõ. 11. in fi.

Num quæ per ſe inſunt neceſſariò inſint.

CIrca probationem eiuſdẽ primæ concluſiõis, aduerte q̃ ibi expreſſe Ariſtoteles ait accidẽs non per ſe non ex neceſsitate ineſſe: & declarat ſe loqui de per ſe eo modo, quo ſuperius determinatum eſt de per ſe: & cõſequẽter oĩno vult q̃ omne accidẽs, quod neceſſariò ineſt per ſe ineſt, & omne accidẽs, quod non per ſe ineſt, non neceſſariò ineſt, ita q̃ accidẽs neceſſariò ineſſe & per ſe ineſſe cõuertibiliter ſe ſequi aſſerit. Et qm̃ ſnĩa hæc profunda eſt, ſubtiliſsima eã S. Tho. expoſitiõe declarauit, & quia ſua quoq; expoſitio difficultate & dubitatione non caret, eam declarare volo & enucleare ſecundum vires. Intendens igitur declarare S. Tho. prædictã Ariſt. ſnĩam, qua dicitur: q̃ ſi accidens per ſe non ineſt, neceſſariò non ineſt. Cum accidẽs triplex ſit. ſ. ſeparabile, inſeparabile, & ꝓpria paſsio: primo reiecto, qa non neceſſariò ineſt ad duo reſidua ſe cõuertit, & ſupponens q̃ vtrũq; eorũ neceſſariò inſit, declarat q̃ vtrunq; eorũ per ſe ineſt ei cui neceſſariò ineſt tali proceſſu, omne accidens, quod neceſſariò ineſt alicui ſubiecto, oportet q̃ habeat in illo ſubiecto cãm, ex qua ita fluat, q̃ nõ poſsit non ſequi, aliter nõ eſſet aſsignare cãm huius neceſſariæ cõnexionis. Sed vtrunq; horũ. i. tam propria paſsio, q̃ accidẽs inſeparabile neceſſariò ineſt: ergo vtrũq; horũ habet ĩ illo ſubiecto, cui neceſſario ineſt, cãm, ex qua ita fluit q̃ nõ põt non ſequi. Tunc vltra: omne accidens habẽs taliter cãm in ſubiecto, aut cauſatur à principijs ſpẽi, aut ex principijs indiuidui: ſi taliter cauſatur ex principijs ſpeciei eſt propria paſsio, & cõſequenter eius ſubiectum, cui neceſſariò ineſt, eſt ſpecies. Si verò taliter cauſat ex principijs indiuidui eſt accidens inſeparabile, & cõſequẽter ei ſubiectũ cui neceſſariò ineſt eſt indiuiduum. Tunc vltra: omne accidens, quod cauſatur ex principijs ſubiecti, recipit in ſua diffinitione illud ſubiectũ, ex cuius principijs cauſat, quia vnũquodq; diffinitur ex proprijs principijs: ſed accidẽs inſeparabile cauſat ex principijs indiuidui: ergo in diffinitiõe accidẽtis inſeparabilis ponit indiuiduũ. Tũc vltra: ergo accidẽs inſeparabile p ſe prædicat de indiuiduo in ſecũdo modo dicẽdi per ſe: ergo de primo ad vltimũ: omne accidẽs, quod neceſſariò ineſt alicui: ineſt illi per ſe, quod erat declarandum.

Dubium primum.

CIRCA hunc proceſſum quadrupliciter dubitatur. Primò circa id quod ſupponitur. ſ. q̃ accidens inſeparabile neceſſariò inſit: primò quia hoc eſt cõtra Porphyriũ dicentẽ q̃ accidẽs vt cõprehẽdit ſub ſe ſeparabile & inſeparabile eſt q̃ cõtingit eidẽ ineſſe & nõ ineſſe, & quod adeſt & abeſt ſubiecto præter ſubiecti corruptionẽ. Si em̃ accidens inſeparabile abeſſe põt, non ineſt neceſſariò: quia q̃d neceſſario ineſt impoſsibile eſt nõ ineſſe vt (dicitur in ſecundo Perihermenias.) Secũdo quia q̃d neceſſario ineſt ſemper ineſt: accidẽs autem inſeparabile nõ ſemper ineſt, quoniam pulli coruorũ albi naſci dicuntur & poſtmodum nigreſcũt. Tertio qm̃ Albertus in prædicabilibus ſuis dicit q̃ corui poſſunt fieri albi: impoſsibile eſt autẽ fieri oppoſitum eius quod neceſſarium eſt eſſe: ergo. &c.

c. de accidente.

Secundo perihermenias.

c. de accidente.

Dubiũſe cũdum.

SECVNDO dubitatur circa proceſſum ipſum: videtur enim q̃ comitatur æquiuocatio illius termini. ſ. (ineſſe neceſſario) quia nũc vt ſumitur pro ineſſe ſcdm rẽ, nunc verò pro vt ſumit pro ineſſe ſcdm intellectũ cõponentem & diuidẽtẽ: cùm em̃ ſupponitur accidẽs inſeparabile ineſſe neceſſario, intelligitur ſcdm rem tm̃ (vt Porphyri⁹ dixit) quia poteſt coruus intelligi alb⁹. Cũ autem Ariſtoteles ait, q̃ oẽ accidens, quod neceſſario ineſt, per ſe ineſt, intelligitur de illo accidẽte quod neceſſariò ineſt ſcdm intellectũ cõponẽtẽ & diuidentẽ. i. q̃ ita ineſſe intelligitur q̃ propoſitio negatiua remouẽs tale accidẽs ab illo ſubiecto, ſit nõ ſolùm falſa, ſed impoſsibilis, & implicãs cõtradictionẽ &c. accidens em̃ q̃d ſic neceſſario ineſt, per ſe ineſt, quia ab ſq; ſubiecto diffiniri non poteſt, non autem omne quod ſecundũ rem à ſubiecto remoueri non poteſt, vt de nigredine corui patet &c.

Dubium tertium.

TERTIO dubitatur circa id quod in fine aſſumitur. ſ. q̃ in diffinitione accidẽtis inſeparabilis ponitur indiuiduũ. Hoc em̃ videtur omnino impoſsibile: quia inter accidens & ſubiectũ propriũ, per q̃d diffinit, eſt talis adæquatio q̃ ſoli illi cõuenit primo, & ſi alteri cõuenit rõne illius cõuenire neceſſe eſt. Inter accidẽs aũt inſeparabile, & indiuiduũ, talis adæquatio nõ videt: intuemur enim nigredinem, quæ accidẽs inſeparabile eſt corui, extra ſpeciem coruorum inueniri, & non propter indiuidualem complexionem coruorum, vt patet &c. & ſimiliter de albedine reſpectu cigni &c.

T.cõ. 12 &. 13.

QVARTO dubitatur circa cõcluſionẽ principaliter intentã ex hoc proceſſu. ſ. q̃ accidẽs inſeparabile ſit accidẽs per ſe. Eſt em̃ regula generalis ex quinto capitulo huius ſumpta, q̃ omne accidẽs cõueniens pluribus per ſe & vni non rõne alterius cõuenit eis ratione alicuius cõmunis per ſe inuẽti in illis: quoniã oportet cuiuſq; accidẽtis per ſe inueniri ſubiectũ cui cõuenit ſecũdũ q̃ ipſum. Accidẽs aũt inſeparabile, puta nigredo cõuenit coruis pluribus, & non rõne alicuius cõmunis per ſe illis cõueniẽtis: ergo non cõuenit indiuiduis corui per ſe &c. quod non cõueniat eis ratione alicuius cõmunis, ex eo patet, quia principia indiuidui ſunt cauſa accidẽtis inſeparabilis, vt dictũ eſt: principia em̃ indiuidui cõmunia nõ ſunt plurib⁹, ſed indiuiduo cuius ſunt principia propria ſunt. Quòd autẽ illud commune (ſi fingeretur) non inſit per ſe indiuiduis, ex eo patet quod omne prædicatum per ſe, aut eſt genus, aut eſt ſpecies, aut differentia, aut proprium. Tale autem commune nihil horum eſt, vt clarum eſt.

Præterea, iſtud cõmune aut eſt ſubſtantia, aut accidens: ſi ſubſtantia, ergo datur gradus ſubſtantialis medius inter ſpeciem & indiuidua, quod eſt alienum à philoſophia. Si accidens iterũ redit quæſtio, quomodo per ſe inſit illis plurib⁹ indiuiduis, cum non inſit eis per ſe in primo modo perfeitatis, & oportebit inuenire vnũ cõmune aliquod cõmune per ſe eiſdẽ, ratione cuius tale accidens illis cõueniat, & tunc iterũ quæratur de illo, aut eſt ſubſtantia, aut accidẽs, & procedẽdo vt prius, dabitur proceſſus in infinitum, quod eſt abſurdum &c.

Poſtremò dicere, q̃ accidens inſeparabile ſit accidens per ſe eſt contra communem conceptum philoſophorum, vnanimiter differentiam ponentium inter accidens proprium & inſeparabile, ex eo quòd illud eſt accidens per ſe, hoc autem eſt accidens per accidens, inſeparabile tamen.

Soluſio primi dubij.

AD PRIMVM dubiũ dicitur, q̃ de accidẽte inſeparabili cõtingit dupliciter loqui. Vno mõ in ordine ad ſpeciẽ. Alio modo in ordine ad indiuiduũ: ſi primo mõ ſumatur, tunc eſt prædicatũ accidentale, & accidẽs quintũ prædicabile, & vocatur accidẽs inſeparabile, & ſic accipit ipſum Porphyrius ponẽs illas deſcriptiones &c. Si autẽ ſumatur ſecũdo mõ tunc cadit ſub quarto prædicabili proprio. ſ. Nec cõueniũt diffinitiões accidẽtis aſsignatæ à Porphyrio, qm̃ (vt oſtẽſum eſt) prædicatur per ſe de indiuiduo, & vocãdũ eſt proprium, quoniã reſpectu eius (vt dictũ eſt) accidẽs non eſt, ſed propriũ. Et quoniã. S. Tho. hoc ſecũdo modo loquebatur de accidente inſeparabili (vt verba eiꝰ oſtẽdũt) ideo rectè ſuppoſuit ipſum neceſſariò ineſſe. Ad reliqua duo obiecta ſimiliter dicit, q̃ quia oportet differenter applicare regulas poſterioribus rebus, & nõ vniformiter vti illis in omnibus, inde eſt, q̃ nihil obſtãt doctrinæ huic ea, quæ obiciẽdo adducũtur: ſicut em̃ iam diximus, ſempiternitas non eodẽ modo reperitur in phyſicis & alijs & ſimiliter neceſsitas: propter quæ ſicut ſtat aliquã probationẽ in materia phyſicali eſſe de omni, & tamẽ carere vniuerſalitate ſuppoſitorũ & tẽporũ ſimpliciter, vt patet de illa, omnis canis habet viſum, & ſimilibus, ita ſtat eã eſſe neceſſariam, & tamẽ non ſempiternã ſimpliciter, ſed phyſicè. Cõſtat autẽ q̃ accidẽtia, de quibus loquimur, phyſica ſunt, & ideo ſat eſt in eis inueniri neceſsitatem, ſempiternitatem vniuerſalitatem & perfeitatem phyſico more. ſ. vt frequenter ſeu ſemper deductis impedimẽtis, quãdo natũ eſt eſſe: q̃ ergo corui naſcãtur albi ſempiternitati ſimpliciter obſtat nõ phyſicæ, ſicut canẽ carere viſu ante nonũ diẽ. Quod autẽ corui poſsint fieri albi, nec neceſsitati ſimpliciter, non phyſicæ obſtat, ſicut & hominẽ naſci vel fieri cæcum aut mutũ. Clarum eſt enim

Cap. 4.

Iã corui viſi ſunt Albili. 5. de. gña. cap. 7.

ꝙ hmõi propoſitiões (homo habet viſum) homo habet auditũ,& hmõi ſunt neceſſariæ & per ſe,& demõſtrabiles(niſi ad ſenſum eẽnt notæ) & tñ impedimenta aliqua facilius inueniunt priuãtia hominem talibus q̃ coruõ nigredine. Cauſa aũt quare impediri põt accidens inſeparabile vr eſſe, non quia illud à quo primò fluit,ſeparabile ſit ab hoc coruo,qm̃ illud (vt infrà dicetur) in primo modo perſeitas cõuenit huic coruo,ſed ꝙa impediri põt fluxus nigredinis ab illo principio in tali particulari:ſicut & viſus impedit in hoẽ cæco non ꝑ ſubtractionẽ principij,ex quo originatur oculus tam quo ad potẽtiã viſuã,q̃ quo ad organũ, ſed ꝑ admiſtionẽ alicuius impediẽtis,ne à tali cauſa veniat nunc talis effectus,& in propoſito plus eſt: nõ em̃ puto coruũ ita à nigredine poſſe abduci quin fuſcus remaneat & ſic ſaluaꝝ neceſsitas Phyſica &c.

Solutio quarti dubij.

Solutio ſecundi dubij.

AD ſecũdum dubiũ dr̃ ꝙ nulla eſt in hoc proceſſu æquiuocatio,qm̃ loquimur de accidente inſeparabili in ordine ad propriũ eius ſubiectũ qđ eſt indiuiduum,modo declarato. Indiuiduo autẽ ineſt accidens inſeparabile neceſſariò,non ſolũ ſecundũ rem,ſed etiã ſecundũ intellectũ cõponentẽ & diuidentẽ, phyſicè tñ, cũ in eius diffinitione cadat ſecundũ aliquid ſui,qa ꝓpriũ illius eſt. Vnde ꝓpoſitio negans accidens inſeparabile ab indiuiduo illius ſpẽi cuius eſt accidẽs inſeparabile nõ ſolũ eſt falſa,ſed impoſsibilis:ſicut negãs,quodcũq; aliud prædicatũ neceſſariũ phyſicè. Quãdo ergo dr̃ à Porphyrio, ꝙ accidens inſeparabile nõ ſcđm intellectũ,ſed rẽ eſt inſeparabile, eſt intelligendũ in ordine ad ſpeciẽ,reſpectu cuius denoïatur illud prædicatũ accidens inſeparabile, & non reſpectu indiuidui,reſpectu cuius denoïaꝝ ꝓpriũ: & ſic ſermo eius formaliter verificãt & nr̃æ nõ obſtat inſiẽ; quia(vt diximus) hic loquimur de accidente inſeparabili in ordine ad indiuiduũ. Nulla igit̃ æquiuocatio eſt, ſed ſemper de neceſſariò in eſſe ſcđm intellectũ componentẽ & diuidentem eſt ſermo.

Antequam autem tertio ſatisfiat dubio, quartum ſoluendum cenſeo, vt facilior ſit diſciplina.

Solutio quarti dubij.

AD quartum ergo dubium dicitur, ꝙ accidẽs inſeparabile ineſt indiuiduis ratione alicuius cõis per ſe inuenti in illis:& cõmune illud ipſa indiuidui principia ſunt. Et ad huius improbationẽ dr̃ ꝙ cũ principia rei ſint duplicia,formalia.ſ. & materialia:& principia formalia ſint ſpecifica, principia indiuidui materialia principia eſſe oportet. Principia autem materialia dupl̃r ſumi põt. Vno modo vt cõſtitutiua ſunt huius, & ſic ꝓpria ſunt huic,& cõia neq; eſſe neq; intelligi põt. Alio modo abſolutè ſecundũ ſe &vniuerſaliter,qm̃ cũ qua dã latitudine,plura vel oïa indiuidua illius ſpẽi vel gñis ambiunt: & materialẽ ſimilitudinẽ vel diſſimilitudinẽ inter illa faciunt,& ſic cõia ſunt pluribus nõ ſolũ indiuiduis, ſed ſpecieb⁹ & gñibus: qa forma,quã primò reſpiciunt, eſt forma valde gña lis, vt alibi dictũ eſt.v.g. principia materialia animaliũ,ex quib⁹ oritur maſculineitas,& ea, ex qui bus oritur femineitas,cũ latitudinem habeant,ſecundũ quã hæc ſunt oïbus fæmellis cõia,& illa oïbus maſculis,dupliciter põt accipi.ſ.vt cõſtituunt hunc maſculũ vel illam fœminã,& vt ſunt cõmunia oïbus vel maſculis vel fœminis: oẽs em̃ maſculi cum aſsimilentur ĩ maſculineitate, in principijs quoq; talis ſexus neceſſariò aſsimilantur,& ſimiliter eſt de fœminis inter ſe,hic quoq; maſculus,ſicut ita eſt hic maſculus ꝙ nõ ille,ita hæc habet ſui ſexus principia ꝓpria, ꝙ nõ illa:& ſic de alijs &c.

Vide.2.de gc.A.c.1. & libr.2. cap.1.

Ad primam verò probationem, ꝙ tale commune non inſit indiuiduis per ſe:dicitur ꝙ tale cõmune ineſt indiuiduis per ſe, non vt genus, aut ſpẽs, aut differentia, aut proprium, ſed vt principium materiale eorum,quod in cuiuſque eorum diffinitione ſi diffinirentur apponeretur, vnde cõuenit eis per ſe in primo modo dicendi per ſe, ſicut pũctum ineſt lineæ,& tamen neque genus,neq; ſpecies,neque differentia,neq; proprium eius eſt.

Ad ſecundam probationem eiuſdem dicitur, quòd tale commune eſt ſubſtantia:quia eſt principium materiale indiuidui ſubſtantiæ.Nec ſequitur ergo ꝙ datur gradus medius inter ſpeciem & indiuidua, quia tale cõmune pars indiuidui materialis eſt.Sola aũt forma gradum in prædicamẽto conſtituit. Vnde non oportet quærere amplius per quod tale cõmune inſit plurib⁹ indiuiduis,qa (vt dictum eſt)in primo modo ineſt eis, ſicut nec per aliqd aïal ꝑ ſe ineſt boui,leoni,& homini &c.

Ad id quod vltimo additur dicitur,ꝙ ſecũdùm Philoſophos illa differẽtia intelligẽda eſt de proprio & accidente inſeparabili in ordine ad ſpeciẽ & non in ordine ad indiuidua. Et meritò, quia aliter non eſſet locutio formalis:res enim quæ eſt accidens inſeparabile (vt dictum eſt) denominatur accidens inſeparabile in ordine ad ſpeciem,in ordine nãq; ad indiuidua proprium denominatur.

Solutio tertij dubij.

Ad tertium nunc dubium dicitur, ꝙ quia accidens inſeparabile non fluit à principijs formalibus ſpeciei,qa eius propria paſsio eſſet,nec à principijs materialibus indiuidui,vt conſtituunt hoc: quia ſic extra hoc non inueniretur, ſed à principijs materialibus, quæ extra illam ſpeciem indiuidui abſolutè inueniũtur:ideo nec hic coruus, nec aliquis coruus in diffinitiõe nigredinis, ꝙ accidẽs corui eſt inſeparabile,recipitur, ſed principia illa materialia, ex quibus neceſſariò oritur nigredo, ſeu cõmune illud principium materiale, cui conuenit nigredo,puta coruus terminatũ minimum lucis ſapiens in diffinitione nigredinis ponere debet,ſiquis eam diffinire vellet.Et quia tale cõmune(vt diximus)per ſe in primo modo cõuenit indiuiduis corui & carbonis(& ſiqua ſunt hmõi) vt principium tamen materiale,cõſequens eſt,ꝙ nigredo per ſe in ſecundo modo inſit talibus indiuiduis. Continent enim per ſe in ſe ipſis ſubiectum proprium,per quod diffinienda eſt nigredo:ſicut Sor.& Plato cõtinent in ſeipſis ſubiectũ propriũ riſibilitatis. Vnde ex malo intellectu eorum, quæ dixit

dixit S. Tho. procedit obiectio: nõ em̃ volumus ꝙ ipſum indiuiduum,de quo accidẽs inſeparabile prædicatur per ſe in eius diffinitione ponaꝝ, quia hoc nõ oportet, ſed quod per ſe in ſeipſo cõtineat cauſam,ex qua neceſſariò fluit,& cõſequẽter ſubiectũ,per qđ diffiniri debet &c.Et ſic patet q̃ vr̃ verificatũ ſit Ariſtotelis dictũ ꝙ.ſ.oẽ accidens,quod nõ ineſt per ſe,nõ ineſt neceſſario &c. Oſtẽdimus em̃ ꝙ etiã accidẽs inſeparabile, illi, cui neceſſario ineſt per ſe ineſt nulla æquiuocatiõe interueniẽte.

A monſtrationis, verè à priori demoſtratiuus fuit, dum ex diffinitione ſcire, demonſtrationem eſſe neceſſariorum concluſit dicens.Scitum eſt neceſſarium,ergo demonſtratio eſt neceſſariorum.

CIRCA ſecundũ verò maior occurrit difficultas:manifeſtè ſiquidẽ apparet falſum illud ſecũdò dictũ. ſ. ꝙ proceſſus in præcedẽti quoq; capitulo factus.ſ.demonſtratio eſt neceſſariorũ,quia eſt de his quæ ſunt per ſe,nõ verè demõſtratiuus, ſit ſed oſtenſio ad hominẽ:proceſſus em̃ à priori(cæteris ſaluis cõditionibus)verè demõſtratiuus eſt:ille aũt à priori eſt,quia per ſe pri⁹ eſt neceſſario: ideo em̃ propõ eſt neceſſaria,quia per ſe: cæterarũ autẽ cõditionũ nullus apparet defectus:ergo demonſtratiuus verè videt. Ad hoc dupl̃r: primò ꝙ neceſſariũ eſt prius ſimpliciter per ſe: & ꝙ ideo eſt propõ per,quia eſt neceſſaria,& nõ econtra:cũ em̃ neceſſariũ pertineat ad rationẽ cauſæ vt S.Tho. ait quĩ to Metaphyſicæ. cap. de neceſſario, quia cauſa eſt,ad quã de neceſsitate ſequit̃ effectus, & per ſe vel modus cauſandi,vel modus prędicãdi,ponitur in quinto Metaphyſicæ: prius autem ſit cauſę ratio q̃ cauſandi, & prædicandi modus conſequens eſt, quod neceſſarium ſimpliciter ſit prius per ſe.

solutio.2 T.c.15. sup.t.c.6 super. 1. cap.23.

Et cõfirmatur hoc ex maiori ambitu ipſius neceſſarij,neceſsitas em̃ inuenitur in rerũ natura inter illa,quæ ſi fierẽt extrema propõnis, non facerent ꝓpoſitionẽ per ſe,vt patet in oïbus ꝓpõnib⁹ de ſecundo adiacẽte in ſubſtãtijs incorruptibilib⁹ alijs à deo. Vñ ideo iſta eſt per ſe,hõ eſt riſibilis,qa hõ neceſſario cauſat in ſe riſibilitatẽ, & ſic de alijs &c. Scđo dicit̃ ꝙ quidquid ſit de ordine neceſsitatis & ꝑfeitatis,clarũ eſt, ꝙ neceſſariũ pri⁹ ineſt ſcito,vt ſit,q̃ per ſe, eo ꝙ neceſſariũ in diffõne ipſius ſcire ponit̃,per ſe aũt nõ: nihil autẽ eſt magis intimũ alicui,q̃ ſua diffõ &c. Clarũ quoq; eſt, ꝙ ſcire ponit̃ in diffõne demõſtrationis ex fine ſumptæ: & cõſequẽter de primo ad vltimũ neceſſariũ cadit in diffinitiõe demõſtrationis, & cõuenit ei in primo mõ dicendi per ſe,& ideo dato, ꝙ per ſe prius ſimpl̃r ſit neceſſariò, nõ tamẽ prius ineſt demonſtrationi,ſicut eſſe corp⁹ eſt prius ſimpl̃r q̃ eſſe diſgregatiuum viſus, intimius tñ albo ineſt eſſe diſgregatiuũ viſus q̃ eſſe corpus &c. Vñ quia cõcluſio in hoc proceſſu eſt demõſtratio eſt neceſſariorũ & mediũ erat quia eſt de per ſe, ſatis ſubtiliter intuẽdo terminos cõcluſiõis formaliter,quia maior extremitas inerat ſubiecto intimi⁹ & prius q̃ mediũ,oſtẽſio ad hoïem dicta eſt,& nõ verè demõſtratio.& hæc rñſio videt̃ mihi ſcđm mẽtẽ S.Tho. tenẽda.Hoc.n. videnꝫ eius verba ſonare cũ ait, ſed eſt oſtẽſio ad hoïem,apud quẽ notũ eſt ꝙ demonſtratio ſit eorũ,quæ ſunt per ſe:quaſi diceret, ꝙ ſe cũdũ naturã notius eſt ꝙ demõſtratio ſit neceſſariorũ:ſcđm hoïem verò ꝙ ſit per ſe &c.Et qm̃ oppoſitorũ eadẽ eſt ſcientia, vt dicitur nono Metaphyſicę,ideo patet ex his rõ tertij dicti à S. Tho.

CIRCA quartũ verò põt dubitari,quia ex reſpõſione iſta nõ videt̃ inconueniẽs dari circulum

CIRCA eandẽ probationẽ eiuſdẽ cõcluſiõis, aduerte:ꝙ S.Tho.mouet dubiũ ex eo, ꝙ Ariſtoteles circularẽ demõſtrationẽ feciſſe videt̃,dũ ſuperius demonſtrationẽ neceſſariorũ eſſe oſtẽdit, qa eſt de per ſe,& nũc oſtẽdit ipſam eſſe eorũ q̃ ſunt per ſe, quia eſt de neceſſarijs &c. Et in reſpõſione quatuor dicit dubitationẽ inducentia. Primũ eſt, ꝙ oſtendere demõſtrationẽ eſſe neceſſariorũ (qa quod ſcitur eſt neceſſarium)eſt vera demõſtratio. Secundũ eſt, ꝙ oſtendere demonſtrationem eſſe neceſſariorum(quia eſt eorum quę ſunt per ſe)nõ eſt vera demonſtratio, ſed ad hominẽ oſtẽſio. Tertium,ꝙ tamẽ non expreſſè confirmat,ſed neceſſe eſt ſubintelligi,eſt ꝙ oſtendere demonſtrationem eſſe eorum,quæ ſunt per ſe, quia eſt neceſſariorũ, eſt vera demonſtratio, qua in hoc capitulo vtitur Ariſtoteles.Ex his autem conficitur quartũ,quod eſt reſponſio ſua ad dubium motum, ꝙ licet Ariſtoteles ſecundo & tertio proceſſu qui circulares ſunt,vſus fuerit,ſecundo tamen non vſus eſt vt de mõſtratione ſimpliciter, ſed ad hominem,& ideo circulũ demonſtrationũ non facit, propter quod primũ proceſſum qui ſimpliciter demõſtratiuus eſt & circulo caret ad demõſtrandã cõcluſionẽ ſe cũdi proceſſus,appoſuit.Inducũt autẽ horũ ſingula dubitationes ſingulas, ſigillatim proſequẽtis.

Solutio.1 T.c.5.

CIRCA primum enim videtur, ꝙ falſo dictũ ſit, ꝙ ille proceſſus factus præcedenti capitulo.ſ. demonſtratio eſt neceſſariorum,quia quod ſcitur eſt neceſſarium,ſit verè demonſtratio. Nullus ſiquidẽ proceſſus ab effectu ad cauſam eſt verè (vt modo loquimur)demonſtratio: ſcire autem effectum eſſe demonſtrationis ipſum demõſtrationis nomen ſuperius oſtendit, quando dictum eſt demonſtratio eſt ſyllogiſmus faciẽs ſcire:igitur procedere ã cõditionibus ipſius ſcire ad cõditiones demonſtrationis nõ eſt verè demonſtrare.Ad hoc faciliter dicitur, ꝙ quia cauſæ ſunt ſibi inuicem cauſæ(vt dicitur in quinto Metaphyſicæ)non incõuenit ſcire effectũ & cauſam demõſtrationis eſſe. Vnde põt dupliciter accipi:vno modo vt effectus eſt demõſtrationis in gñe cauſę efficiẽtis,& ſic illo nõ vſi ſum⁹ in ꝓpoſito proceſſu.Alio mõ vt finis eſt demõſtratiõis, quæ nihil aliud eſt,q̃ inſtrumẽtũ intellect⁹ ordinatũ ad ſcire:& ſic eſt cauſa demõſtrationis in gñe cauſę finalis,& ſic ſumpſimus ſcire in ꝓpoſito, & qm̃ cauſa finalis eſt prima oïum cauſarũ & cauſa cauſarũ, ideo ꝓceſſus Ariſt. aſſumens pro medio ipſum ſcire, vt cauſam finalẽ de-

T.c.2.

2.Phyſic. cap.3.

Cõclusio Metaphysica. T. c. 32.

Quarto metaphysicæ. tex. cõ. 4.

Solutio quarta. Super T. cõ. 30. in dubiocirca scdam cõclusionem.

difformẽ, ita q̃ primus ꝓcessus sit verè demõstratio, & secũdus demonstratio à posteriori. Vtrum aũt talis circulatio posit secundũ veritatẽ fieri, sed quia vt præmisimus, oportet ante hoc multa discutere in cap. 13. vbi ex intentione de hoc tractabit, quæstio hæc disputabit: sufficit pro nũc Aristotelem circulum à se improbatum non fecisse.

CIRCA probationem secundæ conclusionis dubitatiuncula quędã est, quo ꝓbatio sit efficax: nõ em̃ vr̃ sequi, demonstratio est ex necessarijs circa vnũquodq; genus: ergo est ex per se, & secũdũ q̃ ipsum &c. quia demõstratio à posteriori est ex necessarijs in illo gñe, q̃a nec ipsa egredit subiectũ genus, & tñ non est ex his, quę sunt scđm q̃ ipm, cũ nõ sit ex causis: scđm quas insunt passiões &c. Ad hoc facilẽ dr̃, q̃ q̃a iam præsupponimus ex declaratis demõstrationẽ esse ex prioribus simpliciter, & scire de quo loquimur, esse rem per cãm cognoscere, non oportet amplius solicitũ esse de necessarijs à posteriori. Quia quærim⁹ ergo ex qualibus prior⁹ est demonstratio, sufficiẽter ꝓbatũ est, q̃ est ex per se, & secũdũ quod ipsum, q̃a ex necessarijs, circa vnumquodq; genus est &c. Posset quoq; non inconuenienter dici, q̃ ly circa, quãdã necessariorum prioritatem insinuare videtur.

Num si præmissæ essent necessariæ & non per se sciretur conclusio propter quid.

CIrca tertiã conclusionẽ dubitatur: quia ibi secũdũ expositionẽ S. Tho. dicit q̃ si præmissæ essent semper & necessariæ, & non per se, nesciret cõclusio propter qd vt sunt per signa syllogismi. Ex hoc enim vr̃ q̃ necessariũ & per se in propositionibus nõ cõuertibiliter se sequant, cuius oppositum superius dixit Aristoteles. Si em̃ aliqua præ T. c. 18. missa est necessaria, quæ nõ est per se (vt hic dicit) clarum est q̃ non cõuertibiliter se comitat. Sequi quoq; videt ex hoc aliud incõueniens, q̃. s. in demonstrationibus à posteriori præmissæ non sunt per se, & cõsequẽter nec necessariæ, scđm doctrinã traditã. Et tñ in fine sexti capituli: dictũ est, q̃ nec q̃, nec ꝓpter quid sciri põt nisi ex necessarijs &c. T. 1 8. Ad hæc simul dicit, q̃ præmissa & est præmissa, & est enuntiatio, inquantũ enũtiatio est ad hoc q̃ sit per se, sufficit q̃ prędicatũ sit in diffinitiõe subiecti, vel è conuerso. Inquantum aũt est præmissa (quia respectu cõclusionis est præmissa) non solũ exigit quod dictũ est, sed etiã q̃ sit ꝑ se præmissa illius conclusionis: & q̃a hoc habet ex medio, ideo exigit, q̃ mediũ sit per se mediũ illius cõclusionis: mediũ autẽ nullũ est per se mediũ, nisi sit ꝑ se causa illius conclusionis, & ideo oportet de primo ad vltimũ, q̃ si præmissa debet esse per se, q̃ sit per se cã cõclusionis. Quia ergo aliud est ꝓpositionem esse ꝑ se (inquãtũ enũtiatio est) & aliud inquantũ præmissa est, quia ad illud sufficit perfeitas prædicationis, & ad hoc exigit perfeitas causalitatis in medio respectu cõclusionis. Et multæ sunt enũtiationes ꝑ se, quæ non sunt præmissæ ꝑ se: & similiter q̃a ad necessitatẽ præmissarũ (vt sic) sufficit q̃ contineãt mediũ, quod necessariò inferat talẽ cõclusionẽ, & ad perfeitatẽ earum vt sic exigit q̃ mediũ sit cã per se cõclusiõis, & multæ sunt præmissę necessariæ, quæ nõ sunt ꝑ se, vt patet, q̃ ex tertia passiõe cõcludit scda, & ex secũda prima &c. ideo cõuertibilitas ꝑ se & necessarij in ꝓpositionibus posita, intelligenda est de eis secundũ q̃ enuntiationes sunt, & non secũdũ q̃ præmissæ sunt. Et q̃a Aristoteles & S. Tho. hoc in loco de præmissis vt præmissæ sunt, loquebatur, ideo dixerũt q̃ in syllogismis à posteriori, præmissæ & si sint necessarię, non tñ sunt per se. Quòd aũt hæc sit eorũ mẽs, patet ex verbis subiũctis, q̃ait, hoc em̃ ꝑ se, nõ ꝑ se scitur: quasi diceret, tunc em̃ cõclusio per se nõ scietur ꝑ præmissas, quæ sint per se præmissæ ei⁹, sed per accidens: accidit enim eis ex nostro intellectu, vt scire faciant illam conclusionẽ, quia non in essendo, sed in cognoscendo causæ sunt: vnde hoc magis explicãs subdit neq; propter quid.

Quòd demonstratio non est ex extraneis.

CAP. VIII.

Hęc cap. 1. fuerũt tacta.

NOn igitur est ex alio genere trã scendente etiã mõstrare, vt geometricũ Arithmetica. Tria em̃ sunt, quæ sunt in demonstrationibus, vnum quidẽ, quæ demõstratur, ipsa conclusio, hoc autem est, quod ineſt genere alicui per se. Vnum aũt, dignitates, dignitates aũt sunt ea, ex quibus: tertium genus ipsum subiectum, cuius passiones & per se accidentia declarat demonstratio. Ex quibus quidem igitur demonstratio, cõtingit eadem esse, quorum autem genus alterũ, quemadmodum Arithmeticæ & Geometriæ, non est Arithmeticam demonstrationem coaptare ad accidentia magnitudinibus, nisi magnitudines numeri sint. Hoc autẽ vt contingit in quibusdam, posterius dicetur. Arithmetica verò demonstratio semper habet genus, circa quod demõstratio, & aliæ consimiliter: quare aut simpliciter necesse est idem esse genus, aut aliquo modo, si debet demonstratio transcendere, aliter verò, q̃ impossibile, manifestum: ex eodem enim genere necesse est extrema & media esse: nanq; si non per se, accidentia erunt. Propter hoc Geometriæ nõ licet monstrare, q̃ contrariorum vna est scientia, sed neq; q̃ duo cubi cubus, neque alij scientiæ, quod alterius, nisi quæcunq; ita se habent inter se, vt sit alterum sub altero, vt

ro, vt Perspectiua ad Geometriam, & Harmonica ad Arithmeticen. Neq; si quid in est lineis, non secundum q̃ lineæ, & secundum q̃ ex principijs ꝓprijs: vt si recta pulcherrima linearum, aut si in contrarium se habet ipsi circunferentia: non enim secundum q̃ proprium genus ipsorum est, sed secundum quòd commune aliquod.

Summa huius capituli hæc est.

Cõclusio principalis.

NOn est ex alio genere demonstrare descendẽtem. Declaratur sic. Tria sunt in demonstrationibus. s. quod demonstratur, & hoc est passio cõclusa: ex quibus demõstrat, & hæ sunt dignitates: & de quo demonstrat, & hoc genus subiectũ, cuius passiões demonstrãtur. Et in his quorũ genus est alterũ, dignitates easdẽ esse contingit: ꝑ se aũt accidentia nõ contingit esse eadẽ, vt patet in accidẽtib⁹ numeri & magnitudinis, jn Arithmetica & geometria. Sed & subiectũ nõ cõtingit esse idẽ. Arithmetica enim habet propriũ genus, circa quod fit demõstratio, & aliæ sciẽtiæ similiter &c.

Secunda cõclusio.

Necesse est simpliciter idem genus esse, aut sic, si debet demonstratio descẽdere: probat à priori, quia necesse est ex eodẽ genere media & extrema esse: aliter non per se insunt, sed accidentia sunt.

Cor. primum.

Alterius scientiæ non est demonstrare quod alterius est, vt patet ī geometria quæ nõ demõstrat, q̃a cõtrariorũ eadẽ est disciplina, nec q̃ duo cubi sunt vnus cubus: nisi quæcunq; sic se habent q̃ alterũ sit sub altero, vt perspectiua ad geometriam.

Secundũ cor.

Nullius sciẽtiæ est demõstrare id qđ ineſt subiecto suo & nõ ex ꝓprijs principijs eius vt sic, vt patet in geometria, quæ nõ demõstrat q̃ linea recta ẽ pulcherrima linearũ, nec q̃ sit cõtraria circulari.

Series autem hæc est.

INTENDENS in hoc cap. declarare demõstrationẽ nõ esse ex extraneis duo facit. Primò ex fine præcedentis capituli cõcludẽdo ꝓponit principalẽ cõclusionẽ, & enumerãdo requisita ad scientiã declarat eã inductiõe: secũdo ex dictis cõcludẽdo, repetit eandẽ quã tñ secundã fecimus conclusionẽ, vt eius sensum sub alijs verbis aperiat & ꝓbet, correlaria duo addẽdo. Dixi aũt eãdẽ esse primã & secundã cõclusionẽ, quia cũ in secũda dicat, q̃ oportet esse idẽ genus simpr̃, vel (sic) in demonstratiõib⁹, & in prima dicat, q̃ nõ põt esse aliud & aliud gen⁹: nihil aliud in scđa fit: nisi qđ declarat, q̃ ly aliud, in prima positũ intelligat aliud oĩno.

Num & quomodo medium & extrema eiusdem generis esse oporteat.

CIrca primam conclusionem dubitat, qũo Aristo. generis noĩe vtat. Si em̃ genus accipit vt est vnum quinq; vniuersalium, falsum esse videt, q̃ media & extrema oportet esse eiusdẽ generis: contingit enim medium esse in genere substãtiæ, & alterum extremorũ in genere qualitatis. Si autem genus aliter accipit, quomodo verificabitur quod à S. Tho. in expositione secundæ conclusionis dicitur, q̃ tũc simpliciter idem est genus, cum ad inferius propria differentia superioris constitutum descendit, & tunc est idem, sic, qñ ad inferius constitutum per extraneam differentiam venit.

In capitulo de genere.

Ad hoc dicitur, quòd genus (vt à Porphyrio dicitur) potest accipi tripliciter: & secundum quanlibet significationem eius verificatur, quòd nõ licet descendere de genere in genus. Si enim (ly genere) denominet subiectum scientiæ, tunc genus sumitur tertio modo, vt est vnum de quinq; vniuersalibus, extenso tamen generis nomine, & ad analogum & speciem specialissimam. Et sic cùm dicitur q̃ mediũ & extrema oportet esse vnius generis, non est intelligẽdũ in recto, sed in obliquo: seu non formaliter, sed causaliter. 1. oportet media & extrema eiusdẽ generis esse ita q̃ alterũ extremũ est ipsum genus, alterũ est eius per se accidẽs, & sic est eiusdẽ generis causaliter, & in⁹ obliquo. Mediũ verò est alterius illorũ, vt sic per se principiũ & cõsequẽter est in obliquo eiusdẽ generis, & scđm hũc intellectũ clarè patet, q̃ nõ licet demonstrãdo descẽdere de vno genere in aliud oĩno genus, q̃a alia oĩno sunt principia, & aliæ passiões eorũ &c. Nec reputo hãc expositionẽ esse cõtra Albertũ hic dicẽtẽ, q̃ hic nõ accipit gen⁹, vt est vnũ ꝑdicabile, qm̃ extẽdimus nõ gñis nomen ad id, ad qđ genus primũ prædicabiliũ non se extẽdit &c.

Si autem ly genere, denominet principia subiecti, vel subiectũ rõne suorũ propriorũ, principiorum tunc genus sumitur secũdo modo, vt significat principiũ generationis, & est sensus, q̃ non licet descendere de principio vnius generationis in aliud oĩno principiũ alterius generationis: & hoc verum est: quia cũ idem sit proprium principiũ subiecti, & suarum passionum & scientiæ de eis, vbi est aliud omnino principium, est aliud subiectum & aliæ passiones: & consequenter primę demonstrationes non possunt descendere ad istas, & secundum hoc media & extrema sunt eiusdem generis secundum originẽ: vt patet, & illud censetur aliud oĩno genus, quod nec per differentiã extremã, prius ante se principiũ contrahit, nec per differentiã propriã &c. Si aũt (ly genere) denominet oĩa, quæ sub vnica cadũt scientia (vt sic) subiectũ. s. partes & passiones, tunc genus sumit primo modo vt idẽ significat, quod collectionem multorũ ad seinuicem & ad vnũ principiũ quodãmodo se habentiũ: & est sensus, q̃ nõ licet descendere de genere in genus. i. de vna cognatione, vel colligatione per se rerum fluentium ordine quodam ab vno in oĩno aliam cognationem &c. Et hoc verũ esse cõprobatur ex dictis, quia tales colligationes oĩno diuersæ, oĩno diuersa necesse est habere principia propria, & ea, quæ à principijs oriuntur, & consequenter ex vna alia sciri nõ põt &c. & scđm hoc media & extrema esse eiusdẽ gñis: nihil aliud est q̃ esse eiusdẽ cognationis &c. & vnũ genus esse oĩno aliud ab alio est vnam colligationẽ non in-

cludere aliam: quod accidit qñ principiũ vtriusq; generis oĩno aliud est, modo supra expoſito &c. Et licet hæc tertia expoſitio clariùs quodãmodo inſinuet veritatẽ: ſecundaq; Alberto conſona ſit: prima tñ ſecundã participãs iudicio meo directè
T.c. 43. textum cõprehendit: eo q̃ Ariſto. expreſſe ſubiectum ipſum genus denominat tam hic, q̃ inferius dicturus ſcientiam vnã eſſe vnius generis ſubiecti partes & paſſiones cõſiderantẽ &c. & puto q̃ Ariſto. ſubiectũ genus nominet nõ ſolũ ea rõne, quia vt in pluribus eſt prædicabile de pluribus differẽtibus ſpecie: ſed etiã & potius qa eſt vniuerſale id, vnde generanť eius paſſiones per ſe accidentia & partes ſubiectiuæ: ſicut & in phyſicis aliq̃ eſſe eiuſdem generis & dicunť: quia ſunt eiuſdẽ ſubiecti: quod eſt eorũ generationis principiũ, in quo immediatè recipiunť &c. Et ſcđm hoc addẽdo primę expoſitioni: q̃ ſubiectũ ipſum denominať genus: vtroque modo: clarius eſt qũo media & extrema ſunt eiuſdẽ gñis: qa oportet ad eãdẽ gñationẽ oĩa in demõſtratiõe poſita p̃ ſe pertinere &c. Licet diuerſimodè hoc vt principiũ: illud vt effectus &c.

CIRCA declarationem primæ concluſionis: dubitatiuncula oriri poteſt: cur Ariſtoteles numerans ea, quæ in demõſtratione ſunt: medij nõ meminerit. Ad hoc facilè dicitur: quòd numerans extrema ſubiectum. ſ. & paſſionem ſufficiẽter per ea inſinuauit medium, quod ſubiungendo declarauit eſſe eiuſdem generis cum extremis.

Quòd demonſtratio eſt ſempiternorum.
CAP. IX.

Vide 2. Pri. c. 21. MAnifeſtum autem, & ſi fuerint propoſitiones vniuerſaliter, ex quibus eſt ſyllogiſmus, q̃ neceſſe & cõcluſionem perpetuã eſſe huiuſcemodi demonſtrationis, & vt ſimpliciter dicam demonſtrationis. Non eſt igitur demõſtratio corruptibiliũ, neq; ſcientia ſimpliciter, ſed ita ſicut ſecũdum accidẽs: qm̃ non vniuerſalis ipſius eſt, ſed aliqñ, & quodãmodo. Quando aũt ſit, neceſſe eſt alterã non vniuerſalem eſſe ꝓpoſitionem, & corruptibilẽ, corruptibilẽ quidem, quoniam & concluſio, exiſtente: nõ vniuerſalem autem, quoniam hoc quidẽ erit, illud verò non erit, in quibus, quare non eſt ſyllogizare vniuerſaliter, ſed quòd nunc. Conſimiliter autem ſe habet & circa definitiones, quoniam definitio eſt, aut principium demonſtrationis, aut demonſtratio poſitione differens, aut concluſio quædam demonſtrationis. Eorum verò, quæ ſæpe fiunt, demonſtrationes, & ſcientiæ, vt lunæ defectus, manifeſtũ, q̃ ſecũdũ q̃ quidem tales ſunt, ſemper ſunt: ſecundũ q̃ verò nõ ſemper, ſecundũ partem ſunt: quẽadmodũ aũt defectus, cõſimiliter alijs.

Summa huius capituli hæc eſt.

Cõcluſio prima. NEceſſe eſt concluſionẽ demonſtrationis ſimpliciter perpetuam eſſe.

Secunde Non eſt ergo demonſtratio, nec ſcięntia ſimpliciter corruptibiliũ: probatur vtraq; concluſio à priori: quia demõſtratio ſimpliciter eſt ex vniuerſalibus: tenet conſequętia, qa tẽporalitas concluſionis includit nõ vniuerſalitatẽ eiꝰ: nõ vẽritas autẽ eius infert nõ vẽritatẽ p̃miſſæ: & econuerſo, nõ vẽritas præmiſſæ infert non vẽritatem cõcluſionis &c.

Propoſitio. 3. Scientia eſt corruptibilium ſecundũ accidens.

Diffinitio quoq; eſt perpetuorum: & non corruptibiliũ: probatur à poſteriori: quia aut eſt principium, aut cõcluſio demonſtrationis: aut demõſtratio poſitione differens.

Quarta. Eorum autem, quæ ſæpe fiunt: demonſtrationes: & ſcientiæ ſunt: declaratur à priori: quoniam ſecundùm quòd huiuſmodi ſemper ſunt, inquantum autem non ſemper ſecundum partem ſunt.

Series autem hæc eſt.

CVm declaraſſet demõſtrationẽ perfeitatem habere, deduxeritq; inde non eſſe ex extraneis, in hoc capitulo intendit ex eo q̃ demõſtratio eſt de omni, ſempiternitatẽ eorũ: quorũ eſt demõſtratio oſtendere: & tria facit. Primò ponit primas duas propoſitũ cõtinentes cõcluſiones, quarum ſecunda oritur ex prima poſita p̃ modũ conſequẽtis, vnius conditionalis, cuius antecedens fecimus mediũ, & ſequelã manifeſtauimus &c. Subdiditque quaſi aduerſatiuã ꝓpoſitionẽ ad priorũ declarationẽ perfectã. Tertiã ſecundo cõcluſionẽ: quia diffinitio eſt de numero eorũ, quæ ingrediũtur demonſtrationem ſatis cõmode inſeruit: tertio qũo non ſempiternorum ſimpliciter, quæ tñ ſæpe fiunt ſcientia ſit, quarta concluſione declarat, q̃a hoc contra dicere determinationi videbať.

ADVERTE circa literam duo: primũ eſt q̃ text' gloſatus à S. Th. affirmatiuè legiť, ibi (Quòd aũt vniuerſaliter non ipſius eſt.) Dico aũt hoc, qa aliorũ textus habet. (Quòd aũt vniuerſaliter &c.) ſecũdũ eſt, q̃ cũ multa antiq̃ cõmẽtaria S. Tho. viderim in nullo inueni gloſata ab eo verba textus immediatè ſequentia (ly quare & concluſionẽ: vſque adly, ſimiliter ſe habet &c.) Miror autem de hoc, quia in antiqs textus exẽplaribus verba illa inueniunť: & ſunt hæc, cum ſit, nõ vniuerſalẽ aũt, q̃ hoc quidẽ erit, hoc aũt non erit, ex quibus eſt: quare non eſt ſyllogizare vniuerſaliter, ſed quoniam nũc eſt. Quæ ſaluo meliori iudicio poſſunt ſic continuari cũ expoſitione S. Tho. quare & cõcluſionẽ neceſſe eſt eſſe ſempiternam, cùm ſit præmiſſa vniuerſalis: non vniuerſalem autẽ præmiſſam dico, quòd hoc quidẽ erit, hoc autem nõ erit, ideſt, quando in hoc vel nũc continget: & in hoc alio vel tunc non cõtinget coniungi terminos ex q̃bus eſt, & ꝓpterea cum talì p̃miſſa nõ eſt ſyllogyzare. i. cõcludere vniuerſaliter, ſed qm̃ nunc eſt.

Num non vniuerſalitas concluſionis inferat non vniuerſalitatem alterius præmiſſæ.

Dubi. CIrca probationẽ primæ & ſecũdæ cõcluſiõis dubitať, qa nõ vť verũ quod ibi aſſumiť & exponiť à S. Tho. ſ. q̃ non vẽritas cõcluſionis inferat nõ vniuerſalitatẽ alteriꝰ præmiſſæ: hoc em̃ falſum eſſe apparet: in primo tertio non ſolũ ſyll ogizando ſed demõſtrãdo: vt patet dicẽdo: oĩs homo eſt riſibilis: omnis homo eſt animal: ergo quoddam animal eſt riſibile: vbi euidenter apparet concluſionem non vniuerſalẽ eſſe: & tamen præmiſſæ ſunt vẽres prioriſticæ: & poſterioriſticę &c.

Reſpõſio Ad hoc dicitur dupliciter & bene: primò, q̃ dictum Ariſto. & S. Tho. intelligendum eſt de præmiſſis aſſumentibus verè medium: q̃ in prima tñ figura contingit ſumere: in qua medium primo, ſubijcitur: & tertio præeſt: nanq; ſiquidem fallit q̃ ſi concluſio non eſt vniuerſalis: & verè mediũ aſſumit: q̃ oportet alterã præmiſſarum eſſe non vniuerſalem, & quia inſtantia adducta aſſumpſit medium, quod & primo & tertio ſubeſt, ideo nõ eſt contra intentionem textus. Secundò diciť q̃ illud dictum eſt verum vniuerſaliter in omni figura: ſtando tamen infrà limites demonſtratiõis: nõ enim nunc loquimur de forma ſyllogiſtica ſimpliciter, ſed ad demonſtratiuam materiam applicata &c. Et dicitur q̃ illa concluſio. ſ. quoddã animal eſt riſibile & ſibi ſimiles, ſunt perſe & de omni, vt ex dictis patet, & vniuerſaliter omnis cõcluſio ex neceſſarijs cõcluſa tam in illo, q̃ quocunq; alio modo eſt neceſſaria, quia ex neceſſarijs non
T.co. 17. Capit. 6. ſequitur niſi neceſſarium, vt docuit Ariſt. Omnẽ autem propoſitionem neceſſariam eſſe per ſe, & conſequenter de omni, ſupra declaratum & probatum eſt &c. Vnde licet iſta, animal eſt riſibile, ſit per accidens, & iſta, quoddam animal eſt riſibile, ſit particularis prioriſtice, ꝓpter ſingularũ particulare, reductiuè tñ apud poſterioriſticũ eſt de oĩ, qm̃ nihil eſt ſumere, ſub quodã aĩali, qđ nõ ſit riſibile, & nullũ tempus eſt ſumere inquo non ſit riſibile oẽ contentũ ſub quodã aĩali &c. (vt de ſe patet &c.) Sed contra: qm̃ de oĩ poſterioriſticum præſupponit de oĩ prioriſticum: ergo rñſio nulla. Ad hoc dicitur, q̃ illa propoſitio virtualiter eſt de oĩ prioriſticè: qm̃ omne quoddã animal eſt riſibile &c. & hoc ſufficit. Dixi vtrãq; rñſionem eſſe bonam: qm̃ prima rñſio cõnexionẽ prædicaticũ ſub iecto abſolutè cõſiderans: q̃ poſterioriſtici negotij primaria intentiõe eſt: veritatẽ dicit: ſecũda totã propoſitionẽ amplectens: qđ à poſterioriſtico alienum nõ eſt: veritatẽ quoq; declarat, vtraq; ergo bona eſt: ſed prima Ariſtotelis mentẽ demonſtrationi potiſsimè intentã penetrare magis vť.

Scia qũo corruptibilium. Primo metaphyſice t. cõ. 4. & 5. CIrca propoſitionẽ illam. Scientia eſt corruptibiliũ ſcđm accidens notãda ſunt duo. Primò cauſa à S. Tho. poſita, qua motus eſt Ariſtoteles ad eius appoſitionem. Secundò ſenſus multiplex eiuſdem. Cauſa propter quã adiecit hic hanc propoſitionem, fuit diuerſitas opinionis ſuæ ab opinione Platonis. Cùm em̃ eſſet cõis animi conceptio, q̃ ſcientia eſt impoſsibiliũ aliter ſe habere, & ſempiternorum. Plato ſecurus in hoc Cratilum & Heraclitum, dixit, q̃ entium corruptibilium, quæ apud nos ſunt ſcientia nõ eſt: & adinuenit ideas horũ entiũ, ſeparatas ab eis ſecundũ eſſe, incorruptibiles & perpetuas, de quibus dixit dari diffinitiones & demonſtrationes: & ad hoc ſequebatur, q̃ ſciendo hmõi ideas, neſciebamꝰ entia corruptibilia quæ apud nos ſunt (vt. 7. Metaphyſicæ deducitur) & maximè ſingularia &c. Ariſt. aũt ſenſibilia ſequens & nihil intelligens eſſe, ad quod ſenſibilia non manuducunt: tales ideas figmẽta putauit: & ſcientiã eſſe corruptibiliũ, & ſempiternorũ ſaluauit: & vltra hoc poſuit ſcientiã eſſe corruptibiliũ ſcđm accidens. Intuitus ſiquidẽ eſt in re corruptibili, puta Socrate, naturã ſeu eſſentiam. ſ. humanitatẽ: & cõditiões eius indiuiduales. Ș has carnes, hæc oſſa, hũc locũ &c. Conſiderandãq; cẽſuit naturã nõ cõſideratis indiuiduãtibus cõditionibꝰ (ſicut & vnius pomi vť color viſo odore) & quoniã natura cuiuſq; rei abſq; conditionibus indiuiduantibus cõſiderata, ſcđm rẽ quidẽ eſt cõiuncta ſingulari, ſecundũ abſtractionẽ verò intellectus, ſeu ſcđm ſe, non includit aliquod ſingularium, & corruptio oĩs & motus ad ſingularia per ſe termi natur: ideo naturas rerũ: ſecũdũ ſe ſumptas incorruptibiles & perpetuas dixit, & de eis dari diffinitiones & demonſtrationes, & de corruptibilibus (incorruptibiliter ſumptis) ſcientiã eſſe ponẽs, ipſa corruptibilia ſcđm accidens ſciri poſſe, cùm dixiſſet: ergo, incorruptibiliũ & ſempiternorũ eſſe diffinitiones, & demonſtratiões: ne fortè crederes talia ſempiterna ideas eſſe: aut quæcũq; ſeparata ſcđm res à corruptibilibus, addit, q̃ etiã ipſorum corruptibiliũ ſcđm accidẽs, ſciẽtia eſt, vt Platonis opinionẽ ſimul & cãm elideret &c. opinio quidẽ deijcit in expoſitiõe iſtius ꝓpoſitiõis (vt patebit) Cauſa aũt qa declarat, q̃ radix illa opiniõis Platonicæ. ſ. corruptibiliũ nõ põt eſſe ſciẽtia, intelligi debet, q̃ ſe, & non per accidẽs. Et cõſequẽter q̃ deceptus eſt, nõ diſtinguẽs inter per ſe: & per accidẽs: nec mirum, quia etiam ſapientes (vt. 1. Elenchorum dicitur) per accidens falli contingit. 1. elench. Cap. 4.

Ad euidentiã aũt ſenſus prædictæ propoſitiõis aduerte, q̃ ly ſcđm accidẽs, poteſt determinatè ly corruptibiliũ: & põt determinatè ly eſt. Si primò modo ſumať, tũc ly corruptibiliũ ſtat pro vniuerſalibus. Et eſt ſenſus, q̃ ſciẽtia eſt eorũ vťium quæ ſunt corruptibilia p̃ accñs: & abſq; dubio hoc verũ eſt: qa ſciẽtia eſt nõ de vťibus ſeparatis ſcđm rẽ à ſingularibꝰ, quæ corrũpuntur (vt Plato poſuit) ſed vťibus habentibus eſſe in particularibꝰ gñalibus & corruptibilibus: & conſequenter eſt de his, quæ corruptibilia ſunt ſcđm accidẽs. i. aliud (particulare. ſ.) vel ſcđm accidens. i. ſcđm particularia

quæ accidũt eis vt sic &c. Si aũt secũdo modo sumatur sicly corruptibiliũ stat pro particularibus: & est sensus q̃ scientia per accidẽs terminatur ad corruptibilia.i.particularia quæ per se corruptibilia sunt. Et ideo absolutè corruptibilia vocantur: & hic sensus est nõ minus verus: & magis (vt arbitror) secundum mentem Aristotelis.

Verus quidem dupliciter. Primo quia cũ scientia per se & primo terminetur ad vniuersalia, quæ incorruptibilia sunt, non separata secundũ esse à corruptibilibus (vt Plato posuit) sed inquibus cõtinẽtur singularia corruptibilia: oportet q̃ scięt̃ia p̃ accidẽs terminetur ad singularia. Dictũ est em̃ q̃ scire rẽ prout est in alio, est scire rẽ illã scđm accidẽs. Tali siquidẽ mõ. Sciẽs omnẽ dualitatẽ esse parẽ, scit hãc dualitatẽ esse parẽ &c. & sciẽs hominis naturã scit oĩa hominis singularia &c. secũdo quia ex eo q̃ scięt̃ia per se & primo terminat̃ ad vniuersalia, extẽdere se põt adminiculo inferiorũ virium ad singularia corruptibilia, quorũ naturæ sunt illa vniuersalia. Põt em̃ sciẽs vti vniuersali cognito dupliciter. Vno mõ vt obiecto: & hoc facit cũ intellectuales limites nõ egreditur, diffiniẽdo demõstrãdo passiones &c. Alio mõ vt medio respectu singulariũ & hoc ministerio inferiorũ viriũ applicatus facit: quoties cõclusio est ,ppositio singularis: oportet siquidẽ tunc alterã præmissarũ saltem esse vniuersalẽ. Quia ergo sciętia nostra est de vniuersalibus sempiternis, nõ talibus, quæ singulariũ naturę nõ sunt, vt Plato posuit, sed talib⁹, vt eorũ applicatiõe ad corruptibilia, quorũ sunt naturę ipsorũ corruptibiliũ notitiã habeamus, corruptibiliũ dicit sciętiã esse per accidẽs: tũ quia terminari ad indiuidua corruptibilia nõ conuenit sciętiæ in intellectu cõsistẽti & directè, sed dũ egredit quo dãmodo & reflectitur adminiculo sensuum supra corruptibilia in quibus saluat̃ vniuersale illud &c. Dixit aũt hũc sensum esse magis intẽtũ ab Aristotele primo. Quia iuxta hunc tm̃ sensum actualiter scimus & vniuersalia incorruptibilia & singularia eorũ corruptibilia, licet diuersimodè. Scđm enim priores sensus vniuersale actualiter sciri tantũmõ dicebat̃ (vt patet.) Et cõsequẽter funditus opposita opinio destruit̃, dũ ad oĩa scientiã extendimus: scđo qa scđm hũc sensum dicta Peripateticorũ ꝓfundius intelligũtur: dũ dr̃ ab eis: q̃ diffinitiões & demonstrationes rerum extra animam existentium & particularium sunt: vt habetur à Commẽtatore primo de anima: commento octauo &c.

Co. 8. Vniuersalia sunt ꝑpetua.

Ad supra dictorũ maiorẽ euidentiã aduerte q̃ cũ dicitur naturas rerũ corruptibiliũ scđm se sumptas, de quibus dãtur demõstrationes & diffões, esse incorruptibiles & perpetuas põt intelligi dupliciter. Vno mõ positiuè: & sic est sensus q̃ nunq̃ desinũt esse in rerũ natura: quia semper aliquod indiuiduũ eorũ saluatur: licet hoc & illud corrumpatur: & hoc licet de multarũ rerum naturis scđm ponẽtes æternitatẽ mundi verificari posset nõ tñ posset scđm eos, de omnibus, quorũ est scientia, verificari. Clarũ est em̃ (vt inferiora omittamus) quę in alijs terrę quartis perpetuari fortè dicẽtur: q̃ cõiunctiones, & situs & aspectus cęlestiũ corporũ in rerum natura semper nõ sunt &c. Propterea hoc modo intelligendum non est: vniuersalia incorruptibilia & perpetua esse. Alio ergo modo intelligitur. s. negatiuè: & tũc est sensus: q̃ abstrahũt à corruptione & tẽporũ differẽtijs. i. nõ habẽt in se vñ corruptioni, aut tẽpori subdãtur: licet hoc habeãt secundũ quod in particularibus sunt: quorum per se primo tã generatio quàm corruptio est: & hic sensus est verus in omnibus: quoniã siue in rerum natura res sint, siue nõ vniuersaliter conceptæ, variabilitatem aliquam non incurrunt: nihil enim minus habitudines & cõnexiones rosæ ad ea, quę per se illi insunt, saluãtur (particularibus rosis corruptis: quàm existẽtibus) vt patet inductiuè in his quæ per se insunt secundũ omnes modos perscitatis, vt nũc probabitur. Cõstat aũt q̃ neq; in diffõne, nec inscientia cadunt nisi ea quę per se insunt.

Num positiones, in quibus prædicantur prædicata quidditatiua, vel essentialia, sint perpetuæ veritatis.

Circa supradictas conclusiones simul occurrit dubiũ, an propositiones, in quibus prædicantur prædicata quidditatiua, vel essentialia sint perpetuę veritatis. Videtur em̃ q̃ non: ex duobus. Primò ex eo quòd dicitur in secũdo Perihermenias: q̃ nõ sequitur, est homo mortuus: ergo est homo: quia mortuũ opponitur homini. Ex hoc arguitur sic: nõ magis opponitur homini mors: q̃ non esse: sed mortuo homine propositio quidditatiua: puta Sor. est hõ, redditur falsa: ergo vniuersaliter quacunq; re nõ existẽte falsa est prædicatio quidditatiua de illa: & sic in hyeme ista erit falsa. Rosa est substãtia. Secundo ex eo q̃ in prædicamentis dr̃, ab eo q̃ res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa. Ex hoc em̃ clarè habetur si res non est perpetuo tempore: q̃ nec etiam veritas orationis perpetua perseuerat. Mutabitur enim oratio de vera in falsam re non existente.

Cap. 2.

In subã circa finẽ

In oppositũ aũt est textus dicẽs: q̃ tã diffinitio q̃ demõstratio sempiternorũ est. Ad hoc dr̃: q̃ oẽs propositiões quidditatiuæ & essentiales sunt ęternæ veritatis: & causa huius est: qa nõ significãt rẽ habere quocũq; esse: siue in intellectu diuino, aut creato, sed abstrahũt ab oĩ esse (vt in Metaphysica deo fauẽte declarabitur.) Pronunc aũt suppositis his, quę in sexto capitulo diximus de necessitate propositionũ, in quibus spẽs de singulari prædicatur: probatur dupliciter intentũ ratiõibus logicalibus. Primò sic, oĩs propositio categorica, ad cuius subiectũ necessariò sequitur prædicatum, est necessaria & perpetua: omnes propositiones quidditatiuæ & essentiales sunt huiusmodi: ergo: minor est clara. Maior autẽ habetur ab Aristotele in. c. 4. vbi declarauit sempiternitatẽ propositionis attẽdi penes sequelã prædicati ad subiectũ: dixit em̃ ideo istã esse sempiternã, homo est aĩal, quia

Ca. 6. primo dubio fine

T. cõ. 18.

quia semp̃ tenet cõsequẽtia, A est homo: ergo est animal: & probat̃ nihilominus ex regulis logicalibus dicentibus: q̃ oĩs conditionalis simpliciter vera: est simpliciter necessaria & perpetua: & q̃ consequẽtia bona & formalis ęquiualet cõditionali: & q̃ vtraq; ęquialet quo ad necessitatẽ & perpetuitatẽ. categoricè illas sustentanti: æqualis siquidem necessitatis & perpetuitatis sunt, si sortes est homo, est animal: & sortes est homo: ergo est animal: & homo est animal: cuius virtute illæ tenent. Si igitur consequentia & cõditionalis necessitatẽ & sempiternitatẽ habent: oportet q̃ etiã categorica hmõi perpetua sit: secundo sic, duorũ cõtradictoriorũ necesse est alterũ esse verũ: sed hæc sunt duo cõtradictoria, homo est aĩal, homo nõ est animal, etiã hoĩe nõ existente (vt patet ex post prędicamẽtis.) cap. de oppositis. ergo necesse est alterũ esse verũ. Quæritur ergo quod eorũ sit verũ. Si affirmatiuũ, habetur intentũ. Si negatiuũ, tunc sic, homo non est animal, ergo homo nõ est animal rõnale, à superiori ad inferius destructiuè: homo nõ est aĩal rõnale: ergo hõ nõ est hõ à diffinitione ad diffinitũ: hoc est manifestè ĩpossibile: ergo &c.

Rñdetur adrões

Ad primum in oppositũ dicitur: q̃ aliud est loqui de ista cõsequẽtia. Sor. est homo mortuus, ergo est homo, & aliud de veritate istius, Sor. est homo, posito casu, q̃ Sortes sit mortuus. Differunt em̃ hæc adinuicem multũ: qm̃ in illa consequẽtia, mortuũ ponitur pars significati per accidens, in ista aũt propositione non significatur, sed supponitur tm̃: vt denotãs Sortem non existere (vt em̃ superius dictũ fuit) necessitas in propositionibus & consequentijs attenditur penes connexionem significatorũ per terminos: & non penes existentiam eorundẽ. Vnde quia qm̃ dicit̃, Sortes est homo mortuus: ly mortuus destruit significatũ per ly: homo, quia nihil aliud significatur nisi q̃ Sor. est cadauer humanũ, & ideo non sequit̃, ergo Sortes est homo: qa humanũ cadauer non est homo. Cùm aũt absolutè dicitur. Sor. est homo (si non æquiuocè Sortes noĩe vtaris) quãtuncunq; supponas ipsum nõ esse, seu mortuũ esse: non variat̃ veritas propositionis: licet ex hac hypothesi varietur res incõplexa: qm̃ res, quã vocamus Sortes: non est: sed in cadauer est mutata: & propter hoc (vt diximus) decipiunt̃ multi in hac re: qm̃ illi cadaueri Sortis imponit vulgus: de quo patet: nec hoĩem nec animal dici. Et hinc patet error dicentium: q̃ mortuum additum homini cum dicitur. Sor. est homo mortuus, non opponitur viuo, quod quidditatiuè clauditur in homine, sed actuali viuere: iã enim nosti: quid significat ly homo mortuus: & q̃ sicut humanum cadauer quidditatiuè opponit̃ viuo: sic homo mortuus. Clarius autẽ elucescit qđ dicimus: si æquiualentem consequentiã scrutatus fueris dicentem. Sor. est homo pictus: ergo est homo. Quando ergo dicitur: non magis opponitur mors homini q̃ non esse. i. non existere: dicitur q̃ hoc est simpliciter falsum: qm̃ mortuũ additũ homini destruit eius signatũ: non existens verò illud nõ destruit: vt de se patet. Dicit̃ præterea ad minorẽ, quod falsum est: q̃ Sorte mortuo: falsa reddat̃ ista: sortes est homo: licet falsa sit ista: & tũc semper. Sortes mortu⁹ est hõ. Ad secundũ dr̃, q̃ illa authoritas Aristotelis malè exponit̃ arguẽdo: qm̃ intelligit̃ nõ deesse: vel non esse rei incõplexæ: sed deesse & nõ esse signãti cõplexi ipsi⁹ oĩonis: ita q̃ sensus est: ab eo q̃ res signãta per oĩonẽ (non per eius terminos) est vel nõ est, oratio dr̃ vera vel falsa. Hic autẽ sensus nihil obstat dictis: qm̃ significatum per enũciationes quidditatiuas & essentiales ita se habet vt signãtũ sit licet termini nõ sint &c.

Cap. 6. dubio. 1.

In

vbi supra cap. 6.

D

Quo sciẽtia sit vniuersaliũ. Vide. 2. Post. 18.

ANtequam vltra procedatur: quia hinc sumit̃ q̃ scientia est vniuersalium: ideo declarãdum est, quot modis intelligitur propositio illa. Sciendum est ergo q̃ cum vniuersale dicat hæc duo. s. rem vniuersalem: quadrupliciter sumi põt: primò pro re, secundò pro vniuersalitate, tertiò pro toto coniuncto ex re & vniuersalitate, quasi ex duab⁹. partibus: quartò pro toto cõiuncto: sed nõ quasi ex partibus, sed sicut ex re & rei conditione, sine qua non &c. Primo modo sensus est. Scientia est rerum: secũdo modo scientia est vniuersalitatum: tertio aũt sciętia est totius cõpositi. s. rerũ vniuersaliũ: quarto demũ modo sensus est. Sciętia est rerũ: quæ habẽt vniuersalitatẽ tanq̃ conditionẽ, sine qua non sciunt̃ &c. Quis aũt horũ sensuũ verus & intentus à Peripateticis sit manifestari facilè põt, præsupponendo significatũ similiũ ꝓpositionũ.

C

in quacunq; materia fiant &c. s. q̃ cum dicitur.

Scientia est, hominis, bouis, cœli, Dei &c. nihil significatur nisi q̃ sciẽtia ipsa ad hominẽ, bouẽ &c. terminatur tanq̃ ad obiectũ cognitũ. &c. hoc siquidẽ sensu dicimus, mathematicã esse numerorum & magnitudinũ: & physicam rerum naturalium: & medicinã corporis humani scientiam &c. Hoc enim stante dicitur q̃ primus sensus non est intentus à philosophis per illam propositionẽ sed sit verus: aliquo modo &c. Nõ est intentus quidẽ: quia si solũ hoc voluissent dicere, sat fuisset dicere, q̃ sciętia est rerũ & nõ oportuisset vłis vocabulo vti. Veritas verò est: q̃ sciętia nã ad res ipsas terminatur aliquo aũt modo: qa sciętia nõ terminat̃ ad res quolibet sumptas: aut qualitercunq; se habentes &c. qa nõ ad singulares singulariter &c.

Primꝰ nõ intẽdit à philosophis.

Verus tamen est.

Secundus quoq; sensus extra intentionẽ Philosophorum est, licet verus particulariter sit. Logica enim est scientia de vniuersalitatibus, non autem aliæ scientiæ: proferentes autem dictam propositionem de scientia in cõmuni loquuntur. Tertius verò sensus oĩno falsus est: qm̃ scientia nulla est circa tale compositũ nisi forte per accidens &c. Sciętiæ em̃ reales sunt de rebus, quæ sunt in rerum natura: tale autẽ cõpositum nihil est in rerũ natura (vt dr̃ in primo de aĩa.) Scientiæ quoq; rõnales de intentionibus sunt, & nõ de cõpositis ex intentionibus & rebus &c. Nunquã siquidẽ in aliqua diffinitione dicit̃, A. vniuersale est. B. &c. sed. A est &c.

Scđs non intẽdit à Philosophis.

Verꝰ particulariter in Logica.

Tertiꝰ falsus est.

T. Cõ. 8. vide Cõ. cap. 8.

& simi-

& ſimiliter in ſyllogiſmis nõ aſſumitur omne. A. vniuerſale eſt quod &c. & ſimpliciter omne. A. eſt
Quartus eſt verus & intẽt⁹ Verus. B. Quartus igitur ſenſus eſt verus & intentus: verus quidem, qa ſcientiæ obiectũ eſt resipſa: qm̃ ad ipſam ſciendi actus terminat, aliter ſcientiæ reales non eſſent de rebus. Et quia res nõ põt intellectui obijci & ſciendi actũ terminare, niſi repræſentet abſq; conditionibus indiuidualibus, quod eſt repræſentari vniuerſaliter, & rem habere vniuerſalitatis conditionẽ, ideo habentiũ vniuerſalitatẽ vt
Intẽtus. cõditionẽ ſine q̃ nõ, ſcientia eſt. Intentus aũt à Peripateticis eſt, quia volũt dicere per hãc ꝓpoſitionẽ q̃ ſciẽtia eſt de rebus, nõ ſingulariter ſumptis, qa ſic variabilitati ſubſunt, ſed vniuerſaliter ſumptis: ita q̃ vniuerſalitas, ſeu vniuerſaliter cõcipi nõ eſt res ſcita, nec rõ q̃ res ſciatur, nec pars rei ſcitæ, nec terminat actum ſciẽdi, ſed eſt cõditio ſine qua res nõ ſcit ab intellectu nr̃o directè. Sicut approximatio ignis ad cõbuſtibile, nec eſt ignis, nec pars ei⁹, nec rõ q̃ cõburat, nec principiũ cõburẽdi, ſed conditio ſine qua nõ põt cõburere. Diligenter aũt notato hæc quæ diximus, q̃m ex his habes quo res obiectũ ſciẽtię ſit, & quo vniuerſalia ſint extra animam, & quo de eis probent paſsiones & aſsignent diffinitiones, & quo prędicent in propoſitionib⁹, & gña ſint & ſpẽs, & in prędicamẽtis reponant, & ſimilia: ſemper em̃ intelligit de vniuerſalib⁹ ſecundũ quartũ ſenſum. i. de rebus vniuerſalitate fultis tanq̃ cõditione ſine qua non: taliter ſiquidẽ reb⁹ hæc oĩa conueniunt, præter q̃ eſſe in rerũ natura, q̃ ipſis vniuerſalibus cõuenit abſq; vniuerſalitatis cõditione, licet nõ demõſtret de eis abſq; illa &c. Et ſi cõtra hoc arguat q̃ ſcđm hũc ſenſum ſciẽtia & diffinitiones &c. non ſint de rebus extra animã, ſic, ſcientia eſt de vniuerſalibus. i. rebus habentib⁹ vniuerſalitatis cõditionẽ: res habentes talẽ conditionẽ, vt ſic, nõ ſunt extra animã: ergo ſcientia nõ eſt de rebus exiſtẽtibus extra animã. Rñdetur q̃ in tali proceſſu qualitercũq; formet accidẽtis fallacia, vel figuræ dictionis, vel à ſecundũ qd ad ſimpliciter inuenit, quia procedit à modo rei, ſeu à recũ tali cõditione, quod idẽ eſt, ad rẽ ipſam &c. vt patet: qa in præmiſsis ſumit res ſcita vel diffinita vel prædicabilis &c. fulta tali cõditione vniuerſalitatis: in cõcluſione autẽ, res ipſa, quæ actũ ſciendi terminat abſq; cõditione, ſine qua nõ diffinitur, nec ſcitur, nec prædicat &c. cõcluditur nõ eſſe extra animam, quod ſophiſticum eſt: deberet em̃ ſic cõcludi, ergo ſciẽtia non eſt de rebus exiſtẽtibus extra aĩam, abſq; vniuerſalitatis cõditiõe, quæ extra aĩam non inuenitur, & hoc eſt veriſsimum.

Quæ propoſitiones ſint ſempiternæ veritatis, & demonſtrationem ingrediantur.

CIrca quartam concluſionem, & ea, quæ à S. Tho. in eius expoſitiõe dicunt, notandę ſunt in primis duæ diſtinctiones, ac deinde ad declarationem procedendũ eſt. Prima diſtinctio eſt iſta: Sempiternitas eſt duplex: quædam ſimpliciter, & quædã talis. Sempiternũ ſimpliciter eſt, quod nũ quã eſſe deſinit, vt hoĩem eſſe, aĩal, & triangulum habere tres. Sempiternũ aũt tale eſt, quod nũquã tali tẽpore deficit, vel ſimpliciter, vt ſolem oriri, & eclipſim eſſe, & ſimilia, vel vt in pluribus, vt ſub Cane eſſe ſiccitatẽ, & frigus ſub Capricorno, & ſimilia &c. Secũda diſtinctio eſt, q̃ ea, quæ ſæpe in rerũ natura fiũt, pñt cõſiderari dupliciter: primò in ordine ad ſubiecta ſua abſolutè, vt eclipſis ad lunã, & ſiccitas ad dies caniculares: ſecũdo in ordine ad ſubiecta eadẽ ſic diſpoſita, vt eclipſis ad lunam in tali ſitu &c. & ſiccitas ad aerem caniculare, extraneis accidẽtibus ſublatis. Et ex his ꝓlibatis ſciendũ eſt, q̃ ea, quæ ſunt ſæpe, vtrãq; ſempiternitatẽ habent diuerſimodè ſumpta: ſi em̃ cõſiderent in ordine ad ſubiecta ſua abſolutè ſic ſempiternitatẽ talẽ habẽt (vt patet) qm̃ ſemper inſunt q̃ñata ſunt ineſſe, vel ſimpliciter, vt in cœleſtib⁹: vel vt in plurib⁹, vt in inferiorib⁹ &c. Si aũt cõſiderent in ordine ad ſubiecta ſic diſpoſita, vel ſituata &c. ſic ſunt ſempiterna ſimpliciter, qm̃ eſt impoſſibile ſubiectis ſic acceptis abeſſe talia: nõ põt ſiquidẽ fieri, vt Lunæ in tali ſitu reſpectu ſolis & terræ &c. eclipſis nõ inſit &c. Et qm̃ ꝓpoſitiões ſunt ſigna rerũ, vtroq; modo ꝓpoſitiões formatę, ſempiternæ veritatis ſunt, & demõſtratiões ingrediũtur: ꝓpter qđ iter ꝓpoſitiões de oĩ & neceſſarias, non ſolũ neceſſarias ſimpliciter numerauim⁹, ſed etiam neceſſarias neceſsitate Phyſica diſtincta in duos ordines, ꝓportionaliter ad ea quæ nũc dicimus &c. Ne aũt videamur hoc voluntariè dicere, oſtẽdit ꝓpoſitũ rõne: q̃ em̃ ꝓpoſitiones, in qbus ea, quæ ſæpe fiũt, de ſuis ſubiectis abſolutè enũciãtur, ſempiternæ veritatis (modo dicto) ſint, clarũ eſt ex eo q̃ ſigna ſunt rerũ taliter ſempiternarũ. Quòd verò talis ſempiternitas ſufficiat ad demonſtrationẽ, ꝓbat dupliciter. Primò, qa, cũ ſempiternitas neceſsitatẽ ſequat, & ad hoc q̃ de rebus naturalib⁹ habeat ſciẽtia ſufficiat q̃ habeãt talẽ neceſsitatẽ, tam in ſe, q̃ in ꝓpoſitionibus de eis formatis, qa neceſsitas in ꝓpoſitionibus ex rerũ neceſsitate oritur & illius eſt ſignũ: cõſequẽs eſt quod talis ſempiternitas ad demõſtrationes ſufficiat. Et confirmat hoc authoritate Alberti dicentis qđ ſempiternitas in ꝓpoſitionib⁹ demõſtrationis, eſt propter neceſsitatẽ materię, circa quã verſatur, ac per hoc nõ eſt maior ſempiternitas in ꝓpoſitionib⁹, q̃ in rebus neceſsitas exigenda. Secũdò, quia qualis eſt proportio demõſtrationis ſimpliciter ad neceſſarium & ſempiternũ ſimpliciter, talis eſt proportio demonſtrationis phyſicæ ad neceſſarium phyſicũ (vt patet) hmõi aũt ſempiterna, de quib⁹ loquimur, naturalem neceſsitatem & ſempiternitatem habere conſtat: demonſtrationem ergo nõ ſimpliciter: ſed phyſicam ingredi non prohibentur. Quia verò hoc in loco circa demonſtrationẽ ſimpliciter, expoſitorũ intentio verſatur, ideo conati ſunt reducere ea quæ ſæpe fiũt ad ſempiternitatẽ ſimpliciter, ita vt de eis formari poſſent ꝓpoſitiões ſimpliciter ſempiternæ, & dixerũt ſumẽda eſſe talia

Suprà capit. 4.

eſſe talia quę ſæpe fiunt in ordine ad ſua ſubiecta ſic diſpoſita &c. & ſic ex præmiſsis taliter ordinatis, demonſtrationẽ ſimpliciter fieri docuerunt. Et qa hoc obſcuris verbis dixerũt, ideo breuiter declarã da cenſeo. Dicunt q̃ iſta, quæ ſæpe fiunt, ſunt ſempiterna in ordine ad cauſas vel ſimpliciter ſumptas, vt in cœleſtibus: vel non impeditas, vt in inferioribus &c. Quę verba poſſunt dupliciter intelligi: vno modo vt hmõi ſint ſempiterna in ordine ad cauſas præciſe, & ſecundũ hũc ſenſum falſitatẽ continent, vt efficaciter probauimus in cap. 6. qa tam altera præmiſſarum q̃ concluſio, eſſet nõ ſempiterna. Alio modo pñt intelligi hmõi eſſe ſempiterna in ordine ad cauſas, ſed non præciſe: ſed propter cauſas etiã in ordine ad ſubiecta ſempiterna, ita q̃ licet in ordine ad ipſa ſubiecta abſolutè ſumpta ſempiternitatẽ ſimpliciter non habeant, in ordine tñ ad ſubiecta ſumpta ſecundũ eam diſpoſitionem, qua cauſis per ſe connexa ſunt ſempiternitatem ſimpliciter ꝓpter ipſas cauſas habẽt &c. & hic eſt ſenſus intentus ab eis. Vnde Albertus dicit, q̃ licet eclipſis non inſit Lunę ſemper, ineſt tñ ſemper Lunæ ſumptæ ſub cauſa eclipſis, puta lunę in tali ſitu &c. & S. Tho. in fine huius capituli loquens de his ait. In vtriſq; autem ordinandæ ſic ſunt demonſtrationes, vt ex vniuerſalibus inferat cõcluſio vniuerſalis, remouendo illa, in quib⁹ põt eſſe defectus vel ex parte tẽporis, vel ex parte cauſæ: vbi apertè vult, quòd ſublatis defectibus termini ſumẽdi ſunt, quod nihil aliud eſt q̃ ſumere eos, vt ſunt ſub talibus diſpoſitiõibus, quibus defect⁹ tam temporis, quàm impedimenti excluduntur.

Cõtra Aegidium.

Ad maiorẽ autẽ claritatẽ dictorũ ſcire debes, q̃ inter iſtos tres rerũ ordines de quibus habet ſcientia, magna dria eſt quo ad applicationẽ vniuerſaliũ ad ſingularia &c. In his enim, quæ ſemper ſunt ſimpliciter, ſufficit ſingulare ſubiectũ, ſub vniuerſali ſubſumere, vt oĩs dualitas eſt par, hæc eſt dualitas: ergo &c. In his aũt, quæ ſemper ſunt regulariter, vt in cœleſtibus, oportet ſubſumere tempus ſingularizatum: qm̃ non omni tẽpore ſimpliciter inueniunt, & dicere, ſed nunc terra interponit inter ſolem &c. In his verò quæ ſemper ſunt deductis impedimẽtis, oportet vltra hæc ſubſumere & ſingularizare cauſas, per excluſionẽ: impedimentorũ, & dicere, ſed hoc nũc ex talib⁹ principijs nõ deficientibus nec impeditis generatur: ergo &c.

Quòd demonſtratio eſt ex proprijs & non ex cõmunibus. CAP. X.

QVoniam autem manifeſtũ, q̃ vnũquodq; demonſtrare nõ eſt, niſi ex vniuſcuiuſq; principijs, ſi quod monſtratur inſit ſecundum q̃ illud, non eſt ſcire hoc. Etſi ex veris, & indemonſtrabilibus mõſtratũ ſit, & immediatis. Eſt enim ſic monſtrare, quẽadmodũ Bryſo quadraturam: ſecundũ cõmune em̃ monſtrant tales rõnes, quod & alteri inerit: quocirca & in alijs coaptabuntur rationes non cognatis: igitur nõ ſecundũ q̃ illud ſcit, ſecundũ accidens: neq; em̃ coaptari poſſet demõſtratio &ĩ aliud genus. Vnumquodq; aũt ſcimus non ſecũdum accidens, quando ſecundum illud cognoſcamus, ſecundũ q̃ ineſt ex principijs illius, ſecundũ q̃ illud: vt duobus rectis æquales habere, cui ineſt per ſe, quod dictũ eſt, ex principijs huius. Quare ſi per ſe & illud ineſt, cui ineſt, neceſſe eſt mediũ in eadem cognatione eſſe: ſi verò non, ſed quẽ admodum Harmonica per Arithmeticã. Talia autẽ monſtrantur quidem ſimiliter: differũt verò, ipſum em̃, q̃, alterius ſciẽtię, ſubiectũ nanq; genus alterũ, ipſum vetò, ꝓpter quid, ſuperioris, cuius per ſe paſsiones ſunt. Quare & ex his manifeſtũ, q̃ nõ eſt demonſtrare vnũquodq; ſimpliciter, niſi ex vniuſcuiuſq; principijs. Sed horum principia habent cõe. Si verò manifeſtum eſt hoc, manifeſtũ & q̃ non eſt vniuſcuiuſq; propria principia demonſtrare: erũt enim illa oĩum principia, & ſcientiã illorũ domina omniũ: & nanq; magis ſcit, qui ex ſuperioribus cauſis ſcit, ex prioribus em̃ ſciuit, cùm ex non cauſatis ſciat cauſis: qua re ſi magis ſciuit, & maximè, & ſi ſcientia illa eſſet, & magis, & maximè. Demõſtratio aũt nõ coaptatur in aliud genus, niſi vt dictũ eſt, geometricæ in perſpectiuas, aut męchanicas, & arithmeticę ĩ harmonicas.

Summa huius capituli hæc eſt:

Prima cõcluſio & principalis.

DEmonſtratio procedit ex principijs vniuſcuiuſque ſecundum quod illud eſt &c. probatur dupliciter à priori. Primò quia ad ſcire non ſufficit diſcurrere ex veris, indemonſtrabilibus & immediatis: quod probatur dupliciter: primo exẽplo Briſſonis: ſecundò quia tales rationes procedunt ex communibus illi & alijs, quia in alijs non proximis eædem rationes locum habent: ſecundò probatur, quia ſcire non ex principijs illius in quantum eſt illud, eſt ſcire illud non ſecundum q̃ eſt illud, quia demonſtratiuè ſcire non conuenit in aliud genus: ſed taliter ſcire eſt ſcire illud ſecundum accidens, quia vnumquodq; ſecundum accidens ſcitur quãdo non (ſecundũ q̃ tale) ſcitur &c.

Correla.

Si per ſe illud. i. paſsio vel mediũ ineſt cui ineſt, neceſſe eſt medium in eadẽ proximitate eſſe, &c. Si verò

Si verò nõ,paſsio vel mediũ ꝓ ſe ineſt ſubiecto &c. Sed ſicut harmonica ꝑ Arithmeticã, ſimiliꝝ demõſtraꝝ. Tũc (qa eſt) taliũ cõcluſionũ, eſt alterius. i. inferioris, qa genus ſubiectũ eſt alterũ: propter quid verò ſuperioris, cuius ſunt paſsiones per ſe.

Secunda cõcluſio.

Quare nõ eſt vniuſcuiuſq; principia prima demonſtrare: ſequela probaꝝ dupliciter à priori: primò quia ſunt principia omniũ: ſecundò qa ſcientia illorũ eſt ꝓpria oĩbus. i. eſt ex omnibus tanq̃ ex proprijs &c. quod probatur, quia intelligens ex ſuperioribus cauſis magis ſcit, quia ex prioribus &c.

Tertiacõcluſio.

Correla.

Scientia illa eſt magis, & maximè ſcientia &c.

Series autem hæc eſt.

INTENDENS in hoc capit. oſtendere ꝙ demõſtratio eſt ex proprijs, & non ex cõibus, qđ perinde eſt ac oſtẽdere ꝙ eſt ex his quæ ſunt ſecũ dũ ꝙ ipſum, tria facit: primò oſtẽdit hoc vniuerſaliter, prima cõcluſione, & eius correlario: ſecundo qũo hoc ſaluaꝝ in ſubalternis ſcibilijs, ſecũda cõcluſione oſtẽdit: tertio qũo in cõmuniſsima ſcientia Metaphyſica. ſ. inueniaꝝ in ſinuat in ꝓbatiõe ſcđa tertiæ cõcluſionis ex duabus prioribus ſequẽtibꝫ.

Num ſi Paſsio, vel medium non per ſe inſit ſubiecto, ex tali proceſſu fiat demonſtratio.

CIrca ſecundã concluſionẽ dubitatur, qũo eſt poſsibile, ꝙ paſsio vel medium nõ per ſe inſit ſubiecto, & tñ fiat demonſtratio: hæc em̃ ſibi inuicem aduerſant, & deſtruũt ſe mutuo. Si em̃ paſsio non ineſt per ſe ſubiecto, concluſio erit per accidens & non neceſſaria, & ſi mediũ non ineſt per ſe ſubiecto altera præmiſſarũ, in qua mediũ ſubiecto cõiungiꝝ: per accidens & non neceſſaria erit, & conſequenter demonſtratiuus ſyllogiſmus de his, aut ex his non fit: ex oppoſito, ſi demõſtratio fit, oportet, & præmiſſas oẽs, & concluſionem neceſſariã & per ſe eſſe (vt ex dictis patet &c.) Quomodo ergo verificabiꝝ quod Ariſtoteles dicit in ſecunda cõcluſiõe: ſi verò nõ, ſimiliter demõſtrãtur.

Ad euidentiã huius difficultatis ſciẽdum eſt, ꝙ paſsio Pyramidis vel trianguli ſeu numeri, vel numeralis ꝓportionis, & vniuerſaliter cuiuſq; pertinentis ad ſcientiam ſubalternantẽ, quam ſcientia ſubalternata nouit ſuo ineſſe ſubiecto, aliquo modo ineſt ꝑ ſe ſubiecto ſubalternatæ, & aliquo modo non per ſe, ſed per accidens. Subiectũ em̃ ſcientiæ ſubalternatæ, cũ includat in ſe id quod eſt ſuperioris ſcientiæ, & addat extraneam dr̃iam vt ſupra dixit S. Tho. & infrà declarabiꝝ, inquãtũ includit id quod eſt ſuperioris, eius paſsiones per ſe ſibi vendicat, inquantũ verò addit dr̃iam extraneã, illas non per ſe ſibi coniungit: quia id, ratione cuius aliquid per ſe ineſt, eiuſdem generis eſſe oportet cũ eo quod per ſe ineſt (vt pluries dictum eſt.) Rurſus, quia mediũ proprium, cui talis paſsio primo ineſt, eſt de genere ſuperioris ſcientiæ, & ſubiectum ſubalternatæ alterum eſt à ſubiecto ſubalternantis per differentiã nõ illius generis, ſed extraneam: oportet ipſum quoq; mediũ aliquo mõ per ſe, & aliquo modo non per ſe in ſubiecto ſubalternatè inueniri, eo modo quo de paſsione dictum eſt, eo ꝙ mediũ & paſsio eiuſdẽ ſimpliciter gñis ponunt eſſe. Subiectũ aũt aliquo modo eiuſdẽ, & aliquo modo extranei &c. Rurſus, quia ſubiectũ ſcibilis ſubalternatæ eſt propriũ eius ſubiectũ, rõne extraneæ dr̃iæ (qm̃ per illam diſtinguiꝝ à ſubalternantis ſubiecto) cum loquimur de his, quæ inſunt ſubiecto ſubalternatæ, vt diſtinctæ à ſubalternãte magis debemus inſpicere quã habitudinẽ habeat ad dr̃iam illam extraneã, q̃ quæ ſit eorũ habitudo ad illius differentiæ ſubſtratũ, quod de proprijs ſuperioris ſcibilis eſt &c. His prælibatis faciliè eſt rñſionẽ deducere: quia in præſenti textu eſt ſermo non de quibuſcunq; non per ſe, ſed de his quæ per ſe non inſunt, ſicut paſsiones ſubalternãtis ſubiecti ſubalternato inſunt &c. Vnde Ariſtoteles non dixit. Si verò non ſimiliter demonſtrantur, ſed dixit (ſi verò non, ſed ſicut harmonica per Arithmeticã, huius ſimiliter demonſtrãtur) quaſi diceret, ſi paſsio vel mediũ non ineſt ſubiecto ſimpliciter per ſe, ſed taliter per ſe, ſicut ſubalternans per ſe ineſt ſubalternatis, ſiunt nihilominꝰ demõſtrationes, per illud tñ mediũ quod ſuperioris eſt: cuius illa paſsio eſt ſimpliciter per ſe &c. Dicit ergo ad dubiũ: ꝙ quia nec mediũ, nec paſsio ſuperioris ſcibilis ſeu ſubalternãtis, per ſe ineſt ſubiecto ſubalternatæ rõne dr̃iæ extraneę, quã addit, ideo Ariſtoteles ſubalternatũ taliter intuens, ea nõ per ſe dixit: quia verò & paſsio & mediũ hmõi inſunt ꝑ ſe (eidem ſubiecto) rõne ſubſtrati, ideo in demonſtratioue aſſumi dixit &c. & mediũ eſſe ſcibilis ſuperioris, & ſubiectũ inferioris docuit. Non repugnãt igitur quæ dixit, ſed ſubtiliter intellecta, modũ demõſtrandi in his quæ non oĩno ꝑ ſe inſunt, nec propria ſunt inſinuant &c. Nec obſtat dictis ſi in hmõi demõſtrationibus ſubiectũ videamur ponere aggregatũ per accidẽs. ſ. coniunctũ ex ſubſtrato, & dr̃ia extranea. puta lineã viſualẽ, & de toto cõiũcto præmiſſas facere per ſe: quia tã mediũ q̃ paſsio per ſe ineſt illi rõne ſubſtrati &c. hoc inquam non obſtat præſenti intẽtioni, qm̃ ſiue ſubiectũ ſubalternatæ ſit aggregatũ per accidẽs, ſiue non (neutrũ em̃ nũc diximus) propoſitiões ſupra dictæ per ſe ſunt, docuit ſiquidẽ S. Tho. in tertio Sent. diſt. 10. q. 1. ar. 2. ꝙ ad perfeitatẽ ꝓpoſitiõis licet exigaꝝ, qcquid eſt in prędicato per ſe cõuenire ſubiecto, & ꝓpterea iſta nõ eſt per ſe. Sor. eſt homo albus: cùm cõtingat ipſam eſſe falſam, non tñ exigiꝝ, cuilibet quod eſt in ſubiecto ꝑ ſe ineſſe ipſum prædicatũ, & ꝓpterea iſta eſt ꝑ ſe. Sor. albus eſt homo &c. cũ ſit neceſſaria & ſempiternæ veritatis &c. nihil ergo officit perfeitati dictarũ ꝓpoſitionũ ſi ſubiectũ earũ poſuimus cõiũctũ: de quo (rõne ſubſtrati) mediũ & paſsionẽ, per ſe prædicauimus. Verũ aũt inter ſubſtratũ, & illam differentiam accidentalẽ, qua in ſubalternata ſcibilis ſubiectum fit, ſit per ſe cõnexio. Et vtrũ coniunctum totum ſit per accidens: in cap. 13. vbi de ſubalternatione ſcientiarum agetur, aliquid dicetur &c.

Circa

Num Metaphyſica ſit verè ſcientia.

Proœmio.

CIrca vltimum correlariũ occurrit dubitatio, an Metaphyſica ipſa ſit verè ſcientia. Ingerũt enim duo dubitationem hanc. Primum eſt, quia verè ſcientia procedit ex veris cauſis in eſſendo.

Cap. 4.

Metaphyſica aũt non videtur poſſe procedere ex veris cauſis in eſſendo, quia paſsiones entis idem ſunt realiter cum ente, & conſequẽter non habent cauſam per quam inſint &c. Secundũ eſt qa Metaphyſica ſapientia eſt: vt dicitur in. 1. Metaphyſicæ: ſapientia autẽ contra ſcibilia diſtinguitur in. 6. Ethicorum. Hoc dubium, quia partim Logicale, partim autem Metaphyſicale eſt, ideo nunc ſuccinctè tractabimus, in Metaphyſice, ſi Deus nobis conceſſerit vitam, quæ hic inchoamus terminaturi. Dicendũ ergo ꝙ Metaphyſica verè eſt ſcibilis ſubiecti ſubalternato inſunt &c. Vnde Ariſtoteles non dixit. Si verò non ſimiliter demonſtrantur, ſed dixit (ſi verò non, ſed ſicut harmonica per Arithmeticã, huius ſimiliter demonſtrãtur) quaſi diceret, ſi paſsio vel mediũ non ineſt ſubiecto ſimpliciter per ſe, ſed taliter per ſe, ſicut ſubalternans per ſe ineſt ſubalternatis, ſiunt nihilominꝰ demõſtrationes, per illud tñ mediũ quod ſuperioris eſt: cuius illa paſsio eſt ſimpliciter per ſe &c. Dicit ergo ad dubiũ: ꝙ quia nec mediũ, nec paſsio ſuperioris ſcibilis ſeu ſubalternãtis, per ſe ineſt ſubiecto ſubalternatæ rõne dr̃iæ extraneę, quã addit, ideo Ariſtoteles ſubalternatũ taliter intuens, ea nõ per ſe dixit: quia verò & paſsio & mediũ hmõi inſunt ꝑ ſe (eidem ſubiecto) rõne ſubſtrati, ideo in demonſtratioue aſſumi dixit &c. & mediũ eſſe ſcibilis ſuperioris, & ſubiectũ inferioris docuit. Non repugnãt igitur quæ dixit, ſed ſubtiliter intellecta, modũ demõſtrandi in his quæ non oĩno ꝑ ſe inſunt, nec propria ſunt inſinuant &c. Nec obſtat dictis ſi in hmõi demõſtrationibus ſubiectũ videamur ponere aggregatũ per accidẽs. ſ. coniunctũ ex ſubſtrato, & dr̃ia extranea. puta lineã viſualẽ, & de toto cõiũcto præmiſſas facere per ſe: quia tã mediũ q̃ paſsio per ſe ineſt illi rõne ſubſtrati &c. hoc inquam non obſtat præſenti intẽtioni, qm̃ ſiue ſubiectũ ſubalternatæ ſit aggregatũ per accidẽs, ſiue non (neutrũ em̃ nũc diximus) propoſitiões ſupra dictæ per ſe ſunt, docuit ſiquidẽ S. Tho. in tertio Sent. diſt. 10. q. 1. ar. 2. ꝙ ad perfeitatẽ ꝓpoſitiõis licet exigaꝝ, qcquid eſt in prędicato per ſe cõuenire ſubiecto, & ꝓpterea iſta nõ eſt per ſe. Sor. eſt homo albus: cùm cõtingat ipſam eſſe falſam, non tñ exigiꝝ, cuilibet quod eſt in ſubiecto ꝑ ſe ineſſe ipſum prædicatũ, & ꝓpterea iſta eſt ꝑ ſe. Sor. albus eſt homo &c. cũ ſit neceſſaria & ſempiternæ veritatis &c. nihil ergo officit perfeitati dictarũ ꝓpoſitionũ ſi ſubiectũ earũ poſuimus cõiũctũ: de quo (rõne ſubſtrati) mediũ & paſsionẽ, per ſe prædicauimus. Verũ aũt inter ſubſtratũ, & illam differentiam accidentalẽ, qua in ſubalternata ſcibilis ſubiectum fit, ſit per ſe cõnexio. Et vtrũ coniunctum totum ſit per accidens: in cap. 13. vbi de ſubalternatione ſcientiarum agetur, aliquid dicetur &c.

Circa T. cõm. 30. Cap. 13.

3. dẽ. 10. q. 1. ar. 2.

Circa. T. cõm. 30.

T. c. 20. ſupra. capit. 7.

ſolum eſt ſcientia, ſed eſt maximè ſcientia, & virtus oĩum ſcientiarũ &c. vt in. 6. Ethicorũ habetur, vtraq; reſponſio S. Tho. cõſona eſt, licet ſola ſecũda formaliter habeaꝝ ab ipſo in. q. ſupradictis &c. T. c. 24.

De principijs communibus & proprijs demonſtrationis. CAP. II.

DIfficilè autem eſt cognoſcere, ſi ſciuit, aut nõ: difficilè eſt enim cognoſcere, ſi ex vniuſcuiuſq; principijs ſcimus, aut nõ, quod eſt ſcire: exiſtimamus autem, ſi habeamus ex veris quibuſdam ſyllogiſmum, & primis ſcire: hoc autẽ non eſt, ſed oportet primis cognata eſſe. Dico autem principia in vnoquoq; genere hæc, quæ ꝙ ſunt, nõ contingit monſtrare. Quid igitur ſignificant & prima, & quæ ex his, accipitur: ꝙ autem ſunt, principia quidem neceſſe eſt accipere, alia verò monſtrare, vt quid vnitas, aut quid rectum, aut triangulum: eſſe autẽ vnitatem accipere, & magnitudinẽ, altera verò monſtrare. Sunt autem, quibus vtuntur in demonſtratiuis ſcientijs, alia quidẽ propria vniuſcuiuſq; ſcientiæ: alia verò communia: communia autem ſecundum proportionem, quoniam vtile vtiq; quantum in eo, quod ſub ſcientiam eſt, genere: propria quidem, quemadmodum lineam eſſe talem, & rectum: communia verò, vt ſi ab æqualibus æqualia auferantur, quòd æqualia ſunt reliqua: ſufficiens autem eſt vnum quodq; horum, quantum eſt in gñe: idem em̃ faciet, & ſi nõ de oĩbꝰ acceperit, ſed in magnitudinibus ſolũ, Arithmetico aũt in numeris. Sũt aũt propria quidẽ, & quæ accipiũt eſſe, circa q̃ ſcientia ſpeculatiꝝ inexiſtentia ꝑ ſe, veluti vnitates Arithmetica, Geometria verò puncta, & lineas: hæc em̃ accipiũt eſſe, & hoc eſſe: horũ aũt paſsiones per ſe, quid quidẽ ſignificat vnaquæq; accipiũt: veluti Arithmetica quidẽ, quid impar aut par, aut quadrãgulũ, aut cubꝰ: Geometria verò, q̃d irrõnale, aut refrangi, aut cõcurrere: ꝙ aũt ſunt, monſtrant & per cõmunia, & ex demõſtratis: & Aſtrologia cõ ſimiliter. Oĩs em̃ demõſtratiua ſcibilis circa tria eſt, & quæcunq; eſſe ponuntur: hæc aũt ſunt, genus, cuius per ſe paſsionum eſt

Proœmio.

Cap. 4.

Cap. 9.

Boet. tri. q. 5. ar. 1.

T. c. 10. ibi. ca. 8.

ſpecu-

ſpeculatiua: & cõmunia, quæ dicimus dignitates, ex quibus primò demonſtrant: & tertium, paſsiones, quarum quid ſignificat vnaquæque accipit. Nonnullas tamen ſcientias nihil prohibet quædam horum deſpicere, vt genus non ſupponere eſſe, ſi ſit manifeſtum, ꝙ eſt: non enim ſimiliter planum, ꝙ numerus eſt, & ꝙ frigidũ & calidum: & paſsiones non accipere, quid ſignificant, ſi ſint planæ: quemadmodũ neque cõmunia non accipit, quid ſignificãt, hoc, quod eſt, æqualia ab æqualibus deme
re, quoniam notum: ſed nihil minus natura tria hęc ſunt, circa quod mõſtrat, & quę monſtrat, & ex quibus. Non eſt aũt ſuppoſitio, neq; petitio, quod neceſſe eſt eſſe ꝓpter ipſum, & videri neceſſe: non enim ad extrinſecam rationẽ demonſtratio, ſed ad eam, quæ in anima, quoniã neq; ſyllogiſmus: ſemper enim eſt inſtare ad extrinſecam rationem, ſed ad intrinſecam rationẽ non ſemper. Quæcunq; igitur monſtrabi lia exiſtentia accipit ipſe non monſtrans, hæc quidẽ, ſi apparentia diſcenti accipiat, ſupponit, & ſunt non ſimpliciter ſuppoſitio, ſed ad illum ſolum: ſi verò, aut nulla in exiſtente opinione, aut & contraria inexiſtẽte, accipiat idem, petit. Et hoc differũt ſuppoſitio & petitio: eſt eñ petitio, quod ſubcontrarium eſt addiſcentis opinioni, aut quod aliquis demonſtrabile exiſtens accipiat, & vtatur non monſtrans. Termini quidem igitur non ſunt ſuppoſitiones, neq; enim eſſe aut non eſſe dicunt, ſed in propoſitionibus ſuppoſitiones: terminos autem ſolùm intelligere oportet: hoc autem non eſt ſuppoſitio, niſi & ipſum audire ſuppoſitionẽ aliquis eſſe dicat, ſed quibuſcunq; exiſtentibus, eo ꝙ illa ſunt, fit cõcluſio. Neq; Geometra falſa ſupponit, quẽ admodum quidam aſſeruere dicentes, ꝙ non oportet falſo vti, Geometram verò mentiri, dicẽtem pedalem non pedalem, aut rectam deſcriptam, non rectam exiſtẽtem. Geometra verò nihil concludit, eo ꝙ hæc eſt linea, quã ipſe locutus eſt, ſed quæ per hæc oſtenduntur. Præterea petitio & ſuppoſitio omnis, aut vt totũ, aut vt in parte: definitiones verò neutrum horũ. Formas quidem igitur eſſe, aut vnum aliquid præter multa, non neceſſe, ſi demõſtratio erit: eſſe quidem igitur vnũ de multis verum dicere, neceſſe eſt: non enim erit vniuerſale, niſi hoc ſit: ſi autem vniuerſale nõ ſit, medium non erit, quare neq; demonſtratio: oportet igitur aliquid vnum & idẽ in pluribus eſſe, non æquiuocè.

Summa huius capituli hæc eſt.

DIfficile eſt cognoſcere ſi eſt ſciẽs aut non: probatur à priori quia difficilè eſt diſcernere an ex proprijs cuiuſque ſciamus, quod eſt verè ſcire, an nõ: quod probatã ſigno, quia opinamur quãdoque ſcire, ſi ex veris & primis habeamus ſyllogiſmum, quod ſecundum veritatem non eſt ſcire, ſed oportet proxima eſſe primis. Cõcluſio

Principia in vnoquoq; genere ſunt illa, quæ cũ ſint vera non contingit demonſtrare. Diffinitio.

Quid ſignificãt prima, & quæ ex his ſunt differentia accipiendũ: vt quid vnitas & quid rectum. Cõueniẽtia.

Quòd ſint principia, neceſſe eſt accipere, vt vnitatem eſſe: ꝙ verò ſint alia, neceſſe eſt monſtrare. Differentia.

Principiorũ, quibus vtuntur demõſtratiuę ſciẽtiæ aliqua ſunt cõia, vt ſi ab æqualibus æqualia demas: aliqua ꝓpria, vt lineam eſſe hmõi & rectum. Diuiſio.

Principia cõia ſunt quæ ſcđm analogiã quãtũ vtile eſt in eo quod eſt ſub ſcientia gña accipiunt. Diffinitio.

Sufficiens eſt acceptio communium principiorum applicatorum ad genus proprium: declaratur à ſigno, quia idem faciet Geometra, ſi non de omnibus accipiat, ſed in magnitudinibus. Cõcluſio

Propria principia ſunt, quæ accipiũtur eſſe, & hoc eſſe, circa quæ ſcientia ſpeculat quæ ſunt per ſe, id eſt, paſsiones quarũ quid ſignificant accipitur, & quòd ſint demonſtratur per communia & ex his quæ demonſtrantur, declaratur quia. Diffinitio.

Omnis demonſtratiua ſcientia circa tria eſt. ſ. quæ ſupponuntur eſſe: genus. ſ. ſubiectum, cuius per ſe paſsionum ſpeculatiua eſt: & dignitates, ex quibus demonſtrat primis: & paſsiones, quarum quid ſignificant vnaquæq; ſcientia accipit. Declaratio.

Et ſi quaſdam ſcientias nihil prohibeat quædã horũ deſpicere, quia non ſimiliter manifeſta ſunt in omnibus ſcientijs, genus ſubiectum & paſsio, ſicut & communia deſpici contingit, quia valde nota ſunt: tria tamen ſupradicta in omni ſunt ſciẽtia, ſ. circa quod, & quod, & ex quib⁹ demonſtrat. Excluſio.

Quod propter ſeipſum eſſe neceſſe eſt & videri neceſſe eſt, non eſt petitio neque ſuppoſitio, ſed dignitas: probatur à priori, quia non eſt ad exterius rationem, ſed eam, quæ eſt in anima inſtare: quod probatur dupliciter à poſteriori: & quia neque ſyllogiſmus eſt eius, & quia ad exterius rationem ſemper eſt inſtare, ad interius non ſemper. Diffinitio.

Omne demonſtrabile, quod accipit eſſe abſq; demonſtratione: ſi (probabile eſt diſcenti) ſuppoſitio eſt: ſi neutrale petitio, ſi contrariũ quæſtio. Diffõ.

Cõcluſio

Termini ſuppoſitiones nõ ſunt. Sed in propoſitionibus ſuppoſitiones ſunt: ꝓbat prima pars à priori dupliciter, primò quia nec eſſe, nec non eſſe dicũt: ſecũdò quia intelligere eos oportet, ꝙ ſupponere nõ eſt, niſi audire ſupponere dicatur.

Excluſio

Geometra dicens lineã deſcriptam rectam aut pedalem, quæ non eſt recta aut pedalis falſum non ſupponit (vt quidam dicunt) quia geometra nihil concludit de hac, quam poſuit linea, ſed de vtilitate, quæ per hanc intelligitur.

Probatio tertia ꝑcedentis cõcluſionis.

Amplius omnis petitio, aut ſuppoſitio, aut ſicut totum eſt, aut ſicut in parte: termini autem neutrum horum: ergo.

Si demõſtratio erit ſpecies, aut vnum aliquid extra multa eſſe nõ eſt neceſſe, eſſe tamen vnũ de multis verũ dicere neceſſe eſt: probatur ſecũda ſequela à deſtructione cõſequentis ad deſtructionẽ antecedentis, quia aliter nõ erit vniuerſale, & cõſequenter nõ erit medium, & cõſequenter nõ erit demõſtratio: probatur ſimiliter vtraq; cõſequẽtia vltimò illata, quia in demõſtratione oportet vnũ & idẽ nõ æquiuocè de pluribus eſſe.

Series autem hæc eſt.

CVM docuiſſet nõ ex cõmunibus, ſed proprijs principijs oportere ꝓcedere intẽdit in hoc capitulo tractare de principijs cõibus & proprijs diffinitiuè & diuiſiuè: & quinq; facit: primò neceſſitatẽ tractãdi inſinuat vnica cõcluſione. Secũdò de ipſis principijs determinat diffiniẽdo principia cuiuſq; gñris, & cõſequẽtiã & differẽtiã inter principia & principiata ponẽdo, & diuidẽdo diffiniẽdoq; mẽbra, vt clarè liquet, excludẽs vltimò inſtãtiã ſumptã ex eo, ꝙ nõ quelibet ſciẽtia in principio ſui omniũ horũ meminit. Tertiò deſcẽdit ad diffiniẽdũ & diſcernẽdũ ſpẽs principiorũ, diffiniendo quid ſit dignitas, quid ſuppoſitio, qđ poſitio, & qđ quæſtio. Quartò qm̃ inter principia demõſtrationis in cap. 2. (diffinitione) poſuerat & eius adhuc nõ meminerat hic, ideo vnica cõcluſione ab omnibus nũc ſupradictis eã ſeparat tribus rõnibus hoc probãs. Sed inter ſecũdam & tertiam excludit inſtantiã ortam hic, ex eo ꝙ propoſitiones verũ vel falſum dicere aſſerat tam in prima ꝙ in ſecunda ratione, per hoc ſe parãs ab eis diffinitiones. Quintò qm̃ de prĩcipio demõſtrationis, quod eſt diffinitio agebat, & diffinitio ſignificat ipſas naturas rerũ, quas Plato ſeparatas ponebat, ideo eas à principijs demõſtratiõis excludit cõditionali cõclõe in calce poſita.

Num alijs ſcientijs à Metaphyſica conueniat primorum circa quæ ſunt, quid eſt accipere.

CIrca cõueniẽtiam primorũ cũ his quæ ex his ſunt, in hoc, ꝙ vtrorũq; neceſſe eſt accipere quid: aduerte. S. Tho. in expoſitione vult hoc intelligi in ſciẽtijs alijs à Metaphyſica, quia cõſiderare de quæſtione quid eſt propriè Metaphyſici eſt, cuius eſt cõſiderare de ſubſtãtia, cæteræ au

tẽ ſciẽtiæ à Metaphyſica accipiũt ipſum qđ: hæc verba valde profunda ſunt, & multas habẽt dubitationes. Quomodo. ſ. metaphyſica non accipiat quid ſubiecti ſui, cũ vniuerſaliter dictũ ſit ſuperius ꝙ ſemper de ſubiecto præſupponit quid, & quo aliæ ſcientiæ accipiũt quid ſubiecti & paſſionis à metaphyſico, & an metaphyſici ſit cõſiderare de quidditatibus ſubiectorũ & paſsionũ aliarũ ſciẽtiarũ, & an metaphyſica ſola cõſideret quæſtionẽ quid eſt, & quãtũ valeat illa redditio cauſæ, quia metaphyſicæ propriè eſt cõſiderare quid eſt, ideo aliæ accipiũt qđ & quia, metaphyſica eſt de ſubſtãtia: ideo eius eſt propriè cõſiderare de qđ quid eſt: qa cũ aliæ ſciẽtiæ ſint de ſubſtãtia, & quidẽ partes nõ ſint hæc, qm̃ metaphyſicalia ſunt & horũ Ariſtoteles hic non meminit, ſanctuſq; Tho. incidẽter hoc dixit: & in ſexto metaphyſicæ de hoc tractat, ideo illucuſq; differenter oĩa: primò excepto, qđ præſentis intẽtionis eſt, & facilè ſoluit: nõ eñ dicimus metaphyſicalẽ doctrinã, aut diſcurſum nõ præcognoſcere & præſupponere quid & qa ſubiecti &c. & alias ſciẽtias hic præſupponere, ſed dicimus alias ſciẽtias hæc accipere, metaphyſicã autẽ hæc nõ accipere: qm̃ caput eſt omniũ, & à nulla accipit ſupiori: & qa multũ intereſt inter hoc, & illud (vt de ſe patet) ideo accipere hæc alijs ſciẽtijs à metaphyſica cõuenire dictũ eſt. Amplius, qm̃ tota ſciẽtia inferior i. aggregatũ ex principio ſciẽtiæ, & ſciẽtia ipa accipit qđ à metaphyſico, tota aũt metaphyſica nihil accipit, aut ꝑſupponit qũolibet, qa nihil ãte ſe hẽt, cõueniẽter dictũ eſt, alijs hoc ſciẽtiis cõuenire nõ metaphyſicæ: ꝙ ſi ad metaphyſicã hæc extendere vis, & accipere pro præſupponere, gloſare vis, & ꝑ metaphyſicã diſcurſum metaphyſicalẽ intelligere, ſentẽtiã teneas, ſed linguã cohibeas. Vide cõmẽtato. 6. Metaph.

Num Paſsio inter principia annumeretur vel principiata.

CIrca diuiſionẽ principiorũ ſciẽtiæ dubitatur, quia Ariſtoteles videtur ſibimet cõtrarius. In hac ſiquidẽ diuiſione numerat inter prĩcipia ſciẽtiæ, quid paſsionis, vt patet in exẽplo ſecũdo quid dat de principijs proprijs, cũ ait ꝓpria principia vt lineã eſſe hmõi & rectũ: recti eñ nomine paſsio intelligitur, ſicut nomine lineæ ſubiectũ. Vnde & S. Tho. exponẽdo ait tã diffinitionẽ ſubiecti q̃ paſsionis inter principia ꝓpria ſciẽtiæ eſſe. In principio autẽ huius capituli aſsignãdo cõuenientiã & differẽtiã inter principia, & ea quæ ex principijs ſunt, paſsionẽ nõ inter principia ſed inter ea quæ ex principijs ſunt. i. principiata numerauit, dãs exẽplũ de vnitate & magnitudine tanq̃ principijs, & de recto & triãgulo tanq̃ principiatis: paſsiones ergo & nõ principia, & prĩcipia eſſe dixit: quod eſt impoſsibile. Ad hoc facilè reſpõdetur dicẽdo, ꝙ cũ principiũ relatiuũ ſit, nõ incõuenit paſsiones reſpectu diuerſorũ nõ eſſe principia & eſſe principia. Si eñ paſsiones cõſiderẽtur in ordine ad omnia, quæ cõtinentur in aliquo genere ſubiecto de quo eſt ſcientia, ſic

passio est inter principiata, qm̃ ex gñe subiecto oritur,& vnũ est illorũ principiatorũ,quæ in illo gñe cõtinentur: si verò cõsideretur in ordine ad sciẽtiã,quæ acquirit̃ de illo gñe subiecto, sic passio quoad suũ quid iter principia numerata est, licet quo ad suũ qa, inter principiata sit. Et quia Aristo.in principio capit principia in vnoquoq; gñe(oĩum,quæ in illo gñe sunt)assignabat,ideo passionẽ iter ea q̃ ex principijs sunt numerauit. Quia verò postmodũ prĩcipia sciẽtiæ determinauit,ideo inter principia passionẽ, quo ad suũ qd numerauit:horũ aũt signũ est, ꝙ tũc absolutè dixit qd signãnt prima,& quæ ex his &c. postmodũ cum additione dixit principia, quibus vtuntur in demonstratiuis scientijs sunt &c. & sic ex ipsorum vocabulorũ additione discretionẽ sensuum percipere possumus. Posset & secundo nõ inconuenienter dici, ꝙ primò passionẽm inter ea quæ ex principijs sunt numerauit, non quid passionis,deinde nõ ipsam passionẽ,sed eius quid inter principia cõputauit,& sic nulla cõtradictio est inter dicta eius, quia distinctio rationis inter diffinitionẽ & diffinitũ inuenta sufficit ad diuersitatẽ subiectorũ in ꝓpositione faciẽdã,& sic etsi sit affirmatio & negatio eiusdẽ nõ erit de eodẽ.

De proprioru prĩcipiorũ cognitione.

CIRCA descriptionẽ principiorũ propriorũ aduertẽda sunt duo: primũ est ꝙ Ari. dicens ꝙ de linea.i. de subiecto accipitur esse: & hoc eẽ insinuauit ꝺ subiecto oportere accipi qd rei:ly em̃ hoc esse,quid nominis nõ sonat,sed quid rei, nisi vocabula peruertere velimus: scdm est quòd Arist. quid passionis inter propria principia vel nõ enumerat vel latẽter ponit: si nõ enumerare credimus:quia inter principia minimũ est, præterijsse credim⁹ principalius intẽtũ. Si latẽter insinuasse accipimus ex illius verbis(quid significãt vnamquanq; recipiunt) ex eadem causa factum accipimus: nec immeritò, quia cùm principium analogicè dicatur de ipso subiecto, sat fuit explanare primum analogatorũ: & secũdũ vel sic insinuare,vel ex dictis insinuasse absq; repetitiõe.

Quæ supposities vocẽtur.

CIRCA descriptionẽ dignitatis, Aduerte ꝙ supponere dupliciter sumi põt: vno mõ impriè & largè, & sic distinguit̃ cõtra quærere & demõstrare, & hoc mõ dicere cõsueim⁹ ꝙ ante demõstrationẽ ꝓsupponim⁹ tria. s. qd & qa subiecti qa dignitatis & qd passionis, eo qꝺ ista nõ demõstrant̃, sed ꝓcognoscere oportet, & sic nõ sumit̃ in ꝓposito: secũdo mõ sumit̃ supponere ꝓpriè, & sic distiguit̃ cõtra euidẽter præponi,& hoc mõ dicimus dignitates non esse suppositiones, eo ꝙ nõ ideo ꝓponunt̃, quia supponamus ita esse:sed ex euidẽtia ꝓpria sibi vendicãt, ꝙ principia sint cõsequentiũ & dicendorũ:& illas tãtũ suppositiones propriè vocamus, quæ quia ita supponimus esse vel nõ esse, principiorũ & fundamenti actũ habẽt,& hoc mõ accepit hic Arist. suppositiões.

Quid dignitas.

CIRCA eãdẽ descriptionẽ dignitatis aduerte,ꝙ cũ rõ multis modis sumat̃,in ꝓposito sumit̃ pro causa ꝓxima euidẽtiæ ꝓpositionũ:quę quia qñq; interius, in aĩa.s.qñq; exterius,ideo rõnem diuisit Arist.pe interius & exterius. Intendens per(rõnẽ interius)lumẽ intellectus agẽtis, & per rõnẽ exterius,medium terminũ. Ad cuius manifestationẽ sciẽdũ est ꝙ ꝓpositiones dupliciter euidẽtes redduntur intellectui nostro. Vno mõ per solũ lumẽ intellectus agentis: solũ dicimus,nõ excludẽdo terminos eius,sed extrinseca,& istis causa ꝓxima tã euidentiæ quã assensus nostri,est id qd̃ intus est. Interius ratio vocata ab Arist. eo qa ratio est ꝙ videãtur illæ propositiones, & assentiamus eis,& aui mæ ipsi intraneum est, vt potè cõnaturalẽ. Istæ autẽ sunt primæ propositiones, quas dignitates vocamus, iuxta illud Cõmẽtatoris primo de aĩa,cõmẽto.1. Intellectus agẽs est cã primarũ ꝓpõnũ quo ad euidẽtiã. s. & assensum. Co.1.

Quædã verò ꝓpositiones sunt, quibus,vt fiãt euidẽtes intellectui, nõ sufficit interius lumẽ, sed requiritur medius terminus applicatus &c. & in istis causa ꝓxima euidẽtiæ & assensus nostri est ipsum mediũ exterius rõ vocata ab Arist. Rõqui dẽ quia rõ est, ꝙ videãtur ꝓpõnes illæ & assentiamus eis. Exterius verò, qa nõ ab ipsa natura aĩæ medij termini lumẽ emanat, sed à sensibilibus, quæ extra animã sunt acquisitũ est: hmõi autem propones sunt verę quidẽ:sed nõ primæ, sed demonstrabiles, quæ suppõnes, vel petitiones,vel quæstiones denoiantur &c. Cõtra primas, quia interius.i. ex natura quæ cõmunis omnibus est ratio,nõ põt instari intrinsecus, licet extrinsecus scdm vocẽ posit cõtradici. Cõtra secũdas. Quia ex sensibilib⁹ extra rõ venit rõnibus apparẽb⁹ instari adeo põt, vt decipi ẽt posimus,vt patet.

Quo diffinitiões non suppositiões

CIRCA illã conclusionẽ,qua dicit̃ terminos suppositiones nõ esse,nota in secũda rõne(ly in telligere)cũ ait terminos itelligere oportet: põt nãq;(ly intelligere)sumi dupliciter. Vno modo vt distinguitur cõtra sentire,prout ab intelligere animã humanam intellectiuam vocamus,& sic cõprehendit sub se,omnes operationes intellectus cuiusq;,& sic nõ sumitur hic dũ dicitur,quòd terminos oportet intelligere &c. Alio modo sumitur vt distinguitur cõtra rõcinari: prout ab intelligere substãtias separatas intelligẽtias dicim⁹: & animã humanã rationalẽ potius q̃ intellectualẽ appellamus,& qm̃ apprehẽdere absq; discursu propriũ est substãtiarũ separatarũ,& animæ humanæ nõ nisi per quãdã participationẽ cõuenit, eo ꝙ supremũ infimi attingit infimũ supremi: vt Dionysius ait: ideo duobus modis inuenitur in nobis intelligere sic sumptũ. s. respectu primorũ cõplexorũ, quæ nũc diximus solo lumine intellectus clarere,& à tali itelligere habitũ principiorũ intellectũ vocamus, & respectu incomplexorũ, quæ(vt sic)nec vera nec falsa sunt,nec cõpositione,nec diuisione percipiunt̃,sed solo intellectuali aspectu: & tale intelligere ꝓpter sui excellẽtiã propriũ nomẽ sortitũ est, & absolutè intelligere

Intellectus quo habit⁹ principiorũ prĩcipio. 4.

vocatur cõmunicato cũ superiorũ spirituũ operõne vocabulo:& sic in proposito sumitur, cum dicitur,terminos intelligere oportet,qm̃ diffinitiones, neq; discurrẽdo, neq; cõponẽdo, & diuidẽdo cognoscimus(nisi forte per accidẽs)sed simplici apprehẽsione. Suppositiones autẽ,quæ esse vel nõ esse dicũt componẽdo & diuidẽdo intuemur. Appellauit autẽ diffinitiones terminos ab ipso terminãdi actu:qm̃ sicut terminus rei rẽ ita cõplet,vt nihil desit,aliter terminata nõ est,& nihil illius extra terminũ est,aliter nõ concluderet totã rem quã terminaret, & nihil intra terminũ est, quod illius rei aliquid nõ sit, aliter proprius terminus eius nõ esset, sed excederet terminus terminatũ:ita diffinitio rẽ à prima potentia vsq; ad vltimũ actũ explicãs,ꝓoĩa facit(vt ꝺ sepatet.) B

Definitio qũo sit vniuersalium,si nõ est vniuersalis, neq; particularis. T.cõ.22

CIRCA tertiã rationẽ qua terminos nõ esse suppositiones probat:dubitatur,quia sibiipsi cõtrarius videtur Aristoteles:supra nanq; in cap.9. diffinitionẽ esse vniuersaliũ docuit & nõ singulariũ, quæ corruptibilia sunt:nũc verò ait ꝙ diffinitio neq; est vniuersalis,neq; particularis. Ad hoc facile dicitur, ꝙ aliud est diffinitionẽ esse vniuersalis.i. rei conditionem vniuersalitatis habẽtis, & aliud est diffinitionẽ nõ includere signũ vniuersale, aut particulare:primũ em̃ significat rẽ quæ diffinitur ad hoc vt diffiniatur oportere abstractã esse à materialibus cõditionib⁹. Scdm aũt de notat in diffinitione ipsa signũ nullũ assumi:hęc aũt duo nõ solũ sibiinuicẽ nõ cõtradicũt,sed necessariò cõueniunt cuilibet diffinitioni:& primũ quidẽ superius declarauerat Aristoteles cũ diffinitiões sempiternorũ esse docuit:scdm verò modò dicit, sed cãm nõ assignat,quia valde euidens est, qa cũ in diffinitione nihil ponẽdũ sit nisi qd̃ signãt ipsum diffinitũ vel eius principia &c. & signa nõ signãnt sed consignãnt, qm̃ vniuersaliter vel particulariter affirmat̃ vel negat̃:vt dicitur in primo & secũdo Perihermenias, cõsequẽs est ꝙ nullũ signũin diffinitione ponat̃ : & ideo nõ est sicut in toto,nec sicut in parte, nõ em̃ dicim⁹ qd̃ dã aĩal rõnale,aut aĩal qd̃dam rõnale, terminum hoĩs assignantes,sed simpliciter aĩal rõnale. Nec credas Aristotelẽ oblitũ indefinitorũ: cùm dixit oĩs petitio sicut in toto aut in parte, sed sub particularibus cõprehẽdisse eas, scito qa æquialẽt. C

Primo.c. 2. capit. post medium.

De vsu principiorum communium & propriorum in scientijs demonstratiuis.

CAP. XII.

NON cõtingere autem simul asserere & negare, nulla accipit demõstratio, nisi oporteat mõstrare & cõclusionem sic. Monstratur autem accipientibus primum de medio, ꝙ verum, negare autem nõ verum. Mediũ autem nihil differt esse, & nõ esse accipere: consimiliter autẽ & tertiũ:si em̃ datũ est,de quo hominẽ verũ dicere,si & nõ hominẽ verũ, sed si solũ hominẽ animal esse,totũ nõ animal autẽ nõ:erit enim verum dicere Calliam,si & nõ Calliam, tamẽ animal,nõ animal autem nõ. Causa autem, quoniã primũ nõ solũ de medio dicitur,sed & de alio,eo ꝙ est in pluribus, quare neq; si mediũ & idẽ est, & nõ idem, ad cõclusionẽ nihil differt. Omne autẽ assere re,aut negare demõstratio ad imposibile accipit: & hæc neq; semper vniuersaliter, sed quãtum sufficiens est:sufficiens autem est in genere: dico autẽ in genere, vt circa quod genus demõstrationes fert,quemadmodũ dictũ est & prius. Cõmunicant autẽ omnes scientiæ sibinuicem secundum cõmunia: communia autem dico, quibus vtuntur,tanquã ex his demonstrantes,sed nõ de quibus mõstrant, neque quod monstrant. Et Dialectica omnibus,& si aliqua vniuersaliter tentet mõstrare cõmunia: vt ꝙ omne asserere, aut negare:aut ꝙ æqualia ab æqualibus:aut talium nõnulla. Dialectica verò nõ est ita determinatorũ quorundã,neq; generis alicuius vnius, nõ em̃ interrogaret: demonstrantẽ enim non est interrogare, eo ꝙ oppositis existentibus non mõstrauit idem : monstratum est autem hoc in ijs,quæ de syllogismo. Si verò idem est interrogatio syllogistica, & propositio cõtradictionis:propositiones autẽ secundum vnamquanq; scientiam, ex quibus syllogismus secũdũ vnamquanq; scientiam:erit vtiq; aliqua interrogatio scientialis, ex quibus, qui secundum vnamquãq;, proprius fit syllogismus. Planum igitur, ꝙ nõ omnis interrogatio geometrica fuerit, neq; medicinalis : similiter autẽ & in alijs: sex ex quibus, aut monstratur aliquid, de quibus Geometria est:aut ex eisdem monstratur Geometriæ, quemadmodum Perspectiua:cõsimiliter autem & in alijs:& de his quidẽ & rationem subijciẽdum ex geometricis principijs, & conclusionibus. De principijs verò rationẽ nõ subijciẽdũ Geometræ,inquantũ Geometra: consimiliter autẽ & in alijs sciẽtijs. Neq; igitur omnẽ in

4. Metaphy.4.

D

terrogationē vnuſquiſq; ſcientificus inter E rogare debet: neq; omne interrogatū reſpōdere de vnoquoq;: ſed quæ ſecundum ſcientiā determinata ſunt. Si autem diſputabit cū Geometra, inquantū Geometra, ſic, manifeſtum ℘ bene, & ſi ex his aliquid mōſtret: ſi autem nō, nō bene. Planum autem, ℘ neq; redarguit Geometrā, niſi ſecū dū accidens: quare non erit in nō Geometricis de Geometria diſputandum: latebit enim prauè diſputās: cōſimiliter autem & in alijs ſcientijs ſe habet. Quoniā autē ſunt Geometricæ interrogationes, ſunt ne igitur: & nō Geometricę: & iuxta vnāquanq; ſcientiā, quæ ſecundū ignorantiā qualem nā Geometricæ ſunt? Et vtrum ſecundum ignorātiam ſyllogiſmus, qui ex oppoſitis ſyllogiſmus, aut paralogiſmus? Secundum Geometriā verò, aut ex alia arte: vt muſica eſt interrogatio nō Geometrica de Geometria: coalternas verò coincidere exiſtimare, Geometrica quodammodo, & non Geometrica alio modo. Duplex eſt hoc, quēadmodū irrhythmicū: & alterū quidē nō Geometricū, eo ℘ non habet, quemad modū irrhythmicū alterū verò, eo quòd malè habet: & ignorātia hæc, & quæ ex talibus principijs cōtraria. In Mathematicis verò non eſt ſimiliter paralogiſmus, quoniam mediū eſt ſemper, quod duplex: de hoc eſt omni, & hoc rurſus de alio dicitur omni: quod autem prædicatur non dicitur omne: hæc autē ſunt, ac ſi intellectione viderētur. In rationibus verò latet: nunquid omnis circulus figura: ſi verò deſcripſerit, planū: quid autem, carmina circulus: manifeſtū, quod nō ſunt. Non oportet autē inſtantiam in ipſum ferre, ſi ſit propoſitio in H ductiua: quemadmodū eſt neq; propoſitio eſt, quæ nō eſt in pluribus: non eſt erit in omnibus: ex vniuerſalibus autē ſyllogiſmus: planū ℘ neq; inſtantia: eædē eſt propoſitiones, & inſtantiæ: quam eſt fert inſtantiā, hæc fieri poteſt propoſitio, aut demōſtratiua, aut dialectica. Cōtingit autem quoſdam non ſyllogiſticè dicere, eo ℘ ex vtriuſq; cōſequētia accipiūt: quēadmodū & Cæneus facit, ℘ ignis in multiplicata, portione: etenim ignis celeriter gignitur, vt ait: & hæc eſt proportio: ſic autem non eſt ſyllogiſmus, niſi celerrimā, proportio ſequatur multiplex: & ignē celerrima in motu proportio. Aliquādo quidem igitur nō cōtingit ſyllogizare ex acceptis: nōnūquam verò cōtingit, ſed nō videtur. Si autē impoſsibile eſſet ex falſo verū monſtrare, facile vtiq; eſſet reſoluere: conuerteretur eē ex neceſsitate. Sit eē A ens: hoc autē exiſtente, hæc ſunt, quæ noui, ℘ ſunt, vt B: ex his itaq; mōſtrabo, ℘ illud eſt. Conuertuntur autē magis quæ ſunt in Mathematicis: qē nullū accidens accipiunt (ſed & hoc differunt ab ijs, quæ ſunt in diſputationibus) ſed definitiones. Augentur autē nō per media, ſed eo ℘ aſſumunt. Vt A de B: hoc autem de C: rurſus hoc de D: & hoc in infinitum. Et in latus: vt A, & de C, & de E: vt eſt numerus quantus, vel & infinitus, hoc, in quo A: impar numerus qūantus, in quo B: numerus impar, in quo C: eſt igitur A de C: & eſt par quātus numer⁹, in quo D par verò numer⁹, in quo E: eſt igit A, de E.

G *Summa huius capituli hæc eſt.*

NVlla demōſtratio vtitur hoc principio contingere ſimul affirmare & negare eſt impoſſibile, ſed nō cōuenit ſimul affirmare & negare: probatur à priori, quia ſi vteretur ex parte maioris extremitatis ſuperfluè fieret, quia idem ſignificat dicendo homo eſt animal: & dicendo homo non eſt non animal: ſi ex parte medij aut minoris extremitatis nihil differt, quo ad illationem concluſionis & neceſsitatem præmiſſarum. non minus enim præmiſſæ ſunt veræ, & ſequitur concluſio vera, ſi de medio affirmato tantum verificetur maior extremitas q̄ ſi de eo affirmato & negato verificeť, & ſimiliter eſt de minori extremitate tā reſpectu medij q̄ maioris extremitatis: probatur, quia primū nō ſolū de medio dicitur, ſed de alio, qē de pluribus dicitur q̄ mediū. Primacō cluſio.

Demonſtratio ducens ad impoſsibile vtitur hoc principio: omne affirmare aut negare verū eſt, & nō ſemper vniuerſaliter, ſed contracto ad genus, circa quod demonſtrationes ſunt. 2. concluſio.

Communicāt oēs ſciētiæ ſcām cōmunia, vt ex quibus, nō vt de quibus, nec vt quæ demōſtrant. 3. concluſio.

Dialectica & ſi aliqua vniuerſaliter tentet demonſtrare cōmunia omnibus vtitur. 4. concluſio.

Sed Dialectica nō eſt ſic determinatorū quorundam, neq; generis alicuius vnius: probatur à poſteriori: quia eſſet, non interrogaret: probať, quia demōſtrator nō interrogat: probatur, quia idem 5. concluſio.

idem oppoſitorum eſſe non poteſt demōſtrari. A præmiſſarum, vt patet in terminis A antecedente vero, & B conſequente.

6. concluſio. In qualibet ſcientia ſunt propriæ interrogationes ſcientiales: probatur à priori, quia propoſitio & interrogatio ſyllogiſtica idem ſunt.

7. concluſio. Propriæ interrogationes in geometria ſunt, ex quibus aut demonſtratur aliquid de geometricis, aut aliquid demonſtratur geometricè, ſicut in ſpeculatiua, & ſimiliter eſt in alijs ſcientijs.

8. concluſio. De proprijs interrogationibus geometriæ pōnēda eſt ratio ex principijs & cōcluſionibus geometricis, principiorū verò rō nō eſt dāda à geometra ſcām q̄ geometra ē: ſimiliter eſt & in alijs.

9. concluſio. In qualibet ſcientia ſunt proprię reſpōſiones, quæ. ſ. ſunt ſcām illam determinatam ſcientiam: declaratur ex prōprijs interrogationibus, quia non eſt vnumquēq; ſcientem quodlibet interrogare, nec ſcām omne interrogatum reſpōdere.

10. cōcluſio. In qualibet ſcientia ſunt propriæ diſputationes, quæ. ſ. ſunt vt inter geometras ſecundum ℘ geometræ: probatur à priori, quia aliter non arguit geometra ſi ſecundum accidens.

Corr. Quare nō erit in non geometricis de geometria diſputandum: probatur, quia latebit prauè diſputantem, & ſimiliter eſt in alijs ſcientijs.

Qē prima. Vtrum ſint aliquæ interrogationes non geometricæ, & ſimiliter in alijs ſcientijs.

Secunda. Vtrùm interrogationes, quæ ſunt ſecundum ignorantiam geometrię ſint geometricæ: & ſimiliter in alijs ſcientijs.

Tertia. Vtrùm ſyllogiſmus ignorantiæ in vtraq; ſcientia ſit ex oppoſitis ſyllogiſmus, an paralogiſmus.

Ad primam. Interrogatio ex alia arte, puta muſica, nō geometrica eſt.

Secūdā. Secundum ignorantiam geometrica quodāmodo eſt, & quodammodo non geometrica: dicitur eē non geometricum dupliciter ſcilicet in nō habendo & praue habendo: ſicut irrhithmicum dupliciter. ſ. non ſonans & praue ſonans.

Tertiam. In doctrinis nō ſimiliter eſt paralogiſmus: probatur à priori: primo quia medium in eis ſemper eſt dupliciter. ſ. de ipſo omni, & ipſum de alio omni, & quod prædicatur nō dicitur de omni: probatio maioris, quia hæc ſunt videre intellectu. Declaratio huius probationis, licet in orationibus lateat ℘ omnis circulus ſit figura, ſi tamē ſcribatur, manifeſtū eſt, ℘ nō ſunt carmina circulus. D

Propoſitio. Non oportet ferre inſtantiā in ipſum ſyllogiſmū. ſ. demōſtratoris, ſi ſit propoſitio inductiua. i. particularis. probatur à priori, quia inſtantia in demonſtratione eſt propoſitio demonſtratiua, quia quam ferunt inſtantiam propoſitionem faciunt, propoſitio autem demonſtratiua vniuerſalis eſt, quia de omni.

Secunda. Aliquando non contingit ſyllogizare ex acceptis, cū accipiunt vtriuſque inhęrentia vt Cenęus facit: aliquando contingit, ſed non videtur.

Tertia. Si eſſet impoſsibile ex falſo verum mōſtrare facile eſſet reſoluere, probatur à priori, quia conuerteretur ex neceſsitate veritas concluſionis & Quarta. Conuertuntur magis quę ſunt in mathematicis, probaťā priori, qm̄ nullū accidens recipiūt: quod declaratur, quia in hoc differunt ab his, quæ ſunt in diſputationibus, ſed aſſumunt diffinitiones.

Quinta. Augentur demonſtrationes nō per media, ſed in poſt aſſumendo: vt A de B. B. de C. C de D, & hoc in infinitum. Et iterum in latus, vt A primo modo, de C tertio modo: & E tertio modo per B medium vt infinitum, aut infinitum de numero pari & impari per numerum quantum.

Series autem hæc eſt.

INTENDENS in hoc capitulo declarare B qūo ſciētiæ vtātur cōibus, & proprijs, tria facit: & primò, qūo vtātur cōibus declarare intēdens, primis duabus cōcluſionibus inſinuat, qūo vtantur principijs cōmuniſsimis addēs in tertia cōcluſione, qūo vtātur principijs cōmunibus vniuerſaliter loquēdo: apponitq; in quarta & quinta differētiā, quo ad vſum cōmuniū inter ſpeciales & cōmunes ſciētias, & cōmunes inter ſe: ſecūdò qūo vtātur proprijs inſinuare intēdēs, qualiter interrogādo, reſpōdēdo & diſputādo eis vtanť, quinq; ſequētibus cōcluſionibus ordinatè enucleat: tertiò adhuc circa propriorū vſum inſiſtēs, & qualiter cū decipiūtur proprijs vtātur declarare volēs, tres quæſtiones circa proprias interrogationes, & ſyllogiſmos deceptorios pprios mouet & ordinatè ſoluit vt poſuimus. Sed circa tertiæ quæſtionis ſolutionē, quia difficultatē patitur, ſic procedit: qm̄ in ipſo principio reſpōſionis in demōſtratiuis nō eſſe paralogiſmos in dictione, declarat ex eo qđ intellectu videtur adducens exēplū in fallacia æquiuocationis, & de ſimilibus idē ſumēdū relinquēs iudiciū: deinde in prima propoſitione quales ſint propriæ inſtātiæ in demōſtratiuis interponendo ſubdit: ſubdit quidē quia hic determinādū, erat qūo demōſtrationes proprijs inſtādo vterētur: interferit verò, quia hoc ad declarādā ſecūdā reſpōſionis partē, ℘. ſ. nō ſunt paralogiſmi extra dictionē in demōſtratiuis preparat: vnde proſequendo reſpōſionē intēdēs, ℘ nec paralogiſmi extra dictionē fiūt in demōſtratiuis: vel & in idē redit, intēdēs declarare, qđ demōſtrationes habēt hoc peculiare, ℘ vtunť proprijs abſq; ea forma ſyllogiſtica, cui⁹ negligētia fit ſophiſma cōſequētis in alijs: & per hoc habeť, ℘ in demōſtratiuis nō eſt paralogiſmus extra dictionē, ex quo nō eſt ille, de quo maximè eſt dubiū, qa in quā hoc intēdit & ſophiſma cōſequētis à poſitione cōſequētis fieri, & ex puris affirmatiuis in ſecūda figura, æquialet: eo ℘ ſyllogiſmus in ſecūda figura ex affirmatiuis vtitur medio vt cōſequēte & antecedēte: primū ſicut argūēs à poſitione cōſequētis vtitur vno & eodē vt cōſequēte & antecedēte, ideo in ſecūda ppoſitione declarat qūq; licere ex affirmato bis prædicato ſyllogiza

re & qñq; nõ: & ex tertia propoſitione conditionali, ſubintellecta vera categorica. ſ. ꝙ demõſtratio nõ põt eſſe ex falſis, quæ ponit particulariter antecedens illius cõditionalis intentum habetur quod diximus, & cõfirmat quarta propoſitione idẽ alia rõne ſpecialiter in mathematicis: quintã verò, quæ vltima eſt propoſitionẽ, vel reſpõdens tacitæ obiectioni, quæ ex quarta ꝓpoſitione oriri põt adiecit, vel vt rõne adidẽ, vt ſ. Tho. habes vel qa determinatis ꝓprijs interrogationib⁹, reſpõſionib⁹, diſputationib⁹, deceptionibus, tã dictione q̃ extra dictionẽ, & inſtãtijs ſuperat de ꝓprijs augmẽtationibus demõſtrationũ determinare.

Num prima principia ingrediantur formaliter demonſtrationem oſtenſiuam.

Ita arg. cõ. 2. phyſicorum. cõ. 12.

CIrca primã cõcluſionẽ occurit dubiũ. An prima principia ingrediãtur formaliter demõſtrationẽ oſtenſiuã: videtur eñ ꝙ ſic: primò quia experimur hũc proceſſum eſſe demõſtratiuum (ſaltẽ materialiter loquẽdo) idẽ ſimul eſſe & non eſſe eſt impoſsibile: materiã primã eſſe ſine forma eſt idẽ ſimul eſſe & nõ eſſe: ergo materiã primã eſſe abſq; forma eſt impoſsibile: & tamẽ maior huius demõſtrationis eſt principiũ primũ in ſua communitate ſumptũ: ergo prima principia formaliter demõſtrationẽ ingrediũtur. Secundò quia Ariſtoteles in hac prima cõcluſione ponit expreſſe primũ principiũ aſſumi in demõſtratione ex parte maioris extremitatis, & experiẽtia cõuincit hoc poſſe fieri, vt patet i exẽplo ex textu ſumpto. ſ. homo eſt animal, & nõ eſt nõ animal: Callias eſt homo: ergo Callias eſt animal, & nõ eſt nõ aial: ergo idẽ quod prius. Tertiò, quia niſi prima prĩcipia formaliter ingrederent aliquã oſtẽſiuã demõſtrationẽ ſequeretur alterũ horũ. ſ. vel ꝙ inter cõcluſionẽ demõſtrabilẽ & prima principia eſſet infinita diſtãtia, vel quod demõſtratio ad impoſsibile eſſet prior demõſtratione oſtẽſiua: quorũ vtrũq; eſt incõueniẽs: cõſequẽtia deducitur ſic: ſit A cõcluſio, quæ demonſtretur per B principiũ: & B per C & C: per D: & ſic deinceps aſcẽdẽdo: aut deuenietur ad id quod immediatè cõcludetur oſtenſiue ex primis principijs, & habetur intentum, aut nõ: & ſi non, deuenietur ad aliquid, qđ immediate cõcluditur ex primis principijs demõſtratione ducente ad impoſsibile, & habetur ſcđm incõueniẽs: aut nunq̃ deuenietur ad aliquid immediatè cõcluſum ex primis principijs, & ſic eſt diſtãtia infinita inter cõcluſionẽ illã & prima principia. Si eñ finita eſſet pertranſiretur tãdẽ, aſcendẽdo ex cõcluſione ad ipſa principia.

Ad euidẽtiã huius dubitationis ſciẽdum eſt ꝙ principia ingredi demõſtrationẽ, dupliciter intelligi põt. ſ. virtualiter & formaliter. Virtualiter ingredi demõſtrationẽ eſt virtutẽ ſuã ad demonſtrationẽ cooperari, & in propoſito fit quãdo id, in quo ſaluatur principiorũ virtus, illorũ virtute cõcluſionẽ infert: & hoc modo nõ eſt dubiũ prima principia oẽs demõſtrationes ingredi, qñ in omnibus præmiſsis, quæ demõſtrationẽ integrãt ſaluatur primorũ principiorũ vis, qua cõcluſionẽ inferũt, roborãt & cõfirmãt, ſicut in omnibus cauſis ſecundis vis primæ cauſæ operatur. Vnde Ariſtoteles ad ſciẽtiã requiſita numerãs loco præmiſſarũ dignitates enumerauit cãm principalem tãgẽs, à qua oẽs præmiſſæ deriuãtur, & in hoc capitulo ait, quod oẽs ſciẽtiæ cõmunicãt ſcđm cõia, vt ex quib⁹ demõſtrãt. i. vt dignitatibus ſeu principijs virtualiter. (Modũ autẽ declarare quo prima principia cooperãtur oĩbus præmiſsis altioris negotij eſt, nec pigeret ſi logicus intellectus tãtæ rei capax eſſet.) Formaliter autẽ ingredi demõſtrationẽ eſt ſcđm ſeipſum in demõſtratione aſſumi. Quod quia multipliciter in ꝓpoſito fieri põt, duplici diſtinctiõe ad hoc elucidãdũ ẽ op⁹.

Infra. T. c. 20. T. c. 27.

Prima eſt: principia prima dupliciter ſumunt ſ. in terminis cõmuniſsimis, vt nõ cõtingit ſimul eſſe & nõ eſſe, & ad terminos ſpeciales cõtracta, vt nõ contingit ſimul hr̃e tres angulos & nõ hr̃e, moueri & nõ moueri, & hmõi. Secunda diſtinctio eſt, principia prima ſumũtur dupliciter. ſ. in actu ſignato, vt nõ cõtingit ſimul eſſe, & nõ eſſe, moueri & nõ moueri, & ſimilia: & in actu exercito, vt A eſt ens, & nõ eſt nõ ens: & B mouetur & nõ mouetur, & hmõi. Cũ eñ primũ principiũ ſit: affirmationẽ & negationẽ eiuſdẽ de eodẽ &c. nõ ſe cõpati: hoc qđ dico, nõ cõtingit ſimul eſſe & nõ eſſe, vel affirmare & negare, vel moueri & nõ moueri, ſignificãt illud, ſed nõ exercent affirmationẽ cõtingẽtẽ, & negationẽ nõ, vel è cõuerſo. Illud verò qđ dico A eſt ens & nõ eſt nam ens & ſimilia ipſius affirmationis cõiũctionẽ & negationis ſeparationẽ exercẽt. Secãt autẽ ſe mutuò pdictæ diſtinctiones, quia & principia tã cõiter q̃ cõtracte ſumpta in actũ ſignatũ & exercitũ diuidũtur: & è cõuerſo, principia tã in actu ſignato q̃ in exercito in cõiter ſumpta & cõtracta ſecãtur. Tãgit verò vtraq; diſtinctio principia formaliter ſumpta: quia cũ mẽbra vtriuſq; coincidant, & mẽbra primæ diſtinctiõis principia ſint formaliter ſumpta, in omnibus mẽbris principia formaliter ſumẽda erũt. Quòd autẽ primæ diſtinctionis membra principia ſint formaliter ſumpta, licet ex ſe euidẽs ſit, tñ ex eo ſuaderi põt, ꝙ ſuperius formaliter ſumitur nõ ſolũ qñ ſcđm ſe ſumitur, ſed etiã qñ applicatũ ad ſuũ inferius accipitur, eo ꝙ inferius actu & intellectu includit in ſe ſuperius: ſicut in mathematicalibus nõ ſolũ formaliter ſumitur hoc principiũ, ſi ab æqualibus &c. qñ dicitur ſi ab æqualibus æqualia demas &c. ſed etiã qñ dicitur, ſi ab æqualibus magnitudinibus æquales magnitudines, & ſi ab æqualibus lineis &c. Põt ergo, ad ꝓpoſitũ deſcẽdẽdo, principia prima ingredi formaliter demõſtrationẽ oſtẽſiuã, intelligi quadrupliciter. Primò, loquẽdo de principijs primis in ſua cõmunitate ſumptis in actu ſignato, puta ꝙ hoc quod dico, nõ cõtingit eſſe & nõ eſſe, aſſumitur vt præmiſſa alicuius demõſtrationis

nis: & hoc modo nõ inuenit prima principia demõſtrationẽ oſtenſiuã formaliter ingredi, vt primũ argumẽtũ & ſimilia oſtẽdũt & demõſtrationes, in quibus principiũ ipſum cõcluditur de inferiori: quod fit, qñ cõcluſio eſt principiũ cõtractũ: verbi gratia: idẽ ſimul eſſe & nõ eſſe nõ contingit: moueri & nõ moueri ſunt eẽ & nõ eſſe: ergo idẽ ſimul moueri, & nõ moueri nõ contingit. Secũdò, loquendo de principijs primis c õtractis tñ, & in actu ſignato: puta A nõ põt ſimul moueri & nõ moueri, & hoc modo etiã demõſtrationẽ ingrediũtur, vt patet in exẽplo adducto de materia prima, dicẽdo, idẽ eſſe in actu & nõ in actu nõ cõtingit: materiã eſſe ſine forma eſt materiã eſſe in actu & nõ in actu: ergo materiã eſſe ſine forma nõ cõtingit, & ſic de alijs. Tertiò, põt intelligi de principijs primis in ſua cõmunitate in actu exercito: puta A eſt ens & nõ eſt nõ ens. Et ſimiliter quarto & vltimo mõ, põt intelligi de principijs primis cõtractis in actu exercito: puta A eſt mobile & nõ eſt nõ mobile. Et neutro horũ modorũ principia prima demõſtrationẽ ingrediuntur oſtẽſiuã, quia ſuperfluitatẽ demonſtratio abhorret, vanũ autẽ eſt poſtquã affirmauimus aliquid de aliquo addere negationẽ contradictorij ab eodẽ, ſufficit eñ affirmaſſe. Si eñ intendimus demõſtrare mũdũ nõ eſſe infinitũ, ſed finitũ, nõ oportet aſſumere, omne corpus eſt finitũ & non eſt infinitũ, ſed ſufficit dicere, omne corpus eſt finitũ: mũdus eſt corpus: ergo &c. nihil eñ minus vel magis efficax redditur demõſtratio illius ſub tractione vel additione. Et nota ꝙ quia Ariſtoteles de vſu primorũ principiorũ agebat nũc, vſus autẽ rei attẽdatur penes exercitiũ eius, ideo indiſtinctè docens, quo demõſtrationes accipiũt prima principia dixit, neq; vnã demõſtrationẽ oſtẽſiuã illa accipere, intendens de illis in actu exercito (vt patet in exẽplo ſubdito) homo eſt animal & nõ eſt nõ animal &c. Ad primum ergo aliter reſpõdere nõ oportet quia primũ mẽbrũ oſtendit. Ad ſecundũ dicitur ꝙ textus Ariſtotelis non vniformiter videtur haberi apud omnes, &. S. Tho. textus: ſiquidẽ qui hodie cõmuniter inuenitur ille nõ eſt quẽ. S. Tho. gloſauit, vt diligẽter in tuẽti clarè liquet, & lõgè melior eſt litera. S. Tho. litera cõmuni in hoc paſſu, vt patebit. Secũdum eñ cõmunẽ literã Ariſtoteles affirmat (cõditionaliter tamẽ) principiũ primũ aſſumi in demonſtratione. Secũdũ verò literã. S. Tho. probat oppoſitũ vt ſummariè deduximus, & licet cõmuni literæ applicare verbales glo. S. Tho. ſit difficile (niſi fortè extorquẽdo) à ſenſu tamẽ ſua expoſitio nõ lõge eſt, quoniã dicimus, ꝙ propter formã ſyllogiſticã illud affirmauit: & ꝙ cõditionalis nihil ponit, ſed vera eſt tã antecedẽte q̃ cõſequẽte exiſtẽte impoſsibili, & ꝙ breuitate vtens dicens principiũ primum cõtingere exerceri in maiori extremitate, ſubintelligi voluit hoc eſſe ſupfluũ vt litera. S. Tho. habet, vel ipſe exponendo adie

A cit, quoniã euidens ex ſe eſt, licet alij antiqui ſibi in hac expoſitiõe nõ cõſentiãt. Sed cõtra hãc reſpõſionẽ vt magis eluceſcat inſtatur dupliciter. Primò quia ſi volo cõcludere aliud ineſſe alicui, & eius oppoſitũ nõ ineſſe, neceſſariũ & nõ ſuperfluũ eſt cõditionare maiorẽ extremitatẽ, affirmatione eius & negatione oppoſiti. Verbi gratia: ſi cõcludẽdũ eſt mũdũ eſſe & finitũ & nõ infinitũ, oportet aſſumere. Omne corpus eſt finitũ, & nõ infinitũ: mũdus eſt corpus: ergo mũdus eſt finitus & nõ infinitus. Secũdò quia illa additio non eſt ſuperflua, quæ poſito eo, cui additur, cadit ſub dubio: ſed poſita affirmatione alicuius prædicati de aliquo adhuc cadit ſub dubio remotio oppoſitæ negationis ab illo: ergo &c. minor exẽ

B plariter declaratur, quia ſcito ꝙ corpus ſit animal adhuc neſcitur & nõ eſt nõ animal, quia iſta additio falſa eſt, cũ eius contradictoriũ ſit verũ. ſ. corpus eſt nõ animal, vt patet. Ad primũ horũ dicitur, ꝙ aliud eſt loqui de requiſitis ad ſyllogiſmũ, & aliud de requiſitis ad demõſtrationẽ: licet eñ ad formã ſyllogiſticã integrè ſeruãdã ſtãte illa hypotheſi oporteret cõditionare maiorẽ extremitatẽ affirmatione & negatione &c. quãtũ tamẽ ad vim demõſtrãdi nõ minus efficaciter cõcluderetur cõcluſio illa, ſi aſſumeretur, omne corpus eſt finitũ q̃ ſi cũ negatione oppoſiti aſſumitur: nihil eñ importat plus veritas iſtius, mũdus eſt finitus & nõ eſt infinitus, q̃ iſtius, mũdus eſt finitus (vt de ſe patet) & forte antiqui ratione &

C formæ ſyllogiſticæ ſic intellexerũt Ariſto. nõ ratione vis demõſtratiuæ, quia hoc valde clarũ eſt cuiq; diſciplinato. Secũdò dicitur ꝙ cõditionalis illa, ſi cõcludẽdũ eſt mũdũ eſſe finitũ, & nõ infinitũ &c. eſt vera: ſed tã antecedẽs q̃ cõſequens eſt falſum, quoniã demõſtratio nõ minus vitat ſuperfluitatẽ in cõcluſione, q̃ in præmiſsis: & ideo nulla demõſtratio illã cõcluſionẽ cõcludit formaliter, ſed virtualiter, dũ cõcludit affirmatiuã, ſed mũdus eſt finitus: & hoc ſufficit, ad hoc ꝙ ſit ſcibilis, & merito, quia negatio per affirmationẽ cognoſcitur & priuatio per habitũ. Ad ſecũdũ verò horũ dicitur: ꝙ argumẽtũ illud exinaduertentia ſuppoſitionũ procedit: corpus eñ poteſt ſumi dupliciter. Vno modo pro corpore in cõmuni, cũ abſtractione ab inferioribus, & ſic, ſi quæratur, aut eſt animal, aut eſt nõ animal, verè reſpõdetur neutrũ, quia illæ cõtradictoriæ nõ ſunt, ſed affirmatiuę de prædicato finito & infinito, inter quas cũ reduplicatione & præciſione &c. datur mediũ: ſi verò quæratur, aut eſt animal, aut non eſt animal, negatiua conceditur: qm̃ vera eſt denoiatiuè tñ, & ſic corpus habet ſimplicẽ ſuppoſitionem. Alio modo ſumitur corpus vt ſupponit perſonaliter indefinitè tñ: & ſic duę, quæ cõtradictoria videtur ſimul verificãtur, vt corpus eſt aial & corpus non eſt animal, quia ſcđm diuerſa ſuppoſita (licet vage) vtriq; parti ſubſternitur (vt patet) ſi fiãt particulares, de quibus eſt idẽ iudiciũ di

cēdo aliqđ corpus est animal, & aliqđ corpus nō est aīal. Sciēdū est secūdo, ꝙ cū dicitur affirmatio ni superfluè addi negationē oppositi, intelligimus respectu eiusdē ad idē, & similiter, & quæcūq; cōtra sophisticas importunitates, qualia hæc ēt dicere cōsueuimus: aliàs de vsu primi principij sermo nō eēt, & in æquiuoco laboraretur: & ideo cū dico, corpus est aīal, & nō est nō aīal, corpus debet ꝓ eodē, vel eiusdē præcisè accipi, vt stat sub affirmatiōe aīalis, & vt stat sub negatione nō aīalis, aliter subiectū nō esset idē. Cōstat aūt adeo vt euidētius apparere nō patiat natura humana, ꝙ vniformiter accepto subiecto, si affirmatio est vera, negatio est falsa, & è cōuerso: & ꝙ mēte nō cōtingit dubitare de negatione, posita affirmatione, licet oretenus instari possit, vt dicitur. 4. metaphysi. His prælibatis iā patet ꝙ falsa est minor argumēti, & ꝙ eius probatio corpus nō vniformiter accipit, qm̄ in prima cū dicitur corpus est aīal, corpus ibi sumitur pro sensitiuis corporibꝰ, licet cōfusè: in secūda autē cū dicitur, ꝙ hæc est falsa, corpus nō est nō aīal, sumitur corpus pro non sensitiuis, pro quibꝰ sua cōtradictoria est vera. s. corpus est nō aīal. Nos autē corpus vniformiter sumimus: & ideo cōcludimus superfluè assumi in maiore extremitate affirmationē eius & negationē oppositi, & nihilominus dicemus hāc. s. corpus est aīal: & nō est nō aīal, esse verā, & eius oppositā subcōtrariè. s. corpus nō est aīal, & est nō aīal, esse similiter verā, quoniā, sunt in materia cōtingēti, & pro diuersis suppositis sumuntur (vt de se patet.)

Ad tertium principale dicitur, ꝙ loquendo de principijs in actu exercito, manifestè patet argumētū nō cōcludere: qm̄ supponitur ipsa sic sumpta esse & alia: ꝙ eis nō repugnet assumi, & præmissæ, cuius oppositū ex superfluitate incidēte iā liquet. Nec videtur cōcludere etiam loquēdo de principijs primis in actu signato: dicā em̄ ꝙ nunquā deuenietur ad id qđ immediatè concluditur ex primis principijs, quia fortè nulla est eorū immediata cōclusio, quæ sit verè cōclusio, sed venietur in geometria ad principia per se nota, & similiter in philosophia, & similiter in metaphysica, quæ sunt primæ præmissę suarū demōstrationū, & illæ prę̄missæ reducētur in prima principia nō eo modo quo cōclusiones reducūtur in præmissas, sed quo principia secūdaria reducunt ad priora, sicut in naturalibus aliqua reducūtur ad primas causas, vt effectꝰ ad causas, vt ista īferiora ad supiora, & aliq̄, vt causæ secūdæ ad priores, vt inferiores sphæræ ad superiores vel intelligentias.

Devsu primorū pricipiorū ex parte minoris extremi.

CIRCA declarationē eiusdem conclusionis dubitatur, eo ꝙ Aristo. ęquiuocare videtur devsu primi principij in maiore extremitate & minore & medio: ex parte siquidē maioris extremitatis ait, est animal, & nō est nō animal: ex parte autē medij & tertij, ait homo & nō homo, Callias & nō Callias: vbi clarè patet ꝙ non vniformiter vtitur affirmatione & negatione, & cōsequēter in equiuocationē lapsus apparet. Augeturq; dubitatio, qa vti medio vel tertio talr affirmato & negato, non est vti primo principio: nō em̄ signāt primū p rīcipiū ꝙ de A & nō A prædicet B: aut nō p̄dicet sed potius ꝙ de A & nō A verificatur B: ergo &c.

Ad euidentiā huius dubitationis, notādæ sunt duæ distinctiones. Prima est ꝙ vti affirmatione & negatione simul, cōtingit dupliciter. Vno modo vti affirmatione alicuius & negatione oppositi cōtradictoriè, vt animal & nō nō animal. Alio modo vti affirmatione alicuius & negatione eiusdem, vt animal, & nō animal. Secūda est propositionem demōstrationis ostensiuæ: aliæ sunt ex terminis conuertibilibus, vt homo est risibilis: alię ex prędicato maiori, vt homo est animal: patet ista ex eo ꝙ oportet demōstrationis ostensiuæ propositiones esse nō solū veras sed de omni, & per se, quod non contingit nisi æqua de æquis vel maiora de minoribus prædicemus. His notatis dicitur, ꝙ cū tota vis rationis Aristotelis ad declarādū vsum primi principij in demonstrationibus ostēsiuis stet in hoc, ꝙ aut demōstrator eget affirmatione & negatione simul ex parte prædicati: aut ex parte subiecti: nec sic, nec sic: ergo &c. & egere vsu affirmationis & negationis duobus modis cōtingat supradictis: vidēs prædicatū semper maius, aut æquū subiecto esse, vidit ex parte prædicati nō posse vti affirmatione & negatione eiusdē: qm̄ falsa fuisset propositio: dicēdo: homo est animal, & nō animal, aut est rationalis & nō rationalis, ac per hoc illū aliū modū quo vti possit seruata veritate expressit. s. vtēdo affirmatione vnius, & negatione oppositi cōtradictoriè: & dicere, est animal, & nō est nō animal: nec opus erat aliter dicere. Ex parte autem subiecti: licet videret vtroq; modo posse vti veritate salua affirmatione & negatione, quia vti affirmatione subiecti & negatione oppositi nunq̄ veritatē dstruit: vt si dicatur, homo & nō nō homo est aīal: aut risibilis: & vti affirmatione subiecti & negatione eiusdē: quia qn̄ maius de minori prædicatur: nihil adimit veritatis: vt si dicatur homo & non homo est animal, in terminis em̄ cōuertibilibꝰ hoc nō liceret: licet inq̄ vtrūq; viderit: quia tn̄ vti affirmatione & negatione oppositi, eadēratione vanū esse apparet, qđ pro manifesto relictū est circa prædicatū: ideo hoc sub silētio præteriuit & ad reliquū se trāstulit: declarās ꝙ nihil refert quo ad inferēdā cōclusionē, & veritatē præmissarū an de subiecto & eius negatione posit verificari prædicatū: qn̄ prædicatū maius potest esse subiecto, & cōsequēter neutro modo affirmatione & negatione simul vtitur demonstratio ostensiua. Et per hoc patet responsio ad primū: non em̄ vitio æquiuocationis defecit, sed industria breuitatis modos oēs circūspiciēs à demōstratione sepauit.

Ad secundū dicitur, ꝙ cū primū principiū (cuius meminit hic) dicat affirmationē & negationē nō cōtingere simul ad excludēdas cauillationes, quod

quod à plenitudine doctrinæ alienū non est, nedū affirmationē & negationē oppositi, quod primi principij veritas est, seperauit: sed etiā affirmationē & negationē eiusdē, quādo veritatem compatitur, id est ex parte subiecti, quādo prædicatū est maius, vbi quædā similitudo contradictionis est, extra demōstrationē ponere voluit. Et nota ꝙ cū idē iudiciū de tertio & medio ꝓtulerit, mediū ex parte subiecti accepit, & nō ex parte prædicati, aliter nec esset eadē de vtroq; ratio, nec nihil differret, sed falsa esset minor, quoniā oportet æqua de æquis, aut maiora de minoribus, dici, vt de primo declarauimus: nec opus erat, medij specialiter mēminisse ex parte prædicati, qm̄ eadē de ipso ex parte prædicati & primo ratio est. Nec fallaris hoc in loco, putās, qn̄que oportere in demōstratione assumi subiectū aut mediū affirmatū & negatū, ad cōcludendū de subiecto affirmato & negato: verbi gratia ad cōcludendū Callias & non Callias est homo oportere dicere, homo, vel homo & nō homo est animal, Callias & non Callias est homo, vel Callias & nō Callias est homo: & non homo: ergo Callias & non Callias est animal: has chimeras procul abijce abs te: qm̄ demōstratio vnū de vno concludit, sicut & propositiones eius enunciant, vt supra dixit Aristote.

Quo nam primo principio vtatur demonstratio ducens ad impossibile, & quomodo.

CIrca secundā conclusionē dubitatur, an sit intelligenda de omnibus primis principijs, an de hoc tantū, omne affirmare, aut negare verū est: & est quærere, an demōstratio ad impossibile vtatur etiā illo alio principio. s. nō contingit simul esse & nō esse. Videtur em̄ ꝙ indistinctè de primis principijs accipiendum sit quod dicitur, quia nō minus demōstratio ducit ad impossibile oppositū isti primo principio, de quolibet est affirmare vel negare quàm ad impossibile oppositum illi nō contingit simul esse, & nō esse (vt de se patet) & exēplū clarè habetur ex fine primi perihermenias: vbi probatur ista propositio: vnūquodq; dum est, necesse est esse, ducēdo ad impossibile hoc, quia. s. aliter cōtingeret idem simul esse & nō esse, vt clarè habes ibi à. S. Tho. Et cōfirmatur quia Auerrois in isto loco commēto. s. 26. indistinctè loquitur de istis duobus principijs dicens demonstrationem non egere enunciatione communi, nisi in duobus locis, quorum secūdus est, quando demonstramus ad impossibile.

Cap. 6.

Cap. 26.

Ad euidentiam huius, oportet præsupponere eas, quas supra diximus, distinctiones de primis principijs, habere locū etiā in hoc principio, omne affirmare, aut negare verū est: quod exemplo facile est declarare. Accipitur siquidē cōmuniter in actu signato, qn̄ dicitur, omne aut affirmare aut negare & c. contractè verò in actu signato, vt hominē currere aut non currere est verū: cōmuniter verò & contractè in actu exercito: vt A, est B: ergo nō est dicēdū A, non est B: & c.

A Hoc stāte quatuor dicimus. Primò ambo hæc principia in actu signato siue cōmuniter siue cōtractè sumpta ingrediūtur formaliter tam demōstrationē ostensiuā q̄ ducentē ad impossibile: & de primo quidē exępla sunt data: de secūdo autem facile est cuiq; exercitato adducere, & habetur ibidē in primo perihermenias. Secundo dicimus, ꝙ illud principium, nō contingit simul esse & c. in actu exercito, neq; ingreditur demōstrationē ostensiuā (vt probatū est) neq; ducentem ad impossibile eadē ratione, quia superfluitatē terminorū omnis demōstratio abhorret. Tertiò dicimus, ꝙ hoc principio, omne affirmare aut negare & c. in actu exercito demonstratio ostēsiua vti nō potest, patet istud ex terminis, quia demōstrare ostēsiuè est ostēdere sic esse vel sic nō esse ex veritate assumptarū præmissarū: vsus autē huius principij cōsistit in ostēdēdo sic esse, quia eius oppositū est falsum & c. Quartò dicimus, ꝙ hoc principio demōstratio ducēs ad impossibile vtiq; cogitur, quoniā demōstratio ad impossibile à destructione vnius oppositi ad cōstructionē alterius directè ꝓcedit: quod est propriè & verè exercere hoc principiū (vt patet ex dictis.) Signū autē ꝙ hæc sint secundū mentē Aristote. dicti inde sumitur, quia loquēs de illo principio, nō cōtingit simul affirmare, dixit, neq; vna demōstratio accipit. loquēs autē de hoc principio dixit omne autē affirmare, aut negare, quæ est ad impossibile demōstratio accipit ex ipso sermonis stilo insinuans ꝙ aliquid cōuenit huic principio. s. assumi in demōstratione ducēte ad impossibile, quod illi nō cōuenit, Nec arguas me (quæso) si in præcedēte cōclusione loquēs de vsu illius semp locutꝰ fuerim de demōstratione ostēsiua, qm̄ ꝓpter claritatē doctrinæ id factū est, & absq; falsitate, nec diutius permissum est stare animum suspēsum.

B

C

Ad argumētū ergo iā patet responsio, quia de principio illo procedit vt signato, vt nō exercito. Ad confirmationē (ob antiquorū reuerētiā) dicitur ꝙ indefinitè, & nō vīr intelligēdū est enunciationē vīem ingredi demōstrationē & c. Ita vt de illo principio. s. nō cōtingit simul esse, verificetur primus locus. s. si cōcludēda est affirmatio alicuius & negatio oppositi: puta mūdus est finitus & nō est infinitus, verificetur, dico propter formā syllogisticā vt declarauimus, & de isto. s. omne affirmare aut negare, verificetur secūdꝰ locus. Sed qn̄ demonstratio est ducens ad impossibile, nec aliena est glosa ista à verbis Auer. (vt patet diligēter intuēti.) Si quis verò cōtēdat de eius aut alterius mēte, mihi curę nō est: qm̄ nō quid hic vel ille senserit inprimus, sed quid veritas rei habeat.

D

CIRCA quartam conclusionem nota, ꝙ Aristoteles dicēs dialecticam & metaphysicam omnibus vti. Intendit per (ly omnibus) omnibus modis dictis. s. ex quibus, de quibus & quæ. & hoc idē declarare intēdit & glorioſe declarat S. Tho. tā ī dialectica q̄ in metaphysica īueniri, licet

Dialectica & Metaphysica quibus vtantur

nō vniformiter, vt diligēs lector percipere facile pōt diſtinguēdo tā dialecticā q̄ demōſtratiuā in docentē & vtentē, & aſsignando earū inter ſe differentiā, & à Metaphyſica, & in quo cōueniant.

Cuilibet ſcię ſunt propriæ interrogationes.

CIRCA ſextam cōcluſionem, in qua dicitur omnes ſcię tias gaudere proprijs interrogationibus, dubitatiūcula occurrit vnica, quia Ariſtoteles ſtatim ſibi aduerſari videtur: in quinta ſiquidem cōcluſione dixit, demonſtratorem non interrogare, nunc autē in demonſtratiuis proprias interrogationes ponit. Ad hoc dicitur, q̄ interrogare nō vniformiter accipitur hic & ibi, vt ab omnibus expoſitoribus cōceditur: ibi ſiquidē interrogare eſt vtrāq; quæſtionis partē proponere, & vtramuis cōcludere, hic verò alterā tantū, & illā determinatè, qm̄ duo oppoſita demonſtrari nō poſſunt (ſicut nec eſſe vera) propter quod Ariſt. cum dixit demōſtratorem nō interrogare hanc rationē aſsignauit. Quæ ſint autem interrogationes demōſtratiuæ in principio ſecundi dicetur.

Capit. 1. Nō eſt in cōueniēs ſcias omnes analogis vti.

CIRCA reſpōſionē datā ad tertiā quæſtionē diligēter aduerte ex hoc loco haberi nullū inconueniēs eſſe, & nullā deceptionē ſequi, ex eo q̄ in ſcientijs vtimur nominibus analogis, quę ęqui uoca in prædicabilibus & in prædicamentis vocantur, pro eo q̄ nō habēt rationem ſimpliciter. Scientiæ em̄ (inquit Ariſtoteles) videntur intellectu qua ſignificatione vtantur, ſicut ſenſu videmus circulū deſcriptū. Ex ignorantia ergo poſteriorſticæ artis prouenit ponere vniuocationem nominum metaphyſicorum. ſ. entis, actus, & potentiæ & c. vt æquiuocationis vitetur fallacia.

Scot.

Nū in demonſtrationē. ſit afferre in ſtātiā per propōnē ſingularē T. cō. 8. T. cō. 12

CIRCA primā propoſitionem poſt ſupradictam rationem poſitam, dubitatur. Quia contrariū videtur eſſe hoc quod hic dicitur ei: quod dictū eſt in. 4. capitulo. Nunc ſiquidem dicitur q̄ in ſyllogiſmum demonſtratiuū nō oportet ferre inſtantiā ex propoſitione inductiua ideſt particulari: ibi verò dictū eſt, q̄ contra propoſitionē de omni, quæ procul dubio demōſtratiua eſt, fertur inſtantia, ex propoſitione ſingulari, quomodo ergo hæc ſtant ſimul? Ad hoc facile dicitur, q̄ quia aliud eſt ferre inſtantiā, & aliud eſt ferre inſtantiā propriā demōſtratori: ideo diuerſa dicta ſunt, quæ tamen ſibi nō contrariantur. Cum em̄ demōſtratio, vt ſic, ſit vniuerſalium (vt ſupra dictum eſt.) Quia incorruptibilium oportet eam eſſe, & ad ſingularia nō niſi per accidens ſe extendat, & id quod eſt per accidens extra propria rei numeretur: conſequens eſt, q̄ inſtantia ſingularis inter inſtantias proprias demōſtratori non computetur. Et quia Ariſt. hic de proprijs demōſtrationis tractabat, ideo inſtantias ſingulares excluſit, aſsignans pro cauſa quia demonſtratio eſt vniuerſalium. In quarto autem capitulo, vbi adhuc de proprijs non agebatur, inſtātias ſingulares opus non erat excludere. Quoniam ergo verę inſtantiæ ſunt, ideo ibi numeratæ, quoniā autē non propriæ demonſtratori, ideo hic excluſę.

Vbi. 8. t.

E Num, ſi ex falſis non poſſet monſtrari verum, validum fieret argumentum à poſitione conſequentis ad antecedentis poſitionem.

CIrca tertiā propoſitionem, illam. ſ. cōditionalem, ſi eſſet impoſsibile ex falſo mōſtrare verū & c. Dubitatur dupliciter. Primò quia non videtur verū, q̄ ſi eſſet impoſsibile ex falſo concludere verū, q̄ liceret à poſitione conſequentis arguere: nō enim magis tunc ſequeretur verum ex vero, q̄ nunc hoc verum ſequitur ex hoc alio vero. Sed nūc videmus q̄ poſtquam verū ex vero deduximus, nō licet redire à conſequente ad antecedens: nō em̄ cū diximus ſortes eſt homo, ergo eſt animal: dicimus ſor. eſt aīal: ergo eſt homo: ergo nec tūc hoc liceret. Secundò quia dato q̄ eſſet vera illa cōditionalis, & cōſequenter q̄nō F fieret paralogiſmus cōſequentis à poſitione cōſequentis, adhuc tamen nō habetur: q̄ nō poſſet fieri idem paralogiſmus in ſecūda figura ex puris affirmatiuis: hic enim paralogiſmus nō peccat (eo q̄ ex falſis inferat:) ſed quia mediū maius eſt vtroq; extremo: vt patet dicendo: omnis homo eſt animal leo eſt animal: ergo leo eſt homo

T. c. 17.

Ad hoc dicitur q̄ cauſa quare à poſitione cōſequentis nō licet vniuerſaliter arguere: eſt quia ex falſo ſequitur verū (vt ſuperius dictū eſt:) pōt em̄ cōſequente exiſtēte verò antecedens eſſe falſum (vt patet) propter quod in terminis cōuertibilibus à poſitione cōſequentis arguere licet: fieri em̄ nō poteſt: vt cōuertibilia ſint: & vnum ſit: G & reliquū non: quia inquam hæc eſt cauſa, ſi impoſsibile eſſet ex falſo verū ſyllogiſticè cōcludere: oporteret cōſequente exiſtente vero: antecedens eſſe verū: ſicut è cōuerſo: & conuertibilitas eſſet inter veritatē cōſequentis cuiuſq; rectę cōſequētiæ, & ſui antecedētis: ita q̄ ſicut modo dicimus, q̄ cuiuſq; rectę cōſequētiæ: vel recti ſyllogiſmi: quodidē eſt: antecedēs verū infert cōcluſionē verā: eo q̄ ex veris nil niſi verū: & propterea vniuerſaliter cōcludere licet à poſitione antecedentis ad poſitionē cōſequentis: ita tunc quia verum ex veris tantū ſequeretur in quocunq; recto diſcurſu: verū cōſequēs verum antecedens inferret & à poſitione cōſequentis ad poſitionē antecedentis vniuerſaliter arguere liceret. Et quoniam H ex puris affirmatiuis in ſecūda figura vitiū propterea eſt, quia medio termino cōſequente primū vt antecedēte vtimur: quod modo non licet propter dictā cauſam: quia. ſ. poteſt cōſequēs eſſe abſq; añte, ideo, ſi impoſsibile eſſet ex falſo ſyllogiſticè mōſtrare verū, paralogiſmus ex puris affirmatiuis nō inueniret: ſicut nec à poſitione cōſequētis, vnde radices ſyllogiſtici diſcurſus ſubtiliter Ariſtoteles intuit° ex vnica cōditione vtrūq; modū paralogizādi excluſit à demōſtratiuis: ꝓpterea quia ex falſo nō pōt mōſtrari verū: & cōſequēter ita ſe hēt demōſtratio vt ſic ad hos paralogiſmos: ſicut ſe hēt ſyllogiſmus ſimpl̄r ad eoſdē ſi nō poſſet ex falſo ſyllogizari verū. Ad primū autem

autē in oppoſitū negatur aſſumptū: quoniā ex A falſitate propōnis de ineſſe nō ſequitur falſitas modalis. Aliud eſt em̄ dicere, ſi verū ex falſo nō ſyllogizatur: licet arguere à poſitione cōſequentis: & aliud eſt dicere, ſi verū ex falſo nō pōt ſyllogizari: licet arguere à poſitione cōſequētis, primū eſt falſum ſcēm formam ſyllogiſticā: licet ex gratia materiæ, vel ex hypotheſi ſequatur: vt de exēplo adducto obijciendo. S. Th. hic ait. Tum quia eſt in materia neceſſaria, quo ad ſubiectum cōcludēs vtrunq; prædicatū in primo modo perſe: tū quia ſupponitur id quod eſt animal eſſe hominē: ſcēm verò eſt veriſimū: vnde ſtāte illa conditionali, verū magis inferretur ex vero: q̄ hoc verū nūc ab hoc: quia tūc ita appropriaret ſibi inferri ex vero qđ impoſsibile eſſet inferri ex falſo: B nunc aūt hoc verū: licet inferatur ex vero: pōt tn̄ inferri ex falſo: & eſſe verum añte exiſtēte falſo. Ad ſcēm dicitur: q̄ ex hac cōditionali ſufficiēter vterq; modus paralogizādi deſtructus eſt (vt ex dictis patet.) Ad probationē aūt oppoſiti dicitur: q̄ licet paralogiſmus ex puris affirmatiuis non ideo ſit: quia ſit ex falſis, eſt tn̄ ideo, quia mediū, qđ aſſumitur vt cōſequēs extrema in vtraq; præmiſſa cōcludit in vi antecedētis reſpectu maioris extremitatis vt (exēplariter patet,) Cùm em̄ dico, homo eſt animal, leo eſt animal, ergo leo eſt homo: ideo hominē de leone infero, quia eſt animal, ac ſi ad animal ſequeretur homo. Vnde q̄ in terminis cōuertibilibus quodlibet antecedit, & ſequitur ad quodlibet, talis forma ſeruāda nō C prohibetur, & per eādē cauſam in terminis non cōuertibilibus abijcitur, nō eſt ergo radix iſtius paralogiſmi id, quod in argumēto adducitur, ſed quod nos diximus, arguere. ſ. à poſitione conſequētis quod cōmune eſt huic & ſupradicto, huic quidem virtualiter, illi verò formaliter, propter quod vterq; paralogiſmus cōſequentis vocatur.

Expra. uis affirmatiuis i cōuertibilibus valet argumentum

Aduerte hic, q̄ deceptiones, quę accidūt in demōſtratiuis ex paralogiſmis ſunt quidē deceptiones & aggenerātes ignorantiam prauæ diſpoſitionis in illa ſcientia, ſed ſunt deceptiones cōmunes ſcientijs & non ſcientijs, & illi ſcientiæ & alteri: deceptiones autem proueniētes ex falſis oppoſitis proprijs principijs vel præmiſſis demonſtrationum in illa ſcientia ſunt deceptiones D propriæ, & ideo paralogiſmi & non ex oppoſitis ſyllogiſmi excluſi ſunt à demōſtratiuis. Et hinc euenit vt paralogiſmos in demōſtratiuis inducere ridiculū ſit, & philoſophorum non eſſe ſophyſticas rationes ſoluere, vt dicetur primo Phyſicorū.

T. c. 10.

De augmēto de monſtrationis in aſſumendo vel poſt aſſumendo.

CIRCA vltimā propoſitionē, quę de augmētatione demōſtrationū eſt. Aduertēda ſunt duo. Primū eſt, q̄ cū augere demōſtrationes in lōgū multipliciter cōtingat via cōpoſitiua. ſ. deſcēdendo tantum ex parte ſubiecti in aliud, & de illo in aliud & c. & deſcēdēdo ex parte paſsionis tātum ex prima in ſecundam, & ex ſecūda in tertiā & c. & deſcēdēdo ex parte vtriuſq; ſimul, vt à triāgulo

De demonſtratione quia. CAP. XIII.

Lege infra. c. 23.

VOd verò differt, & ꝓpter quid ſcire primū quidē in eadē ſcientia: & in hac dupliciter, Vno quidē modo, ſi non per immediata efficiatur ſyllogiſmus, nō em̄ accipitur prima cauſa, ſciētia verò ipſius propter quid ſecundū primā cauſam. Alio aūt, ſi per immediata quidē, ſed nō per cauſam, ſed per notius eorū, quæ conuertūtur: nihil enim prohibet eorum, quæ conuerſim prædicātur, notius aliquādo eſſe, quod eſt non cauſa: quare erit per hoc demonſtratio: vt q̄ planetæ propè, per id, q̄ non ſcintillāt. Sit in quo C, planetæ: in quo B, nō ſcintillare: in quo A, propè eſſe: verū itaq; B de C dicere: planetæ enim nō ſcintillant: ſed & A de B: quod enim non ſcintillat propè eſt: hoc autem acceptum ſit per inductionem, aut per ſenſum: neceſſe igitur A in eſſe ipſi C: quare demonſtratum fuit, q̄ planetæ propè ſunt. Hic igitur ſyllogiſmus non ipſius propter quid, ſed ipſius q̄ eſt: non em̄ propter nō ſcintillare, propè ſunt, ſed ꝓpterea quia propè ſunt, nō ſcintillant. Euenit aūt & per alterū mōſtrari alterū: & erit ipſius ꝓpter quid demōſtratio. Vt ſit C, planetæ: in quo B, propè eſſe: A, nō ſcintillare ineſt

Cap. 18. circa. t. cō. 35. & 36.

itaq; &

itaq; & B ipſi C: quare & ipſi C, A: & A ipſi B, nõ ſcintillare: & eſt ſyllogiſmus ipſius, ꝓpter quid: accepta em̃ eſt prima cauſa. Rurſus quẽ admodum lunam mõſtrant, ꝙ ſphęrica, per augmenta: ſi enim quod ita augetur eſt ſphæricum: augetur autẽ luna: planum ꝙ ſphærica: ſic igitur ipſius ꝙ factus fuit ſyllogiſmus. Econuerſo autem poſito medio ipſius propter quid: non enim propter augmẽta eſt ſphærica: ſed ꝙa eſt ſphærica, accipit augmẽta talia. Luna, in quo C: ſphærica, in quo A: augmentum, in quo A. In quibus autem media non conuertũtur, & eſt notius, quod nõ eſt cauſa, ipſum quidem quod monſtratur, ipſum autem propter quid nõ. Amplius inquibus medium extra ponitur: etenim in his ipſius quod, & non ipſius propter quid eſt, demõſtratio: non enim dicitur cauſa. Vt propter quid non reſpirat paries quoniam non animal: ſi enim hoc reſpirandi cauſa eſt, oporteret animal eſſe cauſam reſpirandi: vt ſi negatio cauſa eſt ipſius non eſſe, affirmatio cauſa eſt ipſius eſſe: quemadmodum ſi hoc, quod eſt incommenſurabilia eſſe calida & frigida, eius, quod eſt non ſanum eſſe, hoc, quod eſt commenſurabilia eſſe, eius, quod eſt ſanum eſſe: conſimiliter autem & ſi affirmatio ipſius eſſe, negatio ipſius nõ eſſe. In ijs autem, quæ ſic aſsignata ſunt, non cõtingit, quod dictum eſt: non enim omne reſpirat animal. Syllogiſmus autem fit talis cauſæ in media figura: vt ſit A, animal: in quo B, reſpirare: in quo C, paries. A igitur ineſt omni B, omne enim reſpirans eſt animal: ipſi autem C nulli: quare neq; B C nulli nõ itaq; reſpirat paries. Aſsimilantur aũt tales cauſæ ijs, quę ſecũdũ exceſſum dicuntur: hoc autẽ eſt plus diſtans dicere medium: vt illud Anacharſidis, ꝙ in Scythis nõ ſunt tibicines: neq; em̃ vites. Secundũ qui dẽ igitur eandem ſcientiã, & ſecundũ mediorum poſitionẽ iſtæ differẽtiæ ſunt eius, qui eſt ipſius, ꝙ, ad eũ, qui eſt ipſius ꝓpter quid, ſyllogiſmum. Alio aũt modo differt ipſum propter quid ab ipſo ꝙ eo ꝙ per aliã ſcientiã vtrunq; ſpeculatur: talia autẽ ſunt, quæcunq; ſic ſe habent inuicẽ, vt ſit alterũ ſub altero, vt perſpectiua ad Geometriam, & mẽchanica ad Stereometriã, & harmonica ad Arithmeticã, & apparẽtia ad Aſtrologicam. Ferè autẽ vniuocæ ſunt non nullæ iſtarũ ſcientiarũ, vt Aſtrologia, & quæ Mathematica, & quę Nautica, atq; Harmonica, & quæ mathematica, & que ſecundũ auditũ. Hic enim ipſum quidẽ ꝙ, ſenſitiuorũ eſt ſcire: ipſum verò propter quid, Mathematicorũ: hi nanq; habent cauſarum demõſtrationes, & plerũq; nõ ſciũt ipſum ꝙ: quemadmodũ qui vniuerſale ſpeculantur, multoties nonnulla ſingularium neſciunt, quia nõ aduertũt. Sunt aũt hæc, quę cunq; cũ alterũ quid ſint ſecundũ ſubſtantiam, vtũtur formis, diſciplinæ nanq; circa formas ſunt: non enim de ſubiecto aliquo geometrica ſunt: ſi em̃ de ſubiecto aliquo geometrica ſunt, ſed nõ in quantũ geometrica, de ſubiecto. Se habet aũt & ad Perſpectiuã, vt hęc ad Geometriam, alia ad hanc: vt quod eſt de Iride: ipſum em̃ ꝙ, naturalis eſt ſcire, ipſum verò propter quid. Perſpectiui, aut ſimpliciter, aut ſecũdũ mathema. Multę aũt & nõ ſub ſe inuicẽ ſciẽtiarũ, ita ſe habẽt, vt Medicina ad Geometriã: ꝙ em̃ vlcera orbicularia tardius ſanãtur, Medici eſt ſcire: ꝓpter quid verò, Geometræ.

Summa huius capituli hæc eſt.

SCire quia, & ſcire propter quid, in eadẽ ſciẽtia dupliciter differũt. Vno mõ qñ fit ſyllogiſmus per remotã cauſam. Alio modo qñ fit per effectũ cõuertibilẽ quidem ſed notiorẽ: probatur vtrũq; à priori, quia ſcire propter quid eſt ſcire per cauſam primã. i. proximã & declaratur ſecũdũ exẽplariter: planetæ ſunt ꝓpè, ꝙa ſtellæ nõ ſcintillantes ſunt & in terminis A primo, C tertio, B medio. Prima cõcluſio.

Cõtingit qñ. ſ. cauſa per effectũ cõuertibilẽ demõſtrat alterũ per alterũ, ecõuerſo demõſtrare, & erit ꝓp qd demõſtratio (vt patet in exẽplo dato) mutãdo maiorẽ extremitatẽ in mediũ, & cũ luna circularis mõſtrat ꝙa incremẽta luminis cornicularię accipit, i trĩs A primo, C tertio & B medio. Secunda cõcluſio.

Quãdo aũt mediũ nõ cõuertitur & eſt notius, & nõ cauſa (quia) demõſtrat, ſed ꝓpter quid nõ. Tertia cõcluſio.

Qñ mediũ eſt extra fit demõſtratio ꝙa & non ꝓpter qd: ꝓbat à priori, ꝙa nõ aſſumit id qđ eſt cauſa. ſ. proxima, vt paries nõ reſpirat, quia nõ eſt aĩal: negatio ſiquidẽ animalitatis non eſt propria cauſa negationis reſpirationis, ꝙa affirmatio aĩalitatis nõ eſt ꝓpria cauſa affirmatiõis reſpiratiõis. Quarta cõcluſio.

Oportet ſiquidẽ ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis Regula.

tiõis, ꝙ negatio ſit cauſa negationis, & ecõuerſo ſi negatio eſt cauſa negationis ꝙ affirmatio ſit cauſa affirmationis, vt cũ menſura calida & frigida ſanandi cauſa, ſine menſura verò nõ ſanandi.

Quinta cõcluſio. Syllogiſmus huiuſmodi demõſtrationis ꝙa in media fit figura: ꝓbatur à priori, ꝙa cõcluſio eſt vniuerſalis, & oportet maiorẽ eſſe affirmatiuã, vt patet in terminis, B primo, C tertio, A medio.

Sexta cõcluſio. Cõparãtur hmõi cauſæ aſſumptæ dictis ſcđm excellẽtiã: ꝓbatur à priori, ꝙa tale mediũ eſt plurimũ diſtãs, ſicut illud Anacarſidis, in Scytis non ſunt ſibilatores, quia non ſunt vites.

Septima concl̃o. Octaua cõcluſio. Alio aũt mõ differũt propter quid ſyllogiſmus ab ipſo quia, qm̃ ad diuerſas ſcientias pertinent.

Huiuſmodi ſcientiæ diuerſę, ſunt quęcunq; ſic habent ad inuicem, ꝙ alterum ſub altero eſt, vt ſpeculatiua ad geometriam &c.

Nona cõcluſio. Ferè aũt vniuocæ ſunt harũ quædã ſcientiarũ, vt aſtrologia, metaphyſica mathematica & quæ naualis eſt, & harmonica, mathematica, & quæ eſt ſecundum auditum.

Declaratio ſeptimæ & octauæ. Hoc em̃ ipſum (quia) ſenſibilĩ eſt ſcire, ſed ꝓpter ꝙd mathematicorũ: ꝓbatur à priori, quia hi habẽt cauſarũ demõſtrationes, & multoties neſciũt ipſum quia, qm̃ non applicant ad &c. Sicut vniuerſale cõſiderantes multoties quędã ſingularium neſciunt propter id quod non intendunt.

Decima cõcluſio. Sunt aũt hæc, quæcunq; alterũ ſunt ſecundum ſubiectũ, & vtũtur ſpeciebus: probatur: hoc ſcđm à priori, quia mathematicæ circa ſpecies ſunt: probatur quia geometria nõ eſt de ſubiecto aliquo: probatur, quia non ſecundũ ꝙ de ſubiecto ſunt geometricalia ſunt licet de ſubiecto ſint.

Vndecima cõclõ Habet aũt ſe alia ad perſpectiuã, vt perſpectiua ad geometriã, vt id quod eſt de Iride ipſum

Duodecima concluſio. ꝙa Phyſici eſt ſcire, ſed propter quid perſpectiui. Habent ſe & ſic multę, & non ſub inuicẽ ſcientiarum, vt medicina ad geometriam, ꝙ enim vulnera circularia tardius ſanentur medicinæ eſt ſcire quia, geometriæ autem propter quid.

Seriens autem hæc eſt.

INTENDENS in hoc capitulo demõſtrationẽ quia declinare, differẽtias inter ipſam, & demõſtrationem propter quid aſsignare vult, pro eo ꝙ in reliquis ei æquatur, & duo principaliter facit, qm̃ primò differentias quia, & propter quid in eadẽ ſcientia ponit in ſex primis cõcluſionibus, in quarũ prima duas differentias ponit, & in ſecunda differentiæ ſecũdæ conditionẽ proſequitur, & in tertia eiuſdẽ differentiæ alterũ membrũ declarat. In quarta verò quinta & ſexta claro ordine primam differentiã declarat, & ordinatim forma ſyllogiſtica. Secũdò principaliter inter ꝙa: & propter quid, differẽtiam in diuerſis ſciẽtijs inſinuat ſex alijs cõcluſionibus. In ſeptima ſiquidẽ illam proponit. In octaua & nona, quæ & quales ſint tales ſciẽtiæ inſinuat, declarationẽ ipſius intẽtæ differẽtiæ ſubdens. In decima autẽ quale ſit illud, ꝓpter qd alterius ſciẽtiæ inſinuat: & in vndecima & duodecima extẽdit intẽtam dr̃iã, declarãs inueniri inter alteri⁹ ordinis à ꝓdictis ſciẽtias.

Quomodo demõſtratio quia ſit per effectum cõuertibilem.

CIrca primã cõcluſionẽ aduertẽdũ eſt, ꝙ effectũ eſſe cõuertibilẽ cũ cauſa cõtingit dupliciter: vno modo ſcđm prędicationem. Alio modo ſcđm cauſalitatẽ, & licet vtroq; modo oporteat eſſe effectũ cõuertibilẽ cũ cauſa in ꝓpoſito conuertibilitas tamẽ ſcđm cauſalitatẽ eſt principaliter intenta, quia de cã & effectu, vt ſic ſermo eſt: cõſiſtit aũt hmõi cõuertibilitas ſcđm cauſalitatẽ in hoc, ꝙ talis effect⁹ neceſſariò ꝓexigat talẽ cãm & talẽ cãm neceſſario ſequať talis effectus. Tunc em̃ ab effectu quia cõcludim⁹ de cauſa, & à cauſa (ꝓpter quid) de effectu qñ cõnexio eſt neceſſaria ex vtraq; parte. Cõuertibilitas aũt ſcđm prędicationẽ dupliciter intelligi põt, inter cãm & effectũ. Vno modo vt in quocũq; ſit cauſa, ſit effectus, & è cõuerſo, ſicut ſe habẽt humanitas & riſibilitas, & hoc modo nõ põt vniuerſaliter ĩtelligi cõuertibilitas ꝓdicationis inter cãm & effectum conuertibilẽ: qm̃ multi ſunt effectus, qui nõ ſunt in ſuppoſitis, in quibus ſunt rõnes cauſandi illos (vt patet) cũ ex gũratione & corruptione in inferioribus demõſtramus cõtrarios motus in cælo, & è cõuerſo. Alio modo põt intelligi, vt de quocũq; ſuppoſito prædicať cauſa, de eodẽ prędiceť denoĩatio cauſalis ab effectu ſumpta, & è cõuerſo, & hoc modo vniuerſaliter verũ eſt effectũ & cauſam neceſsitate mutua cõnexionẽ habentes cõuertiſcđm prædicationem: oportet ſiquidem omne naturaliter cauſans generationem & corruptionem habere contrarios motus ſic &c. & omne ſic habens contrarios motus cauſare generationem & corruptionem. Demonſtratio ergo quia, eſt per effectũ cõuertibilem cõuertibilitate cauſalitatis, & ꝓdicationis modo declarato.

Num ſit poſsibilis & conueniens demonſtratio circularis.

CIrca ſecundam concluſionem dubitatur an à cauſa demonſtrata, quia eſt: per effectum poſsit effectus demonſtrari propter quid: & vniuerſaliter an ſit poſsibilis demonſtratio circularis: videtur em̃ ꝙ ſic. Primò quia expreſſè Ariſtoteles hic dicit, ꝙ demonſtrata cauſa per effectũ cõuertibilem ipſum demõſtrare poteſt à priori.

Secundò quia expreſſe Albertus dicit in hoc primo libro tractatu ſecundo cap. 15. ꝙ demonſtrare vnam cauſam per aliam & è conuerſo nõ conuenit, eo ꝙ cauſæ ſunt ſibi inuicem cauſæ & in eſſendo, & in demonſtrando.

Tertiò quia ſi demõſtratio circularis eſſet ſecũdũ ſe, ꝓhibita nunq̃ aliquis poſſet ea abſq; repreheſione vti. Videmus autẽ ꝙ Ariſtoteles pluries vſus eſt ea in diuerſis locis, & præſertim in ſecundo cæli, vbi primò oſtẽdit dextrũ cæli eſſe partẽ oriẽtalẽ, quia inde incipit motus cæleſtis, deinde oſtẽdit inde incipere motũ cæli, quia ibi eſt dextrũ. In eodẽ quoq; lib. oſtẽdit ſtellas eẽ ĩmobiles ſecundũ T. c. 15.

secundum se quia sunt sphæricæ, deinde ostẽdit eas esse sphæricas, qa sunt immobiles scđm se &c.

T.c.18. T.c.59. T.cõ.6. In oppositũ est rõ scđo loco facta ab Arist. in capitulo tertio ad ꝓbandũ, ꝙ demonstratio simpliciter non põt esse circularis: cõcludit siquidem illa ratio, si bona est de omni demonstratione, qm̃ ex forma circularis ꝓcessus emanat, & nõ variatur ad qđ suus terminus applicetur. Arguit. n. sic demõstrare circulariter, est procedere ab eodẽ ad idẽ, siue per vnũ, siue per multa media fiat hoc: discursus aũt ab eodẽ ad idẽ perficitur, cõcludẽdo idẽ ex seipso, vt patet arguẽdo à primo ad vltimũ, si. A. est, B est, si B. est. C, est: ergo si. C. est. B. est, & si. B. est, A. est: ergo đ primo ad vltimũ, si, A. est. A. est. Talr aũt đmõstrare ridiculũ ẽ, ergo &c.

Ad euidentiã huius dubitationis diligenter inspicere oportet vnde habet processus circularis ꝙ ab arte alienus cẽseatur, hoc em̃ viso facile erit oñdere qm̃ possit exerceri, & q̃m̃ non. Ad habendũ aũt hoc cũ demonstratio circularis duo dicat ex cõditionibus demõstrationis, & circuli, quãtũ ad propositũ spectat procedendũ est, & vt perfectior sit doctrina à demõstratione in cõmuni ad speciales demõstrationes est descẽdendũ. In demõstratiõe igit cõmuniter sumpta duo exigunt: alterũ ex parte rerũ circa quas est demõstratio: alterũ ex pte demõstratiui discursus. Ex pte quidẽ rerũ in oĩ demõstratione exigit necessario cõnexio terminorũ, vt expresse habitũ est ca. 6. Sed

T.c.15. vltra hoc demõstratio simplr, seu (ꝓpter qd) exigit ꝙ ꝓcedat semper à causa ad effectũ, & cõsequẽter à notioribꝰ scđm naturã ad minꝰ nota. Demõstratio verò (quia) exigit oppositas cõditiões.

Ex parte aũt discursus, exigit demõstratio oĩs, ꝙ procedat ex notioribus nobis, siue cũ hoc illa ex qbus procedit, fuerint etiã scđm se notiora, siue non, vt patet ex dictis in capitulis scđo & tertio, & ex ipsa disciplinæ gñatione, quę semper ex

T.c.5. & 6. notioribus & credibilioribus nobis ꝓcedit: & facilè probari posset vtẽdo illa maxima, ꝓpter qđ vnũquodq; &c. Circulus aũt in ꝓpposito nil aliud exigit nisi ꝙ præmissa fiat cõclusio, & conclusio fiat præmissa, seu & in idẽ redeat, ꝙ. A. inferat per B. &. B. per. A. hæ sunt cõditiones demõstrationis circularis, quas examinãdo discutere oportet, an sint cõpatibiles, an destruãt se inuicẽ. Si. n. cõpatiũtur se đmõstratio circularis refutãda nõ est: sin aũt, abijciẽda meritò est. A prima igit demonstrationis cõditiõe inchoãtes dicimꝰ, ꝙ circuli cõditioni nõ aduersat vniuersaliter, sed q̃nq;. Si cõnexio nãq; necessaria est inter terminos demõstrationis, ex oĩ parte vndecũq; incipias circulus admittit ꝓpter ea quia q̃tumcũq; ꝓcedat ab. A. in B. & regressus fiat à. B. in. A. semper saluatur necessaria cõnexio: si verò connexio claudicat ex parte maioris extremitatis circulatio impeditur qm̃ regrediẽdo nõ procederetur ex necessarijs. Cõditiones quoq; requisitæ ad demonstrationẽ ꝓpter quid q̃nq; circulo cõtrariãtur, q̃nq; nõ. Tri

bus nobis fit regressus, & manifestantur tũc nobis duo. Scilla propositio, quæ fuerat præmissa nõ simpliciter (quia nota erat) sed alio mõ, & cõuertibilitas cõclusionũ, & sic circulo vsus fuit Aristo. scđm Alex. & S. Tho. in scđo cæli: quando ostẽdit

Super. t. cõ. 59. stellas esse sphæricas, quia immobiles &c. Scđo quãdo circularis discursus nõ ad hoc fit vt ad prĩcipiũ manifestãdũ regrediatur, sed ad hoc vt reducat id à quo incepimus ad illud ad quod peruenimus vt effectus in suã causam: vt si ostenderẽ primò Sortẽ esse viuũ, qa ex se mouet, & deide habitudinẽ terminorũ in se ituẽdo regrederer dicẽdo ꝙ moueri ex se nõ est causa ꝙ sortes viuat, sed potius e conuerso, quia viuit, ideo mouetur ex se: &

super. t. cõ. 34. sic secũdũ: S. Tho. in. 2. cœli lec. 7. Aristo. vsus fuit circulo, qñ ex dextero cœli motũ incipere dixit &c. Ad argumẽta ergo in oppositũ dr̃, ꝙ sermo noster est formalis, & ideo nõ loquimur nisi de demõstratione circulari pura, quã cõstat nõ procedere ex notioribus nobis, & cõsequenter non esse verã demõstrationẽ. Auctoritates verò in oppositũ, & vsus Arist. & cætera huiusmodi, quæ ab illustribus viris dicta cõtrariũ sonare videtur, intelligẽda sunt de demõstratione circulari admixta & fulta aliquo alio adminiculo ante regressum, vel reducẽte effectũ in causam, vt diximus. Dicit secũdò, ꝙ doctores illustres ideo dixerũt, ꝙ circulꝰ difformis est cõcessus, siue ibi sit difformitas scđm dr̃iam, quia, & propter quid, siue scđm diuersa gña causarũ & cognitionũ, siue quouis alio mõ, circulũ vniformẽ negauerũt, quia quantũ est ex parte rerũ de demõstratiõe loquebat: patet aũt ex dictis, ꝙ ex parte rerũ nõ prohibent hmõi circuli difformes, sed vniformes, sed ꝓhibẽtur ex parte nr̃i, qui ex notioribus nobis procedere debemus necessariò, vnde (sicut iam dictũ est) si aliunde nobis prima conclusio notior fieret, quod multis modis euenire potest, regressum & circulo difformem cõmittere non erit vitiosum.

Medium quot modis contingit esse non conuertibile, & quæ ex tali medio demonstrationes fiant.

Adnotationes. CIrca tertiã conclusionẽ quatuor notãda sunt. Primũ est, ꝙ nõ cõuertibilitas medij, de qua est hic sermo, cũ cõprehendat in se vtrũq; extremorũ, inter quæ mediat cõuertibilitas, nõ est intelligẽda quocũq; mõ, sed ad diuersa relata diuersimodè sumẽda est: qm̃ nãq; cõuertibilitas in qua dã æqualitate consistit, & æquale mediũ est inter maius & minus, mediũ nõ cõuertibile esse contingit dupliciter, vel quia est maius, vel quia est minus: & quia mediũ inter maiorẽ & minorẽ extremitatẽ mediũ est quatuor modi nõ cõuertibilitatis ipsius medij fiũt, ꝙ. s. est vel maius maiore extremitate, vel minus, aut quia est maius minore extremitate, vel minus: quos S. Tho. in expositione pulcherrimè tãgit, & siquidẽ mediũ, de quo loquimur, effectus. s. est ita non cõuertibile, ꝙ sit maius primo, nõ fit demõstratio: inquit S. Tho. (& bene) loquẽdo de demõstratione affirmatiua qm̃ negatiua fieri põt in secũda figura, vt patet demõstrãdo lapidẽ nõ esse aĩal, quia non habet operationes vitales: sic omne aĩal habet operationes vitales, lapis nõ habet operationes vitales ergo lapis nõ est aĩal. Affirmatiuã verò fieri non posse clarũ est, quia maior erit falsa prædicãs minus de maiori. Si verò mediũ ideo non cõuertat, quia minus primò est, optimè fit demõstratio, vt patet demõstrando de simia ꝙ sit animal, quia respirat, sic oẽ respirãs est aĩal, simia respirat: ergo. Negatiua autẽ fieri non põt, quia oportet in maiori cõiungi effectũ causæ, ac per hoc esse vniuersalẽ affirmatiuã, quod nec in prima nec in tertia figura fieri põt., & in secũda falsitas accidere (licet tertia figura in hoc casu sub silẽtio pertrãsiri debeat, qm̃ cõclusiões de oĩ ibi nõ sunt.) Si aũt mediũ ideo nõ conuertibile, quia maius est tertio demõstratiua affirmatiua fit vt patet in exemplo nũc dato) & negatiua, si dici põt maiꝰ aliquo quod negatiuè illi & alijs in est (vt patet) dicẽdo: oẽ habẽs tactũ est aĩal, paries nõ habet tactũ: ergo non est aĩal. Si verò mediũ ideo nõ est cõuertibile, quia minus tertio, nec affirmatiua, neque negatiua demõstratio fit (vt de se patet.) Vñ cũ dr̃: in quibus aũt non cõuertũtur media &c. intelligendũ est, dũmodo effectus maioris extremitatis, qui pro medio sumit̃, sit ideo nõ cõuertibilis, quia excedit à maiore, vel quia excedit minorẽ quo ad affirmatiuas, licet quo ad negatiuas medio excedẽte maiorẽ fieri possit demõstratio. Secũdũ notandũ in hac cõclusione est: ꝙ illa verba Aristotelis quæ in prædicato cõclusionis sunt (. s. sed nõ ꝓpter qd) duo insinuãt: primũ est ꝙ demõstratio ꝓcedẽs ex medio nõ cõuertibili, & nõ causa, cõcludit qa est, sed nõ ꝓpter qd est. Scđm est, ꝙ demõstratio talis demõstrat (quia est) sed non cõuertit in ꝓpter qd, mutãdo maiorẽ extremitatẽ in mediũ, sicut cõuertit demõstratio ꝓcedens ex effectu cõuertibili, qm̃ tũc cõtingeret mediũ esse maius primo, quod nõ cõtingit. Tertiũ notã dũ est, ꝙ Aristoteles tertiũ mẽbrũ demõstratiõis (quia) ex hac cõclusione ostẽdit, vt demõstratio quia diuidat in demõstrationẽ per causam remotã siue cõmunẽ & per effectũ, & hæc per conuertibilẽ aut nõ conuertibilẽ. Quartũ notandũ est, ꝙ

D oportet talem effectũ, nõ conuertibilẽ assumendũ in mediũ esse effectũ necessariũ requirentem talẽ causam, ad quã concludendã assumitur, licet causa nõ necessariò causet talẽ effectũ, vt patet de respirare & esse aĩal. Si em̃ talis necessitas nõ esset nõ posset fieri demonstratio (quia) dictum siquidem est superius, ꝙ non cõtingit scire, neq; quia, neq; propter quid, neq; per mediata neq; per immediata si præmissæ non sunt necessariæ. T.cõ.18.

Scire rem per communia cuiusmodi scire sit.

CIrca quartã conclusionẽ, Aduerte tu Thomista ꝙ scire rẽ per communia, & nõ peruenire ad propria est cognoscere quia, & non propter quid & consequẽter nec quid, quia vt in secũdo dicetur T.c. prior. Priorum.

diceturidem eſt quid,& ꝓpter quid &c. Ex hoc cõprehenditur q̃ peripatetica ſit doctrina. S. Th. qua dicimus ꝙ de ſubſtãtijs immaterialib⁹, quas per effectus & communia tantum cognoſcimus &c. & nunquã peruenire poſſumus ad vltimas differẽtias, nec proprias paſsiones quia cognoſcimus,& non quid. Aduerte & tu (qui non deſinis latrare ꝙ Peripateticæ & doctrinæ & loquelę ex pers es) & videns Ariſtotelem hoc expreſſè ſonare, quieſce & venerare quæ dicimus.

Quonam medio extra poſito fiat demonſtratio quia non autem propter quid.

CIrca eandẽ quartam cõcluſionẽ animaduertendum eſt,ꝙ per mediũ extra ſiue per cauſam remotam,duo poſſumus intelligere. ſ. omnẽ cauſam non immediatè proximã effectui, & hic ſenſus non eſt ad mẽtem Ariſto. quoniã illud vocat hic medium extra vel cauſam remotã à cuius affirmatione non cauſatur neceſſariò affirmatio effectus,vel negatiõe, negatio, vt patet in textu. Multæ autẽ ſunt cauſæ nõ immediatæ proximæ effectibus,quarũ affirmationes effectus affirmãt & negationes negãt &c. ergo multæ cauſæ non immediatæ proximæ effectibus non ſunt hoc in loco numerãdæ inter mediè extra, ſeu cauſas remotas &c. Minor patet vniuerſaliter de ſubiecto reſpectu ſecũdæ vel tertiæ paſsionis propriæ,cui⁹ immediatè proxima cauſa eſt paſsio immediatè præcedẽs,& non ſubiectũ verbi gratia eſſe naturæ immaterialis & ſubſiſtẽtis eſt cauſa appetitus intellectui, qui vocat volũtas, ſed nõ immediatè proxima,qm̃ mediat habere intellectũ, ideo em̃ habet voluntatẽ,quia intellectũ,& non econuerſo. Sicut ideo habet intellect⁹ quia eſt naturæ immaterialis ſubſiſtẽtis,& nõ ecõuerſo &c. & tamẽ affirmatio immaterialis ſubſiſtẽtiæ,cauſat habere voluntatẽ & negatio immaterialis ſubſiſtẽtiſq; naturæ non habere voluntatẽ,vt de ſe patet &c. Nõ eſt igitur intelligendũ per medium extra oĩs cauſa non immediatè proxima effectui &c. Secũdus autẽ ſenſus eſt ꝙ (per mediũ extra) intelligamus cauſam cõmunẽ communitate tali, ꝙ nõ ſit conuertibilis cum ſuo effectu cõuertibilitate cauſalitatis. Talis ſiquidẽ cauſa qm̃ nõ habet mutuã connexionẽ neceſſariò cũ ſuo effectu, eſt cuius negatio & ſi inferat,vt cauſa cõmunis,neceſſariò negationẽ,non tñ affirmatio affirmationẽ, vt patet in exẽplo Ariſtotelis de reſpirare & aĩalitate. Vbi nota ꝙ vnius effectus (& ſi multipliciter contingat eſſe plures cauſas) in propoſito dupl̃r contingit. Vno modo ita,ꝙ vna tm̃ ſit cõuertibilis,& altera excellens, vt reſpirare cauſatur ab habere pulmonẽ & ab habere animã ſenſitiuã,& in talibus demõſtratio per cauſam immediatè proximã eſt propter quid. Demõſtratio verò per cauſam diſtantẽ (eo modo,quo fieri põt) eſt demonſtratio quia. Alio mõ ita ꝙ nõ tm̃ vna, ſed plures ordine quodã ſint eius cauſę conuertibiles conuertibilitate cauſali &c. vt patet in ſcda paſsiõe propria eiuſdẽ ſubiecti,& tũc demõſtratio à qua cunq; illarũ cauſarũ procedat, eſt demonſtratio propter quid,licet non potiſsima &c. datur ſiquidẽ latitudo inter demõſtrationes,ꝓpter quid. Docuit aũt hoc Ariſtoteles cũ (mediũ extra) interp̃tat⁹ eſt cãm cuius negatio & ſi negationẽ inferret non tamẽ affirmatio affirmationẽ cauſaret, vt ſupra deduximus,& nũc alia via deducim⁹ ex eo ꝙ oppoſitorũ eadẽ eſt diſciplina. Si em̃ mediũ extra faciens demõſtrationem quia, eſt cauſa talis cuius negatio,& ſi negationẽ inferat,vt cauſa cõmunis non tñ affirmatio affirmationẽ cauſaret: mediũ intra faciẽs demõſtrationẽ ꝓpter quid eſt cauſa talis, cuius & affirmatio affirmationẽ & negatio negationẽ cauſat iuxta illã regulã, ſicut poſitũ in propoſito ita oppoſitũ in oppoſito, & cũ illa cauſa ſit communis & non conuertibilis, iſta verò cõuertibilis,licet non immediatè proxima ſemper ſit,conſequens eſt ꝙ per medium extra non omnis cauſa non immediatè proxima, ſed illa quæ nõ conuertibilis eſt intelligatur &c.

Quomodo ſi affirmatio cauſa eſt affirmationis, negatio ſit cauſa negationis.

CIrca illã regulã,ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis &c. Aduerte ꝙ ex inſufficiẽti rumination verborũ Ariſtotelis accidunt circa hanc regulam impertinẽtes dubitationes,quas attẽdentes textui nulla radice fultas perſpiciunt. Aliud ſiquidem eſt dicere, ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis,negatio eſt cauſa negationis,& ecõuerſo: & aliud eſt dicere, ſi affirmatio infert affirmationem negatio infert negationẽ & econuerſo. Tantaq; dr̃ia inter hæc dũo eſt, quanta eſt inter cauſare & inferre &c. Secũdũ Ariſto. non dixit, qm̃ falſum eſt & deſtructiuũ logicæ: fundat em̃ paralogiſmos cõſequentis à deſtructione antecedẽtis, & à poſitione cõſequẽtis: obſeruando nanq; talẽ regulam, quia licet dicere currit,ergo mouetur, dicemus non currit ergo non mouetur: primum verò Ariſto. dixit, quia verum eſt & cõſtructiuum poſterioriſticæ artis, dum ex hoc diſcernere nouimus cauſas à non cauſis,& conſequẽter demonſtrationes propter quid, à demõſtrationibus quare &c. Et tenet regula iſta,(vt cõmuniter dicitur) in cauſis proprijs in quocunque genere cauſæ. Tales ſiquidẽ ſi verè cauſæ ſunt, tãta neceſsitate cõnexę ſunt effectibus proprijs,ꝙ poſitæ ponũt & peremptæ perimũt: nec aliqua, aut alia limitatione egere apparet maxima hæc. Inſinuauit autẽ Ariſtoteles in textu diſtinctionẽ adductã,cũ dixit: negationẽ animalis nõ eſſe cauſam nõ reſpirationis, & dixit negationẽ animalis inferre non reſpirationẽ. Et ſi diligenter inſpicimus,non ſolũ diſtinctionẽ dictã docuit, ſed gloſam à poſterioribus expreſſam inſeruit in eiſdẽ verbis: dicens em̃ non animal non eſſe cauſam non reſpirandi,de cauſa propria loquebatur: qm̃ cauſam cõmunem & remotã eſſe,ipſe propoſuit & clarum eſt ex ſe: non reſpirare em̃ à priori cõcludi-

cluditur ex non eſſe animal. Cùm autem audis negationem eſſe propriam cauſam negationis intellige proportionabiliter, eo. ſ. modo quo negationi conuenit eſſe propriam cauſam, aut effectũ, quia vna. ſ. eſt propria ratio alterius &c.

Quomodo demonſtratio per cauſam remotam fiat ſolum in ſecunda figura.

CIrca quintam concluſionem nota, ꝙ nõ ocioſe Ariſtoteles adiecit, ꝙ per cauſam remotam fit demõſtratio in ſecũda figura. Inſinuauit ſiquidẽ ex hoc ꝙ in nulla alia figura talis demõſtratio fieri põt, qñ niſi ipſe docuiſſet, nõ aduertiſſemus. Cauſa autẽ quare in nulla alia figura fieri põt demonſtratio per cauſam remotã eſt: quia medium & maiorẽ extremitatẽ oportet cõiungi affirmatiuè in maiori propoſitione, cũ medium ſit cauſa, & maior extremitas effectus. Et oportet mediũ non particularizatũ eſſe ſi em̃ particularizaret, nõ cõpararetur maiori extremitati ſcdm eminentiã, qđ eſt cõtra hypotheſim. Ex primo horũ ſequitur in nullo mõ primæ aut tertiæ figuræ habẽte maiorẽ vniuerſalẽ negatiuã, aut vniuerſalẽ affirmatiuã fieri põt, quia eſſet falſa maior. Ex ſcdo verò ſequitur ꝙ in cæteris modis tertiæ figuræ fieri nõ põt: in ſola ergo ſcda figura, nõ tñ in oĩbus eius modis, ſed tm̃ ſcdo vniuerſalr & quarto particulr fieri põt talis demõſtratio: qm̃ minor eorũ ſubijcit affirmatiuè & vniuerſalr, maiorẽ extremitatẽ medio termino cõmuniori. Vñ colligere potes: ꝙ ꝑ cauſam remotã nõ põt fieri demonſtratio affirmatiua, & ex hoc roborare quæ ſupra dixim⁹, ꝙ per mediũ extra nõ oĩs cauſa nõ immediatè proxima intelligẽda eſt: ſolã em̃ cauſam remotã eã vocare ſe Ariſtoteles declarauit nũc, ex qua demõſtratio negatiua fieri põt, affirmatiua aũt nõ. Cõſtat aũt ex ſupradictis, ꝙ ex multis cauſis nõ immediatè proximis poſſunt demonſtrationes affirmatiuæ & vtiles fieri. vt patet in exemplis adductis quare &c.

Quomodo in diuerſis ſcientijs quia & propter quid abinuicem diſtinguantur,& num per cauſam remotam demõſtretur tantum in ſecunda figura.

Adnotationes.

CIrca particularia verba S. Th. in calce huius capituli poſita, multiplex eſt dubiũ. Verba ſiquidẽ eius ſunt iſta. Sciẽdũ aũt eſt ꝙ illa dr̃ia quia, & propter quid, quę eſt ſcdm diuerſas ſciẽtias cõtinẽtur ſub altero dictorũ modorũ. ſ. qm̃ fit demõſtratio per cauſam remotã. Dubitatur em̃ primo qd intẽdat per hęc verba: aut intẽdit ꝙ quia, & ꝓpter quid, ad diuerſas ſciẽtias pertinẽtia, differãt ꝑ hoc ꝙ ipſum quia, dicat cauſam remotã, & ꝓpter qd dicat cauſam ꝓximã: aut per hoc, ꝙ ipſum ꝓpter quid dicat cauſam remotã, & ipſum qa dicat nullã cauſam, ſed tm̃ ſenſu, vel experiẽtia habeatur &c. Tertium ſenſum ex verbis eius elici poſſe oĩno nõ video. Si primũ ſenſum intendat: falſum eſt qđ dr̃, tũ ex parte ipſius (quia) qm̃ ſcientia inferior non oportet, ꝙ per cauſas remotas ſciat quia eorũ quorũ neſcit ꝓpter qd, ſed vel ſenſu ipſum percipit qa vt patet in ꝓſpectiua cognoſcente ꝙ res à remotis minor vr̃ mendicãdo ꝓpter quid à geometra, qa ſ. angulo minori ſubtẽdit̃ linea minor: vel experiẽtia, vt chirurgicus experit̃ vulnera circularia tardiꝰ ſanari, cuius ꝓpter quid, geometra nouit, vt in litera dr̃ &c. Tũ ex parte ipſius propter qd, qm̃me diũ alterius gñis nõ eſt mediũ proximũ: oportet em̃ vt dictũ eſt, mediũ eſſe eiuſdẽ gñis cum extremis. Cõſtat aũt ꝙ tale propter quid, ſcilicet ad alterã ſcientiã pertinens eſt alterius gñis, vt patet de medicina & geometra &c. nõ eſt igitur tale ꝓpter quid cauſa proxima,& cõſequẽter primus ſenſus vndiq; ruit &c. Si ſcdm ſenſum intẽdat falſius apparet qđ dicit̃. Primo qm̃ eſt cõtra duo dicta Ariſtotelis in hoc capitulo. Dixit em̃ ꝙ ſcire per cauſam remotã eſt ſcire qa, & non propter quid ergo propter quid in propoſito nõ ſonat cauſam remotã. Deinde dixit, ꝙ per cãm remotã demõſtratio fit tm̃ in ſcda figura. Clarũ eſt aũt ꝙ per tale propter quid, ſcilicet pertinẽs ad alterã ſciẽtiã, põt demõſtrari vniuerſalis affirmatiua, & cõſequenter in primo primæ: cõcludit̃ em̃ ex eo ꝙ circuli partes nõ appropinquãt ſibi, quia eſt figura ſine angulo ꝙ oẽ vulnus circulare tardius ſanatur, & ſimiliꝝ cõcludit̃, ꝙ oẽ viſum à remotis vr̃ minus, qa &c. non ſonat igit̃ propter quid in ꝓpoſito cãm remotã. Scdo, qm̃ eſt cõtra ipſa. S. Th. verba. ait em̃ ꝙ iſta dr̃ia inter (quia) & (propter qd) ſcdm diuerſas ſciẽtias cõtinet̃ ſub altero dictorũ modorũ: inter modos aũt dictos nullus eſt vbi propter quid ſit cauſa remota, ſed eſt totũ oppoſitũ: qm̃ cauſa remota diſtinguit̃ cõtra propter quid, & dictũ eſt ꝙ facit ſcire quia. Tertio, qm̃ hoc eſt cõtra rationẽ. Si em̃ qñ propter qd habeat̃ ab vna ſciẽtia & ipſum quia ab altera: ipſum propter quid eſt cauſa remota cõcluſionis illius, cũ illa cõcluſio ſit demõſtrabilis, & habeat cãm proximã neceſſariã &c. Cuius erit dicere illud ꝓpter quid proximũ nõ alterius ab illa, quæ nouit: quia ſcdm te dicẽtẽ, ꝙ propter qd ad alterã ſcientiã pertinẽs, differt à qa: qm̃ propter quid dicit cãm remotã: ergo dicere proximũ propter quid eſt ſciẽtię cognoſcẽtis qa, & cõſequẽter ſciet quia, & ꝓpter quid, quod eſt cõtra hypotheſim.

Scdo dubitat̃ qualitercũq; intelligant̃ iſta, quõ ſtat iſtã dr̃iam inter quia, & propter quid ſcdm diuerſas ſciẽtias cõtineri ſub altero iſtorũ dictorum modorũ ſcdm. S. Th. verba & cõtineri ſub alio mõ ſcdm Ariſtotelis textũ dicentẽ: alio aũt modo differt propter quid ſyllogiſmus ab ipſo quia, ſecundũ ꝙ eſt per aliam ſcientiam vtrunq; ſpeculari.

Ad primũ dubiũ dr̃, ꝙ primus ſenſus nõ eſt intẽtus à S. Tho. vt rationes adductę concludunt, & ipſa S. Tho. verba oſtẽdũt. Paulò em̃ ante ſupradicta verba exponẽs exẽplũ Ariſtotelis de vulnere circulari ait, ꝙ vulnera circularia tardius ſanantur medici eſt ſcire (qa) qui hoc experit̃: vbi expreſſe inſinuat ꝙ ſcire (quia) inferioris ſciẽtię in ꝓpoſito nõ eſt ſcire ꝑ cãm remotã, ſed cognoſcere ſic eſſe, ſiue experimẽtis & inductiõe, ſiue ſenſu, ſiue à poſteriori &c. Primus ergo ſenſus ab eius mẽte alien⁹

est:scđm igitur sensum,scđm mentem eius oportet esse,& ita est:ita ꝙ intendit,ꝙ quãdo quia,& propter quid pertinent ad diuersas scientias,propter quid est causa remota ipsius quia,& hoc ꝓbatur tripliciter. Primò ratione adducta contra primum sensum ex parte propter quid, qm̃.s.est mediũ alterius generis,nec est opus repetere. Secundò probatur ratione Aristotelis hic, sic:id,cuius affirmatio nõ est vniuersaliter causa affirmationis non est causa proxima illius: sed propter quid alterius sciẽtiæ est id,cuius affirmatio nõ est causa vniuersaliter affirmationis maioris extremitatis, ergo tale propter quid nõ est causa proxima: minor exẽplariter patet, quia ad esse circulare nõ sequit̃ vniuersaliter tardius sanari, qa non omne circulare tardius sanatur, vt patet in circulis cælestibus, qui nec citius nec tardius sanãtur.Sicut & Aristoteles dixit,ꝙ ad esse animal nõ sequitur respirare, quia non omne animal respirat. Tertiò causa proxima demonstrat in prima figura affirmatiuè,propter quid alterius sciẽtiæ non demõstrat in prima figura affirmatiuè: ergo & c. minor exẽplariter patet, quia falsa est ista maior, omne circulare tardius sanatur. Ad euidentiã autem solutionum, & huius materiæ notãdæ sunt duæ distinctiones.Prima est: causa remota,id est nõ cõuertibilis(de qua loquimur) est duplex.s. ex cuius quod quid est non oritur talis effectus, nisi per diuisiuas eius differẽtias cõtrahatur ad hoc, vel illud. Quædã verò ex cuius quod quid est oritur quidẽ talis effectus, sed non nisi posito in tali materia. Exemplũ primi: esse animal est causa remota respirationis,non ita ꝙ ex natura animalis fluat respirare, sed quia ex natura animalis specificata ad tale genus animaliũ,puta habentium pulmonem emanat respirare.Exẽplũ secundi,esse circulare est causa remota tardæ sanationis ita ꝙ ex natura circularis figuræ nõ alicuius sui inferioris (positæ tamen in vulnere) fluit tarde sanari. Vnde haberi potest triplex differẽtia inter istas causas remotas. Prima est, ꝙ effectus causæ remotæ, primo modo verè emanat ab illius causæ inferiori, & nõ ab illa causa remota,nisi eo modo quo passiones speciẽrũ oriũtur à generibus radicaliter, effectus autẽ causæ remotæ secũdo modo verè fluit ab ipsa (licet nõ nisi posita in tali materia) ꝓpter quod remota causa est.Secũda differẽtia est,ꝙ in causam remotã primo modo nõ oportet fieri resolutionẽ talis effectus: fistit siquidem intellectus quærens causam respirationis, cũ ad habere pulmonẽ, vel aliquid huiusmodi veniturin causam autem remotã secundo modo oportet resoluere talẽ effectum: nõ enim fistitur quærendo quare vulnus circulare tardius sanatur donec in circuli naturã veniatur,quia.s. habet partes distantes & c.Ex hac sequitur tertia differẽtia, ꝙ causa remota primo modo in demõstratione non assumitur affirmatiua,& in negatiua facit scire(qa) vt docuit Aristoteles: causa autẽ remota secũdo modo in demõstratione vniuersali affirmatiua assumitur,& facit scire propter quid. Vbi vt clarius pateat vtrunq; horũ.s.& ꝙ in demonstratione affirmatiua assumat̃,& ꝙ faciat scire propter quid. Nota secundam & tertiã distinctiones.Secunda est, causa remota secũdo modo id est ex cuius quod quid est fluit effectus modo dicto potest dupliciter sumi. Vno modo abstracta:alio modo cõtractè ad materiã.Exemplum primi,figura circularis. Exemplũ secundi, figura circularis in vulnere & c. Tertia est, scire propter quid cõtingit dupliciter. Vno modo solitariè,id est absque applicatione ad effectũ. Alio modo applicatè.i. cũ applicatione ad effectũ.Exemplum primi, cognoscens lunã recedere quotidie à quatuor pũctis cæli,& accedere ad illa,& nesciens, vel nõ aduertẽs ad eius effectum & c. nouit propter quid fluxus & refluxus aquarũ fiat(solitarie) eo ꝙ nõ applicat ad effectũ causam, quam nouit. Exemplum secũdi, quãdo & nouit talem accessum & recessum & ꝙ talis varietas est causa fluxus & refluxus.Quibus stãtibus,dicimus primò,ꝙ causa remota , ex cuius quod quid est fluit effectus in tali tantũ materia posito abstractè sumpta nõ assumitur in demõstratione vniuersali affirmatiua,qm̃ maior esset falsa,medio excedẽte maiorẽ extremitatẽ, vt patet in exemplo Aristotelis dicẽdo,omne, cuius partes sibi nõ appropinquãt, tardius sanat̃:hæc em̃ est falsa,sicut & ista, omne circulare tardius sanatur. Secũdò dicimus,ꝙ eadẽ causa eodem modo sumpta facit scire propter quid solitariè & nõ applicatè : patet hoc quoniã geometra, vt sic , cognoscit circulare,& ꝙ partes eius sibi nõ appropinquant & c. quod est causa quare vulnera circularia tardius sanãtur,& tamẽ nõ applicat causam istã ad talem effectum.s. tardam sanationẽ,quoniam hoc geometriæ limites exit & c.Tertiò dicimus,ꝙ eadem causa cõtractè sumpta,assumitur in demõstratione vñ affirmatiua & facit scire(propter quid)applicate, vt patet in eodẽ exemplo dicendo,omne vulnus habẽs partes nõ sibi appropinquãtes tardius sanatur:vulnus circulare est huiusmodi:ergo. Quartò & vltimò dicimus,ꝙ eadẽ causa remota,etiam abstractè assumpta,ingreditur demõstrationem vniuersalẽ affirmatiuã nõ formaliter, sed virtualiter & resolutiuè, qm̃ vis totius demonstrationis (cũ demõstratur tardius sanari de vulnere circulari)robur habet ex ipsa circuli(in eo,ꝙ circulus) natura, & in illã oportet tandẽ resolutionẽ fieri. Ad primũ autem eorũ, quæ in oppositum obijciuntur , dicitur, ꝙ hoc neutri eorum, quæ dixit Aristoteles repugnat: qm̃ quando dixit , ꝙ scire per causam remotam,est scire quia,intellexit de causa remota primo modo , vt patet exemplo subdito,& ex eo quod addidit,ꝙ scilicet,syllogismus huiusmodi sit in secunda figura, vel dicatur quòd Aristoteles loquitur quando conclusio & causa

In hoc.c.

causa remota eiusdem sunt scibiliæ , secus verò est qm̃ sunt diuersarum scientiarum. Quoniã nanq; diuersarum scientiarũ diuersa sunt genera subiecta statim,vt dicit̃ quod quia pertinet ad vnã sciẽtiam,& propter quid ad alterã causam remotam (per ly:propter quid)intelligere cogeris,eo ꝙ tale ꝓpter quid dicit̃ quale diuersa scientia habet: diuersam aũt scientiã mediũ extranei habere necesse est gn̄is,& consequenter cãm remotã: infert ergo(propter quid)in altera scientia , cãm remotam, in eadem aũt sciẽtia vnum destruit reliquũ. Si enim est propter quid, nõ est causa remota,& è conuerso, si est causa remota nõ est propter qd, qm̃ in eadem scientia propter quid non natũ est dici nisi fit proximũ:vnde si in eadem scientia accideret cõclusionẽ & mediũ ita se habere , sicut se habẽt vulnus circulare & tardius sanari & figura circularis,ex illo medio abstractè nõ posset demõstratio ꝓpter qd fieri, sed oporteret cõtrahere ipsum & ideo nõ diceret̃ ꝓpter qd in eadẽ sciẽtia cã remota,ĩ diuersis aũt sciẽtijs,qm̃ cõtractionẽ medij abstractè cointelligit̃ oportere fieri , eo ipso ꝙ diuersa sciẽtia est,nihil obstat dicere,ꝙ cã tali mõ remota fit ꝓpter qd ad diuersam sciẽtiã pertinẽs.

Illud verò,quod secundò adducit̃ ex Aristotele.s.ꝙ causa remota non demõstrat nisi in secũda figura,intelligit̃ similiter,vel de causa remota primo modo,vel in eadẽ scientia:qm̃ verũ est vniuersaliter de omni cã remota.i.non conuertibili abstractè sumpta,ꝙ non põt ex ea demonstrari nisi negatiuè,& in secũda figura, & si ad eandẽ scientiam pertinere dicit̃ talis causa,& cõclusio , cũ illa scientia non cogat̃ vt illa causa contractè. Clarũ est,ꝙ ex ea sic sumpta demõstrare affirmatiuè nõ possit,sed in secũda figura &c. Secus aũt est in diuersis scientijs loquẽdo,qm̃ statim(vt dicit̃)ꝙ medium est alterius scientiæ cõtrahendũ vel proximandũ, dicitur ad hoc ꝙ assumat̃ ab vna siquidẽ sciẽtia ad aliam,non nisi cõtractiõe, vel approximatione venitur. Vnde qm̃ dicitur, ꝙ talis conclusio ꝓpter quid est alterius scientiæ,& est causa remota , non oportet intelligere hoc,ac si illa cã sic abstractè assumat̃ in demõstratiõe sicut intelligit̃, cùm loqmur in eadẽ scientia, sed ꝙ illud propter qd , & talẽ cãm abstractè consideratã à superiori cõtrahendo vel ad cognitionẽ ducẽdo assumere oportet,& cõsequẽter nõ est opus demõstrare in hmõi in secunda figura, sed in primo primæ &c.

Ad secundũ quod ex verbis S.Tho.sumit̃,dicit̃ ꝙ modi supradicti ab Aristotele sunt quatuor (vt patet diligẽter intuentibus).s. demõstrare per cãm conuertibilẽ,& per causam remotã.i.nõ conuertibilem,& per effectum cõuertibilẽ,& per effectum non cõuertibilẽ, nec est posibile quintum modum ostensiuę demonstratiõis inuenire.Modus verò secũdus subdiuisus est ab Aristotele quidem , sed non nisi à S. Tho. subdiuisio patefacta est.s.per causam remotã , ex cuius quod quid est &c.vt diximus , vel per causam remotã in eadem scientia,& in diuersa.Si in eadẽ fit demonstratio, quia,si in altera fit demonstratio propter qd, qm̃ &c.continetur ergo differentia inter qa, & ꝓpter quid,& qm̃ ad diuersas pertinent sub altero dictorum modorũ, quando.s. fit demõstratio per cãm remotam, non ideo ꝙ suprapositus sit aliqs modus,quo demonstratio propter quid fit per cãm remotam.Sed ideo,qm̃ supradictus est vnus modus,quo demonstratio fit per causam remotã & declaratus est tunc quidẽ secundũ vnũ sui membrũ,modo verò secundũ reliquũ &c. Ad tertiũ dicitur,ꝙ illa conclusio, cuius propter qd alteri⁹ est sciẽtiæ,puta vulnera circularia tardius sanant̃, habet mediũ proximũ,quod nihil aliud est ꝙ cã remota cõtracta ad talẽ materiã:& cum quærit̃ cui⁹ erit illud mediũ proximũ cognoscere , dr̃ ꝙ neq; geometræ simpliciter , neque medici simpliciter, qm̃ vtriusq; limites exit cognoscere illud cũ applicatione,sed medici,vt accipit à geometra: qm̃ omne robur talis demonstrationis ex principijs geometricis est (vt dictũ fuit)& ideo non sequit̃,ergo medicus scit quia,& ꝓpter quid, cõtra hypothesim.Medicus em̃ in eo ꝙ medicus,tm̃ quia nouit, sicut geometra, vt sic tantũ propter quid. Ad secundũ dubiũ breuiter dr̃, ꝙ verè hic modus inter dictos continet̃,& verè alio modo differt qa à propter quid secundũ diuersas scientias. Primò quoniã secũdus modus cõtinet istum (vt dictũ est) eo ꝙ est eius membrũ, & ab omnibus modis declaratis.s.primo: secundo secundũ vnũ sui membrũ, &tertio,& quarto hic alius est. Secũdò, qm̃ quia, & propter quid in eadẽ sciẽtia differũt , ex modo cognoscendi,seu secundũ media , qm̃ propter qd scire,est scire per cãm ꝓximã, quia verò per effectum, vel causam remotã.In diuersis verò sciẽtijs differunt secundũ obiecta, eo ꝙ ipsum ꝓpter qd, alterius generis subiecti est,ab ipso quia:& tñ ipsum propter quid in alia scientia conuenit in modo cognoscẽdi cum scire, quia, in eadẽ sciẽtia per causam remotam: qm̃ vtrunq; causam remotam tantum habet (vt ex dictis patet.) Vnde propter differentiã ex parte obiecti Aristoteles dixit, alio aũt modo.Propter conuenientiã autem in modo cognoscendi supradictam S.Tho.contineri dixit sub altero dictorũ modorũ.Tertiò , qm̃ Aristoteles aliter formauit supradictã distinctionẽ:distinxit enim sic:quia & propter quid aut sunt in eadẽ scientia,aut diuersis:deinde subdiuisit in eadẽ scientia(ipsum quia)ideo qñ dixit,alio aũt modo retulit diuersitatem ad illud membrũ in eadẽ sciẽtia,euacuauit enim sic primã à se factã distinctionem S.Tho.verò qm̃ distinctionem eorundẽ mẽbrorum aliter formauit,modo.s. supra declarato, ideo sub altero dictorum modorũ cõtineri dixit: &vt intelligeres ꝙ aliter formauit distinctionem, addidit (.s.quando fit demonstratio per causam remotam) insinuans per hoc tria reliqua mẽbra supradicta:non sibi ergo contrariantur Aristoteles & S.Tho.ad diuersa alietatem retulerunt.

Num demonstratio diuidatur sufficienter in demonstrationem quia & propter quid.

Prohemio primi Physicorum scũdo Phy sicorum. c.22. Secundo cœli cõ. 35. Octauo Phy. cõ. 53.

CIrca diuisionem demonstrationis in quia, & propter quid, dubiũ ingerũt verba Auerrois in prologo Physicorũ, & in secundo Cõmẽto.22. & alibi ponentis tria genera demonstratiõis.s.qa, & propter quid, & simpliciter: aut enim ipse superfluus, aut Aristoteles diminutus apparet.

Ad hoc breuiter dicitur, ꝙ (vt patet ex secũdo cœli Cõmẽto.35.) diuisio, quam fecit Auerrois est sub diuisio vnius mẽbri Aristotelis hoc modo. Demonstratio primo diuidit in quia, & propter qd. Deinde demonstratio propter quid diuidit in demonstrationẽ propter quid tm̃, & simpliciter. Apparet em̃ ibidẽ, ꝙ demonstratio quia, seu signi vocatur illa, quæ à posteriori procedit, quã tũc oportet fieri cum effectus est notior causa: vt si demõstremus terrã interponi inter solem & lunã, quia videmus lunã eclipsari. Demonstratiõ verò propter quid vocatur illa, quæ à priori quidẽ, ꝓcedit, sed non ad concludendũ effectũ esse, sed ad ostendendũ propter quid talis effectus est: vt si demonstremus eclipsim de luna propter interpositionẽ terræ inter solem & lunam. Hoc em̃ nõ quærit vt sciamus lunã eclipsari, qm̃ sensu hoc apparet, sed vt sciamus quæ est causa ꝙ luna eclipsẽ. Vnde in illo modo demonstrandi prædicatũ esse & inesse subiecto absolutè, est prius & magis notum q̃ causa, prædicatum tamen sub ratione certi effectus, seu in relatione ad causam propriam est ignotius & per demonstrationem inuestigatur. Non quæritur enim, an eclipsis sit, aut insit lunæ, sed quare est: quod nihil aliud quærere est, q̃ cuius causæ effectus sit. Et his duobus generibus demonstrationum quasi semper vtitur philosophia naturalis.

Demõstratio verò simplr vocat illa, quæ à priori sic ꝓcedit, ꝙ simul ostendit & prædicatũ inesse subiecto, & quare inest: & ideo vocat etiã demonstratio cãæ & esse: vt q̃uis audierim, nescia tm̃ triangulũ habere tres &c. & demonstret quia figura recti linea habẽs angulũ extrinsecũ &c. simul acquirã sciẽtiã ꝙ triangulus habet tres, & cãm ei⁹. Et tali modo demonstrandi maximè vtunt mathematici, ꝓpter qđ sunt in primo gradu certitudinis. Neuter ergo supfluus aut diminut⁹ est, sed Auerrois explicauit, quod Aristoteles implicitè dixit.

De scientiarum subalternatione.

HIc antequã vltra procedat de subalternatiõe scientiarũ agendũ est, quid sit. s. vnã scientiã subalternari alteri. Ad cuius euidẽtiã sciendũ est.

Opinio Alberti.

Albertus hoc in loco recitat tres conditiones requiri ad subalternationẽ sciẽtiæ, & dicit, ꝙ est positio cõis, & satis subtilis & bona. Prima cõditio est, ꝙ subiectũ subalternatæ cõcipiat in se subiectũ subalternantis cũ additiõe dr̃iæ cõtrahẽtis ipsum ad naturã, vel materiã determinatã, vt linea visibilis cõtrahit lineã. Secunda est, ꝙ illud additũ à subalternata oportet esse alterius gr̃is ab eo, cui addit, & ꝓpterea sciẽtia de specieb⁹ & differentijs diuisiuis superioris, nõ subalternatur scientiæ de illo superiori, Tertia est, ꝙ illud additũ à subalternata nõ fluat à natura & subiecto illius, cui additur: aliter sciẽtia de passionibus subalternaretur sciẽtiæ de subiecto, qđ est falsum, quia ejusdẽ sciẽtiæ est passionẽ & subiectũ cõsiderare. A.S.Tho. autẽ secundã cõditionẽ habemus, quin de prima & tertia nulli dubiũ esse debet, & quartã. s. ꝙ sciẽtia subalternãs dicat propter quid de principijs sciẽtiæ subalternatæ, quorũ ipsa subalternata accipit quia, & hanc velut magis necessariã pluries reperit in doctrina sua &, semper præ oculis (cũ de hac re loquitur) visus est habere. Verum qm̃ magna dubitatio est, qũo subiectũ subalternatæ sciẽtiæ sit illud qđ est superioris sciẽtiæ per differentiã accidentalẽ cõtractũ, ideo vt hoc eluescat aliorũ intellectũ recitandũ censui & c. Quidã intelligũt ꝙ differẽtia illa addita sit ita accidẽtalis, ꝙ cũ eo cui additur, facit vnũ per accidẽs: & sic subiectũ perspectiuæ ponũt aggregatũ per accidens, puta lineã visualẽ, & hi ex obseruatione cõditionũ suprapositarũ moti sunt. Si em̃ illud additũ est res alterius generis, & nõ passio purũ accidens esse videtur. Quidã verò intelligũnt differentiã ita accidentalẽ, ꝙ tm̃ ponũt eam esse passionẽ eius cui additur, cõuenientẽ tm̃ ei nõ in sua abstractione, sed sic cõtracto, & hi mouentur ex secũda cõditione, propter quam cogũtur ponere illud additũ esse accidentale aliquo modo, vt patet in subiectis perspectiuæ & Musicę, qm̃ Perspectiua est de linea visuali. Geometria autẽ de linea simpliciter. Ex secũdo autẽ de anima habetur ab Aristotele ꝙ visibilitas est passio quãtitatis, qm̃ dicit ꝙ sensibilia cõmunia sunt sensibilia per se, & similiter est de numero sonoro. Primi in hoc iudicio meo errãt ꝙ ponunt subiectũ sciẽtiæ esse aggregatũ per accidens. Omnes em̃ demõstrationes vnius scientiæ, cũ sint inter se ordinatæ, oportet ꝙ habeãt passiones colligatas adinuicẽ, & ad subiectũ, à quo ordinatè emanãt, ab aggregato aũt per accidẽs passiones, quo ordine aut qua aggregatione & colligatione orient? Prẽterea qũo subiectũ illud habebit vnã diffinitionẽ, cũ entis per accidẽs nulla sit diffinitio, vt dicit 7. Metaphysicæ. Prætereа qua ratione de hoc aggregato linea visuali est sciẽtia pari ratione de linea tãgibili & dulci & calida erit scientia, & sic infinitæ erũt sciẽtiæ subalternatæ geometriæ. Secũdi verò propriã vocẽ ignorare vidẽtur, dũ dicũt illud additũ esse passionẽ eius, cui additur, & addũt, ꝙ nõ cõuenit in sua abstractione. Si em̃ passio eius est per se, & de omni est, & sic cõuenit ei in quodã quidẽ, sic in quodã verò nõ passio eius nõ est. Si dicatur ꝙ illi intelligũt nõ ꝙ illud additũ sit passio eius, cui additur absolutè, sed ꝙ eius cui additur cõtractè sumpti passio sit. Si sic in quã intelligũt, ad propositũ nõ loquũtur, quia quæritur qũo illa differentia sit accidẽtalis illi superiori cui addita subiectum facit subalternatæ: cõstat enim,

Quo differẽtia accidẽtalis additur subiecto superioris sciẽtiæ. Prima opinio.

2. opinio

Reprobatio primæ opiniõis

T. cõ. 12 & 13.

Reprobatio secundæ opinionis.

em̃, ꝙ illa dr̃ia additur in superiori absolutè & cõtrahit ipsum, & non præsupponit cõtractũ: visualitas em̃ cõtrahit lineã & non præsupponit lineã esse contractã ad materiã visualẽ, aliter subiectum Perspectiuæ esset non linea visualis, sed linea. B. visualis, quod falsum est: & nõ cõcederet ab eis. Falsum quoq; assumũt, ꝙ. s. visibilitas sit passio quãtitatis: primò, quia nõ cõuenit ei per se (vt patet) quia nõ quantitati mathematici sumptæ. Secundò, quia oĩs passio fluit ex principijs quidditatiuis subiecti sui. Clarũ est aũt, ꝙ ex quãtitate in eo ꝙ quantitas nõ emanat visibilitas, alioquin mathematicum quid esset visibilitas, sicut & cæteræ oẽs quãtitatis passiões (nec ex secũdo de aĩa) hoc habẽt, sed ꝙ color sit per se visibilis in secũdo modo dicẽdi per se. Ex hoc aũt ꝙ sensibilia cõia dicũtur sensibilia per se, non sequit, ergo visibilia p se. Quomodo aũt nec sequatur, ergo sensibilitas est passio quãti, nõ est præsentis intentionis. Incidũt etiã & ipsi in eandẽ foueã, in quã & priores: qa ponunt subiectũ scientiæ aggregatũ ex subiecto & passiõe, quod diffinitionẽ habere non põt. Sicut enim hoĩs albi nõ est diffinitio, ita nec naris simi, qm̃ diffinitio vnam naturã significat, vt dicitur septimo Metaphysicæ &c. Mihi videtur ꝙ inter illam dr̃iam additã, & id, cui additur sit cõnexio p se primo modo dicẽdi per se, non sicut inter diffinitũ & eius genus, vel dr̃iam, nec sicut inter passionẽ & subiectũ, sed sicut inter diffinitũ & ei⁹ principiũ, sicut inter lineã & punctũ. In diffinitiõe siquidẽ illius dr̃iæ accidẽtalis oportet ponere illud, cui addit, licet non è conuerso. In rõne em̃ visualis cadit linea, & in rõne sonori, numerus. Quantitatem aũt dico cadere in rõne visualis &c. non solum materialiter sumptã, qũo ponitur in rõne cuiusq; physici, eo ꝙ physica non abstrahunt à quãtitate, sed etiã formaliter sumptã, qũo nõ cadit in rõne physicorum, eo ꝙ diffinitiones mathematicæ & naturales sunt impermistæ: imposibile est siquidem intelligere visibilia, vt cõsideranť à perspectiua. i. inquantum sunt proportionalia scdm̃ lineas, & simfr sonos, vt proportionales scdm̃ numeros nõ intellectis linea vt linea, & numero vt numero: & simile est de medicina, & agricultura & alchimia respectu naturalis philosophiæ: hæc oĩa addunt ea, de quorũ rõne subalternãtia sunt: sanabile siquidẽ ab arte absq; natura intelligi nõ põt &c. Est igitur inter dr̃iam illam accidẽtalẽ, & id, cui additur per se vnio in primo modo perfeitatis (& tm̃ differentia accidentalis) dicit, quia genus subiectũ scientiæ subalternãtis non per se diuidit aut contrahit, vt dr̃iæ diuisiuæ cuiusq; generis faciunt, quæ per se dr̃iæ illius dicũtur, & sunt. Qũo aũt hæc duo ad constitutionẽ subiecti subalternatæ, scientiæ concurrant percipi facilius põt, si supposuerimus vniuscuiusq; sciẽtiæ, siue subalternata sit, siue non, subiectum vnicũ oportere esse, vnicum autẽ non qualicũq; vnitate, sed vnitate rõnis formalis, qm̃ ab illa vnitate sumitur scientia ipsa,

Opinio propria. T.c.23. T.c.15.

A & per illam ab alijs distinguit: hoc enim stante statim habemus, ꝙ nil obstat res quantũcũq; distantes vni subijci sciẽtiæ, si vnica rõne formali eas cõsiderat, & ꝙ oportet coniunctũ illud, quod ponit subiectũ subalternatæ sub vnica rõne formali sub iecta esse. Quod qualiter sit, sic accipiendũ est. Coniunctũ ex rebus diuersorũ generũ, multipliciter põt intelligi esse subiectũ in scientia, seu cadere sub vna scientia, vt subiectũ. Primò ita, ꝙ totũ aggregatum sub vtriusq; rõne subiectũ sit, & hoc est impossibile, quia non esset vna ratio formalis obiectiua in vna sciẽtia, & propterea diximus, ꝙ nec aggregatũ ex subiecto & accidẽte, nec ex subiecto & proprio subiectũ esse põt. Secundò ita, ꝙ totum aggregatũ, vt partes eius adunantur in tertio, subiectũ sit, & hoc destruit seipsum: si enim vt adunant in tertio, subiectũ sunt, neq; ipsum aggregatũ, neq; partes eius subiectum sunt, sed illud tertiũ, siue illud tertium sit magis vniuersale, siue subiectũ cõmune vtriq;, siue accidens cõmune, siue causa cõis &c. nisi forte quis dicat ꝙ quia illud tertiũ innominatũ est, illud cõiunctum subiectũ dicit circunloquendo tertiũ innominatũ: sed hoc in proposito dicere, fingere, & fugere potius vr̃, q̃ veritatẽ sectari. Tertiò ita, ꝙ totũ aggregatũ subijciatur, sed vna pars vt stat sub ratione alterius, ita ꝙ ratio vnius partis per se attingatur, alteri⁹ verò non, nisi per accidẽs, sicut homo albus videt, eo ꝙ album per se videtur, cui vt sic accidit esse hoĩem, & hoc etiã destruit seipsum propriè loquendo, eo C ꝙ hoc modo subiectũ non est totum aggregatũ, sed illa tm̃ eius pars, quæ est ratio obiectiua. Est etiam contra cõem assignationem obiectorũ potentijs & habitibus: non em̃ dicimus, ꝙ substãtia colorata sit obiectũ visus: nec ꝙ substãtia quanta sit subiectũ mathematicæ, sed coloratũ obiectum visui, & quantũ mathematicæ subiectum damus. Quartò ita, ꝙ totũ aggregatũ subijciat, & vtraq; pars per se attingatur, vt vna tm̃ rõnem alteri⁹ ingreditur, vel ab alia per se depẽdet: & hoc nõ põt inueniri in omni coniuncto ex rebus diuersorum generum, qm̃ ad hoc exigitur ꝙ inter partes illi⁹ coniuncti sit per se cõnexio ex parte alterius extremi non solum in esse naturæ, sed vt attingitur à tali habitu, aliter per se non attingeret vtrunq;, D & consequẽter ꝙ vnum alterum in sui rõne suscipiat, vel ab illo per se dependeat. Et hoc modo vr̃ mihi ꝙ subiectũ subalternatæ aggreget res diuersorum generũ, & habeat vnicam rationẽ formalẽ quod vt clarius fiat exẽplariter declaratur. Subiectum Musicæ est hoc coniunctũ numerus sonorus: constat aũt ꝙ musicus non cõsiderat sonũ in eo ꝙ sonũ, qm̃ hoc physici est, neq; numerũ in eo ꝙ numerũ, eo ꝙ arithmetici est, sed cõsiderat numerum in sonis. i. vt facit sonorũ dr̃ias, vel magis ꝓpriè loquendo sonum vt ꝓportionalẽ secundũ numerũ. Cõsiderare aũt sonũ vt ꝓportionalẽ clare patet ꝙ est attingere, & sonum & numerũ per se, & sonũ vt depẽdet à numeralibus proportioni

bus,& q̃ est vnica ratio formalis. Attingi verò di E xi vtrũq; p̃ se, eo q̃ numerales ꝓportiones sunt media musicalia, & sonora sunt cõclõnes, ad q̃s illa media applicãtur, & quia (numeralis proportio) est ratio sono q̃ attingatur à musico, & sonus est ratio numerali proportioni q̃ ab eodẽ accipiatur, licet diuersimodè, quia primũ vt formale scẽm vt materiale hoc facit, & simile est in perspectiua respectu geometriæ. Vnicã verò rationẽ formalẽ dixi non alterius partis, nec vtriusq;, nec alterius tertij, sed vt vna pars ab altera per se dependet, seu vt partes sunt sibi inuicẽ coaptatę propter hoc q̃ vna alterius rationẽ penetrat, &

Cap. 10. circa medium circa 8. cõ. 23. illius differẽtias facit & c. Et licet ita sit, q̃. s. subiectũ subalternatæ vnicã habet rationẽ formalem obiectiuã, quia tamẽ res diuersorũ generũ conti F net, ideo diximus superius in capitulo. 10. q̃ ea, quæ sunt superioris nõ contractè sumpta nõ per se insunt subalternatis ratione differẽtiæ accidẽtalis additæ. Stãt siquidẽ hæc duo simul, eo q̃ differẽtia illa, cũ extranei gẽris sit, nõ habet ex suo gẽne q̃ illa, quæ subalternãtis per se sibi cõueniãt sed hoc habet ex eo q̃ supiori cõiũcta est. Ex dictis ergo patet, q̃ ad subalternationẽ scibilium

Quæ requirũtur ad subalternantẽ veram. post tres cõditiones ab antiquis positas oportet addere quartã, quæ est fundamẽtũ eius, quã addidit. S. Tho. & nõ differt ab ea, nisi sicut fundamẽtũ à fundato: dicemus igit, q̃ oportet primo subiectũ cõtineri sub subiecto & c. secũdo, q̃ differẽtia cõtrahẽs sit extra naturã cõtracti: tertiò q̃ nõ sit eius passio: quartò q̃ per se depẽdeat ab illo G & c. Ex hoc em̃ sequitur, q̃ principia istius accipiãtur ab illo, & q̃ ille nouit eorũ propter quid, q̃m nouit id, à quo depẽdẽt, quod à. S. Tho. erat additũ: & ad claritatẽ quinto loco ponat q̃. s. subalternãs dicat ꝓpter quid principiorũ subalternatæ, quorũ ipsa accipit, quia, & sic manifestum est quæ sit cõnexio inter subalternãs & subalternatũ, & cũ quo subalternatæ subiectũ sit vnũ & q̃d sit vnã sciẽtiam subalternari alteri. Et nota q̃ de subalternatione ꝓpriè loquimur, vt Aristoteles locutus est, & nõ extẽso vocabulo ad omnẽ modũ, quo vna scientia ab altera mendicat: quomodo dicitur à quibusdã, q̃ chirurgia subalternatur geometriæ quo ad illã cõclusionẽ, vulnera circularia &c. & distinguit ab eis subalternatio quoad H modũ sciendi, vel quo ad subiectũ vel principia.

De syllogistica forma demonstrationis.

CAP. XIIII.

IGurarũ aũt maximè sciẽtialis est prima. Mathematicæ nãq; sciẽtiæ p̃ hãc demõstrationes ferũt, vt Arithmetica, & Geometria, & Perspectiua, & ferè vt dixerim, quæcũq; ipsius ꝓpter quid cõsiderationẽ faciunt: aut em̃ omnino, aut vt plurimũ, & in plurimis per hãc figurã ipsius ꝓpter q̃d fit syllogismus: q̃re & ꝓpter hoc erit vtiq; maximè scibialis: maximè nanq; propriũ ipsi⁹ scire est ꝓpter q̃d speculari. Postea & ipsius quid est sciẽtiã per solã hanc venari possibile: in media em̃ figura nõ fit prædicatiu⁹ syllogismus, ipsius verò q̃d, est sciẽtia affirmationis: in vltima autẽ fit quidẽ, sed nõ vniuersaliter: ipsum autẽ quid est, vniuersaliũ est: non em̃ homo aliquo modo est aĩal bipes. Amplius hæc quidẽ illarũ nihil indiget, illæ verò per hãc cõdẽsan tur & augẽtur, quousq; ad ĩmediata venerint. Manifestũ itaq;, q̃ ad sciẽdũ maximè propriè est prima figura. Quẽadmodũ verò cõtingebat A inesse B indiuiduè, ita & nõ inesse accidit: dico autẽ indiuidue inesse aut nõ inesse, eo q̃ nõ est ipsorũ mediũ: sic em̃ nõ erit scẽm aliud inesse aut nõ inesse. Quando igitur aut A aut B in toto aliquo sit, aut & ambo, nõ contingit A ipsi B primo nõ inesse: sit em̃ A in toto C: si igit B nõ est in toto C (cõtingit em̃ ipsum quidẽ B esse in aliquo toto: ipsum verò B non esse in hoc) syllogismus erit, q̃ A ipsi B nõ insit: si em̃ C. A quidem omni: ipsi verò B nulli: A nulli eorũ, quæ B. Cõsimiliter autẽ & si B in toto aliquo est, vt in D, ipsum nãq; D omni B inest: ipsi aũt A nulli ipsum B: quare ipsum A nulli eorũ, quæ B, inerit per syllogismũ, eodẽ pacto mõstrabitur & si ambo in toto aliquo sint. Quòd autẽ cõtingit ipsum B non esse in quo toto est A, aut rursus A, in quo est B, manifestũ ex coordinationibus, quęcũq; nõ cõmutãtur ad se inuicẽ. Si em̃ nullũ eorũ, quæ sunt in A C D coordinatione, de nullo prædicat eorũ, quæ sunt in B E F: ipsum verò A in toto est H coordinato existẽti: planũ, q̃ B non erit in H: cõmutarẽtur em̃ coordinationes cõsimiliter autẽ & si B in toto aliquo est. Si verò neutrũ sit in toto nullo: nõ insit autẽ A ipsi B: necesse est indiuidue non inesse. Si em̃ erit aliquod mediũ, necesse alterũ ipsorũ in toto aliquo esse: aut em̃ in prima figura, aut in media erit syllogismus: si quidẽ igitur in prima, B erit in toto aliquo affirmatiuã nãq; oportet, quæ ad hoc, propositionẽ fieri: sinautem in media vtrũq; cõtigerit: ad vtraq; em̃ accepto priuatiuo, efficit syllogismus: ambabus verò negatiuis existẽtibus, nõ erit. Planũ itaq;, q̃ contingit aliud alij nõ inesse indiuiduè: & quã do contingit, & quomodo diximus.

Summa huius capituli hæc est.

Prima cõclusio. FIgurarũ magis faciẽs scire, maximè prima est: probatur à posteriori, quia aut oĩno, aut sicut frequẽtius, & in pluribus per hanc figurã fit propter quid syllogismus: declaratur hoc inductiuè, q̃a mathematicę. s. arithmetica, geometria, perspectiua & ferè &c. secũdò quia ipsius quod quid est scientia per solã primã venari posśibile est: declaratur ly solam, q̃m scientia quod quid est affirmationis est, in secũda autem sit syllogismus affirmatiuus, & q̃m quod quid est est vniuersaliũ, in tertia autem non concludit vniuersaliter: tertio quia prima alijs non indiget, illæ aũt per hanc dentant & augmentantur quousq; in immediata veniant.

propositio. Sicut datur vniuersalis affirmatiua immediata, ita & negatiua &c.

Secunda cõclusio. Quando prædicatum aut subiectum in quodã toto est, aut ambo non fit ꝓpositio negatiua immediata: probatur à priori, quia tunc semper est medium, per quod vnum negat ab alio: declarat hoc in omnibus dictis modis, in terminis, semper ponendo illud totũ pro medio &c. in terminis au tem A prædicato: B subiecto: C toto respectu p̃dicati & medio D, toto respectu subiecti & medio.

Cõclusio supposita. Contingit subiectum non esse in quo toto est prædicatũ, & è cõuerso: declaratur à posteriori, q̃a coordinationes non cõmutantur adinuicẽ, ita q̃ nihil vnius prędicatur de aliquo alterius: patet in terminis A C D E: & B C, scilicet coordinationibus duabus: & P, capite primæ coordinationis.

Tertiacõclusio. Sed negatiuę vere, nec subiectũ, nec p̃dicatũ est in toto nullo, necesse est vniuersalẽ negatiuã esse immediatã: ꝓbat à destructiõe, seu opposito cõsequentis ad oppositũ antecedẽtis: quia. s. si mediũ habet aut subiectũ, aut prædicatũ in quodã toto erit: hæc sequela probat, q̃m aut in prima aut in scda figura syllogizari vniuersalẽ negatiuã oportet, & in prima subiectũ in quodã toto esse oportet: q̃m minor ibi semp affirmatiua est, & in scda indifferenter subiectũ, vel p̃dicatũ in quodã toto eẽ oportet: q̃a vtriusq; negatiõe syllogism⁹ fit ibi, & vtrãq; simul negatiuã eẽ est impossibile. Declaratur in trĩs A prædicato, B subiecto &c. medio.

Series autem hæc est.

INTENDENS de forma syllogistica maximè cõgrua demõstrationi tractare, q̃m syllogismus quidã demonstratio est, duo facit, primò vnica cõclusione tribus rõnibus primã figurã maximè vtilẽ demõstratiõi asserit: scdo, q̃m in prima figura ex negatiuis ꝓcedit, & oportet demõstrationẽ ex immediatis fieri, intẽdens, q̃ negatiuæ sint A immediatę, declarare, ꝓponit hoc, & q̃a oppositorũ eadẽ est disciplina, tres modos negatiuę mediatæ in scda cõclusiõe declarat &c. addẽs quãdã conclusionem, quam supponit. Et sic tandem quę sit negatiua immediata, tertia cõclusione explanat.

Num altero extremorum existente in quodam toto fiat negatiua mediata.

Circa. te. c. 5. & 6. CIrca secundã cõclusionẽ dubitat q̃o sit verũ q̃ altero extremorũ existente in quodã toto reddat ꝓpositio negatiua media: hoc em̃ vr cõtra superius determinata in capi. 2. & 3. arguendo sic, nulla propositio, cuius rõnibus terminorũ p̃ terminis positis reddit immediata est mediata: propositio negatiua, cuius alterũ vel vtrũq; extremo B rum est in toto, positis rationibus extremorũ pro terminis, multoties reddit immediata: ergo hmõi propositiones non sunt mediatę, sed immediatæ. Maior ex supradictis habet. Minor declarat exẽplariter: in ista linea non est qualitas, ponendo loco lineæ quantitas. A B C constat em̃ q̃ cùm illa sit immediata. s. quãtitas nõ est qualitas, vt Arist. docet in hoc capit. istam etiã oportet esse immediatã: quantitas A B C, non est qualitas. Ad hoc dubium, quod ideo motũ est vt attenti & conformes superioribus reddamur, dr̃ quòd rõ adducta verum cõcludit & cogit loquendũ de propositione immediata scẽm se, non aũt de immediata secũdũ rõnẽ, seu rõne nostri: regulã siquidẽ illã, quę in maiori assumit, vniuersaliter verã esse probaui C mus (superi⁹ in locis allegatis) vbi & terminos, quibus vtimur declarauimus. Sic ergo, q̃m Aristoteles de mediatis & immediatis scẽm rationẽ loquebat, ideo illas etiã mediatas dixit, quæ scẽm se immediatæ sunt: quare aũt de mediatis & immediatis scẽm rõnẽ loquatur nõ secundũ se superi⁹ dixi mus, q̃a. s. cõforme nobis instrumẽtũ fabricabat.

Num res vnius prædicamenti prædicari possit de re alterius prædicamenti.

CIrca illius conclusionis suppositæ declaratio nem, dubium primo accideret: an capita coordinationũ prædicamentaliũ habeãt aliqd superius. Sed q̃a hoc metaphysicale est, illucusq; differatur. Dubiũ secundò esset an scẽm veritatẽ prædicamẽta sint impermista, ita q̃ nihil quod ĩ vno D est in altero sit: sed q̃m hoc quoque Metaphysicę perscrutationis est dimittat. Dubitatiũcula quoque oritur cũ quo sit verũ q̃ nihil vnius prædicamẽ- Te. cõ. 9. ti prædicat de aliquo alterius, cũ nõ solũ per accidẽs, sed per se, nedũ in secundo modo perfectitatis, sed etiã in primo, vt supra dixit Arist. in cap. 4. res vnius prædicamenti prædicetur de re alterius.

Ad hoc breuiter dr̃, q̃ intelligit de prædicatiõe per se ĩ primo modo intrinsecè: licet em̃ linea prædicetur de triangulo in primo modo, nõ tñ intrinsecè, sed vt extra essentiam eius. Dicitur secũdo, q̃ intelligit de prædicatione quacunq; in recto, tum & vera & formali, quod addo ꝓpter eos, q̃ tenent prædicamenta esse idẽ realiter. Et intelligit de his quæ propriè sunt in prædicamẽtis nõ denoiatiõi-

bus ab illis ſumptis: nec albedo nanq;, nec riſibilitas prædicaꝛ de hoïe: ſed album & riſibile, & ſimiliter linea non prædicatur de triangulo, ſed recti lineum & huiuſmodi. Et hoc magis ſonant ipſa Ariſtotelis verba, vtrunq; tamen verum eſt.

Quot modis contingat vnam negatiuam propoſitionem eſſe immediatam.

CIrca tertiã cõcluſionẽ aduerte, ꝙ ꝓpoſitionẽ negatiuã eſſe immediatã dupliciter cõtingit. ſ. cũ extra in nullo toto vniuerſali ſunt, vt ſubſtantia nõ eſt quãtitas, & qñ immediatè ſunt ſub aliquo, vt rõnale nõ eſt irrõnale. Et ſi diligẽtius perſcrutati fuerimus textũ Ariſtotelis non primũ tm̃ modũ, ſed etiã ſcd̃m inſinuauit intelligẽdo ꝓly eẽ in toto, non abſolutè, ſed ratiõe cuius negatur ab illo, vel illud negatur ab eo: & ſimiliter per ly non eſſe ĩ toto, rõne cuiꝰ negeꝛ ab illo, vel id ab eo: hoc aũt, qa cõtigit dupl̃r. ſ. vel qñ nõ ĩ toto nõ ſunt, vl̃ qñ in toto quidẽ ſunt, ſed nõ tali rõne cuius negatio inſit alteriꝰ, ideo negatiua immediata cõtingit dupliciter. Eſt aũt hic ſenſus abſq; dubio verus, & Ariſtoteli idcirco attributus, qm̃ in calce capituli epilogãs ait ſe dixiſſe, qñ & quo ſit negatiua immediata: innuẽs ſe ſufficiẽter tradidiſſe, qñ hoc cõtingat: ſufficientẽ autẽ doctrinã nõ video, niſi ſupradicta ſnĩa eius ſit, & fortè inſinuauit hũc ſenſum, ꝓ ly quædã, & ly nullo, cũ dixit toto quodã, & toto nullo, vt addẽdo (ly quodã) oſtẽdat ſe accipere eſſe in toto nõ ſimpl̃r, ſed tali rõne, cuiꝰ negetur, & apponẽdo ly nullo, oſtẽdat ſe loqui de non eſſe toto, qđ negationis ratio ſit. Et ſcd̃m hoc per coordinatiões, quæ nõ cõmutanꝛ adinuicẽ nõ artamur ad intelligẽdũ ꝑdicamẽta tm̃, ſed quaſcũq; ẽt in eodẽ ꝑdicamẽto, quę adinuicẽ nõ cõmutanꝛ, ꝓpter quod Ariſtoteles categorias in ſpeciali nõ nominat, ſed cõmuni vocabulo coordinationes.

Quomodo verè medium oporteat eſſe diſtinctum ab vtroq; extremo.

CIrca eandẽ cõcluſionẽ aduertẽdũ eſt quod ex hoc loco firmaꝛ quod ſuperius tradidimus. ſ. ꝙ verè mediũ demõſtrationis debet eſſe formaliter diſtinctũ ab vtroq; extremorũ. Deduciꝛ autẽ hoc ex hoc loco ſic: propoſitio negatiua vera habens neutrũ extremorũ in toto eſt immediata, & cum talis, habet mediũ indiſtinctũ formaliꝛ ab altero extremorũ: ergo tale mediũ nõ eſt verè medium quod reddat ꝓpoſitionẽ mediatã cõſequentia eſt euidens ex terminis: antecedẽs quo ad primã partẽ eſt Ariſtotelis in litera: quo ad ſecũdã verò exẽplariter oſtendiꝛ in vtroq; gñe immediatarũ. Primò, qñ extrema non ſunt ſimpl̃r in toto: vt nulla ſubſtãtia eſt quãtitas: rõ eñ ſubſtãtiæ ſeu eiꝰ cõceptus formalis diſtinctus mediũ eſſe põt: cõſtat nãque ſubſtãtiã cõcipi poſſe cõceptu ꝓprio, cõfuſẽ & diſtinctè (vt alibi hoc declarauimꝰ) & ſimiliꝛ cõſtat cõceptũ formalẽ diſtinctũ alicuius nõ diſtingui formaliter ab illo: vocato ergo cõcepto illo A ſyllogizabitur ſic, nullũ A eſt quantitas: oĩs ſubſtantia eſt A: ergo nulla ſubſtantia eſt quantitas:

In de ente & eſſẽtia ꝓœmio. q. 1.

eſt ergo ibi medium indiſtinctum formaliter. Secundò qñ extrema non ſunt in toto per quod alterũ negeꝛ, vt nulla albedo eſt nigredo: rõ eñ albedinis ſeu eius propria & conſtitutiua dr̃ia, mediũ eſſe poteſt indiſtinctum tm̃ formaliter, vt diximꝰ. Nec obſtat propoſito ſiquis dicat omnẽ differentiam eſſe totũ vniuerſale ſpeciei, quia dr̃ia prædicatur de pluribus &c. Tum quia clarũ eſt ꝙ differentia nõ eſt totũ vniuerſale diffiniti. Tum quia fatuũ eſt dicere, ꝙ dr̃ia propria ſpeciei athomæ, prædicaꝛ de pluribus differẽtibus ſpecie: penuria enim dr̃iarum propriarũ verificat fortè oẽm differentiã eſſe in pluribus. Dicit̃ ergo ꝓpoſitio immediata ſcd̃m Ariſtotelẽ, quæ caret priori medio formaliter diſtincto ab extremis, licet aliquo modo mediũ habeat ſcd̃m rõnẽ, nõ tm̃ hoc cõſtituit propoſitionẽ immediatã ſcd̃m ſe aut quo ad nos vꝛ, ſed latitudinẽ mediatarũ quo ad nos oſtendit, & diuerſam rõnẽ mediationis & immediationis, dũ aliquæ ꝓpter mediũ diſtinctè cognitũ tm̃, qñ. ſ. mediũ eſt ſola diffinitio, & aliquæ etiã ꝓpter medium formaliter diſtinctũ, clauſum tm̃ in extremo, quando. ſ. mediũ eſt aliquod ſuperius mediatæ nobis ſiunt: & ſic quæ hac ratione immediatæ nobis ſunt, mediatæ illa alia ratione remaneant.

De ignorantia demonſtratiua. CAP. XV.

IGnorãtia verò, quæ non ſecundum negationẽ, ſed ſecundũ diſpoſitionẽ dr̃, eſt quidem deceptio, quæ per ſyllogiſmum fit. Hæc aũt in primo quidẽ inexiſtentibꝰ aut nõ inexiſtentibus cõtingit dupliciter: aut enim qñ ſimpliciter exiſtimet ineſſe, aut non ineſſe: aut qñ per ſyllogiſmũ accipiat ſuſpicionem. Simplicis quidẽ igitur ſuſpicionis ſimplex eſt deceptio, eius verò, quę eſt per ſyllogiſmũ, plures. Non inſit enim A nulli eorũ quæ B indiuiduè: ſi igitur ſyllogizet A ineſſe ipſi B, mediũ accipiẽs C, deceptus erit per ſyllogiſmũ. Contingit quidẽ igitur vtraſq; propoſitiones eſſe falſas, contingit autem alteram ſolum. Si eñ neq; A nulli eorũ quæ C inſit: neq; C nulli eorum quæ B: aſſumpta verò fuerit vtraq; è conuerſo, ambæ falſæ erunt, Euenit autẽ ita ſe habere C ad A & B, vt neq; ſub A ſit, neq; vniuerſaliter in B: impoſsibile nanq; B eſſe in toto aliquo: dicebatur eñ A primo ipſi non ineſſe: A verò nõ neceſſe omnibus entibus ineſſe vniuerſaliter: quare ambæ falſæ. Sed & alteram contingit verã accipere, non tm̃ vtram volueris, ſed A C: C B nanq; propoſitio ſemper falſa erit: eo ꝙ ipſum B in nullo ſit: A C verò euenit: quemadmodũ ſi A & ipſi C, & ipſi B inſit indiutduè: qñ enim idem primò prædiceꝛ de pluribus, neutrũ in neutro erit. Differt autem nihil, neq; ſi nõ indiuiduè inſit. Deceptio quidẽ igitur inexiſtẽdi & per hæc, & ita fit ſolũ: nõ enim erat in alia figura in exiſtendi ſyllogiſmus. Quæ verò eſt non exiſtendi & in prima fit, & in media figura. Primũ itaq; dicamus quot modis in prima fit, & qũo ſe habentibus propoſitionibus. Contingit quidem igitur vtriſq; falſis exiſtentibus quemadmodũ ſi A & ipſi C, & ipſi B inſit indiuiduè. Si enim acceptũ fuerit A quidem nulli C: C verò omni B: falſæ erunt propoſitiones. Contingit autẽ & altera falſa exiſtẽte, & hac vtrauis. Euenit enim A C quidem veram eſſe, C B verò falſam. A C quidem veram: qm̃ nõ omnibus entibus ineſt A. C B verò falſam: qm̃ impoſsibile eſt C ineſſe ipſi B, cui nulli ineſt A: non eñ amplius vera erit A C propoſitio: ſimul aũt ſi & ambæ ſunt verę, & cõcluſio erit vera. Sed & C B contingit verã eſſe, altera exiſtente falſa: quẽadmodũ ſi B & in C, & in A eſt: neceſſe eñ alterũ ſub altero eſſe: quare ſi acceperit A nulli eorum, quæ C ineſſe, falſa erit ꝓpoſitio. Planum igitur, ꝙ altera falſa exiſtente, & vtriſq;, erit falſus ſyllogiſmus. In media autẽ figura, totas quidẽ eſſe ꝓpoſitiones ambas falſas, non contingit: qñ eñ A omni B inſit, nihil erit accipere, quod alteri quidẽ omni, alteri verò nulli inerit. Oportet aũt ſic accipere ꝓpoſitiões, vt huic quidẽ inſit, illi verò non inſit: ſi quidẽ erit ſyllogiſmus: ſi igit̃ ſic acceptæ falſæ, planũ, ꝙ è cõtrario è conuerſo ſe habebũt: hoc aũt impoſsibile. In aliquo verò vtranq; nihil prohibet falſam eſſe: quẽadmodũ ſi C & A, & B alicui inſit. Si eñ A quidẽ oĩ acceptũ fuerit ineſſe: B verò nulli: falſæ quidẽ ambæ ꝓpoſitiões, nõ tm̃ totæ, ſed in aliquo. Et è cõuerſo quoq; poſito priuatiuo, cõſimiliter. Alterã verò falſam eſſe, & vtrãuis, contingit: quod eñ ineſt A oĩ, & B ineſt. Si igitur acceptũ fuerit ipſum C ineſſe quidem toti A, toti verò B non ineſſe: C A quidẽ vera erit, B C aũt falſa. Rurſus, quod B quidem nulli ineſt, neq; A oĩ inerit: ſi eñ ipſi A, & ipſi B: ſed nõ inerat. Si igitur acceptũ fuerit C A quidẽ toti ineſſe, B verò nulli: B C quidẽ ꝓpoſitio vera, altera aũt falſa. Cõſimiliter verò & tranſpoſito priuatiuo: qđ eñ nulli ineſt A, neq; B nulli inerit. Si igit̃ acceptũ fuerit C A quidẽ toti non ineſſe: A C quidem ꝓpoſitio vera erit, altera aũt falſa. Et rurſus quod oĩ B ineſt, accipere in eſſe nulli A, falſum: neceſſe enim, ſi B omni & A alicui ineſſe. Si igitur acceptũ fuerit, C ineſſe quidem omni B, nulli verò A: C B quidem vera erit, C A autẽ falſa. Planum igitur, ꝙ ſi ambab⁹ exiſtẽtibus falſis, & altera ſolũ, erit ſyllogiſmus deceptorius in indiuiduis. In his verò, quæ inſunt non indiuiduè, aut nõ inſunt, qñ quidẽ per proprium mediũ efficiatur falſi ſyllogiſmus, nõ poſſunt ambę falſæ eſſe propoſitiones, ſed ea ſolum, quę eſt ad maius extremum. Dico autem propriũ mediũ, per quod fit contradictionis ſyllogiſmus. Inſit enim A ipſi B per medium C: quoniam igitur neceſſe eſt C B affirmatiuam accipi, cum ſit ſyllogiſmus: planũ, ꝙ ſemper hæc erit vera, non enim conuertitur: A C verò falſa, hac enim conuerſa contrarius fit ſyllogiſmus. Conſimiliter autem & ſi ex alia coordinatione acceptum fuerit medium: vt D licet in toto A ſit, & de B omni prædicetur: neceſſe enim D B quidem propoſitionem manere, alterã verò conuerti: quare hæc quidẽ ſemper vera, illa aũt ſemper falſa: & quaſi talis deceptio eadẽ eſt ei, quæ eſt per ꝓprium mediũ. Si verò non ꝑ propriũ mediũ efficiatur ſyllogiſmus: qñ ſub A quidẽ ſit mediũ: ipſi verò B nulli inſit: neceſſe eſt falſas eſſe ambas: accipiendæ nãq; ſunt è cõtrario, q̃ ſe habẽt ꝓpoſitiões, ſi debet ſyllogiſmus fieri: ſic aũt acceptis, ambæ efficiunt falſæ: quẽadmodũ ſi A quidẽ toti D ineſt: D verò nulli eorũ, quæ B: his eñ conuerſis, ſyllogiſmus erit, & ꝓpoſitiones ambæ falſæ. Qñ verò mediũ non ſit ſub A, vt D, A D quidẽ vera erit, D B autẽ falſa, nã A D quidem vera, qm̃ non erat

in A ipſum D:D B autẽ falſa:qm̃ ſi eſſet vera,& cõcluſio vera eſſet:ſed erat falſa. Sed cũ ꝑ mediã figurã efficitur deceptio, ambas quidẽ nõ cõtingit falſas eſſe propõnes totas. Cũ em̃ ſit B ſub A, nihil cõtingit. huic quidẽ omni, illi verò nulli ineſſe, quemadmodũ dictũ eſt & prius. Alterã aũt euenit, & vtrãlibet. Si em̃ C, & A & B inſit: ſi acceptũ fuerit, ipſi quidẽ A ineſſe, ipſi verò B nõ ineſſe: AC quidẽ vera erit, altera aũt falſa. Rurſus, ſi acceptũ fuerit C ipſi quidẽ B ineſſe, A verò nulli: B C quidẽ vera erit, altera aũt falſa. Si igit̃ priuatiuus ſit deceptionis ſyllogiſmus, dictũ eſt, qñ, & ꝑ quæ erit deceptio. Sin aũt affirmatiuus, qñ quidẽ ꝑ ꝓpriũ mediũ, impoſsibile ambas eſſe falſas: neceſſe eſt em̃, C B manere, ſiqdẽ erit ſyllogiſmus, quẽadmodũ dictũ eſt & priꝰ: quare C A ſemꝑ erit falſa: hæc em̃ eſt, quæ cõuertit̃. Cõſimiliter aũt & ſi ex alia coordinatione accipiatur mediũ, quẽadmodũ dictũ eſt & in priuatiua deceptione: neceſſe em̃ D B quidẽ manere, A D aũt cõuerti, & deceptio eadẽ eſt ei quæ prius. Qñ aũt nõ ꝑ ꝓpriũ: ſi D quidẽ ſit ſub A, hæc quidẽ erit vera, altera autẽ falſa: euenit em̃ A pluribus ineſſe, quæ nõ ſunt ſub ſe inuicẽ: ſi verò nõ ſit D ſub A, planũ quidẽ, ꝙ hæc ſemꝑ erit falſa affirmatiua nãq; accipitur, D B verò cõtingit & verã eſſe & falſam: nihil em̃ ꝓhibet, A quidẽ nulli D ineſſe, D verò ipſi B oĩ: vt aĩal ſciẽtiæ, ſciẽtiã aũt muſicæ. Neq; rurſus ſi neq; A nulli eorũ, quę D neq; D nulli eorũ, quæ B. Manifeſtũ igitur ꝙ nõ exiſtẽte medio ſub A, & ambas euenit falſas eſſe, & vtrã volueris. Quot igitur modis, & per quę euenit fieri deceptiones quæ ſcđm ſyllogiſmũ, & in immediatis, & in ijs quæ ꝑ demõſtrationẽ, manifeſtũ. Planũ aũt eſt, & ꝙ ſi qs ſenſus defecerit, neceſſe & ſciẽtiã aliquã deficere, quã impoſsibile eſt accipere: ſiquidẽ addiſcimus, aut inductione, aut demõſtratione. Eſt autẽ demõſtratio ex vniuerſalibus, inductio verò ex ijs, quæ ſcđm partẽ: impoſsibile aũt vniuerſalia ſpeculari niſi ꝑ inductionẽ, qm̃ & quæ ex abſtractiõe dicunt̃, erũt ꝑ inductionẽ nota, ſi qs voluerit nota facere, ꝙ ĩſunt

Idẽ cap. 10. lib. 1. Topic. & capi. 23. 2. prio. & cap. 1. li. 8. Topi.

vnicuiq; generi nõnulla, & ſi nõ ſeꝑabilia ſunt, ſcđm ꝙ tale hoc vnũqđq; : inducere aũt nõ hñtes ſenſum, impoſsibile: ſingulariũ nãq; ſenſus ẽ, nõ em̃ cõtingit accipe ipſorũ ſciẽtiã: neq; em̃ ex vniuerſalib⁹ ſine inductione, neq; ꝑ inductionẽ ſine ſenſu.

Summa huius capituli hæc eſt.

IGnorãtia nõ ſcđm negationẽ, ſed ſcđm diſpoſitionẽ dicta per ſyllogiſmũ eſt facta deceptio. prima ꝓpoſitio.

Ignorantia ſcđm diſpoſitionẽ in his, quæ ſunt primo, aut nõ ſunt cõtingit dupliciter. ſ. cũ ſimpliciter: & cũ per ſyllogiſmũ accipitur opinio falſa. Secũda.

Simplicis opinionis eſt ſimplex deceptio: eius autem, quæ eſt per ſyllogiſmum plures ſunt. Tertia.

Propoſitione vniuerſali vera negatiua & immediata exiſtente affirmatiuam vniuerſalẽ oppoſitam ſyllogizans per aliquod medium deceptus eſt per ſyllogiſmum: patet in terminis generalibus A primo: B tertio: & C medio &c. 1. Cõclu ſio.

Cõtingit in hmõi ſyllogiſmis vtraſq; propoſitiones eſſe falſas, cõtingit & alterã tãtũ: primũ declarat dupliciter, cõtingere. ſ. qñ A primum nulli cõtẽto ſub medio cõuenit, & ſimiliter mediũ nulli cõtẽto ſub tertio: vtraq; em̃ tũc accepta C cõtrario ſunt. Et qñ mediũ nõ eſt ſub primo, & eſt nõ cõtinẽs totũ tertiũ: minor em̃ tũc neceſſariò eſt falſa, qm̃ tertiũ ĩ nullo toto eſt ſcđm veritatẽ, qm̃ iã dictũ eſt primũ imediatè negari A tertio ſcđm veritatẽ. Maior quoq; eſt falſa, qa nõ eſt neceſſe primũ ineſſe oĩbus &c. patẽt hæc in trĩs gñalib⁹ A primo B tertio: & C medio & c ſcđm autẽ. ſ. cõtingit alterã tãtũ eſſe falſam, verificat nõ indifferenter, ſed quo ad minorem tantũ. Maior enim poteſt eſſe vera. Minor autẽ eſt neceſſario falſa: ꝓbatur hoc: quia tertiũ in nullo toto eſt: ꝓbat̃ illud, prĩo immediatè exiſtẽte in medio & tertio. Declaratio.

Cum primũ prædicetur idem de pluribus neutrum in neutro erit: patent hæc in terminis generalib⁹ A primo: B tertio: C medio &c. Differt autem nihil neq; ſi non indiuidualiter inſit &c. Regula generalis.

Negatiuè vniuerſalis oppoſitę affirmatiuè vniuerſali veræ & immediatæ deceptio fit in prima & media figura: in prima quidẽ tripliciter: primo ex vtraq; falſa declaratur hoc, primo immediatè exiſtẽte in medio & in tertio &c. ſecũdo ex maiore vera, & minore falſa. Declaratur: maior vera eſſe põt, qm̃ primũ non ineſt oĩbus quæ ſunt. Minor autẽ falſa neceſſariò, maiore exiſtẽte vera eſt. Tum qm̃ impoſsibile eſt in tertio eſſe mediũ in quo nullo eſt primũ. Maior em̃ eſſet falſa, ſi minor eſſet vera. Tũ qm̃ ſi vtraq; eſſet vera, cõcluſio nõ erit falſa: tertio cõtingit ex minore vera & maiore falſa. Declarat̃ hoc tertio ſubiecto primo, & medio exiſtẽte ordine quodã, ita ꝙ tertiũ ſub primo & primũ ſub medio ſit: patẽt hæc oĩa ĩ trĩs gñalibus A primo: B tertio & C medio. 2. Cõclu ſio.

In media aũt figura, totas eſſe propõnes vtraſ 3. Cõclu ſio.

Videprimi pri. c. 5. q; falſas nõ cõtingit: probat̃, qm̃ inter terminos vniuerſalis affirmatiuæ veræ & immediatę, cuius negatiua contraria concludenda eſt nullum medium poteſt inueniri qđ toti inſit primo, & nulli inſit tertio, vel è conuerſo. Si autem in media figura fiat ſyllogiſmus, oportet ſic aſſũmere medium: conſequenter ſi ambæ erũt totaliter falſæ, earũ cõtrariæ erũt veræ, & cõſequẽter, cũ illa vniuerſalis affirmatiua ſupponat̃ vera, dabit̃ mediũ inter eius terminos: qđ verè nulli primo ineſt & omni tertio, vel è cõuerſo, qđ eſt ĩpoſsibile &c. A diatę ſyllogiſmus deceptionis per propriũ mediũ ex vtraq; falſa cõcludere nõ põt: ꝓbat̃: quia minor manet eadẽ, q̃ erat in ſyllogiſmo veritatis cõtrarię: maiorẽ aũt cõuerſam eſſe oportet in oppoſitã qualitatẽ, vt dictũ eſt prius, ſicut & cõcluſionẽ ĩ primo. n. primæ hoc tm̃ fieri poſſe patet.

Per mediũ ex alia coordinatiõe, ſimile tũ proprio. ſ. ĩ quo nullo ẽ primũ, & qđ toti ĩeſt tertio, ſi miſt̃ fit deceptio vt & ſupra dictũ ẽ, ĩ negatiuis ea dẽ rõne, qa. ſ. minor manet, & maior cõuertit̃ &c. 11. Concluſio.

4. Cõclu ſio. Contingit tamen in huiuſmodi vtranq; eſſe falſam in quodam: declaratur, medio exiſtente in primo & tertio particulariter &c.

Per mediũ nõ ꝓpriũ ſeu extraneũ qñq; minorẽ neceſſe eſt eſſe falſam: qñ. ſ. mediũ ſub primo cõtineat̃: põt em̃ A in pluribus eſſe: quæ non ſunt ſubiuicẽ, qñq; aũt maiorẽ oportet eẽ falſam, qñ. ſ. mediũ nõ eſt ſub primo, qm̃ affirmatiua aſſumẽdæ ſunt in ſyllogiſmo falſitatis, qñq; verò maiorẽ cõtingit eſſe verã & minorẽ falſam, qñ. ſ. mediũ extraneũ nõ eſt ſub primo: ꝓbat̃, qa niſi minor eẽt falſa, cõclõ eſſet vera cõtra hypotheſim. 12. Concluſio.

5. Cõclu ſio. Cõtingit & in hmõi alterã eſſe falſam, & quãlibet indifferẽter: primo declarat̃ in ſcđo. ſ. Cameſtres, ꝙ maior ſit vera & minor falſa, medio in toto primo in exiſtẽte ꝓbat̃, qm̃ qđ omni ineſt primo, oĩ tertio ineſſe ſupponit̃ qđ verè è cõuerſo. Minor vera, & maior falſa, patet medio ĩ nullo tertio exiſtẽte: ꝓbat̃. Si em̃ in nullo eſt tertio neq; in primo toto erit, qm̃ qđ in primo oĩ eſt ĩ tertio eſt, qđ eſt oppoſitũ antecedẽtis. &c. Declarat̃ deĩde & ĩ primo eiuſdẽ. ſ. Ceſare, ꝙ maior vera, & minor falſa, medio ĩ nullo primo exiſtẽte: ꝓbatur, qm̃ qđ ĩ nullo ẽ primo, ĩ nullo eẽ tertio ſupponitur. Quòd verò minor vera & maior falſa, medio in toto tertio exiſtẽte: probatur, quoniã quod omni tertio ineſt, falſum eſt in nullo primo eſſe: oportet em̃ ſaltẽ in quodã primo ineſſe. B tur. Minorẽ verò tũc cõtingit verã eſſe & falſam: verã quidẽ medio nõ exiſtente ſub primo, & in exiſtẽte tertio, vt ſciẽtia reſpectu aĩalis vt primi, & muſicæ vt tertij, falſam verò medio neque ſub primo, neq; in tertio exiſtẽte: patẽt hæc oĩa ĩ terminis gñalibⁱ A primo: B tertio: & C medio &c.

Epilogꝰ. Et vtriſq; ergo falſis & altera tantum fit ſyllogiſmus deceptiuus in indiuiduis &c. C Quot modis, & per quæ ſyllogiſmus deceptionis in immediatis & mediatis per demonſtrationem fiat manifeſtum eſt ex dictis.

6. Cõclu ſio. In his autẽ, quæ nõ indiuidua ſunt, negatiuam contrariam affirmatiuę verę & mediatę per mediũ propriũ in prima figura eſt impoſsibile concludere ex vtriſque falſis, ſed maiore tantum falſa: probatur: quia in ſyllogiſmo falſitatis minor affirmatiua remanet, maior verò cõuertit̃ in oppoſitã qualitatẽ reſpectu ſyllogiſmi veritatis &c.

7. Cõclu ſio. Per mediũ ex alia coordinatiõe in quo tũ toto eſt primũ & de tertio toto dicit̃, ſimili modo fit deceptionis ſyllogiſmus. Declarat̃ eadẽ rõne &c.

8. Cõclu ſio. Per medium nõ propriũ ſeu extraneum vtrãq; neceſſe eſt quãdoq; eſſe falſam, quãdo. ſ. mediũ eſt ſub primo, & in nullo tertio: ꝓbatur, qm̃ cõtrariè ſeu cõuerſæ in oppoſitã qualitatẽ aſſumẽdæ ſunt in ſyllogiſmo falſitatis, qñq; verò maiorẽ cõtingit eſſe verã & minorẽ falſam, qñ. ſ. mediũ extraneũ nõ eſt ſub primo: ꝓbat̃, qa niſi minor eẽt falſa, cõclõ eſſet vera cõtra hypotheſim. D Rat qũo affirmatiua falſa oppoſita negatiuæ veræ & immediatæ ſyllogizet̃, inferẽs ibi regulã diuiſionis generalẽ. Secũda qũo negatiua falſa oppoſita affirmatiuæ veræ & imediatæ ſyllogizet̃ in prima figura: tertia verò, quarta, & quinta, ĩ ſe cũda &c. tertio qũo deceptio per ſyllogiſmũ fit quo ad mediatas propõnes ſeptẽ ſequẽtibus cõcluſionibus inſinuat tali ordine: qm̃ primo oſtẽdit qũo negatiua falſa oppoſita affirmatiuæ veræ & mediatæ ſyllogizet̃ in prima figura, tribus ſequẽtibus cõcluſionibus. ſ. ſexta ꝑ mediũ ꝓpriũ illi affirmatiuæ veræ: ſeptima ꝑ mediũ ſimile proprio: octaua ꝑ mediũ extraneũ, & qũo in ſecũda figura: nona cõclõe: deĩde, qũo affirmatiua falſa

9. Cõclu ſio. In media aũt figura ſyllogiſmus deceptionis negatiuę hmõi cõtrariæ: ſ. affirmatiuæ mediatæ, nõ põt eſſe ex vtriſq; totaliter falſis: probatur: quia impoſsibile eſt mediũ inuenire, qđ totaliter inſit primo & nulli tertio, vel è cõuerſo, vt dictũ eſt ſupra: ex altera verò totaliter falſa & quacũq; eẽ põt. Declarat̃ medio exiſtẽte in primo toto, & tertio toto: & hoc patet in ſcđo & in primo ſecũdæ &c.

10. Concluſio. Affirmatiuã cõtrariã vĩ negatiuæ veræ & me-

Series autem hæc eſt.

QVONIAM oppoſitorũ eadẽ eſt diſciplina: determinare intẽdit in hoc capitulo de ignorãtia oppoſita demõſtrationi ſciẽtificæ: & q̃tuor facit. Primò nãq; primis tribus propõnibus ignorãtiã multiplicẽ & multis modis cõtingere declarat: ſecũda qũo fit ignorãtia deceptionis per ſyllogiſmũ quo ad immediatas propõnes quatuor principalibus cõcluſionibus immediatè ſequentibus docet tali ordine. Prima cõcluſione declarat qũo affirmatiua falſa oppoſita negatiuæ veræ & immediatæ ſyllogizet̃, inferẽs ibi regulã diuiſionis generalẽ. Secũda qũo negatiua falſa oppoſita affirmatiuæ veræ & imediatæ ſyllogizet̃ in prima figura: tertia verò, quarta, & quinta, ĩ ſe cũda &c. tertio qũo deceptio per ſyllogiſmũ fit quo ad mediatas propõnes ſeptẽ ſequẽtibus cõcluſionibus inſinuat tali ordine: qm̃ primo oſtẽdit qũo negatiua falſa oppoſita affirmatiuæ veræ & mediatæ ſyllogizet̃ in prima figura, tribus ſequẽtibus cõcluſionibus. ſ. ſexta ꝑ mediũ ꝓpriũ illi affirmatiuæ veræ: ſeptima ꝑ mediũ ſimile proprio: octaua ꝑ mediũ extraneũ, & qũo in ſecũda figura: nona cõclõe: deĩde, qũo affirmatiua falſa

contraria negatiuè verè & mediatè syllogizetur, tribus alijs sequentibus conclusionibus: decima per proprium modum ipsius negatiuæ: vndecima per simile proprio: duodecima per extraneũ quarto & vltimo quomodo accidat ignorantia negationis vltima conclusione determinat &c.

Num ignorantia secundum dispositionem sit per syllogismum facta deceptio.

CIrca principiũ huius capituli dubitatur, ꝙm Aristoteles diffinies ignorãtiã prauæ dispositionis ait, qđ est per syllogismũ facta deceptio: & deinde diuidẽs eã, distinguit in eã, quæ fit simpliciter, & eã quæ fit per syllogismũ: expresse siquidẽ alterũ mẽbrũ diuisionis repugnat diffinitioni & è conuerso, vt patet. Ad hoc dicitur tripliciter sustinẽdo ꝙ ibi diffiniatur ignorãtia scđm prauã dispositionẽ, qđ scđm S. Tho. expositionẽ sustinere nõ oportet. Primò, quia ignorãtia scđm dispositionẽ vt plurimũ ex syllogismo fit, ideo per syllogismũ tanq̃ causam diffinita est more naturaliũ sciẽtiarũ cõsiderãtiũ quod in pluribus inuenitur: & ꝙm etiã qñq; causatur absq; syllogismo &c. ideo diuisa est in eã, quæ per syllogismũ &c. Secũdò dicitur (& est respõsio Alberti) ꝙ diffinitio illa nõ est data đ ignorãtia scđm dispositionẽ vniuersaliter, sed ea, de qua intẽdimus loqui: intẽ dimus autẽ de illa, quæ perrõnem fit, & nõ de illa, quæ propter proteruiã vel ineptitudinẽ cõplexionis accidit. Et scđm hæc nõ est idem omnino diffinitũ & diuisum, sed ratio diffinitioni subdita est vt segregaret aliud mẽbrũ ab intento à nobis. Posset Tertiò forte dici, quòd quia nullus operatur scđm quãcũq; potẽtiã aspiciẽs ad malũ scđm Aristo. & Dionysiũ, ideo omnis ignorantia scđm dispositionẽ ex aliqua rõne procedit. Tam proteruus em̃ q̃ quicunq; ineptus nonnulla ratione dicitur ad assentiẽdum magis huic parti q̃ alteri.

3. Metaphy. c. 4.

Sed ꝙm hoc cõtingit multipliciter, quia qñq; ratio causans falsam opinionẽ, nõ est ratio cõcludẽs illã cõclusionẽ, sed cõcludẽs aliud extraneũ, ad qđ tñ sequitur assensus istius ad falsum: puta cũ proteruus ne superatus videatur, etiã sibi ipsi efficaciã rationũ verarũ auertẽs, vel peruertẽs falsę assentire sua libertate vult, vt verè tñ. Qñq; ratio illa nil aliud q̃ quoddã virtuale seu habituale est mediũ, sicut videꝫ stellas, & nulla rõne motus loquẽs de quãtitate earũ dicit eas esse paruiores stella magna depicta quasi ex quãtitate istius cõcludat quãtitatẽ illarũ, cuius simile pati videntur ineruditi & inepti, de quibus dicitur in. 4. Metaphysicę ꝙ nõ persuasi falso assentiũt, quia inquã tot modis rõne falso assentire cõtingit & solũ primus modus verè & propriè syllogismo vtitur, vt patet, ideo Aristoteles ad vtrũq; insinuãdũ, duo fecit: ꝙm ad insinuãdũ, ꝙ omnis error ex aliqua rõne aliquo modo oritur, diffiniuit ignorãtiam scđm dispositionẽ: quæ nihil aliud est q̃ error per syllogismũ. Ad insinuãdũ autẽ ꝙ aliquis error directè fit per syllogismũ, aliqs verò directè fit per proteruiã vel ineruditionẽ, quod est fieri nõ directè per syllogismũ, diuisionẽ fecit supradictam: & scđm hoc idem omnino est diffinitum & diuisum, sed non eodẽ modo accipitur fieri per syllogismũ in diffinitioe & diuisione, & eodẽ mõ̃ glosanda sunt similia verba antiquorũ doctorũ &c.

Cap. 4.

Quomodo & quando per medium extraneum contingat syllogizari minorem falsam.

CIrca duodecimã cõclusionẽ dubitatur quid intelligat Aristoteles per ly A, cũ ad probãdũ hanc cõclusionẽ qñ syllogizat affirmatiua falsa cõtraria negatiuæ veræ & mediatæ per mediũ extraneum existẽs sub primo, minor necessariò est falsa, assumunt ꝙ A põt in pluribus esse, quæ nõ sunt sub inuicẽ. Si em̃ per ly A intelligit maiorẽ extremitatẽ, vel nõ est ad propositũ, vel malè adducitur: ꝙm qñ dicitur A, id est primũ põt esse in pluribus, quæ nõ sunt subinuicem, aut ly pluribus, supponit pro his, ꝙbus nõ est opus ad confectionẽ talis syllogismi, & sic dicit verũ, sed nõ ad ꝓpositũ: ad syllogizãdũ siquidẽ istã, linea est numerus, per mediũ extraneũ existẽs sub primo nil refert, an numerus posit inesse pluribus quę nõ sunt subinuicẽ, an nõ. Si em̃ numerus in dualitate tm̃ esset, nil minus diceret, omnis dualitas est numerus: oĩs linea est dualitas: ergo oĩs linea est numerus. Aut ly pluribus, supponit pro his, quibus opus est ad illũ syllogismũ. s. medio & tertio: & hoc quidẽ est ad ꝓpositũ: ꝙm si primũ inest pluribus, quę nõ sunt subinuicẽ, & vnũ illorũ aliuma tur vt mediũ, & alterũ vt tertiũ necesse est maiorẽ esse verã, & minorẽ falsam, vt patet dicẽdo: oĩs leo est aĩal, oĩs homo est leo: ergo &c. Sed tunc nõ habet intẽtũ, ꝙm cõclusio est necessariò vera, ꝙm primũ enũciabit de sua parte subiectiua, qđ est cõtra hypothesim. Si aũt per ly A intelligit aliqđ aliud à maiori extremitate, tunc Aristoteles æquocationẽ cõmisit, cũ A loco primi in eadẽ rõne expresse vtat: & si æquocatio cõcedat, q̃ erit via ad certitudinẽ sumẽdã de verbis Aristotelis, ꝙm in trĩs gñalib⁹ loquit? Et ꝓterea hoc est cõtra expositores illustres exꝑsse exponẽtes A maiorẽ extremitatẽ. Ad hoc breuiter dicit, ꝙ ꝓ A intellexit maiorẽ extremitatẽ, & per ly plura, intẽdit mediũ & tertiũ, nõ quo ad falsitatẽ cõclõnis, sed quo ad veritatẽ maioris & falsitatẽ minoris. Non em̃ Aristoteles adduxit directè illa verba ad probãdũ directè nisi hoc tm̃, ꝙ. s. cõtingit mediũ extraneũ sumere existẽs sub prĩo, & sic fieri maiorẽ veram, & minorem falsam: & hoc sufficienter declaratur per illa verba, & si hoc contingit conclusione existente vera affirmatiua, à fortiori cõtinget conclusione existente affirmatiua falsa, & cõsequenter indirectè declarauit intentum. Roboratur autẽ respõsio ista ex suo simili, quod in hoc capitꝫ supra fecit Aristoteles, vt. S. Tho. glosauit, & habet ex Alber. ỹbis diligenter enucleatis

Num contingat aliqua cognoscere absq; inductione exsensibilibus accepta.

Circa

Vide. ca. 36. ꝓ to. 2ũ. Itẽ. 12. Metap. c. 38. cõtra Auer. optimè. videi libro đ ente & essẽtia. c. 6. qõ. 14. circa. t. c. 9. 15. 16.

CIrca finem capituli aduerte ꝙ secũda opinio, quã deducit. S. Th. in expositione sua esse cõtra doctrinã Aristotelis hic traditam, est opinio, quã finxit Auerrois in. 3. de aĩa circa felicitatẽ nostrã in cõtẽplatiõe substãtiarũ separatarũ: posuit em̃, ꝙ in ꝓstremo cognoscemus substãtias separatas nõ per sciẽtias speculatiuas & sensibilia, sed per cõiunctionẽ cũ intellectu agẽte &c. & sic posuit aliqd cognoscibile à nobis absq; inductiõe ex sensibilibus manuducẽte. Nec sufficit dicere, ꝙ præsupponitur, tũc cognita fuisse sensibilia, ꝙm eodẽ mõ dicerẽ cõtra Aristotelẽ, ꝙ ad acquirẽdã metaphysicã nõ req̃rit sensus & inductio metaphysicaliũ, sed sufficit ꝙ mathematicaliũ vel physicaliũ habita sit. Quomodo aũt de substãtijs immaterialibus, & vniuersaliter non sensibilibus scientia fit, in. 3. de aĩa tractandum est, ideo hæc nũc sufficiãt.

Cap. 8. & cap. 9.

De quæstionibus circa infinitatem demonstrationis. CAP. XVI.

Lege. 1. pri. c. 25.

IS T aũt oĩs syllogismus per tres terminos, & ꝙ quidem mõstrare põt, ꝙ A inest ipsi C, eo ꝙ inest ipsi B, & hoc ipsi C: priuatiuus aũt alterã quidẽ ꝓpositionẽ habẽs, ꝙ aliud qd alij inest, alterã verò, ꝙ nõ inest. Manifestũ igit̃ ꝙ principia, & quæ dicũtur suppositiones hæ sunt: accipiẽtẽ. n. hęc ita necesse est mõstrare: vt ꝙ A inest ipsi C ꝑ B. Rursus verò ꝙ A ipsi B ꝑ aliud mediũ, & ꝙ B ipsi C cõsimiliter. Secũdũ opinionẽ igit̃ syllogizãtibus & solũ dialecticè, planũ ꝙ hoc solũ cõsiderãdũ, si ex ꝙbus cõtingit ꝓbabilissimis fiat syllogism⁹: quare & si est aliqd in veritate eorũ, quæ sunt A B, mediũ: vr̃ aũt nõ esse, q ꝑ hoc syllogizauit, syllogizatus est dialecticè. Ad veritatem aũt ex ijs, quę sunt, oportet considerare, se habet aũt sic. Qm̃ est ꝙ ipm̃ qdẽ de alio prædicat nõ secundũ accidẽs, dico aũt secũdũ accidẽs, vt albũ aliqñ illud dicimus esse hoĩem, nõ similiter dicẽtes & hoĩem albũ, hic qdẽ em̃ nõ alterũ aliqd existẽs albũ est: albũ verò, ꝙm accidit homini esse albo, sunt itaq; nõnulla talia, vt ꝑ se p̃dicent. Sit igit̃ C tale, qđ ipm̃ qdẽ nõ amplius insit alij, huic aũt B primo, & nõ sit aliud intermediũ, & rursus E ipsi ipsum F consimiliter, & hoc ipsi B: an igitur hoc necesse est stare, aut cõtingit in infinitũ ire? Et rursus si de A quidẽ nihil prędicatur per se, A verò ipsi H inest primo, intermedio autẽ nulli priori, & H ipi G, & hoc ipsi B: an & hoc stare necesse est, aut & hoc contingit in infinitũ ire? differt aũt hoc à priori tm̃, ꝙm hoc quidẽ est, an cõtingit incipiẽti à tali, qđ nulli inest alteri: sed aliud illi: sursum in infinitũ ire, alterũ verò incipiẽtẽ à tali, qđ ipm quidẽ de alio, de illo aũt nihil p̃dicat, deorsum cõsiderare, si cõtingit in infinitũ ire. Amplius media an cõtingit infinita esse determinatis extremis: dico aũt veluti, si A ipsi C inest, mediũ verò ipsorũ B, ipsi⁹ verò B & A altera: horũ aũt altera, an & hæc in infinitũ cõtingit ire, aut impossibile? est aũt hoc cõsiderare idẽ, & si demõstratiões i infinitũ vadũt: & si est demõstratio cuiusq;, aut ad sẽinuicẽ terminant. Cõsimiliter aũt dico & in priuatiuis syllogismis ac ꝓpositiõibus, vt A inest B nulli, aut primo: aut erit aliqd mediũ, cui priori non inest, veluti si ipi C qđ B inest omni: & rursus alij adhuc priori hoc, vt ipsi A, qđ C oĩ inest: in his etem̃ aut infinita, qb⁹ nõ inest priorib⁹, aut stãt. In ijs verò, quę cõuertunt̃: non similiter se habet: nõ est em̃ in ijs, quæ retrouersum p̃dicãtur, de quo primo p̃dicat, aut vltimo: oĩa em̃ ad oĩa sic cõsimiliter se habẽt siue sunt infinita, quę de ipso p̃dicant̃, siue vtraq; sunt quę dubitant̃ infinita, ꝓterquã ꝙ si nõ similiter cõtingit cõuerti: sed hoc quidẽ, vt accidẽs, illud verò vt p̃dicamẽtũ.

Idẽ lib. 1. pri. c. 41. & libr. 1. Topi. capit. 12.

Infinitũ natura abhorret 2. đ. g. A. cap. 1.

Summa huius capituli hæc est.

OMnis syllogismus est ꝑ tres terminos, ex qb⁹ affirmatiua cũ affirmatiuis, & negatiua cũ affirmatiua & negatiua, ex qb⁹ mõstrant̃ cõstãt, patet in trĩs gñalib⁹, A primo: C tertio: & B medio.

Prima ꝓpositio.

Principia & dictę suppositiones hæc sunt.

Accipientes hæc sic, necesse est monstrare, ꝙ scilicet, primum insit tertio per medium: & iterũ ꝙ primum insit medio per aliud medium: & similiter, quòd medium insit tertio: patet in terminis generalibus A primo: C tertio B medio.

Secunda. Tertia.

Syllogismus dialecticus ad hoc vt ex verisimilibus fit intendit, & ideo propositionem verè mediatam, sed non secundum apparentiam, vlterius nõ probat. Syllogismum autem ad veritatem, ex his quæ sunt, oportet intendere vt sit.

Quarta.

Sunt quædã, quæ secũdũ se prædicant̃, nõ secũdũ accidẽs: dico autẽ secũdum accidẽs, vt albũ dicentes hominẽ, nõ similiter hominẽ dicẽtes albũ.

Quinta.

Nunquid tertio existente infimo cõtingat in infinitum ire, accipiendo eius primo prædicatũ, & præ-

prĩa qõ.

& prædicatum prædicati,& sic deinceps,aut necesse est alicubi stare.

Secũda. Nũquid primo existẽte summo,cõtingat in infinitũ ire sumẽdo eius primo subiectũ,& subiectũ subiecti,& sic deinceps,aut necesse ẽ & hic stare.

Differentia. Differt secunda quęstio à prima,quoniam prima incipit ab infimo particulari & sursum infinitatem quærit,secunda è contra incipit à summo vniuersali & deorsum infinitatem quærit.

Tertia. Nunquid contingit infinita esse media determinatis terminis &c. ita ꝙ inter primum & tertium & acceptum medium iterum sit aliud medium, & post iterum, & sic deinceps:patent hæc in terminis A primo,C tertio:& B medio &c.

Declaratio. Quærere hæc, est quærere, an demonstrationes in infinitum veniant, & an sit omnis rei demonstratio,& an adinuicem includantur.

Extensio Similiter in priuatiuis syllogismis & propositionibus quæritur,an ꝓcedatur in infinitũ,an stetur : quia eñ vnũ negaꝛ ab alio quæriꝛ, an prius negeꝛ ab alio & iterũ an prius ab alio & sic deinceps:patet hoc in tris ꝓponis negatiuę,A ꝑdicato,& B subiecto,&.i. priori,&.t. adhuc priori &c.

Cõclusio In cõuertibilibus nõ similiter mouentur quæstiones istæ &c. probatur à priori: qm̃ ibi nõ est de quo prædicatur primo, aut vltimo &c. & omnia ad omnia similiter se habent, & si sunt infinita prędicata,vndiq; sunt infinita & c.licet non similiter contingat conuerti, quia vnum sicut ac cidens,aliud verò vt prædicatum ineſt &c.

Series autem hæc est.

INTENDENS determinare in demõstrationibus finitum esse processum , inchoat in hoc capitulo disputationẽ circa hoc: & tria facit. Primò nãq; proponit quinq; propositiones, ex quibus rationabilitatẽ, & necessitatem huius tractatus & numerũ quæstionũ accipere debemus: quatuor siquidẽ primæ numerũ & necessitatẽ insinuãt: quinta aũt cũ prima parte quartæ rõnabiliter in demõstratiuis moueri has quæstiones docet, dũ nec in dialecticis, nec in prædicatis scđm accidẽs locũ habere has quęstiones videmus &c. Scđò mouet tres quæstiones circa prĩcipale intẽtũ in affirmatiuis : & declarat has includere tres alias,ac extẽdit eas ad negatiuas demõstrationes &c. Tertiò vnica cõclõe excludit à ꝑdictis q̃stionibus demõstrationes ꝑ terminos cõuertibiles &c.

De reductione omnium quæstionum notarũ ad duas primas. CAP. XVII.

QVòd igitur intermedia non contingit infinita esse, si deorsum & sursum stent prædicamenta, manifestũ: dico autem sursum qđ in magis vniuersale, deorsum verò qđ in id , qđ scđm partẽ:si eñ A prædicãte de F,infinita sunt intermedia,in quibus est B: E planum ꝙ contingere posset,vt & ab A in deorsum alterũ de altero prædicaretur in infinitũ:anteq̃ eñ in F deueniatur, infinita sunt intermedia:& ab F sursum infinita, anteq̃ ad A deueniatur:quare si hęc imposſibilia , & ipsius A & F impossibile infinita esse media.Neq; eñ si quis diceret, ꝙ alia quidẽ sunt ipsorũ A B C inuicẽ, vt non sit mediũ,alia verò nõ est accipere, nihil differt: quodcũq; eñ accepero eorũ , quæ B: erit ad A , aut ad F, aut infinita media , aut nõ : quo autẽ sint, primũ infinita, siue statim, siue nõ statim nihil differt: quæ enim sunt post hæc,infinita sunt. Planũ aũt & in priuatiua demõstratione, ꝙ stabitur, siquidẽ in prædicatiua statur ad vtraq;:sit enim nõ cõtingẽs,neq; sursum ab vltimo in infinitũ ire: (dico autẽ vltimũ, qđ ipsum quidẽ alij nulli ineſt, illi verò aliud,vt F:) neq; à primo in vltimũ:(dico autẽ primũ, quod ipsum q̃dẽ de alio,de illo verò nihil aliud) si vtiq; hæc sunt, & in negatione stabitur. Tripliciter nãq; mõstratur nõ inexistens, aut enim cui quidẽ ipsum C,B ineſt omni, cui verò ipsum B,ipsum A nulli.Ipsius itaq; B C,& semper alterius distãtiæ, necesse est ꝓgredi ad immediata, prædicatiua nãq; hæc distãtia:alterũ verò manifestum, ꝙ si alij nõ ineſt priori,vt ipsi D,hoc oportebit ipsi B omni ineſſe: & si rursus alij priori ipso D nõ ineſt,illud oportebit ipsi D omni ineſſe: quare qm̃, quæ sursum est, via stat , & quæ deorsum stabit, & erit aliquid primo, cui nõ ineſt. Rursus si B qđẽ omni A: ipsi verò C nulli ipsum A eorũ, quæ C, nulli ineſt. Rursus hoc si oportet mõstrare, planũ ꝙ aut per superiorẽ modũ monstrabitur,aut ꝓ hũc,aut tertiũ. Primus igitur dictus fuit:secundus verò mõstrabitur. Sic autẽ vtiq; monstraret,vt ꝙ D ipsi quidẽ B omni ineſt,si verò C nulli, si necesse est in esse aliq̃d ipsi B.Et rursus , si hoc ipsi C nõ inerit,aliud ipsi D ineſt,qđ ipsi C nõ ineſt. Igitur qm̃ ineſſe semper superiori stat,stabit & nõ ineſſe. Tertius verò modꝰ fuerat, si A qđẽ B oĩ ineſt, ipsum verò C nõ ineſt, nõ oĩ ineſt C, cui A. Rursus verò hoc, aut ꝓ superiꝰ dicta, aut similiter mõstrabit. Illo quidem

Hæc primo prioſtensa sunt.

quidem itaq; modo statur.sin autem sic iterũ accipietur B ineſſe ipsi E, cui ipsum C. non omni ineſt,& hoc rursus cõsimiliter: Qm̃ aũt supposito est stari & deorsum, planũ ꝙ stabit,& C non inexistẽs . Manifestũ aũt quòd,& si non vna via monstretur:sed omnibꝰ,aliq̃ quidem ex prima figura,aliq̃ autem ex secunda,aut tertia, ꝙ & sic stabit:finitæ.n. sunt viæ:finita aũt finities, necesse est,finita eẽ oĩa. Quòd igit ĩ priuatiõe siq̃dẽ & in eo qđ est ineſſe,stat, manifestũ.

Summa huius capituli hæc est.

1.conclusio. NOn cõtingit infinita esse media , si in sursum i.magis vle:& deorsum.i. particulare stẽt ꝑdicata:probatur à destructione cõsequentis &c. qm̃ inter prædicatũ & subiectũ infinitis existẽtibꝰ medijs,cõtingit à prędicato in infinitũ descẽdere prędicationes,qm̃ anteq̃ in subiectũ eueniat, infinita sunt media,& sit contingęt à subiecto in infinitũ ascẽdere prædicationes : quoniam anteq̃ veniatur ad prædicatũ infinita ponũtur media: patet in terminis A primo: F tertio & B infinitis medijs &c.

exclusio. Neq; siquis dicat: ꝙ primũ mediũ & tertiũ habita esse ad inuicẽ supponimus:& ideo finita est necesse esse media &c. nihil eñ differt, qm̃ quodcũq; mediorũ acceptũ,siue statim siue nõ statim,iũctũ alteri extremo,siue ꝓ infinita media distet à prędicato & subiecto,siue nõ oportet ꝙ ꝑ ĩfinita media ab altero extremorũ distet, & cõsequẽter ꝙ infinitæ intercipiant ꝑdicationes,vt priꝰ deducebaꝛ &c.

2.conclusio.

In prima figura est status. In priuatiua demõstratione statur,si & in prędicatiua staꝛ in vtriusq;.i. sursum in vltimũ,& deorsum in particulariſsimũ &c. probaꝛ in singulis figuris:& primo in prima,qm̃ inter mediũ & tertiũ sunt finita media,ꝙa ibi est distantia affirmatiua, quæ finita supponiꝛ:inter primũ autẽ & mediũ, si infinita sunt media, ita qđ primũ prius remoueaꝛ ab altero q̃ à medio , & iterũ prius ab altero , q̃ ab illo, & sic deinceps in infinitũ, oportet infinitas eẽ prædicationes affirmatiuas, qđ est oppositũ antecedẽtis &c. probaꝛ cõsequẽtia:qm̃ oportet quodlibet acceptum mediũ affirmari vl̃r de eo , qđ prius sumptũ erat &c. patet in terminis A primo C tertio B medio:& D medij medio in negatiua &c.

In secũda figura est status. In scđa quoq; figura idẽ accidit : qm̃ præmiſſa negatiua mediata,si infinita habet media, oportet cũ medij multiplicatione, multiplicari semꝑ affirmatiuã ꝑdicationẽ medij đ anteriore medio supra sumẽdo, & sic sursum in infinitũ ibiꝛ: patet in tris A primo:C tertio:B medio,& D medij medio &c.

In tertia figura est status. In tertia quoq; figura idẽ accidit: qm̃ si negatiua præmiſſa mediata infinita habeat media oportet & ibi affirmatiuã multiplicare semper prædicationẽ medij anterioris de medio postsumpto subsumẽdo,& sic deorsum in infinitũ ibiꝛ:patet in tris C primo:A tertio:B medio:& C medij medio.

A Si nõ vna via demõstraꝛ negatiua, sed oĩbus,mõ per primã,& mõ per scũdã, & mõ per tertiã figurã, adhuc oportet esse statũ in negatiuis si est statꝰ ĩ affirmatiuis: ꝓbaꝛ à priori,qm̃ oẽs tales viæ sunt finitę,finita aũt finities sumpta finiri necesse ẽ,&c. 3.cõclõ. In negatiua est status in oĩ figura.

Series autem hæc est.

MOTAS quęstiones intẽdẽs soluere,reducit in hoc capitulo oẽs ad duas:vñ duo facit . Primò reducit quæstionẽ de infinitate mediorũ ad primas:vnica cõclusione, & excludẽdo obiectionem quãdã:scđo reducit vna alia cõclusione quæstiones de infinitate negatiuarũ ad illasmet manifestans hoc in prima secunda & tertia figura sigillatim:& tandẽ in omnibus simul,tertia cõclusione.

B Quomodo in negando Aristoteles processum in infinitum in secunda figura in negatiuis quin infinitentur affirmatiuè,processerit ex secundo modo tantũ eiusdem & non ex primo.

CIrca declarationẽ adductã in textu:ad insinuãdũ ꝙ in scđa figura nõ põt ꝓcedi in infinitũ in negatiuis, quin infinitent affirmatiuæ prædicationes in sursum &c. Dubitaꝛ q̃re Aristoteles declarauit hoc in scđo mõ secundæ tm̃, & nõ in primo mõ:& ideo queriꝛ,quia nõ est eadẽ ratio de primo & scđo. In secũdo siquidẽ mõ semper mediũ oportet affirmatiuè prædicari anterioris demonstrationis,medio qm̃ semper medium anterioris efficiꝛ maior extremitas posterioris habẽtis maiorẽ affirmatiuã, vt patet &c. & ideo rõ Aristotelis stãdo infra scđm modũ optimè cõcludit, ꝙa semper C ascẽdiꝛ:sed in primo mõ hoc nõ hẽt locũ, qm̃ mediũ in eo fit maior extremitas in ꝑsyllogismo habẽte maiorẽ negatiuã, vt facilè exẽplo patet:diminutꝰ igiꝛ videt Aristoteles in scđa figura. Ad hoc facilè & breuiter dr̃ qđ magna arte vsus Aristoteles omisit illũ modũ formaꝛ, & scđm aggressus est: qm̃ secũdꝰ modus regularis est in oĩbus prosyllogismis in infinitũ,quo ad hoc,ꝙ mediũ sequiꝛ semper alterũ extremũ determinatè : primũ. s. In primo aũt mediũ neutrũ extremorũ determinatè sequiꝛ. Sed in syllogismo tertiũ,& in primo ꝑsyllogismo primũ,& in scđo tertiũ, & in tertio primũ, & sic alternatim in infinitũ ꝓcediꝛ. Quia igit secũdꝰ modꝰ semp regularis ꝓcedit,& per illũ facilius infinitationẽ in sursum cõprehẽdimus,& in tertia figura,vbi ẽt regulꝛ inter mediũ sub priore medio assumere oportet,declaraturus facillimè erat ꝙ sequebatur infinitatio in deorsum primũ modum secundæ rationabiliter omisit à facilioribus tradens disciplinam. Nec tamẽ ita omisit,quin ex dictis sciatur etiam ibi sequi idem incõueniens: quoniã,si infinitabiꝛ primus, oportet infinitare affirmationes tã sequentes minorẽ extremitatẽ q̃ maiorẽ semper insursum : qm̃ alternatim oportet assumere mediũ sequẽs vtranq; (vt facilè patere põt in terminis.) Nihil ergo necessariorum omissum est, sed facilior assumpta est via ad eũdẽ perducẽs terminũ, scilicet infinitatẽ affirmationis in sursum.

CIRCA declarationẽ, quã in tertia figura ad ducit

Cur secũ dũ tertiæ figuręmodum syllogismũ constituere voluerit Arist. quintum ve prosyllogismũ.

ducit, aduertendũ est, q̃ Aristoteles secũdũ tertię: vt syllogismũ proponit, & quintũ eiusdẽ prosyllogismũ facit, motus fortè ea ratione, vt ostẽdat q̃ nihil differt quo ad ꝓpositũ, siue vniuersalẽ siue particularẽ contingat esse maiorẽ, quæ negatiua probanda est. Oportet em̃ semper ibi minorẽ esse affirmatiuã, & consequenter medium posterioris syllogismi semper subijci medio anterioris: q̃m minor extremitas posterioris fit, vt patet: & sic deorsum infinitatur affirmationis processus.

De solutione quæstionum motarum logicè, & analiticè CAP. XVIII.

QVod aũt in illis, logicè quidem speculãtibus ita manifestum. In ijs quidẽ igitur quæ in eo, q̃ qd est prædicãtur, planũ: si em̃ est definire, aut cognoscibile ipsum q̃ qd erat esse, infinita verò nõ est pertrãsire, necesse est terminata esse, quæ in eo, q̃ qd est prædicãtur. Vniuersaliter aũt sic dicim⁹: est. n. dicere verè, albũ ambulare, & magnum illud lignũ esse, & rursus lignũ magnũ esse, & hominẽ ambulare: sed alterũ est ita dicere, & illo mõ: q̃n em̃ albũ esse dixero lignũ tunc dico, q̃ cui accidit vt sit albũ lignum est, sed nõ tanq̃ subiectũ ligno album est: neq; etem̃ albũ existẽs, neq; quod est albũ aliquid, factũ fuit lignũ: quare non est nisi scd̃m accidẽs: q̃n aũt lignũ albũ esse dixero, nõ q̃ alterũ quid est albũ, illi verò contigit lignũ esse: veluti q̃n musicũ albũ esse dixero: tunc em̃ q̃ homo albus est, cui cõtigit esse musicũ, dico sed lignũ est subiectũ qd̃ quidẽ & erat non alterũ quid existẽs, q̃ quod lignũ, aut lignũ quoddã: si itaq; oportet noĩa ponere, sit quidẽ ita dicere prædicare illo verò mõ, aut nequaq̃ prædicare, aut prædicare quidẽ nõ simpliciter, scd̃m accidẽs aũt prædicare: est autẽ vt quidẽ albũ, quod prędicatur, vt verò lignũ illud, de quo prædicatur: supponaṫ itaq; prædicatũ prædicari semp de quo prædicatur simpliciter, sed nõ scd̃m accidens: sic em̃ demonstratiões demõstrãt: quare aut in eo quod quid est, aut qd̃ quale, aut quãtũ, aut aliq̃d aut faciẽs, aut patiẽs, aut vbi, aut q̃n, cũ vnũ de vno prædicatũ fuerit. Amplius substantiã quidem significãtia, qd̃ illud, aut quod illud aliquid significãt, de quo prædicãtur: quæcũq; verò non substãtiam significant, sed de alio subiecto dicũtur, quod non est, neq; quod illud aliquid accidẽtia: quẽadmodũ de hoĩe albũ: non, enim est hõ, neq; quod album, neque quod album quid, sed aĩal fortasse, quod quidẽ em̃ aĩal est, homo est. Quæcunq; verò non substantiã significant, oportet de aliquo subiecto prædicari, & non esse aliquid albũ: quod non alterũ quid existẽs albũ est. Spes em̃ valeant, nanq; & teretisma tasunt, & si sunt, nihil ad sermonẽ sunt, demonstrationes em̃ de talibus sunt. Amplius si nõ est hoc huius qualitas, & illud huius, neq; qualitatis qualitas imposibile est mutuò prædicari sic sed verũ quidẽ dicere contingit: mutuo aũt prædicari verè nõ contingit. Aut em̃ vt substãtia prædicabitur, veluti si gen⁹ existẽs, aut dr̃ia prædicati. Hæc aũt monstrata sunt, q̃ non erũt infinita, neq; deorsum, neq; sursum, vt hõ bipes, hoc aĩal, hoc aũt alterum, neq; aĩal de hoĩe, hoc aũt de Callia in eo q̃ est quid, substantiã em̃ omnẽ est definire talẽ: infinita verò non est pertrãsire intelligentẽ, quare neq; sursum, neq; deorsum infinita: illã nanq; nõ est definire, de qua infinita prædicantur: sic itaq; gña inter se non retrouersum prædicabũtur, erit em̃ ipsum qd̃ ipsum aliq̃d est. Neq; vtiq; q̃lis, aut aliorũ nullũ, si non scd̃m accidẽs ꝓdicatũ fuerit? oĩa em̃ hæc accidũt, & de substãtijs prædicãtur: sed certè neq; sursum ĩfinita erũt: de vnoquoq; nanq; prædicatur, qd̃ vtiq; significat, aut quale quid aut quãtũ quid, aut de talibus, aut quæ in substãtia: hæc aũt determinata sunt & gña prædicamẽtorũ determinata sunt: aut em̃ quale, aut quãtum, aut aliquid, aut faciẽs, aut patiens, aut vbi, aut q̃n. Suppositũ aũt fuit vnũ de vno prædicari: ipsa verò de ipsis, quæcũq; nõ quid, sunt, nõ prędicari, accidentia nãq; sunt oĩa: sed hæc quidẽ per se, illa autẽ scd̃m alterũ modũ: hæc autem omnia de subiecto aliquo prędicari dicimus, accidẽs autem non esse subiectũ aliquid, nihil enim taliũ ponimus esse, quod non alterũ quid existens dicit̃, sed ipsum alijs, & alia quædã de alio. Neq; sursum itaq; vnũ de vno, neq; deorsum

In præd. cap. 4.

Vide. 1. Eth. c. 6.

sum inesse dicet̃: de q̃bus em̃ dicũtur accidẽtia, quæcũq; insunt in substãtia vniuscuiusq;, hæc infinita nõ sunt, sursum aũt & ipsa quoq; accidẽtia vtraq; nõ infinita sunt. Necesse est igit̃ esse aliq̃d, de quo primũ aliq̃d ꝓdicaṫ, & de hoc aliud & hoc stare, & esse aliq̃d, quod nõ ampli⁹ neq; de alio priori, neq; de illo aliud prius ꝓdicaṫ. Vn⁹ igit̃ modus dr̃ demõstratiõis hic. Amplius aũt alius est, si de q̃bus priora aliqua ꝓdicãtur, est horũ demõstratio, quorũ aũt est demõstratio, neq; meli⁹ euenit se habere ad ipsa, q̃ scire, neq; scire sine demõstratiõe: si aũt hoc ꝓ hæc notũ, hæc aũt nõ nouimus, neque melius nos habemus ad ipsa q̃ scire, neq; qd̃ ꝓ hæc notũ scimus. Si igit̃ est aliquid scire ꝓ demõstrationẽ simpliciter, & nõ ex q̃busdã, neq; ex suppositiõe, necesse est stare ꝓdicatiões intermedias: si em̃ nõ stãt, sed est semp acceptio ad superi⁹, oĩm erit demõstratio: quare, si infinita nõ euenit pertrãsire, quorũ est demõstratio, hæc non sciemus ꝓ demõstrationẽ: si igit̃ neq; melius nos habemus ad ipsa, q̃ scire, non erit aliq̃d scire ꝓ demonstrationẽ simpliciter, sed ex suppositione. Logicè igit̃ ex his q̃dẽ aliqs crederet de eo, qd̃ dictũ est: resolutoriè verò ꝓ hæc manifestũ breuius, q̃ neq; sursum, neq; deorsum infinita ꝓdicata cõtingit esse in demõstratiuis sciẽtijs, de q̃bus cõsideratio est: demõstratio nãq; eorũ est, quæcũq; ꝓ se insunt rebus: ꝓ se verò dupliciter sunt: quæcunq; etem̃ in illis insunt in eo, qd̃ q̃d est, & q̃bus ipsa in eo, qd̃ q̃d est inexistẽtibus ipsis: vt in numero impar, qd̃ inest q̃dẽ numero, i nest aũt ipsi numerus in rõne ipsius: & rursus multitudo, aut indiuisibile in rõne numeri inest: horũ aũt neutra contingit infinita esse, neq; vt impar numeri: iterũ em̃ in impari aliud esset, cui inerat existẽti, hoc autẽ si fit primũ numerus inerit inexistẽtibus ipsi. Si igitur nõ cõtingit infinita talia esse in vno, neq; sursum erũt infinita: sed necesse vtiq; oĩa inesse ipsi primo, vt numero, & illis numerũ: quare cõuertẽtia erũt: sed nõ supertendẽtia. Neq; ẽt, quæcũq; in eo, qd̃ q̃d est in sunt, neq; hæc infinita sunt: neq; em̃ esset vtiq; definire. Quare si ꝓdicata q̃dẽ perse oĩa dicunt̃. hæc aũt nõ infinita, starẽt vtiq; quę sursum: quare & deorsum: si aũt sic, & quæ in medio duobus terminis semp inerũt finita: si verò hoc, planũ iã, q̃ necesse est demõstrationũ principia eẽ, & nõ oĩm esse demõstrationẽ: q̃d dicebam⁹ quosdã dicere à principio: si em̃ sunt principia, neque oĩa demonstrabilia, neq; in infinitũ iri põt: esse em̃ vtrũuis horũ, nihil aliud est, q̃ esse nullã distantiã immediatã, & indiuisibilẽ, sed oẽs diuisibiles: intro nãq; proijciẽdo terminũ, sed nõ assumẽdo demõstraṫ, quod demonstraṫ: quare si hoc in infinitũ cõtingit ire, cõtingeret vtiq; duorũ terminorũ infinita ĩ intermedio esse media: sed hoc imposibile, si stãt ꝓdicamẽta sursum & deorsum. Quòd aũt stant, mõstratũ fuit logicè quidẽ prius, resolutoriè vetò nũc.

Summa huius capituli hæc est.

Prima cõclusio.

IN his, quæ prædicantur in quod quid est, non proceditur in infinitũ: probatur dupliciter. Primò à priori, quia contingit diffiniri: secundò à posteriori notum est q̃ aliquid erat esse, tenet consequentia vtraq;, quoniam infinita non est trãsire.

Diuisio.

Prædicatio affirmatiua & vera multipliciter fit, scilicet vt album ambulat, & magnum est lignum est magnum.

Differentia pria.

Differt tertius modus à secundo: q̃m id, quod subijcit̃ in secundo, non est ipsum prædicatũ nisi secundũ accidens. Declaratur, q̃m rõne alterius, cui accidit esse album, & non sui subiectũ est: probatur aũt à priori, q̃m neq; album, neq; quod vt album aliquod est, factum est lignum. Sicut etiã in primo modo accidit: id autem, quod in tertio subijcitur, est illud simpliciter. Declaratur & ꝓbatur per eadẽ principia oppositio modo sumpta.

Differentia sęcda.

Si oportet nomina ponere, tertius modus prædicari voceṫ, cæteri nõ, vel scd̃m accidẽs: & consequenter prædicatũ vocetur, quod est vt album, & subiectũ, quod est vt lignum, sicq; subijciatur nobis, quoniã sic demonstrationes demonstrant.

Subdiuisio.

Prædicatum est, aut in eo quod quid est, aut quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut faciens, aut patiens &c. cum vnum de vno prædicatur.

Inferior subdiuisio.

Prædicata significantia substantiam quod verè illud est, aut quod verè illud aliquid est, significãt de quo prædicatur, vt animal de homine. Prædicata non substantiam significantia, sed de alio subiecto dicta, neq; quod verè, ideſt neq; q̃ verè illud aliquid est, accidentia sunt, vt de hoĩe album.

Quæcunque non substantiam significãt, oportet de subiecto quodam prædicari, ita quòd subiectum non quoniam aliud tale est, tale sit.

Supra capi. 4.

Species gaudeãt:monstra eñ sunt, & si sint nihil ad rõnẽ sunt, qñ demõstrationes sunt ex his.

Hoc nõ est huiusmodi qualitas, & illud huiusmodi, & vniuersaliter qualitatis non est qualitas.

Impossibile est omnia æque prædicari adinuicem, licet cõtingat verè dicere: ꝓbaꝫ à priori, qñ aut sicut substãtia prædicabiꝫ, vt genus & differẽtia: & hæc ostẽsa sunt, ꝙ nõ infinitaꝫ: qñ contingit diffiniri omnẽ substantiã inter supremũ & infimũ. Et si genera adinuicem æqualiter prædicantur, erit ipsum quod verè ipsum aliquid est, aut sicut quale, & hoc etiam non, qñ de qualitate nullum aliorum prædicabitur nisi secũdum accidẽs, qñ omnia hęc accidunt & de subiecto prędicantꝫ.

Tertiacõclusio. Primum suppositum. Secũdũ. Tertiũ. Quartũ.

Neq; ĩ sursum, neq; ĩ deorsum cõtingit infinita eẽ p̃dicata: ꝓbaꝫ resumẽdo & applicando p̃missa.

Prædicatum aut significat quale aliquid, aut quantum &c. aut quæ sunt in substantia.

Hæc & genera prædicamentorũ infinita sunt.

Vnum de vno prædicari concessum est.

De quibuscũq; non aliꝙd existẽtibus nihil p̃dicatur: qñ accidentia sunt, & de subiecto dicũtur, & scđm accidens, non est subiectum aliquod qñ nihil talium poniꝫ subiectum, nisi rõne alterius.

Quintũ.

Substãtiæ scđm seipsas substãtiæ sunt. Tũc sic, qđ deorsum nõ infinitenꝫ, qñ de qb⁹ dicunꝫ accidẽtia, sunt quæcũq; ĩ substãtia vniuscuiusq; sunt. Hæc aũt nõ sunt infinita ꝙ sursum nõ infinitenꝫ; qñ ipsa substãtialia, & accidẽtia infinita nõ sunt.

Eorũ, de qb⁹ priora p̃dicanꝫ, est demonstratio. Quorum demonstratio est non potius pñt̃ se habere ad ipsa, q̃ scire: scire nõ est sine demõstratiõe.

Suppositiones.

Si hoc per hæc notũ est. Hæc autem nescimus, neque melius habemus ad ipsa quàm scire: neq; per hoc notum scimus. tunc sic.

Quarta cõclusio.

Si est aliꝙd scire ꝓ demõstrationẽ simpl̃r, & nõ ex aliqbus, neq; ex suppositione, necesse est stare p̃dicamẽta media. Probatur cõsequentia à destructione cõsequẽtis: qñ, si nõ steterint oĩa erit demonstratio, ex prima suppositiõe: & qñ infinita nõ est trãsire, hęc nõ scimus ꝓ demõstrationẽ, & qñ neq; melius habemus ad ipsa q̃ scire: ex scđa suppositiõe, oportet ex vltĩa suppositiõe, ꝙ nihil erit scire ꝓ demõstrationẽ simpl̃r quod est oppositum antecedentis. Logicè quidem igitur &c.

Circa. T. cõm. 36.

Quinta cõclusio.

Neq; in sursum neq; in deorsum, cõtingit infinita esse prædicantia in demonstratiuis scientijs. Probatur analyticè sic, qñ demonstrationem nõ nisi ea quæ per se insunt ingrediunt. Hæc autẽ dupliciter sunt, aut primo modo, aut secundo. Iuxta secundum modum nõ proceditur in infinitũ, qñ non infinitantꝫ quę ita se habent, vt numerus diffiniat in par & impar, aliud, & sic deinceps. Et sic statur in sursum. Et præterea iuxta hunc modũ, omnia conuertibilia & non excedentia sunt: qñ oĩa in subiecto primo insunt & in illis subiectum. Iuxta primũ quoq; modũ non procedit in infinitum, qñ periret diffinitio: stabitur ergo sursum, & consequẽter deorsum, & cõsequẽter in medijs.

Si statur in medijs necessariũ est, demõstrationũ esse principia, & non oĩm esse demõstrationẽ. Probatur ex cõuertibilitate horũ triũ, quę ex oppositionũ cõuertibilitate. s. oĩa eẽ demõstrabilia ĩ infinitũ ire, & oĩa eẽ mediata. Manifestaꝫ, qñ ĩmitẽdo terminũ, nõ assumẽdo demõstraꝫ. & sic &c.

Sexta cõclusio.

Series autem hæc est.

REDVCTIS oĩbus qõnibus ad duas, de infinitate affirmatiua in sursum. s. & in deorsum, in tẽdit in hoc cap. soluere eas: & duo principaliter facit. Qñ primo soluit eas logicè tali ordine. In prima cõclusiõe oñdit in affirmatione p̃dicatorũ quidditatiuorũ nõ ꝓceđi in infinitũ. Deinde vniuersaliter oñdit, ꝙ in nulli⁹ p̃dicati affirmatiõe in finitaꝫ ꝓcessus siue p modũ circuli, & hoc in scđa cõclusiõe, siue p modũ lineæ rectæ, tam sursum q̃ deorsum, & hoc ĩ tertia cõclusiõe. Sed ante vtrãq; earũ p̃mittit distinctionẽ prędicati affirmatiuè, & subdiuisionẽ, & mẽbrorũ dr̃iam & declarationẽ, vt inde, qđ tam p̃dicati q̃ subiecti noĩe intelligaꝫ, & quot verè prædicatorũ modi, & de qbus prædicenꝫ insinuãs viã ad intelligẽda, quę in his solutionibus dicunꝫ paret. Momorditq; inter hęc Platonem, ex adinuento ꝓ se subiecto. Deinde alio mõ principale intentũ ostẽdit ĩ quarta cõclusiõe præmittẽs quatuor suppositiões, quarũ seruitiũ manifestè patet: secũdo principaliꝫ oñdit principale intentũ analyticè. In quinta cõclusiõe & in sexta applicat veritatẽ declaratã ad illas alias qõnes, q̃s cũ istis coincidere dictũ ẽ, dũ mouerenꝫ qõnes ĩ. c. 16.

Num subiectum per se an per accidens prædicetur de sua passione: & num quoduis accidens prædicetur de accidente per accidens.

CIrca distinctionẽ prædicationis affirmatiuæ, quæ in litera fit, occurrũt multæ dubitatiões, ꝓpter sui cõnexionẽ simul mouendæ. Primò eñ dubitaꝫ, an in id quod dr̃. s. ꝙ prædicatio subiecti de accidẽte, est per accidẽs, habeat locũ, qñ subiectũ dr̃ de sua passione. Secũdo an id quod dr̃. s. ꝙ prædicatio accidẽtis de accidẽte est per accidẽs, sit ita vniuersaliter verũ, ꝙ quoties res prędicamenti accidentium de re eiusdem vel alterius gñris accidentis dicitur, fit prædicatio per accidens.

Tertiò iuxta hanc secũdã de scẽdẽdo specialiter dubitaꝫ, an hoc dictũ habeat locũ, qñ passio vni⁹ subiecti de altera eiusdem passione prædicatur.

Capit. 4. dubioprĩmo. circa modos p se.

Ratio primę dubitatiõis est, qñ subiectũ dr̃ de passione in primo modo perfectatis, vt superi⁹ declaratũ fuit, & cõsequẽter nõ dr̃ per accidẽs de eo. Ex opposito aũt rõ qua Aristoteles ꝓbaꝫ hic, prędicationẽ subiecti de accidẽte esse per accidẽs nõ minus habet locũ inter subiectũ & passionẽ q̃ inter subiectũ & accidẽs. Ratio scđæ est, qñ geometria & arithmetica perirẽt si illud esset vniuersaliꝫ verũ: vtraq; eñ de quãtitate, quę accidẽs est demõstrat. Ex opposito aũt est textus subdẽs ꝙ vniuersaliter qualitatis nõ est q̃litas, & ꝙ substãtia scđm se substãtiæ sunt, & hmõi. Ratio tertiæ est, qñ tã secunda passio per primã à priori, q̃ prima per secundam

cundã à posteriori monstraꝫ de subiecto, & conse- A quẽter vna alij subijciꝫ in demonstratione, & ꝓ se dicit̃ de alia, & non per accidens. Ex oppositio ratio est Aristotelis, quæ militat non minus aduersus hoc, q̃ aduersus duo accidentia separabilia.

Ad horũ euidentiã: primò declarãda est distinctio facta ab Aristotele. Scđò examinãda est eius rõ, & tertiò rñdẽdũ est. Distinctio, licet trimẽbris formaliꝫ ponaꝫ, tñ scđm veritatẽ, & textũ diligẽter inspectũ bimẽbris est, & nihil aliud intendit̃, nisi ꝙ p̃dicatũ aut inest subiecto scđm se, aut scđm accidẽs: primi exẽplũ ponit̃, qñ accidẽs de subiecto p̃dicaꝫ: secũdi duo exẽpla ponunt̃, subdiuisionem insinuãtia, qñ subiectũ de accidẽte, & qñ accidẽs de accidẽte dr̃. Cum aũt dr̃ hoc in loco prædicari B per se, & ꝓ accidẽs seu scđm se, & scđm accidẽs, meminisse oportet eorũ, quę in. 4. cap. cũ de perfeitabus tractareꝫ diximus. Non eñ sumunt̃ hic ꝓ se Circa. tex. 9. & per accidẽs eo modo quo sumunt̃ ibi, qñ ibi ꝓ se sumptũ est positiuè, vt distinguiꝫ cõtra accidẽtaliter, hic aũt per se sumit̃ (vt ibi etiã tetigim⁹) negatiuè, vt distinguiꝫ contra per aliud, & idem sonat quod nõ per aliud, aut rõne alterius, vt patet in textu dicẽte ꝙ ista, lignũ est albũ, est ꝓ se, eo ꝙ lignũ ipsum est albũ, & nõ dr̃ albũ, qa aliꝙd aliud fit albũ, & ꝓpterea multę p̃dicationes nũc cẽsent per se, quæ superi⁹ iudicatæ sunt p accidẽs, ꝓpter cõnexionẽ contingentẽ subiecti cum prædicato.

CIRCA rõnẽ aũt Aristotelis, ex qua oĩs turbatio oritur. Sciendũ, ꝙ dupliciter põt intelligi. C Rõ siquidẽ eius cõsistit in hoc, verè subiectũ p̃dicati nõ intrinseci, oportet ꝙ fiat p̃dicatũ. i. subiectũ sit factiõis p̃dicati, aliter nõ põt dici ꝓpriè eẽ illud, & põt formari sic. Omne qđ ꝓpriè est tale, fit, vel actũ est tale: accidens aũt nõ fit alterũ accidẽs, qa accidẽtis non est accidẽs: & simiꝫ accidẽs non fit suũ subiectũ: ergo &c. Primus ergo sensus hui⁹ rõnis est, vt maior, in qua stat tota vis, intelligaꝫ qñ illud nõ est semper tale seu nõ per se cõiunctum illi tali. Et hic sensus ex duobus cõfirmatur.

Primò ex eo quod Aristoteles ait: albũ non fit lignũ: sed id, cui accidit esse album, insinuans qđ tunc habet locũ hæc rõ, qñ id, quod impropriè vt subiectũ sumiꝫ, per accidẽs est cõiunctũ ei, qđ est verè subiectũ talis prædicati. Hoc aũt nõ verificaꝫ D qñ inter id quod subijciꝫ & prædicatũ nõ connexio per se, puta risibile est homo: qñ non accidit ei qđ est hõ, ꝙ sit risibile. Scđo cõfirmaꝫ: qa fieri nõ habet locũ in necessarijs, quæ semper sunt, nõ eñ oportet si triangul⁹ habet tres angulos æquales, & ꝙ triangul⁹ fiat. i. subijciaꝫ factioni talis formæ, quæ prædicaꝫ extrinsece de eo, sed sufficit ꝙ ex natura sua sibi illã vẽdicet coęuam. Iste sensus difficultates subterfugit, eo ꝙ scđm ipsum iã solutæ sunt oẽs quæstiones, ex eo ꝙ hic non est sermo nisi de contingentibus. Sed diligenter intuẽti videbitur, iudicio meo ꝙ sensus ille volũtari⁹ sit magis q̃ rõnalis: fundamenta eñ, quæ sumit, & alia, quæ sumere põt. s. ꝙ Aristoteles semper dedit hic

Rñsio secũdũ primã expõnem. Refutatio.

exẽpla de accidentibus contingentibus, & ꝙ hic logicè ꝓcedit &c. friuola sunt vt infrà ostẽdetur.

Secũdus sensus & secũda responsio.

Erit igitur secũdus sensus, ꝙ vniuersaliter oportet id quod verè est tale, fieri tale, & accipimus tale, vt dicitur à forma extra quidditatem rei, vt risibile respectu hominis, & album & magnum.

Ad cuius euidẽtiã sciendũ est, ꝙ qa p̃dicata tenent formaliꝫ & subiecta materialiꝫ, ideo Aristoteles ex cõditionibus physici subiecti, & formæ, naturã subiecti, & p̃dicati in ꝓpositiõibus declarat. In physicis aũt hæc quatuor inueniunt̃. s. ꝙ idem substernit̃ factioni alicui⁹ formæ, & illi formæ, vt patet qñ aqua calefit: ipsa siquidem aqua est quæ nõ solũ fit calida, seu mouet̃ ad calorẽ, sed etiã recipit calorẽ. Scđò ꝙ forma neq; substernit̃ subiecto neq; factioni eius. Tertiò ꝙ forma nõ substernit̃ factioni alterius formæ: nisi fortè vna mediante alia suscipiaꝫ: vt color recipit̃ in substãtia media quãtitate. Quartò qđ qñ subiectũ habẽs aliquam formã, mouet̃ ad vnã aliã non oppositã, illa ẽt forma dr̃ moueri p accidẽs ad illã aliã formã, qa. s. est cõiuncta ei, quod mouet̃ ad illã: sicut eñ ex parte causæ efficiẽtis dicimus per accidẽs musicus ædificat, ita ex parte cãæ materialis dicimus ꝙ albũ fit dulce. Hæc igit̃ quatuor Aristoteles ad propositionũ affirmatiuarũ non quidditatiuarũ subiecta & p̃dicata trãstulit, volens ꝙ id ꝓpriè seu ꝓ se subiectũ ꝓpositionis hmõi censeaꝫ, qđ substernit̃ ipsi p̃dicato, & cõsequẽter factioni eius si fieret. Et cõ C sequẽter qñ vnũ accidẽs nõ substernit̃ alteri ꝙ nõ fit subiectũ in ꝓpositiõe respectu illius nisi scđm accidens. i. rõne veri subiecti cui cõiunctũ est. Prædicatũ aũt id tm̃ esse voluit, qđ in subiecto recipit̃: & ꝓpterea nec subiectũ de accidẽte, nec accidens p̃dicari docuit: & ideo edidit illã vniuersalẽ. Omne quod ꝓpriè est tale, fit tale, hic est sensus rõnis huius. Ex his autẽ diligenter perspectis manifestè patet ꝙ hæc rõ habet locũ nõ solũ in contingentibus, & abinuicẽ separabilibus, sed etiã in necessarijs, qñ non magis risibile homini substernit̃, q̃ albũ eidẽ: sicut eñ albũ est hõ: quia hoc cui cõiuncta est albedo est hõ, ita & risibile est hõ, qa hoc cui cõiuncta est risibilitas est hõ. Et ꝓbaꝫ hoc rõne Aristotelis: id quod nõ fit nec factũ est p̃dicatũ ꝓpriè subiectum illi⁹ nõ est: risibile respectu hoĩs est hmõi. ergo &c. Nec obstat soluta iã obiectio supra tacta. s. qđ nec hõ fieri põt risibilis, nec risibile hõ, quia coæua sunt. Discimus eñ ab ipo Ari T. c. 13. stotele in scđo de cœlo, ꝙ ad cognoscendũ principiũ tam efficiens, q̃ materiale, & quodcũq; aliud nõ debemus intueri, an inceperit illud causare, an non, sed habitudinẽ vnius ad aliud: sufficit eñ ꝙ si inciperet illud, hoc esset materia illius, siue efficiens &c. Vnde, qñ si risibile hõ fieret risibile sibi non nisi per accidẽs substerneret, è conuerso autẽ si hõ fieret risibilis: hõ secundũ se ei subijceretur: ideo nihil minus illa. s. risibile est hõ, est per accidẽs in proposito (quãuis necessaria) q̃ illa: album est homo. Prima aũt instantia cõtra hoc ad con-

firmationē prioris ſenſus adducta, ex dictis etiã re cõditur, qm̃ ex textu cõuincimur trõs hic aſſumptos phyſicè eſſe intelligẽdos, qm̃ rõ ipſa phyſica eſt. Scdm aũt phyſica documẽta, nõ refert, quo ad fieri ex aliquo p accidẽs, ſiue illud ſit neceſſariò cõiunctũ ei, ex quo fit p ſe, ſiue cõtingẽter. Vnde in
Te.c.66. 1. Phyſic. ex priuatiõe fieri per accidẽs res dr̃, ſi ly
75.79. ex, denotet cãm materialẽ, & tñ conſtat eã eſſe neceſſariò coniunctã materiæ, ex qua res fit per ſe. Qñ ergo dr̃ ab Ariſtotele hic q albũ ſit vel eſt lignũ p accidens, qa hoc, cui accidit eſſe albũ, ſit vel eſt lignũ, phyſico more (ly accidit) ſumendũ eſt. Quod ne limites egrediar, ſic declaraſſe ſufficiat. Ad primũ ergo dubiũ dr̃, q, qñ ſubiectũ p̃dicatur in recto de paſſione, eſt prædicatio per accidẽs, & q ſicut multæ ꝓpoſitiões hoc in loco cẽſent̃ p ſe, quæ ſuperius ſunt per accidẽs, vt hõ eſt albus, ita multæ ſuperi⁹ iudicatæ ſunt p ſe, licet impropriè,
Ad ſcdm dubium. quæ hic cenſent̃ p accidẽs, vt ſimũ eſt naſus. Ad ſecundũ rñdeñ negatiuè: multæ em̃ ſunt res de gñre accidentiũ, quæ ꝓpriè prædicant̃ de rebus alijs de gñe accidentiũ, vt patet de paſſionibus numeri & lineæ & coloribus & hmõi. Nec Ariſtoteles dixit oppoſitũ: qm̃ per ſubſtãtiã, ſubiectũ, & ſimilia intelligit p̃dicata ſubſtãtialia, tam rei exiſtẽtis in prædicamẽto ſubſtãtiæ, q̃ accidẽtis. Et per ly accidẽs, ſeu quod dr̃ de ſubiecto & ſimilia, intelligit p̃dicata denoiatiua vt ſic, ipſius rei: prædicata nãq; intrinſeca ſunt illa, quæ ſubſternunt̃ extrinſecis & denominant̃ ab eis. Vnde Ariſt. in ꝓbationẽ tertiæ cõcluſiõis expreſſe dicit, q ea, de q̃bus dicunt accidẽtia, in ſubſtãtia vniuſcuiuſq; ſunt (quaſi ſui met interpres) p ſubiecta ſubſtãtialia rei: p prædicata verò denoiatiua eiuſdem intelligẽda diceret. Notãter aũt dixi (denominatiua vt ſic) qm̃ denominatiua tripl̃r ſumi pñt. i. denoiatiuè, ſubiectiuè, & qdditatiuè. Verbi gra, coloratũ põt ſumi inquãtum denoiatiuũ eſt, & ſubſtratum reſpicit vt eius q̃litas: & cõſequenter vt ſic nulli ſubſternit̃: & hoc modo q̃litatis nõ eſt qualitas: & accidẽtis non eſt accidẽs. Siverò ſumat̃ ſubiectiuè, vt cum dicimus. Coloratũ eſt quantũ, tũc ſubſternit̃ alicui: ſed qm̃ hoc accidit ſibi, ideo dicimus q hmõi ſunt p accidens. Si aũt ſumat̃ quidditatiuè, vt dicimus coloratũ eſt viſibile: ſic etiã aliq̃d p̃dicat̃ de eo, ſed qũ tũc non ſubſternit̃ coloratũ, inquãtũ denoiat pr⁹ ſubiectũ, ſed inquãtum quidditas quædã eſt: ideo vniuerſaliter verificat̃, q denoiatiuo vt ſic, ꝓpriè prædicata ſunt, & nõ ſubiecta. Nõ ergo docemur hoc loco accidens de accidẽte nõ p̃dicari, ſed ſicut didicim⁹ in ſuperiori dubitatiõe, ſubiectũ vel ſubiecta. i. quidditatiuũ non dici de ſuo denoiatiuo, ita nũc diſcimus denoiatiuũ de altero eiuſdem de noiatiuo non dicinili ſecundũ accidens: hoc em̃ modo ſtatũ quærendo inuenit inferius & ſuperi⁹.
Ad tertiũ dubium. Ad tertiũ dubiũ dupliciter dr̃, primò ſequendo dicta, q rõ Ariſtotelis habet locũ, qñ paſsio de paſſione prædicat̃: ſicut & qñ ſubiectũ de paſsiõe dr̃: & cõſequenter, q oẽs hmõi prædicatiões ſunt per accidens. i. impropriè. Et ſicut ſtat ſubiectũ dici de paſsione per ſe in primo modo perſeitatis, & p accidẽs vt modo loquimur de per accidẽs, ita pariformiter ſtat paſsionẽ de paſsione per ſe: iuxta ſuperius dicta: & per accidẽs ſecundũ nũc dicta prædicari. Secundò dr̃, præmittẽdo duas dr̃ias. Quarum prima eſt inter prædicationẽ ſubiecti de paſsione & paſsionis poſterioris de paſsione prioris. ſ. ſubiectum nõ oritur à paſsione, paſsio aũt poſterior naſcit̃ ex priore. Secunda eſt inter paſsiones inter ſe. ſ. q aliqua paſsio naſcit̃ ex alia, ſed nõ recipitur in illa, vt appetitiuũ ex cognoſcitiuo. Aliq̃ verò naſcitur ex alia, & recipit̃ in illa, vt viſibilitas ex colore, & color ex corpore terminato. Dicit̃ ergo q ſicut rõ Ariſtotelis cũ quadã latitudine ſuſcipienda eſt in cõtingentibus & neceſſarijs, vt magis. ſ. cenſeat̃ per accidens illa, Album eſt homo, q̃ illa, Riſibile eſt hõ, ita & in neceſſarijs ipſis, magis p accidẽs ſit illa, Riſibile eſt hõ, q̃ illa, Intellectiuũ eſt appetitiuũ: illa verò, in qua paſsio de anteriore paſsione, in qua recipit̃, p̃dicat̃ per ſe ſimpl̃r cenſeatur, licet aliquo modo p accidẽs participare videatur: qa eſt potius mediũ, quo ſequens paſsio recipitur in ſubiecto, q̃ ſit recipiens illã. Prima rñſio logica eſt, vt poteres vt ſtat̃ ſub intentionibus quidditatiui & denoiatiui, ſubiecti & p̃dicati, cõſiderans. Secũda aũt res ipſas potius cõſiderat: & licet prima textui magis cõſona videat̃, eo q logicè ſe loqui Ariſtoteles aſſerit in hoc capit. ſcda tñ eijcienda nõ eſt: qm̃ deſcẽdẽdo ad hanc partẽ logicæ, demonſtratiuã. ſ. opus eſt ad materiã neceſſariam, & res ipſas cõuertere mẽtis aciẽ: præſertim, quia vſus huius artis rebus magis attendit, q̃ logicalib⁹ ꝓprietatib⁹. Vnde & Ariſtoteles hic analyticè loquẽs in ꝓbatiõe quintæ cõcluſiõis, vtiť imparis paſsiõe, vt ei⁹ p̃dicato, vt in ſcdo modo dicẽdi p ſe, & iterũ paſsione illius paſsionis, & ſic deinceps: ex hoc inſinuãs, q cõſiderantibus rerũ naturas, per ſe, qñq; eſt, quod logicis per accidens fit.

Sed contra vtrãq; rñſionẽ inſtatur: qm̃ Ariſtoteles hic in textu dicit, q prædicationes per accidens, demonſtrationes abijciunt, & vtunt̃ prædicationibus p ſe: & ꝓpterea has tm̃ p̃dicatiões vocari abſolutè vult. Superius aũt pluries habitũ eſt, q p̃dicatiões, q̃bus vtitur demõſtrator, ſunt in primo vel in ſcdo modo perſeitatis. Ex q̃bus arguit̃ ſic. Oĩs p̃dicatio ingrediẽs demõſtrationẽ eſt p ſe, eo mõ, quo nũc loq̃mur, vt patet ex prima authoritate: oĩs p̃dicatio primi vel ſcdi modi perſeitatis ingredit̃ demõſtrationẽ, vt patet ex ſcda auctoritate: ergo oĩs p̃dicatio p ſe illo modo, eſt per ſe hoc modo. Cuius oppoſitum vtraq; rñſio, & oĩa hic dicta ſuſtinent. Ad hoc dr̃, quia propriè loquẽdo prædicatio p ſe poſitiuè, de qua in perſeitatib⁹ locuti ſumus, p̃dicationẽ per ſe negatiuè, de qua modo ſermo habet̃, ſupponit, ſicut ꝓpriũ cõe, & demonſtratio ſyllogiſmũ: ideo oĩs prædicatio per ſe illo mõ eſt p ſe, hoc modo. Sed ex hoc non ſeq̃t, q oĩs cõnexio aliquorũ per ſe in primo vel ſcdo vel quarto modo, ſit p̃dicatio p ſe: qm̃ ꝓprietatẽ vocabulorũ ſeruãdo, quã hic Ariſtoteles ſeruãdã cenſet, multæ ſunt cõiunctiões p ſe, quæ nõ faciũt p̃dicationẽ per ſe aliquo modo, niſi impropriè, p pter hanc em̃ cãm ibi reprehẽdimus dicentes ſubiectũ prædicari de paſsione per ſe: licet cõiunctio ſit p ſe, & inter eas quæ impropriè p ſe ſunt annumerauim⁹. Ad argumentũ ergo dr̃ cõcedendo totum: proprietatẽ p̃dicationis p ſe ſeruãdo, nec oppoſitũ aliq̃ ſuſtinuimus, ſed cõiunctiones per ſe multorũ prædicatiões per ſe fundare nõ poſſe diximus. Vbi ſciendũ eſt, q, qñ demonſtrat̃ ſecũda paſsio per primã, tunc maior, ſi proprietas p̃dicationis ſeruabitur, non aſſumit primã paſsionẽ vt ſubiectũ ſecũdæ, ſed vt cãm proximã ſecundæ, & fiet demõſtratio hoc modo, habens intellectũ eſt appetitiuũ: hõ eſt habẽs intellectũ: ergo hõ eſt appetitiuus: & ſic de alijs. Verum quia vſus huius artis, vt diximus, materiã magis q̃ formã cõſiderat, ideo philoſophi frequenter in neceſſaria materia hãc ꝓprietatẽ p̃dicationis deſpiciunt in vſu, non tñ in ſpeculatiõe, & traditiõe artis: propter quod mirandũ nõ eſt, ſi aliter docemus & aliter facim⁹ (loquimur enim vt multi, intelligentes vt pauci.)

De accidẽte c. 7. diuiſiõe. 3. circa medium. De gñre & ſpẽ. c. 3 circa principiũ qſi. ſupra. te. cõm. 2.

Te.c.10.

Num prædicatio accidentis realis de ſubiecto ſit prædicatio ſecundum ſe, ſeu per ſe.

CIrca eandẽ materiã occurrit quædam dubitatiũcula, qa non vr̃ verũ q p̃dicatio accidentis realis de ſubiecto vniuerſali ſit ſcdm ſe, puta albedinis de hoĩe, dicẽdo hõ eſt albus: qm̃ hmõi nõ in ſunt vniuerſalibus, niſi rõne ſingulariũ, quæ alterũ q̃d ſunt ab vniuerſalibus: non em̃ homo eſt albus, niſi qa Sortes eſt albus &c. Ad hoc dr̃ q oẽs hmõi prædicationes ſunt per ſe, eo q prædicatũ nõ ineſt ſubiecto rõne alterius: alterũ em̃ hic non dicimus ꝓpriũ indiuiduũ, ſed alterius vniuerſalis indiuiduũ, vel alterũ vniuerſale: & rõ eſt qa ꝓpriũ indiuiduũ idẽ ſcdm eſſentiam eſt quod ſuum vniuerſale. Vnde Ariſtoteles in textu dicens hãc eſſe per ſe, lignũ eſt album: dicit hoc ideo eſſe, qm̃ non ideo dr̃ lignũ album, quia aliquod alterũ ſit albũ q̃ quod verè eſt lignum, vel lignum aliquod expreſſe per diſiunctũ membrũ appoſitũ, inſinuãs q aliquod lignum à ligno altero non cenſetur.

CIRCA id qđ in textu dr̃. ſ. qualitatis nõ eſſe qualitatẽ: dubiũ occurrit: an vnũ accidens poſsit eẽ ſubiectiuè ĩ alio. Sed qa hoc metaphyſici eſt: & in cõmẽtarijs ſuper libellũ de ente & eſſentia memini declaratũ eſſe, vbi & diſcuſsim⁹ qũo gen⁹ ſit aliq̃d ſpeciei, & hmõi multa huius capituli explanationi proficua, ideo hæc nunc omittẽda cẽſui.

Num quæ in ſecundo per ſe modo prædicantur, ſint conuertibilia.

CIrca quintã concluſionẽ dubitatiuncula quædã eſt: quia ibi Ariſtoteles dicit, q oĩa quæ in ſunt iuxta ſcdm modũ perſeitatis, ſunt cõuertibilia. Hoc em̃ ſuperius dictis repugnat. Didicim⁹ ſiquidẽ nõ ſolũ hãc eſſe in ſcdo modo, triangul⁹ habet tres, ſed hanc iſocheles habet tres: vbi termini cõuertibiles nõ ſunt. Ad hoc breuiter dr̃, q qa perſeitas ſecũdi modi latitudinẽ hẽt, & ꝓpoſitiões illæ, quæ primũ tenẽt locũ, ſunt, in quib⁹ paſsio de ſuo ꝓprio ſubiecto dr̃, vbi cõuertibilitas ſaluatur: & rõne ipſarũ, cæteræ ſecundi modi perſeitatẽ ingrediũntur, meritò Ariſtoteles ea, quæ principaliter p ſe ſunt, intuit⁹, dixit oĩa eſſe cõuertibilia: nõ ea rõne, qa de quibuſcũq; p ſe dicunt̃, dicunt̃ conuertibiliter, vt obiectio accipit, ſed qm̃ eis cõuertibiliter inſunt, cũ q̃b⁹ primo conſtituũt ſcdi modi perſeitatẽ: & qm̃ ad hmõi conuertibilia, cætera in hoc cõprehenſa modo reducunt̃, iſta non eſt in ſecundo modo, iſocheles habet tres: niſi qa iſta eſt in ſecundo modo, triangulus habet tres, vt patet.

De reductione mediatorum ad prima immediata. CAP. XIX.

MOnſtratis aũt his, manifeſtũ, q ſi aliq̃d idẽ duobus inſit, vt A, & ipſi C & ipſi D: cũ nõ prædicet alterum de altero, aut nullo modo, aut nõ de oĩ, q nõ ſemper ſecundũ cõe aliquid inerit: vt æquicruri & gradato hoc, quod eſt duobus rectis æquales habere ſecundũ cõe aliquod ineſt: ſecundũ q em̃ figura quædã ineſt, & non ſecundũ q alterũ: hoc aũt non ſemper ita ſe habet: ſit enim B, ſecundũ quod A ipſi C D ineſt, planũ igitur erit, q & B ipſi C & D, ſecundum aliud cõe, & illud ſecũdũ alterũ: quare inter duos terminos infiniti vtiq; inciderent termini: ſed impoſsibile: ſecũdum igitur cõe aliquid ineſſe non neceſſarium eſt ſemp idẽ pluribus, ſi quidẽ erũt media ta interualla. In eodẽ tñ gñe & ex eiſdẽ indiuiduis neceſſe eſt terminos eſſe: ſi quidẽ iſm cõe erit ex ijs, quæ per ſe inſunt: nõ enim erat ex alio gñe in aliud trãſcendere, quæ monſtrant̃. Manifeſtũ aũt, & q qñ A inſit B: ſiquidẽ eſt aliq̃d mediũ, eſt monſtrare q A ineſt B, & elementa huius ſunt hæc, & tot, quot media ſunt: immediatæ nãq; ꝓpoſitiões elemẽta ſunt, aut oẽs, aut vniuerſales: ſi aũt non eſt aliquod mediũ, nõ amplius eſt demõſtratio: ſed in principia via eſt hæc. Cõſimiliter aũt & ſi A ipſi B nõ ineſt: ſi qdẽ eſt aut mediũ, aut prius, cui nõ ineſt, eſt demonſtratio: ſi autẽ non, non eſt: ſed principia & elemẽta tot ſunt, quot termini. Horũ nãq; ꝓpoſitiões principia demõſtratiõis ſunt: & quẽadmodum 4. metaph. cap. 4.

non nulla principia ſunt indemõſtrabilia, E lis,ſi autem non,non erit demonſtrabilis:ſed prin
ꝙ eſt iſtud hoc,& ineſt iſtud huic,ita & ꝙ cipia & elemẽta tot ſunt,quot ſunt termini,& ho-
nõ eſt iſtud hoc,neq; ineſt iſtud huic:quã- rum propoſitiones principia demonſtrationis.
re hæc quidẽ eſſe aliquid, illa aũt non eſſe Sicut quædam principia demonſtrabilia ſunt, Sexta.
aliqd,erũt principia.Qñ aũt opus ſit mon ꝙ hoc ſit illud,& ꝙ hoc ſit in illo, ſic & ꝙ non ſit
ſtrare,accipiendũ eſt, quod de B p̃dicatur hoc illud,& quòd non ſit hoc in illo,
primo,ſit C,& de hoc cõſimiliter A, & ita In affirmatiuis demonſtrationibus: mediũ ne- Septima.
ſemp ꝓcedenti nunquã extra ipſum ꝓpo- quaquã extra primũ & tertiũ accipiatur,ſed ſem-
ſitio,neq; exiſtens accipitur in demõſtran per medium dẽſetur de quo primum : & quod de
do,ſed ſemper mediũ cõdenſatur:quouſq; tertia quouſque indiuiſibilia fiant,& vnum,patet
indiuiſibilia fiãt & vnũ:eſt aũt vnũ,qñ im in terminis à primo : B tertio:& C medio.
mediatũ factũ fuerit,& vna ꝓpoſitio ſim- Vnum eſt cùm immediatum fiat, & vna pro- Octaua.
pliciter, quæ immediata. Et quẽadmodũ poſitio ſimpliciter,cum immediata eſt.
in alijs principiũ ſimplex, hoc aũt non idẽ Quemadmodum in alijs eſt principiũ ſimplex Nona.
vbiq;:ſed in pondere quidẽ mina,in cantu non tũidem vbiq;,ſed in graui, vncia,in melodijs
verò dieſis,illud aũt in alio : cõſimiliter in tonus,ſic eſt ſyllogiſmo propoſitio immediata,in
ſyllogiſmis ipſum vnum eſt propoſitio im demonſtratione autem & ſcientia intellectus.
mediata:in demõſtratione verò ac ſciẽtia In priuatiuis demonſtrationibus in prima figu Decima.
intellectus.In mõſtratiuis igit̃ ſyllogiſmis ra medium non eſt extra affirmatiuè minoris ter
ipſius exiſtẽtis,nihil extra cadit:in priuati minos aſſumere,ſed ſemper intra proceditur: pa-
uis verò,vbi qdẽ qd̃ oportet ineſſe, nihil tet in terminis , A primo : B tertio : C medio.
extra hoc cadit:vt,ſi A ipſi B p C nõ ineſt, In ſecundæ autẽ figuræ ſecundo & quarto mo Vndeci-
ſi emꝫ oĩ qdẽ B C ineſt, A verò ipm C nul- dis,D primo:E tertio: C medio medium nunquã ma.
li:rurſus ſi opꝰ fuerit,ꝙ A C nulli ineſt,me extra E cadit:hoc autẽ eſt cui non oportet ineſſe.
diũ accipiẽdũ eſt ipſiꝰ A & C, & ita ſemp In tertia autem,neq; à quo oportet priuari,ne-
ꝓgredieꝫ.Si aũt oportuerit mõſtrare, ꝙ D que quod oportet priuari nequaquam extra ibit.
ipſi E nõ ineſt,eo ꝙ C D qdẽ oĩ ineſt,E ve Et conſequenter in ea non poteſt condenſari.
rò nulli,aut non oĩ, nunquã cadet extra E: *Series autem hæc eſt.*
hoc aũt eſt, cui non oportet ineſſe. In ter- QVONIAM declarauit ſuperius non dari
tio aũt modo,neq; à quo oportet, neq; qd̃ proceſſum in infinitum in demonſtrationibꝰ,ſed
oportet priuare, nunquam extra ibit. eſſe ſtatũ,intẽdit in hoc cap.principaliter declara
Summa huius capituli hæc eſt. re,quo modo poſteriora mediata reſoluuntur de-
Prima cõ SI aliqd ineſt pluribus, quæ nõ p̃dicanꝫ de inui- mõſtratiuè in priora immediata, in quibus eſt ſta
cluſio. cẽ, vel nullo mõ, vel nõ de oĩ, nõ ſemp ſecundũ tus.Et duo facit:qm̃ primo ex dictis correlariè ma
cõe aliqd̃ ineſt. Probaꝫ ducendo ad impoſsibile: nifeſtat dari primũ vniuerſaliter.ſ.& qñ vnũ plu-
qm̃ inter duos tros eſſent infinita media : patet in ribus per ſe ineſt,tribus primis cõcluſiõibus:qua-
terminis A prædicato : C D ſubiectis : B cõi illo. rum primum modum ſecũdũ p ſe cõcernit, & ſe-
Secũda. Secundũ tñ cõe aliquid eſſe nõ neceſſe eſt ſem- cunda primũ, tertia autẽ tacitæ quæſtioni rñdet,
per idem in pluribus: probatur ducendo ad im- vt habes in S.Tho. vel homogeneitatem illius pri
poſsibile,quoniam perirent immediata ſpatia. mi aperit,& qñ vnum vni ineſt,vel nõ ineſt, tribꝰ
Tertia. In eodem tamen genere, & ex eiſdem atomis, alijs concluſionibus: quarum prima in affirmati-
neceſſe eſt terminos eſſe. Probatur à poſteriori: uis, ſecunda in negatiuis declarat, inſerendo hæc
quoniam cõmune illud erit de his, quæ ſunt per prima elementa eſſe demonſtrationis &c. tertia
ſe,quoniam non demõſtratur de genere in genus autẽ ex his duabus:prima principia cõplexa,affir
Quarta. Propoſitio affirmatiua vera,ſi habet mediũ eſt matiua & negatiua in ſcientijs explicat : ſecundò
demõſtrabilis,& elementa hmõi ſunt hæc, & tot, ad principale peruenieñs reducit mediatas omnes
quot ſunt media:probatur ſecunda pars copulati per demonſtrationẽ ad immediatas, quas primas
uè,qm̃ immediatæ propoſitiones ſunt elementa, poſuit : docet ſex reſiduis concluſionibus : quarũ
aut omnes,aut vniuerſales. Si non habet medium prima affirmatiuas:quarta aũt quinta & ſexta ne
nõ erit demõſtrabilis, ſed in principia via hæc eſt. gatiuas,ſcd̃m ſingulas figuras perluſtrarit.In ſcd̃a
Quinta. Propoſitio negatiua vera ſi habet medium,aut verò & tertia vnitatẽ & ſimplicitatẽ illiꝰ primi de-
prius cui prædicatũ non inſit, erit demonſtrabi- clarat, ex hoc à priori inſinuãs ꝙ oportet ad ipm
lis,ſi autem non,non erit demonſtrabilis:ſed fieri reductionem omniũ, quæ ſunt illius generis.
principia & elemẽta tot ſunt,quot ſunt termini,& ho- Quid ſit elemẽtum demonſtrationis, & qũo immediatæ pro
rum propoſitiones principia demonſtrationis. poſitiones elementa ſint demonſtrationum.
Sicut quædam principia demonſtrabilia ſunt, CIrca quartã & quintã cõcluſiones primo quæ
ꝙ hoc ſit illud,& ꝙ hoc ſit in illo, ſic & ꝙ non ſit rit ſine argumẽtis qũo Ariſt. elemẽti noĩe hic
hoc illud,& quòd non ſit hoc in illo, vtaꝫ. Secundò dubitaꝫ circa id quod dicit.ſ.ꝙ ele-
In affirmatiuis demonſtrationibus: mediũ ne- menta demõſtrationis ſunt ꝓpoſitiones immedia-
quaquã extra primũ & tertiũ accipiatur,ſed ſem- tæ,eo

T.c.4.fi. tæ,eo quia.5.Metaphy.cap.de elemẽto, Ariſt.ex- A ter,ſi tot ſunt elemẽta quot primę demõſtratiões,
preſſe ponit elemẽta demonſtrationũ primas de- ambæ præmiſſæ cuiuſq; demõſtratiõis, vnum ele
monſtrationes,& duo oppoſita hic ſimul aſſerit, mẽtũ ſunt,& nõ duo.Ac p tot ſunt elemẽta, quot
dũ dicit elemẽta demõſtratiõis tot eſſe quot ſunt ſunt media , ad quæ fit vltimo reſolutio , & quot
media vel termini, & addidit,ꝙ ꝓpoſitiões imme ſunt termini reſolutiõis, qd̃ idẽ eſt:demõſtratiões
diatæ ſunt hmõi elementa. Si em elemẽta primis ergo primæ materialiter ſumptæ,quæ nihil aliud
medijs æquãtur, cũ vnico medio fiãt duæ ꝓpoſi- ſunt q̃ ſuę ꝓpoſitiones immediatæ, elemẽta ſunt
tiones immediatæ elemẽta ipſa nõ erũt ꝓpoſitio demonſtrationum,& ideò tot ſunt,quot ſunt me
nes immediatæ. Et ſi elemẽta ſunt ꝓpoſitiões im dia prima, ex qbꝰ fiũt primæ demõſtratiões. Qd̃
mediatæ,cũ numerus eorũ excedat numerũ pri- aũt iſta ſit mens Ariſto. ꝑcipi primò põt ex eo,ꝙ
morũ mediorũ,nõ erũt tot elemẽta quot ſunt me nulla hoc modo fit extenſio ſenſuũ, nec facilè ar-
Rõſio. dia,ſed plura medijs. Ad hoc dr̃ ꝙ cũ elemẽti no- bitror inueniri à quoq̃ poſſe aliũ modũ,quo hæc
Te.cõ.4. mine,vt ſcribitur.5.meta.dupliciter vtamur.ſ.pro dicta cõcordet:præſertim ꝙ hic tradita, oportet,
priè & trãſumptiuè,hic ſumit ꝓpriè, vt exp̃ſſe ex qa locꝰ ꝓprius huius rei eſt,diligẽter conſiderare.
ipſo textu allegato percipit. Declarat ſiquidẽ ibi Scd̃o qa expreſſe S.Tho.in.5.Metaphyſicæ idem Circa.te.
Ariſt.propriã ſignificationẽ elementi,ex demon B dicit, ideo primam demonſtrationẽ eſſe elemẽtũ capit.4.
ſtratiõis elemẽtis (vt patet ibi.) Propriè aũt ſum- poſteriorũ, qa primæ demonſtrationis cõcluſio,
ptum elementũ ſigñat id ex quo fit aliqd primo quæ præmiſſas in ſe cõtinet,qa habet in ſe primũ
inexiſtente indiuiſibili ſpẽ in aliã ſpẽm : vt ibi dr̃. & tertiũ terminũ explicite,& mediũ implicitè, fit
& ſic ad hoc ꝙ aliquid ſit propriè elementũ alicu præmiſſa ſequẽtis demõſtratiõis,ac p hoc ſcd̃a de
ius,quatuor cõditiones requirunt̃: primo ꝙ ſit id mõſtratio oẽs terminos prioris demonſtrationis
ex quo fit.i.fit materia illius, ad dr̃iam aliarũ cau includit,& addit vnũ terminũ, minorẽ.ſ. extremi
ſalitatũ:ſecundo ꝙ ſit id ex quo primo fiat via cõ tatẽ:& ſic eſt ex quatuor tr̃is,tribus formaliter &
poſitionis ad dr̃iam materiarũ proximarũ. Ter- vno reſolubiliter: & ſimiꝛ tertia demõſtratio ad-
tiò ꝙ ſit inexiſtens.i.immanens in illo, ad dr̃iam det vnũ terminũ aliũ & erit ex.5. & ſic deinceps.
materiæ trãſeuntis:quartò ꝙ ſit indiuiſibile ſecũ- Ex qua declaratiõe apparet demonſtrationẽ pri-
dum ſpẽm in aliã ſpeciẽ. i. habeat talẽ ſpeciẽ quæ mã,& eiꝰ propoſitiões, eſſe elemẽta demõſtratio-
non ſit reſolubilis in aliam ſpeciẽ priorẽ,ad dr̃iam nis,idẽ eſſe,& tot eẽ elemẽta qd̃ prima media. Qd̃
materiæ primæ, quæ ſpeciẽ nullã habet. Quæ oĩa ſubtiꝛ verò declaratio hęc S.Th.mẽtẽ Ariſt.pene
in propoſitionibus immediatis reſpectu demon- tret,ſcrutanti textũ(ſi lippus nõ eſt) facilè liquet.
ſtrationũ,quarũ elemẽta ponunt̃,ſaluant̃, qm̃ ꝓ- C *Quomodo negatiua mediata in ſecunda figura redu-*
T.cõ.31. poſitiones immediatæ materia ſunt demõſtratio *citur ad immediata.*
Tex.c.3. nis,vt patet.2.Phyſi.& 5.Metaph.& ex eis primo CIrca modũ condenſandi negatiuã in ſcd̃a fi-
fiunt demonſtrationes,vt infra exponetur:& ma gura,in vndecima cõcluſiõe poſitũ,aduerten
nent ipſæ in demõſtratione,& habẽt naturã pro- da ſunt verba illa.ſ.nũq̃ mediũ extra.e.cadet: qm̃
poſitionũ,ex quibus fiunt demõſtrationes,irreſo ꝑ ly.e.poſſumus duo intelligere,vel minorẽ extre
lubiles in aliã priorẽ ſpẽm,qm̃ immediatę ſunt(& mitatẽ,vel negatiuã præmiſſam. Si per ly.e.intelli
ſuperius dictũ eſt)ꝙ immediata eſt,qua nõ eſt al- gaꝫ minor ꝓpoſitio eſt ſenſus,ꝙ ad reducẽdã me
Supra ca tera prior: & ſic patet ad primũ. Ad ſecundũ dr̃, diatã negatiuã ad immediatã in ſcd̃a figura, opor
pit.2. ꝙ licet Ariſt.diuerſimodè locutus videaꝫ hic & in tet aſſumere ſemp mediũ, qd̃ nõ eſt extra termi-
Tex.c.5. 5.Metaphy.qm̃ hic ponit propoſitiões immedia- nos illius negatiuæ p̃miſſæ: qa in ſcd̃a figura non
Tex.c.4. tas eſſe elemẽta demõſtrationum,ibi verò primas põt niſi negatiua p̃miſſa ꝓbari,quæ ꝓbaꝫ p ſupe
demõſtrationes elemẽta demõſtrationum eſſe di riora ſubiecto,vel ſuperiora p̃dicato ipſius negati
xit.Secundũ tñ veritatẽ ꝙ ibi dixit ab eo ꝙ hic dr̃ uæ (vt ſuperiꝰ dictũ eſt) & cõſequẽter nũq̃ mediũ
non diſſentit, ſed doctrinæ hic traditæ declaratio exit terminos illius negatiuè. Et ſi obijciaꝫ cõtra
eſt.(Conſentaneũ quidem his eſt) qm̃ nihil aliud D hãc expoſitionẽ, ꝙ ſcd̃m hoc Ariſtoteles æquiuo
eſt demõſtrationes primas eſſe elemẽta poſterio- cè vtiꝛ i vnamet rõne ly.e. dum expreſſe ponit.e.
rũ q̃ propoſitiões conficiẽtes primas demonſtra- minorẽ extremitatẽ,& poſtmodũ ſubdens,nunq̃
tiones eſſe elementa,in quæ reſoluunt̃ poſteriorũ extra.e.cadet:demõſtrat ſcd̃m hãc expoſitionẽ p
demõſtrationũ, ꝓpoſitiões: non emꝫ aliter reſoluit ly.e.negatiuã præmiſſam.Rñdet̃ ꝙ non eſt ꝓpriè
demõſtratio, q̃ reſoluẽdo cõcluſionẽ & præmiſſas æquiuocatio,ſed p Synechdochen poſuit partem
in anteriores,quæ integrãt priorẽ demõſtrationẽ, ꝓ toto:qa(ly.e.)fuerat terminus in ſubiecto poſi
& illæ in alias priores demõſtrationes: & ſic dein tus negatiuè præmiſſæ,vt patet in textu: Et ſi in-
ceps vſq; ad primæ demõſtratiõis ꝓpoſitiões,quę ſtet, qa Ariſtoteles cũ dixiſſet nũq̃ extra.e.cadet,
ampliꝰ nõ reſoluunt̃,qa immediatæ ſunt.Declara ſubdidit:hoc autem eſt cui nõ oportet ineſſe, inſi
tiuũ aũt horũ illud eſt,qm̃ ex eo percipimus,qũo nuãs per hoc minorẽ extremitatẽ. Rñdet̃, ꝙ pilla
ſcd̃m numerũ primorũ mediorũ eſt numerus ele verba ſubdita nõ ꝓhibemur ſequi expoſitionem
mẽtorũ:oportet emꝫ prima media primis demon dictã:qm̃ dicemꝰ ꝙ ipſa præmiſſa negatiua eſt cui
ſtratiõibus æqualia eſſe ſcd̃m numerũ:& cõſequẽ nõ oportet ineſſe,quia eſt ſignificãs cui nõ opor-

tet ineſſe. Si aũt per ly. e. intelligimus ipſam minorẽ extremitatẽ, tũc ly extra. e. nõ tenebit, vt terminus ad quem, vt prima expoſitio accepit, ſed conſtruet in habitudine termini à quo, & erit ſenſus, ꝙ nũq̃ medi⁹ termin⁹ cadet ab extra. e. q̃a ſemper medi⁹ terminus, q̃ aſſumet manebit extra. e. i. minorẽ extremitatẽ, eo ꝙ ſemper oportet medium aſſumere, qđ ſit de gñre maioris extremitatis (vt ex ſuperius dictis patet) q̃a ſemp maior ꝓpoſitio
Cap. 16. in ſcđo & quarto modo ſecũdę figurę eſt affirmatiua: & ſubijcit primũ medio & cõſequẽter ſi ī infinitũ aſſumat infra illos modos, oportet mediũ eſſe extra minorẽ extremitatẽ, & ītra maiorẽ, vt ſuperi⁹ declarauim⁹. Eſt aũt ſenſus iſte prīo melior quo ad hoc, ꝙ ęquocationẽ aliquã nõ incurrit, primus aũt melior iſto, quo ad hoc, ꝙ ly cadet extra, magis ſcđm conſuetũ intellectũ accipit. Et ſi obijciat cõtra iſtã ſcđam expoſitionẽ, ꝙ ſcđm eã Ariſtoteles nõ tradidit vłr regulã accipiẽdi medium ad condenſandũ in ſcđa figura, ſed tm̃ ſtando infra limites quarti & ſecundi modi, & ſcđm primã expoſitionẽ regula eſt vniuerſalis, rñdet, ꝙ eadẽ
Cap. 17. rõne motus Ariſtoteles hic ſecundi & quarti mo
Dubioyl di ſecundæ figuræ meminit, & non aliorũ, qua ſu
timo. circa. te. cõmẽ. 34. peri⁹ eorundẽ tm̃ meminit cũ de infinitatione demõſtrationũ ageret: & ſicut ibi rõnabiliter hoc fecit, vt ibidẽ declarauimus, ita & hic vtriuſq; gñris expõnis ſenſum ſeq̃re, & textui quã vis attribue.

CIRCA ſextã concluſionẽ aduerte, ꝙ in hoc loco expreſſe habetur, à S. Tho. ꝙ propoſitio immediata ſeu perſe nota ſcđm ſe, & ſi ſit illa, in qua
2. q. 2. ar. in primo cõtra gẽ. ca. 11. prædicatũ eſt de ratione ſubiecti (vt ſuperi⁹ dixit) non tm̃ eſt ſola illa, qm̃ quando paſsio de ſuo primo ſubiecto enunciatur, immediata, & per ſe nota propoſitio ſit, vt hic dicit. Et conſequẽter hinc habetur, ꝙ cum S. Tho. in ſecundo capi. (& alibi dicit) ꝙ propoſitio p ſe nota, eſt in qua prędicatũ ponit in rõne ſubiecti, nõ diffinit ꝓpõnem, per ſe notam, licet principalem eius materiam declaret.

De comparatione demonſtrationum vniuerſalis & particularis. CAP. XX.

VM verò ſi demonſtratio, hæc quidẽ vniuerſaliter, illa verò ſecundũ partẽ, & hæc quidẽ p̃dicatiua illa verò priuatiua, dubitatur vtra melior ſit: conſimiliter autẽ & de ea, quæ demõſtrare dī, & de ducẽte ad impoſsibile demõſtratiõe. Primũ igit cõſiderabim⁹ de vniuerſali, & particulari: hoc aũt cũ declarauerimus, & de ea, quæ monſtrare dī, & ea, quę ad impoſsibile, dicem⁹. Videret igitur fortaſſe aliquib⁹ ita cõſiderantibus, eã ſcđm partẽ eſſe meliorẽ: ſi em̃ ſecundũ q̃ magis ſcimus demonſtrationẽ, melior eſt demõſtratio (hæc em̃ eſt virtus demõſtratiõis) magis aũt ſcim⁹ vnũquodque cùm ip̃m ſciamus ſcđm ſe, q̃ qñ ſecundum aliud, vt muſicũ Coriſcum, qñ ꝙ Coriſcus muſicus eſt, q̃ qñ ꝙ homo muſicus eſt: ſimiliter aũt & in alijs. Vniuerſalis aũt, ꝙ aliud nõ, ꝙ ip̃m cõtingit, mõſtrat: vt ꝙ æquicrus, nõ ꝙ æquicrus, ſed ꝙ triãgulus, quæ verò ſcđm partẽ, ꝙ ipſum, mõſtrat: ſi igit melior q̃dẽ, quæ ſcđm ipſum, talis aũt quæ ſcđm partẽ: vniuerſali magis, & melior vtiq;, quæ ſcđm partem eſt, demõſtratio erit. Amplius, ſi vniuerſale quidẽ non In præd. capi. 5.
F eſt aliq̃d prẽter ſingularia, demõſtratio verò opinionẽ facit eſſe aliq̃d hoc, ſcđm qđ demonſtrat, & quandã naturã eſſe in entibus talẽ: vt trianguli præter quoſdã, & figuræ præter quaſdã, & numeri præter quoſdã numeros: melior autẽ, quæ eſt de ente, q̃ quæ de non ente, & ꝓpter quã nõ decipietur, q̃ ꝓpter quã decipietur: vniuerſalis aũt eſt talis: ꝓcedentes em̃ monſtrãt, quẽ admodũ de proportionato, vt ꝙ vtiq; ſit aliq̃d tale, erit ꝓportionatũ, quod neq; linea, neq; numerus, neq; ſolidum, neq; planum, ſed prẽter hęc aliq̃d, Si igit vniuerſa
G lis quidẽ magis hæc, de ente aũt minus, q̃ particularis, & facit opinionem falſam: peior vtiq; eẽt vniuerſalis, q̃ particularis. Et primũ quidẽ nihil magis ī vniuerſali, q̃ in particulari altera rõ eſt: ſi em̃ qđ duob⁹ rectis ineſt, non inquãtũ æquicrus, ſed inquã tũ triãgulus, noſcẽs, ꝙ æquicrus, minus nouit inquantũ ipſum. q̃ qui nouit, ꝙ triãgulus: & oīno ſi nõ q̃dẽ ſecundũ ꝙ ſit triãgulus poſtea monſtrat, non erit vtiq; demonſtratio: ſin autẽ nouit vnũquodque, inquã
H tum vnũquodq; ineſt, magis nouit: ſi itaq; triangulus in plus eſt, & eadẽ rõ, & non ſecundũ æquiuocationẽ triangulus, & ineſt oī triãgulo hoc, quod eſt duos, non triangulus inquantũ æquicrus, ſed æquicrus in quantũ triãgulus habet tales angulos: quare qui vniuerſaliter ſcit, magis nouit ſecundũ ꝙ ineſt, q̃ qui ſecundũ partẽ: melior itaque vniuerſalis, q̃ particularis. Amplius ſi quidẽ eſſet aliqua rõ, & non æquiuocatio, vniuerſale vtiq; nihil minus eſſet quibuſdã particularib⁹: ſed & magis, quãto incor

ruptibilia

ruptibilia in illis ſunt, quæ verò particula- A
ria corruptibilia magis. Præterea nulla neceſsitas eſt ſuſpicari aliq̃d eſſe hoc præter hæc, ꝙ vnum ſignãt nihil magis, q̃ in alijs, quæcũq; non aliquid ſignãnt, ſed aut quale, aut ad aliq̃d, aut facere: ſi igitur eſt, non demõſtratio cauſa, ſed q̃ audit. Amplius ſi demonſtratio quidẽ eſt ſyllogiſmus monſtratiuus cauſæ, & ipſius ꝓpter q̃d, vniuerſale aũt magis eſt cauſa: cui em̃ per ſe ineſt aliq̃d, hoc idẽ ipſi cauſa eſt, vniuerſale aũt primũ, cauſa igitur vniuerſale eſt: quare & B
demõſtratio melior: magis em̃ cauſæ & ipſius ꝓpter quid, eſt. Præterea vſq; ad hoc quærimus ꝓpter q̃d, & tunc opinamur ſcire, qñ non ſit aliq̃d aliud q̃ hoc aut factum, aut exiſtens: finis em̃ & terminus ip̃m extremũ iam ſic eſt. Vt cuius gr̃a venit? vt accipiat argentum: hoc aũt? vt reddat, cui debet: hoc aũt? ne iniuſtitiam cõmittat: & ita ꝓcedẽtes, qñ non amplius eſt ꝓpter aliud neq; alterius cauſa, ꝓpter hoc, ſicut finem dicimus veniſſe, & eſſe, & fieri, & tunc cognoſcere maximè ꝓpter q̃d venit, ſi aũt ſi C
militer ſe habet in oībus cauſis, & ijs, quæ ſunt ꝓpter quid, in ijs verò, quæcunq; ſunt cauſæ ſic, ſicut cuius cauſa, ſic nouim⁹ maximè & in alijs: igitur tũc maximè ſcimus, qñ nõ amplius inſit hoc, qm̃ eſt aliud: qñ igitur cognoſcimus, ꝙ quatuor exteriores ſnnt æquales, qm̃ æquicrus, adhuc deficit, propter quid æquicrus? qm̃ triangulus: & hoc, qm̃ figura rectilinea, ſi autẽ hoc, non amplius ꝓpter aliud erit, tunc maximè ſcimus, & vniuerſale eſt tũc, vniuerſalis igit melior eſt. Amplius quæcunq; magis particularia ſunt, in infinita incidũt, vniuerſa- D
lia verò in ſimplex & terminũ? ſunt aũt in quantũ aũt infinita quidẽ non ſcibilia, inquãtũ aũt finiunt ſcibilia: inquantũ igitur vniuerſalia magis ſcibilia, q̃ inquãtũ particularia: demõſtrabilia igit magis, quę vniuerſalia ſunt: demonſtrabiliũ verò magis, magis eſt demõſtratio, ſimul em̃ magis q̃ ad aliq̃d exiſtũt: melior itaq; eſt vniuerſalis, qm̃ & magis eſt demõſtratio. Amplius ſi eligibilior ſit illa, ſcđm quã hoc & aliud, q̃ illa, ſecundũ quam hoc ſolum nouit: qui verò vniuerſalẽ habet, nouit & quod ſecũdum partem, hic aũt vniuerſale nõ nouit: quare & ſic vtiq; eligibilior erit. Amplius aũt ſic: vniuerſale em̃ magis ſcire eſt eo ꝙ monſtrat per mediũ qđ eſt ꝓximius principio, valde autẽ proximũ eſt immediatũ, hoc verò principiũ. Si igit quæ ex principio eſt ea, quę nõ ex principio, aut quę magis ex principio eſt ea, quæ minus certior eſt demõſtratio: eſt aũt talis, quæ vniuerſalior, melior vtiq; eſſet vniuerſalis: veluti ſi oporteret demõſtrare A de D p̃ media, in q̃bus B C: ſuperius itaq; B eſt: quare quę p̃ hoc vniuerſalior eſt. Sed ex ijs, quæ dicta ſunt, nõnulla logica ſunt: maximè aũt manifeſtũ, ꝙ vniuerſalis eſt potior: qm̃ ꝓpoſitionum priorem quidẽ habẽtes, nouimus quodãmodo & poſteriorem & habemus potentia, vt ſi quis nouit, ꝙ oīs triangulus hẽt tres duobus rectis æquales, nouit quodãmodo & æquicrurem, ꝙ duobus rectis eſt potentia: & ſi non nouit æquicrurẽ, ꝙ triangulus ſit: qui verò hanc habet propoſitionẽ, vniuerſale nullo modo nouit, neque potentia, neq; actu. Et vniuerſalis q̃dẽ Idẽ ca. 5. li. 1. phy. & libr. 2. de anim. cap. 5.
intelligibilis eſt, ſed particularis in ſenſum deſinit. Quòd igit vniuerſalis melior ea, quæ ſecundũ partem, tot nobis dicta ſint.

Summa huius capituli hæc eſt.

Diuiſio propoſitiua. Cõcluſio falſa. Prima ratio.

QVoniam demõſtrationum, alia vniuerſalis, alia particularis, alia categorica, alia priuatiua, alia offenſiua, alia ducens ad impoſsibile. Dubitatur ſecundum quamlibet combinationũ, quæ ſit potior, & primò de prima.

Demonſtratio particularis eſt prior vniuerſali: probatur dupliciter: primo ſic. Demonſtratio, ſecundum quam maximè ſcimus, eſt potior: probatur, qm̃ hæc eſt virtus demonſtrationis, ſed ſecundũ particulare magis ſcimus. ergo. probat̃ minor, quia magis ſcimus, cũ aliquid cognoſcimus ſecundum ipſum quàm ſecundum aliud. Declaratur exemplo. Magis ſcimus Coriſcum eſſe muſicum ſcientes ipſum eſſe muſicum, quàm ſciẽtes hominem eſſe muſicum: ſed ſecundum particularem ſcimus ſecundum ipſum, & ſecundum vniuerſalem ſcimus ſecundũ aliud. Declaratur exemplo: ſecundum enim vniuerſalem ſcimus, ꝙ æquilaterus habet tres, nõ ſcđm ꝙ æquilaterus, ſed inquãtum triangulus: ſcđm verò particularem, qm̃ ipſe æquilaterus eſt habens tres. Secundò ſic. Secũda. Tertia.

Demõſtratio potior eſt quæ eſt de eẽ, q̃ de nõ eſſe, & ꝓpter quam nõ errabit, q̃ ꝓpter quã errabitur.

bit: sed vniuersalis est de eo qđ est min⁹, & facit opinionē falsam: ergo &c. ꝓbať minor q̄ ad primā partē qa vniuersale nō est aliqd prēter singularia quo ad secūdā verò, qa demōstratio vniuersalis facit opinari esse aliqd hoc, & quādā natură hāc in rerū natura, prēter particularia, qm̄ demōstrat de eo quod est analogū: qđ neq; hoc, neq; illud est.

Rñsio ad primam. Primū q dē nihil magis in vr̄i q̄ in particulari rō est. Probať, qm̄ siue passio sit ꝓpria triangulo: & de inferiori mōstreť, siue nō sit ꝓpria triāgulo & de eo mōstreť, nō fit cognitio scđm qđ ipm, neq; demōstratio vera: sed magit semper cognouit, cognoscēs vnūquodq; scđm qđ vnūquodq; est. Si igit triangulus in plus est, & vnā rōnē habet, & oī triāgulo ineſt hr̄e tres &c. nō inquātū æquilater⁹, sed inquātū triāgulus habet tres: ac per hoc sciēs vr̄t, magis cognouit scđm qđipsum q̄ sciens particulariter: potior itaq; vniuersalis est particulari.

Ad secundam. Amplius si sit quædā ratio vna, & nō ęquiuocatio, vniuersale erit nihil min⁹ quibusdā scđm partē, sed magis. Probať, qm̄ vniuersalia incorruptibilia in illis sunt, particularia corruptibilia magis.

Ad tertiā Neq; vna necessitas est opinari, esse hoc prēter hęc, qm̄ vnū ostendūt. Probatur, qm̄ nihil magis cogit in substantijs q̄ in alijs, quæ non aliqd significant, sed quale, aut ad aliquid, vnde demonstratio non est deceptionis causa, sed male audiens.

Cōclusio vera. Demonstratio vniuersalis potior est particulari. Probatur septem medijs à priori: primo, demōstratio dicēs magis causam & propter quid est potior. Demōstratio vniuersalis dicit magis causam & propter quid q̄ particularis: ergo, probatio maioris, qa demonstratio est syllogismus demōstratiuus causæ & propter quid: probatio minoris, qm̄ vniuersale est magis causa: probať qm̄ cui per se passio ineſt: causa est: vniuersale autē est primū, cui passio per se ineſt: ergo vr̄e magis causa est.

Secundò, tunc maximè scimus, cū non est propter quid aliud. Vniuersale autem est tunc: ergo vniuersalis est potior: probatio maioris, qm̄ vsq; ad hoc quærimus propter quid, & tūc opinamur scire cū non sit aliquod aliud ꝓpter quid, aut qđ fiat, aut quod sit q̄ hoc. Declaratur exēplariter in causis finalibus, q̄bus quo ad hoc similes sunt causæ, reliquorum generū. Minor declaratur exēplariter in æqualitate angulorum, qui sunt extra.

Tertiò, magis demonstrabiliū magis est demōstratio: vniuersalia sunt magis demōstrabilia particularibus: ergo demonstratio vniuersalis est magis & dignior. Probatio maioris, qa quæ sunt ad aliqd, sitr̄ magis sunt. Probatio minoris, qa sunt magis scibilia: ꝓbať, qm̄ vniuersalia vt sic finitant, particularia autem infinitant: probatur, quoniā vniuersale tendit in simplex & finem, secundum particularia verò in infinita proceditur.

Quartò, demōstratio, scđm quam hoc & aliud cognoscimus præponenda est ei, scđm quam hoc solum nouimus, sed cognoscēs vniuersale cognouit etiam particulare, & non è conuerso. ergo &c.

Quintò, demonstratio ex medio propinquiori immediato principio est certior ea, quæ est per mediū distans: sed demōstratio vniuersalis magis est huiusmodi. ergo. probatio maioris. Demonstratio ex principio prior est ea, quę non ex principio: & q̄ magis ex principio ea, q̄ minus. Declaratio minoris ī tr̄is A primo: D tertio B C medijs subordinatis, ita q̄ B vr̄ius sit. Scire ꝑ B erit magis.

Sextò, qm̄ habens propositionem vniuersalē, scit quodammodo posteriorem, & habet potentiam: habens autem particularem, vniuersalē nullo modo cognouit, neque potentia, neque actu.

Septimò, quoniam vniuersalis intelligibilis est, particularis autem in sensu perficitur.

Series autem hæc est.

INTENDENS de cōparatione demōstrationū tractatū facere, inchoans in hoc cap. illum, quatuor facit: primò ponit triplicē demonstrationū cōbinationē, mouens tres qōnes: secundo primam qōnē prosequens tribus medijs, quorū duo in secunda ratione includūtur, ad partem falsam arguit: tertiò soluit dictas ratiōes: quartò partem veram septem rationibus confirmat.

Quæ dicatur demonstratio vniuersalis, & qua ratione.

CIrca terminos huius primæ qōnis aduerte, q̄ aliqd dr̄ vniuersale vel particulare dupliciter. Vno modo vniuersale quidē: qa est vnū in multis & de multis. Particulare verò qa est vnū numero: & sic de vniuersali & particulari Porphyrius tractauit, & nō est ad propositum nostrum: qm̄ demonstratio non dicitur vniuersalis vel particularis, eo q̄ sit de subiecto, quod est commune multis, vel de subiecto vno secundū numerū. Demonstratio em̄ concludens Isochelem habere tres, particularis est, & tm̄ Isocheles de multis prædicatur.

Alio mòdo aliqd dr̄ vniuersale, qa est adæquatū illius p̄dicatū &c. vt superius in cap. 5. de vniuersali locut⁹ fuit Aristoteles: & hoc modo accipim⁹ hic vniuersale: ex tali siquidē vniuersali demōstratur demonstratio vniuersalis, illa demōstrat passionē de eius adęquato subiecto, vt habere tres de triangulo: & per oppositū illa dicitur particularis demonstratio, quæ demonstrat passionē de eius inadæquato subiecto, vt hr̄e tres &c. de Isochele. T. c. 11.

Penes quid attendenda sit dignitas demonstrationis vniuersalis super particulare.

CIrca rñsionem ad primam rōnem aduerte primò, q̄ illa prima rō ex malo intellectu tituli qōnis procedebat: cōclusit siquidē verè, q̄ demōstratio particularis est potior vniuersali respectu subiecti particularis, & tm̄ concludere debebat, q̄ demōstratio particularis esset simpliciter potior vniuersali: nō em̄ quæritur hic, an respectu subiecti particularis vna sit potior alia: clarū siquidem est, q̄ perfectius scire facit subiectum particulare esse tale, puta Isochelem habere tres, demōstratio particularis q̄ vniuersalis faciat, qa illa facit illud scire in actu, hæc in potentia: sed quæritur simpliciter quæ sit potior. Aduerte secūdò, q̄ quia ratio illa nunquā assumpsit q̄ demōstratio particularis faciat scire scđm q̄ ipm, sed q̄ facit scire qm̄ ipm. s. particulare est tale vr̄is aūtē facit scire nō qm̄ ipm est tale, sed qm̄ aliud. s. ei⁹ superi⁹ est tale: Aristoteles verò rñdēdo trāsiit (ad scđm quod ipm) & mutare vr̄ terminos argumēti, ꝓpter hoc inquā posset fortè alicui videri minus bñ Aristotelē soluisse. Sed ob hoc neminē turbari decet: qa scire quoniā ipm nō particulare, sed absolutè, & scire scđm qđ ipm ex additiōe se habēt: & posteri⁹ includit primū: & addidit, & ꝓpterea declarādo q̄ demōstratio vniuersalis facit scire scđm qđ ipm, particularis autē non, sufficiēter insinuauit q̄ demōstratio vr̄is facit scire qm̄ ipm, licet nō faciat actualiter scire qm̄ ipm particulare est tale: & per hoc argumēto satisfactū est, qa iā habeť, q̄ non attendit dignitas demonstrationis penes scire, quoniam ipsum particulare est tale, sed qm̄ scđm q̄ ipm scire facit.

Num vniuersale magis sit quàm particulare, eo quòd incorruptibile sit.

CIrca rñsionē ad scđm datā, vbi dr̄, q̄ nihil minus vniuersale erit particulari, sed magis. Dubitať, an verū sit vniuersale magis esse q̄ particulare, & quantū valeat rō hmōi adducta ab Aristotele. s. q̄ vr̄ia incorruptibilia sunt: vr̄ em̄ q̄ particulare magis sit, qm̄ particulare hēt esset simpliciter: vniuersale aūt habet esse scđm qd. s. intellectuale, seu obiectiuū, scđm doctrinā Peripatetică nō ponētē vr̄ia subsistere. Magis autē esse cōstat habens esse simpliciter q̄ habens esse obiectiuū, ergo &c.

Præterea ī particulari includit vniuersale actu, & nō è conuerso, & cōsequenter quicquid esse est in vniuersali est in particulari & non è conuerso: ergo vniuersale nō est magis particulari, sed potiⁱ è cōuerso. Præterea quod aut nihil est, aut posterius particulari, nō magis est ipso particulari: sed vniuersale aut nihil est, aut posteriuseſt, vt dicitur in primo de anima. ergo &c. Similiter vr̄ q̄ ratio illa Aristotelis non cōcludat, qa incorruptibilitas arguēs magis esse, est incorruptibilitas positiua: vniuersalia aūt, vt supra probatum est, non sunt incorruptibilia positiuè, sed negatiuè. Ad euidentiam aūt huius dubitationis primo declarādi sunt termini & sensus rñsiōis Aristotelis: & deinde rñdendū obiectis. Termini sunt, vniuersale, particulare, erit seu est, & magis. Quia ergo terminos ī rñsionibus oportet esse cōformes terminis in obiectiōib⁹ positis, vt euitet̄ equiuocatio: vniuersale & particulare in hac rñsione sumunt primo modo distinctiōis suprapositæ, vniuersale. s. ꝓ eo qđ est vnū in multis, & particulare ꝓ eo qđ est vnū numero demōstratū: nec sumit hic vniuersale ꝓ aggregato ex re & vniuersalitate (qm̄ de talib⁹ non sunt demōstratiōes) sed ꝓ ipa re, fulta tm̄ cōditiōe vniuersalitatis, vt cōditiōe sine q̄ nō. i. ꝓ ipsa qdditate formaľ sumpta: de talib⁹ em̄ vniuersalib⁹ scientia est, vt supra dixim⁹. Esse aūt, qđ signať p ly est, in proposito sumi pōt dupliciter. Vno modo pro esse qdditatiuo. Alio modo ꝓ esse actualis existē-

Tex. c. 8.

Capit. 9. Circa me diū circa tex. c. 22.

Capit. 9. post medium circa tex. c. 22.

tię. Magis tale quoq; sumi pōt dupliciter: vno mō simpliciter, alio modo quo ad hoc, puta demōstrabilitatē, vel scibilitatē. Ad percipiēdū igit sensum dictorū Aristotelis oportet aduertere, q̄ cōcło sua est vna cōparatiua, & q̄ cōparatio nō fit inter idē & seipm, sed inter distincta. Et qa vr̄e & particulare nō diuidūt rē diuersificādo eā, quēadmodū differētiæ diuidūt naturā generică multiplicādo eā, sed vt modi vnius & eiusdē rei: eadē siquidē nā humana est, quæ modū vniuersalitatis & particularitatis habet: ideo cōparatio vr̄is ad particulare nō est accipienda, vt inter duas res: sicut inter hoīem & bouē, nec vt inter idē & seipsum, qa periret nā cōparationis: nec vt inter includēs & inclusum, tū qa vana esset cōparatio, tum qa vnus modus non includit aliū, sed vt inter rē sub vno mō & seipam sub alio modo. Ad percipiendū aūt sine errore cōparationē inter A sub C modo, & seipm A sub D mō, nō oportet inspicere quid habeat A C ex A: sed qd hēat ex, vel sub C nec qd hēat A D ex A: sed qd hēat ex vel sub D. Aliter cōparatio non haberet fundamēta distincta, vt patet: qm̄ A idē est in vtroq;. Et sic ad videndū, an vr̄e magis sit q̄ particulare intuendum est vr̄e vt vniuersale, mō tñ declarato: & similiter particulare vt particulare. Intueri aūt vniuersale, vt sic in ꝓposito, nihil aliud est q̄ loqui de ipsa natura, quæ vr̄is denoīatur formaliter: vt de hoīe in eo quod hō & nō vt hic homo. Est em̄ est conspicere ipsam nō conspectis individuātibus cōditionibus. Intueri aūt particulare (vt sic) est intueri naturā ipsam vt coniunctā cōditionib⁹ individuātibus. Vniuersale ergo magis esse q̄ particulare. i. hoīem magis esse q̄ fortē, & bouē q̄ hūc bouem &c. si ly esse, intelligit̄ esse actualis existentię, & ly magis, dicat magis simpliciter, falsum est: qm̄ existere particulariū est primo & simpliciter, sicut & gñari. Vniuersaliū aūt secūdariò ꝑ particularia. s. sicut & generanť & corrūpunť, genitis & corruptis particularibus. Vñ in prædicamētis loquēs de eē actualis existētiæ Aristoteles dixit, Destructis primis substātijs impossibile est remanere secūdas, quæ vniuersales substātiæ sunt. Si autē ly magis, dicať magis quo ad hoc, puta subtilitatē. loquēdo ēt de esse actualis existētiæ, verificať q̄ vr̄e sit magis particulari ad hūc sensum, qa vr̄e magis est scđm extēsionē q̄ singula particularia, & talis existētia vr̄is magis cōfert demōstratiōi & scięntiæ q̄ existētia singularium: hos enim diuturnior est q̄ singuli boues, & magis prodest scientiæ existentia bouis q̄ singulorum. Hic sensus, licet sit verus, non tm̄ iudicio meo est intentus ab Aristotele. Si autem sumatur ly esse, pro esse quidditatiuo qualitercūq; sumatur (ly magis) verum est vniuersale esse magis particulari, & intentum ab Aristotele. Verùm quidem, qm̄ rationem quidditatiuā ipsius vniuersalis particularem non habet, nisi quia vniuersale participat: impossibile est aūt q̄ participās habeat magis rōnem formalem illius cuius formalis participatiōe est tale. Vñ, qa Sortes hoīs

Capit. de substātia

Vide hęc 7. Metaph. ca. 8. & 9.

rationem

rõnẽ q̃dditatiuã nõ habet, niſi q̃a eſt hõ, impoſsibile eſt q̃ magis habeat eſſe quidditatiuũ hoĩs q̃ hõ, q̃m nõ q̃a eſt hic vel ille, ſed q̃a eſt hõ, eẽ quidditatiuũ humanũ habet: nihil ergo minus vniuerſale q̃ particulare eſt ſcd̃m eſſe quidditatiuum, ſed magis eſt, quãto incorruptibilia in illis ſunt. Q̃m em̃ eſſe quidditatiui cõditiones ſunt fixio, immobilitas, & certitudo, & particularitati coniũctũ in certũ & variabile, atq; corruptibile ẽ, q̃a materialia ſunt oĩa particularia, quorũ habemus ſcientiã, & vt fundat vniuerſalitatem inuariabile & certũ eſt, ideo nõ ſolũ nihil min⁹ vniuerſale eẽ, q̃ pticulare dixit, ſed magis quãto incorruptibiliora ſunt ipſa vr̃ia, inſinuãs ex hoc eẽ quidditatiuũ ibi magis inueniri, vbi ſcd̃m ꝓprias ei⁹ cõditiones inuenitur q̃ vbi extraneis cõiũctũ eſt. Quòd aũt taliter inueniri q̃dditatiuè magis proſit ſciẽtiæ, nõ eſt opus declarare. Intẽtũ aũt ab Ariſtotele hunc eſſe ſenſum patet, tũ quia hoc mõ directè & vniuerſaliter vr̃ia magis magnificanť, tũc q̃a ex tali vniuerſaliũ dignitate Peripatetice demõſtratiões nobilitantur. Ad primũ ergo nõ oportet aliter rñdere, q̃a procedit iuxta primũ ſenſum. Ad ſcd̃m quoq; iã dictũ eſt q̃ hic non loq̃mur de vniuerſali & particulari, vt vnũ includit reliquũ, ſed de eis vt diſtinguũtur mõ declarato: licet em̃ natura particularis includat totũ id, q̃d̃ eſt natura eadẽ formaliter ſumpta nõ em̃ includit modũ illũ, ſed oppoſitũ ponit, nec eſt idẽ natura vt particularis, & natura vt vr̃is fundamentaliter. i. vt formaľ ſumpta. Ad tertiũ dr̃, q̃ nõ militat aduerſus intentũ noſtrũ, q̃m Ariſtoteles ibi loquiť de toto cõiũcto. ſ. re vniuerſali, hic autẽ loquiť de ſubſtrato, vt ſic: cuius ſignũ eſt q̃ ibi dixit, aĩal vniuerſale nihil eſt: hic aũt vr̃is tm̃ noĩe vſus eſt. Ad id verò, q̃d̃ cõtra rõnẽ obijciť, dr̃, q̃ ẽt incorruptibilitas negatiua arguit directè pfectionẽ modũ ipſius eſſe quidditatiui, de quo loquebať Ariſtoteles, vt ex dictis patet, & indirectè arguit diuturnius eſſe actualis exiſtẽtiæ: q̃m, ſi ex ſe non corrũpiť in alijs exiſtẽs, corrupto vno ſaluaťr alio, quod particularibus nõ cõuenit. Propter q̃d̃ Ariſtoteles in litera nõ dixit abſolutè quãto incorruptibilia ſunt, ſed addidit in illis: quaſi diceret, q̃m vniuerſalia in particularibus poſita corruptibilibus incorruptibilitatẽ ſcd̃m ſe ſeruant, & illis diuturniora ſunt, magis ſcd̃m eſſe quidditatiuũ ſunt, & quodãmodo ſecundũ eſſe actualis exiſtentiæ.

Num habens particulare habeat ipſum vniuerſale.

CIrca quartã & ſextã rõnes dubitať. Quia falſum vr̃ eſſe, q̃ habẽs particularem nõ habeat vniuerſalem in actu, neq; in potẽtia. Quòd em̃ cognoſcẽs particulare cognoſcat vniuerſale in actu, ꝓbať ex eo, q̃ vniuerſale actualiter clauditur in ſuo minus vniuerſali, q̃d̃ particulare dr̃, tã in tr̃is q̃ in ꝓpoſitiõib⁹. in Iſocele em̃ claudiť triãgul⁹, & in hac ꝓpoſitiõe, Iſocheles habet tres claudiťiſta actu, Triangulus habet tres, vt patet ponẽdo diffinitionẽ loco noĩs &c. Quòd aũt ſciẽs particularẽ, ſciat vniuerſalẽ in potẽtia, ꝓbať ex eo q̃ vniuerſa lioris notitia ex minus vniuerſalib⁹ colligiť: ſicut vniuerſalis ex particularibus, impoſsibile aũt eẽt ex inferiorũ cõueniẽtia ſuperioris notitiam acq̃re, niſi in cognitiõe particularis eſſet in potẽtia cognitio vr̃is. Ad hoc dr̃, q̃ dictũ Ariſtotelis eſt ſimpliciter verũ, nec hmõi argumẽta cogũt ad oppoſitũ. Primum ſiquidem deficit, q̃m aliud eſt, id q̃d̃ eſt vniuerſale claudi actu in particulari, & aliud eſt vniuerſale claudi in particulari. Ad primũ em̃ ſufficit rẽ ſignificatã per nomẽ primæ impoſitionis illi⁹ vniuerſalis includi particulari, vt res ſignificata per ly aĩal, in hoĩe claudiť. Ad ſecundũ autẽ reqriť, q̃ res illa vt hẽt actũ vniuerſalis. i. diſtributa claudaťr in eo: vt q̃ oẽ aĩal ſit in hoĩe, primũ qui dẽ eſt verũ & nõ ad propoſitũ: ſcd̃m eſt falſum & eius cõtradictoriũ affirmatũ eſt ab Ariſtotele, & eſt ad propoſitũ, q̃m ad cognoſcẽdã hanc, Triangulus habet tres, vt vniuerſalẽ, ſiue prioriſtice, ſiue poſterioriſtice (quos demonſtratio exigit) nõ ſufficit cognoſcere hãc, Iſocheles habet tres, vt patet. Scd̃m aũtẽ deficit ex ignorantia metaphyſicę dupliciter: primò q̃a nõ aduertit de quali potẽtia loquaťr Ariſtoteles: ſcd̃ò q̃a meminit quid ſit propriè eſſe in potentia, ꝓcedit ſiquidẽ argumẽtum, ac ſi Ariſtoteles loquereť de potẽtia logica, aut de potẽtia phyſica quacũq;, cũ tñ Ariſtoteles loquaťr de potẽtia phyſica actiua volẽs particularẽ eſſe in actiua potentia vniuerſalis, & non è cõuerſo: q̃m vniuerſalis eſt ſcd̃m naturã præmiſſa ipſius particularis includẽs in ſe mediũ, quo paſsio de particulari cõcludiť: cõſtat aũt ex. 2. Phyſicorũ, q̃ præmiſſæ in gñe cãæ efficientis cõcluſionẽ inferũt, & q̃ nihil eſt efficiẽs ſuæ cãæ effectiuæ, ſimiliter eſſe impotẽtia aliq̃d nõ ꝓpriè dr̃ oẽ illud, q̃d̃ quotcũque & quibuſcũq; auxilijs põt in illud duci, ſed q̃ vnico tm̃ motore eget vt deducaťr in actũ, vt dr̃. 9. Metaphyſi. & ꝓpterea q̃a ſciens vniuerſalẽ ꝓpoſitionẽ vnica tm̃ mutatione põt particularẽ ſcire, agnoſcẽdo. ſ. illud particulare cõtineri ſub tali vniuerſali. Sciẽs aũt particularẽ ꝓpoſitionẽ nõ vnica ſed multis eget cognitiõib⁹ ad cognoſcendũ vniuerſale, vt ſic: tũ q̃a inductiõe opus eſt: tũ, q̃a, vt dictũ fuit in cap. 5. etiã ſi oĩa particularia eſſent nota adhuc nõ eſſet notũ vniuerſale ſcd̃m ſpeciẽ, ſed ſecũdũ numerũ tm̃: ideo meritò ſciẽs vniuerſalẽ dr̃ ſcire particularem in potentia & non è conuerſo.

CIRCA ſeptimã rõnẽ dubitatur, q̃a Ariſtoteles vr̃ egredi limites ꝓpoſiti: tractat em̃ de demõſtratiõe vniuerſali & particulari, quarũ vtraq; intellectu cõſpiciť, & ab eo fit & deſcẽdit ad particularia ſenſibilia, quod vitioſum eſſe vr̃. Ad hoc dr̃ q̃ Ariſtoteles à propoſito non receſſit: ſed vndiq; rationes adunans, ſicut ex modo gñationis particularium ex vniuerſali, & proceſſus ad vniuerſale à particularibus tertiam rõnẽ confecit, quia partitio ducit in infinita: collectio aũt adunat & finit: ita nũc ex tr̃is vniuerſalis ꝓceſſus vt ſic, & particularis vt ſic, vniuerſalẽ magnificat, termini ſiquidẽ particularis, ꝓceſſus, pticularia ſenſibilia ſunt.

Circa.te. cõ. 31. ſecundũ S. Tho.

Tex. c. 2.

Tex. c. 13.

Ad quæ

Ad quæ cũ peruentũ fuerit nõ amplius particularizari põt demõſtratio, termini aũt vniuerſalis ꝓceſſus, vt ſic vr̃ia oportet eſſe quæ intellectu cõſtũt, nõ eſt igiť extra ꝓpoſiti terminos vagatus.

De comparatione demonſtrationum affirmatiuæ & negatiuæ & ducentis ad impoſsibile. CAP. XXI.

OVòd autem monſtratiua ſit dignior priuatiua hinc manifeſtum: ſit em̃ hæc demõſtratio melior (alijs eiſdẽ exiſtẽtibus) quæ eſt ex paucioribus petitionibus, aut ſuppoſitionibus, aut propoſitiõibus: ſi em̃ notæ ſimiliter ſunt, celerius cognoſcere ꝓ has inerit: hoc autẽ eligibilius eſt. Rõ autẽ ꝓpoſitionis, q̃ melior, quæ ex minoribus, vniuerſaliter hæc eſt: ſi em̃ cõſimiliter eẽt hoc, q̃d̃ eſt, nota eſſe media, priora notiora eſſent. Sit demonſtratio quidẽ ꝓ media B C D, q̃ A ipſi E ineſt: quæ verò ꝓ F G, q̃ A ipſi D. Cõſimiliter itaq; ſe hẽt, q̃ A ipſi D ineſt, & A ipſi E, q̃ A ineſt ipſi D priꝰ & notius eſt, q̃ q̃ A ipſi E, ꝓ hoc em̃ illud demõſtrať: credibilius aũt eſt id, q̃d̃ eſt ꝓ q̃d̃: igitur demõſtratio, quę ꝓ pauciora, eſt melior alijs eiſdẽ exiſtẽtibus, ambæ igitur & per tea minos tres & ꝓpoſitiões duas mõſtrant: ſed hæc quidẽ eſſe aliq̃d accipit, illa verò & eſſe & nõ eſſe aliq̃d, per plura igiť, quare & peior eſt. Præterea q̃m monſtratum fuit, q̃ impoſsibile eſt, vt vtriſq; exiſtentibus priuatiuis propoſitiõibus ſiat ſyllogiſmus, ſed hãc quidẽ oportet talẽ eſſe, illã verò, q̃ ineſt. Amplius ad hoc oportet hoc accipere, ꝓdicatiuas em̃ (aucta demonſtratiõe) neceſſariũ eſt fieri plures, priuatiuas verò impoſsibile eſt plures eſſe vna in oĩ ſyllogiſmo. Sit em̃ nulli inexiſtens ipſum A in quot ipſum B, C verò oĩ inexiſtẽs ipſum B, ſi verò oporteat rurſus augere vtraſque ꝓpoſitiones, mediũ inijciendũ, ipſius quidẽ A B ſit D, ipſius verò B C, E: E quidẽ igitur manifeſtũ, q̃ eſt prædicatiuũ, D verò de B quidẽ prædicatiuũ, ad A verò vt priuatiuũ ponitur: D em̃ de oĩ B, A autem nulli oportet eorũ, quæ D ineſſe: ſit igitur vna priuatiua propoſitio, quæ eſt A D. Idẽ verò modus & in alijs ſyllogiſmis: ſemper em̃ mediũ ꝓdicatiuorũ terminorũ, prædicatiuũ in vtraq;, priuatiui aũt in altera priuatiuũ neceſſariũ eſt eſſe: quare hęc vna talis fit ꝓpoſitio, aliæ verò ꝓdicatiuæ. Si igiť notius, per quod monſtrať & credibilius: monſtratur aũt priuatiua quidẽ per prædicatiuã: hoc aũt per illam non monſtratur: prior igiť & notior exiſtens & credibilior melior vtiq; erit. Amplius, ſi principiũ ſyllogiſmi eſt vniuerſalis ꝓpoſitio immediata: eſt aũt in mõſtratiua quidẽ affirmatiua, in priuatiua verò negatiua vniuerſalis propoſitio, affirmatiua aũt negatiua prior & notior, ꝓpter nanq; affirmationẽ negatio nota. Et prior affirmatio, quẽadmodũ & ipſum eſſe ipſo nõ eſſe: quare melius principiũ monſtratiuæ q̃ priuatiuæ: quæ verò meliorib⁹ principijs vtitur, melior eſt. Amplius principalior, ſine em̃ mõſtrante non eſt priuatiua. Q̃m verò prædicatiua priuatiua melior eſt, planũ q̃ & ad impoſsibile ducente: oportet aũt ſcire, quæ eſt dr̃ia ipſarum: ſit itaq; A inexiſtens nulli B, ipſi verò C oĩ ipſum B: neceſſe vtiq; eorũ, quę C, nulli ineſſe ipſum A. Sic igiť acceptis, oſtẽſiua vtiq; priuatiua eſſet demõſtratio, q̃ A ipſi C nõ ineſt: quę verò ad impoſsibile ita ſe habet, ſi oporteat monſtrare, q̃ A ipſi B nõ ineſt, accipiẽdũ eſt A ineſſe ipſi B, & B ipſi C: quare cõtingit A ipſi C ineſſe. Hoc autẽ fit notũ & confeſſum, q̃ impoſsibile: non igitur põt A ipſi B ineſſe, ſi igitur B ipſi C cõfeſſum eſt ineſſe, A ipſi B impoſsibile eſt ineſſe: termini igiť conſimiliter ordinantur. Differt aũt vtra ſit notior ꝓpoſitio priuatiua, vtrũ q̃ A ipſi B nõ ineſt, an q̃ A ipſi C: cũ igitur cõcluſio eſt notior, q̃ nõ eſt quæ ad impoſsibile fit demõſtratio, cũ aũt in ſyllogiſmo ſit, demonſtratiua eſt: natura aũt prior eſt, q̃ A ipſi B, q̃ q̃ A ipſi C ineſt: priora em̃ ſunt cõcluſiõe, ex quibus eſt cõcluſio, eſt aũt A ipſi C nõ ineſſe, concluſio. A verò ipſi B, ex quo eſt concluſio. Nõ em̃ ſi cõtingit ablatũ eẽ aliq̃d, hoc eſt cõcluſio, illa verò ex q̃b⁹ ſunt, ſed hoc quidẽ eſt, ex quo ſyllogiſmus eſt q̃ vtiq; ſic ſe habet, vt aut toti⁹ ad partẽ, aut partis ad totũ habeat rõnẽ: ſed A C, & A B propoſitiones non

Vide lib. 2. cœli. cap. 3.

nes nõ ſe habẽt ita inter ſe: ſi igitur quæ ex notioribus & prioribus melior: ſunt autẽ ambæ ex eo, ꝙ non ſit aliquid, credibiles, ſed hæc quidẽ ex priori, illa verò ex poſteriori: melior ſimpliciter vtiq; erit priuatiua demõſtratio ea, quæ eſt ad impoſsibile, quare & quæ hac melior p̃dicatiua, eſt manifeſtũ, ꝙ & ea, q̃ ad impoſsibile ẽ melior.

Summa huius capituli hæc eſt.

Prima cõcluſio. DEmonſtratio affirmatiua dignior eſt demõſtratiõe negatiua, ꝓbat quinq; rõnibus. Primò ſic, demonſtratio ex minoribus q̃onibus, aut ſuppoſitionibus, aut ꝓpoſitiõibus (alijs eiſdẽ exiſtentibus) eſt dignior ea, quæ ex pluribus eſt. Demõſtratio affirmatiua eſt ex minoribus q̃ negatiua: ergo, maior ꝓbat dupliciter: primò ꝙa ſi ſunt vtrobiq; ſimiſr nota, velocius eſt cognoſcere per pauciora: hoc aũt appetibilius eſt &c. ſcđa ꝓbat ſupponẽdo media. ſ. eiuſdẽ ordinis ſimiſr eſſe cognita, & priora eſſe notiora, q̃m demonſtratio ex paucioribus eſt ex prioribus, & conſequenter ex magis cognoſcibilibus, q̃m credibilius eſt ꝙ quod demonſtrat. Quòd autẽ demonſtratio ex paucioribus ſit ex prioribus & notioribꝰ declarat in terminis duarũ demõſtrationũ primæ: quarũ A eſt primũ: E tertiũ: B C D tria media poſita ſub A & ſupra E, ita ꝙ ſcala ſit A B C D E. Secundũ autem demõſtratiõis per pauciora: A primũ, D tertiũ, B C duo media ſunt: ita ꝙ ſcala eſt A B C D. Manifeſtũ eſt aũt ꝙ ſimiſr ſe habent cõcluſiones vtriuſq; demonſtrationis & ꝙ concluſio ſcđæ eſt prior cõcluſiõe tertiæ cũ ſit illius principiũ (vel ſecundũ aliã literã) ſecunda demõſtratio in alijs medijs formet, ita ꝙ A ſit primũ: C tertiũ Z H duo media, & ſubdat. Manifeſtũ eſt ꝙ ſimiliter ſe habent cõcluſio ſecũdæ: & penultima cõcluſio totiꝰ ꝓceſſus primi, ſed hæc prior vltima cõcluſiõe, ꝙa eſt eiꝰ principiũ: ergo cõcluſio ſecũdæ, quæ eſt ex paucioribꝰ, eſt prior ea, quę eſt ex pluribꝰ. Minor aũt principalis ꝓbatur, ꝙa affirmatiua accipit aliq̃id eſſe, negatiua verò eſſe & nõ eſſe: licet vtraq; ſit per tres terminos & duas propoſitiones. Secũdò quoniam ex puris negatiuis non poteſt fieri ſyllogiſmus, ſed altera affirmatiua opus eſt &c.

Tertiò q̃m demonſtratio affirmatiua eſt prior & notior & credibilior negatiua: probatur, quoniã priuatiua per prædicatiuã, prædicatiua autẽ per illam non demõſtratur: probat, q̃m augmentata negatiua demõſtratione neceſſe eſt fieri plures affirmatiuas propoſitiões, negatiuã verò vnã tantum in omni ſyllogiſmo: declarat hoc in ſecũdo primę in terminis A primo: C tertio: B medio, D medio maioris, & E medio minoris: nulla ſiqdẽ negatiua fiet ꝓpoſitio, niſi maior ꝓſyllogiſmi ad maiorẽ ꝓbandam, reliquæ oẽs affirmatiuæ ſunt.

Quartò demõſtratio vtẽs dignioribꝰ principijs eſt dignior: ſed affirmatiua eſt huiuſmodi: ergo probatio minoris, q̃m affirmatiuæ principiũ eſt vniuerſalis immediata affirmatiua, negatiuę verò negatiua & illa & illa eſt prior notior: probat, q̃m negatiua per affirmatiuã nota eſt, & prius eſt eſſe q̃ non eſſe, &c. Quintò quoniã ſine demonſtratiua non eſt priuatiua, ſed è conuerſo. ergo &c.

Demonſtratio negatiua oſtenſiua eſt, quæ primum de tertio negatiuè concludit per medium, à quo negatur primum, & affirmatur de tertio: declaratur in terminis A primo: C tertio B medio.

Demõſtratio aũt ducẽs ad impoſsibile eſt, quę probat verã negatiuã, aſſumit affirmatiuã oppoſitam, & ſubſumit affirmatiuã verã, & infert cõcluſionem, de qua notũ & certũ eſt ꝙ ſit impoſsibilis, & ſic certificata præmiſſa vera cõcludit aſſumptã affirmatiuã oppoſitã, probando eſſe impoſsibilẽ, & per hoc ibi oppoſitã negatiuã eſſe veram &c. declarat in terminis A primo: C tertio: B medio, ita ꝙ B non eſt A ſit negatiua probanda.

Termini quidẽ ſimiliter ordinantur in vtraq;: ſed differt quo & qualis ſit notior priuatiua oppoſitio: q̃m q̃ cõcluſio eſt notior, q̃m non eſt, fit demonſtratio ad impoſsibile: cũ aũt quæ verę negatiua præmiſſa eſt, notior ſit, oſtẽſiua demõſtratio fit declarat in terminis eiſdẽ, ita. ſ. ꝙ nullũ B eſt A ſit vera & verę præmiſſa ſcđm ſe, & illa, nullũ C eſt A ſit vera ſcđm ſe, cõcluſio illius fuit ſiquidẽ illa maior negatiuæ oſtẽſiua, & iſta cõcluſio eiꝰ, & deſtructio cõcluſiõis impoſsibilis in demõſtratione ad impoſsibile, vt clarè patet, & cõſequẽter ibi aſſumpta vt p̃miſſa ad illã negatiuã probandam.

Secunda cõcluſio. Demonſtratio negatiua potior ſimpliciter eſt ducente ad impoſsibile: ꝓbat, demõſtratio ex notioribus & credibilioribus dignior eſt: negatiua eſt hmõi: ergo, probatur minor, q̃m cum vtręque ſint ex non eſſe credibiles, negatiua eſt ex priori, ad impoſsibile verò ex poſteriori: probatur, quoniam negatiua eſt ex quibus eſt concluſio, ad impoſsibile verò eſt ex cõcluſione: declarat in terminis eiſdẽ, & propoſitionibus eiſdẽ. ſ. nullũ B eſt A: & nullum C eſt A: ex quarum prima procedit negatiua, & ſecunda robur trahit ad impoſsibile.

Rñdetur cite quæſtioni. Non enim ſi ex deſtructione affirmationis verificari negatiuã contingit negatiua iſta eſt cõcluſio, & ea, ex quibus infertur ſunt ex quibus, ſed illud eſt, ex quo fit ſyllogiſmus, quod ſe habet ad cõcluſionẽ vt totũ ad partẽ, & illa ad iꝑm vt pars ad totum: hoc autẽ non cõuenit illi, nullũ C eſt A reſpectu illius, nullum B eſt A ſed è conuerſo.

Tertiacõ cluſio. Quare quoniam prædicatiua dignior eſt negatiua, & ea, quæ eſt ad impoſsibile potior erit.

Series autem hæc eſt.

DEFINITA prima quæſtiõe, reliquas exequit, & primò ſcđam vnica cõcluſione quinq; rõnibus firmata, ſcđò tertiã oſtendens ꝙd ſit demõſtratio negatiua, ꝙd ad impoſsibile, in quo cõueniãt & differãt & cõcluſionẽ rñſiuã ſubdens vnica rõne roborată, excludendo quandã cõtra rõnem obiectionẽ: & licet excluſio rationi inſeratur ab Ariſtotele, ſeparauimus tñ eã, vt clarius videat quod dicitur: vltimo tertiam concluſionẽ adiecit, affirmatiuã demonſtrationem extollentem &c.

Annota. CIRCA primam rõnẽ prima cõcluſione aduerte, q̃ideo dupl̃r formata eſt, quia difformiter habeť in diuerſis trãſlationibꝰ: litera ſiquidẽ cõis, quã ſecutus eſt ẽt Albertus: primũ ſenſum oſtendit. Litera aũt, quã expoſuit S. Tho. ſecundũ ſenſum habet, quẽ & habet trãſlatio quędã. cui ex diuerſis locis perpẽdi expoſitionẽ S. Thomæ verba liter confirmiorẽ eſſe q̃ cõi. Dico aũt hoc, q̃m penes me habeo quãdam tranſlationẽ, quæ niſi ſcriptorũ arbitrio quibuſdã quibꝰ annexa eſt cõmentarijs ſociata ſit Boetiana eſt, q̃m eloquẽtia Commentariorũ Boetium ſonat, cõpertũ tñ hoc mihi non eſt, eo ꝙ in cap. de vniuerſali quædam recitat Albertus ex Boetio, quæ in eo nullo modo ſunt, licet ad hoc poſſet dici, ꝙ Boetius duas æditiones ſuper libros Poſteriorum fecit, ſicut ſuper libros Perihermenias & Porphyrij. Vel fortè ꝙ vitio ſcriptoris ab Alberto Boetius noťat: nec tñ trãſlatio iſta eſt illa, quã expoſuit S. Th. vt ex ſequẽti cap. conſtat, niſi libros defectibus plenos habeamus, vel habuerit. Cuiuſcunq; ergo ſit trãſlatio illa hẽt expreſſe: vt S. Th. exponit. Et melior vr̃ iſta trãſlatio in hoc q̃ cõis (ſi vt rõ hoc introducit) ſecꝰ autẽ ſi vt declaratio: q̃m iuxta hanc Ariſtoteles facit eandẽ concluſionẽ primæ demonſtrationis & ſecundæ, & dicit ſimiſr ſe habere illã concluſionẽ, vt infertur per ſecundã & penultimã cõcluſionẽ primæ, quod indubiè verũ eſt, q̃a vtraq; per duo media ꝓceſſit: & per hoc, cum penultima ſit prior vltima & eius principiũ, ſequit ꝙ cõcluſio ex paucioribus ſit prior. Secundũ cõem verò tranſlationem Ariſtoteles non verè accipit duos proceſſus, ſed primo totum, deinde partẽ, primã ſiquidẽ demonſtrationẽ facit coniungẽdo ſupremũ infimo p̃tria media: ſecundã verò, ſupremũ coniungẽdo penultimo: & ſic minuit vnũ mediũ, & ſubdit ꝙ ſimiliter ſe habent cõcluſio primæ & cõcluſio ſecundæ, & concludit, ꝙ cõcluſio ſecũdæ eſt prior: vbi non ita apparet, cũo hoc ſequatur, nec cũo ſi militer ſe habeant. Declaratio tñ ſtat dicẽdo ꝙ ſimiliter ſe habent, nõ quo ad numerũ mediorum, ſed quo ad cætera: puta ꝙ ſunt ex prioribus & notioribus ſcđm naturã &c. & ꝙ non infert ex ſimiliter ſe hr̃e cõcluſio: ergo cõcluſio ſcđæ eſt prior, ſed ꝙ per (ly ſimiſr ſe habere) declaratur ꝙ cætera ſunt paria, & poſtmodũ q̃a cõcluſio ſcđæ eſt principium concluſionis primæ declarat ꝙ eſt prior.

Quantũ valeat proceſſus Ariſt. probantis demonſtratio nẽ ex minoribus abſolutè procedentẽ digniorem eſſe, ea quæ ex minoribus qualitatiuè procedit.

Dictiõis figura li. 1. Elenc. cap. 3. CIrca ꝓbationẽ minoris eiuſdẽ rõnis dubitat, q̃m Ariſtoteles vr̃ incidere in vitiũ figuræ dictionis, q̃m aſſumit & probat demonſtrationẽ ex minoribus abſolutè eſſe digniorẽ, & poſtmodum declinat ad minores qualitatiuè, vbi expreſſe mutaſſe vr̃ terminos quantitatis in qualitatẽ. Ad hoc dr̃ dupl̃r. Primò, ꝙ maior aſſumpta ab Ariſtotele conditionanda eſt, ſicut probatio minoris conditionať, ita vt intelligať ſic proceſsiſſe, demonſtratio ex paucioribus qualitatiuè eſt certior: Affirmatiua eſt hmõi: ergo & ſecundũ hoc nulla deceptio accidit: proceſſus tñ probans maiorẽ hũc ſenſum nec tangere vr̃, ſed ſimpl̃r ꝓbat demõſtrationẽ ex paucioribus eſſe potiorẽ. Scđo dr̃, ꝙ Ariſtoteles breuitati ſtudẽs ſub tr̃is quãtitatiuis qualitatiuos ſubſumpſit, non vt qualitatiuæ ſunt, ſed q̃m ex eis quãtitas cognoſcit maior vel minor &c. & cõſequẽter nullũ fuit in eiꝰ ꝓceſſu vitiũ, ſed ſubtilis breuitas. Quòd aũt ita ſit, ꝙ. ſ. demõſtratio ex pluribus in qualitate ſit ex pluribus in quantitate, & ex paucioribus ſcđm qualitatem ſit ex paucioribus ſimpl̃r, & cõſequenter ꝙ affirmatiua demonſtratio, quæ cõſtat ex affirmatiuis tñ ſit ex paucioribus, & negatiua, quæ cõſtat ex affirmatiua & negatiua ſit ex pluribus ſic manifeſtať. Ad probandũ præmiſſas demonſtrationes affirmatiuæ nõ p̃t aſſumi, niſi ea, quæ inſunt per ſe in primo vel in ſecundo modo, antecedentia. ſ. & conſequentia: q̃m omnes præmiſſæ affirmatiuæ ſunt. Ad probandũ autẽ præmiſſas negatiuæ demonſtrationis, q̃m vna præmiſſa eſt affirmatiua oĩa ſu pradicta contingit ſumere: q̃m verò altera præmiſſa eſt negatiua extraneũ ab altero extremorũ mediũ oportet ſumere, & ſic plura media ſunt, ſi præmiſſæ plures ſcđm qualitatẽ ſunt, vtraq; rñſio conueniens videtur, ſed ſecunda Alberto placet, & ipſi magis textus conſentire videtur.

De certitudine & vnitate & diuerſitate ſcientiarũ & demonſtrationum. CAP. XXII.

Vide. 1. de anima cap. 1. & libr. 8. Topi. capit. 2. SCientia aũt eſt certior & prior ſcientia, quæ ipſius ꝙ, & ꝓpter quidẽ eadẽ, ſed nõ ea, quæ ſeorſum ipſius ꝙ ab ea, quæ ꝓpter quid: & quæ non de ſubiecto eſt ea, quę de ſubiecto, vt Arithmetica Harmonica: & quæ ex paucioribus ea, quæ eſt ex appoſitione, vt Arithmetica Geometria: dico autem ex appoſitionẽ, vt vnitas eſt ſubſtantia ſine poſitionẽ, punctus verò ſubſtantia cum poſitione, hoc autem ex appoſitiõe.

Per genꝰ, ſubiectũ intellige, vt paſſim apud Ariſtote. Vna autem ſcientia eſt, quæ eſt vnius generis, quæcunq; ex primis componuntur, & partes ſunt, aut paſsiones horum per ſe. Altera verò ſcientia eſt ab altera, quarumcunque principia, neque ex ijſdem, neque alteræ ex alteris ſunt: huius autem ſignũ, cum ad indemonſtrabilia venerit: oportet enim ipſa in eodem genere eſſe cum his, quæ demonſtrantur: ſignum autem & huius, cum ea, quæ monſtrãtur per ipſa, in eodem

eodem gñe sint,& cognata. Plures autem demonstrationes esse eiusdem euenit, nõ solum ex eadem coordinatione accipienti non continuũ mediũ(vt eorũ,quæ A B, C & D & E) sed & ex altera,vt sit A transmutari, in quo aũt D moueri, ip̃m verò B lætari,& rursus E q̃escere. Verũ est igit & D de B, & A de D p̃dicari:nã q̃d lætat mouet,& q̃d mouet trãsmutat:rursus A de E. & E de B verũ p̃dicari: quare p altera media,& nõ ex eadẽ coordinatiõe syllogism⁹ ẽ,nõ tn̄, vt neutrũ de neutro dicat mediorũ:necesse est em̄ eidẽ alicui ambo inesse. Cõsiderãdũ aũt est & p alias figuras,quot modis cõtingit eiusdẽ fieri syllogismum.

Summa huius capituli hæc est.

Prima cõclusio. SCiẽtia est certior & prior alia tripl̃r.s. quæ eadẽ est ipsi⁹ qa,& ꝓpter qd:sed nõ est ea,quæ est ipsius qa tm̄,extra eã, quæ est ꝓpter qd & q̃ nõ est de subiecto illa,quæ ẽ de subiecto, vt arithmetica, harmonica,& q̃ ex minorib⁹ ea, q̃ ẽ ex appositione,vt arithmetica de vnitate,geometria de pũcto.

Secunda cõclusio. Scientia est vna quæ est vnius generis,quæcunque ex primis componuntur,& partes aut passiones horum sunt per se.

Tertiacõ clusio. Altera sciẽtia ab altera est quorũcũq; pricipia, neq; ex eisdẽ,neq; ex alterutris sunt. Declarat̃ à signo,quẽ resoluendo venit in demonstrabilia quæ oportet esse eiusdẽ generis,cũ his,quæ demõstrantur.Declaratur & hoc à signo, quoniam demonstrabilia per seipsa in eodẽ genere sunt & ꝓxima.

Quarta cõclusio. Plures demõstratiões esse eiusdẽ possibile est, nõ solũ ex eodẽ ordine accipiẽti non cõtinuũ mediũ,sed ex altero.Declarat̃ primũ in trĩs A primo, B tertio, C D E medijs ex eodẽ ordine subordinatis.Declarat̃ scdm in trĩs A primo,B tertio, D E in medijs diuersorũ ordinũ, & applicant̃ ad speciale exẽplũ,lętans tertiũ,transmutatur primũ,mouet̃ & quiescit media diuersa:probatur deinde de hoc secundũ,quoniam neutrũ de neutro dici cõtingit mediorũ,& necesse est eidem alicui vtraq; inesse.

Series autem hæc est.

Qui dicit sciẽtiã,dicit vnam sciẽtiã,ex lib.1.Elẽ. capi.5.& lib.4.Metaph.2. COMPARATIS demõstratiõib⁹, sciẽtias earũ effect⁹ cõparare intẽdit in hoc cap.& tria facit:qa primò in prima cõclusiõe cõparat eas scdm certitudinẽ:secundò secundũ vnitatem & diuersitatẽ duabus conclusionibus: tertiò quotupliciter cõtingat eiusdẽ esse diuersas demonstratiões ostẽdit sic ex hoc insinuans tantã esse vim diuersitatis principiorũ ad sciẽtias distinguendũ, vt etiã circa eandẽ conclusionem diuersas pariant scientias.

Quæ nam ad scientiæ vnitatẽ & distinctionẽ spectent.

CIrca secundã & tertiã conclusiones,& ea quæ à S.Tho.in earũ expositiõe dicunt̃, multa occurrunt notãda & dubitanda: ante cætera autem oportet declarare principales terminos, q̃d.s. importet scientia vna,& genus vnũ, & q̃d cõstituat genus vnũ,& deinde ad singula descẽdere. Scientia ergo sicut & quælibet res põt tripl̃r dici vna.s. numero,spẽ & gñe,sicut per oppositũ aliq̃ sciẽtiæ distinguunt̃ numero, vt geometria in anima istius,& geometria in aĩa illius:& aliquæ specie,vt geometria & arithmetica : & aliquæ gñe, vt geometria & metaphysica & physica. Qm̄ aũt vnitas & distinctio numeralis scientiarũ ex vnitate & distinctione animarũ, in quibus sunt subiectiuæ sunt̃,& inter ea,quæ per accidẽs sunt ordinãtur, eo ꝙ in infinitũ ꝓcedit talis distinctio, & nũc de formali tã distinctione q̃ vnitate scientiarũ sermo sit:clarũ est ꝙ non de vnitate numerali intelligendũ est,cum dr̃ scientia vna est quæ &c. Quia verò vnitas generica nõ est vnitas formalis simpl̃r, qm̄ iuxta gña latent multa, vt dr̃ in.7.Phy si. & vt dictũ est,formalẽ vnitatẽ sciẽtiæ inquirimus simpliciter,& secũdũ primariã intentionẽ loquẽdo, nec etiã de vnitate generica sermo est qm̄ dr̃, vna autẽ scientia est &c. Vnde restat ꝙ de vnitate specifica seu formali simpliciter sermo sit,cũ dr̃ scientia est vna &c. Notanter aũt dixi ꝙ primaria intentione & simpliciter non est hic sermo de vnitate generica,qm̄ ex consequenti(vt ex dicẽdis patebit)vnitas generica apparet ex verbis Aristo. & non solũ specifica. Similiter cũ dicitur generis vnius nõ est intelligẽdũ de vnitate numerali,aut generica, sed specifica seu formali:ly nanq; genus(vt in cap.de clarauimus)& speciẽ atomam,& analogũ in se cõprehendit. Est ergo sensus cõclusionis, ꝙ scientia vna formaliter est cuius obiectũ est vnũ formaliter. Vnde aũt sumat̃ vnitas formalis gñis subiecti ex verbis Aristo. & S.Tho. sic accipere contingit. Cùm enim ab eodẽ res habeat esse & vnũ esse, oportet idẽ esse principiũ formale constitutiuũ generis subiecti in tali esse,& dans ei talẽ vnitatẽ. Cõstat aũt ꝙ res plurimæ ab eadẽ sciẽtia cõsiderant̃, vt in geometria triãguli & quadranguli &c. & ꝙ habẽt ꝙ subijciãtur tali scientiæ nõ vndecũq;, sed ex aliqua rõne formali aliquo modo in eis inuenta, & cõsequẽter ab eadẽ rõne formali necesse est habere vnitatẽ formalẽ subiectũ talis scientiæ, ac per hoc quæ sit illa rõ formalis, aut vnde sumatur oportet videre ad intelligendũ vnde sciẽtiæ subiectũ vnũ formaliter sit. Sciendum est ergo, ꝙ res diuersa ad aliquã vnã scientiã pertinẽtes põt dupliciter cõsiderari. Vno modo scdm earum singulas naturas,vt triãgulus inquantũ triangulus, & quadrangulus vt sic,& sic quot sunt res formal̃r differentes,tot sunt rõnes formales. Alio modo cõsiderantur, vt adunantur in aliqua cõi rõne formali, vt triãgulus & quadrangulus &c. inquantũ cõueniunt in rõne figuræ,vel quãtitatis &c. & sic quãtuncunq; res distẽt, oĩm est vnica rõ formalis. Et qa experimur res diuersas secundũ se formal̃r subeadẽ scientiæ cõsideratione contineri, vt patet in geometria,de tot spẽbus figurarũ, & arithmetica de spẽ-

Quid sciẽtia vna. Vna tripliciter.

T.c.31.

Quid cõsequẽs vnũ. ca.8. circa.tex. cõm.20. Vñ supra rõ formalis vna.4. Metaph. tex.cõ.3.

de spẽbus numerorũ, & in metaphysica de oĩb⁹ p̃dicamẽtis & substãtijs immaterialib⁹:ideo oportet rõnẽ formalẽ cõstitutiuã gñis subiecti in aliqua sciẽtia eẽ rõnẽ cõem oĩbus in ea cõsideratis, aliter non eẽt subiectũ vnũ, sicut nec rõ formalis esset vna, sed tot subiecta quot naturæ formal̃r differẽtes,& cõsequẽter nõ caderẽt sub vna scientia,sed diuersis,q̃d est cõtra hypothesim. Et cõfirmat̃,qa aliter subiectũ sciẽtiæ nõ solũ cõtingeret nõ hr̃e p se partes subiectiuas, sed esset impossibile etiã tales partes hr̃e,cõtra Aristotelẽ hic:patet sequela,qm̄ tã partes subiectiuæ inter se q̃ à toto vniuersali formaliter distinguũtur: & cõsequẽter si distincta formaliter scdm ꝓprias rõnes distincta formalia subiecta sunt, & distincta formaliter sciẽtias faciũt, alteri⁹ speciei erit sciẽtia d̃ triãgulo, à sciẽtia de Isoschele, & vtraq; sciẽtia de Scalenone & hmõi,q̃d ridiculũ ẽ. Cõstituit ergo subiectũ scientiæ in tali esse per aliquã rõnẽ formalẽ vnã formaliter cõem multis,quantũcũq; diuersis ad illã sciẽtiã ptinẽtibus. Requirũtur ergo duo ad rõnem formalẽ cõstitutiuã vnius subiecti in aliqua vna sciẽtia. Primò ꝙ sit cõis pluribus,quãtũcũq; scdm se formal̃r diuersis in illa sciẽtia cõsiderat̃,si talia in ea inueniãtur(q̃d dico ꝓpter cauillationes, quæ tn̄ ꝓposito nostro nõ obstãt.) Secũdò ꝙ sit vna formal̃r, nõ scdm q̃d, sed simpl̃r sicut spẽs atoma vna est,aliter tale subiectũ vnum subiectũ simpl̃r nõ eẽt,& cõsequẽter nec eius sciẽtia eẽt vna simpl̃r. Cũ aũt sit impossibile inuenire vniuersal̃r in rõnibus formalib⁹ subiectorũ scientiarũ has duas cõditiones scdm idẽ gen⁹, necesse est rõnẽ formalẽ cuiuscũq; subiecti in duobus generibus reponi, in quorũ altero vnitatẽ formalẽ simpl̃r obtineat, & in altero cõitatẽ pluribus formal̃r distinctis. Patẽt aũt hæc quæ dicimus exemplariter mathematicis. Subiectũ nãq; arithmeticę numer⁹ est, q scdm se diuisibilis formal̃r est ĩ plures numerorũ spẽs, quibus oĩbus rõ numeri cõis est:& cõsequẽter est impossibile ꝙ numer⁹ infra limites sui gñis stãdo sit indiuisibilis formal̃r: esset em̄ spẽs subalterna & specialissima in eodẽ genere,q̃d est impossibile: & ideo oportet numerũ esse vnũ formal̃r seu speciẽ specialissimã scdm aliq̃d aliud gen⁹, & simile est de cõtinuo in geometria,& ente in metaphysica: oĩa em̄ hmõi diuisibilia sunt formal̃r scdm se,& ĩdiuisibilia formaliter eẽ oportet:vt aliud ingrediũtur gen⁹, adhoc vt q̃libet eorũ sit subiectũ vnũ formal̃r vni⁹ sciẽtiæ scdm speciẽ. Est aũt tale gen⁹ hoc q̃d dico scibile:vt S.Tho. hic expresse & alibi docet. Et propterea oportet distinguẽdo dicere, ꝙ rõ formalis subiecti põt dupliciter accipi. Vno mõ (vt res est).i. scdm se,seu scdm genus ꝓpriorũ. Alio mõ (vt obiectũ est.i.vt scibilis est:) ꝙ si consideret̃ vt res est non oportet eã simpl̃r esse vnã formal̃r, si verò cõsideret̃ vt hoc genus.s.scibile ingredit, sic vna formal̃r & simpl̃r est:ita ꝙ,vt exẽplariter dicat̃, si numer⁹ cõsideret̃ in eo ꝙ numerus, sic (vt dictũ est) numer⁹ nõ est vnus formal̃r simpl̃r, eo ꝙ diuisibilis est formal̃r, & cõsequẽter(vt sic) nõ dat vnitatẽ specificã arithmeticæ:dictũ est em̄, ꝙ genus subiectũ debet eẽ vnũ simpl̃r, si sciẽtia est vna simpl̃r,aliter cũ sciẽtia sequet̃ sicut & res subiecta, vt dicit̃ in tertio de aĩa,sciẽtia nõ eẽt vna simpliciter subiecto formaliter diuiso. Si verò cõsideret̃ numer⁹ vt genus scibilis ingredit̃,sic vnius speciei specialissimę est, & cõsequẽter vnũ formaliter,& cõsequenter vt sic vnitatẽ dat specificã arithmeticæ. Sicut si diceremus ꝙ aĩal põt accipi dupliciter:vno modo ĩ gñe ꝓprio substãtiæ.s. & sic nõ est vnũ formaliter simpliciter,alio mõ vt ĩgreditur gen⁹ potẽtiæ sensitiuæ,& sic supposito ꝙ tact⁹ sit spẽs specialissima,aĩal esset vnum formaliter.

T.c.38.

1.de aĩa c.6.& 3. ā anima. cap.1.

Ratio formalis.

B Dicimus igit scdm.S.Tho.doctrinã, ꝙ sciẽtiæ secãtur quẽadmodũ & res, nõ vt res, sed vt scibiles, & ꝙ scdm vnitatẽ gñricã rerũ vt scibiles sunt sumit̃ vnitas gñrica sciẽtiarũ,& scdm vnitatẽ specificã sumit̃ specifica : & similiter scdm diuersitatẽ specificã vel gñricã scibiliũ, distinctio gñrica sciẽtiarũ vel specifica accipiẽda est. Ad quorum ampliorẽ euidẽtiã(qm̄ secreta subtilis vera, atq; peripatetica doctrina hæc est) ex sensibilibus declarãdũ censui quo se habeãt hæc duo gñra inter se & ad sciẽtiã. In sensibilibus ergo & sensibus inspiciẽdũ est,ꝙ obiecta sensuũ duplex genus ingrediunt̃.s.sensibile & passibilẽ qualitatẽ,vt tales res sunt,puta odor,sapor,color &c. sub passibili qualitate essentialiter cõtinentur. Vt sensibiles verò C denoĩant̃,sic sub sensibili cõtinent̃:vtrũq; aũt horũ generũ in diuersas spẽs per ꝓprias differẽtias diuidit̃,sed nõ eodẽ mõ se habẽt ipsa inter se, & eorũ spẽs inter se,qm̄ gña ipsa inter se cõuenit̃ oẽ em̄ per se primò sensibile à sensu exteriori(de tali em̄ loquimur)est qualitas passibilis,& è cõuerso, oĩs passibilis qualitas est sensibilis & c. Spẽs aũt eorũ specialissimæ nõ ita cõuertibiliter se cõuertũt, sed in vna spẽ sensibilis multæ spẽs passibilis qualitatis claudũtur : vnde spẽs sensibilis cũ spẽbus subalternis passibilis qualitatis cõuertuntur. Diuidit̃ em̄ sensibile in visibile,audibile,odorabile & c. tanq̃ in spẽs specialissimas, quorũ nullũ cũ specialissimis passibilis qualitatis : sed subalternis conuertit̃, odorabile cũ odore,audibile, cũ sono & c. Cernim⁹ ergo in sensuũ obiectis ꝓprijs vnitatẽ formalẽ,inquãtũ sensibilia sunt, & diuisibilitatẽ formalẽ,vt res sunt:supponam⁹ quoq; ꝓ nũc(q̃d & verũ est) ꝙ sensus ꝓprij sint spẽs specialissimæ,& ꝙ tã distinctionẽ q̃ vnitatẽ formalẽ sumãt ex obiectis:& videbim⁹ ꝙ cũ sensus sensibile(vt sic)p se respicit,& per ꝓprias dr̃ias sensibilis distinguẽt specificè obiecta ipsorũ sensuũ, nõ inquãtũ res, sed inquantũ obiecta.i.sensibilia sunt,vniẽt,& distinguẽt eos:ita ꝙ odor inquantũ est spẽs atoma in gñre sensibilis olfactũ specifice distinguit ab auditu,quẽ sonus inquãtũ alterã speciẽ sensibilis ingreditur in spẽ reponit, & sic de alijs. Ascẽdẽdo ergo ab istis ad intelligibilia, ꝓ

portionaliter dicimus, q̃ sciẽtia inquãtũ sciẽtia scibile pro subiecto hẽt, & scd̃m ꝓprias dr̃ias scibilis distinguitur: & q̃ res obiectæ sciẽtiæ duplex quo q̃; genus ingrediũtur. ſ. scibile, & genus propriũ scd̃m q̃ tales res sunt, & vocamus illud ens. Manifestũ quoq; est, q̃ & ens formaliter ꝑ modos & dr̃ias diuersificatur, & q̃ scibile proprijs differẽtijs diuidit̃. Et de diuersitate quidẽ entis nõ oportet aliud dicere, qa clara est, & fit per prædicamẽta, & eorũ dr̃ias, & per actũ, & potẽtiã & c. Diuisionẽ autem scibilis (licet in .6. Metaphysicæ facilius persuaderemus) tñ tãgamus & nũc, dicẽtes, q̃ cũ scibile immateriale & immobile sonet, eo q̃ obiectũ immateriale oportet esse, qa substãtia in intellectu est, & impossibile aliter se hr̃e, quia scire nõ cõtingit nisi hmõi, qa ex immaterialitate, ergo ꝓpter potẽtiã intellectiuã, & ex immobilitate ꝓpter habitũ sciẽtificũ cõstat scibile, vt sic: & propriæ differẽtiæ alicuius sunt, quæ illud gen⁹, vt sic nõ solũ diuidũt, sed diuersificãt: scibile optime diuidit̃ ꝑ diuersimodẽ hr̃e ĩmaterialitatẽ, & immobilitatẽ in subalterna, & specialissima, vt facit Aristo. 6. Metaphysicæ: vt secet̃ scibile in vniuersale abstractũ à materia & motu scd̃m esse, & rõnẽ, & abstractũ scd̃m rõnẽ, & nõ scd̃m esse: & abstractũ nõ scd̃m esse, nec scd̃m rõnẽ rãquã in gñra distinguẽtia tres partes philosophiæ. ſ. metaphysicã, & mathematicã, & naturalẽ. Et primũ quidẽ mẽbrũ licet diuidi posset in abstractũ scd̃m esse, & rõnẽ totaliter, vt sunt substãtiæ sep̃atæ scd̃m ꝓpria sibi, & abstractum scd̃m esse rõnẽ cũ quadã analogia ad materialia: & materialia, vt metaphysicalia, qa tñ scd̃m veritatẽ de ꝓprijs substãtiarũ sep̃atarũ nõ est possibilis sciẽtia hoĩ (vt etiã Auerrois ꝓbat) ideo primũ mẽbrũ & gñe, & spẽ atoma differt à cæteris, sicut & corpora cholerica inter se gñe & spẽ distinguũtur. Secũdũ autẽ & tertiũ mẽbrũ gña sunt subalterna, & in diuersas spẽs distinguũtur, vt. S. Tho. exp̃sse hic dicit. Diuiditur siq̃dẽ abstractũ à materia scd̃m rõnẽ in abstractũ à cõtinuo, q̃d materia quædã est, & nõ abstractum ab eo & c. & hæc sunt specialissima, & cõstituunt arithmeticã, & geometriã. Scibile autẽ abstractũ nec scd̃m esse, nec scd̃m rõnẽ diuidit̃ scd̃m plus & minus, materialitatis, & motus infra mobiliũ latitudinẽ, q̃d in libris philosophiæ Aristote. clarè relucet: diuisit siquidẽ in mobile abstractũ ab oĩ spẽ motus, & materiæ. i. in mobile simpliciter, & mobile ad vbi ad formã & c. quæ specialissima sunt in gñe scibilis physici. Videm⁹ ergo clara luce, q̃ licet scibile conuertat̃ cũ illo gñe, puta ente, & gña subalterna scibilis cũ quibusdã gñribus entis, spẽs tñ specialissimæ scibilis nõ cõdiuidũtur spẽbus entis, sed in vna spẽ scibilis multæ spẽs, multa q̃nq; gña entis cadũt, vt patet in metaphysica, & arithmetica, & sic manifestatũ subiectũ sciẽtiæ & in metaphysica, & in geometria, & arithmetica, & physicis habere rationẽ formalẽ diuisibilẽ formaliter scd̃m se, indiuisibilẽ aũt in gñe scibilis, & q̃ ideo metaphysica, & mathematica, & naturalis distinguũtur gñe, qa rõnes formales subiectorũ earũ ĩ gñe scibilis, gñe differũt. Apparet quoq; ex his, q̃ ens scibile põt dupliciter diuidi. Vno modo vt ens, alio modo vt scibile, q̃ si diuidatur vt ens, sic per entis dr̃ias rerũ diuersificatiuas in latitudine entiũ absolutè distinguetur in prædicamẽta, & eorũ spẽs, & in actũ, & potẽtiã, causam, & causatũ, necessariũ, & possibile, & alia hmõi. Si autẽ distinguatur (vt scibile) sic per scibilis ꝓprias dr̃ias distinctiuas rerũ, vt scibiles sunt, & cõstitutiuas earũ in proprijs gradibus latitudinis scibiliũ diuiditur in ens independẽs à materia scd̃m esse & rationẽ, & depẽdẽs scd̃m rationẽ tm̃, & depẽdẽs vtroq; modo & c. & cõsequẽter ,, q̃ diuersitas entium penes entis, vt sic dr̃ias, materialis diuersitas est scibiliũ, vt sic, & quia distinctio sciẽtiarũ nõ attẽditur penes materialem diuersitatẽ scibiliũ vt sic, sicut nec distinctio sensuũ fit scd̃m materialẽ distinctionẽ sensibiliũ, ideo S. Tho. (pluries clamat) q̃ nõ quęcũq; diuersitas rerũ, aut rationũ formaliũ causat diuersitatẽ sciẽtiarũ, sed tãtũmodo diuersitas earũdẽ, vt scibiles sunt: est igitur sciẽtia vna simpliciter, quę est vni⁹ subiecti simpliciter, vt subiectum est. i. vt scibile: hoc enim subiectũ nomẽ sonat, & vna scd̃m gen⁹, quæ est vni⁹ subiecti scd̃m gen⁹, vt scibile est.

Ex his autẽ, quæ diximus, intellectus facile haberi põt eorũ, quæ vel ab illustribus viris dicunt in hac materia, vel eis atribuũtur. ſ. q̃ duplex est rõ formalis subiecti cuiusq; scientiæ. ſ. quæ & sub qua, vel sub alijs verbis rei, vt res est, & eius vt obiectũ est, vel ex parte obiecti, & ex parte potentiæ, & q̃ sciẽtiæ distinguũtur ex rõne formali sub qua: passiones verò subiecti fluũt ex rõne formali: quæ & c. Saluantur siquidẽ hæc & hmõi, q̃m in subiecto sciẽtiæ attẽdẽda sunt duo. ſ. res ipsa, quæ subijcitur, de qua scd̃m propriã rationẽ formalẽ habetur sciẽtia, vt in arithmetica est numerus in eo, q̃ numerus, in geometria cõtinuũ vt sic, & talis rei ratio formalis appellat̃ (ratio formalis quę) q̃m est illa quæ primò attingitur ab illa sciẽtia, & à qua fluũt passiones, & vocatur ratio formalis rei, qa ipsius rei subiectæ rõ q̃dditatiua est, & ex parte obiecti eadẽ rõne: scd̃m q̃d est in subiecto sciẽtiæ est modus, quo tale subiectũ cadit sub cõsideratione talis sciẽtiæ, vt in arithmetica est abstrahere à materia sensibili, & cõtinuo, & in metaphysica abstrahere à materia scd̃m esse & rationẽ & c. & talis modus appellatur (ratio formalis sub qua) q̃m hmõi modus est velut quoddã lumẽ sub quo manifestãtur res ad talẽ sciẽtiã pertinẽtes, & quia tales modi nihil aliud sunt, q̃ differẽtiæ ꝓpriè scibilis, ideo dicitur, q̃ scd̃m eorũ distinctionẽ attenditur distinctio scientiarũ, & propter eãdem causam vocantur rationes formales rerũ, vt obiecta sciẽtiarũ sunt, & rationes formales ex parte potentiæ, seu habitus scientifici. Iam enim dictum est, quòd scibile, & immaterialitate ex in-

5. metaphysicæ. t.c.15.T.c.2.

Diuisio sciẽ icõi. T.c.2. Hæc diuisio .6. metaꝓmo 2. de aĩa. cap.3.

Saltẽ ante adeptionẽ intellectus agẽtis: vt patet. 2 6 c.3. d aĩa

1.q.1. su art.3. virtu.q.2.arti.4. hoc in cõmẽto.1.2.q.55.ar.2. Capit.1. sent.q.& 4.p.logi

ex intellectu, & ĩmobilitate ex habitu sciẽtifico cõstat & c. Nec miretur quisquã, q̃ dr̃ias scibiliũ modos rerũ scibiliũ dixerimus, q̃m incõueniens nõ est id q̃d est spẽs vnius esse modũ alterius, vt in sensibilibus clarè apparet, spẽs immutationũ spiritualiũ esse modos, quibus res obiectæ immutãt sensus. Nemo quoq; arbitret̃ nostræ intẽtionis esse, q̃ sciẽtiæ distinguãtur per dr̃ias proprias scibilis, & non per dr̃ias entis (hoc emñ neq; somnio cõcepimus) sed docem⁹ sciẽtias distingui per rõnes formales ipsarũ rerũ, sed nõ quascũq; rõnes formales, nec per quãcũq; rõnũ formaliũ earũdẽ distinctionẽ, sed eã tm̃ distinctionẽ rõnũ formaliũ ipsarũ rerũ quam comitatur distinctio formalis scibiliũ: intẽdimus emñ q̃ nõ quæcũq; entis sectio secat sciẽtias, sed ea tm̃ quæ fit per ens independẽs à materia scd̃m esse & rõnẽ &c. vt supra, q̃m hãc distinctionẽ comitatur distinctio scibilis. & c. Comitatur aũt simpliciter & absolutè, vt posterius comes est prioris: q̃m emñ numerus, vt numer⁹ talis quidditas est, ideo abstrahit à materia & cõtinuo scd̃m rõnẽ, & nõ è cõuerso, & similiter quia ens inquãtũ ens tale quid sonat, ideo abstrahit scd̃m esse & rõnẽ, & sic de alijs, in ordine vero ad sciẽtiã distinctio scibilis talẽ distinctionẽ entis, ſ. in ens quantum & mobile & c. Comitatur vt prius (in gñe causæ formalis) suũ posterius, q̃m quia ista entis membra: scibilium genera & species intrant, ideo scientias diuersificãt genere & specie, & nõ è conuerso, quoniã scientia, vt sciẽtia scibile, vt scibile respicit sicut sensus sensibile & c.

Quomodo quæ vnius sunt generis scibilis, composita ex primis esse oporteat.

5. Meta. t.c.20.

Circa illã particulã secũdę cõclusionis. ſ. ex primis cõponuntur. Dubitatur quid intelligat Aristoteles per ly primis: est autẽ ratio dubitãdi, quia. S. Tho. exponit per prima, principia intrinseca, & propter defectũ huius cõditionis vult de substãtijs separatis nõ esse sciẽtiã eo modo quo de sciẽtia loquitur Aristoteles, & fouetur eius expositio ex illo verbo cõponũtur: cõpositio enim ex eis, quæ insunt, fit: si ergo per prima intelligit principia intrinseca, cũ principia intrinseca sint partes essentiales rei, vt quid, additur in textu: & partes horũ sunt: & hoc præsertim militat cõtra. S. Tho. cui magis placet nomine partiũ accipere partes essentiales, q̃ partes subiectiuas. Ad hoc dicitur dupliciter. Primò tenẽdo, q̃ idẽ scd̃m rẽ intelligatur per ly prima, & ly partes, & sic dicitur dupliciter. Vno modo q̃ cũ docuisset ea quę sub eodẽ gñe scibili cadũt oportere cõposita esse ex primis, subdidit qualia debeãt esse prima. ſ. q̃ debent esse partes per se illorum ad differentiam principiorũ quæ nõ sunt per se partes rei, & hoc in sciẽtia priori scd̃m rei naturã. Alio modo dicitur, q̃ quia principia intrinseca, & partes, & prima sunt diuersis rõnibus, ideo nõ fuit superfluũ, si primis partes addidit: insinuauit emñ, q̃ scientia vtitur principijs intrinsecis rerũ & vt primis à qui

A busincipit, & vt partibus ex quibus cõstituũtur res ipsæ. Secũdò respõdetur tenẽdo, q̃ nõ intelligitur idẽ cõuertibiliter per prima & partes, & dicitur q̃ per prima intellexit ea ex quibus id de quo habetur sciẽtia cõponitur, nõ qualitercunq; sed vt ex his incipit tã res, q̃ sciẽtiæ ꝓcessus, siue illa sint partes essentiæ rei, vt materia & forma, siue partes rationis, vt genus, & differẽtia, siue alio quocũq; modo intrinseca, vt punctum respectu continui, vel intelligentiæ respectu entis & c. per partes aũt intellexit per se partes, vt supra, & vltra hęc partes etiã subiectiuas, vñ in expositio. S. Tho. extẽditur (ly primis) ad prima & quo ad nos & prima ordine naturæ, & dicitur, q̃ oẽ de quo ẽ demõstratiua sciẽtia est cõpositũ scd̃m se ex pri-
B mis. i. ex prioribus scd̃m naturã, aut est cõpositũ in cognitiõe nostra ex primis quo ad nos, nõ ergo superfluu⁹ fuit Arist. iuxta. S. Tho. expositionẽ.

CIRCA eiusdẽ particulæ expositionẽ esset dubiũ quomodo verificetur, q̃ de essentijs substãtiarum immaterialium nõ possit haberi scientia demõstratiua ex earũ naturis quicquid sit de facultate intellect⁹ nostri: sed q̃m hoc in nono metaphysicę determinandũ est illucusq; differatur.

Num quæuis scientia vna considerans vnum subiectum, de necessitate omnes eius subiectiuas partes comtempletur.

Circa. t. cõ. 22.

CIrca illã particulã, partes per se sunt, secũdo modo expositam. ſ. pro partibus subiectiuis. Dubitatur, quia nõ videtur verũ, q̃ eiusdẽ sciẽtiæ
C sit cõsiderare aliquod vnum genus & eius per se partes subiectiuas. Metaphysica emñ cõsiderat de genere substãtiæ: & tamen nõ cõsiderat omnes per se partes subiectiuas substãtię: omnia emñ genera & species substãtiæ per se partes subiectiuæ substãtiæ cõstituũtur, & tamẽ nõ omnes cõsiderãtur à metaphysico (q̃m vt dicit̃ primo meta.) Sapiẽtis est scire oĩa, nõ scd̃m proprias species, sed vt decet. Nec obstat si dicatur, q̃ substãtia nõ sit subiectũ in metaphysica. Tũ quia si esset ei⁹ subiectũ nihil plus cõsideraret, q̃ modo. Tũ quia amplior datur arguẽdi cãpus, q̃m oẽs differẽtiæ sunt differẽtiæ entis. Similiter nõ obstat si dicat̃, q̃ metaphysicus cõsideret oẽs spẽs substãtiæ, vt substãtiæ sunt, nõ vt tales puta homo, bos, leo & c. hoc emñ puerile est: q̃m quãdo dicitur, q̃ eiusdẽ sciẽtiæ est cõsiderare genus, & eius per se partes subiectiuas, intelligit, q̃ sciẽtia terminetur ad partes in ꝓprijs naturis, & nõ tm̃ in suo genere: hoc emñ nõ esset cõsiderare partes nisi scd̃m accidens, q̃ ab arte relinquitur. Ad hoc facilis est rñsio: præsuppositis supra determinatis, dicitur nãq; q̃ nõ oẽs partes subiectiuę alicuius gñris cadũt sub sciẽtia illius generis, sed illæ tm̃ quæ ipsum genus extra illã scibilis differẽtiã (qua vnitatẽ formalẽ habet) nõ trahunt. v. g. in metaphysica illæ entis & substãtiæ differẽtiæ & partes subiectiuæ cõsiderãtur, quę ens, & substantiã extra abstractũ à materia scd̃m rationẽ & esse nõ ducũt, vt actus & potẽ-

In pro hemio.

tia,cauſa & cauſatũ, vnũ & multa. Illę verò quæ genus ſubiectum extra propriã ſcibilis differẽtiã trahũt ſub eadẽ ſciẽtia nõ cadũt: accidit autẽ hoc meritò,qm̃ partes illæ quæ extrahũt ſubiectum à ꝓprio ſciẽdi modo,licet eius abſolutè partes per ſe ſint,eius tm̃ vt ſcibilis partes per ſe nõ ſunt, ſed extraneæ. Vnde ꝓpter maiorẽ amplitudinẽ ſubiecti ſcm̃ ſua principia,& tales partes quæ vnitatẽ ſcibilis nõ egrediuntur vna ſcientia cõmunior altera dicitur, vt metaphyſica, geometria, licet vtriuſq; ſpẽs atonia ī gñe ſcibilis ſubiectũ ſit &c.

Sufficientes conditiones vnam ſcientiam conſtituentes.

CIrca totã ſecũdã cõcluſionẽ dubitatur an oẽs poſitæ,& expoſitæ cõditiones requirãtur de neceſsitate ad vnitatẽ ſciẽtiæ. Videtur ſiquidẽ ꝙ nõ,& primo de illa particula(ex primis)qm̃ ſubiectũ metaphyſicæ cũ ſit ens caret prioribus. Secũdò de illa particula(partes per ſe) qm̃ & ſubiectũ metaphyſicæ caret partibus eſſentialibus,& in qualibet ſciẽtia vbi ſubiectũ eſt accidẽs ibi nõ inueniũtur partes eſſentiales,quia accidẽtia non cõponũtur ex talibus partibus:& ſimiliter in ſciẽtia de aĩa. Simili (quo ad partes ſubiectiuas) qm̃ ſcm̃ hoc ſequeret,ꝙ nullius ſciẽtiæ ſubiectũ eſſe poſſet aliq̃ ſpẽs ſpecialiſsima, qđ nõ bene ſonat, cũ magnus Albertus de hoſie librũ fecerit,& nulla rõ cogẽs ad hoc apparet,qn potius à diuo Thoma,& alijs theologis Deus ponit ſubiectũ theologicæ,quẽ cõſtat indiuiſibile formaliter eſſe. Ad hoc dicit(ſaluo meliori iudicio)ꝙ Ariſt. hoc in loco genus ſubiectũ,principia ꝑ ſe partes,& paſsiones enumerauit nõ requiſita ad ſciẽtiã,vel ſciẽtiæ vnitatẽ,ſed vt oſtẽderet hæc vbi inueniũtur ſcientiæ vnitatẽ nõ impedire, ex hoc docẽs cũ vnitate formali gñis ſubiecti & ſcientiæ, ſtare diuerſitatẽ principiorũ,& partiũ, & paſsionũ, dũmodo eius ſint ꝑ ſe. Et ſcm̃ hoc patet reſpõſio ad quæſitũ, vt tm̃ ſingulis ſatisfiat vt preſentẽ intẽtionẽ decet, & non amplius dicit,ꝙ metaphyſicæ ſubiectũ ſicut habet principia,vt in.4.& in.6.eiuſdẽ dicitur, ita habet & prima,& ſimiliter dicit de partibus in trinſecis:qũo autẽ hoc ſit ibi Deo opitulãte notũ fiet. Subiecta verò ſciẽtiarũ de accidentibus & de aĩa,&c. huiuſmodi habẽt partes rõnum ſuarũ, & hoc ſufficit. ¶Partes verò ſubiectiuæ ſubiecti formaliter diſtinctę ego non video,ꝙ requirãtur in ſcientia, q̃uis aliquis fortè diceret,ꝙ oĩs ſciẽtia eſt de aliquo gñe.i.aliquo diuiſibili formaliter, & ꝙ Ariſtoteles de ſciẽtijs lumine naturali nobis poſsibilibus locutus eſt:& quo ad hoc bene diceretur.

T.c.1.
T.c.1.

Quid magis oſtẽdat diſtinctionẽ ſciẽtiarũ, principiorum diſtinctio,an ſubiectorum.

CIrca tertiã cõcluſionẽ,& ea quæ a.S.Tho. ibi dicuntur. Aduerte,ꝙ quia diſtinctio propria ſcibiliũ cõſiſtit in diuerſitate quorundã modorũ cognoſcibilitatis rei,quos ſupra diximus attendi penes elongationem à motu & materia,& diuerſitas modorũ quib⁹ res ſunt cognoſcibiles,ſequit diſtinctionem quorũdã modorũ, quib⁹ res ſunt diffinibiles: diuerſitas autẽ modorũ diffiniẽdi ſequatur diuerſitatẽ quãdã rõnũ formaliũ ipſarum rerũ,diſtinctio verò rõnũ attẽdatur penes diſtinctionẽ principiorũ intrinſecorũ earũdẽ, ſequitur de primo ad vltimũ:ꝙ diſtinctio rerũ, (vt ſcibiles ſunt)attẽdatur penes diuerſitatẽ principiorũ proprior̃ ſubiecti ſcibilis,& cõſequẽter, ꝙ ſciẽtiæ diſtinguãtur abinuicẽ ex diſtinctione principiorũ generis ſubiecti,vt dicitur in litera. Et licet diſtinctio ſubiectorũ ſcm̃ ſuas rõnes formales & diſtinctio ꝓpriorũ principiorũ mutuo ſe cõſequãtur,qm̃ principia in qualibet ſciẽtia(ſi de incõplexis loquamur) ſunt ipſa rõ formalis ſubiecti &c. vel eius termini: ſi verò de cõplexis ſit ſermo ex rõne ſubiecti & eius partibus cõficiũtur &c. Ariſtoteles tm̃ diſtinctionẽ ſciẽtiarũ declarãs, diuerſitatis principiorũ meminit potius q̃ ſubiectorũ. Tum ꝙa principia priora ſubiectis ſunt, & dignũ erat priniã radicẽ tãgere. Tum quia diſtinctionẽ ſubiectorũ ex antecedẽte cõcluſione vnitatẽ declarãdo docuerat. Tum quia expreſsius relucet, ꝙ diſtinctio principiorũ facit diſtinctionẽ ſciẽtiarũ,q̃ ꝙ diſtinctio ſubiectorũ illud faciat. Creditur nãq; ꝙ quia diuerſæ ſciẽtiæ ſunt de rebus eiſdem ſubiecto.i.materialiter & nunq̃ videmus diuerſas ſciẽtias cõmunicare in proprijs principijs: ꝙ ſciẽtiarũ diſtinctio nõ ſit ex ſubiectis, ſed principijs, & licet hoc(vt dictũ eſt)ſcm̃ veritatẽ nõ ſit quia impoſsibile eſt duas ſciẽtias eſſe de eiſdẽ formaliter,vt tm̃ ex facilioribus & euidẽtioribus traderet diſciplinã, ex principijs diuerſificari ſciẽtias optimè dixit. Notãter autẽ nũc diximus, quãdã principiorũ & rõnum formaliũ diſtinctionẽ, & quoſdã diffinitionis & cognoſcibilitatis modos ſcibilia & ſcientias diſtinguere, qm̃ vt ex ſupradictis percipi poteſt,nõ quælibet modorũ cognoſcẽdi diuerſitas(vt puta ſcĩæ à priori & poſteriori &c.) Nec quælibet diffinitionũ diſparitas,vt puta diffinire per additamẽtũ & ſine &c. Nec quælibet principiorũ diſtinctio,vt puta per principiũ efficiẽs,finale,formale,& materiale &c. Nec quælibet rationũ formaliũ diſtinctio(vt dicetur) fuit, ſciẽtias diuerſificat: qm̃ eiuſdẽ ſcientiæ eſt cognoſcere & quia, & propter quid, & ſubiectũ & paſsiones,& diuerſa genera cauſarũ, & diuerſorum rationes formales,vt patet ī metaphyſica & philoſophia,nõ quæcũq; ergo, ſed illa tantũ omniũ iſtorũ diſtinctio ſcientias diſtinguit,quæ conformis vel ꝓportionalis eſt propriè & per ſe diſtinctioni ſcibilis, ꝙ cũ materialitate & ĩmobilitate cõſtet,& dr̃iæ eius ſcm̃ immaterialitatis & ĩmobilitatis diuerſitatẽ ſint ſumẽdæ ſcm̃ Ariſtotelis doctrinã (vt dictũ eſt) illa prædictorũ diſtinctio ſciẽtias diſtinguet, quæ ſcm̃ acceſſum & receſsũ à materia & motu fiet modo ſuperius declarato.

Quam in principijs diſtinctionẽ exigant diſtinctæ ſcientiæ.

CIrca eiuſdẽ concluſionis illas particulas neq; ex eiſdẽ,neq; ex alterutris ſunt. Aduertẽdũ eſt,ꝙ ꝓportionaliter ſumẽda eſt alteritas ſciẽtiarum

rũ cũ nõ idẽtitate principiorũ. Si em̃ ſciẽtiæ alterę abinuicẽ ſint ſcm̃ gen⁹ hẽnt principia ꝓpria,neq; ex eiusdẽ gñis principijs deriuata, neq; ita ꝙ principia ꝓpria vnius deriuãtur ex principijs ꝓprijs alterius. Si autẽ ſunt alteræ ſcm̃ ſpẽm & nõ ſcm̃ gen⁹, tũc oportet hr̃e principia altera ſcm̃ ſpẽm,quæ aliquo modo ſcm̃ gen⁹ cõnexa ſunt. Põtem̃ multipliciter cõtingere. Vno mõ vt ſint velut ſpẽs diſpatæ,& tũc principia ꝓpria vtriuſq; ſunt ex eiſdẽ,vt patet in geometria & arithmetica,principia em̃ ꝓpria cõtinui & diſtĩcti ex principijs quãti ſunt: ꝓpter qđ dãtur cõmunes ꝓpõnes vtriq; ſcientiæ(vt oẽ totũ eſt maius ſua parte, & ſi ab æqualibus æqualia demas.) Si aũt ſe habeãt ſcm̃ ſub & ſupra, tũc principia earũ ſunt ex alterutris:principia nãq; inferioris ſunt ex prĩcipijs ſupioris, vt patet ī pſpectiua & geometria. Poſſunt ergo ẏba Ariſto. dupliciter gloſari. Vno mõ,vt itelligãtur eius termini ſimpl̃r.i.ꝙ cũ dicit, altera autẽ ſciẽtia intelligãt altera oĩno⁹ & ſimiliter non ex eiſdẽ neq; el alteris oĩno (citra prima principia tm̃) & ſic quia vidit Ariſto. hmõi principiorũ propriorũ duplicẽ cõnexionẽ, quæ omnimodã alietatẽ ſciẽtiarũ impedit,& alteritas ſciẽtijs nõ vniformiter, ſed ſcm̃ quãdã ꝓportionalitate requirẽda eſt,tetigit(more ſuo)primũ analogatorũ,in ſinuando in quo cõſiſtat diuerſitas oĩmoda ſciẽtiarũ, volẽs ex hoc ſciẽtiarũ quæ penit⁹ alterę nõ ſunt ex primarũ imitatione alietatẽ inſinuatã iri. & ꝓpter hoc ad diſtinctionẽ ſciẽtiarũ duas cõditiones exigi appoſuit. ſ. ꝙ principia ꝓpria nõ ſint ex eiſdẽ(circa prima principia cõmunia vtriſq;) & ꝙ nõ ſint ex inuicẽ: hoc em̃ ſimpl̃r intellectũ nõ ſaluatur niſi in ſciẽtijs penit⁹ diuerſis, vt phyſica & mathematica. Sed ex hoc ſcim⁹ ꝙ etiã illæ ſcientiæ ſunt alterę, quæ licet habeant principia ex eiſdẽ, nõ tm̃ illa ex quibus ſunt eiſdẽ generis ꝓxima ſunt cũ ꝓprio genere ſubiecto alicuius earũ, vt patet in geometria & arithmetica, & ſimiliter ſcimus ex hoc, ꝙ licet principia vni⁹ ſint ex alterius principijs, ꝙa tm̃ aliquo modo extraneãtur ab illis, ideo etiã aliquo modo ſunt diuerſæ ſciẽtiæ, vt patet in pſpectiua & geometria. Secũda aũt gloſa dicit ꝙ Ariſt. loqtur de alterita te ſpecifica ſciẽtiarũ qũocũq; ſit, & ꝙ per ly eiſdẽ intelligitur eiuſdẽ generis ſubiecti,& per ly ex alteris,intelligitur alteris: in eodẽ tm̃ genere ſubiecto, & ꝙ primã particulã dixit propter diuerſas rerũ naturas, quarũ principia ex eiſdẽ principijs infra idẽ genus ſubiectũ propriũ deſcendũt, vt in geometria triãguli & quadrãguli & pẽtagoni &c. principia ex figurę principijs ſunt: ſecundã autẽ particulã appoſuit ꝓpter multa quæ ſub eadem ſciẽtia cadũt, & vnius principia ex alterius principijs ſunt, vt patet de principijs inferioris dependẽtiũ à principijs ſuperioris: neutra em̃ diuerſitatũ inter principia ſciẽtias diſtinguit,quoniã infra idẽ genus ſubiectum eſt, & propterea oportet ſi ſcientiæ formaliter diſtingui debẽt, ꝙ principia propria cõſideratorũ in illis neq; oriãtur ex eiſdẽ proprijs & primis in illo genere principijs alterius earũ,neq; oriantur ex inuicẽ infra latitudinẽ gñis ſubiecti alterius earũ. Prima expoſitio, Alberto magno,cõſona eſt. Secũda eſt. S. Tho. quę & mihi magis placet,qm̃ ſicut locutus vniuerſaliter eſt de vnitate formali ſciẽtiæ, ita nũc de diuerſitate formali ſciẽtiæ vniuerſaliter ſuſcipiẽdus videtur: vtraq; tamẽ neceſsaria eſt, quoniã diuerſas inſinuãt cõditiones ſciẽtiarũ,& multas dubitationes ſoluũt. Hoc in loco videbitur fortè quibuſdã modernorũ ꝙ de vnitate ſciẽtiæ & diuerſitate diſputãs debere diſcutere,an ſciẽtia vna ſit vna ſimplex qualitas:an nõ, mihi aũt qui decreui in vnaquaq; ſciẽtia extranea abijcere quãtũcũq; vera & neceſsaria alias forent, differenda quæſtio hęc vſq; ad locum proprium viſa eſt quare &c.

Supra.t. cõ.20.

Quomodo diuerſæ ſcientiæ eandẽ cõcluſionẽ cõſiderent,& nõ cõmunicent in ſubiecto,neq; in paſsionibus.

CIrca quartã cõcluſionẽ dubitatur, qm̃ cũ de cõibus & ꝓprijs ſciẽtiarũ tractaretur dictum fuit,ꝙ ea,quę cõia ſunt pluribus ſciẽtijs,cõia ſunt eis vt principia,non tm̃ propria,de quibus modò diximus ꝙ diſtinguũt ſciẽtias, & ꝙ ſciẽtiæ nõ cõicãt ſcm̃ ſubiectũ,nec ſcm̃ paſsiones. Modò autẽ dicitur, ꝙ diuerſarũ ſciẽtiarũ põt eſſe vnica cõcluſio,vt etiam expreſſe videmus in philoſophia naturali,& aſtrologiã circa iſtã cõcluſionẽ, terra eſt rotũda: aduerſantur ſiquidẽ inuicẽ hęc duo dicta. Si nãq; vnica cõcluſio diuerſarũ eſt ſciẽtiarũ, oportet diuerſas ſciẽtias cõmunicare & in ſubiecto & in paſsione,& ſi ſciẽtię nõ cõmunicãt ſcm̃ ſubiecta nec ſcm̃ paſsiones impoſsibile eſt vnicã cõcluſionẽ diuerſarũ eſſe ſciẽtiarũ. Ad hoc dicitur ꝙ hæc duo dicta ſane intellecta ſimul ſtãt, qm̃ nõ cõicatio ſciẽtiarũ in ſubiecto & paſsionibus intelligitur,quo ad idẽ ſubiectũ formaliter & ſimiliter quo ad paſsionẽ eãdem formaliter: & nõ quo ad idẽtitatẽ materialẽ eorũ: cõmunicatio autẽ ſciẽtiarũ in vnica cõcluſione,quæ modo traditur,intelligitur quo ad eãdẽ cõcluſionẽ materialiter & nõ formaliter. Didicim⁹ (ſiquidẽ ſuperius) ꝙ ſciẽtię nõ cõmunicãt ſcm̃ ſubiecta formaliter ſumpta,nec ſcm̃ paſsiones formaliter ſumptas. i. ꝙ impoſsibile eſt idẽ ſubiectũ ſub eadẽ ratione formali cadere ſub diuerſis ſciẽtijs,& ſimiliter impoſsibile eſt eãdẽ paſsionẽ ſub eadẽ ratione formali demõſtrari à diuerſis ſciẽtijs. Nũc aũt dicim⁹ ꝙ poſsibile eſt vnius ſubiecti (materialiter tm̃) & ſimiliter vnius paſsionis materialiter.i. ſub diuerſis rationibus diuerſas eſſe ſciẽtias. Cõſtat autem hæc nõ oppoſita eſſe: ꝙ autẽ ita ſit vt dicimus, declaratur in exẽplo adducto: hæc concluſio, terra eſt rotũda demõſtratur à naturali & ab aſtrologo, ſed à naturali terra in eo ꝙ terra cõſideratur & rotũditas vt terminus corporis phyſici,& propterea terræ paſsione.i. grauitate vt medię ad illã cõcluſionẽ vtit̃. Ab aſtrologo verò terra nõ vt terra, ſed vt corpus in tali ſitu luminaribus oppoſitum

Cap.3.

sitū cōsideratur & rotūditas vt corporis sic inter positi vel situati figura, vnde per vmbrā luminariū rotūditatē terræ demōstrat &c. Vniuersaliter igit dicim⁹, ꝙ qa nō incōuenit scientias cōmunicare scđm passiones materiales & formales est impossibile, vt ex hoc capitulo cōuinci pōt etiā ꝓteru⁹, & de rotūditate patet in naturalib⁹ & mathematicis, & medijs scientijs, & similiter scđm subiecta, vt de quāto patet, ideo qñ dr̄ ꝙ eadē cōclusio demōstrat à đ diuersis scientijs, itelligēdū est eadē cōclusiōe materialiter, cuius oppositū nunq̄ fuit superius dictū, & hoc mō multas cōclusiones ꝓpbare cōtingit in naturalibus, quæ probatur à Metaphysico, vt substantias immateriales esse &c.

vbi sup. c. 12. fin.

Quomodo augeantur demōstrationes per media, & nō per media, sed in post assumendo, & in latus

Circa eandē cōclusionē. Dubitatur iterū, quia superius dictū est ꝙ augētur demōstratiōes nō per media, sed in post assumēdo & in lat⁹ &c. Modò aūt docemur augere demōstrationes per media, qm̄ media ad scientias diuersas pertinētia neq; post assumūtur, immo in textu cōtra illa, q̄ post assumūtur distinguunt, neq; in latus augēt, qm̄ vt ibi ex textu patet augmētū in latus ab eodē medio incipit, hic aūt diuersa media sunt. Ad hoc dr̄ dupliciter. Primò ꝙ quia augmētū vnitatē rei auctæ nō destruit, sed via est ad entitatis & vnitatis rei maiorē quātitatē, augeri demōstrationes nō sunt dicēdæ, quę ex vi ipsius multiplicationis diuersitatē scientiarū sortiūtur, sed illę tm̄, quę eādē augēt scientiā & scđm hoc qm̄ Aristoteles superius nō de multiplicatiōe, sed de augmētatiōe demōstrationū tractabat, ideo ea quæ dicit in ea dē scientia intelligēda sunt. Tūc em̄ vt dictū est, augmēti nomē cōsonat: ea verò quæ hic dicit in diuersis accipiēda sunt scientijs. Secūdo dicitur ꝙ vniuersaliter impossibile est augeri demōstrationes per media siue in eadē siue in diuersis scientijs, loquēdo de demōstrationibus propter quid, non qualibuscūq;, sed dicētibus causam propriā & immediatā. Qm̄ vt ibi declaratū fuit, vnius effectus vnica est propria causa sufficiēs, & ꝙ quādo vnica cōclusio demōstrat in eadē vel in diuersis scientijs per plura media, quæ non sunt sub inuicē, impossibile est esse ambas demōstrationes per causam propriā eiusdē cōclusionis, vt patet in exemplo adducto de rotūditate terræ. Prima respōsio licet effugiat difficultatē motā, quādo media diuersarū scientiarū sunt, nō tn̄ satisfacit simpliciter, qm̄ cōtingit eiusdē conclusionis media quæ non sunt sub inuicē eiusdē esse scientiæ, vt Albertus hic dicit, & in exemplo textus habetur, quoniā moueri & quiescere eiusdē sunt scientiæ. Secūda autē respōsio, licet saluet ꝙ demonstrationes simpliciter nunq̄ augeātur per media, non tn̄ dicit, quale augmentū est demōstrationū, qñ eadē conclusio per plura media quæ nō sunt sub inuicē demonstrat, & ideo oportet ex vtraq; respōsione, vnam cōficere sufficiētem, dicēdo ꝙ eandē conclusionē per plura media nō sub inuicē demōstrari dupliciter cōtingit: vno mō per media diuersarū scientiarū, & tunc nec augmentū est, nec plura media potissima &c. Alio modo per mediū eiusdē gn̄is subiecti, & tunc augmētū quidē demonstrationū est, sed non per media eius proxima. Patent hæc omnia ex dictis in respōsionibus primis, præter penultimū. s. ꝙ talis multiplicatio sit augmentū: quoniā difficile est videre, quale augmentū sit in latus an in longum. Hoc aūt declaratur. Quòd em̄ sit talis multitudo augmētū patet ex ipsa augmenti ratione, quæ cōsistit in eiusdē scientiæ quātitatiua extensione, quæ hic manifestè fit: nec video ꝙ tale augmētū possit reduci nisi ad augmētum in post assumendo: qm̄ cùm contingit vnius cōclusionis esse plura media non subinuicē, non magis distant talia media q̄ duo opposita: singulū aūt oppositorū esse causam ex qua à priore effectus mōstrari possit non nisi ordine quodā cōtingere posse videt, vt in exēplo Arist. aliqualiter videmus motū & quietē trāsmutationē & delectationē inferre. Dicit em̄ Albert⁹ hic ꝙ in dicto exēplo motus demōstrat in genere causæ formalis & quies in gn̄e causæ finalis: cōstat aūt ꝙ forma & finis ordine quodā se habēt. Nec obstat huic respōsioni ꝙ coincidere videtur in primū membrū diuisionis factę in litera. s. eiusdem cōclusionis possunt esse plures demōstrationes dupliciter. s. per media eiusdē ordinis, & diuersorū ordinū &c. qm̄ non idem est dicere media eiusdē ordinis, & media ordinatè respicientia eandem conclusionē: primum enim sonat media formaliter subordinata, vt subiecta & passiones ordinem adinuicē habent: secundum autem hoc non asserit, sed tātum modo ordinem quem respectu conclusionis talia media habent insinuat, qui absque formali subordinatione mediorum inter se stat.

3. rāsio.

CIRCA illa verba, quæ in declaratione eiusdē cōclusionis quartę dicūtur, quæ in litera S. Th. nō habētur scilicet neutrū de neutro contingit dici mediorū, necesse est enim eidem alicui inesse.

Dubitatur quia implicatio in adiecto videtur committi cùm dicitur, ꝙ media diuersorum ordinum nō dicuntur de inuicē, & ꝙ necesse est eidē vtraq; inesse. Si enim eidem vtraq; insunt: ergo adinuicē connectuntur secundū prædicationem iuxta illā regulā. Quæcūq; eidē sunt eadē inter se sunt eadē. Et si vnum non contingit de altero dici: ergo nec de eodē dicuntur. Ad hoc breuiter dicitur dupliciter: primo ꝙ talia media, quia nō dicuntur de inuicē formaliter, sed subiectiuè, ideo vtrunq; diuersimodè verificatur: secūdo dicit & est declaratio prioris, ꝙ qa talia media, vt media secundū se cōnexionē nō habēt necessariam, aliter diuersorū ordinū non essent, ideo neutrū de neutro scđm se cōtingit dici, qa verè in tertio vniūtur effectu aut subiecto, aliter eādē cōclusionē nō inferrēt, ideo eidē inesse oportet. Et ex his plania sunt vltimò dicta in dubitatione præcedenti.

Prio Phy. t. c. 9.

De

De fortuito & sensibili in ordine ad scientiam. CAP. XXIII.

Vide. 6. metaph. cap. 2.

Ius verò, qđ à fortuna, nō est scientia ꝓ demonstrationē: neq; em̄ vt necessariū, neq; tanquā vt plurimū est, qđ est à fortuna, sed qđ præter hæc fit. Demōstratio autē est alterius horū: oīs eā syllogismus, aut per necessarias, aut ꝓ eas, quæ vt plurimū propositiones cōficitur: & si ꝓpositiones quidē sunt necessarię & cōclusio erit necessaria, si verò vt plurimū, & conclusio talis. Quare si id, qđ est à fortuna, neq; vt plurimū est, neq; necessariū, nō esset vtiq; ipsius demōstratio. Neq; per sensum est scire: si enim est sensus talis huius, & nō hui⁹ alicuius, sed sentire necessariū est hoc aliqđ & alicubi & nūc, vniuersale verò, qđ est in oībus, impossibile est sentire: nō em̄ est hoc, neq; nūc, neq; enim esset vtiq; vniuersale: qđ em̄ semper & vbi q; vniuersale esse dicimus. Quoniā igitur demonstrationes quidē vniuersales sunt, hæc autē nō est sentire, manifestū est, ꝙ neq; scire per sensum est. Sed planū ꝙ & si esset sentire triāgulū, ꝙ duobus rectis æquales habet angulos, quæremus vtiq; demōstrationē, & nō quēadmodum dicūt nonnulli, sciremus: sentire quidē enim necesse est singulare, scientia verò est in cognoscendo vniuersale. Quare & si supra lunā essemus, & videremus obiectā terrā, nō vtiq; sciremus causam defectus, sentiremus em̄ nūc ꝙ defecit, & nō propter quid oīno, nō em̄ erat sensus ipsius vniuersalis, sed ex eo, ꝙ speculamur hoc plerūq; cōtingere, vniuersale vtiq; venati demōstrationē habemus: ex singularibus em̄ pluribus vniuersale manifestū est. Vniuersale autē honorati tū est, qm̄ significat causam, quare de talibus vniuersalis notitia honoratior est sensibus, & intellectione, quorūcūq; altera est causa: sed de primis est alia ratio. Manifestū igitur est, ꝙ impossibile est, sentiendo aliquid scire demōstratiuorū, nisi quispiā sentire hoc dicat, scientiā habere per demōstrationē: sunt tamē nōnulla, quę referuntur in sensus defectum in problematibus,

Sēsus singulariū. 1. Phy. 5. & 2. de anim. 5.

1. meta. 1. &. 2. post vlti.

A quædam enim, si viderimus, nō vtiq; quæreremus, sed non tanquam scientes, eo ꝙ videm⁹, sed vt habētes vniuersale ex eo, ꝙ videmus: quemadmodum si vitrum perforatum videremus, & lumen permeans, planum vtiq; esset, & propter quid comburit, & ex eo planè, quia videremus fieri seorsum in vnoquoq;, intelligeremus simul, quòd in omnibus sic est.

Summa huius capituli hæc est.

FOrtuitorū nō est scientia per demōstrationē: probatur à priori. Qm̄ omne scibile est necessariū, aut sicut frequēter: fortuitū autē extra hæc fit: probatur maior, quia omnis syllogismus demōstratiuus, aut est per necessarias, aut eas quæ sunt tanq̄ frequēter propositiones, & si præmissę sunt necessarię cōclusio est necessaria, & si præmissæ sunt vt frequēter cōclusio vt frequēter &c. 1. Cōclusio.

Cognoscere per sensum nō est scire. Probatur à priori, qm̄ demōstrationes vniuersaliū sunt. Sēsus autē vniuersalia nō cōtingit, probatio huius secundi. Qm̄ licet sensus talis huius & non huius alicuius sit sentire, tamē necesse est hoc aliquid & vbi, & nunc, vniuersale autem est vbiq; &c. 2. Cōclusio.

Si cōtingeret sentire triāgulum duobus rectis æquales hr̄e angulos, quæreremus tn̄ demōstrationē, & nō sciremus, sicut quidā fatētur, ꝓbatur à priori. Qm̄ sentire necesse est singulariter, scientia aūt est in cognoscēdo vniuersale. Declarat se cūda à signo, qm̄ si in luna existentes videremus obiectā terrā nō vtiq; scirem⁹ vniuersalē causam defect⁹: ꝓbatur, qa sentiremus ꝙ nūc deficit, sed nō ꝓpter qd omnino: ꝓbatur, qm̄ sensus nō erat vniuersalis, sed ex cōsideratiōe multorū singulariū vniuersale venātes demōstrationē facim⁹ &c. 3. Cōclusio.

Demōstratio honorabilior ē sensib⁹ & cognitionib⁹ quorūcūq; causa est: probat à priori. Qm̄ vniuersale honorabile est, qa causam ostēdit &c. 4. Cōclusio.

Sunt quędā reducta ad sensus defectū in ꝓpositis, ita si viderem⁹ nō inquireremus, nō tanq̄ scientes in vidēdo, sed tanq̄ habētes vniuersale in eo ꝙ videmus. Primū patet. Si videremus lumē ptransiēs vitrū perforatū &c. Secūdū verò patet, quia videntur seorsum ea quæ sunt in vtroq; vitro. Scire autē est simul, quoniā in omnibus sic est &c. Respōsio. 2.

Series autem hæc est.

OBIECTI ipsius scientiæ naturam plene declaraturus fortuitum & sensibile ab eo excludere intendit & duo facit: primò nanq; vnica cōclusione fortuitum expellit: secunda in toto resi duo sensibile excludit tali ordine: secunda cōclusione directè illud à scibili separat: tertia autem Heracliti imitatores arguit eorum motiuum solues: quarta sensui scientiam prefert, forte quia altius sensu illi nihil nouerant, & vltimo alteri eorum obiectioni tacitæ satisfacit &c.

circa.t.c. 8.circa.t. c.151.cir ca.t.c.122 cap.4. 1. no. c. 6. fol. 56āi dubij. c. 9.circa fi nem.

CIRCA ea,quæ dicuntur in prima cōclone ab Aristotele,& addita à. S.Tho. duo aduertēda cēseo.Primū est ꝙ doctrina tradita supius in capīs:quarto sexto & nono:de ꝓpōnibus de oī & necessarijs & sempiternis ex hoc textu auctoritatis robur trahit:expīsse siquidē distinguit Aristoteles hic ꝓpōnes demōstrationis in necessarias simpr & necessarias vt frequēter. Secūdū notandū est ꝙ S.Tho. in his(q̄ vt frequēter fiūt)duplicē modū demonstrādi tradit. Vnū in quo seruat necessitas simpr, & his à posteriori ordine gnationis,priori aūt ordine nature forma & fine.sicipit.Aliū ī quo nō inuenit necessariū simpr, sed vt frequenter & hic oppositio mō se hēt,qa incipit à priorib⁹ via gnationis,& hic est mod⁹ de quo ītelligēda sunt quæ ī supradictis capitulis dicta sunt.

Quomodo sensus vniuersalis, sentire vero singularium sit.

CIrca secūdā conclusionē aduertēdū est ꝙ ex in expositione rōnis adductæ ad illius ꝓbationē.S.Tho. multūà cōi sensu,& forte litera dīstat:in principio siquidē illius rōnis text⁹ noster dicit. Si eī est sensus talis huius & nō huius alicuius,tñ sentire necesse est hoc aliqd, & vbi, & nūc exponit, S.Tho.ꝙ sensus cognoscit quale,& nō substātiā, & qa qualitates quæ sentiūtur afficiūt singulares substātias in determinato loco & tempore,ideo sentire necesse est hoc aliqd alicubi, & nūc &c. Albertus aūt & oēs(vt opinor) alij, licet forte inter se in modo exponēdi differāt,in hunc tñ sensum prorūpūt.ſꝙ licet sensus sit vniuersalis,sentire tñ est singularis.Et forte tāta est diuersitas orta sensuū ꝓpter varietatē trāllationū, cuius signū est qđ. S. Tho. legit illud assertiuè:nos autē cōditionaliter legimus vel aduersatiue. Videtur autē mihi ꝙ intētioni Aristotelis in hoc loco magis seruiat prima expositio sanioribus verbis prolata,q̄ prima. Qm̄ ex vniuersalis & singularis cognitione ꝓcedit ad dr̄iam ostēdēdā inter sciētiā & sensum,& nō ex substātiæ & accidentis cognitione. Vtraq; tñ expositio vera ē,& posūt vniri ita ꝙ idē sonent quo ad vim rōnis. Si intelligamus per substantiā & qđ qd est, ipsam cuiusq; rei naturā:siue sit substātiæ,siue accidētis natura & per qualitates sensibiles intelligamus eas singularizatas & nō quidditatiuè:& sc̄m hoc nulla dissensio ꝓcessuū cōmissa est sed magna diuersitas expositionū relinquitur.S. Tho. exponente negatiuè ꝙ sensus sit ipsius qđ quid est seu vniuersalis,& alijs exponētibus affirmatiuè:cōditionaliter tñ,vel aduersatiuè. Et licet verba.S.Tho. prima facie supra expositū sensum nō ferāt, diligēter tñ inspecta illū nō respuūt, vt patet ex eo ꝙ copulatiuè addidit qđ qd est ad substātiam dicit. Nō eī obiectū per se sensus est substātia & quod quid est. Insinuasse eī ex hoc videtur ꝙ de substātia & vr̄ de qđ quid est loquebat. Hæc autem ideo dixerim vt ostēderē nō alienū ab expositione.S.Tho.eē textū nostrū, nec alienā à doctrina eius esse expositionē aliorū. Verū eī est qđ sensus & sentire.i.potētia sensitiua & eius hæc operatio,differūt in hoc, ꝙ sentire nō terminat nisi ad hoc certū singulare.(Visus eī nunq̄ videt quin hoc certū coloratū videat)ipsa aūt vis sensitiua nō est determinata ad hoc vel illud definitè sentiēdū,sed vniuersaliter pōt hoc vel illud sentire.Oculus eī nō est determinatus ad hoc magis q̄ ad illud lucidū videndū,sed pōt qđcūq; sibi lucidū offerat videre,& ꝓpter hoc dicit ꝙ sensus est vniuersalis:sentire aūt est singulare. Sed hic euitationē errorū & ꝓprietatē sermonis est aduertēdū,ꝙ magni refert dicere, sensus, puta oculus est coloris vniuersalis,& dicere,oculus est coloris vniuersaliter Primū eī est falsum, qm̄ sonat ꝙ sensus obiectū,ad qđ terminari pōt est color indutus vniuersalitatē,qđ est impossibile:hoc nāq; est ꝓpriū intellectus. Secūdū autē est verū, qm̄ visus nō est determinatus ad hūc vel illū colorē videndū, sed pōt quēcūq; sibi oblatū colorē videre. Vnde hęc tria sentire,sensus & intelligere siue scire, ita differūt, ꝙ nullū sentire in rerū natura inuenit quin sit huius determinati singularis. Sensus aūt inuenitur ad multa singularia indeterminatus,sed in vniuersale nō pōt : scire aūt ad vniuersale terminat.Et hoc intēdit Aristoteles:di.ꝙ si sensus sit talis hui⁹: & nō hui⁹,sentire tñ necesse est singulare.Propter qđ notāter nō dixit & si sensus vt vniuersalis, sed & si sensus sit talis huius & nō huius &c.Intendēs(per ly talis)obiectū qđ qualitas est, & per ly huius & non huius diuersa illius obiecti singularia vt ꝓfundè scrutatus est Albertus & c. ac si diceret:licet sensus sit obiecti nō in vno tm sed in pluribus singularibus,quod idem sonat cū eo quod vnico vocabulo diximus,sed obiectiue vniuersaliter, & secundum hunc sensum clarè tota intentio Aristotelis habetur,nec aliqua ambiguitas oritur quomodo sensus sit vniuersalis &c.

De diuersitate principiorum in demonstrationibus. CAP. XXIIII.

EAdē verò principia oīm esse syllogismorū īpossibile,primū quidē logicè cōsiderātib⁹:hi quidē eī veri sunt syllogismorū,illi aūt falsi: quanquā eī liceat verum ex falsis syllogizare, sed semel hoc fit:veluti si A de C verū,medium aūt B falsum:neq; eī Aipsi B ineſt, neq; BipsiC:sed si harū media accepta fuerīt ꝓpōnū,falsæ erūt ꝓpōnes, eo ꝙ omnis cōclusio falsa ex falsis est,vera aūt ex veris, altera aūt sunt falsa & vera. Postea neq; falsa ex eisdē sibi ipsis : est eī falsa adinuicē & cōtraria & impossibilia simul eē,velut iniustitiā esse iniustitiā, aut timorē, & hoīem equum equū,aut bouē,& equale,aut,maī⁹,aut minus. Expositis verò sic,neq; eī verorum eadē principia oīm , altera eī multorū genere sunt prīcipia,& neq; cōueniētia, quē admodū vnitates pūctis nō cōueniūt: illæ eī nō habent positionē, hæc aūtē habent Necesse aūtē est, aut in media conuenire, aut sursum, aut deorsum,aut hos quidē intro habere,illos aūtē extra terminorū.Sed neq; cōmuniū principiorū possunt esse aliqua, ex quibus oīa mōstrabūtur: (dico aūt cōia,veluti oē affirmare,aut negare)genera eī entiū altera sunt, & hæc quidē quātitatibus,illa verò qualitatibus insunt solis cum quibus mōstrātur per cōia. Amplius principia nō multò pauciora sunt cōclusionibus:principia eī ꝓpositiones sunt,propositiones verò aut ipsius assumpti termini,aut iniecti sunt.Amplius cōclōnes sunt infinitæ,termini verò finiti. Amplius principia hęc quidē ex necessitate, illa verò cōtingētia.Sic igitur cōsiderātibus impossibile eadē esse,aut finita,infinitis existentib⁹ cōclusionibus. Si verò aliter quodāmodo dicat aliquis ,vt ꝙ hæc quidē geometrię,illa verò ratiocinioru,illa aūt medicinæ:qđ vtiq; esset, qđ dicitur aliud , præterquā ꝙ sunt principia sciētiarū?dicere aūt eadem esse,ridiculū,est,qm̄ hæc vbi ipsis eadē essent:sic eī oīa sint eadē.Sed neq;'ex omnibus mōstrari quodlibet idem est quærere omniū esse eadem principia, valde enim faruum est:neq; enim in manifestis doctrinis hoc fit,neq; in resolutiōe possibile est: immediatæ nāq; propositiones principia sunt, altera autē cōclusio assumpta fit propositione immediata. Si verò quispiam diceret primas immediatas ꝓpositiones eadem esse principia, vna in vnoquoq; genere est : si verò neq; ex omnibus, tanquam oporteat monstrari quodcunq;, neq; ita altero,tanq̄ sit vnaquæq; scientia altera, derelinquitur,ꝙ cognata sint principia oīm, sed ex his quidē hęc,ex illis autē illa.Manifestū autē & hoc est,ꝙ nō contingit:monstratū nanq; fuit, ꝙ alia principia gne sunt differentiū genere. Principia eī duplicia sunt,ex quibus, & circa qđ:quæ quidē igitur ex quibus, cōia sunt, quæ autem circa quod, propria vt numerus magnitudine.

Summa huius capituli hæc est.

Cōclusio principalis.

EAdem esse principia omnium syllogismorum est impossibile:probatur dupliciter:primo logicè multiplici conclusione.

Prima cōclō particularis.

Syllogismorum verorum & falsorum nō sunt eadem principia:probatur à priori.Quia veræ ex veris,falsæ ex falsis conclusiones sunt, alteræ autem sunt propositiones veræ & falsæ.

Exclusio

Si cōtingit ex falsis verū syllogizare hoc tātū semel fit. Declaratur qm̄ in ꝓsyllogismis media illorū propositionū assumētibus,pro omni falsæ erūt premissę:ꝓbat, qa oīs cōclusio falsa ex falsis est:declarat ī terminis A primo,C tertio verè adnatis,B medio vtriq; extremorū falso cōiuncto.

Secunda cōclusio particularis.

Syllogismorū falsorū nō sunt eadē principia: ꝓbat à ptiori,qm̄ cōtingit falsas cōclones inter se cōtrarias,& icōpossibiles eē,& expositis sic sunt.

Tertia cō clō particularis.

Syllogismorū verorū non sunt eadē principia probatur:primo,quia diuersorum genere altera sunt principia nec cōuenirēt, vt patet de vnitatibus ex pūctis . Syllogismos autē ex eisdē principijs necesse est aut in media,aut in sursum,aut in deorsum cōuenire:probatur,qm̄ hi habēt terminos medios interius,hi autē exterius& c.secūdò qm̄ nec aliqua cōmunia principia sunt ex quib⁹ solis oīa demōstrari possunt:probatur, qm̄ genera entiū altera sunt , & principia quātitatis solū: alia sunt à principijs qualitatis solū, cum quibus ꝑ cōmunia fit demonstratio:tertio qm̄ principia nō multò minora sunt cōclusionibus, qm̄ principia ꝓpositiones sunt,quæ termini aut assumpti, aut immissi sunt : cōclusiones autē infinitæ sunt, licet termini finiti sunt. Quarto qm̄ quædā principia sunt necessaria,& quædā cōtingētia &c. Secūdo ꝓbatur cōclo principalis multiplicē oppositi sensum destruēdo,& primò qm̄ si tenēdo eadem oīm principia cōcedatur,alia esse principia geometriæ & medicinæ cōceditur diuersa eē sciētiarū principia:& consequēter ridiculū est dicere ꝙ eadē sint,qm̄ cū eadē eisdē sint eadē,omnia essent eadē: secūdò qm̄ si teneatur ex omnibus syllogizare qđcunq;, qđ est oīm quærere principia eadē,multū inspiēs est:,ꝓbatur,qm̄ nec in manifestis doctrinis nec in resolutione hoc est possibile: ꝓbatur,qm̄ altera fit cōclo accepta altera ꝓpōne imediata:principia eī ꝓpōnes immediatę sunt:tertiò qa si aliquis dicat,primas immediatas propōnes esse principia , sciat vnū in vnoquoq; gne exigi &c. Quartò qm̄ si nō ex omnib⁹ qđlibet , sequit ꝙ neq; erit ex alterius principijs hæc ꝓbare:sed erūt vniuscuiusq; altera. Quinto qm̄ si id qđ relinquitur. ſ. principia oīm esse proxima teneat & cū hoc ex his hæc,ex illis verò illa , manifestū est, ꝙ hoc nō cōtingit : qm̄ iam mōstratū est,ꝙ differētiū gne altera sint principia genere: principia enim secundaria sunt ex quibus & circa qđ

ca quod,illa communia,ista propria sunt &c.

Series autem hæc est.

QVONIAM scias principiorũ diuersitate distinxerat intẽdit in hoc cap. ostẽdere q̃ impossibile sit oĩm demõstrationũ esse eadẽ principia, & duo facit, qa primo ostẽdit hoc logicè facta distinctiõe syllogismorũ in veros & falsos, ex eorũ inter se dñia triplici cõclusione subseruiẽte, post quarũ primã excludit obiectionẽ, quæ contra illã fieri poterat: secũdò probat principalẽ cõclusionẽ quinq; oppositi sensus opiniones secludẽdo. Subdẽs postremo de quib⁹ principijs loquatur.

Quõ principia nõ multo pauciora sint ipsis cõclusionibus.

CIrca rõnes adductas aduertẽdũ ẽ, q̃ licet absq; text⁹ corruptiõe plurificari possit, qm̃ facile patet tã primã q̃ tertiã in duas diuidi posse: visum tñ est mihi ob reuerẽtiã diui Tho. ad eũ reducere numerũ, & q̃is tertia rõ minus cõsiderãtibus videat malè adunata, subtiliter tñ scrutanti bus oppositũ videbit. Ait nãq; Alpharabius (q̃ per multo plus) infinitus excessus apud philosophos signãtur, & similiter p nõ multo minus, defect⁹ nõ infinit⁹ denotat. Et ꝓpterea in eadẽ rõne legi debet vtrũq;. s. ifinitas cõclusionũ & nõ multo minora principia, ac si apertè dixisset, q̃ principia nõ sunt infinitè excessa scdm numerũ ab ipsis cõcl̃onibus, sed cõcl̃ones sunt infinitæ: ergo & principia sunt infinita, & cõsequẽter non sunt eadẽ oĩm, & scdm hæc id qd̃ subditur. s. termini aũt sunt finiti, aduersatiuè legendũ est vt S. Tho. exponit. Ad euidẽtiã aũt numeri principiorum. Sciẽdũ est q̃ quædã propõnes sunt principia tm̃, quædã cõcl̃onestm̃, quędã cõcl̃ones & principia. Primæ nãq; ꝓpõnes principia sunt & nõ cõcl̃ones: aliter priores haberẽt: vltimæ aũt cõcl̃ones, & nõ principia, aliter posteriores haberẽt mediæ aũt & principia posteriorũ & cõcl̃ones priorum sunt. Et scdm hoc æqualis est numerus principiorũ & cõcl̃onũ in medijs, & tota inæqualitas cõsistit in excessu extremorũ. Et ideo nõ multo mìnora principia cõcl̃onibus sunt. Si em̃ oẽs mediæ ꝓpõnes cõcl̃ones essent & nõ principia, principia remanerẽt pauciſsima. Nũc aũt quia (vt dictũ est) in medijs nõ est inęqualitas, prĩcipia ampliãtur vsq; ad vltimas cõcl̃ones, quæ qa plures sunt q̃ primæ ꝓpõnes in quocũq; ordine, quæ principia tm̃ sunt, ideo pauciora qdẽ sunt principia cõcl̃onib⁹, sed nõ multo, & hoc. S. Tho. dicit, licet libri ĩcorrecti oppositũ ostẽdãt, & hoc Aristoteles intẽdere videt ibi assumẽs q̃ principia propõnes sunt: ꝓpõnes aũt sunt termini aut immissi, aut assumpti: q̃si diceret, q̃ ideo principia nõ sunt multo pauciora, qa principia nõ solũ sunt primę propositiones, sed illæ, quæ sunt termini immissi in prima figura aut assumpti secũda & tertia idest sed etiam inter principia annumerantur omnes præmissæ, quæ ex terminis immissis aut assumptis fiunt, est siquidem prædicatio causalis terminorum de propositionibus & non identica &c.

Eisdemeadem quomodo eadẽm inter se sint.

CIrca primã rationẽ secũdi processus, eẽt quæ rẽdũ quid veritatis habeat illa maxima. s. eadẽ eisdẽ sunt eadẽ: sed quoniã præsentis negocij limites exit' sufficiat pro nunc q̃ intelligitur eo modo identitatis inter se extrema adunari quo in tertio vnũ sunt, vt si in vno sint eadẽ genere inter se eadẽ generice sunt, & sic de alijs, & hoc sufficit Arist. intentioni in hoc loco, qm̃ nihil aliud intẽdit nisi deducere ad hoc q̃ oẽs conclusiones essent eędẽ genere, si principia eadẽ haberẽt. &c.

Omnium quomodo eadem esse principia dicantur.

CIrca totũ scdm ꝓcessum, qui analyticus à. S. Tho. dicit, ad demõstrationũ principia descẽdit illo nãq; Aristo. ꝓbat nõ eadẽ esse principia oĩum demõstrationũ, aduertendũ est, q̃ licet no uo modo introduct⁹ videat à nobis textus in ei⁹ summa atq; serie, nõ tñ falso aut extortè aut incõgruè distinct⁹ apparet: immo qm̃ mẽs mea multis diebus inqeta & solicita erat circa hui⁹ text⁹ ordinẽ & sensum, adeo, vt de ei⁹ claro ĩtuitu desperarẽ, tãdẽ mutuo acceptis cõmẽtarijs Boetij, quę nõ nisi in prĩcipio, & hinc vidi, excitata est in me expositio supradicta, & nũc declarãda, nõ q̃ ex Boetio illã sumpserim, sed q̃ ex q̃busdã ei⁹ verbis cõmota sunt phãtasmata sic &c. Imaginãdum ergo ex sex modis aliquos dicere posse oĩm demõstrationũ eadẽ eẽ principia: primò absolutè, & hunc sensum anteq̃ hũc scdm ꝓcessum aggrediat Aristo. destruxit: scdo sophisticè, vt dicat alia eẽ principia medicinæ & alia rhetoricæ, qa tñ tã hæc q̃ illa sunt principia, ideo oĩm eadẽ sunt principia: & hũc sensum in principio hui⁹ secũdi ꝓcessus elidit. Tertiò vt qa ex oĩb⁹ cõclusionẽ quãlibet mõstrari posse tenetur, ideo eadẽ omniũ dicũtur ea dẽ principia, & hũc sensum tertio loco excludit. Quartò vt qa ex primis dignitatibus omnia demõstrãtur, ideo omniũ principia eadẽ dicãtur, & hunc sensum tertio loco remouet: Quinto vt qa ex quolibet omnia demõstrari teneãtur, ideo omniũ eadẽ principia dicãtur, & hũc sensum quarto loco destruit. Sexto vt qa oĩm principia ꝓxima esse credãtur, ideo oĩm eadẽ principia dicantur, & hũc sensum quinto loco repellit. Si aũt alicui hæc nõ placẽt, ĩueniat melius pro se & ꝓ me.

De comparatione scientiæ ad alios habitus intellectus. CAP. XXV.

SCibile autẽ & scientia differunt ab opinabili & opinione, quoniã scientia quidẽ vniuersalis & perneceſsaria: (necessariũ verò nõ cõtingit aliter se habere) sunt autẽ non nulla vera quidem, quæ contingunt aliter se habere: planũ igitur, q̃ circa hæc quidẽ sciẽtia nõ est, essent em̃ impossibilia aliter se habere, possibilia aliter se habere. Verũ enim- 3. Ethi. cap. 3.

enimuero neq; intellectus (dico em̃ intellectum principiũ scientiæ) neq; scientia in demonstrabilis: hoc autẽ est acceptio immediatæ propositionis. Verus autẽ est intellectus, & sciẽtia, & opinio, & qd̃ per hęc dicitur: quare derelinquitur opinionẽ esse circa verũ quidem, vt falsum, contingens autẽ, & aliter se habere: hoc autẽ est acceptio immediatę propositionis, & nõ necessariæ. Et cõfessum autẽ est sic apparẽtibus, nanq; & opinio incertũ est, & natura talis. Ad hæc autẽ nemo putat opinari, quando existimet impossibile aliter se habere, sed scire, sed quando esse quidẽ sic, sed tamen & aliter, nihil prohibet tunc opinari, tanquã q̃ talis opinio sit. Necessarij verò sciẽtia est, quomodo igitur est idẽ opinari & scire? & propter quid nõ erit opinio scientia, si quis ponet, omne, quod nouit, cõtingere opinari? consequetur em̃ hic quidem scions: illę verò opinãs per media, quousq; ad immediata venerit: quare, si quidẽ illæ nouit, & qui opinatur nouit, quẽadmodũ enim & q̃ opinari est, & propter quid, hoc autẽ ipsum medium. An siquidem ita suspicabitur nõ cõtingentia aliter se habere, quẽadmodum se habent definitiones, per quas sunt demõstrationes, nõ opinabitur, sed sciet: si autẽ vera quidem esse, nõ tamẽ hæc vtiq; ipsis ineſse secundũ subſtantiam & secundũ formã, opinabitur, & non sciet verè ipsum q̃, & ipsum ꝓpter quid, si quidẽ per immediata opinabitur: si autem nõ per immediata, ipsum q̃ solũ opinabitur. Eiusdẽ verò opinio, & scientia non omnino est, sed quemadmodum & falsa & vera eiusdem quodammodo sunt, ita & sciẽtia & opinio eiusdẽ, etenim opinionem verã, & falsam (vt nõnulli quidem dicunt) eiusdem esse, absurda cõtingit erigi, & alia, & nõ opinari, quod opinatur falso. Quoniã verò idẽ pluribus modis dicitur, est quidẽ vt cõtingit, est autem vt nõ: commensurabilem nãq; esse diametrũ verè opinari absurdũ est, sed q̃ diameter, circa quã opiniones, idẽ, ita eiusdẽ est: q̃ quid autẽ erat esse vtiq; secundũ rationẽ nõ est idẽ, cõsimiliter autẽ & sciẽtia & opinio est eiusdẽ, hæc quidẽ em̃ sic animalis, vt nõ cõtingat non esse animal, illa verò vt cõtingat, veluti si hæc quidẽ q̃ hominis est, illa verò hominis quidem, nõ autem q̃ hominis, idẽ em̃ est, quoniã homo, hoc autem sic nõ idem. Manifestũ autem est ex his, q̃ neq; opinari simul idem & scire contingit, simul em̃ habere posset suspicionẽ q̃ aliter se habere, & nõ aliter, idem esset, quod nõ contingit, in alio quidem em̃ vtrunq; esse cõtingit eiusdem, vt dictũ est, in eodem autem nõ sic possibile est: habebit em̃ suspicionẽ simul vt q̃ homo esset, secũdũ q̃ animal: hoc em̃ esset nõ cõtingere esse nõ animal, & non secundũ q̃ animal, hoc em̃ esset sic cõtingere. Reliqua verò quomodo oporteat distribuere & in discursu, & intellectu & scientia, & arte, & prudentia, & sapiẽtia, illa quidem naturalis, hæc autem moralis speculationis magis sunt. Solertia verò est bona quædã coniectatio in non perspecto tempore medij, veluti si quispiam videns, q̃ luna spledorẽ semper habet ad Solem, celeriter excogitauit propter qd̃ hoc, quoniã propter id, quod splendescit à sole, aut disputarem cum diuite, nouit, quoniã fœneratur, aut propter quid amici sunt? quoniã inimici eiusdem. Omnes em̃ causas medias videns summas cognouit: splendidũ esse ad solem sit in quo A, splendere à sole, in quo B, luna, C: ineſt ira q;, lunæ quidem ipsi C ipsum, B splendere à sole: ipsi autem B ipsum A ad hoc esse splendidum, à quo splẽdet: quare & ipsi C ineſt ipsum A ꝓ B.

Summa huius capituli hæc est.

SCibile & scĩa differũt ab opinabili & opinione &c. Probatur tripliciter. Primò à priori, qm̃ intellectus, sciẽtia, & opinio, & q̃ per hæc dicitur vera sunt, sed nec sciẽtia verorũ cõtingentium est, quoniã vniuersaliter & per necessaria est, & consequẽter si esset cõtingentiũ impossibile se aliter habere esset possibile aliter se habere, nec intellectus principiũ sciẽtiæ verorũ cõtingentium est, quoniã sciẽtia indemõstrabilis est: probatur, quoniã acceptio est immediatæ propositionis: opinio autẽ circa verũ & falsum est, cõtingens aliter se habere &c. & ipsa est acceptio immediatæ ꝓpositionis & nõ necesse. Secũdò quoniã cõsentaneũ est apparentibus: opinio enim sonat incertũ quid, & naturã huiusmodi. Tertiò quoniã nullus arbitratur opinari cũ existimat ĩpossibile aliter Cõclusio principalis.

ter esse, sed potius scire, & per oppositũ existimans posse aliter esse arbitratur se opinari &c. E
tanq̃ sciẽtia sit necessarij & opinio cõtingẽtis &c.

Qõ secũda. Qualiter est idem opinari & scire &c.

Qõ prima. Qualiter non erunt idem opinio & scientia.

Pro prima qõne. Siquis posuerit omne opinari, aut saltem nihil esse scitum, quod non contingit opinari.

Pro secũda qõne. Cõsequẽter & sciẽs & opinãs p̃ media quousq; immediata veniãt: ꝓbat, qm̃ est opinari & qa & ꝓpter qd: qđ mediũ sonat: opinãs ergo sciuit &c.

Solutio primę qõnis. Si arbitrabitur nõ cõtingẽtia aliter se hr̃e sicut se habẽt diffinitiones, p̃ quas fiũt demõstrationes, nõ opinabitur, sed sciet: si autẽ vera quidẽ, nõ tm̃ hæc eis ine sse scđm subst̃iã, vel scđm spẽm non sciet verè, sed opinabit, qa & ꝓpter qd. Si em̃ per ĩmediata, ꝓpter qd, & si per nõ ĩmediata, qa &c. F

Solutio scđæ qõnis. Sicut opinio vera & falsa nõ eiusdẽ penit⁹, sed eiusdẽ quodammodo sunt, sic & sciẽtia & opinio nõ eiusdẽ penit⁹, sed eiusdẽ quodãmodo sunt, declarãtur singula. Et primò prima pars primi, qm̃ eiusdẽ scđm subiectũ & rõnẽ, opinionẽ verã & falsam esse, sicut dicũt quidã, multa incõueniẽtia inducit, & hoc. s. nõ opinari qđ opinat falso. Secundò secũda pars primi. Qm̃ idẽ multipliciter dicit, & scđm vnũ modũ idẽtitatis cõtigit, & scđm aliũ nõ: eiusdẽ em̃ scđm subiectũ cõtingit verã & falsam esse, eiusdẽ autẽ scđm qđ vnicuiq; causat esse scđm rõnẽ nõ cõtingit. Sicut diametrũ cõmẽsurabilẽ esse, nõ cõtingit verè opinari, sed de diametro circa qđ opiniones sunt, cõtingit verè opinari: tertiò prĩcipale intẽtũ: secũdo ꝓpositũ. s. q̃ sciẽ G tia & opinio nõ sunt eiusdẽ oĩno, sed quodãmõ, sicut &c. qm̃ sciẽtia est alicuius qđ sit tale ex necessitate, puta q̃ hõ sit id qđ verè hominis est, opinio verò q̃ sit tale, sed nõ ex necessitate, sed cõtingat aliter se hr̃e, puta q̃ hõ sit qđ nõ vere hominis est: & sic sunt eiusdẽ sciẽtia & opinio, quia hominis, sed nõ omnino, quia non eadem ratione.

Corr. cõclusio. Non cõtingit simul eiusdem idem scire & opinari: probatur quoniam simul idem haberet opinionem eiusdem, aliter habendi, & non aliter habẽdi, quod est impossibile, vt q̃ homo esset qđ verè est animal, & cõtingat nõ esse animal &c.

Corr. secũda cõclusio. Exclusio. In alio & alio contingit esse scientiam & opinionem eiusdem sicut dictũ est &c.

Quomodo oporteat distribuere in rationẽ & H intellectum, & artem & prudentiam & scientiã, & sapientiam, hæc quidem physicæ, illa verò ethicæ speculationis magis sunt &c.

Diffinitio. Solertia est subtilitas quædã in nõ ꝓspecto tẽpore medij &c. vt vidẽs q̃ luna semper cõuersa ad solẽ lumẽ habet, statim intellexit ꝓpter qd qa. s. illustratur à sole. Et vidẽs disputãtẽ cũ diuite cognouit, qa accõmodatũ est. Et videns inimicos, amicos cognouit, qa inimici eiusdẽ: declarat̃ diffinitio qm̃ solers omnes causas medias vidẽs, cognouit & vltimas: ordinatur autem medium solertis iuxta primũ exẽplũ in syllogismo in tr̃is A primo: B medio: & C tertio in primo primæ &c.

Series autem hæc est.

INTENDENS distinguere sciẽtiã ab alijs habitibus intellectus, tria facit. Primò distinguit ipam & eius obiectũ ab opinione & suo obiecto. Secũdò circa eorũ distinctionẽ quæstiones duas mouet & soluit vt ordinauimus, addẽs duas annexas cõclusiones cõsiderãtes sciẽtiã & opinionẽ in ordine ad opinãtes & sciẽtes. Tertiò præexcusando se ad declarationẽ distinctionis sciẽtiæ ab alijs habitib⁹ ĩtellect⁹ đ solertia đterminat diffinitiuè exẽplarit̃ declarãs ĩ diuersis rerũ ordinib⁹ &c.

Vera sciẽtiæ ab opinione distinctio.

CIrca principiũ capituli, vbi assignatur differẽtia inter sciẽtiã & opinionẽ ex necessitate & cõtingẽtia &c. Dubitatur dupliciter. Primò quia nõ apparet verũ, q̃ sciẽtia & opinio differãt propter hoc q̃ sciẽtię obiectũ sit verũ necessariũ: opinionis autẽ verũ cõtingẽs, vt in litera dicitur. Exquerimur nãq; q̃ multarũ opinionũ obiecta sunt vera necessaria, vt patet in opinionibus oppositis. De corporũ cœlestium materia motibus &c. Cũ em̃ oporteat cõtradictionis alterã partẽ esse verã, necesse est alterã veri necessarij esse, qm̃ ibi nihil cõtingẽs est &c. Secũdò quia S. Tho. in prima secũdæ. q. 67. expresse determinat q̃ sciẽtia & opinio nõ differũt ex parte obiecti, nec ex parte medij, sed ex parte subiecti. Aristoteles autẽ hic ex parte obiecti dr̃iam inter eas ponit &c. Ad euidẽtiã huius dubitationis, qm̃ facilis nõ est. Primò dicẽdũ est absolutè quid tenẽdũ sit de differẽtia inter scientiã & opinionẽ. Deinde quid intendat hic Aristoteles, & qũo. S. Tho. nõ dissentit ab eo. Vt autẽ certa cognitione percipiatur qđ intendimus à quid nominis est inchoandũ. Opinio vt in textu dicitur incertã cognitionẽ sonat. Incertam aũt nõ q̃ ita ambigua sit, q̃ ad neutrã partẽ cõtradictionis declinet, sed quia ita alterã partẽ cõtradictionis cognoscit, vt de oppositа veritate formidet: tales siquidẽ nos eẽ experimur opinãtes. Sciẽtia aũt (Extẽso vocabulo) ad cognitionẽ prĩcipiorũ immediatorũ, certã vni⁹ partis cõtradictionis cognitionẽ sonat, adeo vt de oppositi possibilitate nulla etiã suspicio relinquatur. Certitudo autẽ in cognitione, nõ nisi ex cogniti euidẽtia est. Infra limites siquidẽ intellectus & eorũ quæ ipsum perficiũt discurrẽdo nulla alia causa certitudinis in cognitione inuenit̃, nisi prædicta. Nec mihi aliqs obijciat certitudinẽ fidei nõ esse ex euidentia obiecti. Qm̃ talis certitudo nõ est intellect⁹ vt sic sed vt stat sub imperio voluntatis, propter quod fides inter virtutes intellectuales numerari non põt &c. Ex euidẽtia igitur cogniti certitudo ĩtellectualis est, & cõsequẽter ex ineuidẽtia incertitudo & quoniã euidẽtia: alicuius cõplexi duplicit̃ contingit. s. vel ex ꝓprijs terminis, vt patet in primis prĩcipijs, & ex alicui⁹ necessaria cõnexiõe visa, ad prima prĩcipia, ideo oĩs cognitio certa, vel est circa principia ex tr̃is nota, vel cõclones, in illa resolubiles, & resolutas &c. In euidẽtia autẽ alicuius

In prohemio huius. i. cuius cõplexi, qm̃ per priuationẽ eorũ quæ euidẽtiã faciũt, sic inultipliciter etiã cõtingit, vt patet de suspicione, & æstimatione, & opinione, vt. S. Tho. in ꝓhemio huiꝰ libri dilucidè docet. In opinione fit, ex eo q̃ vel termini ipsi propõnis, vel cõnexio cõclusionis, ad propõnes alias, quæ certę sunt, præseferũt alterã cõtradictionis partẽ determinatã, alterã deijciẽdo, sed nõ necessariò &c. Differũt ergo sciẽtia & opinio, penes euidẽtiã & ineuidẽtiã obiecti, ita q̃ euidẽtia sciẽtiã facit: ineuidẽtia autẽ (talis) opinionem. Notãter autẽ dico (ineuidẽtia talis) propter duo. Primò quia nõ oĩs ineuidẽtia opinionẽ facit, sed aliqua suspicionẽ, aliqua existimationẽ, vt dictũ est. Secũdò quia nõ intelligo ineuidentiã priuatiuæ facere opinionẽ: sed ineuidẽtiã cõtrariæ; cũ em̃ omne manifestatiũ luminis rationẽ habeat: propter qđ & ipse medius terminus lumẽ cõclusionis dicitur: imaginor & lumẽ quo clarẽt quęcũq; cognoscũtur, latitudinẽ nõ paruã habeat: & q̃ scđm eius diuersam participationẽ, diuersimodè res patefiãt intellectui. Ita q̃ quædã sunt quæ tm̃ in se luminis, seu manifestatiui habẽt, q̃ euidẽtia intellectui sunt per se, vt principia. Quædã per reductionẽ ad alia vt eorũ cõclusiones &c. quædã adeo parũ habẽt luminis, vt ad euidẽtiã nõ sufficiat: sufficiat tñ ad determinationẽ intellectus ad vnã partẽ, qđ est ipsum relinquętę cũ formidine alterius: & hæc sunt opinabilia. Quædã adhuc minus habẽt, ita vt nec ad vnã partẽ determinẽt: licet magis inclinẽt ad hãc ꝙ illã, vt suspicabilia. Quædã adhuc minus &c. C Talis ergo gradus luminis seu manifestatiui vel ineuidẽtiæ seu obscuritatis opinionẽ facit. Et qm̃ talis ineuidẽtia oritr̃ q̃q; ex natura ipsius rei cognitę: qm̃ ipsum cõplexũ cõtingẽs est, nullo em̃ modo incõplexo cõtingẽti inuenitur aliquid: vnde suę cõplexionis euidẽtia ostẽdi possit, qm̃ nec termini eius tale manifestatiuũ esse possunt, nec aliqđ mediũ, qm̃ cõtingẽs est. Qm̃q; aũt oritur talis ineuidẽtia est modica participatione luminis intellectus dũ vel proprijs terminorũ cõceptibus vel medijs necessarijs carere cõtingit: vel male ordinãt media, vel acies ĩtellectus nõ figitur, ꝓpter phãtasmatis motũ &c. Ideo opinio põt eẽ de cõtingẽtibus, & de necessarijs, licèt diuersimodè: qa de cõtingẽtibus est propter ipsius obiecti naturã D quæ sciri nõ patitur. De necessarijs autẽ propter ipsius intellectus defectũ. Ad Aristotelis verò intẽtũ descẽdẽdo dicitur, q̃ quia opinabile tali ineuidẽtia cõstat, & duplex est: qđdã ex sui natura, qđ. s. ex natura sua nõ põt esse euidẽs, vt cõplexũ cõtingẽs, & quoddã ex parte intellectus, qđ. s. licet ex se euidẽs esse possit: huic tñ & illi ineuidẽs & incertũ est &c. vt cõplexũ necessariũ &c. ita de opinione dupliciter loqui cõtingit. Vno modo ĩ ordine ad ipsum opinabile scđm se. Alio modo in ordine ẽt ad opinabile quo ad nos &c. Et si sustinere volumus Aristotelẽ locutũ fuisse de opinione ĩ ordine ad opinabile scđm se, necessariũ & cõtingẽs nominar̃ sumere oportet ex pte obiecti dicẽdũ est scđm ipsum, q̃ opinio differt à sciẽtia: quia sciẽtia est veri necessarij, opinio autẽ veri cõtingẽtis: & cõsequẽter ẽt falsi, quia verũ cõtingẽs mutabile est in falsum &c. & similiter cũ dixit; q̃ opinio est acceptio propõnis immediatę, nõ necessariè, intelligẽda est cõtingẽtis &c. Si aũt sustinere volumus, q̃ sermo Aristotelis sit de opinione vtroq; modo, tũc ꝓfundius dicta Aristotelis intelligere oportet: & diligenter aduertere, q̃ Aristoteles ineuidẽtiã quã diximus circũloqtur per ly cõtingẽs aliter se habere, & euidẽtiã per ly necessariũ &c. intelligẽs per necessariũ: necessariũ in se, & in cognitione nostra (& per cõtingẽs verò) cõtingẽs in se: vel in apparẽtia &c. ita q̃ sciẽ tia differt ab opinione in hoc q̃ sciẽtia est veri necessarij, vtroq; modo. i. q̃ nõ solũ sit necessariũ, sed ẽt sit visa sua necessitas. Opinio aũt est cõtingẽtis: altero modo i. vel propõnis cõtingẽtis, vel necesse cõtingẽter: & meritò: quia malũ cõsurgit ex particularibus defectibus: bonũ aũt ex causa integra, & hic sensus est magis dignus Aristotele qm̃ enucleat opinionis naturã. Vnde magnꝰ Albertus dicit: q̃ aduerbialiter accipiẽdũ est ly: nõ necessariè, cũ ĩ textu dicit̃ q̃ opinio est acceptio propõnis immediatę nõ necessariè. Et. S. Tho. dicit in expositione, q̃ opinio de his est quæ accipiũtur, vt cõtingẽtia aliter se hr̃e siue sint talia, siue nõ &c. Nec prætermittẽdũ est q̃ opinabile accipi, seu cognosci vt cõtingẽs põt dupliciter intelligi. Vno modo, vt (cõtingẽtia) cõcurrat, vt cõditio cognita opinabilis, & hoc modo falsum est oportere opinabile apparere vt cõtingẽs, nec hoc intelleximus cũ dixim⁹ opinabile oportere esse cõtingẽs in apparẽtia saltẽ, qm̃ scđm hũc sensum opinio vera de necessarijs esset, nõ solũ diminuta cognitio, sed falsa apphẽsio, qm̃ apphẽderet necessariũ posse aliter se hr̃e &c. Alio mõ põt intelligi vt cõtingẽtia cõcurrat vt modus cognitionis seu euidẽtiæ. Et hic sensus ẽ verꝰ & intẽtus. Verus quidẽ, qa opinãs cõplexũ sibi obiectũ quãtũcũq; sit necessariũ in se cognoscit cõtingẽter. i. apphẽdit tali claritate, q̃ videt̃ hoc sic eẽ, sed nõ videt̃ q̃ nõ possit aliter eẽ &c. ita q̃ sicut ipsum cõplexũ diuidit̃ p̃ necessariũ & cõtingẽs, ita ẽt cognitio seu claritas eius distinguit̃ in cognitionẽ p̃ modũ necessarij, & p̃ modũ cõtingẽtis: & illa vocat̃ claritas necessaria quę ostẽdit sic eẽ & nõ posse aliter eẽ, illa aũt cõtingẽs quæ licet ostẽdat sic eẽ, nõ tñ ita quin possit aliter eẽ. Intẽt⁹ aũt: qm̃ p̃ hoc vniuersaliter, & primò differũt sciẽtia & opinio (vt dictũ iã est) qa sciẽtia necessariò attingit obiectũ suũ: opinio verò cõtingẽter &c. Et scđm hoc patet quid rñdẽdũ sit primæ rationi dubitãdi: dicẽdũ est enim q̃ Aristoteles distinxit opinionẽ & scientiã non ex cõtingẽtia, & necessitate obiecti absolutè, sed ex cõtingentia & necessitate eorũ in cognitione seu apparẽtia. Posset quoq; & fortè nõ malè dici q̃ ĩ principio capituli Aristoteles sẽpauit opinabile

bile ſcđm ſe, ab ipſo ſcđm ſe ſcibili, & opinionē à
ſciētia, in ordine ad opinabile & ſcibile abſolutè,
& poſtmodū in proceſſu capituli inſinuauit vni
uerſaliorē differētiā quā diximus & c. Ad id verò
qđ diſſenſionē inter Ariſtotelē & S. Tho. inducit
dicitur ꝙ nulla eſt inter eorū dicta contradictio,
qm̄. S. Tho. de opinione vniuerſaliter locut⁹ eſt,
ſiue ex parte obiecti, ſiue cognoſcētis, ſiue aliun
de cōtingat: & dixit ꝙ nō diſtinguitur à ſciētia ex
parte obiecti ſcđm ſe ſumpti, quia ſciētia de ne-
ceſſarijs eſt, & opinio de neceſſarijs eſſe pōt: nec
ex parte medij ſcđm ſe ſumpti, quia qnq; idē me
diū ſi clarè videatur cōnexū cōcluſioni, facit ſciē
tiā, & ſi non ita, clarè facit opinionē, ſed ex parte
ſubiecti, qa ſciētia includit euidētiā abſq; formidi
ne, opinio claritatē quādā cū formidine alterius
partis: qđ nihil aliud eſt dicere, q̄ dicere, ꝙ differū
ex hoc ꝙ obiectū ſciētiæ neceſſariū eſt nō ſo
lū in ſe: ſed in ſua apparētia, obiectū verò opinio
nis eſt cōtingēs vel in ſe vel in ſua apparentia, vt
Ariſtoteles dixit: appellauit aūt. S. Tho. dīā hāc
ex parte ſubiecti, & nō ex parte obiecti, nec me-
dij, qa nec ex diuerſitate obiecti, nec ex diuerſita
te medij: vniuerſaliter ꝓuenit: ſed ſemper eſt ex
diuerſitate talimodi cognoſcēdi, q̄ ex parte ſub-
iecti ſe tenet, & qm̄ formale in opinione eſt, ꝙ cō
tingēter, ſeu cū formidine cognitio habeaī & c.

Annot. CIRCA illā ꝓpoſitionē aſſumptā in textu,
ſ. ꝙ verus eſt intellectus & ſciētia, & opinio, & qđ
per hæc dicitur, plura notāda ſunt. Primū eſt ꝙ
quatuor illa vera quæ ponit, diſſimiliter veritatē
habēt. Alia em̄ rōne verū eſt, ꝙ dicīt per ſcientiā
& intellectum & opinionē, & aliter ipſa ſciētia &
opinio & intellectus, illud em̄ eſt verū, qa ipſum
eſt tale: hæc verò qm̄ illius ſunt cognoſcitiua &c.
Sed qm̄ alterius negotij hoc eſt, alibi differendū
reor. Secūdū eſt ꝙ notāter Ariſto. dixit, & quod
per hæc dicīt, & nō dixit, & ſubiectū eorū vel ali-
quis hmōi, qm̄ res de quibus ſunt hmōi habitus
poſſunt cōſiderari dupliciter. V no modo in ſei-
pſis, & ſic cū cōplexione careāt, eo ꝙ extra ani-
mā nulla cōplexio eſt, veritatē quoq; neceſſe eſt
nō habeāt. Alio modo cōſiderātur, vt ſtāt ſub ſe-
cūda operatione intellectus, & ſic cōplexionem
quādā ſortiuntur, & veritatē aut falſitatē adipiſci
neceſſe eſt & c. Et ſimiliter prædicti habitus ha-
bēt duos terminos, vnū ad quē ꝓximè terminan
tur, & hic eſt cōplexū quoddā, quod obiectū eo-
rū dicitur, & alterū quē vltimo attingūt. i. mediā-
te illo proximo, & illa eſt res incomplexa. ſ. eſſe
ſubiecti, ſcđm ſuas paſſiones &c. Et propter hoc
dicitur, ꝙ aliud eſt obiectū, & aliud ſubiectū ſciē-
tiæ &c. Quia ergo talis differētia in huiuſmodine
gligēda nō eſt: ideo Ariſtoteles notāter dixit ꝙ
verū eſt (& quod per hæc dicitur) qm̄ hoc ſonat,
cōplexū quod obiectū eſt, & nō res ipſas abſolu-
tè: nō em̄ dicūtur res niſi ad cōplexionē reductæ,
niſi fortè in prima operatione intellectus, quod
poſitū nō impedit &c. Tertiū eſt, ꝙ cum dici-

tur opinionem eſſe veri, vel ſuſpenſiuē ſuſcipien
dū eſt, expectando ſubiectā determinationē, qua
lis veri ſit, quia cōtingētis: & ideo veri & falſi & c.
vel quia oīa appetūt bonum, & bonū intellectus
cōſtat eſſe verum, opinionē eſſe veri, intelligen-
dum eſt per ſe, quoniam falſi eſt per accidēs & c.

CIRCA ſolutionē ſecūdæ quæſtionis. Ad- Annot.
uertēdū eſt, ꝙ ex ea clarè habetur differētia opi-
nionis & ſciētiæ ex parte ſubiecti, quā ſupra dixi
mus, qm̄ hīc habeī ꝙ ſciētia & opinio differūt ꝑ
arbitrari & nō arbitrari: & fuit adeo intētus Ari-
ſtoteles hoc in loco, vt inſinuaret hanc differen-
tiā, vt prætermiſiſſe videatur ſciētiā requirere ne
ceſsitatē in obiecto, dū eā tacuit, quoniam clarū
hoc erat, & (propter hoc) vt dictū eſt, non differt
primo ab opinione, ſed ꝑ euidētiā & ineuidētiā.

CIRCA id qđ dicitur in ſolutione primę qō
nis. ſ. ꝙ nō de eodē penitus ſunt opinio vera &
falſa, & illā cōſequētiā, quæ ibi fit. ſ. ſi oīno eiuſdē
eſſet opinio vera & falſa, nō opinaret, qui falſo
opinaretur. Dubitatur: qa nō ſolū de eadē re, ſed
de eodē enūtiabili nō incōuenit aliquē habere ve
rā opinionē, & aliquē alterū falſam: de hoc enim
enuntiabili epiciclos eſſe, cū duę ſint opiniones
cōtradictoriæ oppoſitæ, neceſſe eſt alterā eſſe ve
rā & alterā falſam. Et cōfirmatur: qa niſi opinio
vera & falſa eēnt circa oīno idē ſed ſolū circa idē
ſubiecto, vt in litera dicīt opiniones oppoſitæ nō
eſſent in cōpoſsibiles, qa ſcđm diuerſa reſpicerēt
vnū ſubiectū & c. Ad hoc dicitur, ꝙ quia opinio
nē eſſe alicuius nihil aliud eſt q̄ illud eſſe opina-
tū vel opinabile: & opinionē verā eſſe alicuius, ni
hil aliud eſt q̄ illud opinatū eſſe verū, opinionē
falſam eē alicuius nihil aliud eſt q̄ illud opinatū
eſſe falſum: cōſequēs eſt, ꝙ opinionē verā & fal-
ſam eſſe oīno eiuſdē, nihil aliud ſonat q̄ ꝙ idē oīn
no opinabile ſit ſimul verū & falſum. Hoc aūt cū
manifeſtè impoſsibile ſit, relinquīt ꝙ impoſsibi-
le ſit oīno eiuſdē obiecti eſſe opinionē verā & fal
ſam, licet poſsit eſſe eiuſdē ſubiecti &c. Valet aūt
cōſequētia illa, qa ſi oīno eiuſdē obiecti eſſet opi
nio vera & falſa, veritas opinionis nō attenderet
ſcđm adæquationē, vel cōformitatē ad ſic eſſe in
re, vt opinio dicit, ſed cōſiſteret in apparentia, &
tūc qđcūq; appareret eēt verū: & qa quilibet opi
nat ſcđm ꝙ ſibi apparet, quælibet opinio eēt ve-
ra: & cōſequēter nulla eēt opinio falſa: & cōſequē
ter q opinat falſo, nō opinaret, ſicut ſi nullus hō
eēt alb⁹, quicūq; haberet albedinē, nō eēt hō &c.
Ad argumētū in oppoſitū dicīt, ꝙ cū idē ſit iudi-
ciū de oppoſitione & veritate & falſitate opinio
nū & enūtiationū, & enūtiabiliū, vt ex fine ſecū-
di perihermenias habeī. Sicut impoſsibile eſt idē In fine. 2
oīno enūtiabile eē ſibi ipſi oppoſitū, ita impoſsi perihermē.
bile eſt ꝙ de eodē oīno ſint oppoſitę opiniones
&c. Sed ſicut enūtiabili affirmatiuiuo vero, vt ibi
dē dicīt, opponīt negatiuū de eiſdē terminis, & af
firmatiuū đ oppoſito, ita opinioni veræ đ aliquo
affirmatiuo, opponūt opiniones nō de eodē, ſed
de ne-

de negatiuo eorūdē terminorū & de affirmatiuo
contrarij, vnde non ſunt opiniones oppoſitæ de
hoc enūtiabili, epiciclos eē, ſed vna opinio eſt cu
ius ꝓpriū obiectū eſt epiciclos eē, altera quæ di-
cit epiciclos nō eſſe & c. Cōſtat autē ꝙ aliud enū
tiabile eſt epiciclos eſſe, & aliud epiciclos nō eſ-
ſe. Fallūtur aūt in hac re minus cōſiderātes, exeo
ꝙ nō ſolū eiuſdē ſubiecti, ſed etiā prædicati cōtin
git eſſe diuerſa enūtiabilia & c. Et per hoc patet
rn̄ſio ad cōfirmationē: quia opiniones oppoſitas
nō oportet eſſe circa idē oīno obiectū ad hoc vt
ſint incōpoſsibiles, ſed ſufficit ꝙ ſint circa idē ſub
iectū & ꝑdicatū cōtradictoriè, cōplexa vel circa
idē ſubiectū: & ꝑdicata oppoſita. Et nota ꝙ cū di
cit opiniones oppoſitas ſeu verā & falſam, nō eē
eiuſdē oīno, intelligīt, vt ꝓprij obiecti: nihil em̄
ꝓhibet opiniones oppoſitas eſſe eiuſdē oīno cō
ſequētiæ: opinio nāq; arbitrās epiciclos nō eſſe,
cōſequēter deſtruit epiciclos eē: & ſic eſt ꝑ ſe pri-
mo negatiui & quodāmodo eius oppoſiti & c.
Aduertēdū quoq; ē, ꝙ qa nihil refert in ꝓpoſito,
an circa idē ſubiectū opinemur cōtraria ꝑdicata,
an idē ꝑdicatū, affirmatiuè & negatiuè, qm̄ vtrobi
q; ēidētitas ſubiecti, & nō idētitas oīmoda: ideo
Ariſtoteles ꝓpoſito inſiſtēs abſq; diſtinctiōe di-
xit, eiuſdē oīno nō eē opinionē &c. verā & falſam.

Num eiuſdē obiecti ſcientiæ & opinio eſſe valeat.

CIrca ipſam ſolutionē primæ qōis. Dubitatur
an verū ſit, ꝙ eiuſdē oīno obiecti nō poſsit eſ
ſe ſciētia & opinio &c. Videtur em̄ ꝙ hoc nihil ꝓ
hibeat, qm̄ ſciētia & opinio nihil ponūt, aut poſi
tū cōnotant in obiecto, per qđ differāt: vt ex di-
ctis patet: qm̄ ex modo cognoſcēdi differūt: & ſi
fic eſt nihil apparet ex parte ſcientię, aut opinio
nis, qđ vetet eas in vnū cōuenire obiectū. Et con
firmatur: qm̄ experientia docet ꝙ huius enūtia-
bilis deū eſſe vnū, cōtingit vnā rationē aliqualē
habere, & demōſtrationē nō penetrare, adeo ꝙ
cū formidine alterius partis intellectus reſtet, al-
terū aūt penetrare, & tūc manifeſtè eiuſdē oīno
erit opinio, cuius eſt ſcientia & c. Ad hoc dicitur
multipliciter, ſcđm ꝙ multis modis cōtingit loq
de opinione & ſcientia &c. Si em̄ ſequēdo primū
ſenſum ſuprapoſitū, ſermo ſit de ſcibili & opina
bili, ſcđm ſe, clara eſt rn̄ſio, ꝙ. ſ. impoſsibile eſt
idē oīno eē ſcibile, tā in eodē q̄ ī diuerſis, ſiue ſup-
poſitis ſiue tēporib⁹: qm̄ ſcibile ex ꝓpria natura
ē enūciabile neceſſariū, & opinabile ex ſe eſt cōti
gēs, & īpoſsibile eſt trāsferre cōtīgēs ī neceſſariū
& è cōuerſo &c. poſsibile eſt tn̄ eiuſdē quodāmo
do eſſe ſcientiā & opinionē ſimul: qm̄ nō incōue
nit circa idē ſubiectū ſimul diuerſa cōſiderare, al-
terū opinādo, alterū ſciendo & c. vt de ſe patet. Te
nemus em̄ de multis ſubiectis aliqua demōſtrati-
uè ſcientes cōuenire, aliqua verò opinantes ꝙ eis
inſint &c. Et ſccūdū hūc ſenſum ſaluatur ſimilitu
do in textu adducta inter idētitatem veri & falſi
opinabilis, & idētitatē ſcibilis & opinabilis, qm̄ ſi
cut ibi nō erat idētitas oīmoda, ſed ſcđm ſub-

iectū, ita hic nō eſt idētitas oīmoda, qa nō eſt idē
enūtiabile ſcibile & opinabile. ſed ſcđm ſubiectū
qa cōtingit cōicare īſubiecto opinabile & ſcibile
& c. Et huic ſenſui multū fauēt oīa, quæ dicunt ī
hoc cap. & c. Si aūt ſit ſermo de ſcibili & opinabi
li nō ſcđm ſe & abſolutè, ſed in ordine ad vnū ho
minē & ſimul, ſic dicīt ꝙ impoſsibile eſt idē oīn
no eſſe ſcitū & opinatū, qm̄ ſequeret ꝙ idē oīno
enūtiabile eſſet huic ſimul euidens & ineuidens,
certū & incertū: neceſſariò acceptū, & incōtingē
ter, qđ eſt impoſsibile &c. poſsibile tū eſt eiuſdē
quodāmodo eſſe ſcientiā & opinionē in eodē ſi-
mul &c. qm̄ nō incōuenit de eodē ſubiecto, puta
ſole, aliqua opinione puta ꝙ moueatur eccentri
cè, & aliqua ſciētia, puta ꝙ acceſſu & receſſu cau
ſet gn̄ationem & corruptionem &c. teneamus:
& ſcđm hūc quoq; ſenſum ſaluaī ſimilitudo ſu-
pradicta, qm̄ nō cōtingit idē enūtiabile, ſed idem
ſubiectū eſſe opinatū & ſcitū ſimul ab eodē &c.
& hic ſenſus à S. Tho. ex textu ſumitur. Si autem
ſit ſermo de opinabili & ſcibili nō ex meritis ob-
iecti, nec ex ordine ad eūdē, ſed ſimplīr de opina-
bili & ſcibili, dupliciter rn̄deri pōt quæſtioni mo-
tæ. Primò cōcedendo ꝙ nō incōuenit eiuſdē oīn
no eſſe opinionē & ſcientiā, qm̄ idē enūtiabile po
teſt ab vno opinatiuè teneri, & verè, & ab altero
vera ſcīa haberi &c. vt experimur quotidie, & li-
cet negare hoc ſit indiſciplinati, attamē declarat
ſequēdo ſimilitudinē Ariſtotelis. Sciendū eſt nā-
q; ꝙ ideo opinio vera & falſa nō poſſunt eſſe oīn
no eiuſdē, qa veritas & falſitas in opinione ex eſ-
ſe rei oritur, qm̄ ab eo ꝙ res eſt vel nō eſt oratio
dicīt vera vel falſa &c. Et ſic ſequeret ꝙ idē oīno
eēt & nō eſſet ſimul, ſi idē oīno eſſet verè & falſè
ſimul opinatū &c. Certitudo aūt ſciētiæ, & incer
titudo opinionis nō vniuerſaliter oriūtur ex rerum
aut mediorū cōditionibus (vt ſuperius declaratū
eſt.) & ideo ſi idē oīno eſt ſcitū & opinatū, nō ſeq
tur ꝙ idē oīno habeat in ſe cōditiones oppoſitas
ſed ſolū ꝙ habeat oppoſitas cōditiones, puta cer
titudinē & incertitudinē in aīa, hoc aūt nō incō-
uenit in diuerſis hoībus, licet in eodē (vt dixim⁹)
ſit impoſsibile. Qđ em̄ inconueniens ſequīt ſi vnū
enūtiabile mihi certū, tibi dubiū eſt. Et cōfirmaī,
qa ſicut nihil ꝓhibet idē oīno enūtiabile eſſe no-
tū tibi & mihi ignotū, ita nihil ꝓhibet mihi eē cer
tū & tibi incertū, certitudo etem̄ & incertitudo
modi cognitionis ſunt. Et licet hæc rn̄ſio ſit veriſ
ſima, nō tn̄ eſt hic intēta ab Ariſtotele, vt expſſe
patet in litera. Nec putet quiſq̄ hoc eſſe contra In fine.
Ariſtotelē: qm̄ verū vero nō eſt cōtrariū: vt dici-
tur in ſecūdo Perihermenias. Et qđ ipſe dixit ve-
rū eſt, & quod nos &c, diuerſimodè, vt ex præce-
dentibus patet. Nec obſtat ꝙ eius ſimilitudinem
indiſsimilitudinē verterimus, qm̄ ſimilitudo eſt
& nō identitas, immo & hoc ipſum cōfert diſcre-
tioni eiuſdē, vt ſciatur in quo aſsimilatio fit, & in
quo non &c. Poſſet forte aliter dici, loquēdo etiā
de opinabili & ſcibili vniuerſaliter, & ſimplīr, ꝙ

opinio

opinio & ſciẽtia nõ ſunt eiuſdẽ oĩno, ſed quodãmõ, qa licet ſint eiuſdẽ enũtiabilis, tñ illud enũtiabile nõ eodẽ mõ ſe hẽt vt relatũ eſt ad ſciẽtiã, & vt relatũ ad opinionẽ, qm̃ vt reſpicit opinionẽ, induit rõnẽ cõtingẽtis, vt aũt reſpicit ſciẽtiã, hẽt rõnẽ neceſſarij. Sed hæc rn̄ſio licet ſit vera, nõ tn̄ videt textui conformis. Tũ qa titulus dubitationis ab Ariſtotele motæ eſt: an iſtæ denoĩationes. ſ. ſciri, & opinari, poſſint idẽ denoĩare, an nõ? & rn̄ſio eius eſt, q nõ denoĩant idẽ oĩno, ſed idẽ ſcdm ſubiectũ & c. iſta autẽ rn̄ſio vltimò inducta dicit idẽ oĩno enũtiabile denoĩari ſcitũ & opinatũ &c. Tũ qa diuerſitas illa, quã ponit dicta rn̄ſio, nõ eſt diuerſitas variãs obiectũ, ſed tm̃ eſt diſtinctio modi attingẽdi idẽ obiectũ & c. Diſtinctio em̃ eiuſdẽ enũtiabilis, p hoc q induit rõnẽ cõtingẽtis, vel habet rõnem neceſſarij eſt diſtinctio ſcdm modos quos in aĩa hẽt qui obiectũ nõ variãt. Ariſtoteles aũt exp̃ſſe vult varietatẽ obiecti eẽ inter ſcitũ & opinatũ &c. Poſſet tn̄ hæc rn̄ſio palliari dicẽdo, q licet nõ ſit hic diſtinctio obiectorũ abſolutè, eſt tn̄ diſtinctio obiectorũ in eẽ cognito, & q oĩa quę Ariſtoteles dicit de diuerſitate obiecti, itelligẽda ſunt vniuerſaliter loquẽdo ineẽ cognito. Volũtaria tn̄ videt expõ magis q̃ text⁹ interp̃tatio, eo q ſimilitudo adducta in textu nõ hẽt locũ, & verba Ariſtotelis ibi dicẽtis, q ſciẽtia & opinio ſunt eiuſdẽ, qa hoĩs, & non oĩno eiuſdẽ, qa ſciẽtia eſt veri hoĩs, opinio nõ veri hoĩs, ſaluari nõ niſi extorte videnť: poſſet nanq; dici, q ſimilitudo tenet quo ad nõ omnimodã idẽtitatẽ, ſed nõ quo ad modũ nõ identitatis: & q illa ỹba intelligũtur de eo, qđ nõ eſt hõ ineẽ cognito, ſeu ſcdm apparẽtiã, vt dictũ ẽ, ac ſi dixiſſet q ſcĩa eſt neceſſarij, apparẽtis neceſſarij, & opinio apparẽtis cõtingẽtis &c. Quicqđ igit̃ intẽderit nõ eſt inutile cognouiſſe, & hãc rn̄ſionẽ, qm̃ vera & p̃ncipali intẽto ꝓficua multa exp̃ſsit &c. Ad rõnes ergo in oppoſitũ nõ oportet aľr rn̄dere, qm̃ loquẽdo de opinione & ſciẽtia ſimp̃r, verũ eſt, q eiuſdẽ oĩno obiecti eẽ poſſunt ſed nõ eodẽ modo, vt ex tertia & quarta rn̄ſione patet: nec hoc negauit Ariſtoteles, & ſi negaſſet fallum dixiſſet: loquẽdo autẽ de opinione & ſciẽtia, ex meritis obiecti, ſic eſt impoſſibile eſſe eiuſdẽ, vt prima rn̄ſio dicit, & ſimiliter loquẽdo de eiſdẽ in eodẽ ſimul, vt ſecũda rn̄ſio dixit &c. quarũ alterã, vel vtrãq; Ariſtoteles inſinuare voluit &c.

Anno. CIRCA cõclones illas correlarias, Aduertẽdũ ẽ primò, q qa Ariſtoteles in eis exp̃ſſe ponit dr̃iam inter idẽ opinari & ſciri ab eodẽ hoĩe, & diuerſas, in eodẽ tẽpore, & diuerſis, primã rn̄ſionẽ à ſe expellere videt: qm̃ ſi opinabile, nõ eſt idẽ oĩno qđ ſcibile, ideo qa opinabile eſt in ſe cõtingẽs, & ſcibile neceſſariũ, & ideo eſt quodãmodo idẽ, qa idẽ eſt ſubiectũ vtriuſq;, ſicut nec reſpectu vnius hoĩs, ita nec reſpectu pluriũ cõtingit, idem oĩno eẽ opinatũ & ſcitũ, & ſicut reſpectu pluriũ cõtingit idẽ ſcdm ſubiectũ eſſe opinatũ & ſcitũ, ita reſpectu vnius: poſſum em̃ ego opinari aliqd de deo, ſcire aliq̃d de eodẽ, & ſimiľr eſt reſpectu eiuſdẽ tẽporib⁹ diuerſis. Sicut em̃ impoſſibile eſt idẽ oĩno eſſe ſimul neceſſariũ & cõtingens, ita & ſucceſsiuè, qa nõ fit mutatio de cõtingẽti in neceſſariũ, nec è cõuerſo: & ſimiliter idẽ ſubiecto eẽ neceſſariũ & cõtingẽs ſcdm diuerſa ſimul, nulla repugnãtia eſt &c. Et ſic nullã dr̃iam facit ad idẽ eẽ opinatũ & ſcitũ, pluralitas ſuppoſitorũ vel tẽporũ: cuius oppoſitũ Ariſtoteles hic dicit ꝓpter qđ ſola ſecũda rn̄ſio textui cõformis videť: qm̃ vt ex ea patet, multũ refert an ab vno, an pluribus an ſimul, an diſtinctis tẽporibus idẽ oĩno ſit opinatũ & ſcitũ, licet nulla dr̃ia ſit, an ab vno vel plurib⁹ ſimul vel ſucceſsiuè idẽ quodãmõ ſit opinatũ & ſcitũ &c. ꝓpterea qñ in textu dicit q in alio vnũqđq; eſſe cõtingit eiuſdẽ: ſicut dictũ eſt: ly (ſicut dictũ eſt) nõ refert ly eiuſdẽ, qm̃ nõ eſt ſenſus q in alio cõtingat idẽ quodãmodo eſſe opinatũ & ſcitũ, ſed q in alio cõtingit idẽ oĩno eſſe opinatũ & ſcitũ, ſed refert totã cõcluſionẽ quæ ex dictis ſequit̃ &c. Si quis tn̄ pro reuerẽtia Ariſtotelis, cui etiã, quæ nũquã actualiter cogitauit, vera tn̄ à poſterioribus attributa ſunt: quãtũ cõgrue poſſet adaptare rn̄ſionẽ textui ſaluabit̃, iſta nunc dicta dr̃ia, inter vnũ & plures opinãtes. Dixi aũt pro reuerẽtia Ariſtotelis, qm̃ minus dignũ Ariſtotele videtur, q particulariter determinauerit quęſtionẽ hãc, & iuxta quartã rn̄ſionẽ vniuerſaľr fit deciſio &c. Poſſet tn̄ aliter inducẽdo has cõcluſiones, p̃ſpicacitas Ariſtotelis ſaluari, tenẽdo primã rn̄ſionẽ in p̃cedẽti dubio poſitã eẽ intẽtã ab eo: & dicẽdo, q primo ſoluit quæſtionẽ intuẽdo opinabile & ſcibile ſcdm ſe, ſeu ex parte obiecti, & deinde in his cõclõnibus locut⁹ eſt de opinabili & ſcibili ī ordine ad vnũ vel plures ſimul vel ſucceſsiue. Aduertẽdũ eſt ſcdo q licet prima cõcl̃o correlaria, ſ̃iuxta ſecũdã rn̄ſionẽ ſit cõclõ p̃cipalis & nõ fuiſſet ſepanda à ſupiorib⁹, vt tn̄ via deť facilior ad ſupradicta, ſeparauimus eã, & etiã qm̃ hic explicitè meminit Ariſtoteles vnitatis & pluralitatis, opinãtiũ, ſimpliciter vel ſcdm tẽpus &c.

Num idẽ enũtiabile ſciri & opinari ſimul ab eodẽ poſſit.

CIrca hãc partẽ occurrit dubiũ. An verum ſit vniuerſaliter, q impoſſibile ſit idẽ oĩno enũtiabile opinari & ſciri ab eodẽ ſimul &c. Videtur em̃ q nõ ſit vniuerſaliter verũ: primò qa nihil p̃hibet idẽ enũtiabile ab eodẽ ſimul teneri per mediũ cõtingẽs, & per mediũ neceſſariũ, vt cõtinuè experimur in ſciẽtificis ꝓceſsibus, vbi ꝓbabilia neceſſarijs annectuntur: opinio autẽ & ſciẽtia in hoc differũt, quia illa per mediũ cõtingẽs, hæc p neceſſariũ eſt: ergo &c. Scdò qa cõtigit eidẽ enũtiabili neceſſario ab eodẽ aſſentiri ſimul per duo media, quorũ vnũ eſt verè neceſſariũ, & alterũ ẽ cõtingẽs: exiſtimatũ tn̄ eſſe neceſſariũ: & tũc cũ aſſenſus per verè neceſſariũ ſit ſciẽtificus, per apares autẽ neceſſariũ ſit opinatiuus: ſequit̃ in eodẽ ſimul eſſe ſciẽtiã & opinionẽ eiuſdẽ oĩno &c. Caſus eſt poſsibilis, & oĩa aſſumpta manifeſtè ſunt vera præter hoc q aſſenſus per mediũ cõtingens apparens neceſſariũ ſit opinatiuus & hoc p bať. Quia ſi talis aſſenſus non eſt actus opinionis aſsigneť cuius hábit⁹ actus ſit, & niſi qs fingat aliquẽ aliũ habitũ ab his qs in intellectu poſuit Ariſtoteles nõ inueniet niſi id qđ dictũ eſt: ergo &c.

Tertiò, quia ſi aliquid impediret opinionẽ & ſcientiã eiuſdẽ eſſe in eodẽ ſimul, hoc eſſet oppoſitio euidẽtis & ineuidẽtis, certi & dubij. Quæ eſt inter opinionẽ & ſcientiã. Sed hoc nõ impedit, qm̃ mediũ neceſſariũ & cõtingẽs p̃nt dupliciter inueniri. Vno mõ ſeorſum cauſantia ſuos proprios effectus. Et ſic circa idẽ cauſant aſſenſus cõditionũ incõpoſsibiliũ. Quia vnus eſt cert⁹, & alius dubi⁹. Et hoc mõ clarũ eſt q ſcientia & opinio eiuſdẽ in eodẽ nõ ſunt. Alio modo inueniunť ſimul cauſantia vnicũ aſſenſum certũ & nullo mõ dubiũ. Qui rõne medij probabilis opinatiuus rõne medij neceſſarij ſciẽtific⁹ eſt, & ſic vn⁹ aſſenſus erit vtriuſq; habitus ſimul, opiniõis. ſ. & ſciẽtiæ &c. Quòd autẽ hæc diſtinctio nõ ſit fictitia declarať exẽplo, ſol & cãdela accẽſa, ſi ſumanť vt ſeorſum cauſantes lumina, ſic cauſant lumina conditionũ incõpoſsibiliũ, qa ille cauſat lumẽ clarũ, hæc obſcurũ. Impoſsibile eſt em̃ idẽ lumẽ eſſe clarũ & obſcurũ. Si aũt mediũ illuminatũ illo lumine obſcuro recipiat ſolẽ, tũc ſimul ſol & cãdela cauſant vnũ numero lumẽ, & duo agẽtia partialia. Clarũ eſt em̃ q candela nõ

Rñſio. definit tunc illuminare. Similiter his ſe habẽt opinio & ſciẽtia. Quare ſimul p̃nt eſſe in eodẽ &c. Ad hæc dr̃, p̃mittẽdo q nõ eſt p̃ſentis intẽtionis diſcutere an ſimul contingat actualiter opinari & ſcire idẽ, ita q nõ inquirim⁹ an intellectus poſsit habere ſimul plures actus circa idẽ. Sed ſufficit nr̃o ꝓpoſito an ſimul poſsimus habere habitũ opinionis & ſciẽtiæ circa idẽ oĩno. Et ad hoc dr̃ cũ Ariſtotele q nõ, & rõ eſt, qa cũ opinio & ſciẽtia circa idẽ opponanť primò ſcdm certitudinẽ & incertitudinẽ ex parte ſubiecti, nõ medij, neq; obiecti, & impoſsibile ſit oppoſita ſcdm id in quo opponũtur adunari, nõ p̃t fierivt opinio & ſciẽtia eiuſdẽ oĩno ſint in eodẽ ſubiecto ſimul &c. Quòd em̃ opinio & ſciẽtia opponanť ſcdm certitudinẽ & incertitudinẽ ex textu patet: q aũt talis certitudo & incertitudovniuerſaliter ſe teneãt ex parte ſubiecti, & nõ obiecti nec medij declarať: primò q non ex parte obiecti, qa de eodẽ oĩno enũtiabili cõtingit eſſe opinionẽ & ſciẽtiã in diuerſis (vt diximus) & tũc eſt manifeſtũ q æqua eſt certitudo obiectalis vtriuſq;. Deinde q nõ ex parte medij. Tũ qa non oĩs opinio eſt p mediũ, ſed cõtingit opinionẽ eſſe ꝓpoſitiõis immediatæ, vt in textu dr̃, & cõſequenter ex parte medij nõ p̃t vniuerſalis dr̃ia aſsignari inter opinionẽ & ſcientiã. Propter qđ Albertus dicit, q notãter Ariſtoteles dixit opinionẽ eſſe acceptionẽ immediatę ꝓpoſitiõis, vt ſciam⁹ à fortio ri q & mediata & immediata ſub opiniõe cadũt. Tũ qa cõtingit p idẽ mediũ in altero debilioris ingenij fieri opinionẽ, & ī altero ſciẽtiã. Et tũc certi tudo medij æqua eſt ī vtroq;, qa idẽ eſt &c. Vltio q ſit ex parte ſubiecti. Tũ ꝓpter ſufficientẽ diuiſionẽ. Tũ ex qđ noĩs ipſius opiniõis. Oẽs em̃ tunc nos opinari arbitramur & dicim⁹, qñ in intellectu nr̃o formido aliqua remanet alterius partis vndecũq; veniat formido illa, quę nil aliud eſt q̃ nõ plena determinatio intellectus ad hãc partẽ, & tunc ſcire arbitramur & dicimus, cũ abſq; formidine alteri⁹ partis alterã certã intellect⁹ (nõ volũtas) habet &c. Ad argm̃ verò primũ in oppoſitũ dr̃, q licet cõtingat idẽ enuntiabile cognoſcere ſimul per mediũ cõtingẽs & neceſſariũ, nõ tn̄ cõtingit illud ſimul opinari & ſcire. Nõ em̃ diſtinctio ex pte medij ſufficit ad diſtinctionẽ opinionis & ſciẽtiæ, ſed exigit̃, vt dictũ eſt, incertitudo ex parte ſubiecti. Et aduerte, ꝓut dicit. S. Tho. 3. parte. q. 9. art. 3. q ſi cut in gñatiõe ſubſtãtiæ formã antecedũt diſpoſitiones, & in aduẽtu formæ corr̃upunť & firmiores cõcomitanť, ita in ꝓceſſu ſciẽtifico opiniões p ꝓbabilia media p̃cedũt demõſtrationẽ ſcdm quã in troduciť ſciẽtia, & in aduẽtu ſciẽtiæ deſinũt qdem opiniões, ſed cõcomitanť firmiores exiſtimatiões p illã & media ꝓbabilia. Habentes em̃ media demõſtratiua facili⁹ & firmius ꝓbabilia cõiectam⁹ & poſsidem⁹. Et hoc notãdũ eſt nõ parũ, qm̃ liberat à laqueo venãtiũ &c. Ad ſecundũ dr̃ admitten

3. p. q. 9. arti. 3.

C do caſum, ſed negãdo q aſſentire p mediũ cõtingens exiſtimatũ neceſſariũ ſit actus opinionis. Et cũ quæriť, cuius ergo habitus actus eſt? dr̃ q eſt actus ignorãtiæ prauæ diſpoſitionis, & nõ oportet fingere nouũ habitũ. Ad tertium dr̃ q illud argumentũ ſi aliquid concludit, cõcludit id quod diximus in reſponſione ad primum, q. ſ. ſimul p medium probabile & neceſſariũ aſſentire contingit. Et exẽplũ & declaratio adducta nihil aliud indicant, qm̃ claritatẽ & obſcuritatem medij concernunt. Sed ex hoc non ſequit̃: ergo opinio & ſciẽtia ſtant ſimul. Quoniã iam declarauimus q obſcuritas & claritas ſecundũ quas differũt ſciẽtia & opinio ex parte ſubiecti ſe tenent. Argumentũ autẽ ꝓcedit ac ſi ſe tenerẽt ex pte cauſæ. Quapropter

D dicta (à Durando) in illo argumẽto quo ad diſtinctionẽ illã & exẽplũ ſint in declarationẽ & robur eorũ quæ diximus in reſpõſione ad primum &c.

CIRCA vltimã partẽ capituli aduertẽdũ eſt q Ariſtoteles ſolertię & opinionis & intellect⁹ tm̃ meminit de ſciẽtia tractãs, reliquorũ habituũ differentias alijs relinquẽs. Fecit autẽ hoc qm̃ intellectus principium eſt ſcientiæ quæ concluſionẽ reſpicit, opinio autẽ & principiorum & cõcluſionũ eſt. Solertia aũt medij cõiectatrix eſt, à natura initiũ ſumens & ab exercitio prõptitudinẽ. Reliqui autẽ habitus extranei à ſcientiæ propoſito ſunt. **Annota.**

Commentariorum Thomæ de Vio Caietani ſuper librum Primum Poſteriorum Analyticorum. FINIS.

ARISTOTELIS POSTERIORVM ANALYTICORVM,

LIBER SECVNDVS,

Cum Thomæ de Vio Caietani clariſsimis Commentarijs.

De Quæſtionibus, quot & cuius ſunt. CAP. I.

Vide. 4. Phy. c. 3.

QVAE quæruntur ſunt equalia numero ijs, quę cũq; ſcimus: quærimus aũt quatuor, quod, propter quid, ſi eſt, q̃d eſt: cum enim vtrũ hoc, aut hoc inſit, quærimus in numerũ ponentes, velut vtrùm deficit Sol, aut non, ipſum q̃ quærimus. Signum aũt huius, cum em̃ inuenimus q̃ deficit, ceſſauimus, & ſi à principio ſciremus, q̃ deficit, non quęreremus vtrum: cũ aũt ſcimus ipſum q̃, tunc ipſum propter quid quærimus, vt ſcientes, q̃ deficit, & q̃ mouetur terra, propter quid deficit, aut propter quid mouetur, quærimus hæc quidẽ ſic. Nonnulla verò alio modo quærimus, vt ſi eſt, aut non eſt centaurus, aut Deus. Si autem eſt aut nõ, ſimpliciter dico, ſed non, ſi albus eſt, aut non. Cum verò cognouerimus q̃ eſt, quid eſt quærim⁹, vt quid igitur eſt Deus, aut q̃d eſt homo? Quæ quidẽ igitur quærimus, & quæ cum inuenimus ſcimus, hæc & tot ſunt. Quærimus aũt, cum quærimus q̃, aut ſi eſt ſimpliciter, an eſt mediũ ipſius aut non eſt? quando aũt cognoſcẽtes, aut q̃, aut ſi eſt, aut q̃ in parte, aut ſimpliciter, rurſus ipſum propter q̃d quærimus, aut quid eſt, & tũc quærimus quid eſt medium. Dico aũt q̃, aut ſi eſt in parte, & ſimpliciter, in parte quidẽ, an deficit Luna, aut augetur? ſi em̃ eſt aliquid, aut non eſt aliquid in talibus quærimus, ſimpliciter verò ſi eſt, aut non eſt Luna, aut nox. Contingit itaq; in oĩbus quæſtionibus quærere, aut ſi eſt mediũ, aut q̃d eſt mediũ, cauſa enim eſt mediũ: in oĩbus nanq; hoc quæritur, anne deficit? anne eſt aliqua cauſa, aut non? poſt hæc, cũ cognouerimus, q̃ eſt aliqua, quid igitur eſt hæc quærimus. Cauſa em̃ eſt q̃ ſit nõ hoc, aut illud, ſed ſimpliciter ſubſtantia, aut nõ ſimpliciter, ſed aliquid eorũ, quæ per ſe, aut ſecundũ accidens ſunt, mediũ eſt: dico autẽ ſimpliciter quidẽ ſubiectũ, vt Lunam, aut terram, aut Solem, aut triangulũ, ipſum verò quid defectũ, æqualitatẽ, inæqualitatẽ, ſi in medio, aut non: in oĩbus nanq; his manifeſtum eſt, q̃ idẽ eſt quid eſt, & propter quid eſt. Quid eſt defectus? priuatio luminis à Luna propter terræ obſtructionem: propter quid eſt defectus? aut ꝓpter quid deficit Luna? eò q̃ deficit lumen terra obſtructa. Quid eſt conſonantia? ratio numerorũ in acuto & graui: propter quid conſonat acutum graui? eo q̃ rõnem habent numerorũ acutum & graue, nunquid eſt conſonare acutũ & graue? nunq̃d eſt in numeris ratio ipſorum? cum aũt acceperimus, q̃ eſt, quæ igitur eſt ratio, quærimus. Quòd aũt eſt medij quæſtio, ſignificant, quorum cunq; mediũ eſt ſenſibile, quęrimus enim cum non ſenſimus, veluti de eclipſi ſi eſt, aut non: ſi verò eſſemus ſupra Lunã, non vtiq; quæreremus neq; ſi ſit, neq; propter quid, ſed ſimul vtiq; manifeſtum eſſet: ex eo enim quod ſentitur, & vniuerſale nobis factum eſt ſcire, ſenſus nanq; eſt, q̃ nũc obſtruitur, manifeſtum enim eſt q̃ nunc deficit, ex hoc aũt factum vtiq; fuit vniuerſale. Quemadmodũ igitur dicimus, quid eſt ſcire, idem eſt, & ꝓpter quid eſt, hoc verò ſimpliciter & non inexiſtentiũ alicui, aut inexiſtentiũ, vt q̃ duo recti ſunt, aut q̃ maius, aut minus eſt. Quòd igitur omnia, quę quæruntur, eſt medij quæſtio, planum.

Vide. 3. Top. c. 1.

Summa huius capituli hæc eſt.

Prima cõclusio.

QVæſtiones ſunt æquales numero his quæ verè ſcimus. Declaratur: q̃m quæſita ſunt quatuor: Quia, propter quid, ſi eſt, quid eſt.

Ipſum quia tunc quæritur, cum ponẽtes in numerum quærimus vtrùm ſit hoc, aut hoc, vtvtrũ ſol deficiat, aut nõ. Declaratur ex duobus ſignis: primum eſt, quoniam inuento quia deficit, penſamus: ſecundum eſt, quoniam ſi à principio notũ fuiſſet, quia deficeret, nõ quærerem⁹ vtrũ &c.

Ipſum propter quid quæritur ſcito quia, vt ſcito q̃ luna deficit, propter quid quærimus.

Ipſum ſi eſt quæritur, cum quærim⁹, ſi eſt aut nõ eſt ſimpliciter, & non cum quærimus ſi eſt albus aut nõ, vt ſi eſt, aut nõ eſt cẽtaurus, aut Deus &c.

Ipm q̃d eſt ſcito q̃m eſt quærit, vt q̃d eſt Deus, q̃d eſt hõ. Quæſita ergo & ſcita hæc & tot ſunt.

Secunda cõclusio.

Contingit in oĩbus q̃ũbus quærere, aut ſi eſt mediũ, aut q̃d eſt mediũ. Declarat̃ hoc. Primò q̃m cũ quærit̃ q̃a, aut ſi eſt ſimpliciter, quærim⁹ vtrũ ſit mediũ ipſi? aut nõ. Cũ aũt cognito q̃a eſt, aut ſi eſt, aut in parte, aut ſimpliciter, ꝓpter quid eſt, aut q̃d eſt quæritur, Quærimus q̃d ſit mediũ &c. Probat̃ deinde hoc idẽ, q̃m in oĩbus iſtis quęritur cã, cauſa aũt mediũ eſt. Declarat̃ hoc primo in cõpoſitis q̃ũbus, q̃m quærẽdo vtrũ luna deficiat, an ſit aliqua cã defectus quærit̃: & hoc ſcito q̃d ſit cã illa, ꝓpter q̃d inueſtigat̃ quærẽdo &c. Deinde vſq; q̃a cã tã eſſendi ſubſtãtiã ſimpliciter q̃ nõ ſimpliciter, ſed eſſendi aliq̃d eorũ quæ ſunt p̃ ſe, aut ſcđm accidẽs mediũ eſt. Confirmat̃ hoc idẽ q̃m in oĩbus his quid & propter quid idẽ eſt. Probatur: q̃m idem. i. quid paſſionis reſpõdeat vtiq;, vt patet de defectu lunæ & cõſonantia. Dicit̃ hæc ſecunda pars cõfirmatiõis in exẽplis cõſonantiæ. Et aliter i textu nõ habet. Et ſimiliter q̃a, & ſi eſt idẽ ſunt. Quærere nãq;, q̃a, eſt quærere an ſit, q̃d illi⁹ p̃dicati, vnde & hoc accepto quid eſt illud, quæritur.

Tertia cõclusio.

Oĩsq̃ eſt medij. Probat̃ ſigno, q̃m medio exiſtẽte ſenſibili ſi nõ ſentit̃ quęrim⁹. Si aũt ſentit̃ nõ quęrim⁹ ſi eſt, neq; ꝓpter q̃d, vt patet d̃ eclipſi lunę. Si em̃ eſſem⁹ ſupra lunã neutrũ q̃reremus. Sed ſimul manifeſtũ cẽt. Ex ſenſu q̃dẽ ſingulariter & intellectu accipiẽte ex ſingulari ſenſato vſe. Sicut ergo dixim⁹, idẽ eſt ſcire q̃d eſt, & ꝓpter q̃d ſcire, hoc aũt aut eſt ſimpliciter, aut eorũ q̃ inſunt &c.

Series autem hæc eſt.

Demonſtrationis natura declarata, q̃m ipſam ex primorũ p̃incipiorũ & medij præexiſtẽti cognitione procedere dictũ fuit: intendens in hoc libro de his determinare à medio inchoãs intendit in hoc cap. oĩa ſcibilia & dubitabilia ad medijſciẽtiã & dubitationẽ reducere. Et ideo à quæſtionib⁹ merito exorſus eſt: & in prima cõcluſione tã earũ q̃ quæſitorum numerũ ponit. In ſecũdo verò ad duas medij quæſtiones oẽs reducit. In tertia autẽ ad medium abſolutè omnes tendere declarat.

Num tot ſint quæſtiones ſcibiles quot ſunt ſcita.

CIrca primã cõcluſionẽ & dicta ĩ ea multiplex dubiũ occurrit. Dubitat̃ enim primo circa ipſam cõcluſionẽ, q̃a maior numerus vĩ q̃num numero verè ſcitorũ ſeu ſcibiliũ (nihil em̃ diſtat ĩ, ꝓpoſito inter verè ſcibile & verè ſcitũ.) Quæſtiones ſiquidẽ in textu dicitur, ſunt quatuor, verè autẽ ſcita duo tãtũ ſunt: ſ. quia, & ꝓpter q̃d. Quod ſic probatur, q̃m per ly (verè ſcitũ) aut intelligit idẽ quod per demõſtrationẽ notũ, aut intelligit idẽ q̃d certitudinaliter cognitũ. Non enim poteſt dici q̃ ſumitur hoc ſecũdo modo, quia ſic maior eſſet numerus ſcitorũ q̃ quæſitorũ: quia principia prima hoc modo ſcita ſunt, q̃a certiſsimè cognita, & tamẽ ipſa nõ ſunt dubitabilia. Relinquitur ergo vt ſumatur primo modo, & tũc probatur in tẽtũ, q̃m quod quid eſt nõ ſcitur per demõſtrationẽ. Tum quia immediatè ineſt diffinito. Tum q̃a ad primã operationẽ intellectus per ſe pertinet. Tum quia præſupponit̃ in demõſtratione, vt in principio primi dictũ eſt. Quæſtio quoq; an eſt, per demõſtrationẽ ſciri nõ poteſt, quoniam præcognoſcere & prædeterminatã eſſe ipſam oportet, vt demõſtratio fiat. Omnis enim ſcientia, vt in principio primi dictũ fuit, & Commentator in finities replicat, ſupponit ſuum ſubiectum eſſe.

T. c. 21.

T. c. 20. Maxĩe prĩo phyſicorũ. c. 83. 2. phyſi. cõ. 26.

Quæſtio q̃d eſt nũ terminet ad ſcđm adiacens, vel tertiũ

Secũdò dubitatur circa declarationẽ quæſtionũ aſſignatã à S. Th. Dicit em̃ ibi duo ambigua. Primũ eſt, q̃ quæſtio q̃d eſt, eſt quæſtio de enuntiatione ſecũdi adiacẽtis: hoc aũt falſum videt̃ q̃a quæſtio q̃d, aut quærit de cõplexo, aut de incõplexo. Si de cõplexo, cõſtat q̃ quærit cõplexũ in quo diffinitio prædicat̃ de diffinito. Talis aũt cõplexio ad enũtiationes de tertio adiacẽte ptinet, vt de ſe patet. Si verò de incõplexo, neq; ad ſcđm neq; ad tertiũ adiacẽs: talis quæſtio ptinet, q̃m in cõplexũ, nec eẽ, nec nõ eẽ dicit. Secũdũ eſt q̃ cõcłones ille. ſ. q̃a, & ꝓpter q̃d, ideo dicunt̃ ponẽtes ĩ numerũ, q̃a quęrũt de cõpoſitione duorũ. ſ. ſubiecti & p̃dicati: hæc em̃ rõ ſi bona eſt à pari quęſtio an eſt ponit̃ ĩ numerũ, q̃a quærit de cõpoſitione p̃dicati cũ ſubiecto. Cũ em̃ quærit, an cẽtaur⁹ ſit, nihil aliud quærit̃, niſi an exiſtẽtia inſit cẽtauro.

Quod nã eẽ quęrat quæſtio ã eſt.

Tertiò dubitat̃ circa quæſtionẽ an ẽ. Quod eſſe quærat, q̃m eſſe: vt in. 5. Metaphyſi. dicit̃ eſt duplex. Quoddã q̃d eſt actus entis. i. ipſa exiſtentia rerũ, & q̃dam q̃d cõſiſtit in ipſa veritate propõnis. Et vt Cõmẽtator. 5. Metaphyſi. dicit. Expoſitores iſtius quæſiti, ꝓpter hoc duplex eſſe diuerſi modè exponũt. Si em̃ quæſtio an eſt quærat de ipſa rei exiſtẽtia, tũc ſequit̃ q̃ quærat de nõ neceſſario, q̃m ſcđm veritatẽ metaphyſicalẽ ab antiqs ꝓbatã & verè doctis poſterioribus approbatã nullius q̃ditatis cũ ſua exiſtẽtia cõnexio eſt neceſſaria ſimplr, excepta ipſa primæ cauſæ eſſentia: põt em̃ intellectus abſq; cõtradictione intelligere cõponẽdo quãcũq; poſteriorẽ naturã cũ nõ eſſe &c. Si aũt quærat̃ de eſſe q̃ ſigñat veritatẽ ꝓpõnis. i. an iſtę ꝓpõnes ſint verę, cẽtaur⁹ eſt, decima ſphera eſt &c. Tũc ſequit̃ q̃ ſciẽtia nõ ſit de reb⁹ ſed de propõnibus, & q̃ præcognitio quia eſt, nõ ſit niſi de eſſe ꝓpõnis, cuius oppoſitũ in primo oſtendimus. Et fruſtratur omnis intentio quærẽtium. Non em̃ quærimus vt ad propoſitionũ no-

T. c. 14. C. 14.

Cap. 1. in ſolutione ſecũdi dubij circa tex. c. 2.

tiam veniamus,ſed vt reſ ipſas eſſe cognoſcamus, vt patet cum quæritur,an ſubſtãtiæ ſeparatę ſint.

Quartò circa eandẽ qõnẽ dubitaꝛ, cuius eẽ quę rat,an ſubiecti,an paſſionis,an vtriuſq;. Si em̃ dicaꝛ ꝙ quærit, an ſubiectũ ſit, ſtatim obſtat omnẽ ſciẽtiã & cõſequẽter demõſtrationẽ quæ ſine ſciẽ tia nõ eſt, ſupponere ſubiectũ ſuũ eẽ,qm̃ de ſubie cto p̃ſupponit̃ qd & qa. Si aũt dicaꝛ ꝙ quærit eſſe paſſiõis, ſupfluę ponit̃ qõ qa eſt, qm̃ ipſa quærit d̃ eẽ paſſiõis, qm̃ eẽ paſſiõis eſt ineſſe, qd̃ illa inqrit. Si dicaꝛ ꝙ quærit eẽ vtriuſq;,& ꝙ differt à qõne, qa eſt, qm̃ qa eſt quærit de paſſiõe tm̃, an eſt verò de vtroq; obijciꝛ, tũ qa eiuſdẽ quæſiti nõ debent eſſe plures quæſtiones, Tum quia Ariſtoteles in textu loquẽs de quæſtione an eſt, ſubiecti exẽpla dedit.ſ.de Deo, de centauro, de terra, de luna.

Qõ quid eſt & qa q̃ nã p̃dicata quæ rat. Quintò dubitaꝛ cõiter circa qõnes qd eſt,& qa eſt,an quærere de prædicatis quæ ſunt partes diſ nitionis, ſit quæſtionis quid, aut quia: vr̃ nanq; ꝙ quæſtio quia eſt, quærat de ſingulis p̃dicatis qd ditatiuis, qm̃ qõ de tertio adiacẽte eſt quæſtio qa (vt S.Tho.exp̃ſſe hic dicit.) Quærere aũtẽ an hõ ſit aĩal, vel an ſit ſubſtãtia, eſt qõ de tertio adiacẽ te, vt patet. ergo &c. Ex altera aũt parte vr̃ ꝙ ſit quæſtionis quid, qm̃ illud quod rñdetur cõueniẽ

2.Top.c. 4.in c.de genere. ter ad interrogationẽ factam per quid, quęriꝛ per qõnem quid. Oportet em̃ rñſiones qõnibus pro portionales eſſe. Cõſtat aũt ex Ariſtotele & Por phyrio ꝙ genus prædicatur in quid de ſpecie, & redditur quærenti quid de ſpecie. igitur &c.

Qõ quid eſt nũ ter minet̃ ad incõple xũ, vel cõ plexũ. Sextò dubitaꝛ circa qõnem quid eſt, an quęrat de complexo vel incõplexo: hinc em̃ vr̃ ꝙ quærat de cõplexo, qm̃ quærit de ſcibili. Scibile aũt non eſt niſi verum quod in enuntiatiõis cõplexiõe cõ ſiſtit. Et confirmatur ex verbis. S. Th. dicẽtis hic, ꝙ qa ſola enũtiatio eſt ſcibilis, cõſcquẽter ſola ipa eſt quæribilis &c. Inde aũt apparet ꝙ quærat de incõplexo, qm̃ id quærit quo inuento ceſſat. Inuenta aũt diffinitione clarũ eſt ꝙ nõ q̃rim⁹ quid,

Te.c.25. Capit. 2. diffinitio igit̃ quæriꝛ. Diffinitio verò vt in primo habitum eſt, non dicit eſſe vel non eſſe, ergo &c.

Qõnes qũo à p cognitiõi bus diſtiguantur. Nũ quis ſcia ſuppoat ſuũ ſubiectũ eẽ circa. tex.cõ.2. dubio.4. Septimò circa oẽs qõnes abſq; argumẽtis dubi tatur qũo inter ſe, & à præcognitiõib⁹ differant.

Octauò & vltimo: iterũ ꝓponiꝛ qõ omiſſa in principio primi, an oĩs ſcientia ſupponat ſuũ ſub iectum eſſe ita ꝙ non probet illud eſſe. Videꝛ em̃ ꝙ ſubiectũ eſſe ꝓbari poſſit in ſciẽtia cui⁹ eſt ſub iectũ. Primò quia oĩs ſcientia poteſt vti demon ſtratione quia & propter quid: ergo põt demon ſtrare ſuum ſubiectũ eſſe à poſteriori. Antecedẽs patet, qa ſicut per cãm probatur effectus ꝓpter quid, ita è cõuerſo per effectũ demonſtraꝛ cã qa. Conſequentia ꝓbatur, qm̃ ſubiectũ eſt cauſa aliquorũ in illa ſcientia, & conſequẽter cum ex effectu poſſit à poſteriori concludi cauſam eſſe, ſequi tur ſubiectum eſſe formaliter demonſtrabile.

Et confirmatur inductione, qm̃ in libro Elenchorum, probatur ſyllogiſmum ſophiſticum eſſe per ſimile. & Priſcianus in libro conſtructionum oſtendit orationem conſtructam eſſe &c.

Capit.1. Ad primũ dubium dr̃ dupliciter: primo ꝙ Ari ſtoteles accepit verè ſcitũ neutro illorũ modorũ, ſed intellexit verè ſcitũ idẽ quod inueſtigatione certũ, vt per ly (certũ) diſtinguaꝛ ab opinato, & p ly (inueſtigatione) diſtinguaꝛ à principijs à natura inditis: & ſic claudit in ſe oĩa dubitabilia quæ p̃ñt per certitudinẽ cognoſci, ſiue per demonſtra tionẽ, ſiue nõ: & cõſequenter notitiaipſius qd̃ qd eſt &c. Ad id verò quod additur de qõne an eſt, dr̃ ꝙ nõ eſt verũ vr̃ ꝙ oĩs demõſtratio ſupponat eius ſubiectũ eſſe, vt in primo dictum fuit & infra declarabiꝛ, & ꝓpterea ſtat ꝙ ſit p̃cognitio reſpectu demõſtrationis terminãtis qõnẽ qa eſt: vel ꝓpter quid: & ſit cõcluſio reſpectu anterioris demõ

Capit.2. ſtrationis terminãtis qõnẽ an eſt &c. Diciꝛ ſecun do ꝙ per verè ſcitũ accepit p̃ demõſtrationẽ cognitum. Sed cognitum per demonſtrationẽ non vniformiter ſumẽdũ eſt. qm̃ aliqd, cognoſciꝛ propriè per demõſtrationẽ, vt cõcluſio. & aliquid mi nus ꝓpriè, vt mediũ qd̃ eſt ipm̃ qd̃ qd eſt, qd̃ per demõſtrationẽ quodãmõ cognoſciꝛ, vt infra diceꝛ. Vñ Albertus dicit ꝙ verè ſcita hic dicunt ea q̃ per demõſtrationẽ, vel in demõſtratiõe cognoſcim⁹.

Infra.ca. 7.1. Ad ſecũm dubium. Ad ſecundũ dr̃: ꝙ duplex iſta diſtinctio harũ qõnũ. ſ. in ſimplices & cõpoſitas non ponentes in numerũ, & ponentes in numerũ non eſt ita accipiẽda, vt eodẽ mõ quælibet ſimplex ſit ſimplex, nec eodẽ mõ quælibet cõpoſita ſit cõpoſita. Sim plices em̃ qõnes cum ſint, an eſt, & quid eſt: ſi ex parte rei quæſitę ſimplicitatẽ ſumis diſſimiliter ſimplices ſunt, qõ nãq; quid eſt ideo ſimplex eſt, qm̃ purũ & immiſtũ quid eſt, quærit, qõ vera an eſt, ideo ſimplex eſt: qm̃ eſſe rei ſimpliciter. i. abſ que aliqua additione quærit. Quærẽdo em̃ an cẽ taurus ſit: non quæriꝛ: an centaurus hẽat eſſe tale vel tm̃ &c. ſed abſq; additione: an habeat eſſe. Si autẽ ex parte modi quærendi ſimplicitas ſumaꝛ, diſſimiliter quoq; ſimplices inueniũtur: qm̃ quæ ſtio an eſt: per modũ enuntiationis ſimplicis exer cetur: & enuntiationẽ ſimplicẽ proponit: & patet cum quæritur, ſi centaurus eſt: qõ verò quid per modũ enuntiationis ſimplicis exerceꝛ, ſed eã non proponit. Cum em̃ quæriꝛ quid eſt hõ, non ꝓpo niꝛ diſcutienda ſimplex enuntiatio, ſed incomple xum illud, puta homo: formaꝛ tñ talis qõ per mo dum ſimplicis enuntiatiõis (abſq; præterito. ſ.) vt patet. Eodem modo eſt dicendũ ex parte cõpoſi tarum qõnum. ſ. quia eſt, & ꝓpter quid eſt. Si em̃ ex parte rei compoſitio ſpectetur, qõ qa eſt, ideo cõpoſita dr̃, qm̃ ad duarũ rerũ cõpoſitionem quę rendã inuenta fuiſſe vr̃, & ſemper cõpoſitionẽ ex tremorũ directè quærit, & realẽ cõpoſitionẽ eorũ quærere permittiꝛ. Quæſtio verò ꝓpter quid nõ qõ cõpoſita dr̃, quia cõpoſitionẽ directè quærit, ſed quia cõpoſitiõis cãm poſtulat. Ex parte quo que modi quærendi, quæſtio (quia) duorum me diam inquirit compoſitionem, qm̃ exercetur per modum enuntiationis de tertio adiacente & illã propo-

proponit, vt patet, cũ quæriꝛ, vtrũ hõ ſit p̃fectiſsi mũ aĩaliũ. Quæſtio verò (propter qd) qm̃ cãm ta lis cõpoſitæ enuntiationis quærendo proponit.

Altera quoq; diſtinctio in ponentes in nume rũ, & nõ ponẽtes in numerum, eodem quoq; mo do diſtribuiꝛ. Simplices em̃ propter ſupradictas cauſas nõ ponunt in numerũ, & cõpoſitè ꝓpter antedictas quoq; rõnes in numerum ponunt: po nere em̃ in numerũ in ꝓpoſito nihil aliud eſt, q̃ quærere de duorum adunatione, vt S. Tho. expo nit, vel quærere de eſſe ſubiecti nõ ſimpliciter, ſed tali, vt Alpharabius & Auicenna exponũt vtrũq; autẽ horũ ſimplicitati & cõpoſitioni ſupradictis proportionabiliter rñdet vt facilè deduci poteſt. Ad primã dubitationẽ ergo in oppoſitũ diciꝛ, ꝙ S. Tho. nõ dicit qõnem quid quærere enuntiatio

1.q.3.ar. ticu.4. nem de ſecundo adiacente, ſed tm̃ dicit ꝙ ſimpli ces qõnes referunt̃ ad primum modũ enuntiatio nis: iſta autẽ relatio quo ad qõnẽ an eſt, clara eſt, quo ad qõnẽ verò quid eſt, põt accipi & pro rela tione ſimilitudinis: quia qõ quid ad modum ſim plicis enuntiationis exercetur, vt dictũ eſt, & põt accipi pro relatione conſequentis ad præcedens, qm̃ ſicut qõ propter quid ſequitur quæſtionem, quia eſt, ac per hoc pertinet ad enuntiationẽ de tertio adiacente, ita quæſtio quid ſequiꝛ quæſtio nem an eſt, ac per hoc reſpicit enuntiationẽ de ſe cundo adiacente. Poteſt quoq; accipi pro relatio ne propriæ cauſæ ad propriũ cauſatum, qm̃ ſicut (quæſtio propter quid) cãm enuntiationis de ter tio adiacente quæriꝛ, ita quæſtio (quid) cãm enũ tiationis de ſecundo, licet hoc nõ faciat ex modo quærendi, & his duabus relationibus atteſtatur Auerrois in hoc loco, ex malo ergo intellectu S.

Capit.1. Tho. procedit obiectio prima. Ad ſecũdam verò dicitur ꝙ ratio illa eſt optima ex modo quærẽdi ſumpta, nec habet locum in quęſtione de ſecũdo adiacente, qm̃ ſecundũ formã enuntiationis ſim plicis nulla media cõpoſitio inter duo ponitur: ſe cundũ verò tertiũ adiacens duorum compoſitio

Primo pe riher.c.3 Ad tertiũ dubium. quęritur, qm̃ (ly eſt) cõpoſitionẽ importans, inter duo mediat. Ad tertiũ dicitur: ꝙ quæſtio an eſt: quærit de vtroq; eſſe diuerſimodè, qm̃ ipſam exi ſtentiam rei quærit, vt terminum vltimo formali ter quæſitum, veritatem autem propoſitiõis quæ rit, vt terminum ſecundũ quid ſeu mediũ. Inquiri tes nanque, an centaurus ſit nunq̃ deſiſtimus quouſq; cognoſcamus centaurũ habere exiſtẽ tiam, Et quoniam ad hoc nõ peruenitur niſi me dia compoſitione intellectus, cuius veritas ex eo quòd res eſt vel non eſt, reſultat: ideo etiam ſub ea dem inquiſitione cadit, an illa propoſitio ſit vera. centaurus eſt. Veritatem ſiquidem huius intueri eſt cognoſcere centaurum eſſe.

A primo verò eorũ quæ obijciunt̃ in oppoſitũ dicitur ꝙ eſſentias rerum exiſtere põt accipi du pliciter. Vno modo abſolutè. Et ſic ſecundũ veri tatẽ ſub demõſtrationẽ nõ cadũt categorica, qm̃ res non neceſſariò exiſtunt, & eã exiſtentię earũ eſt liberalitas primæ cauſæ; quę neceſsitati ſimpli citer nõ põt &c. Alio modo præſuppoſito vniuer ſo. & ſic neceſſariũ eſt ſpecies oẽs eſſe, & cõſequẽ ter demonſtrari põt eas eſſe. Cuius ſignum eſt ꝙ cũ demonſtraꝛ intelligentias eſſe, ex colligatione quã habent cũ orbibus &c. oſtẽditur, & ſimiliter cum demonſtraꝛ, ſpherã ignis eſſe, ex ipſa vniuer ſi perfectione & cõnexiõe oſtendiꝛ &c. Sub ſilen tio aũt hoc antiqui retinuerũt: qm̃ vniuerſum eẽ clarè liquet, & radice neceſsitatis manifeſta non fuerũt ſoliciti circa modũ neceſsitatis talis qõnis. Ad id verò qd̃ ſecundo obijciꝛ patet ex dictis &c. Sed contra datam rñſionẽ obijci põt ꝙ nõ ſit cõ formis doctrinis. S. Tho. quã profitemur, quoniã S. Tho. in. 1. parte. q. 3. art. 4. ad ſecundũ ait, ꝙ ter minata qõne an eſt: de Deo, non ſcimus exiſten tiam eius, ſed ꝙ illa propoſitio ſit vera. Deus eſt. Non ergo ſecundũ ipm̃ qõ, an eſt, quærit de exi ſtentia rei, ſed eſſe quod ſignãt ꝓpoſitionis veri tatẽ. Ad hoc dr̃, ꝙ cum rõne cõuincatur & ab ip ſo alibi habeaꝛ exp̃ſſe ꝙ qõ an eſt, quærat de exi ſtentia rei, patet in quoli. 2. art. 3. verba eius allega ta oportet ſano intellectu accipere, duo conſide rando. Primum eſt, ꝙ non dixit qõnem an eſt, non quærere de exiſtentia Dei, ſed dixit ꝙ p demonſtrationẽ qua illa quæſtio apud nos termina tur neſcitur ipſa exiſtẽtia Dei, ſed propoſitio &c. Secundum eſt ꝙ non loquitur vniuerſaliter, ſed de Deo. Propter quod dico ꝙ non intendit per il la verba dicere, ꝙ quæſtio an eſt, non quærat de ipſa exiſtentia Dei, ſed ſecũdũ ꝙ quæſita tali exi ſtentia, cum inuenta fuerit non cognoſcitur p de monſtrationem ſimpliciter, ſed ſolum vt fundaꝛ eſſe verum propoſitionis reſponſiuæ ad qõnem an eſt. Et ſi inſtetur ꝙ ſi ꝓpter hoc dixit nos nõ cognoſcere exiſtentiã Dei, ſequitur ꝙ vniuerſali pari rõne dici põt de quolibet ꝙ non cognoſcitur exiſtentia eius, cum terminatur qõ an eſt: qa non ſcitur alio modo, niſi vt fundat veritatem propo ſitionis: hoc aũt conſtat eſſe voluntariũ. ergo &c. tenet conſequentia, qm̃ ſiue cõcludaꝛ, ergo Deus eſt, ſiue, ergo decima ſphæra eſt, ſiue aliqd aliud, nihil refert quo ad hoc quod eſt cognoſcere exiſtentiã vt fundat veritatẽ propoſitionis. Ad hoc dr̃ ꝙ quia vnaquæq; res tunc ſimpliciter cogno ſci affirmatur vel negatur: q̃ ſecundũ propriũ ſi bi modũ cognoſciꝛ, vel non cognoſcitur: & inter exiſtentiã Dei & aliorũ hæc dr̃ia eſt, ꝙ ꝓpria cognitio exiſtentiæ aliorũ fit per quæſtionẽ an eſt, qm̃ nulla aliarum quæſtionum quærit de exiſtẽ tia rei, propria aũt cognitio exiſtentię Dei fit per quæſtionẽ quid, qm̃ ipſa exiſtentia Dei eſt ipſius quod quid eſt. Ideo exiſtentias aliorũ terminata qõne an eſt cognoſci dicimus abſolutè, exiſtẽtiã aũt Dei terminata qõne an eſt non cognoſci dr̃, non quia oĩno ignoreꝛ, ſed quia non ſimpliciter. i. ſecundũ propriũ modũ ſuæ cognoſcibilitatis co gnoſcitur: & cognoſci dr̃ ꝓpoſitio vera. i. ipſa exi ſtentia vt fundamentum eſt veritatis & eſſe illius

Quol. 2. arti. 3. circ camedũ.

propoſitiõis. ſ. Deus eſt. Cõformis eſt ergo rñſio data doctrinæ S. Tho. & habes hinc defectũ Scoti vel ſcotiſtarum in. 1. ſent. diſt. 3. q. 1. in principio. vbi adducuntur prædicta verba S. Tho.

Sco. 1. d. 3. q. 1. in princip.

Ad quartum dubium.

Ad quartum dubiũ dr̃, ꝙ quæſtio an eſt, quærit de ſubiecto & paſſione nõ vt paſsio eſt, ſed vt res quædã in ſe eſt: qm̃ dubitare contingit de reb⁹ illis, quæ paſsiões ſunt, an ſint, & p̃ñt res illæ accipi vt ſubſtantia aliarũ paſsionũ: & cõſequẽter de eis tunc ſupponeẽ an eſt, vt patet de triangulo de quo qõ an eſt, formatur, & tñ paſsio eſt vt dixit Ariſtoteles in principio primi. Ad primũ aũt obiectorũ in oppoſitũ dicitur ꝙ licet vtraq; qõ. ſ. an eſt: & quia eſt: inquirat qñq; idẽ eſſe, non tñ propterea eiuſdẽ quæſiti formaliter ſunt duæ qõnes, qm̃ aliud formaliter quæſitum eſt rem illam quę eſt paſsio, eſſe quod qõ an, inquirit: & aliud paſſionem vt ſic eſſe. i. rem illã ineſſe tali ſubiecto qđ quæſtio quia eſt, quærit, licet materialiter ſit idẽ eſſe quo res illa ſit & inſit. Ad ſecundũ verò dicit dupliciter: primò ſecundũ Albertũ ꝙ Ariſtoteles dedit etiam exemplum de paſsione, cum dixit ſi nox eſt. Secundò ꝙ quia formaliter loquẽdo qõ an eſt, non inquirit de paſsione, ꝙa nõ de paſsiõe (vt paſsio eſt) qm̃ eius vt ſic eſſe nõ eſt, ſed ineſſe, ideo exemplum de paſsione non dedit, ſed tantũ modo de ſubiecto, cuius eſſe adeo inquirit, vt ſicut iam dictũ eſt, circa paſsionem non niſi, vt ſubiecti ſeu ſubſtantiæ rationem induit, ſolicitetur.

Tex. c. 2.

Ad quintum dubiũ dicitur: ꝙ ꝙa ſecundũ oẽs illuſtres expoſitores qõ quia eſt, quærit de tertio adiacente, & nullam vnq̃ viderim exceptionẽ fieri de prædicatis primi modi aut ſecundi, nullaq; rõ mihi occurrat cogens, aut probabiliter ducens ad talem exceptionẽ, inquirere de ſingulis prædicatis quidditatiuis quæſtionis (quia eſt) fore cenſeo. Tum quia hæc infra latitudinẽ tertij adiacentis ſunt. Tum qm̃ in textu diſtinguit duplex eſſe, quod põt quæri de re. ſ. eſſe ſimpliciter & eſſe in parte: & primum attribuitur quæſtioni, an eſt, ſecundũ verò quæſtioni quia eſt: per eſſe autẽ ſimpliciter ſecundũ oẽs intelligit eſſe ſine additione aliqua: per eſſe aũt in parte ſecundũ Alpharabiũ Auicẽnam & Albertũ intelligitur eſſe particulatum contractũ & determinatũ per prædicatum ſubſtantiale vel accidentale. Conſtat aũt ꝙ cum quæritur de aliquo prædicato quidditatiuo, puta vtrum cœlum ſit corpus animatum abſq; dubio quæritur aliquod cœli eſſe, & cum non quæratur eſſe pertinens ad qõnem an eſt, relinquit ꝙ quæratur eſſe in parte, pertinẽs ad qõnem ꝙa eſt, quærendo eñ vtrũ cœlum ſit corpus animatũ, manifeſtè patet ꝙ quærimus non vtrum cœlũ habeat eſſe, ſed vtrum habeat eſſe tale, licet ly tale nõ notet accidentalẽ differentiam, hoc aũt eſt eſſe particulatum & contractũ per prædicatum. Tum qm̃ ſi iſtius qõnis non eſt quærere prædicata quidditatiua ad quæſtionẽ quid reducentur, & hoc non conuenienter dici poteſt, quoniam vnicæ quæſtioni vel vnica reſponſio danda eſt, vel ſi plures p̃ñt dari, quælibet ſaltem debet eſſe ſufficiens, aliter in termino inquiſitionis nõ eſſet quieſcendũ, & ſic quæſtio eſſet terminata & non terminata, quod implicat contradictionem. Conſtat autẽ ꝙ quærenti quid de hoie, vel boue non ſatisfit aſsignando ſingulas partes diffinitionis, ſed oportet aſsignari diffinitionem: vnde & in primo libro dictum eſt, ꝙ cognoſcere per cõmunia, non eſt cognoſcere propter quid, quod idem eſt qđ quid, vt in hoc capitulo dicitur, ſed eſt cognoſcere ꝙa.

Ad rationẽ aũt in oppoſitũ dicit, ꝙ licet apud dialecticũ oĩa prædicata in quid reducant ad quę ſtionẽ quid, qm̃ ipſi non eſt curę, an per propria, an per cõia ſoluatur quęſtio in poſterioriſticis, tñ vbi quæſtiones ſcibiles traduntur & non parui refert ſcire per cõmunia & ꝓpria &c. ad quæſtionẽ quid, non niſi ipſum quod quid eſt pertinet. Negatur ergo aſſumptum illud. ſ. omne quod prædicatur in quid, pertinet ad qõnem quid, loquẽdo de quid poſterioriſticè &c. Nec mihi (ex his motus) imponas, aliam me fateri quæſtionem circa partes diffinitionis & totam diffinitionẽ, & quia partes ſunt priores toto: me ponere qõnem quia eſt ante quæſtionem quid eſt, & ſi qua ſunt huiuſmodi. (Nihil enim horum ex dictis ſequitur) qm̃ de partibus diffinitionis, vt prędicata ſunt alicui inexiſtentia ſermo habitus intelligendus eſt. Nihil eñ aliud quæſiuimus niſi an quærere vtrũ homo ſit animal, vtrum albedo ſit color, & hmõi pertineat ad quæſtionem quia eſt, aut ad quęſtionem quid eſt: de eis aũt, vt partes diffinitiõis ſunt nihil dictum eſt. Sed nunc dr̃ ꝙ pertinent (ſecũdaria intentione tñ) ad quæſtionem quid: tum quoniam quærens de ipſo quod quid eſt, quærit neceſſariò de eius partibus, tum quoniã eiuſdẽ rationis eſt, dare primum genus, & vltimam differẽtiã vt adunantur in vna quidditate. Vnde vt cauillatorum importunitas excludatur, reſpondeat cũ diffinitione, ꝙ inquirere prædicata quidditatiua abſolutè ſecundũ inexiſtentiã eorum. ſ. in ſint vel non, pertinet ſimpliciter ad qõnẽ quia eſt, inquirere aũt ea quo ad moduminexiſtẽtiæ, ex quo habent ꝙ partes ſint diffinitiõis, pertinet principaliter ad quæſtionẽ quid, qm̃ eius eſt quod qđ eſt, totum inueſtigare, ſecũdaria tñ intentione: quia partes ſunt, & pertinet ad quæſtionẽ quia eſt, pro quanto abſq; complexione tertij adiacẽtis talis inquiſitio non eſt, miniſterialiter tñ, quia hoc inquirit in quantũ famulatur quęſtioni quid &c. Ordo aũt inter quæſtiones non variatur ex his quæ cõtingunt per accidens. Licet enim ad ſcire qđ quid eſt, præcedat ſcire quia talia prædicata quæ ſunt partes diffinitiõis inſunt illi diffinibili, tñ eſt hoc per accidens pro quãto primæ operationi intellectus immiſceẽ ſecũda, vt alibi declarandũ eſt &c.

Ad ſextum dubiũ: dicit ꝙ quæſtio quid, quęrit formaliter de incomplexo, qm̃ quærere de cõplexo, iuxta ſecũdũ adiacẽs pertinet ad qõnẽ an eſt, & iuxta tertiũ ad qõnẽ quia eſt, & propter quid. Tũ qm̃ quęſtio quærẽs cõplexè de qđ quid eſt, ad quęſtionẽ quia eſt pertinet, vt ex S. Tho. verbis in hoc loco haberi poteſt, cũ dicit ꝙ oẽs quæſtiones dialecticę reducuntur ad quæſtionẽ, quia: conſtat ſiquidem ex primo Topicorũ: ꝙ vna illarum quatuor quæſtionũ ibi enumeratarũ eſt quæſtio de diffinitione, tũ propter rationẽ tactã obijciendo, qm̃ id eſt quæſitũ quod reſpondetur. Reſpõdetur aũt quæſtioni quid, vt ex dictis patet, ipſa diffinitio, quæ incomplexũ quid eſt: ergo &c. Ad rationẽ in oppoſitũ dicitur dupliciter. Primò ꝙ diffinitio licet formaliter nõ ſit vera vel falſa, virtualiter tñ eſt vera, vt in principio primi dixit S. Tho. & hoc ſufficit. Secũdò dr̃, ꝙ licet quæſtio qđ, quærat formaliter de incõplexo: quærit tñ id quod eſt ratio veritatis cõplexi, qm̃ ipſum, quid eſt mediũ ad concludendũ an eſt & propterea ſcibile & verũ & enuntiabile appellatur. Scibilia ſiquidẽ non eadẽ ratione omnia dicuntur, ſed alia vt cõcluſiones & hæc propriè ſunt an eſt, & quia eſt, aliæ vt cauſæ cõcluſionũ, & hæc ſunt quid, & ꝓpter quid. Quæ qm̃ in enũtiatiõibus poſita veritatẽ formaliter ſortiuntur, non immerito ſolã enuntiationẽ quæribilem & ſcibilẽ eſſe dictum eſt. Et per hæc patet duplex etiam reſponſio ad confirmationem &c.

Tex. c. 30.

circa. 1. c. 5. in medio.

Ad ſeptimũ dubiũ

Ad ſeptimũ dubiũ dicitur, ꝙ quanuis diuerſi diuerſimode has quæſtiones ordinare videãtur, magis tñ in verbis q̃m re inter eos dria videtur. Oportet enim omnes conuenire in hoc, ꝙ quæſtio an eſt, quærit an homo ſit, quid eſt verò quærit quid eſt homo: quia eſt autẽ inquirit qualis eſt homo, ſeu an homo ſit riſibilis, ꝓpter quid, eãdẽ cauſam percunctatur, vt propter quid homo eſt riſibilis. Hoc enim apertè traditur ex textu & expoſitoribus. Sed differentiã inter quoſdam peperit diuerſio à ſermone formali dũ alij conuenientiã earũ in ſpicientes: alij abſtracta quæſitis magis q̃ quæſita conſiderãtes, alij ad pauca reſpicientes in diuerſas proruperũt voces. Non enim propterea: quia oẽs quæſtiones cõueniũt in hoc ꝙ quærũt mediũ, nec ex hoc ꝙ ex iſta res creditur diſtingui, aut nõ diſtingui à re, aut quia primò debetur ſingulari nec ex alijs huiuſmodi ordinãdę ſunt quæſtiones hæ. Sed negocio logico intendẽdo fatendum ſimpliciter eſt quæſtiones differre & cõuenire. Differre quidẽ in hoc ꝙ ſimplices quærũt eſſe ſimpliciter, cõpoſitæ verò eſſe tale. Et ſimplices inter ſe in hoc differre, ꝙ altera quærit de re an ſit, altera quid ſit, Cõpoſitę verò in hoc ꝙ altera quærit de re an habeat talẽ diſpoſitionẽ: altera propter quid illã habeat, nec põt mens humana plures de re quacũq; quæſtiones formare, vt patet. Nec eſt diſpoſiti ad philoſophiã dubitationibus mentẽ inuoluere qđ ſit quęrere an cẽtaurus ſit: hoc eñ q̃libet mẽtis cõpos intelligens terminos nouit. Solos eñ eos latet qui neſciunt diſcernere inter notũ ꝑ ſe & notũ per aliud. Cõuenire verò in hoc ꝙ oẽs quęrunt mediũ indiſtinctè à priori vel à poſteriori, quia (vt in tex

De quib⁹ 2. Phy. T. c. 6. & c. 6.

tu dr̃) nihil aliud eſt quærere an cẽtaur⁹ ſit q̃ an ſit aliqua cauſa ex qua habeaẽ centaurũ eſſe: cauſam aũt intellige in eſſendo vel in cognoſcendo. (Aliter de deo nõ poſſet quæri an ſit.) Et ſimiliter eſt de q̃d eſt & quia eſt. Et propter hoc inueniunt illuſtres philoſophi quãdoq; dixiſſe, ꝙ quęſtio an eſt quærit de re in ordine ad ſuam cauſam efficientẽ: hoc eñ & ſimilia intelligẽda ſunt eo mõ quo intelligitur ſermo Ariſtotelis ꝙ quæſtio an eſt, quærit de medio: & nõ cõſideraſſe hoc, fuit cauſa temeritatis præferẽtiũ ſe. A prænotionibus verò quæſtiones differũt in duobus: & primo in hoc ꝙ ſub prænotione quid concludit quid nominis, ſub quęſtiõe verò qđ minimè, eo ꝙ qđ nominis nõ eſt pars ſcięẽtię, ſed variationi & placito humano ſubiacet: neceſſariò tñ preſupponi oportet ꝙa à vocibus doctrina & diſciplina fit. Scẽdo in hoc ꝙ ſub prænotione quia cõcludit veritas principiorũ & eſſe ſimpliciter ſubiecti: quorũ neutrũ clauditur ſub quęſtione quia, ſed veritas principiorũ extra quæſtiões omnino eſt, vt pote ex ſe euidẽs: & eſſe ſimpliciter ſubiecti clauditur ſub quęſtiõe an eſt.

Ad octauum dubiũ dicitur diſtinguẽdo pri⁹ ſenſum quæſtionis. Põt ſiquidem ſcięẽtię noĩe accipi ipſe habitus ſcięẽtificus, puta metaphyſica aut geometria &c. vt ſit ſenſus, vtrũ oĩs ſcientia tã metaphyſica q̃ geometria, ſupponat ſuũ propriũ ſubiectũ eſſe, & nõ poſſit probare illud eſſe. Et põt ſcięẽtiæ noĩe accipi demõſtratio, vt ſit ſenſus: vtrũ oĩs demõſtratio ſupponat illius demõſtrationis propriũ ſubiectũ eſſe &c. Si primo mõ intelligatur, reſpondeẽ (ſecũdũ Auerroim) quẽ Thomiſtę in hoc imitari videnẽ: ꝙ nõ põt probari neq; à poſteriori. Tũ quia expreſſè Ariſt. docuit de ſubiecto pręſuponi ꝙa eſt. Tũ quia (vt ibi dictũ fuit:) ſcięẽtię quærũt paſsiones de ſubiecto vel per principia ſubiecti, vel per effectus, vtroq; aũt mõ oportet pręſupponere ſubiectũ eſſe: qm̃ fatuũ eſt quęrere non entis paſsiones. Paſsio. n. cũ quęratur vt inhærẽs alicui ſcđm imaginationẽ ꝓſuppoſito eſſe, neceſſe eſt vt inquiraẽ & cõcludaẽ inhęrẽs. Cõſentiũtq; his dicta Porphyrij & Alberti. & S. Th. in principio primi. Et ſi objiciatur: ergo nulla ſcięẽtia ꝓbabit quęſtionẽ an eſt: reſpõdetur dicẽdo ꝙ cõmittitur paralogiſmus cõſequẽtis. Nã nõ ſequitur: nulla ſcięẽtia cõcludit quęſtionẽ an eſt de ſuo ſubiecto: ergo nulla ſcięẽtia probat eã vłr. Stat. n. ꝙ terminat eã de partibus ſubiectiuis ſubiecti: vel aliquo alio, & non de ſubiecto. Vnde metaphyſica nõ probat ens: qđ eſt eius ſubiectũ eſſe & tñ ad ipſum maximè pertinet quęſtio an eſt: vt in ſexto eiuſdẽ dicit. Si aũt intelligaẽ: ſcđo mõ, tũc dupliciter reſpondeẽ. Primo ꝙ oĩs demõſtratio ſupponit ſuũ ſubiectũ eſſe, qm̃ Ariſt. indiſtinctè dixit in primo de ſubiecto ꝓſupponi quia eſt. Et ſi inſtaẽ: ergo quęſtio an eſt: non põt demõſtrari: qm̃ id cuius quęritur eſſe nõ præſupponiẽ eſſe reſpõdeẽ ꝙ quęſtio an eſt: nõ cõcludit in ſcđo adiacente, ſed in tertio: ita ꝙ id cuius (vt ſubiecti) quęriẽ eſſe in ꝓponendo quęſtionẽ in cõ

Ad octauũ dubiũ difficilimum.

Expreſſe Auer. 2. phy. c. 26 in fin. Cap. 1a

Circa. 6. c. 2.

T. c. 8.

cluſiõe ſumiť vt p̃dicatũ,& cõcludiť de aliquo pr̃ę
ſuppoſito: & ſic demõſtrať eſſe. v.g, quæriť vtrũ
Deus ſit in ſecũdo adiacẽte. Sed cõcludiť: ergo ali
quod ens eſt Deus & ſic de alijs: & ſic ſemper ſup
poniť ſubiectũ non q̃nis,ſed demonſtrationis &
cõcluſionis eſſe. Et ſi inſteť: ergo nulla dr̃ia eſt in
ter concluſionẽ q̃nis an eſt: & cõcluſionẽ q̃nis
quia eſt: qm̃ vtraq; eſt de tertio adiacente: & ſi cõ
cluſiões quæſitę non differunt: ergo nec quæſtio
nes differrent: quoniam ex ſcibilibus quæſitis di-
ſtinguuntur. R̃ndetur quòd differũt in hoc quòd
quæſtio (quia) eget per ſe tertio adiacente, quo-
niã quærit de certo ſubiecto certũ p̃dicatũ vltra
verbũ ſubſtantiuũ. Nõ em̃ in incertũ quæriť vtrũ
quodcũq; hẽat tres angulos aut ſit aĩal &c. ſed de
terminatè ſubiectũ cõcluſiõis ꝓponiť, vtrũ hõ ſit
aĩal, vtrũ Iſocheles hẽat tres &c. Q̃õ aũt an eſt: nõ
ꝓponit ſubiectũ cõcluſiõis ſed q̃nis tm̃, nec p ſe
ex vi q̃nis eget altero termino, ſed accidit vt in
r̃ndendo terminet coaſſumpto tertio non deter-
minato ſed vage. Concludiť em̃ ergo aliquid eſt
Deus: ergo aliq̃d eſt cẽtaurus &c. Hunc modũ di-
cendi oĩno nõ repello. Fundamentũ tm̃ nõ hẽt vm̃
Tex.c.2. tantã prouinciã ſubire cogať: qm̃ Ariſtotelesi pri
mo libro exp̃ſſe loquebať de demõſtratione in q̃
paſsio de ſubiecto cõcludiť: vt ex textu & expoſi
toribꝰ patet. Sed ad hoc poſſet dici ꝙ teneť hoc:
Capit.2. nõ auctoritate illa pura: ſed adiũcto hoc ꝙ omne
q̃ demõſtrať ſe hẽt vt paſsio, vt inferius habebiť.
Alio aũt modo r̃ndeť, & iudicio meo nũc melius
(licet ego priorẽ olim modũ excogitauerim) ꝙ
nõ oĩs demõſtratio ſupponit ſubiectũ ſuũ cẽ, qm̃
aliqua quærit & demõſtrat illud: & hoc teneo vni
uerſaliter in oĩbus demõſtrationibus terminanti
bus q̃nẽ an eſt. Moueor autẽ ad hoc primo qm̃
nulla rõ me incitat ad oppoſitũ. Quod em̃ tactũ
eſt ꝙ oẽ quod demonſtrať ſe hẽt vt paſsio, intelli-
giť quo ad hoc quod eſt dici de altero, ſeu alteri
ineſſe, qm̃ omne quod demõſtrať ſe habet vt pr̃e
dicatũ ſiue ſit in ſecundo ſiue in tertio adiacente,
& non intelligiť quo ad alias conditiões. ſ.ꝙ ſe ha
beat ita ꝙ ſupponatur ei ſubiectũ eſſe & prædice
tur tertiũ adiacens &c. vſus quoq; artis demõſtra
tiuę in ſciẽtijs q̃ poſſet ad hoc idẽ adduci, qm̃ non
videnť inueniri demonſtrationes in ſecũdo adia-
cẽte: etiã ſi terminent q̃nẽ an eſt: vt patet. 8. Phy
ſicorum. vbi cõcludiť ſubſtantias ſeparatas eẽ in
tertio adiacẽte. Et in primo Euclidis. vbi conclu-
diť triangulũ eſſe &c. Hic inquam vſus nõ oſtẽdit
intentũ: qm̃ ſecundum veritatẽ non quærebať in
hmõi locis q̃õ an eſt, ſed q̃a eſt: vt patet ibidẽ, ſub
iectũ em̃ q̃nis in. 8. Phyſicorũ eſt motor primus:
Tex.c.78. & in primo Euclidis linea recta licet ex hoc elicia
tur etiã cõcluſio an eſt. Et qm̃ ſi ita q̃ñq; inuenire
tur, facilitati vſui gratę attribuẽdum eẽt potius q̃
Cap.1. in ſolutiõe ſecũdi dubij. Ad ſecũdum. arti. Vt em̃ in primo libro diximus, contingit ar-
tem demonſtratiuã aliter docere, & aliter exerce-
re. Secũdo qm̃ oẽ verũ neceſſarium habens cãm
eſt demonſtrabile. Concluſiões q̃nis an eſt: etiã
in ſecundo adiacente ſunt huiuſmodi. ergo, &c.
Et ſi dicatur quòd ſunt demonſtrabiles, ſed non
tali modo, ſcilicet in ſecundo adiacente.

Contra. ex tribus terminis quorũ vnum eſt ve
ra cauſa propter quã alter neceſſariò ineſt alteri
ſufficienter ſit demõſtratio oĩbus alijs terminis ſe
cluſis. Sed retenta cõcluſiõe de ſecũdo adiacente
inueniuntur hmõi tres termini, ergo &c. Inueniť
ſiquidẽ cũ de ignis eſt qđ q̃d eſt ignis vt verè cau- Scotiſtę
ſa & mediũ quo eſſe de igni concludiť. Scotiſtę tm̃ Aut. Au.
ſectãtes Anto. And. in q̃õne. 1. ſuper Metaphyſi. 1. Meta.
decepti ſunt in hac q̃õne: qm̃ non diſtinxerũt in q. 1. con-
ter ſcientiã & demonſtrationẽ probare ſubiectũ tra Auer.
propriũ eſſe, vt nos fecimus. Et propterea impu-
gnans ille Auerroim tenet ſcientiã ꝓbare ſubie-
ctũ eſſe à poſteriori præaccipiendo q̃d noĩs & de
clarando illud ſignificatũ eſſe, & nõ poſſe ꝓbare Cõtra Au
ſubiectũ eſſe à priori. Qm̃ ipſum ſubiectũ eſt pri- to. an. ar
mo cognitũ prioritate naturæ. Primũ dictũ decla guitur.
ratũ eſt ſuperius eſſe falſum de ſcientia, & verum
de aliquo g̃ñe demõſtrationũ: ſecundũ aũt dictũ
ex eius cã aſsignata deprehendiť malè intellectũ,
qm̃ ſi indifferẽter de cuiuſq; demonſtrationis &
ſcientifici habitus intelligať ſubiecto: falſum eſt:
qm̃ ipſum quod quid eſt ſubiecti habentis alterã
cãm cuiꝰ eſſe quæriť: ꝓpriũ eſt ſecũdũ naturã me
diũ ad cognoſcẽdã q̃nẽ an eſt, ſicut quod q̃d eſt
paſsiõis mediũ eſt ad cõcludendũ ipſam eſſe: & cõ
ſequenter ex eo põt ſcẽm naturæ ordinẽ à priori
cõcludi q̃õ an eſt, quicquid ſit de ordine quo ad
nos. Si aũt intelligať de ſubiecto ſcientiæ tm̃, tunc
nihil cõcludiť qm̃ quod q̃d eſt ſubiecti eſt priꝰ no-
tũ ordine naturæ & poſt ipm̃ eſſe, qm̃ q̃õ q̃d eſt,
eſt prima q̃õ ſcẽm ſe, ſed nõ quo ad nos: & conſe
quẽter ex hoc nõ ſequ̇ ꝙ nõ poſsit à priori ꝓbari.
Taceãt ergo & audiãt r̃ñſiones ad argumẽta ſua.

Ad primũ negať cõſequentia: & ad ꝓbationẽ
dr̃ ꝙ non ſemper ex effectu neceſſariò põt ꝓbari
cãm eſſe, ſed tunc tm̃ qñ cãm eſſe eſt minus notũ
nobis. Oĩs em̃ demonſtratio ex notioribus nobis
(ſi à nobis fieri debet) ꝓcedere debet, qm̃ ꝓpter
quod vnũquodq; illud magis eſt. In ſciẽtia aũt ni-
hil magis notũ eſt q̃ ſubiectũ eſſe, ꝓpter qđ in oĩ Incipit
ſcientia vel per ſe notũ eſt ſubiectũ eſſe vel à ſupe T.c.13.
riori ſcientia ſumiť: vñ in. 1. Phyſicorũ Ariſtoteles
cõtra negantes ſubiectũ naturalis philoſophiæ eẽ
nõ à poſteriori neq; à priori diſputauit, ſed ad Me
taphyſicũ cõfugit: & hoc meritò: qm̃ negato vel
ignorato ſubiectũ eſſe q̃õ aliorũ dependentium
ex eo eſſe ſtabilitum aſſumi poterit: pr̃eſertim cũ
quælibet ſcientia à ſubiecto inchoet? Vnde non
prouenit ex defectu medij ꝙ ſcientia non probet
ſuum ſubiectũ eſſe: ſed ex defectu huius conditio
nis: quia ſubiectũ eſſe non ponitur vt minus no-
tum ſed vt notiſſimum. Ad confirmationem du- Capit.6.
pliciter dicit. Primo ꝙ aliud eſt demonſtrare ex Cap.1. in
proprijs ſubiectum eſſe, & aliud eſt aliquali de- ſolutiõe
claratiõe patefacere. Neq; em̃ hoc negatũ eſt, ſed primi du
illud vt ex ſecundo Phyſic. ab Auerroi habeť: vbi bij.
tentan-

Ad pri-
mum.
tentantes demonſtrare naturam eſſe, deridentur, A
& aliquam innuitionem dari poſſe non reprehẽ-
ditur. Tales autem ſunt declarationes à ſimili,
quas arguens inducit. Secundo dicitur: quòd ſi-
cut in primo dictum eſt, quoniam in eodem tem
pore traditur ſcientia cum principio ſcientię, quẽ
admodum principium ſcientiæ ponendo quod
quid eſt ſubiecti inueſtigatur, quod tamen præ-
ſupponitur in qualibet ſcientia à priori, ita ſubie-
ctum eſſe in illo principio declaratur. Et ſic ſcien-
tia propriè dicta ſupponit ſubiectum ſuum eſſe.

Quomodo quæuis quæſtio ſit ipſius medij.

CIrca concluſionem & tertiam ſimul dubita-
tum. An cum dicitur omnem quæſtionem
inquirere mediũ, intelligatur quòd inquirat me-
dium ſuiipſius quæſtionis ſiue quæſiti per ipſam, B
an alterius. Si enim ſit ſenſus, quòd quælibet quę
ſtio quærat medium quæſiti per ipſam, ſtatim ſe
quitur quòd diffinitio non immediatè ineſt diffi
nito: quod eſt impoſsibile: patet ſequela, quoniã
quando quæritur quid eſt, quæritur mediũ quæ-
ſiti. Quæſitum autem eſt ipſa diffinitio. Si autem
ſit ſenſus quòd quælibet quęſtio quęrat medium
alterius quęſiti: ſtatim ſequitur quòd non omnis
quæſtio quærat medium, niſi quis infinitas dicat
eſſe quæſtiones, aut circulariter ſe inuicem quæ-
rentes, quorum vtrunque eſt falſum, patet ſequę-
la, quia ſemper eſſet alterum dare quæſitum, cu-
ius altera quæſtio medium quærit.

Ad hoc dicitur quòd ambę illę vniuerſales af-
firmatiuæ ſunt falſæ. Neque em̃ oĩs quæſtio quæ C
rit medium ſuiipſius, neque omnis quæſtio inqui
rit medium alterius, ſed duæ earum, ſcilicet ſi eſt
& quia eſt: inueſtigant ſuorum quæſitorum me-
dia, quoniam quærendo an homo ſit: quærimus
an ſit aliquod medium ad probãdum hominem
eſſe, & ſimiliter, quærendo an triangulus habeat
tres &c. quærimus ſi eſt aliquod medium ad con
cludendum triangulum habere tres &c. Non em̃
aliquid horum quærentibus ſatisfacit ſimplex re
ſponſio affirmatiua, ſed oportet medium oſten-
dere quo hoc teneatur. Reliquæ autem duæ, ſcili-
cet quid, & propter quid: non ſuorum quæſito-
rum ſed præcedentium media alio modo inquiri-
runt. Interrogantes nanque quid eſt homo non
medium quidditatis humanæ quærimus, ſed ip- D
ſam quidditatem, quæ medium eſt in quæſtione
an eſt, & ſimiliter in propter quid reſpectu quæ-
ſtionis quia. Et aduerte quòd cum dicitur omnis
quæſtio eſt quæſtio medij non eſt ſermo formali-
s. Tum quoniam ſola quæſtio propter quid in-
quirit medium ſub ratione medij. Cæterę autem
inquirunt id quod eſt medium. Tum quoniam
etiam id quod eſt medium, quæſtiones an eſt &
quia eſt, non primo, ſed ſecundariò inquirũt, quo
niam ſecundariò iſtę quærũt de ipſo quod eſt me
dium: vt patet &c. Ad rationes dubitando addu-
ctas non oportet aliter reſpondere, quia neutra
pars ſuſtinetur, ſed medij proceſsimus.

*Diſputatiuè concludens idem non eſſe diffinibi-
le & demonſtrabile, diffinitionem & demon
ſtrationem.* CAP. II.

Intelligęt
c.2.lib.1.
Poſter. Si
quis ſit a
lius mo-
dus ſcien
dicta.
QVomodo aũt q̃ quid eſt mon
ſtratur, & q̃s modus reductio
nis, & q̃d eſt definitio, & quo
rum, dicamus, cum dubitaue-
rimus primo de ipſis. Principium verò ſit
futurorũ, quod eſt cõuenientiſsimũ habi-
tis ſermonibus. Dubitare em̃ quiſpiã poſ-
ſet, an ne eſt idẽ & ſecũdũ idẽ definitione
ſcire & demõſtratiõe? An impoſsibile: de-
finitio nãq; ipſius q̃d eſt eſſe vr̃, q̃d eſt aũt
omne, vniuerſale & p̃dicatiuũ: ſyllogiſmi
verò ſunt, hi quidẽ priuatiui, illi aũt nõ vni
uerſales: veluti qui quidẽ in ſecũda figura, Vide. 2.
priuatiui oẽs, qui verò in tertia, nõ vniuer Prio. cap.
ſales. Poſtea neq; p̃dicatiuorũ oĩm, q̃ ſunt 4.&5.
in prima figura, eſt definitio, vt ꝙ oĩs triã-
gulus duobus rectis æquales habet. Huius
aũt ratio, qm̃ ſcire, eſt demõſtratiuè demõ
ſtrationẽ habere: quare, ſi in talibus eſt de
mõſtratio, planũ ꝙ nõ eſſet vtiq; ipſorum
& definitio. ſcire em̃ poſſet aliq̃s & ſecun-
dũ definitionẽ non habens demonſtratio
nem, nihil em̃ prohibet nõ ſimul habere.
Sufficiẽs aũt eſt fides & ex inductione, ni- Probatio
hil em̃ vnq̃ definiẽtes nouimus, neq; eorũ logicorũ
quæ p ſe inſunt, neq; accidẽtiũ. Amplius ſi lib. 2. Pri.
definitio, ſubſtantiæ quędã cognitio eſt, ta cap. 23.
lia manifeſtũ ꝙ non ſunt ſubſtãtiæ. Quòd
igiť nõ eſt definitio oĩs, cuius & demõſtra
tio, planũ. Quid aũt, cuius eſt definitio, an
ne oĩs eſt demõſtratio, aut nõ? Vna quidẽ
ratio, & de hoc eadẽ: vnius em̃ inquantũ
vnũ, vna eſt ſciẽtia, quare ſi quidẽ ſcire de-
mõſtratiuũ eſt demonſtrationem habere,
cõtinget aliquid impoſsibile, definitionẽ
nãq; habens ſine demonſtratiõe ſciet. Am
plius principia demõſtrationũ ſunt defini
tiões, quorũ non eſſe demonſtratiões mõ
ſtratũ eſt prius, aut erunt principia demõ-
ſtrabilia, & principiorũ principia, & hoc
in infinitũ ꝓdibit, aut primæ definitiones
erũt indemonſtrabiles. Sed an ne non oĩs
eiuſdẽ, ſed alicuiꝰ eiuſdẽ eſt definitio & de
mõſtratio, an impoſsibile ſit? nõ em̃ eſt de
mõſtratio cuius definitio: definitio nanq;

ipſius quid eſt & ſubſtantiæ, definitiones verò apparent oēs ſupponētes & accipientes ipſum quid eſt, vt Mathematicæ, quid vnitas & impar, & aliæ conſimiliter. Amplius oīs demonſtratio aliquid de aliquo monſtrat, vt ꝙ eſt, aut non eſt, in definitione verò nihil alterū de altero prædicatur: quemadmodū, neq; animal de bipede, neq; hoc de aīali, neq; vtiq; de plano figura, non em̄ eſt planū figura, neq; figura planū. Amplius alterū eſt q̄d eſt, & ꝙ eſt mōſtrare: definitio nanq; quid eſt ſignificat, demōſtratio aūt, ꝙ aut eſt hoc de hoc, aut non eſt. Alterius verò altera demōſtratio, niſi tanq̄ pars ſit aliqua totius (hoc aūt dico, qm̄ mōſtratū eſt æqcrus duobus rectis æquales habere, ſi oīs triāgulus mōſtratus fuit) pars em̄ hoc, illud verò totū eſt: hæc aūt ad ſeinuicē nō habent ſic iꝑm ꝙ eſt, & q̄d eſt, nō em̄ eſt alterius alterū pars. Manifeſtū igitur eſt, ꝙ neq; definitio & demonſtratio, neq; idem eſſe poſſunt, neq; alterū in altero, ſubiecta etenim cōſimiliter vtiq; ſe haberent. Hæc itaq; hucuſque dubitata ſint.

Summa huius capituli hæc eſt.

Propoſitio. QVomodo quod quid eſt demonſtratur, & quis modus introductionis, & quid eſt diffinitio, & quorum, dicemus opponentes primum de ipſis.

Vtrùm ſit idem & ſecundum idem diffinitiōe ſcire & demonſtratione ſcire.

Qō concluſio rñ ſiua. Non omne demōſtrabile eſt diffinibile: probatur tripliciter à priori. Et primò qm̄ diffinibile eſt ipſum q̄d quid eſt, quod p̄dicatiuū & vniuerſale eſt. Demonſtrabile aūt nō eſt tale: qm̄ in ſcda figura oēs ſyllogiſmi ſunt negatiui: & in tertia nō vniuerſales: ſcda qm̄ nec oē demōſtrabile in prima figura eſt diffinibile. v.g. omnis triangulus habet tres. &c. qm̄ ſequeretur ꝙ demonſtrabile ſciret ſcdm diffinitionē abſq; demonſtratione. Tenet ſequela, qm̄ ſcire demōſtratiuè eſt demōſtrationē hr̄e, & nihil ꝓhibet nō ſimul habere diffinitionē & demōſtrationē, falſitas cōſequētis ex īductiōe patet, qm̄ nihil eorū quæ p ſe, aut p accidēs inſunt diffiniētia vnū cognoſcim⁹: tertio qa diffinibile ſubſtātia eſt, cū diffinitio cognitiōe ſubſtātiæ ſit. Demōſtrabilia autem non ſunt ſubſtātiæ.

Nūq̄d oīs cuius eſt diffinitio ſit demōſtratio.

Non omne diffinibile eſt demonſtrabile. Probatur dupliciter à priori: primo ex radice ſecūdæ rationis ſuprapoſitę. ſ. qm̄ vnius inquantū vnum eſt vna ſcientia. Sequeretur em̄ aliter hoc impoſsibile ꝙ demonſtrabile ſciret per diffinitionē abſq; demonſtratione, ſecundò quoniam diffinitiones ſunt demonſtrationum principia. Quorum non eſſe demōſtrationes oſtenſum eſt in primo libro, qm̄ aut erunt principia principiorum in infinitū. Aut primę diffinitiōes erunt in demōſtrabiles. **Qō concluſio rñ ſiua.** **Tex.c.6. Te.c.44. quæſtio.**

Vtrum cuiuſdam eiuſdem ſit diffinitio & demonſtratio aut impoſsibile ſit.

Nullum idem eſt diffinibile & demonſtrabile. Probatur tripliciter à priori. Et primò qm̄ diffinitio ipſius q̄d quid eſt & ſubſtantiæ eſt. Demōſtrationes aūt oēs ſupponunt & accipiūt quod quid eſt, & non demonſtrant, vt patet in mathematicis quid vnitas & quid impar: ſecundò qm̄ oīs demonſtratio aliq̄d de aliquo demonſtrat affirmatiuè vel negatiuè. In diffinitione aūt nihil alterū de altero prædicat̄, nec genus de dr̄ia, nec è cōuerſo: tertiò qm̄ alterius altera demonſtratio eſt, niſi ſit tanq̄ pars illius vt ſe habēt Iſocheles & triāgulus. Diffinitio aūt & demonſtratio alterius & alterius ſunt, quorū neutrū eſt pars alterius, qm̄ diffinitio oſtēdit quid eſt, demonſtratio autē quia eſt quæ altera ſunt: & alterum non eſt pars alterius. **Cōcluſio rñſiua.**

Diffinitio non eſt demonſtratio neq; pars ſubiectiua ipſius aūt è conuerſo. Probatur à priori: qm̄ earum ſubiecta. i. diffinibile & demonſtrabile ſimil̄ ſe haberent, q̄d concluſum eſt eſſe falſum. **Cōcluſio**

Series autem hæc eſt.

INTENDENS tractare de ipſo demōſtrationis medio, quod omnis quæſtio quærit, quoniam ipſum eſt quod quid eſt, per diffinitionem ſignificatum, aggreditur tractatum de eiſdē proponens quatuor in exordio huius capituli, quod eſt principium huius tractatus: & vltimum principaliter exequens in hæc eodem capitulo tria facit: ſecundum tres queſtiones, quas multiplicauit ad idem, diſputatiuè eas determinando. Quarum ordo ſatis clarus in ſumma habetur. Et tandē penultimum vltima concluſione negatiua tetigit.

CIRCA titulum quæſtionis tractatæ in hoc capitulo. Aduertendum eſt, quòd aliquid ſcitur per demonſtrationem dupliciter: vno modo vt paſsio: Alio modo vt concluſio. Vtrunque enim horum vocatur quod ſcitur, ſeu demonſtratur. Et quanuis in primo libro neglecta fuerit differentia inter hæc duo ſcita, ita vt vnum eis locum dederimus, quoniam tunc non variabatur propoſitum ex hoc, nunc tamen noſſe expedit quòd paſsio dicitur (quod demonſtratur) ea ratione, quia eſt quod de ſubiecto concluditur. Cōcluſio verò ipſa dicitur (quod demonſtratur) non propterea quia ipſa de aliquo concludatur, ſed quia eſt id quod directè ex præmiſsis ſcitur & q̄d demonſtrationē terminat. Item paſsio eſt q̄d ſcitur, vt incom- **Annota. Primohu ius. Te.c.20.**

vt incōplexum, concluſio eſt quod ſcitur vt complexū. In ꝓpoſito igitur qm̄ quæritur vtrū idē ſit demōſtrabile & diffinibile pōt accipi dupliciter. Vno mō loquēdo de demōſtrabili ꝑ modū paſſionis, & ſic eſt ſenſus. Vtrū idē ſecundū idē ſit ſcibile ꝑ diffinitionē, & ſcibile vt paſsio ꝑ demōſtrationē. i. an id quod de aliquo, puta de hoīe ſcit̄ per diffinitionē, puta ꝙ ſit aīal rōnale, ſit ſcibile ꝑ demonſtrationē: ita ꝙ aīal rōnale & ſit id quod per diffinitionē de hoīe cognoſcam⁹, & ꝑ demonſtrationē. Et iſte ſenſus non vr̄ intentus ab Ariſtotele hic, vt ex ꝓbatiōe alteri⁹ ſenſus patebit. Alio modo pōt accipi loquendo de demōſtrabili ꝑ modū cōcluſiōis, & ſic eſt ſenſus. Vtrū idē ſecūdū idē ſit cognoſcibile per diffinitionē & concluſio demōſtrationis. v.g. Vtrùm homo ſcdm id q̄d ſcitur de eo ꝑ diffinitionē poſsit ſciri, vt cōcluſio demōſtrationis. i. an ſignificatū per diffinitionē poſsit eſſe ſignificatū per cōcluſionē demonſtratiōis: & hic ſenſus eſt ſcdm mentē Ariſtotelis: vt ex quatuor patet: primò ex ſecūda rōne ad primā concluſionē. Aſſumit ſiquidē ibi ꝙ demōſtrabile eſt totum hoc (Triāgulus hēt tres &c.) & qa hoc nō eſt diffinibile: ſcdo ex ſecunda rōne ad tertiā cōcluſionē, vbi aſſumit ꝙ demonſtratio p̄dicationē alicuius de aliquo ſcit. Diffinitio aūt oī caret p̄dicatiōe. qa nec genus de dr̄ia, nec dr̄ia de gn̄e in ea p̄dicat̄: tertio qm̄ qō mouēda in ſequenti capitulo inquiret, vt ibi patebit, an diffinitio ſit demōſtrabilis paſſio: quarto: qm̄ præſens qō eſt de ſubiectis, ſeu de obiectis ꝓprijs diffinitiōis & demonſtratiōis: cōſtat aūt ꝙ propriū obiectū ſcientiæ ꝑ demonſtrationem eſt ipſa cōcluſio, & per diffinitionē eſt ipſa cōcluſio, & per diffinitionem eſt ipſa ſubſtātia rei. Pōt etiā aliter neutrū ſenſum abigendo dici ꝙ qō altior eſt, & quærit an ſumpta quacunq; re, ſi ue ſubiecto, ſiue paſsiōe id q̄d cognoſcit̄ de illa ꝓceſſu diffinitiuo ſit oīno idē q̄d illud q̄d cognoſcitur de illa ꝓceſſu demōſtratiuo: hoc em̄ eſt dicere, vtrū ſit idē ſcdm idē diffinitione & demonſtratione ſcire, ſiue illud attingat̄ à demonſtratiōe, vt cōcluſio, ſiue vt paſsio, ſiue quocunq; alio mō. Et hic abſque dubio eſt verè intentus ſenſus, qm̄ qō iſta nō determinat̄ vſq; ad capitulū ſeptimū: ibi dicet̄ qūo idē ſcdm idē pōt attingi à diffinitiōe & demonſtratiōe, & qūo nō. Et in principio illi⁹ capituli exp̄ſſe Ariſtoteles dicet ſe examinare velle quid bn̄ & qd malè dictū ſit ab hoc cap. illucaſq; vñ rōnes adductæ ad ꝓbationē illius particularis ſenſus efficaces nō ſunt cōtra hoc: qm̄ Ariſ. diſputatiuè quærens veritatē ſub qōne vniuerſali optimè ꝓceſsit arguēdo ad ſenſus particulares veros, ꝓbando. ſ. q̄ ſignificatū diffinitionis non eſt ipſa cōcluſio, nec eſt ipſa paſsio, vt concluſa. i. vt inhærens (ſecūdū em̄ inhærentiā per demonſtrationē ſcitur) nec ipſum ſubiectum ſcdm aliq̄d ſibi inhærens: hæc em̄ oīa ex adductis rōnibus cōcludunt vt facilè eſt deducere: qm̄ hæc abſq; cōplexiōe & p̄dicatiōe ſciri nō p̄nt. Res aūt à diſiōne abſq; p̄di- **Tex.c.3. Circa.te. cōm.8.**

catiōe & cōplexiōe attingit̄: & tanguntˉ ſic excellentiori modo ꝓpria obiecta demonſtrationis & diffinitionis. ſ. natura & eē rei. In quo aūt differat præſens qō à ſequente: in cap. ſuccedente dicetur.

Quomodo quod quid eſt ſit vniuerſale & prædicatiuū.

CIrca primam rōnem pro prima concluſione dubitatiuncula quædā occurrit ex eo, q̄d hic dr̄, ꝙ quod q̄d eſt vniuerſale eſt & prędicatiuum. Superi⁹ aūt in primo libro dictū eſt, ꝙ termini. i. diffinitiōes neq; vniuerſales neq; ꝑticulares ſunt, neq; affirmatio, neq; negatio in eis eſt. Ad hoc facilè dr̄: primò ꝙ qa diffinitio formaliter nihil horū hēt, virtualiter aūt vtrūq; hēt, ideo diuerſimodè oīa verificanť: ſcdo ꝙ qa diffinitio ſcdm ſe nihil horū hēt, applicata aūt diffinitio vtrunq; hēt, ideo diuerſis rationibus omnia verificantur &c. **Te.c.19.**

CIRCA primam rōnem pro ſecūda cōcluſione aduertendū eſt, ꝙ illa ꝓpoſitio vnius, inquantum vnū eſt, vnica eſt ſcientia, eſt vera loquēdo de ſciētia, quā res ſcibilis ex ſe exigit, ſeu gn̄a: qm̄ res ſicut ſe habet ad eſſe ita ſe habet ad cognoſci quātū eſt ex ſe. Et ꝓpterea ſi res vna eſt vt ſic, vnicū exigit cognitionis ſuæ modum, ex parte autē nr̄i nō inconuenit pluraliter modos cognoſcēdi vnicam rem, & ideo loquendo de cognitionis modo ex parte noſtri, propoſitio illa nō eſt neceſſaria. **Annota.**

Diſputatiuè concludens quod quid eſt non eſſe demonſtrabile. *CAP. III.*

PRius verò quid eſt, eſt ne ſyllogiſmus & demōſtratio, aut nō eſt, quemadmodum nūc ratio ſuppoſuit? ſyllogiſmus em̄ aliquid de aliquo monſtrat per medium, ipſum verò quid eſt, & propriū eſt, & in eo quòd quid eſt prædicatur, hæc autem neceſſe eſt cōuerti. Si enim A ipſi C propriū eſt, planū, ꝙ & ipſi B, & hoc ipſi C, quare omnia adinuicem: verum enimuero & ſi A, in eo ꝙ quid eſt ineſt omni B, & vniuerſaliter B de omni C in eo ꝙ quid eſt dicitur, neceſſe & A in eo ꝙ quid eſt de C dici: ſi verò non ſic aliquis accipiet duplicās, non neceſſe erit A de C prædicari in eo ꝙ quid eſt: ſed ſi A quidem de B in eo ꝙ q̄d eſt, ipſum verò B non de quibuſcunq; in eo quòd quid eſt, ipſum aūt quid eſt ambo eadem habebunt: erit igitur & B de C ꝙ quid eſt: ſi itaq; ipſum q̄d eſt & ipſum q̄d erat eſſe ambo habent, in medio termino erit prius ipſum quid erat eſſe. Et omnino, ſi eſt monſtrare, q̄d eſt homo, ſic C homo, A verò quid eſt, ſiue aīal bipes, ſiue aliud q̄d: ſi itaq; ſyllogizabil̄, neceſſe eſt A de B om- **Libro. 2. Pri.ca.1.**

de B oī prædicari: huius aũt erit alia ratio media, quare & hoc erit, quid est hõ: accipit igitur quod oportet monstrare, nanq; & B est quid est homo. Oportet aũt ī duabus propositiõibus, & primis & immediatis considerare, maximè eñ manifestum, quod dr̃, fit: qui igitur monstrãt per id, qđ conuertit̃, quid est anima, aut quid est hõ, aut aliud quodcunq; entiũ, quod ex principio est petũt: quẽadmodũ, si aliqs existimat & animã esse idem sibiipsi cãm viuendi, hoc aũt numerũ ipsum seipsum mouentẽ: necesse est eñ petere aĩam, ꝙ numerũ esse ipsum seipsum mouentẽ sic, vt idẽ existere. Non eñ si A sequit̃ B, & hoc C, erit A quod quid erat esse ipsius C, sed verum erat dicere, erit solũ, neq; si est A quod qd est, & de B prædicaī omni, hoc eñ, qđ est aĩali esse, prædicaī de eo, quod est homini esse: verum eñ est omne homini esse aĩali esse, quemadmodum & omnẽ hominẽ animal esse, sed non sic vt vnũ sit. Si igitur non sic acceperit, non syllogizabitur, ꝙ A est ipsi C quod quid erat esse, & subst̃tia: si verò ita acceperit, prius erit acceptũ C qđ quid erat esse ipsius B, quare nõ demõstratum fuit, hoc eñ in principio accepit.

Summa huius capituli hæc est.

Qõ primum sup positum.

VTrùm ipsius quod quid est sit syllogism⁹ aut demonstratio, aut non.

Secũdũ.

Syllogism⁹ aliqd de aliquo p̃ mediũ monstrat.

Tertiũ.

Quod quid est proprium est, & in eo quod qd est prædicatur: & consequenter cõuertibiliter.

Syllogismum monstrantẽ quod qd est ex omnibus terminis suis conuertibilibus constare necesse est & talibus, ꝙ primũ insit in eo qđ qd est medio & mediũ insit in eo quod quid est medio & mediũ insit in eo quod qd est tertio. Probatur prima pars in terminis A primo C tertio B medio: qm̃ primum proprium est tertij, secũda verò pars in eisdẽ tr̃is, qm̃ sic duplicãs quod qd est concludit, aliter aũt non: qm̃ licet primũ sit quod qd est medij, nõ seq̃t ipsum esse quod quid est tertij.

Cõclusio rñsiua.

Quod quid est non est demonstrabile: probaī ex præmissis sic. Si quod quid erat esse ambæ præmissæ habent, in medio est quod qd erat esse tertij priusq; quã in cõclusione, & sic accidit assumere probandũ. Patet sequela in terminis generalibus eisdẽ applicatis ad speciales. s. hoīem vt tertium & quod quid est eius vt primũ: qm̃ erit quod quid est hoīs etiã mediũ: probaī secũdò in duabus propositionibus & primis & terminis immediatis & cõuertibilibus. v. g. Anima sit tertiũ: sibi ipsi causa viuendi, sit primum: & numerus seipsum mouens mediũ: oportebit repetere aĩam esse qđ verè est, petendo numerũ seipsum mouentẽ sic, sicut idẽ qm̃ nec si primũ cõsequaī mediũ & mediũ tertiũ: sequit̃ ergo primũ est qđ qd erat tertij, sed absolutè: ergo primum ineſt tertio: nec si primũ sit quod quid est: & vñr prædicatũ de medio, qm̃ qđ quid est aĩalis dicit̃ de hoīs qđ quid est, sicut aĩal de hoīe, non tñ sic, sicut quod vnũ est. Quia ergo sic oportet repetere, si hoc non fiat non syllogizabitur primum esse quod quid est tertij. Si autem fiat demonstratio non est, sed acceptio principij.

Series autem hæc est.

SECVNDVM propositorum exequi intendens longo tractatu tria in hoc capi. facit &c.

Primo qõnem mouet de vno speciali modo introductionis ipsius qđ quid est. Scẽo tria p̃mittit necessaria ad rñdendũ: quorũ primũ & tertiũ prędicati qõnis qualitatẽ declarant: secundũ aũt subiecti eiusdem. Vltimò negatiuè rñdet quæstioni, dupliciter responsuam conclusionẽ manifestãs.

Annota.

CIRCA quæstionis titulũ aduertendũ est, vt sciatur sensus quæstionis, & qũo differat à præcedenti, ꝙ ipsum significatũ diffinitionis cuiusque potest dupliciter accipi. Vno modo absolutè seu secundũ se. Alio modo vt est quod quid est huiⁿ: putà circuli vel hominis. Differt aũt nõ parũ altero modo ipsum accipere. Si eñ absolutè id quod importaī per diffinitionẽ inspiciaī, neq; veritas, neq; falsitas, neq; affirmatio, neq; negatio inuenitur, sed sola prima operatio intellectus illuc aditũ habet. Si aũt sumatur vt est huius. i. applicet ad tale diffinibile, iam veritas vel falsitatis & affirmatio fit, & consequẽter: secunda & tertia operatio intellectus circa illud negotiari p̃nt. De qđ qd est igitur, quod per diffinitionẽ constat significari, duplex est quæstio ab Aristotele mota secm̃ eius duplicẽ acceptionẽ, & qõ quidem prima in capi. præcedẽti tractata, de ipso absolutè sumpto quæsiuit an posset attingi demõstratione, vt ex dictis ibi approbatis patet. Præsens autẽ de ipso relato ad id cuius est inquirit an posit demonstratione sciri ipsum esse huius quod quid est. i. an applicatio diffinitionis, vt sic ad diffinitum, posit per demonstrationem sciri &c. Notãter aũt dicit (vt sic) qm̃ præsens quæstio non est an id quod significatur per diffinitionẽ posit processu demonstratiuo concludi ꝙ insit rei significatę per nomẽ diffiniti: puta, an posit demonstrari ꝙ homo sit aĩal bipes, vt ex textu colligitur & ab omnibus expositorib⁹ vnanimiter dicitur: sed an id, quod significatur per diffinitionẽ, posit processu demõstratiuo concludi ꝙ insit, vt quod quid est seu per modum, quo quod quid est ineſt ipsi rei significatę noīe diffiniri: vnde qõ ista est formaliter de modo inexistẽtiæ, an posit demõstrari & nõ de ipsa inexistẽtia simpl̃r, & hoc sonãt verba Arist. p̃spicaci intellectu formaī accepta (dixit eñ ipsi⁹ aũt quod quid est, vtrum syllogismus &c.) Sicut eñ quod quid est alicuius nescire qs dicit̃, si sciat totã eius diffinitionẽ, & nesciet esse illius cõpletã diffinitionẽ, qm̃ materialiter habet quod qd est, non formaliter. i. scit illud qđ verè est quidditas illius, sed nõ scit ꝙ sit illius quidditas, ita nõ dr̃ demonstrari quod qd est alicui⁹ de illo nisi demonstret qđ sit illius qđ qd est: hoc eñ est demonstrare qđ quid est inquantũ hmõi, seu formaī &c. Et quia sermo Aristotelis formaliter intelligẽdus est, idcir co ex ꝟbis ipsis sensum declaratũ insinuauit &c. & sic patet quid quæratur, & quæ sit inter qõnes has differentia. Nec ꝓpterea dissentimus à S. Th. qui nõ istã vr̃ assignare differentiã, qm̃ ea quã ipse dedit, differentiam nostram non excludit: imo adiuuat dũ docet ꝙ prima qõ quærens distinctionem diffinibilis à demonstrabili declarauit id qđ sub diffinitiõe cadit esse qđ qd est: sc̃da autem circa proprium modum tradendi illud solicitatur.

Dispositio demonstrationis concludentis quod quid est.

CIrca tertiũ suppositũ ab Aristo. dubitatio nõ parua est: an intẽdat Aristoteles dicere ꝙ syllogismus debens concludere quod quid est, oportet ꝙ habeat terminos tales ꝙ primũ sit quod qd est medij, & mediũ sit quod quid est tertij, & hoc sufficiat: An intendat dicere ꝙ talis syllogism⁹ debet habere terminos ordinatos tam in præmissis, q̃ in cõclusiõe, ita ꝙ primũ dicaī de medio cũ hac cõditione addita. s. in eo quod quid est, & similr̃ mediũ dicaī in minori de tertio cũ illa additione. s. in eo quod quid est, & sic cõcludaī primũ de tertio, cũ eadẽ cõditiõe addita. v. g. An syllogism⁹ demõstratiu⁹ quod qd est hoīs, puta aĩal bipes esse quod qd est hoīs debeat sic fieri. A. est aĩal bipes ī eo quod quid est: Homo est A ī eo quod quid est: Ergo hõ est aĩal bipes in eo quid est. Vel sufficit ꝙ fiat absq; tali additiõe vtẽdo ipso A primo qđ qd est medio hoc modo A est aĩal bipes: Homo est A: Ergo homo est aĩal bipes. Est aũt rõ dubitãdi qm̃ Themisti⁹: Auerrois: Boetius, & S. Tho. nihil dicũt de illa cõditiõe apponẽda. Albertus aũt magnus: quẽ seq̃t Aegidius, illã apponit. Textus verò vtriusq; expositionis capax vī, quarũ tñ secunda primã nõ admittit. Ad euidentiã huius dubitationis in qua libẽtius ipsos disceptantes audirẽ, q̃ me mediũ pono, tria videnda sunt. Primo quę sit vis syllogismi cum illa cõditione ab Alberto facti: secũdo quæ sit vis syllogismi, quẽ faciũt alij supradicti & an sufficeret ad cõcludendũ quod qd est. Tertiò an vtraq; expositio saluari simul possit &c. Vis syllogismi cũ cõditiõe quod qd est ad iecta est dr̃ia inter ipsum & aliũ sine tali additiõe cognosci sic põt. Si eñ syllogizetur simpl̃r A de C per B nihil aliud cõcludit̃ nisi ꝙ insint C vt patet ordinãdo in primo primæ B est A, C est B ergo C est A. Si aũt addit̃ in qualibet præmissa, ly in eo quod quid, tunc non solum cõcluditur. s. ꝙ A insit C: sed etiã ꝙ tali modo insit, quẽadmodũ. s. quod quid est ineſt ei cuius est, seu diffinitio diffinito: talem siquidẽ modũ addit: ly in eo qđ quid, supra suã præiacentẽ. Vnde arguendo sic B est A in eo quod quid: C est B in eo quid: ergo C est A in eo quod quid: manifestè & explicitè concludit A esse qđ qd est ipsi⁹ C. Est igit̃ vis talis syllogismi, explicitè ꝓbare quod qd est de eo cui⁹ est.

Syllogismi autẽ ab alijs facti vis secundũ quid manifesta: & secundũ quid latens est. Manifesta quidẽ est, quo ad hoc ꝙ cõcludit necessariò id qđ est: quod quid est de eo cuius est. Si eñ primũ est quod, quid est medij, & mediũ est quod quid est tertij, necessariò sequit̃ primum esse quod qd est tertij: oppositum nanq; nõ est intelligibile. Latet aũt hic, an ex vitalis ꝓcessus ipsum quod qd est, quod cõcluditur concludaī, vt quod quid est illi⁹, ita ꝙ ex hoc cognoscaī, hoc esse quod quid est illius. Est aũt causa latitationis qm̃ (vt dictum est) syllogismus sine cõditione simpliciter primũ inesse: tertio cõcludit & nõ modũ inexistẽdi, ex opposito aũt intellectus cõuincit̃ assentire ꝙ primũ sit quod quid tertij, si nouit primũ esse quod qd est medij, & mediũ tertij. Et hoc mihi rationabilius apparet, ita ꝙ syllogismũ factum ex talibus terminis nõ solũ cõcludere fateor, quod quid est materialiter, sed etiã formaliter. Quod sic suadeo: ex ꝓpositionibus per se sequitur cõclusio per se non solũ materialiter, sed etiã formaliter. i. nõ solũ quæ sit per se, sed cognoscitur ex vi talis syllogismi ꝙ sit per se absq; eo ꝙ addatur ly per se in præmissis: ergo ex ꝓpositionibus quod quid est (vt sic liceat loqui) sequit̃ cõclusio quod quid est formaliter absq; vlla additione: antecedens est notum: qm̃ nunq̃ generaī habitus scięt̃ificus nisi cognoscaī prædicatũ conclusionis per se ineſse subiecto ex præmissis, & tñ nulla sciẽtia assumit præmissas cũ illa cõditione per se: nõ eñ dicit geometra, oīs figura rectilinea, hẽt p se tres angl̃os equales &c. Sed simpliciter, oīs figura hẽt tres, & similiter in alijs. Cõsequentiam aut nescio quare posit aliquis inficiari, cũ ly p se notet modũ inexistẽdi nõ minus q̃ ly in eo qđ quid. Amplius (in primo dictũ est) ꝙ ad scire nõ sufficit cõclusionẽ esse necessariã, sed oportet scire ipam esse necessariã. Et ex necessarijs p̃missis syllogizãdo absq; ly necessariò insit subiecto necessariò, ꝙ in p̃missis ponaī ly necessariò: patet antecedẽs ꝓ prima ꝑte ex primo libro, & ꝓ sc̃da parte ex exercitio sciẽtiarum: nulla eñ scientia assumit p̃missas cũ ly necessariò (nisi fortè qñq; gr̃a materiæ &c.) & tñ oēs demõstratiões earũ scientiã generãt: tunc vltra, necessariũ dicit modũ quo p̃dicatũ subiecto ineſt. Et ad hoc ꝙ p̃dicatũ sciatur necessariò ineſse non exigitur ly necessariò: ergo quod quid est quantũcũq; importet modũ inexistẽdi nõ exigit, ꝙ ex p̃missis cũ tali cõditiõe cõcludaī, sed sufficit ꝙ ī vtraq; p̃missa quod quid est assumaī: sicut ibi ꝙ vtraq; p̃missa sit necessaria, cõsequentia non aliter ꝓbatur q̃ superius. Et confirmatur: quia si syllogism⁹ aliquis ex vi p̃missarũ infert sc̃m rem ipm qđ qd est, si ex eo nõ cognoscaī illud esse quod quid est eius de

Cap. 18.

Tex. c. 6.

Vbi supra.

eius de quo concluditur: hoc nõ ꝓuenit ex defectu talis proceſſus ſyllogiſtici, ſed ex eo q̃ ꝑmiſſæ minus penetrant q̃ oporteat. Si em̃ cognoſcerent ſcẽm q̃ cognoſcibiles in ſe ſunt, ſicut ex natura ſua inferũt qđ quid eſt illius, ita in cognitiõe nr̃a illud generarẽt. Patẽt manifeſtè hæc oĩa in ſimilibus: puta qñ cõcluſio neceſſaria inferẽt ex præmiſſis neceſſarijs, & nõ cognoſcẽt illius neceſsitas &c. Cõſtat aũt ex dictis q̃ ſyllogiſm⁹ cuius primũ eſt quod q̃d eſt medij, & mediũ eſt quod quid eſt tertij, neceſſariò cõcludit primũ eſſe quod q̃d eſt tertij. Ex tali enim ordinatiõe terminorũ neceſſariò hoc ſeq̃t ergo q̃ nõ cognoſcat ex hoc ſyllogiſmo, primũ eſſe quod q̃d eſt tertij, hoc nõ eſt ex defectu ſyllogiſmi, ſed q̃a nõ penetrant ꝑmiſſæ. Syllogiſmus ergo talis ex ꝓpria vi qđ quid eſt formal̃ cõcludit. Signũ autẽ huius eſt, q̃ ſiquis formans talẽ ſyllogiſmũ B eſt A: C eſt B: ergo C eſt A intellectualiter videret eſſe quod quid eſt ipſius B & B quod quid eſt ipſius C non poſſet ſubterfugere, quin videret A eſſe quod quid eſt ipſius C. Et fortè ꝓpter hoc aliqui declinãt ab hac via: quia: ſ. non aduertunt q̃ demõſtratio fit ex notis ſecundum intellectũ, & non ex vocibus, ita q̃ oportet demonſtratorẽ intellectualiter intueri, non ſolũ quod vocibus in præmiſsis poſitis ſignificat abſolutè, ſed cõditiones & modos ſignificatæ rei, aliter demonſtratio nõ fit: nõ em̃ oportet demõſtrãtem triangulũ habere tres ſolũ intelligere ſignificatũ præmiſſarũ abſolutè, puta q̃ habeat angulos extrinſecos ęquiualẽtes &c. ſed etiã q̃ hoc habeat neceſſariò & ꝑ ſe, aliter nõ verè demõſtraret, q̃s tñ cõditiones nõ oportet vocibus ꝓprijs in præmiſſis notare: & ſic patet vis ſyllogiſmi à S. Thom. & alijs facti, & q̃ ſufficiẽs eſt ad concludendũ quod quid eſt formaliter &c. Nec obſtat illud quod in oppoſitũ adductũ eſt. ſ. q̃ ſyllogiſmus ſine tali cõditione in hoc differt à ſyllogiſmo cũ conditione adiecta quod ille concludit ineſſe, hic verò ineſſe & modũ. Hoc em̃ intelligẽdũ eſt loquendo de ſyllogiſmo ſimpliciter & nõ cõtracto ad tales termi nos, quales ſupra diximus. ſ. q̃d quid eſt &c. Quo ad tertiũ ꝓpoſitorũ, quod min⁹ libẽter exequor. q̃m odioſa eſt cõparatio: vr̃ mihi q̃ textui cõformior expoſitio ſit Themiſtij & aliorũ doctorũ q̃ altera: & q̃ vix ſaluare ſimul pñt: principiũ horũ oſtendit duobus. Primo ex cõſueto modo loquẽdi Ariſt. nunq̃ em̃ cùm dicit aliq̃d prædicari in eo quod q̃d eſt. gloſat ideſt cũ illa explicita cõditiõe in eo q̃d q̃d ſed intelligit q̃ illud p̃dicatum ſit tale q̃ hẽat ſe ad ſubiectũ: vt quod q̃d eſt, etſi vbilibet ſic intelligitur: & hic ſic intelligẽdo falſitas nõ inuenitur: quare aliter hic exponendũ eſt. Secũdo ex eo q̃ verbum illud textus, quod fortè occaſio fuit alterius expoſitionis. ſ. ſi verò aliquis nõ accipit ſic duplicãs &c. cõuenienter à S. Tho. & Boetio exponitur: imò Ariſto. ipſe ſic exponendũ ex his, quæ ſubdit inſinuauit: ſubdit em̃ immediatè, q̃ ſi primũ ſit quod quid eſt medij, nõ ꝓpter hoc ſequitur ipſum primũ eſſe quod quid eſt tertij: & ideo oportet vtranq; præmiſſarũ aſſumere quod quid eſt. Et poſtmodũ cõplens ceptã doctrinam expreſsius noſtro fauẽs ꝓpoſito ſubdit, q̃ ſi primũ ſit quod quid eſt in ſe & inſit eſſentialiter medio, quod eſt quod quid eſt tertij, non tñ vt oĩno idem illi nõ ſequitur primũ eſſe quod quid eſt tertij &c. & dat exẽplũ de quod quid eſt ãjalis: & q̃d quid eſt hoĩs, & hoĩe: & ſtatim ſubdit. Siquidem igitur nõ ſic accipiatur nõ ſyllogizatur primum eſſe quod q̃d eſt tertij: ſi autẽ ſic petit, ex hoc ſua deſt ꝓpoſitũ ſic. Si intẽdebat q̃ ex vi reduplicationis fieret ſyllogiſmus quod quid eſt, & q̃ oportet aſſumere ſemꝑ cũ illa reduplicatiõe, vel cõditiõe, in eo q̃d quid eſt, vt q̃d ſolicitus fuit primò q̃ etiã mediũ oportet eſſe quod quid eſt tertij: & deinde q̃ primũ debet eſſe quod quid eſt medij ſic ſicut vnũ, ipſa nãq; reduplicatio hæc explicitè oſtẽdebat: aliàs falſitas fuiſſet ĩ maiori & in minori &c. Et præſertim q̃ penitus nõ meminit talis cõditionis in toto hoc cap. q̃ fit ſic apponenda: & tñ eſt principale quod erat dicendũ. Qũo autẽ hæ duæ expoſitiões ſimul ſaluari poſsint fateor me nõ videre, qm̃ ſi cõcedat ſyllogiſmũ à S. Tho. formatũ ſufficere, ſuperfluũ erit addere illã cõditionem. Si aũt dicat illã conditionẽ eſſe neceſſariũ falſum cẽt ſyllogiſmũ illũ ſufficere. Poſſent tñ ſic adunari vt neutra alterã elideret, q̃ ille ſyllogiſmus ſufficiens acceptaret, & q̃ iſte ad maiorẽ exꝑſionẽ inuẽtus diceret, & hoc Alberti verbis, in fine capituli conſonum videtur in penultimo notato.

Num per terminum non cõuertibilem ſyllogizari poſſit proprium de eo cuius eſt proprium.

CIrca probationẽ primę partis eiuſdẽ ſuppoſiti dubitatiuncula quædã occurrit: vñ ſequat primum eſt propriũ vltimi, ſeu tertij: ergo etiam mediũ, & conſequẽter ergo oẽs termini talis ſyllogiſmi ſunt conuertibiles, nunquid non poteſt ſyllogizari propriũ de eo cuius eſt proprium per terminum non conuertibilẽ. Ad hoc breuiter dicit q̃ conſequentia clara eſt (loquendo de concluſione vniuerſali) de qua eſt ſermo, q̃a aliter nõ cõcluderetur propriũ de ſuo ſubiecto: patet aũt claritas ſequelę, ex eo q̃ vniuerſalis affirmatiua non niſi in primo primæ ſyllogizatur, in quo oportet me diũ ſub primo & ſupra tertium eſſe, & ideo ſi extrema ſunt conuertibilia, medium non poteſt excedi à primo, aliter non vniuerſaliter p̃dicaret de tertio, & ſimul nõ debet excedere tertiũ, alias nõ vniuerſaliter ſubijceretur primo &c. optimè ergo dixit: q̃ quia primum eſt proprium tertij, oportet ſyllogiſmum eſſe ex omnibus conuertibilib⁹.

Num proceſſus, quo vna diffinitio per aliam probatur ſit petitio principij.

CIrca rõnem quã adducit Ariſtoteles ad probandũ q̃ q̃d quid eſt, non ſit demõſtrabile, Dubitat an ſyllogiſm⁹ quẽ cõcludit peccare ſecũdũ petitionẽ principij ſit ille qui demonſtrat vnã diffinitionẽ de diffinito ꝑ aliam: an non? hinc em̃ & inde

& inde rõ eſt dubitandi, qm̃ ſi talis proceſſus petit principiũ, ruit nõ parua pats demõſtrationũ, qm̃ pluries vna diffinitio demõſtrat q̃ aliã: & ſi talis ꝓceſſus non petit principiũ, q̃s eſt ille ꝓceſſus quẽ hic reprobat Ariſtoteles? In hac dubitatiõe quatuor (ſi De⁹ illuminare dignabit) videẽda ſunt. Primo, q̃ ꝓceſſus formatus ab Ariſtotele, ſi peccatũ petendo non incurreret, eſſet demonſtratiuus ipſius quod quid eſt formaliter: ſecundo q̃ talis ꝓceſſus aſſumit duas diffinitiones eiuſdẽ. Tertiò qũo in tali proceſſu accidat petitio principij. Quartò quid dicendũ ſit ad quæſitum &c. Primũ horum ex quatuor apparet vltra ea, quæ ſupra diximus. Primo ex eo, quod Ariſt. expreſſe dicit in textu, q̃ ſi ſic ſyllogizabit, cõcludet verè primum eſſe quod q̃d eſt tertij. Et ſubdit expreſſe, q̃ ſi aliquid horũ dimittat ſyllogizabit quidem q̃ primũ inſit tertio, ſed: non in eo quod quid eſt: ſcẽdo patet ex eo q̃ ſi p̃dictus proceſſus peccaret in hoc, q̃ non cõcluderet quod quid eſt formaliter, cũ hoc tm̃ ab Ariſt. inquirat, nulla erat melior via impugnãdi ipm̃, q̃ dicere, q̃ non eſt efficax, q̃a nõ concludit primũ eſſe quod q̃d eſt tertij formaliter, qđ tñ nunq̃ dixit, ſed potius oppoſitũ, vt clarè patet in textu. Tertio apparet ex verbis S. Tho. diuidẽdo textũ dicẽtis. Primò dicit qualem oportet eſſe ſyllogiſmũ cõcludentẽ quod q̃d eſt, ſi hoc ſit poſſibile: quaſi diceret docere vult qualis deberet eſſe ſyllogiſmus, qui nõ põt inueniri: quare &c. quarto patet idẽ exilla regula anteprædicamẽtali (q̃ alterũ de altero p̃dicat.) Si em̃ mediũ ĩ eo quod q̃d eſt p̃dicat de altero vltimo, & alterũ. ſ. primũ p̃dicat de medio in eo qđ q̃d eſt, neceſſe eſt primũ p̃dicari de vltimo in eo quod quid eſt, & eſt cõſequentia formalis & optima, aliter fundamẽta ſyllogiſmorũ aliunde ſumat, qui ſcit. Eſt ergo ꝓceſſus impugnatus ab Ariſt. ſufficiens ad cõcludẽdũ quod q̃d eſt cũ petitiõe tñ principij vt dicet, & ſic patet primũ. Secundũ aũt. ſ. q̃ talis ꝓceſſus aſſumat duas eiuſdẽ diffinitiões. Ex tota textus ſeriè clarè habet, qm̃ nihil aliud intelligit ꝑ ly in eo qđ q̃d eſt, niſi q̃ ſit diffinitio illius &c. quod quid eſt nanq; & diffinitio cõuertibilia ſunt &c. expreſſe quoq; dr̃ in textu ponendo talẽ ꝓceſſum in trĩs, quod q̃ q̃d eſt hoĩs de homine monſtrãdũ ſic eſt, puta aĩal bipes de hoĩe, erit alia rõ media, cui prima vr̃ ineſt. Et poſtmodũ adducunt in exẽplum, aĩa & duę ei⁹ diffinitiões, ſcẽm viã platonicã. Nec poteſt obſtari dicẽdo, & q̃ Ariſtoteles ponit duas q̃dẽ diffinitiões aſſumi, ſed nõ eiuſdẽ, ſed alterã alterius. Hoc em̃ puerile eſt, qm̃ rõ media eſt neceſſaria diffinitio tertij cum p̃dicet de ipſo in minori: & rõ prima eſt etiã rõ tertij, cũ cõcludat eſſe quod quid eſt ei⁹ in cõcluſiõe &c. & ſic patet ſcẽm. Tertium aũt qũo. ſ. in tali ꝓceſſu accidat petitio principij &c. tripliciter intelligi põt. Vno mõ q̃ petat principiũ quantũ eſt ex natura rei, licet non quo ad nos, vt em̃ (in primo libro diximus.) Si res ipſas abſq; diſtinctiõe quæ ex intellectu nr̃o ꝓuenit in tuemur, vnius rei vnica tm̃ eſt diffinitio, & nõ eſt ibi ex rei meritis aliquis diſcurſus, ſed ab eodẽ ad idẽ ſcẽm rẽ tendit, licet ſcẽm eos quos nos formamus cõceptus à notioribus nobis ꝓcedẽdo, non peccemus: & hoc modo eſt ibi petitio principij ſecũdũ ſe, ſed nõ quo ad nos &c. Alio mõ põt intelligi, vt ſit ibi petitio principij nõ ſcẽm ipſas ꝓpoſitiões, ſed ſcẽm id q̃d principaliter & formaliter quærit. Cũ em̃ demõſtrat A eẽ q̃d q̃d eſt ipſius C q̃a eſt q̃d q̃d eſt ipſi⁹ B q̃d eſt ipſius C q̃d q̃d eſt, nõ petit ipſa cõcluſio. ſ. A eẽ q̃d q̃d eſt ipſi⁹ C qm̃ nũq̃ hoc aſſumit, ſed aſſumit aliud q̃d q̃d eſt ipſi⁹ C & ꝓpter hoc dixi q̃ nõ eſt petitio principij ſecũdũ ipſas ꝓpoſitiões, q̃a tñ in tali ꝓceſſu aſſumitur q̃d q̃d eſt ipſius tertij & ei⁹ q̃d q̃d eſt principaliter quærit, ideo dixi q̃ petit id q̃d principaliter & formaliter quærit, petit ſiquidẽ ſcẽm veritatẽ ĩ tali ꝓceſſu, q̃d q̃d eſt ipſius minoris extremi, non tñ illudmet q̃d cõcludit, & qm̃ nũc agit de demõſtratiõe q̃d q̃d eſt de eo cui⁹ eſt ſimpliciter, & nõ de demõſtratiõe huius vel illi⁹ q̃d q̃d eſt, ideo petit dĩ q̃d principaliter & formaliter quærit &c. Tertiò modo põt intelligi, vt q̃a ſcẽm veritatẽ q̃d q̃d eſt: nõ eſt q̃d q̃d eſt, ſicut nec diffinitiõis eſt diffinitio, aliter ꝓcederet in infinitũ. Si ſyllogiſm⁹ ita ordinet, q̃ primũ ſit q̃d q̃d eſt medij, & mediũ vltimi, q̃d q̃d eſt, erit q̃d q̃d eſt, & qm̃ hoc ſcẽm veritatẽ nõ inuenit, ſequit q̃ inter illa duo q̃d quid eſt non erit niſi vocalis dr̃ia & ſic erit manifeſta petitio principij &c. dũ nõ ſolũ idẽ ſcẽm rẽ, ſed ẽt formaliter ſolis vocibus differẽs peteret & fortè concluſio inſinuauit ꝑ illa verba, ſic ſicut idẽ: hæc de tertio. Quartũ aũt q̃d principaliter quærit fateor me nõ plenè videre. Vñ ſcẽm q̃ mihi nũc occurrit, ꝑ ſequar, dicitur⁹ alias aliter ſi veritas aliter apparebit. Dico igit q̃ ꝓceſſus ille, de quo nũc eſt ſermo, nõ eſt diſcurſus cõſuet⁹ quo cõſueuim⁹ diffinitionẽ vnã ꝑ aliã ꝓbare, vt in ſcẽdo de aĩa fit, & in primo hui⁹ factũ eſt. Talis ſiquidẽ ꝓceſſus, vt exꝑſſe habet à S. Tho. inferi⁹ in illo cap. (iterũ aũt ſpecu- Te. c. 24. landũ &c.) nõ ſufficiẽter demonſtrat, q̃ id q̃d cõ- 25. t. c. 5. cludit ſit q̃d quid eſt illi⁹ de quo cõcludit, licet ali- Tex. c. 8. quod ipſius q̃d q̃d eſt ſyllogizet &c. ꝓceſſus autẽ formatus hic ab Ariſt. vt rõnibus & ex textu deductũ eſt, ipſum quod quid eſt demonſtraret, niſi peccatũ petitiõis accideret. Quare aũt conſuetus ꝓceſſus ex vna diffinitiõe ad aliã non ſufficienter demonſtret, in ſupra dicto tangetur capitulo.

Ad id aũt q̃d obijciendo quærebat. ſ. q̃s igit ille Capit. 7. ꝓceſſus eſt quẽ hic reprobat Ariſt. dr̃ q̃ eſt ꝓceſſus ille de quo directè loq̃t tertia expoſitio ſupra data: ad declarãdũ quo modo interueniat petitio principij. ſ. q̃n primũ aſſumit vt verè q̃d q̃d eſt medij, & mediũ tertij. Talis ſiquidẽ ꝓceſſus impoſsibilis ẽ ſcẽm veritatẽ, qm̃ nõ ſũt ibi tres trĩ niſi ſcẽm vocẽ, & ideo petitio principij. Horũ oĩum quæ in hoc cap. diximus, conuictus ex rõnibus adductis, & auctoritate vltima S. Tho. nõ abſq; dubitatione, vltimam determinationem teneo, & cætera illi confor-

Prio hui⁹ cap. 3.

cõformia, rogans vt nullus temerarius iudex accedat, sed vt postq̃ vtriusq; partis rõnes aspexerit liber cẽsor adueniat, gr̃asq; illi ex tũc ago &c. Relinqtur aũt ꝓpterea adhuc in intellectu meo dubitatio, eo ꝙ nõ clarè video Aristotelẽ illũ ꝓcessum impugnare quẽ dixim⁹. Albertus tñ magnus me plurimũ cõsolatus est nũc, cũ in ipso aduerti eũ hoc idẽ sentire, & quã excogitaui & posui tertiã expositionẽ suam quoq; fuisse percepi. Dubito quoq; ꝓpterea ꝙa nõ habeo adhuc rõnẽ mihi satisfaciẽtẽ, quare ꝓcessus ex vno qđ̃ qd est cõcludẽs aliud, nõ sit demõstratiu⁹ ipsius qđ̃ qd est: vt. S. Tho. exp̃sse dicit, & ex Aristo. sumi põt, qm̃ ipse demõstrationẽ inutilẽ ad cõcludẽdũ qđ̃ qd est determinabit, quo modo em̃ hoc põt stare cũ oĩbus rõnibus supradictis cõcludẽtibus ꝙ ex duobus qđ̃ qd est necessariò sequit qđ̃ quid est? in illo tñ vt dictũ est capitulo de hoc secũdò aliquid diceꝫ. Siquis tñ quia Aristo. disputatiue loquit̃ in hoc cap. ĩtelligere vult p̃dicta disputatiuè ꝓlata, & ꝓpterea fortè ab antiqs expositoribus nõ discussa, & dicit ꝙ Aristoteles loquit̃ hic de ꝓcessu cõsueto quo vna diffinitio demõstrat̃ p aliã, debet talis tria facere: primũ est, declarare quo mõ in tali ꝓcessu appareat petitio p̃cipij: & hoc facile facere poterit, sequẽdo secũdã expositionẽ adductam vel primã: scđm est reddere causam, quare si talis processus secundum veritatem nõ est repellendus propter hunc defectũ, scilicet petitionis principij, sed propter alium scilicet quia non sufficienter ptobat, ꝙd qđ̃ concluditur sit qđ̃ qd est illius de quo cõcludit̃, quare inquã ab Aristotele sit repulsus absq; alia rõne nũquã em̃ in tota huius libri serie alia rõne repr̃ hẽdisse inuenit̃ ꝓcessu demõstratiuo cõcludi qđ̃ qd est, nisi ꝙa petitio interuenit: & hoc nõ facile quisquã faciet, p̃sertim ꝙa vt in primo de aĩa cõmẽto. 5. dicit̃, opinio ꝙ demõstratio concluderet qđ̃ qd est, est prima inter solẽnes opiniones, & q̃ tenuit Hippocrates: nec est cõsuetudinis Aristotelis repellere opinionẽ cõtrariã, absq; aliqua vera rõne. Tertiũ est ꝙ oportet talẽ rñdere & satisfacere rõnibus inductis ꝙbus ꝓbatũ est, ꝙ ꝓcessus, cuius hic meminit Aristo. s. qm̃ primũ est qđ̃ qd est medij, & mediũ est qđ̃ qd est vltimi, necessario cõcludit & demõstrat, qđ̃ qd est de eo cuius est, cũ petitione tñ principij &c. & hoc difficile adeo mihi videtur ꝙ nulliã ad hoc videoviã &c.

Cap. 4.

Cap. 5.

Disputat, quòd per syllogismũ diuisiuũ nõ potest cõcludi quod quid est. CAP. IIII.

Li. 1. pri. cap. 33.

VErum enimuero neq; per diuisiones via syllogizat, quemadmodũ in resolutione circa figuras dictũ est: nũq̃ em̃ necessariũ sit rẽ illã esse, cũ hæc sint, sed quẽadadmodũ neq; inducens demõstrat, nõ em̃ oportet cõclusionem interrogare, neq; in eo ꝙ daꝫ esse, sed necesse est esse illis existentibus: etem̃ si dixerit rñdens, an ne homo aĩal, aut inanimatũ? postea accipiat animal, non syllogizatũ fuit, rursus oẽ aĩal, aut pedestre, aut aquaticum, accipiat pedestre, & hoĩem esse totũ aĩal pedestre, non necesse est ex dictis, sed accipit & hoc: differt aũt nihil in multis aut paucis ita facere, idẽ em̃ est. Nõ syllogisticus igitur vsus fit ita progredientibus & ad ea, quæ cõtingit syllogizari: quid enim prohibet hoc verũ quidẽ esse oẽ de hoĩe, non tñ quid est, neq; ꝙ qd erat esse significãs? Amplius qd prohibet, aut addere aliquid aut auferre, aut supergredi substantias? hæc igitur præmittantur quidẽ. Contingit autem soluere, si quis accipiat ea, quæ sunt in ipso quid est, oĩa, & consequens diuisione faciat petens primum, & nihil derelinquat: hoc aũt necessarium est, si omne in diuisionem cadit, & nihil deficit, hoc aũt necessarium: in diuiduũ enim iam oportet esser. Sed syllogismus tamen non est, sed siquidem alio modo cognoscere facit, hoc quidem nihil absurdum fuit: neq; enim inducens fortè demonstrat, sed tamen ostendit aliq̃d. Syllogismum verò non dicit ex diuisione dicens definitionem: quemadmodum enim in conclusionibus, quæ sunt sine medijs, si quis dicat, ꝙ his existentibus necesse est hoc esse, cõtingit interrogare propter q̃d, ita & in diuisiuis definitiõibus, quid est homo? aĩal mortale, habens pedes, bipes, sine pennis, propter quid iuxta vnãquãq; appositionẽ? dicet em̃, & monstrabit diuisiõe, si cut opinatur, ꝙ oẽ, aut mortale aut immortale est: talis aũt oratio tota non est definitio: quare & si demonstrarer̃ diuisione, nõ tamen hæc definitio syllogismus efficit̃.

Vide. 1. de part. 3.

Summa huius capituli hæc est.

QVod qđ̃ est non est demonstrabile per syllogismũ diuisiuũ: probatur tripliciter. Primo qm̃ oĩs cõclusio syllogizata est necessaria ex p̃misis, ẽt si rñdens nihil cõcedat, qm̃ nõ oportet conclusionem interrogare neq; in cõcedẽdo esse: syllogismus aũt diuisiuus non habet conclusionẽ taliter necessariam sicut nec inductio, qm̃ diuidẽs accipit alterũ membrũ diuisionis, & nõ ꝓbat ex dictis sic necesse esse &c. ergo processus diuisiuus non est

Cõclusio

non est syllogisticus &c. scđa qm̃ dato ꝙ syllogismus diuisiuus ostendat oẽ: puta aĩal gressibile de hoĩe verificari: nõ tñ oñdet qđ̃ qd erat eẽ &c. tertio qm̃ nihil ꝓhibet scđm syllogismũ diuisiuũ apponere aliq̃d aut auferre, aut excellere substãtiã.

Solutio.

Cõtingit soluere supradicta, dicẽdo ꝙ oĩa sumẽ da sunt ĩ eo qđ̃ qd est, & ꝙ à priorib⁹ cõsequẽter diuisio fiat vsq; ad q̃situ & nihil relinquat̃, qm̃ tale ĩdiuiduũ spẽ oportet eẽ, & necessario erit qđ̃ qd ẽ.

Exclusio solutiõis

Prędictus processus nõ syllogismo sed alio mõ cognoscere facit quod quid est nec hoc inconuenit, qm̃ & inductio aliquid ostẽdit & nõ demonstrat: declaratur prima pars. s. ꝙ dicẽs diffinitionẽ ex diuisione, syllogisticè hoc nõ faciat, primo qm̃ sicut in cõclusionibus sine medijs cõtingit quærere ꝓpter quid sequatur cõclusio & ita etiã in diuisis terminis scđm vnãquãq; oppositionẽ cõtingit q̃rere ꝓp quid ꝓbatur qm̃ diuidẽs mõstrabit diuisionẽ ex quo diffinitio nõ habeꝫ saltẽ syllogismo.

Series autem hæc est.

INTENDENS in hoc capitulo excludere syllogismũ diuisiuum à vijs sufficientibus, ad qđ̃ quid est: tria facit: primò conclusionem vnicã directè cõtra hoc tribus rationibus ponit firmatã: secundo q̃dam solutionẽ, quæ posset dari recitat: tertio excludit illã, vt clare patet in summa &c.

CIRCA similitudinẽ assignatã ab Aristo. inter diuisionẽ & inductionẽ. Sciẽdũ est ꝙ quia multis modis põt intelligi sicut multipliciter accipit̃ processus diuisiuus, ideo primo quotupliciter sumatur videndũ est: scđo penes quid attẽdatur similitudo: tertio qũo saluetur in eis talis similitudo. Diuisionis nõie tria possumus intelligere. s. purũ syllogismũ diuisiuũ cuius meminit Arist. in primo priorũ. c. 28. qui sic fit, assumit̃ pro medio cõmune diuisum, & cõcluditur de aliquo illius diuisi inferiori, oĩs diuisi dr̃ia disiũctim hoc mõ: oẽ aĩal est rõnale aut irrõnale: hõ est aĩal: ergo est rationalis vel irrõnalis, & siquidẽ diuisiõis nõie hoc in loco syllogismus hmõi intelligat̃, planũ est ꝙ diuisio est inutilis ad diffinitionẽ cõcludendã: & caret necessitate cõsequẽtię & petit quod quærit̃, & intẽtũ nõ demõstrat: qm̃ diffinitio nõ assumit vtrãq; dr̃iam diuisi, sed alteram determinatè, quã per talẽ syllogismũ impossibile est concludere: qm̃ mediũ cõmunius est qualibet dr̃ia sua, & cõsequẽter nulla necessitate ex tali syllogismo sequit̃ intentũ. s. alterã dr̃iã determinate, & consequẽter si accipiatur post talẽ ꝓcessum, petitur: & intentũ non demonstrat̃. Põt quoq; diuisio accipi pro toto supradicto discursu addito discursu illatiuo vnius partis ex destructione reliquæ vel reliquarũ: hoc mõ: omne aĩal est rationale vel irrationale. Leo est aĩal: ergo est rõnalis vel irratiõalis, sed nõ est rõnalis: ergo est irrõnalis &c. & sic deĩde, oẽ irrationale est mugibile vel rudibile vel rugibile &c. Leo est irrõnalis: ergo est rudibilis vel mugibilis vel rugibilis &c. sed nõ est mugibilis nec rudibilis &c. ergo est rugibilis: & sic de inceps quousq; oẽs pticulę diffõnis adunatę fuerit̃ &c. & si hic ꝓcessus diuisionis noĩe hic sumat̃, clarũ est, ꝙ diffõnẽ nõ demõstrat: qm̃ & si necessitatẽ consequentiæ hẽat iuxta regulas logicales à disiũctiua ad alterã partẽ cũ destructione alteri⁹ &c. vim tñ ꝓbatiuã nõ hẽt, qm̃ duplex petitio ĩteruenit vna ineuitabilr: qñ. s. ex destructiõe vni⁹ oppositi reliquũ ĩferr̃: idẽ. n. est sub aĩali destruere irrõnale & cõstruere rõnale & æq̃ dubiũ aut ignotũ est post cõclusionẽ disiũctã: puta ergo leo est rõnalis vel irrõnalis, an sit rõnalis, & an nõ sit irrõnalis, vt de se patet. Alia petitio interuenit in maiori ꝓpõne qñ assumit̃: oẽ aĩal est A vel B &c. hæc. n. tali ꝓcessu nec ꝓbaꝫ nec ꝓbari põt: & ꝓpterea sufficiens nõ est nisi adiuueꝫ. Cõtingit tñ hãc petitionẽ vitare si sufficiẽtia diuisiõis sit p̃se nota. Deficit q̃q; in hoc ꝓcessu vis ꝓbatiua qm̃ nõ infert alterã partẽ à priori, sed ex negatione oppositi, q̃ est effectus cõclõnis, nõ. n. ideo leo est irrõnalis, ꝙa nõ est rõnalis, sed ecõuerso. Possum⁹ & diuisionis noĩe in telligere discursum quẽdã formalr diuisiuũ q̃ fit hoc mõ: aĩaliũ aliud volatile, aliud natatile, aliud gressibile &c. Leo est aĩal, & nõ volatile, neq; natatile: ergo est aĩal gressibile &c. Et si hũc ꝓcessum diuisio hic sonet, clarũ quoq; est, ꝙ diffõ p eũ syllogisticè cõcludi nõ põt, qm̃ necessitatẽ cõsequẽtiæ nõ hẽt nisi ex suppõne: nõ. n. est necessariũ ex toto hoc discursu sequi, ergo leo est rugibilis, nisi supponat̃ ꝙ diuisio fuerit sufficiẽs, qđ̃ ex tali processu nõ habeꝫ cũ possit rñdẽs dicere: ꝙ daꝫ aliud gen⁹ aĩaliũ. Accidit quoq; in hoc ꝓcessu petitio in destructiõe reliquarũ partiũ, & defect⁹ medij à priori: sicut & in ꝓcedẽti: hæc de primo. Dixit Aristoteles simile esse diuisionẽ inductioni in hoc ꝙ diuisio nõ habet necessitatẽ cõsequẽtiæ & inductio nõ demõstrat; q̃ assimilatio põt tripl̃r intelligi. Vno mõ accipiẽdo ly demõstrat, large, put idẽ est qđ̃ syllogizat: & sic assimilatio cõsistit in hoc, ꝙ neutra hẽt necessitatẽ cõsequẽtię. Alio mõ accipiẽdo ly demõstrat ꝓpriè, & sic assimilatio ꝓportiõalis est & cõsistit in hoc: ꝙ sicut in ĩductiõe deficit vis demõstratiua, ita in diuisiõe deficit vis illatiua. Tertio mõ accipiẽdo ly demõstrat ꝓpriè: sed ꝙ nõ tm̃ vnicã sed duas similitudines insinuauerit singulas in singulis extremis tãgẽs, & sic assimilatio cõsistit in duob⁹: & ĩ hoc ꝙ vtraq; caret necessitate cõsequẽtię & ĩ hoc ꝙ vtraq; caret vi dm̃ostratiua &c. Ad vltimũ aũt intẽtũ descẽdẽdo dr̃, ꝙ cũ exp̃sse Aristoteles in textu dicat diuisionẽ carere necessitate cõsequẽtię primo mõ, & tertio diuisionẽ accepisse vr̃: in vtroq;. n. mõ (vt ex dictis patet) necessitas cõsequẽtię deficit: in scđo aũt nõ necessitas cõsequẽtię nõ simpl̃r deficit, sed deficit hoc mõ ꝙa nõ est ibi nisi cũ petitiõe p̃cipij: inter primũ ergo ꝓcessum & inductionẽ similitudo ĩ hoc est, ꝙa vtrobiq; nõ sequit̃ intẽtũ necessariò ex p̃misis & hoc verificat̃ dm̃ inductiõe incõpleta: q̃. s. nõ assumit oĩa, sed multa singulariũ: ĩter scđm aũt

Primo.

Cap. 28.

Secundo

Tertio.

Caieta. Logi. Q &in-

& inductionē eſt maior ſimilitudo, qm̄ vtrobiq; nō eſt neceſsitas cōſequētiæ niſi cū petitione principij: & hoc verificaſ de inductione cōpleta quā cōſtat petere principiū, eo ꝙ accipit oēs ſingulares advſem cōcludēdā. Tertius aūt ꝓceſſus ſimilimus eſt inductioni, qm̄ vtrobiq; neceſsitas cōſequētiæ incerta eſt ex eadē cauſa. ſ. qa à diuiſis partibus incipit vtraq; via: diuiſio aūt vt ſic certitudinē nō hēt, qm̄ ab vno & ente declinādo ī incertū pergit: & cōſequēter niſi vtrobiq; ſupponaſ oēs partes acceptas eē nō ſequit neceſſariò intētū: & hoc modo expoſuit. S. Tho. accipi diuiſionē in hoc loco, & ſimilitudinē inē diuiſionē & inductionē, poſtremo inter oēs & quēlibet horū ꝓceſſuū & inductionē: hæc eſt ſimilitudo ꝙ nunq̄ à priori ꝓcedit, & ſemꝑ petit. Verū qa aſsignatā ſimilitudinē à. S. Tho. (diſcipulus eius) nō penetrās ſabefactare conatꝰ eſt, eius rōni nūc ſatisfaciēdū eſt: ait em̄ ꝙ malè aſsignaſ ſimilitudo ītер diuiſionē & inductionē in hoc, ꝙ vtraq; ſupponat oēs partes acceptas eſſe: qm̄ īductio quidē hoc facit ꝑ ſe, eo ꝙ particularia infinita ſunt & ignota: diuiſio aūt hoc nō facit niſi fortè ꝑ accidēs, qm̄ oīs diuiſio ꝑ oppoſita debet fieri, & bimēbris eē ſaltē reductiuè: & ideo obſeruato ritu diuiſionis patet ꝙ aſſumūtur oīa mēbra: qm̄ duo tm̄ ſunt, & ſi non hoc ideo eſt qa non fit diuiſio ꝑ oppoſita, & ideo hoc eſt ꝑ accidēs. Ad hoc diciť ꝑmittēdo, ꝙ licet Ariſt. in textu nō exꝑſſe noīare videaſ aliū proceſſum q̄ primū: qm̄ iſte tm̄ habeť ī primo priorū ad quēſe remittit, & formaľ ſyllogiſticꝰ eſt, & titulo quæſtionis formaľ deſeruit, acceptatū tm̄ à multis antiquorū expoſitorū eſt, vt & vis proceſſus diuiſiui, hic tāgaſ & reprobeť: relucet aūt diſcurſus diuiſiuꝰ, maximè in tertio proceſſu qm̄ ille ſolus formaľ diuiſiuus eſt: & ex diuiſione robur trahit: cæteros aūt magis diſiūctiuos q̄ diuiſiuos dixerim, qm̄ licet diuiſionis mēbra ꝓtractēt, tm̄ vel ꝑ diſiūctionē adunāt, vt fit in primo, vel ex diſiūctionis vi neceſsitatē cōſequētiæ hēnt vt fit ī ſcḋo: propter qḋ ſcḋm ſuū diuinū S. Tho. īgeniū diuiſionis vocabulū formaľ intuitus: tertiū apoſuit ꝓceſſum in quo ipſa diuiſio & eius vis operaſ. His ꝓlibatis diciť ꝙ rō adducta ſupponit vnū falſum. ſ. ex eo ꝙ diuiſio fit ꝑ oppoſita: patet numerus partiū, & cauſa rōnis eſt vnū aliud falſum aſſumptū. ſ. ꝙ partes cuiuſq; totiꝰ vľis ſint tm̄ duę cauſæ aūt huiꝰ eſt, vnū aliud aſſumptū, verū quidē ſed malè intellectū. ſ. oīs diuiſio eſt bimēbris vel reducibilis ad bimēbrē, & ideo rō nihil cōcludit: vñ ab hoc vltimo īchoādo, ſciēdū eſt ꝙ aliqḋ genꝰ pōt dupľr diuidi. Vno mō ꝑ veras dr̄ias. Alio modo ꝑ non veras: & ſiquidē diuiſio fiat ꝑ veras dr̄ias oportet ꝙ diuiſio fiat ꝑ dr̄ias nō oppoſitas cōtradictoriè aut priuatiuè, ſed ꝑ oppoſitas contrariè, vt patet. 10. metaphyſicæ. hæc em̄ ſola ītер dictas ē oppoſitio realis quæ exigiť in vera gn̄is diuiſione. Diuiſio aūt facta ꝑ tales dr̄ias bimembris ſimpľr nō eſt, ſed quodām̄ō, ſunt ſiquidē ibi duę dr̄iæ extremę & multę mediæ, vt patet in. 10. metaphyſicæ & inquantū media ad extrema reducuntur: bimēbris eſt diuiſio: inquantū verò ab eis ſpecificè ſecundū veritatē diſtinguūtur multi mēbris eſt: & qm̄ via diuiſionis ſupradicta venando aliquā partē generis, nō ſufficit excludere alterū extremū: ſed oportet excludere oīa interme dia, ſi ad alterū extremū neceſsitas conſequētiæ pertingere debet: ideo quantūcunq; fiat vera diuiſio & per oppoſita non eſt clarus numerꝰ partiū, & cōſequēter oportet ſupponere acceptas eē oēs, ſi cōcluſio ſequi debet. Nec obſtat ꝙ non in oībus ſimilitudo ſit inter diuiſionē & inductionē quia. ſ. inductio, ſupponit hoc ꝓpter infinitatem particulariū: diuiſio aūt nō ꝓp hoc. Nō. n. oportet ꝙ ſimilitudo teneat in oībus, ſed ſufficit ꝙ teneat in eo quo fit aſsimilatio quod hic ſaluať: & vlterius ſaluatur hic ſimilitudo, quo ad cauſam ꝓximā vtriuſq;. ſ. ignorātiā partiū vñcunq; veniat. Si aūt diuiſio fiat per dr̄ias nō veras, tūc fiet per oppoſita cōtradictoriè vel priuatiuè, & tūc verificaſ ꝙ mēbra diuiſiōis ſunt tm̄ duo: vt patet cū diuidiť ſubſtātia per corporeū, & incorporeū, & aīal ꝑ rōnale & irrōnale: ſed talis diuiſio qm̄ res logicē potius diuidit: q̄ ſcḋm naturas rerū nō eſt inſerēda huic negocio qḋ de arte demōſtratiua eſt cuiꝰ vſus ex ꝓprijs rerū neceſſariò ſit. Peccatū ergo tā in īductione q̄ in diuiſiōe accidit, qa vtrobiq; numerū partiū ignoramꝰ: ita ꝙ dato ꝙ oēs ptes aſſūmerem⁹, ſi ex diuiſionis vi non conſtaret eas eſſe omnes peccatum etiam idem accideret ſicut & in inductione: & nihilominus petitio omnibus aſſumptis ineuitabilis eſt in vtraque &c.

Egidiꝰ ſup. 1. t. c. 4. i hoc dubio.

Cap. 28.

Diſputat, quòd quod quid neq; eſt demonſtrabile per diffinitionem: neq; per cōtrariam, neq; alio quauis modo. CAP. V.

SEd an ne eſt demonſtrare ipſum qḋ eſt ſcḋm ſubſtātiā? ex ſuppoſitione aūt accipiētē ipſum quidē ꝙ qḋ erat eſſe, hoc, qḋ eſt ex ꝓprijs in eo ꝙ quid eſt, hæc aūt in eo ꝙ qḋ eſt ſola: & propriū omne: hoc em̄ eſt eſſe illi. An rurſus accepit ꝙ quid erat eſſe, & in hoc? neceſſe em̄ eſt per mediū monſtrare. Amplius quēadmodū neq; in ſyllogiſmo accipitur quid eſt ipſum ſyllogizare, ſemꝑ em̄ tota aut pars eſt propoſitio, ex quibus ſyllogiſmus, ita neq; ipſum ꝙ qḋ erat eſſe oportet ineſſe in ſyllogiſmo, ſed ſeorſum hoc à poſitis eſſe, & ad dubitātē, ſi ſyllogizatū eſt, aut nō hoc, occurrēdū eſt ꝙ hoc em̄ erat ſyllogiſmus, & ad illū, ꝙ nō ipſum quid erat eſſe ſyllogizatū eſt. ꝙ certè: hoc enim poſitū fuit nobis ipſum ꝙ quid erat eſſe: eſſe quare neceſſe eſt & ſine quid eſt ſyllogiſmus, aut ipſius qḋ quid erat eſſe ſyllogizatū fuiſſe aliquid. Et ſi ex ſuppoſitiōe mōſtret, veluti ſi malo ineſt diuiſibile eſſe, cōtrario aūt hoc, quod eſt cōtrariū ineſſe quibuſcunq; eſt aliquid contrariū: bonū autē malo eſt contrarium, & indiuiſibili: eſt igitur bono ineſſe indiuiſibile eſſe. Hinc etenim accipiens ipſum quid erat eſſe monſtrat: accipit autem ad monſtrandū ipſum ꝙ quid erat eſſe, alterum tamen ſit: in demonſtrationibus nanq; ꝙ eſt hoc de hoc, ſed non ipſum, neq; cuius eadem eſt ratio, & conuertitur. Ad vtroſq; verò, & ad mōſtrantē ſecundū diuiſionem, & ad ſic ſyllogizantē, eadem eſt dubitatio, propter qḋ hō eſt aīal, bipes, pedeſtre, ſed non aīal & pedeſtre: ex ijs em̄, quæ accipiuntur, nulla neceſsitas eſt vnū fieri qḋ prædicatur, ſed quemadmodū homo idem eſſet & muſicus & grāmaticus. Quomodo igitur definiens mōſtrabit ſubſtantiā, aut ipſum quid eſt? neq; em̄ ſicut demonſtrans ex cōfeſſis eſſe manifeſtū faciet, ꝙ neceſſe eſt illis exiſtentibus alterum quid eſſe, demōſtratio enim hoc eſt, neq; ſicut inducēs per ſingularia cū manifeſta ſint, ꝙ oē ſic eſt, eo ꝙ nihil aliter eſt: nō em̄ quid eſt mōſtrat, ſed ꝙ aut eſt, aut nō: quis igitur alius modus reliquꝰ? nō. n. mōſtrabit vtiq; ſenſu aut digito.

In prædicap. 10.

Summa huius capituli hæc eſt.

Prima cōcluſio.

QVod quid eſt nō eſt demōſtrabile per diffinitionē ipſius qḋ quid eſt ſeu diffinitionis: probatur dupliciter: primo à priori, qm̄ & hic contingit acceptio principij in medio per qḋ oportet mōſtrare: ſecūdo à ſimili, qm̄ ſicut ſyllogizādo nō accipitur quid eſt ſyllogizare, qa ſemper tota, aut pars eſt præmiſſa: ita in ſyllogizādo qḋ quid eſt, nō oportet eſſe quod ſit quod quid erat eſſe: & ſicut ſeorſum poſito quid eſt ſyllogiſmus ad hoīem dubitantē vtrū ſit ſyllogizatū an non, ex ipſa ſyllogiſmi rōne fit oſtēſio, qm̄ hic erat ſyllogiſmus, ita ſeorſum habitis, qḋ quid eſt conditionibus, & ad hūc dubitātē an quod quid eſt: ſit ſyllogizatū, ex ipſius quod quid eſt diffinitione, oſtenſio fit, ꝙ illud eſt quod quid erat eſſe.

Secunda cōcluſio.

Quod qḋ eſt nō eſt demōſtrabile, per cōtrarij quod quid eſt ſuppoſitionē: verbi gratia cōtrario rū cōtraria ſunt quod qḋ erat eſſe, bonū & malū ſunt contraria, & ſimiliter diuiſibile & indiuiſibile & mali, qḋ quid eſt, eſt diuiſibile eſſe: ergo bonū qḋ quid eſt, eſt indiuiſibile eſſe: ꝓbatur tripľr à priori: primo qm̄ & hic cōtingit accipere demōſtrādū: ſcḋo qm̄ in demōſtrationibꝰ licet ſit hic ḋ hoc, nō tm̄ ipm̄, neq; cuius eſt ipſa rō, & cōuertiť, mediū eſt, ſed alterū oportet eſſe tertio tā contra hūc ꝓceſſum q̄ cōtra illū, qui ſcḋm diuiſionē demōſtrat qḋ qḋ eſt: qm̄ ſcḋm p̄dictos modos inquirēdū reſtat, ꝑ quid eſt hō aīal greſsibile bipes, ſed non animal & bipes: probatur: quoniā ex acceptis nō eſt neceſſe vnum fieri quod prædicať. cōcluſio corporalis.

Quod qḋ eſt ergo nullo mō à diffiniēte monſtrabitur: probať inductiuè: qm̄ neq; ſicut ex certis & ꝑ ſe notis, qm̄ talis ꝓceſſus eſt vera demonſtratio: & cū p̄miſſæ ſint, neceſſariū eſt cōcluſionē eſſe neq; ſicut ex ſingularibꝰ manifeſtis, ꝙ oīa ſimiliť ſe habeāt: qm̄ ſic nō demonſtrať qḋ eſt, ſed ꝙ omne eſt aut nō eſt, neq; ſenſu aut digito &c.

Series autem hæc eſt.

PROSEQVENS diſputatiuā inq̄ſitionē ad qḋ qḋ eſt demōſtrabile ſit tria in hoc capťo facit: primò vnica declarat cōcluſiōe ipſum nō eſſe demōſtrabile ꝑ diffōnē diffōnis. Scḋò ſcḋa cōcluſiōe declarat ipſum nō eſſe demōſtrabile ꝑ cōtrarij diffōnem. Tertio vltima cōcluſione rōne gn̄a li declarat ꝙ nullo modo eſt demonſtrabile &c. Medium quō non conuerti bile ſit cū ſua paſſione.

CIRCA ſecūdā rationē pro ſcḋa cōcluſione dubitatiūcula q̄dā eſt, qm̄ ibi Ariſtoteles dicit ꝙ mediū in demōſtrationibus nō debet eſſe id qḋ cōuertitur cū paſsione ſeu cōcluſione, cū tm̄ conſtet ꝙ in primo primæ, vbi fiunt demōſtrationes potiſsimæ, ſi paſsio cōcludiť de ꝓprio ſubiecto, ꝙ oportet mediū & extrema cōuertibiľ ſe cōſeq.

Adhoc breuiter dicitur ꝙ argumētū laborat ī equoco, quoniā aliqua cōuerti cōtīgit dupliciter. Vno modo ꝑ adæquationē prædicationis, quia ſ. de qbuſcunq; prædicatur vnū & reliquū. & de hac cōuertibilitate ſuperius habitꝰ eſt ſermo. Alio mō per adæquationē probationis, ita ꝙ non magis vnū eſt efficax ad alterū probandū q̄ ecōuerſo, quia neutrū eſt cauſa alteriꝰ: & hoc mō loquimur hic de cōuertibilitate. Tali em̄ modo ſe habent oppoſita quod quid eſt, ꝙ non magis vnius quod quid eſt demonſtrat alterius qḋ quid eſt q̄ econuerſo: & tale genus mediorū demonſtrātibus proceſſus abijcit, quoniā procedit ex cauſis.

Quod quid eſt neque eſt demonſtrabile primo, neque cùm ipſo an eſt, neque cum quid nominis. CAP. VI.

AMplius quomodo mōſtrabit ꝙ quid eſt hō? neceſſe eſt em̄ ſciētē ꝙ qḋ eſt hō aut aliud qḋcūq;, ſcire, & ꝙ eſt: nō ens em̄ nullus nouit ꝙ eſt, ſed qḋ qḋē ſignificat oīo, aut nomē, cū dixero hircoceruus, quid aūt eſt hircoceruꝰ impoſsibile eſt ſcire. Verū enīuero, ſi mōſtrabit quid eſt, & ꝙ eſt, quomō eadē ratione monſtrabit: definitio em̄ vnū Quodnō eſt, nō ſcitur. 1. poſt. 2.

quid ſignificat,& demonſtratio,quid autẽ E
eſt homo, & eſſe hoiem,aliud eſt. Poſtea
& per demõſtrationẽ dicimus neceſſariũ
eſſe mõſtrari omne,ꝙ eſt, niſi ſubſtãtia ſit,
ipſum verò eſſe nulli eſt ſubſtãtia,non em̃
genus eſt ipſum ens, demonſtratio igitur
erit ꝙ eſt, quod & nũc faciũt ſcientię. Quid
em̃ ſignificat triãgulũ,accepit Geometria,
ꝙ aũt eſt mõſtrat: qd igitur mõſtrabit defi
niẽs qd eſt, aut triãgulũ ſciẽs igitur aliquis
definitione quid eſt,ſi eſt nõ ſciet, ſed im-
poſsibile eſt. Manifeſtũ autẽ & ſcd̃m mo-
dos definitionũ, q̃ nũc ſunt, ꝙ nõ mõſtrãt F
definiẽtes, ꝙ eſt:nã etſi eſt ex medio æqua
le,ſed ꝓpter quid eſt ipſum definitũ, & ꝓ-
pter quid hoc eſt circulus quærit: eſſet em̃
& definitionẽ orichalci dicere eſſe ipſum
neq; em̃ ꝙ poſsibile eſt eſſe qd̃ dicitur, aſ-
ſignãt definitiones, neq; ꝙ illud eſt,cuius
dicũt eẽ definitionẽ, ſed ſemper licet dice
re ꝓpter quid. Si igit̃ definiẽs mõſtrat aut
quid eſt,aut quid ſigñat nomẽ(ſi nõ eſt vl-
lo modo ipſius quid eſt) eſſet vtiq; defini-
tio oratio, idẽ qd̃ nomẽ ſignificãs: ſed ab-
ſurdũ. Primũ quidẽ em̃ & nõ ſubſtantiarũ
eſſet vtiq; & nõ entiũ: ſignificare em̃ licet G
& nõ entia. Amplius oẽs orationes defini-
tiones vtiq; eſſent: eſſet em̃ nomẽ ponere
cuicũq; orationi: quare definitiones vtiq;
diſputaremus omnes, & Ilias definitio vti
Vide Ari. q; eſſet. Amplius nulla ſciẽtia demõſtraret
ſto. i poe- vtiq;,ꝙ hoc nomẽ quid ſignificat, neq; de
tica. finitiones igitur hoc aſsignãt. Ex his igitur
neq; definitio & ſyllogiſmus videtur idẽ
ens, neq; eiuſdẽ ſyllogiſmus & definitio.
Ad hæc autẽ, ꝙ definitio nihil demõſtrat,
neq; mõſtrat, neq; ipſum q̃d eſt, neq; defini
tione, neq; demõſtratione eſt cognoſcere. H

Summa huius capituli hæc eſt.

1. Cõclu- QVod qd eſt nõ eſt demõſtrabile: primo ꝓ-
ſio. batur à priori:qm̃ non eſt primum ſcibi
le: qm̃ impoſsibile eſt ſcire quid eſt homo, aut
quodcunq; aliud, niſi ſciatur quia eſt;licet poſsit
ſciri quid ſignificat nomẽ antequã ſciatur an ſit.
2. Cõclu- Quod quid eſt nõ eſt demõſtrabile eadẽ demõ
ſio. ſtratione cũ ipſo an eſt, ſeu quia eſt:probatur tri
pliciter:primo à priori:qm̃ tã diffinibile q̃ demõ-
ſtrabile vnũ aliquid eſt:quod quid eſt aũt homi-
nis,& hominem eſſe,altera ſunt.[2]Secundò etiam
â priori:qm̃ cũ neceſſariũ ſit totũ quod demõſtra-
tur eſſe ly ꝙa eſt ꝓbat̃ hoc dupl̃r: primo, qm̃ alit̃
oportet dicere ꝙ eſſe ſit ſubſtantia rei, qd̃ eſt fal
ſum:qm̃ qd̃ eſt, ſeu ens nõ eſt genus:ſcd̃o qm̃ ſciẽ
tię hoc obſeruãt:qd.n.ſignificat triãgulus accipit
geometra,ꝙ aũt triãgulus ſit demõſtrat. Tũc ſic,
aut diffiniẽs mõſtrabit,ꝙa eſt aut qd,nõ qa,vt pa-
tet,qm̃ hoc eſt totũ qd̃ cõcludit demõſtratio:ne-
que qd,qm̃ ſic ſciret aliquis qd eſt,& neſciet ſi eſt
qd̃ eſt impoſsibile:tertio exẽplariter: qm̃ ſecũdũ
nũc modos terminorũ nõ ſit manifeſtũ,ꝙa eſt dif
finitũ:qm̃ adhuc reſtat inquirẽdũ ꝓpter qd eſt id
qd̃ diffinit̃,vt patet ex aſsignata rõne circuli,quę
rit̃ ꝓpter qd circulus eſt:& probat̃ hoc dupliciter:
primo qm̃ cõuenit etiã mõtis ænei talẽ rationẽ ha
bere:ſecũdò quoniã cùm diffinitio aſsignatur,ne
que dicitur illud eſſe, neq; ꝙ poſsibile ſit illud eẽ.

Quod qd eſt nõ demonſtrabile aut ſcibile de Tertia cõ
mõſtrãdo qd ẽ,aut qd ſignificat nomẽ: ꝓbat̃: qm̃ cluſio.
ſequeret̃ ex oppoſito cõcluſionis ꝙ diffõ nihil a-
liud eſſet q̃ rõinterpretatiua nominis,qd̃ eſt incõ
ueniẽs:cõſequẽtia patet,qm̃ ſi illi⁹ ſignificatũ nõ
eſt vllo mõ quod qd eſt nõ differt diffõ à rõne no
minis:falſitas aũt cõſequẽtis probat̃ tripl̃r:primo
qm̃ & nõ ſubſtãtiarũ & non entiũ eſſet diffõ, qm̃
iſta ſignificabilia ſunt ſcd̃o,qm̃ oẽs oẽones diffini
tiones eſſent,qm̃ põt cuilibet vnũ nomẽ imponi,
& ſic Ilias diffõ eſſet:tertio, qm̃ nulla ſcientia de-
mõſtrat ꝙ hoc nomẽ tale qd̃ quid eſt ſignificat.

Series autem hæc eſt.

INTENDENS diſputatiuę inquiſitioni iã
terminũ imponere tria in hoc capitulo facit,ſecũ
dũ tres cõcluſiões q̃s ꝓbat:quarũ diſtinctio adeo
clare patet in ſumma:vt addere no ſit op⁹: primã
tamẽ concluſionem non aliter quàm velut quod
dam clarius ſuppoſitum ſecundæ ſeparauimus.

Eſſe quomodo diſtinguatur ab eſſentia, & qũo ex eo
qd̃ ens nõ eſt genus, ens diſtinguat̃ ab eſſentia.

CIrca ſecundã rationẽ pro ſecũda cõcluſione
notãda occurrũt duo:primũ eſt,ꝙhoc ĩ loco
expreſſe Ariſtoteles dicit,ꝙ eſſe nõ eſt ipſa eſſen
tia rei,qd̃ eſt maximũ fundamẽtum doctrinæ S.
Tho. Scd̃m eſt, ꝙ Ariſtoteles facit hãc cõſequen
tiã. ens nõ eſt genus ergo eſſe nõ eſt ſubſtãtia rei.
illud em̃ aſſumit pro medio ad hoc cõcludendũ.
Hęc aũt cõſequẽtia nõ aliter tenet, niſi eſſe diſtin
ctũ à ſubſtãtia ſignificet̃ ꝓ ly ens,& valeat iſta alia
cõſequẽtia:ens eſt prædicatũ qdditatiuũ:ergo eſt
genus:quodcũq; em̃ iſtorũ negetur,cõſequentia
non tenet,& ratio Ariſtotelis non eſt ſufficiens.

Ad euidẽtiã primi ſciẽdũ eſt, ꝙ radix iſtarũ cõ-
ſequẽtiarũ, quæ ex hoc loco ab Ariſtotele habẽ-
tur. ſ. eẽ eſt ſuba rei, ergo ens ẽ gen⁹: & ens nõ eſt
genus,ergo eſſe nõ eſt ſubſtãtia rei, eſt locus à ſi-
gnificato formali ad nomẽ cuius eſt ſignificatũ:
& ſimile eſt ac ſi diceret̃,ſenſibilitas eſt de ſubſtã
tia hoĩs,ergo aĩal eſt hoĩs genus:& negatiuè,aĩal
nõ eſt gen⁹ hoĩs, ergo ſenſibilitas nõ eſt de eſſen
tia hoĩs. Siqs ergo negat, ens importat ipſum eẽ, Vide cõ-
nõ hẽt vñ deducat cõſequẽtiã Ariſtotelis, hoc ſi- mẽ. ſucto

quidem negato tm̃ valet illa cõſequẽtia, quantitas A
nõ eſt genus hoĩs,ergo eſſe nõ eſt ſubſtãtia hoĩs:
ſicut iſta,ens nõ eſt gen⁹ hoĩs, ergo eẽ nõ eſt ſuba
hoĩs parẽ.n.eſſe de vtraq; rõnẽ ex eo cõuincitur,
quia nec quãtitas,nec ens ipſum eſſe ſignificat ſe
cũdũ iſtã opinionẽ. Cõſtat aũt ꝙ prima nihil va-
let.ergo nec ſufficit ad hoc euadẽdũ dicere & i-
deo nõ eſt par rõ,ꝙa entis nomẽ ſumit̃ ab ipſo eẽ
nõ aũt quãtitatis nomẽ:nihil em̃ refert à quo no
mẽ ſumptũ ſit,aut impoſitionis initiũ ſumpſit,ad
hoc ꝙ ſit vel nõ ſit gen⁹ alicui⁹,ſi illud,à quo ſum
ptũ eſt,nõ importet: nõ em̃ lapis extra ſpẽs cor-
poris annumerat̃: ꝓpterea ꝙ ab accidẽte(læſiõe
pedis)nominis impoſitionẽ habet &c. ſignifica-
tũ ergo intueri oportet & ſufficit in huiuſmodi. B
In.d.q.1. &.3.di.8 q.1. Ad euidẽtiã aũt ſecũdi aduertẽdũ eſt, ꝙ ſiquis
diceret ens eſſe prædicatũ quidditatiuũ cõmuni⁹
oĩbus gñibus, ſicut Scotus tenet, iſta cõſequẽtia
nihil valeret.eſſe eſt de ſubſtãtia rei,ergo ens eſt
genus:& ſimiliter iſta, ens nõ eſt genus, ergo eſſe
nõ eſt de ſubſtãtia rei. Diceẽ em̃ ad vtrãq;,ꝙ ſtat
ens eſſe ꝑdicatũ quidditatiuũ & nõ eſſe genus:&
ꝓpterea nõ eſſe opus, ꝙ ſignificatũ eius qd̃cũq;
ſit illud,eſt de ſubſtãtia rei, ꝙ ipſum ens ſit gen⁹
vt inferebat prima cõſequẽtia vt ens eſſe ꝓ eius
ſignificato:& ſim̃ ſi ipm̃ nõ eſt genus, nõ eſt op⁹
ſignificatũ eius nõ eſſe de ſubſtãtia rei, vt infere
bat ſcd̃a cõſequẽtia. Quia igit̃ ſcd̃m hãc opinionẽ
nulla remanet via ꝓbãdi cõſequẽtias iſtas,q̃ Ari
ſtotelis ſunt,licet nõ ꝓbatę ab eo hic,oportet al
terũ duorũ eligere, aut ꝙ ſequẽtiæ iſtæ nõ tenẽt C
ſcd̃m veritatẽ,aut ꝙ opinio illa eſt chimerica:pri
mũ dicere eſt cõtradicere prĩcipi philoſophorũ
ꝙa licet hic diſputatiuè loquat̃,tm̃ cũ inferius exa
minare ſe fateat̃ qd bene & qd male dictũ ſit, &
nusq̃ inueniat̃ inferius hoc re ꝓbaſſe, imo hoc fa
uet dicẽdis, & cõſonũ eſt alijs locis doctrinæ ſuæ,
auctoritatis ſuæ robur retinet. Eſt ꝓterea hoc aſ-
ſerere,cõtradicere antiqs expoſitorib⁹: qm̃ null⁹
eas inficiatus eſt:fatẽdũ ergo potius imaginatio-
nẽ illã Scoti cauſa ocioſam fuiſſe, & cõtrariã viæ
Peripateticæ ſiue acceptet̃ ens ſignificare eſſe,
ſiue non,vt ex dictis patet, qm̃ eſſe prædicatum
quidditatiuũ,& ens eſſe gen⁹ cõuertibiliter ſe ſeq, D
oportet Ariſtoteli attribuere:ſi rõ ſua concludit
&c. Nec turberis ſi cũ his oĩb⁹ adhuc, cõſequẽtia
nõ ſit formalis:qm̃ nõ valet,A eſt de ſubſtãtia B,
ergo nomẽ formaliter ſignificãs A eſt gen⁹ B: ſtat
n.ꝙ illud ſit dr̃ia eſſentialis ipſi⁹ B:ꝓp hoc inq̃ nõ
turberis,neq; declines à ſupradictis, qm̃ gr̃a ma-
teriæ optima fuit cõſequẽtia Ariſtotelis: ens nãq;
eẽ dr̃iã rerũ ad mẽtes hoĩum nõ aſcẽdit,ꝓp ei⁹ ma
ximã cõmunitatẽ: eẽ verò gen⁹ dubitabile ẽ: & i-
deo nõ fuit op⁹ vt ſolicitaret̃ circa vĩ ſuę rõnis:fa-
tuũ nãq; ẽ,ſolicitũ eẽ d̃ obiectiõib⁹ inopinabilib⁹
Sed d̃ his alibi lõgior habẽd⁹ ẽ ſermo,nũc aũt hęc
ad d̃clarationẽ text⁹ ne ieiuni oĩno trãſirem⁹ dic-
ta ſint. Eſt igit̃ ſcd̃m veritatẽ rõ Ariſtotelis q̃ ꝓ-
batẽ nõ eẽ de ſuba rei, ꝙa ens ſignificat ipm̃ eẽ,
& nõ ẽ gen⁹,& cõſequẽter nõ ẽ ꝓdicatũ qdditati-
uũ. Ex his.n.ĩmediatè ſeq̃tur, ꝙ eſſe eſt extra eſ-
ſentiã rei per locũ à noĩe ad eius ſignificatũ &c.

Num diffinitio diſtinguatur à medio, & num dicat diffinitum eſſe, vel poſsibile eſſe.

CIrca tertiã rõnẽ pro eadẽ cõcluſiõe occurrũt Supra. &
duo dubia:primũ eſt, qm̃ Ariſtoteles dicit ꝙ c. 1. infra
habita diffõne circuli adhuc reſtat inquirẽdũ ꝓp t. c. 8.
quid circul⁹ eſt, & tũ ſuperi⁹ dictũ ẽ, ꝙ mediũ ad
cõcludẽdũ ſi eſt diffõ ẽ. Scd̃m eſt:qm̃ dicit ꝙ diffõ
neq; dicit diffinitũ eẽ:neq; poſsibile eẽ: & tũ cõſtat
ꝙ diffõ cũ dicat eſſentiã rei nõ chimericã nõ dicit
ipoſsibile eẽ,ſed poſsibile eẽ, licet nõ dicat illud eẽ
&c. Ad hæc breuiter dr̃. Et ad primũ qdẽ tripliciter.
Primò ꝙ illud nũc dictũ verificat̃ de diffõne dicẽ
te quid tm̃,id verò, qd̃ ſuperiũs dixim⁹, verificatur
de diffõne dicẽte quid, & ꝓpter qd: & hoc deno-
tauit per ly ſcd̃m nũc modos terminorũ. Scd̃ò dr̃,
ꝙ hoc verificat̃ de diffõne dicẽte qd per modũ qd
nominis,illud verò de diffõne dicẽte quid,ſub rõ
ne qd rei: & hoc inſinuat ꝓ ly eſſet vtiq; & mõtis
ænei dicere ipſam &c. Tertiò põt hoc verificari,
vt ſupra diximus de diffõne dicẽte qd̃ qd eſt ab-
ſolutè ſumpta,illud verò de eadẽ accepta cũ ſup-
põne ordinis vniuerſi. Ad ſcd̃m verò dubiũ dicit̃
primò, ꝙ nulla diffinitio dicit eſſe aut poſſe eſſe
formaliter,& hoc intẽdebat Ariſtoteles,licet ali-
qua dicat poſſe eſſe fundamentaliter,vt obiectio
probat. Dicitur ſecundò conformiter ad expo-
ſitiones inductas, quòd ſermo modo eſt de diffi C
nitionibus dicẽtibus quod quid valde remote, &
ideo non eſt mirum ſi nec formaliter, nec funda
mentaliter dicunt eſſe, vel poſſe eſſe ſufficiẽter.

Diffinitio quid nominis & quid rei quid ſignificet; & quomodo diſtinguantur.

CIrca tertiã concluſionẽ aduerte primò ꝙ diſ Cap. p. in
finitio quid noĩs ita differt à diffinitione qd d. ente &
rei ſicut ipſum quid noĩs differt à qd rei: hæc aũt eſſentia ã
duo qd,vt in primo & alibi declarauimus,ex hoc proœ. cir
differũt, ꝙ alterum eſt rei ſignificatæ quidditas, ca finem.
alterũ eſt quidditas ipſius nominis: cui⁹ ratio in
ſignificatione conſiſtit. Et propterea diffõ quid
nominis nihil aliud eſt q̃ noĩs interpretatio: diffõ
aũt quid rei eſt eſſentialiũ ipſius rei explicatiua
oõ: vnde & ſi vtraq; diffõ explicet quid per no-
mẽ importatur,illa tũ noĩs ſignificationẽ declarã
do,iſta aũt rem ſignificatã diſtinctè dilucidãdo à
prima potẽtia vſq; ad vltimũ actũ: & ideo inquit
Ariſtoteles,ꝙ ſi noĩe nõ ſignificetur eſſentia ali-
qua,vel declaratio noĩs nõ explicet eſſentiã aliq̃
diffõ. i. diffinitio quid rei, quæ ſimpliciter vocat̃
diffõ,nõ differt à rõne noĩs. Aduertendũ ſcd̃ò, ꝙ
ex hoc loco habet̃ ꝙ quid nominis nõ debet̃ cõ-
plexis(vt ſic)ſed vt cõplexa ad incõplexiõis for-
mã ducuntur,dũ aliquod nomẽ toti cõplexo im
ponitur,vt hiſtoriæ Troianę Ilias,inqt em̃ Ariſt.
hic volẽs probare oẽs orationes eſſe diffinitiões
ꝙ eis nomẽ aliquod imponi poſſet,vt Ilias,& ſic
oratio interpretans illud nomen eſſet diffinitio,

ſicut & eſſet ratione nominis. Et ex hoc confirmatur ea quæ in primo capitulo primi diximus.

CIRCA totã habitã diſputationẽ à fecũdo capĩo hucuſq; Notãdũ eſt ꝙ Ariſtoteles propoſita quatuor, fideliter executus eſt: licet primũ & ſcđm ſimul diſputauerit, & ſubtili diſcurſu cunctos ptrãſijt modos, qbus qđ qd eſt demonſtrari aut introduci poſſit. Septẽ nãq; modos adduxit, qbus qđ qd eſt imaginaꝝ induci. ſ. per verã demõſtrationẽ, per diuiſionẽ, per artẽ diffinitiuã, ꝑ oppoſitũ, per inductionẽ, ꝑ admiſtionẽ cũ ſi eſt, ſeu qa eſt, & per quid nominis, vt patet ex dictis præter hos em modos nõ facile eſt octauũ inuenire: ad veritatis ergo deciſionẽ properãdum eſt &c.

Quomodo tam quod quid eſt, quàm diffinitio ſe habeat ad demõſtrationẽ. CAP. VII.

TErum autẽ cõſiderandũ quid horũ dicitur bene, & quid non bene, & quid eſt definitio, & ipſius qd eſt nũquid quodãmodo eſt demonſtratio & definitio, aut nullo modo. Quoniã autẽ eſt (vt diximus) idem ſcire quid eſt, & ſcire cãm ipſius ſi eſt. Ratio aũt huius, ꝙ eſt aliqua cauſa, & hæc aut eadẽ, aut alia, & ſi ſit alia, aut demõſtrabilis aut indemõſtrabilis: ſi igitur eſt alia & cõtingit demõſtrare, neceſſe eſt mediũ eſſe cauſam, & ĩ prima figura mõſtrari: vniuerſale nãq; eſt & prædicatiuũ quod mõſtraꝝ. Vnus igitur modus eſſet vtiq;, qui nũc exquiſitus eſt, per aliud ipſum quid eſt monſtrari, ipſorũ nãq; quid eſt neceſſe eſt mediũ eſſe quid eſt, & propriorũ ꝑ priũ: quare hoc quidẽ mõſtrabit, illud verò nõ mõſtrabit ipſorum quid erat eſſe eidẽ rei. Hic igitur modus, ꝙ nõ ſit vtiq; demõſtratio, dictũ eſt prius, ſed eſt logicus ſyllogiſmus ipſius quid eſt. Quo aũt modo cõtingit, dicamus aggrediẽtes rurſus à prĩcipio. Quẽadmodũ em̃ propter quid quærimus habẽtes, ꝙ nonnunq̃ verò & ſimul manifeſta fiũt, ſed nõ prius vtiq;, ꝑpter quid poſsibile eſt cognoſcere q̃ ꝙ, manifeſtũ eſt, ꝙ conſimiliter & ipſum quid erat eſſe nõ ſine ipo ꝙ eſt: impoſsibile eſt em̃ ſcire qđ eſt ignorãtes ſi eſt: ipſum verò ſi eſt, aliquãdo quidẽ ſcđm accidẽs habemus, aliquãdo autẽ habẽtes aliquid ipſius rei, vt tonitruũ, ꝙ ſonus eſt quidã nubiũ, & defectũ, ꝙ eſt priuatio quædã luminis, & hominem, ꝙ animal quoddã eſt, & animam, ꝙ eſt ipſum ſe ipm mouens: quęcũq; igitur ſecundũ accidens nouimus ꝙ ſunt, neceſſariũ eſt, nullo mõ ſe habere ad ipſum quid eſt: neque enim ꝙ eſt ſcimus: quærere autẽ quid eſt, nõ habẽtes ꝙ eſt nihil quærere eſt. De quibuſcũq; aũt habem⁹ aliquid facilius: quare vt habemus, ꝙ eſt, ita nos habem⁹ & ad ipm quid eſt, Quorũ habemus aliquid ipſius qđ eſt, ſit primũ quidẽ ſic defectus in quo A, Luna in quo C, obſtructio terręin quo B: vtrũ igitur deficit, aut nõ? quærere eſt, an B ſit, aut non? hoc aũt nihil differt quærere, q̃ ſi ſi eſt rõ ipſius, & ſi ſit hoc, & illud dicimus eſſe. Aut vtrius cõtradictionis eſt rõ, vtrũ habẽdi duos rectos, aut nõ habẽdi? quãdo aũt inuenerimus ſimul ipſum ꝙ, & ipſum propter quid nouimus, ſi per media ſit: ſi aũt non, ipſum ꝙ nouimus, propter quid verò nõ: ſit igitur Luna C, defect⁹ A in plenilunio vmbrã nõ poſſe facere, nullo inter nos exiſtẽte manifeſto, in quo B: ſi igiť ipſi C ineſt B: quod eſt, nõ poſſe vmbrã facere cũ nullus noſtrũ in medio ſit, huic autem ipſum A quod eſt deficere, ꝙ quidẽ deficit planũ, propter quid aũt nondũ, & ꝙ quidẽ defectus eſt, nouimus, quid verò eſt, nõ nouimus: cum autem planũ fuerit, ꝙ A ipſi C ineſt, ſed propter quid ineſt, quærere ipm B quidem eſt, vtrũ obſtructio, aut conuerſio Lunæ, aut extinctio luminis: hoc autẽ eſt ratio alterius extremi, vt in his ipſi⁹ A, eſt enim defectus obiectio terræ, quid eſt tonitrus? ignis extinctio in nube, propter quid tonat? eò ꝙ extinguitur ignis in nube ſit nubes C, tonitrus A, extinctio ignis B: ipſi vtiq; C nubi ineſt B, extinguitur enim in ipſa ignis, huic autẽ A ſonus, & eſt B vtique ratio ipſius A primi extremi, ſi verò rurſus hui⁹, aliud mediũ ſit ex reliquis erit ratiõibus. Qualiter igitur accipitur ipſum quid eſt, & fit notum, dictum eſt. Quare ſyllogiſmus quidem ipſius quid eſt non fit, neq; demõſtratio, planum eſt tamẽ per ſyllogiſmum & per demonſtrationẽ: quare neq; ſine demonſtratione eſt cognoſcere ipſum quid eſt, cuius eſt cauſa alia, neq; eſt demonſtratio ipſius, quemadmodum &in

Ratio ꝙ cã accipitur: vide 2. de interp. 2.

Vide. 4. phy. c. 3.

&in dubitationibus diximus. Eſt aũt horum quidẽ altera quædam cauſa, illorum verò nõ eſt: quare planũ: ꝙ & ipſorũ quid eſt alia quidẽ immediata & principia ſunt, quę & eſſe & quid eſt ſupponi oportet, aut alio mõ manifeſta facere, quod Arithmeticus facit: etenim qđ eſt vnitatẽ ſupponit, & ꝙ eſt. Habentiũ autem mediũ, & quorũ eſt aliqua altera cauſa ſubſtãtiæ, eſt per demonſtrationẽ, quemadmodũ diximus, oſtendere nõ ipſum quid eſt demõſtrantes.

Vide. 1. Top. 4. Diffinitio autem qm̃ eſt oratio ipſius quid eſt, manifeſtũ eſt, ꝙ aliqua quidẽ erit oratio quid ſignificat nomen, aut oratio altera nominalis: vt quid ſignificat quid eſt ſecundũ ꝙ triangulus, cuius habentes ꝙ eſt, quærimus propter quid eſt difficile eſt aũt ita accipere, quæ nõ nouimus ꝙ ſunt, cauſa verò dicta eſt prius difficultatis, qm̃ neq; ſi ſunt, aut nõ, nouimus, niſi ſecundũ accidens. Oratio autẽ vna dupliciter eſt, hæc quidẽ coniunctione, vt Ilias, illa verò vnũ de vno ſignificãs nõ ſecundũ accidẽs. Vna quidem diffinitio eſt diffinitionis, quæ dicta fuit. Alia autem eſt definitio oratio ſignificãs propter quid eſt: quare prior quidem ſignificat quidem, monſtrat aũt non poſterior verò, manifeſtũ eſt ꝙ erit tanq̃ demonſtratio ipſius quid eſt poſitione differens à demõſtratione: differt em̃ dicere, propter quid tonat? & quid eſt tonitrus? dicet em̃ hic quidem, quoniam extinguitur ignis ĩ nubibus, quid aũt eſt tonitrus? ſonus ignis, qui extinguitur in nubibus: quare ea dẽ oratio alio modo dicitur, & ſic quidẽ demonſtratio continua, ſic autem definitio. Amplius definitio tonitrus eſt, ſonus in nubibus, hoc autẽ eſt ipſius quid eſt demonſtrationis concluſio, immediatorum aũt definitio poſitio eſt ipſius quid eſt in demõſtrabilis. Eſt igitur definitio, vna qui dẽ oratio ipſius quid eſt indemõſtrabilis, vna vero ſyllogiſmus ipſius quid eſt caſũ differens à demõſtratione, tertia autẽ demõſtrationis ipſius quid eſt cõcluſio. Manifeſtum igitur ex dictis, & quomodo eſt ipſius quid eſt demõſtratio, & quomodo non eſt, & quorũ eſt, & quorũ nõ eſt. Amplius aũt definitio quot modis dicitur, & quomõ ipſum quid eſt mõſtratur, & quomodo nõ, & quorũ eſt, & quorũ non. Amplius autẽ ad demõſtrationem quomodo ſe habet, & quomodo contingit eiuſdem eſſe, & quomodo non contingit.

Summa huius capituli hæc eſt.

ITerũ ſpeculãdũ eſt quid ſupra dictorũ bene, & qd nõ bene, & qd diffõ, & nũquid ipſius qđ qd eſt ſit demõſtratio, aut diffõ, aut nullo mõ &c. Propõ. 1. Cõcluſio.

Qđ qd eſt oñdi põt per aliud qđ qd eſt eiuſdẽ rei ſyllogiſmo tñ logico, nõ demõſtratiuo. Probaꝝ primò ſic ſentẽtialiť: cauſa eſſendi põt ſciri ꝑ aliã eiuſdẽ rei cãm: ergo qđ qd ẽ põt oñdi ꝑ aliud ꝓbatio cõſequẽtiæ, ſcire cãm q̃ſtionis ſi ẽ, eſt ſcire qd eſt: ꝓbaꝝ, qm̃ cã eſſendi aut eſt eadẽ ipſi qđ qd eſt, & habeť intẽtũ: aut alia, & tũc aut ꝑ eã res eſt mõſtrabilis, aut nõ: ſi non, abijciť: ſi aũt eſt alia & potẽs demõſtrare, tũc oportet ꝙ ipſa fiat mediũ in primo primę, qm̃ vłe & ꝑdicatiuũ ẽ, qđ demõſtrať: hoc aũt facto, cõſtat ex cã illa extrinſeca cõfectũ eſſe vnũ qd mediũ ad aliud qd &c. & ſic patet vtrũq;. ſ. aſſumptũ, ꝙ idẽ eſt ſcire qd, & cãm eſſendi, & cõſequẽtia. ſ. ꝙ ex hoc vnũ qd demõſtrať ꝑ aliud qd, ſcđò, qm̃ mediũ ipſi⁹ qđ qd ẽ, neceſſariũ eſt eẽ qđ qd eſt, ſicut & ꝑprij proprium.

Eiuſdẽ rei plurium quod quid eſt, hoc demonſtrabit, illud autem non. Cor.

Qđ qd eſt nõ demõſtrabile, ſicut & opponendo dixim⁹. Qđ qd eſt tñ cuius eſt cã alia manifeſtũ eſt per demõſtrationẽ: declaraꝝ & ꝓbaꝝ hæc cõcluſio quo ad ſcđam partẽ quinq; propõnib⁹. 2. Cõcluſio.

Sicut qa qñq; ante ꝑꝑ qd hẽtur, & qñq; vtrũq; ſimul & nũq̃ ꝑꝑ qd ante qa, ſic ſiť qd nunq̃ ante qa habeť: qm̃ poſſe eſt ſcire qd eſt ignorãdo ſi eſt. Propõ. 2.

Quẽadmodũ habem⁹ ad qa: ſic habem⁹ & ad qđ qd ẽ. Declaraꝝ: qm̃ ſi eſt dupłr ſciť, vno mõ ſecũdũ accidẽs, alio mõ per qd ipſi⁹ rei, vt tonitrui, qm̃ quidã nebularũ eſt &c. Quorũ primò modo ſcitur qa ſunt nullo mõ habemus qd, qm̃ nec quia ſunt ſcitur, & q̃rere qd nõ habẽdo qa, eſt quærere nihil quorũ autẽ habetur, quia facile eſt quid. Secunda.

Cũ quia per ꝑ priũ mediũ quæritur, ſeu demõſtratur, nihil differt quærere. Vtrũ paſſio inſit, & nunqd mediũ ſit: & ſi rõ ipſius paſſiõis qm̃ ſi eſt tale mediũ paſſionẽ eſſe dicimus, & inueniẽdo ſimul ſcimus quia & ꝑpter quid. Declaratur in terminis ꝓbab⁹ A primò C tertio & B medio applicatis ad eclipſim, lunã, & oppoſitionẽ terręc. Tertia.

Cum quia non propriũ mediũ ſcitur, quia eſt cognoſcimus, ſed neſcimus propter quid & neſcimus quid. Declaratur in terminis A primò C tertio B medio, applicatis ad eclipſim, lunam, & lunam plenam nõ poſſe vmbram facere &c. Quarta.

Cũ ſolũ qa manifeſtũ eſt, q̃rere ꝑꝑ qd, eſt q̃rere qd primi tri: declaratur primo in lunæ eclipſi, an ꝑꝑ obiectionẽ, aut cõuerſionẽ, aut extinctio- Quinta.

nem: & in nubis tonitruo an propter extinctionem ignis: & ordinatur in terminis A primo C tertio & B medio applicatis ad tonitruũ, seu sonum, nubem, & extinctionem ignis.

rñsio tacitę quæstioni.

Si quod quid est primi termini aliud medium est, ex reliquis erit rationibus.

Ex his deducit facilè cõclo principalis. s. qđ qd est passionis, est ꝑ demõstrationẽ manifestũ: qm tale qd est ꝓpter qd, vt patet ex quinta ꝓpõsitione: & in tali ꝓcessu simul scimus qa & ꝓpter qd, vt patet ex tertia ꝓpõne cũ q̃rta & antecedẽtib⁹.

rñsio principalis.

Ipsorũ qđ qd est, alia sine medio & principia sunt, vt qđ qd est subiectorũ. Alia habẽt mediũ, illa autẽ supponũtur, aut alio modo q̃ per demonstrationẽ manifestaꝭ, vt patet in arithmetica: ista per demonstrationẽ vt dictum est ostenduntur: probatio diuisionis & omnium: quoniã quorundam est altera causa, quorundam autem nõ &c.

Tertiarõ clõ rñsina.

Diffinitionũ vna est ratio ipsius qđ qd est idemõstrabilis: vt dicẽs qd subiecti alia nõ est syllogismus ipsius qd: casu differẽs à demõstratione, vt passionis dicẽs quid & ꝓpter quid. Tertia autẽ est ipsius quid est cõclusio, vt dicẽs quid passionis. Declaratur processu diuisiuo & ꝓbatiuo sic.

Diffinitio est ratio ipsius quod quid est.

Corolarium.

Alia ergo ratio est, tam ratio eius quod significat nomen, q̃ ratio nomina altera ponẽs: probaꝭ cõsequẽtia, qm has habemus quia est inquirẽtes quid & propter qd, cũ difficultate, qm neq; si est, neq; si nõ est scimus per eas nisi scđm accidens.

Diuisio dria iter diffinitionem & alias rationes.

Ratio ẽ vna dupl⁹: vno mõ cõiũctione, vt Ilias, alio modo vt vnũ de vno oñdẽs nõ scđm accidẽs.

dria iter mẽbra diuisionis.

Diffinitio est ratio demõstrãs ꝓpter quid est.

Prima diffinitio, qđ quid est significat, sed nõ demõstrat: secũda verò est demõstratio qđ qd est positione differẽs à demõstratione. Declaraꝭ vtra q; pars huius vltimi: qm sic differt quęrere ꝓpter quid tonat, & quid est tonitruũ: probatur, qm illi respõdetur ꝓpter extinctionẽ ignis in nubibus, isti autẽ sonus extincti ignis in nubibus: vbi manifestè eadem ratiõ alio modo dicitur; illi quidẽ vt continua demonstratio, hic verò vt diffinitio.

Subdiuisio primi membri.

Diffinitio quædã est significãs qd est passionis vt son⁹ tonitrui: & hæc est demõstrationis cõclo.

Diffinitio quædã est ĩmediatorũ significãs qd, vt diffinitio subiecti: & hæc ẽ idemõstrabilis &c.

Series autem hæc est.

DISPVTATIONE cõpleta veritatẽ determinaturus tria facit in hoc capitulo postq̃ dicẽda ꝓposuit: primo determinat qũo quod quid est posit concludi syllogisticè, vnica cõclusione cũ correlario: secũdo determinat qũo quod quid est posit haberi per demõstrationẽ, licet nõ possit demõstrari: & hoc in secunda conclusione declarata ex quinq; propositionibus adiũctis. Quadã rñsione ad tacitã dubitationẽ subiũcta, & apposita post diuisionẽ determinatiua prĩcipalis rñsionis &c. tertio determinat qũo diffinitio ad demõstrationẽ se hẽat, & hoc in tertia cõclusiõe declarata per subditas diuisiões, vt patet in summa.

Quidam facilius modus concludendi quod quid est. T.c.5.

CIrca primã cõclusionẽ aduertendũ est, ꝙ modus hic traditus ab Aristotele cõcludẽdi qđ quid est, ille est, quẽ exercuit in principio primi, quãdo qđ qd est demõstratiõis inuestigauit: ibi si quidẽ accepit primo causam extrinsecã essendi ipsius demõstrationis: accepit em causam eius finalẽ. s. scire propter quod necesse est demonstrationẽ esse, & illã cãm mediũ fecit, cõficiendo penes ipsam quandã diffinitionẽ demõstrationis: assumpsit em ꝙ demõstratio est syllogismus faciẽs scire, & ex tali medio quid sit demõstratio cõclusit: vnde dixit. Si scire est vt posuimus, necesse est demõstrationẽ esse ex primis veris &c. nõ em facit sciẽtiã &c. simili mõ proceditur in exẽplo assignato à S. Tho. in litera: ad cõcludẽdũ quod qd est virtutis. & est satis facilis inuestigatiõis mod⁹, qm si finis assumatur in mediũ nihil aliud est cõcludere, quod qd est, q̃ ex ipso fine deducere eõditiones necessarias: eius quod est propter illũ fi nẽ &c. Si aũt efficiẽs assumaꝭ in mediũ cõcludere quod qd est, nihil aliud erit q̃ deducere ex agẽte cõditiones effectus: vtrũq; aũt horũ nõ multo labore eget: quia ex ipsa finis ratione, quale sit mediũ necessariũ ad illũ assequendũ habetur, & ex ipsa forma agentis similis illi effectus cognoscit: ꝙ si causa formalis pro medio assumeret, facillimũ esset qđ quid est materiale cõcludere: qm forma materię ratio est &c. Hic est ergo vnus facilis modus cõcludẽdi quod quid est de eo cuius est.

Quomõ & qua de causa syllogismo nõ demonstratiuo sed logico vnũ quod quid est demonstretur per aliud.

CIrca eiusdẽ cõclusionis secundã partẽ, qua dr syllogismo tñ logico, nõ demõstratiuo. Dubitaꝭ tũ de veritate eius, tũ de cã eiusdẽ. De veritate quidẽ illius dubitaꝭ, qm supradictus processus demõstratiuus vr & nõ logicus: qm ꝓcedit ex necessarijs & p se & scđm quod ipm &c. in minori em ꝑdicatur diffõ de diffinito: & in maiori ꝑpr⁹ effectus de ꝓpria cã cõuertibili &c. de cã aũt maior insurgit dubitatio qm in textu dr ꝙ talẽ processum demõstratiuũ nõ esse, dictũ est pri⁹, nusq̃ aũt inuenitur in oĩbus præcedẽtibus hoc dictũ eẽ nisi in tertio capĩo huius secũdi: vbi dictũ est, ꝙ discursus cõcludẽs quod qd est per quod qd est, nõ est demõstratiuus, qa petit probãdũ. Cã ergo scđm Aristotelẽ quare iste processus de quo nũc agitur nõ est demõstratiuus, est qa petit: hoc aũt est falsum, qm in isto ꝓcessu nõ est idẽ quod qd est cõclusum & assumptũ: sed sunt duo quod qd est distincta scđm diuersa gña causarũ: & vnũ accipit & alterũ cõcludit: nõ ergo iteruenit petitio. T.c.3.

Amplius si propter vitium petitiõis talis syllogismus demonstratio non est, cum tale vitium etiam syllogismo topico opponatur, vt patet in 8. Topicorũ, sequetur ꝙ nec erit logicus: nec demonstratiuus talis syllogismus &c. Causa quoq; quam Cap.11.

quã assignat. S. Tho. nõ minus hẽt dubitationis: ait em, ꝙ ideo tali discursu logicè & nõ demõstratiuè ipsum qđ qd est cõcludit, qm nõ sufficienter per hoc ꝓbatur, ꝙ id, qđ concluditur, sit qđ quid est illius rei, de qua cõcluditur, sed solũ ꝙ insit ei &c. Dubiũ em remanet iuxta hoc: quare tali ꝓcessu nõ sufficiẽter cõcludit qđ quid est: probatũ est siquidẽ in capĩo tertio, ꝙ si primũ sit qđ quid est medij, & mediũ tertij necessariò sequitur primũ esse qđ quid est tertij &c. Ad hoc dubiũ quo ad primã partẽ facilè dicitur, ꝙ Aristoteles nõ negat hũc ꝓcessum esse demõstratiuũ, sed esse demõstratiuũ qđ quid est. Vnde idẽ ꝓcessus eritde mõstratiuus, & logic⁹, diuersis rõnibus. Topicus quidẽ quãtũ ad vim probãdi ipsum qđ qd est (vt sic) seu formaꝭ, vt supius declaratũ fuit. Demonstratiuus aũt quãtũ ad vim ꝓbãdi ꝙ primũ insit tertio: habeꝭ n. ex tali discursus vi, ꝙ maior extremitas inẽ necessariò minori, sed ꝙ sit ei⁹ qđ qd ẽ. A est hæc expositio non solum. S. Tho. valde conformis, sed Aristotelis menti multũ cõsentanea: B

Cap. 3. Ad ea verò, quę obijciũtur in secũda ꝑte dubij difficilẽ sufficiẽter dicere: dicit em primo ꝙ illa verba Aristotelis: hic quidẽ igitur modus ꝙ nõ sit demonstratio, dictũ est prius possunt dupliciter intelligi. Vno modo vt (ly hic) demõstret, nũc dictũ processum in spẽ. Alio modo vt demõstret, dictũ ꝓcessum quo ad genus seu in genere. Primo modo sensus est iste, discursus probãs qđ qd est sumptũ ab vno gñe causæ, per aliud quod qd est sumptũ ab alio gñe causæ dictũ est, ꝙ nõ est demõstratiꝙ. Secundo modo sensus est discursus probãs, qđ quid est, per quod qd est, dictũ est ꝙ nõ est demõstratio. Si primo modo intelligatur, sic põt text⁹ dupliciter exponi: primò sic, hic discursus probãs qd scđm vnũ genus causæ, per qđ scđm alterã cãm. Dictũ est ꝙ nõ est demõstratio qm dictũ est in cap. 3. ꝙ quærens quid: si assumat quid, petit: licet em alterũ quid assumat & alterũ cõcludat, quia tñ nõ quæritur hoc vel illud quid huius, sed quæritur simpliciter qđ quid est huius ideo petitur, vt ibidẽ in secũda rñsione declaratũ est. Et in hoc loco Boetiũ confirmantẽ inueniri. Erit ergo scđm illã expositionẽ syllogismus non demõstratiuus qđ quid est simpliciter, quia assumit qđ quid est: erit autẽ logicus, quia aliquod aliquo modo quod quid est habeꝭ ex hoc &c. Secũ dò põt exponi sic, hic discursus &c. dictum est ꝙ nõ est demõstratio ipsius quod quid est: qm dictũ est id cap. 3. ꝙ discursus demõstratiuus qđ qd est oportet ꝙ sit ex terminis talibus ꝙ primũ sit quod quid est medij, & mediũ vltimi: & ꝙ altero prædictorũ deficiẽte nõ cõcluditur quod qd est. In hoc autẽ nũc dicto discursu, primũ non est qđ quid est medij, licet sit qđ quid est vltimi: & ideo processus ille nõ demõstratiuus quod quid est, scđm illã expositionẽ, ideo discursus iste non demõstratiuus dicitur, quia conditio supradicta necessaria ad demõstrationẽ quod quid est, deficit: & non ideo, quia petat: logicus autẽ dicitur, quia ex hoc ꝓbabiliter quod quid est cõiectamus, & C dicitur vt supra: & hęc expositio nõ multũ differt à secũda vt patet, sed perficit eã. Ad illud aũt qđ postmodũ obijcitur: ꝙ. s. vitiũ petitionis opponitur & demõstratiuo & topico &c. dicitur ꝙ licet petitio sit vitiũ oppositũ vtriq; syllogismo, & topico. s. & demõstratiuo: nõ tñ omnis petitio ĩ demõstratiuis est petitio in topicis: qm vnus inter locos topicos est, à nominis interpretatione procedere, quod si demõstrãs faceret peteret: & similiter si demõstrãs quærat quod quid est, & assumat quod quid est petit, dialecticus autẽ nõ quia tot subtilitatibus nõ vacat scđm primã expositionẽ modo adductã &c. Ad id verò, quod obijcitur cõtra S. Tho. expositionẽ dicit, ꝙ causa illa optima est: vt ex secũda expositione & tertia patet: ideo em discursus iste nõ demõstratiuus qđ qd ẽ, qa nõ sufficiẽter probat id quod cõcludit esse qđ qd est, eius de quo cõcluditur. i. qa nõ sufficienter probat primũ esse qđ quid est vltimi. Hoc autẽ prouenit ex eo, ꝙ in isto processu primũ nõ est qđ qd est medij. Si em esset qđ qd est medij: cæteris remanẽtibus vt stant necessariò demõstretur primũ esse qđ qd est tertij, vt ex capitulo tertio apparet. Sed qm impossibile est hæc duo simul saluare. s. talẽ cõnexionẽ terminorũ. i. ꝙ primũ sit verè quod quid est medij, & mediũ vltimi, & sufficiẽtẽ distinctionẽ eorũdẽ: qm si hoc saluatur illud interimitur (vt in hoc ꝓcessu de quo nũc agit liquet) & si illud saluaꝭ, hoc interimit, vt ĩ ꝓcessu declarato in cap. 3. Alberti auctoritate cõfirmato D

In dubio vltimo.

Ca. 3. vbi supra.

manifestè videtur &c. ideo est impossibile ꝓcessum demõstratiuũ inuenire, quo qđ quid est probetur sufficiẽter, oportet em̃ (vt in textu dicit) ꝙ qđ qd est per qđ quid est cõcludať &c. Quòd aũt i isto de quo nũc est sermo discursu, primũ nõ sit qđ quid est medij, ex eo declarať, ꝙ maior ꝓpõ non est in primo modo dicẽdi per se, sed in quarto, prædicať em̃ ibi effectus cõuertibilis de sua, ꝓpria cã: oportet nãq; mediũ eẽ cãm primi, aliter nõ esset ꝓcessus à priori, & cõuertibilẽ: aliter nõ essent mediũ & primũ diffinitiones vltimi. Habẽt ergo se ꝑdictę diffinitiones scđm ꝙ distinguũtur, vt cã & effectꝰ cõuertibilis, & quodãmodo vt subiectũ & passio: qm̃ ex anteriori emanat naturaliť posterior, & ꝑ illã fit necessitatis & cognoscitur. Logicꝰ aũt iste discursus ideo dicitur scđm. S. Tho. eo ꝙ ex tali ꝓcessu: licet necessariò sciať primũ ineẽ vltimo, tm̃ nõ nisi ꝓbabiliť cognoscit primũ ineẽ qđ qd est tertij licet em̃ ex fine cõditiones eius qđ est ad finẽ cõcludi possint, nõ tm̃ ex hoc sciť, ꝙ ille intelligãt qđ qd est illius: vt patet i ꝓcessu facto i principio primi, ex rõne em̃ ipsius scire deductũ est ꝙs cõditiones hre debet demõstratio. s. ꝙ cõstat ex primis veris & c, ex hoc tm̃ nõ sufficiẽter cognouiꝰ, an ille cõditiones intręt qđ qd est demõstrationis, an aliq̃d aliud req̃rať, an sint eius ꝓprietates ille cõditiones &c. Et sic cũ dei gratia, soluta iã sunt qua dubiæ in cap. 3. relicta sunt: hoc em̃ est firmiter tenẽdũ qđ modo scđm. S. Tho. determinatũ est, & causa ab eo assignata suscipiẽda est, vt à nobis est exposita, & sic oĩa consona remanẽt &c. Cõsulto aũt nolo veritate inuẽta supradicta mutare aut aliť texere, sed sic determinata sit disputatio i cap. 3. habita.

T.c.4.

Num processus, quo quod quid est per aliud ostẽditur sit processus demonstratiuus.

Circa medium.

CIrca eãdẽ cõclõnẽ dubiũ i primo libro. c. 2. tactũ, sed idiscussum occurit, an. s. đmõstratio cõsueta, cõcludẽs vnũ qđ qd est ꝑ aliud, sumptũ penes aliud genꝰ causæ rõne eorũ à qb⁹ sumunť diffõnes, sit verè & scđm se demonstratio, an tm̃ quo ad nos &c. hic em̃ videť ꝙ eiꝰ cõclõ sit scđm se demõstrabilis, eo ꝙ hẽt mediũ, qđ ẽ verè cã ꝙre subiecto i sit, forma. n. ẽ verè cã ꝙre hmõi sit materia, & efficiẽs ꝙre forma, & finis ꝙre efficiens &c.

Inde aũt apparet oppositũ, qm̃ talis demõstrationis cõclõ est scđm se ꝑ se nota, & cõsequenter scđm se indemõstrabilis: eẽ aũt eã per se notã ex eo patet, ꝙ ꝑdicatũ est de rõne subiecti &c. Ad hoc dubiũ breuiter diciť, ꝙ hmõi demõstrationes si veras diffõnes qdditatiuas cõcludãt (licet potiꝰ mereãtur dici demõstrationes quo ad nos) ꝓp rõnẽ scđo loco adductã, possunt tm̃ mediẽponi illę, quæ ex cã extranea ꝓcedũt: sapiũt em̃ naturã demõstratiõis scđm se, ꝑ quãto cã aliq̃ est, ꝙre altera cã quæ primũ fit, in sit vltimo: & illa cã nõ ẽ de qdditate subiecti, ꝓpriè, eo ꝙ extranea est: sapiũt aũt naturã demõstrationis quo ad nos, ꝑ quãto cõclõ est ꝓpositio ꝑ se nota scđm se: causa em̃ intrinseca à, qua sumiť qđ qd est, qđ fit prædicatũ cõclõnis, etiã in obliquo est de rõne subiecti: non solũ em̃ per se nota est ista ꝓpositio: hõ est substantia corporea aĩata &c, sed etiã illa, hõ est ex corpore: & anima &c. Nihil em̃ refert quo ad ꝑ se notitiã an in recto an in obliquo causæ sumãtur: licet referat multũ quo ad causalitatẽ, qm̃ si causa materialis vel formalis in obliquo fiat prædicatũ, cõcediť ꝓpõnẽ illã habere causam scđm rẽ: si aũt in recto nõ ita cõcedeť. Medię ergo sunt hæ demõstrationes, & quodãmodo ꝑ se notæ, & quodãmodo nõ, dicãtur earum cõclusiones &c.

Num posibile sit scire de alico quid est, ignorando an sit.

CIrca primã ꝓpõnẽ pro prima cõclõne dubitať, an posibile sit scire de aliquo qđ ẽ, ignorãdo an sit: videť em̃ ꝙ sic, qa sicut res se hẽt ad veritatẽ, ita se hẽt ad cognoscibilitatẽ. Sed qđ qd est verificať de re cuiꝰ ẽ abs q; eo ꝙ res sit, qm̃ necessariò ei ĩest, vt ex dictis ĩ primo cap̃lo. 7. patet: ergo posibile est cognoscere qđ qd ẽ, & an nõ est. Circa. t. c. 1. ca. 9. t.c. 22.

Præterea acquisita iã sciẽtia naturali, & corruptis rebus naturalibus puta rosis, scimus qđ qd est rosæ, & nescimus rosam esse: ergo cõtingit scire qđ qd est & nõ rei esse. Ad hoc dicitur cũ Aristotele pluries in hoc libro repetẽte, ꝙ imposibile est scire qđ qd est alicuius, & nescire illud esse. Ad cuius euidẽtiã sciẽdũ est, ꝙ sicut res se habet ad esse ita se habet ad cognosci, vt habetur in se cũdo metaphysicæ: nulla autẽ natura entis ratio nẽ habet nisi sit vel semper, vel frequẽter, vel rarò, pfectè vel imperfectè, & breuiter tẽpore suo modo suo: ens em̃ (vt iã dictũ est) esse significat, & per hoc nullius rei quod quid est, quid rei rationem habet, nisi sit ens. In hoc em̃ differt quid rei à quid nominis, quia illud est tãtũ entiũ, hoc etiã est nõ entiũ. Vnde rosæ quod quid est, quid rei nõ esset, nisi rosa tẽporibus suis esset &c. Si ergo ita est scđm essendi ordinẽ oportet sic quoq; esse secũdũ cognoscẽdi rationẽ, vt. s. quod qd est qđ ꝓpriè qd rei sonat, in cognitione nõ fit nisi entis rõnẽ habeat: entis aũt rationẽ nõ cognoscitur hre, nisi accipiať esse id cuius est: & ideo oportet ꝙ cognitio quod qd est non sit sine cognitione an est: & hæc est rõ. S. Tho. dicẽtis ꝙ hoc ideo est quia non entiũ nõ est quod qd est. Et Aristotelis dicẽtis ꝙ quærere qd est nõ habẽdo qa ẽ, est quære rere nihil. i. nõ. i. nõ entis qdditatẽ. Ad vtranq; ergo rõnẽ in oppositũ simul dicitur ꝙ de facto falsum est tã verificari q̃ cognosci: quod qd est propriè loquẽdo. i. qd rei: de aliquo illo nõ existente tẽpore suo: nõ em̃ volumus qñcũq; cognoscimus qd est rosa, sciamus rosam actualiter esse tũc, sed dicimus ꝙ oportet scire eã eẽ actu tẽporibus suis qđ nunq̃ deficit scđm mũdi cursum. Sed qm̃ multiplicãtur casus à dicẽtibus faciat Deus, destruat Deus &c. ideo ẽt sigillatim aliter respondetur, & ad primæ minorẽ dicitur, ꝙ quocũq; casu posito tota rei diffinitio licet vereficeť de re nullũ eẽ habẽte, nõ tm̃ verificatur de ea vt qd rei: ꝙ ꝓpterea quia sicut res se hẽt ad veritatẽ, ita ad cognoscibilitatẽ cõsequẽs est, ꝙ posit fortè cognosci id qđ est quid rei, abs q; hoc ꝙ est cognoscať rẽ esse, & ꝙ nõ cognoscať formaliter ipsum qd rei, seu qđ quidẽ, abs q; cognitione quia est &c. Ad secũdã dicitur, ꝙ in vsu sciẽtiæ acquisitę nõ est ita necessariũ cognoscere an est, sicut in acqsitione: in acquisitione em̃ necessariũ est, tũ propter generationẽ sciẽtiæ, quia sciẽtia nostra generatur à rebꝰ quæ sunt, & nõ ab his quæ non sunt. Tũ ꝓpter ipsius qđ quid est rationẽ, quia. s. nõ est nisi entiũ, vt diximus. In vsu autẽ necessarium est propter ipsius quod quid est rationẽ tantum &c. & ideo post acquisitã sciẽtiã nil officit si corrumpãtur & annihilẽtur, & nunquã redituręponãtur res: quoniã & si in tali casu nõ posit accipi res illas esse tẽporibus suis, accipietur tm̃ ꝙ res illæ essent tẽporibus suis: si talis casu nõ poneretur & hoc sufficit.

Prio. c. 1. isolutiõe secũdidubij. scđo. c. 1. in solutiõeterĳ dubij.

Si miraris quare nõ dicã ꝙ sufficit & oportet cognoscere an est. i. an sit ens cui non repugnat existere. Memor esto eorũ quę in prĩcipio primi & prĩcipio secũdi dicta sunt: & cũ cõtẽplatꝰ ea fueris, desinet admiratio: oportet em̃ formaliť loqui, & æquiuocationẽ vitare, quãtũ posibile est &c. T.c.4. c.3.&.4.

Num posibile sit sciri, propter quid est ignorato quia est.

CIrca eãdẽ propositionẽ dubitatiũcula quædã est, an. s. posit sciri ꝓpter qd alicuius & nesciri, qa est: videtur em̃ ꝙ sic, qm̃ cõtingit cognoscere cãm & nõ cognoscere effectũ, vt apparet in geometria vbi cognoscitur causa quare vulnus circulare tardius sanatur, & tm̃ purus geometra nesciet an ita sit ꝙ vulnus circulare tardius saneť, qm̃ scire hoc est medici. Ad hoc breuiter diciť ex dictis ĩ prĩo cap. 13. ꝙ cognoscere ꝓpter qd, cõtingit, dupliciť. vno modo formaliť. i. cãm cũ applicatione ad effectũ: hoc em̃ sonat, ly ꝓpter quid, & sic imposibile est cognoscere ꝓpter qd, abs q; cognitione quia, qm̃ hoc est cognoscere causam, & qm̃ illius est causa. Alio modo materialiter id est rẽ, quæ est causa abs q; applicatione ad effectum, & sic non inconuenit cognoscere propter quid, & nescire quia, vt in exemplo adducto patet. Quia ergo nunc loquimur de propter quid formaliter & non materialiter, ideo optimè dicitur ꝙ nõ potest cognosci propter quid abs que quia &c. Circa. t. c. 30.

Num illius quod quid est haberi posit, cuius quia per accidens scitur: & num sic scire, sit scire rem esse secũdum accidens, & num facile cognoscatur quid est cum quia est cognoscimus verè.

CIrca secũdã propositionẽ multipliciter dubitatur: primo an sit verũ ꝙ quorũ habetur qa scđm accidẽs, nullo modo habeatur qđ quid est: videtur em̃ ꝙ nõ, quoniã si sciatur rẽ esse scđm accidẽs propriũ & adequatũ, iam ex hoc facilè sciri poterit quod quid est illius rei, qm̃ adæquatus effectus totã causæ virtutẽ ostendit (vt in primo de anima dicitur) accidentia propria magnam partem cõferunt ad cognoscendum quod quid est. T. c. 12. Secũdò dubitatur an verũ sit ꝙ cognoscere rẽ esse scđm accidens nõ est cognoscere rẽ ipsam esse & c. Videtur em̃ ꝙ hoc quoq; sit falsum, qm̃ siue cognoscatur rẽ esse scđm accidẽs separabile, siue inseparabile & propriũ, semper optimè sequitur obiectũ esse, & cõsequẽter cognoscẽdo accidens esse, cognoscitur subiectũ esse, imposibile est em̃ accidẽs qđcũq; sine subiecto esse & c. Tertiò dubitať an verũ sit, ꝙ quorũ habemꝰ qa est, facilè habemus qd &c. Videť em̃ & hoc à veritate alienũ, qm̃ euidẽter scimꝰ substãtias ĩmateriales eẽ, & tm̃ vel difficillimũ vel ĩposibile est nos scire qd sunt & similiter argui põt de corporibꝰ cœlestibꝰ &c.

Ad euidẽtiã horũ primò declarãdi sunt termini, deinde satisfaciẽdũ obiectis. Secundũ accidẽs nihil aliud sonat in proposito q̃ scđm aliud: aliud aũt hic dicitur, nõ solũ extraneũ accidẽs sed passio propria: & nõ solũ vtrũq; horũ sed etiã prædicatũ subsãtiale cõmune &c. vnde ita sumitur accidẽs, sicut & sumitur in elenchis accidens, à quo dicitur fallacia accidentis &c. Scire ergo quia est scđm accidẽs, est scire rẽ esse, non nisi quia induit aliquod aliud à se modo exposito: verbi gratia. Scire intelligẽtias esse, quia motores orbiũ sunt, est scire quia scđm accidens, qm̃ ex hoc nõ aliter sciũtur q̃ vt habẽt rationẽ mouẽdi: & similiter scire eas esse quia substãtiæ immateriales sunt, est scire eas esse scđm accidẽs: quoniã ex hoc nescimus tales res in specie esse, sed in cõmuni in eo ꝙ immateriales sunt &c. Scire autẽ verè, quia est, est cognoscere ꝙ ipsum scđm ꝓpriũ & essentialẽ cõceptũ sit &c. nõ suffodiendo & arguitiuè cognoscẽdo, vt dicitur, sed ita ꝙ acies intellectus feratur supra ipsum esse vt ipsum est vt distinguitur ab extraneis & cõmunibus modo dicto &c. & hoc est scire, quia est per mediũ propriũ vt in exẽplis textus patet. His prælibatis, Ad primum dubiũ dicitur ꝙ quia imposibile est rectè incedere ad quærẽdũ quod quid est alicuius nisi verè sciaťillud esse, qm̃ (vt in textu dicit) quærere qd est nõ habito quia est, est quærere nihil, quia nõ entis quod quid est quæreretur, & ex hoc ꝙ rem esse scitur scđm accidẽs propriũ, nõ verè scitur rẽ esse: nõ em̃ verè sciret hominẽ esse, qui tm̃modo sciret risibile eẽ, cõsequẽs est (ꝙ quãdiu) purè (scitur rẽ esse) scđm accidẽs quodcũq; : nunq̃ habeať via ad qđ quid est. Dico aũt quãdiu purè sciť, qm̃ si ex tali notitia ꝓprij effectus deueniretur in cognitionẽ ipsius qa est, iã posset facile haberi qđ qd est: vñ Aristo. in litera reddit rõnẽ quare sciẽdo rẽ esse scđm accidẽs nõ habetur via ad qđ qd est, qm̃ tũc nec habetur ipsum quia est. Vnde q̃tũcũq; effectus totã causę virtutẽ adęquet nisi ex hoc cognoscatur verè illã esse, nunq̃ via ad quod quid est habereť, & hoc hic intẽdit Aristo. qđ ex rñsione ad sequẽs dubiũ erit magis clarũ. Ad secũdũ ergo dicit ꝙ cognoscẽdo aliq̃d eẽ scđm accidẽs dupliciť possumus ex hac notitia hre notitiã ꝙ illa res sit. Vno mõ discurrẽdo ab illo accidẽte ad id cuiꝰ ẽ, ita ꝙ ex hoc eluceſcat eẽ ꝓpria essẽtialia illius, T.c.8.

illius, seu rē illā scdm se esse, sicut ex cognitione q̄ ī nobis intellect⁹ sit deuenim⁹ in cognitionē q̄ ātellectualis substātia ī nobis est, & ex hoc q̄d q̄d est inuestigar.Et hoc mō licet à principio nō cognoscar q̄a est, sed solū scdm accidēs, postmodū tn̄ cognoscit q̄a est ex effectu, nec hoc intēdit negare Aristoteles: vn̄ in quarta ꝓpone pro hac secūda cōclone exp̄sse dicit q̄ per discursum ab effectu scit q̄a est rei, quę est causa: & dat exēplū de eclipsi & nō posse vmbrā facere, q̄m ex hoc non solū innotescit esse aliq̄d nō potēs vmbrā facere, q̄d eē scire defectū luminis scdm accidēs, sed ēt eē defectū luminis. Alio mō discurrēdo ab illo accidēte, ita q̄ per modū suffusionis cognoscar aliq̄d subesse, sed q̄d vel quale sit illud ignotū relinquat sicut ex cognitione primi motoris cognoscimus aliquā substantiā īmaterialē & intellectualē &c. eē, sed q̄d q̄d est illius cognoscere nō valem⁹, q̄m propria essentialia remanēt ignota, & sic cognoscere q̄a est, non est cognoscere q̄a est, nisi scdm accidēs & arguitiuè: arguimus siquidē ex hoc illud esse, sed q̄d demonstret (ly illud) nescimus, & cōsequēter nescimus ipsum (scdm q̄d ipsum) eē, sed scim⁹ ipsum scdm q̄ īduit illud accidēs eē &c. & ꝓpterea tūc nō habet via ad q̄rēdū q̄d q̄d est. Ad tertiū dubiū dicit, q̄ q̄a verè nō scit q̄a est nisi scdm essentialia ꝓpria sciat rē eē, ꝓpter q̄d Aristoteles exēpla multiplicauit ad ostēdēdū q̄n verè habet q̄a est, & dixit hoc eē q̄n q̄d q̄d est, illius aliquo mō eē scim⁹, vt puta, si scim⁹ tonitruū esse sciēdo eē sonū in nebulis quēdā &c. ideo simp̄r determinauit, q̄ quorū habem⁹ verè, q̄a est facile est quærere ꝓpter q̄d, q̄m iā ꝓpriorū essentialiū cōiecturā habem⁹. Id verò q̄d obijcit de intelligētijs & corporib⁹ cœlestib⁹, & his sīlibus nihil obstat, q̄m nō verè cognoscūtur, q̄a sunt scdm se & absolutè, & q̄m scdm illa p̄dicata siue extranea, siue ītrinseca, scdm q̄ res verè cognoscit eē, scdm illa facile est cognosci q̄d ē, vt facilè eēt exēplis ostēdere metaphysicalib⁹: & hęc est absq; dubio mēs Aristotelis, vn̄ & cōcludit sicut nos hab em⁹ ad q̄a ē, sic ad q̄d ē &c. scdm. n. eos cōcept⁹ q̄b⁹ indu ta res scit eē scdm eos facile scit q̄d ē, & scdm eos cōceptus scdm quos latet, latet etiā quid sit &c.

Annot.

CIRCA hāc secūdā cōclonē & residuū capīi Aduertēdū est q̄ Aristoteles in hac secūda cōclone determinationē tractat quæstionis motę ī ca. 6. Vtrū. s. eadē demōstratione cōtingat scire quid est & q̄a est, & determinat q̄ sic distinguēdo sciri per demōstrationē vt cōclonē, & vt mediū ꝓpriū & distinguēdo demōstrationes in terminātes ꝓpter quid tm̄, & quia tm̄ & vtrūq;, & distinguēdo q̄d quid est, & diffinitionē, vt patet in textu &c. Habetur siquidē ex his, q̄ licet q̄d quid est, & nō sit id q̄d per demōstrationē cōcludit, tn̄ est id, q̄d per demōstrationē habet ꝓpter q̄d, q̄d est ipsum q̄d quid est, & huic seruit prima distinctio. Quia verò nō q̄libet demōstratio dicit verè ꝓpter q̄d, & cōtingit q̄nq; simul q̄a, & ꝓpter quid, q̄nq; q̄a ante ipsum ꝓpter q̄d: ideo oportuit addere secūdā distinctionē, ex qua scimus, q̄ q̄n est demonstratio per ꝓpriū ꝓpter quid, siue simul etiā scia mus q̄a, siue ante, tūc per demonstrationē habemus q̄d quid est, aliter aūt nō. Q̄m aūt nō omne quid alicuius est verū ꝓpter quid: ideo tertia distinctio addita est, ex qua scimus, quale quid innotescit per demonstrationē vt propter quid, & quale nō &c. & q̄m talis determinatio nō obstat rōnib⁹ in illo capitulo adductis, ideo nō oportuit illas soluere. Concludebāt siquidē illa, q̄ per demōstrationē nō scitur quod quid est, vt cōclusio, quoniā sic scitur, quia est: quod nūc cōcedit: non autē erāt sufficiētes ad cōcludēdū quin per demō strationē ipsum q̄d quid est, aliter haberetur &c.

Num & quare per demonstrationem scitur quod quid est passionis, non autem quod quid est subiecti.

CIrca esp̄sionē principalē huius capituli, Dubitatio nō dissimulanda occurrit. Quare per demōstrationē scitur quod quid est passionis, & sciri non pōt quod quid est subiecti, & mouetur hæc dubitatio supponēdo, q̄ etiā quod quid est subiecti possit eē mediū in demōstratione, quod postmodū probabiliter à S. Tho. expresse habetur pluries & c. Est autē ratio dubitādi, q̄m par ratio parē debet habere effectū: ideo autē q̄d quid est passionis, per demōstrationē haberi dicit, q̄m ipsum est ꝓpriū mediū, & ꝓpriū ꝓpter quid: hoc aūt cōuenit etiā q̄d q̄d est subiecti: alicuius em̄ demōstrationis, q̄cūq; sit illa, ꝓpriū mediū & propter q̄d est q̄d q̄d est subiecti: ergo illud p demōstrationē scitur, & hoc scit, & si hoc nō scitur per mōstrationē, sed supponit, & aliter scitur, & illud eiusmodi cēsendū est &c. Mouēdi autē hāc quæstionē occasionē præbet Aristotelis doctrina in textu: ait em̄ in rn̄sione principali distinguendo q̄d q̄d est, q̄ quædā quod quid est sunt sine medio, & quædā cū medio, & q̄ illa supponūtur, & aliter q̄ demōstrationē habētis: ista autē habētis demōstrationē (vt dictū est.) nō dixit autē aliter haberi quod quid est per demōstrationē q̄ modo declarato. s. vt ꝓpter quid: scdm intēt̄ionē ergo suam, talis est dr̄ia inter q̄d quid est passionis & subiecti. Ad huius dubitationis euidētiā oportet diligēter cōsiderare in textu rationē talis differētiæ, & ex illa causa deducere quare magis q̄d quid est passionis, q̄ subiecti per demōstrationē habeatur: in textu autē nō assignatur ad ꝓpositū alia differētia inter subiecti & passionis q̄d q̄d est, nisi q̄ quorūdā est altera causa, quorūdā aūt nō, & q̄ quædam q̄d quid est sunt sine medio, & quædā habēt mediū &c. Et hæc quidē applicata ad subiectū & passionē & eorū quod quid est, veritatē absq; dubio inueniūtur habere, q̄m subiecti vt sic nō est altera causa, passionis autē sic, & si militer suorū q̄d quid est. Sed q̄o ex his sequatur q̄ passionis q̄d q̄d est, ex demōstratione noscat, subiecti aūt nō, difficile est accipere, q̄m q̄d q̄d est passionis nō elucescit p demōstrationē vt conclu-

cōclusum per illā, sed potius vt ꝓpter quid, q̄d vt dictū est: conuenit ēt ipsi q̄d q̄d est subiecti. Esset siq̄dē facile ex supradicta dr̄ia, deducere q̄ ipsum q̄d q̄d est passionis pōt cōcludi per demōstratione, q̄d q̄d est verò subiecti nō: q̄m oportet cōclusum per demonstrationē hr̄e cām, & hoc directè ex rōne assignata sequit. Sed q̄m hoc nō intendit Aristo. dicēs exp̄sse, q̄ ipsum q̄d q̄d est, habēs medium, habetur quidē per demōstrationē, nō tn̄ demōstratur: illud verò q̄d caret medio supponit, & aliter q̄ per demōstrationē habet, ideo nō sic deducere oportet, sed vacādū est vt intentū ex hoc eluescat. Notāda sunt igit̄ ỹba textus, & sciēdū est q̄ prima distīctio. s. quorūdā est altera causa, quorūdā aūt nō, nō est distīctio ipsorū q̄d q̄d est, sed ipsarū rerū quarū sunt q̄d q̄d est, ita q̄ exponēdū est quarūdā rerū est altera causa: quarūdā aūt nō. Nec ocioſe appositum (ly altera) q̄m ex illa particula vt apparebit sōlo quæstionis habetur: refert em̄ (ly altera) vt Boetius hic dicit diuersitatēab ipsa substātia rei, ita q̄ sensus distinctionis ē, quarūdā rerū est altera causa ab essentia cuiusq; quarūdā aūt nō. i. rerū quædā sunt quarū eē causat à causa extra essentias earū: quædā aūt nō habēt cām nisi ꝓprias essentias &c. Secūda aūt distinctio. s. eorū quæ sunt q̄d q̄d est, alia sine medio, alia habēt mediū, est distinctio ipsorū q̄d q̄d est: & sequtur ex prima, q̄m si res hēt esse causatū à causa extra essentiā suā, oportet q̄ essentia sua sit causata: idē em̄ est cā essentiæ & esse rei, & cōsequēter oportet q̄ eius q̄d q̄d est habeat mediū & per oppositum si caret causa altera ab essentia eius q̄d q̄d est carebit medio. Cōsiderādū est vlterius, q̄ ipsum subiectū causa extranea caret, vel simp̄r, vel in tali sciētia, causa, inquā extranea p quā demōstrari posit ipsum esse, q̄m (vt supra dictū est) quælibet sciētia à priori supponit q̄d q̄d est, & esse subiecti &c. Et per hoc tā q̄d quid est subiecti, q̄ eius esse caret dicit altera causa, & medio, & principiū esse & supponi vel poni, vt ī primo dictū fuit & c. ipsa vero passio necessariò hēt cām alterā ab essētia sua, & taliter alterā & extraneam, q̄ tn̄ cadit in eius cōpleta diffinitione quæ per additam ētū fit necessariò, vt dicitur in. 7. metaphysicæ. Et per hoc tā essentia passionis q̄ q̄d q̄d est eius hēt alterā cām ab essentia & medium: patet aūt hoc manifestè in exēplo eclipsis: ipa. n. essentia eclipsis causat ex oppositione terrę, quę extra essentiā ei⁹ ē, & ī diffinitione ei⁹ cadit &c.

Scdo huiꝰ capitu loprimo. Prio huiꝰ capitulo prio ī solutiōedubij primi ca. 11. t. c. 34. T. c. 13, supra primo huiꝰ. a. c. 20.

Considerādū est vlterius q̄ aliter se hr̄e ad demōstrationē subiectū, & aliter passio: subiectum em̄ nō est id q̄d demōstratur, sed de quo demonstrat: passio verò est id q̄d demōstrat, & cōsequēter cū causa passionis, & eius quidditatis sit eadē, si verè debeat demōstrari passio, oportet ipsius passionis essentię seu quidditatis ꝓpriā cām pro medio assumere, & sic cū per propriā cām rei cognitio sufficiēter habeat ipsa quidditas passionis ex tali ꝓcessu elucescit, & nō solū ipsa quidditas, sed & tota diffinitio eiusdē ex tali demōstratiōe innotescit: q̄m causa illa cū sit ꝓpria, est illud ad ditū q̄d diffinitionē passionis cōplet. Ex vi ergo demōstrationis ꝓpter quid habet q̄d q̄d est passionis, q̄m passio est id, q̄d demōstratur, & eius essentia causat à medio, q̄d diffinitionē eius cōplet & c. horū aūt nihil subiecto cōuenit. Et ideo ad dubiū dicitur, q̄ nō est æqualis ratio de q̄d q̄d est subiecti & passionis. Tū q̄m q̄d q̄d est passionis nō innotescit præcisè ex hoc q̄ fit mediū seu propter q̄d, vt ex dictis patet: tū q̄m licet vtrūq; possit assumi in propter q̄d diuersis demōstrationibus tn̄, nunq̄ tn̄ q̄d q̄d est subiecti assumet, vt propter q̄d subiecti, sed vt ꝓpter q̄d alteri⁹: puta passionis, vel cuiuscūq; alteri⁹ se habētis q̄ modū passionis: q̄d q̄d est aūt passionis assumit̄ vt propter q̄d eiusdē, q̄m includit alterā cām, vt patet ex dictis. Et cōsequēter ex vi ipsius demōstrationis nū q̄ habet q̄ mediū sit q̄d q̄d est subiecti, sed supponit poti⁹, sufficienter aūt habet ex vi d̄m̄ōstrationis q̄d q̄d est passionis: q̄m mediū causa essentialis passionis est, & applicat in ipa demōstratione ad ipsam passionē dū assumit vt eius ꝓpter q̄d, & eius q̄d q̄d est cōpletè cognoscit: dū vt eius ꝓpria cā assumit. Et ideo dixit Aristoteles q̄ p demōstrationē habet q̄d q̄d est rei habētis alteram cām, nō aūt rei carētis illa. Et sic patet: quale q̄d quid est demōstrationis ritu elicit, & q̄o: & q̄o nō potest per demōstrationē mōstrari, licet syllogismo topico aliq̄d cōcludi possit q̄d q̄d est &c.

Quod nam sit medium demonstrationis, an diffinitio subiecti, an passionis.

HOc in loco occurrit tractāda quæstio de medio demōstrationis, quæ, q̄m agitata est, diligēter cōsiderāda est, fideliter recitatis opinionib⁹ quatuor ergo faciemus. Primò declarabit titulus dubitationis. Secò recitabit opinio Egidij cū fundamētis. Tertiò examinabit dicta opinio. Quartò ponet opinio. S. Tho. Sciēdū est ergo q̄ nō dubitat de medio cuiusq; demōstrationis, sed potissimè q̄d. s. sit in illa mediū ꝓpriū, diffinitio subiecti an passionis, an vtriusq;, an neutrius, sed alterum q̄d. Demōstrationis aūt potissimè noīe (vt æquocatio tollat) ītelligo demōstrationē primā ordine naturæ, in scīa simp̄r: primā aūt dico siue respectu oīm demonstrationū illius scīæ, siue respectu oīm demōstrationū de aliquo certo subiecto: puta triāgulo, vel hoīe: nihil em̄ refert vtro mō accipiat prima demōstratio in ꝓposito: vtraq; em̄ meritò potissima vocat, q̄m cæteris paribus est prima ordine cōpositionis: & elemētū & fundamētū & causa cæterarū & est vltima ordine resolutionis: & ad eā resoluūtur reliquæ demōstrationes. Verū q̄m ex dictis ī capīis secūdo & tertio primi libri demōstratio simp̄r ē duplex. s. rōne ipsi⁹ cōclonis scibilis ī se, & rōne nostri: vt oīs ambiguitas tollat: sermo nr̄ q̄rit d̄ medio d̄m̄ōstratiōis potissimè absolutę & nō d̄ medio d̄m̄ōstrationis primę ex meritis cōclonis scibilis: facile em̄ ex dictis hr̄i

Prio huiꝰ c. 2. &. 30.

potest

pōt ꝙ mediū propriū in demōstratiōe tali est pti-
ma passio: qm̄ talis demōstratio nō cōcludit pri-
mā passionē de subiecto: qm̄ illa tam demōstrari
nō pōt, eo ꝙ ineſt ſcdm se imediatè, sed cōcludit
secūdā passionē de subiecto: ꝓpria em̄ causa secū
dæ passionis est prima: qm̄ oēs passiones ordine
quodā ab eodē fluūt subiecto, vt alibi declarādū
est &c. Vertit ergo in dubiū hic qd sit mediū in
prima simplr demōstratione cuiuslibet scientiæ
Egidius ī hocloco. simplr &c. Egidij opinio in trib⁹ cōsistit cōclonib⁹: prima est. Subiecti diffinitio nō est mediū ī de
mōstratione potissima. Secūda est: passio seu pas
sionis diffinitio est mediū in demōstratione potis-
sima. Tertia est diffinitio subiecti ingredit potissimā demōstrationē vt annexū medio &c. Pri-
mā cōclonē, ꝓbat tripliciter: primo sic. Si diffini-
tio subiecti eēt mediū in potissima demōstratiōe
scīa nō resolueret suas cōclones ī principia ꝓpria
p se nota & certa, hoc ē icōueniēs: ergo. Declarat
cōsequētia sic, iter passiones alicui⁹ ꝑticularis sub
iecti in aliqua scīa, puta trianguli est ordo talis, ꝙ
vltima demōstrat p penultimā, & illa p anterio-
rē: & sic ascēdēdo vsq; ad primā. Si prima passio si
ue eius diffinitio, demōstrabit de triāgulo per dif
finitionē triāguli, fiat vltima resolo oīm dictarū
demōstrationū qñ peruenieť ad qđ qd est subie-
cti, qđ nō amplius demōstrat: facta aūt vltima re
solone, statim, ergo tūc stabit: cōstat aūt ꝙ nōdū
peruētū est resoluēdo vsq; ad prima principia ꝓ-
pria in illa scīa, qm̄ illa vniuersaliora sunt q̄ huius
spālis subiecti, ergo si diffinitio subiecti ponit me
diū seqtur ꝙ scīa demōstrationis resoluēdo non
perducat ad per se notas ꝓpōnes. Scdò sic. Si me
diū in potissima demōstratione, est diffinitio sub
iecti, sequeret ꝙ scīa vnius gñis subiecti, puta geo
metria nō eēt vna. Sed hoc est incōueniēs: ergo.
Declarat cōsequētia addēdo supradictis, ꝙ cū par
sit rō đ triāgulo & quadrāgulo, seu hoīe & leone.
Sicut facta rēsolone passionū trianguli ad qđ qd
est triāguli stabitur demōstrādo, ita facta resolu-
tione passionū quadranguli ad eius quod qd est
stabitur &c. & similiter de alijs, & sic tot erūt geo
metrię quot spēs figurarū. Tertiò sic. Si diffinitio
subiecti eēt mediū, seq̄retur ꝙ multarū cōclonū
esset vnū mediū: hoc aūt est incōueniēs in ꝓposi
to, qm̄ loquimur de potissima demōstratione, in
qua vnius vnicū est mediū ꝓpriū: cōsequētia pa-
tet, quia eadē diffinitio subiecti esset medium ad
probādū oēs passiones eiusdē subiecti &c. Secū-
dā aūt cōclonē primo ꝓbat auctoritate Aristote
lis dicētis, ꝙ rō primi termini, id est passionis est
mediū &c. Secūdò fabricat eā sibi sic, passionum
tres sunt ordines. In primo sunt passiones trāsce-
dētes gña ꝓpria sciētiarū, & hæc cū subiectis suis
cōstituūt dignitates, vt oē totū est maius sua par
te &c. In secūdo sunt passiones primæ in aliquo
gñe subiecto, & cōstituūt cū suis subiectis positio
nes vel suppositiones in demōstrabiles vt lineæ
paralellæ nō cōcurrūt in geometria &c. In tertio
sunt passiones demōstrabiles dē suis subiectis. Rur
sus passionū demōstrabiliū, quædā sunt priores,
quędā posteriores, quædā sunt abstractiores, seu
vniuersaliores, quædā minus vłes, passiones er-
go posteriores alicuius subiecti putā triāguli, de
mōstrātur per priores passiones eiusdē subiecti,
vsquequo peruētū fuerit ad primā: prima aūt si
nō cōstituit cū suo subiecto propositionē per se
notā, demōstrabit per passionē abstractiorē seu
superiorē, quæ est propria passio superioris sub-
iecti: & cū hoc est ēt ꝓpria causa passionis ꝓpriè
& primę inferioris subiecti, & sic ascēdēdo. Tādē
deueniet demōstrādo per passiones ad passiones
vniuersalissimas in illo gñe, quæ sunt de subiectis
suis per se notę, & principia sciētiæ cōstituūt, nec
vltra ascēdetur demōstrādo: robur tñ & firmita-
tē habēt hæ propōnes per se notę ex dignitatib⁹
primis, quæ ex primis passionibus fiunt. hæc est
scala Egidij, quā ascendendo cōnectit, & resoluit
vsq; ad per se nota semp passiones media ponen
do. Tertiā verò eōclusionē probat sic, quia si me-
diū est passio superior seu abstractior, oportet ꝙ
coassumatur sibi diffinitio subiecti tanq̄ determi
natiuū illius passionis vniuersalioris ad hoc ꝙ
causet ꝓpriā passionē ī inferiori subiecto, de quo
demonstrat: si aūt mediū est ꝓpria passio eiusdē
subiecti, annecteť ēt tūc diffinitio subiecti, eo ꝙ
passio nō pōt plenē itelligi sine subiecto, & sic dif
finitio subiecti se habens ad passiones suas, sicut
causa gñralis adiūcta vni passioni demonstrabit
aliā &c. hæc est positio Egidij, cū fundamētis &c.
Vt aūt veritas eluceſcat sigillatim oīa discutiēda
sunt &c. Prima cōclo dicēs, diffinitionē subiecti
nō posse esse mediū in potissima demōstratione
falsa absq; dubio est, vt patebit probādo suā op-
positā, cū adducetur opinio. S. Tho. Rationes au
tē quibus ꝓbat Egidius illā cōcludere, ex dicēdis
nūc manifestū est &c. Prima ergo & secunda rō
ex eodē ꝓcedētes fundamēto eodē peccato defi
ciūt Cū. n. ordo resolutiu⁹, cōtrario mō se habeat
ad ordinē cōpositiuū, & eādē viā, & eadē media,
& eādē cōnexionē oporteat saluari in vtroq; or-
dine: sicut cōponēdo descēditur in sciētia absq; ta
li passionū descēsu, ita ascēdēdo regredieť absq;
talium passionū cōnexione &c. Manifestè aūt pa-
tet in sciētijs talē esse cōpositiuū ordinē, ꝙ ab vni
uersalioribus inchoať & demōstrātur passiones
primi subiecti ordinatè, deinde ad partes subie-
ctiuas subiecti venit, nō per demōstrationē me-
diā, sed per inchoationē noui tractat⁹ vel capitu-
li, & ab earū qđ qd est exordiū sumitur & passio
nes demōstrātur &c. & sic ꝓceditur vsq; ad finē
sciētiæ &c. Resoluēdo ergo cū resolo facta fuerit
vsq; ad qđ qd est alicuius partis subiectiuę, nō sta
bitur in illa sciētia, sed resoluētur principia ꝓpria
illius subiecti partialis in principia supioris sub-
iecti, & sic resoluēdo ingredietur in superiorē or-
dinē & fiet resolo ad illa met principia oīm passio
nū illi⁹ supioris ordinis, & sic deinceps ascēsus fit
vsq;

vsq; ad qđ qd est primi subiecti ī quo erit finis to
tius resolutionis, & tūc erit facta resolo vsq; ad ꝓ
se nota scdm se & p se nota nobis in sciētia &c.
& ideo nō erūt tot sciētiæ quot subiecta partialia
qa oīa talia resoluūtur ad vnā rōnē formalē quæ
est indiuisibilis formaliter in gñe scibili, vt ex di-
Cap. 22. circa. t. c. 43. ctis in prīo lib. cap. 22. patet, neq; certitudo: ergo
neq; vnitas sciētiæ tollit ponēdo diffinitionē sub
iecti esse mediū in potissima demōstratione. Ad
qđ magistri sciētiarū (Arist. s.) libros testes addu-
co: ppēdimus em̄ in eis tractat⁹ distinctos inchoā
tes ēt à quæstione an est, de illis partialibus reb⁹
de quib⁹ tractat. vt patet ī philosophia naturali,
& ī logica, & ī moralib⁹ &c. Quòd si credim⁹ cō-
nexionē istā đ mōstratiōe oportere fieri dici pōt,
ꝙ qa ꝓportio dr̄iarū diuidētiū aliqđ supius (si sub
divisiūctiōe sumātur) est ꝓportio passionis ad sub
Cap. 10. iectū, vt Auerrois in primo dixit: ideo & à supiori
descēdere demōstrādo possumus cōcludēdo sub
divisiūctione suas p ptes subiectiuas, & deinde de q̄
libet sigillatim ꝓprietates ostēdēdo: & ascēdere è
cōuerso possumus, determinatas singulas partes
sub divisiūctione in supius resoluendo. Nec obstat
sciētiæ nō inueniūtur vti explicitè tali cōnectēte
demōstratione: qm̄ manifestè patētibus alicuius
partibus subiectiuis sufficit implicitè cōnexionē
hāc inspicere, sicut & supponere principia sua ex
T. c. 25. plicitè à quibusdam despicit dixit in primo libro
Arist. ꝓpter eorum claritatē. Tertia aūt rō facile
soluit dicēdo, ꝙ diffinitio subiecti nō est ꝓprium
mediū nisi respectu primæ passionis seu eius dif-
finitionis: sequētiū em̄ passionū, semp ꝓcedēs pas
sio, sicut causa ꝓxima est ita mediū erit &c. Fa-
brica verò ꝓpter secūdā cōclonē facta solidū nō
videť fundamētū hr̄e, qm̄ impossibile est passio-
nē supiorē esse ꝓriā cām passionis inferioris da
to ꝙ possit demonstare aliquo modo illā. Et hoc
pro nūc ꝓbat dupliciter. Primò sic, oīs ꝓprius ef
fectus alicuius propriæ passionis est etiā effectus
ꝓprij subiecti illius passionis, ita ꝙ mediatè fluit
ex principijs illius subiecti &c. nulla ꝓpria pas-
sio inferioris subiecti vt distincti à supiori est pro
prius effectus supioris subiecti: ergo nulla ꝓpria
passio inferioris subiecti est ꝓprius effectus pas-
sionis supioris subiecti, & cōsequēter passio supio
ris nō est ꝓpria causa passionis inferioris: discur
sus est in secūdo secūdæ. Maior aūt ꝓbat ex eo:
qdqd est causa causæ est causa causati: & ex do-
T. c. 33. ctrina Aristotelis in. 8. physicorū: &. 2. metaphy.
T. cō. 6. vbi positis tribus vel plurib⁹ causis ordinatis eius
dē effect⁹, dicit effectū ita depēdere à prima ꝙ si
illa nō causet, nec cæteræ causa būt. Cōstat aūt ꝙ
subiectū est ꝓpria causa passionis suæ & in gñre
causę materialis & efficiētis & finalis (scdm cōem
viā & veritatē.) & ideo si alicui⁹ ꝓpria causa est ip-
sa passio, eiusdē ꝓpria ēt (prior tñ) causa erit ꝓ-
priū subiectū illius. Maior verò ex trīs est nota.
Dico em̄ ibi notāter iferioris vt distincti à supiori
qm̄ passiones alicuius, puta hoīs sunt duplices:
quædā fluētes à principijs hoīs ī eo ꝙ aīal: & hæc
sunt cōes oībus aīalib⁹, vt hr̄e tactū &c. & de his
nō est sermo: qm̄ hæc nō sunt iferioris vt distīcti
à supiori, sed cōueniūt iferiori rōne supioris. Quę
dā verò fluūt à principijs hoīs ī eo ꝙ hō, puta ab
aīa ītellectiua vt sic, & materia hūana vt sic &c.
& tales sunt passiones hoīs cōueniētes sibi vt di-
stīct⁹ formal̄r est ab aīali, vt de se patet, qm̄ fluūt
ab hūanitatis gradu, & nō à gradu aīalitatis: pas-
siones ergo tal̄r ꝓprias iferiori, impossibile est eē
ꝓprios effect⁹ supioris subiecti, nisi qs vsq; adeo
deliraret vt diceret ꝙ supius & iferius eēnt idē for
mal̄r, & hæc rō cōuincit ītellectū meū &c. Scdò
ꝓbať idē sic, tu dicis duo. s. ꝙ passio supioris est
ꝓpria causa passionis iferioris, & ꝙ nō causat illā
nisi determinet ꝑ qđ quid est subiecti inferioris.
Quæro ista passionis supioris determinatio per
qđ qd est subiecti: aut diuersificat ipam passionē
supiorē formal̄r aut nō. Si sic: ergo mediū demō-
strationis distinguit formal̄r ab illa passione su-
piori, & cōsequēter nō est illa passio, nisi sicut in
feri⁹ est suū supius idēticè vel participatiuè: si nō,
quęrit qūo passio determinat ꝑ tale qđ qd ē sub
iecti ad causandā ei⁹ passionē, aut determinat sic-
ut forma, p applicationē ad talē materiā, aut sic-
ut agēs determinat ꝑ ap, ꝓximationē ad passum
aut sicut virt⁹ causæ supioris determinat ꝑ virtu-
tē & opationē causæ iferioris. Aliū modū đtermi
nationis ad ꝓpositū nō reducibilē ad hos q̄tuor
nō video &c. Si determinať sicut forma p mate-
riā, sicut circularitas ī vulnere posita, determinat
ad causandū tardiorē sanitatē, & simil̄r si determi
nať, sicut causa supior, sicut sol determinat ꝑ se-
mē ad ꝓductionē oliuæ, & ars p instrumēta, ꝓpria
ad artificiū, & simil̄r si đterminať sicut egēs, sicut
sol determinať ad gñationē causandā per motū,
qa fit ꝓpinquus, & breuiter quouis alio mō de-
terminet passio supioris p subiectū inferius, si re-
manet eadē formal̄r, oportet horū alterū dicere,
aut ꝙ passio supior nō est ꝓpria causa illius, quo
rū vtrūq; est cōtra positionē istā. Declarat sequla,
qm̄ si passio supior remanet eadē formal̄r & ex
se hēt ꝙ sit ꝓpria causa illi⁹ iferioris, & nō ex de-
terminatiōe, qm̄ determinatio illa cōcurret vt cō
ditio sine q̄ nō, vel p q̄, vel ī qua. Tūc passio causa
ta nō ē ꝓpria iferioris, vt distinguit à supiori, sed
potius includit in se superius, sicut quia tardius
sanari fluit ex natura circuli applicati ad vulnus,
nō est ꝓpria passio vulneris absolutè, sed vulne-
ris circularis. Si verò superior remanēs eadē for-
maliter nō ex se habet ꝙ sit ꝓpria causa illi⁹, sed
ex determinatione, iam nō ipsa est ꝓpria inferio
ris causa, sed potius illud determinās: semper em̄
ꝓpter quod vnū quodq;, illud magis est, sed talis
passio superior esset propria causa propter subie
ctū determinās: ergo subiectū determinans esset
magis ꝓpria causa, & hæc sufficiāt etiā cōtra ter-
tiā cōclusionē. Minus em̄ libēter impugnationi-
bus insisto. Sētētia aūt. S. Tho. ab ipso duab⁹ est
propo-

Opinio. S.T. Lec. 7. circa. t.c.8.circa.t.c. 2.

propõnibus ꝓbata. Prima posita in hoc secũdo est ꝙ passio demõstratur per ꝓpriã diffinitionẽ: diffinitio aũt passionis per diffinitionẽ subiecti: secũda habita in principio primi est ꝙ mediũ in demõstratione cõstat ex diffinitione subiecti & passionis. Sed ex his verbis põt duplex sensus accipi, scꝫm ꝙ duplex est diffinitio passionis. ſ. dicẽs qd tm̃, & dicẽs qd & ꝓpter qd. Primus sensus est, ꝙ passio prima demõstret de subiecto ꝑ diffinitionẽ passionis dicẽtẽ qd: illa aũt diffinitio demõstret tãdẽ ꝑ diffinitionẽ subiecti, & sic mediũ respectu eiusdẽ passionis multiplicatũ cõstat exrõnibus vtriusq; &c. Alius sensus est ꝙ passio posterior demõstret ꝑ suã diffinitionẽ dicẽtẽ qd & ꝓpter qd: ac ꝑ hoc demõstret ꝑ priorẽ passionẽ quæ in eius diffinitione cadit vt causa, sicut eclipsis demõstrat ꝙ interpositionẽ terræ: cũ aũt deuẽtũ fuerit ad primã passionẽ, illa demõstretur ꝑ diffinitionẽ subiecti & passionis simul: ex eis em̃ integrat diffinitio dicẽs qd & ꝓpter qd primæ passionis, qm̃ vt infra ꝓbabit qd qd est subiecti est ꝓprium ꝓpter qd respectu primæ passionis, sic aũt demõstrãdo primã passionẽ principalẽ locũ

T.c.23.c 12. post medium.

tenet qd qd est subiecti, qm̃ ipsius rõne mediũ illud cõtinet ꝓpter qd, qd est altera causa passionis &c. Et hic sensus mihi magis placet, & cõformior est Aristoteli & S. Tho. & dignior vt tanto ingenio attribuat. Cõformior qdem Aristoteli, qm̃ exꝑsse mediũ ponit diffinitionẽ dicẽtẽ ꝓpter qd. S. Tho. verò tũ qa ipse idẽ asserit q d Aristote

supr. t.c. 2.

les & in eodẽ loco. Tũ qa exꝑsse in principio primi libri vt adductũ ẽ, hoc dixit. Tũ qa ex hoc nullũ se quitin doctrina sua incõueniẽs, qm̃ qd quid est subiecti primũ mediũ ponit hoc modo. Iuxta primũ aũt sensum vniformitas expositionis saluari nõ videt, dũ prima passio nõ demõstrari dicit sicut posteriores, sed impfectiori mõ qd non bene sonat &c. Dignior aũt est tãto viro. Tũ qm̃ mediũ potissimæ demõstrationis ꝓprias causas passionis in se sic cõtinet, & formalẽ quidẽ rõne diffinitionis dicẽtis qd, materialẽ aũt & efficiẽtẽ rõne qd qd est subiecti, à quo in seipso emanat passio &c. Tũ qm̃ hæc sentẽtia illustribus dicitur viris cõformis, Themistio. ſ. Ioanni grammatico, Auerroi, & Alberto magno, quorũ sentẽtiã nunq̃ in hac materia. S. Tho. impugnauit. Nec dico ꝓpterea ꝙ scꝫm. S. Tho. diffinitio subiecti sola nõ posit eẽ mediũ: huius em̃ oppositũ fatemur absolutè: qm̃ hoc posse fieri ꝓbabit, & cõsequẽter primus sensus verborũ. S. Tho. ẽt acceptabit. Quòd em̃ diffinitio subiecti sola sit mediũ ad primã passionẽ ꝓbãdã deducit sic: oĩs causa ꝓpria & necessaria, ꝓpter quã sufficiẽter & immediatè res est, põt esse verũ & ꝓpriũ mediũ ad demonstratiuè sciẽdũ rem illã: patet illa ex diffinitione ipsius scire, qd qd est subiecti, est talis causa prima passionis sue ergo: minor licet nõ nisi ab ine

T. c. 24.

pto ad philosophiã negari posit, ꝓbat tm̃ sic, id cui conuenit aliqua passio scꝫm ꝙ ipsum seu primo est ꝓpria sufficiẽs, & immediata causa illius probat, qm̃ (vt in. 5. cap. primi dicit) est ad cui illa passio inest, & per illud inest cæteris qbusq;, subiectũ aũt ꝓpriũ, est id cui prima passio conuenit scꝫm qd ipsum seu primò: ergo subiectũ est propria causa & mediũ sufficiẽs ad demõstrãdã propriã passionẽ, & hoc est indubiè sentiẽdũ ꝓpter istãrõnẽ. Quòd si aliqs cõtẽderit talẽ demõstrationẽ nõ eẽ potissimã, memor sit qd sonet demõstratio potissima & cessabit cõtẽtio. Si dicat ergo eadẽ passio poterit demõstrari duabus demõstrationib⁹ potissimis. ſ. ꝙ qd qd est subiecti solũ, & ꝑ qd qd est subiecti & passionis, seu diffinitionẽ formalẽ & causalẽ passionis. Dicit hoc nõ esse incõueniẽs diuersis respectibus seruata idẽtitate ꝓprij medij & c. diuersis quidẽ respectib⁹, qm̃ illa in qua solũ qd qd est subiecti assumit, dicit potissima, qa est prima simplr ordine cõpositionis, & vltima ordine resolutionis, & hẽt ꝓpositiones simplicissimas. Ista aũt potissima dicit, qa aggregat in se gña causarũ ex qbus eẽ passionis depẽdet vt Albertus in hoc secũdo tractatu. capit. docet diffuse. Seruari aũt idẽtitatẽ medij oportet qm̃ demõstrationes nõ augẽtur ꝑ media, & mediũ in vtraq; est ipsum qd qd est subiecti est quo obtinẽt reliqua ꝙ medij vim habeãt, vt Albertus dicit in. 7. metaphysicę. tractatu. 1. cap. 12. qm̃ primũ in vnoquoq; gñe est causa omniũ eorũ quæ sunt post. Possunt autẽ hęc quę diximus Aristotelis auctoritatibus muniri, sed quoniã vnusquisq; glosat eas vt vult, ideo sat sit hæc dixisse, qbus & rationẽ primi termini, & rationẽ vltimi in mediorum numero collocari defendimus. Sicq; nihil nobis aduersari ĩ Arist. libris inuenimus & c.

Quomodo causæ omnes habeantur per demonstrationem. CAP. VIII.

Vide. 2. phy. cap. 3. &. 5. metaphi. cap. 2.

OVoniã autẽ scire putamus, qñ sciamus cãm, causæ verò quatuor sunt, vna quidem, ꝙ quid erat esse, vna autẽ quibus existentibus necesse est hoc esse, altera verò quę aliquid primũ mouit, quarta aũt, cuiꝰ causa, omnes istæ per mediũ mõstrãtur? & hoc em̃ ꝙ cũ sit hoc, necesse est esse, vna quidẽ accepta propõne, nõ est, duabus aũt ad minimũ, hoc verò est, qñ vnum mediũ habeãt: hoc igitur vno accepto, cõclusionẽ necesse est esse. Manifestũ aũt & sic, ꝓpter qd est rectus in semicirculo: aut quo existẽte, rectus est: sit vtiq; rectus, in quo A, dimidiũ duorum rectorum, in quo B, qui est in semicirculo, in quo C: ꝙ igitur A rectus insit ipsi C ei, qui est in semicirculo, causa est ipsum B: hoc em̃ ipsi A æquale est,

le est, hoc aũt C ipsi B, duorũ nanq; rectorũ dimidiũ est: cũ igit B sit dimidiũ duorũ rectorũ, A, ipsi C inest: hoc aũt erat, in semicirculo rectũ esse, hoc verò idẽ est ipsi quid erat esse, eo, ꝙ hoc signãt oratio, verumenimuero & ipsius qd erat esse, causa mõstrata est media. Propter quid aũt Medorũ bellum factũ est Atheniẽsibus? quæ cã bellũ inferẽdi Atheniẽsibus, qm̃ in Sardes cũ Eretrienſibus irruerũt, hoc em̃ primo mouit: sit bellum, in quo A, priores irruisse B, Atheniẽses C. inest itaq; B ipsi C, quod est prius irruisse Atheniẽsibus: A verò ipsi B: bellũ inferunt em̃ ijs, qui prius iniuria affecere: inest igit ipsi quidẽ B, A, qd est bellũ inferre ijs, q prius incæpere, hoc aũt ipsi C Athenienſibus, prius em̃ cœpere, mediũ igit & hic cã est, quæ primo mouit. Quorũcunq; aũt causa ipm gña cuius, vt ꝓpter quid ambulat? vt sanus fiat, ꝓpter quid domus est? vt conseruet supellex, illud quidẽ gña cõualescendi, hoc aũt gratia cõseruandi. ꝓpter quid à prandio oportet deambulare, & gña cuius nihil differt: deambulatio à prandio C, nõ supernatare cibaria, in quo B, sanari in quo A: insit igit à prandio deambulare ei, qd est facere nõ supernatare cibaria ad os vẽtris, & hoc salubre, vt enim inesse ipsi deambulare, quod est C, ipm B, quod est nõ supernatare cibaria: huic aũt inest ipm A salubre, quę igitur est cã ipsi C, ꝙ ipm A insit quod est gña cuius? B quod est nõ supernatare, hoc aũt est veluti illius rõ: A em̃ ita assignabit: ꝓpter quid autẽ B ipsi C ineſt, qm̃ hoc est sanari ita se habere. Oportet aũt transumere orationes, & ita magis singula apparebũt. Generationes verò è cõuerso hic, & in causis secundũ motũ: ibi em̃ mediũ oportet fieri primũ, hic aũt ipm C extremũ: vltimũ verò ipsum cuius gña. Cõtingit aũt idẽ & cuius gratia esse & ex necessitate, vt per lucernã egredi lumen, ex necessitate etem̃ progredit, quod minores hẽt partes, ꝑ maiores poros, siquidẽ lumẽ fit eo, ꝙ pertransit, & gratia cuius, vt non offendamus. An ne ergo si esse cõtingit & fieri contingit? quemadmodũ si tonat, cum extinguitur ignis, necesse est stridere & strepere, vt Pythagoręi dicũt: minarũ gratia ijs, qui sunt in tartaro, vt timeant: plurima verò talia sunt, & maximè in ijs, quę secundũ naturã constituunt & cõsistũt: hæc em̃ alicuiꝰ gña facit ipa natura, illa verò ex necessitate: necessitas aut duplex, hęc quidẽ em̃ secundũ naturã & appetitũ, illa autẽ vi, quæ præter appetitũ est, quẽadmodũ lapis ex necessitate, & sursum & deorsum fert, sed nõ propter eãdem necessitatẽ. In ijs verò, quæ à discursu, nonnulla quidẽ nunq̃ à casu sunt, vt domus, aut statua, neq; ex necessitate, sed alicuius gratia, quædã verò & à fortuna, vt sanitas & salus: maximè aũt in qbuscũq; cõtingit & sic, & aliter, qñ nõ à fortuna gñatio fit: quare finis, quod est bonum gratia alicuius fit aut natura, aut arte: à fortuna verò nihil gratia alicuius fit.

Lege. 26 de part. Animal. cap. 5.

Summa huius capituli hæc est.

OMnes quatuor causæ per mediũ mõstrant: ꝑbatur à priori, qm̃ scire est causam scire &c.

Cõclusio principalis.

Causa materialis. i. quæ cùm sit necesse est hoc esse, vt medium monstratur cũ duabus ad minus propositionibus vnũ habentibus mediũ: declarat in terminis generalib⁹ A primo C tertio: & B medio, applicatis ad rectum angulũ, angulum in semicirculo, & medietatem duorum rectorum &c.

Causa formalis qũo habeat vt mediũ dictũ est.

Causa efficiens, monstrat media, assumpta causa prius mouẽte pro medio: declaratur in terminis A primo C tertio: & B medio, applicatis ad bellari Athenienses, & priorem offensam.

Causa finalis mõstratur media, assumpto ipso fine vltimo pro primo, & fine medio pro medio, & effectu pro tertio &c. declaratur in terminis A primo B medio, & C tertio applicatis ad sanari, non eminere cibos in ore stomachi, & ambulationem &c. Et oportet cõmutare rationes, & sic magis vnaquęq; apparebit &c.

Differentia.

Generationes effectiui & finalis processus ecõtrario fiũt declarat, qm̃ mediũ illius est primũ qd fit, istius aũt vltimũ seu tertium est primũ quod fit, & ipsum propter quid est vltimum quod fit.

Secunda cõclusio.

Cõtingit vnum & idem & propter quid & ex necessitate esse: declaratur exemplariter in diffusione luminis per pellem & in tonitruo &c.

Tertia cõclusio.

Plurima sunt huiusmodi, & maximè in naturalibus: declarat duplici distinctiõe, prima est eorũ, quæ sunt à natura, alia sunt ꝓpter hoc, alia ex necessitate: & horũ alia ex necessitate materię, vt lapis descẽsus: alia ex necessitate agẽtis, vt lapis ascẽsus. Scda est. Eorũ q̃ fiunt ab intelligẽtia, alia sunt ꝓp finẽ & nõ à fortũa, nec ex necessitate vt domꝰ

& effigies, alia ſunt à fortuna, vt ſanitas & ſalꝰ &c. E
Finis bonus eſt propter quẽ aliquid fit à natura, aut ab arte, & non à fortuna: declaratur quoniam maximè apparet finis in quibuſcunq;, ſic & aliter contingit fieri, & non à fortuna fiunt &c.

Series autem hæc eſt.

CVM declarauerit qũo qđ qd eſt ad demonſtrationẽ ſe hẽat & ꝑ illã noſcaẽ, intẽdit declarare qũo ꝓpter qd, ꝑ illã habeaẽ, & qm̃ ꝓpter qd ſecũ dũ cauſarũ gña diſtribuiẽ, docere vult qũo quodlibet genꝰ cãæ ꝑ demõſtrationẽ habeaẽ, & duo facit: primo intentũ vr̃ ꝓponit & ꝓbat ī prĩcipali cõcluſiõe & ſubiũgit declarationẽ ſcđm quãlibet cãm, addẽs dr̃iam inter effectiuũ ꝓceſſum & finalẽ. Scđò docet q etiã reſpectu vniꝰ, pñt haberi per demõſtrationẽ diuerſæ cãæ: in ſecũda cõcluſione & declarat qualiter hoc inueniaẽ in naturalibꝰ & intellectualibꝰ, in tertia cõcluſiõe: ſubiũcto correlario excludẽte fortuita ab habẽtibus cãm finalẽ.

Annota. CIRCA principalẽ concluſionẽ. Aduerte, q ex illa habeẽ intentio Ariſtotelis in hoc capi. quã nõ aduertere occaſio, vr̃ fuiſſe tanti laboris aſſumpti ab alijs circa ꝓceſſum cãæ finalis, vt ibi diceẽ. Habeẽ ſi quidẽ ex hocipſo exordio capituli, q in tẽtio ſua eſt declarare q̃liter quodlibet genus cãæ per demõſtrationẽ innoteſcat, & nõ q̃liter demõſtratio fiat ꝑ quodlibet genus cãæ, licet hoc ſcđm ex his quæ hic dicunt facillimè ſumaẽ: nõ em̃ proposuit Ariſt. q oẽs hæ quatuor cãe demõſtrãt, ſed q ꝑ mediũ mõſtrant. i. per demõſtrationẽ vt media cognoſcunt, vñ & volẽs hoc declarare ī cã formali dicit. At verò ipſius quod qd erat eſſe cã mõ
Capit. 7. ſtrata eſt media: cõſtat aũt ex p̃cedẽti capitulo: q de cã formali ſeu quod qd eſt, oſtẽſum eſt nõ qũo demõſtret, ſed qũo ꝑ demõſtrationẽ habeaẽ: hæc eſt ergo intentio textus, non poſterganda.

Annota. CIRCA oſtenſionẽ cauſæ materialis, Moleſtia Aegidij mihi occurrit cuius impatiẽs ꝓptereа
Aegidius in hoc loco. ſum, qa ꝓceptorẽ ſuũ abſq; cã mordet, ꝓpter qđ vellẽ ipſum ordinatè vidiſſet, quod hucuſq; nõ feci, nec diſpoſitus ſum ad faciendũ vt nihil qđ contra S. Tho. dixerit abſq; rñſione tranſiret. Duo ergo S. Tho. dicta in hac re impugnat, primũ eſt ipſa deductio exẽpli Ariſtotelis. Ait em̃ q deductio illa deficit dupliciter. Primo qa ex ea nõ habeẽ q angulus ſemicirculi ſit rectus, niſi fiat rectè in medio ſemicirculi, & cõſequẽter ſcđm hãc deductionẽ nõ quilibet angulus in ſemicirculo eſt rectus, quod innuit Philoſophus & eſt verũ. Secũdò, qa nõ arguit angulũ ſemicirculi eſſe rectũ, qa eſt medietas duorũ rectorũ, ſed qa ſunt duæ medietates vnius recti &c. Secundũ dictũ eſt expoſitio illorũ verborũ Ariſtotelis (huic aũt idẽ eſt qđ quicquid erat eẽ cũ hoc ſignãt rõne &c.) Expõit em̃ S. Th. q modus demõſtrãdi ꝑ cãm materialem põt cãm formalem reduci, qm̃ eſſe medium duorum rectorum poteſt accipi, vt ratio ſignificãs quod qd eſt recti anguli. Obſtat contra hoc, qa pars quãtitatiua, qualis eſt medietas nõ ingreditur diffinitionẽ, vt patet in. 7. Metaphyſicæ: non em̃ debet diffiniri angulus rectus, quia eſt medietas duorũ rectorum, ſed quoniã eſt conſtitutus ex linea recta &c. Ad primũ eorũ quæ obijciunt cõtra primũ dr̃ q S. Tho. nõ intẽdebat hic docere geometriam, qm̃ pſentis nõ eſt negotij, & ideo nõ aſſumpſit ꝓuincia ꝓbãdi q q̃libet angulꝰ ī ſemicirculo ſit rectus: ſat em̃ fuit q oñderet q angulꝰ ī ſemicirculo ſit rectus. Ariſtoteles em̃ quẽ exponebat nõ adducit in Tex. 34
exẽplũ niſi q angulus in ſemicirculo eſt rectꝰ &c.

Ad aliud dr̃, q ꝓbatio illa ꝓcedit ex hoc q angulus ſemicirculi eſt medietas duorũ rectorũ non ſcđm ſenſum arguentis, qa. ſ. totus ille angulus excediẽ in duplo à duobus rectis, ſed ſcđm ſubtiliorẽ ſenſum, qa. ſ. angulus ille cõſtat ex medietatibus
F duorũ rectorũ, qm̃ conſtat ex angulis acutis duorũ triangulorũ: angulus em̃ acutus vnius triãguli eſt medietas vnius recti, cui æquialet, cũ reliquo angulo acuto eiuſdẽ triãguli, & ſimiliter angulus acutus alterius triãguli eſt medietas alterius recti, cui æquialet cũ reliquo acuto eiuſdẽ trianguli. Et hæc eſt vera demonſtratio ex cauſa materiali, qm̃ demõſtratur angulꝰ ſemicirculi rectus ex hoc q cõſtat ex medietatibus duorũ rectorũ tanq̃ ex ꝑtibꝰ, & hoc fit manifeſtũ, ꝓtracta linea ꝓpẽdicularī i medio angulo ipſiꝰ ſemicirculi, vt patet in figura formata à S. Tho. Vñ argues nõ rectè deducit rõnẽ S. Tho. & ideo non eſt mirum ſi errauit.

Ad id verò quod obijcitur cõtra ſecundũ dictũ dr̃ primo q exẽpla ponimus nõ q ita ſit, ſed vt ad
G diſcẽtes intelligant: docere volebat Ariſtoteles q cã materialis põt reduci ad quod quid eſt, eo q põt dari de re diffinitio ſũmpta ex cã materiali. Talis em̃ diffinitio ad quod quid eſt pertinet: & ex cã materiali vim hẽt. Et ideo S. Tho. exẽplariter locutus ſic expoſuit. Dr̃ ſecundo q licet hmõi materialia nõ admittant ad quod quid eſt ſimpliciter, admittunt tñ ad quod quid eſt ſic. i. ſecundũ materiã, ſeu materialiter cõſideratũ, ſaltẽ reductiuè: & hoc ſufficit intẽtioni S. Tho. qui dixit, q eẽ mediũ duorũ rectorũ poteſt accipi vt ratio recti anguli, & non dixit, q hoc ſit ratio recti anguli.

CIRCA oſtenſionẽ cãę finalis. Notandũ eſt, Annota.
H q à dicentibꝰ Ariſtotelẽ oſtendere qũo fit demonſtratio ſecundũ cãm finalẽ, extorqueri quodammodo textũ oportet, & ſuperfluitatẽ in eo cõfiteri, qm̃ demonſtratio ordinata ab Ariſtotele non aſſumit mediũ quod ſit cauſa finalis, quare p̃dicatum cõcluſionis in ſit ſubiecto, ſed cãm efficientẽ, & qm̃ ab illo verbo (quæ igitur cauſa &c. vſq; ad ly gñationes &c.) non facilè exponi põt ſeries textus, iuxta illũ ſenſum niſi inculcando, vel &c. Amplius quis nõ arguet Ariſtotelẽ inſufficiẽtiæ: ſi intẽdit tradere qũo fiat demonſtratio per cãm finalem, ab ipſo nãq; in ſecũdo Phyſicorũ tradiẽ modus demonſtrandi per illã, qui hoc in loco, reticeẽ, & tñ ſcđm illã viã, hic eſt ꝓprius locus, vbi determinari debebat modus demõſtrandi ꝑ cãm finalem. Dicendũ ergo eſt iuxta ſuperius dicta, q intẽ
tio Ari-

T. c. 74. tio Ariſtotelis eſt declarare qũo ꝑ demõſtrationẽ innoteſcit cã finalis, & q docet eã haberi, qñ termini ſic ordinant, q id qđ habeẽ ꝑ fine, fit primũ & effectꝰ cuiꝰ quærimus cãm finalẽ, fit vltimũ, & aſſumitur ꝑ medio qđ eſt verè mediũ, cã. ſ. & rõ, q primũ in ſit vltimo: apparet enim tunc, q illud mediũ eſt cã finalis, nõ q primũ in ſit vltimo, ſed ipſiꝰ vltimi & q primũ ſit cauſa finalis medij &c. Et hoc manifeſtè patet in exẽplo & verbis textꝰ, qm̃ in textu ꝓponiẽ q quæraẽ ꝓpter qd ambulatiõis poſt cœnã, & finis reputaẽ ſanitas, & mediũ aſſumiẽ nõ eminere cibos ī ore ſtomachi: hoc em̃ eſt verè mediũ inter ambulationẽ & ſanitatem, & eſt cã & rõ q ambulatio ſit ſana. Ex tali autẽ demonſtratiõe habeẽ, q non eminẽtia cibi, ex hoc, q eſt cã, q ſanitas inſit ambulationi eſt finis ꝓximus ambulationis, & q ſanitas eſt finis nõ eminẽtiæ cibi, & conſequẽter ambulatiõis, & huic intento deſeruiũt illa verba Ariſtotelis ſupradicta, qñ ait. (Quæ igiẽ cã eſt in C q A ſit ꝓpter qd eſt). i. cã finalis eſt ipſius ambulatiõis, & hæc ſit B quod eſt nõ ſupereminere cibos, hoc aũt eſt, ſicut illiꝰ. ſ. ambulatiõis rõ, ſicut finis eſt rõ eiꝰ qđ eſt ad finẽ, vel illiꝰ. ſ. ſanitatis, rõ, ſicut efficiẽs &c. A em̃. i. ſanitas de ambulatiõe ſic monſtrabiẽ, qm̃ tã mediꝰ finis, q̃ efficiens monſtrat vltimũ finem &c. ꝓpter qd aũt B eſt in C id eſt cã finalis ꝓpter quã nõ ſupereminere ineſt ambulatiõi, eſt, qm̃ hoc eſt ſanari ſic ſe habere. i. qm̃ nõ ſupereminere ad ſanitatẽ ducit &c. & ſubdit: oportet aũt commutare rõnes &c. quaſi dicat, nõ mireris ſi ſic oſtendiẽ cã finalis. C
ſ. faciẽdo ipſum primum terminũ & finẽ interme diũ, mediũ, & effectum vltimũ, qm̃ facta cõmutatione rõnum modo dicto. ſ. vt mediũ aſpiciaẽ vt ꝓpter qd vltimi, & primũ vt ꝓpter qd medij, magis vnaquęq; cã diſtinctè apparebit &c. Et nota q textus cõiter videnẽ incorrecti ī illis vltimis elemẽtis ꝓpter qd aũt B eſt in C &c. habent em̃ propter qd aũt A eſt ī C qđ ex eo vitioſum depheẽdiẽ, qa iã in ſuperiori linea dixerat, cãm quare A in C eſt, legendũ eſt ergo: ꝓpter qd aũt B eſt in C. & ſic habet alia trãſlatio, & ſic exponit Boetius &c.

Annota. CIRCA tertiã cõcluſionẽ & contenta in ea. Aduertendũ eſt q ſi fateri volumus vt & textꝰ ſeries in ſinuare vr̃: q. ſ. illæ diſtinctiões, quæ in litera fiunt ſeruiant tertiæ cõcluſioni, oportet intelli D
gere q prima diſtinctio ex extremis det intellige re mediũ: ex quo em̃ natura alia facit ꝓpter finẽ & alia ex neceſſitate. Multa intermedia faciet, ꝓpter vtrũq; &c. ſecũda aũt diſtinctio poſita ſit magis ad ſeparandũ ea quæ nõ habẽt vtrãq; neceſſitatem magis q̃ ad oñdẽdũ. Si qs aũt vellet ſeparare hæc, fortè non malè faceret, dicendo quod ly: plurima autẽ &c. coniungitur cum concluſione præcedẽte, & diſtinctiones ſeorſum ſequuntur vt pateat ex eis in quibus habeat locũ oſtenſio cãæ finalis ſolius. & in q̃bus materialis ſolius, & in quibus vtriuſque, & in quibus nullius. Et huic ꝓpoſito oẽs diſtinctiones cõſtructiuè deſeruiunt &c.

A *De differẽtia ipſius propter quid, in his, quæ fiũt: ſimul vel nõ ſimul: circulariter vel nõ circulariter ſemper vel frequenter. CAP. XI.*

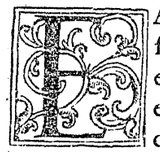

ADem autẽ cauſa eſt ijs, quæ fiunt, & factis, & futuris, quę eſt & ijs quę ſunt: mediũ em̃ eſt cauſa, præterq̃ q ijs quidem quæ ſunt, quæ eſt, ijs verò, quæ fiunt, quæ fit: factis aũt facta, & futuris futura, vt ꝓpter qd factꝰ fuit defectus qm̃ facta fuit terra in medio, fit aũt, qm̃ fit: erit verò, qm̃ erit in medio, eſt aũt, qm̃ eſt.
B Quid eſt cryſtallus? accipiaẽ vtiq;, q eſt aqua cõgelata, aqua in quo C, congelatũ in quo A, cã media in quo B, defectus calidi oĩno: ineſt itaq; B ipſi C, huic aũt congelatũ eſſe, qđ eſt in quo A, fit autẽ cryſtallus, cum fit B, factũ eſt aũt, facto erit aũt futuro: ſic igitur eſt cã, & cuius cã ſimul fiunt, qñ fiunt, & ſunt, qñ ſunt, & in eo quod factum fuit, & in futuro cõſimiliter. In ijs verò, quæ non ſimul ſunt, an ne ſunt in continuo tpe? quẽadmodũ vr̃ nobis alias aliorũ cauſas eſſe, ipſius quidẽ facti factã alterã, &
C futuri alterã futurã, & ipſius fieri, ſi qd priꝰ factũ fuit. Eſt vtiq; à poſterius facto ſyllogiſmus, principiũ aũt & horum ipſa facta, quare & in ijs, quæ fiunt cõſimiliter: à priori verò nõ eſt, vt qm̃ hoc factũ fuit, qa hoc poſterius factũ fuit, & in futurũ conſimiliter: neq; em̃ indefiniti, neq; definiti erit tẽporis: quare qm̃ hoc verũ eſt dicere factũ fuiſſe, hoc aũt eſt verũ dicere factũ fuiſſe poſterius: in intermedio nanq; falſum erit dicere hoc iã altero facto. Eadem aũt rõ & in futuro: neq; qm̃ hoc factũ fuit, hoc erit: mediũ em̃ cõgenitũ oportet eſſe, factorũ
D factũ, & futurorũ futurũ, eorum quæ fiunt quod fit: entiũ ens: id verò, quod fuit, & id quod erit non cõtingit eſſe congenitum. Amplius neq; indefinitũ contingit eſſe tẽpus intermediũ, neq; definitũ falſum em̃ erit dicere in intermedio. Conſiderandũ aũt quid eſt ipſum cõtinuũ, vt poſt ipm factũ eſſe, ipm fieri ſit in rebus, an manifeſtũ eſt, q nõ eſt contiguũ facto quod fit, neq; em̃ factũ facto: termini nanq; ſunt & indiuidui: quẽadmodũ igitur neq; pũcta ſunt

Lege. 6. Phy. cap. 8. & 2.

sibiinuicē cōtigua, neq; facta, ambo enim indiuidua sunt, neq; vtiq; qđ fit facto propter idē, nā quod fit, diuisibile est, factum aūt indiuisibile: quēadmodū igitur linea ad punctū se habet, ita quod fit ad factū: in sunt em̄ infinita facta ī eo qđ fit: magis aūt manifestè in vniuersalibus de Motu oportet dici de his. De eo igit̄ qđ est, quo, cū generatio cōsequēter sit, se hēat medium, qđ est cā, in tm̄ acceptū sit: necesse est em̄ & ī his mediū & primū immediata esse, vt A factū fuit, qm̄ C factū fuit, posterius aūt B factū fuit: prius aūt A, principiū aūt C, eo ꝙ proximius ipsius nunc est, qđ est principiū tpis, C verò factū est, si D factū est: cū igitur D fit, necesse est A factū esse: cā aūt est C, cū enim D factū est, necesse est C factū esse: C aūt facto necesse est prius A factum fuisse. Ita verò accipiēti mediū, stabitur alicubi in immediatū, an semp extra cadet ꝓpter infinitum? nō em̄ est cōtiguū factum facto, quēadmodū dictum fuit, sed incipere tm̄ necesse est à medio & ab ipso nunc primo. Similiter aūt & in ipso erit: si em̄ verū est dicere, ꝙ erit D necesse prius verū dicere, ꝙ A erit: huius aūt cā ipm C: si em̄ D erit, prius ipsum C erit, si verò C erit, prius ipm A erit: similiter aūt infinita est sectio & in his: nō em̄ sunt futura contigua inter se, principiū verò & in his immediatū accipiendū est. Se hēt autē sic in operibus, si facta est domus, necesse est incisos fuisse lapides, & factū fuisse hoc ꝓpter qđ: qm̄ necesse est fundamentū factū fuisse, si quidē & domus facta fuit: siverò fundamētū est, prius lapides factos fuisse necesse ē. Rursus, si erit domus, cōsimiliter prius erunt lapides (mōstrat autē ꝙ medium similiter) erit em̄ fundamentū prius. Qm̄ autē videmus in ijs, quę fiunt, circulo gnationē quandā esse, contingit hoc esse, si quidē se quant̄ seinuicē medium & extrema in his em̄ ipm cōuertere est: mōstratū verò est hoc in primis, ꝙ cōuertunt̄ cōclusiones, qđ autē circulo hoc est, in operibus autē apparet sic, made facta terra, necesse est vaporē fieri, hoc autē facto nubem, hoc autē facto aquā, hoc autem facto necesse est madefactā esse terrā: hoc autē erat, quod à principio, quare circulo circuiuit: vno em̄ ipsorum quocunq; existētē, alterum est, & illo, aliud, & hoc primum. Sunt autē nōnulla quidē quæ fiunt vniuersaliter, nanq; & semp & in oī, aut sic se habēt, aut fiunt, alia verò semp quidē, nō vt plurimum aūt, vt nō oīs hō masculus barbam emittit, sed vt plurimum. Talium itaq; necesse est & medium vt plurimum esse, si em̄ A de B vniuersaliter p̄dicatur, & hoc de C vniuersaliter, necesse est A de C semper & in oī prædicari, hoc em̄ est vniuersale & in omni & semper, sed supponebatur vt plurimū: necesse est igitur & medium vt plurimū esse quod est, in quo B: erunt igitur & eorum, quæ vt plurimū principia immediata quæ cūq; vt plurimū ita sunt, aut fiunt. Quo igitur ipsum qđ est in definitiones assignat̄, & quo modo demonstratio aut definitio est ipsius, aut non est, dictum est prius.

Summa huius capituli hæc est.

Prima cō clusio.

CAusa in his, quæ fiunt, & factis, & futuris, est eadē secundū substantiā, quæ verò est in his quæ sunt: ꝓbat̄, qm̄ cā assumpta in mediū in his, quæ sunt est, & in his quæ fiunt fit, & in factis facta, & futuris futura est, declaratur primo in eclipsi, & interpositione terræ: secūdo in crystallo. i. aqua densata ex defectu caloris, & ordinat̄ in trīs A primo C tertio & B medio ad dēsatum, aquā, & defectū caloris applicatis: ꝓbat̄ deinde, qm̄ cā & cui⁹ est cā, simul fiunt cū fiant, sunt cum sint &c.

Qō principalis. Secunda cōclusio.

Vtrum cum causa & effectus non simul sunt, sint in continuo tempore.

Syllogismus in hmōi quæ non sunt simul, est à posterius facto vel fieri, ad prius, & nō à priori ad posterius, tā in præterito, q̄ in futuro: probat̄ primo secūda pars. s. ꝙ non à priori, qm̄ siue ponant̄ comitari se extrema per determinatū tēpus, siue per indeterminatū, nec ex factū esse priori pōtinferri, factū esse posterius, qm̄ in medio tēpore inter duo facta esse, falsum erit, posterius factū esse asserere, nec ex factum esse potest inferri fore: probatur dupliciter. Primò quoniam medium simul genitum oportet esse cū eo, cuius est mediū: esse aūt & futurum esse nō sunt simul genita. Secūdò qm̄ nec finitum nec infinitū contingit esse tēpus mediū inter factū, & id quod futurū inferr̄, mēsurans ly erit, quoniā in medio falsum erit asserere.

Propōvel quæstio.

Speculandum est igitur quid est contingēs, vt post id quod factum est sit fieri in rebus.

Tertia cō clusio.

Factū esse non est continuū cum fieri, nec alio facto esse: probatur primo secunda pars, quoniā sunt termini, & atomi: declaratur, quoniam sunt indiuidualia sicut puncta, quæ continua nō sunt: scđò ꝓbat̄ prima pars ꝓpter idē, qm̄ ipm fieri de diuisibile, & nō pōt cōtinuū esse cum indiuisibili, sed infinita taliū indiuisibilium in eo sunt, declaratur ex similitudine lineæ ad punctum.

Quarta cōclusio. rāsiue.

Causa media se hēt cū eo quod cōsequenter fit vt de factū esse dictū est. Declarat̄, qm̄ necesse est in his, quæ cōsequenter fiunt, mediū & primū sine medio esse, quod saluat̄ à posteriori arguendo sic, in terminis præteritis à priori facto C medio & D postremo in essendo, primo aūt in syllogizādo. Tunc em̄ principiū & cā media per quam ex D infert̄ A est C qm̄ proximū est ipsi nunc quod est principiū tēporis: sine medio aūt seu immediatiōe, licet obstet ꝙ factū facto cōtinuū non est, qa infinitantur, & ꝓpter hoc videatur accipiēdo facta pro medijs nunq̄ peruenir̄ ad immediatū qđ tn̄ non obstat, sed necesse est incipere à medio & nūc primo, & similiter per omnia habet in trīs eisdem futuris, & declarat̄ exēplo in artificio dom⁹.

Quinta cōclusio.

In his, quę fiunt secundū circularē gnationem. contingit hoc esse, vt. s. circulariter in eis sumatur mediū, si verè mediū & termini adinuicē cōsequātur: probatur, qm̄ circulo demonstrare est cōuersim demonstrare, in hmōi autem & terminos necesse est cōuerti, & conclusiones ex talibus terminis in prioribus ostensum est cōuerti: declaratur deinde in operibus naturæ, terra. s. depluta, vapore nube, & iterū terra depluta, declarat̄ demū inciēdo à quouis eorū, qm̄ vndecūq; incipias, ad illud necessitas generationis & illationis redit &c.

Diuisio.

Quædam sunt quæ fiūt vniuersaliter, vt ea quę semper & in omni: aut sic se habent aut fiunt.

Quædam verò fiunt sicut frequenter: vt ꝙ homo masculus habeat barbam.

Sexta cō clusio.

In his, quæ vt frequenter fiunt, necesse est medium & immediatum principium vt frequenter, non vt vniuersaliter esse probatur: quoniā si medium vniuersaliter esset, conclusio vniuersaliter & nō vt frequēter esset, qđ est cōtra hypothesin, declaratur ī terminis A primo C tertio & B medio.

Series autem hæc est.

OSTENSA diuersitate cāæ seu ꝓpter qd, at tenta penes diuersum genus causalitatis, intendit in hoc cap. diuersitatē ipsius ꝓpter qd declarare, secundū reliquas distinctiōes facientes dr̄iam quo ad assumēda media in demōstrationibus. s. simul & non simul, circulariter & nō circulariter, semp & frequēter, & quatuor facit. Primò vnica conclusione declarat quo assumendū sit ꝓpter qd: quando cā & effectus simul sunt: secundò determinat quo assumendū sit, qn̄ non sunt simul, mouendo vnā qōnē, & eā soluēdo tribus cōclusionibus, quarum prima modū arguēdi tangit: secūda cōtinuitatē: tertia rn̄siua est principali intento per qōnē: tertio quo ī his quę circulariter gnant̄ ꝓp quid sumēdū sit insinuat cōclusiōe qnta: q̄rto in his quæ fiūt frequēter quo ꝓpter qd sumat̄ ostēdit cōclusione sexta præmittēs eorum quæ fiūt diuisionē.

A CIRCA primā cōclusionē & totū capm̄ primo declarandū occurrit qd cāæ noīe intelligat̄. Causa siquidē tria importat, rem illā, quæ est cā, & causa litatē, qua res illa causat̄, & relationē ad causatū. Nec parui refert qd horū accipiat̄ in ꝓposito. Siquis aūt diligēter intueat̄ ꝓcessum text⁹, videbit, ꝙ cāæ noīe: hic non intelligit̄ res illa, quæ est causa, qm̄ vīr verū non est, verè cām hoc modo. i. rē, quæ verè est res causans, esse simul cū eo cuius est cā, & fieri cū fit &c. vt patet de arte & artificiato, & vīr in agētibus physicis, nec diuisiones cāæ hic factæ locū haberēt, vt in ꝓgressu apparebit. Nec minus perspicuè videbit, ꝙ cāæ noīe relatio hic non intelligat̄, qm̄ de cā loquimur, vt causat effectū: relatio aūt cāæ nec effectum, nec effectus relationē causat, vt in postp̄dicamētis dr̄. vn̄ reliquū est, ꝙ cāæ noīe, causalitas seu operatio ipsius intelligat̄, seu res sub causalitate, & meritò, qa noīa formaliter sumēda sunt, ꝓlata p̄sertim à tāto philosopho: causæ aūt noīe nec rē nec relationē formaliter importat, sed causalitatē, quod ex duob⁹ liquet. Primò ex hoc ꝙ eius abstractū causalitas est, & cōsequenter sicut albū purā albedinē, ita cā purā causalitatē signat. Secūdò ex hoc ꝙ ea, quæ causis sermone formali attribuunt̄ à philosophis, de causalitatib⁹ oportet & sufficit verificari: vtpote ꝙ cā distinguit̄ in cām in actu, & cām in potentia, & ꝙ finis est cā causarū &c. Cū igitur cām audiēs noīari formal̄ nomē cōtēplare, & causalitatē ipam cōsiderās clariorē habebis aditū ad dicta penetrāda, & qđ dictū est de causa, intelligendū est proportionaliter de effectus, seu causati nomine.

Quidcau sa noīe.

In his, quæ fiunt, & factis, & futuris, quomodo eadem sit causa secundum substantiam.

CIrca eandē primam conclusionē in particulari aduertenda sunt duo. Primū est (ly eadē secundū substantiā) pōt em̄ dupliciter accipi cām esse eandē secundū substantiā. Vno mō accipiendo substantiā, vt distinguit̄ contra accidēs, & hoc modo cā dr̄ eadē secundū substātiā, quæ est eadē quo ad rē quæ causat, licet nō sit eadē quo ad accidētia. i. operationē: sicut dicim⁹ ꝙ multorū filiorū ex eodē patre est eadē cā secundū substantiā, licet non eadē gnatio: & hic sensus iā exclusus est, qm̄ de cā formaliter & nō materialiter sermo est, & vltra hoc oporteret chimerizare ad saluandā hanc cōclusionē, eclipsis nāq; futuræ & præteritæ, quo eadē cā erit hoc modo? Secūdo ergo modo pōt intelligi accipiēdo substantiā, vt distinguit̄ cōtra accidētale, vt sic illorū causa dicat̄ eadē, quæ est eadē quo ad substātialia seu formalia, licet nō sit eadē quod ad accidētalia, & hic sensus est intentus ab Arist. oportet em̄ eorūdē effectuū secundū speciē, differētiū tm̄ penes esse fieri fuisse & fore, esse causas easdē secūdū speciē, differētes ꝓportionaliter penes esse & fieri &c. (vt patet in exēplis in litera positis) eclipsis em̄ præteritæ causa est interpositio terræ ꝓterita, & futuræ futura: cōstat aūt ꝙ oēs interpositiones eædem sunt quo ad substātialia,

quoniã oĩm eadẽ est diffinitio, licet nõ sint eædẽ scđm numerũ,& accidẽtia tpalia.s.p̃teriſſe &fore.

Secundũ est (ly quæ verè est in his quæ sunt.) Notãter em̃ Aristoteles addidit ly verè, non enim vult q̃ quęcũq; cã est causa esse rei, q̃ illa eadẽ secundũ subſtantiã sit causa fieri eiusdẽ &c.qm̃ hoc aperte falsum est,vt patet ĩ causis remotis & partialibus,sed vult q̃ illa,quæ verè est cã esse rei,sit illa q̃ eadẽ scđm subam est cã fieri, & fore &c.quæ aũt sit verè cã eẽ rei,Metaphysici negotij est discutere, ꝓ nũc sufficiat q̃ est sufficiẽs & ꝓpria causa.

Annota. CIRCA primam q̃onem notãda sunt q̃tuor. s.diuisio,qualitas diuisionis,titulus,& causa. Insinuat in primis Aristoteles mouẽdo hanc q̃onem diuisionẽ talẽ,causarũ quædam sunt simul cũ suis effectibus:quædã nõ sunt simul:primę sunt,quas in p̃cedẽti cõclusione tractauimus, secundæ sunt, de quib⁹ modo tractare intẽdimus: huius aũt diuisionis sensus ex dictis facilè percipi põt, qm̃ ex parte ly simul, nulla obscuritas inuenitur, cõstat nãq; q̃ de simultate tẽporis sermo est, & q̃ simul tẽpore dicunt illa, quæ sunt coæqueua. Talia em̃ sunt quæ eodem tpe mensurant. Ex parte aũt(ly causarũ)ambiguitas, quæ oriri poterat iam locũ nõ hẽt, poterat em̃ dubitari an per istã diuisionẽ intendat, q̃ res causans qñq; est simul cũ effectu, & qñq; nõ, nunc aũt ex dictis liquet, q̃ non de re causante,sed de cã formaliter loquimur,& similiter de effectu,& ꝓpterea sensus diuisiõis vndiq̃ clar⁹ est. Qualitas verò hui⁹ diuisiõis, quo ad hoc tm̃ nunc inspiciẽda est, q̃.s.mẽbra diuisiõis diuisi rõnẽ nõ æqualiter sapiunt. Causa nãque, quæ simul est cum effectu,verè causa est, vt supra dixit Arist.& necessariò infert effectũ vt dicet hic, causa aũt,quæ nõ simul est cũ effectu, nec verè causa est,nec necessariò infert effectũ, sed occasiõis vel medij vel partialis vel cãæ remotæ,seu alicuius huiusmodi rõnẽ hẽt, & ideo nõ est mirũ si non est simul cũ eo cuius est cã,& sic patẽt duo prima. Ad tituli aũt euidentiã scire oportet, q̃ aliqua esse in cõtinuo tẽpore nihil aliud est q̃ durationes eorum cõicare in termino cõi, siue extrinseco siue intrinseco eis, ita q̃ vnũmet instans sit finis durationis vnius, & principiũ durationis alterius. Dixi siue extrinseco siue intrinseco, qm̃ duobus modis cõtingit aliqua esse in tpe cõtinuo:quædã enim successiuã cõtinuationẽ habẽt in seipsis.i. qa aliquid sui cõtinuat ea vt pars prior & posterior eiusdem motus continuant,& similiter partes tpis, & ista habẽt terminũ cõem intrinsecũ.s. mutatũ esse vel instans. Quædam verò in seipsis quidẽ discõtinua sunt, & nõ copulant ad aliquod sui, cõe vtriq; habent tm̃ se,sic cõsequenter q̃ idẽ instãs est finis durationis prioris,& principiũ durationis posterioris vt mot⁹ localis, & febris q̃ñq; vel quicũq; alij duo motus vt dr̃ 8.Physicorũ: & ista habẽt vnũ terminũ cõem extrinsecũ: qm̃ vtunt extrinseco instãti, vt vno termino cõtinuante vtrũq;. Quia ergo ea, quæ nõ simul seu eodẽ tpe sunt cõtingit cõtinuari secũdum tẽpus,& cõtingit non sibi succedere in tpe cõtinuo,sed mora interiecta,& cõtinuari secũdum tẽpus plurib⁹ modis cõtingit,ideo Aristoteles vocabulo cõi ad vtrũq; modum vsus,quæsiuit an cã & effectus,quæ nõ simul sunt,sint in continuo tpe,& nõ simplr̃,an habeãt cõtinuitatẽ. Causa aũt q̃nis motę nõ est vt ipsa discutiat absolutè,qm̃ logicæ facultatis hoc nõ est,sed vt eousque ventilet,quo innotescat,qũo ꝓpter qd demõstrator accipere possit in hmõi(qm̃ in his spãlis difficultas est in accipiẽdo ꝓpter quid, vt ex rõne S. Tho.declarabit),ꝓpter qđ Aristoteles ĩ textu nũquã formaliter rn̄det huic q̃oni,sed statim ad modũ syllogizãdi ĩ hmõi se trãsfert, & ea de hac q̃one dicit, quæ supradictæ intẽtioni necessaria credidit.

F CIRCA secundã cõclusionẽ aduertẽda sunt duo.Primum est q̃ Aristoteles volẽs determinare q̃onẽ motã in ordine ad demõstrationẽ,qm̃ hmõi cã & effectus nõ simul existẽtes, vt inferius patebit,se hñt sicut duo facta esse,vel sicut factũ eẽ, & fieri &c.ideo inchoauit à modo demõstrãdi, qui inuenit inter fieri & facta esse &c.Ex his em̃ descẽdendo seu applicãdo dicta ad ꝓpositũ, facilè patebit qũo ꝓpter qd sumendũ sit in hmõi causis. Secundũ est,q̃ in cõclusiõe ista, loquamur de fieri & factũ esse formaliter & non materialiter.i.de fieri,vt fieri est in cõi, non vt tale fieri,& similiter de factũ esse,vt sic in cõi,& nõ de tali factũ esse,sicut & ĩ physicis sermo est de motu formaliter, vt motus est,& nõ vt in tali vel in tali subiecto, vel à

G tali cã &c. Notandũ aũt est hoc diligẽter & semp hic præ oculis habendũ, qm̃ apparebit qñq; falsa esse,quæ dicent recurrẽtibus ad exẽpla particularia ꝓpter hoc,qa accipiuntur fieri,& factũ esse vt sunt ab agẽte infallibiliter & regulariter vl̃ necessariò &c.vt puta si sol ort⁹ est hora.12.occidet.24.& hmõi:hęc em̃ oĩa sermo formalis d̃ fieri & factũ eẽ dissoluit, & oñdit nõ esse cõtra cõclusionẽ posita.

Annota. CIRCA rõnes adductas ad ꝓbandã secundã conclusionẽ aduertendũ est primo, q̃ Aristoteles reducit tacitè oẽs modos arguẽdi à priori, ĩ hmõi fieri & factũ esse ad duos,dũ illos tm̃ excludit.Cũ em̃ multis modis arguere cõtingat,siue bene siue malè, in hmõi à priori ad posterius.s.à priori fieri ad posterius fieri, & à priori fieri ad posterius factũ esse,& à priori factũ esse ad posterius factum esse,& à priori factũ eẽ ad poster⁹ fieri,& à nũc factũ esse ad fore &c.duos tangẽs Aristoteles oẽs exclusit. Tetigit aũt argumentũ à priori factũ eẽ ad

H poster⁹ factũ esse,& à nũc factũ eẽ ad fore & meritò,qm̃ si licet arguere in hmõi à priori,aut concludet suum simile posterius,aut dissimile,similia sunt duo facta esse,dissimilia sunt facta eẽ & fore. Si neutro istorũ modorũ argm̃ tenet palã est, q̃ nõ oportet ampli⁹ solicitari, & sic patet ꝓcessus. Vis aũt rõnis ꝓbãtis primũ mẽbrũ.s.q̃ nõ põt ex priori factũ esse cõcludi posterius factũ esse consistit in hoc, q̃ pri⁹ inferẽs necessariò suũ poster⁹, infert illud simplr̃,& ꝓpterea si prius factũ eẽ cõcludet

Annota.

cludet poster⁹, oportet q̃ semp ad pri⁹ factũ esse

A sequat poster⁹ factũ esse,ita q̃ affirmatio prioris nullo tpe stet cũ negatione posterioris. Aliter illatio nõ esset necessaria:hoc aũt saluari nõ põt,inferẽdo poster⁹ factũ eẽ ex priori factũ esse,qm̃ inter q̃libet duo facta esse est tẽpus mediũ, in q̃ vera est affirmatio prioris,& falsa affirmõ posterioris,nec refert si iter ista duo facta eẽ ponat⁹ tps determinatũ siue ideterminatũ eẽ,q̃libet q̃q;.n.ponat, semp oportet eẽ aliq̃d tẽpus mediũ inter duo facta esse. Vis aũt rõnis primę ad ꝓbãdũ scđm mẽbrũ. s. q̃ argumẽtũ à facto eẽ priori ad fore nõ tenet, consistit in eo q̃d dictũ est in prima cõclõne hui⁹ capituli.s.q̃ cã inferẽs necessariò suũ effectũ cũ sit verè cã oportet q̃ simul sit genita cũ effectu,vel & ĩ idẽ

B redit,q̃ sit cõgenita effectui.i. ꝓportionaliter assimilet effectui,vt eẽ effect⁹ eẽ causæ,& fieri.effect⁹: fieri cãę rñdeat:cõstat aũt,q̃ factũ eẽ,& fore nõ sũt simul genita nec cõgenita. Vis aũt scđæ rõnis occultior est,ꝓpter ãbiguitatẽ terminorũ:cum.n.ibi dr̃ q̃ nõ cõtingit tẽp⁹ mediũ eẽ finitũ nec infinitum. Tẽp⁹ mediũ nõ põt intelligi inter factũ eẽ, & erit, qm̃ nec inter p̃teritũ & futurum, nec inter p̃sens nunc & futurum est tempus medium, sed oportet q̃ intelligatur tempus medium inter factũ eẽ,& terminũ ipsi⁹ fore,qđ tps mẽsurat ly erit, vt in summa ad facilitatẽ doctrinæ insertũ est, sic aũt intellecto tpe medio,qũo nec finitũ,nec infinitũ cõtingit eẽ,nõ palã est,nisi sic intelligat. Si tale argumẽtũ à priori.s.A factũ est, ergo B erit tenet,

C aut hoc tenet,scđm aliq̃d determinatũ tps mediũ inter A & B puta A factũ est nũc:ergo B erit cras, aut scđm tps indeterminatũ, puta A factũ ẽ ergo B erit,sed nec finitum, nec infinitũ cõtingit eẽ tẽpus mediũ.i.sed nec scđm tps mediũ determinatũ nec scđm tps mediũ indeterminatũ:cõtingit inferre ex priori facto posterius fore:ergo &c. Et tunc nõ parua dubitatio cõsurgit circa ꝓbationẽ minoris.s.falsum. n.erit dicere in medio : põt siq̃dẽ hoc intelligi dupliciter. Vno mõ vt dicat in illo tpe medio vt exposuim⁹,falsum eẽ dicere.i.falsa est affirmatio dicẽs illud posteri⁹ eẽ vel factũ est. Alio mõ vt dicat in illo met tpe medio falsum eẽ dicere.i.

D affirmare,ly erit.i.illud posterius fore, & si primo mõ intelligat,vis ꝓbationis stat in hoc,q̃ de q̃ magis vr̃ inesse & nõ inest, ergo nec de q̃ minus, sed magis vr̃,q̃ ad prius necessario inferens posterius ipm posteri⁹ statim sequat,q̃ tpe interposito, qm̃ hæc est natura talis prioris,vt dictũ ẽ,qm̃ seq̃la necessaria effect⁹ est,ex natura causæ & nõ ex tpe,& ideo si tali causę ex se inest q̃ necessario sequat,effect⁹ simplicit̃ sequitur effect⁹: in ꝓposito aũt videm⁹,q̃ statim nõ seq̃t poster⁹ eẽ, qm̃ falsum ẽ dicere in tpe medio illud esse : ergo nõ est necessariũ ex priori ipm fore,& sic nec determinatũ, nec indeterminatũ,cõtingit ponere tps mediũ,in cuius trõ necessario illlud posterius sit ex priori. Si aũt scđo mõ intelligat.i.qa falsum est in tpe medio dicere illud erit,vis ꝓbatiõis stat ĩ hoc,q̃ ex priori neces-

A ario inferẽte poster⁹, sequitur cõclõ nõ q̃litercũq; vera,sed necessariò vera,stãte antecedẽtis veritate: in ꝓposito aũt,licet cõtingat ipm cõsequẽs eẽ verũ,nõ tñ necessariò infert verũ, qm̃ cõtingit ipm esse falsum.stãte.n.q̃ A factũ sit euenire põt, q̃ B post tps sit,& euenire põt q̃ nõ sit,& ꝓpterea nõ est necessaria illatio A factũ est, ergo B erit scđm q̃dcũq; tps,siue certũ,siue incertũ: cõtingit.n. falsum eẽ dicere q̃ erit,& cõsequẽter falsum est simpliciter,in medio tempore dicere, erit sub ratione consequentis:quoniam dicere ipsum, sic est dicere erit necessariò, & hæc videtur mens Aristot.

Annot. CIRCA verba illa. Speculãdũ igit̃. Aduertendũ est ꝓp obscuritatẽ magnã huius capituli q̃ diuersimodè ab illustrib⁹ expositorib⁹ exponunt.

B Auerrois nãq; & Boetius,tanq̃ q̃stionẽ circa dicta exortã inducũt,qa.n.dictũ est,q̃ ex priori in his,q̃ nõ simul sunt posterius necessariò nõ sequit̃,ingrendũ est,q̃rein rebus cernit̃, q̃ sine intermissiõe post factũ vnius sequtur fieri alterius: & Boeti⁹ qđẽ vult hanc inquisitionem tactã esse ab Arist. Sed statim derelictã tanq̃ impertinentẽ. Auerrois aũt aliqualiter rñsum esse sustinere vr̃. S. Tho.autẽ & Alber.Magnus,& ipsemet Boeti⁹:iuxta primã ex positionẽ volũt Arist.ita texisse.vt post declaratũ modũ arguẽdi in hmõi q̃ nõ simul sunt q̃.s.nõ licẽt à priori arguere,tanq̃ ad id q̃d reliquũ erat,trãstulerit se ad cõtẽplãdũ.s.cõtinuitatẽ istorum, qm̃ q̃stio de cõtinuitate corũ,erat mota:vñ & cũ nota illatiõis,subdidit,speculãdũ igit̃, & sic ꝓponit spe

C culãdũ q̃d sit cõtinuãs ista, aut nõ eẽ, aliq̃d continuãs,& hoc determinat vel primã partẽ tm̃ ꝓponit & determinat destructiuè, qm̃ ly(aut)apud grecos affirmãtis est(vt ex ꝓblematib⁹ Arist.patet.) Qualitercũq; aũt introducãtur p̃dicta verba, manifestũ est tertiã cõclusionẽ appositã esse & ꝓbatã ꝓpter quæstionẽ motam : qm̃ vt dicetur causa quæ non simul est cum effectu, & effectus se habent, sicut factum esse, & factum esse vel fieri.

Annot. CIRCA quartã conclõnẽ, qm̃ multa videda sunt omissis pluribus modis q̃bus exponi possunt trĩ eiusdẽ,qm̃ in sñia nõ discrepam⁹, breuit̃ sciẽdũ est,q̃ ly(cã media)stat ꝓ medio trõ,q̃ meritò vocat̃ cã media,nõ solũ q̃ cã sit in syllogismos sed qm̃ verè media cã est inter vltimũ effectũ & primam cãm,vt in litera patet,ly aũt cõsequẽter fit,stat ꝓ gñe eorũ,q̃ cõsequẽter & nõ simul fiũt, ita q̃ sensus est cã media se hẽt cũ eo q̃d cõsequenter fit. i. medius trus se hẽt in his q̃ cõsequẽter fiũt &c. Nec mireť aliqs me sic glosare,qm̃ min⁹ scrupulosa & magis manifestãs intẽtũ Arist. oĩb⁹ fortè alijs expositiõib⁹ ẽ,& in eãdẽ incidit sñiã. Mihi.n.nõ ẽ cure,in hmõi tã verborũ series q̃ rerũ claritas. Conse T.c.25. quẽter aũt se hre,vt in.5.Phy.dr̃:ẽ vnũ eẽ post aliud absq; medio,eiusdẽ gñis,vt dom⁹ post̃ domũ absque media domo,licet mediare bos vl̃ aliq̃d aliud.

Annot. CIRCA eãdẽ cõclusionẽ pẽsanda similitudo inter cãm & effectũ cõsequẽter se habẽtes & facta eẽ,vel factũ eẽ & fieri,ab Aristo.assignata occurrit

diligẽter ſiquidẽ textũ intuẽtibus apparet, q̃ duo principaliter, circa facta eſſe docuit. ſ. modum arguẽdi, & continuitatẽ: & iuxta primũ dixit duo. ſ. q̃ à priori non infertur poſterius, & q̃ ex poſteriori neceſſariò inferẽ prius, iuxta ſecundũ quoq; dixit duo. ſ. q̃ facta eſſe & ſimiliter fieri & factum eſſe nõ ſunt cõtinua, & q̃ in vno fieri ſunt infinita facta eſſe. Quia ergo intulit, q̃ intantum eſt de iſtis dictũ inquantũ ſic ſe habet media cã ĩ eo qđ cõſequẽter fit. An ſimilitudo ĩ oĩbus teneat ſupra dictis ſcrutandũ non immeritò duximus. Quo ad modũ arguẽdi, expreſſe in textu dr̃, q̃ aſsimilant, qm̃ vtrobiq; à poſteriori & nõ à priori arguendũ eſt. Aſſumendo, q̃ medio cãæ vereq; mediæ in eſſendo factũ eſſe, & cõcludẽdo, ex vltimi effect⁹ factũ eſſe anterioris cãæ factũ eſſe. Quo ad cõtinuitatẽ aũt ſcd̃m aliqd facilè, & ſcd̃m aliqd difficilè eſt ſimilitudinẽ ſaluare, aut manifeſtare. Continuitatẽ dico ſcd̃m tp̃s nõ in ſe. Clarum quidẽ eſt, q̃ ſicut duo facta eſſe, nec ſcd̃m ſe, nec ſcd̃m tẽpus continua ſunt, ita nec cõtinua ſunt factũ eſſe cãæ, & factũ eſſe effectus poſterioris. Si em̃ cõtinua eſſent ſecundũ ſe, fieri ex (factis eſſe) cõponerent̃, quod eſt impoſsibile, vt demõſtrar̃. 6. Phyſicorũ. Si aũt eſſent cõtinua ſecũdũ tp̃s tm̃, hoc non aliter imaginar̃, niſi q̃a idẽ inſtans eſt cõe vtriq;, & ſic cũ facta eſſe ſint inſtantanea, eſſent ſimul: eodẽ em̃ inſtãti adæquare menſurarent̃, & ſic nõ cõſequẽter ſe haberẽt, vt ſupponimus. Clarũ quoq; eſt, q̃ ſicut factũ eſſe & fieri nõ ſunt cõtinua, ita ẽt factũ eſſe cãæ, & fieri effectus cõſequẽtis nõ ſunt continua ĩ ſe, qm̃ illud eſt indiuiſibile, & hoc diuiſibile, quæ continua dici nõ p̃nt, eo q̃ cõtinua oportet hr̃e vltima, quæ ſint vnũ, & indiuiſibile caret vltimo. Non tm̃ liquet, an ſicut ad factũ eſſe abſq; tpe medio ſeq̃r̃ fieri, ſicut ad punctũ linea, & ab inſtãs tp̃s, ita ad factũ eſſe cãæ ſequar̃ fieri effectus poſterioris, ſeu cãæ mediæ. v. g. an ſumptã medicinã immediatè ſequar̃ fieri alterationẽ humoris cõtrarij, & alteratũ humorẽ expelli, & expulſum cõfortari, & cõfortatum ſanari &c. in hoc aũt pendet qõ mota à principio, an. ſ. ea, quæ nõ ſimul ſunt, ſint in cõtinuo tpe: puto aũt hoc nõ eſſe ab Ariſtotele exp̃ſſum, qm̃ quo ad vim demõſtrãdi nihil refert, an mediet tp̃s, an nõ, vt patet in artificialib⁹, quorũ cãæ nõ cõtinuanť: & tm̃ eadẽ vis eſt arguẽti in eis, & in his, quæ cõtinuo tpe ſibi ſuccedũt, vt exẽpla literæ oſtẽdũt, & ex dicẽdis patet. Quid aũt ſit de hac difficultate tenẽdũ, cõpertum mihi nõ eſt rõne cõuincẽte: qm̃ nec motũ augmẽtationis nec alteratiõis ſimpliciter cõcauitatẽ hr̃e didici, & interpoſita quiete creſcũt aĩata, nec diſpoſitiones medias, ſeu motus diſpoſitiuos, ita ſeſe cõſequi video, vt quies aliqua dari nõ poſsit. Opinor tm̃ pro nũc non eſſe mediũ tp̃s inter prioris cãæ factũ eẽ, & poſterioris fieri in naturalib⁹, qm̃ nulla neceſsitas, quietẽ mediã ponendi inter alteratiões diſpoſitiuas video, & cãm talis quietis neſcio cõſiderare, & agens naturale cũ ex neceſsitate & nõ libere agat, indeſinẽter agat ſi põt. & non potius tunc q̃ nunc, licet nõ ſemper idẽ faciat, ſed potius diſponat &c. Accedit ad hæc rõ. S. Tho. quã, p cãm mouẽ dæ qõnis dixit. ſ. q̃ niſi cõtinuatio ſcd̃m tp̃s inter hmõi cauſas cõcedat, erit aliquod inter eas tp̃s mediũ, & ſic erit aliqua cã media: & iterũ cũ illa propter eandẽ rõnẽ nõ ſuccedat cõtinuo tpe erit media alia cã, & ſic in infinitũ, pcedẽt, & nunq̃ ad immediatũ veniẽt, ſic nec demõſtratio erit. Quòd ſi aliqs dixerit hãc rõnẽ nõ eſſe adductã à S. Tho. ad cõcludendũ, ſed dubitandũ, & rñderit, q̃ dabitur tp̃s mediũ ĩter duas cauſas, ſed nõ cã media, ſicut inter deciſos lapides, & poſtmodũ ad parietis cõſtructionẽ, pcedere, inquirat̃ à ſic dicente in naturalibus (de quib⁹ loq̃mur) vbi actiões nõ ſunt libere, quare interponi quies: & ſi quies interponi quõ fit cõnexio effect⁹ cũ ſua anteriori cã: teneat ergo ſimilitudo quo ad oĩa ſupradicta, qm̃ & ſic Ariſtotelẽ qõni motæ rñdiſſe fatebir̃ affirmatiuè, q̃. ſ. fieri cãæ cõtinuũ eſt in tpe cũ fieri effect⁹ ſuæ cauſæ poſterioris, & nõ neceſſariò cõtinuũ eſt ſecundũ ſe: & q̃ factũ eſſe cãæ & fieri effect⁹ ſeu cãe poſterioris, mõ dicto continuant̃. Quo ad vltimũ verò. ſ. q̃ in fieri ſunt infinita facta eſſe in potẽtia, ſimilitudo nõ tenet, loquẽdo de factũ eſſe cauſæ, & factũ eſſe effect⁹: hæc em̃ finita ſunt vt dicẽt, & ideo põt in eis formari propoſitio immediata, vñ nec Ariſt. dixit illud tanq̃ principaliť intẽtũ, ſed in ſeruit ĩter dicẽdũ, fortè vt pararet locũ obiectiõi, quã poſtmodũ excluſit, vbi hæc clarius patebũt.

CIRCA eiuſdẽ cõcluſiõis declarationẽ dubitat̃, qm̃ nõ vr̃ ſolui ſufficiẽter obiectio facta in litera. Cum em̃ intẽdat ſaluare, ppoſitũ. ſ. q̃ in hmõi primũ & mediũ ſint immediata, & obiectio ſit, q̃ impoſsibile eſt duo facta eſſe, quorũ alterũ dr̃ eẽ primũ & alterũ mediũ eſſe immediata, qm̃ inter quælibet duo facta eſſe, quæ nõ ſunt ſimul, cadit fieri mediũ, & in quolibet fieri ſunt infinita facta eſſe. Rñſio Ariſtotelis eſt, q̃ oportet à medio incipere, & nũc primo: cõſtat aũt, q̃ niſi æquiuocem⁹ per mediũ intellexit cãm mediã, ſeu q̃ idẽ eſt effectũ mediũ & pximũ vltimo, & p nunc primũ intellexit effectũ vltimũ: ab his em̃ inchoãdũ eſt tãquã à medio & primo &c. vel vt exponit S. Tho. intellexit effectũ vltimũ p vtrũq; , qa oportet initiũ arguẽdi ſumere ab vltimo effectu, q̃ eſt mediũ inferẽs oẽs cauſas anteriores, & primũ ita q̃ à nulla earũ inferr̃, eo q̃ eſt in vltimo nũc, qđ primũ dicit̃, vel in ordine ſyllogiſtico, vel reſpectu tp̃is futuri, vel reſpectu mẽſuratiõis ſeu notificationis p̃teriti, quod p approximationẽ ad ip̃m certificat: qua litercũq; aũt intelligat licet ſufficienter dixerit q̃ eſt dare primũ, à quo ſyllogiſmus exordiũ ſumat, nõ ex hoc liquet q̃ ſit dare immediationem inter primũ & mediũ & alterũ extremũ. Dicam em̃ q̃ licet ſit dare ſanatũ eſſe tanq̃ vltimũ & principiũ arguẽdi, non tm̃ põt ſumi vnũ aliud factũ eſſe pro immediato medio, quo ſanatũ eẽ infert medicinã ſumptã eẽ: qm̃ inter ſanatũ eſſe & medicinã ſumptam

Quòd accidant. immediata vel nõ immediata duo facta eſſe.

ptam eſſe, ſunt infinita facta eſſe &c. Ad hoc dr̃, q̃ rñſio Ariſtotelis intellecta, vt dicẽt, ſufficiẽter, difficultatẽ ſoluit. Ad cuius euidentiã ſciendũ eſt q̃ vt tangit Boetius (cuius q̃ vidi fragmẽta) hoc in loco deſinũt: in gñationib⁹ horũ, quæ cõſequẽter fiunt duo cõſideranda ſunt, id. ſ. quod ſe tenet ex parte tp̃is mẽſurãtis, & id quod ſe tenet ex parte ipſarũ cauſarũ & effectuũ cõſequẽter ſe habentiũ: ſi em̃ cõſideret̃ in eis tp̃s, cũ illud ſit continuũ, vt dictũ eſt, nõ inueniť aliquod factũ eſſe cõſequẽter ſe habẽs, qm̃ oĩa, quæ ſunt ibi facta eſſe, ſeu inſtãtia ſunt in potẽtia & ſunt infinita, & inter quæ libet duo ſunt infinita in medio & cõſequẽter ſtãdo infra tp̃is limites, impoſsibile eſt accipere primũ & mediũ immediata &c. & ex hoc & ſecũdũ hoc (vt Boetio placet), pcedit obiectio in litera facta. Si verò cõſideret̃ in eis quæ cõſequẽter fiũt id quod cãæ & effectus cõnexio habet, ſic duo inueniunť. ſ. fieri ipſarũ cauſarũ vel effectuũ, & facta eẽ eorundẽ quæ in actu ſunt, qm̃ termini actualiter ſunt factiõnũ, & ſic inueniunť in hmõi duo gñra ipſius factũ eſſe, vnũ eorũ, quæ actualiter terminant gñationes, aliũ cõſequẽter ſe habẽtiũ: & iſta ſunt in actu, alterũ eorũ, quæ in potẽtia ſunt in ipſis fieri & gñari earundẽ cauſarũ &c. Si conſiderẽtur iſta facta eſſe, quæ ſunt in potẽtia ſyllogiſm⁹ nõ habet terminos immediatos in hmõi: qm̃ huiuſmodi infinita ſunt &c. vnde ex hoc quoq; & ſcd̃m hoc, pcedit obiectio literæ, vt ex S. Th. colligitur. Si verò cõſiderenť illa facta eſſe quæ ſunt in actu, talia immediata ſunt, qm̃ ita cõſequenter ſe habẽt q̃ nihil eſt mediũ eiuſdẽ gñis, licet em̃ inter expulſam eſſe cholerã & ſanatũ eſſe mediẽt multa facta eſſe in potẽtia, quę cõtinuãt ipſum fieri ſanum, nullũ tm̃ mediat factũ eſſe ĩ actu ſuppoſito, q̃ nulla alia cã ſit media inter illa duo &c. & ideo cõſequenter ſe hñt & immediata ſunt. Nec turberis audiens me dicere, q̃ facta eſſe in actu & in potẽtia ſint alteri⁹ gñis, & q̃, pterea denť facta eſſe immediata perinde ac ſextũ Phyſicorũ deſtruere velim: oportet ſiquidem ſcire q̃ nõ loquimur modo vt ſuperius. ſ. de factum eſſe & fieri formaliter, ſed loquimur cõtractè de factũ eſſe & fieri cãæ, & effectus poſterioris, vt ſic &c. & ideo ſicut formaliter & in cõi loquẽdo ad hoc q̃ duo facta eẽ ſint immediata exigiť, q̃ nullo oĩno factũ eẽ mediet, ita ad hoc q̃ cã fctã & effectus factus, ſeu q̃ duę facte cãę ſint ĩmediatę exigiť q̃ aliq̃ cã fctã mediet, & nõ ſufficit q̃ aliquod factũ eſſe mediet &c. qm̃ inter cãm & cãm oportet alteram cãm mediare, ſi immediatæ non ſunt. Iam em̃ dictũ eſt, q̃ conſequenter ſe habere eſt vnum ſequi aliud abſq; medio ſui generis &c. Quòd ſi dixeris, q̃ etiam cãm aliquam ſemper oportet mediare inter huiuſmodi duas facias cauſas, qm̃ ſemper mediat fieri, qđ eſt media cauſa, & per hoc mediant ipſius fieri facta eſſe, vt cauſæ mediæ. Rñdetur, q̃ cauſam factã non accipimus hoc in loco: niſi actu factam & terminatã, quoniã ordinẽ & immediationem in ſyllogiſmo inuenire volumus, & ſufficienter ſcietia illationis iſtorũ habetur: vtẽdo tm̃ cauſis in actu, & eas immediatas aſſumendo: vnde quo ad vim arguendi non refert quot ſint media facta eſſe in potentia, quoniã non numerantur media ſyllogiſtica ſecundũ eorum numerũ, ſed ſecundũ numerum factum eſſe in actu: vnius enim medij & cauſæ vim habet ſanarũ eſſe cum ipſo ſanari ad concludendum expulſam eſſe choleram vel ſaltẽ ſanatum eſſe eſt vnum medium, & ſanari ſeu fieri ſanum alterum: quoniã ipſum fieri magis actu eẽ non põt quàm in fieri: eius em̃ eſſe in actu ſic eſt: ſed plura media his multiplicari nec oportet, nec poteſt, quoniã infinitas ſtatim ſequeť. Eſt igitur & in hmõi cauſis & effectibus inuenire terminos immediatos contẽplando cauſas in actu, ſiue fieri & factum terminans. vnam cauſam in actu, ſiue duas dicamus & ſecundũ poſitionem ſyllogiſmi, qui certam ſcientiam facit à poſteriori arguẽdo, tali immediatione vtens, & cã deceptione immunis remanet &c. Et quoniã hoc ex rñſione Ariſtotelis ſumitur ſupradicta, quoniã intelligẽda eſt ſecundũ ea, quæ ante dixerat. ſ. q̃ pro medio ſumẽdum eſt id quod eſt proximũ nunc primo. i. effectui vltimo vel à medio, & nũc primo. i. à factum eſſe medio inter primam cauſam & vltimum effectum, vel medio principali in inferendo non quacunq;, ſed quod eſt ipſum nũc primum. i. quod eſt correſpondens nunc primo terminanti factionem illam. i. ſed à factum eſſe in actu, quod nunc primo. i. vltimo quo ad nos actualiter terminat̃ ipſum fieri: & dederat exemplum de duobus factis. ſ. C & D inſinuans hæc facta, qm̃ actu inueniunť in tali connexione cauſarũ ſe accipere vt immediata &c. incipiẽdo à poſtremo effectu, tanq̃ à primo & indemonſtrabili principio: ideo ſufficienter reſponſio eius difficultatem euacuauit & primum & immediatos terminos manifeſtauit &c.

Quemodo in cauſis, & in demonſtrationibus per cauſas circulus contingat, & cur in his, quæ conſequenter fiunt circulariter tantum, tenet argumentum à priori & à poſteriori, in his verò, quę conſequenter fiunt non circulariter, tenet tantũ argumentum à poſteriori.

CIrca quintã cõcluſionẽ aduertẽdũ eſt q̃ ſalua quacũq; alia expoſitiõe, ſenſus literalis & intẽtus ab Ariſtotele in illis verbis, ille mihi vr̃, quẽ in ſumma poſuimus, nec diſcordat à S. Tho. ſi diligẽter videat̃, licet nõ oĩno ſecũdũ verba cõformis ſit &c. S. Th. nãq; modũ demonſtrandi ſimp̃r in iſtis docere volẽs, à poſteriori dixit tm̃ pceſſum fieri, & hoc circulariter, vndecunq; incipias, qm̃ quodlibet quolibet eſt prius & poſteri⁹, nõ tm̃ negauit quin à priori pcedi in his poſsit ſyllogiſmo phyſico, ideſt, vt frequenter. Habet autem multa annexa dubia. Primũ eſt, quia circulũ ponit cauſarum. Sed hoc ſolutum eſt à S. Tho. dicente, q̃ hoc nõ incõuenit in cauſis p accidẽs. Scd̃m eſt, qa circulũ in demõſtratiõib⁹ ponit in primo libro reprobatũ, & hoc ẽt ſoluit. S. Tho. dicẽs, q̃ nõ redit̃ Tex. c. 6.

ad idē numero, & ideo nō est verè circulus demō E
strati⁹. Et licet verę sint solutiōes istę, circa tñ pri
mū horū aliq̄d addendū est. Ad primū siquidē rñ
sio nouā dubitationē gñauit, qm̄ si hmōi cāæ, in
q̄b⁹ fit circularis demōstratio, sunt cāæ p̄ accidēs,
demōstratio p̄cedet ex his, quæ sunt per accidēs,
cui⁹ oppositū determinatū est &c. Ad hoc breui
ter dī suppositis physicis principijs, qm̄ nō est p̄
sentis negotij tractare de p̄seitate causarū, sed Me
taphysici poti⁹ &c. q̄ stat aliq̄d eē cām p̄ accidēs
alteri⁹, & tñ illa duo hr̄e ordinē p̄ se, sicut patet de
vino & aceto: vinū em̄ est per accidens materialis
cā, ex qua fit acetū: fit tñ acetū ex vino per se, si ly
(ex) dicit ordinē formarū: & similr̄ de forma cada
ueris & aīalis &c. Et ideo cū hmōi demōstratiōes,
de q̄b⁹ est sermo, nō sint potissimæ, sed ex imper- F
fectis causis, quæ p̄cedūt suos effectus nō incōue-
nit q̄ p̄cedāt ex causis p̄ accidens, hūtibus tñ ali
q̄d perfeitatis quo ad ordinē ad succesionē, qua-
lis manifestè apparet, ex motu cœli in exēplo Ari
stotelis &c. Tertiū dubiū est p̄pter q̄d, in his, quę
cōsequēter fiūt circulariter, tenet argm̄ à priori &
à posteriori, & in his, quę cōsequēter fiūt nō circu
lariter, nō tenet argm̄ à priori, sed à posteriori tm̄:
vñ hæc orit dr̄ia. Ad hoc dr̄, q̄ diuersitas ista orit
ex differēti necessitate inuēta in circulari & recta
gñatiōe. In circulari siquidē necessaria vndiq̄; cō-
nexio est, qm̄ de primo ad vltimū & vltio ad pri-
mū fit redit⁹, ī recta aūt posteriora q̄dē necessariò
priora inferūt, sed priora, vñ posteriora necesita
tē nō hñt: qm̄ nec ex natura cālitatis hoc hñt, qa G
verę cāæ nō sunt, vt dictū est, sed principia potius
appellāda essent: nec ex cōnexiōe necessaria: qm̄
vlter hoc falsum est, licet ī aliq̄b⁹ gr̄a materię hoc
cōtingat, vt patet in syderū aspectib⁹ & in cōposi
tione ex materia inferiori & corruptiōe, & in cō-
ceptiōe fœtus & productione lactis & hmōi &c.

Quō diuidantur ea q̄ vniuersaliter fiunt.

CIRCA diuisionē præpositā sextæ cōclusiōi
dubitat̄, qm̄ primi mēbri subdiuisio contradicere
sibi ipsi vr̄: primū siquidē mēbrū diuisiōis est, quę
dā fiūt vlter, & subdiuidit sic, hæc aut sunt semp,
aut fiūt semp: si em̄ mēbra istius subdiuisiōis sunt
opposita, alia sunt, quæ sunt semper, & alia, quæ
fiūt semp: & si ita est, impose est sub fieri semper
cōtineri esse semp, sed vnū excludit reliquū, & cō
sequēter, cū diuisum in subdiuisiōe sit fieri vlter, H
i. semper & in oī, subdiuisum, & alterū subdiuisio
nis mēbrū oppositū erūt quod est maximū vitiū.
Ad hoc facilè dr̄ q̄ (fieri) diuersimodè sumit̄ ī sub-
diuiso, & ei⁹ mēbro, & p̄pter hoc deceptio accidit:
fieri em̄ in subdiuiso sumit̄, vt idē est quod causa-
ri, & distinguit̄ cōtra indepēdēs esse: in eius aūt di
uisiōis mēbro sumit̄ fieri vt distinguit̄ contra esse,
ita q̄ sensus totius diuisiōis est eorū quæ causant̄,
quædā semper & in oī causant̄, quædā frequenter
tā scd̄m tpis q̄ scd̄m suppositā. Eorū aūt quæ sem
per & in oī causant̄, quædā ita causant̄ q̄ semper
sunt, vt triāgulū hr̄e tres, & hmōi. Quædā autē ita
semp causant̄ q̄ nō semp sunt, sed hñt hoc solū q̄
semp fiūt, qñ nata sunt fieri: & nūq̄ fallit &c. vt e-
clipsis lunæ & aspect⁹ syderū q nō semp sunt &c.
vñ nullū est cōmissum vitiū ī hac diuisiōe, sed sub
tilr̄ cōclusiōis scibilis q̄s necesse est hr̄e cās diuisæ
sunt, vt q̄liter p̄pter q̄d in hmōi sumendū sit in si
nuare. Nec p̄tereundū est q̄ ex hoc loco exp̄sse
habet̄ ab Aristotele cōfirmatio eorū, quæ in prio
libro diximus de vr̄itate, necessitate, ac sempiter-
nitate enuntiationū, quæ demonstrationem cōfi
ciūt, quę vtilia admodū sunt claro intellectu eorū
quæ hic tradunt̄, de his quæ fiunt vt frequenter.

De venatione, quod quid est. C A P. X.

VOmodo aūt oportet venari, I
q̄ in eo q̄ q̄d est p̄dicanē, nunc
dicam⁹. Eorū igit̄, quæ insunt
semp vnicuiq; nō nulla exten
dunt in plus, nō tñ extra genus: dico aūt in
plus inesse, q̄cūq; insunt q̄dē vnicuiq; vni
uersaliter, at verò & alij: veluti est q̄ddā,
q̄d oī inest trinitati, sed & nō trinitati, quē
admodum ens inest trinitati, sed & nō nu
mero: sed & impar inest oī trinitati, & in
plus inest: nā & quinario inest, sed non ex
tra genus: quinarius em̄ est numerus, nihil
aūt extra numerū, & impar. Talia itaq; ac-
cipiēda sunt vsq; ad hoc, quousq; tot acce-
pta fuerint primū, quorū vnūquodq; q̄dē
in plus inerit, oīa verò nō in plus sunt: hāc
em̄ necesse est esse substātiā rei: vt trinita-
ti inest oī numerus, impar, primus vtroq;
mō, & vt nō mēsurēt numero, & vt nō cō-
ponat̄ ex numeris: hoc igit̄ iā est trinitas,
numerus impar, primus, & ita prim⁹: horū
em̄ vnūquodq;, alia q̄dē imparib⁹ oīb⁹ in-
sunt, vltimū verò & dualitati, oīa aūt nulli.
Qm̄ verò declaratū est nobis ī superiorib⁹
q̄ necessaria q̄dē sunt, q̄ in eo q̄ q̄d est p̄di
canē, vniuersalia verò necessaria sunt, trini
tati aūt, & cuilibet alij sic accipiunt̄ ī eo q̄
q̄d est, q̄ accipiunt̄ sic, ex necesitate q̄dē
essent vtiq; trinitas hęc: q̄ aūt substātia sit,
ex his planū est: necesse em̄ est, si non hoc
esset trinitatis eē, vt genus aliq̄d esse, hoc
aut noīatū, aut innoīatū: erit igit̄ in plus q̄
trinitati existēs: supponat̄ em̄ tale esse ge-
nus, vt insit scd̄m potētiā ī plus: si igit̄ nul-
li inest alij q̄ individuis trinitatib⁹, hoc vti
que eēt trinitati esse: supponat̄ em̄ & hoc
substātia vniuscuiusq; esse, quæ est ī indiui
duis vltīa talis p̄dicatio: quare cōsimiliter
& alij

Nomina dr̄iarum vlt. nō cognouit Aristo. lege 7. Meta. 12. & 1. de part. anima. 1. & 4.

& alij cuicūq; ita mōstratorū eidē eē erit. A
Oportet aūt, qñ totū aliq̄d negotiet quis-
pia, diuidere genus ī indiuidua spē prima,
vt numerū in trinitatē & dualitatē: postea
sic illorū definitiōes tētare accipere, vt re-
ctę lineę & circuli, & recti anguli: post hęc
aūt accipiētē q̄d est genus, veluti vtrū quā
torū, aut qualiū, p̄prias passiōes speculari
p̄ cōia prima: accidētia nāq; ijs, q̄ cōponun
tur ex indiuiduis ex definitiōib⁹ erūt pla-
na, eo q̄ principiū est oīm definitionū ip-
sum simplex, & simplicibus solis per se in
sunt accidētia, alijs verò scd̄m illa. Diuisio B
nes aūt, q̄ sunt scd̄m dr̄ias, vtiles sunt ad ita
p̄traseūdū, vt tñ mōstrāt, dictū est ī p̄cedē-
tibus: vtiles verò eēnt ita solū ad syllogizā
Libro. 7. Pri. c. 38. dū ipm q̄d est. At qui videret vtique, nihil,
sed tratim accipere oīa, ac si q̄spiā à princi
pio acciperet absq; diuisiōe. Differt aūt ali
q̄d primū & posterius eorū q̄ p̄dicanē p̄di
cari, vt dicere, aīal māsuetū bipes, aut bipes
aīal māsuetū: si em̄ oē ex dūob⁹ est, & vnū
quidda est aīal mansuetū, & rursus ex hoc
& dr̄ia, hō, aut quodcūq; est, q̄d vnū sit, ne
cessariū est diuidētē petere. Amplius vt ni C
hil derelinquat̄ in eo q̄ q̄d est, ita solū con
tingit: qñ em̄ primū acceptū sit gen⁹, si in-
feriorū q̄dē aliquā diuisionū accipiat, non
Vide. 1. de par. 2. & 3. incidet oē in hoc: vt nō oē aīal aut integris
aut scisis pēnis est, sed pēnatū aīal oē, hui⁹
em̄ dr̄ia hæc: prima verò dr̄ia est aīalis, in
quā oē aīal incidit: similiter aūt & aliorum
vniuscuiusq; & extrinsecorū generū, & eo
rū, q̄ sub ipso, vt auis, in quā oīs auis, & pi-
scis, in quā oīs piscis: ita igit̄ p̄cedēti est sci
re, qm̄ nihil derelictū fuit, aliter aūt & de-
relinquere necessarium est, & nō scire. Ni
hil aūt oportet definiētē & diuidētē oīa sci D
re entia, quāuis impossibile dicūt esse aliq̄
dr̄ias scire, q̄ sunt ad vnū quodq; nō sciētē
vnūquodq;, sine aūt dr̄ijs nō eē vnūquod-
que scire: à quo em̄ nō differt, idē esse huic
à quo aūt differt, alterū ab hoc. Primū q̄dē
igit̄ hoc falsum est: nō em̄ scd̄m oēm dr̄iā
alterū est, multæ em̄ dr̄iæ insunt eisdē spē,
sed nō scd̄m substātiā, neq; p̄ se. Postea, qñ
acceperit oppositā & dr̄iā, & q̄ oē incidit
hinc aut inde, & acceperit in altero q̄d q̄ri
tur esse, & hoc cognoscat, nihil differt sci-
re, aut nō scire, in q̄busdā; prædicant̄ alijs
dr̄iæ: manifestū em̄ est, qm̄ si ita p̄cedens
venerit in hęc, quorū nō amplius est dr̄ia,
habebit rōnē substātiæ, oē aūt incidere in
diuisionē, si sint opposita, quorū nō ē me-
diū, nō est peritio: necesse est em̄ oē in al-
tero ipsorū esse, siquidē illius dr̄ia erit. Ad
cōstruēdā verò definitionē per diuisiōes,
tria oportet coniectare, vt accipiant̄, q̄ p̄di
cant̄ in eo q̄ q̄d est, & hæc ordinare q̄d pri Lege. 7. Topi. ca. pit. 2.
mū, aut q̄d scd̄m est, & q̄ hæc oīa sint. Est
aūt horū vnum primū p̄ id, q̄d possumus, B
quēadmodū ad accidēs, syllogizare, q̄ in-
est, & p̄ genus cōstruere: ordinare aute, vt
oportet, erit, si primū acceperit, hoc autē
erit, cū acceptū fuerit, q̄d oībus sequit̄, illi
aūt non oīa, necesse est em̄ esse aliq̄d tale:
hoc aūt accepto, iā in inferioribus idē mo
dus est, scd̄m nāq; aliorū primū erit, & ter
tiū cōsequētiū: ablato em̄ superiori, q̄d cō
sequit̄ aliorū primū erit, cōsimiliter verò
& in alijs. Q̄d autē oīa hæc sint, manifestū
est ex eo q̄ accepit, & primū scd̄m diuisio
nē, qm̄ oē aut hoc, aut hoc aīal est: inest au
tē hoc, & rursus huius totius dr̄iam, vltimi
verò nō ampli⁹ eē dr̄iam, aut & statim cū
vltima dr̄ia à toto nō differre ſpē hoc: ma-
nifestū em̄ q̄ neq; plus adiacet, oīa em̄ in
eo q̄ q̄d est accepta sunt horū, neq; deficit
vllū: aut em̄ gen⁹, aut dr̄ia vtiq; esset, gen⁹
quidē igit̄ & primū, & hoc q̄d cū dr̄ijs assu
mit̄: dr̄iæ verò oēs habent̄, nō em̄ amplius
sunt posteriora spē: nāq; differret vtiq; ip-
sum vltimū, hoc aūt dictū est nō differre.
Quærere verò oportet inspicientē ad simi
lia & indifferētia: primū q̄d oē idem hñt,
postea rursus in alteris, quæ in eodē quidē
gñe sunt cū illis: sunt autē ipsis quidē eadē
spē, ab illis aūt altera: qñ aūt in his acceptū
fuerit aliq̄d oīno idē, & in alijs cōsimiliter
in acceptis oīno cōsiderare, si idē, quousq;
ad vnā deuenerit rōnē: hæc em̄ erit rei de-
finitio: si verò nō processerit in vnā, sed in
duas, aut plures, planū q̄ nō eēt vtiq; vnū
aliq̄d quod quęrit̄, sed plura. Vt dico, si q̄d
est magnanimitas quæremus, cōsideran
dū in q̄busdā magnanimis, quos scim⁹, q̄d
habent

habēt vnū oēs in q̄tū tales, vtſi Alcibiades magnanimꝰ, aut Achilles, & Aiax, q̄d vnū oēs habēt? nō tolerare iniuria affecti: ille. n. bellauit, iſte aūt rat⁹ ē, hic verò interemit ſeip̄m. Rurſus ī alteris, vt Lyſandro, aut Socrate, ſi vtiq; indifferentes ſunt & bona & mala fortuna affecti: hæc duo capiēs conſi dero, q̄d idē habēt, & nō ip̄aſsibilitas circa fortunas, & nō tolerātia cū iniuriātur, ſi verò nihil, duæ vtiq; ſpēs eſſent magnanimitatis. Sēp̄ aūt eſt oīs defō vniuerſalis: nō. n.

7. Meta. 12. Singulare. 1. ſpecie ita. 1. phy. c. 1. 2. pri. 23 & alijs.

alicui oculo dicit ſalubre Medicus, ſed aut oī, aut ſp̄ē determinās: facilē aūt eſt ſingulare definire, q̄ vniuerſale: quap̄p oportet à ſingularibus ad vniuerſalia trāſire: æquo cationes etem latēt magis in vniuerſalibus q̄ indifferētibus. Quēadmodū aūt ī demō ſtrationibus oportet eſſe ip̄m ſyllogizatū fuiſſe, ita & in defōnibus manifeſtū ē: hoc aūt erit ſi p̄ ea, q̄ ſingulariter dicunt, ſit in vnoquoq; gñe definire ſeorſum, vt ſimile nō oē. ſed q̄d in coloribus & figuris, & acutū, q̄d in voce, & ita in cōmune p̄gredi obſeruātē, ne ęquocatio incidat. Si verò neq;

Lege. 7. phy. c. 2.

diſputare oportet trāſlationibus, planū q̄ neq; definire, neq; trāſlatiōibus, neq; quęcunq; dicuntur tranſlationibus: diſputare enim neceſſe erit in tranſlationibus.

Summa huius capituli hæc eſt.

2. cōclō. DIffinitio ſubſtātialis rei cōſtat ex his, quæ in ſunt ſemper quorū q̄nodlibet eſt in plus, non tñ extra genꝰ & tot quouſq; oīa nō ſint in plus. Declarat primò tā ſecūda q̄ tertia particula tali diuiſione, eorū, quæ inſunt ſemper, quædā extendūtur in plus, & quædā non: eorū aūt, quæ extēdunt in plus, quædā extra genus, vt ens, quædā infra, vt impar reſpectu trinitatis &c. declarat deinde exēplariter ipſa cōcluſio. In numero trinitatis numero impare vtrobiq; primo &c. probatur tertiò prima particula, q̄m p̄dicata in eo q̄d q̄d ſunt neceſſaria, & hęc ſunt vīa, ſeu de oī &c. probatur demū ipſa cōcluſio. Q̄m ſi talis collectio vel oīo non eſt diffō trinitatis, & ſimiliter in alijs, ſequeret q̄ eſſet genꝰ eius noīatū, aut innominatū, q̄m p̄dicat in q̄d: & ſi ſic, ergo erit in plus, q̄m genus ſecūdū potentiā in plus eſt: ſed nō eſt in plus, ergo eſt diffō.

3. cōclō. Cùm aliquod totum deffiniendū eſt cōgruum eſt hæc obſeruare. ſ. departiri genus in atoma ſp̄ē prima, vt numerū in trinitatē & dualitatē: poſtea ſic illorū diffinitiones tētare accipere, vt rectę lineæ & circuli, & recti anguli: poſt hęc aūt accipiētem quod genus ſit, vtrum quantitatum, aut qualitatū: proprias paſsiones ſpeculari per cōmunia prima &c. probatur, quoniā cōpoſitis ex atomis conuenientia ex diffinitionibus erunt manifeſta: probatur, quoniam principium omniū diffinitionum eſt quod ſimplex eſt, & ſimplicibus inſunt cōuenientia per ſe ſolùm, alijs aūt ſecundūilla &c.

rñſio tacitæ q̄ōni.

Diuiſiones ſecūdū dīas vtiles ſunt ad colligēdū quod quid eſt, nō ad demoſtrandū ipſum &c. q̄m omnia accipiūtur ac ſi ſine diuiſione fieret &c.

3. cōclō.

Differt quid prius & quid poſterius in diffinitione prædicetur: probatur, q̄m ſi omne ex duobus eſt, & vnū aliquid animal manſuetum, & iterum ex hoc & differentia eſt homo, neceſſe eſt diuidentem ordinatè petendo incedere.

4. cōclō.

Vt nihil relinquatur neceſſariorū ad q̄d q̄d eſt neceſſe eſt primū acceptū genus diuidere per primas differentias, & ſic deinceps & non per differentias alicuius inferiorum. Declaratur, q̄m in primā diuiſionem totū diuiſum incidit, & in alias nō & conſequēter ſemper incedēdo per primas diuiſiones, nihil eſſe derelictum ſcietur, aliter autem non: declaratur in exemplo animalis & c.

5. cōclō. Error.

Nō oportet diffiniētē & diuidētē oīa ſcire q̄ ſunt. Quidā tamen dicūt oppoſitū huius: & probatur ſic, impoſsibile eſt aliquid ſcire ſine differētijs illius à cæteris omnibus: quoniā à quo aliquid nō differt, eſt idem: à quo autem differt eſt alterū: cognoſcere aūt differentias, quę ſunt ad vnūquodq; impoſsibile eſt non cognoſcentem vnūquodq;.

Refhēſio

Dupliciter errant iſti. Primò q̄m falſum eſt, q̄ oē à quo aliquid differt eſt alterū, q̄m multæ ſunt differentiæ nō ſecundū ſubſtantiā neq; per ſe, quę inueniūtur in eiuſdē ſpecie. Scēdò q̄m nihil differt ſcire aut nō ſcire illa, de quibus differentiæ prædicantur obſeruatis iſtis. ſ. q̄ diuiſio fiat per oppoſita, & taliter q̄ omne diuiſum incidat hinc aut inde, & accipiatur in altero mēbro eſſe quod quærit & hoc cognoſcatur: probatur, q̄m ſi ſic vadens veniat in atoma, habebit rationem ſubſtantiæ &c.

reſpōſio taci.

Totū diuiſum incidere in diuiſionē in oppoſita immediata nō oportet petere: q̄ꝓbat à priori, q̄m neceſſe eſt omne in altero ipſorū eſſe: probatur, q̄m per proprias illius dīas diuiſio facta eſt &c.

6. cōclō.

Ad conſtruendam diffinitionem per diuiſionē tria ſunt obſeruanda: primò vt ſumātur prędicata in eo quod quid eſt: ſecundò vt ordinetur quid eorū primum, aut ſecūdum, tertio vt ſumantur oīa: declaratur primò modus obſeruandi hæc: primū horum per methodum accidentis, & methodū generis fieri poteſt, per illam q̄ inſit, per hanc q̄ in eò quod quid: ſecundum autem obſeruatur præponendo ſemper id, à quo non conuertitur in exiſtendo cōſequentia: hoc em̄ ſemper prius eſt &c. tertiū verò manifeſtū fit ex eo, q̄ procedit diuidēdo primū genus per primas differētias euacuātes totū, & accipitur id, q̄d quærit eſſe ſub altero mēbro, & iterum illud mēbrū eodem modo diuidit & eius alterū ſumitur, & ſic procedēdo donec veniat ad differentiam vltimā, quę tunc habetur, cū

diffinitū

diffinitum nulla ſpecifica dīa differt à tota colle ctiōe. Declarat deinde, q̄ hæc tria obſeruata ſuffi ciāt ad cōſtruēdā diffinitionē, q̄m ſic nihil ſup̄flui admittit, vt patet ex primo: oīa em̄ accepta in eo quod q̄d eſt ſunt, & nihil neceſſarij deficit, q̄m neque genꝰ deficit, vt patet ex ſecūdo: q̄m genus primum cū p̄prijs dījs acceptū eſt, neq; dīa aliqua deficit, vt patet ex tertio: q̄m poſt vltimā nulla reſtat: probatur, q̄m ſequeretur quòd vltimum ſpecie differret, cuius oppoſitum dictum eſt &c.

Quærit quod quid eſt intuēdo ſimilia, & dīa hoc modo. ſ. q̄ primo aſpiciat id in quo cōicant habētia illud inquantū hmōi: poſtea ſimiliter aſpiciat in quo cōicant cætera eiuſdē gñis cū prioribus, & ſp̄ēs inter ſe nō cū prioribus: poſtea ſimiliter intuendū eſt in quo cōicant vtraq; hinc inde accepta, inquantū hmōi, ſi idē ſit vtriſq; quouſq; veniat in vnā rōnem, & illa erit diffinitio, & ſi nō in vnā, ſed duas aut plures rōnes peruenit, nō eſt vnū quod quærit, ſed plura &c. Declarat primo exēplariter inquirēdo q̄d ſit magnanimitas: primo reſpiciēdo quoſdā eadē rōne dictos magnanimos, quid cōe habeant, deinde alios alia rōne magnanimos, q̄d cōe hēat: & deinde quid cōe habeat vtrique, & ſic ſi illud eſt vnum, magnanimitas eſt vnū, & illud eſt eius diffinitio. Sinautē magnanimitas vna natura nō eſt &c. p̄bat ſcēdo q̄ talis inueſtigatio ſit bona, & primo quo ad terminum, q̄a oīs diffinitio eſt vīs: declarat, q̄m medicus nō diffinit ſanabile particulariter ī quodā oculo, ſed aut in oī, aut in ſp̄ē denoīans: ſcēdo quo ad p̄ceſſum ip̄m. ſ. à ſingularibus ad vīa dupliciter. Tum q̄a facilius eſt ſingulare diffinire q̄ vīe: p̄bat, q̄m æquiuocatiōes magis latēt in vībus, q̄ in carentibus dījs, ſeu atomis. Tum q̄a diffinitio, ſicut & demōſtratio, p̄cedit ex certiori: hoc aūt fit in p̄poſito ſeparatim, p̄rediffiniendo ſingula, & ſic in cōe aſcendendo, q̄m ſic timor æquiuocationis aufertur: declaratur in ſimilis & acuti venatione.

Octāua cōcluſio.

Diffinitio neq; metaphoras, neq; quæcūq; dicunt ī metaphoris aſſumere, aut inſpicere debet: p̄bat, q̄m nō eſt diſputādū metaphoris: & ſi diffō illis vteret, oporteret de eis, & ex eis diſputare &c.

Series autem hæc eſt.

INTENDENS oſtēdere q̄ō oporteat venari ipſum quod quid eſt, tria facit. Primo qualia debēt eſſe ea, quæ diffinitionē integrant, inſinuat vnica cōcluſione. Secūdo ponit modū vnū venādi, quod quid eſt. ſ. per diuiſionē ſex ſequentibus cōcluſionibus tali ordine p̄cedens: primo ſecunda cōcluſione, ipſum modū venandi ponit, & ſtatim rñdet tacitæ cuidam q̄ōni, quare. ſ. vtatur diuiſiuo p̄ceſſu, cū ſupra improbatus fuerit: ſecūdò ī tertia cōcluſione ordinem particularis diffinitionis tradit: tertio in quarta concluſione cōplementum earundē docet: quarto in quinta concluſiōe, errorē ſequentē excludit, & eo excluſo ſtatim reſpondet quæſtioni tacitæ, quæ ex quarta concluſione orīi poteſt, an. ſ. oporteat petere omne con

tentum ſub diuiſo, includi in mēbris primæ diuiſionis &c. quinto & vltimo adunat totam traditā regulā, ordinans, declarans, ac probans cā: tertio principaliter ponit alium modū inueſtigandi q̄d q̄d eſt, duabus cōcluſiōibus, ſeptima. ſ, & octaua, in quarū prima ipſa via venandi ponit, in ſecūda autem quid cauendum ſit in illa declaratur &c.

Quis modus venandi definitiones à varijs expoſitoribus ex Ariſtote. accipiatur.

CIrca ſecundam concluſionem aduertendum eſt, q̄ methodus ibi tradita ad inueniendum quod quid eſt, non vniformiter ab illuſtribus expoſitoribus intelligitur: p̄pter quod decreui ſingulorum intellectus ponere, vt via ad inueſtigandum quod quid eſt facilius ex diuerſis adiunctis vijs habeatur. Auerrois ergo & Albertus moti ex illo verbo, totum, & diuiſione ſtatim facienda in atoma, vnanimiter ſentiunt q̄ Ariſtoteles intēdit hic tradere viam venādi quod quid eſt ſp̄ēi ſubalternæ, Diuerſimodè tñ illam interpretant. Auerrois ſiquidē quatuor obſeruāda accipit. Diuidendum primò dicit ipſum ſubalternū in ſpecies diffiniendas, deinde ſingulas ſpecies accipiendū, deinde id, quod cōmune eſt in omnibus diffinitionibus, & anteponēdum demum genus illius ſubalterni, & ſic habebit diffinitio ſubalterni. Vt ſi v. g. lineæ quod quid eſt quæritur, diuidat linea in ſuas ſpecies, puta rectam & circularem: & deinde diffiniantur illæ ſpecies, dicendo linea recta eſt lōgitudo ſine latitudine, cuius medium non diſcrepat ab extremis: linea circularis eſt longitudo ſine latitudine, à cuius centro ad circūferentiā omnes lineæ ductæ ſunt æquales: accipiatur deinde totum id, in quo communicant hæ diffinitiones, puta longitudo ſine latitudine, & præponat huic eius genus, puta quantitas, hoc erit diffinitio lineæ, ſcilicet, quātitas longa ſine latitudine. Et addit Auerrois q̄ hæc via etſi facilior ſit quàm via diuiſionis, & ſit iter ſecundum ordinem naturæ, quoniam genera ſunt compoſita & ſpecies ſimplices, Ariſtoteles tamen eam ſufficientem non reputauit, ſed dialecticos locos ad demonſtratiuā artem trahere oportet. Albertus autem magnus aliqualiter diſſentit, quoniam ſex facienda eſſet: primò diuidi vult ipſum ſubalternum diffinibile: ſecundo diffiniri ſpecies ſingulas ſecundum artem datam in præcedenti concluſione: tertio ſūmi genus primum: quarto paſsiones, id eſt differentias proprias: quinto quòd in acceptione talium differentiarum à communioribus proceda tur componendo vſque ad atomas ſub illo ſubalterno: ſexto quòd aſſumatur totum id, in quo cōueniunt omnes illarum ſpecierum diffinitiones, & ſic ex illis diffinitionibus erit manifeſta diffinitio ſubalterni. Exemplū aliud adducere nō oportet, ſed vtere ſupradicto. Sanctus Thomas aūt nō motus ex illo verbo, cum totum aliquod &c. quoniam non eſt opus intelligere, per ly totum vniuerſale tale, quod habeat differētias formales, ſed

Auer. capit. 18.

Albertus

S. Thomas

ſufficit

sufficit intelligere totũ vtile & totũ diffinibile, vt E
sic & infima & suprema excludant & similiter nõ
mutatus ex diuisione statim in atoma faciẽda, qm̃
hoc vt patebit, alienũ ab intẽto nõ est. Opinat⁹ ẽ
q̃ Aristoteles absolutè loquatur & non magis de
subalterni quod quid est, q̃ specialissimi. Et sex se-
cundũ ipsum obseruãda accipi possunt: primo q̃
fiat diuisio subalterni generis: secũdo q̃ tentẽtur
diffinitiones specierũ, in quas facta est diuisio: ter
tio q̃ accipiatur genus primũ: quarto q̃ propriæ
passiones illius quod diffiniendũ est aspiciãtur se
cundũ se & earũ causas: quinto q̃ aspiciẽdo tales
passiones debemus ad primũ genus primo recurre
re & in eo inuenire causam passionis, & sic sexto
descẽdere obseruatis cõditionibus inferius decla-
rãdis. Est aũt singulorũ seruitiũ id quod nũc dice F
tur. Diuisio subalterni in atoma extremorũ ex in
feriori parte cognitionẽ parit: tẽtatio aũt ad diffi-
niẽda ipsa extrema accepta acceptiõis gñis primi,
quæ tertio loco faciẽda est, deseruit. Tẽtare em̃ dif
finire, nõ est diffinire, sed cõditiones potius descri
ptiuas cõsiderare, ex quibus primũ genus elicitur
& sic ex vtraq; parte terminis stabilitis, facilior fit
venatio mediorũ. Intuitus aũt passionũ dĩarum
notitiam, facit, quoni ãcausæ passionũ sunt ipsæ
formæ, à quibus differẽtiæ sumuntur. Recurrere
verò in consideratione passionum ad cõmune ge
nus oportet, quoniã vt in quinto capitulo primi
libri dictũ fuit, sic oportet inuenire subiectũ pro-
T.c.14. prium ipsius vniuersalis. Descendere autem post-
modum oportet, quoniã vt infra dicetur, nisi sic G
fieret, saltus in diffinitione accideret, qui vitandus
est. Quòd conformis quoq; sit expositio illa tex-
tui, ex ipso textu liquet & præsertim ex quarto &
quinto obseruãdis. Expresse siquidẽ in litera dr̃,
q̃ oportet passiones cõsiderare per cõmunia pri-
ma: & assignatur huius causa, qm̃ ea, quæ conue-
niũt cõpositis propter simplicia seu atoma ex dif
finitionibus compositorum fiunt manifesta, qm̃
simpliciailla, quibus per se insunt passiones, prin
cipia sunt diffinitionũ conpositorũ. Ex hoc enim
clare habetur, q̃ quia ipsæ passiones ex diffinitio
nibus manifestãtur à priori, ab eis à posteriori ve
nandæ sunt diffinitiones, & q̃ primo ab atomis
inchoãdum est, quia principia aliorum sunt &c.
In eo.c. Argyropi lum vide 8.c.19. CIRCA tertiã conclusionẽ aduerte q̃ (vt ex H
alia translatione habeť) litera nr̃a defectiua videť,
nõ tñ variatur sentẽtia, ꝓpter quod posuimus pro
bationẽ cõclusionis, vt ex alia translatione habeť.
Et cõsistit in hoc q̃ quia diffinitio ex duobus cõ-
stat, genere. s. proximo, & vltima dr̃ia: & ipsum ge
nus proximum vnũ per se est, ex superiori genere
& eius dr̃ia constitutũ, iterũ ex illo genere proxi
mo & dr̃ia vltima vnũ perse fit, species. s. oportet
colligentẽ diffinitionẽ per diuisiones, ordinatè in
cidere à cõmunioribus ad minus cõmunia. Si em̃
præpostero ordine incidatur, non fiet vnũ per se
ex priori & posteriori, sicut ex propria potẽtia &
proprio actu, vt magis ex dicendis apparet &c.

Num transponere nomina in diffinitionibus liceat

CIrca eandẽ conclusionẽ occurit dubiũ, qm̃ (in
secũdo perihermenias) dicitur, q̃ transposita
nomina idẽ significãt. Si aũt idem significatur cũ
dr̃ aĩal mãsuetũ, & cũ dicitur mãsuetũ animal: qũo Cap.1.
verũ est, q̃ differt dicere animal mansuetũ & man circa finẽ
suetũ animal, opposita ergo videtur docuisse hic
& ibi &c. Ad hoc dicitur, q̃ quia sermones accipiẽ
di sunt secundũ subiectã materiã, & ibi de enũtia-
tionis vnitate, hic verò de diffinitione sermo est,
oportet diuersimode intelligere ea, quæ in his lo-
cis dicũtur. Enũtiationẽ nõ variari ex trãspositio-
ne nominũ ibi docuit, eo q̃ aliter sequereť q̃ vni⁹
affirmationis essent duę negationes, & ecõuerso,
vt clare deductũ est illic, diffõnes verò & viã & v-
nitatẽ impediri ex trãpositione nominum docet
mõ & in via diuisiua quidẽ quantã differentiã fa-
ciat trãspositio, manifestũ est: Multum em̃ refert,
si animal præpono, & diuido ipsum per domesti-
cum & syluestre, & si ecõuerso, domesticum præ
pono, & diuido ipsum per animatum & inanima
tũ &c. Transmutatur siquidẽ ex tali trãspositiõe
genus in differentiã & econuerso &c. Vnitas aũt
diffinitionis, q̃ impediatur ex tali transpositio-
ne, liquet ex eo q̃ diffinitio debet explanare rem
ordine naturæ à prima potentia vsq; ad vltimum
actũ, ita q̃ semper ex priori & posteriori fiat vnũ
sicut ex potẽtia propria & actu proprio: hoc aũt si
postponẽda præponuntur, fieri non põt, qm̃ tali
trãspositione facta, posterius nõ erit actus & per-
fectio prioris, sed ecõuerso. Quia igitur enuntia-
tio non tot exigit quot diffinitio, ideo transpositio
enuntiationi non nocet, sed diffinitioni &c.

Ad rationem in oppositum dicitur, q̃ licet idẽ
significent est animal mansuetum, & est mansue-
tũ animal, sicut est homo albus & est alb⁹ homo,
vt ibi dicitur, & per hoc nõ varietur enũtiatio trã-
spositio noĩe, ex hoc tñ non sequitur, ergo non dif
fert in diffinitione, quid prius & quid postponať,
qm̃ diffinitio non solũ exigit significata nominũ
& eorũ vnitatem, sed modum vnitatis. s. q̃ ex eis
secũdũ naturæ ordinem fiat vnũ per se quod trã-
positione nominũ violat, & similiter ex identita-
te significati non sequitur, q̃ via diuisiua indiffe-
renter posit trãsponere: quoniã oportet diuisiuũ
præponere & diuidẽtia sequi, & non indifferen-
ter, hoc aut illud diuisiuum, & econuerso &c.

CIRCA responsionẽ datã in textu cuidã taci Oppositæ
tæ quæstioni ante sextam conclusionẽ immedia- oportet
tæ aduertẽdũ est, q̃ opposita esse immediata, seu immedia
quibus nihil interest, est intelligendũ non solũ de ta esset.
immediatione inter se, sed etiã de immediatione
inter ipsa & diuisum: oportet siquidem opposita,
in quæ fit diuisio, & esse immediata inter se, ita q̃
nihil inter ea cadat mediũ, alitet diuisum nõ neces
sario euacuareť per talia opposita, vt patet in diui
siõe coloris per albũ & nigrũ: in tali nãq; diuisiõe
nõ est necesse totũ diuisum euacuari &c. oportet
q̃q; talia opposita immediatè cõtineri sub diuisio,
aliter

aliter idẽ accideret in cõueniens, vt patet si diuide A
retur quãtitas in parẽ & imparẽ: est ergo sensus,
q̃ qñ fit diuisio alicuius in opposita, quibus nihil
interest, tam inter se, q̃ inter se & diuisum non est
opus petere q̃ totũ diuisum euacueť, qm̃ hoc est
necessariũ, & hoc ostẽdit ꝓbatio sequẽs, cũ dicit,
qm̃ talis diuisio fit per illius diuisi dr̃ias, & nõ per
dr̃ias alicuius inferioris &c. Nec obstat si ex hoc
sequatur q̃ nullius gñis habẽtis spẽs plures duab⁹
diuisio per veras dr̃ias & proprias est sufficiens si
fiat bimẽbris. Fatẽdũ est em̃, q̃ talis diuisio bimẽ-
bris est insufficiẽs simpliciter & formaliter; põt tñ
esse aliq̃ sufficiens si fiat diuisio per veras dr̃ias
extremas, qm̃ habẽdo extremas quodãmodo ha
benť mediæ: qm̃ mediæ dr̃iæ ex extremis cõstant,
Te.c.23. vt dicit in.10. Metaphysicę, & vniuersaliter princi B
pijs habitis principiata quodammodo habentur.
Annota. CIRCA sextã conclusionẽ nihil notandũ oc
currit nisi q̃ Aristoteles vocat genus & dr̃iam ꝑdi
cata in eo quod quid est, non q̃ opineť dr̃iam prę
dicari ĩ quid, sed qm̃ ingreditur, & est pars intrin
seca ipsius quod quid est, & subdit q̃ per proble-
ma de gñe vtrũq; manifestum fiet, qm̃ problema
de differẽtia non ponit in numerũ cũ problema-
te de genere, vt in topicis manifestandum est &c.

Num facilius sit definire singulare quàm vniuersale.

CIrca septimã cõclusionẽ occurrit vnũ dubiũ,
qm̃ ibi dr̃ q̃ facilius est singulare diffinire q̃
vniuersale, & ideo oportet ex singularibus in vni
uersalia ascendere: vr̃ em̃ hoc esse contrariũ & veri
2. Topi. capit. 3. tati, & ipsi Aristoteli, & S. Tho. Veritati quidem, C
qm̃ impossibile est diffinire singulare. i. min⁹ vni
uersale, non ꝑdiffinito magis vniuersali, qm̃ min⁹
vniuersale actu & intellectu includit vniuersalius:
si aũt hoc est impossibile, qũo põt verificari q̃ sit
Tex.c.4. facilius? Ipsi Aristoteli vero, qm̃ in ꝓœmio Physi
corũ expresse dicit, q̃ ex vniuersalioribus tanquã
ex ootioribus nobis, in minus vñia ꝓcedendũ est.
Lec.2.in medio. S. Tho. aũt qm̃ in ꝓœmio Metaphysicæ dicit, q̃
magis vñia sunt magis nota & faciliora scẽm sim-
plicẽ apprehensionẽ: cõstat em̃ q̃ simplex appre
hensio diffinitiuam cognitionem importat &c.

Ad hoc dicitur q̃ scẽm duplicẽ ordinẽ intelle-
ctualis cognitiõis. s. scẽm se, & quo ad nos, dupli-
citer loqui possumus de ordine procedendi: si lo-
quamur secundũ ordinẽ naturæ & doctrinæ secũ D
dum se, sic oportet ab vniuersalioribus inchoare,
vt prima obiectio cõcludit, & Aristoteles in auto-
ritate adducta dicit: si aũt sermo sit secũdũ ordinẽ
nostræ inuestigatiõis, sic oportet à minus vniuer-
salibus ascendere ad magis vniuersalia, qm̃ vnitas
minus vniuersalium (vt in litera dicitur) facili⁹ in-
uenitur, dum non oportet per tot vagari, & vni⁹
æquiuocationis interuenit &c. vnde primus ordo
ex difficilioribus ꝓcedit, propter quod liber Phy
sicorum, qui primus est in philosophia naturali,
valde difficilẽ intelligitur, & longè difficilius inuẽ
tus fuit &c. Ordo aũt secũdus ex facilioribus pro
cedit, & eum hic tradit Aristo. primi tñ nõ oblit⁹.

A Duos enim modos venãdi quod quid est docuit: primus quorum secundũ ordinem naturæ proce dit à superioribus diuidẽs, & nihil vsq; ad atoma prætermittens: secũdus aũt à nobis incipit, & à po Cap.21. sterioribus in priora procedit ex minus cõmuni- circa me. bus magis cõia quærẽs: vnde fit vt ille doctrinali processui magis seruiat, hic inuestigatiuo. Ad id ergo, quod obijcitur de impossibilitate dicitur, q̃ (sicut in primo dictũ fuit) cõparatio inter vñe & minus vñe non est accipienda inter ea, vt vnũ clau ditur in reliquo, qm̃ esset fatua talis cõparatio, sed distincta sunt formaliter inter se. Vnde cùm hic fiat cõparatio inter ea secundũ facilitatẽ diffinien di, non dicitur facilius est diffinire minus commu ne, q̃ magis cõmune, accipiendo minus cõmune B vt includit in se cõmunius & aliquid plus, sed dici tur q̃ facilius est diffinire minus cõmune formali ter sumptum &c. & hoc est verum, vt probatum fuit. Et si instetur contra hoc, quia in minus com muni etiam formaliter sumpto includitur cõmu nius, quoniã inferius nõ abstrahit à superiori: ho mo enim non põt intelligi sine animali. Respõde tur q̃ quia minus cõe formaliter sumptũ hoc in loco nihil aliud vocatur nisi ipsum inferius secun dum suum differentialem conceptum, secundum quem constat q̃ non includit formaliter superi⁹, ideo falsum est in proposito quod assumiť in stã do. Potest quoq; distinguendo dici, q̃ inferius po test dupliciter sumi formaliter: vno modo secun dum totum id, quod formaliter est, & sic includit C superius formaliter, quoniam quod quid est supe rioris est quod quid est inferioris, licet non cõuer tibiliter, vt in cap.3. huius secundi dictũ est, & sic modo non accipiť inferius formaliter. Alio modo Capit.36. secundũ id quo formaliter constituitur, & distin- guitur etiã à superiori, & sic nõ includit superius, qm̃ sic accipiť secundũ differentialẽ conceptum. qui expers est generis formaliter, vt in.4. Topico Capit.36. rum dicitur, & hoc modo loquimur hic de min⁹ cõmuni, vt ex textu conuincitur. Tum qm̃ cõpa rationẽ Aristoteles, facit inter vniuersale, & min⁹ vniuersale: cõparatio aũt secundũ ea in quibus di stinguuntur intelligenda est. Tum qm̃ id vnum, in quo cõmunicant singularia, diffinitionem di cit esse: constat autem q̃ ex processu ex singulari bus, seu minus cõmunibus, puta huiusmodi & il- liusmodi magnanimis, si veniatur in vnũ in om- nibus magnanimis, illud vnum nihil aliud est q̃ propria differentia magnanimitatis, siue aliquid circunloquens illam differentiam: & tunc sistit processus, quoniam tunc dicit Arist. haberi ratio nem. Clarum est autẽ q̃ genera magnanimitatis adhuc inuestiganda remanent: & magna est diffi cultas ad venãda illa, qm̃ vniuersaliora sunt, vt in textu dicitur &c. Ad id quod inducit ex.1. Physi. dicit q̃ Aristoteles loquit ibi de ꝓcessu doctrinali secundũ se, hic autẽ quo ad nos. Ad vltimũ quod ex S. Tho. adducitur dicitur, q̃ per simplicem ap Tex.c.4. prehensionẽ intelligitur apprehẽsio terminorũ.

& non

& non apprehẽsio quidditatiua perfectè, vt ibidẽ declarabitur. Quoniam verba illa non facile omnibus patent &c.

Auer.c.5 con. Th. Lec.1. CIRCA determinationẽ factam in hoc capitulo occurrit dubiũ, qm̃ in prooemio de anima ab Auerroi Alberto & S. Th. attribuit Arist. ꝙ via venãdi quod quid est, sit via cõpositiua. Platoni aũt via diuisiua, Hippocrati verò via demõstratiua. In hoc aũt capitulo vbi determinatur difficultas hęc nõ apparet Aristotelẽ ponere viã compositiuã venantem quod quid est, nec apparet ꝙ reprehẽdat viam diuisiuam, sed potius ꝙ ipsam magnificet & amplectetur. Quomodo ergo hæc simul stãt &c.

Com.18 Ad hoc dicitur secundũ Auerroim ꝙ via posita in secunda conclusione & ab ipso exposita est via cõpositiua. Accipiuntur siquidẽ quatuor viæ ex hoc capitulo ducẽtes ad quod quid est: prima ponitur in prima cõclusione: secunda in secunda: tertia à tertia vsq; ad sextã inclusiue: quarta in septima: & prima quidẽ subiecti qđ quid est venatur: secũda autẽ specici subalternę: tertia simpliciter ipm quod qd est, quarta passionis. Sed si hæc vera sunt qũo scđa via est via cõpositiua, per q̃ Arist. differt à cæteris? illa nãq; methodus nõ ducit scđm eos nisi ad spẽm subalternã, & sufficiens est scđm Auerroim &c. Aliter ergo dr̃ ꝙ vltima via est, q̃ Arist. docuit: & hęc cõpositiua & adunatiua est, qm̃ à multitudine inchoat & adunãdo ascendit. Sed contra hoc est qm̃ vltima methodus nõ est methodꝰ simpliciter, sed quo ad nos. Quæstio autẽ de mõ venãdi quod qd est quęstio est de processu simpliciter. Ideo dicendũ mihi vr̃ ꝙ via posita in secũda cõclusione cũ cõditionibus suis vsq; ad sextã inclusiue, est via cõpositiua, quã ponit Aristoteles. Ad cuius euidentiã reducenda sunt ad memoriã superius dicta. Examinauit superius Aristoteles quãta sit vis demõstratiui processus ad habẽdũ quod quid est, & vt patuit nec totaliter reprobauit, nec totaliter approbauit: & sic opinionẽ Hippocratis pertrãsiuimus. Examinauit quoq; quãtæ efficaciæ sit processus diuisiuus, & determinauit ꝙ ad syllogizandũ inutilis est: & per hoc arbitror eum discussisse Platonis opinionẽ, saltẽ secũdũ sonum verborũ, vt alibi consueuit. Cõcludit tandẽ in hoc capitulo ꝙ congrua via ad venandũ quod quid est, processus est diuisiuus, non syllogizãdo, quia hoc reprehendimus, sed colligendo incipiẽdo à supremo genere cũ cæteris conditionibus dictis: additis regulis ex problematibus topicis: & hæc est via cõpositiua. Licet em̃ diuisiua dicatur, quoniã à diuisione incipit & diuidẽdo incedat, efficaciam tamen ex compositione sortitur, & nõ ex vi diuisionis &c. Vnde notanter Arist. statim post secundam conclusionẽ subiunxit, ꝙ diuisiones vtiles sunt ad colligendum quod quid est, non ad demonstrandũ. Et sic posuit opinionem suam non extraneam omnino ab alijs, sed vtentem aliquo modo vtraq; illarum, dum huic viæ & diuisionis, & syllogismi secundum problemata diuersimode seruiunt &c.

T.c.3. T.c.4. Scđm S. Tho. 3. metaphysicæ. T.c.25.

De venatione propter quid &c. CAP. II.

AD hoc autem ꝙ habeamus problemata, eligere oportet & decisiones & diuisiones, ita verò eligere supponentẽ genus cõmune omniũ, vt si animalia essent, quæ speculata sunt qualia omni aĩali insunt: his autem acceptis rursus reliquorũ primo, qualia oẽ sequãtur: vt si hoc est auis, qualia omnẽ sequantur aũt, & ita semper proxima: planũ enim, ꝙ habebimus iã dicere, ꝓpter quid insunt consequentia ijs, quæ sunt sub cõmuni, vt propter quid homini aut equo insunt: sit autẽ animal, in quo A B: verò cõ sequentia omne animal: in quibus autem C D E aliqua animalia: planum igitur propter quid B ineſt ipsi D: nanq; per A: consimiliter autem & alijs. Et semper in alijs ea dẽ est ratio, nũc quidem igitur secundum tradita cõmunia nomina dicim⁹. Oportet autẽ non solum in his considerare, sed & si aliud quid visum fuerit inexistens commune, excipientem, postea quæ hoc sequitur, & qualia hoc sequuntur, vt cornua habentia habere erinaceum, & non vtrinq; dẽtata esse: rursus cornua habere, quę sequitur, planũ enim propter quid illis inerit, quod dictũ est, propter enim cornua habere inerit. Amplius autẽ alius modus est secundum proportionale eligere: vnũ em̃ accipere non est idẽ, quod oportet vocare sepeum, & spinam, & os, erunt autem consequentia & his, tanquam vna quadam natura tali existente. Eadem verò problemata sunt hæc quidẽ eo, ꝙ idẽ mediũ habent, vt qm̃ omnia contra resistentia: horum autẽ quædã genere eadẽ sunt, quæcũq; habent dr̃ias eo ꝙ aliorum, aut aliter sunt: vt propter quid resonat? aut propter quid apparet? & propter quid iris? oĩa enim hæc idẽ problema sunt genere, omnia em̃ sunt refractio, sed specie altera. Aliqua verò eo, ꝙ mediũ sub altero medio est, differunt problemata, vt propter quid Nilus decrescente mense magis fluit? quoniam hybernior decrescens est, & propter quid hybernior decrescens est? quoniam Luna deficit, hęc enim ita se habent interse.

Summa

Summa huius capituli hæc est.

AD habendum propter quid, oportet decisiones, diuisionesq; eligere, & genus subiectum commune omnium, & qualia insunt omni genere &c. deinde reliquorũ primo qualia inhęreant, & sic semper proximo &c. declaratur quoniam sic manifestum fit propter quid talia inhæreant his, quę sunt sub illo cõmuni, vt patet in terminis B primo, C D E vltimis: & A medio applicatis ad propria animalis, quædã animalia & animal &c.

Regula. Oportet non solum in his cõsiderare propter quid, sed & si aliud aliquod accipiatur esse commune, & accipere quibus illud inhæreat, & qualia hæc sequantur: declaratur exẽplariter ad cornutum esse sequitur habere duos ventres & carere dentibus superioribus: inuenitur autẽ in bue, & hirco, declaratur, qm̃ sic manifestũ fit propter quid illis hęc insunt, puta ꝓpter cornua &c.

Regula. Oportet aliquãdo analogũ propter quid eligere: probatur à priori, qm̃ quædã sunt quæ sequũtur analoga, tanq̃ si eorũ natura vna, vt sepiõ, spinã & & os, vnũ non sunt, & quædam sequuntur.

Propositio. Eadem problemata sunt, quæ idem habẽt medium, vt puta antepariste sim.

Diuisio. Horum quædam habent idem medium genere, & differunt specie, vt propter quid echon: idolum in speculo, & iris &c. propter repercussionem diuersarum specierum. Quædam habẽt medium subalternum: vt propter quid Nilus magis fluit in fine lunæ, quia vernior est finis: propter quid autem vernior, quia luna deficit &c.

Series autem hæc est.

INTENDENS tradere modum inuestigandi propter quid, duo facit: primo tres regulas dat, quarum prima propter quid vniuocũ genus nominatũ inuestigatur: secunda verò vniuocũ non tũ essentiale genus, aut nominatũ in ꝓpter quid inuenitur: tertia autem nõ semper ad vniuocum propter quid recurrendum fore dicetur: secundo non esse semper in diuersis diuersum propter quid inquirendum, sed quandoque idem, diuersimodè tamen in diuersis docet vnica propositione & diuisione &c.

Ex tertia regula habes Scotista vnde errorem tuũ deprehendas, dũ putas ideo oportere ens & alios terminos metaphysicales esse vniuocos, vt possint de eis & ex eis demõstrationes fieri, aliter omnia in æquiuoco constitui. Ecce textus Arist. expresse dicens, ꝙ analoga media sumẽda q̃q; sunt, quæ licet vniuoca nõ sint, sequuntur tamẽ ea, quædã ac si essẽt vniuoca, vt patet ī spina &c.

De tribus quæstionibus circa propter quid. CAP. XII.

DE causa verò & cuius causa dubitaret vtiq; aliquis, an quãdo est causatum & causa est, quemadmodum si fluunt folia, aut deficit, & causa fluendi folia, aut deficiẽdi erit, veluti, si huius est lata folia habere, ipsius verò deficere, est terrã in medio esse: si em̃ non est, alia quædã erit causa ipsorum, siue causa est simul & causatum, vt si in medio terra est, deficit, aut si latifoliũ est fluũt folia. Si verò sic, simul vtiq; essent, & mõstrarentur per seinuicẽ: sit enim folia fluere, in quo A: latifoliũ verò in quo B: vitis autem in quo C: si itaq; ipsi B ineſt A, omne em̃ latifoliũ fluit folio, ipsi verò C ineſt B, omnis enim vitis est latifolia, ipsi C ineſt A, & omnis vitis fluit folio, causa verò B medium: sed & quoniam latifolia est vitis, est per folio fluere demonstrare, sit enim D quidem latifolium, E verò folio fluere, vitis autem in quo F: ipsi itaq; F ineſt E, folio fluit enim omnis vitis, ipsi autem E D, omne enim folio fluens est latifolium, omnis igitur vitis est latifolium: causa autẽ est folio fluere. Si verò non contingit causas esse sibiinuicem, causa enim prior est eo, cuius est causa, & deficiendi quidem causa est in medio terram esse: ꝙ autem in medio terra sit, non est causa ipsum deficere: si igitur per causam quidem demõstratio est propter quid, quæ verò nõ per causam ipsius ꝙ, ꝙ quidem terra quidem in medio est, nouit, propter quid autem nõ, quoniam ipsum deficere non est causa, ꝙ sit in medio, sed hoc ipsius deficere, manifestum est: in ratione nanq; ipsius deficere ineſt esse in medio: quare planum ꝙ per hoc, illud cognoscitur, sed non hoc per illud. An contingit vnius plures esse causas? si enim est idem de pluribus primum prædicari: sit A ipsi B primo inexistens, & ipsi C alij primo, & hæc ipsis D E, inerit igitur A ipsis D E, causa verò est ipsi quidẽ D B, ipsi verò E C: quare causa quidem existente, necesse est rem esse: re autem existente non necesse est omne esse, quodcunq; sit causa, sed causa quidem, nõ tamen omnis. Aut si semper vniuersale problema est, & causa totum quiddam, & cuius causa vniuersale, vt folio fluere toto aliquo determinato, licet species ipsius sint, & his vniuersaliter, aut plantis, aut his plantis: quare

Lege.1. phy.c.3.

 me-

& medium æquale oportet esse in his, & cuius causa, & conuerti: vt propter quid arbores folio fluunt, si itaq; propter congelationem humidi, & si folio fluit arbor, oportet esse congelationem, & si congelatio in est non cuicunq;, sed arbori, est folio fluere. Vtrùm autem contingit non eandem causam esse eiusdem omnibus, sed alterã, aut non? an si quidem per se demõstretur, & non per signum, aut accidens? nõ potest fieri: nãq; ratio extremi medium est, si verò non ita, cõtingit. Est autem & cuius causa, & cui considerare secundum accidens, non tamen videntur problemata esse: sive rò non, similiter habebunt medium, siquidem sunt æquiuoca, æquiuocum medium est: si verò vt in genere, similiter habebũt, vt propter quid & permutatim proportionale? alia enim causa est in lineis, & numeris, & eadem vtiq;, inquantum quidem lineæ, alia, inquantum verò habens augmẽtum tale, eadem, ita & in omnibus: huius autem similiter esse colorem colori, & figurã figuræ, aliam alij, æquiuocum enim est simile in his: hic quidem fortasse proportionabiliter habere latera, & æquales angulos, in coloribus verò sensum vnum esse, aut aliud aliquid tale: quæ verò secundum analogiam: eadem & medium habebunt secundum analogiam. Se habet autẽ sic, cõsequi, causa sibiinuicem, & cuius causa, & cui causa: singulum quidem accipienti, cuius causa ī plus est, vt extrinsecos ęq̃les esse quatuor in plus est, q̃ triangulum, aut quadrangulum, omnibus verò æqualiter: quæcunq; enim quatuor rectis æquales esse extrinsecos, & medium similiter: est autem mediũ ratio primi extremi: quo circa omnes scientię per definitionẽ fiunt: vt folio fluere simul sequitur vitem & excedit, & ficum & excedit, sed non omnes, sed æquale est: si igitur acceperis primum medium, ratio folio fluendi est: erit enim primum quidem in altera medium, quoniam talia omnia sunt postea huius mediũ quoniam succus congelatur, aut aliud aliquid tale: quid autem est folio fluere, congelari succum in cõtractu seminis. In figuris verò ita assignabit, quærentibus assecutionem causæ: & cuius causa: sit A inexistens B omni: B verò vnicuiq; eorum, quę D, in plus autẽ: B vtiq; vniuersale esset ijs, quæ sunt D, hoc enim dico vniuersale, qđ non conuertitur: primum verò vniuersale cum quo vnum quodq; quidem non conuertitur, omnia autem cõuertuntur & non excedunt: ipsis itaq; D causa est ipsius A ipsum B: oportet igitur A in plus q̃ B extendi: si verò non, quid magis causa erit hoc illius? si itaque omnibus E inest ipsum A, erunt aliquid illa vnum omnia aliud à B: si enim non, quomodo erit dicere, ꝙ cui inest E, ipsum A omni inest: cui verò A, non omni ipsum E: propter quid enim nõ erit aliqua causa, vt insit omnibus D, sed nunquid & quæ sunt E, erunt aliquid vnum? Considerare oportet hoc, & sic C: contingit itaq; eiusdem plures causas esse, sed nõ ijsdem specie: vt ꝙ longęua sint, quadrupeda quidem, eo quia non habent bilem, volatilia verò eo ꝙ sicca sunt, aut alterũ quid. Si verò ad indiuiduum non statim veniũt, non solum vnum est medium, sed & plura & causæ plures: vtrum verò causa mediorum, quod ad vniuersale primũ, aut quod ad singulare, singularibus? planum itaq; ea esse quæ proxima sunt vnicuique, cui sunt causa, primũ enim sub vniuersali esse, hæc est causa: vt ipsi D inesse ipsum C: ipsum A inesse, est causa: ipsi igitur D ipsum C, causa ipsius est A, ipsi verò C ipsum B, huic autem idem. De syllogismo igitur ac demonstratione, & quid vtrunq; est, & quomodo fit, manifestum est: simul verò & de scientia demonstratiua, idem enim est.

intelliges cap. 1. li. 1. pri.

Summa huius capituli hæc est.

Primæ quæstio.

NVnquid cum est causatum, & causa est, vt si folia fluant sit habere lata folia, & si luna deficit, sit interpositio terræ.

Cõclusio pro parte

Causa & causatum simul sunt: probatur dupliciter: primo quia si causa assumpta non sequitur ad effectum, oportet illius causati esse aliquã aliam causam, siue causa & causatum sint simul, vt eclipsis: & interpositio, siue non, vt lata folia & fluere. Si autem sic est, simul vtiq; erunt. Secũdo, quia demonstrant se inuicem, vt patet in terminis A primo C tertio: & B medio applicatis ad fluxum foliorum vitem, & latum folium: quòd causa demonstrat effectum: & in terminis D primo C tertio: & E medio applicatis, ad latũ folium: vitem & fluxũ folij: ꝙ effectus demõstret causam.

Vidc. 1. metaph. 7. & 1. post. 2.

Differentia.

Demonstrationũ dictarum altera est per causam & propter quid, altera autẽ per non causam, & quia: probatur à priori, quoniam non contingit illa duo media esse ad inuicem causas, quoniã causa prior est eo cuius est causa, & alterum eorum est alterius causa, quoniam in diffinitione illius cadit. Declaratur exemplariter in eclipsi lunæ & interpositione terræ.

Cõclusiones rãsiuæ cõditionaliter qõni.

Si cõtingit vnius plures causas esse, ad causam necessariò sequitur effectus, ex effectu autẽ non cõcluditur causa certa, sed causa hæc, vel illa. &c. Declaratur antecedens. Si cõtingat idem de pluribus primis prædicari, vt A de B & C primis subiectis: & D sub B & E sub C liquet si quidẽ tũc: ꝙ B & C sunt duæ causæ q̃re A īsit vltimis. s. D & E.

Si autem semper vniuersale propositum est, & causa totum quoddam est: & effectus vniuersaliter sumitur: necesse est medium effectum ęqualia esse & cõuerti: declaratur exemplariter in fluxu folij vt effectu, & densitate in arbore: vt causa vniuersali, & tali planta, vt subiecto &c.

Prima qõ

Vtrum autẽ contingat eiusdẽ effectus nõ eandẽ causam in omnibus, sed diuersis esse, aut non.

Cõclusiones rãsiuæ. secundæ qõni.

Quando demonstratur, per se, non contingit eiusdem esse diuersas causas in omnibus: probatur à priori, quoniam ratio vltimi est medium.

Declaratio scđæ cõclõnis

Quando demõstratur secundum signum, aut accidens, cõtingit eiusdẽ esse diuersas causas &c.

Contingit causam & effectum, in quo secundum accidens considerare, non tamen videntur ꝓposita esse, vel immo videtur ꝓblemata eẽ &c.

Declaratio primę

Si nihil interuenit per accidens, similiter se habebit medium cum eo cuius est medium, ita ꝙ æquiuoci æquiuocum, & generici genericum, & analogi analogum medium erit. Declaratur exẽplariter, & primo quo ad generica, in commutata proportione & lineis & numeris &c. secundo quo ad æquiuoca in similitudine inter figuras inter se, & colores inter se.

Cõclusio responsiuæ qõni.

Causa, & effectus, & subiectum ita se habent secundum consequentiam, ꝙ particulariter acceptis subiecto & causa in plus est effectus q̃ subiectum & causa & c. vtiliter autem sumptis, omnia æqualia sunt. Declaratur primo in habere angulos extrinsecos æquales quatuor rectis, vt effectu & triangulo & quadrangulo, vt particularibus subiectis & omnibus talibus vtili subiecto & medio seu causa vniuersali: & quo ad causam probatur, quoniã medium est ratio primi termini, ex quo omnes scientiæ sunt per diffinitiones &c. declaratur iterum in naturalibus in fluxu folij, vt effectus: ficu & vite, vt particularibus subiectis omnibus talibus, vt vniuersali subiecto & ratione primi termini, vt vniuersali medio, per quod inest omnibus, puta seminis succidensatione in cõtactu & c. tertio declaratur primum ordinando

A formam syllogisticam assumpto effectu communi, & causis specialibus, & subiectis particularibus illum effectum particularibus diuersis inter se propter illas speciales causas, in terminis generalibus A effectu: B causa speciali, & D subiecto particulari, & ex alia parte C altera causa speciali: & E subiecto altero particulari applicatis ad naturalia, scilicet longam vitam respectu modicæ choleræ & quadrupedum: ex alia parte respectu siccitatis, & volatilium.

Tertiacõclõ pro se secunda quæstione. tertia quæstio Cõclusio rãsiua.

Contingit igitur plures causas esse eiusdem, sed non eiusdem specie.

Si non statim in atomũ venitur, sed plura media & causę occurrunt eiusdẽ, qualis est causa mediorũ proxima vniuersali, aut ꝓxima singulari.

B Magis proxima vnicuiq; causa sumenda est: probatur à priori, quoniam hæc est primo causa, quòd illud sit sub vniuersali &c. declaratur in terminis A primo B secudo C tertio D quarto: inchoando enim ab vltimo &c. & gradatim ascendendo, semper causa proxima præinuenitur vsq; ad atomum, seu immediatum &c.

Series autem hæc est.

INTENDENS terminare tractatum de ipso propter quid, Tria facit secundũ tres quęstiones, quas mouet & determinat: sed quoniam prima & secunda se intersecant, attendendũ est, ꝙ sic procedit, mota prima quæstione, duas rationes adducit ad partem affirmatiuam, & differentiam subdit inter assumptos processus in secũda

C ꝙ ratione, vel in idem redit, inter consequentias determinatas. Deinde sub disiunctione duabus cõclusionibus respondendo quæstioni motæ eius categoricam solutionem ex alia quæstione depẽdere ex ipsis conclusionibus ostendit. Sicq; ad secundam quæstionem properat, & motæ statim duabus conclusionibus respondet, subdens declarationes earum ꝓpostero ordine: & sic reuertitur ad primam quęstionem: & vnica illi conclusione, plures partes habente satisfacit, multipliciter declarãdo eam &c. Et tandem tertiã cõclusionẽ correlariè deductã rãsioni ad se cũdã qõnem addit &c. postremo tertiã mouet qõnẽ, & illi statim satisfacit vnica cõclone &c. & epilogat &c.

Ad effectum cãquõ sequitur.

CIRCA primam rationẽ aduerte, ꝙ textus D sententiã, quam in summa posuimus, expresse habet & valde cõformis est titulo quæstionis: ꝓpter quod alietas fortè translationis causa fuit ꝙ expositoribus cõformis nõ sit. Differt siquidem ratio posita ab interpretatione aliorũ in hoc, ꝙ nos assumpsimus cõsequentiã primam absq; ꝓbatione, eo ꝙ verba illa. s. causa & causatum sint simul vt ad explanandũ consequentiã ꝙ vniuersaliter sermo sit inducũtur: ab alijs autẽ ad probãdum consequentiã inducuntur. Consentaneam autẽ nostram interpretationẽ quæstioni esse diximus. Tum quia textus noster & Boetij expresse ita habet, siue causa sit simul & causatum, vt si in medio est terra, deficit, aut si latũ foliũ est, fo-

lia fluũt:ex quibus verbis patet, q̃ dicit, siue causa & causatũ simul sint, vt interpositio & defect⁹, siue nõ, vt latũ foliũ, & fluxus. Tum quoniam sic intellecta vt exposuimus nos, titulus quæstionis ab ipsomet Aristotele explanatus inuenitur: & dubiũ quod posteriores inuasit: an. s. cũ hic queritur, si est causatũ, sit causa: intelligatur de simultate tẽporis, an de simultate cõsecutionis ab ipso Aristotele solutũ accipitur in illis verbis. Perspicuũ siquidẽ fit, q̃ de simultate cõsecutionis quæstio est ex eo quod dicitur, q̃ siue causa & causatũ simul sint vt interpositio &c. siue non, vt latũ foliũ &c. cõsistit igitur vis primæ rõnis in hoc q̃ si ad B effectũ nõ sequitur A causa, siue simul tẽpore siue prius, oportet ipsius B alterã esse causam q̃ A: & hæc cõsequẽtia est manifesta ex eo q̃ nullus effectus est, ad quẽ nõ sequatur causa aliqua &c. & si sic est. s. q̃ sit altera causa, erunt vtiq; simul effectus & cã, licet nõ rectè sequaẽ, erũt vtiq; simul effect⁹ & causa hæc: nec incõuenit nihil pl⁹ concludi per hanc rationem, quoniam inuestigãdo proceditur paulatim ad veritatẽ à communioribus &c. ad specialia quo sequẽs ratio ducit &c. vel. Si autem sic est scilicet q̃ illa assumpta est vera, seu sola causa simul vtiq; erunt effectus, & causa hæc. Nec putet aliquis hæc dicta esse vt nõ imitetur. S. Tho. expositionẽ: sed quoniã textum eius nõ habeo, & nostrũ in hac parte fortè melioreẽ saluare volumus, ab ipsius sententia nõ discrepantes, quoniam talem esse quæstionis titulum, ipse expresse dicit, explicans quod Aristoteles tacuit. s. q̃ de mutua consecutione quæstio agitur, an. s. ad effectum causa, & è cõuerso sequatur &c.

CIRCA resp̃õsiuas cõclusiones aduertẽda sunt tria. Primũ est q̃ Aristoteles secundum veritatẽ disiunctiuè eas format vt patet per præpositã cuilibet earũ notam disiunctionis aut: sed q̃m veritas illius disiũctiuę vsq; ad sequentẽ q̃nẽ pendet, & ab Aristotele prima pars ex quadã cõditionali declaratur, & secundũ veritatẽ conditionalibus quas nos formauimus æquialet: ideo ad faciliorẽ perceptionẽ cõditionales fecimus: nec propter hoc. S. Tho. aduersamur dicẽti Aristotelẽ determinare q̃nẽ his cõclusionibus. Ipse em̃ ideo hoc dixit, quoniã vt ex dicendis patebit, vtraq; disiunctiuæ pars vera est, & ipsa decisio est q̃nis: nos autẽ decisam q̃nem nõ esse dicimus, q̃m veritas disiunctiuæ ex sequẽti dependet quæstione &c. Secundũ est, q̃ cõditionalis illa. s. si contingit idẽ de pluribus primis prædicari, assumpta ad declarationem primæ cõclõnis põt dupl̃ intelligi. Vno mõ de prædicatione p se in secũdo mõ per seitatis, & sic illius categorica est impossibilis, q̃m quælibet passio habet vnũ tantũ subiectum quod ponitur in eius diffinitione, conditionalis tamen ipsa est vera, vt patet. Alio modo intelligi põt de prędicatione essentiali in primo modo, & sic non solũ cõditionalis, sed categorica illa vera est, animal em̃ & similiter omne genus, de pluribus prædicatur immediatè &c. Multum autẽ interest quo istorũ modorũ accipiantur verba Aristo. quoniã vt ex sequẽtibus apparet, ipse intẽdit per primã cõclusionẽ peruenire ad hanc decisionẽ, q̃ quia cõtingit vnius effectus esse plures causas partiales, seu speciales, ideo cũ de illis sermo est dicitur q̃ ad causam sequitur effectus & ad effectũ non sequitur causa determinata &c. huic aũt intẽtioni prima expositio exẽplariter deseruit, & nõ assertiuè, q̃m falsum assumit &c. secũda verò expositio assertiuè opitulatur, q̃m inter media gña seu dr̃iæ sunt causæ seu rationes, q̃ superius inferioribus insit, & quodlibet eorum infert ipsum genus, ad ipsum aũt nullũ eorũ determinatè sequitur, sed indeterminatè hoc vel illud &c.

Tertiũ aduertẽdũ est, q̃ vt mẽbra istius disiũcti uæ seu cõditionalis responsionis, ex opposito distincta, & euacuãtia quæsitum accipiamus ly vl̃e propositũ in secũda cõclusione positũ pro cõclusione seu problemate quæsito exponi põt, & nõ de quacũq; vniuersalitate, sed ea, secũdũ q̃ demõstratio vniuersalis differt à particulari (vt in primo libro dictũ est) ita q̃ mẽbra diuisionis sunt q̃ quæsita aut sunt particularia, aut vniuersalia, & sub alijs verbis, aut habẽt plures causas, aut vnã: & sic exponẽdo totũ residuũ cõclusionis declaratio & dearticulatio est ante dicti. Põt quoq; exponi pro subiecto ipsius quæsiti & vniuersalitate eadẽ, & sic non expositiuè reliqua addita sunt, sed vt omnia enumerarẽtur, subiectũ. s. causa & effectus, quæ ad demõstrationẽ cõcurrunt, & vniuersalia proponerẽtur, habenturq; nihilominus membra diffinitionis opposita, vt prius &c. C. 3 t. eiusdem c. 29

Quando demonstratur accidens, eiusdem plures esse causas contingit.

CIrca secũdæ quęstionis titulũ dubitatur: quid intelligat Aristotelis nomine causę: an. s. causam in essendo, an cõmuniter causam siue essendo, siue in inferẽdo. Est aũt ratio dubitãdi hinc inde ex multis. Cõsiderãtibus em̃ diuisionẽ factam in textu respondendo huic quæstioni, apparet causam cõmuniter sumi, quia distinguitur in causa in per se, & secũdũ signũ seu accidens: cõstat autẽ q̃ signũ causa nõ est nisi illatiua. Amplius dũ in textu ordinatur in figuris confectio causæ & effectus expresse dicitur, q̃ si mediũ & primũ essent cõuertibilia, nõ esset maior ratio, quare mediũ esset causa primi magis q̃ è conuerso: ex quo euidẽter apparet, q̃ de causa illatiua sermo est: de tali nãq; verificatur, q̃ duorũ conuertibiliũ, neutrũ magis altero causa est, & de causa in essendo falsum est, q̃m subiectũ est causa suæ passionis, & nõ è cõuerso &c. Amplius de causa in essendo (in primo li.) dictũ est, q̃ augẽtur demõstratiões nõ per media: vt quid ergo iterũ de hoc dubitandũ est? Intuẽtibus autẽ tractatus rationẽ, q̃ de causa in essendo sermo tm̃ sit videtur: tũ q̃m intẽtio prę sentis negocij est de ipso propter quid, & in litera expresse excluditur ab ordine demonstrationum T. c. 29.

nũ propter quid demõstratio ab effectu etiã cõuertibili, vt patet. Tum quoniã hæc quæstio ad perfectionẽ primæ quæstionis introducta est, vt expresse ex textus serie liquet, adeo vt negare hoc sit proteruire: constat autẽ q̃ prima quæstio de causa in essendo loquebatur, & nõ communiter. Tum quoniã in toto processu huius capituli & dubitando, & respõdendo, & exempla ponendo, de causa in essendo sermo est. Tum q̃m quæstio de causa illatiua non est posterioristica, sed prioristica vbi & determinata est quæstio illa de terminãdo conuersionẽ conclusionis ad præmissas: & Aristoteles expresse superius cõfessus est se circularẽ syllogismum determinasse in anterioribus. i. libro priorũ, vt dicit idẽ Albertus &c. Ad hoc dubiũ dicitur q̃ quæstio est de causa in essendo, nec oportet aliter probare, q̃ per rationes vltimo adductas: sunt em̃ efficaces & rationibus alterius partis facile est respõdere. Ad primã nãq; dicitur q̃ per ly signum aut accidens, nõ intellexit effectum, sed causam specialem, vt nunc dicetur. Ad secundam dicitur, q̃ verum est illa verba oportere intelligi de causa in inferendo, sed non tantum: arguit dm̃ ibi à posteriori, vt ibi declarabitur. Ad tertiam dicitur q̃ in primo libro determinatum est q̃ vnius vna est causa potissima, & non simpliciter q̃ vnius vna sit causa in essendo: agebatur enim tũc de demõstratione secũdũ eius summũ &c. Nunc propter q̃d declarat cõiter & in demõstratione vl̃i, & particulari &c.

CIRCA eiusdẽ quæstionis titulum, aduertẽdũ est q̃ adhuc potest accipi secũdũ duos sensus. Primus sensus est, vt inquiratur hoc in loco, de causæ vnitate & pluralitate simpliciter respectu eiusdẽ effectus propter demõstrationẽ tamẽ &c. ita q̃ quæstio sit an cõtingat eiusdem effectus esse causas plures, an vnam tm̃: & hic sensus est alienus à præsenti intẽtione, licet à cursim studentibus approbetur, propter abbreuiata verba Aristotelis in respõsione, & expositorũ vnitatem & pluralitatẽ causarum hic sonantia. Alius sensus est, vt inquiratur de vnius & eiusdẽ effectus causę vnitate & pluralitate nõ simpliciter, sed in omnibus, in quibus inuenitur ille effectus, ita q̃ nõ est quæstio, an vnius effectus sint plures causæ, vel vna tm̃, sed an vnus & idẽ effectus in omnibus, in quibus inuenitur causetur ab eadem causa, siue vna, siue plures causæ ad eundem effectũ cõcurrant, an nõ ab eadẽ, sed diuersis: & est sermo nõ de idẽtitate & diuersitate numerali, sed formali &c. Quanta verò sit inter hos sensus differentia, exẽpliter manifestatur. Iuxta primũ esset quæstio, an vnius effectus puta domus, sint causæ plures, an vna tm̃ &c. & tali quæstioni diceretur q̃ eiusdẽ effectus sunt plures causæ per se in naturalibus, quia materialis & finalis & formalis &c. Iuxta secundũ verò sensum est quæstio, an talis effectus vnus, puta domus, vbicũq; inuenitur, proueniat ab eisdẽ causis, an à diuersis: puta an domus vbiq: habeat pro causa materiali lapides cementũ &c. pro formali quadraturã, pro efficiente artẽ, pro finali habitationem, an nõ: sed alicubi domus habeat aliud efficiens, puta naturã, vel aliã materiã, puta ferrum &c. Et similiter in simplicibus, an habere tres angulos æquales &c. conueniat omnibus per vnam met causam, an diuersis per diuersas &c. Et hic sensus est intentus ab Aristotele, qui breuiter ex multis declaratur, ne alicui videatur nouus, & insipienter veritatẽ refutet: primò hoc patet ex verbis Aristotelis in titulo quæstionis: ait enim vtrũ autẽ contingat nõ eandem causam eiusdẽ in omnibus, sed alteram, aut nõ: vbi ex ly in omnibus, & ly eandẽ, & ly alterã, liquet quod dicimus, vt cuilibet exercitato facile est deducere. Secundò ex eo q̃ secundum hunc sensum intenta veritas de cõsecutione causæ & effectus inter se habetur, & totus p̃cessus Aristotelis clarus valde est. Iuxta primũ autem, processus insufficiens & scrupulosus inuenitur, & extorquenda veritas magis q̃ eliciẽda ex eo esset. Tertiò q̃m expresse Aristoteles in tertia conclusione determinat concludendo ex antedictis ad hanc quæstionem: q̃ licet vnius effectus cõtingat esse plures causas, nõ tamen hoc contingit si effectus ille est vnus secundum speciem: quæ cõclusio esset manifestè falsa: si de vnitate & pluralitate causarũ absolutè loqueretur: q̃m specierum naturaliũ sunt multæ causæ per se: & est manifestè vera loquendo de vnitate & pluralitate in omnibus: q̃m sicut effectus est indiuisibilis secundum speciem, ita & causæ atomæ sunt, & cõsequenter in omnibus eædem &c. Est autem valde notandus sensus iste, & prę oculis semper habendus in hoc capitulo, q̃m oportet omnia intelligere conformiter ad quęsitũ. Et apparebũt impertinẽtes quęstiones de vnitate & pluralitate cãæ hic agitatæ.

De varijs demõstrationũ generibus per causas procedẽtibus.

CIrca conclusiones responsiuas huic quæstioni, notanda sunt quatuor. Primum est q̃ Aristoteles non distinxit causam in per se, & per accidens &c. sed diuisit demõstrationem, in demõstrationẽ per se, & demonstrationem secundum signũ, aut accidens: vt patet in litera: quid autem intẽlligat per talis diuisionis mẽbra ipsemet declarat in sequentibus duabus propositionibus. Demõstrationem per se vocat, quãdo proprium de suo adęquato subiecto, per ꝓpriã causam demõstratur & merito, q̃m tunc saluantur in demõstratione omnes modi prædicationis per se perfectæ. Demonstrationẽ verò secundũ accidẽs vocat quando aliquid prędictorũ trium deficit, vt si causa inadęquata, vel subiectũ inadæquatum, vel passio inadæquata sumatur: hoc enim intẽditur in illis verbis: contingit causam, & cuius est causa, & in quo secundũ accidens cõsiderare. Vocatur autem meritò demõstratio secundũ accidens talis demõstratio, eò q̃ est secundũ aliud & nõ per se in primo gradu perseitatũ, quotiescunq; em̃ subiectum

iectum inadæquatũ ſumitur perfeitas ſecũdi mo E
di non niſi per aliud ſaluatur: & ſimiliter de paſ-
T.c.14. ſione & cauſa inadæquatis dicendũ eſt, vt ex dictis in primo libro & exẽplis hic poſitis ab Ariſtotele &. S. Tho. patet: vocatur quoq; prædicta demõſtratio ſecundum ſignum, non propterea ꝙ per effectũ demonſtret cauſam, quoniam vt dictũ eſt, præſens ſermo eſt de cauſa in eſſendo, ſed quia inadæquatione ſupradicta interueniẽte, nõ cõplete cognoſcitur paſsio in proprio ſubiecto, quod demõſtratio quærit, ſed ſignum eius habetur: ſciendo eñ volatilia longæ vitæ eſſe ſignum ducens ad notitiã ampliorem diuturnæ vitæ accipimus: ſiue propria cauſa aſſumatur pro medio, quoniã propriũ ſubiectũ ex tali proceſſu non ſci F
tur, ſed ſignũ eius, inferius. ſ. &c. ſiue per ſpecialẽ cauſam ſciatur, quoniã tunc non per cauſam propriã, ſed per ſignũ cauſę proprię ſcitur paſsio &c. Eadẽ ergo demonſtratio vocatur ſecundũ ſignũ aut accidens diuerſis rõnibus: & ſic diuiſio Ariſtotelis bimembris ſecundũ rem eſt: trimẽbris autẽ attentis diuerſis rõnibus vnius membri &c. nec demonſtrationẽ ex his quæ ſunt per accidẽs poſuit, nec nouã diuiſionem demõſtrationis induxit, ac ſi inſufficienter in primo libro demõſtra-
Prõ hui' tio diuiſa fuiſſet: patet eñ ex dictis ꝙ diuiſio iſta
T.c.39. reducitur ad illã qua diſtincta eſt demõſtratio in vniuerſalẽ & particularem. Secundũ notãdũ eſt, ꝙ licet quæſtio ſit de cauſa & cauſato, demõſtra tionẽ tamen diſtinguere placuit Ariſtoteli, eo qa G
nõ agitur de cauſa niſi in ordine ad demõſtrationẽ, ita nihilominus demõſtrationẽ diuiſit, vt cauſæ diuiſionẽ immiſceret. Accipitur ſiquidẽ hinc, ꝙ cauſa in eſſendo eſt duplex, quædã adæquata effectui, & quædam exceſſa ab effectu, quæ vocatur cauſa ſpecialis, & partialis, non eo modo quo quilibet trahentiũ nauem eſt cauſa partialis, per modum partis integralis: qm̃ talis cauſa partialis nõ infert effectũ, quia nõ eſt cauſa ſufficiens: ſed potius per modũ partis ſubiectiuæ, quæ ſufficiẽs eſt ad illationẽ ſui totius &c. tales eñ de quibus loquimur, cauſæ ſpeciales ſufficiẽter ſingulæ cauſant & inferũt effectũ, ſed nulla earũ eſt vniuerſalis ſeu adæquata cauſa illius, vt in exẽplis textus, in mathematicis & naturalibus patet. Sũt autem H
hæ cauſæ ſigna nõ effectuũ, ſed ꝓpriarũ cauſarũ: & cauſæ ſcãm accidẽs, qa cauſæ ſunt ſcãm aliud, ſcãm ꝓpriã. ſ. & adæquatã cãm, ad quã reducunt.

Tertiũ notandũ ad claritatẽ doctrinæ, eſt ſenſus ipſarũ concluſionũ: poteſt eñ ſenſus earũ diſtingui ſicut & quęſtionis ſenſus diſtinctus eſt: vt iuxta primũ ſit ſenſus, ꝙ quãdo aliquid demonſtratur per ſe. i. per adæquatã cauſam &c. vnicũ eſt mediũ, & ꝙ vnius effectus vnica eſt cauſa per ſe. i. adæquata &c. inadæquatæ verò plures: & hic ſenſus licet ĩ ſe aliquo modo verificari poſsit, vel potius aliqualiter tolerari, recurrendo ad immediationẽ & perfectionẽ ſeu cõplementũ cauſarũ, alienus tamen eſt ab Ariſtotelis intẽtione, vt ex titulo patet: quoniam nihil refert in hac quæſtione, an vnius effectus ſint plures cauſæ vel vna tm̃. Iuxta ſecundũ autem ſit ſenſus, ꝙ quãdo aliquid demõſtratur per ſe, modo expoſito eiuſdem effectus in omnibus eadẽ eſt cauſa, & non eſt in iſtis cauſa illius effectus altera à cauſa illius effectus in alijs. Quando verò demõſtratur ſecundum accidens modo expoſito eiuſdẽ effectus in omnibus plures ſunt cauſæ & nõ vna & eadẽ: & hic ſenſus directè quæſtioni & eius fini ſatisfacit: quoniam ex hoc habemus ꝙ duplex eſt cauſa (vt diximus) ſ. per ſe. i. adæquata, & ſecundũ accidens. i. ſpecialis: & ſi de illa loquamur, vnius effectus in omnibus eadẽ eſt cauſa, ſiue vna, ſiue plures ſint illæ cauſæ: ſi autẽ de cauſa ſpeciali ſermo ſit, nõ eſt eadem in omnibus, ſed plures in diuerſis vt exẽpla dicta manifeſtant &c. Quartum autẽ notandum eſt probatio primæ cõcluſionis. ſ. ratio eñ vltimi eſt mediũ, nomine ſiquidem vltimi accipi poteſt ipſa paſsio, quæ ſuperius & inferius vocatur primũ diuerſis rationibus: vltimum quidẽ dici põt, quia in eſſendo vltimũ eſt, quoniam effectus eſt ſubiecti & medij. Primum autẽ dicitur, quoniam primũ locum tenet in demõſtratione, quoniam maior extremitas eſt, & ſecundũ hoc, quoniam ratio vltimi. i. paſsionis dicẽs ipſius ꝓpter quid eſt, mediũ proprium includitur ꝙ eiuſdẽ eadem eſt in omnibus cauſa, quoniã talis paſsionis ratio vnica eſt. i. nõ diuerſificatur in diuerſis, quoniã diffinitio cuiuſq; vnius rei, ſiue genericã, ſiue ſpecificam, ſiue analogã habeat vnitatem, illam retinet in quibuſcunq; inueniatur. Poteſt quoq; vltimi nomine ſubiectũ ipſum accipi quod quia minor extremitas eſt, vltimũ vocatur in demonſtrationis ordine, reſpectu primi & medij: & ſecundum hoc quia ratio vltimi. i. ſubiecti eſt propriũ mediũ ad quod oportet tãdem reſoluendo venire, & à quo oportet componendo inchoare, ideo vnius effectus in omnibus vna cauſa cõcluditur, qm̃ rationẽ eiuſdem ſubiecti primi & proprij, in omnibus eius paſsio inuenitur. Vtrunq; autẽ horũ intelligi abſq; diſſonãtia poteſt, qm̃ propoſitio declaratiua huius primæ cõcluſionis, vtrunq; cõprehendit, dicens identitatẽ effectus & cauſæ per ſe ſemper ꝓportionaliter ſe comitari &c. ita ꝙ ſi effectus in omnibus eſt vnus ſpẽ, cauſa per ſe non quæratur eadẽ genere, ſed ſpecie: ſi effectus eſt vnus gñre, cauſa per ſe erit vna in omnibus generice: & ſi effectus eſt vnus analogia, cauſa inquiratur vna in omnibus analogicè &c. hæc ſiquidem, & de diffinitione propter quid paſsionis, & diffinitione ſubiecti veritatẽ habent &c.

Vera ſubiecti & cauſæ formalis conſecutio.

CIRCA concluſionem reſponſiuam primę quæſtioni, aduertenda ſunt duo. Primum eſt, ꝙ concluſio illa tam ex verbis textus quàm ex ſenſu habetur: oportet ſiquidẽ vt verbaliter ex textu habeaĩ ſic gloſare (accipiẽti vnũquodq;). i. ſubiectũ particulariter (& cã) ſupple ꝓpria particulari ſubie-

ri ſubiecto accepta cuius eſt cauſa ideſt effectus A
in plus eſt. ſ. illis: vel ſic, cauſa & cuius eſt cauſa. i. ſubiecto ſecundũ vnũquodq;. i. particulariter acceptis in plus eſt ſupple effectus &c. Põt autẽ dici ſubiectũ cuius eſt cauſa, eo ꝙ eius etiã eſt cauſa vt in quo ſuſtẽtatur, vel ſaltẽ vt in quo cauſat ſuũ effectũ: & fortè vitio ſcriptorũ, aut trãſlationis hoc accidit &c. ſenſum enim concluſionis exẽpla ſubdita clarè oſtẽdũt, & S. Tho. accepit. Poſſet aliter formari cõcluſio, vt Albertus dicit: & nihilominꝰ eadẽ ſententia rediret, & textus integer ſaluaretur. Ad cuius euidentiã ſciendũ eſt, ꝙ quando aliquis effectus, puta diuturna vita, hẽt vnã cauſam adæquatã, puta tardã, paſsibilitatẽ, & diuerſas in diuerſis inadequatas, puta in quadrupedibꝰ cho
lerã, & volatilibus ſiccitatẽ, dupliciter poteſt fieri B
demõſtratio talis effectus de ſubiecto particulari. Vno modo per cauſam adæquatã. Alio modo per cauſam ſpecialẽ tenentem ex ſe partem illius particularis ſubiecti. Et ſecundum hũc duplicem modum demõſtrandi dupliciter formari poteſt præſens concluſio. Vno quidem modo, ſicut formata eſt, & tunc accipitur tam ſubiectum, quàm cauſa particulariter, & vt dictum eſt verba textus noſtri aliqualiter diſſona ſunt. Alio modo formatur ſic. Cauſa effectus & ſubiectum ita ſe habent ſecũdum conſequentiam, ꝙ vnumquodq; accipienti. i. ſubiecto particulariter accepto, tam effectus quàm cauſa in plus eſt &c. & tunc accipitur cauſa adæquata, & hoc magis conſonat verbis textus, nec exempla ab hoc aliena ſunt ſenſu
C
ſed vt clarè liquet primum exẽplum fauet huic. Secundum verò cũ ordinatione in figuris fauet primo ſenſui. Amplectere igitur vtrũq;, & faciliorem habebis ad alia progreſſum, & ſiue iſte, ſiue ille, ſiue vterq; accipiatur ſenſus, conſequutionẽ inuentã, inter cauſam effectũ & ſubiectum habemus, ꝙ quia ex eo quod eſt in plus non ſequitur quod eſt in minus, ſed ecõuerſo cõſecutio cõuertibilis erit ſi tria illa vniuerſaliter ſumãtur, & ex illa parte deficiet, ex qua aliquid vniuerſaliꝰ ſumetur, ſiue illud ſit cauſa cũ paſsione ſiue paſsio ſola, quoniã tunc particulare ſequetur vniuerſalius & non ecõuerſo. Et ſic patet quid dictũ ſit ad primã quæſtionẽ. ſ. ꝙ cum cauſatũ eſt, cauſa eſt, & ecõuerſo: ſi ſermo ſit de cauſa per ſe (modo expo
D
ſito) quoniã hãc in omnibus in quibus inuenitur effectus ille eſſe oportet, qm̃ eadem eſt in omnibus: & ſic eſt ſumere cauſam & effectũ vniuerſaliter &c. Si autẽ ſit ſermo de cauſa ſecũdũ accidẽs, cũ cauſa eſt, cauſatũ eſt: ſed non ecõuerſo, cũ cauſatũ eſt, talis cauſa eſt, ſed hæc vel illa: qm̃ cauſa ſecundũ accidens non eadẽ ſed altera in diuerſis eſt & hoc eſt ſumere effectũ vniuerſalem, & cauſam particularẽ &c. ſecundũ notandũ eſt, ꝙ quia Ariſtoteles probãs A ideſt effectum in plus extẽdi q̃ B cauſam ſpecialẽ illius ex eo probat quia ſi non eſt in plus nõ magis B erit cauſa ipſius A q̃ econuerſo, & exponitur de cauſa in inferẽdo, qm̃ ſi cõ-

uertibilia eſſent, neutrum alterũ magis infert: ex hoc ſuperius arguebatur, ꝙ de cauſa in inferẽdo In hoc.c.
ſermo eſſet. Sed hoc non moueat, quoniã triplici ter reſponderi poteſt. Primò ꝙ ſubtiliter Ariſtoteles à poſteriori declarauit cauſam ſpecialem in eſſendo in minus extendi quàm ſuus effectus extẽdatur, ita ꝙ ſermo eſt ſemper de cauſa in eſſendo &c. proceſsit enim ſic, B eſt cauſa propria ꝙ A effectus cõmunis, ſit in D particulari ſubiecto: ergo A eſt in plus quàm B: probatur à deſtructione cõſequentis, qm̃ ſi A non eſſet in plus q̃ B ſed cõuertereturꝫ nõ magis B eſſet cauſa propria ꝙ A ſit in D particulari ſubiecto q̃ econuerſo A eſſet cauſa ꝙ B ſit in D particulari ſubiecto, quod eſt cõtra hypotheſim: tenet cõſequentia iſta vltima, quoniã duorũ cõuertibilium neutrũ eſt magis propinquũ particulari ſubiecto &c. & cõſequenter neutrũ eſt magis altero cauſa propria, ꝙ alterũ particulari ſubiecto inſit, & ſic ex hoc concluditur cauſam propriã ſubiecto particulari ꝙ inſit ſibi effectus vniuerſalis, eſſe in minus in ipſo effectu, & conſequenter ex hoc non habetur, quòd ſermo ſit de cauſa in infendo.

Secũdo dicipõt, ꝙ non incõuenit, ꝙ ſermo vltimus ſit de cauſa in inferẽdo, quoniam cauſis ſpecialibus de quibus eſt ſermo iſta duo conuertibiliter inſunt ſcilicet quòd ſint cauſę incõuertibiles in eſſendo: & ſimiliter ꝙ ſint incõuertibiles in inferendo: & propterea à poſteriori declaratum eſt prius tali ſenſu, B eſt cauſa propria in eſſendo ꝙ
C
A ſit in D particulari ſubiecto: ergo A eſt in plus quã B: tenet conſequentia, quia niſi eſſet in plus, non magis B eſſet cauſa inferens A q̃ econuerſo ex hoc autem interius ſpeculando cauſæ proprię illius effectus in particulari ſubiecto proprietates cognoſcuntur. & non excludũtur. Tertiò poteſt dici quòd non inconuenit ꝙ tota iſta ratio loquatur de cauſa in inferendo, & ſit à poſteriori, quoniã de ordine ſyllogiſtico cauſarum ſpecialium & effectus communis agitur hic. Et propterea alienum non eſt ſi ex proprietatibus logicis eorum hic arguatur, phyſicas proprietates prę ſe ferentibus. Ex hoc autem non habetur ꝙ de cauſa in inferẽdo quæſtio ſit ſed ꝙ ex natura illatio-
D
nis cauſas in eſſendo declarauerit ſpeciales &c. Vltimæ reſponſiones antiquis expoſitoribus conformiores ſunt: prima autem Ariſtotelis profunditati atteſtatur.

CIRCA vltimam quæſtionem breuiter no Annot.
tandum eſt quòd vt dictum nunc fuit, quãdo cõmunis paſsionis propter quid quæritur & illud non habetur adhuc, quod in omnibus cauſa illius eſt, quod atomum dicitur. Tnm quia vnum & idem eſt in omnibus vt dictum eſt. Tum quia irreſolubile eſt in ſuperius propter quid. Sed habentur plura & particularia ſubiecta, & ſunt plures partiales cauſæ illius, tunc dubitatio eſt, qualis eſt cauſa mediorũ. Quod poteſt dupliciter intelligi. Vno modo ſecundum ordinẽ inueſtigan-

di, vt sit sensus qualis causa de numero mediorũ (quælibet enim huiusmodi est medium sufficiẽs) præinquirenda est, proxima vniuersali, aut proxima singulari. Alio modo secundum ordinem causalitatis ipsarum (vt sit sensus) qualis causa, est verè causa, q̃illa passio sit in intermedijs ideſt subiectis particularibus quæ media sunt inter singularia infinita & vniuersale summum. Et respõsio est vtrique sensui deseruiens, quòd causa proxima vnicuique ideſt particulari, & præaccipienda est & magis propria causa est, quòd illa passio sit in particulari subiecto licet non absolutè. Causa siquidem magis remota à particularibus: quæ proxima est vniuersali effectui, verè propria & prima causa est absolutè illius passionis &c. huius autem responsionis iuxta primum sensum ratio superius habita est, quoniam scilicet ex particularibus facilior est via &c. & in textu datur alia quæ etiam deseruit huic responsioni iuxta sensum: quoniam scilicet proximum particulari est propria causa particulari quòd participet vniuersalem effectũ &c. vt satis patet in terminis &c.

De cognitione principiorum demonstrabilium. CAP. XIII.

Ex hoc. c. intelliges c. 1. libr. 2. post.

DE principijs verò & quomodo fiunt nota, & quis cognoscens habitus, hinc est planum addubitantibus primum: quòd quidem igitur non contingit scire per demonstrationem non cognoscenti prima principia immediata, dictum est prius. Immediatorum verò cognitio vtrum eadem sit, aut non eadem, dubitare posſet aliquis: & vtrũ scientia vtriusque, aut non, aut huius quidem scientia, illius verò alterum quid genus, & vtrum non inexistentes habitus innascantur, aut inexistentes latuere. Si itaque habemus ipsos, absurdum est: contingit enim certiores habentes cognitiones demonstratione latere: si verò accipiamus non habentes prius, quomodo vtique cognosceremus, & disceremus ex non præexistente cognitione? impossibile nanque quemadmodum & in demonstratione docebamus. Manifestum igitur, quoniam neque habere possibile est, neq; ignorãtibus & nullũ habentibus habitum innasci. Necesse igitur habere quidem aliquam potẽtiam, non talẽ autẽ habere, quæ est his honorabilior secũdũ certitudinẽ. Apparet autem hoc vtiq; omnibus, inexistens animalibus: habẽt em̃ congenitam potentiã iudicatiuã q̃ vocant sensum: in existente aũt sensu in alijs quidẽ animaliũ fit permansio sensati, in alijs verò nõ fit, inquotcũq; igit nõ fit, aut omnino, aut circa quæ nõ fit, nõ est his cognitio extra ipsum sentire, in quibus verò ineſt sentiẽtib⁹: habere vnũ quid dã in anima, cũ multa talia fiant, iam dria quædã fit, vt his quidẽ fiat ratio ex talium permãsione, his verò nõ. Ex sensu quidem igitur fit memoria, quẽadmodum dicimus ex memoria verò, quæ plerunq; eiusdẽ fit, experiẽtia: multæ nanq; memoriæ numero experiẽtia vna est, experiẽtia aũt aut ex omni quieſcẽte vniuersali in anima, aut vno præter multa, quod vtiq; in oĩbus vnũ sit illis idẽ, est artis principiũ & sciẽtię si circa generationẽ quidem, artis, si verò circa ens, scientiæ. Neq; itaq; insunt determinati habitus, neq; ab alijs habitibus fiũt notioribus, sed à sensu, vt in pugna versione facta vno stãte, alter stetit, postea alter, quousq; ad principiũ venit, anima verò est talis vt possit pati hoc. Quod aũt dictũ quidem fuit pridẽ, nõ manifestè verò dictũ fuit, rursus dicamus. Cũ em̃ steterit in differentiũ vnũ, primũ quidẽ in anima vniuersale est, sentitur etem̃ singulare, sensus verò ipsius vniuersalis est, vt hominis, sed non Calliæ hoĩs. Rursus in his stat̃, quousq; ad imparti bilia steterint & vniuersalia, vt tale hoc animal, quousq; aĩal, & in hoc cõsimiliter: plan̄ itaq;, q̃ nobis prima inductione cognoscere necessariũ est: sensus etem̃ sic vniuersale facit. Q̃m̃ verò habituum, qui circa discursum sunt quibus verificam⁹, aliqui semper veri sunt, alij vero suscipiũt falsum, vt opinio & ratiocinatio, vera autem semper sunt, sciẽtia & intellectus, & nullũ scientia genus aliud certius est q̃ intellectus, principia verò demõstrationũ notiora sunt, sciẽtia aũt omnis cũ ratione est, principiorum quidẽ sciẽtia vtiq; non erit: q̃m̃ verò nihil cõtingit esse verius sciẽtia, q̃ intellectũ, intellectus vtiq; erit principiorũ, & ex his cõsiderantibus, & q̃m̃ demonstrationis principiũ non est demõstratio: quare neq; sciẽtiæ est scientia: si igitur nullũ aliud præter sciẽtiam genus habemus verũ, intellectus vtiq;

Vide lib. de mem. cap. 1.

vide li. 1. metaph. cap. 1.

Cõtra Arist. 2. de aĩa. c. 10.

Vide. de ani. 12.

Vide'. 6. Eth. c. 10.

vtiq; erit scientiæ principium, & principiũ quidem principij vtiq; erit: si autẽ omnis, consimiliter se habet ad omnem rem.

Summa huius capituli hæc est.

Pria Cõclusio.

PRincipia quomodo cognoscãtur & quo habitu dicẽdum est: probatur à priori: quoniam non contingit scire per demonstrationem non cognoscentem immediata principia &c.

Qõ pria.

Vtrum immediatorum principiorum eadem sit cognitio, aut non eadem.

Qõ scda.

Vtrum vtriusq; scientia sit, aut non, aut huius quidẽ scia, illius autem alterũ cognitionis genus.

Qõ tertia.

Vtrum habitus principiorum fiat in nobis de nouo, aut inditi sint & lateant &c.

Cõtra secũdã partem. tertiæ conclõnis.

Habitus principiorum non est inditus: probatur, quoniam inconueniens est certissimas cognitiones latere demonstrantem.

Contra primam partem. Cõclusio rñsiuatertiæ qõni.

Habitus principiorum non est de nouo acquisitus: probatur, quia impossibile est discere nisi ex præexistenti cognitione &c.

Habitus principiorum neq; determinati, neq; ab alijs habitibus fiunt notioribus, sed quadam potentia ignobiliore secundum certitudinem, id est à sensu & c. Declaratur, quoniam principium artis & scientię, fit ex omni vniuersali quiescente in anima vno præter multa, & vno in omnibus, & experimento: experimentũ autem fit ex multis memorijs, quoniam multæ memoriæ experimentum est vnum numero. Memoriæ autẽ ex sensu. Declaratur processus iste quadrupliciter præmissis duabus diuisionibus. Prima diuisio est animalium quædam habent memoriam, seu retinent speciem sensibilem, quædam non. Secunda est, animalium habentium memoriam quædam habent rationem, quædam non. Secundò subiuncto exemplo reparationis pugnæ. Tertiò, quoniam stante vno indifferenti vniuersale primum est in anima, sensus autem vniuersalis est, licet sentire particularis sit. Quartò quoniam prima necesse est cognoscere inductione, sensus autem sic facit vniuersale.

Cõclusio rñsiua primis qõnibus

Habitus principiorum non est scientia, sed intellectus: probatur tripliciter præmissa diuisione habituum intellectualium: quòd, scilicet alij sunt quibus verum & falsum dicimus, vt opinio &c. Alij semper veri, vt scientia & intellectus. Primò quo ad partem negatiuam, quia scientia omnis cum ratione est, principia autem sunt notiora, seu certiora ratione. Secunda quo ad secundam partem, quia principia sunt veriora conclusionibus, nihil autem est verius scientia, quàm intellectus. Tertiò quo ad vtranq; simul, quoniam habitus principiorum causat, scientia autem non est principium scientiæ, sicut nec demonstratio demonstrationis. Et quia nullus verus habitus restat nisi intellectus, intellectus ergo erit habitus principiorum & principium scientiæ & principium principij &c.

Series autem hæc est.

TERMINATVR VS doctrinã de demõstratiuo syllogismo, declaratis demonstrationis natura, conditionibus, membris, & medio, principiorum eiusdem notitiam, vt res exigit, tradere intendit, vt sic complete docuerit proposita in principio primi. Facit autem quatuor in capitulo hoc: primo ostendit necessitatem tractatus huius: secundo quæstiones tractandas proponit: tertio vltimam quæstionem disputat & determinat, tali ordine, quoniam primo determinat præexistentem potentiam & cognitionem, ex qua fit habitus principiorum, pertinere ad sensum: & hoc ex duabus diuisionibus, cum membrorum differentijs deducit. Deinde conclusionem inductam exemplo declarat, ex quo vis multorũ singulariũ, vt ex eis fiat principiũ sciẽtię in proportionato posſibili aperitur: vnde habeat sensus tantã efficaciã, deinde subdit: & vltimo modum quo gñatio ista perficitur ponit &c. Quarto principaliter satisfacit simul primis qõnibus &c.

Num ad notitiam primorum principiorum exigatur experimentum, vel sola sufficiat sensitiua interior cognitio, & qua ratione.

CIrca conclusionem responsiuam primæ quæstioni occurrunt duo dubia simul pertractanda propter eorum connexionem. Primum est, an ad generationem habitus principiorum præexigatur necessariò experimentum, vel non, sed sufficiat cognitio sensitiua interior. Secundum est, an habitus principiorum præexigat experimentum ratione cognitionis terminorum, an ratione complexionis eorundem. Ad hanc vltimam dubitationem, à qua ordiendum arbitror, quoniam ex fine sumitur ratio eorum quæ sunt ad finẽ, Antonius Andreas in quæstione quinta primi Metaphysicæ dicit, quòd experimentum non requiritur necessariò ad hoc vt fiat in nobis cognitio complexa principiorum sed solum ad hoc quòd fiat in nobis cognitio incomplexa terminorum. Secundum horum non aliter probat q̃ ex eo q̃ cognitio intellectus depẽdet ex sensu, ita quòd phantasma factum intelligibile in actu est id quod mouet intellectum ad cognitionem incomplexam &c. Primum autem probat, quia intellectus ex se ipso põt concepto terminos cõponere & diuidere, & consequẽter cognoscere principia, q̃m̃ cognitio cõplexa principiorum ex solis terminis cum lumine intellectus agentis resultat. Vnde (& in primo huius dicitur) quòd principia cognoscimus inquãtum terminos cognoscimus. Sed (vt mihi videtur) opinãs prædictus à veritate declinauit, dum dixit, q̃ ad complexam cognitionẽ principiorũ non est necessaria experimentalis cognitio. Hoc enim contra Aristotelẽ & rationẽ videtur. Cõtra Aristotelẽ quidẽ, quoniam experimentũ est cognitio cõplexa, cùm sit collatio multorum particularium (vt dicitur in primo Metaphysicæ.)

Ant. Andr. prio metaphysicę q. 5.

T. c. 6.

In proœ.

Habetur

Habetur enim ibi explicite q̃ experimẽtalis cognitio eſt cognoſcere q̃ hæc herba cõtulit huic morbo,& ſimilis illi &c.ergo experimentalis cognitio complexa eſt,& complexę conſequenter deſeruit cognitioni intellectus. Vnde & ibi ſubditur quòd ex experimentali cognitione huius & illius herbæ fit vniuerſale cõplexũ,omnis talis herba eſt curatiua talis morbi.Secundò, quoniã Ariſtoteles hic dicit cognitionem principiorum fieri ex ſenſu via inductionis,inductio autem(clarum eſt) quòd ex particularibus complexis ad complexum tendit.Contra rationem autẽ quoniam oportet ponere aliquod motiuum & determinatiuum intellectus ad talem complexionem faciendam.Termini autem accepti, licet ſi componerentur haberent ex ſe euidẽtiam, non ſufficiunt tamen ad mouendum & determinandum intellectum ad hanc compoſitionẽ potius quàm illam.Experimur nanq; continuè in nobis ipſis, quòd habemus diu multorum terminorum conceptus abſq; notitia principiorum complexorũ, quæ ex illorum terminorum coniunctione conſtat. Fateor enim me cognouiſſe, quid æquale, quid demere,& quid remanet, neſciuiſſe tamen hoc principium.Si ab æqualibus æqualia demas, quę remanent ſunt æqualia, & ſimilis ratio eſt in alijs: oportet ergo vltra cõceptus terminorũ incomplexorũ ponere aliquod terminatiuum ſeu motiuum intellectus ad talem compoſitionẽ faciendam: tale autem motiuum oportet eſſe ſenſum, quoniã ante cognitionẽ principiorum Ariſtoteles nullũ motiuum intellectus nouit niſi ſenſum:ergo neceſſariò cognitio complexa principiorum præexigit ſenſitiuam experimentalem.

Et confirmatur,quoniam cũ ex eiſdem terminis varię poſsint fieri cõpoſitiones vt manifeſtũ eſt,niſi cognitio experimentalis determinet intellectum ad hanc cõpoſitionem,non erit maior ratio quare intellectus acquirat hanc cognitionem cõplexam(quam vocamus principium) ex illis terminis magis quàm aliam &c.Præterea cũ particularia extra animam ſint in vno extremo & vniuerſalis cõplexio intellectus ſit in altero extremo,& in huiuſmodi ſecundũ Auerroim in libro de ſenſu & ſenſato,& non fiat trãſitus de extremo ad extremum niſi per media, oportet per tranſiri media antequam ad cognitionẽ vniuerſalem perueniatur.Conſtat autem q̃ vnum imo vltimum & ſupremum mediorum ad cognitionem complexam principiorum eſt cognitio experimentalis eorundem: ergo experimentũ prę cedere oportet. Fatendum eſt igitur q̃ ad generationem habitus principiorum præexigitur experimentum (ratione complexę cognitionis) quoniam eſt proprium motiuum ſeu determinatiuum intellectus ad hoc, & quoniam eſt medium eſſentialiter ordinatũ ad hoc.

In de ſenſu & ſenſato.

Nota modum hũc

Sed vt clarior pateat ſupradictorũ, & materiæ huius intellectus,notandus eſt modus, quo Ariſtoteles hoc in loco putat ex ſenſus cognitione generari cognitionem principiorum: hoc enim plurimũ proderit.Cùm vidiſſet Ariſtoteles q̃ intellectus nõ mouetur niſi ab intelligibili in actu & res intelligibiles(prout ſunt in particularibus ſenſibilibus)eſſe intelligibiles(in potentia valde remota)eo q̃ plurimũ materialitatis habeãt, poſuit ipſas res intelligibiles deferri primo ad ſenſus,vt in eis poſitæ ſine materia magis appropinquent ad hoc q̃ fiant intelligibiles actu: deinde quoniã inſenſibus exterioribus & cõmuni poſitæ multas habent conditiones materiales poſuit eas poni incogitatiua,vt ſpiritualiores ſint & magis proximæ intelligibilitati, & quoniã ſimplex cogitatiuæ operatio non ſufficit vniuerſaliter ad hoc vt res per eã cognita ſit tantæ ſpiritualitatis, vt poſsit actione intellectus agentis fieri actu intelligibilis,poſuit frequentẽ conuerſionẽ & operationem cogitatiuæ circa eandẽ rem, diſponere rẽ illam vt cogitatam, ad hoc vt proxima ſit intelligibilitati in actu,& habilis ſit vt eam tranſferat intellectus agens in ordinẽ intelligibilium in actu.Habent autẽ vim taliter diſponendi hmõdi actus frequentati pro quãto habent vim collectiuam & adunatiuã particulariũ in vnũ quaſi vłe, ſd eſt obiectũ experimentalis habitus,qui ex frequentia talium actuũ generatur: cum enim terminis vltimis iſtius proceſſus ſit cognitio vere vniuerſalis,conſentaneũ eſt,vt id, quod vltimum medium & ſimilimũ termino eſt ſit quaſi vniuerſale(quod vniuerſale confuſum poſſumus appellare.) Sic autem re diſpoſita & reducta ad tantã ſpiritualitatem, operatione intellectus agẽtis fit vere vniuerſalis & intelligibilis in actu,& mouet conſequenter intellectum poſsibilẽ ad ſui cognitionẽ &c.hic eſt modus ab Ariſtotele hic poſitus &c.vt patet.Tũ ex eo quod dicit q̃ ex experimẽtali cognitione fit cognitio vniuerſalis: conſtat enim experimentum ex frequẽtibus memorijs fieri,vt in textu dicitur.Tum ex eo q̃ vniuerſalẽ cognitionem quieſcentem in anima fieri addit: non enim eſt dubium, q̃ de quiete à varietate inuenta in particularibus loquatur, ad quã omnimodã quietẽ rei cognitæ,non põt ex particularibus tumultib⁹ veniri immediatè, ſed mediãte experimẽtali cognitiõe in qua res à varietate plurimũ recedit, & iã quaſi quieta eſt per priuationẽ exteriorũ mutationũ. Tum ex eo q̃ cõparat rẽ ſemel phantaſiatã vni pugili, qui principium pugnæ eſſe non poteſt,rem autem frequenter cogitatam in diuerſis &c. multitudini, quæ principiũ pugnę eſt.Tum ex eo, q̃ addeclarandũ quomõ ex ſenſitiua cognitiõe fit cognitio vłis principiorum explicitè aſſumit quòd ſenſus cognoſcit quodammodo vłe &c. Tum quoniam per modum inductionis cognitionem vniuerſalem ex ſenſu fieri aſſerit. Dicendum eſt ergo ad primum dubium, q̃ ad generationem habitus principiorum non ſufficit quæcunq; cognitio ſenſitiua in

singularẽ quoi nobis principiorũ notitia gignitur.

ua interior etiam cogitatiuæ, ſed requiritur frequẽs actus cogitatiuæ circa idem formaliter &c. vt probatum fuit,& ſignis pluribus apparet. Primò in pueris,in quibus(nõ quia careant actu cogitatiuæ,ſed quia propter multitudinem humidi fluentis,non figitur cogitatio) impeditur vſus intellectus. Secundò in nobis experimur & multa cogitantes aciem intellectus figere non poſſumus,vt vniuerſale limpidum habeamus. Tertiò quia ab omnibus philoſophis vnanimiter conceditur q̃ ob meliorem vel peiorem diſpoſitionem phantaſmatum,in hoc & in illo,& in eodem (diuerſis temporibus) melius vel peius intelligere fit,ſunt em hæc omnia ſigna q̃ oportet phantaſmata diſponi & ſpiritualiora reddere, vt poſsint intellectui offerri,& actu intelligibilia fieri,quod frequẽtia actuũ facit addunando,vt dictũ eſt &c.

Ad ſecũdum verò dubium dicitur q̃ ad cognitionem incomplexam terminorum primorum principiorum, experimẽtum non propriè dictũ exigitur,ſed multiplicata apprehenſio illius termini in parte ſenſitiua ſufficere videtur, quoniã cognitio incomplexa terminorũ,requiſita ad cognitionem primorum principiorum nõ eſt notitia completa quid rei terminorum.Sed eſt notitia confuſa & parum vel nihil excedẽs cognitionem quid nominis. Ad talem autem cognitionem habendam, quia vniuerſalis eſt & queſcẽs, oportet frequentem cognitionem ſenſitiuã adnantem præcedere: quia verò confuſa cognitio eſt, experimentum propriè dictum quod collationem & complexionem ſonat exigi nõ video &c. Ad cognitionem verò complexam principiorum, quæ propriè cognitio principiorum actualis vel habitualis dicitur, præexigitur, vt dictum eſt,experimentalis cognitio illius complexionis: oportet enim non ſolum conceptus terminorum vniuerſales generari,ſed etiam cõpoſitionem eorum, quæ ita ſe habet ad complexionem experimentalem, ſicut cognitio terminorum ad frequentem apprehenſionem ſenſitiuã illorum.Ad rationem autem Antonij Andreę in oppoſitum dicitur,q̃ principia ſunt euidentia ex proprijs terminis,ſic iam compoſitis:vel(& idem eſt)ſi taliter componantur eorum termini ab intellectu,ſed taliter componi nequeunt,abſq; experimẽto determinatiuo intellectus ad hoc &c, Vnde quando dicitur q̃ principia ex ſolis terminis lumine intellectus cognoſcuntur, non excluditur adminiculum ſenſus,ſed tantummodo termini medij,ſic enim principia cognoſcimus inquantum terminos cognoſcimus,quia abſq; alio medio termino complexum illud quod principium eſt, euidens eſt, & non quia abſq; experimentali complexione cõpoſitio intellectus fiat &c.Ex his autem quæ diximus,nullus arbitretur meæ opinionis eſſe, q̃ omnem compoſitionem intellectus oporteat præcedere compoſitionem experimentalem ſimilem illi &c. hoc enim non teneo, neq; ſequitur ex dictis:ſermo enim noſter verſatus eſt circa generationem illius compoſitionis intellectus,quæ non fit ex præexiſtenti habitu,& non circa omnem,quare &c.

Quõ habituspriorũ principiorũ fiant à natura. Cap. 1.

CIRCA eandem concluſionem notandum eſt,quòd habitus primorum principiorum, neq; eſt pure naturalis,neque pure acquiſitus,ſed partim ab intra & partim ab extra: vt enim dicitur in ſecundo Ethicorum. Virtutum ſemina à natura ſunt in anima noſtra:ipſæ autem virtutes in actu ex actibus noſtris ſunt, ſed inter virtutem qua bene intellectus noſter ſe habet circa principia,& alias tantum intereſt, quòd cùm omnes virtutum habitus ideo aliqualiter à natura ſint, quia in nobis à natura congenitum eſt tam principium paſsiuum quàm actiuum earum, cæteræ virtutes à principijs naturalibus nõ oriuntur immediatè proximè,ſed medijs virtutibus ſuperioribus:principiorum autem habitus, ipſa naturalia principia tanquam proximas cauſas ſibi vendicat.Quia igitur cognitio principiorum à lumine intellectus agentis proximè emanat,& ſenſuum cognitio non niſi vt determinatiua paſsiui principij deſt intellectus ad talem cognitionem concurrit: ideo Ariſtoteles dixit, quod habitus principiorum neque ab alijs habitibus fiunt ſicut cæteræ virtutes, neque ita à natura q̃ determinati omnino ſint, ſed in potentia proxima tam paſsiua, quàm actiua ſunt inditi ad perfectionis terminum reducendi ſeruitio ſenſuum experientiam determinatiuam miniſtrantium: vt ſic non ſolum inchoatiuè, ſed radicaliter ſint à natura,completiuè autem ab extra &c.Nec mireris ſi pluraliter Ariſtoteles habitus principiorum nominat,quoniam ſpeculabilium & agibilium non ſunt eadem prima principia &c.

Nota. Primo huius.c.23.

CIRCA eandem concluſionem notandum eſt quomodo ſenſus ſit vniuerſalis, ſentire verò particularis:vt perfectè intelligas propoſitiones has diligenter inſpicias gloſam S.Tho.in hoc loco,& addito ea quæ in.23.capitulo primi libri diximus de hac re. Ex his enim illuceſcit quomodo operatio partis ſenſitiuæ attingere poteſt vniuerſale &c. & quomodo non &c.

Num ſenſus ſit mĩoris certitudinis quam intellectus.

CIrca eandem concluſionem dubitatur,quoniam ibi dicitur quòd ſenſus eſt incertior intellectu, hoc enim non videtur verum:quoniam cognitio illa, quæ eſt principium omnis noſtræ cognitionis, & in quam reſoluitur eſt certior cæteris. Cognitio autem ſenſitiua eſt, & à qua omnis noſtra intellectualis notitia ortum habet (vt in textu dicitur) & ad quam omnis noſtra cognitio reſoluitur. Tum quoniam primum in compoſitione eſt vltimum in reſolutione. Tum quia(vt in tertio cœli dicitur) notitiã practica quàm ſpeculatiua, cuius iudicium non peruenit vſque ad ſingularia, vnde incœpit,perfe-

pit perfecta non eſt &c. Ad hoc breuiter dicitur quòd abſque dubio intellectualis euidentia eſt certior ſenſitiua. Tum quia intellectus operationes ſunt immateriales, & per hoc à varietate, quæ cauſa eſt incertitudinis, remotæ ſunt. Tum quia lumen intellectus agentis efficacius & in ſe eſt, & operatur in intellectu principiorũ quàm quodcunque medium in ſenſu. nec eſt verum quòd cognitio ſenſitiua ſit prima in componendo notitiam intellectiuam, licet ſit prima ordine originis. Ad hoc enim q̃ aliquid ſit primum in componẽdo (niſi æquiuoce loquamur) exigitur quòd illud ingrediatur compoſitum: conſtat autem quòd cognitio intellectiua nõ integratur ex ſenſitiua, ſed fit ex illa in genere cauſæ efficientis miniſtratiuè &c. Similiter auctoritas Ariſtotelis nihil obſtat, quoniam aliud eſt notitiam ſentiuam eſſe principium in quod reſoluitur intellectiua, & aliud eſt eam eſſe principiũ, ad quod oportet terminari cognitionem intellectiuam. Primum enim negamus, quoniam nimis vilificat intellectum, & magnificat ſenſum. Sequeretur enim ſenſum eſſe cauſam principalem intellectiuæ certitudinis & euidentiæ, quod intellectus agentis opus eſt. Secundum autem (ſecundum ſentẽtiam peripateticam quam ſequimur) verum eſſe oportet, quoniam ſine phantaſmate, nec accipere, nec exercere intellectiuam cognitionem poteſt anima. Et vt in loco allegato dicitur ſicut iudicium artis, quod non extendit ſe vſq; ad ſingularia, imperfectum eſt (eo quòd finis practici intellectus opus eſt) ita iudicium ſpeculatiuum niſi vſque ad naturas rerum in ſingularibus exiſtẽtes, per ſenſus repreſentatas pertingat perfectum non eſt, eo quòd philoſophia non quæritur vt loquamur in aëre, ſed vt de rebus realibus quas vniuerſum integrare cernimus cognitionem habeamus, propter quid ligatis ſenſibus ſomno vel infirmitate, aut paſſione iudicium intellectus impeditur &c. Quare autem ab hoc anima humana liberari in hac vita non poteſt alterius negocij eſt. Et ſic ſit preſentis operis finis, in quo ſi quà falſa ſint omnes cuiuſque ordinis viros rogo (vt paſſionibus reiectis) dum ſuperſtes ſum, aut verbis, aut ſcriptis arguant, gratiſsimum enim mihi erit ab errore reuocatum eſſe & opiniones meliores amplecti. Si autem veritati conſona deprehẽdent, ob diui Thomæ gloriam pro qua hoc onus ſuſcepimus dilatent. Gratiaſque mecum agant Saluatori noſtro Ieſu Chriſto: Qui opus hoc in conuentu Brixienſi, Anno Chriſtianæ ſalutis Milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſexto, In die ſacratiſſimæ Natiuitatis ſuæ conſummari conceſsit &c.

Commentariorum Thomæ de Vio Caietani ſuper prædicabilia Porphyrij, Ariſtotelis Prædicamenta, & libros Poſteriorum Analyticorum,

FINIS.

THOMAE DE VIO CAIETANI Cardinalis Sancti Xiſti, in librum Diui Thomæ Aquinatis, De ente & Eſſentia, Commentarij.

PROOEMIVM.

T. c. 33. cap. 5. in prin.

VIA paruus error in principio magnus eſt in fine ſecundum Philoſophũ primo cœli & mũdi, ens autem & eſſentia ſunt quæ primò in intellectu concipiunt, vt dicit Auicenna in Metaphyſica, ideo primo ne ex eorum ignorantia errare contingat, ad horum difficultatem aperiendam dicendum eſt quid nomine eſſentiæ & entis ſignificetur, & quomodo in diuerſis inueniãtur, & quomodo ſe habeant ad intentiones logicas, ſcilicet genera, ſpecies, & differentias.

PVS iſtud inſigne in duas partes diuiditur principales: in Proœmiũ. ſ. & tractatum incipientem ibi: ſciẽdum eſt &c. In proœmio artem rhetoricę ſeruãdo tria agit. Primo reddit auditores beneuolos, vtilitatem & neceſsitatẽ dicendorum oſtendens tali rõne, omnis errãs circa principia omnium intelligibiliũ magis errabit circa alia: oĩs errãs circa eſſentiã & ens errat circa principia omniũ intelligibiliũ: ergo oĩs errãs circa eſſentiam & ens magis errabit circa alia. vtile igitur & neceſſarium eſt tradere notitiã de eſſentia & ente ad vitandos multiplices errores qui ex eorum ignorantia accidunt: huius rõnis maioris ſubintellectæ probatio ponitur in litera ſumpta ex primo cœli tex. cõ. 33. Minor autem probat auctoritate Aui. primo ſuæ Metap. capit. 7. Ad euidentiam maioris & ſuæ probationis ſcito, q̃ quia principiũ, eſt paruum in quantitate, ideo error in principio paruus appellatur, & quia principium eſt magnum in virtute (vtpote virtualiter continens omnia principiata) ideo error in principio paruus, in fine efficitur magnus. Creſcit enim error ſicut & dilatatur principium in ſuis principiatis: vt manifeſtè patet ī principio biuij in quo modica deuiatio ad magnam diſtantiam deducit in proceſſu.

cap. 5. in prin.

Quæſtio prima.

AD euidentiam minoris occurrit dubitatio in hoc ſtudio trita an. ſ. ens ſit primo cognitũ ordine originis ab intellectu noſtro. In hac quæſtione quinq; agã. Primo declarabit in quo ſtat difficultas quæſtionis, ſecundo ponetur opinio Scoti cum fundamẽtis ſuis, tertio ponetur opinio Sancti Tho. & impugnabitur ſimul opinio Sco. quarto arguetur contra dicta ſancti Thomæ & reſpondebitur, quinto ſatisfiet argumẽtis principalib⁹.

QVOad primum notãdum eſt quod vniuerſale (quod tantum ab intellectu directè cognoſci ſupponimus) duplicem habet totalitatem: eſt em̃ totum diffinibile, & eſt totum vniuerſale. Differunt autem hæ totalitates tripliciter. Primò quia totalitas diffinitiua fundatur ſupra actualitatem rei: totalitas autem vniuerſalis ſupra virtutem ſeu poteſtatem. Secundò quia illa eſt in ordine ad ſuperiora, ſi habet ea: iſta verò eſt in ordine ad inferiora. Tertiò quia illa naturaliter eſt iſta prior. Et ſicut habet duplicem totalitatem ipſum vniuerſale: ita habet duplicem cognitionem confuſam & duplicem diſtinctam. Prima cognitio confuſa eſt: qua cognoſcitur vt totum diffinibile non reſoluendo in partes diffinitiuas. Secunda cognitio confuſa eſt qua cognoſcitur vt totum vniuerſale non componendo ipſum cum partibus ſubiectiuis. Prima diſtincta eſt: qua cognoſcitur totũ diffinitiuũ reſoluendo ipſum in ſingulas partes diffinitionis: & hæc reſpondet primæ confuſæ. Secunda diſtincta eſt qua cognoſcitur totum vniuerſale in componendo ipſum cum ſuis partibus ſubiectiuis: & hæc reſpondet ſecundæ confuſæ. Differunt autem illæ duæ cognitiões confuſæ inter ſe tripliciter. Primò quia prima cognitio reſpicit obiectum: vt totum diffinibile, ſecunda verò vt totũ vniuerſale. Tertiò quia prima nullam notitiam diſtinctam eiuſdem obiecti ſecum compatitur. Secunda verò compatitur ſecum notitiam diſtinctã eiuſdem obiecti: in eo q̃ totum diffinibile vtpote nõ ſibi oppoſitam: ſimiliter enim ignoro animal in ſuis ſpecieb⁹, & noui quid ſit animal. tertiò q̃ prima naturaliter eſt prior ſecunda. Ex quibus pono verbalem differentiam. Et prima vocet cognitio confuſa actualis, ſecunda verò notitia virtualis confuſa. Et meritò: eo q̃ prima cognitione cognoſcitur confuſè id quod actualiter in obiecto reperitur, ſecunda verò cognoſcitur confuſè id quod virtualiter in obiecto includitur. Illę verò duæ diſtinctæ cognitione differunt etiam triplicitèr. Primò quia prima cognitione penetratur res,

vt totum diffinibile, ſecunda verò vt totũ vniuerſale. Secũdo quia prima compatitur ſecum eiuſdem obiecti aliquam cognitionem cõfuſam vniuerſalem. ſ. vtpote ſibi non oppoſitam. Secunda verò nullam confuſam ſecum cõpatitur: cum notitia enim animalis cum ſuis ſpeciebus non ſtat, ignorãtia animalis in ſe & ex hac ſequitur tertia differentia: quod ſecunda diſtincta infert primã, & non è conuerſo. Ex quibus pono etiam hic verbalem differentiam & prima quidem vocetur notitia diſtincta actualis, ſecunda verò notitia diſtincta virtualis & meritò, quia prima penetratur res ſecundum id quod actualiter in ea inuenitur, ſecunda autem cognoſcitur res ſecundum id quod virtualiter in ea includitur.

EX his elicio primo diffinitiones iſtarum quatuor cognitionũ: deinde coordinationes quatuor earundem. Et quia priuatio cognoſcitur & definitur per ſuum habitum ideo à diſtinctis incipiẽdo, dicit quod cognitio diſtincta actualis eſt: qua penetratur id quod actualiter in obiecto inuenitur. Cognitio confuſa actualis eſt, qua citra penetrationem cognoſcitur id quod actualiter in obiecto inuenitur. Cognitio diſtincta virtualis eſt, qua obiectum penetratur ſecundum id quod virtualiter in ipſo includitur. Cognitio confuſa virtualis eſt qua obiectum ſecundũ id quod virtualiter in ipſo includitur non perfectè cognoſcitur.

Coordinationes harum cognitionũ ſunt iſtæ. Prima eſt cognitionum confuſarum actualium: ſecunda, confuſarum virtualium, tertia diſtinctarum actualium, quarta diſtinctarum virtualium. In prima eſt cognitio qua cognoſcit ſubſtãtia in ſe ipſa nõ penetrando tñ & cognitio q̃ cognoſcit corpus vt corpus, & qua corpus aĩatum vt ſic, & qua aĩal vt ſic & q̃ homo vt ſic, ſemper abſq; penetratione. i. abſq; hoc quod habeatur ratio formalis clara & reſoluta. In tertia ſunt cognitiones oppoſitæ ſupradictis. ſ. qua ſubſtantia, & qua corp⁹, & qua animal, & qua homo quidditatiuè cognoſcuntur. In ſecunda ſuut cognitiones quibus ſubſtantia, corpus, corpus animatum, & animal cognoſcuntur, non componẽdo cum inferioribus ſuis. In quarta ſunt cognitiones his oppoſitæ. ſ. qua ſubſtãtia iam cum ſuis inferioribus perfecta cognitione componitur totum, vniuerſale. ſ. cum ſuis partib⁹, & qua corpus ſimiliter cum ſuis partibus ſubiectiuis penetrat, & ſic de alijs. Cum aũt vt ex dictis patet ordo cognitionum confuſarum actualium ſit via originis prior cæteris. Primum cognitum in ordine cognitiõis confuſę actualis, erit: primum cognitum ſimpliciter, & ſic cum hic quæramus: quid ſit primum cognitum ſimpliciter, ab intellectu noſtro via originis: nihil aliud dubitamus, niſi quòd ſit primũ cognitum in ordine cognitionis confuſę actualis. Stat ergo inter nos & Scotum difficultas in hoc, an in ordine cognitionis confuſę actualis via originis primũ cognitum ſit ens, an ſpecies ſpecialiſſima. Ex quo patet defectus Antonij Trombetæ, qui hãc quæſtionem mouẽdo adduxit opinionem S. Thomæ ex prima parte quæſt. 85. artic. 3. etenim à S. Tho. nulla ibi facta eſt comparatio inter cognitiones confuſas actuales, de quibus eſt hic tota quæſtio. Sed comparauit ibi cognitiones diſtinctas actuales inter ſe. comparauit quoq; diſtinctam actualẽ ſuperioris diſtinctę virtuali eiuſdẽ, comparauit & confuſam virtualem ſuperioris diſtinctę virtuali eiuſdẽ obiecti vt patet intuenti. & hæcde primo. 1. qõ. 85. ar. 3. ſubtiliſſimo idagãtis mẽtẽ docto. 1. ex poſitor.

Quo ad ſecundum Scotus primo ſentẽtiarum diſt. 3. q. 2. ponit hanc concluſionem. Primum cognitum cognitiõe confuſa actuali, eſt ſpecies ſpecialiſſima, cuius ſingulare efficaci⁹ primo mouet ſenſum. & probat tribus rationib⁹. Prima eſt: cauſę naturales non impeditę producunt primo perfectiſſimum effectum: quem poſſunt primo producere: patet iſta, quia agunt ſecundum vltimum potentiæ ſuæ, ſed agentia ad primum actum intellectus ſunt cauſę naturales non impeditę, ergo producunt primo perfectiſſimũ effectum: quem pñt primo producere: talis effectus nõ eſt niſi cõceptus actualis confuſus ſpeciei ſpecialiſſimæ, ergo &c. probatur hoc vltimo aſſumptũ: quia ſi talis cõceptus. ſ. perfectiſſimus ſit conceptus cõmunioris, ſequit̃ q̃ nunq̃ illa agentia poterũt producere conceptum ſpeciei ſpecialiſſimę, tenet conſequentia: quia nunq̃ aliqua potẽtia põt in effectũ perfectiorẽ ſuo perfectiſſimo effectu: cõceptus autem ſpeciei ſpecialiſſimæ eſt perfectior conceptu cõmuniori: ſicut totũ ſua parte. ¶ Et confirmatur inquit Anto. Trõbeta: qñcunq; ſunt aliqua duo naturalia agentia æquè approximata paſſo debitè diſpoſito id quod eſt actualius prævenit id qđ eſt minus actuale in agẽdo erga paſſum: ſed rationes obiectiuæ ſpeciei ſpecialiſſimæ: & cuiuſcunq; ſuperioris ſunt hmõi. ſ. q̃ ſpecies ſpecialiſſima eſt actualior, ergo ſpecies ſpecialiſſima prius producit effectũ ſuum q̃ genus. Secũda ratio eſt iſta: termini Metaphyſicales, vel vniuerſaliſſimi ſunt vltimo actualiter noti via doctrinæ. patet iſta ex Auicen. 1. Metaphy. cap. 3. dicente q̃ Metaphyſica eſt vltima ordine doctrinæ, ſed termini illi ſunt vniuerſaliſſimi. ergo vniuerſaliora non ſunt prius nota actualiter. Et cõfirmat̃. ait Anto. Trõbeta: quia ordo ſcientiarũ quo ad nos attendit penes ordinẽ cognoſcibilium quo ad nos. ſi ergo Metaphyſica eſt vltima quo ad nos: ergo termini ſui erũt ẽt vltimo noti quo ad nos. Tertia rõ eſt iſta, ſi oporteret ante ſpẽi conceptũ cõcipere vniuerſaliora: tũc ſuppoſito ſenſu in actu & intellectu ſoluto: magnũ tẽporis interuallũ accideret anteq̃ intellectus cognoſceret ſpeciẽ: tenet cõſequentia, quia multa ſunt prędicata media inter ſupremũ & infimum. Quartò ad idẽ arguit Ant. Trõbeta ſic. id pri⁹ cognoſcit qđ eſt facilioris abſtractionis, ſed ſpẽs ſpecialiſſima eſt facillimę abſtractiõis, ergo ſpẽs ſpecialiſſima prius cognoſcit. probat̃ maior: qa cum intellectus nõ intelligat niſi abſtrahendo: ſicut ſe habet ad abſtrahẽdũ, ita ſe habet ad intelligendũ. Minor patet, quia à ſimiliorib⁹ facilior eſt abſtractioq̃ à diſſimilioribus: indiuidua autem vnius ſpeciei à quibus abſtrahitur genus: ſeu quoduis ſuperius. Quinto id vniuerſale prius cognoſcitur ab intellectu: cuius ſingulare fortius mouet ſenſum, ſed ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimę fortius mouet ſenſum: q̃ cuiuſcũq; ſuperioris ſingulare, ergo ſpecies ſpecialiſſima primo cognoſcitur ab intellectu. Maior patet: quia nr̃a cognitio intellectiua naſcit̃ ex ſenſitiua. Minor ꝓbatur dupliciter. Primò ſenſus mouetur à ſingulari, ergo maximè mouetur à maximè ſingulari (per regulã topicã, ſicut ſimpliciter ad ſimpliciter) ſed maximè ſingulare eſt ſingulare ſpẽi ſpecialiſſimę: qa eſt determinatũ non ſolũ determinatione ſingularitatis: ſed etiã naturæ determinatę: nõ amplius determinabilis per aliã naturã, quod indiuiduis ſuperiorũ nõ cõuenit, ergo &c. Secũdò probatur eadẽ minor ſic, ſingulare actualius fortius mouet ſenſum, ſed ſingulare ſpẽi ſpecialiſſimę eſt actuali⁹: cũ ſit perfecti⁹: cũ ad alia ſingularia addat, ergo ſingulare ſpẽi ſpecialiſſimę fortius mouet. Sexto ſic: compoſitius eſt prius notum: ſpecies ſpecialiſſima eſt compoſitior omnibus ſuperioribus, ergo ſpẽs ſpecialiſſima eſt prius nota omnibus ſuperioribus. maior habetur à commẽtatore primo Phyſi. commento tertio. Minor à Porphyrio dicente quòd ſpecies abundat à genere, & hoc de ſecundo. Scoti. di. 3. qõ. 2.

Quo ad tertiũ ponuntur duæ concluſiones. Prima eſt: ens concretum quidditati ſenſibili eſt primum cognitum cognitione confuſa actuali. Ante quàm hæc cõcluſio probetur duo præmittam. Primò declarabo quid nominis ſubiecti concluſionis ſcilicet quid ſit dicere ens concretum quidditati ſenſibili. Secundò declarabitur quoddam quod præſupponit ipſa concluſio. Circa primum ſcito q̃ ens ſub triplici conditione poteſt terminare actum intellectus. Primò vt habet conditionem iſtam quæ eſt abſtractio totalis (non dico à ſingularibus) ſed à ſpeciebus & à generibus. Secundò modo vt habet conditionem iſtam quę eſt abſtractio formalis ſimiliter à ſpeciebus & generibus. Tertio mõ vt neutrã iſtarum conditionum habẽs: abſtractum tñ à ſingularibus, primo mõ, ens non eſt pertinens ad hãc quæſtionẽ: quia ipſum vt ſic eſt totũ vniuerſale, nos aũt loquimur de cognitione cõfuſa actuali nõ virtuali. Secundò mõ ens eſt terminus metaphyſicalis: & fortè adhuc viris doctiſſimis nõ innotuit. Tertiò mõ ens eſt primũ cognitũ & nũcupatũ eſt ens concretũ quidditati ſenſibili: quia non eſt ſeparatum aliqua dictarum abſtractionũ à quidditate ſpecifica vel generica. Caie. 2. de dria.

Ad horũ plenioręm intelligentiam nota, quod ſicut eſt duplex cõpoſitio. ſ. formę cũ materia, & totius cũ partibus: ita duplex eſt abſtractio per intellectum. ſ. qua formale abſtrahitur à materiali: & qua totum vniuerſale abſtrahitur à partibus ſubiectiuis, ſecundum primam quantitas abſtrahitur à materia ſenſibili: iuxta ſecundã, animal abſtrahitur à boue & leone: primã voco abſtractionẽ formalem ſecundã verò voco abſtractionẽ totalẽ, eo quia quod abſtrahitur prima abſtractione eſt vt forma eius à quo abſtrahitur. ſecũda abſtractiõe eſt vt totũ vl̃e reſpectu eius à quo abſtrahitur. Differunt aũt hæ duæ abſtractiones quadrupliciter. Primò quia in abſtractiõe formali ſeorſum vterq; cõceptus completus habetur: eius. ſ. quod abſtrahitur: & eius à quo abſtrahitur. i. formalis & materialis: ità q̃ cõceptus alter alterũ non includit: linea em̃ in eo q̃ linea habet cõpletè ſuam diffinitionẽ non includentẽ materiam ſenſibilẽ & ecõuerſo: mã ſenſibilis lineæ habet cõpletè ſuã diffinitionẽ non includẽtẽ aliquid lineæ: in eo q̃ linea, aliter diffinitiones naturales abſtrahẽtur à materia ſenſibili. In abſtractione verò totali nõ remanet ſeorſum vterq; cõceptus cõpletus ita quod alter alterũ non includit: ſed vnus tantũ, eius. ſ. quod abſtrahitur. Quãdo enim abſtraho animal ab homine non præcedunt ſe inuicẽ conceptus hominis & animalis: ſed tantũ conceptus animalis non includit conceptum hominis: homo em̃ non eſt intelligibilis ſine animali. Fũdamentũ huius differentiæ eſt, q̃ illa abſtractio fit per cõſiderationẽ alicuius quod eſt de ratione inferioris: & per remotionẽ. i. nõ conſiderationẽ alicuius qđ eſt de ratione illiuſmet inferioris: abſtrahitur em̃ animal ab homine per hoc quod intellectus conſiderat in homine aĩal & nõ rationale quorũ vtrũq; eſt de ratione hois. Illa aũt abſtractio nõ fit per cõſiderationẽ alicuius quod ſit de illius ratione materiæ: & per nõ cõſiderationẽ alicuius quod ſit de illius ratione: ſed potius fit per ſeparationẽ eorum quæ ſunt de rõne formalis ab his quę ſunt de rõne materialis: & ecõuerſo: vt exẽplũ datum oſtendit.

Secundò differũt: quia per abſtractionẽ formalẽ oritur in eo quod abſtrahitur actualitas: diſtinctio & intelligibilitas. In abſtractione verò totali oritur: in eo quod abſtrahitur potẽtialitatis cõfuſio: & minor intelligibilitas. Tertio differunt quia in abſtractiõe formali q̃to aliquid eſt abſtractius, tãto eſt noti⁹ naturę. In abſtractiõe verò totali quã to eſt abſtractius, tãto eſt notius nobis. Fũdamentũ harũ differentiarũ eſt quia abſtractio formalis fit per ſeparationẽ à materialibus potẽtialibus, & hmõi. Abſtractio aũt totalis fit per ſeparationẽ à ſpecificis actualitatibus: à quibus quanto aliquid eſt abſtractius: tanto eſt potẽtialius: cũ genus poteſtate cõtineat inferiora: & tãto eſt minus intelligibile cũ actus ſecundũ ſe ſit notior potẽtia ſexto metaph. tex. cõmen. 2. Quarto differũt: quia penes diuerſos modos abſtractionis formalis ſcientiæ ſpeculatiuę diuerſificantur: vt patet ſexto metaphy. in principio. Abſtractio autem totalis communis eſt omni ſcientię. Propter quod metaphyſicalia (vt ſic) non cõparantur ad naturalia per modum totius vniuerſalis ad partes ſubiectiuas, ſed

vt formalia ad materialia: ſicut & mathematica-
lia:licet em̃ gradus metaphyſicales ſint vniuerſa-
liores alijs:& cõparari poſsint ad alia vt ad partes
ſubiectiuas:eo quod eidem põt vtraq; abſtractio
conuenire:tñ inquantum ſtant ſub conſideratiõe
Metaphyſicali non ſunt vniuerſalia reſpectu na-
turalium ſed formæ: & naturalia ſunt earum ma-
teria,& hoc eſt valde notandum. Patet ergo qũo
ens quandoq; habet abſtractionem formalẽ qñ.
ſ.cum præciſione cæterarum rationum generica-
rum & ſpecificarũ accipitur:& qũo quãdoq; ha-
bet abſtractionẽ totaleũ,qñ.ſ.vt totum vniuerſa
le poteſtate includens cætera genera & ſpẽs cõſi-
deratur.Patere etiam põt q̃ nũc intendimus quo
modo ens ſit concretum quidditati ſenſibili.cum
ſ.neutra illarũ abſtractionũ fulcitur:ſed in quid-
ditate ſenſibili abſtracta à ſingularibus abſq; ali-
qua ſeparatione inſpicitur:& ſic eſt manifeſtum
quid ſignificetur nõie entis cõcreti quidditati ſen
ſibili. Id verò quod præſupponit concluſio eſt
ens poſſe cognoſci cognitiõe actuali confuſa: qđ
Scotiſtę negant tenentes ens non poſſe cognoſci
cognitione actuali confuſa,ſed diſtincta tantum.
Et probant ſic. Id quod habet conceptum ſim-
pliciter ſimplicem,non põt cognoſci cognitione
confuſa actuali:ens habet cõceptum ſimplicem,
ergo.Maior patet ex eo q̃ cognitio cõfuſa actua-
lis fit cum intellectus fertur in obiectum ſecundũ
id quod actualiter in eo includitur, neſciendo re-
ſoluere in partes rationis illius obiecti. In id autẽ
qđ habet conceptũ ſimpliciter ſimplicẽ non con
tingit intellectum ferri ſecundũ aliquid & ſecun-
dũ aliquid non:aliter conceptus eius eſſet cõpoſi
tus.Minor patet:quia cõceptus entis eſt irreſolu-
bilis.Vt autẽ videatur q̃ concluſio non præſup-
ponit aliquod falſum:& pateat inſufficientia hu-
ius rationis.Aduertas q̃ ſicut de ratione cognitio
nis diſtinctæ actualis non eſt q̃ obiectum cogno
ſcatur per reſolutionẽ in partes rationis: vt patet,
cum diſtinctè cognoſcitur ens: ſed eius ratio ſtat
in hoc q̃ obiectum penetretur ab intellectu ſecũ-
dũ omne quod actualiter in illo inuenit: ſiue hoc
fiat per reſolutionem obiecti in partes rõnis: ſiue
fiat ex claro intuitu obiecti ſimplicis: ita non eſt
de ratione cognitionis confuſæ actualis q̃ intel-
lectus intelligat obiectum ſecundum aliquid: &
ſecundum aliquid ignoret: ſed ſufficit quòd in-
tellectus feratur in obiectũ ipſum actualiter & nõ
penetret eius actualitatẽ.ita q̃ in hoc ſtat ratio co
gnitionis cõfuſæ actualis q̃ intellectus feratur in
obiectum ſecũdũ id quod actualiter in eo eſt nõ
penetrando ipſum. Siue aũt hoc contingat ex eo
quod obiectũ eſt reſolubile in plures conceptus,
ſiue ex alio per accidẽs:hoc ſe habet ad cognitio-
nẽ cõfuſam actualẽ: & ſic ratio Scoti aſſumit ma-
iorẽ falſam:& probationẽ peccantẽ falſam conſe
quentis ab inferiori ad ſuum ſuperius negatiua:à
negatiua vnius modi cognitionis cõfuſæ ad nega
tiuã oĩs modi.Et qđ ita ſit & quod ens & quodli-
bet ſimpliciter ſimplex poſsit cognoſci cognitio
ne cõfuſa actuali probo ſic. Q̃cunq; intellectus
fertur in ens actualiter ipſum cõcipiẽdo & neſciẽ
do ſeparare ens à ſubſtãtia & accidẽte hẽt de ente
cognitionẽ confuſam actualẽ, ſed multorũ hoĩm
intellectus eſt hmõi:ergo &c.maior ſic manifeſta
tur:quia cũ intellectus actualiter fertur in ens: &
tñ neſcit ſeparare propriã eius rõnẽ à rõnibus pro
prijs ſubſtantiæ & accidentis.aut habet cognitio
nẽ cõfuſam:aut diſtinctã:aut nõ diſtinctã: q̃a effe
ctus inſeparabilis cognitionis diſtinctæ eſt ſcire il
lius obiecti dr̃iam ab alijs,ergo confuſam: & cum
poſitum ſit quod ſit cognitio actualis, ſeq̃t quod
ſit cognitio confuſa actualis. Minorẽ experiẽtia
docet:videmus em̃ multos per plures annos exer
citatos in ſtudijs adhuc neſcire diſtinguere rõnẽ
propriã entis à ſubſtantia & accidẽte: quos neſci
re habere cõceptũ actualẽ entis fatuũ eſt dicere &
contra ſenſum. cõſiderant em̃ ens ſecundũ id q̃
actualiter in ſe habet & totum attingũt: ſed quia
non totaliter cõprehendunt:ideo neſciunt ipſum
ab alijs ſeparare:reſtat igitur præſuppoſitũ in no
ſtra cõcluſione ſolidũ,& falſum eſſe quòd ens ſo-
la cognitione actuali diſtincta cognoſcat. Nunc
ſupereſt probare concluſionẽ quã habes quo ad
primã partẽ à S.Tho.& Ant. dicẽtibus quod ens
eſt id quod intellectui nr̃o primò imprimit̃.,pbat̃
ergo ſic concluſio. cõceptus imperfectiſsimus om
nium eſt primus via originis:ſed concept⁹ actua-
lis confuſus entis eſt conceptus imperfectiſsimus
omniũ,ergo eſt primus via originis:maior patet:
quia imperfectiora ſunt priora via gñrationis.9.
Meta.tex. Cõmẽ.15. Minor etiã eſt de ſe euidens: T.c. 15.
quia oĩs alius conceptus cũ addat ad entis conce-
ptum eſt perfectior illo,ſicut totum ſua parte. Re
ſpondet Anto. Trõbeta q̃ perfectio cõceptus eſt
duplex,perfectio obiectalis & perfectio euidẽtię,
ille conceptus eſt perfectior obiectalis qui habet
obiectũ perfectius poſitiuè: ille aũt eſt perfectior
euidẽter qui habet obiectũ pauciora includẽs ex
Ariſto.(in proœ.Meta.) Vnde ſi in argumẽto fit Lect. 2.
ſermo de perfectiõe obiectali maior eſt falſa & mi
nor vera.ſi de perfectione euidentiæ maior eſt ve
ra & minor falſa. Contra. & probo quod minor
ſit vera de perfectione euidentiæ loquẽdo: ita qđ
cõceptus actualis confuſus entis ſit imperfectiſsi
mus quo ad euidentiã. Ille conceptus eſt omniũ
ineuidentiſsimus ſub quo intellectus poſitus ma
gis remotus eſt à cognitione aliorum omnium q̃
ſub quocũq; alio conceptu. cõceptus actualis cõ
fuſus entis eſt hmõi, ſcilicet quod intellect⁹ habẽs
ipſum magis diſtat ab aliorum cognitione q̃ ha-
bens quencũq; aliũ conceptũ. ergo cõcept⁹ actua
lis cõfuſus entis eſt ineuidentiſsimus oĩm. maior
patet ex eo quod euidẽtia cõceptus cũ ſit ,ppria
perfectio intellectus,quãto maior eſt: tanto intel
lectũ magis propinquũ reddit ad aliorũ cognitio
nẽ,præſertim cũ intellectus ex euidentibus ad in
euidẽtia naturaliter ,pcedat. Minor verò probat̃
ſic.quan-

ſic quãdocũq; ſunt aliqui duo conceptus quorum A
vnus actualiter alterũ includit,& nõ econuerſo. In
tellectus habens illũ qui actualiter includit alterũ
eſt in proximiori diſpoſitione ad cognoſcẽdũ reli
quũ q̃ ecõuerſo:modo cõceptus entis ita ſe hẽt ad
alios q̃ ipſe alios non includit: alij vero actualiter
ipſum includũt: ergo intellectus habẽs conceptũ
entis magis diſtat ab aliorũ cognitione q̃ habens
quẽcunq; aliũ conceptũ. Et confirmatur per Sco.
dicentẽ q̃ pars rationis actualiter intellectę eſt ſa-
tis proxima intellectui,adeo vt proximius eſſe nõ
poſsit. Illud autẽ quod adducitur ex proœ. meta-
phy. quod euidẽtia attenditur penes obiectũ pau-
ciora actu includens,ad propoſitũ nõ eſt: quoniã
certitudo illa eſt certitudo obiectalis: ſermo autẽ
noſter eſt de euidẽtia ſe tenẽte ex parte intellectus
ex talibus enim euidẽtibus & certis procedit intel
lectus ad ſibi ineuidẽtia & incerta. Secũdo proba
tur eadem cõcluſio ſic:cognitio primorum princi B
piorũ eſt prima cognitio cõplexa: ergo cognitio
entis eſt prima cognitio incõplexa,antecedẽs pa-
tet ex eo qđ cognitio quæ eſt à natura debet præ-
cedere eam quæ eſt ex induſtria:& ex eo quod in
omniũ ſunt notitia etiã in pueritia: & ex eo quod
præſupponũtur ad quodlibet diſcere:vt hẽtur pri-
mo poſter. cõſequẽtia verò probatur quia cũ ens
ſit terminus ille ex quo cõficitur principiũ primũ
ſi ens nõ eſſet primũ cognitũ,ſed aliquid aliud,poſ
ſet tũc fieri alia cõplexio ab intellectu: adhuc non
habita notitia principij &c. Cõtra ipſam poſitio-
T.cõ.5. nẽ Scoti arguitur:ſpẽs ſpecialiſsima nõ eſt obiectũ C
cõfuſiſsimũ ſimpliciter: ergo cognitio eius actua-
lis cõfuſa non eſt prima ſimpliciter:& cõſequẽter
ipſa nõ eſt primũ cognitũ: conſequentia tenet ex
poſitione aduerſa dicẽte,q̃ ideo ſpẽs ſpecialiſsima
eſt primũ cognitũ:quia eſt confuſiſsima. Antece-
dens probatur ſic:genus eſt confuſius ſpecie:ergo
ipſa nõ eſt cõfuſiſsima: cõſequẽtia iterũ eſt nota:
antecedẽs probatur:quod plura cõtinet eſt confu
ſius: genus plura continet q̃ ſpẽs:animal em̃ conti
net plura q̃ homo:ergo &c. Reſpõdent q̃ cõtinen
tia eſt duplex quædã actualis, quædã potentialis,
& q̃ideſt cõfuſius quod plura continet actualiter
non potentialiter: modo genus continet plura in
potentia: ſpecies autem in actu,& ideo ſpecies eſt
cõfuſior. Cõtra: cõfuſius eſt quod cõtinet plura ſi D
ne ordine q̃ quod continet plura cum ordine, ſed
continens actualiter continet plura ordinatè,ſpe-
cies enim ordinate continet partes diffinitiuas:cõ
tinens autẽ in potentia cõtinet plura ſine ordine:
ergo cõtinens plura potentialiter eſt cõfuſius. Re
e.de dr̃ia ſpondet Anto. Trõbeta q̃ genus continet ſpecies
ordinate & non ſine ordine:eo quod non reſpicit
eas niſi medijs dr̃ijs quę ſunt valde ordinatę. Con
tra genus continet ſpecies & differentias in actu:
e.cõ. 48. ſed in potentia(vt dicit Porphyrius:) ergo conti-
net eas indiſtincte:tenet cõſequẽtia:quia actus eſt
qui diſtinguit ſeptimo metaphyſi. text. 49. tunc
vltima continet indiſtincte:ergo nõ ordinate:te-
net cõſequentia: quia ordo abſq; diſtinctione nõ
eſt imaginabilis(etiam ſi fingendi detur licentia.)
Quod aũt dixit genus ſcilicet nõ reſpicere ſpecies
niſi medijs differẽtijs ordinatis,nõ iuuat:eo quod
non ſolũ ſpecies,ſed etiã differentias inter ſe ordi-
natas gñs abſq; ordine cõtinet: vt probatum eſt.
Aduertas hic quòd cõfuſio non ſequitur continẽ
tiam plurium(vt ſcotiſtę fingunt.) ſic em̃ vniuer-
ſum eſſet maximè cõfuſum: ſed cõtinentiam plu-
rium ſine ordine:vnde prouerbium eſt, vbi plura
litas ſine ordine ibi confuſio &c.

Secũda cõcluſio eſt iſta inter cõceptus actuales
confuſos prędicatorũ quidditatiuorũ nõ eſt eſſen
tialis ordo originis:probatur ſic. quãdocũq; ſunt
aliqui cõceptus eſſentialiter ordinati ordine origi
B nis, impoſsibile eſt extremos gñari nõ genitis in
termedijs: iſta patet de ſe: alioquin nõ eſſet ordo
eſſentialis originis inter illos:ſed de facto habem⁹
cõceptus cõfuſos actuales extremorũ abſq; inter
mediorũ cõceptibus,ergo nõ eſt inter eos eſſẽtia
lis ordo originis: minorẽ experientia declarat:ex
perimur nãq; nos cõcipere hominẽ & ſubſtãtiam:
& tñ intermedia ignoramus nõ ſolũ diſtincte ſed
cõfuſe: caremus em̃ conceptibus proprijs eorum
quibus actualiter in ipſa dirigatur intellectus a-
cies: & non ſolũ ignoramus reſoluere ipſa in par
tes diffinitiuas. Et quia hæc rõ conuincit me: ideo
ſolã adduco. Ex hoc patet defect⁹ Scotiſtarũ dicẽ
tiũ q̃ eſt ordo eſſentialis inter cõceptus confuſos:
nõ em̃ poſſunt ſoluere hãc rationẽ. Sed immedia-
te cõtra hæc obijcitur ſic: inter conceptus cõfuſos
actuales ſuperioris & inferioris nõ eſt ordo eſſen-
tialis originis,ergo ita põt primo gñari cõceptus
ſpeciei ſpecialiſsimę ſicut entis:quod eſt cõtra pri
mã concluſionẽ:tenet cõſequentia: quia ordo nõ
eſſentialis nõ eſt neceſſarius:& variari põt. Ad hoc
dico negãdo conſequentiã: licet em̃ non ſit ordo
eſſentialis inter omnes conceptus confuſos: eſt ta
men talis ordo inter conceptus entis & quẽcunq;
aliũ. Nec hoc eſt voluntariũ:eo q̃ conceptus entis
eſt quædã forma generaliſsima ipſius intellectus,
ſicut forma corporeitatis eſt forma generaliſsima
ipſius materiæ:vnde ſicut inter formam corporei
tatis & alias eſt ordo eſſentialis, nõ aũt inter alias
formas inter ſe,ita inter cõceptũ entis & alios:nõ
D aũt inter alios inter ſe, põt em̃ poſt cõceptũ entis
quodcũq; aliud cõcipi:ſiue ſubſtãtia,ſiue accidẽs:
ſiue ſpẽs:ſiue genus,eſt etiã conceptus entis quaſi
naturalis ipſi intellectui: ſicut & cognitio primi
principij:ſtatim.n.pręſentatũ ens ab oĩbus cogno
ſcitur,& ideo ipſum oportet eſſe prius alijs eſſen-
tialiter ſicut vniuerſaliter,actus naturalis pręcedit
cæteros qui penitus ab extra ſunt:nõ eſt aũt ſimi
lis rõ de alijs cõceptibus inter ſe: & hæc de tertio.

Quo ad quartũ,quia Ant. Trõbeta impugnat 1.q.85.
quædam dicta S.Doct. in prima parte.q. 86.arti. art.3.c.
3.vbi tradit ordinem intellectualis cognitionis ſe-
cundum viam Peripateticam, ideo adduco eius
impugnationes & ſoluo. Quinq; autẽ ſunt dicta

contra quæ arguit, primum est, intellectus est vni E uersalium & prius magis vniuersaliũ, secundũ intellectus noster procedit de potentia ad actũ, tertium notitia rerũ in vniuersali est notitia incõpleta, quartum notitia in vniuersali est notitia secundum quid & in potentia, quintũ sensus exiens de potentia ad actũ prius cõmunius q̃ minus cõe cognoscit. Contra primũ arguit sic. S. Tho. tenet, q̃ quicquid est in re & ex natura rei sit singulare, addo huic aliã ꝓpositionẽ. s. illud qđ præcedit actũ intelligẽdi est reale: tunc sic, quicquid est in re est singulare, quicquid prima intellectione intelligit est in re, ergo quicquid prima intellectione intelligit est singulare, ergo nõ potest intelligere magis vniuersaliter, maior est. S. Tho. Minor ex secũdo suppositio patet: quod quadrupliciter probat. Tũ F quia ens rõnis est posterius actu collationis intellectus. Tum quia tale obiectũ est causa entis realis. s. primi actus intelligẽdi. Tum quia talis primꝰ actus refert ad obiectũ relatione reali quæ nõ est nisi ad terminũ realem. Tum quia talis primus actus dependet ab obiecto: vt à mensura, ens autẽ reale non dependet ab enterõnis. Ad hęc rñsio q̃ maior põt habere duplicem sensum. Primus est q̃ quicquid est in re est singulare. i. quicquid est in re est singularitas, & sic est falsa. est em̃ in sorte nõ solũ singularitas: sed humanitas & animalitas. Secũdus sensus est, quicquid est in re est singulare. i. quicqd est in re habet esse singularizatum, & hoc modo est apud Peripateticos verissima, vnde argumentũ si debet esse tribus terminis, maior est G falsa in primo sensu. In secũdo aũt concedit totũ argumentũ, ens siquidẽ primo cognitũ nõ habet esse reale nisi in singularibus. Quæ aũt addit quãtum veritatẽ habeant infra patebit. Cõtra secundum dictũ. s. intellectus noster procedit de potentia ad actum arguit sic. Ista ꝓpositio assumit à S. Tho. ad probandũ illã cõclusionẽ. s. magis vniuersale prius intelligit: aut ista ꝓpositio cõcludit nihil ad ꝓpositũ: aut ipsa est simpliciter falsa. Quia si intelligit q̃ intellectus prius intelligat aliq̃d in potẽtia q̃ in actu: ipsa est vera, sed nõ ad propositum, concedo em̃ q̃ intellectus prius intelligit speciem specialissimã in potẽtia q̃ in actu: sed hoc nõ habet q̃ prius genus q̃ speciẽ intelligat. Si aũt intelligat q̃ intellectus procedit de potẽtia ad actũ. H i. de notitia imperfecta ad ꝓfectã: ipsa non est vniuersaliꝫ vera, vt patet cũ procedit à notitia ꝑmissarũ ad cõclusiões: & à notitia cãæ ad effectꝰ notitiã, & per hoc patet etiã illud esse falsum. s. q̃ intellectus prius peruenit ad actũ imperfectum q̃ perfectum, nam aer illuminatus nõ prius imperfectè: deinde perfectè illuminat à sole, similiter intellectus prius recipit actũ q̃ habitũ: & tñ actus est perfectior habitu, vnde ad hoc q̃ propositio sit vera oportet ꝓbare ordinẽ essentialẽ actus incõpleti ad actũ completũ. Ad hoc rñdeo q̃ S. Tho. intelligit illã ꝓpositionẽ neutro illorũ modorũ pręcise: sed hoc modo, intellectus exiẽs de potẽtia ad actũ vltimatè perfectum transiturus per multos actus medios prius peruenit ad actũ imperfectũ q̃ perfectũ, & habet ista ꝓpositio ex. 8. Phy. tex. cõ. 58. T.c. 58. & 9. Metaph. tex. cõm. 15. & in lib. 2. de partibꝰ ani T.c. 15. malium, q̃ priora via generationis sunt imperfectiora. Sub illa ergo maiore subsumat̃ minor. s. intellectus noster est exiens de potentia ad actũ vltimatè perfectum, puta cognitionem distinctam speciei specialissimæ transiturus per multos actus intermedios: ergo prius peruenit ad actum imperfectum q̃ perfectũ, minor est euidens: eo q̃ cognitiones generũ ab omnibus cõcedunt̃ actus intermedij, & sic ratio concludit q̃ prius magis vniuersale q̃ minus vniuersale distinctè cognoscamus: quod intẽdebat beatus Tho. sed ille deceptus est quia credidit S. Tho. loqui de cognitionibus confusis actualibus cum (sicut supra dictũ est) loquat̃ de cognitione confusa virtuali ipsius speciei: & distincta eiusdem & generis, cognitio em̃ distincta actualis generis appellatur ibi confusa ipsius generis & specierum: eo q̃ cõfusè in illa spẽs & gñis potestas cognoscantur. Ad id quod additur cõtra hãc propositionem, intellectꝰ procedit de notitia imperfecta ad perfectã, dico q̃ hęc propositio est vera vniuersalissimæ si intelligat̃. Pro cuius intellectu & omniũ instantiarum solutione aduerte primo q̃ processus naturæ & intellectus est duplex: alter secundũ ordinem gñationis tantũ: alter secũ dum ordinem generationis & causalitatis effectiuæ vel finalis. Primus processus est q̃n inter termi G nos & media non cadit nisi prioritas & posterioritas secundũ generationẽ. Secundus, est q̃n vltra istam prioritatem inuenitur in illo quod est prius etiam prioritas causæ effectiuæ vel finalis. Secundo aduerte, q̃ aliquid est perfectius altero dupliciter. s. simpliciter vel secundũ quid: stat enim q̃ aliquid simpliciter. i. secũdũ suam naturã altero perfectiùs: quod tñ secundũ aliquã conditionẽ est imperfectius illo: sicut substantia materialis est simpliciter perfectior accidente: quo tñ est imperfectior secundũ quid inquantũ actuatur per illud. Dicit ergo q̃ tam natura q̃ intellectus in ꝓcessu gñationis tantũ semp procedit de imperfecto simpliciter ad perfectũ simpliciter: eo q̃ ordo gñationis attenditur penes genus causæ materialis: sicut animal prius generat̃ q̃ homo (vt dicitur in lib. de aĩalibus). In processu aũt secundo procedit̃ de imperfecto non simpliciter: sed secũdũ qd ad perfectius secũdũ quid, sicut substãtia est prior gñatione accidente: & vltra hoc est prior causalitate finali: eo q̃ est finis eius & q̃n̄q̃; agens: constat autem ipsam esse secundũ quid imperfectiorẽ accidente inquantũ est in potentia respectu eius: & causalitatem materialẽ participat. Ad primam igitur instantiarũ dicitur q̃ præmissę non sunt priores conclusione via generationis tantum: sed etiã ordine causalitatis effectiuæ (vt dicitur secundo phy. si. text. comment. 31.) In alia litera: vt testatur ibi S. Tho. & colligi potest ex primo posteriorũ, T.c. 31. & ideo

& ideo sufficit q̃ notitia earũ sit imperfectior se- A cundũ quid, vnde etiã in gñe causæ materialis collocantur, secũdo phy. ibidẽ & quinto meta. text.
T. c. 31. com. 32. Idẽ dico ad secundã de processu notitiæ
T. cõ. 3. causæ ad effectũ. De aere illuminato nõ est successiua: cõceptꝰ vero gñis & spẽi sibi succedũt. Falsum q̃q; est q̃ actus pręcedẽs habitũ sit simplr̃ habitu pfectior: licet hoc sit verũ de actu elicito ab ipso habitu, vt habes primo Ethi. talis aũt est posterior habitu. Ordo quoq; essentialis cõceptus gñici ad specificũ satis sufficiẽter notus in notitia distincta est ex dictis ibidẽ vñ nõ oportebit aliter laborare,

Contra tertiũ. s. q̃ notitia in vniuersali est notitia incõpleta: arguit sic, demõstratio vniuersalis est potior demõstratione particulari, ergo notitia in vniuersali quæ acquiritur per demonstratio B nem vniuersalem est potior notitia particulari.

Ad hæc dico q̃ argumẽtũ peccat per fallaciam æquiuocationis illius termini vniuersale. Arist. n. vocat demõstrationẽ vniuersalẽ illã qua passio de suo proprio subiecto scitur, & hoc tã in passionibus gñicis q̃ specificis, & vult dicere q̃ potior est notitia illa quã acquirimus per demonstrationẽ demõstrãtẽ passionẽ de suo subiecto primo q̃ illa quę fit per demõstrationẽ qua illa passio demonstratur de parte subiecta primi subiecti. Nos autẽ dicimus q̃ cognoscere hominẽ in aĩali est cognoscere hominẽ imperfectius q̃ cognoscere hominẽ in se ipso: & hanc vocamus cognitionẽ in vniuersali: manifestũ igitur est omni habenti ingeniũ q̃ C nostra dicta Arist. nõ repugnãt. Aliud est em̃ dicere, a. cognoscitur in vniuersali: &. a. demonstratur demõstratione vniuersali. primo mõ. a. nõ cognoscitur in semetipso: sed in suo superiori, secũdo mõ. a. in seipso cognoscitur ineſſe suo primo subiecto.

Contra quartũ. s. notitiã in vniuersali est notitia secundũ quid & in potentia: propterea quod in ipso vniuersali intelliguntur particularia sub quadam confusione: ex quo infertur, ergo notitia in vniuersali est notitia confusa.

Cõtra, illa probatio nulla est quæ procedit secũ dum fallaciã æquiuocationis: ista est hmõi, ergo &c. Declaratur minor: quia aliud est loqui de notitia actuali obiecti: & aliud de notitia virtuali eorũ quę in ipso includũtur. Licet em̃ notitia virtualis particulariũ in vniuersali sit cõfusa: tñ notitia D actualis ipsius vniuersalis est distincta: & quia ab his quæ actualiter cõfundũtur in obiecto attendi tur confusio notitiæ cum notitia specificetur ab obiecto: & his quæ sunt intrinseca non debet dici notitia confusa sed distincta.

Ad hęc dico q̃ iste nõ intelligit S. Tho. qui vult q̃ notitia distincta aĩalis vt est totũ diffinibile sit notitia confusa animalis vt est totum vniuersale: & cõsequenter notitia confusa specierum: & ideo nõ accidit æquiuocatio. Fatemur enim q̃ notitia qua actualiter fertur intellectus in ipsum animal, vt vniuersale, & non in suas species est notitia confusa animalis: vt totũ vniuersale est: & non solum specierũ eius vt expresse dicit ibi S. Tho. vnde cõ tingit animal simul esse notũ distinctè & confuse 1. q. 85. diuersimode: vt supra dictũ est. Nec oportet q̃ si ar. 3. istę duæ notitię simul inueniantur sint eædẽ: cum etiã separẽtur: puta cũ & actualiter & virtualiter aĩal distinctè cognoscatur. Quod aũt addit q̃ talis notitia nõ debet dici cõfusa: falsum esse ostẽditur ex eo q̃ minor est cõfusio actualis q̃ potentialis. Quod vltimo additur: q̃ notitia specificat ab obiecto & eius intrinsecis ad ꝓpositũ nõ est: cõfusio. n. & distinctio nõ sunt spẽs cognitionũ: alioqn cognitio cõfusa & distincta eiusdẽ obiecti nõ essent eiusdẽ spẽi: & sic notitia nõ specificaretur ab obiecto: vnde assumptũ eius implicat contradictionẽ in proposito. Cõtra quintum. s. q̃ sensus exiẽs de potentia ad actũ prius cõmunius q̃ minus cõmune cognoscit: arguitur sic, sensus nõ cognoscit nisi singulare: ergo non prius cognoscit magis cõmune. Quod si dicas sensum nõ cognoscere magis cõ mune in se: sed præcognoscere singulare magis cõ munius. Contra: aut cognoscit singulare magis cõmunius: ita q̃ singularitas est ratio cognoscẽdi: aut ita q̃ natura communis sit ratio cognoscendi: primũ nõ est dicẽdum vt de se patet: nec secundũ potest dici à thomistis: quia hoc ideo esset quia natura illa esset ratio mouendi sensum. Cõtra quod arguitur sic: illud non est ratio mouẽdi quod est idẽre & ratione ei cui repugnat ratio mouendi: sed natura cõmunis est eadem re & ratione singularitati cui repugnat ratio mouendi: ergo &c. probatur minor: quia natura & singulare non distinguuntur realiter: nõ ex natura rei apud te: nec ratione: quod probo: quia distinctio rationis sequit actũ intellectus, in illo aũt priori nullus actus est intellectus. Et confirmatur: quia actus realis non depẽdet ab ente rationis: sed sensatio est actus realis: ergo non dependet ab ente rationis: sed obiectum sensibile habens in se distinctionem rationis est ens rationis vel aggregatum ex ente reali & rationis: ergo &c. Et confirmatur ratio principalis sic: quæcunq; sunt indistincta omnino secũdum rem si vnum terminat ad aliquam actionem realem & reliquum terminabit eandem: sed natura magis communis & minus communis sunt huiusmodi: ergo &c. & hoc suppositа debita approximatione ad sensum. Confirmatur secundo: idẽ sensus primo cognoscit q̃ species sensibilis repręsentat: sed species sensibilis primò repręsentat singulare speciei specialissimę posita debita distãtia, ergo &c. minor probatur: species sensibilis primò repręsentat obiectum sub ea ratiõe qua imprimitur sensui: sed imprimitur ab obiecto sub ratione naturæ specificæ. Tum quia est actualior & perfectior. Tum quia species sensibilis est naturalis similitudo causata ab obiecto repręsentans ipsam adæquatè secundum rationem sibi essentialius competentem: ergo magis repræsentat ipsum ratione quæ sibi essentialius & perfectius competit: quàm sub ea ratione quæ sibi remotè & mi-

nus principaliter competit. Ad hæc respondetur quod responsio ibi recitata est bona & recta est. Ad impugnationem dico ꝙ natura talis puta color & nō natura cōis. i. color cōis est ratio mouendi. Ad improbationē: negatur minor pro vtraq; 1.q.3.articu.3. parte: nam apud S. Tho. in prima parte. qō. 3. art. 3. in rebus materialibus natura & singularitas distinguunt realiter: & distinctio rationis licet actualiter sit post sensationem: fundamentaliter tñ præuenit ipsam: & hoc sufficit. Ad confirmationem dr̄ primò: quod obiectū sensibile habens distinctionem rationis fundamentaliter nō est ens rationis: nec aggregatum ex ente reali & ente rationis. Distinctio em̄ rationis fundamentaliter nihil addit supra rem. Dicitur secundo quod sensatio non causatur à distinctiõe naturæ: sed à natura ipsa habente talē cōditionē: & ideo dato quod distinctio illa esset ens rōnis, adhuc nihil concludit. non enim color inquantū distinctus à sua singularitate mouet: sed hic color inquantum color de cuius ratione: nec distinctio: nec adunatio est. Ad aliam confirmationē dr̄ quod maior est falsa quo ad actiones nihil reale ponentes in suis terminis quales sunt actiones immanentes. possum em̄ intelligere Dei sapientiam non intelligendo eius bonitatē. Ad alias confirmatiões præmitto quod nō dicit S. Tho. quod semper sensus prius cognoscat magis cõe q̄ min⁹ cõe (verba enim sunt ilta) & quia sensus exit de potētia ad actum sicut & intellectum: idem etiã ordo cognitionis apparet in sensu. nam primo secūdū sensum diiudicamus magis cõe q̄ minus cõmune: & secundum locū & secundum tempus. Ex quibus verbis non habet nisi quod sensus primo secūdū locum & tempus cognoscit singulare magis cõis: & non habet qđ semper ita sit. vnde argumenta illa non sunt cõtra S. Tho. licet non concludant. falsum em̄ est quod species sensibilis primo repræsentet singulare speciei specialissimæ: & eius ꝓbatio falsa est. s. quod species sensibilis sit primo impressa à natura specifica. nam species sensibilis primo imprimitur à perse primo obiecto sensus. nullus autem sensus obiectum primum est species spāliss̄ima: vt patet discurrendo. propterea species visibilis imprimit primo à visibili in eo quod coloratum & non ab ipso: in eo ꝙ est album vel nigrum. Nec obstat qđ albedo sit actualior colore quia hoc non sufficit: see requiritur quod sit primum obiectum potentiæ. Nec est verum quod assumit. s. quod essentialius insit sensibili natura specialissima q̄ natura generis: imo huic visibili vt sic essentialior est color quàm albedo siue nigredo. quod patet ex hoc quod sublata albedine siue nigredine visibilę remanet: non autem è conuerso. & hæc de quarto.

Ad primum. Quo ad quintum respondetur ordinatè argumentis factis: & ad primum negatur illud vltimo assumptū. s. quod perfectissimus effectus quē pñt primo producere agentia ad intellectionē sit conceptus specificus. Dico em̄ quod perfectissimus quem pro tunc pñt est conceptus entis: imo nullū alium pñt pro tunc. Et cum contra hoc arguit: quia sic nunq̄ produceretur cõceptus specificus: non valet consequētia. Ad cuius probationē dicit quod nulla virtus pōt imperfectiorem effectum suo effectu perfectissimo simpliciter: quælibet tñ virtus pōt in effectum perfectiorē suo perfectissimo effectu in quem pōt pro aliquo priori: quia ille non est perfectissimus nisi secūdū quid. Exemplum. virtus generatiua leonis non pōt in perfectiorem effectum q̄ sit leo: quia hmōi est eius effectus perfectissimus simpliciter: pōt tñ in effectum perfectiorē illo: quē producit in principio actiõis: quia tñ effectus fuit perfectissimus: quem pro tūc posset ꝓducere. Ad confirmationē dicitur ꝙ minor est falsa: nam intellectus existens in pura potentia non est æquè dispositus ad conceptū specificum sicut entis: non per positionē alicuius contrariæ dispositionis: sed propter ordinē cõceptus generalissimi ad spālis: sicut materia prima omni contraria dispositione inconsiderata nō est æquè disposita ad formas specificas & ad formā corporeitatis: sed oportet primo recipi formam corporeitatis propter ordinē formæ generalis ad species. ꝓpter quod cõsueuit dici quod est indispositꝰ priuatiuè & non contrariè. Ad secūdū patet rñ sio ex dictis: nam termini metaphysicales. vt sic, non ponuntur à nobis primo cognosci. sunt em̄ termini metaphysicales abstracti abstractiõe formali: sed dicimus ꝙ significatū huius termini ens concretum quidditatis sensibilis est primo cognitum. Ad tertium dico ꝙ non oportet inquacūq; formatione conceptus specifici semper sigillatim præformare conceptū cõfusum entis: sed sufficit ens primo omniū fuisse cognitū: in illo enim oīa virtualiter concipiūtur. Vlterius dicit: ꝙ cū apud nos non ponatur ordo essentialis inter istos cõceptus confusos: non oportet tm̄ tēporis interesse. Ad quartum dicitur, ꝙ species specialissima non est facilioris abstractionis q̄ ens loquendo de abstractiõe ad propositū requisita: sicut enim ad cõceptū confusum speciei specialissimæ requirit & sufficit duplex abstractio: altera per actum intellectus agentis. s. separatio à singularibus: altera ꝑ actum intellectꝰ possibilis. s. actualiter intueri speciem: & non actualiter intueri genus. ita ad conceptum cõfusum actualem entis duplex abstractio est necessaria. Prima est à particularibus: quæ quidem fit cum species quæcunq; abstrahitur ab intellectu agēte. Altera fit ab intellectu possibili: ꝑ hoc quod in quidditate quacūq; sibi primo præsentata actualiter, primo concipit ens non concipiendo actualiter cætera quæ in illo sunt: vnde tãta & tam facilis est abstractio illa entis q̄ facilis est abstractio speciei spāliss̄imæ: imo abstractio ista entis est facilior: quia facilius est actualiter cõcipere prius sine posteriori q̄ è cõuerso. ex quo patet quod abstractio illa de qua loquit argm̄ non est necessaria ad cognitionē cõfusam. Ad quintū dico, quod

Ad secūdum.

Tertium

Quartū.

Quintū.

co, quod minor est falsa. & ad eius probationem negatur consequentia: eo quod sensus non mouetur à singulari in eo quod singulare. Ille enim modus arguendi secundum regulā topicam non tenet nisi cum prædicatum conuenit subiecto secundum quod ipsum: vt habes à S. Tho. in tertio contra Gentiles. cap. 139. quod in proposito non reperitur. non enim hic color inquantum hic mouet visum: sed inquātum color. Ad aliam probationem dicit: quod maior assumpta non est vera vniuersaliter: eo quòd coloratum magis mouet visum quàm hoc nigrum: quia à remotioribus mouet. Agens nanq; corporale quanto in remotius agit tanto fortius videtur. Secundo dicitur quòd fortius mouent sensum multa singularia imperfecta, quàm vnum actualius & perfectius: & quia omnia singularia sunt singularia entis, ideo cogitatiua pueri, in quo noua cognitio oriri debet, magis mouetur à singularibus entis quàm à singularibus huius speciei, & cum intellectus accipiat vniuersale ex multis singularibus, vt dicit secundo Posteriorū (& in proœmio Metaphysicorū.) ideo prius cognoscit ens quàm species, & secundum hoc dicitur ad argumentum quòd maior est vera cæteris paribus: non autem vbi aliqua imparitas: sicut in proposito accidit: præponderans inuenitur. multo enim plura singularia entis præponderant paucioribus singularibus speciei: sicut plus trahunt mille homines non nimis fortes quàm decē fortes. Ad sextum dicitur: quòd maior simpliciter est falsa. Ad auctoritatem philosophi dicitur primo quòd text. Commentatoris est corruptus, debet enim legi confusa & non composita. Dicitur secundo vt saluemus commentatorē quòd cõpositum est notius suis componentibus: vt sic, non autem absolutè, vnde prius confusè cognosco hominem quàm partes eius diffinitiuas vt sic: absolutè tamen prius cognosco magis vniuersale. Ex his apparet veritas minoris auctoritate Auicen. approbatæ.

Tertiocõtra Gen. ca. 139.

Sextum.

Deinde reddit auditores attentos dicendorū difficultatē aperiens, tria proponendo, quid noīe essentiæ & entis significetur: & qūo in diuersis diuersimodè inueniatur: & qūo se habeant ad intētiones logicas. Horū enim difficultas non modica est vt diuersitas opinionum circa ipsa testatur, sunt enim maximè vniuersalia quæ sunt difficillima ad cognoscendum: vt dicitur primo Metaph.

Circa hāc particulam nota ꝙ sicut quid rei est quidditas rei: ita quid noīs est quidditas noīs, nomen aūt cum essentialiter sit nota earū, quæ sunt obiectiuę in anima passionū (ex primo Perihermenias) non habet aliam quidditatē nisi hanc ꝙ est signum alicuius rei intellectæ seu cogitatæ: signum aūt vt sic: relatiuum est ad signatum: vnde cognoscere quid noīs nihil est aliud q̄ cognoscere ad quid tale nomē habet relationē: vt signū ad signatum. Talis aūt cognitio potest acquiri per accidentalia illius signati, per communia, per essentialia, per nutus, & quibusuis alijs modis, sicut à Græco quærentibus nobis (quid nominis anthropos) si digito ostendatur homo iam percipimus quid nominis: & similiter de alijs. Interrogātibus verò quid rei oportet assignare id quod cõuenit rei significatę in primo modo perfectatis adæquatę. Et hæc est essentialis differentia inter quid nominis & quid rei. s. ꝙ quid nominis est relatio nominis ad signatum: quid rei verò est rei relatæ seu significatę essentia, & ex hac differentia sequuntur omnes aliæ quæ dici solent, puta ꝙ quid noīs sit non entium complexorum: per accidentalia: per communia: per extranea, quid rei verò est entium incomplexorum per propria & essentialia, relatio enim vocis potest terminari ad non entia in rerum natura & complexa: & declarari per accidentalia, & huiusmodi, essentia autem rei non per propria essentialia habetur de entibus incomplexis.

T. c. 27. Lect. 1.

In proœmio.

Capit. 1.

Quia verò ex compositis cognitionem simpliciū accipere debemus, & ex posterioribus deuenire in priora: vt à facilioribus incipientibus conuenientior fiat disciplina: ideo ex significatione entis ad significationem essentiæ procedendum est.

In hac tertia parte proœmij reddit auditores dociles ordinē dicendorū proponēs tali conclusione, ab ente ad essentiam procedendū est: quā probat duplici medio. Primo sic, ex compositis ad simplicia procedendū est: sed ens est velut compositum: & essentia velut simplex, ergo ab ente ad essentiam procedendum est. Secūdo sic: ex posterioribus in priora procedēdum est, sed ens est posterius essentia, ergo ab ente ad essentiam procedendum est. Maior vtriusq; rationis probatur: quia ex facilioribus est inchoandū, composita autem & posteriora sunt faciliora nobis simplicib⁹. Circa minorem primæ rationis nota ꝙ ens vt infra dicetur significat id quod habet esse, id autem quod habet esse comprehendit in se essentiam: essentia verò significat id quod importat diffinitio vt dicetur quæ non dicit esse vel non esse, ex primo posteriorū. ens ergo ita se habet ad essentiam: quòd complectitur in se vtrunq; essentiam scilicet & esse, essentia verò alterum tantū: & ideo ens appellatur compositum respectu essentiæ. Circa maiorem secundæ rationis scito quòd quādo dicimus ex posterioribus procedendum est, intelligitur ex posterioribus secundum naturam prioribus quo ad nos: innata enim est nobis via ex notioribus nobis in ignotiora naturæ, vt dicitur primo Physicorum text. Comment. 2. Minor secundæ rationis probatur ex eo quòd compositum est posterius componentibus: & ens (vt dictum est) compositum est respectu essentiæ,

cap. 1. in prin. c. 1. q. 2. in fi. Te. c. 25.

¶ Caput Primum.

Te.c.14. SCiendum est ꝙ sicut in 5. Metaph. philosophus dicit ens per se dicit dupliciter. Vno modo qđ diuidit̃ per. 10. genera. Alio modo ꝙ signãt propositionũ veritatẽ. Horum aũt dr̃ia est: qa secundo modo põt dici ens omne illud de quo affirmatiua ꝓpositio formari potest etiam si illud in re nihil ponat: per quẽ modum priuationes & negationes entia dicũtur, dicimus enim ꝙ affirmatio est opposita negationi: & ꝙ cęcitas est in oculo. Sed primo modo nõ potest dici aliquid quod sit ens: nisi quod in re aliquid ponat. Vnde primo modo cęcitas & hmõi non sunt entia. Nomen igitur essentiæ nõ sumitur ab ente secundo modo dicto (aliqua enim dicuntur hoc modo entia quæ essentiam nõ habent: vt patet in priuationibus) sed sumitur essentia ab ente prĩo modo dicto. Vn-
cõm.14. circa me. de Commen. in eodem loco dicit ens primo modo dictũ est qđ signãt subam rei.

HIc incipit tractatus diuisus in duas partes. In quarũ prima declarat̃ qd noĩe entis & essentiæ significet̃. In scđa verò quo essentia in diuersis diuersimodè inueniat̃. pars prima vnico absoluit̃ capitulo, pars scđa sex: & sic totũ integrãt tractatũ capitula septẽ. Quorũ primũ quod præmanibus habemus tres partes cõtinet, in prima declarat̃ qd noĩe entis significet̃, i secũda qd noĩe essentiæ, in tertia dr̃ia noĩm ipsius essentiæ designatur. Primũ tali diuisiõe declarat̃, ens per se dupliciter dr̃, vno modo vt diuidit̃ per decẽ gn̄a, alio modo vt signãt veritatẽ ꝓpositionũ: quẽadmodũ dicit Arist. 5. Metap. tex. cõ. 14. Dixit ens ꝑ se ad dr̃iam entis per accidẽs aggregati ex rebus diuersorũ generũ, vt homo albus de quo habes. 5. Metap. text. cõm. 13. Et innuit ꝙ tripliciter differũt ens primo modo & ens secũdo modo. Primo qa ens primo modo ꝑdicat̃ non nisi de rebus existẽtibus in decẽ generibus, ens aũt secundo modo ꝑdicat̃ de oĩ eo qđ põt esse subiectũ ꝓpositionis affirmatiuę. Secũdo differunt: quia ens primo modo est illud cõpositũ de quo supra diximus qđ aliqualiter cõplectit̃ in se essentiã & esse, ens aũt scđo modo nõ est hmõi: qm̃ aliqd est hoc mõ ens (puta negatio aut chimera) qđ nõ hẽt essentiã aliquã. Etex hoc seq̃t tertia dr̃ia ꝙ ab ente primo mõ tanq̃ cõposito notiori essentiæ nomẽ sumit̃, nõ aũt scđo mõ.

Circa primam dr̃iam aduerte primo ꝙ veritas propositionis quę est entis secũdo modo signãti, nihil aliud est q̃ cõpositio facta in scđa operatiõe intellectus obiecto cõformis. v.g. fortes est cęcus, ly est non significat inhęrentiã cęcitatis in forte: eo ꝙ cęcitas omni inhęrentia caret, cum inhęrere realiũ accidentiũ sit: sed significat cõpositionẽ facta ab ĩtellectu adęquãte seipm̃ ꝑ illã obiecto, forti. s. carente virtute visiua, vnde. 5. Metap. in alia li tera dr̃: ꝙ ens significans veritatẽ propositionis significat quoniam propositio est vera. Prima autem significatio entis quid sit, infra videbitur. t.cõ. 14. c.1.q.2. in fi. c.4. circa medium.

Aduerte secundo ꝙ licet nullo intellectu considerante fortes sit cæcus, & per considerationẽ intellectus non fiat magis vel minus cæcus: tñ cæcitas nullo intellectu considerante nullũ habet esse in forte, stant enim ista duo simul. Quod sic declaratur, fortem esse cæcum: vt sic, non est fortẽ habere aliquod esse substantiale, vt patet: nec accidẽtale: quia fortes sit cæcus sola absentia visiuę virtutis: quæ nihil supra fortẽ addit: vnde cæcitas nullũ esse oĩno ponit in forte: ac per hoc quod absque omni consideratione intellectus virtus visiua forti non inest: oportet fortẽ nullo intellectu considerante esse cæcum. Dubitatio aũt in hac re accidit, quia non rectè inspicitur quod esse cęcum nõ est esse aliquid: sed carere virtute visiua. Exemplum, nauis caret gubernatore nullo intellectu cõsiderãte, absentia tñ gubernãtis nullũ eẽ substãtiale: aut accidentale ponit in naue, vnde nauem esse sine gubernatore extra aĩa: nõ est esse aliqđ: sed nõ eẽ gubernatã. Acquirunt aũt esse & fiũt entia priuationes & negatiões, ex hoc qđ intellect⁹ intelligẽs priuatiões ꝑ habitus: & negatiões ꝑ affirmatiões format in seipso rei carẽtis aliquo mõ idolũ quod dã. V.g. cũ intellect⁹ format in se idolũ quoddã nauis gubernatore carẽtis: qđ est ista ꝓpositio mentalis. nauis est sine gubernatore: nõ ꝓsentia gubernatoris quæ extra aĩam nihil ponit in aĩa fit ens: per hoc quod intellectus fecit ipsam propositiõis terminũ aliquẽ. & cum hoc esse sit ĩ anima & nullum aliud esse habeat: cõsequẽs est quod negationes hmõi & priuationes non sint entia nisi in aĩa obiectiuè. & sic earũ esse nihil aliud est q̃ intelligi: quomodo tantũ omnia entia ratiõis habent esse.

Circa tertiã dr̃iã aduertẽdũ est qđ cũ noĩa sint signa cõceptuũ: scđm ordinẽ cõcipiendi est & ordo noĩandi: ꝓpterea sicut ab ente primo mõ tãq̃ à cõposito nobis notiori essentiæ notitia sumpsimus: sic essentiæ nomen ab ente originem habet.

ET quia (vt dictũ est) ens hoc modo dictum diuiditur per decẽ genera: oportet quod essentia significet aliquod cõe omnibus naturis per quas diuersa entia in diuersis gn̄ibus & speciebus collocãtur: sicut humanitas est essentia hoĩs: & sic de alijs.

IN hac secũda particula declarabit̃ quid noĩe essentiæ importetur, tali conclusione: essentia significat quoddam cõe omnibus naturis omnium entium. Cuius talem declarationẽ insinuat: sicut ens significat aliquod cõe omnibus existentibus: ita essentia (cum ab illo sumat̃) signãt aliquod cõmune oĩbus generibus & speciebus: & sicut ens significat id quod est in quolibet genere & qualibet specie: ita essentia oportet quod significet id quo aliquid est in quocũq; gn̄e & quauis specie: habent em̃ se ens & essentia vt quod & quo. cum aũt naturę rerum sint illę quibus res reponunt̃ in generibus & speciebꝰ: sequit̃ quod essentia signãt aliquod cõe oĩbus naturis rerum: vnde quẽadmodum ens prædicatur de hoĩe boue & similibꝰ quę sunt in gn̄ibus: ita essentia prædicat̃ de humanitate & bouinitate quibꝰ in generibus reponunt̃: per nomen ergo essentiæ intelligitur natura rei sicut per nomen entis id quod habet naturam illam.

Quæstio. II.

CIrca hanc particulã insurgit dubitatio valde difficilis: an ens & essentia significent immediate ipsa prędicamẽta seu naturas eorũ an media tẽ. In hac dubitatiõe tria agã. Primo declarabit̃ titulus qõnis: secũdo adducetur opinio Scoti & impugnabit̃: tertio ponet̃ opinio S. Tho. Pro primo scito quod significare mediatè in proposito est significare aliqd mediante aliquo superiori: sicut animal significat̃ species suas mediatè (mediante. s. natura sensibili) non enim animal significat hominẽ: nisi quia homo est substantia aĩata sensibilis. Significare immediatè est significare aliqd nõ per aliquã naturã seu realitatẽ superiorẽ, sed per seipsam primo: sicut animal significat gradũ sensitiuum seu realitatem sensitiuam immediatè: vt patet. Vertitur ergo in dubium hoc, an ens significet aliquẽ gradum seu aliquam realitatẽ abstrahibilem à naturis prædicamentalibus cõem eis sicut superius essentiale suis inferioribus & sic mediatè significet prædicamenta an immediatè significet ipas naturas ꝑdicamẽtales. hęc de primo.

Quo ad secundũ Sco. vt colligit̃ ex primo sent. dist. 3. q. 1. &. 3. & d. 8. q. 2. opinatur ꝙ ens significet
Sco. 1. d. 5. q. 1. & 3. dist. 8. quæst. 2. decẽ prædicamẽta mediatè: imaginat̃ em̃ ꝙ à quibuscũq; similibus sit abstrahibilis vna realitas obiectiua vtriusq; cõis & prior vtroq; & sic cum substantia & accidens habeãt similitudinẽ in ente abeis est abstrahibilis vna ratio obiectalis vtriq; cõis & prior tã substantia q̃ accidente quæ noĩe entis significatur. Quod vt melius intelligat̃ pono processum istarum abstractionũ diffusè. Cum enim sor. conueniat cum Platone in humanitate & nõ cum brunello: ab eis potest abstrahi humanitas cõis & prior eis: & inde cum homo cõueniat cum brunello in sensibilitate & non cum planta ab eis põt abstrahi animalitas cõis & prior eis: & inde cum animal conueniat cum planta in vegetabilitate: & non cum lapide: ab eis potest abstrahi vita cõis & prior eis: inde cum vinum conueniat cũ lapide in corporeitate & non cum intelligentijs ab eis põt abstrahi corporeitas cõis & prior eis: inde cum corpus conueniat intelligentijs in substãtialitate: & non cũ accidentibus: ab eis põt abstrahi substantialitas cõis & prior eis: inde cũ substantia cõueniat cum accidente in entitate reali & nõ cum entibus rõnibus: ab eis est abstrahibilis entitas cõis & prior eis: & cum hic realitas vltimo abstrahibilis sit illa quam significat ens immediatè: oportet quod prædicamentales realitates seu naturæ mediatæ sub entis significatione claudãtur. Ad hanc positionem confirmandam multa possent adduci media: quæ ne digrediamur ad analogiam entis & cõparationem transcendentium ad prædicamẽta: an. s. sint eorum prædicata qdditatiua vel nõ: omittem⁹ ꝑ nũc: qa infra spãles erũt de his qõnes. Contra hãc opinionẽ arguo duplicit̃. primo auctoritate Arist. 8. Meta. tex. cõm. 16. vbi soluens qõnem quare quidditas sit vna: dicit ca. 2. q. 3. c. 4. circa me. i quo dã dubio Te. c. 16. ꝙ in substantijs separatis non est quærenda alia causa: quia in eis non est nisi forma quę statim seipsa est ens & vnum. quemadmodũ ens statim se ipso est substantia & quantitas & cætera prædicamẽta, nõ expectãs aliud faciẽs ipm̃ naturas ꝑdicamentales. ex qua auctoritate arguitur sic. ens significat quãdã realitatem priorẽ prædicamentis: ergo expectat aliquid cõtrahens ipsum ad prædicamenta. consequentia nota. cõsequens aũt est cõtra Arist. ergo à destructiõe cõsequẽtis ad destructionem antecedentis ens nõ significat realitatẽ priorem prædicamentis. Secũdo arguitur auctoritate Cõmẽ. 10. Metaphy. cõmẽ. 18. dicentis quod Cõm. 18 hoc nomẽ ens vnũ signãt id quod signãt in prædicamento substãtiæ & quantitatis & qualitatis prima significatione sine medio & non mediãte aliqua communi: quid clarius? Ratione non arguo: quia oporteret egredi limites. hæc de secundo.

Quo ad tertium pono opinionem S. Thomæ ex duabus conclusionibus eliciendam. Quarum prima est ista. ens significat vnum cõceptum formalem communem in repræsentando substantiæ & accidenti Deo & creaturæ.

Secunda est ista. Ens significat vt conceptum obiectalem aliquod reale inuentum in omnibꝰ generibus: distinctum secundum rõnem à proprijs conceptibus obiectalibus omniũ generũ: nullum gradum supra naturas genericas specificas & indiuiduales exprimens. Pro intelligentia terminorum nota quod conceptus est duplex: formalis & obiectalis. Cõceptus (formalis) est idolũ quoddam quod intellectus possibilis format in seipso repræsentatiuum obiectaliter rei intellectæ: quod à Philosophis vocatur intentio seu conceptus: à Theologis verò verbum. Conceptus autem (obiectalis) est res per conceptum formalem repræsentata in illo terminans actum intelligendi. Verbi gratia conceptus (formalis) leonis, est imago illa quam intellectus possibilis format de quidditate leonina cum vult ipsam intelligere. Conceptus verò (obiectalis) eiusdem, est natura ipsa leonina repræsentata & intellecta. Nec putandum est cum dicitur nomẽ significare conceptũ quod significet alterũ tantũ: significat enim leonis nomen conceptum vtrunq; (licet diuersimodè). est nanq;

nanq; signum conceptus formalis vt medij : seu quo,& est signũ cõceptus obiectalis:vt vltimi,seu qđ. Vñidẽ est loqui de cõceptu entis & de signatione eius.Probo ergo conclusionẽ primã tali medio.omnia similia quacũq; similitudine etiã analoga seu imitatiua secundũ id in quo assimilãtur: possunt per eandem imaginem repræsentari:sed Deus & creaturæ substantia & accidens habẽt similitudinem inter se saltem analogam. ergo secũdum id in quo assimilantur possunt per eandem similitudinẽ repræsentari. Sed assimilãtur in esse. ergo eadem similitudine poterũt repræsentari in quantum habent esse:similitudo illa est cõceptus formalis entis.ergo &c.processus clarus est: & propositiones ab omnibus sunt cõcessæ: cum maior fuerit dilucidata : quam sic ex notioribus suademus. Vbicũq; inuenitur agens producere sui similitudinẽ in alio : si id aliud producat aliud simile sibi secundum id quo ipsum assimilatur primo: oportet tertiũ assimilari vtriq; ea ratione:qa quic quid est simile alicui in eo quod illud est alteri simile est simile vtriq; : sicut spẽs sor. in oculo meo producta ab imagine sor. in speculo est similitudo repræsentatiua vtriusq; & figuræ sor. in speculo à qua immediatè est causata:& figuræ sor.in se ipso à qua est mediatè causata. Sed ita est modo quod inter habentia analogam similitudinẽ Deũ & creaturam : substantiam & accidens:reperitur hmõi habitudo in ordine ad cõceptum formalẽ: igitur &c.Fit autem hoc sic manifestũ exemplari ter:sapientia diuina producit sapientiam humanam:quæ est quædam sui similitudo (imperfecta tamen)sapientia autem humana producit similitudinem sui in intellectu nostro:quæ nil aliud est q̃ sapientia in esse intentionali:sicut sapientia extra est sapientia in esse naturali. Cum autem similitudo ista sapientia intellectu repræsentet sapientiam humanam secundũ id quo illa assimilat sapientiæ diuinæ:quia repræsentat eã secundũ propriam rationem formalẽ, sequitur de necessitate q̃ hic vnica similitudo repræsentat vtranque,humanam.ſ.& diuinam : vtpote quæ similis est vtrique:licet ab humana sit immediatè exemplata: à diuina mediatè. Ex hoc exemplo in terminis specialibus: intuere ꝓpositũ nostrũ in terminis trãscendẽtibus qualis est ens. Cũ enim esse creaturæ assimileť esse diuino à quo exẽplatum est: & esse accidentale assimileť esse substantiali à quo emanat similitudo ꝓducta in intellectu ab esse substãtiali:siue accidẽtali inquantũ assimilanť erit oĩm representatiua imago,& cũ conceptus non requiratur ad intellectionẽ nisi vt obiectaliter repręsentet rem vnico cõceptũ intellectus in Deũ & creaturã in eo q̃ ens fereť, & similiter in substantiã & accidens. Nec oportet plures conceptus & multiplicare entia sine necessitate. Quod autẽ hic sint non solum secundũ mẽtem S.Tho.dicta : sed etiã secundum expressam sentẽtiam patet in.q. de di. potentia Dei.q.7.ar.5.in corpore. Vnde hanc rationem accepi:& in eadem.q.ar.6.vbi circa finem corporis.q. adducit exemplũ de speculo : & dicit expresse : quòd sic se habet conceptus noster ad Deum & creaturas sicut species rei visæ in speculo:ita q̃ Deus se habet vt res producens similitudinem suam in speculo:creatura vt species in speculo: cõceptus noster vt similitudo extracta à specie in speculo vtriusq; repręsentatiua. Vnde nullꝰ mentis compos potest hoc negare in eius via.

Potentia q.5. arti. 5.q.6.circa finẽ.

Cõclusio secũda habet tres partes. Quo ad primam declarať sic, cõceptus obiectalis entis est id quod repræsentať per eius conceptũ formalẽ: sed eius conceptus formalis repręsentatidin quo assimilanť oĩa entia realia:qđ oportet in eis esse,ergo cõceptus obiectalis entis est aliquid reale inuentũ in oĩbus: secũda propositio assumpta licet patere posit ex dictis, tñ declarať adhuc sicut cõceptus formalis aĩalis repræsentat fundamentũ similitudinis genericę:& conceptus formalis hominis repræsentat fundamentũ similitudinis specificę, & vniuersaliter quælibet imago cõis pluribus in repræsentando repræsentat fundamentũ similitudinis inter illa plura:vt patet in exẽplo supra posito de specie in oculo causata à specie sor.in speculo:qm̃ illa repręsentat nõ similitudinẽ inter spẽm in speculo & sor. cũ sit relatio : sed fundamẽtũ illius similitudinis : puta qualitates & lineamenta quæ sunt in vtroque,sic conceptus entis formalis repræsentat fundamẽtũ analogicæ similitudinis in esse inter oĩa entia realia existentis : qđ in oĩbꝰ esse absq; opere intellectus ex eo patet, vnde q̃ similia sunt extra aĩam: cũ hoc fundamentũ repræsentatũ sit conceptus obiectalis entis,vt dictũ est, patet cõceptũ obiectalẽ entis esse aliquid reale inuentũ in oĩbus:quod erat in prima parte conclusionis positũ. Secũda pars conclusionis sequit ex ista,si em̃ cõceptus obiectalis entis inuenit in omnibus:& nullus cõceptus obiectalis proprius substantiæ aut accidẽtis inuenit in oĩbus, cõsequens est q̃ nõ oĩno sint idẽ: & q̃ saltẽ ratiõe distinguať conceptus entis à proprijs oĩm conceptibus obiectalibus:quod erat secunda pars cõclusionis. Tertia pars eiusdẽ sic declaratur, si cõceptus obiectalis entis esset aliquis gradus supra gradus specificos & genericos:tũc cõsideratis præcise gradibus specificis & genericis cum eorũ præcise passionibus nõ esset in eis vt sic, inuenire passiones entis, hoc est falsum,ergo à destructionibus consequentis &c.cõsequentia declaratur: quia em̃ animal dicit alium gradum ab homine,ideo homini secundum differentialem conceptum præcise non insunt passiones animalis, vt ostendit falsitas istius reduplicatiuæ, homo inquantum rationalis est bipes, circunloquendo per hy bipes passionem animalis propriam , & similiter si ens dicit alium gradum à substantia , sequitur quòd considerata præcise ratione constitutiua substantiæ: substantia non est vna nec vera nec bona &c. quæ nominant passiones entis &c. Falsitas consequentis probatur

probatur sic,homo inquantum rationalis præcise est vnum quid vnitate: quæ est passio entis,homo inquantum rationalis dicit alium gradum ab ente(secundũ te contra quem arguo)ergo passio entis cõuenit alijs gradibus ab ente præcise: vt sic acceptis:qđ est oppositũ consequẽtis:prima propositio assumpta habeť ex Sco. in secundo sen.d. 3.q.1.tenente vnitatẽ mediam minorẽ vnitate numerali & maiorẽ generica esse passionẽ entis,& se qui naturã specificã rõne vltimæ driæ. Manifesta quoq; fit sic pro nunc eadẽ propositio,homo inquantũ rõnalis est indiuisibilis formaliter. suppo sito q̃ rationale sit vltima dria,ergo homo inquã tũ rõnalis est vnus formaliter, vnitas em̃ nil aliud est q̃ indiuisio. Sed de hoc(cum de vnitate naturę agetur)amplior erit sermo. Nunc aũt sufficiat q̃ in gradibus specificis præcise acceptis & similiter genericis : est inuenire passiones entis: quod erat probandũ, & consequenter quod ens non signat distinctũ gradum à naturis specificis & genericis: quod erat tertia pars conclusionis.

2.d.3.q. 2.in.c.q. circa medium.

infra ca. 4.qõ.6.

Sed tunc ex quo res signãta ꝑ hoc nomen ens est aliquid inuentum in oĩbus : & non est gradus distinctus contra specificos & genericos: declarãdum supereſt qd sit. Quod sic declarať,gradꝰ quicunq; genericus vel specificus,vel drialis,vel indiuidualis hẽt ĩ se:vñ multis modis cõcipi posit : & secundũ q̃ quilibet gradꝰ est habens esse: noĩe entis importať,& ad cõceptũ obiectalẽ entis ptinet, secundũ verò q̃ absolutè talis vel talis gradus cõsiderať noĩe proprio significať : & cõceptus obiectalis illius est.v.g.humanitas ex sua propria perfectiõe formali:qua distinguit cõtra reliquas vniuersi perfectiones, habet q̃ per cõceptum formalẽ humanitatis repræsenteť & cognoscať & significeť humanitatis noĩe,humanitas,vt sic etiam habet q̃ sibi debeať : seu conueniat esse quidditatiuum:& actualis existentiæ:& sic repræsentať conceptu formali entis tanq̃ pars sui obiectalis cõceptus & entis noĩe significať.Similiter animal hæc duo in se habet,& sic de alijs. Vnde conceptus obiectalis entis sunt naturæ genericæ & specificæ vt habentes esse,sic enim fundant analogam similitudinem,de qua loqmur, & propterea ens & passiones eius in quolibet gradu præcise accepto saluantur,quilibet enim gradus vt sic habet in se vñ fit,& indiuisus sit & conformabilis intellectui & appetitui &c.quod à ponentibus ens abstrahibile à gradibus specificis & genericis saluari nõ põt. Quod autem hæc sint secundũ doctrinã S. Tho. diligenter intuentem eius doctrinam censorẽ constituo. Infra tamen cum de analogia entis agetur hoc ostendemus:pro nunc satisfaciant hæc dicta, præsertim q̃ tam prima q̃ secunda pars cõclusionis ex præcedente conclusione sequitur: quã constat esse S.Tho. Tertia autẽ pars ab oĩbus thomistis asseritur vnanimiter. Sic ergo patet qualiter ab omnibus entibus vtpote similibus abstrahibilis est conceptus entis:non modo scotistico,& patet qualiter sit verum quod hic S.Tho.dicit: scilicet, essentia significat aliquid cõmune omnibus naturis omnium generum & specierum, non em̃ intendit q̃ essentia significet aliquam naturã cõmunem omnibus naturis:sed q̃ significet omnes naturas vt assimilantur in hoc q̃ entia sunt,quælibet enim naturæ vt sunt(quibus res sunt)essentiæ rationem habent:sicut quælibet res habẽt rationem entis vt sunt habentes esse seu quæ sunt.

c.2.q.32

E T quia illud per quod res cõstituitur in proprio genere vel specie, est quod significamus per diffinitionem indicantem quid est res. Inde est quòd nomẽ essentiæ à philosophis in nomen quidditatis mutatur, & hoc est quod philosophus in septimo Metaphysicę frequenter noĩat, quod quid erat esse idest hoc per quod aliq̃d habet esse quid. Dicitur etiam forma secundum quod per formam significatur perfectio,vel certitudo vniuscuiusq; rei,sicut dicit Auicenna in secũdo Metaphysicæ suæ. Hoc etiam alio nomine natura dicitur accipiendo naturam secũdum primum modum illorum quatuor modorũ, quos Boetius de duabus naturis assignat secundum scilicet, quod natura dicit esse illud quod quocunq; modo intellectu capi põt, non enim res intelligibilis est nisi per suã diffinitionem & essentiam,& sic etiã dicit philosophus ĩ quinto Metaphysicę,quod omnis substantia est natura. Nomen autẽ naturæ hoc modo sumptæ videtur significare essentiam rei secundum quod habet ordinem,vel ordinationem ad propriã operationem rei,cum nulla res propria destituatur operatione. Qualitatis verò nomẽ sumitur ex hoc quod per diffinitionem significatur.Sed essentia dicitur secũdum quòd per eam & in ea res habet esse.

Te.cõ.1. Te.c.20. Capit. 2. post medium. Te.cõ.5.

I N hac tertia parte huius capituli declaraturus qũo differãt noĩa essentię inter se:enumerat quinque eiꝰ nomina, primo scilicet essentia:quidditas quod quid erat esse:forma & natura,quorum ratio & differentia satis clarè ac manifesto sermone in litera traditur,adeo vt addere non sit opus.

Nota tamen circa id quod de Boetio affertur quod Boetius in libro de duabus naturis & vna persona Christi, naturam quadrupliciter accipi dicit: primo omne intelligibile : secundo omnis substãtia. tertiò principium intrinsecum motus. quartò specifica essentia seu differentia. quos modos (si Boetium non habes) vide si placet in secundo

Parũ post principiũ,

2.dis.37. q.1.ar.1. secũdo sent.S.Tho.d.37.q.1.ar.1.primo modo accipit hic naturam S. Tho. quoniam sic cõmunis est essentijs substantialibus & accidentalibus genericis & specificis &c. ¶ Caput secundum.

Capit. 2. SED quia ens absolutè & primo dicitur de substantijs, & posterius, & secundum quid de accidentibus, inde est quòd essentia propriè & verè est in substãtijs, sed in accidẽtibus est quodãmodo & secũdũ q̃d &c.

EXpedito primo propositorũ exequẽs in hac secũda parte tractat⁹ qũo essentia in diuersis diuersimodè iueniat: q̃d scdo loco ꝓpositũ erat. Primo declarat qũo essentia inueniat in substantijs cõpositis in tribus capitulis: secũdo in substãtijs separatis duobus capitulis: tertio in accidẽtib⁹ vnico capitulo. Circa substãtias cõpositas tria declarant in illis tribus capitulis. In primo quid sit essentia substantiarũ cõpositarũ. In scdo qũo differant inter se essentię substantiarũ compositarũ. In tertio qũo se habeant ad intentiões logicas. Incipiens aũt exequi in hoc cap. qũo essentia in diuersis diuersimodè inueniat. Primo hoc declarat in cõi oẽs essentias vniuersi adinuicẽ comparãdo duabus cõparatiõib⁹: secũdo quid sit essentia substantiarũ compositarũ tribus conclusionibus negatiuis & quarta affirmatiua: tertio mouet dubitationẽ quandã circa conclusionẽ affirmatiuã & soluit eam. Facit primo cõparationẽ prima inter essentias substantiarũ & accidentium tali conclusione. Substantia verè & propriè habet essentiã, accidens aũt secundũ quid: quam sic probat: vnũ quodq; sicut est ens, ita habet essentiã: sed substãtia est ens simpliciter: accidens verò est ens secundũ quid: ergo substãtia habet essentiã simpliciter: accidens aũt secundũ quid: maior ex dictis in precedenti capitulo patet: minor licet habeat⁹. Metaph. in principio tñ sic probat⁹ in litera: illud est ens simpliciter de quo ens absolutè & primo prædicatur: & illud est ens secundũ quid de quo ens posterius: & secundũ quid dicitur: sed de substantia ens dicitur absolutè & primò: de accidẽte autẽ posterius & secundum quid: ergo substantia est ens simpliciter accidens verò secundum quid.

Te.cõ.2.

Quæstio. III.

CIrca hanc particulã dubitatur an ens per pri⁹ dicatur de substantia & posterius de accidente: an vniuocè de vtroq;. In hac quæstione quinq; agenda sunt. Primo declarabitur titulus: secundo ponetur opinio Sco. tertio arguetur contra illam: quarto ponetur opinio S. Tho. quinto respondebitur argumentis in oppositum. Quo ad primũ sciendum est: ꝙ aliquid dupliciter cõtingit de aliquibus prædicari per prius & posterius. Vno modo secundum esse illius prædicati. Alio modo secundum propriam rationem eiusdem. Illud dicitur prædicari analogicè (secũdum esse) quod perfectius habet esse in vno q̃ in alio: & sic omne genus prædicatur per prius & posterius de suis speciebus: eo ꝙ perfecti⁹ esse necessariò habet in vna specie q̃ in alia. vnde Cõmen. 12. Metaphy. cõm. 2. dicit & prioritas & posterioritas specierũ non impedit vnitatem generis: & hoc modo non quærimus hic: per se enim notum est oĩbus ꝙ ens perfectiori modo est in substantia q̃ in accidentib⁹: & hoc modo prædicatur per prius & posteri⁹. Illud verò dicit⁹ prædicari analogicè: seu per prius & ꝙ posterius secundũ rõnem propriã: quod de vno prædicatur sine respectu ad aliud: de altero verò non nisi in respectu ad aliud. v.g. sanum prædicat⁹ de animali sine respectu ad dietam, medicinã, & vrinam: de istis verò prædicatur non nisi in respectu ad animal: dicitur em̃ animal sanum absq; additione aliqua: vrina verò non dicitur sana: nisi qa est signum sanitatis existentis in animali: & dieta similiter non est sana: nisi quia est cõseruatiua sanitatis: & sic de alijs. Cum em̃ diffinies sanum prędicatum de animali non pones in eius diffinitiõe respectũ ad aliquid horum. Cum aũt diffinies sanum prædicatũ de vrina in diffinitione eius ponetur respectus ad sanitatem animalis cum ipsa animalis sanitate: & similiter in diffinitione dietæ & medicinæ in eo ꝙ sanę sunt: dices enim (vt iam dictum) ꝙ vrina est sana: in eo ꝙ signum est sanitatis: dieta in eo ꝙ cõseruatiua: & medicina in eo ꝙ causa est illius: & hoc modo vertit⁹ hic in dubiũ an ens prædicet⁹ analogicè: ita ꝙ absolutè prędicetur de substantia: de accidentibus verò non nisi relatiuè ad substantiã: quod idem est: ꝙ quærere vtrum substantia in eo ꝙ ens non includat accidens: accidens verò in eo ꝙ ens includat substantiã: & in hoc pendet tota quæstio inter nos & Scotũ: quoniam accidens in eo ꝙ accidens includere substãtiam ab omnibus conceditur: sed non accidens in eo quòd ens. hæc de primo.

Cõmẽ.2.

Quo ad secundum Scotus primo sent. dist. 3. q. 1. & 3. 8. q. 2. ponit hanc conclusionẽ: ens est vniuocum substãtiæ & accidẽti Deo & creaturæ: & probat eam sic: omnis intellectus certus de vno cõceptu, & dubius de diuersis, habet conceptũ de quo est certus, alium à conceptu de quo est dubius: intellectus quisq; põt esse certus de Deo seu de propria passione: ꝙ sit ens, dubitando an sit ens finitum vel infinitũ: siue an sit substantia vel accidẽs: ergo conceptus entis est alius à conceptibus istis, & ita neutrum est ex se: sed in vtroq; illorũ includitur: igitur vniuocus: prima propositio patet ex terminis: minorem verò experientia docet.

Scot. ĩdi. 3.q.1. & 2.ibidem di.8.q.2. Primarõ.

Secundò sic: ens non est vniuocum: ergo Deus non est à nobis naturaliter cognoscibilis aliquo conceptu simplici: hoc est falsum: ergo à destructione consequentis &c. consequentia probatur: nullus cõceptus est producibilis in intellectu nostro qui non contineatur essentialiter vel virtualiter in obiecto relucente in phantasmate: sed cõceptus non vniuocus Deo & obiecto relucente in phan-

Secunda

phantasmate est non contentus tam essentialiter q̃ virtualiter in obiecto relucente in phãtasmate. ergo nullus conceptus est producibilis in intellectu nrõ: nisi sit vniuocus obiecto relucenti in phãtasmate. hoc aũt est creatura: ergo omnis conceptus simplex quem habemus de Deo est vniuocus creaturæ: & consequenter cõceptus entis. maior patet. minor declaratur: quia obiectum creatum continet essentialiter cõceptum increatum: vt de se notum est: nec virtualiter: quia prius non includitur virtualiter in posteriori: sed è cõuerso.

Tertia. Tertiò sic. omnis inquisitio Metaphysicalis de Deo procedit considerando rationem formalem alicuius: & auferendo ab ea imperfectiõnẽ quam habet in creaturis: & reseruando illam rationem formalem: & attribuendo sibi omnino summam perfectionem: & sic ponendo illam in Deo. ergo oĩs inquisitio de Deo supponit intellectũ habere cõceptũ eundẽ vniuocũ quẽ accipit ex creaturis.

Quarta. Quartò sic. ens non est vniuocum substãtiæ & accidenti: ergo substantia non est à nobis naturaliter cognoscibilis. hoc est falsum: ergo &c. tenet consequentia: eo quod cùm substantia nõ immutet immediatè intellectum nostrum ad aliquã intellectionem sui: sed tantum accidens sensibile: sequitur quod nullum conceptum quidditatiuum habere poterimus de ea nisi aliquis talis possit abstrahi à conceptu accidentis: sed nullus talis quid ditatiuus abstrahibilis est à conceptu accidẽtis: nisi ens vniuocum accidenti & substantiæ. Hoc aũt quod in ista ratione assumit. s. quod substãtia nõ immutet intellectum nostrum ad aliquam sui intellectionem, probatur sic: quicquid sua præsentia immutat intellectum: absentia illius potest naturaliter cognosci ab intellectu quando non immutat⁹ (sicut apparet ex secundo de anima) quod visus est tenebræ cognoscitiuus quando lux non est præsens: eo quod tunc visus non immutat⁹: igitur si intellectus naturaliter immutatur à substantia immediatè ad actum circa ipsam: sequeretur quod quando substantia non esset prẽsens posset naturaliter cognosci non esse præsens: & ita naturaliter cognosci posset in hostia consecrata non esse substantiã panis: quod est manifestè falsum.

T.cõ.71.

Quinta. Te.cõ.4. Quintò: arguitur auctoritatibus secundo Metaphy. tex. cõmen. 4. Probans Aristotelis causam entitatis & veritatis: maximè entia & vera assumit hanc propositionem: vnumquodq; maximè ipsum aliorum dicitur: secundũ quod alijs inest vniuocatio. ens ergo vniuocum dicitur apud Aristotelem de causa entitatis. s. Deo & alijs: aliter processus Aristotelis null⁹ esset. Arguit enim sic. causa vniuoca entitatis & veritatis est maximè ens: & verè Deus est huiusmodi. ergo. Auicenna quoq;. 1. Metaphy. cap. 2. dicit, substãtia & quantitas nõ habent intentionem communem nisi entis cuius quædam sunt quasi species: & quædam quasi accidentia propria. Et cap. 5. facit argumentũ quod adductum est de cõceptu certo: & dubijs. Omnes

Auic. 1. circa me. Capit. 5.

inquit imaginãtur certitudinem entis. dubitãt autem vtrum sit agens vel patiens. Algazel in Metaphysica sua tractatu primo habet, quod quidã homines putauerunt quod ens non prædicat aliũ conceptum à suis inferioribus dicẽtes ꝙ esse accidentis nihil aliud sit q̃ esse substantiæ. Multa alia argumenta adducuntur ad hoc: sed quia (vt patebit) non probant vniuocationem sed alietatem cõceptus entis omitto: & etiã quia ex dicẽdis: cuilibet ingenioso patebit rñsio ad oĩa. hæc de scdo.

Algazel.

Quo ad tertiũ arguo primo sic, nullũ vniuocatum in ratione sui vniuoci habet aliquid plus q̃ reliquũ vniuocatum: substãtia & accidẽs sunt vniuocata per te in ente. ergo accidẽs nõ habet aliqd plus in ratione sui vniuoci. s. entis q̃ substantia: discursus bonus: conclusio verò est falsa: ergo altera præmissarũ, nõ maior: quia illa habeb⁹ ex antepræ dicamentis: ergo minor quæ est cõclusio aduersæ partis. Falsitas conclusionis habeb⁹. 7. Meta. textibus & cõmentis secũdo & tertio. vbi dicit ꝙ in rõne accidẽtis inquantum ens ponit⁹ substãtia, vnde Cõmen. dicit in cõmento. 3. ꝙ sedens & stans non dicunt⁹ esse entia siue substãtia: patet aũt ꝙ in diffinitione substãtiæ: inquantũ ens non ponit⁹ accidens nec substantia: eo ꝙ abstrahit apud eos ab illis. Patet secundò falsitas illius cõclusionis ex dictis Antonij Trõbetæ qui in hac quæstione fatet⁹ in diffinitione accidẽtis inquantũ ens cadere substantiã. Vnde etsi ratio possit à Scoto secũdũ apparẽtiã solui glossando Aristotelẽ (glossa destruẽ te textum) nullo tñ pacto põt ab Antonio Trombeta solui: eo ꝙ ab ipsa veritate coactus concessit in quolibet suo falsitatem cõclusiõis, quã Scotus negaret. Secundo arguit⁹ sic: ens est vniuocũ prædicatũ in qd de pluribus differẽtib⁹ specie: in nulla dria quidditatiuè inclusum, ergo est genus. tenet cõsequẽtia ex diffinitiõe gñis, & conditiõe apposita à Scoto in. 1. sen. d. 3. q. 3. vltimã em̃ particulam assumptã exigi dicit ad gen⁹ & bñ, & secũdũ Aristo. 4. Topi. Antecedẽs quo ad primã partẽ & secũdã Scoti ibidẽ est. Quo ad tertiã autẽ probatur sic. Si ens esset inclusum in aliqua dria nõ vltima: sequeret⁹ ꝙ addẽdo differentiã nõ vltimã generis esset nugatio: hoc est falsum, ergo &c. tenet consequẽtia: qa bis ens poneret⁹ eodẽ modo: semel rõne gñis: & semel ratione dr̃ię. v.g. si ens includit⁹ quid ditatiuè in ratione aĩalis & rationalis: dicẽdo animal rationale erit nugatio, cũ em̃ prima pars rationis animalis sit ens, erit ratio propria animalis ens. A.B.C. Similiter cũ prima pars rationis rationalis sit ens: erit ratio rationalis ens. D.E.F. & sic dicẽdo animal rationale dices ens. A.B.C. ens. D.E.F. & consequenter pones ens bis: & expresse nugationem committes. Nec est opus impugnare rẽsponsionem Scoti: vbi supra ad hoc argumentum, quia non est ad propositum, ait enim quòd sicut dicimus animal album absque nugatione, eo ꝙ ens clausum in ratione albedinis denominat accidẽtaliter ens clausum in ratione animalis:

Secunda diffinitio ne. Te.cõ.2. Te.cõ.3. Cõmẽ.3.

Vide ad hoc prositũ cõmen. huj⁹ docto. 2. Poste. c. 6 circa me. & videas consequẽtiã Arist. 1.d.3.q.3 cap.3.

1.di.3.q. 3. in solutione qnti. contra vniuocationẽ entis.

malis:ita in proposito dicimus animal rationale: eo ꝙ ens clausum in rationali denominat essentialiter ens clausum in animali absq; nugatione.

Hoc enim non est ad propositum: aliud enim est loqui de ente in sua ratione communi:in qua indistinctè vniuocātur supradicta:& aliud est loqui de ente particulariter accepto: licet em̄ palliari possit ꝙ ens particulatum ad album & rationale denominet ens particulatum ad animal:nō tamen potest intelligi quod prima pars rationis alibi formaliter sumpti denominet primam partem rationis animalis. Ea enim est ens eodē modo sumptum: cum vniuocū̄ sit : remanet ergo ꝙ nugatio est dicere apud Scot. animal rationale: imo animal aliud eodē modo arguēdo : vt prius vtendo loco nominum eorum rationibus quidditatiuis. Quod si aliquis vim faciendo in verbis Scoti, fortè dixerit ens nō claudi in rationali quidditatiuè & albo:sed in rationalitate & albedine: tunc interim sequitur principale intentum nostrum:ꝙ scilicet ens in nulla differentia includatur quidditatiuè:quia rationalitas non est differētia sed differentiæ principium secundum veram Auicennæ doctrinā:differentia enim prędicatur de specie, rationalitas autē nō:quare &c. Tertio arguitur sic.Ens est vniuocū̄ substātiæ & accidentis: ergo in ratione substātiæ expresse cadit ens: ergo in diffinitione hominis explicitè cadit ens: hoc est incōueniens & cōtra Aristotelē & viā cōmunē: ergo &c. Prima cōsequētia probatur:ex eo quod omne superius vniuocū̄ explicitè cadit in rōne sui essentialis inferioris: sicut animal cadit explicitè in rōne hominis. Secūda cōsequētia probatur ex auctoritate Aristotelis posita in secūdo libro Topicorum:illa.s. quādo aliquid ponitur in diffinitione alicuius loco illius: si ponatur eius ratio,clarior erit intellectus:cū ergo substantia ponatur in diffinitione hominis : & loco substātiæ liceat ponere eius relationē: in qua explicitè cadit ens : vt clarior sit diffinitio: sequitur ꝙ ens debeat poni in diffinitione hoīs explicitè: vt clarior reddatur.Nec prohibet hoc cōmuniſi mus ambitus ipsius entis:aut carētia differentiarū. Sicut nec ex his ꝓhibetur ens tanꝙ prædicatum vniuocum & quidditatiuum cadere in ratione substantiæ.Et confirmatur hoc per Scotū, qui in primo sententiarum distinctio.3. ponit ens esse primum cognitum cognitione distincta:eo ꝙ ens cadat in conceptu quidditatiuo omnium tanꝙ primum prædicatum quidditatiuum. hæc de tertio.

QVO ad quartum principale prænoto differentiam inter vniuocum & æquiuocum purū & analogum. Vniuocata sunt quorū nomen est cōmune:& ratio secundum illud nomē est eadā simpliciter . Pura æquiuocata sunt quorū nomen est commune:& ratio secundum illud nomē est diuersa simpliciter. Analogata sunt quorū nomē est commune:& ratio secundū illud nomē est aliquo modo eadē: & aliquo modo diuersa seu secundū quid eadē:& secundū quid diuersa. Verbi gratia: animal & medicina sunt analogata sub sano : vnde habēt illud nomē cōmune:vtrunq; enim illorū dicimus sanum:diffinitio aūt eorū inquantum sana sunt,est aliquo mō eadem:& aliquo mō diuersa:animal enim inquantū sanum est habēs sanitatē:medicina inquātū sana est causa sanitatis: sunt enim eædem aliquo mō istæ diffinitiones:quia in omnibus includitur sanitas:& sunt diuersę aliquo modo:quia diuersis modis sanitatē respiciunt: vnde analogū est mediū inter purum ęquiuocum & vniuocū̄: sicut inter idem simpliciter & diuersum simpliciter cadit mediū idem secundū quid & diuersum secundū quid & sicut mediū sapit naturā vtriusq; extremi: dicit em̄ quodāmodo plures rationes & quodāmodo vnā:propter quod inuenit quādoq; apud illustres philosophos : ꝙ analogū dicit plures rationes:& quādoq; ꝙ dicit vnā rationem. Nota secundò ꝙ duplicia sunt analogata. Quædā secundū determinatā habitudinem vnius ad alterū. Quædā secūdū proportionalitatē. Exēplum:substātia & accidens sunt analogata primo mō sub ente . Deus autē & creatura secundo mō: infinita em̄ est distantia inter Deū & creaturam. Differunt aūt hæc plurimū:qm̄ analogata primo mō ita se habent ꝙ posterius secundū nomē analogū diffinitur per suū prius:puta accidēs inquātum ens per substantiā. Analogata verò secundo mō non:creatura enim inquantū ens non diffinitur per Deū:vnde analogata primo modo habēt nomē cōmune:& rationē secundū illud nomē secundū quid eandē & secundū quid diuersam: per hoc analogū illud simpliciter, id est sine additiōe aliqua de primo dicitur : de alijs verò non:nisi diuersimode respiciendo primū quod cadit in eorū rationibus:sicut in exemplo de sano manifestum est. Analogata verò secundo modo habent nomē cōmune & rationem secundū illud nomen aliquo modo eandem & aliquo mō diuersam : non propter hoc ꝙ illud simpliciter dicat de primo & de alijs relatiuè ad primū : sed habent rationē eādem secundū quid propter idētitatē proportionis quæ in eis inuenitur:& secūdū quid diuersam: propter diuersitatem naturarum suppositarū illis proportionibus.Exemplū: forma & materia substantialis & forma & materia accidentium sunt analogata quędā sub nominibus formæ & materiæ:habēt enim nomē commune : puta formā & materiā & rationē secundum nomen formæ siue materiæ eādem & diuersam hoc modo: quia forma substantialis ita se habet ad substantiam: sicut forma accidentalis ad accidens: similiter materia substantiæ ita se habet ad substantiam:sicut materia accidentis ad accidens:vtrobique enim saluatur identitas proportionum cum diuersitate naturarum & vnitate nominis : hunc modum analogiæ exprimit Commentator.12.Metaphy.commento.28. & clarius cum Aristot. primo Ethic.cap.7.

QVIBVS sic Prælibatis, pono duas conclusiones.

1.d.3.q.2.

Cō.28.et 5.metap. cō.12.circa mediū Cap.7.

ee.cō.12. circa mediū cap. 7. siones.Prima est:ens analogicè vtroq; modo analogię dicitur de substātia & accidēte. Secūda cōclusio:ens dicitur de Deo & creatura secūdo modo tantū.Prima cōclusio probari potest rationibus factis cōtra Scotū & maximè prima.Autoritatibus aūt Aristo.4.meta.tex.cō.3.& Cōmētatoris ibidē:expresse em̄ ibi dicitur,ꝙ ens nō est vnū sed ad vnū.12.quoq; metaph.tex.cō.28. expresse dicit, ꝙ principia prædicamētorū nō sunt aliquo mō eadē:nisi scdm ꝓportionē.Super qua auctoritate pōt argui sic: illa nō sunt vniuoca quæ nullā idētitatē habēt nisi ꝓportionis:sed principia propria substātiæ & accidētiū sunt hmōi : ergo &c. minor expresse est in litera Aristo. maior est nota ex terminis:si em̄ nullā aliam identitatē habēt nisi ꝓportionis:oportet ꝙ careāt vnitate vniuoca. Et hęc autoritas est notāda cōtra Scotistas:qa si cōcedāt ens hīe entitatē analogā, dicunt cum hoc ꝙ habet etiā identitatē vniuocā:cuius oppositū Aristo.dicit: solā idētitatē proportionis inter principia prędicamētorū ponēs. Secūda cōclusio nō aliter pro nūc probetur ꝙ auctoritate.S.Tho. in quæstionibus de veritate.q.2.arti.2.vbi examinā squomodo scientia sit analoga scientiæ diuinæ & scientiæ creatæ:expresse fatetur: ꝙ secūdo mō sit analoga & nō primo modo. Vñ cū ens dicitur de Deo & creatura:hoc modo dicit ꝓportionabiliter qui exprimit ꝙ sicut Deus se hēt ad suū esse: ita creatura ad suū(sed de his aliàs cū ex ꝓposito tractabit, diffusius loquemur) mō sufficiant hæc pauca dixisse: ex quibus innotescere pōt ꝙ cōceptus entis formalis est vnus inęqualiter repręsentās esse substātię & accidētis Dei & creaturæ:& ꝙ cōceptus obiectalis nō habet nisi vnitatē ꝓportionis determinatę ex idētitate termini vel vnitate ꝓportionabilitatis & idētitate ꝓportionū. Ex quibus elici pōt ꝙ cū talis vnitas apud Aristo. 4. metaphy.text. com.2. sufficiāt ad obiectū scientiæ:ens nō oportet poni vniuocū̄ ad hoc ꝙ passiones habeat:& cōtradictionē fundet:& reliqua hmōi habeant sibi conuenientia.hæc de quarto:

De veritate.q.2. arti.2.In tracta.de analogia

T.c.3.

T.c.28.

T.c.2. T.c.6. Circa medium.

Quo ad Quintū respōdetur ordinatè ad argumēta.Et ad primū dicitur, ꝙ argumētū illud si aliquid ꝓbat: alietatē cōceptus nō vniuocationem ꝓbat:sicut ipsemet Scotus dicit:& ideo gratis cōcedimus illud sicut etiā Auicen.qui tenet ens nō esse prædicatū quidditatiuū:concedit ens dicere aliū cōceptū:nō tamē vniuocū & quidditatiuū. Ad secundum negatur cōsequētia. Ad cuius probationē dico:ꝙ aliquod cōtinere virtualiter aliud potest intelligi dupliciter. Vno modo sicut causa in virtute sua cōtinet effectū. Alio modo sicut effectus continet virtutem causę participādo illā sic:hoc stāte minor est falsa,etem̄ effectus qlibet virtualiter cōtinet secūdo modo Deū. Nec oportet ꝙ cōtinens isto modo sit prius : imo necessariò est posterius. Quod si mihi dixeris ꝙ hoc est abuti vocabulis: quia apud omnes continere virtualiter nō attribuitur nisi causæ. Dico ꝙ si fiat visin verbo falsa est maior : eo ꝙ datur triplex modus continēdi:s.essentialiter virtualr & participatiuè: sicut effectus cōtinet in se cām . Ad tertiū: cōcesso toto antecedente negatur consequētia : sufficit em̄ analogia illius rationis formalis. Ad quartū,negatur consequentia. Ad probationē dicitur ꝙ falsum supponit:scilicet ꝙ substātia non immutet intellectū per propriā spēm. Vnde ad eius probationē dico, ꝙ quantitas & accidētia in eucharistia agunt & patiuntur totū quod ageret & pateretur substantia si esset:sicut em̄ acceperūt modū essendi substātiæ.s.absq; subiecto; ita etiā agere & pati eius:& ideo ex multis hostijs sensatis gnātur in intellectu species intelligibilis substātiæ panis:& eius quidditatiua cognitio : sicut & ad nutritionē agūt ac si esset ibi panis:non em̄ minus ex illis accidētibus nutrimur ꝙ ex alijs hostijs nō cōsecratis:sicut non minus ex cōsecratis generantur vermes & cineres ꝙ ex nō consecratis. Vnde ad argumentū dico: ꝙ panis absens immutat,quoniā non est omnino absens:remanet enim ibi accidens suum quod est vice panis: quare nō est simile de visu respectu tenebrę. Nec est cōtra nos auctoritas Arist.quoniā hæc omnia habent locum vbi est simpliciter absentia obiecti quam hic non concedimus quo ad operationes.Ad quintū dico:ꝙ quia medium cōparatum vni extremorū:vt oppositum induit alterū extremū,vt dicitur quinto physic.tex. cōmen. 6. ideo analogum comparatū æquiuoco: quod diuersas rationes simpliciter sonat : vniuocum appellatū est ab Aristo.ibi:& merito: eo ꝙ vtebat analogo secundum id quod habet de vnitate: oportet em̄ ad verificādam illam maximam:ꝙ causa & effectus non in sola voce conueniant : sed in ratione aliqua formali eadem aliquo modo in illis: vnde textus ille non est contra nos.Ad Aui.& Algazelē:dico ꝙ nihil contra nos dicunt: quia alietatem non vniuocationem conceptus entis insinuant.

Ad primū.1.di. 3.q.3. Ad secundum.

Ad tertiū

Ad quartum.

Ad quintum. T.c.6.

Ad vltimum.

Substantiarum verò quædam sunt simplices & quædam compositæ, & in vtrisque est essentia, sed in simplicibus veriori & nobiliori modo secundum etiam ꝙ habent esse nobilius:sunt etiam causa eorum quæ composita sunt, ad minus substantia prima, & simplex, quæ Deus est.

Hic ponitur secunda comparatio qua substantias inter se comparat tali conclusione.Substantiæ simpiices nobiliori & veriori modo habent essentiam quàm compositę : quam probat dupliciter. Primò sic : quorum esse est nobilius, eorum essentia est nobilior: substantiarum simplicium esse est nobilius ꝙ compositarū:ergo essentia substantiarū simpliciū est nobilior. Secundò sit:causa (supple) effectiua nō vniuoca habet nobiliorē essentiā suo effectu: substātia simplex saltē prima est huiusmodi causa cōpositarū: ergo

substãtia simplex est perfectioris essentiæ quàm composita.

4. di. 21. q. 2. ar. 1. ad primũ

Ad euidentiã huius partis nota, ꝙ vt habes à S. Tho. 4. sent. dist. 11. quæst. 2. art. 1. ad primũ: simplicitas nec perfectionẽ simpliciter nec imperfectionẽ sonat: res em̃ ex eo ꝙ simplex non habet perfectionẽ maiorẽ: sed ex eo ꝙ taliter simplex: id est simplicitatẽ substistentẽ habet. Vnde materia prima est simplicissima: & formæ accidẽtales sunt simplices: & tamẽ nõ sunt perfectiores substantijs cõpositis. Et ideo cũ dicimus substantias simplices esse perfectiores compositis: intelligas non de quibuscunq; simplicibus substantijs: sed de simplicibus substistentibus in sua simplicitate: quales sunt substantiæ separatæ omnes.

Scot. 1. dist. 8. q. 1. ad primũ quod lib. q. 5. diffinitio perfectionis simpliciter.

Propterea Caueto hic opinionẽ Scoti in primo sent. dist. 8. quæst. 1. dicẽtis simplicitatem esse perfectionẽ simpliciter. Vt autẽ veritatẽ tutari: ac falsum impugnare scias: notato ꝙd sit perfectio simpliciter. Perfectio simpliciter (apud Anselmũ monologion. 15.) est quę in vnoquoq; melior est ipsa q̃ nõ ipsa. Glossa sic. (In vnoquoq; in quãtũ est indiuiduũ entis: id est, hoc ens nõ in quãtũ est indiuiduũ huius vel illius naturę: puta, hic hõ: aut hic angelus (melior est &c.) quia cõparatiuũ includit suũ positiuũ: ideo melior est: id est bonitatẽ seu perfectionẽ meliorẽ ponit (q̃ nõ ipsa) id est q̃ qd̃libet sibi incõpossibile: ita ꝙ (ly nõ ipsa) nõ teneatur cõtradictoriè: sed incõpossibiliter. Vnde perfectio simpliciter exigit duas cõditiones: primò ꝙ dicat perfectionẽ: secũdò ꝙ illa perfectio in indiuiduo entis sit melior q̃ qd̃libet sibi in eo incõpossibile. Propter defectũ em̃ primæ cõditionis tã relatio q̃ negatio à perfectionibus simpliciter excluditur. Propter verò defectũ secũdæ ratiocinari: ridere: latrare: & hmõi perfectiones simpliciter nõ sunt: quia ista etsi sint meliora in indiuiduo huius vel illius naturæ: nõ tñ entis. Diximus ꝙ (ly, nõ ipsa) tenet̃ incõpossibiliter & nõ cõtradictoriè: quia aliter omne positiuũ esset perfectio simpliciter: quia in indiuiduo entis melius est positiuum quodlibet quolibet cõtradictorio formaliter sumpto. Nec superficietenus considerès primã cõditionẽ: qm̃ propter defectũ eius simplicitas nõ dicit perfectionẽ simpliciter. Simplicitas em̃ nihil aliud est q̃ negatio cõpositionis: vnde nõ est perfectio: sed negatio imperfectionis. Propterea & deficit talis modus arguẽdi. In indiuiduo entis quodlibet incõpossibile simplicitati dicit imperfectionẽ: ergo ipsa simplicitas est melior in vnoquoq; q̃ nõ ipsa: & cõsequẽter perfectio simpliciter. Oportet em̃ addere in antecedẽte: & ipsa dicit perfectionẽ. qd̃ falsum est: quia negatiuũ prædicatũ est. Potes autẽ cõtra Scoti positionẽ arguere sic. Nulla perfectio simpliciter saluatur in relatione: vt relatio est: simplicitas autẽ saluatur in relatione: vt relatio est (ad) siquidem est simplicissimũ: nullã em̃ cõpositionẽ includit (& vniuersaliter secundũ Scotũ omnis differẽtia vltima relationis) ergo &c. maior patet: ex eo ꝙ relatio vt relatio: nec perfectionem nec imperfectionem sonat apud nos & Scotum.

Contra Scotum.

Præterea: quod diuiditur per quãtum & non quantũ non est perfectio simpliciter: patet ista: quia implicat ꝙ aliquid sit nõ quãtũ & perfectio simpliciter. Sed simplicitas diuiditur per quantũ & non quantum: ergo &c. patet minor: quia diuiditur in simplicitatem relatiuam & absolutam: simplicitas autem relatiua est non quanta. si dicatur ista, ꝙ relatio formaliter sumpta non est simplex: sed simplicitas prædicatur de ea denominatiuè. Hoc non euadit argumenta: quia simplicitas relatiua est passio relationis secundũ hoc aut modus intrinsecus. Impossibile est aũt ꝙ alterũ horũ sit perfectius eo cuius est: vt arguatur sic. Nulla passio ẽ maioris entitatis subiecto suo: simplicitas denominãs relationẽ est eius passio sicut vniuersaliter passio superioris est passio inferioris: licet nõ primo, ergo simplicitas relationẽ denominãs nõ est maioris entitatis relatione: sed relatio nõ est quãta: ergo simplicitas relatiua nõ est q̃ta: ergo nec ꝑfectio simp̃r. Stat ergo assumptũ verũ. s. ꝙ simplicitas diuidit̃ per quãtũ & nõ quãtum. Similiter arguere potes: si dicãt ꝙ simplicitas sit modus: quod tñ minus consonũ veritati videtur. Substantiæ ergo immateriales (non ratione simplicitatis sunt oerfectiores essentijs substãtiarum compositarum) sed ratione simplicitatis substistentis: & adunantis in se tantam perfectionem: ita indiuise, qua gaudent,

Sed quia illarum substantiarum essentię sunt nobis magis occultę: ideo ab essentijs compositorum incipiendum est: vt à facilioribus cõuenientior fiat disciplina. In substantiis igitur compositis forma & materia notę sunt: vt in homine aĩa & corpus. Non autem potest dici, ꝙ alterum eorum tñ essentia dicatur essentia. Quod enim materia sola non sit essentia, planum est: quia res per suã essentiã cognoscibilis est: & in specie ordinatur vel in gñe: materia autẽ nõ est cognitionis principiũ: nec secũdum causam aliquid ad speciem vel ad genus determinatur, sed secundum id solum quo in actu aliquid est.

In hac secũda parte capituli qd̃ sit essentia in substãtijs cõpositis declaraturus: qa à notioribus inchoãdũ est: cõclusionẽ hãc negatiuã ponit materia sola nõ est essentia substãtiæ cõpositæ: q̃ duplici rõne probat. Prima est talis. Illud quod est essentia substãtiæ cõpositæ est principiũ cognoscẽdi illã: sed materia sola nõ est principiũ cognoscẽdi illã: ergo materia sola nõ est essentiæ substãtiæ compositæ: maior patet ex eo, ꝙ vnũquodq; per suam

per suã essentiã cognoscit̃ quidditatiuè: vnde oẽs aliæ cognitiones oriunt̃: minor habet̃ ex. 9. meta. com. 20. vbi dr̃ ꝙ principiũ cognoscẽdi est actus

T. c. 20.

& nõ potẽtia. Secũda rõ est: essentia substãtiæ cõpositæ est id quo res ponitur in gñe & spẽ: sed materia sola nõ est id quo res ponit̃ in gñe & spẽ: ergo materia sola nõ est essentia substãtiæ cõpositæ. Maior est euidẽs inducẽdo in singulis: Sor. n. per suã naturã in spẽ humana collocat̃, sic̃ in gñe aĩalis: & sic de alijs. Minor probatur: qa id quo aliquid in specie reponitur: oportet ꝙ actuale sit: eo ꝙ est principium distinguẽdi ipsum ab alijs speciebus: & collocandi ipsum in tali gradu vniuersi: materia autem sola actualitatem nõ includit.

Cõmẽtator. 7. meta. c. 21. & cõ. 34.

Neq; etiã forma tm̃ substãtiæ cõpositæ essentia dici põt: quãuis quidã hoc asserere conẽtur: ex his em̃ quæ dicta sunt patet ꝙ essentia est id quod per diffinitionẽ rei significatur, diffinitio aũt substantiarũ naturaliũ non tm̃ formã sed & materiã continet, aliter enim diffinitiones naturales & mathematicæ non differrent. Nec etiã potest dici ꝙ materia in diffinitione substantiæ naturalis ponatur, sicut additũ essentiæ eius, vel ens extra illam naturã, vel essentiam eius, quia hic modus proprius est accidentibus, quæ essentiam perfectè nõ habẽt: vnde oportet ꝙ in diffinẽ suã subam vel subiectũ recipiant: quod est extra genus eorum, patet ergo quòd essentia comprehendit materiam & formam.

Hic ponitur secunda conclusio negatiua talis essentia substantiæ cõpositæ non est sola forma quã vnica ratiõe probat sic. Illud est essentia substãtiæ cõpositæ. quod per eius diffinitionẽ significatur: sed sola forma per eius diffinitionẽ non significatur: ergo sola forma non est essentia substantiæ compositæ. Maior est de se nota: minor probatur: quia diffinitiones naturales per hoc differũt à mathematicis: quia istę significant solã formã: id est formam absq; materia sensibili: naturales verò significãt formã & materiã sensibilem. Sed ad hãc rationẽ potest dici: ꝙ cum significari per diffinitionẽ contingat dupliciter. Vno mõ: vt pars rei diffinitæ. Alio mõ: vt subiectũ rei diffinitę: seu vt deferens rem diffinitã: per diffinitionem naturalẽ significatur sola forma vt res diffinita: & ideo quidditas est sola forma: materia autẽ significatur vt quidditatẽ deferens. Contra hanc resp̃ôsionem subiungitur in litera talis rõ. Illud quod est propriũ accidentibus ex perfectione suę essentiæ non cõuenit specificis substãtijs: sed recipere in diffinitione aliquid extra essentiã suam est propriũ accidentibus ex imperfectione suæ essentiæ: ergo hoc nõ cõuenit substantijs specificis: maior patet ex terminis: quod em̃ est propriũ alicui ex sua imperfectione non cõuenit alteri habẽti ꝑfectionẽ oppositã illi imperfectioni. Minor habet̃ ex septimo meta. tex. cõ. 14. 15. & 16.

t. cõ. 14. t. cõ. 15. t. cõ. 16.

CIRCA maiorẽ nota, quod licet formę partis, puta animæ cõueniãt etiã diffiniri per aliquid extra essentiam eius: ac per hoc istud videat̃ esse non propriũ accidẽtibus, sed cõmune eius & formis partiũ: in rei tñ veritate propriũ est accidentiũ: eo ꝙ diffinitio nõ est nisi rerũ existẽtiũ in recta linea prædicamẽtali habentiũ spẽm cõpletã: cũ diffinitio cõponatur ex gñe & dr̃ia: sola autẽ accidẽtia inter entia & spẽ cõpleta sunt per additamentum diffinibilia: & ideo propriũ accidentibus dixit esse tali modo diffiniri: vnde & anima diffinitur per aliud extra essentiam suã: pro quã to participat de accidentis natura esse in alio.

Nõ etiã põt dici qd̃ essentia significet relationẽ quæ est inter materiã & formã, vel aliquid super additũ illis, quia hoc de necessitate esset accidẽs extraneũ à re, nec per eã res cognosceretur: quæ oĩa essentiæ cõueniũt: per formã em̃ quæ est actus materiæ, materia efficitur ens actu & hoc aliq̃d vnde illud super aduenit nõ dat esse actu simpliciter materiæ, sed esse actu tale, sicut accidẽtia faciũt, vt albedo facit actu albũ, vnde quãdo talis forma acquiritur, nõ dicitur gñari simpliciter, sed secũdũ quid.

Hic ponitur tertia cõclusio negatiua: essentia substãtiæ cõpositæ nõ est aliqua relatio inter materiã & formã: aut aliq̃d additũ cõposito ex materia & forma: q̃ probat ex duabus rõnibus. Primò sic: oĩs relatio media inter materiã & formã: sit̃ oẽ additũ cõposito ex materia & forma est accidẽs extraneũ substãtię: nulla essentia substãtię cõpositæ est accidẽs extraneũ: ergo minor est de se nota: maior verò probatur: oẽ adueniẽs enti simp̃r faciẽs formaliter ens tale est accidẽs extraneę naturæ à substãtia: oĩs relatio media inter materiã & formã: & oẽ additũ cõposito aduenit̃ enti simpliciter, & faciũt ens tale, ergo oĩa hmõi sunt accidẽtia extraneę naturę à subã composita. Hius ꝓsylł minor declarat̃, primo ex eo ꝙ forma substãtialis adueniẽs materiæ facit esse simpliciter & hoc aliq̃d, vt dicitur secundo de aĩa, tex. cõ. 2. Declarat̃ secũdo ex eo ꝙ gñatio terminata ad formã substãtialẽ est generatio simpliciter, terminata verò ad formã accidentalẽ est generatio secundũ quid, vt dicitur. 5. Physic. t. c. 7. cum enim materia Sor. acquirit formã substantialẽ: tunc sine additione dicitur. Sor. fieri: acquisita autẽ forma substãtiali: cũ magnitudinẽ acquirit: non dicitur Sor. fieri simpliciter & sine additione: sed fieri magnus. Secunda ratio est ista: nullũ additum vt relatio illa media: aut vt quõlibet sequẽs cõpositum

situm ex materia & forma est proprium principium à priori perfectæ notitiæ substantiæ compositæ: essentia substantiæ cõpositæ est propriũ principiũ à priori cõpletæ notitiæ eius, ergo &c.

Relinquitur ergo ꝙ nomẽ essentiæ in substãtijs compositis significat illud quod est ex materia & forma cõpositũ, & huic positioni sonat verbũ Boetij, in cõmento prædicamẽtorũ, vbi dicit, ꝙ οὐσία significat cõpositũ. οὐσία emꝫ apud grecos idẽ est qđ essentia apud nos, vt ipsemet ī libro de duabus naturis fatet. Aui. aũt dicit, ꝙ quidditas substãtiarũ cõpositarũ est ipsa cõpositio formæ & materiæ. Cõmẽtator aũt dicit super. 7. metaphysi. natura quã habent spẽs in rebus gñabilibus est aliqđ mediũ. i. cõpositũ ex materia & forma: huic etiã ratio cõcordat, quia esse substãtiæ cõpositæ nõ est tm̃ formæ nec tm̃ materiæ, sed ipsi⁹ cõpositi, essentia aũt est scđm quã res dicitur esse. Vnde oportet vt essentia qua res denominatur ens, nõ tm̃ sit forma nec tm̃ materia, sed vtrũq; : quãuis hmõi esse, siue essentiæ sola forma suo modo sit causa. Sicut emꝫ in alijs videmus, quæ ex pluribus principijs cõstituũtur, ꝙ res non denominãtur ex altero illorũ principiorũ tm̃, sed ab eo ꝙ vtrũq; complectitur, vt patet in saporibus, quia ex actione calidi digerentis humidũ causatur dulcedo, & quanuis hoc modo calor sit causa dulcedinis, nõ tamen denominatur corpus dulce à calore, sed à sapore, qui calidũ & humidũ cõpletitur.

Boetius in libro de duab⁹ naturis & vna persona christi. 5. metaphysi. capit. 4. Cõ. 27.

Hic ponitur quarta cõclusio affirmatiua. Essentia in substantijs cõpositis significat cõpositũ ex materia & forma: quã per locũ à diuisione cõcludit ex auctoritate Boetij: Auicẽnæ: & Cõmentatoris. 7. meta. cõ. 27. & rõne tali ꝓbat. Id quo tã quã principio cõpleto denominãte, substãtia cõposita est ens: est cõpositũ: sed essentia ipsius substãtiæ cõpositæ est id quo tãquã principio cõpleto denominãte substãtiæ cõpositæ est ens, ergo essentia ipsius substantiæ cõpositæ est cõposita, minor de se est clara: dicitur emꝫ & est sor. ens ꝓpter suã essentiã quã habet: maior verò declaratur sic: quãdocũq; aliqua res ex pluribus principijs constituitur, nõ est talis ex altero eorũ vt cõpleto principio: sed ex cõplectẽte vtrũq; : sed substãtia cõposita est ens ex pluribus principijs cõstitutũ. ſ. materia & forma: ergo nõ ex altero tãquã cõpleto principio : sed cõplectẽte vtrũq; est & dicitur ens. sed id qđ cõplectitur vtrũq; est cõpositum: ergo id quo substantia composita tanquã cõpleto principio: denominante esse: oportet esse compositum quod erat probãdũ: maior huius prosyllogismi exemplariter in saporibus declaratur in litera tanquã ex notioribus: & declaratio est manifesta per se: quod autem dicitur ꝙ sola forma & causa essendi infra patebit.

Quæstio. IIII.

CIrca prædicta dubitatur an materia sit pars quidditatis naturalis. In hac dubitatione triã faciam: primo ponam opinionem Commẽtoris: secundo ponam opinionem S. Tho. tertiò respondebitur argumentis oppositis.

Quo ad primũ Cõmẽtator. 7. metaphy. com. 21. & 32. opinatur materiam non esse partẽ quidditatis naturalis: sed cadere in diffinitione rei naturalis: vt deferens illam quidditatẽ: adducit autẽ in. 34. commen. ad hoc rationem talem. Essentia rei est substantia declarãs rem quidditatiuè: materia non est substãtia declarans quidditatẽ rei: ergo materia non pertinet ad essentiã rei minor colligitur ex primo physicorũ: tex. com. 69. vbi dicitur ꝙ materia secundũ se est ignota: & per cõsequens alterius declaratiua nõ est. Ex cõmento vero. 21. potest elici talis ratio ad hoc. Si quidditas hominis esset homo compositus ex materia & forma: tunc quidditas hominis haberet quidditatem. & sic quidditatis esset quidditas: quod est falsum: tenet consequẽtia: quia quęcũq; sunt idẽ quicquid habet vnũ habet reliquũ: si ergo quidditas hominis & homo compositus sunt idẽ: cum homo cõpositus habeat quidditatẽ: sequitur ꝙ quidditas hominis habeat quidditatẽ. Hanc eandem positionem videtur docere Aristote. 7. metaphysicæ: text. commenti. 34. expresse dicens materiam non esse partẽ quidditatis: & secundo Physicorum: text. commen. 28. partes diffinitionis in genere causæ formalis collocãs. Vnde & 10. metaphysicæ: text. cõment. 25. dicit quòd mas & fœmina non variãt speciem: quia sunt differentiæ materiales. Idem etiam persuaderi potest ex consequẽtibus materiam: materia enim est causa corruptionis distinctionis suppositi à natura sensibilitatis & similium quorum opposita conueniũt quidditatibus: sunt enim essentię rerum ingenerabiles: incorruptibiles: insensibiles: & huiusmodi. Hæc de primo.

T. c. 69. Cõ. 21. Te. c. 37. T. c. 28. 5. meta. text. c. 2. T. c. 25.

Quo ad secundum S. Tho. 7. metaphy. supra text. commen. 33. & prima parte quæst. 75. articulo quarto. & hic tenet materiam esse partẽ quidditatis substantiæ naturalis: probat hanc conclusionẽ tribus rationibus: quarum duæ in litera positæ sunt. Tertia vero est ista. Quicquid de essentia omnium indiuiduorum cõtentorum sub specie, vniuersaliter conceptum est de essentia speciei: ista est vera pro tãto: quia aliter essentia specifica non prædicaret essentialiter totam essentiam indiuidui: sed materia est de essentia omniũ indiuiduorum naturalium: ergo materia vniuersaliter accepta est de essentia speciei: & sic nõ cadit in specie: vt deferens ipsam: sed vt pars essentialis. Ad primam rationem in litera factã dicũt aduersarij: ꝙ proprium est accidentibus diffiniri per additamentum alterius generis: & hoc nõ cõuenit substantijs: sed diffiniuntur substantiæ per additum sui generis; materia enim est in eo genere in quo est quidditas delata. Contra: ergo nulla est differentia inter diffinitionẽ formę partis: & diffinitionem formæ totius: nisi fortè secũdum modum significãdi: cum vtraq; per additũ sui generis diffiniatur: & sic eadem erit diffinitio animæ & viui. & tũc sicut nullum genus prędicamenti substantiæ ponitur in diffinitione animæ: ita nullum ponetur in diffinitione viui: & sic de alijs, quod est manifestè falsum. Confirmatur S. Tho. positio adhuc tripliciter. Primò sic. In oĩ obiecto quidditatiuè sumpto: cui cõuenit aliqua passio adæquata: oportet inueniri intrinsecè causam illius passionis: sed corpus cõtrarietati subiectum quidditatiuè sumptum est subiectum cui conuenit corruptibilitas per modũ passionis adæquatæ: ergo in corpore contratietati subiecto quidditatiuè sumpto oportet intrinsecè inuenire causam corruptibilitatis: & talis causa non est nisi materia: ergo &c. maior est de se nota: quia passio fluit ab intrinsecis principijs quidditatis: aliter non cõueniret ei secũdũ ꝙ ipsa. Minor ex eo manifestatur: ꝙ corruptibilitas primo concluditur de corpore cõtrarietati subiecto. Quod aũt causa corruptibilitatis sit materia: clarũ est apud Cõmen. maximè. Secũdo sic: id qđ est pars humanę naturę est pars qdditatis humanę quia natura & qdditas sunt idẽ: sed materia est pars naturę humanę: ergo &c. probat minor: ex eo ꝙ materia ẽ natura secũdo physi. tex. cõ. 21. Et si nõ est pars oportet ꝙ in Sor. sint duæ naturæ non partiales: quia non sunt partes alicuius naturę: quod est impossibile. Tertiò declaratur hanc fuisse mentem Aristo. primo ex octauo metaphy. tex. com. 15. & 16. vbi assignat causam quare diffinitio cõpositorum est vna: quia ex actu & potentia natum est fieri vnũ. Quidditates autem simplices seipsis (inquit) habẽt vnitatem statim: eo ꝙ formę tantum sint: ex quibus habetur: ꝙ si essentia substantiæ cõpositæ esset sola forma nõ oporteret Arist. assignare causam propter quid sit vna: forma enim seipsa est vna: sed quia est cõposita: ideo dixit ꝙ vnitatẽ habet: ex eo ꝙ altera pars est actus: altera potentia. Similiter. 9. meta. textu vltimorũ cõmẽtorum dicit: ꝙ in quidditatibus cõpositorum accidit error: non aũt in quidditatibus simplicium propter multitudinẽ partium: ex quibus sunt cõpositæ illæ quidditates: vnde ex earum cõpositione error accidere potest: qui in simplicibus: cum careant partibus, locum non habet: ex quibus apparet ipsum opinari essentia cõpositi esse cõpositã & non simplicẽ: & ꝙ quidditas substãtiæ materialis differt à quidditate separata: ex eo ꝙ ista est essentialiter simplex: illa verò est essentialiter composita hoc de secundo.

1. Phy. c. 79. fi. 9. meta. cõ. 17. T. c. 7. T. c. 21. T. c. 15. T. c. 16. T. c. 22.

Quo ad tertiũ dicẽdũ est ad rationes in oppositũ: ad quarũ primã negatur minor: licet. n. materia secundũ se, id est solitariè sumpta sit ignota: adiũcta tn̄ & substrata tali formę specificæ siue gñicæ declaratiua est alterius. Ad secundũ negat consequẽtia: ad cuius probationẽ dr̄: ꝙ maior illa pọ̃t intelligi dupliciter. Vno modo sic: quæcũq; sunt idẽ realiter: quicquid realiter coniunctũ est vni: est & realiter cõiunctũ alteri: & sic cõceditur: sed nõ est cõtra nos. Alio mõ sic: quęcũq; sunt idẽ realiter, quicquid prędicatur de vno prædicatur de altero: & hoc mõ est falsa. Aliquid emꝫ cõuenit vni vt distincto secundũ rationẽ ab altero: quod nõ cõuenit alteri: sicut in proposito: habere quidditatẽ cõuenit hominiꝫ vt distinctio à sua quidditate secundũ rationẽ distinguitur. n. ab illa: vt habẽs ab habito: & quia sic oportet distingui illam maiorẽ in proposito: ideo argumentũ nõ procedit. Ad id quod additur ex Aristo. dr̄ ꝙ septimo metaphysicæ nõ remouet materiã à quidditate: sed materiã particularẽ & eas partes, quę per accidẽs se habẽt ad spẽi intellectũ: vt manus & pedes verbi gratia ab hoĩs rõne & has carnes & hæc ossa. Quod aũt partes diffinitiõis in gñę causę formalis collocẽtur nõ est cõtra id quod dicim⁹. Me minisse. n. oportet ꝙ oẽ superius se hẽt, vt forma le respectu inferioris, vt ibidẽ, ab Arist. habẽt. Ma sculꝰ quoq; & fœia & si nõ differãt spẽ in gñe aĩalis sicut albũ & nigrũ. Differũt tn̄ spẽ in gñe sex⁹ cuius dr̄iæ ad genus aĩalis per accidẽs se habẽt: & ex parte materiæ: & ꝓpterea in illo gñe nõ causant diuersitatẽ specificã. Ad vltimã confirmationẽ de passionibus materiæ dr̄: ꝙ illa sequũtur materiã particulariter existentẽ: & nõ sequũtur materiã abstractã à singularibus quę est pars quidditatis specificę: & ideo nõ oportet illa inesse quidditati: nec oportet materiam remoueri à quidditate ꝓp hoc ꝙ illorũ opposita quidditati insunt.

Ad primũ. Ad secũm. 2. Physi. T. c. 28. Ad vltimum.

Sed quia indiuiduationis principiũ est materia ex hoc fortè videretur sequi quòd essentia quæ materiam complectitur in se simul & formam, sit tantum particularis & non vniuersalis: ex quo sequeretur vniuersalia diffinitionem non habere: si essentia est id, quod per diffinitionem significatur.

In hac tertia parte huius capituli obijcit contra quartam conclusionem sic. Id quod comprehendit in se materiam intrinsecè est particulare: essentia substantiæ compositæ comprehẽdit in se materiam intrinsecè: ergo essentia substantię est particularis: ergo non datur essentia substantiæ compositæ vniuersalis: quod est falsum. Et vlterius sequitur ꝙ vniuersalia naturalia non sunt

diffinibilia: quia rerum naturaliũ non nisi essentiæ sunt diffinibiles: eo q̃ diffinitio significat essentiã rei: essentiæ autẽ naturaliũ: vt deductum est: particulares sunt: maior probatur sic. Quod habet in se actu intrinsecè principiũ indiuiduationis est particulare: habẽs intrinsecè materiam habet in se principiũ indiuiduationis: quia materia est principium indiuiduationis: ergo &c.

Et ideo sciendum est, quod materia nõ quomodolibet accepta est principium indiuiduationis: sed solum materia signata. Et dico materiam signatam: quę sub certis dimensionibus consideratur: hæc autem materia in diffinitione hominis: inquantum homo ponitur: sed poneretur in diffinitione Socratis: si Socrates diffinitionem haberet: in diffinitione autẽ hominis ponitur materia non signata: nõ enim in diffinitione hominis ponitur hoc os & hæc caro: sed os & caro absolutè: quæ sunt materia hominis non signata.

Hic respõdet obiectioni destruẽdo maiorẽ cũ sua probatione dicẽs: qđ materia dupliciter accipitur: signata. s. & nõ signata. Signata est principium indiuiduationis: nõ signata ponitur pars essentiæ specificæ: signata poneretur in diffinitione Socratis si diffiniretur: nõ signata ponitur in diffinitione vniuersaliũ. vnde & patet vniuersalia diffiniri: & tamen materiã includere: sed non signatam quæ particularitatis est principium.

Circa hãc partẽ dubitatur, an materia sit principiũ indiuiduationis. In hac quæstione sunt sex agẽda. Primò declarabitur titulus. Secũdò ponetur opinio Scoti. Tertiò impugnabitur. Quartò ponetur opinio. S. Tho. Quintò arguetur cõtra illã. Sextò respõdebitur argumẽtis in oppositũ.

Quo ad primũ nota: quod cũ de principio indiuiduationis agitur cũ indiuiduũ duo dicat. s. indistinctũ à se & distinctũ ab alijs: nihil aliud quæritur nisi per quid primo natura specifica reddatur incõmunicabilis: ita quod repugnet sibi cõmunicari pluribus: vt superius inferioribus communicatur atq; per quid hoc indiuiduũ primo distinguitur realiter ab alijs eiusdẽ speciei. Duo ergo quærũtur cõcurrentia ad indiuiduationẽ. s. quo (primo) natura specifica reddatur incõmunicabilis: & quo (primo) realiter distinguatur ab alijs eiusdẽ speciei. Et aduertas bene singulas partes tituli: quas declarauimus. quoniã aliquos in hac parte errare inuenio. Agitur em̃ hic de incõmunicabilitate quæ opponitur cõmunicationi reali, & nõ de incõmunicabilitate quæ opponitur cõmunicationi formæ. hanc em̃ nullus dubitat primo cõuenire materiæ. Et similiter agitur hic de distinctione reali indiuiduorũ sub eadem specie: quæ non est nisi inter entia realia: & non de distinctione qua Sor. viuus & Plato mortuus distinguuntur. Aduertendo semper quod non loquimur nunc nisi de indiuiduatione substantiarum materialium: hæc de primo.

Quo ad secundũ. Scotus secundo. sen. di. tertia q. sexta, opinatur q̃ natura specifica indiuiduatur per quoddam positiuũ per se cõtrahens illã & faciẽs vnũ cum illa: ita q̃ illud positiuũ: nec est materia nec forma: nec compositum: sed est modus omniũ seu vltima realitas materiæ: formæ & cõpositi: eadẽ illis realiter: & sic apud eũ de principio indiuiduationis ponitur talis cõclusio. Principium indiuiduationis nõ est materia: nec forma nec quãtitas: sed proprietas indiuidualis. s. haecceitas. Huius cõclusionis probationes (quo ad tres primas partes nũc omitto: postmodum quã tũ ad propositũ spectat adducẽdas.) Pro quarta arguitur sic, Vnitas sequitur entitatẽ proportionabiliter loquẽdo, eodẽ em̃ modo res est ens & vna igitur vnitas simpliciter vltima. s. numeralis seu indiuidualis sequitur entitatẽ indiuidualẽ, sed clarũ est q̃ entitas illa indiuidualis nõ est aliqđ eorum quę sunt actu in specie: nec aliquod accidens: cum omnia accidentia sunt post, ergo est proprietas indiuidualis: indiuiduorum. s. constitutiua: vt arguatur sic. Illud ad quod primo sequitur vnitas numeralis est principiũ indiuiduationis, proprietas illa seu haecceitas est id ad q̃d primo sequitur vnitas numeralis, ergo haecceitas est principium indiuiduationis. Maior patet: quia vnitas proportionabiliter sequitur ens. Minor probatur: quia vnitas numeralis non sequit quidditatem, vt patet: nec ad aliquod accidẽs cũ precedat totũ genus accidentiũ. Secundo sic, oĩs differentia differentium reducitur ad aliqua primo diuersa: alioquin nõ esset status in differentibus: sed in diuidua propriè differunt: ergo eorũ differẽtia reducitur ad aliqua primo diuersa: hęc non sunt naturæ ipsorum, nec priuationes: nec accidentia aliqua, ergo sunt haecceitates. Probatio huius vltimi assumpti quo ad tertiam partem quia si differentia indiuiduorum reducitur ad aliquod accidens: maximè reducitur ad quantitatem: sed hoc non: quod sic patet, quæratur enim per quid hæc quantitas & illa quantitas differãt: non seipsis, sic enim specificè distinguerentur: ergo aliquo alio: puta sitibus. Sed hoc non potest esse: quia aut distinguuntur situ qui est speciale prædicamentum: & hoc non: quia ille est posterior quantitate: aut situ: qui est differentia quantitatis, & hoc nõ: quia quæratur per quid illi situs distinguuntur: aut seipsis: & hoc non potest dici quia se ipsis non sunt hi: aut aliquo alio: & sic in infinitum. Et propterea cum situs qui est differẽtia quantitatis integretur ex cõtinuatione & permanentia partium idem est dicere: hæc quãtitas differt ab illa propter alium situm, & q̃ hęc quãtitas differt ab illa quantitate se ipsa.

Tertiò sic, id quod se toto primo constituit aliquod

quod singulare in sua entitate singulari: & vnitate cõsequente talem entitatem esse toto primo repugnat diuidi diuisionẽ opposita illa vnitati: & cõsequẽter est principiũ indiuiduationis; sed sola proprietas indiuidualis seu haecceitas est huiusmodi, ergo &c. maior patet ex terminis, minor eodẽ mõ probatur: vt supra: hæc de secundo.

Prima. Quo ad tertiũ arguitur cõtra opinionẽ Scot. q̃ dupliciter. Primò sic, oĩs actus singularis præexigit potentiã singularẽ quam actuat: sed haecceitas est actus singularis, ergo præexigit potentiã singularem quam actuat: sed illa potentia est natura seu in natura ipsius indiuidui, ergo natura indiuidui est singularis ante aduentũ haecceitatis, & sic haecceitas non est principiũ indiuiduationis. Propositiones assumptæ oẽs sunt Scoti in hac materia: etiã maior: quæ tñ probatur ex doctrina Arist. 2. physi. tex. cõ. 38. vbi docet cõparatiões causarũ, vnde sicut forma particularis præexigit materiã particularem: sic actus potentiã. Si dicatur q̃ hoc est verũ: vbi actus & potẽtia distinguũt realiter: eo quod tunc potentia realiter recipit actũ. Hoc nõ obstat: eo q̃ secũdũ Sco. qñ aliqua duo adunãtur realiter: eũdẽ ordinẽ ex natura rei retinẽt: quã haberẽt si essent distincta realiter cũ ergo actus singularis si distinct̃ esset realiter: ex natura sua præexigeret potẽtiã singularẽ oportet q̃ & nũc hoc idẽ exigat, cũ ordo idẽ seruetur. Secũdo sic: illa quæ sunt principia indiuiduationis sunt se ipsis primo diuersa: haecceitates Sor. & Plato. non sunt hmõi: ergo. maior est Scoti, minor p̃batur: id quod cõuenit magis cũ vno q̃ cũ alio: nõ est primo diuersum ab eo, cum quo magis cõuenit: sed haecceitas Platonis magis cõuenit cũ haecceitate Sor. q̃ cũ haecceitate albedinis: ergo haecceitates Platonis & Sor. nõ sunt primo diuersæ: maior p̃ syllogismi patet ex terminis: primo em̃ diuersum ab alio nõ cõuenit cũillo. Minor probatur dupliciter: primo: quia haecceitas Sor. & Platonis cõueniũt in spẽ: haecceitates Sor. & albedinis differunt gñe. Secũdo quia illa magis cõueniũt quæ magis assimilãtur: magis autẽ assimilãtur quæ sunt magis cõparabilia: haecceitates autẽ Sortis & Platonis sunt cõparabiles magis q̃ haecceitates Sor. & albedinis: sicut vniuersaliter res eiusdẽ prædicamenti sunt magis cõparabiles q̃ res diuersorũ prædicamentorũ. Tertio sic: quod cõuenit & repugnat alteri indiuiduo eiusdẽ spẽi præexigit necessario ipsorũ distinctionem proprietas indiuidualis: puta sorteitas cõuenit Sorti & repugnat Platoni eiusdẽ speciei indiuiduo: ergo proprietas indiuidualis præexigit distinctionẽ Sortis à Platone & sic proprietas indiuidualis nõ est id quo primo Sor. distinguitur à Platone: conclusio est falsa secundũ Scotũ: processus est bonus: ergo altera præmissarum est falsa: vtraq; autẽ est sua: ergo omnino falsus cõuincitur: & maior quidẽ habetur à Scoto in quolibet: quęstione. 2. minor autẽ est sua cõclusio quã nunc impugnamus. Quarto ostẽdo hãc positionẽ contradicere Peripateticis. Arist. & cõmen. 12. enim metaphysi. tex. com. 42. fit hæc consequẽtia, primũ cœlũ, id est primum principiũ est vnũ specie & plura numero: ergo habet materiã: quæ consequentia nulla esset: si proprietas indiuidualis poneret distinguere indiuidua eiusdem spẽi. Glossam autẽ Scot. intelligentis per materiã indiuidualem proprietatẽ (destructiuã esse textus) apparet ex Cõmentatore ibi dicẽte: oẽ quod est vnũ in specie & plura in numero habet materiã: sed iam declaratũ est: q̃ principium cœli non habet materiã. Ex quibus verbis apparet: q̃ de illa materia loquitur, quã declarauit nõ esse in primo principio. Apparet autem in textu cõmenti. 30. expressè declarasse motorẽ cœli nõ habere materiã ad vbi & ad se & nullã fecisse mẽtionẽ de proprietate indiuiduali. Apparet quoq; fictio illius glossæ ex. 3. meta. text. cõ. 11. vbi dr̃ q̃ oĩs multitudo, aut ex rerũ differentium secundũ formã, aut secũdũ quantitatẽ, quod idẽ habes in Cõmentatore in primo physi. cõmen. 6. Nec admittenda est glossa Antonij Trõbetę: q̃ intelligitur cõcomitãter. Eodẽ em̃ mõ & vniformiter debet teneri (ly scđm) in primo mẽbro & in scđo: in primo autẽ notat causalitatẽ: ergo & in reliquo. Deprehẽdi quoq; põt esse purã fictionẽ nouam hãc de haecceitatibus inuentionẽ: ex primo cœli tex. cõmen. 92. & 93. vbi vnitatẽ & pluralitatẽ indiuiduorũ in eadẽ spẽ: in rebus materialib⁹ nõ nisi ex materia. assignãte Arist. & Cõm. hęc đ tertio.

Secunda

Tertia.

quolibet. q. 2. q̃rta.

Quo ad quartũ opinio S. Th. posita ab eo hic & in multis alijs locis est: q̃ materia signata est principiũ indiuiduationis. Circa hãc cõclusionẽ aduertendũ est: q̃ Thomistæ inter se differũt & cõueniũt. Cõueniũt in hoc oẽs: q̃ ad indiuiduationẽ duo cõcurrere debẽt: materia & quãtitas. Differunt autẽ: quia aliqui tenent q̃ aggregatum ex materia & quãtitate sit intrinsecũ indiuiduationis principium: materia dante incõmunicabilitatẽ, siue indistinctionẽ in se. Quãtitate dãte distinctionẽ ab alijs: & tale aggregatum dicũt esse materiã signatã. Alij verò (lõge melius) sentiunt dicẽtes: q̃ principiũ intrinsecũ indiuiduationis: & quo ad incõmunicabilitatẽ: & quo ad distinctionẽ ab alijs est materia signata nõ materia quãta seu aggregatũ ex materia & quãtitate. Et cũ hoc iudicio meo sit doctrina S. Th. vera vt ostẽdetur ideo hanc declarare volumus & tueri: declarando primo quid importet materia signata: secundo excludendo primã expositionẽ Thomistarũ: tertio probando cõclusionẽ interitã. Materia signata, nihil aliud est q̃ materia capax huius quãtitatis: ita q̃ nõ illius: hæc nanq; materia est pars intrinseca Sortis de diffinitione eius si diffiniret. Imaginandum est em̃ q̃ agens particulare: puta hoc semen continuè appropriat materiam ad formam inducendam hoc modo: q̃ sicut semen humanum appropriat materiã ad animã humana

nam:ita hoc ſemẽ ad hanc animã:vnde cũ in primo inſtanti gñationis Sor. quod eſt primũ eſſe Sor.& primũ nõ eſſe formæ præcedẽtis & accidẽtiũ:primo ordine naturæ fiat particulare cõpoſitũ:deinde naturali ordine ſequũtur oĩa accidẽtia (in via nr̃a)in illo priori ſecũdũ naturã:quo cõpoſitũ particulare terminat per ſe primo gñationẽ materia quæ eſt pars intrinſeca eius. ſ. Sortis:ita eſt ap,ppriata ipſi Sorti abgẽte particulari:q̃nõ ẽ capax alterius q̃titatis q̃ eius q̃ Sor. ſibi determinat:omniũ.n. natura cõſtãtiũ determinata eſt rõ magnitudinis & augmẽti:vt dr̃ ſecũdo de aĩa tex. cõ.41.&talis materia vocat̃ materia ſignata.Nihil
T.c.41. ergo addit materia ſignata ſupra materiã: niſi capacitatẽ huius quatitatis:ita q̃ nõ illius. Capacitas aũt materiæ reſpectu huius q̃titatis nihil aliud eſt q̃ potẽtia receptiua huius q̃titatis:ita q̃ nõ illi⁹: potẽtia aũt receptiua nihil realiter diſtinctũ in recto dicit: ſed addit aliqd reale diſtinctũ ſcđm rationẽ tm̃ à materia. Sicut materia ,ppria nihil addit ſupra materiã realiter diſtinctũ ab ipſa : dicit tñ aliquid reale in materia quod nõ explicat materia ſcđm ſe:materia em̃ ſignata nõ eſt diffinibilis niſi per hanc q̃titatẽ ſi diffiniret̃: ſicut propria potẽtia nõ niſi per propriũ actũ diffinitur:vt dicit̃ tertio phyſicorũ:tex.cõ.10. Materia aũt ſcđm ſe hãc quãtitatẽ in ſua diffõne nõ exigit:vñ materia propria indiuidui:& materia ſignata:& materia
T.c.10. ſub certis dimẽſionib⁹ idẽ important:& ,ppterea S.Th. nõ dixit materiã ſignatã materiã cũ certis dimẽſionib⁹:ſed ſub certis dimẽſionib⁹:& alibi dicit:q̃ ſicut materia ĩ ordine ad formas gñales:puta formã totalẽ & partialẽ diſtinguit gñice corpora cęleſtia ab inferioribus:ita materia in ordine ad hãc vel illã q̃titatẽ diſtinguit numeraliter in rebus materialib⁹.Materia igit̃ ſignata nõ dicit aggregatũ ex materia & q̃titate:ſed materiã ĩ recto ſignificat:q̃titatẽ verò in obliquo:ſicut potentia materię ſignificat materiã in recto:in obliquo verò actũ quẽ reſpicit:eo q̃ nõ niſi per actũ eſt diffinibilis. Et ſic manifeſtũ eſt qd importet materia ſignata.Quod aũt Thomiſtę alij nõ cõuenienter
Tractatu de principio indiuiduationis. exponãt:ſic declarat̃.Idẽ eſt prĩcipiũ diſtinctiuũ indiuidui à ſpẽ & ab altero indiuiduo eiuſdẽ ſpẽi: ſed materia nõ quãta:ſed(ſic ſignata) mõ præexpoſito eſt principiũ intrinſecè diſtinctiuũ indiuidui à ſpẽ:ergo nõ materia quanta:ſed materia ſignata eſt principiũ intrinſecũ diſtinctiuũ indiuidui ab altero eiuſdẽ ſpẽi indiuiduo: minor ab eis cõcedit̃:& eſt S.Tho.expreſſe in tractatu qui de principio indiuiduationis vocatur: qui ſecundũ veritatẽ & antiquũ titulũ vocatur de potẽtijs cognoſcitiuis:vt habetur in Bibliotheca ſummi põtificis in qua ſola tractatũ illũ cõpletum vidi: eſt enim truncatus ille qui cõmuniter habetur.Maior vero nõ niſi voce à proteruis negari poſſe videtur:vniuerſaliter nãq; verũ videmus q̃ q̃cũq; aliquod cõe diuidit̃ in plures partes ſubiectiuas: per idẽ differũt inferiora inter ſe & à ſuperiori: ſi cut per idẽ hõ differt ab animali & à leõe.ſ.differentiam propriã : vnde & Porphyriustres actus differentiæ dat:videre ſuperius: conſtituere inferius:& diſtinguere conſtitutũ à ſuperiori: & alijs cõparibus.Probatur ergo hęc cõcluſio mõ præ- c.de dña
expoſito.ſ.materia ſignata eſt intrinſecũ indiuiduationis principiũ:illud eſt intrinſecum principium indiuiduationis: cui primo repugnat communicari pluribus per modũ quo vniuerſale cõmunicatur particulari: ſed materia ſignata eſt id cui primo repugnat cõicari,vt vniuerſale particulari:ergo &c.maior ab oĩbus conceditur. Minor verò ,ppatur : ſed nota q̃ minor duo includit in ſe.ſ.q̃ materię ſignatę repugnat cõicari pluribus & q̃ primo ei repugnat:primũ horum ex ſe patet:materiã enim capacẽ huius quantitatis tantũ impoſsibile eſt plurificari:ſecundũ aut̃ probat̃. Illud cõpetit primo materiæ ſignatæ:quod circũ ſcripto q̃cũq; alio ſibi cõuenit:&ipſa circũſcripta
T.c.14. nulli alteri cõuenit(ex primo Poſteriorũ)ſed nõ cõmunicari pluribus vt vniuerſale particulari circũſcripto quocũq; alio exiſtẽte in ſubſtãtia ſenſibili cõuenit materiæ ſignatæ: & ipſa circunſcripta nulli alteri cõuenit:ergo nõ cõmunicari pluribus primo cõuenit materiæ ſignatæ inter oĩa quę in ſubſtantia ſenſibili inueniũtur. Probatur minor quo ad vtranq; ſui partem:quo ad primã ſic. Id quod materia ſignata præciſe ſumpta ſibi vendicat:ita q̃ ſub eius oppoſito nõ eſt intelligibilis:conuenit ſibi circunſcripto quocunq; alio: patet iſta ex terminis: ſed incõmunicabilitas cõuenit materiæ ſignatæ præciſè vt ſic acceptæ: ita q̃ ſub eius oppoſita materia ſignata nõ eſt intelligibilis:nõ enim põt intelligi materia propria in diuidui cõmunicabilis : ergo incõmunicabilitas conuenit materiæ ſignatæ circũſcripto quocũq; alio . Secunda pars minoris patet exemplariter: quia circũſcripta Sortis materia ſignata materia ſeu ,ppria:quod idem eſt:certũ eſt q̃d non remanet hic:neq; forma eius remanebit hic:neq; ipſa materia:ſi enim materiam propriam non habet per quid exit ordinem cõmunium . Secũdo pro Secunda ratio.
batur eadẽ concluſio ſic: fruſtra fit per plura q̃d poteſt fieri per pauciora:& æquè bene:ſed abſq; quibuſq; alijs ex materia ſignata ſufficienter ſaluatur indiuiduatio ſubſtantiæ compoſitæ:ergo fruſtra adduntur quæcunq; . Minor ex dicendis apparebit:vbi ſolutis aduerſariorum rationibus ſtabilis ac firma remanebit poſitio noſtra. Et cõ firmatur:quia cum in ſubſtantia compoſita non ſint niſi materia & forma & compoſitum ex his & accidentia:quæcunq; indiuiduo accidunt nullam aliam intrinſecam cauſam habent niſi aliquid horum: & ſic ad inueſtigandam indiuiduationis cauſam non oportet extra hoc vagari. Probatur tertio eadem concluſio autoritatibus Ariſtot.& commen. ſupra inductis:quas non opus eſt repetere. Apparet quidẽ apud eos euidẽter omnem diſtinctionẽ aut ex formis:aut à quã titate

titate oriri. Eſt igitur materia ſignata intrinſecũ indiuiduationis principium:quo intrinſecè(licet particulariter) ſor. eſt hic. Dico autẽ particulariter:quia non arbitror materiã ſignatã eſſe ipſam indiuidualẽ proprietatẽ ſeu differẽtiã: ſed potius differẽtiæ indiuidualis eſſentiale principiũ. Opinor em̃ q̃ ,pportio materiæ ſignatæ ad ,pprietatẽ ſeu differẽtiã indiuidualẽ ſit: ſicut ,pportio animæ humanæ ad differẽtiã hominis cõſtitutiuã: ſicut em̃ anima intellectiua nõ eſt ipſa differẽtia: puta rõnale: ſed id vnde ſumit̃:ita materia ſignata nõ eſt ipſa differẽtia indiuidualis : ſed id vnde ſumitur:& q̃ cauſat ipſam intrinſecè.Et ſicut hõ eſt hõ: & per rõnale tanq̃ per principiũ formale totale & per animã intellectiuã tanq̃ per principiũ partiale intrinſecũ formale:à quo rõnale mẽdicat & cauſatur: ita ſor. eſt hic per differentiam indiuidualem : tãquã per totale quoddã denominans: quod nihil aliud eſt quã gradus indiuidualis: ſicut differẽtia ſpecifica eſt gradus ſpecificus: & per materiam ſignatam tãquam per priorem cauſam intrinſecam,a quaipſa indiuidualis differentia mẽdicat.Vt ſic inter nos &Sco.in hoc ſtet diuerſitas q̃ ipſi differẽtias indiuiduales abſq; eſſentiali depẽdẽtia à materia ſignata multiplicãt: nos autẽ ſicut animal contrahere neſciremus ad hominẽ & bouẽ ſine formis partiũ:à quibus differẽtiæ cõtrahẽtes animal cauſantur:ſic ſpeciem puta hominẽ cõtrahere ad indiuiduum: non nouimus ſine materia ſignata quæ eſt cauſa indiuidualiũ differentiarũ:& cõſequenter primo principiũ indiuiduationis intrinſecũ.Moueor adhoc dicendũ quoniã teneo ſor.ſubſtãtialiter ſumptũ in recta. ſ.linea prædicamentali ſub ſpecie eſſe vnũ numero:nõ vnitate de prædicamẽto quãtitatis ſed ſubſtãtiali:quã neceſſe eſt antecedi: cũ ſit entis paſſio ab indiuiduali gradu:quẽ ipſa indiuidualis differẽtia importat. Et hoc an ſit de mẽte. S.Doc.nõ cẽſeat quiſquã,priuſquã legerit ipſum & incompẽdio theologię, capitulo. 157. vbi vult
ca. 157. De principio indiuiduationis. 2. d.3. q.7. ſor. eũdem numero eſſe poſt reſurrectionẽ eius quantitate numerata : & in tractatu ſupradicto.

Quo ad quintũ arguit̃ cõtra cõcluſionẽ & dicta in ea à Sco⁹. vbi ſupra. Primo ſic ,impoſsibile eſt aliquid depẽdens à poſteriori naturaliter, eſſe idẽ priori naturaliter: quia tunc eſſe prius & non prius:ſed ſubſtãtia eſt prior naturaliter quã titate:igitur nihil cauſatũ à quantitate:ſiue qualitercunq; præexigens naturam quãtitatis poteſt eſſe idẽ ſubſtantiæ:non igitur ſignatio iſta à quãtitate cauſata eſt eadem ſubſtantię,probatio maioris, vbi eſt vera & realis identitas (licet non ſit formalis)ibi impoſsibile eſt hoc eſſe & illud non eſſe:quia tunc idem realiter eſſet & nõ eſſet:ſed poſsibile eſt prius naturaliter eſſe ſine poſteriori naturaliter:ergo multo magis abſq; eo quod d̃ relictum eſt:vel cauſatũ à poſteriori naturaliter.

Secundo Prętereaid qd̃ eſt neceſſaria cõditio cauſę in cauſando non poteſt habere eſſe à cauſato:quia tunc cauſa inquantum ſufficiens ad cauſandum eſſet cauſata à cauſato: & illud cauſatũ eſſet cauſa ſuiipſius:ſed ſingularitas ſiue ſignatio ſubſtãtiæ eſt neceſſaria conditio in ſubſtãtia ad cauſandam quãtitatem:quia cauſatum ſingulare requirit cauſam ſingularẽ, ergo impoſsibile eſt iſtã ſignationem ſeu ſingularitatem eſſe à quantitate.

Tertio. Prętерea quæro qd̃ eſt quãtitatẽ cauſare vel de relinquere talem modũ:ſeu ſignificationẽ in ſubſtantia,ſi nihil ex hoc eſt:niſi quod præfuit quãtitati,tunc nullo modo ſignatio eſt per quãtitatẽ quia tunc ſignatio ſubſtantię naturaliter procedit ipſam quantitatẽ. Si aũt aliquid aliud, quæro quomõ cauſetur à quãtitate : & ĩ quo gñę cauſę.

Quarto. Prętерea quare quãtitas potius relinquit talẽ modum in ſubſtantia q̃ qualitas:non videtur ratio:quia ſicut qualitas in ſeipſa informat ſuperficiẽ nihil relinquendo in ea:ita quãtitas informat ſubſtãtiã in ſeipſa: & nõ per aliã formã derelictã.

Quinto. Prętерea q̃titas iſta quæ ad indiuiduationẽ cõcurrit:aut eſt quantitas terminata:aut interminata,non terminata:quia illa ſequit̃ formam in materia,& per conſequens ſingularitatẽ ſubſtantiæ: quia ſicut ſubſtantia eſt cauſa eius,vt eſt terminata,ita hæc ſubſtãtia eſt cã eius, vt eſt hic terminata.Et cõfirmatur hoc:quia cũ quantitas terminata varietur ſola rarefactione:idẽ indiuiduum erit multis ſingularitatibus idẽ,qd̃ eſt impoſsibile.Si autem interminata, contra:illa manet eadem in genito & corrupto.

Sexto. Prętерea ſi q̃titas cõcurrit ad ĩdiuiduationẽ vt primo diſtinguens:oportet q̃ in ſeipſa ſit primo diſtincta numeraliter ab alia : ſed tũc tua propõ nõ eſt vera:illa.ſ.(oĩs differẽtia formalis eſt ſpecifica.) quãtitas em̃ hęc & illa cũ ſint formę differrẽt ſpecificè.Quod ſi quãtitatem excipias ab illa ,ppoſitione fundamentali ædificij ruinoſi, vnde ,pbabitur q̃ differẽtia formalis ſit ſpecifica:quęcũq; em̃ ratio fuerit adducta de forma habebit locum in quantitate:cum quantitas forma ſit.

Septimo. Prętерea tota latitudo p̃dicamẽti ſubſtãtiæ eſt prior cæteris prædicamẽtis, ergo cũ indiuiduum ſubſtãtiæ claudatur in iſta latitudine: oportet q̃ ſit intrinſecè cõpletũ abſq; depẽdẽtia à quãtitate quæ eſt poſterior. Et cõfirmatur:quia nihil reponitur in aliquo genere : per aliquid quod ſit extra illud genus. Multa alia argumenta fiunt à Scoto & alijs:ſed quia concludunt materiam ſolam vel quantitatem ſolam : vel aggregatum ex materia & quantitate non eſſe principiũ indiuiduationis omiſi , nihil enim contra nos. Omiſi prætерea quæ indirectè contra poſitionem noſtram eſſent,breuitati ſtudens.hæc de quinto.

Quo ad ſextum reſpondendum eſt argumentis factis: nunc deinde alijs pro opinione contraria inductis.

Ad primum. Ad primũ igitur iſtorũ dicitur q̃ falſa eſt maior ad cuius euidentiã eſt notandũ q̃ ,pportio materiæ ſignatę adhanc quãtitatẽ eſt ,pportio potẽtię

ad proprium actum: vnde sicut potentia mate E
riæ est eadē realiter ipsi materiæ: & tñ depēdet à
forma, ita potētia seu capacitas materiæ respe-
ctu huius quātitatis quę vocatur eius signatio de
pēdet à quātitate: & tñ est eadē materiæ. Et quia
potētia est prior & posterior: & naturaliter actu:
prior est in gñe cāæ materialis: posterior in ordi
ne cāæ formalis: ideo signatio materiæ est prior
quātitate in ordine cāæ materialis: posterior aūt
in ordine cāæ formalis, vñ vtroq; mō maior est
falsa: tā si intelligaī de priori & posteriori scdm
genus cāæ materialis: q̄ si intelligaī de priori &
posteriori in ordine cāæ formalis. Aliqd em̄ de-
pēdēs à forma est idē realiter materiæ: & aliqd de
pēdēs à materia ē idē realiter formæ vt patet. Ad
probationē primā qua dicīt: qa tūc esset prius & F
nō prius, dico q̄ nō est incōueniēs in diuersis gñi
bus causarū. Ad aliā ꝓbationē qa dicīt: vbi est ve
ra & realis idētitas &c. negaī secūda ꝓpō assūm-
pta: nō em̄ oē prius pōt eē sine posteriori: vt alias
Infra.c. ostēdetur. Ad secūdū negaī maior cū causatum
5.q.8.se- est cā suæ causæ in alio gñe causæ: sicut in propō
cundum. accidit: materia em̄ signata est causa quantitatis
in gñe causæ materialis: quātitas est cā materiæ
signatæ in gñe causæ formalis vt actus potentię:
& patet fallitas maioris in exēplo supra posito:
potētia em̄ materiæ est necessaria cōditio mate-
riæ ad causandā formā: & tñ depēdet à forma in
gñe cāæ formalis. Ad ꝓbationē dicīt q̄ cā mate-
rialis scdm causalitatē suā depēdet à suo effectu. s.
forma: sed nō in quātū est effectus eius: sed in eo G
qd̄ est cā materiæ: cāæ em̄ sunt sibijnuicē causæ:
vt dicīt. 2. physico. text. cō. 30. nō ergo incōuenit
T. c. 30. cām in causando depēdere à causato: nō vt cau-
Ad tertiū sato: sed vt causa est scdm aliud genꝰ. Ad tertiū
dicīt: q̄ quātitatē causare talē signationē in mate
ria nihil aliud est q̄ materiā esse ab hoc agēte fa-
ctā capacē adeo huius quātitatis: q̄ nō illius: & sic
q̄titas concurrit ad signationē materiæ vt actus:
ꝓpter quē talis capacitas fit. Agens verò vt effi-
ciens illā: & talis signatio seu capacitas præest ip-
si quantitati in gñe causæ materialis: & nō pōt
ex hoc inferri: ergo nō fit per quātitatē: eo q̄ fit
quātitate in genere causæ formalis: quæ sicut &
finis inter causas posteriores inesse numeratur.
Ad quar tum. Ad quartū dicitur: q̄ nō solū quātitas tali modo H
signat materiā sed etiā qualitates propriè. Mate
ria em̄ sortis ita est capax harū qualitatū, quod
nō aliarū: sed quia sola quātitas immediatè reci-
pitur in substātia: & ex sola quātitate oritur radi
caliter distinctio materialis, ideo ad propositū,
materiā signatā, materiā sub certis dimensionibus
& non sub certis qualitatibus dicimus. Ad
Ad quin- quintū dicitur: q̄ quātitas illa quæ ad indiuiduatio-
tum. nē vt originale nō intrinsecū indiuiduationis
principiū concurrit, est quātitas terminata. Nec
obstat quod sequatur formā: quia etiā forma se
quitur potētiā materię: à qua tamen causatur. &
cōcedimus hanc substātiā esse causam materialē
huius quantitatis: sed è cōuerso in genere causæ
formalis hāc quātitatē esse causam huius signa-
tionis materiæ modo præexposito. Ad cōfirma-
tionē Antonij Trōbetæ dicīt: q̄ quātitas termi-
nata ad indiuiduationē cōcurrens nō stat in in-
diuisibili: sed latitudinē habet. sicut em̄ quælibet
species naturalis determinat sibi quātitatē ma-
ximā & minimā infra quandam latitudinē: ita &
quodlibet indiuidiū determinat sibi hanc quan
titatē infra tales limites & nō indiuisibili. vñ po-
test fieri rarefactio sine eius (vt idiuiduatiua est)
variatione: nō em̄ hic accipitur quantitas termi-
nata punctualiter: sed cum certa latitudine.

Ad sextum dicitur cōcedendo cōsequentiam Ad sextū.
primā: sed negando quod ex hoc sequatur falsi-
tas illius propositionis fundamētalis firmissimi
ædificij. Peccauit em̄ arguens peccato maximo
nō distinguens inter differentiā formalem & for
marū: omnis em̄ differētia formalis est specifica:
nō autem omnis differentia formarū: vt dicit. S.
Tho. secūdo cōtra Gentiles. cap. 81. alioquin for Ca. 81.
ma huius ignis & forma illius ignis distinguerē-
tur specifice cū sint formæ & differāt. vnde linea
mathematica diuisa in partes habet duo indiui-
dua. quælibet em̄ pars lineæ est linea: & illa indi
uidua sunt formæ & differūt: sed nō differentia
formali. Appellatur autē differētia formalis illa
quæ est per principia quidditatiua: hic em̄ sem-
per oritur à forma in eo qd̄ forma: qualis nō est
inter hāc lineā & illā: cū sit eadē vtriusq; quiddi-
tas. Verū arguētis error ē valde puerilis: sicut for
mæ & differūt: ergo differūt formaliter: est mona
chus & est albus, ergo est monachus albus. Ad
vltimū negatur cōsequētia: licet em̄ id qd̄ est in Ad septi-
prædicamēto substātiæ sit prius simplr quolibet mum.
alio prædicamēto: tñ aliqua cōditio (sine qua in-
diuiduū vt sic nō est in prædicamēto) pōt esse po
sterior in gñe causæ formalis & alterius prædica-
menti: eo q̄ cā formalis est posterior in esse. Ad
cōfirmationē dicitur q̄ qdlibet prædicamētū cōple-
ctī per res sui gñris: si loquamur de his quæ po-
nātur in prædicamētis, & de rōne reponēdi ea in
illis: nō autē si loquamur de cōditione rei positæ
in prędicamēto: sortes em̄ nō est nisi substātia: &
rō ponēsipsum in prædicamēto est substātia: cō
ditio autē indiuiduationis: sine qua nō est rō re-
ponēdi ipsum in prædicamēto: nō incōuenit qd̄
coexigat aliqd̄ accidēs: puta quātitatē. Ad primū Ad pri-
verò eorū quæ pro opposita conclusione adduc- mū scoti.
ta sunt: dicitur q̄ minor est falsa: ad materiā nā-
que signatam primo sequitur vnitas numeralis.

Ad secundum dicitur q̄ differentia indiuiduo Ad secū-
rum reducitur ad quantitates: quantitates autē dum.
differunt sitibus proprijs: qui sunt differentiæ q̄-
titatis: situs autem non solum integratur ex illis
duobus, scilicet permanentia & continuatione
partiū: sed ex his duobꝰ cū tertio ordine. s. partiū
in toto: vt docet Alber. in prædicamētis: cap. de
quātitate: per hoc em̄ differt à situ speciali p̄dica
mento:

mento qui dicit ordinē partiū in loco: vnde situs A
in ꝓposito distinguūtur suis ordinibus partiū in
toto qui sunt de eorū rōne: ordines autē seipsis:
in diffinitione em̄ ordinis cadit distinctio: & sic
patet q̄ nō est æquè dubiū de his ad quæ facimꝰ
reductionē: & de q̄titatibus: & q̄ nō oportet q̄tita
tes propter hoc distingui formaīr: talis em̄ ordo
Caput partiū in toto vt materiale qd̄ est in ipsa q̄tate:
tertium. qd̄ ī nulla alia forma inueniē. Ad tertiū Antonij
trōbetę dicīt q̄ minor est falsa: materia em̄ signa-
ta: vt ꝓbata est: est id cui prima repugnat diuidi
vt vniuersale in particularia: rōne em̄ eius repu-
gnat echeitati. ¶ Caput Tertium.

Com. 10. Patet ergo q̄ essentia hominis
& Socra. nō differunt nisi secū- B
dum signatum & non signatū,
vnde Cōmen. dicit super. 7. me
ta. q̄ Socra. nō aliud est q̄ animalitas & ra-
tionalitas, quæ sunt quidditas eius, sicut
etiā essentia generis & essentia speciei se-
cundū signatū & nō signatū differūt, quā-
uis alius modus designationis sit vtrobiq;
quia designatio indiuidui respectu speciei
est per materiā determinatā dimēsionibꝰ,
designatio autē spēi respectu gñis est per
drīā cōstitutiuā quę ex forma rei sequitur.

Postquā determinatū est quid sit essentia sub
stātiarū cōpositarū in cōmuni: in hoc tertio cap.
intēdēs agere de differētia essentiarū cōpositarū
inter se: cū essentiæ cōpositæ sint tres. s. generica:
specifica: & indiuidualis: quinq; facit. Primò lo-
quitur de differētia earū absolutè. Secūdò deter-
minaturus de differentia earū: vt subsunt primis
intētionibus: & illarū nominibus: ostēdit qūo es-
sentia generica differat à specifica. Tertiò genus
species: differētia: diffinitio qualiter inter se diffe
rant declarat. Quartò excludit quandam dubita
tionem. Quintò assignat differentiam inter es-
sentiam specificam & indiuidualem.

Ad euidentiam dicendorum prænotandum
est quòd de essentijs possumus tripliciter loqui:
primo de eis absolutè absque habitudine ad pri
mas vel secundas intentiones: secundo de eis vt
subsunt nominibus primæ intentionis: tertio vt
subsunt nominibus secūdæ intētionis: verbi gra-
tia: de natura humana cōtingit loqui secūdū se:
id est secundū ea quæ cōueniūt sibi ratione sui:
cōtingit & loqui de ipsa vt stat sub hoc nomine
humanitas: & hoc nomine homo & similibus:
cōtingit & tertio loqui de ipsa: vt stat hoc nomi-
ne species. S. Tho. ergo in prima huius capituli
parte loquitur de essentijs rerū primo modo: in
toto verò residuo loquitur de eis secundo modo
sumptis: in sequenti autem capitulo de eis tertio
modo acceptis sermonē faciet (& hoc si non vis
decipi in hoc capitulo diligētissimè notato:) po-

nit igitur assignādo differentiā inter essentiā ge-
nericā: specificā: & indiuidualē secundū se sumptas hāc cōclusionē: essentiæ prædictę nō diffe-
rūt nisi secundū signatū & nō signatū: hoc sic de
claratur: animalis hominis sortis essentiæ pro-
priè nō differūt nisi per hoc: quia in ratione ani-
malis cadit subsātia animata sensibilis absq; de
terminatione eius per rationale: in ratione autē
hominis ponitur subsātia animata sensibilis ra-
tionalis: & sic additur in ea designatio per diffe-
rentiā: ratio verò sor. ponit subsātiā animatam
sensibilē rationalē in istis carnibus & istis ossibus
& sic in ea additur designatio materiæ: quæ non
ponebatur in ratione hominis: vnde absolutè lo
quendo: & secundū suas rationes proprias appa
ret has essentias: nō nisi secundū signatū & non
signatū differre id est secundū explicitā inclusio
nē alicuius designationis siue determinationis:
& non explicitā inclusionem illius: licet talis de-
signatio nō vniformiter sit in natura specifica &
in natura indiuidui: determinatio em̄ quā addit
natura specifica supra genericā est formalis es-
sentialiter diuersificās genus: vt pote à forma in
eo q̄ forma sumpta, determinatio autē quā na-
tura indiuidualis supra specificā addit est mate-
rialis: nō formaliter sed materialiter tantū diuer
sitatē in specie faciens vt pote sumpta à materia
lis cōditionibus rei. Ex his habes q̄ homo & hu-
manitas: animal & animalitas secundū se: id est
naturas significatas: nullo modo differunt: eadē
omnino est ratio naturæ significatæ per homi- C
nē & humanitatē: ita q̄ nulla designatione diffe-
rūt: sed vt post dicetur: differūt vt subsunt nomi-
nibus primæ intētionis: quia verò distinctio per
signatū & non signatum non est distinctio rea- Cap. 10.
lis. Ideo dicit Comment. 7. metaphy. consilio. 10.
q̄ sor. substantialiter sumptus nil aliud est quàm
animalitas & rationalitas quæ sunt quidditas
eius: forteitas enim quæ naturā sortis nominat:
eadem realiter est animalitati & rationalitati.

Hæc autem determinatio vel designa-
tio quæ est in specie respectu generis non
est per aliquid in essentia speciei existens
quod nullo modo in essentia generis sit, D
imo quicquid est in specie est etiam in ge-
nere vt non determinatum, si enim ani-
mal non esset totum quod est homo, sed
pars eius, non prædicaretur de eo: cū nul-
la pars integralis prædicetur de suo toto.

In hac secunda parte capituli determinatur
quomodo essentia generica differat à specifica
secundum quòd ambę stant sub nominibus pri
mæ intentionis: puta quomodo differant essen
tia hominis & essentia animalis sub his nomini-
bus homo & animal: & intendit quòd essentia
significata per nomen genericum: puta animal:

& essen

& essentia significata per nomẽ specificũ: puta homo: nõ differũt per hoc ꝙ essentia significata per nomẽ specificũ includat aliquã determinationẽ quæ omnino sit extra rẽ significatã per nomẽ genericũ: sed per hoc ꝙ essentia per speciei nomẽ importata includit actu designationẽ specificã quæ fit per differẽtiã eius cõstitutiuã: sicut homo actu includit rõnale: ponitur nãq; in eius diffinitione. Essentia verò nomine generico signata cõfusa & ideterminatè importat designationẽ illã: sicut animal in potẽtia includit rõnale: vt dicit Porphyrius: vnde animal & vniuersaliter omnis essentia generico nomine importata vt sic: totũ includit qđ includit spẽs: licet non eodẽ modo. Et propterea ad positæ dr̃iæ declarationẽ ponit talẽ cõclusionẽ: genus dicit totũ esse spẽi: quã sic ꝓbat, omne prædicatũ dicit totũ eẽ eius de quo prædicatur: genus prędicatur de ipsa specie: ergo natura generica: puta animal: dicit totũ esse spẽi: maiorẽ ꝓbat per hoc: quia nulla pars prædicatur de suo toto. Vbi aduertẽdũ est ꝙ hic sermo verus est de prædicatione in recto & directa, siue essentiali: siue denominatiua: & de parte: in eo ꝙ pars: & nõ de parte vt significatur per modũ totius: põt em̃ pars vtroq; modo significari: sicut materia significatur vt pars rei (per ly materia) significatur autẽ vt totũ (per ly materiale.) his em̃ modificata cõditionibus ꝓpõ illa. s. nulla pars prædicatur de suo toto nullã patitur instãtiã cũ em̃ dico: hõ est albus: ly albus cõfundit in se totũ qđ est in hoĩe: & similiter cũ dico: hõ est materialis: cõprehẽdit in se implicitè totũ qđ est hõ: & sic cum dicit, hõ est aĩal: ly aĩal: cõtinet implicitè totũ qđ est hõ, mõ (q infra declarabit.) & sic ꝓbãdũ est ꝙ essentia gn̄ico noĩe īportata includit đsignationẽ specificã extra totũ. n. nihil ẽ.

In ca. de differẽtia

Hoc autem quomodo contingat, videri potest si inspiciatur corpus secũdum ꝙ ponitur pars animalis, & secundũ ꝙ ponitur genus: nõ enim potest dici eo modo esse genus quo est pars integralis, hoc igitur nomẽ quod est corpus multipliciter accipi potest: corpus enim secundum ꝙ est in prædicamento substantiæ dicitur ex eo ꝙ habet talem naturã, vt in eo designari possent tres dimensiones: ipsę autem tres dimẽsiones designatę sunt corpus quod est in genere quãtitatis. Contingit autem in rebus quod habet vnam perfectionem ad vlteriorem perfectionem pertingat sicut patet in homine qui naturã sensitiuam habet & vlterius intellectiuam, similiter etiã & super hanc perfectionem quæ est habere talem formã, & vt in ea possint tres dimẽsiones designari, põt alia perfectio adiungi, vt vita vel aliquid huiusmodi, põt ergo hoc nomẽ corpus rem quandã designare, quæ habet talẽ formã ex qua sequitur in ipsa designabilitas triũ dimensionũ cũ præcisione: vt. s. ex illa forma nulla vlterius perfectio sequatur: sed si aliquid aliud superadditur sit præter significationẽ corporis sic dicti: & hoc modo: corp⁹ erit materialis & integralis pars animalis: quia sic anima erit præter id quod significatũ est nomine corporis & superueniens ipsi corpori: ita ꝙ ex ipsis duobus. s. ex anima & corpore: sicut ex partibus cõstituitur animal. Potest etiã hoc nomẽ corpus hoc modo accipi: vt significet rem quandam quæ habet talẽ formã: ex qua possint in ea tres dimensiones designari: quæcunq; forma sit illa: siue ex ea possit prouenire alia vlterior perfectio siue nõ: & hoc modo corpus erit genus animalis: quia in animali nihil est accipere quod in corpore implicitè non cõtineatur: nõ enim anima est alia ab illa forma per quã in re illa poterant designari tres dimẽsiones: ideo quando dicebam, ꝙ corpus est qđ habet talẽ formã ex qua possunt designari tres dimẽsiones in eo intelligebã quæcũq; forma esset illa: siue anima esset, siue lapideitas, siue quæcũq; alia forma, & sic forma ànimalis implicitè in corpore siue in corporis forma continetur, prout corpus est genus eius.

Qm̃ declaratũ est genus cõparari ad spẽm: nõ vt eius partẽ sed vt totũ: apire intẽdit hic qũo res per genericũ nomẽ significata possit vtroq; modo accipi: vt pars. s. & totũ: & primo in corpore tanq̃ notiori: deinde in aĩali: dicẽs ꝙ ex quo non põt eodẽmõ sumpta res esse pars rei & gen⁹ eius dẽ (vt ostẽsum est) scire debes ꝙ hoc nomẽ corpus accipit dupl̃r: est em̃ æquocũ ad corpus qđ res prędicamẽti substãtiæ: & ad corpus qđ est res p̃dicamẽti q̃titatis. Corpus vt significat rẽ p̃dicamẽti substãtiæ: importat naturã ex qua est influere trina dimẽsio: Corpus verò vt signãt rẽ p̃dicamẽti q̃titatis importat ipsam trinã dimẽsionẽ. Iterũ corpus qđ significat rẽ p̃dicamẽti substãtię: de quo nũc est sermo: accipitur dupl̃r. Vno modo: vt significat naturã illã ex qua nata est fluere trina dimẽsio cũ præcisione omnis substãtialis perfectionis vlterioris. Alio modo: vt significat illãmet naturã absque p̃cisione vlterioris pfectionis substãtialis. Cãm huius & similiũ distictionũ assignat ī litera: ex eo ꝙ res habẽs aliquã pfectionẽ substãtialẽ non excludit à se aliquã aliã vlteriorẽ substãtialẽ perfectionem: sicut hõ ex eo ꝙ habet perfectionẽ sensitiuã nõ excludit à se perfectionem intellectiuã: & similiter corpus ex eo ꝙ habet perfectionem corpoream non excludit à se perfectionẽ vitalẽ: & sic de alijs: cũ em̃ prior perfectio substãtialis nõ excludat secũdã & tertiã: & manifestũ sit etiã ꝙ non includit eas in actu: põt prior perfectio cõcipi & significari: & cum præcisione seu exclusione aliarũ: & cũ inclusione confusa earũ. Ex eo nanq; ꝙ formaliter nõ includit alias: põt præcise cõcipi & significari. Ex eo verò ꝙ cõiunctionẽ cũ alijs nõ excludit: potest cũ alia rũ cõfusa & potẽtiali inclusione cõcipi & significari: vnde natura significata per hoc nomẽ corpus: quia nõ formaliter includit perfectionẽ: vitalẽ: nec sensitiuã: nec intellectiuã põt cũ præcisione omniũ horũ cõcipi & significari: & quia non excludit adunationẽ essentialẽ sui cũ illis: ideo põt absq; eorũ præcisione cõcipi & significari: vt cõfuse & determinatè includẽs omnia illa: colligitur autẽ ex tex. triplex differẽtia inter hæc: differũt em̃ primo in hoc qa corpus primo modo dicit corporeitatẽ solã: ex qua nata est fluere trina dimẽsio & nulla vlterior perfectio: corpus verò secũdo modo dicit formam quãcũq; à qua fit corporeitas: ex qua nata est fluere trina dimẽsio cũ quacũq; alia perfectione. Secundò differunt: quia corpus primo modo est pars speciei: eo ꝙ significatũ formale speciei est præter & extra significatũ eius: sicut anima rõnalis est extra corporeitatẽ: sunt em̃ in homine duo: pfectio. s. corporalis quã præcise acceptã patet non includere aliquo modo intellectualitatẽ: & perfectio intellectualis quæ est altera pars: corpus verò secũdo modo est totũ respectu speciei: eo quia perfectio seu forma formaliter importata per speciẽ includitur in significato corporis sic accepti: significat em̃ quãcũq; formã à qua fit perfectio corporea: & sic anima intellectiua includitur in ly quacunq;. Tertiò differũt: quia corpus primo modo nõ est in recta linea prædicamẽtali: sicut nec quę cũq; pars: corpus verò secundo mõ est directè in p̃dicamẽto substãtiæ: sicut & qđlibet aliud gen⁹.

Et etiã talis est animalis habitudo ad homĩnẽ: si em̃ animal nominaret tm̃ rẽ talẽ quę habet quãdã perfectionẽ vt posit sentire & moueri per principiũ in ipso existẽs cũ præcisione alterius perfectionis: tunc quæcũq; alia perfectio vlterius superueniret haberet se ad animal per modũ partis: & nõ sicut implicitè cõtẽta in rõne animalis: & animal nõ esset genus. Sed est genus secũdũ qđ significat rẽ quãdã: ex cuius forma potest prouenire sensus & motus: quę cũq; sit illa forma: siue sit anima sensibilis: tm̃: siue sit aĩa sensibilis & rationalis simul:

Declarat hoc quoq; in hoc genere quod est animal: põt em̃ animal accipi vt significat formã: ex qua præcise oriãtur sensus & motus qbus animal à nõ animali discernitur: vt dicitur primo de anima. tex. cõ. 19. Potest etiã accipi animal vt dicit formã quãcũq; ex qua oriãtur sensus & motus nõ præcise: & sic est genus: primo aũt modo est pars speciei: vnde hõ est cõpositus ex animali & intellectiuo principio tanq̃ ex suis partibus essentialibus accipiẽdo animal primo modo, sic em̃ extra significatũ eius est intellectiua natura: animal verò secũdo modo est totũ respectu hominis implicitè includẽs specificas perfectiones: cũ em̃ sic dico, animal: dico, habẽs naturã sensitiuã indeterminatè relinquẽdo: per quã formã haberet sensitiuã naturã, & sic implicite includũtur omnes formæ specificæ: habetur em̃ natura sensitiua non nisi per formã hominis: leonis vel bouis & c. ex his patet differẽtia inter essentiã genericã & specificã: vt subsunt nominibus generico & specifico primæ intẽtionis: qa. s. differunt sicut includẽs implicitè & includẽs explicitè illamet.

Si igitur genus significat indeterminatè id totum quod est in specie, nõ enim significat tãtum materiam, similiter etiam differẽtia significat id totũ quod est in specie & non tantum formam, & etiam diffinitio significat totum & etiam species, sed diuersimodè. Quia genus significat totũ, vt quædam denominatio determinans id quod est materiale in re sine determinatione propriæ formę, vnde genus sumitur à materia quanuis nõ sit materia, vnde patet ex hoc ꝙ corpus dicit ex hoc ꝙ habet talem perfectionem vt possint in eo designari tres dimensiones, quæ quidem perfectio est, vt materialis se habens ad vlteriorem perfectionem. Differentia verò è conuerso est, sicut quædam determinatio à forma determinata sumpta prẽter hoc ꝙ de intellectu primo sit materia determinata, vt patet cum dicitur animatum scilicet illud quod habet animam nõ determinatur: quid sit vtrum corpus vel aliquid aliud: vnde dicit Aui. ꝙ genus non est in differentia, sicut pars essentia eius, sed solũ sicut ens extra quidditatẽ siue essentia, sicut ẽt subiectũ est de ītellectu passionũ. & ideo genus nõ prædicatur de dr̃ia p̃ se loquẽdo, vt dicit Arist. ī. 3. de aĩa &. 4. Topi. nisi fortè sicut subiectũ p̃dicaẽ de passione

Immediate supra.

Vid Aui. 5. meta. c. 5. per totum.

5. metap. c. 5. circa medium.

sione, sed diffinitio siue species comprehendit vtrunq; scilicet det erminatam materiam quam designat nomen generis: & determinatam formam quam designat nomen differentiæ.

T. c. 10. cap. 3.

In hac tertia parte capituli cõparat genus speciem differẽtiã & diffinitionẽ inter se quo ad cõuenientiã & differẽtia. Cõuenire ait hæc omnia in hoc q̃ quodlibet eorũ significat totũ qđ est in spẽ. Quod ex prædictis immediatè sequitur: si em̃ genus significat totũ: quia verè & propriè prædicatur de spẽ: & cõfundit in se omnia ad quę se extẽdit: pari ratione differẽtia cum verè & propriè prædicetur de specie: & cõfundit in se omnia ad quæ se extẽdit vt prædicabile, totũ significabit. Differentiã autẽ duplicẽ ponit inter ea. Differũt primo quo ad formalia significata eorum: quia formale significatũ generis est perfectio materialis: formale autẽ significatũ differentię est perfectio formalis: formale verò significatũ speciei est aggregatum ex vtraq; perfectione nõ distinguẽdo eas: formale autẽ significatũ diffinitionis est similiter aggregatũ ex vtraq; perfectione: sed diuidẽdo in singulas. v. g. formale significatũ animalis est natura sensitiua quæ se habet vt materialis ad perfectionẽ intellectualẽ quę formaliter importatur per rõnale: & consequẽter perfectio intellectualis se habet vt formalis: similiter formale significatũ hominis & animalis rõnale est aggregatũ ex natura sensitiua & intellectiua: sed aĩal rõnale sepatim explicat vtrũq; hõ verò nõ.

Pro intellectu horũ nota q̃ significatũ formale nominis ad præso est perfectio seu forma determinatè: & primo explicata per illud nomen. Materiale verò est illud qđ sub nominis significatione cadit nõ primo: vnde considerato omni eo qđ tam formaliter q̃ materialiter importatur per genus: spẽm: differẽtiã: & diffinitionẽ: dicit q̃ idẽ significãt & q̃ cõueniũt: cõsideratis aũt formalibus eorũ significatis: dicimus q̃ differũt & q̃ nõ significãt idẽ. Sed ne vageris quærẽdo differẽtiã inter significatũ formale speciei & diffinitionis: qm̃ nulla est: sed in modo tm̃ exprimẽdi idẽ formale significatũ differũt. spẽs em̃ indistinctè actu tm̃ explicat totũ: diffinitio verò diuidit in singula: vt dicit primo physicorũ. tex. cõ. 5. Genericũ ergo nomẽ, puta animal formaliter & determinatè explicat materialẽ hominis perfectionẽ. ſ. sensitiuã: & ideo genus sumitur à materia. 8. meta. tex. cõ. 9. differẽtiæ verò nomẽ puta rõnale formaliter & determinatè explicat formalẽ rei perfectionẽ: ideo dicitur ibidẽ sumi à forma. Et sicut in formali significato generis nõ cadit perfectio per differẽtiã importata: quia indeterminatè in illo includitur: ita in formali cõceptu differẽtiæ nõ cadit genus ea dẽ ratione: quia. ſ. perfectio generica indeterminatè cadit in nomine differẽtię. Sicutem̃ ex eo q̃ animal significat habẽs naturã sensitiuã duo significat naturã sensitiuã formaliter & primo & qđ habet illã indeterminatè: non em̃ explicat an id sit hõ vel bos sic rõnale ex eo q̃ significat habẽs rõnalitatẽ duo significat. ſ. rõnalitatẽ formaliter & primo: & habẽs illã secũdariò & indeterminatè. nõ em̃ determinat quid sit id habẽs an hõ vel aĩal: & ideo dicit Aui. q̃ genus nõ est in dria: sicut pars essentiæ eius. i. sicut pars sui formalis significati: sed est extra formale significatũ eius. sicut subiectũ est extra formale significatũ suæ passionis. Albũ em̃ purã qualitatẽ significat: vt dicitur in predicamẽtis. Et licet genus nõ sit de intellectu differẽtiæ tali modo. ſ. vt formaliter significatũ per illã: est tm̃ de intellectu eius alio modo: vt subiectũ. ſ. est de intellectu passionis. Dupliciter em̃ vt supradictum est: aliquid cadit in rõne alicuius. Vno modo vt pars quiddi tatis. Alio modo vt subiectũ eius: quõ subiectum intrat diffinitionẽ passionis. vt habes. 7. metaph. tex. cõ. 19. & ideo dicit Aristo. 3. meta. tex. cõ. 10. & 4. Topi. cap. 3. q̃ genus per se nõ prædicatur de differẽtia nisi fortè sicut subiectũ prædicatur de passione. Ratio primi dicti est: quia genus in nullo modo dicẽdi per se prædicatur de differentia: nõ quidẽ in quatuor: quia differẽtia nõ explicat cãm generis. Nec in secũdo: quia differentia nõ ponitur in generis diffinitione: nec etiã in primo ꝓpriè: quia prædicata primi modi in recto quæ ꝓpriè prædicãtur: sunt ea quæ intrinsecè in rõne cadũt: & nõ ea quæ per additamẽtũ in ea sunt. hõ em̃ nõ prędicatur ꝓpriè de risibili in primo mõ. qđ patet ex eo q̃ ista: risibile est hõ, est per accidẽs. vt dicit primo poste. cap. 18. Ratio secũdi est: quia si genus est de intellectu dr̃ię: sicut subiectũ est de intellectu passionis. cõsequẽs est q̃ genus prædicetur de dria: sicut subiectum de passione. Quod dicit (fortè) nõ dubitãtis est: sed nõ determinãtis. cõsueuit em̃ apud ipsum res non decisa sub dubia verborũ forma poni. Aduerte q̃ licet sub intellectu dr̃ię cadat genus determinatè: no mẽ tm̃ differẽtiæ genus illud non explicat determinatè. rõnale em̃ nõ explicat aĩal cũ rõnalitate sed habẽs rõnalitatẽ: sicut & in diffinitione risibilis cadit hõ: & tm̃ hoc nomen risibile nõ explicat hominẽ determinatè: signãt. n. habẽs risibilitatẽ.

5. metaph. ca. 6. prædicamento substãtiæ.

C. 2. q. 3. T. c. 19. T. c. 10. Cap. 3.

Cap. 18. T. c. 35.

T. c. 5. T. c. 6. T. c. 9. T. c. 15.

Et ex hoc patet ratio quare genus & species & differentia se habeant proportionaliter ad materiam formam & cõpositum in natura quanuis non sint idem cum illis: quia neq; genus est materia: sed sumitur à materia vt significans totum: nec differentia est forma, sed sumitur à forma vt significans totum, vnde dicimus hominem esse animal rationale & non ex animali & rationali, sicut dicimus eum esse ex corpore & anima. Ex corpore em̃ & anima dicit esse

Vid Aui. 5. meta. cap. 5.

esse homo, sicut ex duabus rebus quædam tertia res cõstituta quæ neutra illarum est: homo enim nec est anima, neque corpus, sed si homo aliquo modo ex animali & rationali dicatur esse, non erit sicut res tertia ex duabus rebus, sed sicut intellectus tertius ex duobus intellectibus. Intellectus enim animalis est sine determinatione formę specialis naturam exprimens rei: ex eo quod est materiale respectu vltimæ perfectionis. Intellectus autem huius differentiæ rationalis consistit in determinatione formæ specialis, ex quibus duobus intellectibus constituitur intellectus speciei vel diffinitionis, & ideo sicut res constituta ex aliquibus non recipit prædicationem earum rerum ex quibus constituitur: ita nec intellectus recipit prædicationem eorum intellectuum ex quibus constituitur, non enim dicimus quòd diffinitio sit genus vel differentia.

Corollarie cõcludit secũdã differẽtiã inter genus & speciẽ & differẽtiã: quia. ſ. genus ꝓportionaliter se habet ad materiã quę est pars cõpositi: & non significat ipsam. differentia proportionaliter se habet ad formam & non significat ipsam species ꝓportionaliter se habet ad cõpositũ ex materia & forma: & vt sic nõ significat cõpositũ ex materia & forma: sed aliquid cõplectẽs genus & differẽtiã. In assignatione huius differẽtiæ secundũ quodlibet mẽbrũ ponũtur duæ particulę. puta in primo mẽbro prima particula est q̃ genus proportionaliter se habet ad materiã. secunda verò est q̃ genus non significat materiam: similiter in secundo & tertio membris. Prima particula omnium sequitur ex supradictis. Si enim perfectio generica quæ formaliter importatur per genus est materialis respectu pfectionis differẽtialis quæ formaliter importatur per differẽtiã: oportet q̃ sicut se habet materia respectu formæ in cõposito naturali, puta sorte: ita genus respectu differẽtiæ in cõposito rationali. ſ. specie. vt sicut materia est potẽtialis & perficitur ac specificatur per formã: sic generica perfectio est potentialis perfectibilis & specificabilis per differẽtiã. Secũda verò particula (licet sequatur etiã ex supradictis) quia ex eo q̃ genus differẽtia & species significat totũ: sequitur immediatè q̃ genus nõ significet materiã: quia materia nõ est totũ. & q̃ differẽtia nõ significet formã quia forma nõ est totũ, & q̃ spẽs vt sic nõ dicat cõpositũ ex materia & forma: eo q̃ partes eius vt sic nõ sunt materia & forma: sed genus & differẽtia. Attamen. S. Tho. ꝓbat eãtali ratione: materia & forma sunt partes sui totius: sicut duæ res tertiæ rei, genus & differentia nõ sunt partes sui totius. ſ. speciei: vt duę res tertię rei: ergo genus & differẽtia nõ sunt materia & forma speciei. Maior patet ex se: hõ em̃ est alia res à materia sua & alia à sua forma. (Nec est curę modo vtrũ sit res distincta realiter vel scđm rõnem ab illis duabus cõiunctis.) sufficit em̃ nobis qđ sit tertia res realiter distincta à qualibet parte. Minor verò declaraꝫ hoc modo. si genus & dria cõponerẽt speciẽ vt duę res tertiã: tunc hõ esset cõpositus ex animali & rõnali. hoc est falsum: ergo à destructione cõsequentis genus & differẽtia nõ cõponũt speciẽ vt duę res tertiã: quod erat probãdũ. cõsequẽtia patet ex se falsitas verò cõsequẽtis probatur: ex eo q̃ nulla pars prædicatur de suo toto: vt supra dictum est. habetur quarto topicorum cap. 11. animal autem prædicatur de homine: similiter rationale. dicimus enim q̃ homo est animal & q̃ est rationalis.

Cap. 11.

Aduertendũ est q̃. S. Tho. in textu explanando maiorẽ exẽplariter dicit: q̃ homo dicitur esse ex anima & corpore: sicut ex duabus rebus tertia res. Circa quæ verba dubitatur qũo hoc sit verũ (eius doctrinã sustinẽdo) ponẽtis vnicã formã substãtialẽ in cõposito. quæcũq; em̃ sunt idẽ realiter nõ cõstituũt aliquod: vt duę res tertiã. perfectio aũt corporea & anima sunt idẽ realiter si vnica forma ponitur. qũo ergo cõstituẽt hominẽ vt duę res tertiã. Hãc dubitationẽ propter eius magnã difficultatẽ diuersi diuersimodè soluũt. Quidã dicũt q̃ corpus & anima nõ sunt secũdũ rem partes hominis: sed secũdũ rõnẽ tm̃. licet em̃ anima sit verè pars: corpus aũt secũdũ rẽ est totũ: dicit em̃ cõpositũ ex materia & forma quæ est aĩa: ideo nõ est cõpositus ex anima & corpore tanq̃ ex duabus partibus secũdũ rẽ sed secũdũ rõnem sed bene est cõpositus ex eis tanq̃ ex duabus rebus: eo modo quo totũ & pars sunt duę res: vt tertia res secũdũ rationẽ distinctã ab altera. ſ. corpore: & secũdũ rem ab altera, scilicet anima. Alij dicũt & in idẽ redit: q̃ homo est cõpositus ex anima & corpore: sicut ex causa formali: & eo cuius est causa formalis. Diuersæ enim res sunt (secundũ Auic.) causa formalis & id cuius est causa formalis: sicut lucidũ est cõpositũ ex luce & lucido: vnde & isti dicunt quòd est cõpositus homo ex duabus rebus, scilicet toto & parte, sed non ex duabus partibus secundũ rem. Alij dicunt quòd locutio ista est intelligenda per synecdochen. homo est cõpositus ex anima & corpore ratione suæ partis. ſ. materiæ. Mihi autẽ pro nunc videtur dicendum quòd homo est compositus ex anima & corpore non solùm tanquam ex duabus rebus tertia res: sed tanquam ex duabus partibus secundum rem totum accipiendo corpus non vt est genus, sed vt significat partem: & accipiendo animam præcise: vt diffinitur secundo de anima. Significat autem corpus sic acceptum cõpositum ex materia & perfectione corporea præcise.

T. c. 6.

præcise. Anima verò perfectionē vitalē præcise. Probatur intētū sic: corpus differt realiter ab anima: & nō vt totū à parte: ergo vt pars à parte. probatur media: quia totū cōfuse saltē includit partē: corpus aūt sic acceptū excludit aīam: vñ in diffinitione animæ ponitur corpus vt subiectū deferens animā: vt ibi dicit. S. Tho. Prima propositio ex se est euidēs & ab omnibus cōcessa: cōsequentia autē ex sufficiēti diuisione robur trahit: oportet em̄ vel vt totū à parte: vel vt pars à parte: corpus realiter differre ab aīa: si realiter differunt: hō igitur est cōpositus ex corpore & anima tanq̄ ex partibus realiter distinctis: qđ erat intentū. Et aduerte q̄ corpus pars cū importet corporeitatē præcise extra ipsum est idētitas perfectionis corporeę ad animā: seu pfectionē vitalē: accidit em̄ (accidēte extraneo) corpori præcise q̄ eius perfectio sit idē cū anima: per se em̄ præscindit animā: & ideo per se loquēdo subtiliter dictū est hominem cōponi realiter ex aīa & corpore. Vnde scđm hoc ad obiectionē deductā: dic q̄ licet perfectio corporea seu forma corporeitatis sit eadē realiter animæ: corpus tamē aliud est realiter ab anima: & ipsa perfectio corporea per se loquēdo nō est eadē realiter ipsi animæ: imò ipsam excludit præcise accepta: & ideo corpus & anima cum præcisione per se loquendo realiter partis ipsius hoīs conceditur esse. Huic rñsioni fauent verba text. vbi assignatur pro causa dicti præcisio animæ à significato corporis. Quod diximus de corpore & anima respectu animalis dicere poteris de animali & anima intellectiua respectu hominis: de corpore & forma lapidis respectu lapidis: & sic de alijs semper accipiēdo terminos præcise pro partibus: licet nō cōsuetū sit dici inanimata cōponi ex corpore & forma specifica sicut animata ex anima & corpore propter latētē differētiā inter corporeitatē & formā inanimatorum: & etiā quia forma animatorū eleuat cōpositum ad hoc q̄ moueat seipsum oportuit in ipso distinguere partē mouentē & partē motā: animā. s. & corpus: qđ nō inuenitur in formis inanimatorū.

Supra. t. c. 6.

Aduerte Secundo q̄. S. Tho. ad clarificādā minorē dicit q̄ homo nō est ex animali & rationali sicut ex duabus rebus tertia res: sed sicut intellectus tertius ex duobus intellectibus. Vbi sciēdū q̄ genus spēs & differētia possunt accipi tripliciter. Primo modo pro re significata per nomē genericū specificū & differentiale primæ intentionis. Secūdo modo pro cōceptu formali taliū nominū. Tertio modo pro re significata per eorū nomina secūdæ intentionis: verbi gratia, animal homo & rationale possunt accipi primo pro re significata per hæc nomina: secūdo pro conceptibus eorū formalibus: tertio pro relationibus generis speciei & differētiæ: primo modo nec spēs nec diffinitio est cōposita ex genere & differentia eo q̄ res significata per speciē & diffinitionē est eadē realiter cum re significata per genus & differentiā: idem enim nō cōponūtur ex seipso. Tertio modo similiter nec species nec diffinitio est cōposita ex genere & differētia eo q̄ relatio speciei relatiuè apponitur relationi generis (vt dicitur à Porphyrio.) Nullū autē correlatiuū cōponitur ex suo correlatiuo: & vniuersaliter non apparet quomodo relatio possit cōponi ex alijs relationibus: vnde sicut relatio quā significat hic nomē propositio nō est composita ex relatione prædicati ad subiectū: sed est relatio attributa ab intellectu ipsi cōplexo ex prædicato & subiecto: ita relatio diffinitionis est relatio attributa tali formato conceptu in prima operatione intellectus explicanti distinctè genus & differentiam. Secūdo verò modo tā spēs q̄ diffinitio est cōposita ex genere & differentia: cōceptus em̄ formalis speciei integratur ex cōceptu formali generis & cōceptu formali differētiæ tanq̄ ex duabus partibus: verbi gratia, cōceptus formalis hominis est aggregatū quid ex cōceptu formali animalis & cōceptu formali rationalis. Quod ex supradictis sic deducitur, ex eo em̄ q̄ ostēdimus genus & differētiam & speciē differre in significato formali liquet q̄ cōceptus formalis animalis est cōceptus perfectionis sensitiuę: & cōceptus formalis rationalis est cōceptus perfectionis intellectiuę: & cōceptus formalis hominis: est conceptus vtranq; perfectionē cōplectens ex illis tanq̄ cōceptus tertius illorū adunatione formatus: & sic homo est ex animali & rationali tanq̄ intellectus tertius ex duobus intellectibus: id est tanq̄ cōceptus tertius ex duobus cōceptibus & nō tanq̄ res ex duabus rebus: & quia nulla pars vt pars prædicatur in recto de suo toto: ideo intellectus siue conceptus formalis animalis nō prædicatur in recto de itellectu id est cōceptu formali hominis. Ista em̄ est falsa: cōceptus formalis hominis est cōceptus formalis animalis: quia cōceptus formalis hominis aggregat totum ex intellectiua & sensitiua perfectionis cōiunctum: cōceptus verò formalis animalis non nisi partem. s. perfectionē sensitiuā dicit (licet vt supra dictā est scđm cōceptū seu significatū materiale & formale simul totū dicat) homo ergo scđm suū formalē intellectū seu conceptū acceptus nō est animal neq; rationale: sed ex animali & rationali. Et sicut dictū est de homine qui est species: ita dicito de aīali qđ est diffinitio: animal em̄ rationale scđm suū formalem cōceptum: non est animal neq; rationale: sed ex animali & rationali: differt nanq; formalis cōceptus animalis rationalis à conceptu formali animalis: & à conceptu rōnalis sicut totū à partibus.

C. & spē.

Hoc autem quod dictū est, cōceptū formalē s. speciei & diffinitionis componi ex cōceptibus formalibus generis & differētię potest dupliciter intelligi. Vno modo de conceptu mentali. Alio modo de cōceptu obiectali formaliter sumpto. Si primo modo adhuc dupliciter intelligi pōt. Vno modo de conceptu mentali scđm esse subiectiuū: seu secundum id quod est. Alio modo de illo secundum esse repræsentatiuum: cōceptus mentalis speciei secundum id quod est non est cō positus ex conceptibus mentalibus gñis & differentiæ secundum id quod sunt: eo quòd oēs sunt qualitates simplices: nec possunt distingui in plures partes componentes. Non enim est imaginandum cum intellectus format conceptum diffinitiōis hominis scilicet animal rationale: q̄ formet plures conceptus: sed vnum tantum: qui est quædam simplex qualitas: distinctè singulas repræsentantem: sicut & in re extra: res diffinita est habens rem generis & differentiæ absq; compositione reali: vnde hoc primo modo dictum nostrum non est verum: cōceptus verò mentalis speciei secundum esse repræsentatiuū formaliter acceptus est compositus ex conceptibus mentalibus generis & differentię secundum esse repræsentatiuum formaliter acceptis sicut idolum repręsentans totum ex idolis partium: homo enim in mente repræsentat aggregatum ex perfectiōe sensitiua & intellectiua: animal verò in mente formaliter non repræsentat nisi perfectionem sensitiuam. rationale autem non nisi intellectiuam: vnde hoc modo verificatur dictum nostrum. Conceptus autē obiectalis speciei formaliter sumptus cum nil aliud sit quàm significatum formale cōceptus mētalis eiusdem est compositus secūdum rationem ex conceptibus obiectalibus generis & differentiæ formaliter acceptis: sicut significatum formale speciei est compositum secundum rationē ex significatis formalibus generis & differentiæ (vt suprà ostensum est.) vnde homo acceptus vt est obiectus conceptui mentali suo, scilicet specifico non est animal neque rationale: sed ex animali & rationali: accipiendo etiam animal & rationale secundum quòd obiecta sunt suis mentalibus conceptibus: vt ostendit falsitas huius propositionis, obiectum formale specificum est obiectū formale genericum siue differentiale: dicit enim homo vt sic aggregatum ex perfectione sensitiua & intellectiua: animal verò vt sic non nisi vnam partem aggregati: scilicet sensitiuam naturam: & rationale: vt sic non nisi alteram partem scilicet intellectiuam perfectionem: manifestum est autem quòd aggregatum non est aliquod aggregatorū: vnde & hoc modo dictum nostrum veritatē continet: & est maximè ad propositum. Et sic animal quo ad rem importatam nec est pars nec totum respectu hominis & animalis rationalis: quo ad significatum verò materiale & formale simul est totum: quo ad significatum formale autem est pars tam obiectaliter quàm repræsentatiuè sumptum. Vnde cum dico, homo est animal rationale: si res ipsa solum attendatur: nec partis nec totius ratio saluabitur: si verò res ipsa sic significata, scilicet implicitè includens inferiora inspiciat: totius rationem habet: si autem res ipsa sic significata attendatur secundum id quod explicitè includit vt sic: partis rationē sortitur propter quòd animal ponitur in diffinitione hominis: vt res: res enim dere prædicatur vt totum: quia prædicatur in recto: & vt pars quia additur differentia quæ aliud explicat &c. Quod supra diximus de specie dicito de diffinitione: seruato semper eo quod dicitur primo physico. tex. cōm. 5. s. quòd diffinitio diuidit in singula: non autem species. ¶ Nec fallaris nr̄a dicta in hac materia legens & supra (quoniam supra) per conceptum formalem conceptū mentalem distinctum contra obiectalem accepimus: in hac materia verò per intellectum seu conceptum formalem tam mentalem conceptum q̄ obiectalem formaliter sumptū intelligit volum⁹.

Tex. c. 5. c. 1. q. 2.

Quanuis autem genus significet totam essentiam speciei, non tamē oportet vt diuersarum specierum, quarum est idem genus, sit vna essentia: quia vnitas generis ex ipsa indeterminatione vel indifferētia procedit: non autem ita quòd id quod significatur per genus, sit vna natura numero in diuersis speciebus cui superueniat res alia quæ sit differentia determinans ipsum: sicut forma determinat materiam, quæ est vna numero: sed quia genus significat quādam formā: tamen non determinatè hanc vel illam quam determinatè differētia excludit quæ non est alia quàm illa quæ indeterminatè significabatur per genus: & ideo dicit Commentator in. 11. Metaphy. q̄ materia prima dicitur vna per remotionem omnium formarum: sed genus dicitur vnum per communitatem formæ significatę: vnde patet quòd per additionē differentiæ remota illa indeterminatiōe, quę erat causa vnitatis generis remanent species diuersæ per essentiam.

Cap. 14.

In quarta parte capituli huius intendit excludere talem obiectionem. Quæcunq; habent vnū genus habent vnam essentiam: diuersæ species habent vnum genus: ergo diuersæ species habent vnam essentiā: quod est falsum: quia species differunt essentialiter: maior probatur. ex eo quod genus secundum prædicta dicit totam essentiā specierum. (Et licet ista obiectio faciliter solui posset dicendo quòd species habent eandem essentiam genericè: non tamen specificè) quia tamen argumentum altiorem difficultatem petit: ex altiori principio respondere oportuit. Inducta est enim hæc obiectio ad concludendum diuersas species habere eandem essentiam simpliciter & non genericè: vt patet ex medio assumpto sic arguēdo: ea quorum tota essentia est vna habent eandem essentiam simpliciter: diuersarum specierū eiusdē

generis tota essentia est vna: ergo diuersæ species E eiusdem generis habent eandem essentiam simpliciter. minor patet ex eo ꝙ genus dicit totã essentiam specierum: & est vnum in eis. Ad huius obiectionis exclusionem declarat quo gen⁹ est vnũ & innuit talem distinctionem: aliquid significat vnũ dupliciter. Vno modo per positionem vnius determinatæ rei significatę. Alio modo per indifferentiam seu indeterminationem plurium rerũ importatarum. primo modo genus nõ significat vnum sed secũdo modo. illud enim primo modo significat vnum cuius significatũ secundũ se acceptum est vna aliqua natura & determinata: sicut homo significat humanitatẽ quæ est certa & determinata natura. s. humana. Illud aũt quod significat vnũ secũdo modo habet significatum nõ ali F quam determinatã naturã: sed plures naturas indeterminatè sicut animal significans perfectionẽ seu naturã sensitiuã nõ signat aliquã certam & determinatã naturã siue formã. nulla em̃ est in vniuerso forma quę sit aĩa sensitiua sed quælibet est vel bouina vel leonina vel humana &c. vnde dicit. 7. Physicorum. tex. cõmẽ. 31. ꝙ iuxta genus latent multa. &. 10. Metaphy. tex. cõmẽ. 24. ꝙ natura generis diuersa est in speciebus. & primo de aĩa. tex. cõm. ꝙ ratio animalis secundum vnũquodq; aĩal est altera. est igitur genus vnũ secundo modo. vnde ad formã rõnis dicitur secundũ præmissam distinctionẽ ꝙ quorum est tota essentia vna primo modo, eorũ est essentia eadẽ simpliciter. non aũt quorum tota essentia est vna secũdo modo: sicut G est in proposito. specierum enim totam essentiã non adunat genus nisi vnitate indeterminatiõis.

Te.c.31. Te.c.24.

Aduertendum aũt est in litera appositã fuisse differentiã inter vnitatẽ generis & vnitatẽ materiæ primæ ad maiorẽ prædictorũ euidentiã: quã etiã dr̃iam ponit Cõmen. 12. Metaph. cõm. 14. vbi nota ꝙ de materia cõtingit loqui dupliciter. Vno modo vt est quoddã totum vniuersale respiciens hanc materiã vel illam vt partes subiectiuas: & sic de ipsa modo nõ est sermo. idẽ enim est iudicium de eius vnitate & de vnitate cuiusque vniuersalis. Alio modo cõtingit loqui de ea solitariè sumpta secundũ se: non prout est vniuersalis aut particularis: neq; prout est in hac specie vel illa: & sic de ea loquitur Cõmẽ. ibi, & S. Tho. hic. Differũt ergo vnitas materiæ sic accepta: & vnitas generis in H hoc: ꝙ vnitas materiæ est vnitas numeralis fundata supra determinatam rem. vnitas verò generica est vnitas non numeralis sed indeterminationis fundata supra diuersas naturas indeterminatè. Cum aũt audis vnitatem materiæ primæ esse vnitatem numeralem intellige negatiuè non positiuè. Dicitur enim aliquod vnũ numero dupliciter: positiuè scilicet & negatiuè. illud est vnum numero positiuè quod est vnũ per positionem ꝓprietatis seu differẽtiæ numeralis: sicut sor. & hoc modo materia prima secundũ se non est vna numero: quia nullam proprietatem indiuidualẽ includit. Illud est vnũ numero negatiuè quod vniuersale cum non sit, est non plura numero. hoc autẽ est illud quod nullum distinctiuũ includit in se: vnde pluralitatem & numerum habere queat: & hoc modo materia prima secundum se est vna numero: & talis vnitas numeralis fundatur supra determinatam entitatem: rem illam. s. quæ est materia: quæ nullum distinctiuum includit cũ ab omni denudata sit actu cuius est distinguere: & ideo Vbi supra. c. 14 dicit Com. ꝙ materia est vna per remotionẽ omnium formarum: quia vnitatem suam negatiuè habet: ex hoc ꝙ non habet distinctiuas formas. Genus aũt non esse vnum numero, neq; positiuè neq; negatiuè propriè loquendo ex eo patet: qa vnitas numeralis tã positiuè quàm negatiuè fundatur supra certam & determinatam rem: quod in genere non inuenitur. dicit enim genus plures naturas & res ex quibus numerari potest. Sed & genus sit vnum vnitate indeterminationis: ex eo patet quòd naturæ plures per genus importatæ non adunantur in eius significatione: nisi ꝓpter hoc quòd indeterminatè significat eas. aĩal enim ideo adunat in se equum, bouem, leonem &c. qa non determinatè explicat quis eorum sit habens perfectionem sensitiuam. & ideo dicit Cõmẽt. ibi: quòd genus est vnum per communitatem formę signatę, idest ex eo quòd communiter & non determinatè formas significat. vñ & patet quomodo proposito S. Tho. deseruit inducta auctoritas. si enim materia & genus in hoc differunt ꝙ materiæ vnitas est per negationẽ formarum supra entitate determinata fundata: & genus non est vnũ nisi propter hoc quòd significat cõmuniter plura. consequens est quòd genus non sit vnum nisi ex indeterminatione: quod erat propositum.

Et quia (vt dictum est) natura speciei est indeterminata respectu indiuidui: sicut natura generis respectu speciei: inde est ꝙ sicut id quod est genus prout prędicatur de specie implicitè in sua significatione, quãuis indistinctè: totum id quod determinatè est in specie: ita id quod est species secũdum quod prædicatur de indiuiduo: oportet quod significet totum quod essentialiter est ĩ indiuiduo licet indistinctè: & hoc modo essentia speciei significatur nomine hominis: vnde homo de forte prædicatur. Si autem significatur natura speciei cũ præcisione materiæ signatæ: quæ est principium indiuiduationis: sic se habebit per modum partis: & hoc modo significat nomen humanitatis: humanitas enim significat id vnde homo est homo. Materia autẽ signata non est illud: vñ homo est homo.

&ita

& ita nullo modo continetur inter illa ex A quibus homo habet ꝙ sit homo. Cum igitur humanitas in suo intellectu ĩcludat tãtum ea ex quibus homo habet quod sit homo. patet quod à significatione eius excluditur vel præscinditur materia determinata vel signata. Et quia pars non prædicatur de toto, inde est ꝙ humanitas nec de homine: nec de forte prædicatur. vnde dicit Aui. ꝙ quidditas compositi non est ipsum compositum cuius est quidditas: quãuis etiam ipsa quidditas sit composita: sicut humanitas licet sit composita: non tamen est homo, imò oportet quod sit recepta in aliquo quod est materia signata. Sed quia (vt dictum est) designatio speciei respectu generis est per formas: designatio autem indiuidui respectu speciei est per materiam: ideo oportet vt nomen significans id vnde natura generis sumitur cum præcisione formæ determinatæ perficientis speciem significet partem materialem totius: sicut corpus est pars materialis hominis: nomen autem significans id: vnde sumitur natura speciei cum præcisione ma C teriæ designatæ significat partem formalem: & ideo humanitas significatur vt forma quædam. Et dicitur quòd est forma totius: non quidem quasi superaddita partibus essentialibus materiæ & formæ: sicut forma domus superadditur partibus integralibus eius, sed magis est forma quæ est totum, scilicet formam complectẽs & materiam: cum præcisione tamen eorum per quæ materia est nata designari. Sic ergo patet quòd essentia hominis significatur hoc nomine homo. & hoc nomine humanitas: sed diuersimodè vt dictum est: quia D nomen homo significat eam vt totum inquantum, scilicet non prætendit designationem materiæ: sed implicitè cõtinet eã: & indistinctè sicut dictum est quòd genus continet differentiam: & ideo prædicatur hoc nomen homo de indiuiduis: sed hoc nomen humanitas significat eam vt partem: nec continet in sua significatione nisi id quod est hominis inquantum homo: & præcidit omnem designationem materiæ. vnde de indiuiduis hominis non prædicare: & propter hoc quandoque hoc nomen essentia inuenitur prædicatum de re: dicitur enim sortis essentia quędã & quandoq; negatur: sicut dicimus quòd essentia sortis non est sortes.

In hac quinta & vltima parte huius capituli cõparat essentiam specificam ad indiuiduum secundum totalitatem, partialitatem, prędicabilitatem & formalitatem. Ad quorum euidentiam aduertendum est ꝙ sicut supra de essentia generica dictum est ꝙ potest significari per modum totius & per modum partis: ita nunc dicitur ꝙ essentia specifica potest accipi vt significata nomine primæ intentionis per modum totius & per modũ B partis. Per modum quidem totius sicut essentia humana significatur per (ly homo) per modum verò partis sicut illamet significatur per (ly humanitas). Differt autem ipsa à se altero modo significata in hoc ꝙ significata per modum totius implicitè includit indiuidua: significata verò ꝑ modum partis excluditilla à sui significatiõe. Quod sic declaratur exemplariter. homo cum significet habẽs naturam humanam implicitè includit sub (ly habẽs) omnia indiuidua humana: habens enim naturam humanam est quodcunq; indiuiduum humanum: humanitas autem cum significet quo homo est homo: omne aliud ab humani tate excludit à ly quo: nullum enim aliud ab humanitate est quo homo est homo: & ideo cũ principia indiuiduantia sint aliud ab humanitate (vt Capit. 2. supra dictum est) sequitur ꝙ humanitas excludit principia indiuiduantia à sui significatione: & cõsequenter indiuidua quæ siue indiuiduatione intelligibilia non sunt: sicut nec species absq; differentia intelligi potest: & cum pars non prædicetur de suo toto: omne autem prædicatum in recto habet rationẽ totius: ideo essentia primo modo: idest per modum totius significata de indiuiduis in recto prædicatur: significata vero per modum partis nequaquam: & propter hoc illa est vera: sor. est homo: illa autem falsa, propriè loquendo: sor. est humanitas (vt Auicen. testatur) & sic iã Capit. 8. patet proportio essentiæ specificæ ad indiuiduũ secundum tria: scilicet totalitatem partialitatem & prædicabilitatem. Quo ad formalitatem verò declaratur apposita differẽtia inter essentiam generica per modũ partis significatam respectu speciei: & essentiam specificam per modum partis significatam respectu indiuidui. Differunt enim in hoc quòd illa est pars materialis speciei: ista verò est pars formalis indiudui. Et ratio est: quia illa scilicet essentia generica comparatur ad alteram partem speciei vt materia ad formam & perfectibile ad suam perfectionem: cum designatio seu determinatio generis ad speciem fiat per differentiam: quæ sumitur à specifica forma quæ perficit & complet perfectionem genericam: ista

verò.s.specifica essentia comparatur ad alterã par E tem indiuidui: vt forma ad materiã: & perfectio ad perfectibile: cum designatio seu determinatio speciei ad indiuidua fiat per materiam signatam: quam imperfectiorem esse specifica forma, qua essentia specifica sumitur: constat: & ideo animalitas est pars materialis hominis: humanitas verò est pars formalis sor. & dicitur quòd est forma totius non quasi superaddita &c.

Ad euidentiã horũ verborũ est notandũ ꝙ forma totius & forma partis: vt in secũdo cap. visum fuit: differunt realiter: non sicut vna forma differt ab alia forma: puta albedo à dulcedine: sed sicut totum & pars: & ideo dicitur hic ꝙ forma totius
Capit. 2. non est quasi superaddita partibus. i. non est forma addita materiæ & formæ: sicut forma domus F est forma addita lignis lapidibus cemento & cæteris partibus: sed magis est forma quæ est totũ. i. ipsum compositum resultans ex partibus. Quod cum per modum partis formalis significatur: forma totius appellatur: eo quia totius est completę certificatiuũ & distinctiuum & determinatiuum: hæ em̃ sunt conditiones formæ. Et residuũ sermonis epilogus ꝙ sepatẽs est. ¶Caput Quartum.

5. Meta. cap. 6. in princip. VISO quid significetur nomine essentię in substantijs compositis: videndum est quomodo se habeat ad rationẽ generis speciei & differentiæ: quia autẽ cui conuenit ratio generis speciei vel differentię: prædicatur de hoc singulari signato: impossibile est ꝙ ratio gẽris vel speciei vel differentiæ conueniat essentiæ secundum ꝙ per modum partis significatur vt nomine humanitatis vel animalitatis. & ideo dicit Auicen. ꝙ rationalitas non est differentia, sed differentiæ principium, & eadem ratione humanitas non est species, nec animalitas genus.

IN hoc quarto cap. intendens determinare quo modo essentia substãtiarum compositarum se habeat ad intentiones logicas. s. genus spẽm H differentiam: quatuor facit: primo sex conclusionibus determinat intentum: secundo excludit quẽdam Auer. errorẽ: tertio excludit quandã aliam obiectionem: quarto rñdet cuidã tacitę obiectiõi. Pro intellectu primæ partis notandæ sunt duæ distinctiones. Prima est ista. Natura seu essentia substãtiæ cõpositæ potest tripliciter accipi: primo vt significata per modũ partis: secundo vt per se existens separata à singularibus: tertio vt significata per modum totius. Secunda distinctio quæ est subdiuisio tertij membri est ista: natura substãtiæ compositæ significata per modum totius potest accipi tripliciter: primo secundum se: secũdo secũdum esse quod habet in singularibus: tertio secũdum esse quod habet in intellectu. His prælibatis: scias ꝙ secundũ singula mẽbra harum diuisionũ ponit singulas cõclusiones: secundũ prima quidẽ duo mẽbra vtriusq; diuisionis ponit quatuor negatiuas: secundũ verò vltima vtriusq; ponit duas affirmatiuas: ita ꝙ secundũ quamlibet diuisionẽ primo ponit duas negatiuas: deinde tertiam affirmatiuã: & sic fiunt sex cõclusiones. Prima ergo cõclusio negatiua est: essentia substantiæ cõpositę significata per modũ partis sicut animalitas humanitas rõnalitas non est genus neq; species neque differentia: quã probat sic: tam genus q̃ species q̃ dria prædicatur in recto de hoc particulari supposito: puta sorte: essentia substantiæ cõpositæ significata per modũ partis non prædicatur in recto de hoc particulari supposito: ergo essentia taliter significata non est genus: nec species: nec differentia: omnes propositiones patent (ex præcedenti capit.) & ideo dicit (Auicen.) ꝙ rationalitas Capit. 3. 5. Meta. cap. 7. in princip. quæ significat per modum partis non est differẽtia: sed principium differentiæ: & similiter animalitas non est genus: sed generis principium: & humanitas non est species sed speciei principium sicut albedo est principium albi: & pars est principium eius cuius est pars.

Similiter etiam non potest dici ꝙ ratio generis speciei differentiæ cõueniet essentiæ secundum ꝙ est quædam res existens G extra singularia: vt Platonici ponebant: quia sic genus & species non prædicarentur de hoc indiuiduo: non enim potest dici ꝙ sortes sit hoc: quod ab eo separatũ est. Nec separatum illud proficit in cognitione huius singularis signati.

Hic ponitur secunda conclusio negatiua essentia substantiæ compositæ per se non in singularibus existens non est species seu genus. Et probat eam duplici ratione. Primò sic: genus seu species prædicatur de hoc particulari essentia per se subsistens non in singularibus non prædicatur de hoc particulari: ergo essentia per se subsistens non in singularibus non est genus seu species: maior patet: minor probatur sic: subiectũ est id quod in recto de eo prædicatur: sortes non est homo separatus: ergo sortes non est subiectum respectu hominis separati: ergo homo separatus nõ prædicatur de sorte: quod erat assumptum in minore. Secundo sic: genus seu species est id quo indiuidua cognoscuntur: essentia per se subsistens non in singularibus non est id quo indiuidua cognoscũtur: ergo essentia per se subsistens non est genus neq; species: maior patet: ex eo quòd vnũquodq; per suum genus speciem differentiam cognoscit. Minor verò ex eo quòd vnumquodq; cognoscitur quidditatiuè per id quod est in eo, & non per id quod non est in eo.

Et ideo

Et ideo relinquitur quòd ratio generis A vel speciei vel differentiæ cõueniat essentiæ secũdum quòd significat per modum totius vt noĩe hominis vel animalis prout implicite & indistinctè continet totũ hoc quod in indiuiduo est.

Hic ponitur tertia conclusio affirmatiua: essentia substantiæ compositę significata per modum totius est species genus vel differentia &c. probatur sic. genus species seu differentia substantialiter continet & implicitè totum quod est in indiuiduis: essentia substantiæ compositæ non nisi significata per modum totius cõtinet implicitè totum esse indiuiduorum: ergo essentia substantiæ B compositæ significata per modum totius est genus vel species vel differentia. Propositiones omnes (ex præcedenti cap.) patent: vbi diximus genus speciem differentiam conuenire in hoc ꝙ significant totum quod est in inferioribus: & sua abstracta excludere ea quæ sunt in inferioribus:
Capit. 3. est igitur animal genus homo spẽs rationale dria.

Natura autem vel essentia sic accepta potest dupliciter considerari. Vno modo secundum naturam & rationem propriã: & hæc est absoluta consideratio ipsius: & hoc modo nihil est verum de ea dicere, nisi quòd conueniat sibi secundum quòd huiusmodi. Vnde quicquid aliorum sibi attri C buitur falsa est attributio. verbi gratia homini in eo quòd est homo conuenit ratio nale & animal & alia quæ in eius diffinitione cadũt. Album verò vel nigrũ vel quod cunq; huiusmodi quod non est de ratione humanitatis non cõuenit homini in eo ꝙ est homo. Ideo si quæratur vtrum ista natura possit dici vna vel plures: neutrũ concedendum est: quia vtrunq; est extra intellectum humanitatis: & vtrunq; potest sibi accidere. Si enim pluralitas esset de ratione eius nunquam posset esse vna: cum tamen vna sit secundum quòd est in sorte. D Similiter si vnitas esset de intellectu & ratione eius: tunc esset vna & eadem natura sortis & Platonis, nec posset in plurib⁹ plurificari. Alio modo consideratur secundũ quòd habet in se in hoc vel in illo: & sic de ipsa prædicatur aliquid per accidens ratione eius in quo est: sicut dicitur quod homo est albus: quia sortes est albus: quanuis homini non conueniat in eo quòd est homo. Hæc autem natura habet duplex esse. vnum in singularibus: aliud in anima: & secundum vtrunq; consequuntur accidẽtia dictam naturam: & sic in singularibus habet multiplex esse secũdum diuersitatem singularium, & tamen ipsi naturæ secundum propriam considerationem. s. absolutam, nullum istorũ esse debet: falsum em̃ est dicere quod natura hominis inquantũ huiusmodi habeat esse in hoc singulari: si enim esse in hoc singulari conueniret homini inquantum est homo, non esset vnquam extra hoc singulare. Similiter, si cõueniret homini inquantum est homo nõ esse in singulari, nunquam esset in eo. Sed verum est dicere quòd homo inquantum est homo non habet quòd sit in hoc singulari vel in illo: patet ergo quod natura hominis absolutè cõsiderata abstrahit à quolibet esse, ita quod non fiat præcisio alicuius eorum, & hęc natura sic cõsiderata est, quæ prædicatur de omnibus indiuiduis.

Hic antequam ponatur quarta conclusio inchoatur secunda diuisio suprapositа cuius termi nos oportet prædeclarari ad intellectum conclusionum. Natura per modum totius significata (secundum naturam seu rationem propriam: vel secundum se) idem sonat quòd natura considerata secundũ eas conditiones siue ea prædicata quę conueniunt sibi ex sua diffinitione seu in primo modo dicendi per se. Natura verò secundum esse in singularibus idem sonat, quòd natura considerata secundum eas conditiones siue secundum ea prædicata quæ conueniunt sibi ex hoc quòd in singulari vel in singularibus esse habet. Natura autem secundum esse in intellectu idem sonat ꝙ natura considerata secundum eas conditiones siue illa prædicata quæ conueniunt sibi ex hoc ꝙ habet esse in intellectu. Differunt autem quadrupliciter vt ex textu colligitur, conditiones conuenientes naturæ secundum has diuersas acceptiones: eo ꝙ conditiones debitæ naturæ secundum se sunt prędicata essentialia. homo enim secundum se non est nisi animal rationale: conditiones verò debitæ naturæ reliquis duobus modis sunt prædicata denominatiua: homo enim non est res illa quæ conuenit ei ex esse in singularibus: sed ab ea denominatur: non enim homo est albedo quæ conuenit ei ex hoc quod est in sorte: sed ab ea denominatur albus. Similiter homo non est res illa quæ conuenit ei ex esse in intellectu: puta relatio vniuersalitatis aut speciei: sed denominatur ab ea vniuersalis: & species. Et licet hic duo vltima membra hoc conueniant ꝙ attenduntur penes prædicata denominatiua: differunt tamen quia præ-

dicata denoiatiua quæ cõueniunt naturæ secũdũ E
esse in singularibus aliquid ponũt reale supra ipsam sicut album addit supra hoiem naturam albedinis: quæ est ens reale. prędicata verò denoiatiua quę conueniũt rei secundũ esse in intellectu nihil ponũt reale supra naturã ipsam: sed denoiationẽ negatiuã aut relatiuã secundũ aliquã relationẽ rõnis. Cum eñ dico, homo est species. ly species, nihil reale addit supra hoiem: sed solã relationẽ rõnis qua respicit suum genus. species enim gñis est species. Secundo differunt istius diuisionis positę membra in hoc q̃ natura absolutè sumpta nec est vna numero: nec plures numero: si enim esset vna numero non posset reperiri in pluribus numero: quod patet esse falsum: eo q̃ natura humana est in forte & Platone. cõsequentia probatur F
sic. natura secundũ se est vna numero. ergo nõ potest esse distincta numero. ergo non potest reperiri in pluribus numero: quod erat intẽtum. Prima consequentia harum ex eo est clara: quia impossibile est alicui conuenire oppositũ eius quod conuenit ei secundum se: sicut impossibile est homini cõuenire irrationale, distinctio autem numeralis est opposita vnitati numerali: & ideo si natura secundũ se habet vnitatem numeralẽ nunq̃ habere põt distinctionem numeralẽ. Similiter probatur q̃ natura secũdum se non sit plures numero: sequeretur eñ naturam humanã non esse in for. quia non posset habere vnitatẽ numeralẽ: ex quo vendicat sibi secundũ se distinctionẽ numeralem. Natura aũt secundũ esse in singularib' vni G
tatem & distinctionẽ numeralẽ sortitur: ꝓpterea nãq; homo est vnus numero: quia sortes est vnus numero: & propterea homo est distinctus numero in pluribus; quia sortes & Plato sunt distincti numero. Tertio differunt in hoc quia natura secundũ se sumpta nullũ esse sibi vẽdicat. s. nec esse in singulari aut singularib': nec esse in intellectu: nec etiam vendicat sibi nõ esse in singulari & singularibus: aut non esse in intellectu: quod patet ex eisdẽ fundamẽtis. si eñ esse in singulari esset de rõne sua nunq̃ extra illud inueniret: cum nihil inueniatur extra id quod est de eius rõne: similiter si esse in singularibus esset de eius rõne, non posset in vno inueniri: quia in vno natura existẽs nõ est in pluribus. similiter si esse in intellectu esset de H
rõne eius: nunq̃ posset extra intellectũ reperiri. eodem modo si non esse in singularibus aut singulari esset de eius rõne, nunq̃ posset habere esse in aliquo singulari: & si non esse in intellectu eẽt de eius rõne: nunq̃ posset habere esse in intellectu: ex illo fundamento: nulli põt cõuenire oppositũ quod est de rõne sui: vnde natura absolutè sumpta ab omni esse & non esse abstrahit sine præcisione. i. nec includit: nec excludit aliquod hmõi esse vel non esse. Natura autẽ tam secũdo q̃ tertio modo accepta: alterũ illorum esse includit & alterum excludit: vt de se patet. homo enim secundũ q̃ est in singularibus non est in intellectu & contra: secundũ quod est in intellectu non est in singularibus. Quartò differunt: quia natura per modum totius signãta secundũ se sumpta est ea quæ prædicatur de indiuiduis cum dicit sortes est homo. Natura aũt sumpta tam prout est in singularibus: q̃ prout in intellectu non prædicat de indiuiduis: quod declarat sic. Id prædicatur de indiuiduis: qñ attribuit illis in propositione: sed natura absolutè accepta & non secundũ esse in singularibus: neq; secundũ esse in intellectu attribuit indiuiduis in propositione. ergo natura absolutè sumpta & non secundũ esse in singulari vel in intellectu prædicat de indiuiduis: maior est nota ex terminis: minor declarat exẽplariter cũ dico sortes est homo: sensus propositionis est: sortes est aial rõnale: ita q̃ in ista propositiõe nihil attribuitur sorti nisi esse aial rõnale: quæ sunt conditiones naturæ humanæ absolutè acceptę: vt patet. non eñ cum dico sortes est homo: attribuo sorti aliquod debitum naturę humanæ ex esse in singularibus. aut ex esse in intellectu: neq; attribuo sorti habere naturam humanam cum aliquo addito: sed tm̃ attribuo sorti habere naturam humanam seu esse animal rõnale: quæ sunt vt dictũ est cõditiões naturæ humanæ secundũ se acceptę. Natura igitur primo modo sumpta est quæ prædicatur de indiuiduis & non natura secundo & tertio modo.

Quæstio. V.

IN hoc loco anteq̃ vlterius procedat: dubia quædam examinãda sunt. Circa prędicta dubiũ est. Primò circa primã dñam assignatam in eò quod dictum est q̃ naturæ secũdũ se sumptæ nõ insunt nisi prædicata quidditatiua. hoc enim patit difficultatẽ tum propter trãscẽdẽtia: tum ꝓpter quædã p̃dicata negatiua. si eñ trãscendẽtia quæ sunt ens res vnũ aliquid verũ & bonũ conuenire asserãtur naturæ absolutè sumptæ erũt prædicata quidditatiua: etsi sic ponent in diffinitione: nulla eñ diffinitio est cõpleta, nisi omnia prædicata quidditatiua includat. transcendentia aũt in diffinitione poni oẽs negãt. Confirmatur cõsequẽtia ex dictis S. Tho. in litera vbi habetur q̃ quæ insunt naturæ absolutè sunt de diffinitione illius. Si autem transcendentia dicantur non conuenire naturæ absolutè: tunc homo secundũ se sumptus nõ est aliquid: nec res nec vnũ quid: quod oĩno negat.

De prædicatis verò negatiuis occurrit difficultas talis: quia negationes naturarũ disparatarũ si cõueniũt naturæ absolutè erunt prędicàta quidditatiua: & sic negatio erit de diffinitione substãtiæ. Si autem conueniunt naturæ secundum esse in singularibus vel in intellectu: tunc accipiendo hominem absolutè: ista erit falsa: homo non est leo: quod videtur irrationabile.

Ad horum dissolutionem considerandũ est primo qũo transcendentia se habeant ad naturas rerum supra quas cadunt. vt autem supra in quæstione de significatione entis tactum fuit: nullum transcen- Capit. 1. qõnc. 2.

transcendentium importat alium gradũ: seu aliã A
naturam à gradibus seu naturis eorũ quibus apponuntur. Cũ enim dico, ens homo: vnus homo: res homo: verus homo: bonus homo: aliquid homo: nullum alium gradum ab humanitate significo: sed ipsam humanitatem diuersis modis: ly enim ens significat humanitatem prout habet esse. ly vnus, illam prout non est diuisa formaliter. ly res: illam prout ratitudinem habet: vt pote nõ ex intellectu fabricata: ly bonũ: ipsam prout perfectiua est appetitus. ly verum: ipsam: vt perfectiua est intellectus: ly aliquid: ipsam vt aliud quid est ab alijs. Simili modo est dicendũ accepto quocunq; gradu gẽerico: vt fallaciter exemplo manifestari potest.

Considerandum est secundo q̃ cum primũ in B
ter transcendentia sit ens (eo q̃ eius ratio cæterorum rationes pręuenit) & omnia cõuertantur cũ ente tanquàm eius passiones cum declaratũ fuerit quomodo ens conueniat naturis rerum planũ
Scot. 1. dist. 3. q. 3. in sol. q. 3. vt supra. dictũ est. c. 2. q. 3. primarõ. erit de cæteris. Scotus ergo primo sent. dist. 3. q. 3. opinatur ens esse vniuocum & prędicari (inquit) de omnibus inferioribus exceptis vltimis differẽtijs. Et primum quidem horum tanquàm per se notum supponens secundi duplicem rationem reddit. Primò quia si differentię includãt ens vniuocè dictũ de eis: & non sunt omnino idem: oportet q̃ sint diuersa aliquid idem entia: & consequẽter sequitur q̃ differẽtiæ vltimæ sunt propriæ differentes: & sic habent alias differentias & nõ sunt vltimæ. Secundò quia sicut ens compositũ in re C
est compositum ex actu & potentia: ita cõceptus compositus per se vnus est compositus ex conceptu actuali & potentiali determinabili & determinante. Sicut ergo resolutio cõpositi in re stat ad simpliciter simplicia. s. actum vltimum & potentiam vltimam: ita q̃ actus nihil potentiæ: & potẽtia nihil actus includat: ita resolutio cõceptus debet stare ad cõceptus simpliciter simplices actualem & potentialem determinabilem tantum ita q̃ nihil determinantis includat: & determinantẽ tãtum: q̃ nihil determinabilis includat: tales sunt conceptus entis & vltimæ differentiæ: ergo vltima differentia non includit formaliter ens.

Contra Primum arguitur: quia sequeretur q̃ D
T. c. 36. ens poneretur in diffinitione: contra Arist. 8. Metaphy. tex. com. 16. Præterea sequitur q̃ esset nugatio in diffinitione: vt supra in quæstione de vniuocatione entis deduximus. Contra secundum
C. 2. q. 3. rõnc. 2. dictũ arguo sic. Omne id de quo formaliter sumpto prædicatur in secundo modo passiones entis includit in se formaliter ens: sed de vltima differẽtia formaliter sumpta prædicãtur in secundo modo passiones entis: ergo vltima differentia includit in se formaliter ens. Minor patet quia vltima differentia est per se vna & intelligibilis. Maior probatur sic: omne formaliter includens mediũ proprium à priori per quod demonstrantur passiones entis includit ĩ se formaliter ens: patet ista quia entis conceptus est illud medium. Sed omne id de quo formaliter sumpto prædicantur in secundo modo passiones entis includit in se formaliter medium, per quod tales passiones de eo sunt demonstrabiles: ergo omne tale includit formaliter ens. Patet ista minor: quia implicat oppositũ. Si enim. A. formaliter nõ includit proprium medium concludendi. B. quomodo de. A. formaliter sumpto erit à priori demonstrabile. B. Secundo T. c. 22.
arguo: & in idem redit. Omnis passio conueniẽs pluribus formaliter sumptis conuenit eis ratione alicuius communis in eis formaliter inclusi: cui illa passio primo conuenit: sed vnitas vel intelligibilitas est passio conueniens omnibus vltimis differentijs formaliter sumptis: ergo conuenit eis B
ratione alicuius communis formaliter inclusi in eis, cui primo conuenit: tale autem est ens: ergo omnes differentiæ vltimæ includunt ens. Minor est per se nota. Maior est Aristotel. primo posteriorum. Nec potest dici ad maiorem quòd sufficit subiectum denominatiuè includi in eis quibus formaliter sumptis conuenit passio illius subiecti. Quia cum tota ratio quare passio alicuius insit alteri: sit participatio illius subiecti primi: si alicui formaliter sumpto inest passio: eidem formaliter sumpto inest & subiectum: & si formaliter sumptum subiecti expers est, quomodo formaliter sumptum illius passionem habere potest. Vt arguatur sic: id quod formaliter sumptum à se subiectum excludit: etiam à se passionem excludit: sed vltimæ differentiæ formaliter sumptæ nõ C
excludunt à se passiones entis in secundo modo: ergo nec excludunt ens in primo modo. Nec patiantur aures tuę audire responsionem Francisci de mayronis dicentis regulam adductam posterioristicam Aristotel. non tenere in transcendentibus. Voluntaria enim & destructiua totius metaphysicę glossa est. Ad rationes autem Scoti dicitur quòd cum tam prima quàm secunda supponant ens habere conceptum obiectiuum vnũ simpliciter nihil concludit. Dicitur secundo ad secundam quòd argumentum à simili claudicat: licet enim sit similitudo quo ad aliquid inter compositum naturale & intellectuale: dissimilitudo tamen est magna in proposito: quia partes compositi naturalis mutuo se excludunt: quia quædam res speciales sunt: partes autem compositi intellectualis nõ possunt mutuo se excludere: quia altera (puta ens) est adeo vniuersalis vt nihil possit eam subterfugere.

Primo sent. q. 6. quæ quæritur vtrum à simpliciter simplicibus possit abstrahi aliquis cõceptus cõis inf.

Auicenna autem Alpharabius & Algazel vtte- Cap. 9.
statur Albertus in postprædicamentis: cap. 9. opinantur quòd ens non conueniat naturæ absolutè sumptæ. Vnde dicunt hanc consequentiam non valere: homo est substantia: ergo homo est ens: eo q̃ ens significat aliquid additum essentiæ rei: quod non est de eius ratione: quod expresse etiam de Auicen. refert Commentator. 4. metaphysicę. cõmento. 3. & 10. metaphysicę. cõmẽto. 8. Cap. 3. Cap. 8.

Circa T. c.3.circa T.cō. 8.

Sanctus Thomas, autem cuius est opus quod exponendum suscipimus super quarto Metaphysicorum. Lect. secunda. supra text. commento. 3. & super. 10. lect. secunda: supra text. comment. octauo. expresse in hoc reprehendit Auicēnam: vnde sententia eius non est censenda eadem opinioni Auicennæ: licet difficilè sit videre in quo differat ab ea: cum ipse teneat nullum aliud à Deo esse ens per suam essentiam: sed per aliquid additum suæ essentiæ: & expresse dicat in quolibet secundo. quæstione secunda. articulo primo: ens non esse prædicatum essentiale: & in primo contra Gentil. capit. 26. dicat ens non cadere in conceptu substantiæ: quod est genus generalissimum.

Quoli. 2. q. 2. ar. 1. cōtra Gē ti. ca. 26.

Propter quod à quibusdam dicitur quòd ens dupliciter sumitur: scilicet nominaliter & participialiter. Et quòd ens nominaliter quidditatiuè & intrinsecè de omnibus prædicatur: sic enim vnumquodque est ens per essentiam suam. Ens verò participialiter cum idem sonet quòd existens non est prædicatum quidditatiuum: sic enim nihil aliud à Deo est ens per essentiam suam: vnde secundum istos ens nominaliter conuenit naturæ absolutæ: non autem ens participialiter. Addunt quoque quòd ens nominaliter est diuisum in decem prædicamenta: & est transcendens conuersum cum alijs: propriè loquendo, non ens secundo modo, & ideo reprehensibilis erat Auicen. qui hanc distinctionem prætermisit.

Prima. d. q. 5. ar. 1. ad primū dī veri. q. 21. ca. 7. vide cō. huiꝰ doc. & Poster. c. 6. īpri. & cir. medium.

Mihi autem aliter dicendum occurrit. Dico enim quòd ens participialiter est id quod est transcendens: diuisum in decem prædicamēta. Quod ex eo patere potest quòd Sanctus Thomas prima parte quæstione quinta & sexta. & in quæst. de veritate, quæstione. 21. ostendit bonum: quod etiam diuiditur in decem prædicamenta (vt dicitur primo Ethicorum.) conuerti cum ente participialiter non noīaliter vt clarè patet ex duobus.

Primò ex eo quod dicit quòd cum bonum & ens conuertantur sicut res est ens: ita bona, sed non est ens per essentiam suam: ergo nec bona, in quo processu vt fallacia æquiuocationis ꝓuitetur: non nisi de ente participialiter est sermo. Secundò ex eo quod dicit, Id quo res formaliter est bona non esse ens: quod dictum de ente nominaliter falsum est: quia esse actualis existentiæ: quo res est ens & bona: est ens nominaliter. Ens igitur quod conuertitur cum homo quod est transcendēs: diuisum in decem prædicamenta est ens participialiter.

Duo includūtur in p̄dicamēto entis. c. 1. in princip. Te. c. 13. discordia vtrū S. d. & Auicē.

Sed in entis nomine duo aspici possunt: scilicet id à quo nomen entis sumitur, scilicet ipsum esse quo res est. Et id ad quod nomen entis impositum est, scilicet id quod est. Supra enim (in principio operis) dictum est: ens significare id quod est in quolibet prædicamento, & in hoc differre ab essentia quæ significat id quo res in prædicamento reponitur. Vnde primo Physicorum tex. Commenti. 13. Aristotel. loco ly ens, ponit ly quod est. Auicenna ergo attendens ad id quo res est: vnde nomen entis sumptum est, dixit simpliciter. ens esse prædicatum extra essentiam rei. sanctus Thomas verò intuens id quod est: ad quod nomen entis impositum est, Auicennæ non adhæsit. Nanque ipsum quod est non prædicat aliquid extra essentiam rei. Insuper aduertēs quòd ipsum quo res est, scilicet actualis essentia: non est extraneæ naturæ ab ipso quod est: sed per principia propria ipsius quod est constituitur inter prędicata accidentalia: ens annumerare noluit: hoc enim non potest asseri de quocunque alio extra essentiam rei. Nihil enim extra essentiam rei per propria principia ipsius rei constituitur nisi rei existentia. Quodcunque enim aliud per principia propria alterius generis constituitur, scilicet genus proprium & differentiam propriam: & vniuersaliter propria illius prædicamenti principia. Ipsum autem existere: non nisi per genus & differentiam & principia ipsius quod est constituitur. Et hæc est ratio qua Sanctus Thomas arguit Auicennā, quarto Metaphysicæ, vbi supra. vnde ens prædicatum de aliquo puta homine: cum non trahat hominem extra proprium genus & propriam differentiam, nec ratione ipsius quod est, nec ratione ipsius quod est substantiale prædicatum esse relinquitur cum Aristotel. & Commentatore, vbi supra, licet non sit omnino eodem modo substantiale quo prędicata illa quę in diffinitione cadunt. His prælibatis, ad dubium dico, quòd transcendentia non sunt prædicata propria naturæ secundum suam absolutam considerationem neque secundum esse in singularibus, neque secundum esse in intellectu: sed sunt prædicata communia naturæ quomodolibet acceptæ: conuenientia non solum concomitatiuè: sed & causaliter. Et de natura quidem tam secundo quàm tertio modo accepta patet. ex hoc eī quòd homo in singularibus inuenitur entis: vniꝰ rei, & reliquorum rationem habet. Similiter ex hoc quòd habet esse in intellectu ens est aliquo modo indiuisum &c. debet enim sic sibi aliquod esse (licet rationis.) De natura autem primo modo sumpta: ex dictis patere potest: & ex eo quòd in quocunque inuenitur posterius transcendens: inuenitur & prius. Manifestum est autem de posterioribus transcendentibus: quę sunt vnum: res aliquid &c. quòd conueniunt naturæ absolutæ. Vnde de homine absolutè loquendo, ista est vera, homo est ens. Vnde & Sanctus Thomas dicit super. 10. Metaphysicorum. vbi supra, quòd ens prædicat naturas decem generum: secundum ꝙ sunt actu vel potentia: & non tantum secundum ꝙ sunt actu. Ad rationem in dubio tactam qua dicebatur. si sic. ergo transcendentia essent ponenda in diffinitione. Dicitur primo quòd non oportet omnia prædicata essentialia poni in diffinitione: sed ea tantum quæ explicant alium gradum essen-

Circa T. cōm. 3.

T. &. c. 3.

Addubiū primum principale.

Circa. T. cōm. 8.

Supra. c. 1. q. 2. fi. Te. c. 16.

essentialem diffiniti: qualia non sunt transcēdentia: de quibus dictum est quòd eundem gradum prædicant: quem genus vel differentia importat. Vnde octauo Metaphysicorum tex. Comment. 16. dicit Aristo. quòd ideo nec ens ponitur in diffinitionibus, nec vnum: quia ens statim est vnumquodque. diffinitio enim completa tunc est: cum omnes rei gradus explicantur à prima potentia vsque ad vltimum actum intrinsecum: quod sine transcendentibus: quæ nullum gradum addunt: fit. Dicitur secundo de ente quòd quia ens importat aliquo modo ipsum esse: quod pertinet ad quæstionem an est: & non ad quæstionem quid est: ideo à prædicatis quidditatiuis aliqualiter declinat.

Immediatè supra. Te. c. 10.

Ad dictum Sancti Thomæ dicitur quòd transcendentia duo habent: & quòd in nulla diffinitione ponantur ratiōe dicta: & quòd in quolibet conceptu includantur. vt dicitur de ente. 3. Metaphysicorum. text. Comment. 10. quod secundum ideo dictum arbitror: quia transcendentia quemlibet gradum comitantur: & ideo conceptui nulli desunt. Et sic dico quòd ea quæ naturæ absolutæ conueniunt in cuius ratione cadunt conueniunt rei in eo quòd talis. homo enim in eo quòd homo est ens: res aliquid &c. Ex his diligens lector habes vnde diuersa dicta sancti Thomæ sanè intelligere debeas. Quo ad prædicata negatiua verò dicitur breuiter quòd negationes illæ possunt

Ad secundū dubiū de negatiuis prædicatis.

dupliciter accipi. formaliter scilicet & fundamentaliter. Si formaliter falsum est quod conueniant naturæ absolutæ. per opus enim intellectus attribuuntur ei. cum negationes entia rationis sint. Si fundamentaliter, cum negatio super affirmatione fundetur. conceditur esse prædicata quidditatiua: sed sic sumptæ: nihil aliud sunt quam genus & differentia propria. Fundamentum enim negationum naturarum disparatarum de homine nihil aliud est quam natura hominis. ex hoc nanq; quòd homo est animal rationale: non est leo neque bos, &c.

Quæstio. V I.

Optima & subtilissima.

Te. c. 13. Te. c. 10.

In expositione litęræ.

DVbium secundo est circa dictum Sanct. Thomæ in litera in assignatione secundæ differētię. quo dicitur quod natura absolutè sumpta nec vnitatem nec pluralitatem habet. Videtur enim hoc esse impossibile cum id quod vnum non est: diffinibile non sit. vt dicitur septimo Metaphysicorum text. Comment. 13. imo nec intelligibile. vt habetur quarto Metaphysicorum text. Cōm. 10. Et si vnitatem naturæ absolutæ habere concedatur, qualis sit illa vnitas non est facilè assignare: cum nō numeralis sit (vt declaratum est) nec specifica, nec generica: cum hæ ex intellectu fiant, nec analogica vt de se patet. homo enim non est vnum analogicè. Nec etiam facilè quisquam dicet, an vnitas illa sit realis, an non. Ad euidētiam huius dubitationis quinque facienda sunt. Primo videndum est quid sit vnitas quælibet. Secundò vnde habeat vnitas realitatem. Tertiò quomodo vnitas quælibet sit extra animam. Quartò respōdendum est dubitationi motæ. Quintò quædam obiectiones excludendæ sunt.

Quo ad primum sciendum est quòd cū vnum nihil addat supra ens: nisi priuationem diuisiōis: ita quod vnum nihil aliud est, quam ens indiuisum: vt dicitur quarto Metaphysicorum tex. Cōment. 3. Vnitas quælibet nihil aliud est, quam rei indiuisio. Et quia quælibet priuatio per suum habitum cognoscitur: ideo vnitas quæ indiuisionē sonat: ex natura diuisionis quam priuat, cognosci debet: & secūdum diuisionis multiplicitatem: multiplicitatem vnitatis accipere oportet.

Te. cō. 3.

Considerandum est igitur quòd diuisio est duplex: quædam est materialis per principia indiuiduationis causata, quædam est formalis quæ per essentialia principia fit. Et hæc habet latitudinē: quia quædam est per essentialia principia propria. Quędam verò per principia essentialia communia. & hoc iterum habet latitudinem secundum quòd principia essentialia communia sunt magis & minus communia. verbi gratia. Inter sortem & Platonem est diuisio numeralis & non formalis: quia non causatur distinctio eorum ex essentialibus: sed indiuidualibus principijs. Inter sortem verò & hunc leonem, dato quòd leo & homo essent sub eodem genere proximo: est diuisio formalis per essentialia principia propria: vltimas, scilicet differentias tantum. Inter sortem verò & hanc plantam est maior diuisio formalis per principia, scilicet essentialia communia forti & multis alijs speciebus: scilicet sensibile & insensibile. Inter sortem verò & hunc lapidem est diuisio formalis, adhuc maior per communiora principia, scilicet per animatum & inanimatum. Et sic semper ascendendo intenditur diuisio formalis: adeo quòd inter sortem & hanc albedinem est maxima diuisio formalis: vt pote per propria & cōmunissima principia essentialia. scilicet substantiuum & dispositiuum modos entis prædicamentorum constitutiuos.

Similiter per omnia de vnitate dicendum est. Vnitas enim est duplex. Quædam numeralis & quædam formalis. Vnitas numeralis attenditur penes priuationem diuisionis numeralis. Vnitas autem formalis attenditur penes priuationem diuisionis formalis. & hæc habet latitudinem. Quædam enim priuat diuisione formali omnino cautabili per principia propria & communia. & hæc est vnitas formalis simpliciter. Quædam verò priuat diuisione formali non simpliciter: sed taliter causabili, scilicet per principia communia. & hæc est vnitas formalis secundum quid: & habet latitudinem secundum quòd diuisio priuata causabilis est à magis & minus cōmunibus principijs essentialibus. v. g, fortes est vnus numero: quia nō est p materiales differētias in se distinctus. Homo

est simpliciter vnus formaliter: quia non compatitur secum diuisionem formalem quamcunque. Animal verò est vnum formaliter inquantum non compatitur secum diuisionem per sensibile & insensibile: non tamen habet vnitatem simpliciter: quia compatitur secum diuisionem per rationale & irrõnale. Corpus verò est minus vnũ formaliter: est em̃ vnũ: quia nõ est in se diuisum per corporeũ & incorporeũ. Est aũt minus vnũ, quia compatitur secum diuisionem formalem maiorem: scilicet per animatum & inanimatum. Ens autem minimè vnum est. Vnum quidem est pro quanto non est in se diuisum proportionaliter. Minimè verò pro quanto tantam diuersitatẽ formalem cum sua vnitate compatitur. Ex his patet primum: quid scilicet sit vnitas quælibet: quia scilicet vnitas est indiuisio: & talis vnitas est talis indiuisio, ideſt diuisionis priuatio: ita quòd nihil aliud est dicere. Sortes est vnus numero, ideſt sort. est ens carens diuisione numerali. Homo est vnus formaliter, ideſt homo est ens carens diuisiõe formali. Hæc de primo.

Quo ad secundum est sciendum quòd ens reale dupliciter accipitur. Vno modo vt distinguitur contra ens ab intellectu fabricatum. Alio modo vt distinguitur contra non existens actu. Primo modo omnis res prædicamentalis est ens reale siue sit siue non. Secundo modo id tantum qđ realiter existit extra causas suas est ens reale. Et quia hoc propriè est ens reale apud sanctũ Thomam dicentem in quæstionibus de potẽtia Dei. Potentia. q. 3. ar. 5. 2. in pdicamento substãtię. quæst. 3. art. 5. ad secundum: quòd res antequã existat est nihil: & est sententia hæc conformis Aristoteli in Prædicamentis dicenti quòd destructis primis substantijs: impossibile est aliquid remanere: ideo vnitas sicut & cætera realitatem habet propriè loquendo: pro quanto ipsa existit actu extra animam & causas suas. Hæc de secundo.

Quo ad tertium propono tres propositiones. Prima est, quælibet vnitas supradicta tam scilicet numeralis quam formalis existit extra animam. Secunda est, nulla vnitas communis extra animã pluribus suppositaliter distinctis existit in rerum natura. Tertia est, omnis vnitas formalis existens extra animam multiplicatur realiter ad multiplicationem ipsarum rerum. Prima propositio est Probatur pria propositio. adeo manifesta quod nullus sanæ mentis potest eam negare. In sorte enim præter omnem intellectus operationem apparet vtraque vnitas. Caret enim in seipso diuisione numerali & formali causabili per principia propria & communia: & sic indiuisionem numeralẽ & formalem habet. Vnde in sorte non est sola vnitas numeralis sed formalis multiplex secundum multitudinem prædicatorum quidditatiuorum: & sicut non sola indiuidualitas sortis est extra animam sed quodlibet eius prædicatum quidditatiuum: ita non sola vnitas numeralis: sed quælibet eius vnitas formalis extra animam dicenda est esse.

Ad intelligentiam verò secundæ est notãdum quòd res potest intelligi communis extra animã dupliciter. Vno modo positiuè. Alio modo negatiuè. Illa res est communis positiuè, q̃ indiuisa manens in pluribus suppositaliter distinctis inuenitur. Illa verò est cõmunis negatiuè quę nulli supposito est propria. Primo modo rem cõmunem nullam recolo asserentem dari extra animam nisi essentiam diuinam secundum fidem Christianam. Secundo modo videtur à quibusdam poni res extra animam communis de quibus sermo erit infra: & quia hoc alienum à veritate mihi videtur: ideo de tali communitate intelligendo secundam propositionem probo dupliciter. Primo sic, In hac q. nulla res exigens quidditatem solitariè inueniri extra animam existit in rerum natura: sed vnitas communis extra animam: negatiuè pluribus suppositaliter distinctis est res exigens quidditatem solitariè inueniri extra animam. ergo nulla vnitas communis extra animam pluribus suppositaliter distinctis existit in rerum natura. Maior sic probatur. Nullum exigens ad suum existere aliquod impossibile inuenitur: sed quidditatem extra animam solitariè inueniri est impossibile: oportet enim ipsam esse in aliquo supposito. ergo id quod exigit ipsam solitariè inueniri nunquam existit in rerum natura. Minor autem probatur sic. Id quod exigit quidditatem non propriam alicui supposito extra animam exigit ipsam solitariè existentem. Sed vnitas communis extra animã pluribus suppositaliter distinctis exigit quidditatem non propriam alicui supposito. ergo vnitas communis extra animam pluribus suppositaliter distinctis exigit quidditatem solitariè inueniri in rerum natura. Huius prælegati præmissę notæ sunt ex terminis. maior quidem: quia quidditas non propriè alicui supposito necessariò est solitariè: si enim non est solitariè est in aliquo supposito: & si est in aliquo supposito: est propria illi. Minor verò patet: quia commune & proprium sunt opposita: commune enim includit negationem proprij & è conuerso. Statim enim vt res appropriata est alicui communis negatiuè esse desinit: eo quòd negatione appropriationis caret: & statim vt communis negatiua est appropriata alicui non est: eo quòd negationem appropriationis habet. Oppositum ergo prædicati infert oppositum subiecti in vtraque præmissa. Præterea secundo probo sic. Omnis res existens in rerum natura est res particularis. Nulla vnitas communis extra animam pluribus suppositaliter distinctis est res particularis. ergo nulla talis vnitas est in rerum natura. Maior est nota ex communi Peripateticorum sententia. Minor probatur sic. Omnis res particularis est alicui vni suppositio propria: aliter non esset particularis. Nulla vnitas communis extra animam pluribus suppositaliter distinctis est alicui vni supposito propria. Hoc patet ex terminis. ergo nulla talis vnitas est

Probatur secda propositio.

Probatur tertia propositio. tas est particularis. Tertia propositio probatur sic. Quotiescunque aliqua duo sunt conuertibiliter idem realiter: multiplicato realiter vno multiplicatur & reliquum: sed res vna & vnum sunt conuertibiliter idem realiter. ergo multiplicata realiter multiplicabitur realiter & eius vnitas. Sed pluralitas numeralis est realis. ergo plurificata re numeraliter plurificabitur & eius vnitas. vnde in sorte & Platone sicut sunt duæ corporeitates animalitates & humanitates: ita sunt duæ vnitates formales sequentes corporeitates: & duæ sequentes animalitates: & duæ sequentes humanitates. Oportet enim secundũ numerum prædicatorum essentialium esse numerum vnitatũ formaliũ in quolibet indiuiduo. Sicut enim quodlibet prædicatum quidditatiuum dat aliquid esse: ita dare oportet aliquam vnitatem, vnum enim & ens idẽ sunt, vt dicitur. 4. Metaphy. tex. cõm. 3. Ex his patet tertiũ: quomodo scilicet vnitates habeant esse extra animam: quia sunt nõ communes: sed particulatę & multiplicatę numeraliter iuxta numerum indiuiduorum quorum sunt. Hæc de tertio. T'e. cõ. 3.

Respõdetur ad. q. principalem. Quo ad quartum dico ꝙ natura absolutè sumpta habet vnitatem quandam: vt efficaciter concludit ratio adducta: quę est. S. Thom. in tractatu de natura generis. Et quãdo quæritur aut illa vnitas est numeralis aut specifica. Dico quod est vnitas formalis quæ alia est à numerali: sicut diuisio formalis alia est à materiali. Nec illa vnitas formalis est specifica aut generica formaliter: sed est fundamentum vnitatis specificę & vnitatis genericę. Hæ enim vnitates formaliter ab intellectu fiunt: illa verò oẽm actum intellectus præuenit. Quod autem in litera dicitur quod natura absolutè sumpta nec est vna nec est plures: intelligendum est de vnitate & pluralitate numerali. Ad id verò qđ dubitationi addit: an ista vnitas sit realis, aut nõ, dico quod secundum se est realis primo illorum modorum: quos (supra) posuimus: accipiẽdo ens reale sicut & natura ipsa absoluta sumpta: & sicut natura secundum esse in singularibus est ens reale secundo modo: ita vnitas illa quæ semper naturam comitatur in particularibus posita est realis verè & propriè. Idem enim est iudicium de natura & eius vnitate. Hæc de quarto. In hac q.

Quo ad quintũ duo dubia propria occurrunt. Primum est circa secundam propositionẽ in qua dictum est quòd nulla est vnitas cõmunis extra animam. Secundum est circa id quod nunc dictũ est: qua scilicet alietate sit alia vnitas formalis à numerali in sorte. Contra primum enim instatur sic. Quæcunq; suppositaliter distincta sunt vnum formaliter extra animam: habent aliquam vnitatem communem eis extra animam. sor. & plato. sunt vnũ formaliter extra aĩam. ergo sort. & Plat. habẽt aliquam vnitatẽ sibi cõem extra aĩam. Maior ex eo videt manifesta, ꝙ si aliqua suppositaliter distincta sunt vnũ in eo in quo sunt vnum nõ distinguuntur: & sic illud vnum est commune vtriq; extra animam ex quo sic sunt vnum. Præterea humanitas quæ est in sorte quantum est ex se, non est determinata ad sort. vel Plato. ergo vnitas formalis humanitatis quæ est in sor. quãtum est ex se: est communis negatiuè sorti & Platoni. consequentia est nota: quia etiam vnitas formalis non est determinata quantum est ex se ad sor. & Platonem. Antecedens autem de se est manifestum: datur ergo extra animam aliqua vnitas cõmunis negatiuè pluribꝰ suppositaliter distinctis.

Circa secundum dubium videtur, quòd inter vnitatem formalem & vnitatem numeralem in sorte existentem sit alietas realis quia quarũcunque priuationum habitus distinguũtur realiter: ipsi quoque distinguuntur realiter: sicut quia visus & auditus distinguuntur realiter: cæcitas etiã & surditas realiter differunt: sed vnitatis formalis & numeralis habitus distinguuntur realiter. ergo &c. patet ista: quia diuisio formalis & diuisio numeralis adeo distinguuntur quòd in rebus separatis à materia formalis sine numerali inueniatur: & in istis inferioribus indiuidua eiusdem speciei numeralem diuisionem absque formali habeãt. Ad opposita verò respicienti apparebit quòd sit alietas rationis tm̃: quia sicut se habet natura formalis ad naturam indiuidualem: ita vnitas formalis ad vnitatem numeralem: sed natura formaliter sumpta est eadem naturæ numeraliter sumptę: & non nisi ratioue ab ea distinguuntur: ergo vnitas formalis est eadem realiter vnitati numerali: & non nisi ratione ab illa est alia.

Pro dissolutiõe primi dubij nota quòd aliqua duo suppositaliter distincta esse vnum formaliter contingit dupliciter. Vno modo per hoc ꝙ illa duo adunentur in aliquo extra animam communi vtrique indiuiso in vtroque illorum. Alio modo per hoc quòd illa duo habent mutuam negationem inter se diuisiõis formalis. Exemplum primi non inuenio in rerum natura: nisi (vt dictum est) secundum fidem Christianam in trinitate. Exemplum secundi: inuenitur in omnibus indiuiduis eiusdem speciei. Sor. enim nullo intellecta considerante habet hanc negationem, scilicet quòd non est diuisus à Platone formaliter: & Plato similiter non est diuisus à sorte formaliter: & quia ad eos esse vnum formaliter: nihil aliud requiritur quàm esse indistinctos formaliter: ideo simpliciter verum est sortem & Platonem esse vnum formaliter extra animam. Committitur ergo fallacia consequentis in argumento à superiori ad suum inferius affirmatiuè: esse enim vnũ formaliter est superius ad habentia aliquod commune indiuisum in eis extra auimã & ad habentia duas naturas cum mutua negatione diuisionis formalis. Non enim est imaginandum sortem & Platonem esse vnum formaliter: quia conueniant in aliquo in quo non distinguuntur extra animam: sed ideo quia vterque negatione diuisionis formalis ab altero gaudet. Vnum enim

formaliter

formaliter nihil aliud est quàm non diuisum formaliter. Et quod dicimus de vnitate formali simpliciter inter sortem & Platonem intellige de vnitate formali secundum quid inter sor. & hunc leonem: & hunc lapidem & hanc intelligentiam &c. Sicut em̃ quia sor. & Plato habẽt duas naturas inter quas nõ cadit diuisio formalis: ideo sunt indistincti formaliter simpliciter extra animã: ita qa inter sortis & huius leonis naturas nõ cadit diuisio formalis talis qualis nata est causari per sensibile & insensibile. ideo sor. & hic leo sunt indistincti formaliter secũdũ quid. Ita etiã quia inter sor. & hũc lapidem nõ est diuisio formalis per corporeũ & incorporeũ, ideo sor. & hic lapis sunt indistincti formaliter secũdũ quid: ita quoq; quia inter sortẽ & Gabrielẽ nõ est diuisio formalis, quia nata est causari per modos entis. s. per se & in alio ideo sortes & Gabriel sunt indistincti formaliter secũdũ quid: & cõsequenter sunt vnũ formaliter absq; omni opere intellectus: iam em̃ pluries dictũ est, vnũ idẽ sonare quod ens indiuisum. Ad se cũdũ dico q̃ aliud est dicere: natura humana existens extra animã secũdũ se est cõmunis pluribus negatiuè seu indifferens negatiuè. Et aliud est dicere natura humana existens extra animã est cõmunis pluribus seu indifferens negatiuè, prima em̃ est vera: secũda verò est falsa. Et veritas primæ patet ex supradictis: vbi diximus q̃ natura quæ est extra animã (puta natura sortis) secũdũ se. i. solitariè sumpta nõ est determinata, neq; ap, ppria ta alicui: & cõsequẽter est indifferens seu cõmunis negatiuè. Falsitas aũt secũdæ patet ex eo q̃ oĩs ,ppõ est simpliciter falsa, in qua prædicatũ repugnet subiecto rõne cõditionis explicitè importatę in illo: sicut ista est simpliciter falsa, ignis nõ approximatus cõbustibili cõburit: quia cõburere repugnat igni nõ approximato passo. Sed illa ,ppositio secũda. s. natura existẽs extra animã cõis pluribus negatiuè: est huiusmodi, ergo ista est falsa.

Ad euidentiã minoris scito q̃ cum dico natura secũdũ se, seu natura absolutè, dico duo. s. naturã & solitudinẽ, & eius conditionẽ. Similiter cũ dico natura existẽs extra animã, dico duo. s. naturã & particularẽ existentiam sibi coniunctã & eius cõditionẽ. Vnde aliquid cõuenit siue repugnat naturæ absolutæ ratione naturæ: & aliquid rõne solitudinis. Similiter aliquid cõuenit siue repugnat naturę existẽti extra, rõne naturæ & aliquid rõne associationis eius ad particulare. Cũ igitur cõitas negatiuę quæ est prædicatũ in propositione nr̃a nõ cõueniat naturæ absolutæ rõne sui. s. naturæ: quia nõ est eius prędicatũ quidditatiuũ: sed cõuenit ei rõne explicite cõditionis per ly (secũdũ se) seu ly (absolutè) quę est solitudo. Ex hoc em̃ natura est cõis negatiuè: quia solitariè accipitur absq; determinatione ad hoc vel illud. Oportet q̃ repugnet naturæ sub opposita cõditione sumpta rõne illius oppositæ cõditionis. Explicat aũt conditionẽ oppositã solitudini natura existens extra: eo q̃ explicat cõiunctionẽ eius ad particularẽ existentiã: quæ solitudinẽ illius tollit. Et ideo cõmunitas negatiuè repugnat naturæ existenti extra: nõ ratione naturæ: sed ratione cõditionis explicitę per ly existenti extra animam & consequẽter propositio illa in qua subiectum erat natura existẽs extra: & prædicatum erat communitas negatiuę est simpliciter falsa: statim em̃ vt natura perdit solitudinem communitatem quoque perdere cogitur. Amittit autem solitudinem q̃ primum in alio est. Vnde apparet responsio ad argumentum quòd licet tam natura quàm vnitas formalis quantum est ex se ideſt solitariè sit communis negatiuè. Ipsa tamen existens (extra) non est communis: sicut ipsa: quantum est ex se non est cũ alio. Ipsa tñ existẽs extra necessario est cũ alio, & sic non licet inferre. Ipsa quantum est ex se nõ est cũ alio, ergo ipsa existens extra non est cum alio: ita non licet inferre. Ipsa quantum est ex se: est cõmunis negatiuè, ergo ipsa existens extra est communis negatiuè. Vtrobique enim idem peccatũ accidit: & est secundum fallaciam accidentis. Et si hoc intuitus fueris: videbis in quo differt positio Scoti in secundo sen. dist. 3. q. 1. à positione nostra: & vnde in talem opinionem incidit. Dicit. n. ipsę naturam specificam: puta humanitatem ratione sui sequi hæc duo: scilicet vnitatem formalẽ & communitatem negatiuam: seu indifferẽtiam ad plura numero. Dicit nanque in fine illius quæstionis: quòd non oportet quærere causam: quia natura sit cõmunis: quia natura ipsa est causa sufficiens suæ cõmunitatis: sed bene oportet quęrere causam: quare sit singularis: quia non ex se est singularis: & ideo sicut extra animam inuenitur natura vna formaliter: ita inuenitur natura communis pluribus. Nos autem in primo nõ dissentimus: sed in secundo. Dicimus enim naturam ratione sui sequi vnitatem formalem: sed communitatem negatiuã fatemur non sequi eam ratione solitudinis suæ: sicut singularitatem sequi eam diximus ratione associationis eius ad existẽtiam, & quia conditio solitudinis non conuenit naturę ratione sui: nec ratione ipsius esse: quod habet extra animam: sed ratione intellectus: qui natus est adunata diuidere: ideo ante omnem actum intellectus nulla communitas in natura inuenitur: & sicut quęrenda est causa: vnde habeat natura esse solitarium: & esse extra: quia de se neutrũ habet: ita quærenda est causa: vnde habeat naturam cõmunitatem & singularitatem: de se enim neutrũ habet. Causa autem vnde falsitas in hac Scotica processit opinione: videtur duplex. Prima est ęquocatio illius termini (ex se seu de se). Põt enim vtrũq; eorũ accipi dupliciter. Vno mõ positiue: & sic dicit aliquam habitudinẽ causæ. Alio modo negatiue: & sic dicit solitudinẽ. i. nõ cũ alio, & primo mõ intellexit naturã esse cõem ex se: ita q̃ ipa est sibi sufficiẽs cã suę cõitatis: vt ex verbis eius ibi patet: cum tamen debuisset intelligere secundo

In Hac quæst.

Sco. 2. d. 3. q. 1.

Causa duplex erroris pessimi Scotistarum.

modo: natura em̃ ex se. i. non cum alio est indifferens & cõis: sicut qñ dicitur: natura ex se est sola, ly (ex se) non dicit aliquam causalitatem: sed tantum negationem cõiunctionis cum alio. Secunda causa est distantia inter propositionem negatiuam & affirmatiuã de prædicato infinito: reduplicatione addita. Licet enim ex affirmatiua de prædicato infinito sequatur negatiua: & è cõuerso, vt dicitur in secundo Perihermenias, quando non sunt reduplicatiuè: cum reduplicatiõe tamẽ licet ex affirmatiua de prędicato infinito, sequatur negatiua de prædicato finito: non tamen ecõtra. Hãc enim homo in eo q̃ homo nõ est albus: non sequitur ista: homo in eo q̃ homo est non albus. Si enim homo in eo q̃ homo esset nõ albus: nunq̃ homini cõiungi posset albedo: quia quod conuenit alicui secundũ q̃ ipsum, conuenit ei semper necessariò & per se. Apparet aũt in hoc defecisse manifestè processum Scoticum: cum em̃ cõmune negatiuè idẽ sonet q̃ non propriũ, argumẽtatus est sic, natura: puta humanitas: inquantum talis nõ est propria alicui, ergo humanitas inquãtum humanitas est non propria: vbi expresse patet defectus prædictus. Et q̃ sic processerit: patet ex suo processu. Cõclusio em̃ sua est affirmatiua de prædicato infinito cũ cõcludat ergo natura ex se cõis. i. non propria. Antecedẽs verò est negatium. s. natura non est de se hic. i. propria alicui. Similiter patet ex alio processu quẽ ibi inducit, s. humanitati sor. ratione sui nõ repugnat esse in alio, ergo humanitas sor. ex se est cõis: vbi aperte patet prædictus defectus. Reduplicationem enim in primo processu sonat ly (ex se: seu de se) in secũdo ly (ratiõe sui &c.) Et hoc est valde notandũ in hac materia: & in materia de vniuersalibus: eo q̃ hinc omnia pendẽt. Attentum ergo oportet esse q̃ hæc propositio, natura ex se est cõmunis: si debet esse vera: oportet q̃ tam (ly ex se) q̃ (ly cõmunis) teneatur negatiuè secundum viam nostrã & veritatem: & tunc idẽ est: ac si dicatur, natura nõ cum alio sumpta: est non propria alicui: quod patet esse verum. Secundũ verò Sco. (ly ex se) tenetur positiuè & malè: & sensus est. Natura ratione sui siue inquantũ talis est nõ propria alicui: quod est manifestè falsum. Attentior adhuc sis: quod aliud est dicere: natura puta humanitas: inquantum huiusmodi nõ est propria alicui: Et aliud est dicere humanitas: inquantum huiusmodi est nõ propria seu communis quod idem sonat in proposito. Prima enim est vera: quia humanitati in eo quod humanitas nõ conuenit quod sit appropriata alicui. Secundum verò patet esse falsum ex eadem radice: quia humanitati in eo quod humanitas non conuenit quod sit non appropriata alicui. Abstrahit enim ab vtroq;. s. ab esse proprio: & ab esse non proprio. Si enim humanitas in eo quod humanitas esset non appropriata: nunquã humanitas esset appropriata alicui quia vt dictũ est ex primo Posteriorum, quod conuenit alicui secũdum q̃ ipsum præsupponit de omni necessarium & per se. Quod autem naturæ ratiõe sui nõ conueniat ista communitas (licet supra in directè probatum fuerit) vbi duabus rationibus deducta est falsitas istius propositionis, vnitas existẽs extra animam est communis pluribus suppositaliter distinctis. Ad falsitatem enim huius sequitur falsitas illius: quia quod non cõuenit rei extra animam non conuenit ei ratione sui. Directè tamen nunc probo sic. Omne quod sequitur aliquã naturam ratione sui: prædicatur simpliciter, ideſt, sine aliqua additiõe de supposito illius naturæ: sed communitas sequitur naturam humanam per se ratione sui, ergo communitas prædicatur simpliciter, ideſt, sine aliqua additione de supposito naturæ humanæ. Processus bonus in tertio primæ, conclusio autem est falsa, ergo altera præmissarum: non maior vt declarabitur, ergo minor: quæ est positio tua. Falsitas conclusionis patet: quia ista est simpliciter falsa, sor. est communis pluribus & si addatur (ly ex se) adhuc est falsum dicere: sor. ex se est communis pluribus. Veritas maioris declaratur sic. Quod sequitur naturam ratione sui, aut est passio, aut modus, aut prædicabile per se, aut per accidens, aut separabile, aut inseparabile. Modo omnia ista: si comitantur naturam ratione sui, ita se habent quòd sicut natura prædicat essentialiter de indiuiduo: puta homo de sor. ita ista prædicantur denominatiuè in suo ordine de ipsomet indiuiduo: vt patet discurrendo. Et confirmatur hoc quia in proposito nostro naturam humanam sequuntur vnitas formalis & cõmunitas ratione sui (secundum te). Vnde neutrius est alia causa quærenda nisi natura ipsa. ergo sicut vnitas formalis prędicatur simpliciter de sor. ista enim est simpliciter vera. sor. est vnus formaliter: ita communitas prædicabitur de sor. simpliciter dicendo. sor. est communis. Hoc est falsum. ergo &c. Quæ natura est maior ratio de vnitate quàm de communitate: & quare eorum quę sequuntur naturam ratione sui, alia prædicentur de indiuiduis, alia nõ. Non em̃ erit facilè fingere rationes Scoti, quas ibi facit: quia non concludũt communitatem dari extra animam, sed vnitatẽ, ideo superfluum iudicaui adducere. Si quæ autẽ ex eis, aut ex positis ab eodem in septimo Meta. ad cõmunitatem probandam adducerentur non erit difficilè sumere responsionẽ ex dictis ad duas illarum hic inductas.

Secunda

Capit. 1. Lect. 3.

Te. c. 11.

In hac q.

Ad secundi dubij euidentiam sciendum quòd vnum cum dicat ens indiuisum, importat aliquid positiũ & aliqd priuatiuũ. Si loquamur de vnitate formali & vnitate numerali substãtiali, quo ad p positũ qđ important sic sunt idẽ realiter: & distinguuntur sola ratione. Sic idem realiter sunt sor. & homo, & ratione distinguuntur, eo quod eadẽ res est quæ est vna formaliter & numeraliter. Si aũt loquantur de his vnitatibus quo ad priuationes diuisionum importatas, sic dico quod distinguuntur

Ad secundum dubium.

guuntur realiter: dummodo non fiat vis in hoc quod distinctio realis sit passio entis realis: eo q̃d alia priuatio est priuatio diuisionis formalis: & alia est priuatio diuisionis numeralis. Sicut alia est diuisio formalis & alia est diuisio numeralis. Nec incõuenit in vno esse plures vnitates substãtiales realr̃ distinctas: q̃ ad priuationes importatas: esset autẽ impossibile in vno esse plures vnitates substantiales realiter distinctas quo ad res positiuas quas important. Vnde vtriusq; rationes adductę conclusio concedenda est diuersimodè loquendo: nec aliter respondere est opus.

Dubium tertium.

Dubium est tertio circa assignationem quartę differentiæ: non em̃ videtur verũ q̃ natura absolutè sit illa quæ prædicatur de indiuiduis: quia natura absolutè sumpta, nõ est vniuersalis: neq; communis. In huiusmodi autẽ propositionibus: Sor. est homo: & Sor. est animal: & similibus prædicatur vniuersale: & superius de particulari & inferiori. Similiter etiam cum quæritur: an ista prędicatio: Sor. est homo: sit æqualis de æquali: vel inferioris: de inferiori nõ videtur posse rñderi tenẽdo q̃d natura absolutè prædicatur cũ illa: nec æqualis: nec superior sit. Ad hoc dicẽdũ est quod sicut in natura extra est cõsiderare ipsam rationẽ agendi: & est considerare conditionem eius sine qua non operatur. Verbi gratia, in colore consideratur natura eius: ex qua est visibilis: & considerat̃ particularitas quæ est cõditio sine qua non est visibilis. Ita in natura prædicabile est considerare duo. s. id quod prædicatur & attribuitur subiecto: & conditionem sine qua non attribuitur illi. Sicut in hac propositione Sor. est homo: id quod attribuitur subiecto est ipsa natura humana: & nihil aliud. Conditio verò sine qua ly homo non prædicatur de Sor. est esse vniuersale superi⁹ cõmune: vel aliud huiusmodi: vt enim infra patebit: & habetur ab Arist. septimo meta. tex. cõ. 46. Nulla res prædicatur nisi vt habet esse in intellectu eo quod prædicatio ab intellectu dependet.

In fi. huius capituli. 8. c. 46.

Vnde ad dubium dico quod natura secundum suam rationem est id quod prædicatur de ipso indiuiduo. Est enim prædicatio rei de re. Superioritas tamen & vtilitas & cætera huiusmodi sunt conditiones eius. Et ideo ad interrogationẽ an in illis prædicationibus sit prædicatio æqualis vel superioris: dico quod est prædicatio superioris. Nec obstat quod superioritas non insit naturæ absolutè quæ prædicatur: quoniã non dicit S. Th. quod naturæ absolutè: pro vt abstrahit ab omni esse: conueniat hæc cõditio. s. prędicatio de indiuiduis: sed dicit quod res cui cõuenit illa conditio: est natura absolutè & nõ aggregatũ ex natura & esse in intellectu seu in singulari. Non em̃ cum dico, Sor. est homo, est sensus: Sor. est homo secundum esse in intellectu: aut in singulari: aut superiori: aut æquali: sed Sor. est habens humanitatem. Vnde valde attẽdenda est distinctio inter id quod prædicatur & conditionem prædicati: qua non attenta fortè decepti sunt dicentes absolutè ex hoc textu haberi q̃ ista, homo est animal nec est prædicatio superioris: nec inferioris: nec æqualis. Sẽsus ergo literę est: natura absolutè quę est prędicatur. i. natura secundũ conditiones sibi debitas ratione sui est id quod attribuitur singulari bus: & non secundũ conditiones sibi debitas ex esse in intellectu vel singulari: cũ quo stat: quòd esse in intellectu vniuersalitas & superioritas sint conditiones sine quibus natura ipsa non prædicatur de singularibus.

Non tamen potest dici q̃ ratio vniuersalis conueniat naturæ sic acceptæ: quia de ratione vniuersalis est vnitas & communitas. Naturæ autem humanæ neutrum eorum conuenit secundum suam absolutam cõsiderationẽ. Si enim communitas esset de intellectu hominis: tũc in quocunq; inueniretur humanitas inueniretur communitas: & hoc falsum est: quia in Sor. non inuenitur communitas aliqua, sed quicquid est in eo indiuiduatum est.

Hic iam ponitur quarta conclusio negatiua: essentia substantię compositę absolutè sumpta nõ est vniuersalis: vt species &c. probatur sic. Vniuersale est vnũ commune multis: essentia substantiæ compositę secundũ se nõ est vna cõis multis: ergo essentia substãtię cõpositæ scd̃m se nõ est vñis &c. T.c. 27. Maior est Arist. secũdo Posteriorũ. Minor vero probatur ex eo q̃ si secundum se essentia substãtiæ compositę esset vna & communis: in quocunque inueniretur illa essentia esse vna & cõmunis multis quod est impossibile: & consequentia patet ex eo quod omne quod conuenit alicui secũdum se conuenit ei in quocunque ponatur: vt ex primo posteriorũ apparet. Impossibilitas autem T.c. 18. consequentis adeo est manifesta: vt Auic. dicat secundo suæ metaphysicæ, quòd nullus sanæ mentis potest oppositum illius opinari. Quis enim est adeo fatuus qui dicat essentiam Sor. sibi commu nem esse & Platoni?

Sed hic occurrit dubium circa propositionem illam: supra quam fundatur totus processus scilicet omne quod conuenit alicui secundum se cõuenit ei in quocunque ponatur: videtur enim multas habere instantias. Motus enim secundum T.c. 15. se est velocitabilis in infinitum: ex sexto physicorum: text. com. 15. Motus autem in cœlo positus nequaquam: sed est velocitas: vt dicitur secundo cœli. text. commen. 28. Similiter continuum secundũ se est diuisibile in infinitum: ex sexto Phy T.c. 28. sicorum: text. commen. 3. Continuum autem in re naturali positum non: cum omnium natura constantium determinata sit ratio magnitudinis: vt dicitur secundo de anima: text. commẽ. 41. Similiter motus secundum se habet contrarium: T.c. 41. ex. 5.

Te. cõ. 8. & 14. Te. c. 20. ex. 5. Physicorum. tex. cõm. 8. & 14. Motus aũt in cœlo posit⁹ caret cõtrario: primo cœli: tex. cõ. 20.

Ad hæc & similia dicitur prænotando q̃ aliud est dicere. a. conuenit aliquid secũdum se: & aliud est dicere. a. non repugnat aliquid secundũ se. Ad veritatem enim primi exigitur q̃. a. vendicet sibi illud in primo vel secundo vel quarto modo perfectitatis. Ad veritatem secundi sufficit q̃ ipsi. a. vt sic, nõ repugnet illud. Ad veritatem quoq; primi sequitur illud conuenire sibi in quocunq; ponat̃. Ad veritatem secundi non. Multa enim sunt quæ non repugnant animali in eo quod animal: quæ tamen non inueniũtur in quolibet animali. Quicquid autem cõuenit aĩali in primo vel secũdo vel quarto modo dicendi per se inuenitur in oĩ animali. Vnde in proposito dico q̃ nulla instantiarũ adductarum est contra propositionẽ assumptã: eo q̃ omnia quæ in illis dicuntur: intelligẽda sunt per non repugnantiã & per conuenientiã. Cùm enim dicitur motum esse velocitabilem in infinitum: intelligimus motui vt sic non repugnare velocitatem in infinitum. Similiter cũ dicitur continuũ esse diuisibile in infinitũ: intelligit̃ continuo: vt sic non repugnare diuisibilitatẽ in infinitũ. Similiter cum dicit̃: motum habere contrarium: intelligimus motui vt sic non repugnare habere cõtrarium. Quod si hoc non placet: dicito q̃d aliud est dicere. a. in eo q̃. a. cõuenit aliq̃d: & aliud est dicere. a. in eo quòd. a. non conuenit aliquid: vt patet. Et quod quicquid conuenit. a. in eo q̃. a. cõuenit omni. a. Quicquid autem non cõuenit. a. in eo q̃. a. non oportet negari ab omni. a. Risibile enim non conuenit animali in eo q̃ animal: & tamen non negatur ab omni animali. Conuenit em̃ animali in homine. Et subiungito q̃ omnes propositiones in instantijs adductæ sunt intelligendæ negatiuè vt sit sensus. Motus est velocitabilis in infinitum, ideſt motus vt sic, non est determinatæ velocitatis. Similiter continuum est diuisibile in infinitum, ideſt continuum vt sic: non est determinatæ diuisionis. Similiter motus habet contrariũ, ideſt motus vt sic: non determinat sibi esse absq; contrario: & sic secundũ vtrunq; modum respondendi: remanet ꝓpositio assumpta vniuersaliter vera. Posset tamen & aliter dici ad has instantias. Sed quia magis ad formam propositionis attẽdo quàm ad materiã: ideo impræsentiarũ pertrãseo.

Similiter etiam non potest dici quòd ratio generis accidat naturæ humanæ secundum illud esse quod habet in indiuiduis: quia nõ inuenitur in indiuiduis natura humana secundum vnitatem: vt sit vnũ quid conueniens cuilibet: quod ratio vniuersalis exigit.

Hic ponitur quinta conclusio negatiua. s. essentia substantiæ compositæ secũdum esse quod habet in singularibus non est vniuersalis: probatur sic. Vniuersale est vnum in multis: essentia substãtiæ compositæ secundum esse quod habet in indiuiduis: non est vna in multis: sed diuersa in multis: ergo essentia substantiæ compositæ secũdum esse quod habet in indiuiduis non est vniuersalis: & consequenter: nec species: nec genus: nec differentia quæ vniuersalitatem supponunt.

Relinquitur ergo quòd ratio speciei accidat naturæ humanæ secũdum illud esse quod habet in intellectu. Ipsa enim natura habet esse in intellectu abstractum ab omnibus indiuiduantibus: & habet rationem vniformem ad omnia indiuidua: quę sunt extra animam: prout essentialiter est imago omnium: & inducens in cognitionem omnium inquantum sunt homines: & ex hoc quòd talem relationẽ habet ad omnia indiuidua, intellectus adinuenit rationem speciei, & attribuit sibi, vnde dicit Cõmen. primo de anima, quòd intellectus est qui facit vniuersalitatem in rebus, hoc etiã Aui. in suæ Metaph. octauo dicit. Cõ. 8. in medio.

Hic per locum à diuisione concluditur sexta cõclusio affirmatiua determinatiua quæsitæ difficultatis, scilicet essentia secundum esse in intellectu est vniuersalis, genus, species, differentia &c. probat̃ sic. Vnum in multis & de multis est vniuersale, natura secũdum esse in intellectu est vna in multis & de multis, ergo est vniuersale. Probatio minoris. Vniformiter se habens ad multa: vt essentialis eorum imago: est vnum in multis & de multis, natura secundum esse in intellectu est huiusmodi: quia habet esse abstractum ab omni diformitate indiuiduorum essentialiter eorũ cognitionem gignens, ergo &c.

Ad euidentiã huius cõclusiõis & rõnis: quia termini multipliciter dicti secũdũ Arist. doctrinã distinguẽdi sunt. Nota primo distinctiões terminorũ in cõclusiõe positorũ. Esse in intellectu contingit dupliciter. Subiectiuè & obiectiuè. Esse in intellectu subiectiuè est inhærere ipsi sicut accidens suo subiecto: vt albedo superficiei. Esse in intellectu obiectiuè, est terminare actũ intellectus. Intellectus est duplex in nobis: agẽs & possibilis, vt dr̃ tertio de aĩa. tex. cõ. 17. Intellectus agẽs est ille qui T.c. 17. abstrahit spẽm intelligibilẽ à phãtasmatib⁹. Intellect⁹ possibilis est ille q̃ intellectionẽ recipit in se. Vniuersale duplex, in repræsentãdo: & in p̃dicando. Vniuersale in repræsentãdo in proposito est quod repræsentat rem nõ repræsentando conditiones eius indiuiduales. Vniuersale in prædicando est illud q̃d prædicat̃ de multis differẽtibus secundũ esse. His visis, scito cõclusionẽ illã. s. natura secundum esse in intellectu est vniuersalis trifariã verificari. Primò sic: natura secundum esse obiectiuum

ctiuum in intellectu agente, est vniuersalis in prædicando. Secundò sic: natura secundum esse subiectiuum in intellectu possibili est vniuersalis in repræsentando. Tertiò sic: natura secundum esse obiectiuum in intellectu possibili est vniuersalis in prædicando.

Sciendum est secundò q̃ res extra, secundum q̃ est actu intelligibilis est obiectiuè in intellectu agente: sic enim terminat eius actionem: quia ad hoc positus est ab Aristo. intellectus agens: vt faciat rem intelligibilẽ in potentia: intelligibilem in
Cõ. 18. actu: vt Commẽt. dicit tertio de anima. cõ. 18. Fit autem in actu intelligibilis res extra ab intellectu agẽte: non per hoc q̃ recipiat: aut perdat aliquid secundũ esse per illius actionẽ: sed ex hoc q̃ eius species intelligibilis producitur ab intellectu agẽte. Per hoc. n. res extra repræsentatur nõ repræsentatis conditionibus indiuidualibus: cum quibus in potentia intelligibilis erat non in actu. Vnde ipsa productio speciei intelligibilis est factio rei extra intelligibilis in actu. Habet. n. ratio illa duos terminos. Vnum intra animã. s. speciem intelligibilem quę realiter producitur de nouo in intellectu possibili. Et aliũ extra. s. rem cuius est illa spẽs quæ nihil reale est hoc acquirit. sed tantũ denominationẽ extrinsecam. s. q̃ est abstracta ab hoc: & nunc: quod est actu intelligibilis &c. Natura autẽ extra secundũ q̃ est actu intellecta est obiectiuè in intellectu possibili: sic eã terminat eius actionẽ quæ est intelligere. Fit aũt & est actu intellecta res extra: nõ per hoc q̃ aliquid accipiat: aut amittat per actionem intellectus possibilis: sed ex hoc q̃ conceptus eius formatur ab intellectu possibili: tunc enim res intelligitur quando eius conceptũ formamus. Vnde ipsa conceptus formatio est factio rei extra actu intellectę. Habet enim & hæc actio duos terminos. Vnum intra animam. s. conceptũ qui realiter fit: qui nihil aliud est q̃ expressa similitudo rei: rem præsentem obiectaliter faciẽs intellectui possibili. Et alterũ extra. s. rem quæ ex producto cõceptu extrinsecè denominatur actu intellecta. Ex his patet quæ sit differentia: & quæ sit conuenientia inter rem obiectiuè in intellectu agente & intellectu possibili. Differentia siquidẽ est, quia ex hoc q̃ obiectiuè in intellectu agẽte fit: & est actu intelligibilis: non autem intellecta. Ex hoc verò quod est obiectiuè in intellectu possibili quæ iam erat actu intelligibilis: fit actu intellecta. Conuenientia autẽ est quia tam ex hoc quod est obiectiuè in intellectu agente: q̃ ex hoc quod est obiectiuè in intellectu possibili habet quod sit repræsentata absq; indiuidualibus conditionibus & consequẽter q̃d sit abstracta ab hoc & nũc &c.

Cap. 1. Sciendũ est tertiò ex Auic. 5. meta. c. 1. q̃ vniuersale in prædicando: est id quod in intellectu non est impossibile prædicari de multis. Et hoc triplici ter potest se habere. Primo q̃ illa multa sint actu in rerũ natura: sicut homo obiectus intellectui est vniuersale respectu Sor. & Pla. Secũdo q̃ illa multa non sint: possint tamen esse: sicut domus eptãgula obiecta intellectui: est vniuersale respectu plurimũ eptangularũ quæ non sunt: possunt tamen esse. Tertiò q̃ illa multa: nec sint: nec possint esse: sicut luna obiecta intellectui est vniuersale respectu plurium lunarum quas impossibile est esse. Et Gabriel obiectus intellectui est vniuersale respectu plurium Gabrielium: quos implicat contradictionem esse. Vniuersale primo modo vocatur à S. Tho. prima parte. q. 13. vniuersale secundũ 1. par. q. rem & secundũ rationem: quia res illa realiter est 13. ar. 9. in pluribus: & non solum vt obiecta intellectui. cap. Vniuersale tertio modo vocatur ibidem vniuersale seu commune secundum rationem tantũ: quia res illa nõ inuenitur realiter in pluribꝰ: sed vt obiecta intellectui tantum. Vniuersale secundo mõ ibi non distinguitur cõtra vniuersale primo mõ. Posset tamen nomine proprio dici vniuersale secundum rationem & secundum rem: in potentia tamen. Nec solum nomina ibi imponuntur à S. Tho. Sed vt dictorum ratio assignatur valde subtilis quæ super quatuor propositiones fundatur. Prima est vniuersalitas & prædicabilitas non cõueniunt rei secundum se: nec secũdum esse quod In hoc. c. habent extra animam, patet illa ex dictis. Secunda est: res materialis quę sola per propriam speciẽ cognoscitur à nobis secundum q̃ est in intellectu nostro obiectiuè repræsentatur absq; conditionibus indiuidualibus, patet illa etiam ex dictis. Tertia est, res immaterialis etiam Deus ipse secundũ q̃ est in intellectu nostro obiectiuè repræsentatur per modum rerum materialium. s. non repræsentatis ꝓprietatibus indiuidualibus. Patet illa: quia res illæ non cognoscuntur à nobis secundũ q̃ in seipsis sunt: sed per modum rerum materialium: nec per proprias species: sed per species rerũ materialium. Quarta est, res omnis vt repræsentata absq; conditionibus indiuidualibus: non magis respicit vnum q̃ plura indiuidua. Patet illa: quia vt abstracta est: æqualiter ad vnum & multa se habet. Nihil enim fingi potest: vnde abstractũ vt abstractum vnum magis respiciat quàm plura: vel econtra. (Vnde & notanter Auic. apposuit in diffinitione vniuersalis illam particulam secundum quod est in intellectu.) Multa enim sunt vc. 5. q. 9. niuersalia quibus tã secundum esse extra: quàm secundum propriam rationem repugnat prædicari de pluribus; vt de intelligentijs dicetur. Nulli autem vniuersali secundum q̃ est in intellectu repræsentatũ absq; propria & particulari existẽtia seu proprietate & hypostatica repugnat prædicari de pluribus. Ex quibus formatur talis ratio. Res quælibet & sola æqualiter se habens ad vnum & plura indiuidua est vniuersalis in actu in prædicãdo: res quælibet sola vt repræsentata intellectui nostro, est æqualiter se habẽs ad vnũ & plura inferiora, ergo res quælibet & sola, vt repræsentata intellectui nostro est vniuersalis in actu in prędicando. Maior patet ex diffinitione vniuersalis assiguata c. 5. circa pricipiũ.

c. 5. circa principium. gnata ab Arist. primo perihermenias. Minor vero quo ad secundã partẽ patet ex prima propositione quo ad primã autẽ partẽ ex reliquis tribus.

Ex his corollarie elicio q̃ adhoc q̃ aliquid sit vniuersale in actu in prædicando non exigitur actualis relatio naturæ obiectę ad particularia: sed

Primus sensus. sufficit quod res ipsa sit in ea dispositione secũdũ quã intellectus ad libitũ possit illam relationem sibi vere attribuere: nihil addẽdo prẽter ipsam actualem relationem. Istis prælibatis: iam patere potest conclusio intenta secundum omnes tres sensus assignatos. Et pro primo quidem sensu argui potest sic. Id quod intellectu non est impossibile prædicari de multis: seu (vt Arist. verbis vtar) aptum natum est prædicari de multis, est vniuersale in prædicando: sed res secũdum esse obiectũ in intellectu agente est huiusmodi. ergo res secũdum esse obiectiuũ in intellectu agente est vniuersalis in prædicando. Maior patet ex Auic. & Arist. Minor vero probatur sic. res abstracta à cõditionibus indiuidualibus vt sic, est apta nata prędicari de pluribus: res secũdum esse obiectiuum in intellectu agente, est abstracta à conditionibus indiuidualibus, ergo &c. Præmissę omnes ex dictis sunt manifestæ.

2. dist. 3. q. 1. Ex his habes quam male dixerit Sco. secundo sen. di. 3. q. 1. in responsione ad primũ: dicendo q̃ natura ante actum intellectus possibilis nihil habet: nisi q̃ cõuenit sibi extra animã. Patet enim iam q̃ secundũ sententiã Arist. est actu intelligibilis abstracta ab hoc & nunc: & cõsequenter vniuersalis in actu ante actum intellectus possibilis. Pro tertio sensu arguere aliter non est opus: eo q̃ eodem modo procedendũ esset. Secundus autem sensus intelligentibus terminos ex rationibus terminorum clarus est. Natura namq; secundum esse subiectiuum in intellectu possibili, nihil aliud est q̃ similitudo immaterialis sui repręsentatiua in illo existens. Similitudo autẽ immaterialis à singularibus abstracta rem vniuersaliter necesse est repræsentet: eo ipso q̃ abstracta est. Si enim rem vniuersaliter nõ repręsentet: sed particularibus conditionibus immixtã: & non à materialibus conditionibus abstractã non esset vniuersalis: ergo in repręsentando est vniuersalis res ipsam secundũ q̃ est subiectiua in intellectu possibili: id est spẽs seu similitudo ipsius naturæ quãto repræsentat naturam ipsam non repręsentatis cõditionibus indiuidualibus. Et nota q̃ quia natura ipsa habet duas similitudines in anima: scilicet speciem intelligibilem & conceptus: siue speciem impressam: & speciem expressam: ideo secundum vtranq; speciem est vniuersalis in repręsentando. (Quare aũt oporteat duas species ponere: & qũo: si deus concesserit nobis vitam, alibi dicetur.) Quanuis autem cõclusio secunda possit omnibus modis dictis verificari: attamen primus & tertius sunt ad propositum literę. Intẽdimus enim hic de vniuersali in prædicando qđ intentionem logicam sanat: & non de vniuersali in repræsentando quod nulla intentione secunda logica dicitur vniuersale: sed ex esse proprio quod secundum rem sortitur. Literam sic glosare potes. Ipsa enim natura habet esse intellectu agẽte vel possibili tã obiectiue q̃ subiectiue abstractũ ab omnibus indiuidualibus cõditionibus. Et habet rationẽ vniformẽ (obiectiue in prædicãdo subiectiuè in repræsentãdo) ad oĩa ĩdiuidua quæ sunt extra prout essentialiter est similitudo oĩm obiectiuè in essendo: subiectiuè in repræsentando inducẽs in cognitionẽ oĩm inquãtũ sunt homines: quia vt sic assimilãtur. Et ex hoc q̃ talẽ rõnalẽ. s. vniformitatis & similitudinis essentialis vel repræsentatiuè habet natura ad oĩa indiuidua intellectus adinuenit rationẽ speciei: id est secundã intẽtionẽ quę est species: & attribuit ipsi naturæ vniformiter se habẽti ad indiuidua ex hoc q̃ repręsentatur absq; oĩ indiuiduãtiũ differentiate.

Quæstio. VII.

Circa dicta est quæstio nõ modica. An vniuersalia in actu sint extra animam. An fiãt per opus intellectus quemadmodũ dictũ est. In hac quæstione primo declarabitur titulus. Secundo ponetur opinio Scoti. Tertio ponetur opinio. S. Tho. Quarto rñdebit ad argumẽta in oppositũ.

Quo ad primũ: quia hæc quæstio diuersimode intellecta, diuersis modis à philosophis determinata est: in præsentiarũ peripateticã sentẽtiã supponẽdo. s. q̃ vniuersalia nõ subsistant extra singularia declarãda est quomodo intelligatur.

In nomine vniuersalis tria intelligimus. Primò vniuersalitatẽ quæ est relatio rationis. Secundò rem quę denominatur vniuersalis ab illa vĩtate: Tertiò aptitudinẽ ad essendũ in multis quæ est quid mediũ inter illa duo & est fundamẽtũ proximũ: quare res suscipiat illã relatiuã denominationẽ: ideo eã rei intellectus attribuit relationẽ vniuersalitatis. Quia res illa apta nata est esse in pluribꝰ. Nõ vertitur in dubiũ: an illa relatio quæ vocat vniuersale formaliter sit extra animã: eã eã oĩs ab intellectu fieri dicũt. Nec quæritur an illa res quæ denominatur vniuersalis quæ vocat vniuersale obiectiuè in potentia sit extra animã. Cõis eã sententia est q̃ qñq; res illa est extra animã: qñq; non. Si eã res illa est res realis: puta hõbos & hmõi: ponitur extra animã. Si aũt res illa sit ens rõnis nõ ponitur extra vt subiectũ: prædicatũ: propositio: syllogismus & similia. Sed dubitatio est an (aptitudo ad essendũ in multis) sit extra animã: ita q̃ absq; omni tẽpore intellectus inueniatur res apta nata esse in multis quæ vocat vniuersale in actu obiectiuè. An solũ extra animã sit res. Aptitudo autẽ ad essendũ in multis in est rei per opus intellectus. Et quia aptitudo illa cõplet rationẽ vniuersalis in actu obiectiuè sumẽdo vniuersale: licet nõ formaliter: ideo quærere an extra animam inueniatur totum hoc scilicet

res apta nata esse in pluribus: est quærere: an sit extra animam vniuersale in actu obiectiuè:

Vniuersale dupliciter sequitur.

Et debes scire ad euidẽtiã terminorũ q̃ sicut albũ accipitur dupliciter. s. formaliter & subiectiuè: ita vniuersale accipitur dupliciter. s. formaliter & subiectiuè. Subiectiuè em̃ accipi nõ potest: eo q̃ vniuersalitas in nullo est subiectiuè cum sit ens rõnis. Vniuersale formaliter est ipsa vniuersalitas quæ relatio rõnis est. Vniuersale obiectiuè subdiuiditur in vniuersale obiectiuè in actu: & in vniuersale obiectiuè in potẽtia. Vniuersale obiectiuè in actu est totũ hoc. s. res vna apta nata esse in pluribus. Vniuersale obiectiuè in potẽtia est res ipsa vna formaliter nõ adiungẽdo sibi aptitudinẽ ad essendũ in pluribus. Ex his patet in quo stat difficultas: & patet in quo quid nominis terminorũ in titulo q̃nis positorũ. Intendimus em̃ nõ de vniuersali formaliter: nec de vniuersali obiectiuè in potẽtia: qa in his cõuenimus: sed de vniuersali obiectiuè in actu. Propterea cum loquimur de vniuersali in actu absq; additione obiectiuè intelligi volumus ne in æquiuoco laboremus. Hæc de primo.

Scot. 7. meta. q. 16. & 2. distin. 3. q. 3.

Quo ad secũdũ Sco. super. 7. meta. q. 16. sequẽdo fundamẽta sua: q̃. s. naturã extra aĩam sequãtur vnitas formalis & cõitas: opinatur rem vnam aptã natam esse in pluribus dari extra animã. At per hoc dicit vniuersale in actu esse in rerũ natura absq; omni tẽpore intellectus. Adducit quoq; ad hoc multas rationes: quas in medium afferre esset limites intentionis nostrę excedere: propterea eas afferam: ex quarum solutione reliquarũ debilitas innotescit. Arguitur primo per locum à diffinitione ad diffinitum sic. Circunscripto quocunq; actu intellectus res est apta nata esse in pluribus. ergo datur vniuersale in actu extra animã: tenet consequentia quia vniuersale obiectiue in actu: vt distinguitur contra singulare & prædicabile diffinitur (primo perihermenias). Vniuersale est quod aptum natũ est esse in pluribus. Antecedens probatur. quia si non: ergo aptitudo ad essendum in pluribus repugnat sibi: nec conferri sibi posset saltem ab intellectu: quia tunc pari ratione posset dare sorti talem aptitudinem. Præterea vniuersale in actu est proprium obiectum intellectus: igitur præcedit actum intellectus. tenet consequentia, ex secundo de anima: vbi dicitur q̃ obiectum est prius actu. Præterea obiectũ scientiæ realis est ens extra animam: vniuersale in actu est obiectum scientiæ realis. igitur vniuersale in actu est ens extra animam. Præterea relatio mensuræ est realis (quinto meta.) sed illa fundatur in aliquo vniuersali: probatur. quia oportet esse aliquod vnum mensuram aliarum spẽcierum: sed non vnum numero secundum Arist. ergo vniuersale. Præterea. operatio seu passio realis primo & adequate inest vniuersali: vt intelligere huiusmodi. ex primo posteriorum. igitur datur vniuersale extra animam. Præterea contrarietas est oppositio realis: & eius extrema sunt vniuersalia non singularia, ergo dantur vniuersalia extra animam. Præterea si vniuersale fit ab intellectu quomodo res prædicatur d̃ re: & quomodo vniuersale est vbique & semper incorruptibile & eternũ: & quomodo materia & forma pertinent ad quidditatem vniuersalis physici: & quomodo vniuersalium tantum est diffinitio: & quomodo genera & species: & vniuersaliter prædicamenta sunt entia extra animam. Præterea, si nihil esset in re nisi singulare, nulla esset vnitas realis: nisi numeralis quæ est propria singulari: consequens est falsum, ergo &c. Hæc de secundo.

Primo.

Cap. 15. Lect. 10.

Secũdo. T. c. 33. Tertio. Quarto. T. c. 20. Quinto. T. c. 39. Sexto. Septimo

Octauo.

Opinio. S. Tho.

Quo ad tertiũ scito nos sequentes. S. Tho. ac per hoc cõmunẽ Peripateticorũ doctrinã oppositã in hac re proferre sententiã. Dicimus nanq; q̃ illorũ trium quæ in vniuersalis nomine intelligũtur: vnũ tantũ quãdoq; est extra animã. s. res ipsa vna formaliter reliquis duobus opus intellectus cõsequẽtibus: quod & probatur simili modo arguẽdo (quo supra argutũ est.) Quicquid sequitur naturã ratione sui: simpliciter prædicatur de indiuiduo illius naturæ, sed aptitudo ad essendũ in pluribus aperte sequitur naturã: puta humanitatẽ ratione sui, ergo aptitudo ad essendum in pluribus prędicatur simpliciter de indiuiduo humanæ naturæ: igitur ista erit vera. sor. est aptus natus esse in pluribus: quod est impossibile. Maior manifesta fuit supra ex eo q̃ omnia quæ cõmitantur naturam ratione sui: nõ separantur ab ea posita in diuiduo: & consequenter prædicãtur de eo: qa (esse in) fundat dici de. Præterea omnis aptitudo fluẽs ab aliqua natura inuenitur in qualibet singulari natura inferiori ad illam: sed aptitudo ista. s. ad essendũ in pluribus, fluit ab aliqua natura: puta ab humanitate, ergo aptitudo ad essendũ in pluribus inuenitur in qualibet natura humana. Processus bonus, & cõclusio falsa: ergo altera præmissarũ nõ maior quæ ex terminis patet, ergo minor quæ est cõclusio aduersariorum. Falsitas cõclusionis probatur sic. illa aptitudo attribuẽda nõ est cuilibet humanitati: quæ in qualibet humanitate impossibilis est reduci ad actũ. patet ista: quia aliter ociosè data esset talis aptitudo. Aptitudo em̃ est propter actũ: sed aptitudo ad essendũ in pluribus est huiusmodi. s. q̃ in qualibet humanitate posita impossibilis est reduci ad actũ: quia impossibile est vt humanitas sortis actu sit in sorte & Platone: aut migret de sorte in Platonẽ, ergo aptitudo ad essendum in pluribus nõ est attribuenda cuilibet singulariter humanitati. Dicamus igitur rem vnã esse extra animã. Aptitudinẽ autem ad essendum in pluribus cõuenire rei secundũ esse quod habet in intellectu: quia cõuenit ei sub solitudinis conditione positæ. Solitariè enim accepta natura apta nata est in multis (saltem secũdũ rationem esse. Solitudo autem cum importet separationẽ naturæ à proprietatibus indiuidualibus, non conuenit

Secundo

uenit rei nisi in intellectu agente vel possibili obiectę.

Hoc eod. cap. q. 5. circa fin.

Et aduertas ad maiorẽ nostræ positionis eui dentiam q̃ hic accidit similis defectus Scoto illi qui positus est (supra.) Cum em̃ aptitudo ad essendum in pluribus sit idem quod nõ repugnantia ad essendũ in pluribus: arguit sic. Naturæ puta humanitati inquantũ humanitas non repugnat esse in pluribus, ergo humanitati inquantũ humanitas cõuenit aptitudo seu nõ repugnãtia ad essendũ in pluribus: & cõsequenter humanitas est vniuersalis absq; opere intellectus. Apparet aũt manifestè peccatũ in hoc processu cũ ex negatiua infertur affirmatiua de prædicato infinito reduplicatione addita. Prima em̃ ꝓpositio quæ est negatiua veritatem habet. Secũda verò quæ affirmatiua est, est impossibilis: q̃ patet ex eo q̃ humanitas inquantũ humanitas abstrahit à repugnãtia ad essendũ in pluribus & nõ à repugnãtia ad essendũ ĩ pluribus sicut abstrahit ab albo & non albo. Si em̃ humanitas vindicaret sibi inquãtũ humanitas nõ repugnantiã ad essendũ in pluribus, nullo pacto humanitati posset cõuenire repugnãtia ad essendũ in pluribus: & sic nec per se nec per accidẽs posset repugnare humanitati esse in pluribus: quod est manifestę falsum. Humanitati em̃ sortis ratione adiunctę hecceitatis repugnat esse in pluribus: cõsequẽtia tenet: quia oppositũ eius quod cõuenit alicui (secundũ q̃ ipsum) nullo modo potest inueniri in illo: vt habes ex primo posteriorum. Quamuis igitur naturæ ratione sui non repugnet esse in pluribus non tamen vendicat sibi ratione sui non repugnantiam ad essendum in pluribus: & cum eam nõ vẽdicet sibi secundũ esse quod habet in singularibus, relinquitur q̃ vendicabit eã sibi secundum esse quod in intellectu sortitur. Et quia ad hoc q̃ aliquid sit vniuersale in actu, exigitur q̃ vendicet sibi nõ repugnantiã ad essendum in pluribus: cũ in diffinitione eius ponatur: quod enim ponitur in diffinitione per se cõpetit diffinito: ideo res ratione sui nõ potest esse vniuersalis in actu: sed quàm primũ est obiecta intellectui agẽti vel possibili, fit vniuersalis in actu: quæ vniuersalis erat in potentia. Quomodo autem fiat huiusmodi reductio potẽtiæ ad actum (iam dictum est) scilicet q̃ ab intellectu agente fit per productionem speciei intelligibilis: ab intellectu verò possibili per formationẽ conceptus. Quod si aliquis finxerit vniuersale in actu cõstitui per negationem repugnantiæ ad essendum in pluribus: & non exigere affirmationem non repugnantiæ: aduertat se errare propter tria. Primò propter hoc q̃ in diffinitione vniuersalis affirmatiuæ cadit ipsa aptitudo seu non repugnantia ad essendum in pluribus. Secundò quia si ad vniuersalem sufficit negatio repugnantiæ ad essendum in pluribus: ad singulare quoq; sufficiet negatio repugnantiæ ad essendum in vno solo. Sicut enim vniuersale se habet ad multa, ita singulare ad vnum tantum: & si sic est: tunc humanitas in quantum humanitas, erit vniuersalis & singularis: de ea enim vt sic, negatur vtraq; repugnantia. Tertiò quia cum vniuersale in actu distinguatur contra singulare: sicut singulari repugnat esse in pluribus: ita vniuersali in vno tantũ: humanitati autem de qua negatur repugnãtia ad essendum in pluribus non repugnat esse in vno tantum, ergo negatio talis repugnantiæ nõ sufficit ad constituendum vniuersale in actu. Et potest hæc ratio formari contra principale sic. Vniuersale in actu repugnat esse in vno tãtum: humanitati inquantum humanitas non repugnat esse in vno tantum: aliter non posset saluari in vnico tantum indiuiduo, ergo humanitas vt sic, non est vniuersalis in actu. Similiter dicas de quacunq; alia natura. Hæc de tertio.

In hoc eodem cap.

T. c. 11.

Adprimũ

Quo ad quartum respondendum̃ est argumẽtis in oppositum. Et primi quidem negatur antecedens. Ad cuius probationem dicitur negando consequentiam. Non enim valet res circũscripto actu intellectus: nõ est genus, ergo sibi repugnat esse genus. Stat enim q̃ abstrahat ab vtroq; : sic aũt est in proposito. Natura em̃ ipsa circũscripto actu intellectus abstrahit ab aptitudine ad essendũ in pluribus & à repugnãtia ad essendũ in pluribus: vt ex dictis patet. Ad secũdũ dupliciter respõdetur & vtroq; mõ bene. Primo negatur cõsequentia, si sermo sit de intellectu agẽte: qa potentia actiua nõ præsupponit obiectũ suũ: sed facit illud. Si autẽ sermo sit de intellectu possibili: concessa cõsequẽtia prima: nõ sequetur, ergo vniuersale in actu est extra animã: quia fit per actũ intellectus agentis. Secũdò dicitur quod cũ vniuersale in actu nominet duo, scilicet rẽ & aptitudinẽ &c. res ipsa est obiectũ: aptitudo autẽ est modus obiecti seu cõditio sine qua res nõ est obiecta. Sufficit autẽ quod res ipsa quæ est obiectũ præcedat actũ intellectus: & nõ oportet q̃ modus eius præcedat. Obiectum enim, ait Arist. est prius actu nõ modus obiecti. Vnde ad formã argumẽti negat cõsequentia: quia etsi posterioritati antecedẽtis non obstet aptitudinẽ esse mediũ obiecti: obstat tamen illationi consequentis ex eo. prioritas em̃ modi non potest inferri ex posterioritate obiecti. Per hocidem respondetur ad tertium: quod scilicet res obiecta scientię reali est extra animã: nõ modus rei obiectæ: vniuersale autem in actu nominat vtrũq; scilicet rem & modũ: & ideo vniuersale in actu nõ sequitur extra animã: ex eo q̃ res de qua est sciẽtia est extra. Ad formã argumẽti dicitur, quod vera existente maiore cõmittitur fallacia figuræ dictionis: mutat enim res obiecta in modum rei seu in rem cum modo.

2. di. art. 1. con. 33

Ad tertiũ

Primo.

Sed contra istas respõsiones instat Scot. ibi. Et primo cõtra primam sic. Quicquid est per intellectum agentem est prima intentio, ergo nullum vniuersale est in genere substantiæ, conse-

Secunda 2.d.3.q. 2.i quita via cõtra ad. Tertio.

quenter nulla est prędicatio in quid superiorum de inferioribus. Pręterea, vniuersale prędicit sensum vt alias probatum est, ergo præcedit intellectum agentem. Præterea: intellectus agens & possibilis sunt vna potẽtia: alias quilibet homo haberet duos intellectus: sed vnius potentiæ est vnum obiectum: quare si præcedit actum vnius, prędicit actum alterius. Pręterea. secundum hoc non esset generatio vniuoca sine actione intellectus agentis. Dicetur fortè quod non habeat aliquam vnitatem realem generans & genitum: sed similitudinem. Contra. quia proximum fundamẽtum similitudinis est vnum. 5. meta. sed nõ

T. c. 20. generãs neq; genitum, ergo aliquid cõe vtriq;.

Contra secundam verò responsionem arguit: qua nullo intellectu considerante non erit vniuersale in actu: & ita scientia habitualis non esset obiecti vniuersalis in actu. Præterea. obiectũ inquantum est prius actu non intelligitur sub hoc modo, ergo vel sub opposito modo: sed nõ sub nullo, ergo. &c. Præterea. aut ille modus est factus ab intellectu: aut non: si non, habetur intentum, si fic, ergo non est necessarius in obiecto: quia prius obiectum est intellectum sine illo modo causato per intellectionem obiecti.

Ad has instantias respondetur præsupponendo sępe iam dictum q vniuersale duo dicit: rem & aptitudinem seu Vniuersalitatem. Vniuersale pro re posita in prædicamento est prædicabile scibile obiectum intellectus: diffinibile & huiusmodi. Vniuersale autem pro aptitudine est modus seu conditio rei prædicamentalis prædicabilis scibilis diffinibilis &c. neq; intellectus agens: aut possibilis facit rem: sed modum tantum. Ad

Ad' primum. primam ergo conceditur q vniuersale pro eo q fit ab intellectu agente non est in prædicamento subsłantiæ: vlterior autem consequentia nullam habet apparentiam. Ad secundam negatur

Ad secundum. Prima secundę. q. 29. ar. 6. antecedens, visus enim etsi sit coloris vniuersaliter: vt habes à S. Tho. prima secundæ. q. 26. art. 6. non tamen est coloris vniuersalis. Ad tertiam si-

Ad tertiũ T. cõ. 17. militer negatur antecedens, necessariũ enim est vt dicitur tertio de aĩa. tex. cõ. 17. in aĩa nostra esse duos intellectus. s. agentẽ & possibilẽ: q nõ possunt esse eadẽ potentia: cũ potẽtia actiua & potẽ-

Ad quartum. T. c. 20. tia passiua non sint eadẽ apud Arist. Ad quartã negat cõsequẽtia, & dicit q responsio illa ibi data est optima sane intellecta. Ad improbationem eius dicitur q similitudo fundat supra res ipsas: puta duas albedines vel humanitates tanq fundamentũ: & q vnitas nõ est fundamẽtũ similitudinis: sed cõditio fundamẽti: fundat em similitudo, pprię dicta supra duas res habẽtes illã cõditionẽ. s. mutuã negationẽ distinctiõis formalis, puta duas albedines: & hoc mõ intelligẽdus est Arist. 5 meta, Et dato q vnitas esset fundamentũ: adhuc nõ sequeret dari aliqd cõmune vnũ vtriq;: dicam em q similitudo nõ fundat supra vnũ qđ est generans: neq; supra vnũ quod est genitũ: sed supra vnũ quod sunt generãs & genitũ. Iam autẽ declaratũ est supra cõmitti fallaciã consequentis si sic procedatur: generans & genitum sunt vnum formaliter, ergo habent aliquid vnum commune vtrique.

In hoc. 9. 5. 1

Ad primum.

Ad primum eorum quæ contra secundam responsionem adducuntur, dicitur q pręcise loquẽdo de intellectu possibili secatur vniuersale quẽadmodum scientia, ita q scientia in actu est vniuersalis in actu: scientia in potẽtia est vniuersalis in potẽtia: & scientia in habitu: est vniuersalis in habitu qđ tunc accidit quando cum volumus ipsum in actu facimus. Egrediendo autẽ ad intellectũ agentem: dicitur q nullo intellectu cõsiderante: dũmodo producta sit species intelligibilis: datur vniuersale in actu: eo q Philosopho dormiente rosa: cuius species intelligibilis in illius intellectu conseruatur: denominatur repręsentata absque hoc & nunc & actu intelligibilis, &c. Ad

Ad secundum dicitur. secundum dicitur quod obiectum vt prius actu nullum sibi vendicat modum. abstrahit enim ab omni esse & modo quidditas. Ad tertium dicitur

Ad tertiũ quòd modus ille fit ab intellectu agente: & cum infertur, ergo non est necessarium: negatur consequentia: quia potentia actiua non præsupponit conditionem sui obiecti: sed facit. Dicitur secundo quòd dato quod non fieret ab intellectu agente: fit ab intellectu possibili: & similiter negatur illa consequẽtia. Ad probationem dicitur quòd falsum assumit scilicet quod prius intellectus intelligit rem: deinde facit eius modum: simul enim vtrumque fit: intellectus enim formãdo conceptam rem absque hoc, & nunc apud se facit: neque potest imaginari quòd prius faciat rem: deinde absque hoc & nunc. sicut sor. simul generat hominem hunc & non prius hominem deinde hunc.

Ad. 4. principale

Ad quartum dicitur quòd relatio mensurę fundetur in aliquo vniuersali: fundatur enim neque in vniuersali: neque in singulari, vt sic: sed in natura vna formaliter quæ in singulari reperitur: & sic non est vnum numero: vt sic mẽsura aliorum. sed vnum formaliter. Ad quintum dicitur quòd nihil aliud concludit nisi quòd vniuersale pro re est extra animã: sic enim accepto

Ad. 5. vniuersali inest primò passio seu realis operatio. homo enim est cui primo conuenit ridere: non homo vniuersalis: alioquin risibile non inuenirẽtur in homine non vniuersali: puta sorte. Ad sextum dicitur similiter quòd extrema contrarietatis sunt res ipsę non res particulares vt sic: neque vniuersales: aliter res non vniuersales. s. hæc albedo & hæc nigredo non essent contrariæ. Ad septimum dicitur quòd stant ista duo simul: vniuersale prædicatur de rebus: & vniuersale fit ab intellectu: eo quòd vniuersale pro re est id quod prædicatur: & quo adhoc nõ fit ab intellectu. vniuersale autem pro aptitudine est conditio rei quæ prædicatur: & talis fit ab intellectu: prædicatio enim non debetur rebus nisi habentibus conditionem

Ad. 6.

Ad. 7.

T.com. tionem aliquam intentionalem. Vnde & Arist. 7. metaphysico. tex. com. 46. ait, quòd subsłantia non dicitur de subiecto: quia loquebatur de ea secundum suam naturam. In prædicamentis verò vbi de subsłantia induta accidentia intentionalia loquebatur dixit subsłantiam dici de subiecto. Ad id verò quod ibi additur dicitur q omnia illa verificantur de vniuersali pro re: sed exponẽda est affirmatiua propositio negatiuẽ. vt sit sensus: vniuersalia sunt vbiq; &c. ideſt naturæ ipsæ denominatæ vniuersales non terminant sibi locum neq; tempus. Similiter dicitur ad id quod subiungitur quòd forma & materia pertinẽt ad quantitatem vniuersalis ideſt rei physicæ quæ denominatur vniuersalis. Similiter vniuersalium tantum est diffinitio, ideſt rerum quæ denominatæ sunt vniuersales. Similiter res denominatæ genera species & differentiæ sunt extra animam conditiones autem earum sunt per opus intellectus. Ad octauum dicitur quòd per ly singulare

Ad. 8. duo intelligere possumus: quandoq; intelligitur ipsa singularitas: quandoque totum, scilicet res singularis. Primo modo accipiendo singulare conceditur consequentia: sed antecedens nõ est verum. secundo modo antecedens peripateticum est: sed consequentia nihil valet (supra enim iam diximus) in singulari multas vnitates existere & non tantum numeralem.

Hoc. c. q. 5. Et quãuis hæc natura intellecta habeat rationem vniuersalis secundum q comparatur ad res quæ sunt extra animam, quia

Cõ. 5. est vna similitudo omnium. tamen secundum q habet esse in hoc intellectu vel in illo est species quædam intellecta particularis. & ideo patet defectus Commentatoris in tertio de anima: qui voluit ex vniuersalitate formæ intellectæ vnitatem intellectus concludere, quia non est vniuersalitas illius formæ secundum hoc esse quod habet intellectum, sed secundum q ad res refertur vt similitudo rerum. Sicut etiam si esset vna statua corporea repręsentãs multos homines, constat quòd illa imago vel species statuæ haberet esse singulare & proprium secundum quòd esset in hac materia, sed haberet rationem cõmunitatis secundum quòd esset commune repręsentatiuum plurium.

Com. 5. In hac secunda parte capituli huius, Auerro. errorem remouere intendit qui in tertio de anima com. 5. ex vniuersalitate formæ intellectæ voluit declarare vnitatem intellectus hoc modo: quod est vniuersale suam vniuersalitatem retinens est indistinctum numero forma intellecta ideſt natura secundum esse in intellectu subiectiuè est vniuersalis suam vniuersalitatem retinens. ergo est indistincta numero: igitur subiectum eius quod est intellectus possibilis non est distinctus numero: & sic vnus intellectus in omnibus hoĩbus concluditur. Maior videtur ex nota. quia vniuersalitati opponitur distinctio numeralis. Minor verò ex eo patet q species intelligibilis repręsentat vniuersale. Hęc ratio (etsi alterius principiũ exigat pro sui dissolutione & pro sui probatione) attamen quantum præsentis intentionis est ex dictis sic destruitur. Vniuersale est aliquod duplex. s. in essendo & in repræsentando. Vniuersale in essendo esset si daretur natura hominis separata vt idea Platonis: & de tali vniuersali vera est maior: sed falsa minor. Vera quidẽ maior, quia tali vniuersali cũ secũdũ esse vniuersalitalem sortiatur secundum esse quoq; repugnabit distinctio numeralis, vnde impossibile est imaginari plures homines vniuersales. Falsa autem est minor, quia species intelligibilis non est vniuersalis in essendo cum sit in singulari subiecto. s. intellectu possibili qui indiuiduũ quoddam est (licet immateriale.) Vniuersale verò in repræsentando (vt dictum fuit) est quod rem vniuersalem repræsentat: & de tali vniuersali falsa est maior: licet minor sit vera, & maioris quidẽ falsitas ex eo cognosci potest, q tale vniuersale vniuersalitatem non habet secundum suum esse quo respicit subiectum, vnde vnitas vel pluralitas numeralis in accidentibus oritur: sed habet vniuersalitatem secundum repræsentationẽ quę respicit obiectum: vnde nõ repræsentat obiecta distincta numero: sed vnum & idem obiectũ omnino repræsentant omnes species cuiusdã rei: puta species humanitatis in te & in me: sicut eadẽ sortis facies à pluribus per plures species: idẽ omnino repræsentantes videtur. Minori autem sic intellectę veritas ex supradictis liquet: species enim intelligibilis repræsentat naturam non repræsentando conditiones particulares eius vt dictum est. hæc est sententia literæ in hac parte.

Hoc est capitulo.

Et quia naturæ humanæ secundum suã absolutam considerationem conuenit q prædicetur de sorte, & ratio speciei non conuenit sibi secundum suam absolutam s. humanæ naturæ considerationem, sed est de accidentibus quæ consequuntur eã secundum quoddam esse, quod habet in intellectu, ideo nomen speciei non prædicatur de sorte, vt dicatur, sor. est species, quod de necessitate accideret si ratio speciei conueniret homini secundum esse quod habet in sorte, vel secundum suam absolutam considerationem. s. inquãtum

eſt homo, quicquid enim conuenit homi E
ni, inquātū eſt homo, prædicatur de ſorte.

In hac parte tertia capituli huius talē obiectio
nē ex ſupradictis excludere intendit: quia quod
prædicatur de prædicato prædicatur & de ſubie-
cto: ſed ſpecies prædicatur de homine quod eſt
prædicatum reſpectu ſortis: ergo ſpecies prædi-
catur de ſorte: & ſic ſortis erit ſpecies: concluſio
eſt falſa: maior vera ex anteprædicamētis habe-
tur. Huius obiectionis peccatū vnde oriatur ex
ſuprapoſita diſtinctione eorum quæ conueniūt
naturæ: manifeſtat ſimul ex hoc inſinuās quàm
conueniē: tradita fuerit doctrina (cum ex ea diffi
cultates accidētes diſſoluūtur.) Cum enim dictū
ſit q̄ triplicia ſunt quæ de natura prædicantur: F
quædā. ſ. abſolutè: & quædam ſecundum eſſe in
intellectu: & quædam ſecundū eſſe in ſingulari:
ea quæ conueniunt naturæ ſecundū eſſe in intel
lectu, non conueniunt ei abſolutè: neq; ſecundū
eſſe in ſingulari: cū oppoſita ſint: & ideo in præ-
dicto proceſſu error accidit: quia denominatio
ſpecifica homini ſecundū eſſe in intellectu conue-
nit: & concluditur de homine ſecundū eſſe in
ſingulari: dū infertur: ergo ſortes eſt ſpecies. Vt
autē ad formā argumenti dici poſſit innuit talem
diſtinctionem. Prædicari de prædicato cōtingit
dupliciter. Vno modo vt prædicato id eſt ſecun
dū quod illud prædicatur de altero: ſicut animal
prædicatur de prædicato ſortis. ſ. homine: ſecun-
dū id ſecundum quod homo prædicatur de ſor-
te: ſecundū idem enim homo recipit prædicatio
nē animalis: & prædicatur de ſorte, ſecundū ſuā
naturā: & hoc modo maior eſt vera: minor autē
falſa. Alio modo cōtingit prædicari de prædicato
nō vt prædicato: id eſt non ſecundū illam ratio-
nem qua illud prædicatū de ſuo ſubiecto prædi-
catur: ſicut in poſito: ſpecies nō prædicatur
de homine inquantū homo eſt prædicatū ſortis
i. nō prædicatur de homine ſecundum illud eſſe
quo homo prædicatur de ſorte: eo q̄ homo præ
dicatur de ſorte ſecundum ſuum eſſe quidditati
uum abſolutè: ſpecies autē prædicatur de homi-
ne non ſecundū eius eſſe quidditatiuum: ſed ſe-
cundum eſſe quod in intellectu habet: & hoc
modo maior eſt falſa: minor autem vera ſemper
ergo altera præmiſſarū eſt falſa. Et hoc eſt quod
in litera dicitur, q̄ ratio ſpeciei non conuenit ho
mini ſecundum ſuam abſolutam conſideratio-
nem ſecūdum quam conuenit ſibi prædicari de
ſorte: quia ſic oportet etiam conuenire ſorti (vt
ſupradictum fuit) ſed conuenit ei ſecundum eſſe
in intellectu ſecūdū qđ eſſe prædicatur de ſorte.

Et tamen prædicari cōuenit generi per
ſe cū in eius diffinitione ponatur. Prædica
tio enim eſt quoddā quod completur per
actionē intellectus componentis & diui-
dentis, habens tamen fundamentū in re i-

ſa. in hoc c. q. 5. fi.

ſam vnitatem eorum quorūvnum de al-
tero dicitur. Vnde ratio prædicabilitatis
pōt claudi in ratione huius intētionis quæ
eſt genus quæ ſimiliter per actionē intelle
ctus cōpletur, nihilominus id cui intelle-
ctus intentionē prædicabilitatis attribuit,
cōponens id cum altero nō eſt ipſa inten-
tio generis, ſed potius id cui intellectus in
tētionē generis attribuit, ſicut quod ſigni
ficatur hoc nomine animal, ſic ergo patet
qualiter eſſentia vel natura ſe habet ratio-
ne ſpeciei, quia ratio ſpeciei nō eſt de illis
quæ cōueniunt ei ſecundū ſuam abſolutā
conſiderationē: neq; de accidentibus quæ
conſequūtur ipſam ſecundū eſſe quod ha
bet extra animā: vt albedo vel nigredo, ſed
eſt de accidētibus quæ cōſequuntur eā ſe-
cūdū eē qđ habet in intellectu: & per hūc
modū cōuenit ſibi rō gñis vel differētiæ.

In hac quarta parte capituli huius reſpōdere
intēdit cuidā tacitę obiectioni quæ talis eſt, quod
per ſe prædicatur de ſpeciebus cōuenit ipſis ſpe
ciebus: ſed (ly genus) per ſe prædicatur de ſpecie
bus: puta homine & boue, ergo ly genus conue-
nit ipſis ſpēbus: & ſic hō erit genus & ſimiliter
G bos. Maior eſt ex terminis nota, implicat em̄ q̄
aliquid per ſe prædicetur de aliquo in quocūq;
modo perfeitatis & nō cōueniat illi. Minor ꝓba
tur ſic illud in cuius definitione ponitur prædica
ri de ſpeciebus per ſe prædicatur de illis, ſed (ly
genus) eſt in cuius diffinitione ponitur prædica
ri de ſpēbus, ergo gen⁹ per ſe prędicaṫ de ſpēbus.
Maior ſyllogiſmi huius patet ex eo q̄ quælibet
pars diffinitionis in recto in primo modo perfei-
tatis cōuenit diffinito. Minor aūt ex Porphyrio Capit. de genere.
patet ſic dicēte: genus eſt prædicabile de plurib⁹
ſpē differētibus. Similiter oīno pōt argui de ſpē re
ſpectu indiuidui, cū ēt in diffinitione ſpēi ponaṫ
prædicari de indiuiduis, & ſic videtur q̄ malè di-
ctū ſit: ſortē nō eſſe ſpeciē. Huius obiectionis in li
H tera motiuū tantū tangitur cū dicitur: & tamen
prædicari per ſe cōuenit generi cū in eius diffini-
tione ponatur. Reſpōſio autē in reſiduo ponitur
in quo ad plenā materiæ huius diſcuſſionē duas
diſtinctiones innuit. Prima eſt, prædicari duplici
ter capitur. ſ. formaliter & fundamentaliter ſeu
materialiter. Secūda eſt, genus dupliciter accipi-
tur. ſ. formaliter & fundamētaliter ſeu materialiṫ
Et debes ſcire vt terminos intelligas q̄ in hac ꝓ-
poſne, hō eſt animal, ſunt tria. ſ. ly homo: ly eſt: &
ly animal: quæ extra animā nihil aliud ſunt q̄ na
tura humana importata per ly homo: & natura
ſenſitiua importata per ly animal: & vnitas ſeu
cōiunctio earū inter ſe importata per ly eſt, hæc
enim

em̄ tria intellectus apprehēdens in ſecūda ſua o- A
peratione format hāc ꝓpoſitionē: hō eſt animal:
qua formata reflectēdo ſe ſuper illa tria vt termi
nāt actū ſui cōponentis adinuenit & attribuit eis
quaſdā relatiōes: & (ly hō) attribuit relationē ſub
iecti: & (ly animal) relationē p̄dicati: (& ly eſt) re-
lationē prædicationis. Vnde prædicatio formali
ter eſt illa relatio adinuenta ab intellectu: funda
mētaliter verò ſeu materialiter eſt cōiunctio rei
prædicatę cū re ſubiecta. Similiter cū intellectus
apprehēdit naturā ſenſitiuā & reflexerit ſe ſuper
illā vt ſtat ſub actu eius: videritq; eā vt ſic indiffe-
rēter ſe habere ad ſpēs in quibus primo inſpexe
rat: naturā illā ſaluari: attribuit naturæ ſenſitiuæ
ſeu animali obiecto relationem gñis: & ſic genus
formaliter eſt illa relatio: genus aūt fundamētali B
ter ſeu materialiter eſt natura ipſa: puta ſenſitiua
& ſic patent termini diſtinctionum.

Ex his tria deducūtur. Primū eſt cū genus fun
damētaliter, puta animal non includat in diffini
tione ſua prædicationē fundamentalē: quia in dif
finitione animalis nō ponitur cōiunctio eius cū
homine vel boue: neq; prædicationē formalem:
quia in diffinitione rei non ponitur res ſecundæ
e de gñe. intentionis: conſequens eſt q̄ genus formaliter
ſumatur quando diffinitur à Porphyrio.

Secundū eſt q̄ cū indiffinitiōe generis forma
liter nō cadat prædicatio fundamētalis de ſpecie
puta homine: quia relatio gñica nō eſt cōiuncta
realiter rei, quę denominatur ſpecies: conſequēs
eſt q̄ prædicari de pluribus poſitum in diffinitio
ne generis ſit accipiendum formaliter. ſ. pro rela
tione prædicationis, vna em̄ relatio pōt cadere
in diffinitione alterius: ita vt cōceptus relationis
quæ eſt prædicatio de pluribus &c. cadat in con-
ceptu relationis quę eſt genus; & hinc habes q̄ cō
formiter S. Tho. dicant aſſerētes genus & ſpēm
diffiniri pro ſecundis intentionibus in concreto.

Tertiū deducendū eſt q̄ aliquid dicitur prædi
de hoc vi de cō. hu ius doct. ſup Por- phy. in. c. de gñe. i princip. cari de ſpē dupliciter. Vno modo vt res denomi
nata prædicabilis de ſpeciebus: & ſic animal præ
dicatur de homine & boue. Alio modo vt id quo
res denominatur prædicabilis de ſpeciebus: &
ſic genus in cuius diffinitione ponitur prædicari
de ſpeciebus prædicatur de ipſius ſpeciebus. Si-
cut aliquid dicitur diſgregatiuū viſus dupliciter. D
Vno modo vt res denominata diſgregatiua vi-
ſus, hoc enim modo nix dicitur diſgregatiua vi-
ſus. Alio mō vt id quo res denominatur diſgrega
tiua viſus, quemadmodū albedo dicitur diſgrega
tiua viſus: cū in diffinitione eius ponatur diſgre-
gare viſum. Et ſicut ſtant iſta duo ſimul. ſ. q̄ res
diffinita per diſgregare viſum eſt albedo & non
nix, res autē denominata diſgregatiua viſus, eſt
nix & non albedo: ita præciſe in poſito ſtant
iſta duo ſimul. ſ. q̄ res diffinita per prædicari de
ſpeciebus eſt relatio generica: res autem deno-
minata prędicabilis de ſpeciebus eſt natura: quę
ſubeſt illi relationi: puta animal: ita q̄ res diffini-

ta per prædicari &c. eſt genus formaliter nō ma-
terialiter: res autē denominata prædicabilis eſt
genus materialiter nō formaliter. Vnde in litera
dicitur, q̄ ratio prædicabilitatis clauditur in hac
intentione: quę eſt genus: id tamē cui intellectus
intentionē prædicabilitatis attribuit nō eſt ipſa
intentio generis ſed res: cui etiā ipſa intentio ge
neris attribuitur. Ex quibus patet reſpōſio ad ob
iectionē: quia loquendo de eo quod per ſe prædi
cātur de ſpeciebus vt res denominata prædicari,
verā eſt maior: ſed falſa minor, loquendo autē de
eo quod per ſe prædicatur vt ratio denominādi
falſa eſt maior: licet minor ſit vera. Vnde cum
ſemper altera præmiſſarū ſit falſa nihil concludi
tur. Hac diſtinctione nūc aſſignata in terminis
ſimplicibus ſic vti poteris, prædicabile de ſpecie
bus dupliciter: formaliter & denominatiuè: qđ
prædicatur de homine & boue denominatiuè
eſt animal: quod autē prædicatur formaliter de
homine & boue eſt genus, de prædicabili deno
minatiuè falſa eſt minor, de prædicabili formali-
ter falſa eſt maior. Hæc dicta cum applicaueris
ad ſpeciem reſpectu indiuiduorum ad differen-
tiam: proprium & accidens & reliqua huiuſmo-
di ſolues multas obiectiones & illuceſcet tibi ve-
ritas multarum propoſitionūm: quæ obſcurę
apparent, reſiduum capituli eſt Epilogus, per ſe
patent &c. Capitulum quintum.

NVnc reſtat videre ſecundū quē C
modum eſſentia ſit in ſubſtan-
tijs ſeparatis. ſ. in anima intelli-
gentijs & cauſa prima. Quāuis-
autem cauſæ primæ ſimplicitatem omnes
philoſophi concedāt: tamen compoſitio-
nem materiæ & formæ in intelligētijs &
animabus quidam nituntur ponere: cuius
poſitionis fuiſſe dicitur Auicebron autor
libri fontis vitæ. Hoc autem dictis philo-
ſophorum reperitur eſſe cōtrarium: quia
eas ſubſtantias à materia ſeparatas nomi-
nant: & abſq; omni materia eſſe probant:
cuius demonſtratio potiſſima eſt ex virtu D
te intelligendi, quæ in eis eſt. Videmus e-
nim formas non eſſe intelligibiles in actu
niſi ſecundum q̄ ſeparantur à materia & à
conditionibus eius: nec efficiuntur intelli
gibiles in actu niſi per virtutem ſubſtan-
tiæ intelligentis ſecundum quòd recipiū-
tur in ea, & ſecundum quòd aguntur per
ea, vnde oportet q̄ in qualibet ſubſtantia
intelligente ſit omnimoda immunitas à
materia, ita quòd nec habeat materiā par-
tem ſui, neq; etiam ſit ſicut forma impreſ-

sa materiæ vt est de formis materialibus.

Hic incipit tractatus secundus huius operis intendens in duobus capitulis tradere notitiam de essentijs substantiarum simplicium quemadmodum tradita est de essentijs substantiarum compositarum. Facit autem sex in præsenti capitulo. Primo declarat ꝙ essentia in simplicibus non significat compositum quid ex materia & forma sed formam tantum, secundo comparat illas essentias essentijs substantiarum compositarum, tertio ostendit tales substantias esse compositas ex esse & essentia, quarto declarat intelligentias habere esse effectiue à deo, quinto ostendit eas esse cõpositas ex actu & potentia, sexto de multitudine eorum agit. Præmissa igitur primo concordi sententia philosophorum de simplicitate omnimoda primæ causæ: & quibusdam dissentientibus circa immaterialitatem intelligentiarum adductis. Contra hos talem conclusionem ponit. Omnis substantia intellectualis est immaterialis id est incõposita ex materia & forma & independens à materia: quam sic probat, omne patiens vel agens vel recipiens vel habens in se intelligibile in actu est immateriale: omnis substantia intellectualis est patiens vel agens vel recipiens vel habens in se intelligibile in actu: ergo omnis substantia intellectualis est immaterialis. Maior quo ad tres sui partes ex eodem medio probatur, scilicet ex hoc quòd intelligibile in actu oportet esse immateriale, tertio de anima. text. comment. 11. & 15. agens autem rem immaterialem oportet esse immateriale: eo ꝙ agens non potest esse ignobilius suo effectu, vt dicitur 3. de anima. text. commen. 18. & text. comment. 40. recipere quoq; immateriale non potest res immaterialis: vt patet tertio de anima. commento quinto, vnumquodq; recipitur per modum recipientis: & per idem innotescit quòd habere non potest res immaterialis immateriale cognoscibile in seipsa. Minor autem ab omnibus conceditur. Frustra enim esset substantia intellectualis nisi aliquid intelligeret: cum vnumquodque sit propter suam operationem, vt dicitur secundo cæli. text. commen. 17.

T. c. 11. T. c. 15. T. cõ. 5. 8. cõ. 17.

Nec potest dicere aliquis quòd intelligibilitatem non impediat materia quælibet: sed materia corporalis tãtum. Si enim hoc esset ratione materiæ corporalis tantum cum materia non dicatur corporalis nisi secundum quòd stat sub forma corporea: tunc oporteret quòd hoc haberet materia à forma corporali, scilicet impedire intelligibilitatem. Et hoc non potest esse quia & ipsa forma corporalis actu intelligibilis est: sicut & aliæ formæ sed quòd à materia abstrahuntur. Vnde in anima intellectiua & intelligentia nullo modo est compositio ex materia & forma: vt hoc modo accipiatur materia in eis sicut in substantijs corporalibus: sed est ibi compositio formæ & esse. Vnde in commento nonæ propositionis libri de causis dicitur quòd intelligentia est habens formam & esse: & accipitur ibi forma pro ipsa quiddite vel essentia simplici.

Quia posset aliquis credere rationem factam recipere responsionem: ideo intendit hic excludere responsionem quæ posset imaginari sufficiens. Ad hoc posset aliquis distinguere de materia corporali & materia simpliciter: & dicere ꝙ maior est vera de materia corporali: non autem de materia simpliciter: & consequenter concedere quòd omnis substantia intellectualis est immunis à materia corporali: nõ autem à materia: quia non materia: sed materia corporalis impedit intelligibilitatem in actu. Contra hanc fugã instatur ratione ducente ad impossibile sic. Materia corporalis impedit intelligibilitatẽ per te, ergo forma corporalis est id vnde materia habet ꝙ impediat intelligibilitatem: hoc est impossibile: ergo à destructione consequentis &c. consequentia est nota ex terminis. Cum enim materia corporalis duo dicat. s. ly materia: & ly corporalis & ex ly materia secundũ aduersariũ non impeditur intelligibilitas in actu restat ꝙ hoc impedimentum sit ex ly corporalis, sed ly corporalis, nihil addit supra materiam nisi formam corpoream, ergo ex forma corporali seu corporea oritur quòd materia impediat intelligibilitatem in actu. Falsitas autem consequentis probatur sic. Omnis forma non concepta cum materia est actu intelligibilis: patet ista ex tertio de anima. text. commen. 11. Forma corporea est forma secundum se non concepta cum materia: accipitur enim distincta contra materiam: ergo forma corporea secundũ se est actu intelligibilis. Tunc vltra: nihil secundum se actu intelligibile ex se impedimentum præstat intelligibilitati: forma corporea est huiusmodi: ergo forma corporalis non est id vnde materia impedimentum intelligibilitatis sumat: quod erat probandum. Est igitur tam anima intellectiua quàm intelligentia quælibet non compositiua ex materia & forma. Si accipiamus compositionem ex materia & forma vniuocè: pro vt scilicet materia & forma nominãt partes essentiales rei: quemadmodum dictum est substantias aliquas esse compositas (in præcedentibus) sed est in eis aliud genus cõpositionis scilicet ex forma & esse: de quo infra erit sermo: & sic habetur prima pars intenti scilicet quòd essentia in substantijs intellectua-

T. c. 11.

In. ca. 2. hic: eo. c.

dubio sequẽ ipost q. 10.

tellectualibus non significat compositum quid ex materia & forma. Remanet ergo modo modo declarandum quomodo significet formam tantum, propterea subiungit.

Et quomodo hoc sit planũ est videre. Quæcumq; enim ita se habent ad inuicẽ ꝙ vnum est causa esse alterius: illud quod habet rationem causæ potest habere esse sine altero: sed non conuertitur. Talis aũt inuenitur habitudo materiæ & formæ ꝙ forma dat esse materiæ: & ideo impossibile est esse aliquam materiam sine forma: tamen non est impossibile esse aliquã formam sine materia: forma enim non habet in eo ꝙ forma dependentiam ad materiã: sed si inueniantur aliquæ formæ quæ non possunt esse nisi in materia: hęc accidit eis secundũ ꝙ sunt distantes à primo principio quod est actus primus & purus. Vnde illæ formæ quæ sunt propinquissimę primo principio sunt formæ per se sine materia subsistẽtes: non em̃ forma secundũ totum genus suũ materia indiget vt dictum est, & huiusmodi formæ sunt intelligentiæ: & ideo non oportet vt essentiæ vel quidditates harum substantiarum sint aliud quàm ipsa forma.

Intendens in his verbis declarare quomodo essentia in substantijs simplicibus significet formam tantum tali ratione hoc probat. Quæcũq; ita se habent quòd vnum est causa esse alterius: & non econuerso: illud quod habet rationẽ causæ potest esse sine altero: sed forma & materia ita se habent ꝙ forma causat esse materiæ & nõ econuerso, ergo forma potest esse sine materia & materia non sine forma. Tũc vltra essentia intelligentiarum non est composita ex materia & forma, & non potest esse materia tantum, ergo est forma tantum.

Et nota quod maior propositio potest dupliciter intelligi. Vno modo sic, quod id quod est causa alterius &c. idem numero possit esse sine altero: & sic non assumitur à nobis quia est falsa & extra propositum. Falsa quidem: quia subiectum causat esse proprię passionis & non econtra, & tamen subiectum nõ potest esse sine propria passione. Extra propositum vero: quia nolumus concludere quod forma quæ est in materia: sit sine materia: sed quod aliqua forma non exigit materiam.

Alio mõ intelligitur maior sic, quòd id quod habet rationem causæ secundum suum ordinẽ potest esse sine altero ideſt secundum aliquod sui ordinis potest reperiri sine altero, & sic est vera: & ad propositum. Vera quidem: quia causa cum independens sit à causato: cõsequens est, vt aliquod pertinens ad suũ ordinem possit habere esse extra causatum. Ad propositum vero: quia intendimus concludere quod forma secundum suum genus non dependet à materia: ita quod aliqua forma potest inueniri separata. Vnde & in minori notanter non assumitur forma materialis seu habens esse in materia: sed forma sine additione aliqua ad insinuandum quod loquimur de forma vt forma est: non vt talis vel talis. Patet autem minor illa ex nono Metaphysic. text. commento. 13. & 15. vbi habetur quod actus est prior potentia simpliciter & independens ab ea. Ex eo enim, quod forma essentialiter est actus: materia autem essentialiter potentia: si actus secundum totam suam latitudinem non dependet à potentia, cõsequens est, quod forma secundum totum suũ ordinem non dependeat à materia. Materiam autem cum essentialiter sit potentia: necesse est depẽdere à forma, sine qua actualitas nõ inuenitur, & sic patet minor, quia à forma absolutè in eo quod forma dependet materia in suo esse: sicut potentia ab actu: & non econuerso. Quod verò alicui actui conueniat: quod non inueniatur nisi receptus in aliqua potentia, hoc est ex eius imperfectione: & nõ habet hoc in eo quod actus & similiter quod aliquæ formæ non sint nisi in materia, hoc habent ex sua imperfectione: quæ attenditur penes distantiam à primo principio deo glorioso: & propinquitatẽ ad primã materiã vnde tales formæ nõ solũ causant esse materię: sed & ipsę causatę sunt quodammodo à materia. Causæ enim sunt sibijnuicem causæ, vt dicitur se cũdo phy. tex. cõ. 30. Essentia igitur substantiarũ intellectualium est immaterialis & forma tantũ.

T. c. 13. &. 15. T. c. 30.

Quæstio. VIII.

Circa hanc partem occurrit quęstio, & hęc est octaua: an materia possit esse sine forma. In hac quęstione tria facienda sunt primo ponetur Scoti opinio, secundo ponetur opinio S. Tho. tertio respondebitur rationibus in oppositum.

Quo ad primum Scotus in secundo sent. dist. 12. quæst. 2. opinatur posse materiam esse sine forma. Arguitque ad hoc probandum multipliciter. Primo sic non minus dependet accidens à substantia quàm materia à forma: sed accidens potest esse sine substantia, vt patet in sacramento altaris, ergo materia potest esse sine forma. Præterea, absolutum distinctum & prius alio absoluto potest esse sine illo absque contradictione: materia respectu formæ est huiusmodi: ergo potest esse sine forma: minor est euidens, maior probatur, quia prius in eo quod prius nõ dependet à posteriori & accipitur hic ex quinto metaphysic. tex. commenti. 16. priora sunt quæ

Sco. 2. d. 12. q. 2.

Secundo

T. c. 16.

Tertio. possunt esse sine alijs, alia nõ sine ipsis. Præterea quicquic absolutum facit Deus in creaturis mediante causa secunda: quæ non est de essentia causati potest facere sine illa: sed materiã Deus facit mediante forma quæ non est de essentia
Quarto. eius: ergo potest facere sine illa. Præterea quicquid Deus immediatè creat immediatè conseruat vel conseruare potest: sed materiam Deus
Quinto. immediatè creat: ergo immediatè conseruare potest: ergo sine omni forma. Præterea cum nihil Deus extra se necessario velit ex hoc quòd vult materiam esse non est necesse quòd velit materiam esse nisi propter necessariam connexionẽ vtriusq; : sed inter materiam & formam non est talis necessaria cõnexio: ergo &c. Quod aũt non sit talis necessaria connexio inter materiam & formam probatur: quia tunc sequeretur q materia determinaret sibi necessario aliquã determinatam formã: probatio cõsequẽtiæ, quod determinat sibi genus formę determinat sibi aliquam speciẽ in genere illo: & quod determinat sibi speciẽ determinat sibi esse in aliquo indiuiduo illius speciei: omne enim quod de necessitate est hõ necessario est hic vel ille homo: consequens aũt est falsum: materia enim nullam sibi determinat formam: ergo relinquitur q materia non determinat sibi genus formæ ad hoc quod sit. Confirmatur: quicquid contingenter se habet ad quod libet generis absoluti: contingenter se habet ad id genus absolutum: sed materia contingẽter se habet ad quamlibet formam: ergo materia contingenter sẽ habet ad genus formæ. Probatur ad huc q si materia sibi determinat de necessitate genus formę quod etiam de necessitate determinat sibi vnum indiuiduum solum illius generis: quia vnum essentiale & vnum singulare est impossibile dependere à pluribus essentialiter eiusdem generis: materia autem est vna essentialis & singularis: ergo impossibile est q dependeat à pluribus formis eiusdem generis: & sic si necessario determinat sibi genus formę necessario quoq; determinabit sibi aliquam vnam formã: quod falsum est. Hæc de primo.

1. q. 66. art. 1. &c. põ. q. 4. ar. 1. quo li. q. 3. Quo ad secundũ S. Tho. *in* prima parte. q. 66. ar. 1. & in quæstionibus de potẽtia dei. q. 4. ar. 1. & in quoli. q. 3. ar. 1. cõfirmat id quod hic dicit. s. materiam nõ posse esse sine forma duabus rationibus. Prima est ducens ad impossibile sic: si materia existeret absque omni forma: materia simul nõ esset & non esset: hoc implicat cõtradictionẽ ergo: probatur consequentia quo ad secundam partẽ: quia quo ad primam ab aduersarijs cõcedi tur. Impossibile est effectum formalẽ separari à forma, sed existere est effectus formalis formæ: sic enim diffinitur: forma est quæ dat esse rei: ergo impossibile est ponere existentia sine forma: sicut enim impossibile est esse album sine albedine: ita esse in actu sine actu: actus autem primus cuius est dare esse idem est quod forma. Ex illa ergo propositiõe: materia existit absq; omni forma: sequuntur duo contradictoria simul vera ex eo enim quod materia existit sequitur quod sit in actu: ex eo autem quod est absq; omni forma: sequitur quod non sit in actu. Huic rationi dat Sco. quandam responsionem: quæ quia non nisi chimerica: & tanquam indigna de qua verba fiant, omittatur: quolibet enim proferente cõtraria solicitum esse stultum est: ait Aristo. à quo 1. Topi. didicimus in libro nono Metaphy. quid sit actus cap. 9. & quotuplex. Secunda ratio S. Tho. ad hoc idẽ T. c. 11. est ista: omne indiuiduum determinatum ad genus completum vel incompletum in rerum natura per se existens est in aliqua certa specie per se vel reductiuè: materia sola neq; per se neq; reductiuè est in aliqua certa specie: ergo materia sola non potest esse indiuiduum quodcunq; in rerũ natura. Minor est ex se clara: nõ enim facile esset fingere, in qua determinata specie esset materia sola. Maior probatur ex eo quod indiuiduum omne tam completum quam incompletum: si per se existit in rerum natura separatum (quod dico propter indiuiduum generis: vt hæc substantia: hoc animal &c.) non continetur sub genere per se vel reductiuè immediatè: sed mediãte specie: inter genera enim & indiuidua mediat species: & inter principia generis & principia indiuidui mediant principia speciei pariformiter. Insuper hæc maior potest probari ad hominem assumendo dicta Scot. 5. arguit: ibi enim ipse expresse assumit, quod quicquid determinat sibi genus aliquod determinat sibi aliquam certam speciem illius generis. Et potest etiam ex dictis Scot. ibi arguere ad hominem & probare oppositum intenti sui sic. Quicquid determinat aliquod genus determinat sibi aliquam certam speciem illius generis: materia sola determinat sibi genus substantiæ: ergo determinat sibi aliquam certam speciem substantiæ saltem reducti uè: ergo materia sola esset in aliqua certa specie substantiæ: hoc est falsum: minor est omnium & 2. dist. 3. processus bonus: ergo &c. Hanc veritatem ap- q. 2. probat Aristo. (vt ipse Scot. confitetur) loco allegato. Sed quia dicit ex falso fundamento Arist. hanc cõclusionem tenuisse: scilicet ex hoc quod Deus non potest agere sine causis secundis: ostẽdo in hoc Scotum errare ex dictis Commen. secundo enim Physi. Commen. 12. Auerro. ex eodem præcise fundamento quod S. Tho. adduxit in prima ratione tenet istam conclusionem: vbi nullam fieri mentionem de connexione causalitatis primæ causæ apparet: sed tantum de actu & potentia: ita quod ex natura actu & natura primæ materiæ quæ est pura potentia concludit Auerro. quod duo contradictoria essent simul vera: vt deductum est &c. Auicenna quoq; Cõ. 12. l. in secundo metaphysicæ suæ: capitulo tertio te- Phy. c. 56 net conclusionem Scoti esse impossibilem: & ta- &. 70. men posuit expresse materiam esse creatam.

Vnde

Vnde hæc tanquam destructiua Metaphysicalium principiorum vitanda est. Hæc de secundo.

Adprimã Quo ad tertium respondeo. Ad primũ negatur antecedens: plus enim dependet potentia pura ab actu quam actus imperfectus ab actu perfecto. Sed contra hoc instat Antonius Trombeta sic: magis depẽdet posterius à priori quam prius à posteriori: sed accidens est posterius substantia: materia autem est prior forma: ergo magis dependet accidens à subiecto quam materia à forma. Forte diceretur (ait) quod materia non est prior: sed posterior forma. Contra: nam licet materia sit posterior forma ordine perfectionis: est tñ prior ordine generationis & consequẽter prior simpliciter: vt arguatur sic: quãdocunq; sunt aliqui duo ordines: quorum vnus simpliciter est prior altero: quicquid est in ordine prior est simpliciter prius quocunque existente in ordine posteriore: sed ordo originis & ordo perfectionis ita se habent quod ordo originis est simpliciter prior ordine perfectionis (& hoc in natura limitata) ergo quicquid est prius origine est prius simpliciter quocunque priore ordine perfectionis: sed ita est quod materia est prior origine forma: licet forma sit prior perfectione: ergo materia est simpliciter prior forma: processus bonus: & maior probatur: quod scilicet ordo originis est simpliciter prior ordine perfectionis: nam priora generatione sunt posteriora perfectione: natura enim semper procedit de imperfecto ad perfectum: ergo quicquid est imperfectius est simpliciter prius quocunque perfectiori: sed materia prima est imperfectior forma: ergo materia prima est simpliciter prior forma. Tunc vltra, est simpliciter prior forma: & omne prius in suo priori potest esse sine posteriori: ergo &c. Ad hoc respõdetur triplici responsione: ad insinuandum argumenti multiplicem defectum. Primo dicitur quod forma: licet sit posterior materia ordine generationis: est tamẽ prior etiã ordine generationis materia existente. Magni enim refert dicere materiã & materiã existẽ tẽ: sicut superficies est prior albedine: albedo tñ est prior superficie habente esse album: vnde in proposito cum sermo sit de materia existente: si enim poneretur materia sola in rerum natura oporteret ipsam existere: patet falsum assumi. Secundo dicitur quod aliud falsum ibi assumitur, scilicet quod ordo generationis: sit simpliciter prior ordine perfectionis stando infra limites naturæ finitæ: cum enim actus sit prior potẽtia simpliciter: tam si ponatur Deus finitus quã
T. c. 15. infinitus: vt patet ex nono Metaphy. tex. Com.
T. c. 30. 15. & 12. textu Comment. 30. & prioritas actus sit prioritas perfectionis: consequẽs est q secundũ Arist. & veritatẽ ordo perfectionis sit simpliciter prior ordine generationis. Ampliusid: quod est prius natura rõne & tẽpore est simpliciter prius: ordo perfectionis est prior natura ratione & tẽpore ordine imperfectionis qualis est ordo generationis qui se tenet ex parte causę materialis: ordo igitur perfectionis est prior simpliciter: media quoq; propositio est Arist. octauo physi. t. cõ. 78. tex. com. 75. vbi expresse loquitur in natura finita ad probandum scilicet motum circularẽ esse primum. Vnde ad probationem: concesso quòd priora generatione sunt imperfectiora & quod natura procedit de imperfecto ad perfectum negatur consequentia, ergo ordo generationis est simpliciter prior: licet enim agẽs naturale prius attingat imperfectum quam perfectum: oportet tamen prius agens in se perfectum esse: vt dicitur in. 12. metaphy. tex com. 40. Hic aduerte tu, t. c. 40. & quòd oportet mendacem esse memorẽ in quæ- 1. vide. stione de primo cognito. Anton. Trõbeta quas impugnat propositiones has nunc assumit &c.

Tertio dicitur, quod dato toto processu: vltima consequentia nihil valet, falsum est enim quod omne prius possit secundum rem absolui à posteriori quolibet (vt ad secundum dicetur.) Sed cõtra primam responsionẽ quæ ponit materiam non habere propriã existentiam: sed eam mendicare à forma instatur sic. Cuicũq; conuenit actu causare pro aliquo signo, cõuenit & existere pro eodẽ signo: sed materiæ primæ in primo signo quo recipit formam conuenit causare, ergo pro tunc sibi cõuenit existere: sed pro illo signo nõ habet existentiã formæ, ergo propriã. Er confirmatur, quia materia aut causat compositum & recipit formã quãdo existit, aut quãdo non existit, nõ quando non existit, ergo quãdo existit, ergo pro tunc cõuenit sibi propria existẽtia: quia existentia formę sequitur totum cõpositum. Et confirmatur secũdo quia causa non mẽdicat à suo effectu, materia autem causat existẽtiam compositi & formæ, ergo non mẽdicat existentiam ab eis &c. Ad hęc dicitur quod sufficit causæ pro quolibet instanti temporis quo actu causat habere existentiam: nec apparet necessariũ quod pro quolibet signo naturæ insit existẽtia sibi quo ineſt causalitas: ordo enim naturæ talis est in eodẽ instanti temporis: quod. s. materia recipit formã: ex quibus resultat cõpositum cui iã esse actualis existentię aduenit: quo ipsum cõpositũ primo: forma secũdo, & materia tertio existunt. Ad formã autem primæ instantię negatur maior. Ad primam confirmationẽ dicitur, quod materia causat quando existit: quia pro omni instanti quo causat existit (quãdo) enim est terminus tẽporalis. Ad secundam confirmationẽ dicit quod licet causa vt causa nõ mendicet à suo effectu tamẽ causa materialis mẽdicat à suo effectu qui est eius causa in altero genere causæ: eo quod causæ sunt sibi inuicẽ causæ, quinto metatex. cõ. 2. Oportet autẽ has respõsiones à Scoti- T. cõ. 2. stis admitti: quia cũ Sco. ponat secundo sen. dist. 2. dist. 3. 3. q. 3. existentiam esse vltimum actum posterio- q. 3. rẽ tota coordinatione prædicamẽtali: licet non

distinctum

distinctũ realiter à re: cuius est oportet essentiã materiæ ex natura rei habere habitudinem ad suã existentiam vt potentiam ad actũ. Et tũc potest argui sic essentia materiæ vt distincta contra suam existentiam causat ex natura rei in genere causæ materialis suã existentiam recipiendo eã, ergo sibi pro illo signo cõuenit existentia: & sic habet existentiam anteq̃ recipiat eam: similiter stando in illo signo: aut essentia materiæ recipit ex natura rei suam existentiam, quando est aut
Ad 1ãm. quãdo non est &c. Ad secundum principale negatur maior. Ad eius probationẽ dicitur, quod non sola dependentia: sed necessaria connexio aliquorum potest esse causa inseparabilitatis eorũ. Ad id quod adducitur ex quinto metaphysi.
T.c.6. dicitur quod vniuersalis affirmatiua nõ conuerti tur simpliciter, ista enim est vera: quæcũq; possunt esse sine alijs & alia non sine ipsis sunt priora: sed non conuertitur: quæcunque sunt priora possunt esse alijs: & alia sine ipsis.

Et nota quod maxima illa Scotica: omne pri' absolutum &c. non põt saluari (etiam sequendo viã Sco.) quod pro nũc ex duobus manifestatur. Primo ex eo quod partes essentiales simul sumptæ sunt priores toto: & tamẽ apud Sco. nõ possunt esse sine toto. Secundo ex eo quod prædicamentum quantitatis est absolutum prius prædicamento qualitatis præsertim quo ad quartam speciem eius: & tamen non potest fieri quãtitas continua sine figura. Si enim quantitas sine figura fieri dicatur aut finita aut infinita: non infinita: quia illa nõ dabilis: & si fortè imaginetur dari ad huc cùm oporteat esse lineatã: aut ergo linea recta aut curua: & sic esset figura: si finita, ergo figurata: figura enim est quæ termino vel terminis clauditur: similiter aut hẽt lineas rectas aut cur-
Ad tertiũ uas aut circulares &c. Ad tertium quicquid sit de maiori: negatur minor: forma enim & si nõ sit de essentia materiæ: est tamen de essentia materiæ
Ad quar- existentis. Ad quartũ dicitur: quod cum mediũ tum. sit duplex effectiuum & formale: quicquid immediatè Deus causat effectiuè potest absq; media causa effectiua conseruare: non autem absq; media causa formali quale mediũ est forma re-
Ad quin- spectu materiæ. Ad quintum negatur quod intum. ter materiã & formam non sit necessarium connexio. Ad cuius probationem negatur cõsequẽtia: cuius probationis fãlsa est maior, per id autẽ quod additur. s. secundũ quod necessario est homo: necessario est hic vel ille homo: nihil aliud habetur: nisi quod quia materia necessario determinat sibi genus formæ: ideo materia nõ potest esse sine hac vel illa forma: quod est intentũ nostrum. Nõ enim valet consequentia. a. necessario est homo: ergo. a. necessario est hic vel ille determinatè: sed vagè, & sic conceditur: materia necessario determinat sibi formam, ergo necessario determinat sibi hanc vel illam formam nõ determinatè sed vagè. Ad confirmationem cum E dicitur quicquid cõtingenter se habet ad quodlibet generis absoluti: cõtingenter se habet ad genus ipsum eodẽ modo respõdetur distinguendo cõtingenter se habere ad quodlibet determinate vel vage. Primo emi modo falsa est maior. Secundo verò falsa est minor: materia enim nõ cõtingenter sed necessario se habet ad quamlibet formam indeterminatè & vagè. Ad aliã probationem dicitur quòd vnum essentialiter vnũ & singulare negatiuè sicut est materia prima, potest essentialiter depẽdere in esse à pluribus eiusdem generis indeterminatè & vage secundum quod illa plura habent vnam rationem communẽ sicut in proposito omnes formæ conueniunt in hoc q̃ dant esse actuale. Reflecte hoc argumẽtum contra Scotum de quãtitate & figura & forte persuadebis sibi infirmitatem eius: quantitas emi continua determinat sibi genus figuræ: nullã tamen sibi figuram vendicat. Hęc de quarto.

In hoc ergo differt essentia substãtiæ cõpositæ & substantiæ simplicis: quod essentia substãtiæ cõpositæ, non tantum formã nec tantum materiam: sed complectitur formam & materiam: essentia vero substãtiæ simplicis est forma tantum. Et ex hoc causantur duæ aliæ differentiæ: & vna est quod essentia substantiæ compositæ potest significari, vt totum vel vt pars: quod accidit propter materiæ designationem, vt dictum est: & ideo non quomodolibet prædicatur essentia rei compositæ de ipsa re composita. Non enim potest dici quod hõ sit quidditas sua. Sed essentia rei simplicis quæ est sua forma: non potest significari nisi vt totum, cum nihil sit ibi præter formam: quasi formam recipiens & ideo quocunque modo sumatur essentia substantiæ simplicis de ea prædicatur. Vnde Quinto met. c. 5. post medium. Auicen. dicit quod quidditas substantiæ simplicis est ipsummet simplex: quia non est aliquod recipiens ipsam.

In hac secunda parte capituli comparat essentias substantiarum simplicium essentijs substantiarum compositarum triplicem differentiam inter eas assignando. Prima differentia est q̃ essentia substãtiæ simplicis significat formam tant essentia autẽ substantiæ compositæ significat cõpositum quid ex materia & forma: vtraq; pars differẽtiæ patet ex supradictis. Secũda differẽtia est quod essentia substantiæ cõpositę põt significari vt totũ & pars: non autẽ essentia substãtiæ simplicis. Vnde oritur quod quia prædicatũ nõ debet habere rationem partis: quod essentia substan-

substantiæ compositæ quandoque prædicatur A de ea: & quandoque non, cum scilicet significatur vt pars. Essentia autem substantiæ simplicis: quia vt pars de notabilis non est: semper prædicatur de eo cuius est.

Ad euidentiam huius differentiæ notandum: quia primo aspectu apparet falsa ex eo quòd sepatet: quod in positis nominibus substantijs separatis possunt significari earum essentiæ in abstracto & in concreto: & consequenter vt totum & pars: possum enim dicere, Gabriel & Gabrielitas: Deus & Deitas &c. Sed licet ita appareat: diligenter tamen inspicienti oppositum illucescit. Considerandum enim quod loquimur de essentijs rerum & conditionibus earum: quæ eas sequuntur: & non de illis quæ ex solo opere intel- B lectus fiunt: essentiæ enim substantiarum compositarum ex eo quod duas partes realiter habent: seu ex eo quod sunt formæ in materia, ex se habent: vnde intellectus fundet in eis significationem per modum partis & per modum totius. Cum enim significat formam illam in habente seu deferente: significatur: vt totum & cõcretum vt homo: cum autem significat illam nõ vt in habente seu deferente: sed per se significat in abstracto & per modum partis: vt humanitas. Essentiæ autem substantiarum immaterialium: quia dicunt formas nõ receptas in materia: ideo ex se non habent quod significentur in concreto & in abstracto: vt totum & pars &c. non enim est ibi deferens nec delatum. Sed quia intellectus noster intelligit res simplices & altissimas per modum rerum compositarum: ideo vt dicũt
Cap. 39. 2.q.13.a Commenta. 12. Metaphysi. commento. 39. & S.Tho. prima parte. quæst. 13. fuit necesse: vt in illis formaret abstractum & concretum: & intelligeret eas per modum totius & partis. Differentia ergo posita hic est cum additione intelligenda: sic quod essentia substantiarum compositarum ex se habet quod significabilis sit per modum totius & partis: essentia autem simplicium ex se non habet quod significetur per modum totius & partis: sed ab intellectu tantum, & ideo diuersitas quæ inter abstractum & concretum in substantijs compositis est ex parte rei: & reducitur ad distinctionem, quæ est inter subiectum deferens & formam delatam. Diuersitas autem quæ est inter abstractum q̃ concretum in substãtijs separatis non est id ex parte intellectus: vt
Cap. 39. fi. 5. met. cap. 5. Com. ibi dicit. Et propter hoc dicit Auicen. quòd quidditas simplicis est ipsum simplex: & quidditas compositi non est ipsum compositum.

Circa hanc particulam est vnum dubium: an verum sit quòd in substantijs separatis idem sit quidditas & id cuius est ideist natura & suppositum. Est autem ratio dubitandi: quia S. Tho. in
Quoli. 2. q. 2. ar. 2 T. c. 20. & 21. quolibet. 2. quæst. 2. artic. 2. dicit quòd cum apud Arist. 7. Metaph. tex. Com. 20. & 21. in his quibus admiscetur aliquod accidens: natura & suppositum distinguuntur: & in intelligentijs alijs à prima aliquod accidens sit in omnibus excepta prima: natura & suppositum distinguuntur siue quidditas & id cuius est. Ex alia parte. 3. de anima. T. cõ. 9. Commen. 9. dicit in separatis à materia idem est quod quid est: & id cuius est. Et in prima parte S. 1.q.9.ar. tic.3. Tho. q. 3. arti. 3. expressè hoc dicit quod & apparet hic autoritate Auicennæ.

Ad intellectum huius difficultatis est notandum quòd cum nomine naturæ intelligatur id quod per diffinitionem significatur: nomine autem suppositi indiuiduum habens illam quidditatem secundum triplicem gradum substantiarum in vniuerso tripliciter inuenitur differentia suppositi à natura. In substantijs siquidem materialibus suppositum differt à natura dupliciter: secundum rem: & vltra hoc secũdum rationem. Differt primo modo intrinsecè: quia aliquod reale suppositum sibi intrinsecum includit quod non includit natura scilicet principia indiuiduationis. Si enim Sortes diffiniretur: in eius diffinitione poneretur hæc materia quæ non ponitur in diffinitione naturę humanæ. Differt secundo extrinsecè: quia aliquid reale extrinsecum sibi includit suppositum scilicet esse actuale existentiæ, quod non includit natura: existentia enim primo est actus suppositi: cuius est fieri: quæ tamen caderet in diffinitione Sortis si diffiniretur. Differt tertio secundum rationem: vt patet. In substantijs autem separatis alijs à prima suppositum differt à natura duobus modis tantum scilicet extrinsecè secundum rem & secundum rationem: nihil enim reale intrinsecum sibi includit suppositũ in eis quod non includat natura: quia non indiuiduatur per aliquod positiuum contrahens naturam specificam: quod sit velut differẽtia indiuidualis supposito intrinseca sicut est in substantijs materialibus. Sed quia in eis (vt pate In eo. ca. bit) existentia differt realiter à natura quæ primo (vt dictum est) est actus suppositi: ideo suppositum in eis differt extrinsecè à natura: addit enim extrinsecè realitatem existentiæ. Differt secunda secundum rationem: vt patet. In deo verò glorioso suppositum vno modo tantum differt scilicet secundum rationem: quia nec natura diuina indiuiduatur per additũ: nec existentia D sua distincta est realiter ab eius essentia: vnde patet quòd vtraque pars dubij est vera aliquo modo: & quòd in substantijs separatis differunt secundum rem quod quid est & id cuius est: quia extrinseca differentia differunt secundum rem: & quod sint idem: quia non differunt per aliquam intrinsecam differentiam realem: hanc autem esse mentem sancti Tho. diligenter intuenti dicta eius in locis allegatis facilè innotescere potest.

Secunda differentia est, quia essentiæ rerum compositarum ex eo quòd recipiuntur

piuntur in materia designata, vel multipli E cantur secundum diuisionem eius: contingit quòd aliqua sint idem specie & diuersa numero. Sed cum essentia simplicium nõ sit recepta in materia nõ potest ibi esse talis multiplicatio. Et ideo non oportet q̃ in ueniantur plura indiuidua vnius speciei in illis substantijs. Sed quotquot sunt indiuidua tot sunt spẽs: vt Auic. dicit expresse.

Hic ponitur tertia differentia in ordine vocata secunda inter eas quæ oriuntur ex prima: & dicitur q̃ differunt etiam in hoc essentia substãtiæ compositæ & essentia substantię simplicis: q̃ essentia substantiæ compositæ est plurificabilis F numero in eadem specie sicut essentia humana distinguitur numero in Socrate & Platone. Essentia autem substãtiæ simplicis. i. separatæ à materia: nõ est plurificabilis in plura indiuidua eiusdem speciei: sed quodlibet indiuiduum cõstituit vnam speciẽ & distinguitur specifice ab alio. Et fundamentum eius est in duabus propositionibus. Quarum prima est. Cum actus sit quod diui
Cap. 49. T. c. 11. Cõ. 6. dit & separat. 7. Meta. tex. com. 49. omnis diuisio aut est formalis aut quãtitatiua: vt Arist. in quit. 3. Meta. tex. Com. 11. & Cõmentator, primo Physicorum. cõ. 6. Secunda est: formæ specificæ sunt indiuisibiles formaliter. Ex his enim deducitur q̃ formæ specificæ quæ recipiuntur in materia diuiduntur ad diuisionem materię per quãtitatẽ G & sic fiunt multa indiuidua eiusdẽ spẽi. Forma autem specifica non recepta in materia omni diuisione caret & formali quidẽ ex eo quod species specialissima est: quãtitatiua autem ex eo quod non est recepta in materia, quam sequitur quãtitas: & ideo non possunt esse multa indiuidua in eadẽ specie: multitudo em̃ diuisionẽ sequitur.

Quæstio. IX.

CIrca hanc partem occurrit quæstio: an quælibet species substantiarum separatarum vnũ tantum habeat indiuiduum. In hac quæstione tria sunt facienda. Primo ponetur opinio Scoti cum fundamentis: secundo ponetur veritas Peripatetica: tertio respondebitur argumentis in H oppositum.

Sco. 3. d. 3. q. Prima. Quo ad primum Scotus secundo sententiarũ dist. 3. q. 7. opinatur plures esse intelligẽtias eiusdẽ speciei talibus mediis. Primo sic: omnis quidditas quantum est de se est communicabilis: intelligentia est aliqua quidditas: ergo quidditas intelligentię est de se communicabilis: ergo potest inueniri in pluribus. Maior ꝓbatur: quia si quidditas omnis non esset communicabilis: vel communicabilitas repugnaret ei ratione perfectionis quidditatiuę aut imperfectionis: non ratione perfectionis: quia communicabilitas (secundum fidem catholicam) conuenit quidditati diuinæ quæ summè perfecta est. Nec ratione imperfectionis: quia communicabilitas conuenit quidditatibus substantiarum compositarum: quæ sunt imperfectæ. Cũ ergo ratione neutrius repugnet sibi: restat maior vera. Secunda

Præterea omnis quidditas intelligibilis sub ratione vniuersalis absque contradictione est plurificabilis numero: quidditas separata est intelligibilis sub ratione vniuersalis absque contradictione: ergo est plurificabilis numero. Maior probatur ex eo quod implicat intelligi sub ratione vniuersalis: & esse de se hoc: est enim vniuersalitas oppositа heccheitati: sicut implicat intelligere essentiam diuinam sub ratione vniuersalis: quia est de se hoc.

Tertia.

Præterea: Deus potest hunc Angelum in hac specie annichilare: isto annichilato Deus potest speciem hanc reparare in aliquo alio indiuiduo non in eodem (secundum istam opinionẽ) quia secundum istos homo non posset resurgere idẽ numero nisi anima intellectiua remanente eadem numero: ergo in eadem specie erunt plura indiuidua saltem successiuè. Quarta.

Præterea: animæ intellectiuæ distinguuntur numero in eadem specie: & tamen sunt immateriales: ergo &c.

Quinta.

Præterea Augustin. in enchiridion. cap. 29. dicit quòd quia tota natura seu species humana ruerat: ideo misertus Deus ad eam saluãdam venit: non autem venit ad saluandam naturam Angelicam: quia tota non ruit. Ecce quòd August. dicit totam naturam Angelicam non lapsam esse per peccatum quod nõ potest esse verum si tot sunt species quot sunt indiuidua: sic enim multæ naturæ Angelicæ lapsæ totaliter essent: humana autem tantum vna: cum humana non sit nisi vna. Præterea. Damascenus in elementario. cap. 12. dicit quòd secundum vnamquanque speciem fecit Deus Angelos. Præterea: arguit ad idem in quolibet. quæst. 2. quòd prædicta opinio est damnata Parisijs in pluribus articulis. Primus est: si quis dixerit Deum non posse multiplicare formas sine materia: error. Secundus: si quis dixerit formã non recipere diuisionem sine materia: error. Tertius: quòd quia intelligentiæ non habent materiam Deus non posit eiusdem speciei facere plures: error. Quod si dicatur inquit Anto. Trombeta quòd ista sententia nõ est damnata vbique dato quòd Parisijs sic sit. Contra: nam sententia damnata in aliqua vniuersitate famosa vbique est damnata aut suspecta de hæresi non solum authoritate Diocesani: sed etiam autoritate domini Papæ (vt patet extra de hæreticis: capitulo ad abolendam.) Hæc de primo.

Sexta. Quolib. 9. 2. articulus Parisi.

Quo ad secundum veritas Peripatetica ab Aristot. Commentatore & S. Th. accepta est q̃ quælibet intelligentia constituat vnam speciem ita quòd non possint ibi inueniri plura indiuidua eiusdem speciei. Et S. Tho. quidem in quæstionibus disputatis de spiritualibus creaturis, arti. 8. & in secundo

S. Th. 1. q. 50. ar. 4. in secundo contra Genti. ca. 93. & in prima parte A q. 50. arti. 4. & alibi probat hoc multis rationibus quarum duabus nunc vtendum est. Prima ex earum immaterialitate sumitur: vnde omni principio distinctiuo numeraliter carẽt: & formaliter sic. Omnis species habẽs plura indiuidua habet in se distinctiuũ numerale: intelligẽtia nõ habet tale principiũ distinctiuum: ergo minoris probationem habes supra immediatè ante quæstionẽ. Et nota q̃ hæc ratio est sumpta ex. 12. Meta. tex.
T. c. 49. Com. 49. vbi fit hæc consequentia. Cælum ideo est primum principiũ est vnum spẽ & plura numero: ergo est materiale: vnde expresse datur intelligi quod immaterialitas est sufficiens causa non plurificationis numeralis. Sed quia Sco. expresse dicit loco prẽallegato, quod opinio sua est cõtra Arist. ideo omittam autoritates. Secunda ratio S. Th. est sumpta ex ordine vniuersi fundata super tres propositiones. Quarum prima est: vniuersum habens tres partes. s. spherã generabiliũ & corruptibilium: corpora cęlestia: & substãtias immateriales habet ꝓ bono intrinseco ordinẽ. B
T. c. 52. hæc habetur. 12. tex. com. 52. Secunda propositio
T. c. 10. est, q̃ ordo est duplex. s. per se & per accidẽs. Or-
T. c. 11. do per se inter essentialiter ordinata: vt species quæ sunt sicut numeri. 8. meta. tex. com. 10. Ordo per accidens est inter indiuidua eiusdem speciei: vt dicitur tertio metaphy. text. commẽ. 11. Tertia propositio est, q̃ ea pars vniuersi in qua est ordo per se purus, est potior ea in qua est ordo per se admixtus ordini per accidens ex. 12. metaph:
T. c. 52. text. cõ. 52. vbi cõparatur prima pars vniuersi filijsfamilias quibus nihil ordinatũ per accidẽs inest. Super his propositionibus fundatur talis rõ. Id quod caret ordine per accidens nõ habet plura indiuidua eiusdẽ speciei: suprema pars vniuersi caret ordine per accidens: ergo non habet plura indiuidua eiusdem speciei: maior ex terminis minor licet ex Arist. habeaꝛ loco allegato (quia isti tamẽ negant Arist. in hac parte sicut & alibi) ratione probatur sic. Nõ minus excludit ordinẽ per accidẽs suprema pars vniuersi q̃ media pars: cũ suprema sit perfectior & bonitas vniuersi in ordine cõsistat: & ordo per accidens sit imperfectũ quid & deficiens ab ordine per se: imo ordinatũ per accidens est inordinatũ: eo q̃ per accidens est conditio diminuens ratione ordinis: sed media pars excludit ordinẽ per accidẽs vt patet: corpora em̃ celestia nõ habent plura indiuidua eiusdem speciei: nõ enim est nisi vnus sol vna luna &c. ergo suprema pars vniuersi à fortiori excludit ordinem per accidens. Hæc de secundo.

Quo ad tertium respondetur argumẽtis Scot. Et ad primum quidem vt terminos theologicos admisceamus: quia argumentum theologicum est: dicitur q̃ communicabilitas est triplex. Quę dam cum diuisione essentiæ: sicut vniuersale cõmunicabile est particularibus. Quædam vero absque diuisione aliqua essentiæ & esse per idẽtitatem: sicut essentia diuina communis est tribus suppositis. Quædam per assumptibilitatem ad hypostaticam vnionem: sicut natura humana communicabilis est omnibus suppositis diuinis. Si in præmissis Scot. assumit communicabile primo modo falsa est maior: patet in essentia diuina. Si secundo modo falsa etiam est maior: nulla enim essentia creata est illo modo communicabilis. Si tertio modo falsa quoq; est maior: vt patet de essentia diuina. Si autem accipiatur cõmunicabile neutro illorum modorum: sed pro communicabili in cõmuni non descendendo determinate ad hoc vel illud cõicabile cõcesso toto argumẽto non cõcluditur q̃ quidditas angelica sit cõmunicabilis: sicut vniuersale particularib⁹. Committitur enim fallacia cõsequẽtis à superiori ad inferius affirmatiue. Vnde probatio adducta nihil cõtra nos facit. Cõmunicabilitas primo mõ repugnat intelligentijs ꝓpter earũ perfectionẽ. Cõmunicabilitas secũdo mõ repugnat intelligentijs propter earũ imperfectionẽ. Cõmunicabilitas tertio modo conuenit eis ex earũ imperfectione: qa esse distinguitur realiter ab earũ essentia. Ad secundum dicitur distinguendo maiorem. Aliquid enim esse intelligibile sub ratione Ad scãm
vniuersalis cõuenit dupliciter. Vno mõ ex parte rei & intellectus (vt verbis. s. Tho. vtar.) Alio mõ ex parte intellectus tm̃. Primo modo maior est 1. q. 13. a. 9. c.
vera & minor falsa. Secũdo mõ maior est falsa licet minor sit vera: cũ enim vniuersalitatis fundamentũ ex parte rei sit inuentio illius quidditatis in pluribus indiuiduis simul vel successiue. Fũdamẽtũ vero ex parte intellectus sit repræsentatio illius quidditatis nõ repręsentatis conditionibus indiuiduationis vt sic: illud est vniuersale vtroq; modo. s. ex parte rei & intellectus: quod vtroque fulcitur fundamẽto: sicut humana essentia est intelligibilis sub rõne vniuersalis ex parte rei: quia ipsa est realiter diuisa & inuẽta ī multis: & ex parte intellectus: quia repręsentaꝛ absq; hic & nunc. Illud autẽ est vniuersale ex parte intellectus tm̃ q̃d altero tm̃ fulcitur fundamẽto scilicet repręsentatione &c. ita quod eius vẽritas ex hoc solo habetur quod obiectiuè in intellectu ponitur: cui D
objcitur res secundum conditiones quidditatiuas non indiuiduales vt sic: & hoc modo quidditas intelligentiæ est vniuersalis. Licet enim indiuiduale & specificum esse ibi idem habeat principium: quia tamen repræsentatur vt talis res nõ vt hoc: quia non repræsentatur secundum quòd in se est: sed secundũ modũ rerum compositarũ: in quibus aliud est natura & aliud est indiuiduũ illius naturæ ideo est vniuersalis vt obiecta est tm̃. Et hoc eodẽ mõ est prædicabilis quidditas in telligentiæ de pluribus scilicet nec actu nec aptitudine: sed vt obiecta est intellectiue: vt ab Auicen. habes quinto Metaphysicorum. quinimo Csp. 1.
ipsa quidditas diuina hoc modo communis & vniuersalis secundum rationem est, vnde &

numerum

Ad scdm dicitur: ad argumentum Ad primum.

numerum pluralem apud grammaticos habet. Ad probationem autem maioris sic negatę patet respõsio: cum enim dicitur q̃ implicat quiditatem esse de se hanc & vniuersalem & prædicabilem de pluribus: hoc est verum accipiendo vniuersale ex parte rei & similiter prædicabile. Vniuersale enim secundum rationem tantũ est vnum in multis: & de multis vt obiectum est tantum. Vniuersale autem ex parte rei est in multis secundum rem: licet vnitatem habeat vt obiectũ est. Hæc si vis plene intelligere memento eorum quæ dicta sunt in. q. de vniuersalibus. Ad tertium dicitur quod in casu illo repararetur necessario idem numero Angelus: ex eodem enim Gabriel est hic & Gabriel. Nec est verũ q̃ apud nos Deus non posit idem numero reparare: licet dicamus quod si in resurrectione non resumeretur eadem anima numero quæ non annichilata esse debet: si resurrectionis ratio saluanda est: non esset idẽ homo numero cum quo stat idem numero posse reparari à deo. Ad quartum dicitur quod non est simile de intelligentijs & animabus intellectiuis quo ad hoc: quia animæ sunt partes speciei corporibus vnibiles: non autem intelligẽtiæ: sed de his infra erit amplior sermo. Ad quintũ respõdet S. Tho. quod natura humana & angelica possunt dupliciter accipi. Vno modo secundum esse naturæ: & sic natura humana est vna: angelica vero plures. Alio modo accipiuntur secũdum esse viæ. s. vt viatrices ad beatitudinem supernaturalem: & sic sicut natura humana est vna: ita tota latitudo angelicarum specierum est vna natura: eo quod sicut omnes homines vno modo tẽdũt ad patriam. s. per liberum arbitrium flexibile remediabiliter: sic omnes angeli vno modo tendũt ad beatitudinẽ. s. per liberũ arbitriũ flexibile irremediabiliter: semel eñ flexũ reuerti amplius nõ potest: apprehendunt enim immobiliter. Et propterea Augu. vt theologus loquens ad quem pertinet consideratio de homine & Angelis in esse viæ & patrię vocauit omnes Angelos vnius naturæ. Ad sextum dicitur quod Dam. fortè opinionem illorum quos in hoc non sequimur imitans dixit illa verba. Vel per speciem intelligit speciẽ subalternam nõ specialissimam: & hoc mihi placet magis: cum non constet ipsum contrariæ opinionis esse: & tunc large speciei nomen accipiendum est: si veritatem habere debet. Ad septimũ dicitur primo: quod argumentũ procedit ex malo intellectu articulorum Parisiensium: illi enim sunt contra Auerroy stas: qui animam intellectiuam non multiplicabilem numero dicunt: quia est forma immaterialis: vnde sensus primi articuli est: si qui s dixerit Deum non posse multiplicare formas sine materia ideſt sine dependentia à materia: error. Similiter secũdi: si quis dixerit formas non recipere diuisionem sine materia ideſt sine dependentia à materia: error similiter tertij quod quia intelligentiæ non habent materiam.

Supra. c. 4. q. 7. Ad tertiũ vide S. Th. quo. li. 5. q. 5.

Ad quartum.

Ad quintum. c. 6. q. 13. in de spiritualibꝰ creaturis. q. vni. a. 8. ad primum.

Ad sextũ.

Ad septimum. de articulis Parisiẽsibus.

Deus non posset eiusdem speciei facere plures: error: non habent materiam ideſt dependentiã à materia vel non posset ideſt ex impotẽtia Dei procederet. Vel dicatur secundo quod articuli Parisienses inquantum tangunt vel tangere videtur doctrinam S. Tho. reuocati sunt per dominũ Stephanum episcopum Parisiensem apud Berti liacum anno Domini. 1325. die iouis ante sacras cineres: vt patet in literis quæ incipiunt. Magistra rerum experientia certis indicijs euidẽter demõstrat. Dicitur tertio quod cum sanctissimus Vrbanus Papa doctrinam sancti Tho. approbauerit in extrauaganti quæ incipit (Laudabilis Deus in sanctis suis & in sua maiestate mirabilis.) mirum est quomodo isti audeant cõtra Romanæ eccle siæ approbationem reducere articulos Parisienses. Sunt autem verba Domini Papæ in calce extrauagantis ad vniuersitatem Tholosanam: ista, Volumus insuper & tenore prẽsentium vobis iniungimus vti dicti beati Thomæ doctrinam tanquam veridicam & catholicam sectemini eamq; studeatis totis viribus ampliare. Datũ apud Mõtem Flasconem &c. Hæc verba attendant aduersarij: & videant quanta temeritate contra mandatum summi Pontificis catholicam sancti Thomæ doctrinam impugnare nituntur.

Reuocati sunt articuli Parisienses, vt tãgũt doctri. S. Tho.

vide de istis articulis Capolũ. 2. d. 2. ad q. 2. ad. 8. cõtra primã cõclusionem.

Huiusmodi ergo substantiæ quãuis sint formæ sine materia: non tamen in eis est omnimoda simplicitas nec sunt actus puri sed habent permixtionem potentiæ: & hoc sic patet. Quicquid enim nõ est de intellectu essentię vel quidditatis hoc est aduenies extra: & faciens compositionem cum essentia, quia nulla essentia sine his quæ sunt partes essentiæ intelligi potest. Omnis autem essentia vel quidditas intelligi potest sine hoc q̃ aliquid intelligatur de esse suo facto. Possum enim intelligere quid est homo vel fenix: & tamen ignorare an esse habeant in rerum natura: ergo patet quòd esse est aliud ab essentia vel quidditate.

In hac tertia parte capituli huius, pbatur substantias separatas esse compositas ex esse & essentia. Sed antequam adprobationem accedatur prænotandum est in substantijs materialibus inueniri quatuor realiter distincta scilicet materiam: formam: essentiam compositam ex eis: & essentiam. In homine enim est considerare materiam in qua recipitur eius forma: & formam ipsam quæ est illius materiæ actus: & essentiam humanam quæ nec est materia nec forma: & esse actualis existentiæ quo homo formaliter existit in rerum natura: vnde fit vt in istis substantijs duæ compositiones pertinentes ad genus substantiæ

Cõuenit & differẽtia inter cõpositionẽ ex materia & forma & compositionẽ ex essentia & esse.

stantiæ reperiantur. Quarum prima est ex materia & forma. Secunda est ex essentia & existẽtia quæ vocatur compositio ex esse & essentia. Conueniunt autem inter se & differunt hę compositiones. Conueniunt quidem in duobus. Primò in hoc q̃ vtraq; constat ex actu & potentia: materiã enim & formam clarum est se habere: vt potentiã & actum: essentia autem & esse ex eo liquet q̃ se habent vt potẽtia & actus: quia quidditas quælibet ex hoc ponitur in rerum natura q̃ existentiã acquirit. Secundò conueniunt in hoc q̃ vtriusq; extrema sunt in eodem genere: tam enim materia & forma hominis quam essentia & esse eius in genere substantię & specie humanę reponuntur.

Differũt. Primo.

Differunt autem quo ad decem. Primo. quia extrema primę compositionis sunt partes substantiæ & non sunt substantia propriè loquendo: vt patet. Materia enim & forma non sunt in genere substantiæ nisi reductiuè: vnde prædicationem substantiæ (quæ est genus generalissimum) non nisi in obliquo suscipiunt. Extremorum verò secundæ compositionis neutrum est pars substantiæ: sed alterum est substantia: essentia. s. quæ est in recta linea prædicamentali: alterum verò extra substantiam. s. existentia. Secundò differunt. quia extremum illud quod se habet vt potentia in prima compositione est ens purè potentialè: materia. s. Extremum verò illud quod se habet vt potentia in secunda compositione non est pura potẽtia: sed ens in aliqua specie quidditatiuè cõpletum (essentia. s.) Tertiò differũt. quia extremum illud quod se habet vt potentia in prima compositione non est id quod est: nec quod fit propriè loquendo. Materia enim non fit: vt dicitur. 7. metaphy. tex. Commen. 27. eiusdem autem est esse: cuius est fieri: cum fieri ad esse terminetur. Extremum verò id quod in secunda compositione se habet: vt potẽtia est id quod est: & fit: cum omnis factio ad compositum terminetur: vt ibidem dicitur. Quartò differunt. quia extremum illud quod in prima compositione se habet: vt actus non est vltima actualitas rei: sed causat alium vlteriorem actum: forma enim hominis quæ eius materiam informat causando totum compositum cõplet proprium receptiuum ipsius existẽtiæ: & sic eam causat quæ est vlterior actus. Extremum verò illud quod in secunda compositione se habet: vt actus est vltima actualitas illius generis: post existentiã enim sortis nihil sibi substantiale amplius aduenit. Quintò differunt. quia extremum illud quod in prima cõpositione se habet vt actus est ita actus: quod tamẽ comparatur ad aliud vt potentia. Extremum verò illud quod in secunda cõpositione se habet vt actus est ita actus quod ad nihil ipsius rei comparatur vt potentia. Quod patere potest aduertendo proportionem quæ est inter formam & existentiam. Est enim proportio formæ ad esse actuale: sicut proportio diaphanei tatis ad lumen: forma siquidem recipit existentiam & causat eam: sicut diaphaneitatis lumen. Sicut nanq; aer in eo quod aer non est capax lumi nis: sed oportet ipsum diaphaneitate informari: vt proprium receptiuum luminis fiat: ideoq; neq; aer nec diaphaneitas: sed aer diaphanus est qui primo luminosus est: licet secũdariò tam aer quã diaphaneitas lumine clareat: ita in proposito materia sola non est capax existentiæ: quia actus in propria suscipi debet potentia: sed oportet in ipsa formam recipi vt proprium exceptiuum existentia fiat: non materia nec forma: sed compositum ex eis. Id enim quod primo existit est compositũ cuius primo etiã est fieri: tamen tam materia quã forma secundariò actuatur illa met existentia: vnde sicut diaphaneitas est causa formalis aeri diaphano: & eius complementum formale ad hoc: vt proprium susceptiuum luminis sit: & cum hoc comparatur ad lumen adueniens: vt potentia recipiens: licet secundariò ad actum: ita forma est causa formalis composito & complemẽtum eius formale ad hoc: vt proprium receptiuum existentiæ sit: ac per hoc comparatur ad ipsam existentiam subsequentem: vt potentia recipiens: secundariò tamen ad actum receptũ: vnde fit vt ipsum esse actualis existentię ad nihil aliud comparetur vt potentia ad actum: sed sit vltima actualitas omnis rei etiam ipsius formæ. Sextò differũt: quia extremum illud quod in prima compositione se habet vt actus: est de intellectu: seu diffinitione rei extrinsecè. forma enim secundũ omnes intrinsecè in diffinitione concipitur. Extremum verò illud quod in secũda cõpositione se habet vt actus est extra quidditatem rei. diffinitio enim non significat esse: vel non esse: vt dicitur primo posteriorum. Septimò differunt quia ex extremis primę compositionis fit vnum tertium per se vnum. Ex extremis verò secundæ compositionis non fit vnum tertium per se vnum: neq; per accidens propriè loquendo. Et colligitur ratio huius differentiæ ex supradictis. vnum enim per se non fit nisi ex duobus: quorũ vtrũq; est pars substantiæ. nulla enim substantia completa facit vnum per se cũ quocunq; alio: & quorum alterum est pura potentia. ex duobus enim actibus non fit tertiũ per se vnum: & quorum alterum est ita actus vt possit comparari ad aliquid aliud vt potentia. partes enim sunt materia totius. 5. meta. tex. com. 3. Cum autem in prima compositione omnes istæ conditiones saluentur, in secunda verò nulla: sequitur q̃ in secunda cõpositione nõ fiat vnum tertium per se: neq; etiam vnum per accidẽs fit: quia vnũ per accidens aggregat res diuersorum generum: cum his tamen stat q̃ essentia per se adunetur cũ esse. Octauo differunt quia prima compositio ex his: & ideo fit ibi vnum tertium. Secunda vero est compositio cum his. Nulla enim res datur quę cõstet ex essentia: & existentia propriè loquendo: sicut datur res constans ex materia & forma: sed essentia componit cum existentia & econuerso:

Secũdo.

Tertio.

Quarto. 7. Meta. T. c. 27.

Quinto.

Nõ optimè hanc subtilissimam doctrinam.

T. c. 27. & 12. Me. text. com. 2.

Sexto.

T. c. 25. Septimo

T. cõ. 30

Octauo.

&ideo dictum est quòd adunantur per se: nō tamen componendo tertium. Nono differunt quia prima compositio ad pauciora se extendit quàm secunda. Extrema enim primæ cōpositionis non inueniuntur nisi in rebus sensibilibus. eam nanq; solam ex materia & forma constare supra cōclusum est. Extrema verò secundæ compositionis reperiuntur & in rebus sensibilibus & in rebus immaterialibus. habent enim intelligentiæ quiddita tem & existētiam. vnde prima compositio infert secundam & non econuerso. omne enim compositum ex materia & forma est cōpositū ex essentia & esse: sed non conuertitur. Decimo differunt quo ad passiones suas: compositionem em̄ primā quantitas: accidētia sensibilia: & transmutatio saltem localis sequuntur. Compositionem autem secundam neq; generatio neq; corruptio neq; trāsmutatio aliqua physica sequitur: sed tm̄ recipere & recipi: perficere & perfici: quia hæc sequuntur actum & potentiam: illa verò materiam & formā. In litera igitur hanc secundam compositionē in omni ente citra primā inueniri probatur tali conclusione proposita. Omne ens aliud à primo est compositum ex esse & essentia. Ratio talis est omne habens aliquid realiter suæ quidditati coniunctum qđ est extra essentiā eius est compositū ex quidditate & illo additamento. i. essentia & esse: omne ens aliud à Deo habet aliqd reale suæ quidditati realiter coniunctum extra essentiam eius. s. esse. ergo omne ens aliud à Deo est cōpositū ex esse & essentia. Maior relinquitur à S. Thoma ꝓ manifesta. Et est modificanda ita quòd illud additum sit extra essentiam rei particulariter sumptā (quod dico propter inferius cum sit extra essentiam superioris: non tamen componit cum illo) & etiam deseruit sic modificata propositio: quia esse est extra essentiam sortis. non enim poneretur in eius diffinitione si diffiniretur. Relinquitur igitur manifesta maior: quia duo adunata quorū neutrum est contrahens alterū: & alterum se habet vt actus: & alterum vt potentia: non nisi per compositionem realiter sunt cōiuncta. Minor autem patet ex sexta differentia. & Aristo. 1. Posteriorum dicente: ꝙ nulla diffinitio significat esse.

Nono.

Capit. 2. cap. 5. in princ.

Decimo.

formatrō nem literæ in tex. positam.

Te. c. 25.

Nisi fortè sit aliqua res cuius quidditas sit suum esse: & hæc res non potest esse nisi vna & prima: quia impossibile est vt fiat plurificatio alicuius nisi per additionē alicuius differentiæ sicut multiplicatur natura generis in speciebus. Vel per hoc ꝙ forma recipit in diuersis materijs: sicut multiplicatur natura speciei in diuersis indiuiduis. Vel per hoc ꝙ vnum est abstractum & aliud in aliquo receptū: sicut si esset quidam color separatus esset alius à colore nō separato ex ipsa sua separatione. Si aūt potE natur aliqua res quæ sit esse tm̄: ita vt ipm esse sit subsistens: hoc esse non recipiet ad ditionem differentiæ: quia iam non esset tm̄ sed esse: & præter hoc forma aliqua. Et multominus recipiet additionē materiæ: quia iam esset esse non subsistēs: sed materiale. Vnde relinquitur ꝙ talis res quæ sit suum esse, nō pōt esse nisi vna, vnde oportet ꝙ in qualibet alia re præter eā sit aliud esse suū: & aliud quidditas vel natura: seu forma sua. Vnde in intelligentijs oportet ꝙ sit esse præter formam: & ideo dictum F est ꝙ intelligentia est forma & esse.

Hic ponitur secunda ratio ad idem quæ inducitur per modū exclusionis tacitæ responsionis: qa aliquis posset dicere ad rationē factā ꝙ aliqua res est: cuius quidditas est suum esse: & illius diffinitio non abstrahit ab existere. Contra hoc inquā inducitur secunda ratio probās ꝙ in vno solo ente. s. primo essentia est idē quod existentia: & consequenter in quolibet alio esse & essentia distinguūtur realiter. Ratiocinatur ergo sic. Omne plurificabile seu plurificatum altero trium modorū multiplicatur: vel per additionem differentiæ formalis: vel per receptionem vtriusq; in materia: vel per receptionē vnius in materia & alterius separationem: sed quidditas quæ est suum existere nullG istorum modorū est multiplicabilis: ergo quidditas quæ est suum esse: nec plurificabilis: nec plurificata est: ergo est vna tātum: & sic oē aliud ab ea non est sua existentia: processus clarus. Maior verò declaratur: qm̄ cum pluralitas sequaī diuisionem: diuisio alicuius fit per differentias formales: sicut natura generica animalis multiplicaī in homine & leone. Vel per differentias indiuiduales: sicut natura specifica multiplicatur in forte & Platone ꝓpter hoc ꝙ humanitas sortis est in alia materia signata ab illa in qua est humanitas Platonis. Vel tertio modo pōt imaginari diuisio inter aliqua duo eiusdem naturę propter hoc ꝙ alterū est omnino separatum à materialibus conditionibus, alterum verò cōcretū est illis: sicut homo seH paratus apud Platonem: distinguitur ab hoīe particulariter propter hoc ꝙ homo separatus est immaterialis, natura verò sortis est recepta ī hac materia. Nec apparebit discurrenti per omnia prædicamenta aliquis alius modus realis multiplicationis in vniuerso. Nec aliquis mihi obijciat ꝙ quantitas & substantia & distinguūntur realiter: & tm̄ non per drias formales, nec &c. Qm̄ siue modis siue differentijs fiat diuisio non refert: dūmodo cō trahens ad aliquam limitatā naturam trahat contractum. Minor autē declaratur quo ad oēs eius particulas. Primò ꝙ nō sit multiplicabilis per modum generis, patet ex eo ꝙ genus recipit additionem differentiæ: per quam trahitur natura generis ad

ris ad determinatā naturā specificā: & sic perdit genus puritatē priā: animal enim cōtractū ad humanā speciē nō est purū animal: sed animal humanū, quidditas verò quæ est sua existentia est ipsum eē purū & nō coarctatū, statim em̄ ꝙ cōtraheretur perderet puritatē: & essent ibi duo (esse. s. & quidditas) ad quā cōtractū esset. Secunda pars minoris clarius patet. quod enim recipitur in alio nō est esse purū & per se subsistens: sed subsistentatur in alio: quidditas autē quæ est suū esse est pura: & cōsequenter per se subsistens: & nō alteri admixta in quo sustentetur. Per idē quoq; patet tertia pars minoris: si em̄ vna quidditas quæ est suū esse est separata: altera quæ est recepta ex hoc ꝙ est recepta nō poterit esse eadē suæ existentiæ. vt em̄ dictum est, esse receptum non potest esse idē B quidditati: & sic cōcluditur quòd quidditas quæ est suum esse, est vna tantum quæ est prima causa omnium: ac per hoc cætera habent esse distinctum à suis essentijs.

Omne autem quod conuenit alicui vel est causatum ex principijs naturę suæ sicut risibile in homine: vel aduenit ab aliquo principio extrinseco sicut lumen in aere ex influentia solis Non autem potest esse ꝙ ipsum esse sit causatū ab ipsa forma vel quidditate, rei dico sicut à causa efficiente quia sic aliqua res esset causa suijpsius: & C aliqua res seipsam in esse ꝓduceret: quod est impossibile: ergo oportet quòd omnis talis res: cuius esse est aliud à natura sua: quòd habeat esse ab alio.

In hac parte quarta huius capituli declaratur intelligēdas habere esse à Deo effectiuè: in quo omnino idē est esse cū essentia primū horū in sua vniuersali conclusione hoc. s. omne aliud à prima causa est productū ab ipsa: probatur sic, omne habens esse distinctū à sua quidditate est productū effectiuè à prima causa: omne ens aliud à causa prima habet esse distinctū à sua quidditate, ergo omne ens aliud à prima est effectiuè productū à prima causa. Minor supponitur ex dictis & dicēdis. Maior probatur sic. omne illud cui cōuenit D aliquid distinctū à sua quidditate: ita se habet ꝙ vel ipsum est causa effectiua illius: aut habet illud ab alio effectiuè, nō em̄ potest imaginari tertiū: ri fibilitas siquidē & albedo & quicquid aliud cōuenit homini: aut causatur ab ipso homine effectiuè: aut ab aliquo alio quod nō est hominis quidditas: sed impossibile est vt aliqđ ens efficiat suā priā existentiā, vt dicitur. 2. de anima. tex. cō. 47. ergo oportet ꝙ illā habeat ab alio effectiuè.

T. c. 47. Quòd autē sit impossibile: vt aliquid ens efficiat suā priā existentiā patet ex eo quod sequeretur ꝙ illud esset anteq̄ esset, ex eo em̄ ꝙ efficeret,

T. c. 17. esset: omne em̄ efficiēs existit. 3. phy. tex. cō. 17. ex eo verò ꝙ suū priū esse causaret suū existere A eius causalitatē sequeretur. & sic esset anteq̄ esset.

Et quia omne quod est per aliud reducitur ad id quod est per se sicut ad causam primam: ideo oportet ꝙ sit aliqua res quę sit causa essendi omnibus rebus: eo ꝙ ipsa est esse tantum, alias iretur in infinitum in causis: cum omnis res quæ non est esse tātum habeat causam sui esse, vt dictum est: patet ergo ꝙ intelligentia est forma & esse, & qđ esse habeat à primo esse qđ est esse tantū: & hoc est prima cā quæ Deus est.

Immediatè. supra.

Hic declaratur secundū propositorū hæc conclusio. s. essentia primæ causæ est suū existere: tali ratione: omne quod est per aliud tale præceditur ab eo quod est per se tale: omne ens aliud à prima causa est per aliud tale. i. ens ergo præceditur ab eo quod est per se ens. quod autē est ex se ens causa est omnibus vt entia sint. vt dicitur. 2. Metaph. text. Cō. 4. prima ergo causa est ex se ens seu per T. c. 4. se ens: & cōsequēter sua quidditas est ipsum esse: aliter nō eēt per se: sed per aliud à sua quidditate ens: & cōsequenter dependeret ab alio: vt ante posita ratione deductū est. Maior propositio etsi habeatur. 2. physi. tex. cōm. 66. &. 8. textu Commē. T. c. 66. 39. tamen in litera probatur ex eo quod aliter se- T. c. 39. queretur processus in infinitū in causis. si em̄ nō esset deuenire ad vnum per se tale: sed omnia essent per aliud talia: qua rōne ante vnū est aliud: ea dē rōne ante illud erit aliud: & sic in infinitū. Minor verò est conclusio præcedentis rationis.

Quæstio. X.

CIrca hanc partem dubitatur an intelligentię effectiuę sint productę à Deo. Et pro parte quidē negatiua arguitur sic. omne agens aliquid agit illud per motū: nulla causa substantiarū immaterialiū agit eas per motū: ergo nulla causa earū est agens eas. Maior est Aristo. primo de generatione, tex. Comment. 45. Et confirmatur: quia T. c. 4. apud Arist. 12. Meta. text. commen. 12. omnis pro- T. c. 122. ductio exigit tria: à quo: ex quo: & ad quod: quæ T. c. 33. in substātijs immaterialibus saluari non possunt. Præterea. primo Physicorū, tex. Cōmen. 33. cōis cōceptio philosophorū est: ꝙ ex nihilo nihil fit: sed si intelligētię sunt effectiuę à Deo, sunt ex nihilo,

Auerroes ca. 1. cap. 44. post me. Secunda ratio. Cō. 41.

Præterea. 4. cœli, com. primo nullū æternū inquit Auerrois habet efficiens verè nisi per modū formæ & finis. Similiter. 12. Metaphysi. Com. 44. reprehendit modernorum morem dicens: ꝙ in separatis à materia nō est verè agere. Præterea nullum possibile ex se est necessarium ex alio apud Commentatorem. 12. Metaphy. Commen. 41. nisi motus sed intelligentiæ si sunt effectiuæ à Deo sunt possibiles ex se. ergo non sunt necessariæ ex alio. ergo corruptibiles.

In hac dubitatione: quoniam nostra ætate in hoc Patauino studio non vertitur in dubium: an ita sit ꝙ Deus creauerit intelligentias: sed an hoc
Te.c.14. sit secundum mentem Aristotelis & Commentatoris. ideo breuiter & incidenter persuadere volumus quod omnes intelligentiæ sunt à Deo effectiuæ secundum cõmentatorẽ: & consequenter Aristo. omnes enim admittunt in hac re consequentiam istam. Deinde qm̃ multi in hac re quærunt modum quo apud Com. productio ista sit declarabitur & modus productionis. Primum declaratur sic, id quod est maximè ens & verum est causa entitatis & veritatis in cæteris. 2. Metaphy. tex. Cõment. 4. Deus est maximè ens & verum: ergo Deus est causa entitatis ī cæteris. Si dicatur quod
Cap. 36. circa me. & 44. est causa finalis & non effectiua. Contra. 12. Metaph. tex. cõm. 36. & 44. quælibet res separata à materia cuiuscũq; est principium finale, est principiũ efficiens. ergo si Deus est principiũ finale, intelligentiarũ erit & principium efficiens earum. Dicitur fortè ꝙ Commen. non ponit illã propositionem vniuersaliter sicut assumpta est: sed indefinitam. Contra. commentator ex separatione à
Ibidẽ de formabalnei &c. materia seu ex immaterialitate rei ponit causalitatem effectiuam cõcomitari causalitatem finalẽ respectu ejusdem effectus: vt patet ibi. ergo vbicũque reperitur immaterialitas cũ causalitate finali respectu alicuius: oportet etiam reperiri causalitatem effectiuam respectu eiusdem. Confirmaꝛ ex
Capit. 2. verbis Cõmentatoris in de substantia orbis capi. secundo: vbi expresè dicit cœlum egere intelligẽtia non solùm mouente, sed largiente in sua substantia permanentiam æternam. par autem est ratio de intelligentijs. Quòd si dicatur quòd loquit de causa finali & formali exemplari. replica facta est. & adde quod ibi dicit Commentator: quod finis significat agens significatione necessaria (& sunt verba valde notanda.) Confirmatur adhuc. quia Auerrois in. 12. Metaphy. & nunc nunc declarabitur, non solum ponit ipsas produci: sed etiam modum quo à prima causa omnes producuntur assignat. Modus autem productionis ab ipsomet
Cap. 44. ponitur. 44. Commento. 12. Metaphy. vbi reprehendit Auicen. non quia ponebat intelligentias produci à Deo: sed quia ponebat, ꝙ Deus causaret eas per modum naturæ. scilicet quod ab vno vnum tantũ procedat. Posuit enim Auicen. Deũ gloriosum q pura actualitas est intelligẽdo se producere primè intelligentiã. quæ ꝓducta intelligẽdo Deũ ꝓducebat secundà intelligentiã. intelligẽdo aũt se secundum id quod habet de actualitate producebat animam primi orbis. intelligendo autem se secundum id quod habet de potentialitate producebat orbem primum. & similiter secunda intelligentia faciebat vsq; ad vltimã: quæ prẽsidet
vbi supra c. 44. parum post principiũ. sphæræ actiuorum & passiuorum. Reprehẽditur ergo Auicenna de hoc quod vnum tantum procedere à Deo immediatè dicebat. vnde dicit: non enim est illic prouentus, neq; consecutio neq; actio, ita quod dicamus quod vna actio sequitur vnum agentem, vbi apparet quod propterea apposuit (ly ita quod vna actio) vt declararet modũ productionis se impugnare. Vnde & verè productionis modum subiungit in verbis sequentibus dicens, tantum enim est illic causa & causatum secundũ quod dicimus intellectum est causa intelligentis. Vbi scito ex Alberto. 12. Metaphysi. quod contemplatio intelligentiarum, si veritatem inuenire quærit: in eas vt operatiuas non speculatiuas tendat. sunt enim essentialiter opifices vt earũ instrumenta corpora. s. & cœlestia præseferunt. Inter artes enim talis inuenitur processus: quod ars cõis & principalis speciales artes subseruiẽtes causat exemplariter & effectiua (partialiter saltem) prout diuersis modis est imitabilis. v. g. ars militaris causat equestrem & frænefactiuam & alias huiusmodi vt sic. & sic & aliter imitabilis. omnes eñ inferiores artifices intuendo artem principalem & cõmunem ad eius imitationem formant operationes suas proportionatas illi: Deus autẽ gloriosus est ars prima & cõmunissima imitabilis ab omnibus artibus specialibus quales sunt omnes
No. hanc diuinãde claratio-nem. intelligentiæ. Vnde ipsa ars diuina vt sic imitabilis puta per modũ talem qualis est motus saturni causat artem intelligentiæ saturni: & vt alio modo imitabilis, puta per operationes tales q̃les sunt Iouis causat artem intelligentiæ Iouis, & sic de alijs. causat dico non solum exemplariter, sed effectiuè & totaliter. Ars enim vniuersalis in humanis ideo nõ causat nisi partialiter & exemplariter artes speciales: quia non potest nisi concurrente lumine intellectus agentis in alterius intellectus fieri. Si nanq; ars vniuersalis esset separata à materia per se subsistẽs ex se non prohiberet quin posset artes speciales sui imitatiuas effectiuè producere. Vnde cum ars diuina sit per se subsistens & summè efficax non requirit coagens, sed sola intelligendo se vt pluribus modis imitabilem artes speciales orbiũ motiuas tanq̃ propriorũ instrumentorũ produxit, & quia artes illę non sunt receptę in aliquo: oportet ꝙ sint subsistẽtes, & quod sint non solũ formę intelligibiles sed intelligẽtes. Omnis enim res immaterialis si est subsistens est intelligens secũdum doctrinam Arist. 3. de anima tex.
Te.c.16. & 15. Com. 16. vnde cum Deus immediatè ꝓducat plures artes speciales subsistentes: sequitur ꝙ immediatè producat plures intelligentias. ipsę eñ sunt essentialiter artes, & sic ibi est tantũ causa & causatum sicut intellectum, idest ars communis intellecta: est causa intelligentis artificis subseruientis.
In eodẽ commen. Confirmant hunc sensum verba sequentia quib⁹ ait, ꝙ non est impossibile: vt id quod est per se intelligentia & intellectum sit causa plurium entiũ secundum quod ex eo intelligũtur multi modi. Ars enim diuina quæ est pura intelligentia & purum intellectum secundum quod intelligitur à se practicè pluribus modis imitabilis plures artes producit. quarum cuilibet: quia quod cõcipit de arte cõmuni: est ratio operandi cum sumat principia sua ab illa. ideo subdit quod aliud est quod concipit de primo motore motor orbis Iouis: & aliud quod concipit motor orbis Saturnii: & est causa in anima eius. s. quod operetur. Cõfirmat quoq; hoc idem proportio inter intelligẽtias assignata ab ipso Commen. ait enim in Commẽ. 44. ꝙ habitudo intelligentiarum aliarum ad primam est habitudo artium specialium ad cõmunem: ita quod sicut artes speciales perficiũtur & causantur à cõi in humanis: ita proportionabiliter intelligẽtiæ aliæ pficiũtur & causanꝛ à prima.

Ad primum. Ad primum in oppositum dicitur quod agẽs dupliciter sumitur. Quandoque propriè pro illo quod ex sua actione infert passionem quæ magis facta abijcit à substantia: & sic sumitur ibi ab Aristo. agens. sic enim opponuntur agens & patiens. Alio modo pro omni eo ꝙ in genere causæ efficientis causat: & sic agens communius est mouente: vt patet ex. 7. Meta. Commen. 31. Ad
Ad cõfirmationẽ Primam Cõm. 31 ad rõnẽ. cõfirmationem primam dicitur quod & illud & similia intelligenda sunt de ꝓductione Physica. s. per motum & mutationẽ. Similiter dicitur ad
Ad secundã rõnẽ. secundum. Ad autoritates Commentatoris adductas & similes sibi dicitur ꝙ loquuntur de agẽte proprio dicto & productione Physica: vel cõtra positionẽ Aui. ꝙ vnum ab vno emanat. Ad rationem secundam concessa maiore negatur minor. stat enim apud Aristotel. Commen. & S. Tho. & veritatem aliquid esse ab alio effectiuè: & tamen esse necessarium ex se.

Ad cuius euidentiam notandæ sunt quatuor propositiones. Prima est. Possibile ex se est id quod habet in seipso potentiam ad non esse. patet ista ex terminis. ideo enim aliquid est in ordine possibilium & non in ordine necessariorũ: quia habet in seipso potentiam ad non esse. Si enim careret potentia ad non esse, impossibile eẽt ipsum nõ esse: & sit necessariũ esset illud eẽ.

Secunda propositio est. Id solum habet in seipso potentiam ad non esse: cuius aliquid habet potentiam ad aliud esse. patet ista ex eo quod nulla potentia per se primo appetit non esse: omnis enim appetitus per se tendit ad aliquod esse: sed quia cum illo ad quod tendit non potest, stare esse quod habet. ideo ex consequenti appetit non esse quod est priuatio formę quam habet. Sicut materia aquæ per se primo appetit formam ignis: sed quia cum forma ignis nõ potest simul stare aquæ forma. ideo ex cõsequenti appetit priuationem formæ aquę quam habet. potentia ergo omnis appetens non esse prius natura appetit aliquod aliud esse. Notanter autem dixi in hac propositione (cuius aliquid habet potentiam) quoniam non totum appetit aliud esse sed pars potentialis. non enim tota aqua appetit esse ignis sed eius materia.

Tertia propositio est: necessarium ex se est illud quod caret potentia ad esse & non esse. patet ista ex terminis quinto Metaphysicæ. textu Commen. sexto. Necessarium enim est quod impossibile est aliter se habere. quod autem caret potentia ad esse & non esse impossibile est aliter se habere. omnis enim successio, quæ dicitur sic ad aliter se habere fit per posse hoc esse perdere & aliud acquirere. T.c.6.

Quarta propositio est ꝙ nec intelligẽtiæ: nec corpora cœlestia habent aliquid sui quod sit in potentia ad aliud esse. Ista quo ad intelligentias est per se nota: quia sunt simplices formæ: quo ad corpora cœlestia verò secundum Auerroim similiter dicendum est: quia sunt substantiæ simplices apud ipsum. Secundum autem sanctum Thomam ex eo est vera ꝙ materia cuiusq; eorum non est capax nisi formæ quam habet. Ex quibus quatuor propositionibus succinctè declaratis patere potest ꝙ secundum veritatem intelligentiæ & corpora cœlestia sunt necessaria ex se arguendo sic. Omne carens potentia ad esse & non esse est necessarium ex se: intelligentię & corpora cœlestia carent potentia ad esse & non esse. ergo &c. Cùm hoc tamen stat quod sint effectiuè ab alio. potest enim vnum necessarium esse effectiuè ab alio necessario, vt dicitur octauo Physico. text. Commen. 15. & quinto Metaphy. textu Commen. 6. Vnde intelligentiæ & corpora cœlestia dupliciter sunt necessaria & ex se & ab alio. Ex se quidẽ formaliter & intrinsecè: ab alio verò effectiuè & extrinsecè. Vnde Cõ. 41. Commentator. 12. Metaphysi. Commẽ. 41. dicit quod non potest esse aliquid possibile ex se. necessarium verò ex alio nisi motus: & non dixit impossibile est aliquid esse necessarium esse ex se & ex alio. & cum hoc inspexeris fugabuntur omnes dubitationes inter dicta eius in de substantia orbis: & hic. reputauit enim impossibile nisi in motu aliquid esse necessariũ ex alio præcise. pro nunc sufficiant hæc. T. c. 15. T.c.6. No. vera hæc & optima.

Omne autem quod recipit aliquid ab alio est in potentia respectu illius: & hoc quod receptum est in eo est actus eius, ergo oportet quod ipsa, forma vel quidditas quæ est intelligẽtia sit in potẽtia respectu esse quod à Deo recipit, & illud esse receptum est per modum actus, & ita inuenitur actus & potentia in intelligentijs, non tamen forma & materia nisi ęquiuocè: vnde etiam pati recipere subiectum esse & omnia huiusmodi quæ videntur rebus ratione materiæ conuenire, æquiuocè cõueniunt substãtijs intellectualibus & corporalibus, vt in tertio de aĩa Commen. dicit.

In hac quinta particula declaratur talis cõclusio: intelligentiæ sunt compositæ ex actu & potentia Cap. 14. circa pri

cip. ca. magno, circa pricip.

tētia quo est & quod est: sic omne quod recipit aliquid ab alio effectiuè est compositum ex reciente potentia & actu recepto: intelligentiæ recipiunt aliquid ab alio.s.esse à Deo,ergo intelligentiæ sunt compositæ ex potentia & actu. Maior ex eo patet quod nihil est in se ipso. Minor autem ex precedentibus nota est.Et quanuis sic sit quod in intelligentijs inueniatur actus & potentia:non tamen habent formam & materiam. In plus enim se habēt actus & potentia q̄ forma & materia: vnde pati recipere & subijci & similia quæ sunt passiones materiæ æquiuocè in inferioribus & superioribus reperiuntur. Alia em̄ est ratio recipiendi ibi & hic:ubi absq; omni motu & materiali conditione:in istis verò non nisi cum motu & indiuidualibus cōditionibus: vt & Commentator testatur.3.de anima.commēt.14.

Et quia vt dictum est intelligētię quidditas est ipsamet intelligentia, ideo quidditas vel essentia eius est ipsum quod est ipsa, & esse suum receptum à Deo est id quo subsistit in rerum natura, & propter hoc à quibusdam huiusmodi substantiæ dicuntur componi ex quo est & quod est vel ex quo est & essentia, vt Boetius dicit.

Cap.pri. 24.i prin In lib.de hebdomadibus cap.1.

Assignat rationem: quare intelligentiæ dicūtur compositæ ex quo est & quod est:omne cōpositum ex quidditate quæ est ipsum suppositum & esse est compositum ex quo est & quod est:intelligentiæ sunt compositæ ex quidditate quæ est ipsa intelligentia & esse,quo subsistunt: ergo sunt cōpositę ex quo est & quod est:omnia assumpta ex prædictis sunt manifesta.

Quæstio. X.

Sco. 3.d. 6.q.2.

CIrca supradicta duæ dubitationes sunt. Prima est an esse actualis existentiæ & essentia distinguantur realiter.Secunda est an intelligentiæ sint compositæ ex actu & potentia. Circa primam tria agenda sunt:primo ponetur opinio Scoti.Secundo ponetur opinio. S. Thomæ. Tertio respondebitur argumentis in oppositū.

Quo ad primum Scotus in tertio sententiarum distinctione sexta quæstione prima, opinatur esse actualis existentia & essentiam rei esse idem realiter:licet distinguantur ex natura rei, sicut modus intrinsecus & quidditas cuius est: sicut nec albedo distinguitur à suo modo intrinseco(gradu:scilicet)vt tria vel vt quatuor.Ad probandum autem hoc licet adduci possent rationes Scoti:quia tamen vnionem naturæ humanę cum supposito diuino concernunt:decem rationes inductas ab Antonio Trombeta in quolibeto suo nunc recitandas primo censui. Primo arguit vt ipse dicit contra fundamentum Thomæ sic:manēte eadem ratione manet idem effectus: sed tota ratio quare ponitur ab istis essentiā differre ab esse est propter indifferentiam essentię ad esse & non esse:nam vt dicunt,lapis est in potentia vt sit & non sit,ergo vbi talis indifferentia inuenitur ibi ponenda est talis distinctio: sed ita est quòd est consimilis indifferentia esse ad esse & non esse, esse enim rosæ in hyeme non est: in vere autem est. cōsimilis etiam indifferentia est essentiæ ad essentiam & non essentiam: essentia namq; creaturæ ab æterno non est,ergo esse differt realiter ab esse:& essentia differt ab essentia quod est ridiculum.Præterea,quandocunq; sunt aliqua duo essentialiter ordinata & realiter distincta,prius potest fine contradictione fieri absq; posteriori, sed essentia non potest fieri sine existentia,ergo:minor patet,quia essentia particularis quæ sola fit necessariò est existens.Præterea, quæcunq; distinguuntur realiter se habent sicut res & res: sed essentia & existentia non se habent sicut res & res, ergo & c. patet ista:quia res propriè loquendo conuertitur cum ente in actu actualitate existentiæ. Præterea, nulla res componit cum sua realitate,ergo nulla quidditas differt realiter à sua existentia: tenet consequentia:quia existentia est ipsa realitas rei,nihil enim aliud est dicere rem esse realiter quàm existere: & econuerso :antecedens autem est de se notum:ridiculum est enim dicere quòd aliquid componat cum sua realitate. Præterea, homo verus non componit cum sua veritate: nec homo affirmans cum sua affirmatione: ergo quidditas non componit cum sua existentia. consequentia patet ex eo quòd rei existentia nihil aliud est q̄ positio veritatis & affirmatio huius, antecedens autem oppositum non videtur bene intelligibile. Præterea: existentia & essentia habent idem cōtradictorium,ergo non distinguūtur realiter, consequentia est nota: antecedens verò manifestatur ex eo quod nihil est quod priuet esse quin priuet essentia: nec est aliud nihil priuans esse: & aliud nhil priuans essentia. Præterea,homo in potētia nō cōponit cū homine in actu, ergo essentia & existentia non componunt:& consequenter non realiter distinguūtur: consequentia relinquitur per se nota:quia essentia est in potētia: existentia vero est actualitas eius. Antecedens verò patet ex eo quod actus & potentia diuidunt ens: vt conditio diminuens & perficiens: sicut verum & pictum diuidunt animal,vt Commentator dicit nono metaphy.commento septimo: homo ergo in potentia cum non sit homo simpliciter cum sit homo in actu solam conditionem distrahentem perdit positum sub conditione perficiente: & sic nullam compositionem habet cum homine in actu.Præterea esse existentię si est distinctum realiter à quidditate non est substantia nec accidēs: ergo:probatur antecedens, quod enim non sit accidens vt concessum ponatur. Quod autem non sit substantia, probatur: quia aut est materia:aut

Antoni. Trōbeta in quoli. mediali.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Septimo.

Com. 7.

Octauo.

Nono.

ria:aut forma:aut cōpositū nullū illorū est apud Thomā,ergo & c. Præterea,existentia & essentia distinguūtur realiter, ergo in qualibet generatione substantiali sunt duo termini totales & duo termini formales: cōsequens est impossibile,ergo & c. cōsequentia probatur quo ad vtrāq; partē supponendo duo. Primum est quod cōpositū per se vnum fit ex per se actu:& per se potentia ex octauo Metaphysicæ,vbi nullam causam nouit Aristoteles. quare cōpositum substātiale est p̄ se vnū: nisi quia materia est per se potētia, forma verò per se actus. Secūdo supponit quod essentia est per se potentia, existentia verò per se actus. Ex quibus concluditur quod id quod resultat ex esse & essentia est per se vnum. quo dato sequitur quod erunt duo composita per se vnitatem habentia: quorum alterum erit compositum ex materia & forma:alterū ex esse & essentia:& cum vnumquodq; per se vnum natum sit terminare generationem, ergo in generatione erūt duo termini totales:& sic patet prima pars.Erūt etiam duo termini formales.s. existentia: & forma substantialis: quod etiam probatur sic, terminus formalis generationis est id quo aliquid generatur: sed tam existentia q̄ forma est id quo aliquid generatur, ergo & c. probatur minor sic. eo modo quo aliquid est ratio essendi est ratio generādi: sed existētia est ratio essendi,ergo est ratio generandi. Vel formetur sic ratio eo modo quo aliquid generatur eo modo est:sed per teipsum cōpositum nō generatur per esse sic q̄ esse sit terminus generationis, ergo nō habebit esse per ipsum esse,cōsequens est falsum,ergo altera præmissarū:non maior,ergo

Decimo.

minor. Præterea ex existentia & essentia fit per se vnū, ergo datur processus in infinitū in essentijs,cōsequens est impossibile, ergo & c. Antecedens patet ex præcedenti ratione, & probatur sic. Nam sicut ex materia & forma resultat tertium per se vnum:quia illa est per se potentia hæc per se actus: ita ex existentia & essentia cū etiā existentia sit per se actus & essentia per se potentia.eadē enim ratio est, consequentia autē probatur: quia si ex esse & essentia fit tertium per se vnum cum illud iterum distinguatur à sua existentia componet cum ea: & ex eis fiet aliquod per se vnum: & iterum arguitur eodē modo de illo:& sic in infinitum.Hæc de primo.

T. c. 15.

Opini. S. Tho. 2. cōtra Gē ti.ca. 52. prima ratio.

Quo ad secundū opinio.S. Tho. ab eo posita in secundo cōtra Gent.cap.52.est q̄ in omni creatura quidditas & eius esse actualis existentiæ distinguūtur realiter,& licet hæc conclusio nūc in textu probata sit:attamē ad pleniorē declarationem deducam tres probationes ex. S.Tho.ibi.

Prima est: omnis essentia creata habet aliqd sibi realiter cōiunctū præter suum esse: nullū esse irreceptū habet aliquid sibi annexū præter se, ergo nullū esse irreceptū est essentia creaturæ: & cōsequēter esse & essentia nō sunt idē:esset.n. ipsum esse irreceptū si esset idē essentiæ, sicut & ipsa essentia irrecepta est:de substātijs loquēdo. Maior est nota per se:sort. em̄ præter suū esse habet quantitatē albedinē & similia :similiter substātiæ separatæ vt nūc supponimus, habēt aliqd accidēs,(puta actū intelligendi saltē.) Minor verò declaratur ex eo q̄ si affirmatio est causa affirmationis, negatio erit causa negatiōis: sed prę cisa causa:quare esse habeat aliquid prēter se annexū est:quia esse est receptū in alio in quo pōt recipi aliud:quod patet ex hoc q̄ esse substantiale sor. & esse albū eiusdē nulla alia rōne adunatur:nisi quia vtrūq; recipitur in sor.sunt em̄ tantū vnū subiecto:cū ergo esse nō erit receptū non remanebit aliquis modus,quo potest habere aliquid sibi annexū.Cōfirmatur hoc:quia esse substātiale sortis:aut adunatur cū alijs prēter se identice:& hoc est manifestè falsum: esse em̄ substantiale sor.nō est esse albū. Aut sicut potentia & actus:ita q̄ esse substātiale sit potētia & accidētale actus eius:& hoc nō:quia nullū esse actualis existentiæ potest poni subiectum alterius cū sit vltima actualitas:remanet igitur q̄ ea rōne adunentur:quia ambo recipiūtur in tertio:& ideo subla to hoc ab ipso esse actualis existentiæ:q̄ sit.s. receptū : aufertur etiā q̄ possit habere aliquid sibi annexū:& hoc est quod Boe. dicit in hebdomadibus : q̄ ipsum quod est aliquid habet sibi prēter se cōiunctū:ipsum verò esse nihil.Secunda ratio ad idē est.Omne esse irreceptū est infinitum simpliciter: nullū esse creaturæ est infinitū simpliciter: ergo nullū esse creaturæ est esse irreceptū:ergo distinguitur ab essentia & c. minor est per se nota:maior probatur sic: omne purū esse est infinitū simpliciter: omne esse irreceptū est purū esse: ergo omne esse irreceptū est infinitū simpliciter. Maior est nota ex terminis (esse em̄ ideo est limitatū quia non est purū sed prædicamētis mixtum)esse enim limitatur per naturas prædicamentales:à quibus si deputetur omni finitate carens infinitum omnino restabit.Minor verò etiā patet ex præcedēti ratione: & ex ratione facta supra in textu.Et adhuc exēplariter declaratur:albedo si ponatur nō recepta in aliquo est pura albedo: & nihil haberet nisi se tantum: & esset infinita in specie albedinis: vt de se clarū est:nō enim potest à sano intellectu imaginari albedo separata definita ad aliquē modū albedinis:omne em̄ quod est per se tale habet omnem perfectionē possibilē illi naturæ: sicut homo separatus apud Platonē habet omnē perfectionē possibilē naturæ humanæ.Nec valet id quod Antonius Trōbeta cōtra hoc dicit sumptū ex Scoto secūdo sententiarū distinctione tertia quæstione vltima: quod si albedo esset separata:& haberet omnē perfectionē possibilē tali speciei: sequeretur quod albedo esset infinita simpliciter: qa haberet perfectionē infinitorū indiuiduorū possibiliū esse sub specie albedinis. Hoc inquā nihil

Capit. 2. propōne 4.

Secunda ratio.

2.d.q. 3. 4.

valet: quoniã sicut infinita indiuidua albedinis etiã simul posita non sunt perfectionis infinitæ simpliciter cũ sint limitata ad speciẽ albedinis: ita nec albedo separata eorũ perfectiones habẽs erit infinita simpliciter: sed in tali specie. Tertia ratio est ista: id qđ cõuenit naturæ specificæ absq; omni causa effectiua distinguitur realiter ab eo qđ eõuenit illi nõ nisi per aliquã causam effectiuã: sed prædicata quidditatiua cõueniũt rei absq; omni causa effectiua: existẽtia autem nõ cõuenit rei nisi per aliqđ efficiẽs: ergo prædicata quidditatiua & existentia rei distinguũtur realiter: maior est per se nota: Minor etiã quo ad secundam partẽ est clarissima: quo ad primã verò declarat sic: secluſa omni causalitate effectiua respectu rosæ: quæro an ista sit vera, rosa est substãtia corporea: si sic: habeo intentũ, si nõ: ergo rosa absolutè sumpta nõ est in prato: & prædicata primi modi possunt intelligi nõ ad esse rei: & diffinitio separatur à diffinito: quæ omnia nõ sunt imaginabilia & c. Videtur etiã hæc opinio ab antiquis deriuata: Platone. s. Alpharabio, Auicenna, Algazele, Boetio, Hylario, Alberto & eorum sequacibus: licet ab Aristotele nihil manifesti in hac re habeamus. Hæc de secundo.

Tertia ratio.

Videas huiꝰ doc. cõmẽt. in 2. pos. c. 6. circa princi. & cõtra Gẽt. c. 52.

Quo ad tertium respondetur argumentis in oppositum. Et ad primum dicitur præmittendo quòd arguens non vidit sanctum Thomam in fonte: vt enim apparet ex secundo contra Gentiles: vbi ex intentione septem rationibus fundat suam opinionem seu positionem: ratio assumpta ab arguente non nominatur inter illas: vnde peccauit imponendo nobis hoc esse totum fundamentum positionis nostræ: licet illa ratio ex dictis. S. Tho. primo sententiarum: distinctione octaua, quæstione quarta art. 2. elici possit (vbi tamen de hac re nõ tractat) & est formãda sic ratio illa: essentia particulariter sumpta est indifferens ad esse & nõ esse: ergo distinguitur realiter a suo esse. Nec valet responsio sua dicens: quod in antecedẽte oportet addere quod essentia habeat propriã realitatẽ aliã à realitate existentiæ (quia hoc est volũtariũ.) Distinctio eñ realis est inter materiã & formã: quas philosophi nõ dubitãt habere eandẽ realitatem existentiæ: cũ ex eis ponant vnũ per se fieri. Ad argumentũ ergo cõtra hanc rationẽ factũ dicitur quod falsum est: quod esse sit indifferens ad esse & nõ esse, & essentia ad essentiã & nõ essentiã: nihil enim est indifferens ad aliqua duo: quorũ alterũ sibi determinatin sua diffinitione: cõstat autẽ quod esse est de intellectu esse: & essentia de intellectu essentiæ. Quod autẽ esse rosæ in hyeme nõ sit sed in vere: hoc ideo est: quia essentia rosæ cui semper sua prædicata quidditatiua adsunt ad actum essendi non peruenit: & nõ ideo quia ipsum esse sit indifferẽs. Cùm autẽ addit quod essentia est indifferens ad essentiã & nõ essentiã: quia nõ est ab ęterno: nõ videtur intelligere vocẽ propriã. Ex negatione enim actus essendi ab æterno bene sequitur qđ rosa sit indifferens ad esse & nõ esse: sed nõ quod sit indifferens ad rosam & nõ rosam: vt enim dicũt Alpharabius, Auicenna, Algazel, & Albertus: siue rosa sit: siue non sit: semper est rosa & semper est substantia corporea &c. (si aliquo termino mensuræ in his vti licet.) Ad secundũ negatur vtraq; præmissa: & maior quidem suppositaostensa est esse falsa: minor verò ostenditur in Christo: in quo humanitas absq; creata existentia actuali est. Ad tertium negatur maior ad intellectum arguentis: non enim requiritur ad distinctionem realem quod vtrumq; eorũ habeat propriam existentiam. Ad quartũ dicitur, quod sicut esse est duplex. s. existentiæ & essentiæ: ita duplex est realitas essentiæ & existentiæ: & licet nulla res componat cum sua realitate essentiæ: tamen cum hoc stat, quod componat cum realitate existentiæ: vnde essentia hominis absolutè in reali prædicamento, substantiæ. s. reponitur: posita autem in rerum natura fit realis realitate existentiæ. Ad quintũ dicitur eodẽ modo: quia etiam verum conuertitur cũ ente & re: vnde limpliciter homo dupliciter est verus. s. veritate essentiæ: & existentiæ. homo verus veritate essentiæ nõ cõponit cum tali veritate, quæ nihil aliud est q̃ fundamẽtalis cõformitas ad sua prædicata quidditatiuè: cõponit autem cũ sua veritate existente: id est cũ esse quod fundat hanc veritatẽ: homo est similiter dicitur de affirmatione. Ad sextum negatur antecedens: cuius probationis vtrũq; assumptũ est falsum. Cum enim quot modis vnum oppositorum dicitur, tot dicatur & reliquum (in primo Topicorũ) sicut ens dupliciter dicitur: scilicet ens quidditatiuum & existentiæ: ita non ens seu nihil dicitur dupliciter: scilicet nihil quidditatiuè & nihil existenter: homo enim absolutè sumptus cum sit in prædicamento substantiæ est ens quidditatiuè: non tamen extra nihil oppositum actuali existentiæ: & ideo aliud est nihil oppositum enti prædicamentali seu essentiæ & aliud quod opponitur existentiæ actuali &c. & similiter alia est negatio essentiæ: & alia est negatio existentiæ. Ad septimum negatur consequentia: non enim idem est dicere homo in potentia componit cum homine in actu: & essentia componit cum existentia. prima enim est falsa: quia idem non componit cum se ipso: secunda autem est vera: quia extrema realiter distinguuntur: vnde non est eadem proportio existentiæ ad essentiam: & hominis in actu ad hominem in potentia. Inter prima enim est proportio potentiæ receptiuæ ad actum: & distinctio realis vtroque extremo posito extra causas suas: inter secunda verò non, sed est proportio eiusdem ad seipsum secundum diuersas sui dispositiones simul incompossibiles, scilicet esse in potentia & esse in actu. Ad octauum negatur antecedens: existentia enim substantiæ est substan-

2. d. 8. q. 4. ar. 2.

Ad secundum.

Ad tertiũ

Ad quartum.

Ad quintum.

Ad sextũ. Cap. 12.

Ad septimum.

Ad octauum.

In hoc eo dem. c.

e. 6. p. 3. Ad nonũ

T. c. 15.

In hoc eo eodẽ. c.

T. c. 66. & 67.

est substantia: & existentia accidentis est accidẽs (& vt supra patet) existentia substantiæ non est materia nec forma nec cõpositum: sed actualitas omnium eorum: & sic est reductiuè in genere substantiæ. Sed contra hoc instat arguens sic: omne quod est reductiuè in genere reponitur vt principiũ ipsius: sed esse nõ est principiũ substãtię: ergo nõ est in gñe substantię reductiuè. Ad hoc dicitur q̃ cũ esse sit vltima actualitas rei: & vltimũ in generatione sit primũ in intẽtione: esse erit in genere substantiæ vt principiũ formale vltimatũ ipsius substãtiæ: per hoc enim res reponitur in gñe substãtiæ: quia est capax esse substãtialis: etem differẽtiæ in omnibus generibus (vt infra declarabit) sumũtur ab ordine ad ipm esse. Ad nonum negatur cõsequentia. Ad cuius probationem dicitur: q̃ primũ suppositum male intellectum adducitur: eo q̃ Arist. 8. metaphysicæ, textu cõment. 15. quẽ arguens adducit non dicit q̃ ex per se potentia & per se actu resultet vnũ tertium: sed q̃ ideo res habens partes est vna: quia altera est actus: altera vero potentia: & intelligendum est (sicut supra declaratum fuit) si ad compositionẽ realẽ referatur. s. q̃ altera pars est pura potentia: eo q̃ ex duobus actibus non fit tertiũ per se vnũ: modo quidditas rei & existẽtia eius nõ se habẽt sicut pura potentia & actus: nec sunt partes vt patet, vnde auctoritas illa nõ est ad propositum. Relinquitur ergo falsum esse q̃ ex esse & essentia fiat tertium per se vnũ: & cõsequẽter probatio consequentiæ quo ad primã partem nihil valet: quia non sunt ibi duo cõposita. Ad probationẽ verò cõsequẽtiæ quo ad secũdam partem dicitur q̃ non incõuenit generationẽ habere duos terminos formales difformiter, vnum primo: alterum secundario. terminus formalis generationis primus est forma: secũdarius autem esse, sicut per oppositum creatiõis terminus formalis primo est esse: secundarius vero forma, & hoc modo conceduntur argumenta.

Quod si intendat probare q̃ esse sit terminus generationis primo, respondetur & dicitur q̃ id qđ assumit scilicet eo modo quo aliquid est ratio essendi est ratio generandi: falsum est licet enim sit verum q̃ id quod est ratio essendi sit ratio rei q̃ generetur: non tamen est verum, q̃ eo modo quo est ratio essendi sit ratio generandi, & ratio est: quia res per gñationẽ non exit de nõ esse omnino ad esse: sed de priuatione ad formã, vt dicitur. 1. physicorũ, creationis eñ est proprium vt res transferat de nõ esse omnino ad esse: quo fit vt esse, quod est primo rõ essendi: merito sit & primo ratio primę productionis, quæ est creatio & forma quæ est secũdario rõ essendi: sit prima rõ secũdę productionis: generationis scilicet vnde & primo physicorũ principia generatiõis ponuntur forma & priuatio. Per idem patet ad aliã formam eiusdem rationis: falsa eñ est maior: alius namq; est modus quo res generatur: & alius quo est, est eñ per formam secundario, per se autem primo: generatur vero econuerso. Ad decimum patet responsio ex dictis, falsum enim est antecedens.

Ad decimũ dubit. 5. v. intelligetię sine cõpositæ ex actu & potẽtia. op. licet. 1. d. 8. q. secunda.

Circa secundum dubium sciendum est cõmunem philosophorum sententiam esse intelligentias alias à prima non esse actus omnino puros: sed admixtionem in se potentiæ habentes, verũ diuersitas inter eos magna est de modo quo hęc duo actus scilicet & potentia eis insunt. Et vt reliquos omittamus: ne limites intentionis nostræ egrediamur. Sco. in primo sententiarum, distinctio. 8. q. secunda, opinatur omnem creaturam esse compositam ex actu & potentia hoc modo quia quælibet creatura cũ non sit nihil: oportet quod habeat aliquã actualitatem, & cũ sit definita ad tale genus vel speciem seu gradum perfectionis: oportet quod habeat in se negationem alterius perfectionis possibilis reperiri in latitudine entis: & sic sit possibilis: quicquid enim est ens & caret aliqua perfectione in ente possibili est simpliciter possibile, & sic quælibet res est cõposita ex actu & potentia obiectiua: ex eo enim quod est habet in se actum: ex eo vero quod est ens possibile habet in se potentiã: possibile nãq; à potentia dicitur. Cum autẽ solus Deus sit actus non possibilis. i. non potẽs terminare actionem alicuius agentis sui factiui: intelligentiæ apud ipsum erunt compositæ ex actu & potentia obiectiua tantum: quia nullam in earũ substantia receptiuam formam ponit.

Rõ. Scot. vbi sup.

Sanctus Thomas autem ex fundamentis in dubitatione præcedenti positis opinatur intelligentias & quamlibet creaturam esse compositas ex actu & potentia: sicut ex duabus rebus distinctis realiter: esse scilicet & essentia, nec oportet repetere probationes: sed soluere rationem Scot. quam ibidem facit contra hoc. Arguit eñ sic: si in qualibet creatura est compositio ex duabus rebus accipio alteram illarum rerum componentium: & quæro an sit simplex: an composita. Si simplex: ergo non quælibet res creata est composita. Si composita, iterum quęretur de partibus eius: & sic in infinitum.

Rãdetur

Ad hoc facillimè respondetur: procedit enim argumentum ex malo intellectu positionis nostræ, cum nanq; dicitur quòd quodlibet aliud à deo est compositum (ly quodlibet) distribuit non nisi pro his quæ verè sunt & propriè esse habent: quę apud Aristot. & veritatem sunt sola substantia, omne ergo suppositum tam substantiale quàm accidentale (si sic loqui licet) est compositum ex actu & potentia realiter distinctis: quidditate scilicet & esse, Sortis enim quidditas vt declarauimus distinguitur realiter à suo esse: & huius albi albedo distinguitur realiter à sua propria existentia: vt ex dictis patere potest. Non enim sumus adeo insensati vt dicamus omnem entitatem qualitercunq;

8. c. 75.

7. meta. t. c. 17. 1. q. præce.

cunq; esse compositã: componentia enim vltima in resolutione quis dubitat oportet esse simplicia. Dicimus igitur in proposito intelligentias cũ subsistãt habere in se quidditatẽ & existentiã adunatas vt potentiam & actũ: & sic cõpositas esse ex duabus rebus realiter distinctis. Sco. aũt sententiam tenere potest suam absq; alterius lęsione: sed linguã coercere debet.

Et quia intelligẽtijs ponitur potẽtia & actus: nõ erit difficile inuenire multitudinẽ intelligẽtiarũ: quod esset impossibile: si nulla potẽtia in eis esset. Vnde dicit Commen. in tertio de aĩa, quod si natura intellectus possibilis esset ignorata nõ possemus inuenire multitudinẽ in substãtijs separatis: est ergo distinctio earũ ad inuicẽ secũdũ gradũ potẽtiæ & actus: ita quod intelligẽtia superior: quæ plus propinqua est primo hẽt plus de actu & minus de potẽtia: & sic de alijs, & hoc cõpletur in aĩa humana: quæ tenet vltimũ gradũ in intellectualibus substãtijs: vnde intellectus potẽtialis eius se hẽt ad formas intelligibiles sicut materia prima: quæ tenet vltimũ gradũ in esse sensibili ad formas sensibiles, vt Commentator tertio de aĩa dicit: & ideo Philosophus cõparat eã tabulę rasæ: in qua nihil est depictũ. Et ꝓpter hoc: quia inter alias substãtias intelligibiles plus hẽt de potentia: ideo efficitur in tm̃ propinqua rebus materialibus vt res materialis trahatur ad participãdũ esse suũ: ita ꝙ ex aĩa & corpore resultat vnũ esse in vno cõposito: q̃uis illud esse prout est aĩæ: nõ sit dependẽs à corpore: & ideo post istã formã quæ ẽ aĩa: inueniũtur aliæ formæ plus de potẽtia habẽtes & magis ꝓpinquæ materiæ: intm̃ ꝙ esse earũ sine materia nõ est: in quibus etiã inuenitur ordo & gradus vsq; ad primas formas elemẽtorũ, quæ sunt propinquissimæ materiæ: vnde nec aliquã operationẽ habẽt nisi secundũ exigentiã qualitatum actiuarum & passiuarum & aliorum: quibus materia ad formam disponitur.

c. magistro circa fi. Cap. 5.

3. de aĩa. T. c. 14.

In hac sexta & vltima parte huius capituli de multitudine intelligẽtiarũ agẽs primo proponit duas cõclusiones. Quarũ prima est: ꝙ secũdũ fundamẽta prædicta nõ est difficile inuenire pluralitatẽ intelligentiarũ. Secunda est: ꝙ absq; talibus fundamẽtis impossibile est inuenire in eis pluralitatẽ: & hoc quidẽ nõ nisi auctoritate Cõmen. 3. de anima cõmen. 14. Probatio vero primæ cõclusionis est: quia qñq; est aliquod mediũ per participationẽ vtriusq; extremi plurificat penes maiorẽ participationẽ vnius & minorẽ alterius: verbi gratia: imponat nomẽ coloribus medijs & vocẽtur. a. tũc. a. quia est inter albedinẽ & nigredinẽ mediũ per participationẽ multiplicat in plures spẽs puta pallidũ: croceũ: citrinũ: propter maiorẽ appropinquationẽ ad albedinẽ & recessum à nigredine: & ecõuerso: sed intelligẽtia est quid mediũ secundũ præhabita inter duo extrema. s. actũ purũ & purã potentiã: participãs naturam vtriusq;: quia hẽt actũ coniunctũ potẽtię: ergo intelligẽtias plures eẽ ex hoc fundamẽto facile perpendi potest scilicet ex eo quòd sunt compositę ex actu & potentia.

Ad horũ euidentiã est sciendũ ꝙ in latitudine entis sunt duo extrema. s. Deus gloriosus, actus purus omnino: & materia prima pura potentia omnino, reliqua oĩa sunt intermedia: vt pote habentia actũ & potentiã: & attenditur eorũ essentialis seu specifica multitudo penes appropinq̃tionem & elongationẽ ab extremis: quia em̃ aliquid magis sapit naturã actus q̃ aliud: & illud q̃ aliud: ideo plura sunt & dignitas in eis est penes maiorem appropinquationem ad extremum nobile. s. actum purũ: quãto em̃ res est actualior & minus potentialis: tãto nobilior: omnes igitur formę intermediæ participant actum & potẽtiã. Sed inter eas quædã tm̃ actualitatis sortitæ sunt vt adeo propinquę sint actui puro: quod per se absq; materia subsistant: vt pote ab ea valde elõgatę: non tn̄ sine admixtione potentiæ cuius puritas est ratio materię quod sit extremum: & inter has tanta latitudo est secundũ maiorem & minorem participationem actus & potentiæ: vt vltima earum tantum potẽtialitatis habeat quod materiã informet (anima: scilicet intellectiua.) hæc enim inter omnes formas subsistentes elongata est maximè ab actu puro: propter quod cõtingit quod adeo appropinquat alteri extremo vt materiam ipsam recipiat: & ad eius esse trahatur. Aliq autem formæ tantum potentialitatis habent: quòd à materia dependent in esse & fieri: inter quas etiam magna latitudo inuenitur: dũ quædam quibusdam actualiores sunt. Quod ex operibus cognoscere potes (operatio enim fecit cognoscere formam) vnde formę elementorum quæ sunt maximè potentiam habentes: vt pote materiæ propinquissimæ, nullius sunt principia operationis nisi per materiales qualitates: scilicet caliditatem: frigiditatem. Formæ verò mixtorum vtpote eleuatiores à materia altiori modo operantur: sicut adamas trahit ferrum ratione caliditatis aut frigiditatis: sed ex naturæ proprietate. Formæ autem animalium longe actualiores dignoscuntur: cum seipsa mouere & alia discernere intuemur.

Ex his

Ex his non solum percipitur q̃ facilis sit aditus ad pluralitatẽ intelligentiarũ cognoscendam sed etiam quod impossibile est fingere illã absq; hoc fundamento. Quomodo enim latitudo potest inueniri in eo quod actu & potentia caret? Cõmune est nanq; omnibus extremis: si extrema sunt: latitudinẽ in se ipsis non cõpati: essent enim vltima & non vltima: vt de se patet: & ideo oportet media esse illa in quibus latitudo quærit quæ vtriusq; extremi naturã sapiant. Et quia intellectualẽ naturã: quam ex hoc ꝙ intellectualis est: scimus actualitatem habere non cognoscere mus habere potentiã admixtã nisi videremus animã nostram illã habere: cũ potẽtia æquiuocè dicatur de potentia rerũ intellectualiũ: & de potentia rerũ sensibiliũ: & sine potẽtia non põt intelligi multitudo substãtiarũ intellectualiũ: ideo Commentator ait: ꝙ si nõ esset nota natura intellectus possibilis: nõ possemus intelligere pluralitatem in substãtijs abstractis.

3. de aĩa c. 5. fi.

Notanda sunt in hac litera tria. Primũ est hoc quod ex dictis Commentatoris adducitur ꝙ si non esset nota natura intellectus possibilis non possemus scire pluralitatem in substantijs immaterialibus. Secundum est: ꝙ sanctus Thomas nõ dicit animã intellectiuam esse ădeo potẽtiæ participẽ: vt forma materialis sit: sed vt materia trahatur ad participandum esse ipsius animæ. Tertium est: quia dicit animæ & corporis esse vnum & idem esse: quod est independens à corpore.

Primo dicto videtur obuiare processus Arist. 12. metaphysicæ: textu commen. 43. vbi explura litate motuum pluralitatem intelligentiarum cõcludit: & nullo modo meminit actus & potẽtię. Sed hoc rectè intelligentibus non obstat. Aliud est enim concludere numerum motorum: & aliud est concludere pluralitatem substantiarum intellectualium: licet enim idem subiecto sint motores orbium: & substantiæ immateriales: differunt tamen ratione: adeo vt ad diuersas scientias pertinet secundum Commentatorem. 12. metaphysic. com. 6. & ideo ex pluralitate motuum quamuis pluralitas motorũ vt sic concludi possit non tamen pluralitas substantiarum intellectualium vt sic. Intendunt igitur Auerrois & sanctus Tho. ꝙ intelligentiarum inquantum intelligentiæ sunt multitudo non nisi per notã naturã intellectus possibilis discernitur à nobis: licet earũ in quantum motrices sunt orbium ex suorũ effectuũ numero pluralitas inferatur. Vel dicito ꝙ venatio illa supposita notitia habita in libro de anima: vbi radicaliter innotuit pluralitas substãtiarum intellectualium possibilis quærit ex numero motuum quot sunt. Quod autem ibi supponatur motores proprios orbium habere potentiam admixtã: potest persuaderi ex eo quod supponitur ibi scilicet motores proprios orbiũ esse proportionatos suis orbibus: ita vt vnus vnũ tantum moueat orbem. Et si stella adderetur vel

T. cõ. 43.

T. cõ. 6.

non moueret vel tardius: vt dicitur secundo cœli, textu commen. 71. talis enim proportionis seu commensurationis cum alterum extremum sit res materialis: scilicet orbis: reliquum extremũ à potentia omnino denudatum putandũ nõ est: imo à sano intellectu non est intelligibile.

T. c. 71.

Propter secundum intelligendum est inuenire duplicem rerum ordinem in vniuerso: intelligibilium: scilicet & sensibilium. Ordo sensibilium materialis est materiam sibi necessario vendicãs: omnes enim substantiæ sensibiles materiam habẽt licet diuersimode: vt dicitur. 8. metaphysicæ, tex. commen. 3. & 12. Ordo intelligibilium immaterialis est & à materia non dependens. Intelligibile em̃ est vnumquodq; per separationem à materia: vt dicitur. 3. de anima, tex. cõmen. 11. Cũ ergo materia sit sub aliqua forma sensibilis ordinis cuiusmodi est omnis forma habẽs omnes vires suas sensibilibus organis affixas: non egreditur limites proprios: ipsa enim ad illud genus pertinet. Cũ verò sit sub forma intelligibilis ordinis: extra limites suos ascẽdit: & trahi dicit a d id qđ capacitatẽ eius transcẽdit: scilicet esse rei à se nõ dependentis: & quia supremum infimi attingit infimum supremi secundũ doctrinã Dionysij in libro de cœlisti hierar. cap. ideo supremum intersensibilia: homo scilicet seu materia eius coniungitur infimæ formæ intelligibilis ordinis: scilicet animæ intellectiuę: & eius esse participat: & propter hoc dicitur quod materia trahitur ad esse eius: eleuatur enim materia ad superius.

T. c. 3. & 12. & 14. T. c. 11.

Primo.

Ad euidentiam tertij adducẽdæ sunt rationes Scoti contra hoc dictum sancti Thomę: vt magis veritas elucescat. Sco. in quolib. quęst. 9. & 4. sen ten. dist. 43. q. 1. ex motiua cõtra hoc facit: quorũ aliqua recitantur ab Antonio Trombeta in. q. vtrum corruptum per potẽtiam diuinam possit idem numero redire: in qua tam ipse q̃ Scot. vbi supra sanct. Tho. opinionem non suã attribuũt de eo quod ibi quærit: & hoc quia locuti sunt nõ tota lege perspecta: & iuxta Arist. ad pauca respicientes de facili enunciant. Arguit ergo primo in proposito sic esse animę & hominis est idem: ergo anima coniuncta corpori non est perfectior se ipsa extra corpus: consequens est contra sanctum Thomam prima parte quæst. 89. vbi dicit animam habere perfectiorem statum in corpore quàm extra: consequentia autem probatur: quia nihil habens idem esse: ex hoc solo est perfectius, quod aliquid communicat alteri: licet alterum perficiatur ex: hoc communicare enim licet supponat perfectionem in communicante: non tamen dat illam ei: modo anima in corpore si semper retinet idem esse: nihil in corpore plus habet: nisi quod communicat esse suum corpori: ergo ex hoc nõ est perfectior se ipsa separata. Et confirmatur: quia ex hoc solo quod causa non communicat aliquid nullam imperfectionem acquirit: ergo anima non

v. esse aĩæ sit ẽ ipsi⁹ corporis Sco. quo li. q. 9. 4. d. 43. q. prima.

Cõfirmat

est imper-

est imperfectior separata: si idem esse retinet: nihil enim amisit nisi sui communicationē corporis. Præterea: anima habet idem esse cum homine: ergo homo non est perfectior in essendo ipsa anima in essendo. Antecedens est falsum: cōsequentia vero probatur: quia quæcunq; habēt omnino idē esse sunt æquè perfecta in essendo vel saltē id cui cōmunicatur illud esse nō est perfectius in essendo communicante. Præterea. Homo vt homo est tertium ens realiter distinctum ab vtraq; sui parte: scilicet anima & corpore: ergo habet proprium esse aliquid ab esse partium & consequenter non est idem esse animæ & hominis. Tenet consequentia: quia distinctum ens debet habere distinctum esse. Præterea: esse hominis in morte corrūpitur: esse autē animæ non corrumpitur: ergo esse animæ & hominis non sunt idem: cōsequentia plana est: & antecedens probatur, quia sicut generatio terminatur ad esse cōpositi: scilicet hominis: ita corruptio ad nō esse ipsius. Præterea. Homo post mortem non manet: ergo nec esse eius. Tunc vltra: esse hominis non manet post mortem: ergo esse animæ & hominis non est idem: cum esse animæ remaneat: processus totus clarus est: excepta prima consequentia: quæ probatur: ex eo quod nulli actuale esse inuenitur: cum illud cuius est non inuenitur. Præterea: in homine est alia forma præter animam: ergo in eo est aliud esse præter esse animæ: consequentia est nota: quia quælibet forma habet proprium esse: antecedens vero alias probatum est.

Secūdo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Anteq̄ ad argumenta hæc respondeatur aduertas primò: fundamentum ē. Tho. vniuersaliter esse in omni cōposito non inueniri nisi vnū esse substantiale actualis existentiæ: de quo nūc sermo est: eo q̄ vnam tantum formā substātialē in cōposito tenet ab vna em̄ forma non est nisi vnum esse substantiale b. Sed inter esse hominis & esse aliorū hęc diuersitas est quod licet tā esse hominis quā aliorū sit primo actus suppositi (vt quod) in homine: tamen totū compositum mendicat illud esse à forma: cuius est primo actus vt proprij & completi principij: in alijs vero cōpositis forma mendicat illud à composito. Et est ratio disparitatis: quia in solo homine qui supremum tenet locum inter sensibilia: ordo inferior sensibilis: scilicet trahitur ad ordinem superiorē intelligibilem & immaterialē. Vnde esse hominis cum ab anima intellectiua fluat, immateriale & altioris ordinis q̄ homo est: sicut & ipsa anima: & ideo homo mēdicat illud ab anima cui est proprium vt pote ad suum pertinēs genus: & inde est quod post mortem hominis anima remanet, esse etenim propriū indepēdens erat à composito corrupto: & sic illud retrahēdo ad se subsistit. Cæterorū vero esse cū sint eiusdē ordinis cū compositis quibus attribuūtur: sicut & formæ à quibus fluunt: & formæ ipsæ mēdicāt à cōpositis sicut & fieri: ita quod tandiu illo gaudent quandiu in cōpositis sunt, vnde corruptis compositis ipsę (cum sine existentia remanere non possint) desinunt statim.

2. par. q. 76. a. 4. q. de. a. q. 9. quol. 11. q. 5. 1. p. q. 76. a. 3 & 4. potē tia. q. 3. a. 9. neq; for me eclesiē torū. 1. q. 76. c. 4. * dria ter hominē & alia cō posita ma terialia.

Aduerte secundo pro solutione argumentorum tres propositiones. Prima est: q̄ cum duplex sit perfectio rei: prima. s. & secunda: res creata potēs causare: & si non efficiatur perfectior secundū defectionē primā: ex hoc quod actu causat, efficitur tñ perfectior secundū perfectionē secūdā, patet hoc ex tribus. Primo ex eo, quod est magis in actu res actu causans re in potentia causante: operatio em̄ est actus secundus causæ, perfectio autem actualitatem sequitur sicut imperfectio potentialitatem. Secundo patet ex eo qđ vnumquodq; est perfectius coniunctum suo fini q̄ separatum ab illo: res autem actu operans coniuncta est suo fini intraneo: qui est operatio iuxta illud secundi de cœlo & mundo. tex. com. 17. vnumquodq; est propter suam operationē. Tertio patet idem quod vnūquodq; quanto est similius Deo, tāto perfectius est: res autem actu causans est similior deo, quàm non actu causans: quia non solum assimilatur deo secundum hoc quod est: sed etiam secūdum hoc quod est communicare se alijs.

t. cō. 17.

Secunda propositio est: res est perfecta simpliciter non propter perfectionem primam: sed propter vltimā hoc traditur à Boetio in libro de hebdomadibus dicente: intueor in rebus aliud esse quod sunt, & aliud esse quod bona sunt: & declaratur à S. Tho. prima parte quæst. quinta, artic. primo ad primum.

Libro de hebdomadibus 1. q. 5. ar. 1. primū 1. q. 6. ar. 3. c. triplex pfectio rei.

Ad cuius intellectū nota, q̄ vt idem dicit prima parte. q. 6. ar. tertio triplex est perfectio rei. s. prima secundū quam res cōstituitur in suo esse sicut prima perfectio hominis est esse suum substantiale. Secunda vero est secundum quam est potens proximę ad suas perfectas operationes: sicut vires animæ & habitus eas informātes: quibus homo imperfectā operationem potest exigere. Tertia autem perfectio est secundum quā coniungitur suo fini: sicut speculatio quæ hominem substantijs separatis vnit. Manifestū est autem nō esse hominem simpliciter perfectū: qui sola naturæ bonitate gaudet: aut qui à proprio fine procul est, vnde ordo entis simpliciter ad ens secundū quid oppositus est ordini perfecti simpliciter ad perfectum secundum quid: secundū namq; esse substantiale homo entis simpliciter dicitur, perfectus aūt secundū quid, ideo em̄ qui nullā aliam perfectionem habet: nisi quia est homo perfectus non asseritur simpliciter: sed cum additione dicimus q̄ est perfectus secundū esse substantiale. Secundum vero esse accidentale quale est habituū & operationū: ens secundum quid homo dicitur: perfectus autem simpliciter: nihil em̄ tunc sibi deficit eorum quæ ad perficiē dū hominem exigūtur. Patet ergo intēta propositio:

Oppositio mō dē ordo entis simpliciter & ordo perfectiōis simpliciter.

sitio: quod scilicet res est perfecta simpliciter ex vltima perfectione. Tertia propositio est ista: realis pars essentiæ perfectior est in toto existens q̄ separata: & declaratur sic: vnumquodq; est perfectius cum est in complemento sui esse specificiq̄ cum deficit ab illo: pars autem essentialis quādo est in toto: est in complemento suæ speciei: ad cuius integritatem essentialiter ordinatur: cum aūt est separata ab eo: iam cum esse completo speciei non est natura specifica materiam & formam aggregante: perfectior igitur est in toto pars essentialis q̄ separata. Ex quibus ad propositum descēdendo dicimus perfectiorem statum habere animam intellectiuam in cōposito q̄ extra: eo quod quando est coniuncta corpori, habet non solum perfectionem primam quæ est esse: sed etiam per fectionem secundā influēdo vires suas corpori & cōmunicando se: & sic similior est Deo q̄ separata: licet Deus omnino immaterialis & incomponibilis sit: sicut cor motum similius est Deo q̄ nō motum: licet Deus sit oīno immobilis: perfectio enim corū cōsistit in hoc. Est præterea perfectior in corpore: quia in eo habet completum esse specificum quod nō nisi partialiter obtinet separata: quāuis enim integrum esse existentiæ retineat separata quod in composito habebat: non tñ habet tunc integrum esse essentiæ completū in specie eo modo quo nata est habere. s. vt pars in toto: ad quod tñ habendum non accidentaliter sed essentialiter ordinatur: vnde falsum est animā separatam retinentem idem esse actualis existētiæ: nihil nisi sui cōmunicationem ex separatione perdidisse: amisit enim esse quidditatiui specifici integritatem quandoquidem in sua specie integra nō manet: vnde & beatus Tho. in quæstionibus de anima. q. 1. ad. 16. ait principia essentialia alicuius speciei ordinari non ad esse tantū: sed ad esse huius speciei: licet igitur anima possit per se esse: non tñ in complemento suæ speciei esse sine corpore.

q. de anī. q. 1. 16.

Ad primum ergo argumentorum negat̄ consequentia. Cuius probationem patet ex prima propositione assumere falsum: licet enim cōicare supponat primam perfectionem: in cōicante tñ perficit ipsam perfectionem secunda qua res perfectior simpliciter dicitur: imo apud Dionysium supremū quod participant creaturæ de Deo est: q cōicatiuæ sunt. Dicitur secundo q̄ etiā minor probationis est falsa. s. q̄ anima separata hoc solo careat. s. cōicatione sui: vt patet ex tertia propositione: caret enim integritate specifici sui esse: & hoc est primum & principale quod reddit imperfectiorem animam separatam, ideo nanq; caret perfectionibus secundis: quia caret integritate specifica & non è conuerso. Ad confirmationem patet ex prima propositione: quia causa creata ex hoc quòd causat: habet perfectionem secundā cuius priuatio imperfectio magna est: & in proposito aliquid plus est: quia anima separata non solum desinit communicare se & vires suas. sed est in statu tali in quo impeditur à sui & virium suarū communicatiōe. & hoc est signum imperfectionis nō modicę. & est ea quam diximus, scilicet separatio à completo esse quidditatiuæ suæ speciei: vt expresse habetur à S. Tho. in quæstione de spiritualibus creatur. secunda ad quintum. Ad secūdum negatur consequentia. Ad probationem dicitur: quod cum esse sit duplex, quidditatiuum & existentiæ actualis: primum non remanet in anima nisi partialiter. homo verò habet illud integraliter: & secundum tale esse homo est perfectior in essendo. Quo ad esse autem existentiæ potest dici homo perfectior quo ad modū habendi hunc scilicet quia habet illud vt suppositum. anima autem secundum alium modum perfectior dici potest: in quantum. s. tale esse est sibi & non homini proprium (modo supra declarato) vnde se habēt in hoc homo & anima sicut excedēs & excessum. Ad tertiū negatur cōsequētia de esse actualis existentiæ loquendo: non enim res distincta realiter ab alia habet aliam existentiam ab illa: iam enim dictum est partes & totum habere idem esse. Cōceditur autem consequentia de esse essentiæ: sed hoc nostro fauet proposito. Ad quartum dicitur sicut ante: quod si in antecedēte sit sermo de esse essentię: verum assumitur in prima eius parte: sed non in secunda: liquet enim ex supradictis: q̄ esse specificum completum animæ corrumpitur. Si autem sit sermo de esse existentiæ, potest duplici ter intelligi. Primo quod esse actualis existentiæ hominis desinat simpliciter. & sic est falsum: retrahit enim anima illud ad se. Alio modo pōt intelligi quod esse hominis in morte desinat esse hominis ideſt desinat informare hominem. & hoc modo conceditur: sicut enim de generatione hominis specialem sermonem facimus, & non sic de cæterorum propagatiōe animalium. dicente Aristotele (in secundo de generatione animalium, capitulo tertio.) quod intellectus tantum venit ex extrinseco. & ipse solus est diuinus: eo quod operatio sua non habet communicationem cū operatione corporali omnino: ita de corruptiōe eiusdem specialis sermo esse debet: dicente eodem. 12. Metaphysicæ textu Commenti. 17. quod in quibusdam nihil prohibet formam remanere post: vt si est anima talis: non omnis forsan sed intellectus. Ad quintum negatur prima consequentia. Et ad probationem vtendo distinctione facta dicitur quod cū esse actuale hominis dupliciter sumatur: scilicet secundum se seu simpliciter. Alio modo prout est huius. primo modo remanere nō est impossibile corrupto homine. secundo modo non est intelligibile quod remaneat. nullius ergo rei esse actuale manet vt eius est quando id cuius est non inuenitur: potest tamen simpliciter inueniri: & ratio est in proposito sæpe iam dicta: quia id esse non est proprium homini sed animæ: ideo oportet quod inueniatur semper quando est id cuius est proprium. & si desinat id cuius erat

Ad primum.

Ad cōfirmationē

Capit. 3.

Te. c. 17.

Ad quintum.

Ad sextū

ius erat vt communicatum. Ad sextum negatur antecedens. Ad probationes verò alias tactas sunt responsiones alias dat̨e. Relinquitur igitur verum esse de esse actualis existentiæ: quod vnum omni no est esse animæ intellectiuæ & hominis: quod secundum se independens est à corpore: vtpote non causatum abillo: quia nō est eductum de potentia materiæ: licet prout est huius. s. hoīs: nō nisi in corpore inueniri posit. ¶Caput sextum.

HIs visis, patet quomodo essentia inuenitur in diuersis. Inuenitur autem triplex modus habendi essentiam in substātijs: aliquid enim est sicut Deus: cuius essentia est ipsum suum esse: & ideo inueniūtur aliqui philosophi dicentes q̄ Deus non habet essentiam: quia essentia eius non est aliud quàm esse eius.

Capit. 5. in princ. & circa. medium.

Hoc est principium capituli sexti: quod diuiditur in quatuor partes. In prima agitur de essentia Dei. In secunda de essentia intelligentiarū & animæ. In tertia ostendit quomodo ista se habeant ad intentiones logicas. In quarta replicat̄ de essentijs cōpositis. De essentia ergo Dei posit⁹ duas cōclusiones & exclusurus duos errores ponit primam conclusionē affirmatiuā talem. Essentia in Deo significat ipsum esse eius: hanc conclusionē non aliter quàm ex supradictis deducendo ponit. fuit nanq; supra probata & ab omnibus est concessa. Est autem intellectus cōclusionis q̄ esse actualis existentiæ diuinū est ipsa quidditas eius: ita quòd prædicatur de Deo sicut prædicatū primi modi dicēdi per se: ita quòd ista: Deus est, est in primo modo perfeitatis: quod de nullo alio à Deo communis via fatetur (dato etiam q̄ esse & essentia in creaturis teneatur esse idem realiter: & quia ipsum existere est essentia Dei) ideo à quibusdam Platonicis scilicet dicitur quòd Deus nō habet essentiam quasi pura existentia sit.

Deus nō est in genere.

Et ex hoc sequitur quòd ipse non sit in genere: quia omne quod est in genere oportet quod habeat quidditatem præter esse suum: cum quidditas aut natura generis aut speciei non distinguatur secundum rationē naturæ in illis quorū est genus vel spēs: sed esse est in diuersis diuersimodè.

Hic ponitur secunda conclusio & negatiua: Deus non est in genere: probatur in litera ex antedictis sic: omne quod est in genere habet quidditatem præter suum esse: Deus non habet quidditatem præter suum esse: ergo Deus non est in genere. Minor est conclusio præcedens. Maior probatur sic: omnia quæ sunt in genere indistincta sunt in essentia generis vel speciei: distincta autem per diuersimodè habere esse illius naturæ generic̄e vel specificæ: ergo esse naturæ generic̄e vel specificæ est præter naturam ipsam generic̄a vel specificam: & sic omne quod est in genere habet naturam præter suum esse. Antecedens huius cōsequentiæ est de se notum: homo enim & leo sunt indistincti in natura animalis: distinguuntur autem inter se per hoc quod diuersimodè habent esse animatum: genus enim diuersum habet esse in speciebus: similiter fortes & Plato indistincti sunt in natura humana: distinguuntur autem inter se: quia habent diuersum esse humanum: non enim est intelligibile quod homo habeat idē esse in forte & Platone: consequentia verò patet ex eo quod nō videtur imaginabile, quod id quo aliqua distinguūtur non sit præter id quo aliqua conueniunt. Et nota quod ad intentum huius rationis sufficit quod esse sit præter essentiam, ideſt præter conceptum quidditatiuum: sic enim sufficit differre principium conuenientiæ à principio differentiæ: vt patet de genere & differentijs: quorum altero conueniunt: alteris differunt species: & quia in solo Deo esse est de conceptu quidditatiuo: ideo solus Deus extra genus ponitur. Sed quoniam esse: ideo est præter conceptum quidditatiuum: quia est distinctum realiter ab essentia: & ideo est de conceptu quidditatiuo: quia est idē realiter essentiæ: ideo ex hac radice, scilicet quod esse & essentia sunt idem realiter in Deo procedere dicitur, quod Deus nō sit in genere. Nec te moueat quòd ratio ista digredi videtur ab esse actualis existentiæ ad esse quidditatiuum, quando quidem in minore est sermo de esse actualis existentiæ: & postmodum in probatione maioris: quam oportet de eodē esse loqui: transitur ad esse quidditatiuum cum dicitur species conueniunt in genere & differunt in esse diuerso: hoc enim verificatur de esse quidditatiuo specificè accepto: homo nanq; & bos conueniunt in animali: & distinguūtur differentijs specificis, quibus animal in eis diuersum esse specificum acquirit. Propter hoc inquam non oportet turbari: quoniā (vt in hoc patebit capitulo) differentiæ naturam generic̄a nō diuersificāt nisi in ordine ad diuersum esse actualis existentiæ: & ideo mira subtilitate sanctus Thomas digressus non est primam rationē distinctionis naturæ generic̄æ in inferioribus attēdens: hoc autem (infra) melius intelligetur cū cōmunissima regula assignabitur: vnde sumantur gen⁹ & dria.

In hoc eo cap.

Quō verū sit qđ in deo eē sit de conceptu qđ ditatiuo ipsius sēcūdo cōtra Gēti. capi. 25.

Ad euidentiam eius quod hic supponitur, scilicet quòd in Deo esse est de conceptu quidditatiuo: quia est idem essentiæ: nota tres propositiones. Prima est quidditas quæ est sua existentia actualis non est ad aliquod genus determinata: hoc declaratur breuiter vnico medio sumpto ex secundo contra Gentiles. capitulo. 25. sic: omnis quidditas in genere limitata est essentialiter designabilis per differentiam à qua mendicat esse in actu: nulla quidditas eadem suæ actuali existentiæ est essentialiter designabilis per differentiam

rentiā à qua mendicat esse in actu: ergo nulla q̄ditas eadem suæ actuali existentiæ est ad aliquod genus determinata. Maior notificatur inducēdo: animal enim est essentialiter determinabile per differentias: rationalem: scilicet & irrationalē: & ab eis mendicat esse in actu cum impossibile sit esse animal in actuali existentia nisi sit rationale vel irrationale: similiter color essentialiter est determinabilis per suas differentias: per quas existētiam actualem sortitur: non em̄ potest inueniri color nisi albus vel niger &c. minor autem intelligētibus terminos patet ex se quomodo nanq; existētia actualis mendicabit esse in actu ab aliquo alio formaliter? Si enim mendicat esse in actu ab aliqua differentia formaliter: cum esse in actu nihil aliud sit q̄ habere existentiam actualem: sequetur q̄ existentia actualis habebit existentiā actualem formaliter per aliquid aliud à se: sicut animal per rationale formaliter acquirit existentiā actualem: hoc autem nō videtur intelligibile. ergo &c.

Secunda propositio est ista: existentia actualis ad nullum genus determinata: est purū esse: ista patet ex similibus: si nanq; animal non sit determinatum ad aliquam speciem: purū animal erit: & albedo si nō sit coarctata ī aliquo subiecto: pura albedo erit: ita & esse ad nullius naturæ prædicamentalis capacitatem determinatum: purū esse necesse est: & si abstractio huiusmodi est per op⁹ intellectus: etiam puritas ipsa est secundum rationem. Si autem fuerit secundum rem: & puritas ipsa est secundum rem: vt de se patet.

Tertia propositio est ista: esse est de conceptu quidditatiuo puri esse tantum. Patet ista quo ad vtranque exponentem & quo ad primam quidem: quia non est intelligibile quòd de puro esse non prædicetur quidditatiuè ipsum esse. Si enim de eo aliquid prædicari potest quidditatiuè: illud oportet esse ipsum esse: cum purum esse ponatur. Quod autem cætera non recipiāt esse in suis quidditatiuis conceptibus ex eo patet quòd cum esse non habeāt in sua puritate sed suis quidditatibus coaptatum possunt secundum suas quidditates absque esse & non esse diffiniri. Ex his deducitur intentum sic: ideo existentia est de conceptu quidditatis rei: quia res illa est purū esse: ideo autem res illa est purum esse: quia non est ad genus aliquod limitata: ideo autem res illa non est ad genus limitata: quia est idem cum sua existentia: igitur de primo ad vltimum: ideo existētia est de conceptu quidditatiuo rei: quia res illa est eadem suæ existentiæ. Et quoniam si affirmatio est præcise causa affirmationis: negatio est causa negationis ex hoc quòd res creata non est eadē suæ existentiæ: esse non est de eius conceptu quidditatiuo. Vnde cum Deus gloriosus sit suum esse ipse nihil est aliud quàm ipsum esse secundum rem separatum à naturis prædicamētalibus in sua puritate subsistens.

Nec oportet si dicimus quod Deus est A esse tantum vt in errorem eorum incidamus qui Deum dixerunt esse illud esse vniuersale quo quælibet res formaliter est. Hoc enim esse quod Deus est huius condi tionis est vt nulla sibi additio fieri possit. Vnde per ipsam suam puritatē est esse distinctum ab omni esse: propter quod in cō mento nonæ propositionis libri de causis dicit̄ quod indiuiduatio primæ causæ quę est esse tantum est per puram bonitatem eius. Esse autem commune sicut in intelle ctu suo non includit aliquam additionē: B ita nec includit in intellectu suo aliquam præcisionem additionis: quia si hoc esset, nihil posset intelligi esse in quo super esse aliquid adderetur.

Hic excluditur primus quorūdam error talis, scilicet Deus est commune esse omnium: imagina ti sunt isti q̄ cum omnia conueniāt in hoc quod habent esse ipsum esse omnium, quo res formaliter sunt in cōmuni seu in vniuersali sit ipse Deus gloriosus: moti sunt autem tali ratione: esse nulla additione specificatum est esse commune: Deus est esse nulla additione specificatum: ergo Deus est esse cōmune. Sed peccat ratio illa propter multiplicem maioris intellectum: dupliciter enim in- C telligi potest esse à nulla additiōe specificari. Vno modo secundum rem extra animam subsistēdo. Alio modo secundum intellectus cogitationem tantum: primo modo maior est falsa: minor autē vera: secundo modo maior est vera: minor autem falsa: esse nanque commune per intellectū in sua abstractione acceptum: nullam contradictionem includit: secundum verò quòd est extra intellectū sine cōtractione non inuenitur: omne nanq; esse est contractum ad substantiam vel accidens: esse aūt quod est quidditas diuina: est purū absq; omni additiōe secundū rem & ex ipsa sua puritate: secundū rē est distinctū ab aliorū esse & hoc: & nullo modo cōe sicut albedo separata ex hoc ipso q̄ esset pura albedo: esset distincta albedo ab alijs albedinibus cū substātijs mixtis & non esset albedo in cōi. Peccat secūdò maior illa: quia cōtingit adhuc dupliciter esse nulla additione specificari seu cōtrahi. Vno mō actu tm̄. Alio modo actu & potētia: primo modo maior est vera: minor verò falsa: secundo modo modo maior est falsa: minor aūt vera. Esse nanq; in cōi: licet nulla sit additiōe contractū est tm̄ cōtrahibile: aliter nulla res haberet esse: quæ aliquid addit supra ipsum esse: & sic hō nō haberet esse: cū vltima esse habeat humanitatē quātitatē &c. vñ esse cōe actu tm̄ specificatione caret: esse verò diuinum nullam specificationem habet actu: nec aliquā habere pōt: & ideo actu & potentia additione caret. Et hæc est solutio

lutio quam in litera S.Tho. ponit sub alijs verbis dicens q̃ omne commune nec includit nec excludit additionem, ideſt non includit actu: potest tamen habere illam. Esse verò diuinum non solum non includit illam: imo excludit, ideſt non solum non includit actu: imo nec potentia: & sic excludit illam: quod enim impossibile est cõuenire alicui excluditur omnino ab illo. De his diffuse habes in primo contra Gentiles cap. 27.

Vide primo cõtra Gẽ. c. 27

Similiter etiam quanuis sit esse tantum non oportet quod deficiant ei relique perfectiones vel nobilitates: imo habet omnes perfectiones quæ sunt in omnibus generibus propter quod perfectum simpliciter dicitur: vt Philosophus & Commentator in quinto Metaphysicę dicunt. Sed habet eas modo excellentiori omnibus rebus: quia in eo omnes vnum sunt. Sed in alijs diuersitatem habent & hoc est quia omnes illæ perfectiones conueniunt sibi secundum suum esse simplex. Sicut si aliquis per vnam qualitatem posset efficere operationes omniũ qualitatum: in illa vna qualitate oẽs qualitates haberet: ita Deus in ipso esse suo omnes perfectiones habet.

Excludit secũd° error.

Hic excluditur secundus error talis, s. Deus nõ est simpliciter perfectus. Ratio autem huius erroris in proposito est ista. Id quod habet esse tantũ est imperfectum respectu eius quod habet esse viuere & intelligere: sed Deus habet esse tantum. ergo Deus est imperfectior alijs. Maior est ex sena. Minor verò ex dictis deducit sic. quod est purum esse non est admixtum alijs: puta viuere & intelligere. aliter esset purum & nõ purum: Deus est purum esse. ergo non est admixtus alijs, scilicet viuere & intelligere. & consequẽter Deus nõ habet nisi esse: quod erat probãdum. defectus huius rationis in litera non explicatur: sed in primo contra Gentiles capit. 29. vbi declaratur quod ex hac propositione: Deus est purum esse subsistẽs. sequitur Deum esse vniuersaliter perfectissimũ. Et propterea notanter in textu dicitur. (imo habet omnes perfectiones &c.) ac si dicat quod ex hoc non sequitur Deum aliqua perfectione carere: sed oppositum potius ex hoc concluditur. Est autem modus ex illo fundamento intentum deducendi talis: id cui conuenit esse secundum totã virtutem seu potestatem ipsius esse: nulla perfectione seu nobilitate essendi caret: sed esse purum subsistens est id cui conuenit esse secundum totã virtutem seu potestatem ipsius esse. ergo esse purum subsistens nulla perfectiõe seu nobilitate essendi caret. Maior declaratur ex eo quod oĩs perfectio cuiuscunq; generis non nisi secundum aliquod esse est. Non enim sapientia perficit hominem nisi ea homo sapiẽs sit: nec iustitia perfectio hominis dici potest nisi ea homo iustus sit. Si igitur omnis perfectio attẽditur secundum aliquod esse: id in quo tota plenitudo essendi reperit: omnem perfectionem patet habere. & sic repugnat quod id habeat esse secundum totam amplitudinem suam & aliqua perfectiõe essendi careat. Minor verò exemplariter notificatur: sicut enim si albedo separata inueniretur: nihil ei de virtute albedinis deesse posset. (Vt enim supradictũ est.) Ratio quare albedini huic nõ ineſt tota perfectio possibilis reperiri in specie albedinis est: quia coaptata est receptiuo quod secũdum totum posse eius non recipit eam. ita esse ipsum si receptũ est in alio: coarctatum est ad naturæ illius recipientis limites (substantiam, scilicet vel accidens) & consequenter limitatum ad illius generis nobilitatẽ. Si verò purum & non receptum in aliqua sit natura: illimitatum & infinitum simpliciter est: & omnes perfectiões possibiles in ente reperiri simpliciter præhabet. Cùm autem audis quod albedo si separata sit, omnem perfectionem possibilẽ suæ speciei habet. non intelligas (vt veritatis ęmuli obijciunt) quod negatio, scilicet receptiõis eius in alio daret sibi illam perfectionem: sed sicut receptio albedinis est cõditio ad suam requisita imperfectionem: ita negatio receptionis est cõditio suæ illimitatæ perfectionis comes. Vnde efficax argumentum ex receptiõe & separatione eius sumitur tanquam à conditionibus necessarijs & inseparabilibus. Et quoniam habere perfectiones omnium generũ potest intelligi dupliciter. Vno modo in seipsis. Alio modo in aliquo superioris ordinis: ideo ad declarandũ quomodo ipse Deus qui est ipsum esse essentialiter: habeat omnes perfectiones: dicit q̃ Deus non habet omnes perfectiones in seipsis, ideſt distinctas abinuicẽ in proprijs naturis: sicut homo habet sapientiam, iustitiam, prudentiam &c. Sic enim in Deo oporteret esse maximam compositionem, sed habet eas indistinctè vnitas in suo esse simplicissimo. Illud quippe esse diuinum æquiualet omnibus perfectionibus omnium generum & excedit singulas & omnes simul: vtpote res superioris & inaccessibilis ordinis. Cuius exemplum in luce solis habes: qua sola sol potest quicquid possunt omnia inferiora per tot varias qualitates, propterea à philosopho & Com. (quinto Metaphy. cap. de perfecto) dicitur q̃ Deus solus est ens simpliciter perfectum vniuersitatem perfectionum in se habens.

Cap. 29.

Nõ optima.

T. &. capit. 21.

Quæstio. XII.

de distinctiõe perfectionũ attributaliũ in diuinis.

Hic quæritur an perfectiones existentes in ipso Deo sint aliquo modo distinctæ absq; omni opere intellectus. In hac quæstione quinque agenda sunt, primò declarabitur titulus quęstionis. secundò recitabitur opinio Sco. cum fundamẽtis. tertiò declarabitur opinio sancti Thomæ. quartò impugnabitur opinio Scoti. quintò respondebitur argumentis in oppositum.

Quo ad primũ Scito primo perfectionem esse duplicem: quædam est, perfectio simpliciter: & quædam est perfectio in hoc vel illo. Perfectio vero simpliciter est illa quę in suo proprio ac formali conceptu dicit perfectionem cum nulla imperfectione vt sapientia bonitas & similia. Perfectio vero in hoc vel illo est quæ in suo proprio ac formali conceptu dicit perfectionem imperfectioni mixtam vt humanitas equinitas & his similia. Dixi (in proprio ac formali conceptu) quia includere aliquam imperfectionem in conceptu communi sibi & alijs aut materiali nõ derogat suæ perfectioni simpliciter. Sapientia ẽm licet in sui generis conceptu: puta habitu seu qualitate imperfectionem dicat (potẽtialem scilicet) aut dependentiam &c. quia tamen in suo differentiali conceptu hoc formaliter non includit: non prohibetur quin perfectio simpliciter sit. Dixi (dicit perfectionem) propter relationem quæ in suo proprio ac formali conceptu cum nulla imperfectione nullam perfectionem sonat. Scito secundo quòd perfectiones esse in aliquo contingit dupliciter. Vno modo formaliter. Alio modo virtualiter, esse formaliter in aliquo est esse in eo: vt forma est in habente ipsam: sicut humanitas albedo quantitas & alia huiusmodi in homine sunt. Esse autem in aliquo virtualiter est esse in eo vt effectus est in sua causa effectiua quẽadmodum calor est in sole. Poteris autem comprehendere multum distare inter hos modos essendi in aliquo ex hoc vno eorum effectu pro nunc: quod ea quæ primo modo insunt intrinsecè denominant suppositum tale. Ea autem quæ secundo modo insunt non denominant suppositum tale: vt patet in sole qui luce dicitur lucidus: calore aũt nõ dr̃ calidus. Amplius perfectiones esse in aliquo formaliter cõtingit dupliciter. Vno modo in suis proprijs naturis distinctas & limitatas: sicut in homine est esse intelligere & velle &c. Alio modo contingit eas esse formaliter in aliquo superioris ordinis vnitas & illimitatas: sicut in solis luce sunt virtus calefactiua & deficcatiua & alia huiusmodi. Nec parum distãt isti duo modi inter se. Longe nanq; excellentius est esse in aliquo secundo modo (vt in exemplo dato apparet.) Quanuis igitur perfectiones omnium generum excellentiori modo sint in deo q̃ in creaturis: quia tamen perfectiones non simpliciter sunt in eo virtualiter tantum (eis ẽm non denominatur talis.) Perfectiones autẽ simpliciter sunt in eo formaliter & non in proprijs naturis limitatę: sed vt in re superioris ordinis realiter indistinctę & illimitatę. Ideo vertitur in dubium an perfectiones simpliciter existentes formaliter in deo cum reali identitate sint aliquo modo absque omni opere intellectus distinctę: hęc de primo.

Perfectio simpliciter qd sit

In quo stat difficultas.

Sco. 1. d.

Quo ad secundum Sco. in primo sent. distin. 8. q. 3. opinatur perfectiones has esse distinctas præciso omni opere intellectus distinctione ex natura rei formaliter. Appellat autem distinctiõẽ (ex natura rei) quæ innascitur ex ipsarum rerũ natura ita q̃ absq; omni intellectus operatione est. Formalem vero addit: quia non omnis distinctio ex natura rei est formalis: sed ea tantũ quæ ex quidditatibus seu rationibus formalibus fit. Probat autem intentũ suum multis rationibus quarum eas adducẽdas censui, quæ ex puris naturalibus procedunt: quoniã theologiã nunc tradere non intẽdimus &c. Arguit ergo primo sic: sapiẽtia & bonitas absolutè distinguũtur formaliter ex natura rei: ergo sapientia infinita & bonitas infinita distinguuntur formaliter ex natura rei: antecedens est euidens. Consequẽtia autẽ probatur: quia infinitas non variat rationem formalem eius cui additur. In quocunq; ẽm gradu perfectiõis suæ latitudinis intelligatur perfectio aliqua semper retinet eandẽ rationem formalẽ vt patet in omnibus. Si igitur sapientiæ & sapientię infinitæ est eadem ratio formalis: & ratio formalis sapiẽtiæ infinitæ non includat ex natura rei rationẽ formalẽ bonitatis. Præterea distinctio præcedẽs rõnem primi distinctiui nõ est per tale distinctiuum: sed distinctio naturæ & intellectus præcedit intellectionem, quæ est primum distinctiuum secundũ rationẽ: ergo &c. probatur minor: quia si nulla distinctio eorum præcederet: non magis distinguerentur intellectione vt intellectio est q̃ ea vt natura est. Quicquid ẽm distinguitur intellectione vt est omnino indistincta à natura distinguitur etiam natura. Præterea illa quæ formaliter distincta intelliguntur intellectu intuitiuo: ergo habent distinctionem vt existentem: sed perfectiones diuinæ intelligũtur formaliter distinctę ab ipso deo intellectu intuitiuo ergo habent distinctionem vt existentem in eis. Talis non põt esse distinctio rationis: oporteret enim intellectum diuinum sua intuitione causare aliquam relationem rationis in sua essentia vt existentem: quod est absurdum: igitur talis distinctio est ex natura rei. Maior patet ex differẽtia inter intellectum intuitiuum & abstractiuũ. Minor verò est clara de se. Præterea: Deus intelligit essentiam suam vt veram: vult autem vt bonã ergo veritas & bonitas distinguũtur ante omnẽ actum intellectus: tenet consequẽtia: quia distinctio obiectorum præuenit distinctionem actuũ sicut causa effectum. Præterea: bonitas & veritas in deo non distinguũtur ex natura rei: ergo sunt formaliter synonima: consequens est contra te: consequentia autem probatur: quia bonitas & veritas non significant nisi ipsas puras perfectiones in re nullo modo distinctas in ea. Præterea inter perfectiones diuinas est ordo demonstratiuus: quo doctores vnã ex alia demonstrant esse

Prima rõ

Secunda

Tertia.

Quarta.

Sexta.

etiam distinctio inter prædicationes formales & non formales. Dicitur em̃ q̃ sapiẽtia non prædicatur formaliter de bonitate: est & æqualitas secundũ Augustinũ. 15. De trinitate: igitur distinguntur ex natura rei. Vt quid em̃ doctores implent tot quinternos si omnia sunt idem formaliter? Præterea: inter perfectiones diuinas ante omnẽ actum intellectus inuenitur contradictio: ita q̃ Deus intellectu intelligit & non vult: voluẽtate autem vult & non intelligit: ergo inter perfectiones diuinas est distinctio ex natura rei. Præterea: (ad complementum doctrinæ) distinctio fundans distinctionẽ realẽ non dependet ab opere intellectus: sed distinctio perfectionũ diuinarũ fundat distinctionum realem emanationum diuinarum: igitur est ex natura rei: & non ex intellectus operatione &c. hæc de secundo.

Cap. 3. Septima. Octaua.

Quo ad tertiũ prætermissa Trinitate personarũ: declarãdæ sunt tres propositiones: in quibus cõsistit sẽtẽtia S. Tho. & veritatis. Prima est. In deo scdm̃ se nulla est distinctio actualiter. Secunda est. Indeo secundum se est distinctio rationis virtualiter seu fundamẽtaliter. Tertia est. In deo vt determinat actum intellectus nostri est distinctio rõnis actualiter. Ad euidentiam primæ propositionis sciendum est q̃ aliud est iudicium de rationibus formalibus rerum in proprijs naturis: & aliud est iudicium de rõnibus formalibus earũdẽ in re aliqua superioris ordinis formaliter existẽtibus. Res em̃ in proprijs naturis ideo seclusõ oĩ opere intellectus, distinguuntur formaliter: quia se mutuo nõ includũt in suis formalibus rõnibus. Ideo aũt rõ formalis vnius nõ est alterius: quia quælibet earũ ita est ipsa q̃ nõ altera: verbi gratia. Ideo virtus calefactiua & virtus deficcatiua in proprijs naturis distinguũtur formaliter ex natura rei: quia virtus calefactiua ita est calefaciẽdi principiũ q̃ nõ deficcãdi & ecõuerso. Res autẽ adunatę in aliquo superioris ordinis: sicut in vna simplici re altiori inueniũtur: ita in illius vnica rõne formali formaliter adunatur: sicq; distinctiõe formali ex natura rei necesse est careãt: cũ desit ibi talis distinctionis radix iã dicta (limitatio. s. illa qua quælibet earũ ita est ipsa q̃ non altera) neutra nanq; earum cũ sunt realiter vnitę: est magis ipsa q̃ alia. Verbi gratia, prosequẽdo exemplum datũ: virtus calefactiua & deficcatiua in luce solis formaliter inurẽte sicut in vna lucis natura adunatur: ita in lucis rõne formali indistinctè formaliter sunt: ita quòd assignata completa solaris lucis diffinitione: non sit opus vltra earum quærere diffinitiones. Completa enim diffinitione solaris lucis, eam in sua celsitudine qua inferiora indistinctè in se ipsa præaccipit cum declaret propter adæquationem quæ debet esse inter diffinitionem & rẽ diffinitam virtutem eius calefactiuam & deficcatiuam manifestat quãdoquidem virtus eius calefactiua nõ magis est ipsamet q̃ sit lux & virtus deficcatiua & econuerso. Cum E autem secũdum Dionysium quinto capitulo de diuinis nominibus: perfectiones simpliciter sint in deo non ad proprias naturas definitę: sed ad ipsius esse illuminationem eleuatę: consequens est: vt sicut omnes in vna simplicissima re formaliter adunantur: ita in illius simplicissima ratione formali indistinctè formaliter sint. Et sicut sapientia diuina non magis est sapientia q̃ bonitas & veritas & ipsum esse diuinum & ecõtra: ita ratio formalis ipsius esse diuini non magis includit ipsum esse q̃ sapiẽtiam & bonitatẽ. (Si enim adequata diffinitio illius rei simplicissimę, quæ Deꝰ. est daretur) in illa vnica rõne formali: quicquid est Deus includeretur formaliter: aliter diffinitio celsitudinem diffiniti non adæquaret: vnde & ipse Deus gloriosus: qui se ipsum per modum sui intelligit: vnicam tantum rationem formalẽ F format: (verbum scilicet.) Potest ergo super hæc arguere sic: quęcunq; formaliter adunantur in vnica & adequata ratione formali ipsius dei non distinguuntur formaliter ex natura rei: sed perfectiones diuinæ seclusõ omni opere intellectus adunantur in vnica & adæquata ratione formali ipsius ergo &c. probatur minor: quia non magis adunantur virtutes qualitatum inferiorũ in luce solari q̃ perfectiones simpliciter in deo: sed illę adunãtur formaliter vt ex se patet: & abaduersarijs cõceditur: ergo &c. probatur maior: quia aliter diffinitio non adæquaretur diffinito. Secunda ratio. G Secundo principaliter pro prima propositione arguitur sic. Omnis actualis distinctio ex natura rei fundat̃ super actuali oppositione ex natura rei: sed inter perfectiones nulla est actualis oppositio ex natura rei: ergo: maior habetur ex. 10. metaphysicæ. tex. commen. 24. minor probatur inductione: q̃ enim ibi non sit oppositio contradictoria neq; priuatiua formaliter: ex eo patet q̃ vtriusq; oppositionis alterum membrum est formaliter negatio quam ponere in deo formaliter nefas est. Nec sufficit q̃ sit ibi negatio fundamentaliter: quoniam distinctio actualiter exigit actualiter oppositionẽ: oppositio autem actualiter exigit extrema actualiter: vt patet regulariter de omni oppositione. Quod autem non sit H oppositio inter eas cõtrariè patet ex eo q̃ alterum contrariorũ semper est defectiuum. 10. metaphysicæ tex. commen. 16. Quod verò nõ sit oppositio relatiua inter illas ex se manifestum est. Nec obstat q̃ ex hoc sequi videtur q̃ in deo nõ sint multę perfectiones: sed vna tantũ puta Deitas: verissimum em̃ est q̃ Deus ipse non est nisi vna perfectio illimitata: omnino præhabens in se multiplicatas & multiplicabiles in alijs perfectiones omnes. Ad euidentiam tam secundæ q̃ tertiæ propositionis nota q̃ (vt in quadam quæstione supra diximus) sicut res illa simplicissima quam Deũ dicimus est id cui assimilantur omnes perfectiones simpliciter in proprijs naturis existentes: ita est id cui assimilantur omnes conceptus

t.c. 24. t.c. 16. Cap. 1. q. 2. conclusione. 1.

ptus formales earũ cũ nihil aliud sint q̃ ipsę perfectiones in esse intentionali. Ex hoc autem q̃ Deus terminat conceptiones has vt obiectum in eis intellectũ: necesse est Deũ ipsum omniũ earũ correlatiuũ intelligi pluribus relationibus rõnis secundũ earũ numerũ: sicq; distinctionẽ in se rõnis actualiter habere: ita vt Deus obiectus pluribus cõceptiõnibus seu rõnibus formalibus dicatur habere in se distinctionẽ rationis formalem actualiter (obiectiuè tamẽ) & propter pluralitatẽ conceptuum formalium: quibus obijcitur: & propter pluralitatem relationũ rationis: quibus refertur seu referri intelligitur ad perfectiones prædictas: tam in esse naturali q̃ in esse intentionali. Ex eo autem q̃ in deo seclusõ omni opere intellectus est: vnde causare & terminare possit conceptus prædictos: dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter seu fundamẽtaliter. Habet autem hæc Deus ipse ex summa & illimitata sui perfectione: cuius sicut nulla creatura est capax in esse naturali: ita nullus intellectus creatus in esse intẽtionali: quicunq; enim intellectus creatus (etiã videẽs Deum per essentiam) impotẽs est ad formandum conceptum vnum diuinæ adequatum perfectioni. Vnde pro secunda propositione argue sic. Omne habens in se vnde causare & terminare ac verificare obiectaliter possit distinctas rationes seu conceptiones formales habet intentionem rationis virtualiter se cluso omni opere intellectus: Deus gloriosus est huiusmodi: ergo. Pro tertia propositione argue sic. Omne terminans plures cõceptus formales, habet in se actualiter distinctionem rõnis: Deus est huiusmodi: ergo &c. Hæc de tertio.

Probat̃ se cũda pro positio. Probatur tertia pro positio.

Quo ad quartum arguitur cõtra Scotum tripliciter. Et primo sic. Distinctio formalis ex natura rei est maior distinctio distinctione reali: ergo perfectiones diuinæ non distinguũtur formaliter ex natura rei, cõsequentia tenet: & antecedẽs probatur sic. Distinctio per intimiora est maior illa quæ fit per ea quæ sunt extra intima rei: distinctio formalis ex natura rei est permaximè intima rei, distinctio autem realis per ea quę sunt extra intima rei: ergo &c. minor patet ex Scot. in primo senten. dist. 2. dicente q̃ distinctio formalis ex natura rei fit per prædicata primi modi quæ insunt rei in primo signo: distinctio autem realis fit per ea quę insunt post. Maior probatur distinctio per aliqualiter intima est aliqualiter distinctio, distinctio per magis intima est maior distinctio, ergo distinctio per maximè intima est maxima distinctio. Si em̃ simplr̃ & sequit̃ simplr̃ magis ad magis: maximũ necessario sequitur ad maximũ &c. Secũdo arguitur sic perfectiões diuinæ abstractæ abstractione præcisissima: sunt formaliter infinitæ, ergo sunt idẽ formaliter ex natura rei. Antecedens est Scot. in primo senten. 8. q. 3. in responsione ad argumentum principale: cõsequentia probatur supponendo secundũ

'Contra Sco. argũ primo. 1. d. 2. q. 4.] Insolõne 1. q. ibi proposui circa me. Secundo Sco. 1. d. 8. q. 3. primũ principale.

A duplicẽ infinitatẽ (in responsione ad primum declaranda) dupliciter posse intelligi illud antecedens. s. de infinitate infra propriã rationem: & de infinitate infra entis latitudinẽ: tunc sic, aut intelligis illud antecedens verificari de infinitate prima: & hoc non: quia nullũ prius includit formaliter suũ posterius: perfectio aũt diuina: puta sapiẽtia: est prior infinitate illa: quia modus eius intrinsecus est &c. Aut intelligitur de secũda infinitate: & tũc sequitur intẽtum: quia si sapiẽtia diuina præcise & formaliter sumpta est ita infinita q̃ ad nullã entis perfectionem simpliciter est formaliter terminata: oportet q̃ infra suæ rõnis formalis ambitũ omnẽ perfectionem simpliciter cõtineat: & q̃ nullam à rõne sua perfectionẽ formaliter excludat: & cõsequẽter q̃ à nulla formaliter B distinguatur ex natura sua: statim em̃ q̃ ab alijs perfectionibus distingui ponitur: coarctata formaliter infra entis ponitur latitudinẽ: quod est oppositum antecedẽtis sic intellecti: ponitur em̃ talẽ & tantã entis perfectionẽ formaliter importare: ita q̃ nõ omnem. Verbi gratia, ponitur q̃ sapientia formaliter ex natura sua eam perfectionem ponit: quã enti sapiẽtia addit: ita q̃ nõ eam quã iustitia sua bonitas enti addit &c. Tertiò sic perfectiones diuinæ distinguũtur formaliter ex natura rei: ergo inter eas est relatio realis, tenet consequentia: quia distinctio illa cum sit relatio existẽs in rerũ natura necesse est q̃ sit realis: sicut & quodlibet aliud existẽs in rerum natura reale est, consequẽs autem est contra Auicen. dicentẽ C q̃ eiusdem ad seipsum non est relatio realis.

Tertio. met. ca. 10.

Quo ad quintum pro respõsione ad primum & destructionẽ Scoti fundamẽti nota q̃ aliquid esse infinitũ cõtingit dupliciter. Vno modo secũ dũ propriã rationẽ. Alio modo secũdum q̃ ens seu simpliciter. Illud est infinitum secũdum propriam rationẽ quod nullis suæ propriæ latitudinis clauditur terminis: licet sit ad talem entis gradum definitũ: q̃ nõ omnem essendi perfectionẽ habeat. Illud vero est infinitum: secundũ q̃ ens seu simpliciter quod nullis infra totius entis latitudinem terminis limitatur: sed omnẽ habet perfectionẽ essendi. Exemplũ in quantitate molis. Quãtitas si daretur infinita: esset secundũ quãtiD tatis rationẽ infinita: esset em̃ infinita quãtitas, non tñ esset secũdũ esse infinita: esset nanq; ens finitũ & limitatũ ad quãtitatis genus. Similiter in quãtitate virtutis albedo si esset infinita intẽsiue esset infinita secundũ propriã rationẽ, esset em̃ infinita albedo: non tñ esset infinitum ens: quia ad speciẽ esset definita. Nõ parui autẽ refert qua quis infinitate dicat esse aliquid infinitum. Prima enim infinitas cũ attẽditur penes ea quæ infra rei illius latitudinẽ sunt: rationẽ rei formalẽ in ea qua inuenit formalimitatione relinquit: vt patet in exẽplis datis. Secũda autem infinitas quia attẽditur penes ea ad quæ totius entis latitudo se extẽdit: rem & eius rationem formalem

Nota. optime. duplexin finitas.

illimitat & eleuat ad hoc vt ipsa omnis sit perfectio in ente possibilis: & nõ magis sit ipsa: q̃ quęcunq; alia perfectio simpliciter: ac per hoc distinctionẽ & formalẽ limitationem qua ab alijs formaliter ex natura rei absolutè sumpta distingue batur, eam comitari nõ finit. Ad propositum ergo descendendo dico q̃ licet sapiẽtiæ & sapiẽtiæ infinitæ prima infinitate sit eadẽ omnino ratio formalis: tñ sapiẽtiæ infinitę secũda infinitate est longe altior ratio formalis. Concludit em̃ in sua ratione formali omnem perfectionẽ simpliciter & sic cum in deo sint perfectiones omnes infinitæ secũda infinitate: oportet omnium vnã esse simplicem rationem formalem. Ad argumẽtum sub quacunq; forma fiat respõdeatur: attẽdendo æquiuocationem infinitatis: quoniam vt dictum est: infinitas prima est illa quæ non variat rationem formalem: & quæ attẽditur penes gradus perfectionales propriæ latitudinis rei: nõ autem secũda. Vnde si perfectiones diuinæ nõ essent in finitę nisi prima infinitate argumẽtum cõcluderet: quia autem habẽt secũdam ante omnem actum intellectus: ideo nihil cõcludit. Nec obstat q̃ forte infinitas prima cuiuscunq; perfectionis simpliciter inferat secũdam. Sufficit em̃ q̃ ratione distinguãtur: vt aliquid secũda fiat q̃ non prima. Similiter nõ obstat, si quis perfectiones cõmunissimas puta esse bonitatem & similes &c. vtrãq; infinitatẽ habere negaret: nesciens in eis imaginari primam: propterea q̃ propria latitudine careãt. Hoc enim magis nostro fauet proposito: quoniam si vtrãq; infinitatem habẽt (quod alibi discutiendum est) distinctione supradicta opus est. Si autẽ secũdam tãtum absq; distinctione aliqua negãdum est esse & esse infinitum habere omnino eãdem rationem formalem: & sic ruit totum Scoticum ædificium. Ad secũdum loquendo de distinctione actuali quacũq; negatur minor. Et ad eius probationem dicitur negãdo omnia assumpta. Sufficit em̃ ad hoc q̃ aliqua distinguãtur intellectione vt intellectio est: & non natura distinctio rationis fundamentaliter inter naturã & intellectionẽ. Vnde quãdo dr̃. Quicqd distinguitur intellectione, vt oĩno in distincta est à natura, distinguitur etiam natura: distingue (ly indistincta) actualiter vel fundamẽtaliter. Et primo mõ dic esse falsum. Secũdo modo verũ: sed tũc negatõ minorẽ subsumendã. s. sed intellectio & natura sunt indistinctę fundamentaliter ante omnẽ actũ intellectus: habẽt em̃ distinctionẽ rationis fundamẽtaliter (vt declarauimus.) Ad tertium negatur minor, licet enim Deus intueatur perfectiones suas ab ęterno distinctè, nõ tamẽ ab ęterno distinctas actualiter. Licet ponere distinctionẽ rationis actualiter causari per actũ intellectus diuini nõ sit à Philosophia alienũ. Ad quartũ negatur cõsequẽtia. Sufficit em̃ q̃ obiecta intellectus & voluntatis prædistinguãtur fundamẽtaliter: nec est opus distinctione actuali pro tunc

Optie solui Achi les. Scot.

Ad scãm.

Ad tertiũ

Ad quar tum.

A sicut nec intellectus & volũtas dei pro tũc distinguuntur nisi fundamẽtali distinctione rationis. Ad quintum negatur cõsequẽtia. Synonymeitas em̃ cũ sit passio nominũ: nõ attenditur penes idẽtitatẽ rationis formalis rei secundũ se: sed penes idẽtitatẽ cõceptus formalis seu mẽtalis: voces em̃ sunt notę earũ quę sunt in anima passionũ: vnde cũ veritas & bonitas dei habeãt diuersos cõceptꝰ in nobis: nõ sunt synonyma. Ad probationem ergo dicitur q̃ licet significẽt eãdem rem formaliter secũdũ se: & solum illam vt rem significatã, tamẽ significãt etiam distinctè conceptus mẽtales vt rationes significãdi, & hoc destruit synonymeitatẽ (vt dictum est.) Ad sextum dicitur q̃ ex parte rei sufficit ad omnia illa distinctio rationis

B virtualiter seu fundamẽtaliter cũ distinctione rõnis actuali ex parte nostri. Loquimur em̃ vt concepimus. Formamus autẽ distinctos conceptus: quorũ vnus ex alio oritur: & de alio nõ prædicatur: & habet aliquam habitudinẽ quam alius nõ habet. Et ideo demõstrationes prædicationesq; formales & idẽticas facimus. Negamusq; de deo sub vno cõceptu: quod affirmamus de ipso sub alio. Implẽt ergo libros doctores balbutiendo vt possunt excelsa dei humano more resonãtes simplicissimã illã rationem formalẽ: omne quodin deo est formaliter cõplectẽtem: nõ nisi particularibus cõceptibus inspicere: tradereq; potentes & non propter distinctionẽ quæ ibi sit ex natura rei: æqualitas autem inter perfectiões diuinas ante omnem actũ intellectus nõ est nisi fundamen

C talis nõ excessus inter se qui inter eas virtualiter tantum distinctas saluatur. Ad septimũ dicitur q̃ quia ante omnem actum intellectus nõ inuenitur cõtradictio formaliter: sed fundamentaliter tantum: quia alterũ cõtradictoriũ est formaliter negatio, quę nõ est nisi per opus intellectus ideo sufficit pro tũc inueniri distinctionẽ rationis fundamẽtaliter: quod cõcedimus: nec aliud exigitur vt patet de se. Ad vltimũ dicitur q̃ emanationes diuinæ distinguũtur & realiter & formaliter: & licet distinctionis formalis earũ fundamentum sit distinctio intellectus & voluntatis: nõ tamẽ distinctionis realis earũ: nõ enim ideo processiões diuinæ distinguũtur realiter: quia altera est ab in

D tellectu: altera à volũtate: sed qa hẽnt realẽ oppõnẽ relatiuã (vt Boetiꝰ tradit.) Falsum ergo assumit q̃. s. distinctio pfectionũ diuinarũ fundet distinctionẽ realem emanationũ diuinarum. Ad fundandam autem distinctionẽ formalem inter eas sufficit distinctio formalis fundamẽtalis inter intellectũ & volũtatem: sicut etiam ipsę processiones diuinæ nõ distinguũtur formaliter ex natura rei: secluſa distinctiõe reali: sed distinctione rationis virtualiter tãtum ante oẽ opus intellectus, ita q̃ absq; reali oppositione relatiua nõ magis distinguũt ex natura rei q̃ intellectꝰ & volũtas. Potest aũt breuiùs ad hoc & similia argumẽta dici: q̃ in diuinis est ante omnem actũ intellectus distinctio

Ad quin tum.

Ad sextũ

de Trinitate. c. 12

Ad septimum.

Ad octauum.

Alia solũ breuius

& optia. distinctio formalis nõ formaliter sed virtualiter ideſt eminẽter cõtẽta hoc modo: quia quodlibet diuinum propria exequitur: ac si esset distinctũ formaliter ab alio. Intellectus em̃ ita intelligit & nõ vult: & volũtas ita vult & nõ intelligit: ac si esset distinctio formalis formaliter inter intellectũ & volũtatem: & sic de alijs. Fũdatur autẽ talis modus habendi distinctionẽ formalẽ supra deitatis eminẽtẽ vnitatẽ formalẽ formaliter: & sufficit ad oĩa saluãda, quę per distinctionẽ formalẽ formaliter saluãda inducũtur: quia illi eminẽter æqualet.

Secundo mõ inuenitur essentia in substantijs creatis intellectualibus: inquibus est aliud esse quã essentia ipsorum quanuis essentia sit sine materia: vnde esse earum non est absolutum sed receptum: & ideo limitatum & finitum ad capacitatem naturæ recipientis: sed natura vel quidditas earum est absoluta non recepta in aliqua materia: & ideo dicitur in libro de causis q̃ intelligentiæ sunt finitæ superius: & infinitę inferius. Sunt enim finitæ quãtum ad esse suũ quod à superiori recipiunt: nõ tamen finiuntur inferius: quia earum formæ nõ

In. ca. 5. limitantur adcapacitatem alicuius materiæ recipientis eas & intalibus substantijs non inuenitur multitudo indiuiduorum

C in vna specie, vt dictum est: nisi in anima humana propter corpus cui vnitur.

In hac secunda parte capituli huius de essentijs substantiarum intellectualium creatarũ quæ in secũdo ordine collocãtur, quatuor propositiones colligit. Prima est, in substantijs intellectualibus creatis esse est aliud ab essentia. Secunda, in eis nõ inuenitur materia. Tertia, esse earum est finitum: essentia autem infinita. Quarta: nulla earum multiplicabilis est numeraliter nisi vltima: anima. s. humana. Prima & secũda (tanq̃ declaratis omissis) tertiã explanat ratiõe & auctoritate.

Ad rationis autem euidentiam est notandum q̃ actus finitur per potentiam in qua recipitur & potentia finitur per actum quẽ recepit (diuersimode tamen.) quod enim est in potentia non est determinatum: sed determinabile per actum ad quem est in potentia: cum autem ipsum receperit ab eo formaliter finitur. Similiter auctus secundum essentiam suam receptibilis est in hoc vel illo, & cõsequẽter determinabilis ad hoc vel illud subiectum. Cum vero receptus est in hoc iam non remanet in eo amplitudo & inde finitio ad hoc vel illud: est enim ad hoc determinatus. est ergo duplex finitas & duplex infinitas: altera scilicet ex parte actus: altera ex parte potentiæ. Sed infinitas ex parte potentiæ imperfectionem sonat: cum sit per carentiã actus potentiã fi

Actus finit potentiã: potentia finit actum.

A nietis. Infinitas aũt actus perfectionẽ maximã dicit: cũ sit per carentiã potẽtiæ actum finientis. In cuius signũ formæ secundũ rẽ non receptæ in aliquo lõge perfectiores sunt formis receptis vt patet. Cũ ergo esse substantiarũ intellectualiũ sit receptum in earum essentia: cõsequens est q̃ sit finitũ eo modo quo actus finitur per potẽtiam: vnde & contractum & limitatũ est ad genus sui receptiui: naturæ. s. cuius est. Quia verò essentia earum nõ est recepta in aliquo cũ sit forma nõ recepta in materia: cõsequẽs quoq; est q̃ sit infinita infinitate se tenẽte ex parte actus: nõ est enim determinata ad capacitatem alicuius materiæ ipsam recipientis sicut sunt formæ rerũ materialium. His prælibatis formetur rõ sic. Id cuius esse

B est receptũ: forma autem irrecepta habet esse finitũ essentiã autẽ infinitã: intelligẽtiæ sunt hmõi: ergo. Et nota q̃ in rõne hac sermo est semper tã definitate q̃ de infinitate se tenente ex parte actus. Tales em̃ finitate esse intelligentiarum finitũ est: & tali infinitate earum essentia est infinita. Si enim loqui volumus de finitate se tenẽte ex parte potentiæ earũ essentia finita inuenitur: eo q̃ potẽtia in eis est terminata per actũ essendi. Cõfirmatur autẽ hoc auctoritate libri de causis: vbi dr̃ q̃ intelligentiæ sunt finitæ superius & infinitę inferius: quia esse earum quod est supremum in eis est receptũ: essentia vero quod infinitum est nõ est recepta: & quia essentia earum vt respicit id quod est supra se formaliter: ipsum. s. actũ

C essendi est finita recipiendo ipsum: vt autem respicit id quod est infra se: materiam scilicet est infinita: vt pote non recepta in ipsa &c.

Aduerte hoc ad multorũ supradictorum intelligẽtiam & vt euites errorem eorũ: qui horũ fundamentũ non intelligẽtes, dicũt q̃ si esse ideo est infinitum simpliciter, vt supra diximus: quia in nullo receptum est: cũ essentia tam substantiarũ immaterialium q̃ cõpositarum in nullo penitus recepta sit: erit infinita simpliciter: quod est ridiculum. Vnde ex irreceptione infinitatem argue re valde leue videtur. Scito igitur positionẽ hanc fundari super hac propositione. Omnis res secũdum suum ordinẽ receptibilis in alio: realiter irrecepta est infinita infinitate oppositа finitati:

D quam res sui ordinis recepta cõtrahit. Dixi (secũdum suum ordinẽ receptibilis in alio) propter cõpositа & materiã quæ in tota sua latitudine irreceptibilia sunt. Dixi (est infinita infinitate oppositа &c.) quia sicut nõ quodlibet receptibile est in quolibet: sed quilibet actus habet propriũ receptiuum: vt habetur in secundo de anima. tex. Te. c. 24. Cõmen. 24. &. 26. ita non ex qualibet receptione &. 26. sequitur quælibet finitas: sed determinata ex determinata & per oppositũ ex tali irreceptiõe talis infinitas oppositа. s. finitati: quã (si recepta esset) res illa cõtraheret. Verbi gratia: albedo cum sit receptibilis in subiecto, si ponatur irrecepta erit infinita: nõ quacunq; infinitate: sed ea quæ

opponitur finitati: quã in subiecto habet. In proposito ergo tã esse q̃ forma secũdũ suũ ordinem receptibilis rationẽ habet (neutri enim recipi repugnat) sed in alio & alio receptiuo: receptiuum enim proprium ipsius esse: est quidditas seu suppositũ: formæ verò est materia. Et ideo sicut alterius rõnis est receptio formæ in materia à receptione esse in essentia (vt supra ostẽdimus) ita alterius rõnis est finitas formæ per materiam à finitate esse per essentiã: licet cõueniãt in hoc quod vtraq; est per modum quo actus finitur per potẽtiam: & similiter diuersarum rationum oportet esse infinitatẽ quam forma sortitur ex hoc quod est irrecepta in materia: & infinitatem quam esse sortitur ex hoc quod in quidditate nulla est te ceptum. Forma nanque ex hoc quod recepta in materia infra ipsam clauditur: amplitudinem suã qua ad hoc vel illud particulare est indefinita: amittit: & ideo ex hoc quod separata à materia est: non aliter est infinita nisi quia ad nullius materiæ capacitatem coarctata eius terminis caret. Esse autem quia ex hoc quod recipitur in aliqua quidditate adillius genus & speciem coarctatur: si irreceptum ponatur ad nullum genus definitum erit: & consequenter cuiuslibet generis terminis carens simpliciter infinitum.

Habes ergo dubij solutionẽ ex hoc quod non dicimus omne irreceptũ infinitum: sed rem secũdum suũ ordinem receptibilem irreceptã, & ex hoc quod nõ dicimus omnẽ rem secundũ suum ordinẽ receptibilẽ irreceptam esse eodem modo infinitum: sed diuersimode: ex primo enim patet quod substantia composita nullam infinitatẽ ex sua irreceptione habet: ex secundo vero q̃ essentia intelligẽtiæ quæ clauditur in ordine formę cũ sit pura forma separata à materia: & non sit ipm esse: ex sua irreceptione in materia est infinita: sed nõ simpliciter &c. & q̃ esse diuinũ quod sub ipsius esse ordine concluditur ex sua irreceptiõe in quidditate seu essentia est infinitũ simpliciter.

Habes & hinc vnde Scotistarũ & Scoti (eorũ iudicio) peccatũ deprehendas in primo sententiarum distinct. 2. quæst. 2. vbi ab eis imponitur S. Tho. ratio vltimo ibi inducta ad concludendam Dei infinitatem: quæ est talis: forma finitur per materiam: ergo forma quæ non est nata esse in materia est infinita. Iam enim nosti qualem infinitatem ratio hic concludat: & q̃ infinitas Dei altiores negat terminos secundum sanctũ Thomam. Vnde aduertas triplex ibi peccatum. Primum est: q̃ ratio prædicta ad concludendam infinitatem simpliciter assumpta à nobis dicitur: cum apud nos nõ concludat nisi infinitatem secundum quid. Secundum est: quod ratio prædicta secundum fallaciam consequentis sophisma asseritur quia forma prius natura est finita in se q̃ finiatur per materiam: sicut illud (tertij physicorũ) corpus finitur ad aliud corpus: ergo si non est finitum ad aliud corpus est infinitum. Manifeste enim patet error: quia cum dicitur forma finitur per materiam: ly per, denotat causam præcisam finitatis secundũ quid supradictę: non em forma secundum se est tali modo finita: cum secundũ se sit indeterminata ad hanc vel illã materiã: & ideo bene sequitur: ergo forma quæ nõ est nata recipi in materia est infinita secundũ quid. Si enim affirmatio est præcisa causa affirmationis: negatio erit causa negationis: non est autem talis processus tertij physicorum: quia corpus nõ finitur per aliud corpus causaliter: & præcise. Tertium est quod inficiari conatur aliud supradictum: scilicet q̃ essentia intelligentię est finita superius per suum esse. Cõtra, inquit esse est posterius essentia: & accidens eius apud vos: ergo essentia intelligẽtiæ in primo signo naturæ videtur infinita intensiuè: & consequenter non finibilis per esse in secundo signo. Ad hoc siquidẽ dicitur quod licet esse sit posterius essentia ordine generationis & accidens eius: ideſt extra conceptum formalem: tamen essentia in illo priori est finita simpliciter: per hoc q̃ est receptiua ipsius esse: & nõ est ipsum suũ esse &c. sicut em per hoc q̃ essentia est ipsum esse est infinita simpliciter: (vt patet in deo ex dictis) ita per hoc q̃ essentia nõ est suum esse nõ est infinita simpliciter iuxta maximã illã, si affirmatio est causa affirmationis &c. Quia ergo in oĩ priori essentia intelligẽtię est fundamẽtaliter receptibilis ipsius esse: & ab hoc abstrahi non põt: licet nõ in omni priori habeat illud: sequitur q̃ sit simpliciter finita per suum esse. i. per hoc nõ est suum esse: sed illo actuabilis vel actuata est &c. Si em intelligitur cũ dicitur q̃ essentia intelligentiæ finitur per suũ esse Quarta propositio quo ad primã partem superius discussa relinquatur. Quo ad secundam verò q̃ scilicet anima intellectiua quæ est vltima inter substantias intellectuales fit multiplicata numeraliter eget magna cõsideratione. In textu autem assignatur pro causa huius vnio eius ad corpus: oĩs enim forma sic vnita corpori: q̃ dat ei esse formaliter: necessario multiplicatur secundum multiplicationem illius: alioquin plura corpora habẽt idẽ esse numero: ab vna em forma nõ proue nit nisi vnũ numero esse substãtiale: & merito ex vniõe ad corpus anima multiplicari numeraliter dicitur: quia distinctio numeraliter cũ non sit formalis oportet q̃ sit secundum quantitatem (vt supra declaratum fuit) secundum quantitatẽ autem esse nõ posset talis distinctio in anima: si forma nõ esset rei quãte (vt intelligẽtiæ ostendũt.) Efficax ergo ratio ad concludendã pluralitatem numeralem animarum est coniunctio ipsius animæ ad corpus numeraliter multiplicatum.

Et licet indiuiduatio eius ex corpore occasionaliter dependeat quantum ad sui inchoationem: quia non acquiritur sibi esse indiuiduatũ nisi in corpore cuius est actus: non tamen oportet vt destructo corpore, indiuiduatio pereat: quia cum habeat esse absolutum ex quo acquisitum est sibi esse indiuiduatũ ex hoc quòd facta est forma huius corporis illud esse semper remanet indiuiduatum, & ideo dicit Auicen. quòd indiuiduatio animarũ & multiplicatio dependet ex corpore quantum ad sui principium, sed nonnunquam ad sui finem.

Hic obiectio quædam cõtra quartam propositionem excluditur: quæ talis est. Forma multiplicata ad multiplicationem corporis destructis corporibus nõ remanet in sua multitudine: aïa humana est multiplicata ad multiplicationẽ corporis: ergo nõ põt remanere multę aïæ humanę destructis corporibꝰ &c. Processus bonus: cõclusio aũt falsa est: ergo altera prẽmissarũ: nõ maior, vt probatur: ergo minor quæ fuit quarta propositio, maior probatur ex eo q̃ remota causa remouet effectus. Si ergo causa multitudinis animarũ est ipsa multitudo corporum: remota multitudine corporũ remouebitur etiã multitudo animarũ. Excluditur autẽ hic obiectio in litera declarãdo formas dupliciter plurificari ad plurificationem corporũ: scilicet cum depẽdentia à materia: & sine dependentia ab illa: & primæ quidẽ destruũtur destructis corporibus, secundæ vero remanent: eo quòd non nisi occasionaliter eorum indiuiduatio à corporibus est: de harum autem numero est anima intellectiua.

Ad horũ euidentiã nota primo q̃ idẽ est iudiciũ de esse & vnitate & multitudine rei quo ad dependentiã & independentiã: ita. s. q̃ cuius esse à materia nõ dependet: nec eius vnitas: nec multitudo à materia dependet. Cuius autẽ esse à materia dependet, tam vnitas quàm pluralitas eius etiam ab illa dependens est: vnum enim & multa entis passiones sunt.

Nota secundo, q̃ formæ sunt in triplici differẽtia. Quædam fiunt in materia & educuntur de potentia materiæ vt formæ materiales. Quædã fiunt in materia sed non educuntur de potentia materiæ: vt anima intellectiua quæ venit de foris. Quædam nec fiunt in materia nec educuntur de potentia materię vt formæ separatæ à materia: intelligẽtiæ. s. Nõ potest aũt dari quartũ genus earum quæ educantur de potentia materię & nõ fiãt in materia: quia implicat vt de se patet. Et illæ quidẽ quæ nec educũtur de potentia materiæ: nec fiũt in ea omnino indepẽdentes & separatæ sunt à materia & multiplicabiles numeraliter (vt supra probatum fuit.) Primę vero & secundæ: quia conueniũt in hoc q̃ fiunt in materia: habent & hoc cõmune q̃ oportet vtraſq; esse coaptatas & proportionatas suis receptiuis materijs in quibus fiũt; proprios enim actus oportet in proprijs fieri materijs: vt dicitur secũdo de anima, textu cõmenti. 24. & 26. Forma nãq; leonis debet esse cõmensurata corpori leonino: ita quod nõ equino: & huius leonis forma oportet q̃d̃ sit cõmensurata huic corpori leonino ita q̃d̃ nõ illi &c. Et ex hoc cõsequẽter cõueniũt ita in hoc quod vtraſq; oportet simul multiplicari cũ proprijs corporibus. Quæcũq; em̃ oportet esse inuicẽ coaptata & proportionata simul recipiũt multitudinẽ & vnitatẽ: vt patet in discurrendo in singulis: semper em̃ multiplicationẽ formarũ in vna specie comitatur multiplicatio corporũ in illamet specie & è cõuerso: aliter vel vna forma esset in diuersis materijs: vel diuersæ materię sub vna forma: quorũ vtrũq; est impossibile. Ex eo verò q̃ primæ formæ educũtur de potẽtia materiæ & nõ secũdæ differũt inter se in hoc q̃ primę habẽt esse depẽdens à materia, sicut à causa materiali earũ esse causante & sustẽtãte. Secũdæ autẽ habẽt esse excedens totã materiæ capacitatẽ & indepẽdens ab ea: vt pote non causatę ex illa. Et ex hoc cõsequẽter differũt secũdo: q̃ primarũ tã vnitas q̃ multitudo à materia dependens est sicut & esse: & ideo sicut destructis corporibus ipsę destruũtur: ita vnitas & pluralitas earũ. Secũdarũ verò tã vnitas q̃ multitudo indepẽdens est à materia sicut & esse: & ideo sicut destructis corporibus earũ esse remanet: ita vnitas & pluralitas. Et hoc est quod hic intendit. S. Tho. dicẽs (diuiduationẽ animæ). i. vnitatẽ eius. Et similiter in telligendũ est de pluralitate occasionaliter ex corpore depẽdere. Dependet em̃ hoc modo: q̃ fit in corpore: nõ autẽ ita q̃ educatur de potẽtia corporalis materiæ: & hoc est quod subdit (quia nõ acquirit illud nisi in corpore) & rationẽ addit (quia cũ habeat esse absolutũ. i. independens à corpore: corrupto corpore absq; illo remanere potest: & ideo Auicen. dicit indiuiduationẽ animæ ex corpore in sui initio dependere: nõ autẽ in fine) quia. s. nõ fit nisi in corpore. Potest autẽ esse & de facto est post mortẽ sine corpore. Et sic soluta est obiectio facta: quia maior est falsa de secũdo ordine formarũ qualis est anima humana. Ad probationem eius iam patet quid dicendum: quia corporum multiplicatio non est propriè causa: sed occasio & non nisi in fieri multitudinis animarum: cessante autem causa in fieri non cessat effectus quo ad esse.

Quæstio. XIII.

De indiuiduatione animę intellectiuę Sco. 2. d. 3. q. 7. in. c. q.

HIc circa indiuiduationem animæ intellectiuę: per quod scilicet indiuiduetur. In hac quæstione facienda sunt tria. Primo recitabitur opinio Sco. Secũdo declarabitur opinio. S. Tho. Tertio respondebitur argumentis in oppositum.

Quo ad primum Sco. in secundo senten. dist. 3. quæst. vltima & in quolib. q. 2. sequens positionẽ suã de hecceitatibus tenet animã (sua ꝓpria hecceitate) indiuiduari. Arguitq; sic contra. S.

c. 5. in. 3. pte ciusdẽ capitu. In prin ci. hęc immediatè supra.

T. c. 31.

Vbi supra

2. posteri. T. ca. 30.

c. 5. q. 9.

Probatus quarta.

c. 3. q. 5.

c. 5. q. 9.

2. de ge. animaliũ cap. 3.

c. 5. q. 9. cõueniũt inter. se.

T. c. 24. &. 26.

Differũt inter se.

quolib. q. 2: parũ post principiũ.

Tho. eo primo quo aliquid est in actu extra causam & intellectũ eo primo est hoc: sed aïa sicut & quælibet entitas præcipuè absoluta seipsa primo est in actu extra causam & intellectũ: ergo anima seipsa primo est hæc. Maior probatur: qa vniuersalitas siue esse non hoc nõ cõuenit rei nisi in intellectu. Minor patet ex eo ꝙd res seipsa primo recedit à non esse. Præterea omnis distinctio formalis seu nõ per materiã est specifica per te: animę intellectiuæ distinguuntur formaliter seu non per materiam ergo distinguuntur specifice: conclusio est falsa: ergo altera præmissa: nõ minor quia animæ intellectiuæ separatæ carent materia: ergo maior: quæ est fundamentũ positionis tuę. Quod si dicas ꝙ animæ habent inclinatiões ad diuersa corpora: & per has distinguũ tur. Contra. Anima prius natura est terminus creationis: qui vt talis formaliter est hoc q̃ vniatur materiæ: ergo prius natura anima est hæc q̃ vniatur materiæ: ergo anima indiuiduatur: & nõ per vnionẽ ad corpus: antecedens probatur sic: prius est quod põt esse sine alio: & aliud nõ sine illo ex. 5. Meta. tex. Com. 16. anima non solũ secũ dũ essentiã: sed etiam secundũ existentiam põt esse sine vnione ad materiã: nõ tamen absq; hoc sit terminus creationis & hic ergo anima est prima natura terminus creationis & hæc quam sit in materia. Si dicatur quòd anima non est hæc per actualem vnionẽ seu existentiam in materia: sed per aptitudinem essendi in illa. Contra: hoc nõ euadit difficultatem: quia natura absoluta est prius natura ipsa sua aptitudine: quia enim anima est hęc: ideo habet hãc aptitudinem ad hoc & illi repugnat &c. vt arguatur sic: quod conuenit vni & repugnat alteri eiusdẽ speciei non conuenit per se huic secũdũ id quod cõmune est istis vel saltem præexigit eorũ necessario distinctionem. s. huius ab illo: sed hęc aptitudo conuenit huic animæ: & repugnat illi: ergo necessario præexigit distinctionẽ huius ab illa: igitur nõ indiuiduantur aptitudinibus. Confirmatur: ratio aptitudinis formaliter loquendo non est ad se: nec est ratio entis in actu: ergo non potest esse indiuiduatiuũ principiũ animæ. Antecedens probat̃ pro prima parte: quia si esset ad se posset intelligi nõ ad aliud vt ad terminũ: qđ est falsum. Pro secũda parte quoq; probatur quia quod necessario exigit aliquid non existens ipsum est nõ existens in actu: aptitudo aũt est ad terminum nõ existentẽ: ergo eius rõ non est ratio entis in actu cõsequẽtia patet: quia distinctio relatiua præsupponit distinctionẽ absolutam: quia enim anima est hæc: ideo habet hanc aptitudinẽ & non ecõtra: & quia hæc anima est singularis singularitate actuali siue in actu: non est hęc aptitudine ad hoc corpus. Hęc sunt quæ isti in hac re sentiunt.

T. c. 16.

Nos autem Peripatetica fundamẽta sequẽtes animã indiuiduari cõmensuratiõe ꝙ substãtiali ad hoc corpus dicimus & hãc animã & illã distingui E commẽsurationibus suis ad hoc & illud corpus: probationes autem huius (supra adductę fuerũt cum deductum fuit distinctionem numeralem non nisi à quãtitate originari posse.) Vnde nũc sufficiet declarare quomodo sit hoc quod dicimus. Commensuratio dupliciter sumitur. Vno modo pro relatione cõmensurationis. Alio modo pro ipsa substantiali coaptatione rei: primo modo commensuratio est res respectiua essentialiter: & in genere relationis: secũdo modo est res absoluta: & de prædicamento rei commensuratę: est em̃ idem essentialiter quod ipsa sed differẽs ab ipsa sola ratiõe: & similiter dico indeclinatione: aptitudine: coaptatione: ꝙgillatione: & similibus quæ ad exprimendum propositum assumuntur. Absolutum quoq; pro nunc sumitur dupliciter. Vno modo à termino: & sic dicimus substantiam quantitatem & qualitatem esse entia absoluta. Alio mõ à receptiuo seu subiecto: & sic nullum prædicamentorum accidentiũ est absolutũ: sunt enim essentialiter receptibilia in substantia. Cum ergo dicitur quod animæ suis commensurationibus indiuiduantur: intelligendũ est cõmensurationibus substantialibus quæ sunt res absolutę à terminis: & si nõ à receptiuis & nõ commensurationibus quæ sunt relationes &c. Sicut nãq; de essentia animæ in cõi est quod essentialiter sit proportionata corpori Philosophico organico: qđ in eius diffone ponit: ita de G essentia aïæ humanæ est cõmẽsurari corpori humano: est nãq; ita perfectiua corporis humani ꝙ nõ bouini: sic quoq; de essentia huius animæ est cõmẽsuratio ad hoc corpus: & sic cõmensuratio ad corpus humanũ nõ sequit animã iã humanã: sed cõstituit ipam humanã. Per hoc. n. primo differt aïa hoïs ab aïa bouis: quia illa est proprius actus corporis humani. ista verò bouini. (Cõstat acũt ꝙ idem est esse actum propriũ corporis humani & esse substantiale substãtialiter cõmensuratam perfectionẽ eius.) Ita substantialis commẽsuratio huius animæ ad hoc corpus non sequitur animam hanc: sed constituit ipsam hanc: est enim hic anima substantialiter proprius actus huius corporis: vnde hic anima ab illa primo differt: quia illa est proprius actus huius corporis: illa verò proprius actus alteri⁹: & hoc est quod S. Tho. in. 2. contra Gen. cap. 81. tradit (& in quęstionibus de anima.) & vbicũq; de hac re loquit. Est aũt conueniens propositio ista principijs Arist. docet em̃ (in primo libro de partibus animaliũ) ꝙ proprię differentiæ alicuius diuisi debent esse per se distinguentes illud in eo quod tale: verbi gratia, propriæ dĩæ animalis nõ debent esse album & nigrũ: quæ non diuidũt animal in eo qđ animal. Stat em̃ idẽtitas animalis cũ illarũ diuersitate: nec debẽt esse nauigatiuum & volatiuum quia nõ diuersificãt hęc per se naturã sensitiuã: sed debẽt esse tale sensitiuũ vel tale. Animal em̃ in eo ꝙ anima cum sensitiuo cõstet: nõ diuersificatur

c. 3. q. 5. c. 5. q. 9.

Qũo cõmensuratio indiuiduet animã intellectiuã.

2. de a. l. cõ. 6.

2. contra Gen. c. 81 q. 3. ad. 15. 2. cõ. Gẽt. c. 74 & 79. ca. 3. de parti. anima

ficatur per se nisi per differẽtias sentiendi. Vnde cũ anima in eo quod talis essentialiter sit actus corporis philosophici proprijs differẽtijs diuiditur per hoc ꝙ actus talis corporis vel talis: & iterũ actus talis corporis: puta humani proprijs differẽtijs diuiditur (materialibus tamẽ) per hoc ꝙ est huius corporis vel illius. Indiuiduantur ergo ipsæ animæ cõmensurationibus substantialibus nõ absolutis à receptiuis: sicut & ipsæ animæ essentialiter sunt nõ absolutę à perfectibilibus corporibus earũ receptiuis. Et non considerare hoc est causa erroris eorũ qui de omnibus volũt eodẽ modo iudicare (vt sunt Scotistæ) quibus dum nõ cõsiderãt proprias rerum naturas: & res suis conceptibus adæquare volunt: accidit vt de omnium indiuiduatione eandem proferant sententiam & in eorum numero sint: de quibus dicitur secundo cœli, tex. Commen. 80. ꝙ quęrunt vsq; quo non habeant contradicere sibiipsis.

Ad primum.

His visis ad solutionem argumentorũ procedendũ est. Ad primum dicitur ꝙ falsa est maior. licet enim quælibet res posita extra intellectum & causam sit hic: nõ tamen eodem primo est: & est hic. Est enim ipso esse primo. (Hęc) autẽ hecceitate primo: multa enim inseparabiliter sese comitantur: quæ non eodẽ principio habentur primo: sicut quodlibet ens aliud à Deo extra intellectum & causam est: & est dependens: nõ tamen eodem primo est & dependet. Minor quo q; est falsa: res enim nõ seipsa primo: sed per existentiam actualẽ distinctam realiter à se extra nihil ponitur (vt supra) declaratũ fuit &c. Ad secundum negatur minor. Duæ enim animæ humanæ separatæ nõ distinguũtur formaliter seu per materiã: licet sint puræ formæ à materia abstractæ. Aliud enim est dicere, omnis distinctio formalis est specifica. aliud omnis distinctio formarũ. Distinctio enim formalis cum sit illa quæ ex principijs diffinitiuis cõstat specifica est: quæcũq; enim habent diuersas diffinitiones specie differunt: cum saltem differentias vltimas habeant non easdem: quarum diuersitas sufficit ad diuersitatem specificã: sed talis non est inter animam for. & pla. habent siquidem eãdẽ diffinitionem. Distinctio autẽ formarum cum sit: vndecunque iter formas diuisio accidat in duabus animabus separat. id est inuenitur ex hoc quod diuersis coporibus coaptatæ sunt. Vnde non est similis ratio de eis & de aliis substantijs separatis: quæ coporibus vnibiles non sunt. Et sic resp̃sio ibi data est bona si sane intelligatur modo. s. exposito quod animæ inclinationibus substantialibus ad diuersa distinguuntur. Ad id quod primo obijcitur contra. Dicitur quod non cõcludit intẽtum. Cõcludit enim: ergo anima prius natura est hic. q̃ habeat actualẽ vnionem ad corpus: cũ debeat concludere. ergo anima prius natura est hæc q̃ sit coaptata seu inclinata ad hoc corpus. Nõ em̃ dicimus animã indiuiduari formaliter per actua A lem vnionẽ ad corpus: sed per coaptationẽ substantialẽ ad hoc corpus quã prius natura debere animæ: quã ipsam actualem vnionẽ: patet ex eo quod omnia hic per se terminat creationẽ & nõ aïa hoc existens: & ex eo ꝙ inesse præsupponit esse: esse autem particulari tam immediatior est quã inesse. Vnde responsio ibi recitata est bona (cũ grano tamen salis.) Dicimus enim animã indiuiduari per aptitudinẽ substantialem seu commensurationẽ formaliter: per vnionẽ verò actualẽ ad corpus cõditionaliter: id est tanquã per conditionẽ (sine qua non) & quia prius natura in est rei ratio formalis q̃ cõditio sine qua nõ. ideo &c. Ad argumentũ contra hoc patet resp̃sio ex dictis. Assumit enim hoc falsum. s. quod natura hu B ius animæ sit prior aptitudine sua substantiali. Vnde maior argumenti ibi formati, pro secũda parte disiunctiuè est falsa. s. quod quodlibet cõueniens vni & repugnans alteri eiusdem speciei præexigat distinctionẽ ipsorum. Stat enim ꝙ nõ præexigat: sed faciat distinctionem ipsorũ: sicut quod cõuenit vni speciei & repugnat alteri eiusdẽ generis: nõ opus est ꝙ præexigat illarũ specierũ distinctionem: sed stat ꝙ faciat earũ distinctionẽ. Verbi gratia, rationale cõuenit homini & repugnat leoni: & irrõnale cõuenit leoni & repugnat homini: & tamẽ rõnale & irrõnale nõ præexigunt distinctionem hominis & leonis: sed faciũt. Vnde subsumas sub illa maiore, sed hecceitas animæ sor. conuenit sibi & repugnat animæ C Platonis: ergo hecceitates supponũt ipsas distinctas: & sic suadebis Sco. vim argumẽti sui &c. Ad cõfirmationẽ cũ dicitur: ratio aptitudinis nõ est ad se: dico quod ratio aptitudinis substãtialis de qua loquimur est ad aliud: sed nõ vt ad terminũ: sed vt receptiuũ. Probatio autẽ cõtra hoc nihil facit: cõcedo enim quod põt intelligi non ad aliud vt ad terminũ, nõ autẽ nõ ad aliud vt receptiuũ: sicut quantitas & qualitas absolutę sunt à termino & nõ à subiecto. Ad id quod secũdo loco in antecedente ponitur. s. quod ratio aptitudinis non est ratio entis in actu. Dico primo quod falsum est. Aptitudo eñ ad ridendũ. s. risibilitas habet rõnem entis in actu primo: licet potentiã ad actum secundũ. Probationis verò vtraq; pro- D positio est falsa: & maior quidem. s. quod necessario exigit aliquid non existens: ipsum est nõ existens in actu: quælibet enim potentia actiua in actu primo tantũ exigit operationem suam nõ existere: & tamen ipsa est existens in actu. Minor verò quia aptitudo substantialis animæ ad corpus non excludit corpus: sed compositio ex contrarijs est quæ facit aptitudinem animæ esse absq; actuali vnione. Dico secundo, ꝙ æquiuocamus de aptitudine. Aptitudo enim ista quam in anima intelligimus non nisi commẽsuratio seu substantialis ꝙgillatio ipsius animæ ad hoc corpus: quam constat esse in actu: & dum est corpori vnita: & dũ est separata ab eo: sicut in exẽplo

Distinctio formalis q̃ fit.

Distinctio formarum quæ fit.

suprapositio de cera liquet. Argumentum autem procedit: ac si aptitudo ista esset quid potentiale expectans aliquid quod reducat ipsam in actū &c. Ad consequentiam patet quid dicendum sit: quia non est talis distinctio relatiua: sed absoluta relatiuè ad receptiuum &c.

Et quia in istis substantijs quidditas nō est idem quod esse: ideo sunt ordinabiles in prædicamento & propter hoc inuenitur in eis genus species & differentia: quāuis earum differentiæ propriæ nobis occultæ sint. In rebus enim sensibilibus etiā ipsæ differentiæ essentiales nobis ignotæ sunt: vnde significātur per differentias accidentales: quæ ex essentialibus oriuntur: sicut causa significatur per suum effectum sicut bipes ponitur differentia hominis. Accidentia autem propria substantiarum immaterialiū nobis ignota sunt: vnde differentiæ earum, nec per se: nec per accidē tales differētias nobis significari possunt.

In hac tertia parte capituli huius declaraturus S. Tho. quomodo quidditates substantiarū separatarū se habeant ad intētiones logicas. s. genus speciē & differentiā &c. Quatuor notatis se absoluit excludēdo post duas obiectiones. Propo- C. 5. p. 3. in princ. nit ergo primo cōclusionē talē. Intelligētiæ sunt in prædicamento: probatq; eam sic. Omne id in quo differt esse ab essentia, est in prædicamēto. intelligētiæ sunt huiōi: ergo &c. minor supra ꝓbata est: maior verò probari pōt sic: omne habēs esse limitatū est in gñe, si em̄ limitatū esse habet Hoc eo. ca. pte se cunda in princ. ad aliqd genus definitū est. Quod em̄ ad nullū genus definitū est: ac per se subsistit: vñ aut cūo esse limitatū habet? omne aūt ens in quo esse distinguitur à sua essentia habet esse limitatū (vt supra declaratū fuit) ergo omne tale est in prædicamēto. Ex quo corollariè cōcluditur ꝙ habent genus speciē & differentiā. Addit aūt quāuis occultę sint nobis earū differētiæ: & vt responderet dubitationi qua quis dicere posset: cūo scis in eis esse differētias: si illas ignoramus? stat em̄ scire de H eis cōnem an est: & ignorare quę stionē quid est: nouimus inquā differētiā esse in illis: sed quę sint illę latet: latēt autē intelligētiarū differētiæ scdm se: quia cōe est omnibus substātijs habere occultas differētias proprias scdm se: & in hoc conueniūt cū substātijs inferioribus. latēt etiā scdm accidētales proprietates quæ sunt earū passiones: Secundo metaph. text. c. 1. qa excedūt facultatē naturalē intellectus humani: quise habet ad manifestissima in natura: sicut oculus noctuę ad lumē solis: & in hoc differunt à sensibilibus substātijs: quarū proprię differentię nominibus suarum proprietatum significantur: sicut causæ nominibus suorum effectuum: vn- E de omnino immanifestę sunt nobis intelligentiarum differentiæ quo ad quid sunt &c.

Quæstio. XIIII.

De cognitione substantiarū separatarū in hac vita.

CIrca hanc particulam dubitatur an intelligentiæ sint à nobis quidditatiuè cognoscibiles in hac vita &c. In hac. q. septē agēda sunt: primo declarabo titulum & intentionem quæstionis: secundo adducetur opinio Auerrois. tertio impugnabitur: quarto respondebitur suis rationibus: quinto declarabitur opinio. S. Tho. sexto adducentur rationes Ioannis de Ianduno contra. S. Tho. septimo eis satisfiet &c.

Differtco gnitio q- ditatis à cognitio ne quidi tatiua.

Quo ad primum nota ꝙ aliud est cognoscere quidditatē seu cognitio quidditatis: & aliud est F cognitio quidditatiua seu cognoscere quidditatiuè. Cognoscit enim leonis quidditatē quicūq; nouit aliquod eius prædicatū essentiale. Cognoscit autē quidditatiuè nō nisi ille, qui omnia prædicata quidditatiua vsq; ad vltimā differentiam nouit &c. Cum autē cognoscamus intelligētias esse substātias: & esse intellectuales &c. liquet ꝙ earū quidditates cognoscimus: vnde hoc in dubiū nō vertitur: sed quæstio est an quidditatiuè cognoscere eas possimus vt penetremus. s. vsq; ad vltimas earum differentias: & licet hæc quæstio habeat opiniones plurimas: vt patet tertio de anima, commento. 36. quia tamen non nisi cum Scotistis & Auerroistis hic agitur. & Scot. opinio in conclusione non discrepat: vt patet in G primo senten. distin. 3. cum solo nobis disceptandum est Auerroe. Hæc de primo.

Puta Alexādri Alpharabij Auēpace & theū. Sco. pri. d. 3. q. 3. ī solutione dubij ibidē moti in. c. q. circa me.

Quo ad secundū Auerrois: in tertio de anima, commen. 36. supposita fictione sua in commen. quinto opinatur ꝙ intellectus possibilis: vt apꝓpriatus nobis adeptis omnibus intellectis speculatiuis: ac per hoc cōtinuatus intellectui agenti vt formæ per illum intelliget substantias separatas: & consequenter nos quibus per hoc fiet intellectus agens forma: sicut modo est intellectus possibilis: ita ꝙ sicut modo per intellectum possibilem intelligimus materialia: ita tunc per intellectum agentem intelligimus substantias separatas. Probat autem intentionem suam duabus rationibus. Prima ratio fundatur supra duas propositiones, Quarum prima est: intellectus & prima intellecta speculatiua se habent sicut forma & materia. Probaturilla sic. illa quorum est vnamet operatio: ita ꝙ operatio vnius communicetur alteri se habent: sicut agens & instrumētum vel sicut forma & materia, sed intellectus agentis & primorum intellectorum speculatiuorum est vnamet operatio: ita ꝙ operatio intellectus agentis, scilicet facere intellecta in actu communicatur primis intellectis speculatiuis: ergo intellectus agens & prima intellecta speculatiua se habent sicut agens & instrumentum: vel sicut forma & materia: patet minor: quia intellectus in habitu potest non solum intelligere: sed facere

facere cōclusiones intellectas in potentia intel- A lectas in actu, vtrūq; em̄ experimur in nostra eē potestate. s. intelligere & facere conclusiones actu intellectas mediātibus primis intellectis: quę solo lumine intellectus agētis fiūt intellecta in actu. In maiore verò notāter dicitur (ita ꝙ ꝓpria operatio vnius cōicetur alteri) quia plures trahētes nauē ad eādē operationē cōcurrūt, nō tamen sicut materia & forma: nec sicut agens & instrumentū: propterea quia alter alterius propriam operationē nō sortitur. Clarū est autē ꝙ cōmuni cans operationē suā alteri cōcurrēdo ad idē se habet ad illud: sicut agēs principale ad instrumētū quēadmodū carpentarius sedis factionē serręcō municat: vel sicut forma ad materiā: sicut calor calefactionem aquæ calidæ cōmunicat. Et licet B vtraq; pars disiuncti cōclusi sit vera: quia tñ prima pars manifestior est & minus ad propositū: ideo Cōmentator secundā partem declarat. s. ꝙ prima intellecta speculatiua & intellectus agens se habeāt vt materia & forma: & hoc facit declarādo ꝙ intellectus agēs: & nō solū prima: sed anima intellecta speculatiua se habēt sicut forma & materia. Manifestat autē hoc sic. Quādocūq; est aliquod receptiuū aliquorū duorū ordinē inter se habētiū id quod est perfectius & formalius est sicut forma: id verò qđ est imperfectius & minus formale habet rōnē materiæ: sed intellectus possibilis est receptiuus intellectorū speculatiuorū: & intellectus agētis ordinē inter se habētiū: ita ꝙ intellectus agēs est perfectior & formalior intel- C lectis speculatiuis: ergo intellectus agēs & intellecta speculatiua se habēt sicut forma & materia. Dicitur aūt in maiori (ordinē inter se habentiū) quia aliter ꝓpositio nō esset vera: sicut patet de albedine & dulcedine lactis: quarū neutra est alterius forma. Cū em̄ ordinata sunt necessariò, verificatur ꝓpositio: vt patet: cū aer recipit colorē & lumē. Minor patet ex eo ꝙ intellectū recipitur in intelligēte. Intellectus autē possibilis intelligit & intellectū agentē & intellecta speculatiua &c. & sic patet prima propositio. Secūda propositio est: intellectus possibilis vt appropriatus nobis, qñque recipit intellecta speculatiua & intellectū agentē in potentia tantū: qñq; partim in actu & partim in potētia, qñq; totaliter in actu. Ista pro- D Secunda propō Auerro. ibi dē circa: parū ante finem. positio quo ad intellecta speculatiua est clarissima: intellectus nāq; infantis est in pura potētia: sicut tabula rasa in qua nihil est depictū: postmodū verò recipit primorū principiorū notitiā: deinde multarū cōclusionū succesiuè acqrit notitiā: & sic scdm aliquid est ī actu: puta scdm principia: & scdm aliquid in potētia: puta scdm cōclusiones: & postremo acquisitis omnibus cōclusionibus est totaliter: & scdm omnia in actu tā principia ą cōclusiones. His si cōiunxeris primā propositionē illucesceret tibi hæc secunda propositio quo ad secūdā partē. Si em̄ intellectus agens est forma intellectorū speculatiuorū eadē erit ꝓpor- tio cōiūctiōis ad intellectū agētē quę est inter intellectum possibilē & intellecta speculatiua quo ad hoc: ꝙ si totaliter vni: totaliter & reliquo coniunctus erit: & si partialiter vni: partialiter & reliquo cōiunctus erit. His præmissis formatur pri- formatur Prima ro Auer. ma Auer. ratio sic. omne qđ mouetur ad acquisitionem alicuius vt formæ: illa perfectē acquisita pōt operari operatione propria illius formæ: sed intellectus possibilis vt appropriatus nobis mouetur ad acquisitionē intellectus agentis: vt formæ. ergo illo acquisito pōt operari operatione propria illius. Sed operatio propria intellectus agētis est intelligere substātias separatas quidditatiuè. ergo intellectus possibilis poterit per illū intelligere substātias separatas: & cū intellectus possibilis opatio noua nos denominet: cōsequēter nos per intellectū agētē intelligimus substantias separatas. &c. Maior patet exēplariter cum aqua mouetur ad formam caloris: acquisito illo pōt calefacere: & similiter apparet in omnibus. Minor verò ꝓbatur dupliciter. Primo ex duab⁹ propositionibus præmissis sic: qñcūq; aliqd mouetur ad aliqua duo recipiēda ordinata inter se: ad id qđ est formalius & perfectius mouetur: vt ad formā: ex prima ꝓpositione: sed intellectus possibilis mouetur ad intellecta speculatiua: & intellectū agentē: quia qñq; est in pura potētia: quādoq; partim in actu: & partim in potētia. ex secūda ꝓpositione ordinē inter se habētia: quia mediantibus intellectis speculatiuis recipitur intellectus agens: & intellectus agēs est formalior & perfectior: ergo intellectus possibilis mouetur ad acquirēdū intellectū agētē vt formā. Secundo probatur illa minor sic. intellectus possibilis mouetur ad acquisitionē intellectus agētis vt finis. ergo vt formæ. Antecedēs patet ex eo ꝙ ipse intellectus agens est efficiens illius motus quo mouetur intellectus possibilis ad ipsum in separatis em̄ à materia idem est efficiens & finis motus: vt Cōmen. 36. 12. Metaphy. habetur. cōsequētia verò Cōm. 36 T. cō. 70 Cōm. 38 patet ex. 2. Physi. tex. Cōmen. 70. vbi dicitur ꝙ finis motus & forma idē sunt, & hāc ꝓbationem tāgit Auer. 12. Metaphy. in fine Cōmen. 38. Secūda ratio Auer. ponitur. 2. Metaphy. Cōmen. primo. Si intelligētiæ nō essent à nobis cognoscibiles natura ociosę egissēt: cōsequēs est falsum. cō- Secunda rō princ. ibidē circa text. Cō. 1. 3. cōtra Gē. ca. 45. p⁹ medium. prima. q. 88. ar. 1. ad primū qō. 37. p⁹ medium sequētia probatur. quia feciſſet id qđ est in se naturaliter intellectū: nō intellectū ab alio: sicut si feciſſet solē nō cōprehensum ab aliquo visū. Et quoniā hæc cōsequentia cū sua probatione derisibilis à. S. Tho. iudicatur propterea ꝙ frustra est qđ nō potest cōsequi finē suū: & intelligētiarū finis non est intelligi à nobis: dato enim quod intelligi esset finis earum: sufficit earum intelligibilitati vt à seipsis intelligantur: nō em̄ sequitur ab intellectu humano nō intelligūtur. ergo à nullo: sicut nō valet: sol nō videt à noctua. ergo à nullo visu. Idcirco Ioā. de Gada. in tertio de aīa dupliciter probat illā cōsequentiā. Primo dicens quòd

q Cõmentator nõ supponit q finis substantiarũ separatarũ sit intelligià nobis: sed supponitur q intelligentie ex se sint intelligibiles ab intellectu nostro: cũ contineantur sub eius obiecto primo scilicet ente: & tũc bene sequitur, intelligentiæ sunt ex se naturaliter nobis cognoscibiles ergo intellectus noster naturaliter natus est eas intelligere: naturaliter em̃ actiuo quale est intelligẽtia debet correspõdere naturalẽ passiuũ quale est intellectus: aliter potẽtia actiua esset frustra in natura. Secũdo deducitur ab eodẽ illa consequentia: quia etsi intelligentiarũ finis primarius nõ sit intelligi ab intellectu nostro: est tamen earũ finis secundarius. Agunt em̃ prima intentione propter se: secũdariò autẽ propter alia: vt dicitur secũdo cœli, Cõm. 21. & ideo sequitur q intelligẽtiæ saltẽ quo ad finẽ secũdariũ essent frustra: & sic natura fecisset aliquid ocioſe. Propterea ĩquit cõsequentia Cõm. est vicina propositionibus per se notis: & non est derisibilis.

Cõ. 22.

Potest adhuc tertio deduci illa consequentia ex dictis Cõm. tertio de anima. Commen. 36. vbi examinans rationẽ Themistij dicit q si intellectus noster est immaterialis: cõsequentia ista tenet intellectus noster intelligit res sensibiles factas immateriales ergo intelligit res secundũ se immateriales. Et fundatur hoc dictũ supra verbũ Aristo. tertio de anima. tex. Cõm. 7. dicentis, q intellectus excellenti intelligibili apprehenso vigoratur ad altius intelligendũ. Ex quibus habetur in proposito q immaterialitas est sufficiẽs causa virtuti cognoscitiuæ q intelligere possit substantias separatas: vnde sic probatur consequentia. Intelligentiæ nõ sunt ab intellectu nostro cognoscibiles. ergo à nullo alio sunt cognoscibiles. ergo frusta sunt cognoscibiles: sicut sol frustra esset visibilis si à nullo posset videri. prima cõsequentia tenet ex eo quod si immaterialitas non dat intellectui nostro illas intelligere: nulli hoc dabit: quia iam declaratũ est immaterialitatẽ esse sufficientẽ causam huius: sicut quia sensitiuũ est sufficiens causa sensus tactus: si positũ in vna specie animalis nõ daret tactũ, nulli alij hoc daret. Secũda cõsequentia clara est exẽplo. Quilibet ergo intellectus potest substantias separatas cognoscere ex sua immaterialitate: plus tamen & minus secundum quod plus & minus perfectionis habent. Hæc de secundo.

Cõ. 36. ante me. col. 3. fi. &. 4. in prin. T. c. 7.

Quo ad tertiũ arguitur cõtra hãc opinionem dupliciter. Et primo probatur, qđ talis cõtinuatio posita nõ perducat intellectũ possibilẽ: vt nobis appropriatũ ad intelligendas substantias separatas: id quod cõtinuatur intellectui agẽti nõ nisi vt formæ intellectorũ speculatiuorum non põt per illũ intelligere substãtias separatas quidditatiuè sed intellectus possibilis: vt appropriatus nobis cõtinuatur intellectui agenti non nisi vt formæ intellectorũ speculatiuorũ. ergo intellectus possibilis vt appropriatus nobis per talẽ cõtinuationẽ nõ potest intelligere substãtias separatas quidditatiuè. Maior probatur (supponẽdo quod intellectus agens habet proportiones diuersorũ ordinũ ad superiora & inferiora substãtias immateriales. s. & intellecta speculatiua.) Ad superiora em̃ cõparatur vt cõtẽplatiuus: & nõ vt eorũ forma. Ad inferiora verò vt factiuus & forma. hoc stãte patet vis maioris. Quãdocunq; em̃ aliquod vnũ habet diuersi ordinis proportionẽ ad diuersa: id quod cõtinuatur ei secundũ quod habet proportionẽ ad inferiora: ex hoc nõ cõtinuatur secundũ quod habet proportionem ad superiora. Cõmittitur em̃ manifestè fallacia accidentis ex vno aliud cõcludendo. Id ergo qđ cõtinuatur intellectui agẽti vt formæ intellectorũ speculatiuorũ nõ ex hoc cõtinuatur ei: vt contẽplatiuo substantiarũ immaterialiũ. Minor verò ex Cõmen. dictis habetur: nullũ aliũ modum ponentis in proposito quo cõtinuetur possibilis cũ agente nisi per intellecta speculatiua: vnde dicit quod cũ est in pura potẽtia ad intellecta speculatiua est & in pura potẽtia ad intellectũ agentẽ: cũ verò partim est in actu: & partim in potẽtia respectu illorũ est etiã sicut respectu istius: & cũ fuerit totaliter in actu secundũ intellecta speculatiua erit totaliter copulatus intellectui agenti. Secũdo probatur, quod posito quod talis continuatio ad hoc perduceret intellectũ possibilem nunquã tamen nos ad hoc perducere potest: & arguo sic. Id quod cõtinuatur intellectui agenti nõ nisi vt coloratũ lumini: & intellectui possibili nõ nisi sicut coloratũ visui: nõ potest denominari operans propria operatione luminis: vt visus seu intellectus agentis: aut possibilis: sed homo phantasians habet huiusmodi cõtinuationẽ cũ his intellectibus. ergo nõ potest denominari faciens intellecta: & intelligens substãtias immateriales, quæ sunt operationes intellectus agentis nec intelligens res sensibiles quæ est operatio intellectus possibilis. Maior est nota ex terminis. nõ em̃ potest verè dici quod coloratũ illuminet: aut videat. Minor autẽ patet ex tertio de anima tex. cõmen. 18. &. 30. Nec obstat aliquo modo similitudini datę q homo proprio actu cogitatiuè spiritualizat phantasmata. Coloratum verò nõ spiritualizat colores. Quoniam si fingamus coloratũ in seipso nõ posse obijci oculo: neq; lumini: sed spiritualizatũ tãtũ in speculo quod propria operatio speciem in se colorati spiritualizaret: similitudo curreret quatuor pedibus: & tamen tale speculum obiectum lumini & visui non verè posset denominari illuminans: neque videns: & hæc ratio apparet mihi demonstratiua: & alias si Deus concesserit nobis vitam: eius efficaciam plenius ostendemus. Hæc de tertio.

Quod cõtinuatio ĩtellectui agẽtis nõ perducat ĩtellectũ possibilẽ ad cognitionẽ quidditatiuã substãtiarũ immaterialiũ. Positio q ĩtellect⁹ possibilis intelligeret quidditatiue substantias separatas per ĩtellectũ agentem sibi copulatũ: adhuc nos nõ intelligerem⁹ ipsas cõ. 18. circa medium cõ. 30. in princi. & circa me. cõsidera virtutem huius rationis & videbis quantũ.

Quo ad quartum. Ad primã rationum Auer. dicitur q maior est vniuersaliter falsa si teneatur vt teneri debet ad hoc quòd intentũ concludat. Debet enim vniuersaliter teneri, nedum subiectum:

errorem Auer. soluuntur. Rõ Auer. Ad primã imediatè supra.

iectũ sed etiam prædicatũ hoc mõ. Omne quod mouetur ad acquirẽdam aliquã formam: illa perfectè acquisita põt operari omni operatiõe propria illius formæ: aliter nõ cõcluderet: patet autẽ hãc esse falsam: ex eo q sufficit q id quod acquisiuit aliquam formã participet aliquã operationem illius formæ: illam. s. quæ cõuenit formæ secũdum id quod recipit receptiuũ: & ratio huius est assignata in prima ratione cõtra Auerroim facta: quia scilicet nõ oportet rem continuatam formæ habẽti diuersas proportiones ad inferiora & superiora: ex hoc q perfectè cõtinuatur ei secũdum inferius q cõtinuetur ei secũdum superius. Vnde ex hoc q intellectus possibilis acquisiuit intellectũ agẽtem vt formam: licet sequatur quòd possit operari operatione intellectus agentis: vt est forma intellectorum speculatiuorum: quia vt sic acquiritur scilicet formare intellecta in actu & extendere se ad omnia intelligendo ad quæ se extendit intellectus agens vt factiuus: non tamen sequitur quòd possit omnia intelligere quæ respicit intellectus agẽs vt cõtemplatiuus. Ad secũdam rationem respondetur negata cõsequẽtia: & ad primã probationẽ dicitur q cõmittitur fallacia cõsequẽtis à superiori ad suum inferius affirmatiuè: cõcessio enim q intelligẽtiæ sunt cognoscibiles ab intellectu nostro: quia cõtinentur sub eius primo obiecto nõ sequitur, ergo sunt à nobis intelligibiles quidditatiuè. Non em̃ omne cõtentum sub ente est quidditatiuè à nobis intelligibile: eo quod ens: licet sic obiectũ adæquatum intellectui nostro extẽsiuè: nõ tamẽ est adæquatum adæquatione mutua intẽsiuè: & est dicere q licet omne ens possit à nobis intelligi: nõ tamẽ omne ens potest à nostro intellectu penetrari vsq; ad vltimas differentias: hoc enim modo quidditas rei materialis est obiectum adæquatum intellectus nostri: scilicet adæquatione intensiua, solã nanq; eam & omnem intellectus noster natus est intelligere quidditatiuè. Ad secũdum modum deducendi cõsequentiam similiter respõdetur, licet enim detur q intelligi à nobis sit finis secundarius intelligentiarum: non tamen valet, ergo, intelligi quidditatiuè à nobis est finis secundarius: imo hoc est impossibile. Similiter ad tertium modum dicitur, q licet immaterialitas sit sufficiẽs causa virtuti cognoscitiuę q possit intelligere substãtias separatas: nõ tamen valet, ergo ex immaterialitate habet q possit cognoscere eas quidditatiuè. Autoritas autem Aristo. adducta cum rectè intelligitur nõ obstat. Ad uertendum est enim sensum respectu excellentis sensibilis duo sortiri: & q scilicet non perfectè cognoscit illud: & q patitur passione corruptiua ab illo: intellectus autem respectu excellentis intelligibilis primũ tm̃ hẽt. s. qđ perfectè nõ intelligit illud: passionis enim expers est: & ratio est: quia secũdũ sequitur materiã: cuius actus est virtus sensitiua, nõ autẽ intellectiua, primũ verò sequitur in proportionẽ potentiæ ad obiectũ quæ saluatur ita in virtute immateriali sicut materiali. Sicut enim noctua ex sua specie visum improportionatũ claro lumini habet: ita homo ex sua natura intellectũ improportionatũ claro intelligibili separato. s. secundũ rem à materia. Conueniũt ergo intellectus & sensus in primo: sed differũt in secũdo. Ex qua differẽtia Aristo. ibi dicit oriri q sensus post excellens sensibile sensatũ debilitatur: intellectus autẽ post excellens intelligibile intellectũ nõ alteratus magis põt intelligere alia: quod intelligendũ est secundũ modũ sibi possibilẽ. Ex hoc autẽ nõ licet inferre, ergo põt quidditatiuè cognoscere substantias immateriales: sed ergo nõ procedit ex eius alteratione qđ illas nõ possit cõprehẽdere: quod gratis cõcedimus: habet em̃ homo intellectũ ratiocinatiuum qui oritur in vmbra intelligentię apud Isaac: & ideo proportionatus naturaliter ad intuendum intelligibile non purum & clarum: sed obumbratum materiæ: quale est quidditas à sensibilibus abstrahibilis. Hæc de quarto.

Ad secundam.

3. de aĩa text. c. 7.

Quo ad quintum ponẽda est opinio. S. Tho. quã ex prima parte. q. 88. & tertio cõtra Gentil. cap. 45. &. 2. Metaphy. assumo. Tenet ipse hanc cõclusionẽ. Anima humana corpori coniuncta non potest quidditatiuè cognoscere substantias immateriales: quæ ad præsens dupliciter probatur. Primo sic. Intellectus existens in potẽtia nõ nisi ad recipienda intellecta abstracta ab intellectu agẽte: nõ potest intelligere quidditatiuè substãtias immateriales: intellectus humanus est huiusmodi, ergo. maior ex terminis patet: oppositũ enim prędicati infert oppositũ subiecti: quod em̃ potest intelligere substãtias separatas quidditatiuè nõ est tantũ in potentia ad recipienda abstracta ab intellectu agente: quoniã substãtiæ separatæ non sunt abstractæ à materia per operationem intellectus agentis. Minor ex Aristo. colligitur tertio de anima, tex. cõm. 17. vbi dicitur q intellectus agẽs potest omnia facere quæ intellectus possibilis potest fieri. Secũdo probatur sic. Nullus effectus sensibilis potest ducere in quidditatiuã cognitionẽ substantiarũ separatarũ: ergo intellectus humanus cõiunctus corpori non potest quidditatiuè illas cognoscere, cõsequẽtia tenet: quia nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu. Antecedens verò probatur ex eo q effectus dupliciter potest in cognitionẽ quidditatiuã suæ causæ ducere. Vel per modũ similitudinis: sicut effectu vniuoco cognito eius causam quidditatiuè cognoscimus: propterea quia sunt eiusdẽ naturæ: & hoc modo clarũ est nullũ sensibile posse perducere ad substantiarũ immaterialiũ naturas: eo q differunt non solum specie: sed genere. Alio modo effectus ducit ĩ quidditatiuã cognitionẽ suæ causę: nõ per modũ similitudinis sed per hoc q demõstrat totã virtutẽ suæ causæ. Sicut intelligere ostẽdit totã virtutẽ animæ intellectiuę:

Opi. S. Tho. 1. p. te. q. 88. a. 1 3. cõtra Gen. c. 45. 2. meta. circa. tex. c. 1. T. c. 17.

lectiuè:&ideo ex tali operatione in eius quidditatiuã cognitionẽ ꝓcedimus.Nec hoc modo sensibilia valẽt ad cognitionẽ quidditatiuã intelligẽtiarũ nos perducere.Nullus em̃ effectus particularis adẽquat totã virtutẽ causæ vniuersalis:quodlibet aũt sensibile est effectus particularis vt materiales cõditiones eorũ cuiusq; ostendũt: igitur per nullũ sensibile in quidditatiuã cognitionem substantiarũ immaterialiũ quæ causæ vniuersalissimæ sunt puenire possum⁹ &c.Hæc de quito.

Ioan. de Gã.q.37 ante mediũ. Prima.

Quo ad sextũ cõtra hãc determinationem arguit supradictus Io. de Gandauo in tertio de anima multipliciter.Et primo cõtra illã particulã in cõclusione positã coniuncta corpori. Nulla forma impeditur à sua nobilissima operatione propter vnionẽ eius ad propriã materiã : sed intelligere substãtiarũ separatarũ quidditates, est nobilissima operatio animæ humanæ: vt patet primo &.10.ethic. Corpus aũt humanũ est eius propria materia.ergo aia humana ꝓpter vnionẽ ad corpus nõ impeditur à speculatione substãtiarũ immaterialiũ. Præterea ad idẽ. Anima humana aut nata est intelligere substantias separatas per suã substãtiã:aut per speciẽ influxã:aut per spẽm causatã ex phãtasmate. Si per suã substãtiã cum substãtia eius per vnionẽ ad corpus nõ impediatur poterit eas intelligere. Si per speciẽ à phãtasmate sumptã vnio ad corpus iuuabit.Si per spẽm influxã. quæritur cũo vnio ad corpus impedit: aut nõ permittit talẽ influxũ fieri:hoc em̃ nõ videtur rõnabile aliquo modo esse:quia generatio vnius spẽi non impeditur à corpore : nisi corpus habeat cõtrariã dispositionẽ dispositioni requisitę ad eius generationẽ. Verbi gratia.quia color exigit diaphaneitatẽ in aere:ad hoc vt recipiatur in eo:nullũ corpus impediet gñationẽ spẽi coloris:nisi habeat opacitatẽ:quę cõtraria est diaphaneitati:modo corpus humanũ nullã habet dispositionẽ cõtrariã dispositioni quã exigit receptio speciei intelligibilis influendę:vt patet.ergo. Et cõfirmatur ratio sic.Bonum simpliciter alicuius naturæ nõ impeditur propter bonũ simpliciter eiusdẽ naturæ.Quod em̃ impedit bonũ simpliciter alicuius naturæ est illi malum simpliciter:sed intelligere substãtiarũ immaterialiũ quidditates est bonũ simpliciter animæ humanæ, ergo non impeditur per vnionẽ ad corpus cũ hoc sit ei etiã bonũ simpliciter. Tertio arguitur cõtra cõclusionẽ ipsam ex dictis S.Tho. sic,isti dicũt ꝙ cognoscimus esse intelligẽtiarũ nõ quidditates:aut esse est idem quod quidditas:aut diuersum.Si diuersum : ergo vtrunq; sub nostra cadit cognitione. Quicũq; em̃ cognoscit diuersitatẽ aliquorũ cognoscit extrema illius diuersitatis:vt dicitur secũdo de anima,textu cõment.146. Si idẽ, ergo cognito vno cognoscitur & reliquũ. Si dicatur qđ cognoscimus illas quidditates: sed nõ perfectè. T.c.146 Cõtra. Primo quia hoc repugnat duobus dictis Thomistarũ : quorũ primũ est quod nos nõ intelligimus quidditates substãtiarũ separatarum, Secundũ est ꝙ cognoscimus esse illarũ nõ quidditates. Ex primo arguitur sic,homo nõ intelligit quidditates separatas. ergo nullo modo intelligit eas: tenet cõsequẽtia per locũ à toto in modo ad suã partẽ negatiuè.Ex secũdo dicto arguitur sic:ea cognitio negatur de quidditate quæ affirmatur de esse:sed esse nõ cognoscitur à nobis: nisi imperfectè: ergo cognitionẽ etiã imperfectã negare intendũt de quidditatibus.Si em̃ vtrunq; imperfectè cognoscimus : quare magis alterum negatur cognosci:aut alterũ affirmatur? Secũdo probatur,ꝙ respõsio in se sit falsa sic.Si imperfectè cognoscimus quidditates illas : aut hoc est: quia nescimus eas ita perfectè: sicut à seipsis cognoscũtur:& hoc nõ:quia hoc est ridiculũ vertere in dubium:aut quia nescimus eas perfectione debita nobis secundum nostrã naturam : & hoc est voluntarium:nulla enim ratione hoc conuinci potest : vnio nanque ad corpus hoc impedire non potest:vt probatum est.Hæc de sexto.

Cõfirmatio.

Tertia.

Secunda

Quo ad septimũ pro responsione ad hæc argumenta prenotandũ est,ꝙ secundũ doctrinã.S. Tho.prima parte.q.88.&.89.inter cognitionem animæ cõiunctæ & separatę hoc interest ꝙ coniuncta,sicut habet modum essendi cõcernendo corpus : ita habet modũ intelligẽdi cõuertẽdo se ad phãtasmata : ita ꝙ ex cõformitate modi operãdi ad modũ essendi sit,vt anima cõiuncta sit cõuersa ad phãtasmata secundũ intellectũ possibilẽ:vt passiuũ ad actiuũ : adeo vt nõ nisi ab illis cũ intellectu agẽte recipere possit species. Separata autẽ à corpore: sicut habet aliũ modũ essendi absq; corporis informatione : ita habet & alium modũ intelligendi : vt etiã ex cõformitate modi operãdi ad modũ essendi fiat vt anima separata cõuertatur secundum intellectũ ad superiora vt actiua:vt ab eis influxũ specierũ recipiat:vt pote in modo essendi similis illis reddita & corpore relicto liberior quodãmodo facta amplius phantasmatibus nõ alligata.Ex hoc autem oritur alia differẽtia:ꝙ.s. anima cõiuncta nõ potest substantias immateriales cognoscere : nisi per species à sensibilibus acceptas. Alligatus est em̃ eius intellectus phãtasmatibus. Separata verò potest illas per species proprias cognoscere: cũ cõuersa iam sit ad superiora. Nascitur quoq; ex his tertia differentia apud subtiliter speculãtes animam esse partem speciei & vniri corpori propter melius: quia.s.cognitio quã habet anima per species acquisitas est cognitio distincta & quidditatiua pertingens vsque ad vltimas rerum differentias. Cognitio autem quam separata ex speciebus influxis sortitur confusa est:& in communi res notificat. Cùm enim anima naturaliter sit pars hominis : naturalem modum intelligendi ex propria natura sibi vendicat per species acceptas à phantasmatibus intelligere & non per species influxas : hic enim modus intelligendi naturalis

1.par.qõ 88.ar.1. & qõ.89 arti.1. & 2.c.

Differũt aĩa separata & cõiũcta primo.

Secundo

Tertio.

ralis est intelligentijs ex sua natura: & ideo sicut intelligẽtiæ perfectã rerũ notitiã per species influxas hñt: sic anima per spẽs acquisitas de sensibilibus notitiã habere põt perfectã:spẽs em̃ influxę facultatẽ naturalẽ intellect⁹ eius excedũt. Est hic modus superiori ordini connaturalis & propri⁹:& animæ nõ cõuenit nisi per quãdã defectiuã participationem. Cùm sit præterea talis inter substãtias intellectuales ordo ꝙ quo ꝓximiores sunt primę,omnia per solã suã substãtiã intelligẽdo penetrãti : eo per vltiores spẽs rerũ notitiã per fectã naturaliter capiũt : vltima inter eas anima. Intellectiua ex natura sua adeo dearticulatas exigit spẽs vt singularũ quiditatũ singulas oporteat habere similitudines : ꝓpter qđ & corpori vniturvt eas inde accipiat.& ideo vis eius intellectiua cũ per species superiores:quales sunt influxę: intelligere tẽtat:opprimitur quodãmodo: & cõfusam tm̃ notitiã hẽt: sicut discipulus vniuersales cõceptus præceptoris apprehẽdere nõ valẽs absq; distincta cognitione remanet. Huius aũt signũ est ꝙ inter homines qui sunt perspicacis ingenij statim ꝓpositis principijs ad cõclusiones sese cõferũt:& ex eisdẽ principijs multas conclusiones speciales deducunt. Habitis autẽ ingenij nõ nisi principijs applicatis à præceptore ad singulas cõclusiones & in forma syllogistica : & cũ exẽplis materialibus distinctã percipiunt veritatẽ.Ex his iam potes intelligere ꝙ anima nec cõiuncta:nec separata quiditatiuã cognitionẽ substãtiarũ immaterialiũ hñe naturaliter põt:& qđ plus est: habes ex his ꝙ anima sepata per spẽs influxas: nec bouẽ:nec leonẽ: qditatiuè cognoscit : sed omnia præter suijpsius naturã in cõmuni nouit. Vbicunque autẽ alibi inuenies à sant Tho. dicit ꝙ aĩa separata qditates substãtiarũ immaterialiũ nouit, &c.recolito ab ipso vocari cognitionẽ quiditatiuã cognitionẽ eam q̃ habet de illis anima separata per propriasspecies quam habere non potest.

Ad primum.

Capis. 9. Capit. 8. Vt ipse. met Io. testatur i q.37.3. de aĩa.

Ad secundum aĩa solutio.

Ad primum.

Ad rationẽ igitur primam dicendũ est, ꝙ licet intelligere substantias immateriales sit nobilissima operatio animę intellectiuę:intelligere tamẽ eas quiditatiue est operatio sibi impossibilis:nec Arist.in primo,aut.10.ethico.dixit oppositũ:imo quæstio mota ab ipso in tertio de anima.tex.cõ. 36.nusquã soluta reperitur.Posuit enim felicitatẽ humanã in cõtẽplatione substantiarũ separatarũ nobis possibili quæcũq; sit illa. Similiter dicitur ad secundã ꝙ vnio animæ ad corpus nõ impedit cognitionẽ quiditatiuã substãtiarũ immaterialiũ quãdoquidẽ illa animæ secũdũ omnẽ naturæ stãtũ est impossibilis.Quod si hę duæ rationes formẽtur ad cõcludendũ animã vnitã posse habere talẽ notitiã substantiarũ immaterialiũ,qualẽ per earũ species separata habet. Respõdeatur ad primã negando ꝙ intelligere substãtias immateriales tali modo sit nobilissima simpliciter operatio animæ.licet sit nobilissima secũdũ quid : maiorẽ em̃ perfectionẽ simpliciter ponit in anima intelligere substãtias sensibiles distinctè & quiditatiuè:& substãtias immateriales per effectus sensibiles & cõmunia:q̃ itelligere ea incõfuso:licet sit secũdũ quid nobilior illa confusa intellectio: ex hoc ꝙ est per earũ species & immaterialiori modo. Vnde dico ꝙ nõ incõuenit animã nostrã impediri ab operatione nobilissima secũdum quid propter perfectionẽ sibi nobilissimã simpliciter acquirendã ex vnione ad propriã materiã: vnde nõ sequitur vnionẽ esse præter naturalẽ:sed naturalissimã: vt pote ꝓpter perfectionẽ suã simpliciter : & præsertim quia cognitio illa quã habet separata est sibi quasi præternaturalis : sicut & modus essendi quẽ habet &c. Ad secundã dicatur quod impeditur anima ex vnione ad corpus ad receptionẽ talis influxus ex hoc ꝙ modũ essendi in corpore sequitur modus operãdi nõ nisi per cõuersionẽ ad phãtasmata: naturalis em̃ cõuersio animæ ad phãtasmata est impeditiua cõuersionis ad superiora. ꝓbatio autẽ cõtra hoc nihil facit: cõtingit em̃ alio modo impedimẽtũ dari:vt iam patet. Ad cõfirmationẽ dicitur, qđ minor est falsa.Intelligere em̃ substãtias immateriales tali modo est bonũ animæ secũdũ quid:& nõ simpliciter : vnio verò ad corpus cũ sequẽtibus ipsam est bonũ eius simpliciter. Ad tertiũ dicitur quod siue esse & essentia distinguãtur : siue sint idẽ nõ variatur propositũ.in Deo em̃ sunt idẽ : & in alijs intelligẽtijs distinguũtur & tamẽ eandem de vtrisq; proferimus sententiã dicẽtes quod cognoscimus esse:nõ quidditatẽ.Respõsio ergo ibi data vera est:qua dicitur ꝙ cognoscimus quiditatem imperfectè.Nec hoc repugnat dictis Thomistarum.Non quidem primo:quia illud debet intelligi de cognitione quiditatiua : & non de quacunque cognitione:vnde non valet, ergo nullo modo cognoscim⁹:sed,ergo nullo modo cognoscimus quiditatiue. Secundo autem dicto nullatenus aduersatur.Cũ enim dicimus quod cognoscimus esse & non quiditatem(assueti peripatẽticis sermonibus)intendimus quod scimus de illis terminare quæstionem an est,quæ de esse querit:& quod nescimus de eis terminare quæstionẽ quid est quę quiditatem scrutatur:& si secundum aliquod prædicatũ quiditatiuũ terminare illã nouerimus notitiam illã(quia & nõ quiditatiuã vocamus)sequẽtes Aristo. vestigia qui notitiã rei per cõmunia, notitiã quia in posterioribus analyticis appellat. Et ꝓpter hoc ea notitia proportionaliter negatur de quiditate à Thomistis in proposito quæ affirmatur de esse:quia notitia de ꝓpria quæstione quiditatis nõ haberi dicitur. notitia verò de propria quæstione ipsius esse nõ caremus.Ad vltimum quo probatur quod responsio sit falsa in se. Dico quod ideo dicitur intellectus noster imperfectè substantias immateriales cognoscere : quia non quidditatiuè potest eas apprehendere & magis imperfectè in hac vita: quia per species aliorũ.Et licet primo modo eas

Secundo poste.t. cõ.6.

cogno-

cognoscere sibiipsis tãtũ cõueniat: & ridiculũ esset dubitare an id quod cõuenit solis intelligẽtijs cõueniat alijs: necessariũ tamen est dubitare an cognoscere eas quidditatiuè sibi solis: an etiã animæ nostræ conueniat: quod secundo modo eas cognoscere sit nobis in hac vita impossibile: nõ voluntariè: sed ratione cogente dicitur. Corpus
In.9. enim vnitum animæ animam ad sensibilia conuertit, vt declaratum est & c.

Hoc tamen sciendũ, q̃ non eodem modo sumitur genus & differentia in illis substantijs & in substantijs sensibilibus. Quia in sensibilibus genus sumitur ab eo qđ̃ est materiale in re: differentia verò ab eo qđ̃
5. Meta. cap. 6. est formale in ipsa. Vnde dicit Aui. in principio libri sui de anima, q̃ forma in rebus cõpositis ex materia & forma est differentia simplex eius quod constituitur ex illa: non autem ita q̃ ipsa forma sit differentia, sed quia est principiũ differentiæ, vt idem dicit in sua meta. & dicitur talis differẽtia esse differẽtia simplex, quia sumitur ab eo quod est pars quiditatis rei. s. à forma. Cũ autem substantię spirituales sint simplices quiditates, non potest in eis differentia sumi ab eo quòd est pars q̃ditatis, sed à tota
In princi pio. q̃niditate, & ideo in principio de anima dicit Auic. quod differentiam simplicem nõ habent, nisi species: quarum essentiæ sunt compositæ ex materia & forma. Similiter etiam in eis ex tota essentia sumitur genus modo tamen differenti: vna enim substantia separata conuenit cum alia in immaterialitate. Differunt autem abinuicẽ in gradu perfectionis secundũ recessum potẽtialitate & accessum ad actũ purũ. Et ideo ab eo quod sequitur illas inquantum sunt immateriales, sumitur in eis genus: sicut intellectualitas vel aliquid hmõi. Ab eo autẽ qđ̃ sequitur in eis gradũ perfectionis sumit̃ in eis differẽtia, nobis tamẽ ignota.

Nota qđ̃ in substãtia cõi. 4. reperiuntur. Ponitur hic secũdũ notatũ: quo vnde sumatur differẽtia: & vnde genus in substãtijs immaterialibus declarat opposita cõparatione ad substãtias sensibiles. Ad cuius euidentiã scito q̃ in rebus cõpositis ex materia & forma quatuor intelligũtur s. materia quæ est altera pars cõpositi specifici: forma reliqua pars: tota quidditas vt habet ratione perfectibilis vlteriori perfectione formali: & ipsamet tota quidditas: vt habet vltimã perfectionẽ formalẽ. v. g. in homine potes cõsiderare materiã in qua sua forma recipitur: & formã in illa receptã. Aduertes etiã ipsum hominẽ inquãtum est substãtia: est em̃ homo substãtia: & vt substãtia habet rationẽ perfectibilis per corporeũ: per rõnale & c. Aduerte etiã hominẽ inquãtũ est rationalis naturæ: quæ est vltima eius perfectio formalis. Hæc aũt quatuor ita se hñt ad genus & differẽtiã q̃ & materia quæ est pars & ipsum totũ: & perfectibile fundãt genus: diuersimodè tñ. Forma verò quę est pars & ipsum totũ: vt posteriori perfectiõe formali perfectũ fundãt dr̃iam diuersimode etiã. Cũ em̃ genus ptãte contineat dr̃ias: incõpleteq̃; ac in potẽtia rei naturã explicet: totũq̃; sẽdm id quo adhuc perfici põt importet: radix aũt potẽtialitatis in rebus sensibilibus sit materia: merito à toto sẽdm q̃ posibile est formaliter perfici: & à materia ipsa sumi dicitur. Simili ter cũ dicere sit diuidere terminare & actuare genus totũq̃; sẽdm posteriorẽ perfectionẽ & actualitatẽ explicare: radix autẽ actualitatis & pfectionis sit forma: meritò à toto sẽdm q̃ perfectũ est: & à forma dr̃ia sumit̃. Diuersimodè verò fundãt genus & dr̃iam partes ipsæ rei materia. s. & forma & quidditas tota vt perfectibilis & perfecta. Sumitur em̃ genus à tota essentia vt habet rationẽ perfectibilis tanq̃ à re formaliter significata seu denominata ab ipso. A materia verò tanq̃ à radice sui formalis significati. Similiter dr̃ia sumitur à tota essentia sẽdm vlteriorẽ perfectionẽ tanq̃ à re formaliter significata seu denominata ab ipsa: à forma aũt vt à radice sui formalis significati: nõ. n. materia quæ est pars hominis denominat̃ eius genus: neq; forma dr̃ia: sed ipse hõ vt substãtia vt aĩal gñis denominationẽ sortitur: vt corpo
T. c. 33. T. cõ. 9. Cõ. 49. reus vt rõnalis dr̃iæ denominationẽ habet. Et ꝓpterea quia genus & dr̃iam radicaliter fundant materia & forma: ideo ab Arist. 7. Meta. text. cõ. 33. dicitur q̃ sicut se habet tota ratio ad totã rem: sic pars rõnis ad partẽ rei. &. 8. Meta. tex. cõ. 9. inuenies genus sumi à materia & dr̃iam à forma. Præterea & Cõm. 2. cœli cõm. 49. ait, q̃ sic corpora cęlestia cõueniũt in gñe & differũt in spẽ sunt composita ex materia & forma. Inuenies quoq; quia genus & dr̃ia à tota essentia sumũtur vt à re significata nomine primæ intẽtionis: & denominata nomine secũdæ intẽtionis: & nõ à parte: illustres viros dicere quãdoq; q̃ genus nõ sumitur à materia: & dr̃ia nõ sumitur à forma: quorũ cũ in tuitus fueris rõnes: supradictis nõ aduersari videbis. Quæ cũ ita sint in substãtijs materialibus ad substãtias immateriales ascẽdẽdo genus sumi nõ dicimus à materia: nec differẽtiã à forma: quia carẽt his partibus: vnde restat vt à tota essentia tã genus q̃ differẽtia nõ solũ formaliter sed etiã radicaliter in eis sumatur. Propterea & Aui. (vt in litera dicitur) assignat diuersitatẽ inter differentiã substantiarũ cõpositarũ & simpliciũ dicens q̃ differẽtia in speciebus cõpositis ex materia & forma est simplex. Differentia verò rerũ nõ cõpositarum

Genus sumitur à toto cõposito & parte materiali.

Differentia sumitur à toto cõposito & parte forma li.

tarũ nõ: & vocat differentiã simplicẽ eã quæ non à toto radicaliter: sed à parte eius exit quæ simplex est. Sumũtur ergo ex tota essentia in substãtijs immaterialibus genus & differẽtia: sed differẽter: q̃a genus sumitur ex tota essentia secundũ id quo essentialiter vna alteri assimilatur: cõueniũt em̃ intelligẽtiæ in aliquo p̃dicato quidditatiuo. Differẽtia verò sumit̃ à tota essentia sẽdm id quo vna differt substãtialiter ab alijs: & hic est certus formalis pfectionis gradus indiuisibilis formaliter: quẽ quãto aliqua intelligẽtia ꝓximiori purissimo actui Deo glorioso sortita fuerit: tãto perfectior erit: per hoc em̃ differũt inter se, q̃ vna altera propinquior est actui puro & plus à potentialitatis natura recedit.

Genus & differẽtia in simplicibus sumũtur à tota q̃ iditate.

Ad maiorẽ horũ intelligentiã altius exordiendũ est. Sciendũ est nãq; q̃ aliud est loqui de gene re & differẽtia simplieiter: & secundũ ea quæ sibi accidũt & per se cõueniũt. Aliud est loqui de eis secundũ q̃ ad tales naturas applicãtur. Si em̃ loqui mur de eis secũdum se: sic ad vtriusq; generis. s. & differẽtiæ) rationẽ exigitur & sufficit q̃ differẽtia quidẽ explicet certũ & limitatũ gradũ entis nõ ex traneæ naturę à natura generis: cuius est diuisiua formaliter: genus verò explicet certã naturã determinabilẽ formaliter. Et primũ quidẽ horum quæ de differẽtia dicimus: sequitur ex eo q̃ differẽtia aduenies generi cõstituit speciẽ: & ponit ipsam in determinato gradu entis: illo. s. quẽ expli
T. c. 10. cat: vnde. 8. meta. cõ. 10. Spẽs numeris assimilãtur: eo q̃ sicut numeros substracta: aut addita vnitas variat: sic differẽtia addita vel substracta entibus ipsa diuersificat. Secundũ autẽ sequitur ex eo q̃ differẽtia diuersificare genus debet: ita vt nõ solũ ipsa species sit altera ab altera specie: sed natura generis in hac specie sit diuersa à natura generis in alia specie: vt. 10. meta. tex. cõ. 24. habetur. Vnde in. 11. de animalibus ait Aristo. q̃ si debeat diuidi figura: differẽtiæ eius nõ erunt habere angulos
T. cõ. 24 æquales duobus rectis & habere angulos æquales multis rectis: quia hæc accidẽtia sunt figuræ. Genus autẽ certã naturam significare oportet vt trãscendẽtia excludãtur. Determinabilẽ verò formaliter: vt specialissima segregẽtur. Si autẽ loqua
No. hic profúdiss. dicta & pulcherrima mur de genere & differẽtia vt applicãtur ad substãtias materiales: sicut genus nõ solũ explicat rẽ vt determinabilem formaliter: sed etiã radicaliter sumitur à materia: & differẽtia similiter nõ solũ significat determinationẽ & actuationẽ gñris: sed sumitur radicaliter à forma: sed hæc accidũt generi & differẽtiæ ex eo quod essentia cuius sunt est cõposita & realiter integrata ex duobus principijs: materia. s. determinabili & forma terminãte. Per se em̃ cõuenit animali quod significet naturã sensitiuã determinabilẽ formaliter per rationale. Sed quia natura sensitiua habet quod sit terminabilis per rationale ex hoc quod habet materia ideo accidit huic generi quod est animal (inquantũ est genus) quod sumatur à materia: vnde si natura sensitiua esset determinabilis per rationale & nõ ratione materiæ nõ minus animal esset genus. Similiter rationale per se habet quod significet ratiocinatiuã perfectionẽ essentialiter determinatiuã naturæ sensitiuæ: sed quia gradus intellectiuus habet quod determinet sensitiuã ex eo q̃ anima intellectiua est forma corporis: ideo accidit huic differẽtiæ. si rationale in quantũ est differẽtia quod sumatur à forma. Nõ minus em̃ rationale esset differẽtia si perfectio ratiocinatiua determinaret sensitiuam ab sq; eo quod informaret anima corpus. Propter hoc communiter dicitur quod sumitur genus ab eo quod est materiale potius q̃ à materia: & differẽtia sumitur ab eo quod est formale potius q̃ à forma. Illud cõuenit eis per se: hoc autẽ per accidens: cũ autẽ substantiarũ immaterialiũ simplex essentia sit determinata & difinita ad certũ perfectionis gradũ (cũ infinitę entitatis nõ sit) cõsequẽs est vt in ea sit: vnde genus & differentia sumi queãt. Ex hoc em̃ quod naturalimitata est ex ipsa determinatione sumitur differentia. Ex natura autẽ cõmuni quæ determinari intelligitur: sumetur genus. Ex eo verò quod simplex est seipsa terminatur: ita quod nõ habet duas partes reales: quarũ altera terminetur & altera terminet: sicut substãtiæ sensibiles habẽt materiã & formã. Et sic in acceptione generis & differentiæ in substãtijs immaterialibus saluatur id quod est per se. s. quod genus significet certã naturã formaliter determinabilẽ. Et differentia explicat determanatã perfectionẽ substantialẽ formaliter constitutiuã illius in certo gradu entis: licet nõ saluetur id quod est per accidẽs. s. quod genus sumatur à materia: differentia verò a forma.

Ad profundiorẽ huius rei perscrutationẽ notandæ sunt tres propositiones. Prima est quod omne indiuiduũ distinctũ realiter à suo esse habet plura prædicata quidditatiua: quorũ successũ magis ac magis appropinquat ad suũ esse. Secunda ꝓpositio est ista. Inter prædicata quidditatiua supradicta talis est ordo: q̃ tãto vnumquodq; est actualius quo appropinquat ad esse: & tanto est potẽtialius quãto remotius est ab esse. Declarantur primo exẽplariter: deinde ratione propositiones istæ. Sortes distinctus realiter à suo esse existẽtiæ habet plura p̃dicata quidditatiua. s. substantiã corpus viuũ: animal: homo: & certũ est q̃ sortes inquantũ substantia valde elõgatur à sua existentia: exigitur em̃ ad hoc q̃ sortes sit non solũ q̃ sit substãtia: sed etiã q̃ sit corpus: cũ autẽ acceperis sortẽ inquantũ corpus vicinior apparebit ad existentiã habendã: licet adhuc satis elõgetur ab illa: exigitur em̃ ad hoc q̃ sortes sit nõ solũ q̃ sit substãtia corporea: sed etiã q̃ sit viuens: & cũ cõsideraueris sortẽ vt viuũ: videbis magis appropinquare ad esse: tñ adhuc remotũ. Exigitur em̃ ad hoc q̃ sortes sit non solum q̃ sit substãtia animata. sed etiã q̃ sit animal: & cũ inspexeris ipsum inquãtũ animal: proximiorẽ ad essendũ inuenies: adhuc tamen

tamen remotũ ex eo ꝙ exigitur ad hoc ꝙ sortes sit non solũ ꝙ sit substãtia aĩata sensibilis: sed etiã rõnalis (nihil em̃ põt in rerũ natura sub aliquo genere cõtineri quod nõ sub aliqua spẽ cõtineat) cũ aũt cõsideratus fuerit vt substãtia aĩata sensibilis rõnalis: tũc iã esse actualis existẽtiæ susc̃ipere põt: nihil em̃ aliud formale intrinsecũ exigit ad hoc ꝙ sit: licet requirant̃ cãæ extrinsecæ & ꝓprietas individualis: vt cõditio existẽtis. Patẽt aũt adducta p̃dicata ita se habere ꝙ semper id quod ꝓpinquius se habet ad existentiã cõparatũ ad remotius se habet vt actuale ad potentiale: sicut homo ad aĩal: aĩal ad viuũ: viuũ ad corpus: corpus ad substãtiã. Et ex consequẽti id qđ proximius est ipsi esse est actualius: illud verò qđ remotius est ab esse est potẽtialius: & sic patet vtraq; ꝓpositio exẽplariter. Probãtur rõne istæ ſcĩæ positiões

Ratione aũt probo. cũ enim esse sit actualissimũ oĩm quæ sunt in re: & tantæ actualitatis: vt nõ nisi cõpletæ essentiæ actus ꝓpri⁹ fit: ad hoc ꝙ essentiæ eius receptiuũ fiat: oportet intrinsecè completam & determinatam esse: sicut ad hoc ꝙ aer recipiat lumen: oportet prius ꝙ perficiatur à diaphaneitate, terminat̃ aũt perficitur & cõplet̃ substantia his prædicatis quidditatiuis: & ideo quãto p̃dicatũ quidditatiuũ erit magis essentia determinatũ magis appropriabit ipsam adhoc ꝙ sit receptiuũ propriũ ipsius esse. Et ꝙ oppositũ quanto p̃dicatũ quidditatiuũ est minus determinatum essentiæ: tanto minus eã appropriat ad hoc ꝙ capax sit ipsius existẽtiæ: & qa vnũquodq; quãto est ꝓpinquius actualissimo: tãto est actualius & quãto remotius ab illo: tãto est potẽtialius. Idcirco inter p̃dicata quidditatiua talis est ordo ꝙ ꝓpinquius ipsi esse est actualius: remotius verò potentialius.

Regula gñralis à qu oſumitur gen⁹ & dr̃ia.

His duabus propositionibus: postq̃ tertiã addideris. ſ. ꝙ genus sumit̃ ab eo qđ est vt potentiale. Dr̃ia verò ab eo quod est vt actuale: cõficiet̃ regula gñalissima: ꝙ genus & dr̃ia in oĩbus sumuntur à tota essentia rei secundũ elongationẽ & propinquitatẽ ad ipsum esse existentiæ. Dr̃ia em̃ vltima cũ sit cõstitutiua speciei: & propriũ illi inter entia gradũ donet: vltimũ cõplementũ ipsius essentiæ est: ad hoc ꝙ sit. Vltra eã em̃ (vt iam dictũ est) indiuiduũ nullum aliud cõplementũ intrinsecũ expectat vt sit. Genus quoq; gñalissimũ cũ essentiam maximè determinabiliter explicet: ab eo sumit̃ quo essentia ipsa ab existẽtia magis est elongata: vtpote determinabilis & perfectibilis oĩbus differẽtijs ad hoc vt esse susc̃ipere possit. Gña verò & dr̃iæ intermediæ ab intermedijs sumunt̃ (& propter hoc dicit̃ ꝙ diffinitio explicat diffinitũ à prima potẽtia vsq; ad vltimũ actũ) includit siquidẽ primũ genus quod sumit̃ ab eo quo primo essentia ipsa põt habere esse: & oẽs dr̃ias qb⁹ paulatim essentia determinat̃ & actuat̃ vsq; ad vltimã differentiam quæ est actus vltimo determinãs & perficiẽs ipsam: vt esse habeat, ꝓterea & Porphyrius ait ꝙ secundũ interius perscrutantes dr̃ia est quæ conducit ad esse. Nec propter hoc qđ diximus in

Capit. de differentia.

tendimus ꝙ genus & dr̃ia sumant̃ ab esse actualis existentiæ: scimus em̃ diffinitiones abstrahere ab esse: sed intẽdimus ꝙ genus & dr̃ia sumunt̃ (vt vere bis S. Tho. vtamur) ab ordine ad esse actualis existentiæ. Ab ordine aũt dicimus non relatione ordinis: sed fundamẽto eius ab eo. ſ. quo essentia ꝓpinquat vt receptiuum ad ipsum esse & ab eo quo essentia elõgatur ab ipso. Et secundũ hoc habes vnde in intelligentijs: substantijs materialib⁹ & accidẽtibus sumãtur genus & dr̃ia: vt facilè est cuilibet exercitato deducere in singulis. Et ꝓpter hoc solus Deus caret genere & dr̃ia: quidditas em̃ sua cũ sit sua existẽtia actualis: non põt cõcipi vt elongata ab existẽtia vel ꝓpinqua illi. Vnde sufficientissimã cãm S. Tho. in principio hui⁹ capituli assignauit: quare Deus non sit in genere, & intelligentiæ sint in prædicamẽto: quia ille est suũ esse: istarum aũt essentia distinguitur ab esse ꝓprio.

Nec oportet has differentias esse accidẽtales: quia sunt secundum maiorem & minorem perfectionẽ, quæ non diuersificat speciem. Gradus enim perfectionis, in recipiendo eandem formam, non diuersificat speciem: sicut albius, & minus albũ, in participando eiusdem speciei albedinem: sed diuersis gradibus perfectionis, in ipsis formis vel naturis participatis, diuersificat speciem: sicut natura procedit per gradus de plãtis, ad animalia, per quædã, quæ fiũt media inter animalia & plantas: secũdum Philosophum, in libr. de animalibus.

Hic excluditur prima obiectio, dictũ est em̃ ꝙ dr̃ię in intelligentijs sumunt̃ à diuersis perfectiõis gradibus quib⁹ vna altera propinquior est actui primo. Cõtra hoc instat̃ sic, quæcũq; differunt secundũ actũ perfectũ & minus perfectũ: differunt solũ accidẽtalibus differẽtijs: intelligentię differũt non nisi secundũ magis & minus perfectũ, ergo differũt solũ accidẽtalibus differẽtijs, ꝓcessus bonus, conclusio verò est falsa: ergo altera præmissarum, non maior vt probabit̃, ergo minor: quæ est positio supradicta. Probatio maioris est: quia magis & minus non variant speciẽ: albedo em̃ perfecta & minus perfecta vnius speciei sunt, quæcũq; aũt sunt eiusdẽ speciei accidẽtalibus solũ differentijs distinguunt̃: cũ in oĩbus essentialibus conueniant. Hanc obiectionẽ excludit hac pulchra distinctione. Perfectius & minus perfectũ põt attẽdi vel penes modum habendi aliquam formã vnã simpliciter: vel penes ipsas formas habitas magis & minus, primo modo non variant speciẽ: sed secũdo modo, quæcũq; em̃ ita se habent ꝙ secundũ diuersos gradus perfectiõis atomam susc̃ipiũt formam solo numero vt sic distinguunt̃; vt patet de albo. vt. 4. de albo. vt. 6. Ea verò quæ diuersos gradus perfectionis non eiusdẽ formæ sed pluriũ formarum

marũ susc̃ipiũt essentialiter seu specificè distingui necesse est: vt patet de hoĩe & boue. Vñ patet respõsio ad obiectiões: ꝙ primo mõ minor est falsa secũdo mõ maior. Cuius probatio ideo videt̃ sine additiõe vulgata, quia cõparatio denotata per ly magis & minus nõ fit propriè nisi in atoma specie: vt dicitur septimo physi. in commen. 27.

t. cõ. 27.

Nec iterũ est necessariũ, vt diuisio intellectualiũ substãtiarum sit semper per differentias: veras quia hoc impossibile in omnibus rebus accipere, vt Philosophus dicit, in vndecimo de animalibus.

Cap. 30.

Hic excluditur secũda obiectio. Obijcitur em̃ cõtra idẽ dictũ sic, vbicũq; sunt verũ genus & verę spẽs: ibi debet esse artificialis diuisio illius gñis per duas veras dr̃ias: sed in intelligẽtijs inuenit̃ verũ genus & verę spẽs, ergo ibi debet esse diuisio ꝙ duas dr̃ias veras: cõclusio est cõtra diuisionẽ supra assignatã, qua dictũ est: genus intelligẽtiarũ descẽdit ad suas spẽs per magis perfectũ & minus pfectũ: quę nõ sunt verę dr̃ię. Maior verò probat̃ ex eo ꝙ vbi verũ genus cũ veris spẽbus inuenit̃ oportet eẽ diuisiuas ipsius gñis & specierũ cõstitutiuas dr̃ias ex eo aũt ꝙ diuisio est sc̃dm artẽ debet esse bimẽbris: vt Boetius testat̃. Hãc obiectionẽ excludit S. Tho. dicẽs maiorẽ esse vniuersaliter impossibilita-

In lib. di uisionũ. Cap. 3.

tẽ secũdũ Arist. sententiam in. 2. libro de aĩalibus. Ad cuius euidẽtiã notãdũ ꝙ cũ verę dr̃iæ appellẽtur dr̃iæ positiuæ nõ extraneæ cõtrariæ inter se cõuertibiles cũ his quorũ sunt dr̃iæ: vt ibi dicit Aristo. c. 3. Genus illud qđ plures duas spẽbus cõtinet immediatè non potest diuidi duabus veris differentijs sed si veris differentijs diuidendum erit potestatem eius euacuantibus, oportet quòd diuidatur pluribus duabus: & sic diuisio non erit bimẽbris: si em̃ diuisiõe bimẽbri partiẽdũ erit: oportet alterã dr̃iam esse nõ verã, erit em̃ cũ priuatione accepta alterius. Sicut si aĩal immediate cõtineat hominẽ bouẽ & leonẽ: oportet tribus veris dr̃ijs diuidi vel altera vera, puta rõnali: altera nõ vera sed priuatiua cõi reliqs duab⁹, puta irrõnali. Quia igit̃ inueniũtur aliquæ res in mũdo plures duab⁹ contentę imediatè sub aliquo cõi formaliter diuisibili ideo dr̃ ꝙ impossibile est vł, ꝙ oĩs diuisio fiat per duas dr̃ias veras: & hoc in proposito nr̃o accidit.

Cap. 5.

Cũ em̃ intelligẽtiæ careant gñe sub alterno: vt S. Tho. in tractatu de natura gñis. c. 5. testatur, eo ꝙ perfectio earũ ex pluribus cõiunctiõibus dr̃iarum nõ cõsurgit: sicut pfectio specierũ in istis inferioribus: quibus nõ sufficit genus cõe & dr̃ia, oẽs imediatè sub vno gñe cõtinebuntur, & sic genus earũ si veris dr̃ijs ad illas descendere debet: oportet multimẽbrẽ fieri diuisionẽ nobis ignotam: ꝙ si bipartita diuisione cõtrahendũ erit alterã simpliciter necesse est esse nõ verã: quia priuatiuã: alterã propter debilitatẽ intellectus nr̃i ad nullã propriã earũ dr̃iam ascẽdere potentis necesse quoq; est esse non verã. Tales aũt fuerũt differẽtiæ in litera assignatæ. ſ. magis perfectũ & minus perfectũ. Ex his iã patet respõsio ad obiectionẽ, declarata imposſibilitate maioris vniuersaliter. Boetij vero dictum nõ obstat: quãuis enim dicat diuisionẽ omnẽ ad bimẽbrem reduci, non tñ dicit ꝙ omnis bimembris fiat per differẽtias veras inferiorum per illam diuisionem accipiendorum.

Tertio mõ inuenitur in substãtijs cõpositis ex materia & forma, in quibus & esse est receptum & finitũ propter quod & ab alio esse habent: & iterũ natura vel quidditas earũ recepta est in materia signata: & ideo sunt finitæ & superius & inferius, & in eis iam ꝓpter diuisionẽ materiæ signatę posſibilis est multiplicatio indiuiduorũ in vna spẽ & in his substãtijs q̃liter se hẽat essentia ad intẽtiões logicas supra dictũ ẽ.

Cap. 4.

In hac quarta & vltima pte huius capituli quatuor colligit de essentijs substantiarũ cõpositarũ. Prima est ꝙ esse earũ est limitatũ: quia habent illud ab alio: vt pote distinctum realiter à se: & per hoc primo distinguitur à primo ente: cuius esse est infinitũ, & idẽ realiter suæ quidditati. Secundũ est ꝙ essentia earũ est recepta in materia signata: sunt enim in hoc vel illo: ad hic & nunc determinata: sicut formale per suũ materiale. Tertiũ quod exijstis duobus corollariè sequitur: est ꝙ sunt finitę superius & inferius. Superius quidem quia habent esse limitatũ: & essentia earũ per ipsum esse quod vt superius respicit terminatur. Inferius verò quia recipiuntur earum formæ in materia & ipsę adhoc illud terminãtur, quæ respiciũt vt inferius: per hoc ꝙ in his & illis conditionibus materialibus recipiuntur, tanquam in parte materiali. Quartum est ꝙ essentia earũ est multiplicabilis numeraliter in eadem specie propter materiæ signatæ diuisionẽ. Et per hæc tria differunt ab intelligentijs in secundo ordine positis: quæ immunes à materia infinitęq; inferius parem sibi non compatiuntur. Et sic terminatur tractatus secundus huius libri.

c. 1. in fi.

¶ Caput septimum.

NVnc autam restat videre qualiter essentia sit in accidentibus quomodo autẽ sit in omnibus substãtijs dictũ ẽ & qa vt dictũ est essentia per diffonẽ significat: oportet ꝙ eo mõ habeat essentiã quo habẽt diffinitionẽ. Diffinitionẽ autem habẽt incõpletam: quia nõ possunt diffiniri nisi ponatur subiectum in eorum diffinitione: & hoc ideo est: quia non habẽt in se esse absolutũ perse à subiecto: sed sicut ex forma & materia relinquitur esse substantiale quando

componitur: ita ex accidente & subiecto relinquitur esse accidentale: quando accidens subiecto aduenit. Et ideo etiam nec forma substantialis completam essentiam habet: nec materia: quia in diffinitioue formæ substantialis oportet quòd ponatur illud cuius est forma: & ita diffinitio eius est per additionem alicuius: quod extra eius genus est: sicut & diffinitio formæ accidētalis: vt etiam in diffinitione animæ ponitur corpus à naturali: qui considerat animam solum inquantum est forma physici corporis. Sed tamen inter formas substantiales & accidētales tantum interest: quia sicut forma substantialis non habet per se esse absolutum sine eo cui aduenit: ita nec illud cui aduenit, scilicet materia: & ideo ex coniunctiõe vtriusq; relinquitur illud esse in quo res per se subsistit: & ex eis efficitur vnum per se: propter quod ex cõiunctione eorum relinquitur essentia quędã. Vnde forma quanuis in se considerata nõ habeat rationẽ completam essentiæ: tam est pars essentiæ completæ. Sed illud cui aduenit accidens, est ens in se completum consistens in suo esse: quod quidem esse naturaliter præcedit accidens quod superuenit, & ideo accidens superueniẽs: ex coniunctione sui cũ eo cui superuenit nõ causat illud esse in quo res subsistit: per qđ res est ens per se: sed causat quoddam esse secundum: sine quo res subsistens intelligi potest esse, sicut primum potest intelligi sine secundo vel prædicatũ sine subiecto. Vnde ex accidente & subiecto non fit vnum per se: sed vnum per accidẽs, & ideo ex eorum coniunctiõe non resultat essentia quædam: sicut ex coniunctione formæ cum materia: propter quod accidens neq; rationem completæ essentiæ habet: neq; pars cõpletæ essentiæ est: sed sicut est ens secundum quid: ita & essentiam secũdum quid habet.

a. de aĩa. Te. cõ. 6. dria iter formam substãtia lẽ & accidentalẽ.

In hoc tractatu tertio (vnico capitulo contento) determinatur de accidentibus: vt nihil sub latitudine entis intactum remaneat. Diuiditur autẽ in tres partes: i quarũ prima quid significet essentia in accidentibus declaratur. in secunda verò diuersitas accidentiũ à substantia & inter se. in tertia aũt qũo se habeant ad intentiones logicas. Declarat ergo primũ tali conclusione. Accidentia habent essentiã incõpletã. Probatur sic: quæcũq; habent diffinitionẽ incõpletã habent essentiã incõpletam: accidentia habent diffinitionẽ incõpletã. ergo. Maior patet ex eo quod essentia est id qđ p diffinitionẽ signãtur (vt dictũ fuit in principio libri). Minoris probatio est: qa quæcũq; diffiniunt necessariò per aliquod quod est extra eorũ essentiam habent diffinitionẽ incõpletã. diffinitio em taliũ non cõpletur per intrinseca: sed eget extrinseco additamento: sed accidẽtia diffiniunt necessariò per aliquod quod est extra eorũ essentiam. oportet siquidẽ in eorũ diffinitione poni subiectũ: vt dr. 7. Metaph. tex. cõmẽ. 15. ergo accidentia habent diffinitionẽ incõpletã. Ad euidenter manifestandã minorẽ S. Tho. in litera cõparat accidẽtia formis substãtialibus penes cõueniẽtiã & driam: inde em clarè patebit qũo accidentia habẽt essentiam incõpletã. Conuenire ait accidentia cũ formis substantialib⁹ in tribus. Primo in hoc q̃ neutrum eorum habet esse absolutũ à subiecto independens à receptiuo: sed sicut ex forma substãtiali cõiuncta materiæ fluit esse cõe vtriq;: ita ex coniunctione accidentis cum subiecto relinquit esse cõe vtriq;. ex cõiunctione em albedinis cum niue fit esse: quo & albedo est & nix est alba. Secundo conueniunt in hoc q̃ neutrũ eorũ habet essentiã cõpletam: quia essentia vtriusq; essentialiter ad aliud refertur vt receptiuũ: forma siquidẽ substantialis essentialiter est entitas perfectiua materiæ: & accidens essentialiter est entitas subiecti qualificatiua. Tertiũ aũt in quo conueniunt est: quod neutrũ eorũ habet diffinitionem cõpletã proprijs terminis: sed per additamentũ. sicut em in diffinitione accidentis oportet poni suum subiectũ: qđ est extra eius genus: ita in diffinitione formæ substantialis oportet ponere receptiuum: materiã. s. quæ est extra eius genus propriũ. nam genus formæ est actus (vt patet secundo de aĩa) materiã autẽ: cum ens diuidat in actum & potentiã: sub potẽtia contineri clarum est: & consequenter esse extra actum quod est genus formæ, huius signũ est quod fecit Arist. diffiniendo aĩam: dum posuit in eius diffinitione corpus physicũ organicũ: quod propria materia est aĩæ: in eo quod est corp⁹ physici perfectio. Addidit aũt hoc, ne mireris: quare in definitione animæ nõ ponit materia: cũ sit forma substantialis: sed corpus physicũ. hoc em ideo est: quia physicus non cõsiderat animã vt formã substantialẽ: sed vt animã: quæ vt sic: corpus physicum præexigit tanq̃ propriã materiã. Hinc habes q̃ cõsiderare animã intellectiuã: vt sic secũdũ suã cõpletã quidditatẽ non est opus physici: vt etiam tradit Aristo. in lib. 1. de partibus animaliũ. capi. 1. Differũt aũt in quinq;. Primo quod receptiuum formæ substantialis nõ habet esse per se sine esse formæ. est em in hoc conforme suæ formæ: sicut enim forma substantialis non habet esse præter suum suã formã. receptiuũ verò accidẽtis habet eẽ p se, p̃ter eẽ sui accidentis. Huius dr̃iæ ratio est: qa receptiuũ formæ substantialis est ens in pura potẽtia, receptiuũ vero formæ accidẽtalis habet esse in actu. ¶ Secũdo verò differũt: quia ex coniũctione formæ substãtialis ad suũ receptiuũ emanat esse illud quo res ipsa subsistit seu simpliciter est. Ex coniunctione verò formæ accidẽtalis ad subiectũ fluit esse: quo res secundũ quid est. Et hęc dr̃ia oritur ex prima: ex quo em̃ receptiuũ formæ substãtialis caret esse per se: illo esse quod ex forma fluit primo est: & per oppositũ. ex quo subiectũ accidentis proprio esse gaudet: per adeptionẽ accidẽtis tale esse acquirit: & nõ esse simpliciter. hoc em̃ præhabet: & sic secundũ hoc primũ esse põt intelligi esse sine secũdo. põt em̃ substãtia ab accidẽte separari, vt dr̃. 7. Metaphy. tex. cõ. 4. Tertiò differunt: quia ex cõpositione formæ substantialis cũ suo subiecto fit vnũ per se. Ex cõpositione aũt accidentis cum subiecto non fit vnum nisi per accidens. Oritur aũt hæc dr̃ia ex secunda ex quo em̃ ex forma substantiali esse simpliciter fit quo res p se est: oportet q̃ vnũ simpliciter fiat quo res sit per se vna, ens em̃ sequit vnũ. Ex eo verò q̃ subiectum & accidens duo esse habẽt, vnũ per se facere nõ p̃nt eadem rõne: quia. s. vnũ sequitur ens: non em̃ põt esse q̃ vnũ per se sequatur ens per accidẽs. Quartò differũt: quia ex cõiunctione formæ substantialis cum materia resultat essentia quædam tertia. s. entitas. Ex coniunctione verò accidentis cum subiecto non fit aliqua essentia tertia. Oritur aũt hęc dr̃ia ex tertia: cum em̃ essentia sit id quod per diffinitionẽ signãt vt res diffinita. Diffinitum aũt oportet esse vnũ per se secundũ Aristo. 7. Metaphy. text. cõ. 16. ex eo q̃ ex accidẽte & subiecto non fit vnũ per se habeẽ q̃ nec essentia aliqua resultat, & per oppositũ: ex eo q̃ ex forma substantiali & materia: vnũ per se fit: essentia tertia resultat. Quintò differunt: quia forma substãtialis & si non sit essentia cõpleta: est tñ pars cõpletæ essentiæ. Accidẽs verò nõ est essentia cõpleta nec pars essentiæ cõpletæ. Sequitur aũt hæc dr̃ia quinta ex quarta, si em̃ ex forma & materia fit essentia quędam tertia forma substantialis illius pars erit. Si aũt ex accidente & subiecto essentia nulla resultat: accidens nullius completæ essentiæ pars ponit põt: & sic accidens incõpletũ & secundũ quid est ens: ac consequenter incõpletã essentiã & diffinitionẽ habet. Nec te moueat q̃ formã substantialẽ non absolutã à receptiuo: & esse non habere sine materia modo dicaẽ: & superius dictũ sit animam intellectiuã independentẽ à materia & separatam ab illa secundũ rem remanere, hoc enim est simpliciter verũ. Ad verificationẽ aũt eius quod modo dicimus: sufficit animã intellectiuam esse essentialiter materiæ informatiuã: & tali modo ab illa inabsolubilẽ secũdũ esse quidditatiuũ, vt eius diffinitio ostendit: & q̃ forma substantialis vt sic, nõ habeat vnde secundum esse actualis existentiæ à materia absoluatur & independens sit: licet aliunde alicui formæ substãtiali hoc insit, puta ex hoc quòd est intellectiua. loquimur em̃ de forma partis substantiali: vt sic.

Tertiõ differũt: quia ex cõpositione formæ substantialis cũ suo subiecto fit vnũ per se. Ex cõpositione aũt accidentis cum subiecto non fit vnum nisi per accidens. Oritur aũt hæc dr̃ia ex secunda ex quo em̃ ex forma substantiali esse simpliciter fit quo res p se est: oportet q̃ vnũ simpliciter fiat quo res sit per se vna, ens em̃ sequit vnũ. Ex eo verò q̃ subiectum & accidens duo esse habẽt, vnũ per se facere nõ p̃nt eadem rõne: quia. s. vnũ sequitur ens: non em̃ põt esse q̃ vnũ per se sequatur ens per accidẽs. Quartò differũt: quia ex cõiunctione formæ substantialis cum materia resultat essentia quædam tertia. s. entitas. Ex coniunctione verò accidentis cum subiecto non fit aliqua essentia tertia. Oritur aũt hęc dr̃ia ex tertia: cum em̃ essentia sit id quod per diffinitionẽ signãt vt res diffinita. Diffinitum aũt oportet esse vnũ per se secundũ Aristo. 7. Metaphy. text. cõ. 16. ex eo q̃ ex accidẽte & subiecto non fit vnũ per se habeẽ q̃ nec essentia aliqua resultat, & per oppositũ: ex eo q̃ ex forma substantiali & materia: vnũ per se fit: essentia tertia resultat. Quintò differunt: quia forma substãtialis & si non sit essentia cõpleta: est tñ pars cõpletæ essentiæ. Accidẽs verò nõ est essentia cõpleta nec pars essentiæ cõpletæ. Sequitur aũt hæc dr̃ia quinta ex quarta, si em̃ ex forma & materia fit essentia quędam tertia forma substantialis illius pars erit. Si aũt ex accidente & subiecto essentia nulla resultat: accidens nullius completæ essentiæ pars ponit põt: & sic accidens incõpletũ & secundũ quid est ens: ac consequenter incõpletã essentiã & diffinitionẽ habet. Nec te moueat q̃ formã substantialẽ non absolutã à receptiuo: & esse non habere sine materia modo dicaẽ: & superius dictũ sit animam intellectiuã independentẽ à materia & separatam ab illa secundũ rem remanere, hoc enim est simpliciter verũ. Ad verificationẽ aũt eius quod modo dicimus: sufficit animã intellectiuam esse essentialiter materiæ informatiuã: & tali modo ab illa inabsolubilẽ secũdũ esse quidditatiuũ, vt eius diffinitio ostendit: & q̃ forma substantialis vt sic, nõ habeat vnde secundum esse actualis existentiæ à

Tertiõ differũt: quia ex cõpositione formæ substantialis cũ suo subiecto fit vnũ per se. Ex cõpositione aũt accidentis cum subiecto non fit vnum nisi per accidens. Oritur aũt hæc dr̃ia ex secunda ex quo em̃ ex forma substantiali esse simpliciter fit quo res p se est: oportet q̃ vnũ simpliciter fiat quo res sit per se vna, ens em̃ sequit vnũ. Ex eo verò q̃ subiectum & accidens duo esse habẽt, vnũ per se facere nõ p̃nt eadem rõne: quia. s. vnũ sequitur ens: non em̃ põt esse q̃ vnũ per se sequatur ens per accidẽs. Quartò differũt: quia ex cõiunctione formæ substantialis cum materia resultat essentia quædam tertia. s. entitas. Ex coniunctione verò accidentis cum subiecto non fit aliqua essentia tertia. Oritur aũt hęc dr̃ia ex tertia: cum em̃ essentia sit id quod per diffinitionẽ signãt vt res diffinita. Diffinitum aũt oportet esse vnũ per se secundũ Aristo. 7. Metaphy. text. cõ. 16. ex eo q̃ ex accidẽte & subiecto non fit vnũ per se habeẽ q̃ nec essentia aliqua resultat, & per oppositũ: ex eo q̃ ex forma substantiali & materia: vnũ per se fit: essentia tertia resultat. Quintò differunt: quia forma substãtialis & si non sit essentia cõpleta: est tñ pars cõpletæ essentiæ. Accidẽs verò nõ est essentia cõpleta nec pars essentiæ cõpletæ. Sequitur aũt hæc dr̃ia quinta ex quarta, si em̃ ex forma & materia fit essentia quędam tertia forma substantialis illius pars erit. Si aũt ex accidente & subiecto essentia nulla resultat: accidens nullius completæ essentiæ pars ponit põt: & sic accidens incõpletũ & secundũ quid est ens: ac consequenter incõpletã essentiã & diffinitionẽ habet. Nec te moueat q̃ formã substantialẽ non absolutã à receptiuo: & esse non habere sine materia modo dicaẽ: & superius dictũ sit animam intellectiuã independentẽ à materia & separatam ab illa secundũ rem remanere, hoc enim est simpliciter verũ. Ad verificationẽ aũt eius quod modo dicimus: sufficit animã intellectiuam esse essentialiter materiæ informatiuã: & tali modo ab illa inabsolubilẽ secũdũ esse quidditatiuũ, vt eius diffinitio ostendit: & q̃ forma substantialis vt sic, nõ habeat vnde secundum esse actualis existentiæ à

Circa hæc supradicta multa sunt dubia. Circa secundã em̃ conuenientiã dubitatur: an sit verum quod ibi dicit. s. q̃ essentiæ accidentales essentialiter non sunt absolutę à receptiuo. Et hanc dubitationem comitatur alia: circa tertiam conueniẽtiã: an. s. accidentia necessariò per subiectũ diffiniantur. Occurrũt quoq; qõnes circa dr̃ias assignatas, & prima quidẽ habet dubitationẽ de vtroq; mẽbro cum sua radice: an. s. forma substantialis purę potentiæ tm̃ actus sit. Et an forma accidentalis in ente in actu tm̃ recipiatur. Circa secũdã dr̃iam est dubiũ an accidentia habeãt propriã exist̃entiã distinctam realiter ab existentia substãtiali. Et iterum est ibi dubiũ: an substantia subiecta accidẽti posit intelligi esse absq; omni accidente. Istas sex dubitatiões li diffuse tractare vellemus: propositi limites exiremus, alterius enim negotij est, sed ne oĩno ieiuni transeamus de pluribus earum dicet ordine supradicto: fundamẽta & nostra & aduersariorum adducendo.

Primũdubium. Secundũ Tertiũm Quartũ. Quintũ. Sextum.

Quæstio. XV.

CIrca primum dubiũ declarato titulo primo adducetur opinio Scot. secundo S. Tho. tertio rñdebit argumentis in oppositũ. Est igitur sensus primi dubij, an de essentia accidentis sit depẽdentia ad subiectũ: quod sub specialibus vocabulis dubitatur ab alijs cum quæritur an inhærentia aptitudinalis sit de essentia accidentis. Scotus in quarto sent. dist. 12. q. 1. decidit hanc qõnem: quo ad accidentia absoluta. s. quantitatem & qualitatem: aitq; tales: qui hoc vertũt in dubiũ: quid nominis ipsius inhærentiæ ignorare contentusq; est vnica rõne ad probandũ q̃ impossibile sit inhęrẽtiam quamcunq; esse de essentia accidentis absoluti: sic. Nulla relatio est de conceptu formali rei absolutè: omnis inhærentia est relatio, ergo nulla inhærentia est de conceptu formali rei absolutè. Aliter hæc ratio formatur ab eodem: sic, id quod est essentialiter ad se non includit in se essentialiter respectum secundũ Augustinũ septimo de trinitate, cap. 2. sed accidens absolutũ est ad se, ergo accidens absolutũ non includit essentialiter respectum, inhærentia aũt respectus est, ergo. Ab alijs aũt confirmatur eadem ratio sic, omne quod relatiuæ dicitur est aliquid præter relationẽ: fundamẽtum enim relationis est aliud formaliter à relatione: sed accidens absolutum, puta qualitas relatiuè dicitur inhęrẽs, ergo est aliquid absolutũ præter inhærentiã. Præterea: inhærẽtia aptitudinalis est de essentia accidentis, ergo quantitas & qualitas non sunt genera generalissima, tenet cõsequẽtia ex eo q̃ tunc à quantitate & qualitate & cæteris accidentibus posset abstrahi conceptus communis quidditatiuus eiusdẽ rõnis in omnibus illis inferior

v. inhærẽtia aptitudinalis sit de inhærẽtia accidẽtis opi. Sco. 4. d. 12. q. 1. Vnica rõ Scot.

Cõfirmatio aliorum.

Tertiacõfirmatio.

ferior conceptu entis: & superior illis nouæ generi bus, scilicet (esse in) & sic cum omnis talis cõcept⁹ sit genus: nouem genera accidentium generalissima non erunt, haberẽt enim superueniens gen⁹.

Op. Thomistarũ. Thomistarum autem sñia est inhærentiã aptitudinalẽ esse de essentia accidentis, & eã nõ esse relationẽ. Sciendũ est enim aliquid esse absolutum vel respectiuum dupliciter. s. à subiecto & à termino. Absolutũ enim à subiecto ens: est id quod nõ est natũ recipi in alio vt subsãtia. Respectiuũ ad aliud vt subiectũ: est id quod essentialiter natũ est recipi in alio: vt omne accidẽs. Absolutũ à termino est id quod formaliter non respicit aliud præcise vt terminũ ad quẽ: sicut prædicamentũ relationis. In hoc em̃ differt relatio pertinens ad prædicamentũ relationis ab alijs respectibus cæterorũ generũ: qui à quibusdã transcendentes vocant: quod respectus pertinens ad genus ad aliquid essentialiter est ad aliud: non vt receptiuũ vel cãm efficientẽ aut finalẽ aut formalẽ: sed præcise est ad aliud tanq̃ terminũ, vnum em̃ relatiuorũ nec est forma nec finis nec efficiẽs alterius: sed terminus. Propter quod dicit magn⁹ Albertus: quod vnũ relatiuorũ non est diffiniẽdũ per reliquũ, sed ad reliquũ: eo quod ly per denotat causalitatẽ. Respectus aũt aliorũ generũ q̃ propter vocabulorũ penuriã respectus dicit: respicit essentialiter aliud: sed vt subiectũ vel materiã vel formam & hmõi. sic enim materia essentialiter respicit formã: & econtra: vt de cõmensuratiõe aiæ

Capit. 6. qõ. 13. intellectiuæ (supra dictũ est.) cum ergo inhærentia aptitudinalis importet respectũ ad aliud vt receptiuum: ipsam non de gñe relationis sed identificatam cuilibet generi: modo absolutũ ens: modo relatiuũ signare dicimus. Vnde non prohibet inhærentia aptitudinalis esse de essentia absoluti accidentis ex eo quod est respectus: imo ex hoc q̃ accidens absolutũ non à subiecto est: licet à termino: sequit̃ q̃ de essentia eius sit essentialis dependentia ad subiectum quã inhærentia aptitudinalis explicat. Consona autẽ nr̃a positio rõni ostẽditur: ex eo q̃ sicut esse ad constituit relationem: ita esse in, cõstituit accidens vniuersale. Contrahitur em̃ ens per esse in, ad nouẽ gña accidentiũ: & ideo sicut ad, est de essentia relatiõis: ita in, est de essentia accidẽtis. Vnde Simplicius in cõmento prædicamentorũ dicit, quod esse in, nullum constituit genus: sed omne accidens circuit. Et confirmatur ex eo q̃ nisi aptitudinalis inhærẽtia esset de essentia accidẽtis posset cõpleta diffinitione ipsum accidẽs cõcipi absque aptitudinali inhærẽtia in eius diffinitione posita: quod est impossibile, oportet enim ipsum in sua diffinitione habere essentialẽ dependentiã ad subiectũ: quã inhærentia aptitudinalis explicat, aliter subiecto non esset opus ad diffiniendũ. Propterea in plurib⁹ locis: ait S. Tho. q̃ diffinitio accidentis est hoc: seu aliquid hmõi: res cui debetur esse in alio. Hæc de secundo.

Ad primum. Ad primum aũt in oppositũ dicit̃ q̃ minor primi est falsa, & deceptus vr̃ Scotus: quia non vidit dr̃iam inter respectũ in, & ad: respectus em̃ in, & non est relatio, nam licet talis respectus terminet ad subiectũ: & cõsequẽter subiectũ sit termin⁹: tñ non terminat vt terminus: sed vt receptiuũ illi⁹, & hoc oportet hic valde attẽdere, aliud est em̃ dicere A. est terminus talis respectus: & A. terminat talẽ respectũ vt termin⁹: vt ex dictis patet. Et per hoc patet rñsio tam ad secũdã q̃ ad tertiã formã eiusdẽ rationis, semper em̃ supponit aptitudinalẽ inhærentiã esse relationẽ. Ad vltimũ negatur consequentia: dicitur nãq; q̃ esse in, est diuersarũ rationum in prædicamentis: sicut & ens: est siquidem in, analogum ad nouem genera accidentium sicut & ens ad omnia genera.

Ad cõfirmatiões. Ex his patet solutio secundi dubij: in quo Scotus nobiscum concordat in. 4. dist. 12. ita q̃ vnanimiter fatemur accidens non posse completè diffiniri absq; additione subiecti vt nunc nunc est probatum: quod plenius inferius patebit cum declaratum fuerit vnde sumãtur genus & differẽtia in eis. testaẽ & hoc Arist. in 7. Meta. text. cõ. 15. &. 17.

Te. c. 15. &. 17. Et tex. cõmen. 4. Tertia dubitatio: quoniam nimis est ampla alibi discutienda relinquatur, oporteret siquidẽ ad plenã illius resolutionẽ multos q̃ternos implere.

Quæstio. XVI.

v. dimensiones in terminate p̃cedãt formam substãtialẽ in materia. op. auer. de substãtia orbis. c. 1. colũ. 2. 1. Physic. c. 63. 4. Physic. ca. 25. Primaratio. QVartam verò quia de accidẽtis natura est: cuius tractatũ agimus: nõ oĩno prætermittendã duco. In qua tria agenda sunt. primo recitabitur opi. Auer. secundo ponet opi. S. Tho. tertio rñdebit̃ argumẽtis in oppositũ. Sciendũ est quo ad primũ Auerroym in libro de substantia in orbis fundasse opi. nobis cõtrariã ponẽdo in materia prima quæ est pura potẽtia accipi dimẽsiones interminatas. Ex hoc enim sequit̃ nõ omne accidens esse subiectiuè in ente in actu. Mouetur aũt ad hoc opinandũ rõnibus plerisq; ducentibus ad impossibile. Prima est dimensio interminata nõ est in materia coeterna sibi. ergo corpus fit ex nõ corpore & dimensio ex non dimensione. & tunc vltima sequit̃. ergo formæ corporales. i. dimensiones sunt sibi inuicẽ cõtrariæ & succedẽtes sibi inuicẽ in subiecto sicut sibi inuicẽ succedũt formæ substantiales in eadẽ materia, consequens est impossibile. ergo à destructione consequẽtis &c. impossibilitas cõsequẽtis patet ex eo q̃ neq; motus neq; mutatio aliqua est ad quantitatẽ interminatam. Augmentatio enim est ad quantitatẽ terminatã. Patet quoq; ex eo q̃ quantitati nihil est cõtrariũ: vt dicit̃ in prædicamẽtis. Consequentia aũt probat̃ ex eo q̃ omne q̃d fit ex suo contrario seu priuatiuo: vt dicit̃. 1. Physi. text. cõ. 64. &. 5. eiusdẽ. tex. cõ. 7. Secunda ratio est ista, quãtas interminata nõ est in materia, ergo materia nõ põt simul formas distinctas sp̃ẽ aut numero recipere, consequens est falsum ad sensum, ergo: cõsequẽtia probatur

In p̃dicamẽto quãtitatis. c. 64. & 47. T. c. 7. Secũda rõ. T. c. 15. Tertia rõ

baẽ ex eo q̃ diuersæ formę nõ possunt simul recipi nisi in diuersis partib⁹ materię, materia vero diuersis partibus caret ante q̃titatis receptionẽ, substãtia siquidẽ excluſa q̃titate indiuisibilis est, vt dr̃ primo phy. tex. cõ. 15. Tertia rõ est ista, quantitas nõ est in materia subiectiuè, ergo forma non diuiditur per diuisionẽ materiæ, tenet consequentia, quia forma recipitur in materia indiuisibili cum quantitate ponatur carere, tũc vltra, ergo forma recepta in materia nullã diuisionẽ habet, tenet cõsequẽtia, quia oĩs diuisio formę materialis præexigit diuersitatẽ partiũ materiæ, tũc vltra, ergo forma recepta in materia est ęterna & carẽs contrario, tenet cõsequẽtia, q̃a peralitas formę corruptibilitatẽ eius sequitur, corruptibilis aũt nõ est forma aliqua nisi receptiuũ eius habeat diuersas partes: quarũ alterã ipsa: alterã forma alia informet: cũ oporteat cõicari in materia ea q̃ inuicẽ corrũ

T. c. 53. punt̃: vt primo de gñatiõe. tex. cõ. 53. dr̃ & tũc vltimo sequit̃ q̃ nullã nisi primã formã materia recipiat, oportet. n. corruptionẽ vnius, esse gñationẽ alterius: vt dr̃ primo de gñatione. tex. cõ. 17. & cõ-

T. c. 17. sequenter caret cõtrario: & hoc de primo.

Hanc opi. & si inquibusdã suis libris sequatur S. Tho., ppria tñ sentẽtia oppositũ vltimo determinauit in prima parte. q. 76. arti. 6. vbi tali rõne vtitur cõtra Auer. positionẽ quandocunq; aliq̃d est in potentia ad actũ omnẽ, ordine quodã pri⁹

3. physi. t. c. 73. Opi. s. d. 4. d. 13. q. 1. ar. 2. q. 4. itẽ. 4 d. 44. q. 1 ar. 1. quæ stiũcula. tertiũ q̃rtũ contra gen. c. 8. fcdm̃ tra cta. de natura materiæ ratio contra Auer. recipit actum primũ simpliciter & demum sequẽtes, sed materia prima secũdũ se est in potẽtia ad oẽs actus substãtiales & accidentales ordine quodã, ergo prius recipit actum priorem simpliciter, deinde posteriorẽ, sed primus actus simpliciter etiam ordine gñationis est esse, ergo primũ quod intelligitur recipi in materia est esse, sed esse, materiæ est esse substãtiale & nõ nisi à forma substãtiali, ergo prius recipitur in materia forma substãtialis q̃ quodcunq; accidens, & sic omne accidens sequẽs aduenit enti in actu. Quod primus actus simpliciter sit esse: patet tum auctoritate libri de causis in principio. Tum quia esse quãtũ præsupponit esse: & similiter esse quale præsupponit eẽ, & sic de alijs. Sequũtur præterea ad hanc positionẽ multa incõueniẽtia: q̃. s. ens secundũ quid præcedat esse simpliciter. Et quòd ens per accidens sit prius ente per se. Et q̃ materia maiorem connexionem habeat cũ forma alterius generis quã cum forma ꝓprij generis: ex quo à qualibet forma substantiali est denudabilis & nõ à qualibet forma accidentali. Et quod substãtiæ generabilis sint non solũ tria sed quatuor principia scilicet materia forma priuatio & quãtitas interminata, non em̃ potest fingi quin sit principiũ saltẽ per accidens: cum sit coniuncta principio per se: sicut de priuatione dicitur, & sic debuit connumerari ab Arist. Tenẽda est igitur opin. S. Tho. q̃ omne

i. phy. 65 &. 66. accidens est subiectiuè in ente in actu, & per hoc differt à forma substantiali quæ est subiectiuè in ente in pura potentia, & hæc de secundo.

A Ad primam rationẽ Auer. dicitur q̃ cõsequens primũ illarum habet multiplicem sensum & quãdoq; verũ & quandoq; falsum: & ideo distinguẽdũ est. si nanq; (ly ex) dicat habitudinẽ causæ materialis verũ est: corpus em̃ fit ex materia quæ nõ est corpus & indiuisibilis in actu: licet sit corpus & diuisibilis in potẽtia, si autẽ (ly ex) dicat habitudinẽ termini à quo: falsum est, necesse est em̃ materiam ex qua fit corpus immediatè ante illud in stans habuisse corporeitatem: & vniuersaliter in omni instanti tẽporis necesse est ipsam esse sub dimensionibus, & hoc modo intelligẽdũ est quod Aristo. tertio cæli, text. commen. 29. &. 64. dicit: q̃ impossibile est corpus fieri ex nõ corpore, id est post nõ corpus. Amplius est distinguendũ (ly fit)

Ad pr⁹ mum. T. c. 29. &. 64. Secunda respõsio.

B corpus em̃ seu dimensionem fieri intelligi potest dupliciter. Vno modo terminatiuè. id est vt fiat tanq̃ terminus alicuius motus vel mutationis, & hoc modo est impossibile fieri dimensionẽ. Alio modo cõcomitatiuè, id est vt fiat tanq̃ aliquod cõsequens ipsum terminũ motus seu mutationis: & hoc modo verũ est corpus fieri, neq; em̃ generatio neq; alteratio neq; motus localis ad quantitatẽ terminatur vt quãtitas est: licet augmẽtatio terminetur ad quantitatẽ perfectã, sed quãdo generatio terminatur per se primo ad cõpositũ substãtiale, generãtur cõsecutiue eius accidentia inseparabilia: de quorũ numero est quantitas: quæ substantialẽ corporeitatẽ sequitur. Peccatũ ergo accidit in prima rõne Auerrois: quia concessa prima

C cõsequentia pro quãto infert cõsequens in sensu vno: nõ tenet secũda cõsequentia quæ supponit dimensiones fieri nõ cõcomitatiuè: & per accidẽs sed terminatiuè, de illis em̃ quæ fiunt vt termini mutationũ: verificatur: q̃ corrũpuntur à cõtrario & q̃ succedunt sibi inuicẽ se mutuo expellentia, & nõ de illis quæ fiunt cõsecutiuè: de quorũ numero est quãtitas interminata. Ad secundã rationẽ negatur cõsequentia. Et ad probationẽ dicitur

Ad secundum. q̃ diuersas formas præexigere diuersas partes in materia potest intelligi dupliciter. Vno modo vt (ly præ) dicat ordinẽ tẽporis: & sic verũ est quascunq; duas formas simul recipiendas in materia præexigere eam esse distinctam in plures partes immediatè ante illud instãs: in quo illæ formæ in

D ducũtur. eadẽ enim pars materiæ nõ potest simul ad duas formas alteratione sufficiẽte disponi: sed talis distinctio partium materiæ præexacta non oportet q̃ fiat per interminatas dimensiones ipsi materiæ inhęrentes sed fit per dimensiones præcedentiũ cõpositorũ. Alio modo potest intelligi vt (ly prę) dicat ordinẽ necessariũ: ita q̃ in instãti introductionis formarũ necesse sit materiã habere prius natura diuersitatẽ partiũ: & post formas distinctas: & hoc est falsum: oportet em̃ prius natura materiã esse: q̃ distinctã esse: in illo ergo & q̃ illo instanti exigũt duæ formæ distinctas partes materię sed non præexigunt. Ad tertiũ dicitur q̃

Ad tertiã. formã diuidi per diuisionẽ subiecti potest intelli-

gi dupliciter. Vno modo vt ideo forma diuiſionē habeat ex ſubiecto quia in materia prædiuiſa recipitur, & hoc modo q̃o ſit verū & q̃o ſit falſum nuncnūc declaratū eſt. Alio modo vt ideo forma diuidatur ad diuiſionē ſubiecti, quia forma habet talē diuiſionem ratione ſui ſubiecti, & hoc modo verum eſt eo q̃ diuiſio quantitatiua cōuenit formæ ſubſtantiali ex hoc q̃ eſt in materia rōne cuius compoſitū eſt quantū: ſicut enim qualitas ſequitur compoſitum ratione formæ: nō ita tamen q̃ ipſa qualitas præſit in ipſa forma ſubiectiuè: ita quantitas ineſt cōpoſito ratione materiæ non ita q̃ præſit in materia: quia ergo diuiſio quantitatiua formæ non conuenit niſi rōne materiæ in qua recipitur vt formæ à materia ſeparatę oſtendunt: ideo formas diuidi ad diuiſionem ſubiecti concedimus, non tñ diuiſionē iſtam præcedere formā ſed comitari. Vnde patet reſponſio ad totum proceſſum rationis: quoniam ruit (fundamento falſo innitens) fundaſ enim ſuper hoc q̃ ex poſitione noſtra ſequitur formas nō diuidi ad diuiſionem ſubiecti: quod patet non ſequi.

Quinti dubij ſolutio.

Quinta dubitatio prætermiſsis argumentis ſecundū S. Thomæ doctrinā habet partem affirmatiuam veram. Cum enim ab omni forma fluat aliquod eſſe: quia forma eſt quæ dat eſſe rei, neceſſe eſt à forma accidentali fluere accidētale eſſe: ſicut ab albedine eſſe album, & à dulcedine eſſe dulce. Quod autem eſſe quod fluit à forma accidentali non eſt idem quod eſſe ſubſtantiale ex proprijs rationibus ſubſtantiæ & accidentis notiſsimum eſt, eſſe nanq; ſubſtantiale eſt eſſe ſimpliciter ſecūdum ſe independens & primum, eſſe aūt accidentale eſt eſſe ſecundū quid in alio dependens à ſubiecto, & poſteriùs. Nec eſſe ſolum actualis exiſtentiæ accidentis diſtinguitur realiter ab eſſe ſubiecti actualis: ſed etiam ab ipſa eſſentia formæ accidentalis à qua eſt. Iam enim (ſupra probatum eſt) q̃d nulla quidditas creata eſt ſuum eſſe exiſtētiæ. Vnde exiſtentia albedinis neceſt ipſa albedo nec exiſtentia ſubiecti nec receptio albedinis in ſubiecto ſicut nec exiſtentia formæ ſubſtātialis eſt ipſa forma aut materia aut receptio formæ i materia, ſed quemadmodū forma ſubſtantialis recepta in materia perficit ipſam vt vtraq; exiſtentiā recipiat: ita albedo recepta in ſubiecto perficit ipſum vt eē albū recipiat, ita q̃ ſicut forma eſt ratio materiæ & compoſito ſubſtantiali q̃ eſſe habeat: ita albedo eſt ratio ſubiecto cōpoſito ex albedine & ſubiecto q̃ habeat tale eſſe: album ſcilicet, & ſicut tot eſſe ſubſtātialia in aliquo oportet eſſe quot ſunt formæ ſubſtantiales: ita ſecundū numerū formarum accidentium multiplicatur eſſe accidentale. Aliud eſt ſiquidē eſſe album & aliud eſt eſſe dulce. Errant propterea qui S. Tho. impoſuerūt opinionem recitatam à Sco. in quarto ſent. diſt. 12.

Accñs habere propriā exiſtentiā diſtinctā ab exiſtētia ſubiecti. c2.4.q.2.

q̃o. 1. in prin. c. ſolutio ex. ti dubij.

Circa ſextam dubitationem: an. ſ. diſtantia accidenti ſubiecta poſsit intelligi eſſe ſine omni accidente, declaranda eſt primo ſententia ſancti Doctoris. Error deinde quidem elidendus. Ad percipiendum primum diſtinguendum eſt q̃ de ſubſtantia & accidente dupliciter loqui poſſumus. Primo modo vt ſic. i. de ſubſtantia ſub ratiōe ſubſtantiæ & de accidente in eo quod accidens. Alio modo contingit loqui de ſubſtantia & accidente ſub ratione talis ſubſtantiæ & talis accidentis, primo modo ſubſtantia eſt ſeparabilis ab omni accidente: eo q̃ eſſe ſubſtantiale, vt ſic, nullam connexionem neceſſariam habet cum eſſe accidentali: alioquin omnis ſubſtantia eſſet accidenti ſubiecta. Secundo modo ſubſtantia non poteſt ſeparari ab omni accidente: quia non à propria paſsiōe propter connexionem neceſſariam quæ eſt inter ſubiectum & propriam paſsionem: non propter hanc q̃ ſubiectum depēdet à paſsione. Propterea S. Tho. in quæſtionibus diſputatis de ſpiritualib⁹ creaturis. quæſt. vlti. ad ſeptimū, & in quæſtionibus de anima. q. 12. ad ſeptimum ait q̃ ſubiectum eſſe ſine propria paſsione non eſt poſsibile nec intelligibile. In litera autem loquens de eſſe ſubſtantiali & accidentali: vt ſic, ait ſubiectum poſſe eſſe ſine accidentali forma ſibi adueniente. Oſtendit autem natura demonſtrationis ſubiectū eſſe non poſſe ſine paſsione, oportet nanq; concluſionem quæ inhærentiam paſsionis in ſubiecto concludit neceſſariam eſſe & impoſsibile aliter ſe habere.

q. de ſpirtuali. creatu. q̃. 2. q. de. a. q. 12. ſeptimum.

Ant. trōbe. i quo libet Metaphy.

Error autem intolerabilis hic cauendus eſt poſitus ab Antonio Trombeta in quolibet ſuo dicē te, q̃ quia ſecundum S. Tho. & eius ſequaces ſubiectum non eſt niſi cauſa materialis reſpectu paſsionis, & paſsio eſt accidens: ex quo neceſſariò ſequitur ſubiectum poſſe eſſe ſine propria paſsiōe. Fundamentum aūt huius conſequētiæ eſt: qa oīs potētia paſsiua eſt potētia cōtradictiōis: ſed ſubiectū eſt ſolū in paſsiua potētia reſpectu paſsiōis, ergo eſt in potentia contradictiōis, ergo pōt habere ipſam & non ipſam. Maior habetur ex nono Metaphyſi. text. cō. 17. & probatur etiam ratione ſic. paſsiōes entis diſtinctę ſunt tales: q̃ vna includit negationem alterius, ergo potētia includit negationem actus, & per conſequens potētiæ vt potentia eſt non repugnat eſſe ſine actu, & ex altera parte poteſt eſſe in actu, ergo omnis potentia eſt potentia cōtradictionis. Propterea ad idem, poſsibile eſt medium inter neceſſarium & impoſsibile, ergo cum neceſſarium reſpiciat eſſe ſolum, & impoſsibile non eſſe ſolum: poſsibile reſpicit eſſe & non eſſe, & ſic omnis potentia cum ab ea dicatur poſsibile eſt potentia contradictionis. Præterea ad idem, ideo potentia paſsiua eſt ad eſſe: qa poteſt ab alio recipere eſſe. ſ. ab agente, ſi autem ab alio recipit eſſe, illo circunſcripto quantum eſt in ſe eſt ſub non eſſe. Si ergo potentia paſsiua ex ſe eſt ſub non eſſe. & ab agēte poteſt habere eſſe: neceſſariò ſequitur quòd eſt potentia cōtradictionis, ſcilicet ab eſſe & non eſſe.

T.c.17.

Accidit autem error hic & in principijs & in concluſione. In principijs: quia Sanctus Thomas in prima parte. q. 77. ar. 6. tenet ex intentione, & probat ſubiectū eſſe cām ſuę proprię paſsionis in triplici gñe cauſæ. ſ. materialis effectiuę & finalis, vñ patet error minoris. Maior aūt licet ſit Ariſto. eſt tñ male intellecta & probata, potētia em̄ materialis eſt duplex, quædā eſt receptiua tm̄: quædā verò nō ſolū receptiua: ſed etiā paſsiua extēſo nomine paſsionis ad omne genus trāſmutatiōis. Potētia receptiua tm̄ eſt neceſſario coeua ſuo actui: eo q̃ ſi eſſet ante ſuū actū oporteret, q̃ per aliquā tranſmutationem illū reciperet: & ſic non eſſet receptiua tm̄ reſpectu illius. Potentia autē paſsiua neceſſario nulli actui coœua eſt reſpectu cuius eſt paſsiua: eo q̃ omnē actū per trāſmutationē acqrit & cōſequēter p̃ trāſmutationē p̃dit, oē em̄ gñabile eſt corruptibile, vt dī primo cœli. Propoſitio ergo illa, oīs potētia eſt potētia contradictionis: eſt intelligēda d̄ potētia paſsiua & nō de receptiua tm̄. Hāc gloſam & ſenſusipſe & tex. Ariſt. cōuincūt. Ad ſenſum em̄ patet in cœlo eſſe potētiā receptiuā ſuę figuræ: & tñ in eo talis potētia nō eſt potētia cōtradictionis: cœlū em̄ non eſt in potētia ad aliā figurā. Ariſto. verò tex. allegāto nono meta. ait cœlū nō eſſe in potētia ad motū: ſed ad termi nos eius tantū: & tñ cōſtat cœlū habere potentiā receptiuā ſui motus, vnde ex hoc inſinuauit q̃ de potētia paſsiua loquebatur, ea em̄ cœlū eſt in potētia ad terminos motus. Vnde cū ſubiectum nō habeat potētiā paſsiuā ſed receptiuā tantū reſpectu proprię paſsionis, nulla em̄ mutatio mediat inter ſubiectū & paſsionē: oportet ſubiectū nō eſſe in potētia cōtradictionis reſpectu paſsionis: & ſic cōcluſio deducta fuit falſa. Ad rōnes autē quibus arguēs nititur illā, p̃poſitionē de omni potētia receptiua, p̃bare reſpōdetur. Et ad primā dicitur q̃ paſsiones entis diſtinctas eſſe tales q̃ vna includit negationē alterius verū eſt: quia vna nō eſt alia formaliter: potentia em̄ nō eſt actus formaliter: ſed ex hoc nō ſequitur: ergo quælibet poteſt eſſe ſine alia. Nam nō valet: hoc nō eſt illud, ergo hoc pōt eſſe ſine illo. Ad ſecundā dicitur q̃ poſsibile vt diſtinguitur cōtra neceſſariū & impoſsibile ſumitur à potentia paſsiua & nō à potētia receptiua tantū: & ideo ex hoc nō ſequitur niſi potētiā paſsiuā eſſe potentiā cōtradictionis: cū tñ arguēs debeat, p̃bare: q̃ omnis potētia receptiua ſit potētia cōtradictionis. Ad tertiā dicitur q̃ propoſitio prima ibi adducta. ſ. q̃ ideo potētia eſt ad eſſe: quia pōt recipere eſſe ab alio. ſ. ab agēte: in vno ſenſu eſt vera: & in altero falſa, ſi em̄ (ly pōt) dicat poſſe diſtinctū cōtra impoſsibile. Ariſto. dicit eā eſſe falſam, eſt em̄ ſenſus quod ideo potētia eſt ad eſſe: quia non eſt impoſsibile ipſam recipere eſſe ab agēte: & ſic cœlū eſſet in potētia ad motū cum recipiat ipſum ab alio. Si autē (ly pōt) dicat potētiā vt diſtinguitur cōtra eſſe in actu tūc p̃poſitio eſt vera, ideo em̄ aliquid eſt in potētia ad eē: quia pōt recipere eſſe q̃d adhuc non habet: ſicut ideo aliquid eſt in potētia ad nō eſſe: quia pōt habere

Ad rōnes Tromb. Ad primam.

Ad ſecundam.

Ad tertiā

A nō eſſe quo caret: ſed cum omnis actus poſsibilis haberi ab aliqua potētia nō niſi per trāſmutationē acquiratur: ad noſtrā poſitionē reditur: quod. ſ. potentia paſsiua ſola fit ad eſſe. Alias rōnes quibus ſeparabilitas ſubſtātiæ ab omni accidente à ſcotiſtis probatur ex ſupradictis facile eſt ſoluere. Aſſumunt ſiquidem propoſitiones, quarum falſitas eſt ſuperius declarata.

Sed quia illud q̃d dicitur maximè & veriſsimè in quolibet genere eſt cauſa eorū quę ſunt poſt in illo gñe: ſicut ignis, qui in fine caliditatis eſt cauſa caloris in rebus calidis: vt in. 2. Meta. dicitur: ideo ſubſtantia quę eſt principiū in genere entis: maximè & veriſsimè eſſentiam habens oportet q̃ ſit cauſa accidentium, quæ ſecundariò & quaſi ſcd̄m quid rationē entis participāt. T.c.4.

B In hac ſecūda parte capituli diuerſitatē accidētiū inter ſe declaraturus præmittit cauſam accidentiū quę ſit: vt cauſas diuerſitatis eorū inſinuet tali cōcluſione. Subſtātia eſt eauſa accidentium: quā probat ſic, maximè & veriſsimè ens eſt cauſa reliquorū entiū: ſubſtantia eſt maximè & veriſsimè ens, ergo ſubſtantia eſt cauſa aliorū entiū: ſed talia ſunt accidētia. Minor verò ex. 7. Metaphy. in principio patet. Maior verò ex. 2. Meta. text. cō. 4. habetur, vbi dicitur q̃ vniuerſaliter id quod eſt maximè tale in aliquo ordine: q̃ eſt cauſa omniū aliorū in illo ordine: vt ſic: ſicut ignis qui in ordine calidorū eſt maximè calidus: omniū calidorū eſt cauſa vt ſint calida. Vtitur autē nomine generis in litera: ſicut Ariſt. vtitur ibi vniuocatione: eo q̃ ad veritatē huius propoſitionis exigitur q̃ cauſa cōmunicet cū effectu in nomine & ratione: licet analogicè eadē: non em̄ ſequitur, cœlū eſt cauſa omniū calidorū, ergo cœlū eſt maximè calidū, quod tamē ſequeretur: ſi cœlo calidi nomē nō æquiuocè cōueniret, quia igitur ſubſtātia & accidens in nomine & ratione entis analoga tamen conueniunt: & ſubſtantia maximè eſt ens: ideo cauſa eſt omnium aliorum vt entia ſint. T.c.2. T.c.4.

Quod tamē diuerſimodè cōtingit quia enim partes ſubſtantiæ ſunt materia & forma, ideo quędam accidentia principaliter cōſequuntur formam & quædā materiā.

C Quia accidentia cauſantur à ſubſtantia in qua ſunt: & effectuū diuerſitas ex cauſis prouenit: aſsignat diuerſitatē inter accidētia à priori ex diuerſitate partiū ſubſtantiæ à quibus fluunt accidētia: & ponit tres diſtinctiones. Quarū prima cum ſuis diuiſionibus talis eſt. Accidentiū alia ſequuntur principaliter formā: alia ſequuntur principaliter materiā. Accidentiū ſequentiū formā: quædā cōmunicāt materię: quædā verò ſunt ſeparata à materia. Accidentiū autē ſequentiū materiā: quædā ſequuntur eam in ordine ad formā generalem: & quædam

Accidentiaaliqua

sequũtur formam: aliqua materiã. T. c. 17.

quædã in ordine ad formã specialem. Est autẽ ratio primæ diuisionis: quia cum vnũquodq; operetur per quod est actu & semper speciem aliqua mouere & agere existimetur: vt dicitur. 3. Physic. text. cõm. 17. oportet formam sequi operationes & operatiuas virtutes: similiter cum patiatur & transmutetur vnũquodq; ratione materiæ: oportet plura accidentia eam sequi: vt ea quæ propter materiæ diuersam cõplexionem insunt: & ipsam motui subijciunt &c. Apposuit autem in prima diuisione (ly principaliter) vt distinguitur contra totaliter: nullũ enim accidens est solius formę aut solius materiæ: sed omnia sunt compositi: etenim ad ipsam quoq; intellectionem nõ solum anima concurrit, sed totum compositum ex materia & forma. sortes enim est qui primo intelligit: est ergo sensus diuisionis ꝙ accidentiũ quędam sequũtur formam non vt causam totalẽ: sed principalẽ: quędã similiter sequũtur materiã vt causam principalẽ nõ totalẽ. Cùm enim omniũ accidẽtiũ causa sit id quod verè est. i. substãtia cõpleta: omniũ causa est cõpositum ex materia & forma: sed aliquorũ principalis radix est forma: aliquorũ verò principalis radix est materiæ. Sicut em in artificialibus aliquid cõuenit cõposito ratione formæ: & aliquid ratione materiæ: quemadmodũ scindere cõuenit serræ ratione formæ: durities autẽ ratione materiæ: ita & in naturalibus aliquid oritur in cõposito ratione formæ: & aliquid ratione materiæ: quẽadmodũ in sorte sentire & intelligere est ratione formæ: masculinũ verò ratione materiæ. Quæ autem sit regula ad discernendum accidentia sequentia formam ab accidentibus sequentibus materiam (infra) assignabitur.

In hoc capitulo.

Forma autem inuenitur aliqua cuius esse non dependet à materia: vt anima intellectualis. Materia verò non habet esse nisi per formam. vnde in accidentibus quæ sequũtur formã est aliquid quod non habet cõmunicationẽ cũ materia: vt intelligere quod non est per organũ corporale sicut ꝓbat philosophus in tertio de anima. Aliqua verò ex consequentibus formam sunt quæ habent communicationem cum materia, vt sentire: sed nullum accidens sequitur materiam sine cõmunicatione formę.

T. c. 6.

Hic ponitur prima subdiuisio cum eius causa. Cùm em proprię virtutes & proprietates & operationes formarũ ipsis formis proportionari debeãt: ita si essentia ipsius formæ sit depẽdẽs à materia: virtus & operatio eius (cũ nõ sint ipsa forma à qua fluũt perfectiores) depẽdere oportet à materia. Et si essentia formę est indepẽdẽs à materia virtutẽ aliquã oportet hr̃e à materia indepẽdẽtẽ. alioquin otiosè fecisset natura formã independẽtẽ. fecisset siquidẽ naturã eleuatã supra materiã vt sic nõ posset operari. & cõsequẽter nec finẽ propriũ cõsequi. vnũquodq; em est propter suã operationẽ, vt dicitur secũdo cœli, tex. Cõm. 17. Quia ergo inuenitur duplex genus formarũ substãtialiũ depẽdentiũ. s. à materia vt sunt omnes formæ materiales: & indepẽdentiũ ab ea vt est anima humana. ideo inuenitur duplex genus accidentiũ sequentiũ formã. Quædã em fluũt à forma dependẽte à materia: & hæc ita fluũt ab ea ꝙ tm̃ recipiũtur subiectiuè in cõposito: ꝓpterea dicitur ꝙ habẽt cõicationem cũ materia vt sentire vegetare & hmõi. Quædã verò fluunt à forma independente à materia vt sic: & hæc ita fluunt ab ipsa forma: quod recipiuntur in sola forma subiectiuè: & propterea dicuntur non habere communicationem cum materia: vt intellectus & voluntas: intellegere velle & huiusmodi.

T. c. 17. Accidentia quædã sequũtur formam dependẽte: aliqua formã in depẽdẽtẽ à materia

Nec arbitreris nos immemores cõtradicere superius nũc dictis: vtrũq; em est verũ ꝙ. s. omne accidẽs est cõpositi vt supra diximus: & ꝙ aliquod accidẽs est solius formæ: vt mõ dicimus. Accidẽs em esse alicuius põt intelligi dupliciter. Vno modo vt cõpleti principij elicitiui & receptiui. Alio mõ vt suppositi, hoc secũdo modo oẽ accidẽs est cõpositi cuius est esse & fieri. vnde aïa nõ intelligit vt suppositũ qđ operatur: sed sortes per aïam. Primo verò mõ aliqđ accidẽs est ipsius aïæ: & aliqđ est cõpositi: virtus em intellectiua nõ est subiectiuè in aliqua parte corporis cõposita ex materia & forma: sed est subiectiuè in sola essentia animę. vnde in tertio de aïa, tex. cõ. 4. dicitur: ꝙ intellectus nullius corporis est actus. Virtutes autẽ sensitiuę nõ sunt subiectiuè in sola aïa: sed in determinatis corporis partibus compositis ex materia & forma substãtiali. Similiter cõpletũ elicitiuũ principiũ sensationis nõ est, sola potẽtia animæ: sed cõpositũ ex organo corporali & virtute animæ. Intellectionis aũt principiũ elicitiuũ cõpletũ est ipa sola virtus intellectiua: & cũ operatio immanens sit subiectiuè in suo elicitiuo principio: intellegere erit in solo intellectu sicut in subiecto. Propterea. S. Tho. alibi dicit: ꝙ aïa intelligit sicut oculus videt: videt vt cõpletũ principiũ elicitiuũ: oculus em noïat cõpositũ: ex organo corporeo & virtute aïæ: nõ ergo cõtradicũt ista: omne accidens est cõpositi vt suppositi: & aliqđ accidens est solius formæ vt completi principij elicitiui & receptiui. Et licet totus sermo sit de accidentibus substãtiarũ materialiũ: ex his tm̃ innuitur natura accidẽtiũ substantiarũ separatarũ: oportet em ea esse de ordine illorũ accidentiũ quæ sequũtur formã independentẽ à materia. Et nota ꝙ anteq̃ ponatur alterius mẽbri subdiuisio: assignatur causa in litera: quare non sit talis subdiuisio de accidentibus sequentibus materiam: qualis facta est de his quæ sequuntur formam vt dicatur: accidentium sequentium materiam: quædam communicantur formæ & quædam non: & causa est ista: quia nõ inuenitur duplex materia: altera dependens à forma &

T. c. 4.

ma & altera non: sicut inuenitur duplex forma nulla enim materia potest esse sine forma, vt probatum fuit.

c. 5. q. 8.

In his tm̃ accidentibus quæ materiã cõsequũtur, inueniẽ quædã diuersitas. Quædam enim accidentia cõsequũtur materiã secundũ ordinẽ quem habet ad formã specialẽ vt masculinũ & fœmininũ in animalibus: quorũ diuersitas ad materiã reducitur: vt dicitur in decimo metaph. vnde remota forma animalis: dicta accidentia nõ remanent nisi æquiuocè. Quædam vero consequũtur materiã secundũ ordinẽ quẽ habet ad formã generalem: & ideo remota forma speciali adhuc in ea remanent: sicut nigredo cutis est in æthiope ex mixtione elementorũ & non ex ratione animæ: & ideo post mortem in eo remanet.

Hic ponitur alterius mẽbri diuisio talis accidẽtium sequentiũ materiã: quædã sequũtur eã in ordine ad formã generalẽ: quædã in ordine ad formã specialẽ. Illa accidẽtia dr̃ sequi materiã in ordine ad formã generalẽ: quæ indiuiduo gn̄is altioris conueniũt rõne magis suæ materiæ q̃ formæ: sicut hoc mixtũ habet cutis nigredinẽ non ex ratione formæ mixti: sed quia materia sua talis passa est: puta in tali climate: vbi calor solis abũdat. Illa vero dicuntur & cõsequi materiã in ordine ad formã specialẽ: quæ indiuiduo inferioris generis. vel spẽi cõueniunt magis rõne materiæ q̃ formæ: sicut hoc animal est masculinũ nõ rõne aïæ principaliter: sed quia materiã ad animã dispositã talis passio comitata ẽ: puta qa materia plenè dr̃io actꝰ vigorosi seminis subiecta nõ fuit. Signũ aũt ꝙ talia accidẽtia se habẽt. s. ꝙ sequũtur materiã secundũ ꝙ respicit formã altioris vel inferioris gn̄is ẽ ꝙ aliqua eorũ eiusdẽ rõnis remanẽt cõposito corrupto: & quædã nõ remanẽt nisi æquiuocè: nigredo liquidẽ hoïs viui & mortui eiusdẽ rõnis est: masculinitas aũt non: causa aũt huius nulla est alia: nisi quia masculinitas sequitur aïal rõne suæ propriæ materiæ: & propterea corrupto animali & nõ remanente nisi æquiuocè: oportet masculinitatẽ in cuius rõne ponit̃ animal: æquiuocè remanere. Albedo autem quia mixti materiam sequitur: in cadauere remanentis: secundum eandem diffinitionem non æquiuocè remanet.

Signum dr̃iæ assignatæ.

Quæstio. XVII.

Vt eadẽ accidẽtia numero sint in genito & corrũpto Auerroy starũ quo

Circa ea Quæ hic dicũtur accidit dubiũ. Vtrũ nigredo cutis in ęthiope viuo & mortuo sit vna & eadem numero & vniuersaliter vtrũ sit idẽ numero accidẽs in genito & corrupto. In hac dubitatione tria agenda sunt: primo recitabitur opinio quorundam: secundo ponetur opinio S. Th. tertio respondebitur ad obiecta.

A

Quo ad primum quidã opinantur accidentia cõmunia genito & corrupto esse eadẽ numero in in vtroq; inter quos aliqui quibusdã verbis Auerroys nixi tali distinctione suam promũt imaginationẽ. Accidentia cõmunia genito & corrupto habẽt duplicem modum essendi: terminatũ scilicet & interminatum. Accidentia interminata vocãt essentias accidentium absq; limitatione ad talem vel talem gradum. Accidentia vero terminata dicunt essentias accidentium limitatas ad hunc vel illum gradum: accidentia interminata ponũt eadem numero esse in genito & corrupto: non autem terminata: vnde sicut quãtitas interminata cõis expresse à Cõmen. & eadem in omnibus ponitur ita calor interminatus cõis: & idẽ est in aere & igne. Confirmatur autem opinio ista auctoritatibus & rõnibus. Aristoteles em primo de gñatione, tex. com. 23. dicẽs in his autẽ si aliqua manẽt in genito & corrupto: puta qñ ex aere & aqua si ambo diaphana aut humida &c. ostẽdit non esse inconueniẽs ꝙ aliquod idẽ accidens sit in genito & corrupto. Et in secundo de generatione. text. com, 25. vult expresse quod in habentibus symbolũ est facilior transitus. quia est facilius corrumpere vnũ quã duo. Auerroys quoq; in libro de substantia orbis, nõ longe à principio dicit nõ solũ dimẽsiones interminatas quas simplices vocat remanere eadẽ in genito: sed vniuersaliter qualitates omnes cõmunes genito & corrupto. Ratio autem prima ad hoc est: quia si qualitates disponentes materiã rei corrũpendę ad nouam formã corrũpuntur: quæritur quid educit formã generandam? nõ põt dici quod illud sit agens extra: quia hoc non põt facere nisi per qualitates medias introductas in materia: qualitates autem illę corrũpi dicuntur ab aduersario ante inductionem formę: ergo remanet quod nihil sit quod educat formam: quod est impossibile. Præterea qualitas symbole quæritur à quo corrumpuntur cũ nullũ cõtrariũ appareat: & frustra corrumpi res censeatur in aliquo instanti in quo eandem opus generari. Prætera figura cadaueris, organizatio, & cicatrix & si qua sunt hmõi si non remanẽt eadem: quæritur à quo generãtur: cũ & non possit dici, à quo generãtur per modum sequelæ: oportet ꝙ nullũ sit generans. Quod autem non generentur per modum sequelæ, probatur. Accidentia em aliqua ideo cõsecutiuè generãtur: quia dans formã dat consequentia ad formam modo ista accidentia repugnãt formæ magis quam sequãtur eam: cuius signum est: quia sub forma cadaueris ad corruptionem tendunt. Et hæc de primo.

rũdã opi. Inde sub stãtia orbis. ca. 1. & primo phy. 66.

T. c. 23.

T. c. 25. Cap. 1.

B

C

D

Quo ad secundũ sciendũ est Thomistarũ esse opinionem: nullum accidẽs esse idem numero in genito & corrupto. Sequitur enim hoc necessario ex nostris principijs. Nam si nullum accidens est subiectiuè in materia: & non datur nisi vna forma substantialis in composito: impossibile est idem accidens remanere idem numero. migra

op. tho. mistarũ.

ret siquidem accidens de subiecto in subiectũ: & esset idem & non idem. Necrõnes pro nunc ad hanc cõclusionem afferã. quia oportet ad hoc effi caciter probandũ probare illud principiũ. ſ. ꝙ in cõposito est tantũ vna forma substãtialis. Sed declarabo qũo hoc fit possibile: & qũo ꝺfendẽda est

Accidens quatuor modis corrũpit.

ab aduersarijs positio nostra. Sciendum estigitur accidens quadrupliciter corrũpi. Primo per alterationem oppositam suo contrario: vt frigus à calido. Secundò ad absentiã conseruatiui agẽtis: vt lumen in aere desinit sole recedẽte. Tertiò ad corruptionem subiecti vt risibilitas corrumpitur homine mortuo. Quartò ad corruptionem termini: vt similitudo desinit cõsimili perempto. Et quia quot modis dicitur vnum oppositorũ, tot modis

Quatuor modis generat accidens.

dicitur & reliquum: accidẽs generatur quadrupliciter. Primo ab agente sibi simili per transmutationem: sicut aqua calefit ab igne calido. Secũdò ad præsentiam agentis in fieri & esse: vt lumen in aere fit à sole præsente. Tertio ad generationẽ subiecti: vt risibile generatur homine genito. Quartò ad generationem termini: vt sorte solo albo existente statim ad alterius albi generationem cõsurgit in sorte similitudo. Et licet omnibus istis modis contingat accidens secundũ totã latitudinem corrumpi: nullus tamen illorũ modorũ conuenit accidentibus omnibus nisi tertius. Commune nã que est omnibus accidentibus corrũpi eorũ subiecto corrupto: cum accidẽtis esse sit in esse. & ideo sufficiens causa corruptionis accidentiũ redditur qñ subiecto corruptio assignatur. Vnde cum ex aere fit ignis: licet nõ oporteat corrumpi calorem aeris: sed potius intendi: quia tñ aer qui subiectũ illius est corrũpitur: necesse est ipsum quoq; calorem corrumpi absq; contrario ad solum subiecti defectum. Propterea apparet qualiter peccẽt peccato fallacię consequentis argumẽta ea quæ qualitates symbolas & dispositiones pro forma introducenda facientes: quia carent contrario corrumpente: remanere inferunt. Et notãdum, quod qñ accidens generatur ad generationem subiecti vel corrumpitur ad corruptionem subiecti: tũc cum eadem actio terminetur ad vtrunq;: ad subiectũ per se, & ad accidens cõsecutiuè non oportet quæ rere aliud generans vel corrumpens nisi generatiuum vel corruptiuum subiecti: idem em̃ est agens quod vtrunq; simul & eadem operatione facit: sicut cum ignis ex aere ignem generat: alterãdo aerem in fine alterationis aerem corrumpit per se & consecutiuè calorem introductum: & vniuersaliter omnia accidentia, quæ in aere subiectiuè erãt ea consecutionis necessitate: qa accidens sine subiecto proprio remanere non põt & in eodem instanti generat ignem per se: & calorem consecutiuè absq; alia media alteratiõe similem calori ante illud instans existenti. Simile autem est iudiciũ de quantitate & figura & alijs dispositionibus & accidentibus similibus in genito & corrupto: omnia em̃ ista cõcomitatiuè producunt̃. & ideo non E oportet quærere generans nisi qđ subiectũ gñat. Et cũ supradicta inspexeris videbis, quod simile à suo simili cõcomitatiuè & per accidens qñq; corrũpit̃: & per oppositum à non simili cõcomitatiuè, ꝓ accidẽs generari cõtingit ipm accidẽs Arist. ergo quoties dicit eadẽ remanere in genito & corrupto: eadẽ spẽ, non numero, ait: & hoc per accidens. Variatur em̃ vnitas numeralis, non propter generatiõis vim, sed subiecti corruptionẽ. Facilior quoq; transitus in habentibus symbolũ, non ex identitate numerali symboli accidentis: sed ex nõ repugnãtia illius in agendo vel patiendo puenit. Et ex hoc, ꝙ formæ substantiales, à quibus fluũt similes qualitates, sunt similiores: ex effectib⁹ em̃, natura causæ innotescit. Auerroys autem (si salua F ri debet) eodem modo glossetur.

Ad primum.

Ad rationem aũt oppositæ opinionis dicit̃. Et ad primã qdẽ, ꝙ educens formã in vltimo instãti, est generãs extra: nõ per aliquã actionẽ, quã in illo instãti eliciat, sed in termino actionis, nudã materiæ essentiã attingens. Vnde, cũ dr̃, agens extra, nõ põt educere formã, nisi ꝑ qualitates medias introductas, verũ est, dũ agit: non aũt cum est in termino actiõis. Sufficit em̃ & exigit̃ alteraſſe ad materiæ expoliationẽ & dispositionẽ.

Ad secundum.

Ad secũdũ dr̃, ꝙ qualitates symbolę, & similia, corrumpunt̃ per accidens ad corruptionẽ subiecti à corrũpente ꝑ se subiectũ: nec frustra in eodẽ instãti est primum nõ esse earũ, & primũ esse sibi similiũ: sed necessariò necessitate materiæ: vt dictũ est.

Ad tertiũ.

Ad tertiũ dr̃, G ꝙ figura, cicatrix, & hmõi, producunt̃ cõsequutiuè: & ꝑ accidẽs, à gñante eorũ subiectũ. ſ. cadauer: nec est verũ, ꝙ sola illa accidentia generent̃ consequutiuè, quæ sequunt̃ formã: sed multa accidẽtia sequunt̃ cõpositũ ex necessitate materiæ, q̃ sunt, licet nõ incõpossibilia: aliqualiter tñ opposita ipsi formæ: vt patet de se. Et ideo dico, ꝙ figura, & similia sequuntur cadauer ex necessitate materię: quia. ſ. agens naturale non potest tam cito dispositiones per tot transmutationes radicatas corrũpere totaliter, & ideo similes dispositiones sequũtur: & quia non sunt facientes pro forma geniti, ideo ad corruptionem properatur.

Et quia vnaquęq; res indiuiduaṫ ex materia & collocatur in genere vel specie per H suam formam: ideo accidentia quæ consequuntur materiam sunt accidentia indiuidui: secundum quæ etiam indiuidua eiusdem speciei differunt adinuicem. Accidẽtia verò quæ consequuntur formam sunt proprię passiones vel generis vel speciei, vnde inueniuntur in omnibus participantibus naturam generis vel speciei: sicut risibile consequitur in homine formã: quia risus contingit ex aliqua apprehensione animæ hominis.

Hic po-

Hic ponitur secunda diuisio accidentium quæ A talis est. Accidentium alia sunt accidentia indiuidui: alia sunt accidentia generis vel speciei. Duplex autem inter ista differentia ponitur. Prima est, ꝙ accidentia indiuidui consequuntur compositum ratione materiæ principaliter. Accidentia verò speciei vel generis sequuntur compositũ ratione formæ. Secunda est, ꝙ accidentia indiuidui sunt ea penes quæ attenditur differẽtia inter particularia eiusdem speciei. Accidentia verò speciei siue generis sunt cõmunia necessariò omnibus in diuiduis illius speciei vel generis. Exemplũ: masculinũ & fœmininũ sunt accidẽtia indiuidualia, sequuntur enim materiam & penes ipsa differũt sortes & Berta. Risibile autem est accidens specifi cum: sequitur enim intellectiuam apprehensionẽ B & omnibus hominibus necessariò conuenit. Assignatur quoq; radix primæ differentiæ: cum dicitur: ꝙ materia est principium indiuiduatiõis, forma autẽ est per quam res in genere vel specie collocatur. Ex hoc enim ꝙ materia est causa esse indiuidualis vt sic: sequitur ꝙ sit etiam radix accidẽtium consequentiũ ipsum esse indiuiduale: ac per hoc accidentia indiuidui sunt quæ consequuntur materiam, ex eo autem ꝙ forma est principium esse generici & specifici oportet ꝙ etiam sit causa proprietatum & accidentium consequẽtium speciẽ vel genus: & sic accidentia speciei siue generis sequuntur formam. Secundæ verò differentiæ ratio est: quia cum tam in forma specifica q̃ generica conueniant oĩa contenta sub eis: oportet etiã C proprietates earum omnibus esse cõmunes. Cũ autem penes materiam differant indiuidua: accidentia quoq; materialia oportet esse ea secũdum quæ ipsa particularia inter se differunt: vt effectus proportionabiliter proprijs respondeant causis.

Accidunt hic duo dubia circa literam. Primum est: qualiter sit verum quòd accidentia sequentia materiam sint ea penes quæ differunt indiuidua in eadem specie: quandoquidem quantitas sequitur materiam: & tamen est cõis omnibus indiuiduis corporis & inferiorum. Secundum dubium est: qualiter verificetur, ꝙ accidentia sequẽtia materiam non sint passiones generis vel speciei: cum masculinum & fœmininum sequãtur materiam: & tamen passiones sunt animalis: vnde & animal D

T. c. 25. 7. Meta. t. cõ. 17. Qũo penes accidentia sequntia materiã indiuidua.

in eorum diffinitione ponitur: sicut subiectum in diffinitione passionis, vt. 10. Metaphy. text. cõ. 25. habetur. Similiter quantitas videtur esse passio corporis de prædicamento substantiæ: & tamen sequitur materiam.

Ad euidentiam primi scito verba illa. ſ. accidentia sequentia materiam sunt ea secundum quæ in diuidua differunt: non esse intelligenda vniformiter: sed difformiter. Indiuidua enim differunt penes accidentia materialia dupliciter. Vel qa vnũ eorum habet vnum & reliquum aliud. Vel quia vtrunq; habet idem, sed alio & alio modo, verbi gratia, sortes & Berta differunt penes masculinũ:

Passiões gñrũ duplices.

10. Met. t. cõ. 25. 7. Meta. t. cõ. 17. &. 19.

Sciendum etiam est quod aliquando accidentia ex principijs essentialibus causantur secundum actum perfectum sicut calor in igne qui semper actu est calidus. Ali quando verò secundum aptitudinem tantum: sed complementum accipiunt accidentia ex agente exteriori: sicut diaphaneitas in aere, quæ completur per corpus lucidum exterius: & in talib⁹ aptitudo est accidens inseparabile: sed complementũ quod aduenit ex aliquo prĩcipio quod est extra essentiã rei, vel quod non intrat constitutionem rei: est separabile sicut mouere & huiusmodi.

Hic ponitur tertia diuisio accidentium. Quædam causantur ex principijs essentialib⁹ subiecti secundũ actum perfectum: quædã secũdũ aptitudinem tm̃. Illa accidentia vocat causari sedm actũ perfectũ ex essentialib⁹ principijs quę secũdũ suas

actuali-

actualitates ex intrinsecis principijs subiecti in ipso fluunt: vt calor in igne. Illa verò dicit causari secundũ actum imperfectũ seu aptitudinẽ tm̃ quæ non secundũ suas actualitates: sed secundũ quasdam inchoationes ex principijs essentialibus subiecti in ipso fluunt: vt moueri sursum in igne ex principijs eius causatur secundũ sui inchoationẽ: puta leuitatem. Differũt autẽ: quia prima & secũdum suas aptitudines: & secundũ se inseparabilia sunt à subiectis: secunda verò secundũ se quidem sunt separabilia: secundũ aũt suas aptitudines nõ pñt separari. Ab igne enim neq; aptitudo ad calorẽ: neq; calor ipse separari põt ipso remanente, motus aũt sursum non semper inest igni: sed aptitudo ad motum sursum: puta leuitas est inseparabilis ab ipso: & causa horum est: quia in illis ipsa actualitas accidẽtis ex solis principijs essentialib⁹ fluit: ĩistis verò aptitudo tantũ ex solis principijs essentialibus fluit: ipsa autẽ actualitas aliunde expectatur ex aliquo. ſ. extrinsecè cõcurrẽte vel agẽdo vel non prohibendo: vt patet in exẽplo dato de motu sursum qui non inest igni nisi aliquo cõcurrente extrinseco: remouẽte. ſ. prohibens: & diaphaneitas non est actu in aere nisi cõcurrente extrinseco illuminante: lumen em̃ est actus diaphani secundũ actum: vt dicitur. 2. de anima. text. cõ. 69. Profundiorem autem huius diuisionis cãm elicio ex prima secundæ. q. 10. arti. 1. ad secundũ, q̃ ſ. ideo aliqua accidentia oriuntur ex principijs essentialibus inseparabiliter secundũ actum cõpletum: aliqua aũt seperabiliter secundũ actũ cõpletum, & inseparabiliter secundũ aptitudinẽ: quia illa sequũtur rei actualitatem: ista verò potentialitatem. Quod sic intelligo: quia vnũquodq; agit, secundũ q̃ est actu: patitur autem secundũ q̃ est in potentia ex sufficiente rei actualitate procedit q̃ accidens in se completè producat, & per oppositum ex insufficiente actualitate & cõsequenter potentialitate: ex qua omnis insufficiẽtia est: prouenit q̃ res habet accidens in se secundũ aptitudinem tm̃, & q̃ ab illo expectet actualitatem; seu q̃ accidens separabile sit secundũ actualitatẽ, quod idem est. Amplius cum esse & bonum actualitatem sequantur: & non esse & malum potentiam: ex actualitate rei prouenire necesse est esse accidens perfectum & inseparabile secundũ actum & aptitudinẽ, & per oppositũ ex rei potẽtialitate, p̃cedere oportet in cõpletionẽ accidentis, & separabilitatẽ eius secundũ actum: est enim separabilitas ipsa quoddã nõ esse: cum nihil aliud sit q̃ negatio necessariæ sequelæ sui esse cõpleti ad esse subiecti. Intellige autẽ hic: vt supra. ſ. q̃ ex actualitate subiecti aptitudo est, ex potentialitate aũt separabilitas accidentis secundũ suam actualitatem. Aduertendum verò est q̃ S. Tho. passiones quæ dicunt aptitudinem non collocauit simpliciter inter accidentia ex essentialibus principijs fluẽtia: sed potius ipsarum passionum & aptitudinum actus: quos secũdum incompletum esse aptitudines vocauit. Fecit autem hoc: quia aptitudo de se nõ habet rationẽ alicuius per se producti seu producibilis: nullũ em̃ naturale producens intẽdit aptitudinẽ, sed actũ illius, non est nãq; opus risibilitate: nisi vt rideat: vñ & risibilitas inchoatio quædã risus est: propterea igitur inter effect⁹ essentialiũ principiorũ aptitudo nõ est simpliciter posita: sed actus quia non ipsa: sed eius actus est qui à principijs productiuis intẽditur, & quia aptitudo nihil aliud est q̃ inchoatio quædam: inchoatio autẽ est actus imperfectus: ideo accidentia secũdum actũ incompletum aptitudines vocantur.

T. c. 66. prima secũdæ. q. 10. ar. 1. ꝑ.

Anteq̃ terminemus tractatũ de diuersitate accidentiũ: quæritur an omne accidens habeat aliqđ subiectũ propriũ: aut aliqua accidentia sint ita cõmunia: qđ nulli ꝓpria. Est aũt ratio dubitãdi: qa si omne accidẽs est propriũ alicui cũ propriũ conueniat omni, soli, & semper, nullũ accidens erit separabile ab eo in quo est. Ineſſet enim soli & semper proprio subiecto. Amplius sequeret semper corruptionẽ cuiuscũq; accidentis comitem fieri corruptioni substantiæ sicut corrupto risibili corrumpitur homo. patet consequẽtia: qa corrupto ꝓprio necesse est corrũpi illud cuius est propriũ: aliter non cõueniret ei semper: hæc autem experimur esse falsa: vt patet in accidentibus cõibus & actibus secũdi: ex opposito autem cum omne accidens sit diffinibile, & in diffinitione cadat subiectum: de quo accidens per se prædicatur: vt patet primo Posteriorũ. &. 7. Metaphysicæ oportet q̃ omne accidẽs habeat propriũ & per se subiectũ. per se nãq; supponit de omni semp & necessariò.

Tex. c. 9. Tex. c. 4. &. 17.

Ad huius dubitationis euidentiam sciendũ est q̃ cũ apud S. Tho. in quæſt. de virtu. q. 1. arti. 3. subiectum habeat triplicem habitudinem ad ꝓpriũ accidens. ſ. sustentantis ad sustentatum: potentiæ ad actum: & principij ad principatũ: sicut calor ignis non habet esse nisi sustentet ĩ igne: & est forma accidentalis eius, & oritur ex ipso. secundum aliqd participat istas conditiones: põt dici accidẽtis subiectũ & secundũ quod ab istis habitudinibus recedit: põt negari accidentis subiectũ. Vnde propter defectum primæ quæ principalior est, dicitur in primo Posteriorum: quod nullũ accidẽs est subiectiuè in alio accidente: quia videlicet nullum accidens potest sustentare aliud, sed sola substantia quæ est ens per se, alijs sulcimentum præbet essendi. Quia aũt aliquod vnũ accidens põt cõparari ad aliud vt potentia ad actũ, & qñq; vt proximũ principiũ ad principiatũ, & ideo concedit etiã vnum accidens esse subiectũ alterius: quẽadmodum superficies dr̃ subiectũ coloris: quia est in potentia respectu coloris, & dulcedo esse in calido & humido: quia causatur ex calido & humido. Potest ergo quadruplicem intellectum habere dubitatio mota. Primò potest intelligi: vt quærat an omne accidẽs habeat propriũ subiectũ vt sustẽtatiuũ. secundo an habeat ꝓpriũ subiectũ potentiã. tertiò an hẽat propriũ subiectũ vt principium

q. de virtu. qõ. 1. a. 3. c.

cipium. quarto an habeat proprium subiectum vt sustentatiuum potentiæ & principium simul.

Si quæstio sit secundũ primũ sensum rũdet negatiuè: q̃. ſ. omne accidẽs habet propriũ subiectũ in rõne sustentantis: vt probãt rõnes primo inducte: multa em̃ sunt accidentia quæ nullũ propriũ sustentans sibi vendicãt: sed cõiter multis insunt: vt eorũ separatio ostẽdit: separant nãq; à substantia sustentante: ea naturaliter remanẽte: quod de ꝓprijs accidẽtibus dici nõ põt. Eadẽ quippe substantia absq; sui mutatione cõtraria sustẽtat: vt dicitur in prædicamẽtis. Si aũt iuxta secũdũ sensum dubitetur: rñdetur affirmatiuè: q̃. ſ. omne accidẽs habet propriũ subiectũ in rõne propriæ potẽtiæ: eo q̃ quilibet actus respicit propriã potentiam: sicut enim actus respicit potentiã: sic talis actus talem potentiã, & actus specificus potentiã specifice, accidẽs aũt omne actus quidã est: igitur omne accidens habet propriã potentiã cuius est actus: ꝓpter quod tertio Phyſi. tex. cõ. 10. dicitur potentia ad infirmitatẽ est alia à potẽtia ad sanitatem: eo q̃ sanitas est aliud ab infirmitate: &. 12. Metaphy. longo processu probatur principia prædicamentorũ esse eadẽ proportionabiliter: quia cuilibet actui propria rñdet potẽtia. Si aũt tertio sensu inquirat rñdetur negatiuè: quod. ſ. nõ omne accidẽs habet aliquod subiectũ, ꝓpriũ in rõne principij proprij, eo q̃ habere subiectũ propriũ in ratione principij includit fluxum illius accidentis à tali subiecto in genere causæ efficientis: eo modo quo duorum effectuum ordinẽ inter sese habentium pri⁹ est causa effectiua eius, quod necessariò primi, ꝓductionẽ sequitur, siue istud subiectũ sit receptiuũ accidẽtis: vt quo, siue vt quod: patet q̃ non omne accidens fluit à suo receptiuo effectiuè: sed multa sunt respectu quorũ receptiuũ purè passiuè se habet vt patet cum species rei sensibilis recipitur in medio: siue in sensu. Si autem quarto modo intelligatur quæstio patet quid dicendum sit: negatiuè enim respondere oportet.

Sed aduertendũ est q̃ hæc quæ diximus intelligi debent de accidentibus secundũ seorsum acceptis actibus: & seorsum aptitudinibus: loquendo nãq; de accidentibus, vt S. Tho. in litera loquit. ſ. non iudicãdo actualitates accidentiũ seorsum ab aptitudinibus: dicerẽ q̃ omne accidẽs secũdũ suã radicalẽ aptitudinẽ habet aliquod subiectum propriũ in rõne sustentantis potentiæ & principij: licet non secundũ suam actualitatẽ, eo q̃ aptitudo ad tale accidens non est nisi à tali gradu substãtiali fluat mediatè vel immediatè, & cõsequenter nisi in tali gradu subiectiuè sustentetur immediatè vel mediatè. v. g. lumen secundũ suam actualitatẽ & substantiã, licet sit ab extrinseco, & sit accidẽs separabile: tñ secundũ suam inchoationẽ seu radicalẽ aptitudinẽ: puta diaphaneitatẽ est inseparabile, & fluit à certo gradu substantiali cõi superioribus & inferioribus. Et similiter sedere licet sit accidẽs: per accidẽs tñ secundũ suã aptitudinem est propriũ: & non natũ cõuenire nisi certo enti: puta animali tali &c. fluit enim aptitudo ad sedẽdũ ex suis principijs. Similiter & videre licet sit accidens separabile: radicalis tñ aptitudo ad videndũ separari à tali animali non põt. Ex his patet qũo ad vtrãq; partẽ rõnes adductę verũ concludũt diuersi modè. Nam loquendo de accidentibus secũdum suas essentias & actualitates: conclusio ratio num primo adductarũ conceditur accipiẽdo subiectum in rõne sustentantis & principij. In ratiõe aũt potentiæ falsa est cõclusio vt dictum est. Nec probatio contra hunc applicata sensum valet: eo quod cum dicitur quod propriũ cõuenit soli omni & semper: intelligitur de ipso proprio non secundũ suam actualitatem: sed secundũ aptitudinem. Et similiter cum dicitur quod ad corruptionem proprij definit subiectũ, intelligitur si corrũpitur secundum aptitudinem: non aũt secundum actum vniuersaliter loquendo. Vel dicatur quod inseparabilitas & hmõi non conuenit accidẽti, vt respicit subiectũ in ratione propriæ potentiæ: sed vt sustentatiuum & principium. Loquendo autẽ de accidentibus secũdum suas aptitudines: patet qũo rationes peccant. Dico enim quod nullũ accidens est separabile secundum aptitudinem radicalem saltem: sed coæuum subiecto necessariò: & quod corrupto accidente secundum talem aptitudinem oportet subiectum corrumpi. Ratio aũt in oppositum adducta concludit, quod omne accidens habet subiectum: de quo per se prædicatur secundum se vel secundum suam aptitudinẽ. Cùm enim eius sit actus: cuius est potẽtia (vt dicitur in somno & vigilia) idem subiectum erit quod cadit in diffinitionem accidentis secundum aptitudinẽ & secundũ actum: sicut homo debet poni non solum in diffinitione risibilis sed risus. Stant ergo ista duo simul, quod accidens secũdum suã actualitatem non habeat proprium subiectum: cui vniuersaliter soli & semper insit: & tamẽ habeat proprium subiectum per quod diffiniri debeat: quia ad hoc secundum sufficit quod secundum se vel secundum suam aptitudinem per se de illo subiecto prædicetur. Ad primum verò sufficit accidẽs secundum se tm̃ non prædicari per se de subiecto.

Lecti. 1.

Sciendum est autem quòd in accidentibus alio modo sumuntur genus differentia & species quàm in substantijs: quia em̃ in substantijs ex materia & forma substantiali fit per se vnum: vna quadam natura ex eorum coniunctione resultante: quæ propriè in prædicamento substantiæ collocatur: ideo in substantijs nomina concreta quæ compositum significãt proptiè in genere esse dicuntur: sicut gña vel spẽs: vt homo vel aſal: non aũt forma vel materia est in prædicamẽto hoc modo nisi per

reductio-

reductionem: sicut principia in genere principiatorum esse dicuntur. Sed ex accidēte & subiecto nō fit vnū per se: vnde nō resultat ex eorum cōiunctione aliqua natura: cui intentio generis vel speciei possit attribui: vnde nomina accidētium concretiue dicta nō ponuntur in prędicamento: sicut species vel genera vt album vel musicum: nisi per reductionem: sed solum secundum quod abstracta significantur: vt albedo & musica.

In hac tertia parte capituli huius determinatur quomodo accidentia se habeant ad intentiones logicas: & primo: quomodo se habent ad esse in prædicamento: de inde vnde sumātur in eis genus & differentia. Quo ad primum ponit duas cōclusiones. ſ. Accidentia in concreto non sunt proprie in prædicamento. Et accidentia in abstracto proprie sunt in prædicamento.

Ad quarū euidentiam sciendū est: quod accidētia habēt vnū modū essendi. ſ. esse in alio: nō em̄ sunt nisi insint alicui. Habēt aūt duos modos intelligēdi: eo quod intellectus est natus ea quę sunt adunata in re diuidere. Intelligūtur em̄ quādoq; cointelligēdo sibi subiectū cui insunt: & intelligūtur per modum accidentis: eo quod accidens esse est in alio esse. Quandoq; vero intelliguntur solitariè nō cointelligendo. ſ. eis subiectū cui secundū rem insunt: & tunc intelliguntur per modū substātiæ: eo quod esse per se. i. solitariè soli substātię conuenit. Accidentia enim semper comitę egēt.

In p̄dicamēto substātiæ. Cum aūt modus significandi nō fundetur super modo essendi sed intelligendi: sicut habent duos modos intelligendi sic habēt duos modos significandi. Vnde significantur quandoq; cōsignificando subiectum: & tūc significantur per modū accidentis: & vocantur significata in concreto: vt album: nigrū &c. Quandoq; verò significantur ipsa sola absq; scilicet subiecti consignificatione: & tunc significātur per modum substantiæ: & vocātur significata in abstracto: vt albedo & nigredo. Abstractū em̄ & concretū in accidētibus: licet differant in modo significandi ideſt penes consignificare subiectum & non consignificare illud: conueniunt tamen in significatione ipsius formę accidentalis. Album enim puram qualitatem signficat (sicut in prędicamentis dicitur) sicut & albedo sed albū significat albedinem in subiecto albedo autem significat albedinē absq; illo. Quia igitur accidentia in concreto totum coniunctum important: puta sicut album albedinem in subiecto: coniunctū autem hoc non est vnū perse: sed vnum & ens per accidens: id autem quod in prædicamento reponitur debet importare vnum & ens per se cum prędicamenta diuidant ens per se: quinto meta. tex. com. 14. ideo accidentia in cōcreto nō propriè reponūtur in prædicamēto. Et hęc est ratio qua in litera prima conclusio probatur: quæ sic formari potest. Nullū nomen importans ens & vnū per accidēs: est propriè in prædicamēto: cōcretū accidētale importat vnū & ens per accidēs ergo nomē cōcretū accidētale nō ponitur in prædicamento propriè & per se. Ad declarationē minoris ponitur differētia inter cōcretū accidentale & substātiale in hoc quod cōcretū substātiale importat cōpositū ex materia & forma & tale est vnū per se: & ideo reponitur in prædicamēto: vt genus vel species: accidētale verò importat ex subiecto cōpositū & accidente: quod est vnū per accidēs. ex accidēte em̄ & subiecto nō fit nisi vnū per accidēs: vt dicitur. 7. Meta. & ideo non debet poni in prædicamento nisi reductiuè: eo modo quo res impura ad suæ puritatem naturæ reducitur. Et sic remanet secunda conclusio vera: q̄ accidentia, scilicet in abstracto: in prædicamento speciei & generis prędicationem suscipiunt: aliter oīno à prędicamētis accidentia sunt excludenda.

Cum autem audis abstractum solam formam importare: non ideo hoc dictum putes q̄ abstractum subiectū formæ à se omnino excludat: hoc enim falsum est, sed ideo quia abstractum ex modo suo significandi quo solo differt à cōcreto nō includit subiectum principaliter, sed secundariò, & ex consequenti. Quod ex conuenientia & differentia inter ea ex modo significandi persuaderi potest. Conueniunt enim in hoc, q̄ tam abstractum quàm concretum ex modo significādi importat duo, scilicet quod & quo: seu subiectum & formam. Idem enim importat definitio & definitum, licet alio modo. Definitio autem vtriusq; importat vtrumq; dictorum: vt exemplariter patet: similitatem enim dicimus curuitatem nasi: & simū nasum curuum. Quod autem hoc sit ex modo significandi, ex eo clarum est, q̄ tam abstractum quàm concretum puram formam significat: vt in prædicamentis testatur Aristoteles. Differunt autem abstractū & concretum ex varietate modi significandi in hoc, q̄ concretum importat ex modo significandi principaliter subiectum: & secundariò formam. Abstractum verò principaliter importat formam: & ex consequenti subiectum.

Cōuenię tia inter concretū & abstractū, i prædicamento substātiæ. Differētia cōcreti & abstracti accidentium.

Aduertendum nanq; est, q̄ contrario ordine se habent subiectum & forma, ad significationem nominis concreti & eius modum significādi. Importat enim concretū ratione significationis primo formam: & subiectum non nisi ex cōsequenti copula. Quo ad modum verò significandi primo subiectum: & ex consequenti formam importat. Cuius signum est quòd in diffinitione cōcreti exprimitur primo subiectum tanquàm genus q̄ prima pars est diffiniti: & forma secūdo loco ponitur quasi differentia. Dicimus nanq; q̄ simum est nasus curuus. Abstractum verò & ex significatione & ex modo significandi primo formā importat: secūdariò aūt & ex cōsequēti subiectum.

ctū. In cuius signū in eius diffinitione forma ipsa primo exprimit vt genus: subiectū aūt secūdariò loco dr̄iæ: vt patet cū dicit, similtas est curuitas nasi. Oritur aūt hæc dr̄ia ex eo q̄ cōcretū importat habitudinē inter subiectū & formā: prout incipit à subiecto & terminat ad formam. Abstractū verò importat habitudinē inter formā & subiectū prout incipit à forma: & terminat ad subiectū: vt in exēplis datis apparet. Ex hoc em̄ q̄ habitudo importata per cōcretū importat ex modo significādi: vt incipiēs à subiecto: sequit q̄ primo importet subiectum à quo incipit, & similiter ex hoc q̄ habitudo importata per abstractū importat ex modo significādi: vt incipiēs à forma: consequens est vt primo importet formā à qua incipit. Causa aūt huius diuersitatis est: qa cōcreta ad cōposita significāda sunt inuenta. Cōpositio aūt à subiecto orit. Abstracta verò inuenta sunt ad significādas formas apud nos inuētas simplices qdē: sed à q̄bus denoīatio ad subiecta deriuat, vnde & cōcreta cōpositū qd sonāt: abstracta verò formas: vt cadētes tm̄ ad subiecta. Nō igit, ꝓpterea dictū est q̄ abstractū solā formā importet: qa nullo modo copulat subiectū: sed qa ex modo significādi cōpositum nō sonat: nec principaliter importat ipm̄ subiectū: quēadmodū concretū: sed extrinsecè tātum terminum habitudinis formæ significatę.

Apud metaphy. quid sit i genere.

Aduerte hic q̄ de abstracto & cōcreto q̄ūo sunt in prædicamēto aliter metaphysicus: & aliter logicus iudicabit. Cū em̄ apud Metaphysicū q̄ res secundū suas essentias cōsiderat & nō secūdum modos intelligēdi vel significādi abstractū & concretum nō differāt: eo q̄ eadē res abstractæ & cōcretæ sint significata: dicet ipse sicut abstractū: ita & cōcretū in gñe esse: res em̄ p suā essentiā ingredit vel egredit genus Metaphysicaliter sumptū. i. rē gñis: & nō per modū significādi: vñ nō dicet Metaphysicus albū ens ꝓ accidēs: sed hoc albū: vt patet. 5. Meta. tex. cō. 13. & 14. & 7. eiusdē text. cō. 16.

capi. 13. T. c. 16.

Logicus aūt qui nō res secundū suas naturas, sed secundū intētiones adiūctas primis intellectis ac significatis cōsiderat: dicet abstractū esse in gñe, cōcretū verò non: quia res nōie abstracto: signata pōt denoīari spēs: vt albedo & genus vt color: cōcretū verò nō, ꝓpter alietatē modi. significādi: vt dictū est. Causa aūt quare alietas modi significādi hāc veritatē logico pbeat: est qa modus significādi prævenit secūdas intētiones & fundat quodā modo ipsas, licet em̄ tam modus significādi q̄ secūda intentio cōueniāt in hoc q̄ sequant rē: nō secundū se sed vt intellectā, prius tm̄ rem vt intellectā sequit modus significādi q̄ secunda intētio: eo q̄ modus significādi nihil aliud est q̄ signū modi intelligēdi: sicut vox significās est signū rei intellectæ, vnde sicut vox signāti ua prius sequit rē intellectā q̄ secūda intētio ita eius modus significandi modū intelligēdi: vt totus ordo pertinentiū ad noīa primæ intētionis p̄cedat ordinē eorum quæ pertinēt ad noīa secūdæ intētionis. Quia igitur se

Apud logicū qd i gñre ponatur.

cundę intentiones res vt intellectas & significatas denomināt & nō absolutè: ideo stat eandē rem diuersimodè intellectam & significatā denoīari speciem & nō speciem: & consequēter esse directè in p̄dicamēto & nō esse directè in eo: sicut eadē natura humana signāta noīe hoīs, spēs est: signāta verò noīe humanitatis spēs nō est, sed speciei principiū: vnde in proposito apud logicū res illa quæ albedinis noīe intelligit diuersimodè signāta in p̄dicamento esse affirmat & negatur. Si em̄ in abstracto significet cum sic speciei denoīationē habeat in p̄dicamēto reponit. Si aūt in cōcreto significet cū sic speciei vel generis denoīationē nō hēat qa rē extraneā ex modo significādi includit: in prædicamēto directè esse negat. Et qa intētio S. Tho. est declarare qūo accidētia se habeāt ad intētiones logicas: & nō ad cuius generis rē pertineant: ideo concretū accidentale à prædicamentis separauit.

Cum his oībus aduertas q̄ aliquid facit rem reponi in p̄dicamēto dupliciter. Vno modo vt rō reponēdi ipsum in p̄dicamēto. Alio modo vt conditio sine qua non. Ratio reponēdi rem in gñe siue specie tam apud logicū q̄ apud Metaphysicū est essentia illius rei, res em̄ p suā essentiā ad genus & speciē definit: cōditio aūt sine qua nō est modus ipse significādi. Et in prædicamēto quidē substantiæ cōditio sine qua res nō suscipit generis vel speciei &c. denoīationē: est modus significādi in concreto. In p̄dicamētis autem accidētiū cōditio sine qua nō est modus significandi in abstracto, propterea cū dictū est concretū accidētale nō directè reponi in p̄dicamēto apud logicum: intellige hoc ꝓpter defectū cōditionis sine qua non: & nō propter defectū rationis reponēdi. Et similiter cū dicitur q̄ humanitas & vniuersaliter abstractū substantiale non est in genere substantiæ: intellige propter defectum conditionis sine qua non: & non rationis reponendi.

Et quia accidentia non componūtur ex materia & forma: ideo non potest in eis sumi genus à materia & differentia à forma: sicut in substātijs compositis: sed oportet vt primum genus sumatur ex ipso modo essendi secundum q̄ ens diuersimodè secundum prius & posterius de decem generibus prædicatur, sicut dicitur quantitas ex eo quòd est mensura substantiæ & qualitas secūdum quòd est dispositio substantiæ, & sic de alijs secundum Philosophum in. 11. Metaphysicæ.

Hic declaratur vnde in accidentibus sumantur genus & differentia propositionibus tribus. Prima est, genus & differentia non sumuntur in eis ex materia & forma. Secunda est, primum genus sumitur ex proprio modo essendi, quo prædicamentum ipsum pars entis constituitur. Tertia est,

differentiæ

differentiæ sumuntur in accidentibus ex diuersitate propriorum principiorum. Prima patet sic: incõpositũ ex materia & forma non põt habere genus sumptum à materia: & differentiam à forma: sed accidentia sunt incomposita ex materia & forma: igitur non põt in eis sumi genus à materia: & differentia à forma: sicut fit in substantijs compositis: quod qualiter intelligendũ sit (supra dictum est.) Secunda patet sic primũ genus oportet explicare essentiam secundũ propriam potentiam, quæ est in ea: sicut vltima differentia debet explicare essentiam secundum vltimum actũ sed essentia accidentis secundum modum illum quo pars entis constituitur habet propriam potentiã: ergo ex illo modo sumendum est genus primũ. Capit. 6. part. 3.

Intelligendũ est hic primo ens diuidi per quosdam modos in prædicamenta: sicut quodãmodo genus in species per differẽtias: ita quod sicut species per id quo generis partes efficiuntur in esse specifico, constituuntur: ita prædicamenta per id quo partes entis fiunt in esse generalissimo cõstituũtur: & ideo modi proprij quib⁹ ens ad quodlibet prædicamentũ descendit sunt illi: penes quos prima genera cõstituta sunt. Sunt autem isti modi per substantiuum: mensuratiuum: dispositiuũ: relatiuũ: actiuũ &c. vt dicitur. 5. Metap. tex. cõ. 14. T.c. 14.

Notandum est secũdo, quod cum genus sumatur à re secundũ id quo habet rationẽ determinabilis: primum genus sumendum est à re secũdum id quo primo habet rationem determinabilis: primo aũt habet rationem determinabilis res secundum primum sui gradum concepta. Primus autẽ gradus rei is est quem res ex modo illo sortit quo ꝓpriũ sibi locum inter partes entis vendicat: & ideo primũ genus sumptũ ab illo modo entis importat rem: vt primo determinabilẽ: & propterea ista sequuntur sumi à re secundũ propriam potentiam eius. i. secundũ id quo primo habet rationẽ determinabilis: & sumi à re secũdũ modũ illũ quo entis pars sit. Et sic patet assumpta ratio.

Differentiæ verò in eis sumuntur ex diuersitate principiorum, ex quibus causantur: & quia propriè passiones ex proprijs principijs subiecti causant, ideo subiectũ ponitur in diffinitione eorũ loco dr̃iæ si in abstracto diffiniantur, secundũ ꝙ sunt propriæ in gñe: sicut dicitur quod simitas est nasi curuitas. Sed è cõuerso esset si eorum diffinitio sumeretur secundũ quod cõcretiuæ dicuntur: si em̃ subiectũ in eorũ diffinitione poneretur sicut genus, quia tunc diffinirentur per modũ substantiarũ compositarũ in quibus ratio gñis sumitur à materia, sicut dicimus ꝙ simum est nasus curuus. Similiter etiam est si vnum accidens alterius accidentis principiũ sit, sicut principium relationis est actio & passio & quãtitas, & ideo secundũ hæc diuidit Philosophus relationem in 5. Metaphysicæ. E

Hic ponit tertia propositio. s. ꝙ dr̃iæ sumunt in accidẽtibus ex diuersitate propriorũ principiorum & declarat à posteriori. Signum enim ꝙ dr̃iæ sumant ex diuersitate propriorũ & principiorũ est, quod in diffinitione accidentiũ in abstracto quæ propriè habẽt genus & dr̃ias subiectũ ponit loco dr̃iæ. hoc enim non esset nisi accidẽtia differrẽt penes sua ꝓpria principia: ꝓpterea em̃ ꝓpriæ passiões differũt inter se: qa principia subiecti: ex quibus causantur, inter se differũt. Et quia posset aliqs signũ hoc inficiari dicens, ꝙ subiectũ ꝓpriũ qñq; ponitur in diffinitione proprij accidẽtis loco gñis & nõ dr̃iæ: ideo ad hanc obiectionẽ excludendã subdit (licet è cõuerso esset &c.) & vult dicere quod licet ita sit ꝙ qñque ponat subiectũ in diffinitione ꝓprij accidẽtis loco gñis & nõ dr̃iæ: quia tñ hoc non fit nisi cum accidens in cõcreto diffinit: quod vt sic non est in gñe: ideo hoc non obstat nostræ sn̄iæ: quia accidentis dr̃iam secundum ꝙ in prædicamento est: vnde sumẽda sit declarauimus. Causa em̃, quare in diffinitione accidentis in concreto subiectũ ponit loco gñis: non est ipsa natura accidẽtis: ita ꝙ subiectũ eius essentia pro genere sibi vendicet: sed est modus eius significandi: quia enim concretũ ex modo significandi importat totũ coniunctũ. s. accidens & subiectũ: ideo per modũ rerũ diffinit cõpositarum in quibus genus sumitur à materia & dr̃ia à forma: & propterea subiectũ cũ se habeat: vt materia loco generis ponit: & natura accidẽtis cũ se habeat vt forma loco dr̃iæ ponitur: & dicitur simum est nasus curuus: non sic aũt est cum diffinitur accidens in abstracto: tunc enim ponitur vt genus id quod essentia ipsius accidentis determinat sibi vt genus: & ponitur loco dr̃iæ id à quo accidẽs secũdum naturam suam specificam differentiam trahit scilicet subiectum proprium: & dicitur simitas est curuitas nasi. Manifestum quoq; fit hoc, scilicet ꝙ differentiæ accidẽtium sumuntur ex diuersitate principiorum propriorum non solum qñ accidens immediatè causatur à substantia: sed etiam quando vnum accidens est alterius principium proprium: tunc enim dr̃ias sortiuntur accidentia causata penes diuersitatem accidentiũ causantium: vt patet de relationibus, quarum differẽtia attenditur penes sua fundamenta seu causas: puta actionem passionum & quantitatẽ: vt patet ex diuisione relatiuorum facta ab Aristo. quinto Meta. text. cõ. 20. Et per hoc excluditur obiectio alia, quę posset fieri de secunda & tertia passione eiusdẽ subiecti. Posset enim aliquis obijcere quo modo alia est differentia secundæ passionis à differẽtia primæ: si ex principijs, ex quibus fluit passio: differentia sumitur: quãdo quidem eadẽ sunt principia

principia à quibus fiunt prima & secunda. Exclusa enim est hæc obiectio per hoc quod dictũ est: ꝙ quando vnum accidens est principium alteri⁹: differentia posterioris accidentis non ex diuersitate remotorũ principiorum: sed propriorum attenditur: & ideo cum prima passio sit principiũ secundæ non sunt eadem propria & immediata principia primæ & secundæ.

Sed quia propria principia accidentium non semper sunt manifesta: ideo quãdoq; sumimus differentias accidentium ex eorum effectibus, sicut congregatiuũ & disgregatiuum visus dicuntur differentiæ coloris, quæ causantur ex abundantia & paucitate lucis: ex qua diuersæ species coloris causantur. Sic ergo patet quomodo essentia est in substantijs & accidẽtibus: & quomodo in substãtijs compositis & simplicibus: & quomodo intentiones logicę vniuersales in eis inueniũtur, excepto primo principio quod est infinitæ simplicitatis, cui non cõuenit ratio generis vel speciei, & per consequens nec diffinitio propter suam simplicitatem: in quo sit finis & consummatio huius sermonis. A B

Quia posset tertio aliqs dubitare de hoc quod dictum est, scilicet ꝙ differentiæ accidentium sumuntur ex eorum proprijs principijs: ex hoc ꝙ quandoq; sumimus eorum differentias ab effectibus: sicut albedinis & nigredinis differentias dicimus congregare & disgregare visum: ideo ad hãc dubitationem tollendam dixit quòd hoc contingit non ex natura ipsorum accidẽtium: sed ex nobis quibus propria principia accidentium occulta cum sint: opus est ex effectibus notioribus differentias sumere: quæ differentias veras quodam modo nobis insinuent (sicut in exemplo proposito liquet) albedo enim & nigredo differũt à priori ex abundantia & paucitate lucis: lux enim in opaco corpore existens aliqualiter obumbrata albedinem constituit: valde autem offuscata nigredinem. A posteriori autem differunt cõgregatione & disgregatione visus: ex hoc enim contingit disgregare: quia ibi est satis de luce & non è conuerso: & quia abundantia & paucitas lucis non ta nobis manifestæ sunt: sicut congregare & disgregare: ideo loco propriarum differentiarum: congregatiuum & disgregatiuum ponimus dicẽtes: albedo est color disgregatiuus visus: nigredo vero congregatiuus. C

Hic aduertas quod nõ dixit subiectũ esse differentiam accidentis: sed poni loco differentiæ: habent enim proprium genus: & propriam differẽtiam sui generis: quæ tamen absque subiecto non possunt explicari cõplete: & ideo omnino oportet subiectum in diffinitione accidentis cadere: vt dictum est. Vltimo epilogus fit eorum quę dicta sunt: in quorum explicatione meam opinionem ita prolatam esse volo: vt vbi veritati cõsentanea inuenta non fuerit: & ingenio & ætati venia detur (adolescentiam enim adhuc ago.) Vbi autem veritatis tramitem secuta videbitur: gratiarum debitæ actiones diuo Thomæ habeantur: à quo, quicquid veri est, didici.

Commentariorum Thomæ de Vio Caietani Cardinalis sancti Xisti in Librum diui Thomæ Aquinatis, De ente & Essentia.

FINIS.

Excudebatur Salmanticæ in Officina Literaria Andreæ à Portonarijs. S. C. M. Typographi. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Nono.

Yo Sudiebides de Baloa Gyaz Pozz Mr
Lic Soulonsse Acamora Rebidon Secretario
Juz Cloz y Receptor Secretario